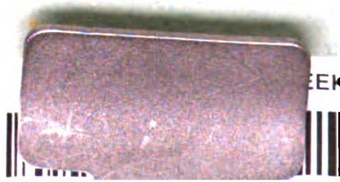

PLATONIS
QUAE EXSTANT
OPERA.

ACCEDUNT
PLATONIS QUAE FERUNTUR
SCRIPTA.

AD
OPTIMORUM LIBRORUM FIDEM
RECENSUIT
N LINGUAM LATINAM CONVERTIT
ANNOTATIONIBUS EXPLANAVIT INDICESQUE
RERUM AC VERBORUM ACCURATISSIMOS
ADIECIT

FRIDERICUS ASTIUS.

TOMUS PRIMUS
PROTAGORAM, PHAEDRUM, GORGIAM ET
PHAEDONEM CONTINENS.

LIPSIAE MDCCCXIX.
IN LIBRARIA WEIDMANNIA.

PRAEFATIO.

AEQUO ATQUE ERUDITO LECTORI.

Quam abhinc annis quinque indicavimus Platonis ſcriptorum editionem, hanc emittere nunc inſtituimus. Quo eam conſilio ſusceperimus quum ipſa libri ſpecies ſatis declaret, non eſt quod uberius explicemus.

Textum qui dicitur ita conſtituimus, ut libri principis, Aldini, prae ceteris rationem haberemus eumque, quantum per ſenſum linguaeve rationes liceret, ſequeremur. Plura, quae noſtris novata temporibus ſunt *in vocum* ſcribendarum ratione, v. c. ἁνὴρ, ἅνθρωπος, τἄλλα, antiquanda, nonnulla contra e libris veteribus revocanda eſſe putavimus, de quibus, ne quid temere feciſſe videamur, breviter moneamus. Princeps exemplum, Aldinum, ſequuti in terminationibus infinitivi ῆν et ᾶν notam vocalis ι omiſimus, ſcribentes non ſolum ζῆν, πεινῆν alia, verum etiam γελᾶν, δρᾶν, ἐᾶν alia: de quo iam veteres Grammatici praeceperunt, vid. *Phavorin.* in ἀπαρέμφ. *Etymol. M.* v. βοᾷ p. 231, 47. v. ᾔδει p. 419, 52. Add. *Pier-*

ſon. ad Moer. p. 500. *Villoiſon.* ad Long. p. 12. et *Fiſcher.* ad Weller. I. p. 118. Prae ceteris vero conferenda ſunt quae cl. *Wolfius* ea qua pollet et doctrina et ſagacitate de hoc loco disputavit in *Analect. litter.* II. p. 419 ſq. Quamquam exſtiterunt etiam viri docti qui hanc ſcribendi rationem reprobarent, in eis, qui nunc ſunt Grammaticorum facile princeps, *Hermannus* ad Viger. annot. 168. Ut meum qualecumque iudicium hac de cauſa interponam, Attici quum in aliis tum in hoc mihi videntur Doricam linguam ſequuti eſſe; quemadmodum enim more Dorico ᾱ et ε̄ in η̄ contraxerunt (v. *Etymol.* M. p. 413, 10. *Fiſcher.* ad Weller. I. p. 127. *Macrobius* de differ. et ſociet. graeci latinique verbi T. II. p. 325. Bip. „unde quae in ῆν deſinunt, ut ζῆν, πεινῆν, διψῆν, non ſunt communia, ſed Dorica; eiusdem ſunt dialecti et quae in εῖν exeunt"), ita etiam ad illas infinitivi contractiones Doricam eos huius modi terminationem εῖν *) accommodaſſe exiſtimamus. — Item Aldinum ſequuti exemplum ſcripſimus φῆς ſine nota vocalis ι, idque praeterea in dictionibus quae vocantur encliticis retulimus (vid. *Matthiae* Grammat. graec. p. 277. Quamquam *Etymol.* M. p. 791, 50. et Cenſor in Ephemer. litter. Jenens. 1818. N. 147. p. 261. refragantur). Unum hoc novavimus, quod in vocibus com-

*) Quae ſine dubio priſtina fuit infinitivi graeci terminatio reſpondens illa quidem vernaculae. Sic λέγεν (quod *Euſtathius* ad Il. ά. p. 54, 33. affert) eſt germaniſſimum *legen*, et ſimiliter lingua vernacula contractam infinitivi formam *ahn* (Graecorum ᾶν) habuit, v. c. *gahn*, *ſtahn* alia.

positis, eis solis exceptis in quibus aliae asperiores litterae sunt vicinae, ut συζητεῖν, συζῆν, συζυγία, constanter ξ pro σ posuimus; quis enim ferat in uno et eodem orationis circuitu σύμφης et ξυμφῆσαι (ut Soph. 236. D.), modo συνεῖναι modo ξυνεῖναι, συνουσία et ξυνουσία, et quae alia sunt generis eiusdem? Cf. quae ad Legg. p. 8. monuimus. Accedit quod posterioris scriptores aetatis Platonis locos citantes passim ξ servarunt, ubi Platonis exemplaria σ exhibent sine ulla controversia a librariis illatum.

Nihil fere sponte nostra mutavimus, nisi si sermonis leges correctionem efflagitabant certaque sese offerebat emendatio, velut Phaedr. p. 162. ἅττ' ἂν μοι εἴποις pro ἅττ' ἂν ἐμοὶ εἴπῃς: qualia etiam libris omnibus adversantibus emendare quis graece sciens dubitaverit? Similiter Phaedr. p. 165. loco admodum depravato levi admissa mutatione, quod sensus aperte postulat, reposuimus: ἅτ' ἐκ διανοίας πορίζομένων ἀνθρωπίνῃ οἰήσει νοῦ τε καὶ ἱστορίας, pro eo quod volgo legitur: νοήσει νοῦν τε καὶ ἱστορίαν. P. 230. ex emendatione nostra facere non potuimus quin scriberemus: ὅτῳ τί ποιεῖν — ἢ ὅ τι παθεῖν ὑπὸ τοῦ, pro: τὸ τί ποιεῖν — ἢ τὸ τί παθεῖν: de quo copiosius exposuimus in annotationibus translationi vernaculae subiectis p. 246. Eadem pagina emendavimus τέχνην λόγων pro τέχνῃ λόγους, quod quin omnes statim amplexuri sint non dubitamus. Plura forsitan *Bekkero*, viro eruditissimo, praeeunte mutassemus, si apparatu critico, quem a viro illo ornatissimo exspectamus, nobis iam uti licuisset.

Textui subiecimus notas criticas triplicis generis.

Primum enim, ubi scripturam a libris veteribus vel plerisque exemplaribus abhorrentem recepimus, vulgarem indicavimus lectionem nota γρ. (γράφεται); deinde, ubi libri vel veteres vel recentiores aliam exhibent scripturam, et eam quidem vel probabilem vel nostram bonitate fere aequiparantem, id significavimus nota ἄλλ. (ἄλλοι); denique probabiles locorum corruptorum emendationes vel ab aliis excogitatas vel a nobismet ipsis inventas indicavimus nota ἴσ. (ἴσως); in posteriore autem hoc genere permultae etiam reperientur coniecturae, id est, locorum, qui depravati mihi visi erant, correctiones verisimiles, quae non semper huc spectant, ut, quomodo locus corrigi vel possit vel etiam debeat, indicent, sed saepius huc tantum, ut lectorem faciant attentum viamque ad emendationem, vere ita dictam, muniant inveniendam.

Nonnulla hic iuvat addere. Phaedr. p. 202, 12. sine dubio scribendum est: μή τι λέγουσι pro: μή τι λέγωσι; particula enim μή est interrogantis. P. 248, 12. sine ulla controversia scribendum est: οὐκ ἐκφεύγει τῇ ἀληθείᾳ τὸ μὴ οὐκ ἐπονειδιστον εἶναι; nam linguae usus postulat, ni fallor, articulum τό interpositum. Gorgia p. 312, 6. a fin. scribendum videtur ζηλωτός, et vertendum: *felix est iudicandus*. P. 352, 17. equidem malim ᾧ ἂν χορηγοίην pro: ᾧ χορηγοίην.

Quod ad latinam attinet interpretationem, initio *Cornarii* translationem, et eam quidem castigatam, adiungere constitueram; sed primum statim, quod in ea emendanda feci, periculum satis me docuit, et immensum et molestum hoc fore negotium. Quocirca libentius novae interpretationis onus, id est, laborem

paene Herculeum, suscepi; quod quidem quo difficilius est opus, eo magis, si quid peccaverim, aequum spero lectorem mihi esse condonaturum. In hac autem translatione conficienda id potissimum contendi, ut, quae sunt interpretationis officia, et fidelem et latinam eam fingerem. Et quum persuasum mihi habuissem, rem quampiam aggredienti diligenterque conanti exsequi nec minuta esse negligenda, rectam etiam vocum scribendarum rationem quam potui accuratissime sequutus sum. Iccirco scripsi ab*it* (perf.), ab*isse*, *as*sequi, *as*sentiar, *as*sidere, d*is*serere, d*is*tinguere, red*is*se, su*s*picor, sustinere, ta*m*quam, u*m*quam, valitudo, volgus, volt, et quae sunt alia generis eiusdem; certe ita semper scriptum velui (video enim aliquoties a*ss*idere, a*ss*equi, distinguere, etiam *ac* ante vocales itemque litteras c, h, q et x, alia, irrepsisse). Etiam plur*is*, part*is*, sapient*is* (accus.), nego*ti*, o*ti* alia scripsissem, nisi volgarem scribendi rationem putassem orationem meam magis reddituram esse perspicuam. Saepius nova erant vocabula fingenda eaque vel artificiosa vel ridicula, quae et Graecis responderent et Platonis consilio convenirent, veluti verba nove et artificiose ficta διπλασιολογία, γνωμολογία, εἰκονολογία alia visum est reddere: *dupliciloquentia*, *sententiloquentia*, *simililoquentia* (p. 223. 227.), convenienter illis *breviloquentia*, *superbiloquentia*, et si quae alia id genus Latini frequentarunt. Eiusdem generis sunt *superrefutatio*, *subdeclaratio* pag. 222. Pariter *augeratio* p. 167. et *insanitio* p. 165. novanda erant, itemque *Avor* p. 185. lasciva fere Platonis irrisio flagitare mihi visa est. Quae forsitan obscura

videantur, velut p. 117. *ut timeant*, p. 191. *ut exsistant* (ubi *ut* est i. q. hoc posito), ea in Lexico Platonico illustrabuntur.

Ceterum Platonis dialogi hoc, quo etiam videntur conditi esse, ordine se excipient:

T. I. *Protagoras, Phaedrus, Gorgias* et *Phaedo.*

T. II. *Theaetetus, Sophista* et *Politicus.*

T. III. *Parmenides, Cratylus, Philebus* et *Convivium.*

T. IV. *Politia*, lib. I—VIII.

T. V. *Politia*, lib. IX—X. *Timaeus* et *Critias.*

T. VI. *Leges*, lib. I—VI.

T. VII. *Leges*, lib. VII—XII.

Reliquae tres partes minores complectentur dialogos eosque vel addubitatos vel supposititios, de quibus in Commentariis accuratius exponemus.

Quod superest, Deum Optimum Maximum precamur, ut tam animi quam corporis valitudinem nobis conservet ad opus amplissimum profligandum atque absolvendum quam maxime necessariam; ipsum vero hoc opus ut quam possit maximas iuventuti studiosae litterisque praebeat utilitates, cupimus optamusque.

Scr. Landshuti, mense Maio 1819.

Fridericus Astius.

ΠΡΩΤΑΓΟΡΑΣ.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ ΕΤΑΙΡΟΣ

ΙΠΠΟΚΡΑΤΗΣ ΠΡΩΤΑΓΟΡΑΣ
ΑΛΚΙΒΙΑΔΗΣ ΚΑΛΛΙΑΣ ΚΡΙΤΙΑΣ
ΠΡΟΔΙΚΟΣ ΙΠΠΙΑΣ

SOCRATES AMICVS

HIPPOCRATES PROTAGORAS
ALCIBIADES CALLIAS CRITIAS
PRODICVS HIPPIAS

ΕΤ. Πόθεν, ὦ Σώκρατες, φαίνει; ἢ δῆλα δὴ ὅτι ἀπὸ κυ- 309
νηγεσίου τοῦ περὶ τὴν Ἀλκιβιάδου ὥραν; καὶ μήν μοι καὶ
πρώην ἰδόντι καλὸς μὲν ἐφαίνετο ἀνὴρ ἔτι, ἀνὴρ μέντοι, ὦ
Σώκρατες, ὥς γ' ἐν αὐτοῖς ἡμῖν εἰρῆσθαι, καὶ πώγωνος ἤδη
ὑποπιμπλάμενος.

ΣΩ. Εἶτα τί τοῦτο; οὐ σὺ μέντοι Ὁμήρου ἐπαινέτης
εἶ, ὃς * ἔφη χαριεστάτην ἥβην εἶναι τοῦ ὑπηνήτου, ἣν νῦν B
Ἀλκιβιάδης ἔχει;

ΕΤ. Τί οὖν τὰ νῦν; ἢ παρ' ἐκείνου φαίνει; καὶ πῶς
πρὸς σὲ ὁ νεανίας διάκειται;

ΣΩ. Εὖ ἔμοιγε ἔδοξεν, οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ τῇ νῦν
ἡμέρᾳ· καὶ γὰρ πολλὰ ὑπὲρ ἐμοῦ εἶπε, βοηθῶν ἐμοί· καὶ
οὖν καὶ ἄρτι ἀπ' ἐκείνου ἔρχομαι· ἄτοπον μέντοι τί σοι ἐθέλω
εἰπεῖν· παρόντος γὰρ ἐκείνου οὔτε προσεῖχον τὸν νοῦν ἐπε-
λανθανόμην τε αὐτοῦ, θαμά.

ΕΤ. Καὶ τί ἂν γεγονὸς εἴη περὶ σὲ * κἀκεῖνον τοσοῦ- C
τον πρᾶγμα; οὐ γὰρ δήπου τινὶ καλλίονι ἐνέτυχες ἄλλῳ ἔν
γε τῇδε τῇ πόλει.

ΣΩ. Καὶ πολύ γε.

ΕΤ. Τί φῄς; ἀστῷ ἢ ξένῳ;

ΣΩ. Ξένῳ.

ΕΤ. Ποδαπῷ;

ΣΩ. Ἀβδηρίτῃ.

ΕΤ. Καὶ οὕτω καλός τις ὁ ξένος ἔδοξέ σοι εἶναι, ὥστε
τοῦ Κλεινίου υἱέος καλλίων σοι φανῆναι;

ΣΩ. Πῶς δ' οὐ μέλλει, ὦ μακάριε, τὸ σοφώτερον κάλ-
λιον φαίνεσθαι;

ΕΤ. Ἀλλ' ἢ σοφῷ τινὶ ἡμῖν, ὦ Σώκρατες, ἐντυχὼν
πάρει;

Am. Unde tandem, Socrate, venis? an id quidem dubium non est quin a venanda Alcibiadis pulchritudine? sane quidem etiam nuper quum eum viderem pulcher mihi visus est vir adhuc, vir tamen, Socrate, quod inter nos dictum sit, et barba iam oppletus.

So. Quid tum? nonne tu Homeri es adstipulator, qui venustissimam dixit pubertatem eius esse cui barba suboriretur, qua quidem aetate nunc est Alcibiades?

Am. Quid igitur nunc? num ab illo venis? et quomodo in te iuvenis est animatus?

So. Bene mihi visus est, et maxime quidem hoc die; etenim multa pro me dixit, opem mihi ferens; atque modo etiam ab eo venio; mirabile tamen quid tibi sum dicturus: ipso enim praesente nec animum adverti et oblitus sum eius saepenumero.

Am. Et quid tandem accidere potuerit tibi et illi, quod tanti esset momenti? non enim credibile est, te alium *quemquam pulchriorem* in hac quidem urbe offendisse.

So. Quin etiam multo pulchriorem.

Am. Quid ais? civemne an peregrinum?

So. Peregrinum.

Am. Cuiatem?

So. Abderitem.

Am. Et tam pulcher tibi visus est peregrinus, ut eum Cliniae filio pulchriorem existimares?

So. Quidni, o egregie, sapientius pulchrius reperiatur?

Am. An sapientem aliquem nobis, Socrate, offendisti indeque venis?

ΕΤ. Πόθεν, ὦ Σώκρατες, φαίνει; ἢ δῆλα δὴ ὅτι ἀπὸ κυ- 309
νηγεσίου τοῦ περὶ τὴν Ἀλκιβιάδου ὥραν; καὶ μήν μοι καὶ
πρώην ἰδόντι καλὸς μὲν ἐφαίνετο ἀνὴρ ἔτι, ἀνὴρ μέντοι, ὦ
Σώκρατες, ὥς γ' ἐν αὐτοῖς ἡμῖν εἰρῆσθαι, καὶ πώγωνος ἤδη
ὑποπιμπλάμενος.

ΣΩ. Εἶτα τί τοῦτο; οὐ σὺ μέντοι Ὁμήρου ἐπαινέτης
εἶ, ὃς * ἔφη χαριεστάτην ἥβην εἶναι τοῦ ὑπηνήτου, ἣν νῦν B
Ἀλκιβιάδης ἔχει;

ΕΤ. Τί οὖν τὰ νῦν; ἢ παρ' ἐκείνου φαίνει; καὶ πῶς
πρὸς σὲ ὁ νεανίας διάκειται;

ΣΩ. Εὖ ἔμοιγε ἔδοξεν, οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ τῇ νῦν
ἡμέρᾳ· καὶ γὰρ πολλὰ ὑπὲρ ἐμοῦ εἶπε, βοηθῶν ἐμοί· καὶ
οὖν καὶ ἄρτι ἀπ' ἐκείνου ἔρχομαι· ἄτοπον μέντοι τί σοι ἐθέλω
εἰπεῖν· παρόντος γὰρ ἐκείνου οὔτε προσεῖχον τὸν νοῦν ἐπε-
λανθανόμην τε αὐτοῦ θαμά.

ΕΤ. Καὶ τί ἂν γεγονὸς εἴη περὶ σὲ * κἀκεῖνον τοσοῦ- C
τον πρᾶγμα; οὐ γὰρ δήπου τινὶ καλλίονι ἐνέτυχες ἄλλῳ ἔν
γε τῇδε τῇ πόλει.

ΣΩ. Καὶ πολύ γε.

ΕΤ. Τί φῄς; ἀστῷ ἢ ξένῳ;

ΣΩ. Ξένῳ.

ΕΤ. Ποδαπῷ;

ΣΩ. Ἀβδηρίτῃ.

ΕΤ. Καὶ οὕτω καλός τις ὁ ξένος ἔδοξέ σοι εἶναι, ὥστε
τοῦ Κλεινίου υἱέος καλλίων σοι φανῆναι;

ΣΩ. Πῶς δ' οὐ μέλλει, ὦ μακάριε, τὸ σοφώτερον κάλ-
λιον φαίνεσθαι;

ΕΤ. Ἀλλ' ἦ σοφῷ τινὶ ἡμῖν, ὦ Σώκρατες, ἐντυχὼν
πάρει;

Am. Unde tandem, Socrate, venis? an id quidem dubium non est quin a venanda Alcibiadis pulchritudine? sane quidem etiam nuper quum eum viderem pulcher mihi visus est vir adhuc, vir tamen, Socrate, quod inter nos dictum sit, et barba iam oppletus.

So. Quid tum? nonne tu Homeri es adstipulator, qui venustissimam dixit pubertatem eius esse cui barba suboriretur, qua quidem aetate nunc est Alcibiades?

Am. Quid igitur nunc? num ab illo venis? et quomodo in te iuvenis est animatus?

So. Bene mihi visus est, et maxime quidem hoc die; etenim multa pro me dixit, opem mihi ferens; atque modo etiam ab eo venio; mirabile tamen quid tibi sum dicturus: ipso enim praesente nec animum adverti et oblitus sum eius saepenumero.

Am. Et quid tandem accidere potuerit tibi et illi, quod tanti esset momenti? non enim credibile est, te alium quemquam pulchriorem in hac quidem urbe offendisse.

So. Quin etiam multo pulchriorem.

Am. Quid ais? civemne an peregrinum?

So. Peregrinum.

Am. Cuiatem?

So. Abderitem.

Am. Et tam pulcher tibi visus est peregrinus, ut eum Cliniae filio pulchriorem existimares?

So. Quidni, o egregie, sapientius pulchrius reperiatur?

Am. An sapientem aliquem nobis, Socrate, offendisti indeque venis?

ΣΩ. Καὶ σοφωτάτῳ μὲν οὖν δήπου τῶν γε νῦν, εἴ D
σοι δοκεῖ σοφώτατος εἶναι Πρωταγόρας.

ΕΤ. Ὦ τί λέγεις! Πρωταγόρας ἐπιδεδήμηκεν;

ΣΩ. Τρίτην γε ἤδη ἡμέραν.

ΕΤ. Καὶ ἄρτι ἄρα ἐκείνῳ ξυγγεγονὼς ἥκεις;

ΣΩ. Πάνυ γε * πολλὰ καὶ εἰπὼν καὶ ἀκούσας. 310

ΕΤ. Τί οὖν οὐ διηγήσω ἡμῖν τὴν ξυνουσίαν, εἰ μή σέ τι κωλύει, καθιζόμενος ἐνταυθοῖ, ἐξαναστήσας τὸν παῖδα τουτονί;

ΣΩ. Πάνυ μὲν οὖν· καὶ χάριν γε εἴσομαι, ἐὰν ἀκούητε.

ΕΤ. Καὶ μὴν καὶ ἡμεῖς σοί, ἐὰν λέγῃς.

ΣΩ. Διπλῆ ἂν εἴη ἡ χάρις. ἀλλ' οὖν ἀκούετε.

Τῆς παρελθούσης νυκτὸς ταυτησί, ἔτι βαθέος ὄρθρου,
Ἱπποκράτης ὁ Ἀπολλοδώρου υἱός, Φάσωνος δὲ ἀδελφός,
τὴν θύραν τῇ βακτηρίᾳ πάνυ * σφόδρα ἔκρουε, καὶ ἐπειδή B
αὐτῷ ἀνέῳξέ τις, εὐθὺς εἴσω ᾔει ἐπειγόμενος, καὶ τῇ φωνῇ
μέγα λέγων Ὦ Σώκρατες, ἔφη, ἐγρήγορας ἢ καθεύδεις;
Καὶ ἐγὼ τὴν φωνὴν γνοὺς αὐτοῦ Ἱπποκράτης, ἔφην, οὗ-
τος, μή τι νεώτερον ἀγγέλλεις; Οὐδέν γ', ἦ δ' ὅς, εἰ μὴ
ἀγαθά γε. Εὖ ἂν λέγοις, ἦν δ' ἐγώ· ἔστι δὲ τί, καὶ τοῦ
ἕνεκα τηνικάδε ἀφίκου; Πρωταγόρας, ἔφη, ἥκει, στὰς παρ'
ἐμοί. Πρώην, ἔφην ἐγώ, σὺ δὲ ἄρτι πέπυσαι; Νὴ τοὺς
θεούς, ἔφη, ἑσπέρας γε. Καὶ * ἅμα ἐπιψηλαφήσας τοῦ C
σκίμποδος ἐκαθέζετο παρὰ τοὺς πόδας μου, καὶ εἶπεν Ἑσπέ-
ρας δῆτα, μάλα γε ὀψὲ ἀφικόμενος ἐξ Οἰνόης. ὁ γάρ τοι
παῖς με ὁ Σάτυρος ἀπέδρα· καὶ δῆτα μέλλων σοι φράζειν ὅτι
διωξοίμην αὐτόν, ὑπό τινος ἄλλου ἐπελαθόμην. ἐπειδὴ δὲ
ἦλθον καὶ δεδειπνηκότες ἦμεν καὶ ἐμέλλομεν ἀναπαύεσθαι,
τότε μοι ἀδελφὸς λέγει ὅτι ἥκει Πρωταγόρας. καὶ ἔτι μὲν
ἐνεχείρησα εὐθὺς παρὰ σὲ ἰέναι, ἔπειτά μοι λίαν πόῤῥω ἔδοξε
τῶν νυκ*τῶν εἶναι. ἐπειδὴ δὲ τάχιστά με ἐκ τοῦ κόπου ὁ D
ὕπνος ἀνῆκεν, εὐθὺς ἀναστὰς οὕτω δεῦρο ἐπορευόμην.
Καὶ ἐγὼ γιγνώσκων αὐτοῦ τὴν ἀνδρείαν καὶ τὴν πτόησιν Τί

So. Et quidem ſapientiſſimum, ut opinor, eorum qui nunc ſunt, ſi tibi videtur ſapientiſſimus eſſe Protagoras.

Am. O quid dicis! Protagoras advenit?

So. Nudius iam tertius.

Am. Et modo cum ipſo colloquutus ades?

So. Sane permultis et dictis et auditis.

Am. Quin refers nobis ſermonem, niſi quid te impedit, ſurgere iubens huncce puerum et hic aſſidens?

So. Sane quidem faciam; quin etiam gratiam vobis habebo, ſi audiatis.

Am. Quin immo nos tibi, ſi dicas.

So. Duplex erit gratia; audite dum.

Praeterita hac nocte, primo adhuc diluculo, Hippocrates, Apollodori filius et Phaſonis frater, ianuam baculo admodum vehementer pulſavit, et quum ipſi aliquis eam aperuiſſet, ſtatim intro ivit feſtinans et clare vociferans Socrate, inquit, vigilas an dormis? Tum ego, cognita ipſius voce, Hippocrate, inquam, num quidnam novi affers? Nihil vero, inquit, niſi ipſa bona. Bene narras, inquam; quid vero eſt et cur tam mane veniſti? Protagoras, inquit, venit, ad me aſſiſtens. Nudius tertius; tu vero modo comperiſti? Et mehercule, inquit, ipſa veſpera. Simul ſcabellum prehendens aſſedit ad pedes meos et Utique veſpere, inquit, quum admodum ſero Oenoe adveniſſem. etenim ſervus meus Satyrus aufugerat, et quum iam in eo eſſem, ut tibi indicarem me illum perſequuturum eſſe, per aliud quid oblitus ſum. quum vero rediſſem et poſt coenam quieti nos dare vellemus, tum mihi frater dixit veniſſe Protagoram; et adhuc in animum inſtitueram me confeſtim ad te conferre; poſtea ſerum eſſe noctis putavi. ſimulac vero poſt laſſitudinem ſomnus me reliquerat, ſtatim ſurrexi et huc profectus ſum. Atque ego vehementiam eius ſtupidamque cupiditatem cognoſcens Quid,

οὖν σοι, ἦν δ' ἐγώ, τοῦτο; μῶν τί σε ἀδικεῖ Πρωταγόρας; Καὶ ὃς γελάσας Νὴ τοὺς θεούς, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ὅτι γε μόνος ἐστὶ σοφός, ἐμὲ δὲ οὐ ποιεῖ. Ἀλλὰ ναὶ μὰ Δί', ἔφην ἐγώ, ἂν αὐτῷ διδῷς ἀργύριον καὶ πείθῃς ἐκεῖνον, ποιήσει καὶ σὲ σοφόν. Εἰ γάρ, ἦ δ' ὅς, ὦ Ζεῦ καὶ θεοί, ἐν τούτῳ εἴη· ὡς * οὔτ' ἂν τῶν ἐμῶν ἐπιλίποιμι οὐδὲν οὔτε τῶν φίλων. ἀλλ' αὐτὰ ταῦτα καὶ νῦν ἥκω παρὰ σέ, ἵνα ὑπὲρ ἐμοῦ διαλεχθῇς αὐτῷ· ἐγὼ γὰρ ἅμα μὲν καὶ νεώτερός εἰμι, ἅμα δὲ οὐδὲ ἑώρακα Πρωταγόραν πώποτε οὐδ' ἀκήκοα οὐδέν· ἔτι γὰρ παῖς ἦ, ὅτε τὸ πρῶτον ἐπεδήμησεν. ἀλλὰ γάρ, ὦ Σώκρατες, πάντες τὸν ἄνδρα ἐπαινοῦσι καί φασι σοφώτατον εἶναι λέγειν. ἀλλὰ τί οὐ βαδίζομεν παρ' αὐτόν, ἵν' ἔνδον καταλάβωμεν; καταλύει δ', ὡς ἐγὼ ἤκουσα, παρὰ Καλλίᾳ τῷ Ἱππονίκου· ἀλλ' ἴωμεν. Καὶ ἐγὼ εἶπον Μήπω, ὦ 'γαθέ, ἐκεῖσε ἴωμεν· πρῴ γάρ ἐστιν· ἀλλὰ δεῦρο ἐξαναστῶμεν εἰς τὴν αὐλήν, καὶ περιϊόντες αὐτοῦ διατρίψωμεν, ἕως ἂν φῶς γένηται, εἶτα ἴωμεν· καὶ γὰρ τὰ πολλὰ Πρωταγόρας ἔνδον διατρίβει· ὥστε, θάῤῥει, καταληψόμεθα αὐτόν, ὡς τὸ εἰκός, ἔνδον.

B

311

Μετὰ ταῦτ' ἀναστάντες εἰς τὴν αὐλὴν περιῇμεν. Καὶ ἐγὼ ἀποπειρώ*μενος τοῦ Ἱπποκράτους τῆς ῥώμης διεσκόπουν αὐτὸν καὶ ἠρώτων Εἰπέ μοι, ἔφην ἐγώ, ὦ Ἱππόκρατες, παρὰ Πρωταγόραν νῦν ἐπιχειρεῖς ἰέναι, ἀργύριον τελῶν ἐκείνῳ μισθὸν ὑπὲρ σεαυτοῦ, ὡς παρὰ τίνα ἀφιξόμενος καὶ τίς γενησόμενος; ὥσπερ ἂν εἰ ἐπενόεις παρὰ τὸν σαυτοῦ ὁμώνυμον ἐλθὼν Ἱπποκράτη τὸν Κῷον, τὸν τῶν Ἀσκληπιαδῶν, ἀργύριον τελεῖν ὑπὲρ σαυτοῦ μισθὸν ἐκείνῳ, εἴ τίς σε ἤρετο Εἰπέ μοι, μέλλεις τελεῖν, ὦ Ἱππόκρατες, Ἱπποκράτει * μισθὸν ὡς τίνι ὄντι; — τί ἂν ἀπεκρίνω; Εἶπον ἄν, ἔφη, ὅτι ὡς ἰατρῷ. Ὡς τίς γενησόμενος; Ὡς ἰατρός, ἔφη. Εἰ δὲ παρὰ Πολύκλειτον τὸν Ἀργεῖον ἢ Φειδίαν τὸν Ἀθηναῖον

B

C

inquam, tua hoc refert? eoquid iniuriam tibi facit Protagoras? Tum ille ridens Sane quidem hercle, inquit, Socrate, quod videlicet solus est sapiens, me autem non efficit sapientem. At mehercule, inquam, nae ille, si pecuniam ipsi des eique persuadeas, te quoque reddet sapientem. Utinam, inquit, per Iovem deosque, in hoc res vertatur; nam neque mearum neque amicorum facultatum quicquam reliquum facerem. atque hanc ipsam ob causam ad te nunc veni, ut meo nomine eum convenires; ego enim partim iunior sum, partim Protagoram numquam neque vidi neque de ipso quicquam audivi; nam puer adhuc eram, quum primum advenisset. enimvero, Socrate, omnes virum laudant et peritissimum eum dicunt esse dicendi. quare cur non vadimus ad ipsum, ut intus eum offendamus? divertit vero, ut audivi, ad Calliam, Hipponici filium. agedum eamus. Tum ego Nondum, o bone, inquam, illuc eamus, nam bene mane est, sed huc pergamus in atrium ibique ambulantes commoremur, donec illuxerit; tunc eamus; etenim plerumque Protagoras intus commoratur; quocirca (bono animo sis) offendemus ipsum haud dubie intus.

Deinde profecti sumus in atrium et ambulavimus. Atque ego Hippocratem, ut eius constantiam explorarem, perscrutabar et interrogabam Dic mihi, Hippocrate, inquam, ad Protagoram nunc instituis pergere, pecuniam ipsi pro mercede soluturus: ad quem adire et quem te ipsum evasurum esse cogitas? Velut si cogitares ad cognominem tui Hippocratem Coum, ab Asclepiadis oriundum, vadere et mercedem pro te ipsi solvere, quisquam autem ex te quaereret Dic mihi, Hippocrate, Hippocrati vis mercedem solvere: quemnam ipsum esse iudicas? quid responderes? Dicerem, inquit, me pro medico ipsum habere. Quem te ipsum evasurum esse cogitas? Medicum, inquit. Quodsi ad Polycletum Argeum vel Phidiam Atheniensem cogitares va-

ἐπενόεις ἀφικόμενος μισθὸν ὑπὲρ σαυτοῦ τελεῖν ἐκείνοις, εἴ τίς σε ἤρετο Τελεῖν τοῦτο τὸ ἀργύριον ὡς τίνι ὄντι ἐν νῷ ἔχεις Πολυκλείτῳ τε καὶ Φειδίᾳ; — τί ἂν ἀπεκρίνω; Εἶπον ἂν ὡς ἀγαλματοποιοῖς. Ὡς τίς δὲ γενησόμενος αὐτός; Δῆλον ὅτι ἀγαλματοποιός. Εἶεν, ἦν δ' ἐγώ, πα*ρὰ δὲ δὴ D Πρωταγόραν νῦν ἀφικόμενοι ἐγώ τε καὶ σὺ ἀργύριον ἐκείνῳ μισθὸν ἕτοιμοι ἐσόμεθα τελεῖν ὑπὲρ σοῦ, ἂν μὲν ἐξικνῆται τὰ ἡμέτερα χρήματα καὶ τούτοις πείθωμεν αὐτόν, εἰ δὲ μή, καὶ τὰ τῶν φίλων προσαναλίσκοντες· εἰ οὖν τις ἡμᾶς περὶ ταῦτα οὕτω σφόδρα σπουδάζοντας ἔροιτο Εἰπέ μοι, ὦ Σώκρατές τε καὶ Ἱππόκρατες, ὡς τίνι ὄντι τῷ Πρωταγόρᾳ ἐν νῷ ἔχετε χρήματα τελεῖν; — τί ἂν αὐτῷ ἀποκριναίμεθα; τί ὄνομα ἄλλο γε λε*γόμενον περὶ Πρωταγόρου E ἀκούομεν, ὥσπερ περὶ Φειδίου ἀγαλματοποιὸν καὶ περὶ Ὁμήρου ποιητήν; τί τοιοῦτον περὶ Πρωταγόρου ἀκούομεν; Σοφιστὴν δή τοι ὀνομάζουσί γε, ὦ Σώκρατες, τὸν ἄνδρα εἶναι, ἔφη. Ὡς σοφιστῇ ἄρα ἐρχόμεθα τελοῦντες τὰ χρήματα; Μάλιστα. Εἰ οὖν καὶ τοῦτό τίς σε προσέροιτο Αὐτὸς δὲ δὴ ὡς τίς γενησόμενος ἔρχει πα*ρὰ τὸν Πρωταγόραν; 312 Καὶ ὃς εἶπεν ἐρυθριάσας (ἤδη γὰρ ὑπέφαινέ τι ἡμέρας, ὥστε καταφανῆ αὐτὸν γενέσθαι) Εἰ μὲν τι τοῖς ἔμπροσθεν ἔοικε, δῆλον ὅτι σοφιστὴς γενησόμενος. Σὺ δέ, ἦν δ' ἐγώ, πρὸς θεῶν, οὐκ ἂν αἰσχύνοιο εἰς τοὺς Ἕλληνας σαυτὸν σοφιστὴν παρέχων; Νὴ τὸν Δία, ὦ Σώκρατες, εἴπερ γε ἃ διανοοῦμαι χρὴ λέγειν. Ἀλλ' ἄρα, ὦ Ἱππόκρατες, μὴ οὐ τοιαύτην ὑπολαμβάνεις σου τὴν παρὰ Πρωταγόρου μάθησιν ἔσεσθαι, ἀλλ' οἵα*περ ἡ παρὰ τοῦ B γραμματιστοῦ ἐγένετο καὶ κιθαριστοῦ καὶ παιδοτρίβου· τούτων γὰρ σὺ ἑκάστην οὐκ ἐπὶ τέχνῃ ἔμαθες, ὡς δημιουργὸς ἐσόμενος, ἀλλ' ἐπὶ παιδείᾳ, ὡς τὸν ἰδιώτην καὶ τὸν ἐλεύθερον πρέπει. Πάνυ μὲν οὖν μοι δοκεῖ, ἔφη, τοιαύτη μᾶλλον εἶναι ἡ παρὰ Πρωταγόρου μάθησις. Οἶσθα οὖν ὃ μέλλεις νῦν πράττειν, ἤ σε λανθάνει; ἦν δ' ἐγώ. Τοῦ πέρι; Ὅτι μέλλεις τὴν ψυχὴν τὴν σαυτοῦ *παρασχεῖν C

dere atque mercedem pro te his solvere, et quisquam ex te quaereret Hancce pecuniam quum in animo habeas Polycleto et Phidiae solvere, quemnam eum esse iudicas? — quid responderes? Dicerem pro statuariis me ipsos habere. Quem vero te ipsum exstiturum esse censes? Nimirum statuarium. Iam vero, inquam, ad Protagoram nunc vadentes ego et tu, ad pecuniam pro mercede ipsi solvendam parati et prompti erimus, ita ut, si nostrae facultates sufficiant iisque ipsi persuadeamus, has impendamus, sin minus, amicorum quoque facultates erogemus: si igitur nos tam sedulo hoc agentes quisquam interroget Dicite mihi, Socrate et Hippocrate, quemnam existimatis Protagoram, quod pecuniam ipsi solvere in animo habetis? — quid illi respondeamus? quodnam aliud nomen de Protagora usurpari scimus? veluti de Phidia statuarii et de Homero poëtae nomen usurpari scimus: quodnam eiusmodi nomen de Protagora usurpatur? Sophisten videlicet, Socrate, virum appellant, inquit. Sophistae igitur aggredimur pecuniam solvere? Maxime. Quodsi quis hoc quoque te interroget Ipse vero quis evasurus accedis ad Protagoram? Atque ille dixit erubescens (etenim aliquantum iam illuxerat, ita ut conspicuus esset): Si de hoc ita, ut de superioribus, statuendum est, patet me sophistam evasurum ad eum accedere. Te vero, inquam, per deos, nihilne pudet, Graecis te sophisten exhibere? Sane mehercule, Socrate, siquidem quod sentio dicam oportet. Fortasse autem, Hippocrate, non talem existimas doctrinam eam, qua Protagoras te instituturus sit, sed qualis fuerit grammatistae et citharistae et palaestrae magistri; horum enim unumquodque non artis causa, ut artifex publicus exsisteres, didicisti, sed eruditionis gratia, quemadmodum privatum et liberum decet. Utique mihi videtur, inquit, talis potius esse Protagorae institutio. Scin igitur quid nunc facere velis, an te latet? inquam. Quid dicis? Hoc, te velle animum tuum

θεραπεῦσαι ἀνδρί, ὥς φης, σοφιστῇ, ὅ τι δέ ποτε ὁ σοφιστής ἐστι, θαυμάζοιμ' ἂν εἰ οἶσθα· καίτοι εἰ τοῦτ' ἀγνοεῖς, οὐδέ, ὅτῳ παραδίδως τὴν ψυχήν, οἶσθα, οὔτ' εἰ ἀγαθῷ οὔτ' εἰ κακῷ πράγματι. Οἶμαί γ', ἔφη, εἰδέναι. Λέγε δή, τί ἡγεῖ εἶναι τὸν σοφιστήν; Ἐγὼ μέν, ἦ δ' ὅς, ὥσπερ τοὔνομα λέγει, τοῦτον εἶναι τὸν τῶν σοφῶν ἐπιστήμονα. Οὐκοῦν, ἦν δ' ἐγώ, τοῦτο μὲν ἔξεστι λέγειν καὶ περὶ ζωγράφων καὶ περὶ τεκτόνων, ὅτι οὗτοί εἰσιν οἱ τῶν σοφῶν ἐπιστήμονες· * ἀλλ' εἴ τις ἔροιτο ἡμᾶς Τῶν τί σοφῶν D
εἰσὶν οἱ ζωγράφοι ἐπιστήμονες; εἴποιμεν ἄν που αὐτῷ ὅτι Τῶν πρὸς τὴν ἀπεργασίαν τὴν τῶν εἰκόνων, καὶ τἆλλα οὕτως. εἰ δέ τις ἐκεῖνο ἔροιτο Ὁ δὲ σοφιστὴς τῶν τί σοφῶν ἐστί; τί ἂν ἀποκριναίμεθα αὐτῷ; ποίας ἐργασίας ἐπιστάτης; τί ἂν εἴποιμεν *) αὐτὸν εἶναι; Ὦ Σώκρατες, ἐπιστάτην τοῦ ποιῆσαι δεινὸν λέγειν. Ἴσως ἄν, ἦν δ' ἐγώ, ἀληθῆ λέγοιμεν, οὐ μέντοι ἱκανῶς γε· ἐρωτήσεως γὰρ ἔτι ἡ ἀπόκρισις ἡμῖν δεῖται, περὶ ὅτου ὁ σοφιστὴς δεινὸν *ποιεῖ λέγειν, ὥσπερ ὁ κιθαριστὴς δεινὸν δήπου ποιεῖ λέ- E
γειν, περὶ οὗπερ καὶ ἐπιστήμονα, περὶ κιθαρίσεως· ἦ γάρ; Ναί. Εἶεν, ὁ δὲ δὴ σοφιστὴς περὶ τίνος δεινὸν ποιεῖ λέγειν; ἢ δῆλον ὅτι περὶ οὗπερ καὶ ἐπίσταται; Εἰκός γε. Τί δή ἐστι τοῦτο, περὶ οὗ αὐτός τε ἐπιστήμων ἐστὶν ὁ σοφιστὴς καὶ τὸν μαθητὴν ποιεῖ; Μὰ Δί', ἔφη, οὐκέτι ἔχω σοι λέγειν. Καὶ ἐγὼ εἶπον * μετὰ τοῦτο Τί οὖν; οἶσθα 313
εἰς οἷόν τινα κίνδυνον ἔρχει ὑποθήσων τὴν ψυχήν; ἢ εἰ μὲν τὸ σῶμα ἐπιτρέπειν σε ἔδει τῳ, διακινδυνεύοντα ἢ χρηστὸν αὐτὸ γενέσθαι ἢ πονηρόν, πολλὰ ἂν περιεσκέψω εἴτ' ἐπιτρεπτέον εἴτε οὔ, καὶ εἰς ξυμβουλὴν τούς τε φίλους ἂν παρεκάλεις καὶ τοὺς οἰκείους, σκοπούμενος ἡμέρας συχνάς· ὃ δὲ περὶ πλείονος τοῦ σώματος ἡγεῖ, τὴν ψυχήν, καὶ ἐν ᾧ πάντ' ἐστὶ τὰ σὰ ἢ εὖ ἢ κακῶς πράττειν, χρηστοῦ ἢ πονηροῦ αὐτοῦ γενομένου, περὶ δὲ τούτου οὔτε

---

*) Ισ. ἐπιστάτην εἴποιμεν ἂν αὐτὸν εἶναι;

homini curandum tradere, qui, ut dicis, sophistes est, id vero, quid sophistes sit, equidem mirer si scias; quamquam hoc si ignoras, neque scis cui animum tuum dedas, bono an malo negotio. Arbitror equidem, inquit, id me scire. Dic igitur: quid existimas sophisten esse? Equidem, inquit, arbitror, id quod nomen indicat, scientem ipsum esse eorum quae ad peritiam pertineant. Quin etiam, inquam, de pictoribus et fabris id dicere licet, ipsos esse eorum scientes quae ad peritiam pertineant; at si quis ex nobis quaerat: Quodnam peritiae genus hoc est cuius pictores sunt scientes? huic haud dubie respondeamus Hoc est quod ad imaginum confectionem spectat, et sic reliqua; quodsi quis hoc interroget: Sophistes cuiusnam rei ad peritiam pertinentis sciens est? — quid respondeamus ipsi? cuius confectionis magistrum dicamus eum esse? O Socrates, magistrum eius artis quae nos dicendi peritos reddat. Fortasse, inquam, vera dicamus, attamen non satisfacient; interrogationem enim responsio nobis adhuc desiderat, quid sit id de quo sophistes dicendi nos peritos reddat, veluti citharista peritos nos reddit de hoc dicendi, cuius etiam scientes nos reddit, de cithara pulsanda; nonne? Ita. Iam vero sophistes de quo peritos nos dicendi reddit? an id quidem dubium non est quin de hoc cuius est sciens? Sane quidem videtur. Quid igitur hoc est, cuius et ipse sciens est sophistes et discipulum scientem efficit? Non hercle, inquit, amplius hoc possum dicere. Tum ego Quid igitur? inquam, scin quale in periculum animum tuum adducere aggrediare? an, si corpus te cuiquam committere oporteret, non sine aliquo periculo ac discrimine bonumne an pravum evasurum esset, multum circumspiceres, utrum committendum esset necne, et ad consultationem amicos cognatosque advocares, multos dies de hoc deliberans, de eo autem quod pluris facis quam corpus, de animo, et in quo situm est, ut res tuae omnes in felici aut infelici statu sint, si bonum aut pravum evaserit, de hoc igitur neque cum patre

τῷ πατρὶ οὔ*τε τῷ ἀδελφῷ ἐπεκοινώσω οὐθ' ἡμῶν τῶν B ἑταίρων οὐδενί, εἴτ' ἐπιτρεπτέον εἴτε καὶ οὐ τῷ ἀφικομένῳ τούτῳ τῷ ξένῳ *) τὴν σὴν ψυχήν, ἀλλ' ἑσπέρας ἀκούσας, ὥς φῃς, ὄρθριος ἥκων περὶ μὲν τούτου οὐδένα λόγον οὐδὲ ξυμβουλὴν ποιεῖ, εἴτε χρὴ ἐπιτρέπειν σαυτὸν αὐτῷ εἴτε μή, ἕτοιμος δ' εἶ ἀναλίσκειν τά τε σαυτοῦ καὶ τὰ τῶν φίλων χρήματα, ὡς ἤδη διεγνωκὼς ὅτι πάντως ξυνεστέον Πρωταγόρᾳ, ὃν οὔτε γιγνώσκεις, ὥς φῃς, οὔτε διείλεξαι οὐδεπώποτε, σοφιστὴν δ' ὀνομάζεις,* τὸν δὲ σοφιστήν, C ὅ τί ποτέ ἐστι, φαίνει ἀγνοῶν, ᾧ μέλλεις σαυτὸν ἐπιτρέπειν. Καὶ ὃς ἀκούσας Ἔοικεν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἐξ ὧν σὺ λέγεις. Ἆρ' οὖν, ὦ Ἱππόκρατες, ὁ σοφιστὴς τυγχάνει ὢν ἔμπορός τις ἢ κάπηλος τῶν ἀγωγίμων, ἀφ' ὧν ψυχὴ τρέφεται; φαίνεται γὰρ ἔμοιγε τοιοῦτός τις. Τρέφεται δέ, ὦ Σώκρατες, ψυχὴ τίνι; Μαθήμασι δήπου, ἦν δ' ἐγώ. καὶ ὅπως γε μή, ὦ ἑταῖρε, ὁ σοφιστὴς ἐπαινῶν ἃ πωλεῖ ἐξαπατήσει ἡμᾶς, ὥςπερ οἱ περὶ τὴν τοῦ σώματος τροφήν, ὁ ἔμπορός * τε καὶ κάπηλος· καὶ γὰρ οὗτοί που ὧν ἄγουσιν ἀγωγίμων οὔτε αὐτοὶ ἴσασιν ὅ τι χρηστὸν ἢ πονηρὸν D περὶ τὸ σῶμα, ἐπαινοῦσι δὲ πάντα πωλοῦντες, οὔτε οἱ ὠνούμενοι παρ' αὐτῶν, ἐὰν μή τις τύχῃ γυμναστικὸς ἢ ἰατρὸς ὤν. οὕτω δὲ καὶ οἱ τὰ μαθήματα περιάγοντες κατὰ τὰς πόλεις καὶ πωλοῦντες καὶ καπηλεύοντες τῷ ἀεὶ ἐπιθυμοῦντι ἐπαινοῦσι μὲν πάντα ἃ πωλοῦσι, τάχα δ' ἄν τινες, ὦ ἄριστε, καὶ τούτων ἀγνοοῖεν ὧν πωλοῦσιν ὅ τι χρηστὸν ἢ πονηρὸν πρὸς τὴν ψυχήν, ὡς δ' * αὔτως καὶ οἱ E ὠνούμενοι παρ' αὐτῶν, ἐὰν μή τις τύχῃ περὶ τὴν ψυχὴν αὖ ἰατρικὸς ὤν. εἰ μὲν οὖν σὺ τυγχάνεις ἐπιστήμων τούτων τί χρηστὸν καὶ πονηρόν, ἀσφαλές σοι ὠνεῖσθαι μαθήματα καὶ παρὰ Πρωταγόρου καὶ παρ' ἄλλου ὁτουοῦν, εἰ δὲ μή, ὅρα, ὦ μακάριε, μὴ περὶ τοῖς φιλτάτοις * κυβεύῃς 314

*) γρ. τούτῳ ξένῳ.

neque cum fratre communicasti neque cum nostrûm amicorum tuorum quopiam, num videlicet committendus sit necne huic qui advenit hospiti animus tuus, immo vero, quum vespere, ut dicis, id audivisses, mane accedens neque mentionem ullam de hoc facis neque consilium inis, utrum te ipsi committere oporteat necne, sed paratus es, facultates tam tuas quam amicorum impendere, quippe iam statutum cum animo ac deliberatum habens, omnino consuetudinem esse iungendam cum Protagora, quem neque nosti, ut dicis, neque umquam convenisti, sophisten autem nominas, hoc ipsum manifesto ignorans, quid sit sophistes, cui videlicet te tradere cogitas. Tum ille, his auditis, Videtur, inquit, Socrate, ita esse, ex iis quae dicis. Num igitur, Hippocrate, sophistes mercator aliquis vel caupo earum est mercium, quibus animus alitur? mihi quidem talis quis videtur esse. Animus vero, Socrate, quonam alitur? Doctrinis videlicet, inquam; atque cavendum est, o amice, ne sophistes quae vendit praedicans ac commendans nos decipiat, quemadmodum illi in his quibus corpus alitur, mercator et caupo. etenim hi neque ipsi sciunt, quaenam, quas apportant, merces corpori utiles sint vel noceant, quamvis unamquamque commendent ac laudent, neque qui de iis emunt, hoc perspectum habent, nisi quis forte palaestrita vel medicus est; ita etiam ii, qui doctrinas per urbes circumferunt, et vendentes et cauponantes, cuivis appetenti commendant quidem omnia quae vendunt, sed haud dubie, o bone, etiam in his sunt qui ignorent, quid eorum quae vendunt animo vel prosit vel obsit; et similiter, qui de iis emunt, hoc ignorant, nisi quis forte animo medendi peritus est. quodsi igitur perspectum habes quid illorum prosit vel obsit, tuto poteris doctrinas emere et de Protagora et de quovis alio, sin minus, provide, o egregie, ne id, quo nihil est carius, in aleam des et pe-

τε καὶ κινδυνεύῃς. καὶ γὰρ δὴ καὶ πολὺ μείζων κίνδυνος ἐν τῇ τῶν μαθημάτων ὠνῇ ἢ ἐν τῇ τῶν σιτίων· σιτία μὲν γὰρ καὶ ποτὰ πριάμενον παρὰ τοῦ καπήλου καὶ ἐμπόρου ἔξεστιν ἐν ἄλλοις ἀγγείοις ἀποφέρειν, καὶ πρὶν δέξασθαι αὐτὰ εἰς τὸ σῶμα πιόντα ἢ φαγόντα, καταθέμενον οἴκαδε ἔξεστι ξυμβουλεύσασθαι, παρακαλέσαντα τὸν ἐπαΐοντα, ὅ τί τε ἐδεστέον καὶ ποτέον καὶ ὅ τι μή, καὶ ὁπόσον καὶ ὁπότε· ὥστε ἐν τῇ ὠνῇ οὐ μέγας ὁ κίνδυνος· μαθήματα δὲ οὐκ * ἔστιν ἐν ἄλλῳ ἀγγείῳ ἀπενεγκεῖν, ἀλλ' ἀνάγκη, B καταθέντα τὴν τιμήν, τὸ μάθημα ἐν αὐτῇ τῇ ψυχῇ λαβόντα καὶ μαθόντα, ἀπιέναι ἢ βεβλαμμένον ἢ ὠφελημένον. ταῦτ' οὖν σκοπώμεθα καὶ μετὰ τῶν πρεσβυτέρων ἡμῶν· ἡμεῖς γὰρ ἔτι νέοι, ὥστε τοσοῦτο πρᾶγμα διελέσθαι. νῦν μέντοι, ὥσπερ ὡρμήσαμεν, ἴωμεν καὶ ἀκούσωμεν τοῦ ἀνδρός, ἔπειτ' ἀκούσαντες καὶ ἄλλοις *) ἀνακοινωσώμεθα· καὶ γὰρ οὐ μόνος Πρωταγόρας αὐτόθι ἐστίν, ἀλλὰ καὶ Ἱππίας ὁ Ἠλεῖος, οἶμαι δὲ καὶ Πρόδικον τὸν Κεῖον, καὶ C ἄλλοι πολλοὶ καὶ σοφοί.

Δόξαν ἡμῖν ταῦτα ἐπορευόμεθα. ἐπειδὴ δὲ ἐν τῷ προθύρῳ ἐγενόμεθα, ἐπιστάντες περί τινος λόγου διελεγόμεθα, ὃς ἡμῖν κατὰ τὴν ὁδὸν ἐνέπεσεν· ἵν' οὖν μὴ ἀτελὴς γένοιτο, ἀλλὰ διαπερανάμενοι οὕτως εἰσίοιμεν, στάντες ἐν τῷ προθύρῳ διελεγόμεθα, ἕως ξυνωμολογήσαμεν ἀλλήλοις. δοκεῖ οὖν μοι, ὁ θυρωρός, εὐνοῦχός τις, κατήκουεν ἡμῶν, κινδυνεύει δὲ διὰ * τὸ πλῆθος τῶν σοφιστῶν ἄχθεσθαι τοῖς D φοιτῶσιν εἰς τὴν οἰκίαν· ἐπειδὴ γοῦν ἐκρούσαμεν τὴν θύραν, ἀνοίξας καὶ ἰδὼν ἡμᾶς Ἔα, ἔφη, σοφισταί τινες· οὐ σχολὴ αὐτῷ. Καὶ ἅμα ἀμφοῖν τοῖν χεροῖν τὴν θύραν πάνυ προθύμως, ὡς οἷός τ' ἦν, ἐπήραξε. καὶ ἡμεῖς πάλιν ἐκρούομεν. καὶ ὃς ἐγκεκλεισμένης τῆς θύρας ἀποκρινόμενος εἶπεν Ὦ ἄνθρωποι, ἔφη, οὐκ ἀκηκόατε ὅτι οὐ σχολὴ αὐτῷ; Ἀλλ' ὦ 'γαθέ, ἔφην ἐγώ, οὔτε παρὰ Καλλίαν ἥκομεν οὔτε σοφισταί ἐσμεν, ἀλλὰ θάῤῥει· * Πρωταγόραν γάρ τοι δεό- E

---

*) i. e. τοῖς ἄλλοις.

riclitere. etenim multo etiam maius periculum inest in doctrinarum, quam in ciborum emptione; nam esculenta et potulenta, quae emeris de caupone et mercatore, licet in aliis vasis auferre et, priusquam edendo vel bibendo in corpus ea recipias, licet de iis domi depositis in consilium ire, intelligente quopiam advocato, quid edendum et bibendum sit, quid non sit, et quantum et quando: ut in emptione non sit magnum periculum; doctrinas vero non licet in alio vase auferre, sed oportet nos soluto pretio doctrinam in ipsum animum suscipientes ac discentes abire, aut utilitatis aut detrimenti quid capientes. haec igitur perpendamus, et quidem cum senioribus, quam nos sumus; nos enim adhuc iuniores sumus, quam qui tantam rem possimus diiudicare. nunc vero, ut cum animo statutum habuimus, eamus et virum audiamus; tum, ipso audito, cum ceteris hac de re consultemus; nam non solum Protagoras ibi est, verum etiam Hippias Eleus, Prodicus quoque, opinor, Ceus, et alii multi sapientes.

Hoc quum nobis visum esset, profecti sumus; postquam vero in vestibulo adveneramus, subsistentes de re aliqua colloquebamur quae nobis in via inciderat, et ne sermo inchoatus relinqueretur, sed ipso demum absoluto intraremus, in vestibulo subsistentes colloquuti sumus, donec inter nos convenimus. ianitor vero, eunuchus, nos, ut opinor, exaudiverat; videtur autem propter sophistarum turbam offensus fuisse in eos qui in domum itarent; certe quidem, quum ianuam a nobis pulsatam aperuisset nosque conspexisset Ah, inquit, sophistae! nullum ipsi otium! simulque ambabus manibus ianuam satis impigre, quam poterat vehementissime, collisit. nos iterum pulsavimus, ille vero, ianua clausa respondens Homines, inquit, non audivistis, nullum ipsi otium esse? At, o bone, inquam, neque ad Calliam venimus neque sophistae sumus, sed bono sis animo; Protagoram enim cupientes videre accessimus;

μενοι ἰδεῖν ἤλθομεν· εἰςάγγειλον οὖν. Μόγις οὖν ποτὲ
ἡμῖν ἄνθρωπος ἀνέῳξε τὴν θύραν.

Ἐπειδὴ δὲ εἰςήλθομεν, κατελάβομεν Πρωταγόραν ἐν
τῷ προστόῳ περιπατοῦντα, ἑξῆς δ' αὐτῷ ξυμπεριεπάτουν
ἐκ μὲν τοῦ ἐπὶ θάτερα Καλλίας ὁ Ἱππονίκου καὶ ὁ ἀδελ-
φὸς αὐτοῦ ὁ ὁμομήτριος Πάραλος * ὁ Περικλέους, καὶ 315
Χαρμίδης ὁ Γλαύκωνος, ἐκ δὲ τοῦ ἐπὶ θάτερα ὁ ἕτερος
τῶν Περικλέους Ξάνθιππος καὶ Φιλιππίδης ὁ Φιλομήλου
καὶ Ἀντίμοιρος ὁ Μενδαῖος, ὅςπερ εὐδοκιμεῖ μάλιστα
τῶν Πρωταγόρου μαθητῶν καὶ ἐπὶ τέχνῃ μανθάνει, ὡς
σοφιστὴς ἐσόμενος. τούτων δὲ οἳ ὄπισθεν ἠκολούθουν ἐπα-
κούοντες τῶν λεγομένων, τὸ μὲν πολὺ ξένοι ἐφαίνοντο,
οὓς ἄγει ἐξ ἑκάστων τῶν πόλεων ὁ Πρωταγόρας δι' ὧν
διεξέρχεται, κηλῶν τῇ φωνῇ ὥςπερ Ὀρφεύς, οἱ δὲ κατὰ
τὴν φω*νὴν ἕπονται κεκηλημένοι· ἦσαν δέ τινες καὶ τῶν B
ἐπιχωρίων ἐν τῷ χορῷ. τοῦτον τὸν χορὸν μάλιστα ἔγωγε
ἰδὼν ἥσθην, ὡς καλῶς εὐλαβοῦντο μηδέποτε ἐμποδὼν ἐν
τῷ ἔμπροσθεν εἶναι Πρωταγόρου, ἀλλ' ἐπειδὴ αὐτὸς ἀνα-
στρέφοι καὶ οἱ μετ' ἐκείνου, εὖ πως καὶ ἐν κόσμῳ περι-
εσχίζοντο οὗτοι οἱ ἐπήκοοι ἔνθεν καὶ ἔνθεν, καὶ ἐν κύκλῳ
περιϊόντες ἀεὶ εἰς τὸ ὄπισθεν καθίσταντο κάλλιστα.

Τὸν δὲ μετ' εἰςενόησα, ἔφη Ὅμηρος, Ἱππίαν τὸν
Ἠλεῖον,* καθήμενον ἐν τῷ καταντικρὺ προστόῳ ἐν θρόνῳ· C
περὶ αὐτὸν δ' ἐκάθηντο ἐπὶ βάθρων Ἐρυξίμαχός τε ὁ
Ἀκουμενοῦ καὶ Φαῖδρος ὁ Μυῤῥινούσιος καὶ Ἄνδρων ὁ
Ἀνδροτίωνος, καὶ τῶν ξένων πολῖταί τε αὐτοῦ καὶ ἄλλοι
τινές· ἐφαίνοντο δὲ περὶ φύσεώς τε καὶ τῶν μετεώρων
ἀστρονομικὰ ἄττα διερωτᾶν τὸν Ἱππίαν, ὁ δ' ἐν θρόνῳ
καθήμενος ἑκάστοις αὐτῶν διέκρινε καὶ διεξῄει τὰ ἐρω-
τώμενα.

Καὶ μὲν δὴ καὶ Τάνταλόν γε εἰςεῖδον· ἐπεδήμει γὰρ
ἄρα Πρόδικος ὁ * Κεῖος, ἦν δὲ ἐν οἰκήματί τινι, ᾧ πρὸ D
τοῦ μὲν ὡς ταμιείῳ ἐχρῆτο Ἱππόνικος, νῦν δὲ ὑπὸ τοῦ
πλήθους τῶν καταλυόντων ὁ Καλλίας καὶ τοῦτο ἐκκενώσας
ξένοις κατάλυσιν πεποίηκεν. ὁ μὲν οὖν Πρόδικος ἔτι κα-
τέκειτο, ἐγκεκαλυμμένός ἐν κῳδίοις τισὶ καὶ στρώμασι, καὶ

igitur annuntia. Vix tandem nobis homo aperuit ianuam.

Postquam ingressi eramus, offendimus Protagoram in peristylio ambulantem, et deinceps cum eo ambulabant ex hac parte Callias Hipponici filius, ipsius frater eadem matre natus Paralus Periclis filius, et Charmides Glauconis filius, ex illa alter Periclis filius Xanthippus, Philippides Philomeli filius et Antimoerus Mendaeus, qui maxime celebratur e Protagorae discipulis et artis causa discit, ut sophistes evadat. pone hos vero qui sequebantur dicta audientes, ii maximam partem videbantur peregrini esse, quos quidem Protagoras ex unaquaque quam percurrit urbe ductat, alliciens eos voce instar Orphei, illi vero vocem sequuntur allecti; erant autem etiam indigenarum aliqui in ipsius choro, hunc chorum maxime laetatus sum adspiciens, quam pulchre caverent ne impedimento essent a fronte Protagorae; sed quoties ipse eiusque comites convertebantur, bene profecto et ordine discedebant illi auditores hinc atque illinc, et in orbe circumeuntes semper pone consistebant pulcherrime.

Post hunc conspexi, Homerus dixit, Hippiam Eleum sedentem in porticu adversa in solio; circa ipsum sedebant in subselliis Eryximachus Acumenii filius, Phaedrus Myrrhinusius, Andron Androtionis filius, et de peregrinis cives ipsius et alii quidam; videbantur autem de natura rebusque caelestibus astronomica quaedam interrogare Hippiam, et hic in solio sedens unicuique diiudicabat et exponebat quae ille interrogasset.

Quin etiam Tantalum conspicatus sum; nimirum advenerat Prodicus Ceus, commorabatur autem in cella quadam, qua antehac pro penaria usus erat Hipponicus, nunc vero propter devertentium multitudinem Callias hanc quoque vacuatam peregrinis deversorium fecerat. ac Prodicus quidem adhuc cubabat, involutus pellibus et stragulis iisque permultis, ut patebat; assi-

μάλα πολλοῖς, ὡς ἐφαίνετο· παρεκάθηντο δὲ αὐτῷ ἐπὶ ταῖς
πλησίον κλίναις Παυσανίας τε ὁ ἐκ Κεραμέων καὶ μετὰ
Παυσανίου νέον τι ἔτι μειράκιον, ὡς μὲν ἐγῷμαι, καλόν
τε κἀγαθὸν τὴν φύ*σιν, τὴν δ' οὖν ἰδέαν πάνυ καλός. E
ἔδοξα ἀκοῦσαι ὄνομα αὐτῷ εἶναι Ἀγάθωνα, καὶ οὐκ ἂν
θαυμάζοιμι, εἰ παιδικὰ Παυσανίου τυγχάνει ὤν. τοῦτό τ'
ἦν *) τὸ μειράκιον καὶ τὼ Ἀδειμάντω ἀμφοτέρω, ὅ τε Κή-
πιδος καὶ ὁ Λευκολοφίδου, καὶ ἄλλοι τινὲς ἐφαίνοντο. περὶ
δὲ ὧν διελέγοντο, οὐκ ἐδυνάμην ἔγωγε μαθεῖν ἔξωθεν, καί-
περ λιπαρῶς ἔχων ἀκούειν τοῦ Προδίκου (πάνσοφος γάρ
μοι δοκεῖ ἀνὴρ εἶναι καὶ θεῖος),* ἀλλὰ διὰ τὴν βαρύτητα 316
τῆς φωνῆς βόμβος τις ἐν τῷ οἰκήματι γιγνόμενος ἀσαφῆ
ἐποίει τὰ λεγόμενα.

Καὶ ἡμεῖς μὲν ἄρτι εἰςεληλύθειμεν, κατόπιν δὲ ἡμῶν
ἐπειςῆλθον Ἀλκιβιάδης τε ὁ καλός, ὥς φῃς σὺ καὶ ἐγὼ
πείθομαι, καὶ Κριτίας ὁ Καλλαίσχρου.

Ἡμεῖς οὖν ὡς εἰςήλθομεν, ἔτι σμικρὰ ἄττα διατρίψαν-
τες καὶ ταῦτα διαθεασάμε*νοι προςῆμεν πρὸς τὸν Πρωτα- B
γόραν· καὶ ἐγὼ εἶπον· Ὦ Πρωταγόρα, πρὸς σέ τοι ἤλθο-
μεν ἐγώ τε καὶ Ἱπποκράτης οὗτος. Πότερον, ἔφη, μόνῳ
βουλόμενοι διαλεχθῆναι, ἢ καὶ μετὰ τῶν ἄλλων; Ἡμῖν
μέν, ἦν δ' ἐγώ, οὐδὲν διαφέρει· ἀκούσας δέ, οὗ ἕνεκα ἤλ-
θομεν, αὐτὸς σκέψαι. Τί οὖν δή ἐστιν, ἔφη, οὗ ἕνεκα
ἥκετε; Ἱπποκράτης ὅδε ἐστὶ μὲν τῶν ἐπιχωρίων, Ἀπολλο-
δώρου υἱός, οἰκίας μεγάλης τε καὶ εὐδαίμονος· αὐτὸς δὲ τὴν
φύσιν δοκεῖ ἐνάμιλλος εἶναι τοῖς ἡλι*κιώταις· ἐπιθυμεῖν δέ C
μοι δοκεῖ ἐλλόγιμος γενέσθαι ἐν τῇ πόλει· τοῦτο δὲ οἴεταί οἱ
μάλιστα γενέσθαι, εἰ σοὶ ξυγγένοιτο. ταῦτ' οὖν ἤδη σὺ σκόπει,
πότερον περὶ αὐτῶν μόνος οἴει δεῖν διαλέγεσθαι πρὸς μόνους,
ἢ μετ' ἄλλων. Ὀρθῶς, ἔφη, προμηθεῖ, ὦ Σώκρατες, ὑπὲρ
ἐμοῦ· ξένον γὰρ ἄνδρα καὶ ἰόντα εἰς πόλεις μεγάλας καὶ ἐν
ταύταις πείθοντα τῶν νέων τοὺς βελτίστους, ἀπολείποντας
τὰς τῶν ἄλλων ξυνουσίας, καὶ οἰκείων καὶ ὀθνείων, καὶ
πρεσβυτέρων καὶ νεωτέρων, ἑαυτῷ ξυνεῖναι ὡς βελτίους ἐσο-

---

*) Ia. τοῦτό τε δὴ ἦν μ.

debant vero ipſi in proximis lectulis Pauſanias e Ceramico et cum Pauſania tener adhuc adoleſcentulus, ut equidem opinor, pulchra et bona indole, ſpecie certe admodum pulchra. viſus mihi ſum audire, nomen ipſi eſſe Agathoni, nec mirer, ſi Pauſaniae in deliciis ſit. hic igitur adoleſcentulus et Adimantus uterque, tam Cepidis quam Leucolophidae filius, et alii quidam aderant. de quo diſſererent, non poteram equidem foris percipere, quamvis ſedulo id agam ut Prodicum audiam (ſapientiſſimus enim mihi videtur vir eſſe atque divinus), ſed fremitus, quem gravis eius vox excitabat in cella, obſcura reddebat quae dicebantur.

Ac nos quidem vixdum introieramus, quum pone nos intrarent Alcibiades pulcher, ut tu dicis et ego mihi perſuadeo, et Critias Callaeſchri filius.

Nos igitur poſtquam introieramus, paullulum adhuc morati et haec omnia contemplati acceſſimus ad Protagoram. Tum ego O Protagora, inquam, ad te vero venimus ego et hic Hippocrates. Utrum, inquit, me ſolum cupientes convenire, an coram reliquis? Noſtra quidem, inquam, nihil intereſt; tu vero ubi audiveris qua de cauſa venerimus, ipſe id perpendes. Quid igitur, inquit, eſt quod veneritis? Hicce Hippocrates unus eſt de indigenis, Apollodori filius, domus amplae ac beatae; ipſe autem indole certare videtur cum aequalibus ſuis; appetere enim mihi videtur celebritatem in urbe, et hanc putat maxime ſe conſequuturum eſſe, ſi te utatur. hoc igitur tu nunc perpende, utrum de iis cenſeas ſoli tibi diſſerendum eſſe cum ſolis, an cum aliis. Recte, inquit, proſpicis mihi, Socrate; peregrinum enim virum, qui in magnas urbes deſcendit et in his perſuadet praeſtantiſſimis quibusque iuvenibus ut, relicta aliorum conſuetudine, et affinium et alienorum, et ſeniorum et iuniorum, ipſi in conſuetudinem ſe dent,

μένους διὰ τὴν ἑαυτοῦ * ξυνουσίαν, χρὴ εὐλαβεῖσθαι τὸν D
ταῦτα πράττοντα· οὐ γὰρ σμικροὶ περὶ αὐτὰ φθόνοι τε γί-
γνονται καὶ ἄλλαι δυσμένειαί τε καὶ ἐπιβουλαί. ἐγὼ δὲ τὴν σο-
φιστικὴν τέχνην φημὶ μὲν εἶναι παλαιάν, τοὺς δὲ μεταχειριζο-
μένους αὐτὴν τῶν παλαιῶν ἀνδρῶν, φοβουμένους τὸ ἐπαχθὲς
αὐτῆς, πρόσχημα ποιεῖσθαι καὶ προκαλύπτεσθαι τοὺς μὲν
ποίησιν, οἷον Ὅμηρόν τε καὶ Ἡσίοδον καὶ Σιμωνίδην, τοὺς
δὲ αὖ τελετάς τε καὶ χρησμῳδίας, τοὺς ἀμφί τε Ὀρφέα καὶ
Μουσαῖον, ἐνίους δέ τινας ᾔσθημαι καὶ γυμναστικήν, οἷον
Ἴκκος τε ὁ Ταραντῖνος καὶ ὁ νῦν ἔτι ὢν οὐδενὸς ἥττων σοφι-
στὴς * Ἡρόδικος ὁ Σηλυβριανός, τὸ δὲ ἀρχαῖον Μεγαρεύς· E
μουσικὴν δὲ Ἀγαθοκλῆς τε ὁ ὑμέτερος πρόσχημα ἐποιήσατο,
μέγας ὢν σοφιστής, καὶ Πυθοκλείδης ὁ Κεῖος καὶ ἄλλοι πολ-
λοί. οὗτοι πάντες, ὥσπερ λέγω, φοβηθέντες τὸν φθόνον ταῖς
τέχναις ταύταις παραπετάσμασιν ἐχρήσαντο. * ἐγὼ δὲ τούτοις 317.
ἅπασι κατὰ τοῦτο εἶναι *) οὐ ξυμφέρομαι· ἡγοῦμαι γὰρ αὐ-
τοὺς οὔτι διαπράξασθαι ὃ ἐβουλήθησαν· οὐ γὰρ λαθεῖν τῶν
ἀνθρώπων τοὺς δυναμένους ἐν ταῖς πόλεσι πράττειν, ὧνπερ
ἕνεκα ταῦτ᾽ ἐστὶ τὰ προσχήματα, ἐπεὶ οἵ γε πολλοὶ ὡς ἔπος
εἰπεῖν οὐδὲν αἰσθάνονται, ἀλλ᾽ ἅττ᾽ ἂν οὗτοι διαγγέλλωσι,
ταῦτα ὑμνοῦσι. τὸ οὖν ἀποδιδράσκοντα μὴ δύνασθαι ἀπο-
δρᾶναι, ἀλλὰ καταφανῆ εἶναι, πολλὴ μωρία καὶ τοῦ ἐπιχει-
ρήματος, καὶ πολὺ δυσμενεστέρους παρέχεσθαι ἀνάγκη τοὺς B
ἀνθρώπους· ἡγοῦνται γὰρ τὸν τοιοῦτον πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ
πανοῦργον εἶναι. ἐγὼ οὖν τούτων τὴν ἐναντίαν ἅπασαν ὁδὸν
ἐλήλυθα, καὶ ὁμολογῶ τε σοφιστὴς εἶναι καὶ παιδεύειν ἀν-
θρώπους, καὶ εὐλάβειαν ταύτην οἶμαι βελτίω ἐκείνης εἶναι,
τὸ ὁμολογεῖν μᾶλλον ἢ ἔξαρνον εἶναι· καὶ ἄλλας πρὸς ταύτῃ
ἔσκεμμαι, ὥστε, σὺν θεῷ εἰπεῖν, μηδὲν δεινὸν πάσχειν διὰ
τὸ ὁμολογεῖν * σοφιστὴς εἶναι. καίτοι πολλά γε ἤδη ἔτη εἰμὶ C
ἐν τῇ τέχνῃ· καὶ γὰρ καὶ τὰ ξύμπαντα πολλά μοί ἐστιν· οὐδε-
νὸς ὅτου οὐ πάντων ἂν ὑμῶν καθ᾽ ἡλικίαν πατὴρ εἴην. ὥστε
πολύ μοι ἥδιστόν ἐστιν, εἴ τι βούλεσθε, περὶ τούτων ἁπάν-
των ἐναντίον τῶν ἔνδον ὄντων τὸν λόγον ποιεῖσθαι.

---

*) Ἴσ. τὸ κατὰ τοῦτο εἶναι.

meliores se fieri arbitrantes ipsius consuetudine, oportet sibi cavere haec facientem; neque enim leves iccirco invidiae conflantur aliaeque inimicitiae et insidiae. atque ego sophisticam artem dico quidem esse vetustam, eos autem qui ipsam factitarint de veteribus viris, veritos eius invidiam et offensionem, involucrum fecisse ac praetendisse alios poesin, veluti Homerum et Hesiodum et Simonidem, alios mysteria et oracula, ut Orpheum et Musaeum; nonnullos vero comperi etiam gymnasticam praetendisse artem, ut Iccus Tarentinus fecit et qui hodieque vivit, nullo inferior sophistes, Herodicus Selybrianus, antiquitus Megareus; musicam autem vester Agathocles involucrum fecerat, qui magnus erat sophistes, Pythoclides Ceus et alii multi. hi omnes, ut dico, invidiam veriti, his artibus pro involucris usi sunt. ego vero his omnibus, quod ad hoc attinet, non assentior; censeo enim ipsos haudquaquam assequutos esse quod voluissent, quia non latuerint homines, qui potestatem habent in civitatibus rerum gerendarum, quorum quidem causa haec sunt involucra; nam volgus quidem nihil propemodum sentit, sed, quicquid illi profitentur, id decantat. iam aufugientem non posse aufugere, sed deprehendi, magna stultitia incepti multoque infensiores homines reddat necesse est; censent enim huiusmodi hominem ad reliqua etiam vafrum esse. quocirca equidem prorsus contrariam atque illi viam ingressus sum; quippe fateor me sophisten esse et instituere homines, et hanc cautionem existimo illa meliorem esse: fateri potius quam negare; alias quoque ad hanc circumspexi: ut, deo annuente, nihil mali mihi accidat ex eo, quod sophisten me esse fateor. quamquam multos iam annos artem factito; etenim in universum multos habeo annos: nemo ex vobis omnibus est, cuius non possim pro aetate pater esse. quocirca longe mihi gratissimum est, si quid vultis, de eo coram omnibus qui intus versantur verba facere.

Καὶ ἐγὼ (ὑπώπτευσα γὰρ βούλεσθαι αὐτὸν τῷ τε Προδίκῳ καὶ τῷ Ἱππίᾳ ἐνδείξασθαι καὶ καλλωπίσασθαι, ὅτι ἐρασταὶ αὐτοῦ ἀφιγμένοι εἴημεν) Τί οὖν, ἔφην ἐγώ, * οὐ καὶ D
Πρόδικον καὶ Ἱππίαν ἐκαλέσαμεν καὶ τοὺς μετ' αὐτῶν, ἵνα ἐπακούσωσιν ἡμῶν; Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη ὁ Πρωταγόρας. Βούλεσθε οὖν, ὁ Καλλίας ἔφη, ξυνέδριον κατασκευάσωμεν, ἵνα καθεζόμενοι διαλέγησθε; Ἐδόκει χρῆναι. ἄσμενοι δὲ πάντες ἡμεῖς, ὡς ἀκουσόμενοι ἀνδρῶν σοφῶν, καὶ αὐτοί τε *) ἀντιλαβόμενοι τῶν βάθρων καὶ τῶν κλινῶν, κατεσκευάζομεν παρὰ τὸν Ἱππίαν· ἐκεῖ γὰρ προϋπῆρχε τὰ βάθρα. ἐν δὲ τούτῳ Καλλίας τε καὶ * Ἀλκιβιάδης ἡκέτην ἄγοντε τὸν Πρόδικον, E
ἀναστήσαντες ἐκ τῆς κλίνης, καὶ τοὺς μετὰ τοῦ Προδίκου.

Ἐπεὶ δὲ πάντες ξυνεκαθεζόμεθα, Πρωταγόρας, Νῦν δὴ ἄν, ἔφη, λέγοις, ὦ Σώκρατες, ἐπειδὴ καὶ οἵδε πάρεισι, περὶ ὧν ὀλίγῳ πρότερον μνείαν ἐποιοῦ πρὸς ἐμὲ ὑπὲρ τοῦ νεανίσκου. Καὶ ἐγὼ εἶπον ὅτι Ἡ αὐτή μοι ἐστιν ἀρχή, * ὦ 318
Πρωταγόρα, ἥπερ ἄρτι, περὶ ὧν ἀφικόμην. Ἱπποκράτης γὰρ ὅδε τυγχάνει ὢν ἐν ἐπιθυμίᾳ τῆς σῆς ξυνουσίας· ὅ τι οὖν αὐτῷ ἀποβήσεται, ἐάν σοι ξυνῇ, ἡδέως ἄν φησι πυθέσθαι. τοσοῦτος ὅ γε ἡμέτερος λόγος. Ὑπολαβὼν οὖν ὁ Πρωταγόρας εἶπεν Ὦ νεανίσκε, ἔσται τοίνυν σοι, ἐὰν ἐμοὶ ξυνῇς, ᾗ ἂν ἡμέρᾳ ἐμοὶ ξυγγένῃ, ἀπιέναι οἴκαδε βελτίονι γεγονότι, καὶ ἐν τῇ ὑστεραίᾳ ταὐτὰ ταῦτα, καὶ ἑκάστης ἡμέρας ἀεὶ ἐπὶ τὸ βέλτιον ἐπιδιδόναι. Καὶ ἐγὼ ἀκού*σας εἶπον Ὦ Πρωτα- B
γόρα, τοῦτο μὲν οὐδὲν θαυμαστὸν λέγεις, ἀλλ' εἰκός, ἐπεὶ κἂν σύ, καίπερ τηλικοῦτος ὢν καὶ οὕτω σοφός, εἴ τίς σε διδάξειεν, ὃ μὴ τυγχάνοις ἐπιστάμενος, βελτίων ἂν γένοιο. ἀλλὰ μὴ οὕτως, ἀλλ' ὥσπερ ἂν εἰ αὐτίκα μάλα μεταβαλὼν τὴν ἐπιθυμίαν Ἱπποκράτης ὅδε ἐπιθυμήσειε τῆς ξυνουσίας τούτου τοῦ νεανίσκου τοῦ νῦν νεωστὶ ἐπιδημοῦντος, Ζευξίππου τοῦ Ἡρακλεώτου, καὶ ἀφικόμενος παρ' αὐτόν, ὥσπερ παρὰ σὲ νῦν, ἀκούσειεν * αὐτοῦ ταὐτὰ ταῦτα, ἅπερ σοῦ, ὅτι ἑκάστης ἡμέ- C
ρας ξυνὼν αὐτῷ βελτίων ἔσται καὶ ἐπιδώσει· εἰ αὐτὸν ἐπανέροιτο Τί δὴ φῄς βελτίω ἔσεσθαι καὶ εἰς τί ἐπιδώσειν; εἴποι

*) ἴσ. καὶ αὐτοί γε.

Atque ego (suspicabar enim ipsum velle Prodico et Hippiae ostentare atque gloriari, quod amatores sui advenissemus) Quin, inquam, Prodicum et Hippiam eorumque socios vocamus, ut nos audiant? Maxime vero, inquit Protagoras. Vultisne igitur, Callias ait, consessum instruamus, ut sedentes disseratis? Visum hoc est necessarium; atque laeti nos omnes, quippe viros sapientes audituri, quin etiam ipsi subsellia et lectos apprehendentes, instruximus eum prope Hippiam; ibi enim iam ante erant subsellia. interea Callias et Alcibiades venerunt, Prodicum quem e lecto excitaverant eiusque asseclas adducentes.

Omnes quum consedissemus, Protagoras Nunc igitur, Socrate, inquit, quum hi quoque adsint, expone ea de quibus paullo ante mentionem fecisti coram me adolescentis caussa. Tum ego Idem, Protagora, inquam, orationis meae initium est, quod ante, de iis ob quae veni. hic videlicet Hippocrates desiderio tenetur tuae consuetudinis; iam quid ipsi eventurum sit, si te utatur, id se cupere dicit audire. tantula est nostra quidem oratio. Suscipiens tum Protagoras O adolescens, inquit, obtinget tibi, si me utaris, ut, quacumque die mecum fueris, domum redeas melior factus, et postera die itidem, et in singulos dies melior evadas. Tum ego, his auditis, O Protagora, inquam, hoc quidem non est mirabile quod dicis, sed consentaneum; nam tu quoque, licet tam grandis natu tamque sapiens sis, si quis te doceat quod nescias, melior sine dubio evades. verum non ita, sed, quemadmodum, si hic Hippocrates, illico desiderio mutato, consuetudinem desideret adolescentis illius, qui nunc nuper advenit, Zeuxippi Heracleotae, et accedens ad ipsum, sicut nunc ad te, audiat ex eo eadem haec quae ex te, in singulos se dies, ipso utentem, meliorem evasurum ac profecturum esse; si ipsum praeterea interroget Qua tandem in re me dicis meliorem evasurum ac profecturum esse, respondeat illi Zeuxip-

ἂν αὐτῷ Ζεύξιππος ὅτι Πρὸς γραφικήν· κἂν εἰ Ὀρθαγόρᾳ τῷ
Θηβαίῳ ξυγγενόμενος, ἀκούσας ἐκείνου ταὐτὰ ταῦτα, ἅπερ
σοῦ, ἐπανέροιτο αὐτόν, εἰς ὅ τι βελτίων καθ' ἡμέραν ἔσται
ξυγγιγνόμενος ἐκείνῳ, εἴποι ἂν ὅτι Εἰς αὔλησιν· οὕτω
δὲ καὶ σὺ εἰπὲ τῷ νεανίσκῳ καὶ ἐμοὶ ὑπὲρ τούτου ἐρω-
τῶν*τι Ἱπποκράτης ὅδε Πρωταγόρᾳ ξυγγενόμενος, ᾗ ἂν D
αὐτῷ ἡμέρᾳ ξυγγένηται, βελτίων ἄπεισι γενόμενος καὶ τῶν
ἄλλων ἡμερῶν ἑκάστης οὕτως ἐπιδώσει εἰς τί, ὦ Πρωτα-
γόρα, καὶ περὶ τοῦ; Καὶ ὁ Πρωταγόρας ἐμοῦ ταῦτ' ἀκού-
σας Σύ τε καλῶς, ἔφη, ἐρωτᾷς, ὦ Σώκρατες, καὶ ἐγὼ τοῖς
καλῶς ἐρωτῶσι χαίρω ἀποκρινόμενος. Ἱπποκράτης γὰρ
παρ' ἐμὲ ἀφικόμενος οὐ πείσεται, ἅπερ ἂν ἔπαθεν ἄλλῳ
τῳ ξυγγενόμενος τῶν σοφιστῶν· οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι λωβῶν-
ται τοὺς νέους· * τὰς γὰρ τέχνας αὐτοὺς πεφευγότας E
ἄκοντας πάλιν αὖ ἄγοντες ἐμβάλλουσιν εἰς τὰς τέχνας, λο-
γισμούς τε καὶ ἀστρονομίαν καὶ γεωμετρίαν καὶ μουσικὴν
διδάσκοντες (καὶ ἅμα εἰς τὸν Ἱππίαν ἀπέβλεψε), παρὰ δ'
ἐμὲ ἀφικόμενος μαθήσεται οὐ περὶ ἄλλου του ἢ περὶ οὗ
ἥκει· τὸ δὲ μάθημά ἐστιν εὐβουλία περί τε τῶν οἰκείων,
ὅπως ἂν ἄριστα τὴν αὑτοῦ οἰκίαν διοικοῖ, καὶ περὶ τῶν
τῆς πόλεως, ὅπως τὰ τῆς πό*λεως δυνατώτατος ἂν εἴη 319
καὶ πράττειν καὶ λέγειν. Ἆρ', ἔφην ἐγώ, ἕπομαί σου τῷ
λόγῳ· δοκεῖς γάρ μοι λέγειν τὴν πολιτικὴν τέχνην καὶ
ὑπισχνεῖσθαι ποιεῖν ἄνδρας ἀγαθοὺς πολίτας. Αὐτὸ μὲν
οὖν τοῦτό ἐστιν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, τὸ ἐπάγγελμα ὃ ἐπαγ-
γέλλομαι. Ἦ καλόν, ἦν δ' ἐγώ, τέχνημα ἄρα κέκτησαι,
εἴπερ κέκτησαι· οὐ γάρ τι ἄλλο πρὸς σέ εἰρήσεται, ἢ ἅπερ
νοῶ. ἐγὼ γὰρ τοῦτο, ὦ Πρωταγόρα, οὐκ ᾤμην διδακτὸν
εἶναι, σοὶ δὲ λέγοντι οὐκ * ἔχω ὅπως ἂν ἀπιστῶ. ὅθεν δὲ B
ἡγοῦμαι αὐτὸ οὐ διδακτὸν εἶναι μηδ' ὑπ' ἀνθρώπων πα-
ρασκευαστὸν ἀνθρώποις, δίκαιός εἰμι εἰπεῖν. ἐγὼ γὰρ
Ἀθηναίους, ὥσπερ καὶ οἱ ἄλλοι Ἕλληνες, φημὶ σοφοὺς
εἶναι· ὁρῶ οὖν, ὅταν ξυλλεγῶμεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἐπει-
δὰν μὲν περὶ οἰκοδομίας τι δέῃ πρᾶξαι τὴν πόλιν, τοὺς
οἰκοδόμους μεταπεμπομένους ξυμβούλους περὶ τῶν οἰκο-
δομημάτων, ὅταν δὲ περὶ ναυπηγίας, τοὺς ναυπηγούς·

pus in arte pingendi; et si cum Orthagora Thebano colloquens eademque ex ipso audiens, quae ex te, quaerat ex eo, qua in re melior fit quotidie evasurus ipso utens, hic respondeat in tibiae cantu: ita tu quoque adolescenti et mihi ipsius nomine interroganti dic: Hippocrates hic Protagora utens, quacumque die ipso utitur, melior factus abibit et postera unaquaque die ita proficiet — quanam in re, Protagora, et ad quid? Tum Protagoras, quum haec a me audivisset, Bene tu, inquit, Socrate, interrogas et ego bene interrogantibus libenter respondeo. Hippocrates videlicet ad me veniens non perpetietur, quod perpessurus fit alio quopiam utens sophistarum; reliqui enim corrumpunt iuvenes; nam quum artes illi effugerunt, invitos eos retractos ad artes compellunt, numerandi artem, astronomiam, geometriam et musicam docentes (quae quidem dicens Hippiam adspexit), ad me autem si venerit, nihil aliud discet nisi id ipsum cuius gratia accesserit; disciplina vero haec est prudentia in rebus tam domesticis, quomodo optime res suas familiares administrare possit, quam publicis, quomodo rerum publicarum peritissimus fit et gerendarum et exponendarum. Sane, inquam, assequor verba tua; videris enim mihi dicere artem civilem et promittere viros reddere bonos cives. Haec ipsa est, Socrate, inquit, professio quam profiteor. Sane quam pulchram, inquam, artem possides, siquidem possides; neque enim aliud quid ad te dicam, nisi quod sentiam. etenim hoc, Protagora, non putaveram doceri posse, tibi vero affirmanti nescio quomodo diffidam. cur autem censeam non posse id doceri nec ab hominibus comparari hominibus, par est me dicere. enimvero Athenienses, ut reliqui quoque Graeci, iudico sapientes esse; iam video, quando convenimus in concionem, si quid ad aedificationem pertinens cives oportet tractare, aedificatores advocatos, qui consilium dent de aedificiis, sin de navium constructione, navium

καὶ τἄλλα πάντα οὕτως, ὅσα ἡ*γοῦνται μαθητά τε καὶ δι- C
δακτὰ εἶναι. ἐὰν δέ τις ἄλλος ἐπιχειρῇ αὐτοῖς ξυμβουλεύ-
ειν, ὃν ἐκεῖνοι μὴ οἴονται δημιουργὸν εἶναι, κἂν πάνυ
καλὸς ᾖ καὶ πλούσιος καὶ τῶν γενναίων, οὐδέν τι μᾶλλον
ἀποδέχονται, ἀλλὰ καταγελῶσι καὶ θορυβοῦσιν, ἕως ἂν ἢ
αὐτὸς ἀποστῇ ὁ ἐπιχειρῶν λέγειν καταθορυβηθείς, ἢ οἱ
τοξόται αὐτὸν ἀφελκύσωσιν ἢ ἐξαίρωνται κελευόντων τῶν
πρυτάνεων. περὶ μὲν οὖν ὧν οἴονται ἐν τέχνῃ εἶναι, οὕτω
διαπράττονται· ἐπειδὰν δέ τι περὶ τῆς * πόλεως διοική- D
σεως δέῃ βουλεύσασθαι, ξυμβουλεύει αὐτοῖς ἀνιστάμενος
περὶ τούτων ὁμοίως μὲν τέκτων, ὁμοίως δὲ χαλκεύς, σκυ-
τοτόμος, ἔμπορος, ναύκληρος, πλούσιος, πένης, γενναῖος,
ἀγεννής, καὶ τούτοις οὐδεὶς τοῦτο ἐπιπλήττει, ὥσπερ τοῖς
πρότερον, ὅτι οὐδαμόθεν μαθὼν οὐδὲ ὄντος διδασκάλου
οὐδενὸς αὐτῷ, ἔπειτα ξυμβουλεύειν ἐπιχειρεῖ· δῆλον γὰρ
ὅτι οὐχ ἡγοῦνται διδακτὸν εἶναι. μὴ τοίνυν ὅτι τὸ κοινὸν
τῆς πόλεως οὕτως ἔχει, ἀλλ' ἰδίᾳ ἡμῖν * οἱ σοφώτατοι καὶ E
ἄριστοι τῶν πολιτῶν ταύτην τὴν ἀρετὴν ἣν ἔχουσιν οὐχ
οἷοί τε ἄλλοις παραδιδόναι. ἐπεὶ Περικλῆς, ὁ τουτωνὶ τῶν
νεανίσκων πατήρ, τούτους, ἃ μὲν διδασκάλων εἴχετο, κα-
λῶς καὶ εὖ ἐπαίδευσεν, ἃ δὲ αὐτὸς * σοφός ἐστιν, οὔτε 320
αὐτὸς παιδεύει οὔτε τῳ ἄλλῳ παραδίδωσιν, ἀλλ' αὐτοὶ πε-
ριϊόντες νέμονται ὥσπερ ἄφετοι, ἐάν που αὐτόματοι περι-
τύχωσι τῇ ἀρετῇ. εἰ δὲ βούλει, Κλεινίαν τὸν Ἀλκιβιάδου
τουτουῒ νεώτερον ἀδελφὸν ἐπιτροπεύων ὁ αὐτὸς οὗτος
ἀνὴρ Περικλῆς, δεδιὼς περὶ αὐτοῦ, μὴ διαφθαρῇ δὴ ὑπὸ
Ἀλκιβιάδου, ἀποσπάσας ἀπὸ τούτου, καταθέμενος ἐν Ἀρί-
φρονος ἐπαίδευε, καὶ πρὶν ἓξ μῆνας γεγονέναι, ἀπέδωκε
τούτῳ *), οὐκ ἔχων ὅ τι χρή*σαιτο αὐτῷ. καὶ ἄλλους σοι B
παμπόλλους ἔχω λέγειν, οἳ αὐτοὶ ἀγαθοὶ ὄντες οὐδένα πώ-
ποτε βελτίω ἐποίησαν οὔτε τῶν οἰκείων οὔτε τῶν ἀλλο-
τρίων. ἐγὼ οὖν, ὦ Πρωταγόρα, εἰς ταῦτα ἀποβλέπων οὐχ
ἡγοῦμαι διδακτὸν εἶναι τὴν ἀρετήν· ἐπειδὴ δέ σου ἀκούω
ταῦτα λέγοντος, κάμπτομαι καὶ οἶμαί τι σε λέγειν διὰ τὸ

*) ἴσ. ἀπέδωκεν οὗτος.

fabricatores, et sic in reliquis omnibus quae censent disci ac doceri posse. quodsi quis alius aggreditur consilium ipsis dare, quem non esse opificem arbitrantur, etiamsi valde honestus et dives et ingenuorum aliquis est, nihilo tamen magis permittunt, sed derident et obstrepunt, donec aut ipse secedat qui dicere aggrediebatur, strepitu deiectus, aut sagittarii eum abstraxerint vel abstulerint, iubentibus consilii publici principibus. de his igitur, quos iudicant artem factitare, ita agunt. verum si de civitatis administratione oportet deliberari, consilium ipsis dat de his surgens faber, tam tignarius quam ferrarius, sutor, mercator, navicularius, dives, pauper, ingenuus, ignobilis, iisque nemo, ut prioribus, hoc obiicit, quod, licet a nemine didicerint nullumque magistrum habuerint, consilium dare aggrediantur; nimirum arbitrantur id doceri non posse. neque solum civitatis commune ita sentit, verum etiam privatim sapientissimi et optimi civium nostrorum eam quam habent virtutem non possunt aliis tradere. nam Pericles, horum iuvenum pater, ipsos omnibus, quae a magistris suspensa erant, pulchre ac bene instituendos curavit, iis vero, quorum ipse sapiens est, neque ipse instituit neque alii ulli committit, sed illi oberrantes pascuntur quasi a custodia liberi, sicubi forsitan ultro incidant in virtutem. sin vis, Cliniam Alcibiadis huius fratrem iuniorem idem vir Pericles, eius tutelam gerens, quoniam timebat ne corrumperetur ab Alcibiade, avulsit ab hoc et Ariphroni custodiendum atque instituendum tradidit; at priusquam sex menses praeterissent, hic illum reddidit, nesciens, quid ipsi faceret; et alios tibi permultos habeo dicere, qui, etsi ipsi boni erant, neminem tamen umquam meliorem effecerunt neque familiarium neque alienorum. quocirca ego, Protagora, haec respiciens non posse virtutem doceri arbitror; quum vero te audio haec dicentem, flector atque opinor te aliquid dicere,

ἡγεῖσθαί σε πολλῶν μὲν ἔμπειρον γεγονέναι, πολλὰ δὲ
μεμαθηκέναι, τὰ δὲ αὐτὸν ἐξευρηκέναι. εἰ οὖν ἔχεις ἐναρ-
γέστερον ἡμῖν ἐπιδεῖ*ξαι ὡς διδακτόν ἐστιν ἡ ἀρετή, μὴ C
φθονήσῃς, ἀλλ' ἐπίδειξον. Ἀλλ', ὦ Σώκρατες, ἔφη, οὐ
φθονήσω· ἀλλὰ πότερον ὑμῖν, ὡς πρεσβύτερος νεωτέροις,
μῦθον λέγων ἐπιδείξω, ἢ λόγῳ διεξελθών; Πολλοὶ οὖν
αὐτῷ ὑπέλαβον τῶν παρακαθημένων, ὁποτέρως βούλοιτο,
οὕτω διεξιέναι. Δοκεῖ τοίνυν μοι, ἔφη, χαριέστερον εἶναι
μῦθον ὑμῖν λέγειν.

Ἦν γάρ ποτε χρόνος, ὅτε θεοὶ μὲν ἦσαν, θνητὰ δὲ
γένη οὐκ ἦν. ἐπειδὴ δὲ * καὶ τούτοις χρόνος ἦλθεν εἱμαρ- D
μένος γενέσεως, τυποῦσιν αὐτὰ θεοὶ γῆς ἔνδον, ἐκ γῆς
καὶ πυρὸς μίξαντες καὶ τῶν ὅσα πυρὶ καὶ γῇ κεράννυται.
ἐπειδὴ δ' ἄγειν αὐτὰ πρὸς φῶς ἔμελλον, προσέταξαν Προ-
μηθεῖ καὶ Ἐπιμηθεῖ κοσμῆσαί τε καὶ νεῖμαι δυνάμεις
ἑκάστοις, ὡς πρέπει. Προμηθέα δὲ παραιτεῖται Ἐπιμη-
θεὺς αὐτὸς νεῖμαι· Νείμαντος δ' ἐμοῦ, ἔφη, ἐπίσκεψαι·
καὶ οὕτω πείσας νέμει. νέμων δὲ τοῖς * μὲν ἰσχὺν ἄνευ E
τάχους προσῆπτε, τὰ δ' ἀσθενέστερα τάχει ἐκόσμει, τὰ δὲ
ὥπλιζε, τοῖς δ' ἄοπλον διδοὺς φύσιν ἄλλην τιν' αὐτοῖς
ἐμηχανᾶτο δύναμιν εἰς σωτηρίαν. ἃ μὲν γὰρ αὐτῶν σμι-
κρότητι ἤμπισχε, πτηνὸν φυγὴν ἢ κατάγειον οἴκησιν ἔνε-
μεν, ἃ δὲ ηὖξε μεγέθει, τῷ*δε αὐτῷ αὐτὰ ἔσωζε, καὶ 321
τἆλλ' οὕτως ἐπανισῶν ἔνεμε. ταῦτα δὲ ἐμηχανᾶτο εὐλάβειαν
ἔχων, μή τι γένος ἀϊστωθείη. ἐπειδὴ δὲ αὐτοῖς ἀλληλοφθο-
ριῶν διαφυγὰς ἐπήρκεσε, πρὸς τὰς ἐκ Διὸς ὥρας εὐμά-
ρειαν ἐμηχανᾶτο, ἀμφιεννὺς αὐτὰ πυκναῖς τε θριξὶ καὶ
στερεοῖς δέρμασιν, ἱκανοῖς μὲν ἀμῦναι χειμῶνα, δυνατοῖς
δὲ καὶ καύματα, καὶ εἰς εὐνὰς ἰοῦσιν ὅπως ὑπάρχοι τὰ
αὐτὰ ταῦτα στρωμνὴ οἰκεία τε καὶ αὐ*τοφυὴς ἑκάστῳ· B
καὶ ὑπὸ ποδῶν τὰ μὲν ὁπλαῖς, τὰ δὲ θριξὶ καὶ δέρμασι
στερεοῖς καὶ ἀναίμοις. τοὐντεῦθεν τροφὰς ἄλλοις ἄλλας
ἐξεπόριζε, τοῖς μὲν ἐκ γῆς βοτάνην, ἄλλοις δὲ δένδρων
καρποὺς, τοῖς δὲ ῥίζας, ἔστι δ' οἷς ἔδωκεν εἶναι τροφὴν

propterea quod existimo multarum te rerum peritum esse multaque vel didicisse vel ipsum invenisse. quodsi igitur clarius nobis ostendere potes doceri posse virtutem, ne recusa, sed demonstra. Sane quidem, Socrate, inquit, non recusabo; sed utrum ita demonstrem ut vobis iunioribus ipse senior fabulam narrem, an ita ut oratione exponam? Multi eorum, qui assidebant, responderunt ipsi, ut, utro modo vellet, ita explicaret. Videtur autem mihi, inquit, gratius esse fabulam vobis narrare.

Fuit igitur aliquando tempus, quum dii erant, mortalia autem genera non erant. his quoque quum tempus nascendi praestitutum venisset, fingunt ea dii sub terra, e terra et igne componentes iisque omnibus, quae ex igne et terra temperantur. atque quum in lucem ea producere vellent, imperabant Prometheo et Epimetheo, ut ea ornarent singulisque facultates tribuerent, ut deceret. Prometheum vero Epimetheus id exorat ut ipse tribuat. Me, inquit, tribuente inspice. itaque quum illi persuasisset, tribuit; tribuens vero aliis robur sine celeritate adiunxit, imbecilliora celeritate instruxit, alia armavit, iis vero, quibus inermem dederat naturam, aliam excogitavit facultatem incolumitatis causa. etenim quibus parvitatem induerat, his volatilem fugam vel subterraneum domicilium tribuit, quae vero magnitudine auxerat, ea hac ipsa servavit, et reliqua ita adaequans tribuit. haec autem excogitavit cautionem adhibens, ne ullum genus deleretur. postquam vero iis mutuae consumptionis effugia suppeditaverat, caeli tempestatibus subsidia paravit, amiciens ea et spissis pilis et solidis pellibus, aptis ad frigus, idoneis ad calorem arcendum, simulque ut cubilia ineuntibus haec ipsa essent singulorum proprium et sponte natum stragulum; sub pedibus vero alia ungulis armavit, alia pilis et pellibus solidis sanguineque carentibus. deinde pastus aliis alios comparavit, his e terra gramen, illis arborum fructus, aliis radices, nonnullis vero eum

ζώων ἄλλων βοράν· καὶ τοῖς μὲν ὀλιγογονίαν προςῆψε,
τοῖς δ' ἀναλισκομένοις ὑπὸ τούτων πολυγονίαν, σωτηρίαν
τῷ γένει πορίζων. ἅτε δὴ οὖν οὐ πάνυ τι σοφὸς ὢν ὁ
Ἐπιμηθεὺς ἔλαθεν αὑτὸν κατα*ναλώσας τὰς δυνάμεις [εἰς C
τὰ ἄλογα]. λοιπὸν δὴ ἀκόσμητον ἔτι αὐτῷ ἦν τὸ τῶν ἀνθρώ-
πων γένος, καὶ ἠπόρει ὅ τι χρήσαιτο. ἀποροῦντι δὲ αὐτῷ ἔρ-
χεται Προμηθεὺς ἐπισκεψόμενος τὴν νομήν, καὶ ὁρᾷ τὰ μὲν
ἄλλα ζῶα ἐμμελῶς πάντων *) ἔχοντα, τὸν δὲ ἄνθρωπον γυ-
μνόν τε καὶ ἀνυπόδητον καὶ ἄστρωτον καὶ ἄοπλον· ἤδη δὲ
καὶ ἡ εἱμαρμένη ἡμέρα παρῆν, ἐν ᾗ ἔδει καὶ ἄνθρωπον ἐξιέ-
ναι ἐκ γῆς εἰς φῶς. ἀπορίᾳ οὖν ἐχόμενος ὁ Προμηθεὺς ἥν-
τινα σωτηρίαν * τῷ ἀνθρώπῳ εὕροι, κλέπτει Ἡφαίστου καὶ D
Ἀθηνᾶς τὴν ἔντεχνον σοφίαν σὺν πυρί (ἀμήχανον γὰρ ἦν
ἄνευ πυρὸς αὐτὴν κτητήν τῳ ἢ χρησίμην γενέσθαι), καὶ οὕτω
δὴ δωρεῖται ἀνθρώπῳ. τὴν μὲν οὖν περὶ τὸν βίον σοφίαν ἄν-
θρωπος ταύτῃ ἔσχε, τὴν δὲ πολιτικὴν οὐκ εἶχεν· ἦν γὰρ παρὰ
τῷ Διΐ· τῷ δὲ Προμηθεῖ εἰς μὲν τὴν ἀκρόπολιν τὴν τοῦ
Διὸς οἴκησιν οὐκέτι ἐνεχώρει εἰςελθεῖν (πρὸς δὲ καὶ αἱ
Διὸς φυλακαὶ φοβεραὶ ἦσαν), εἰς δὲ τὸ τῆς * Ἀθηνᾶς E
καὶ Ἡφαίστου οἴκημα τὸ κοινόν, ἐν ᾧ ἐφιλοτεχνείτην,
λαθὼν εἰςέρχεται, καὶ κλέψας τήν τε ἔμπυρον τέχνην
τὴν τοῦ Ἡφαίστου καὶ τὴν ἄλλην τὴν τῆς Ἀθηνᾶς δί-
δωσιν ἀνθρώπῳ. καὶ ἐκ τούτου εὐπορία μὲν ἀνθρώπῳ
τοῦ βίου γίγνεται, Προμηθέα δὲ * δι' Ἐπιμηθέα ὕστερον, 322
ᾗπερ λέγεται, κλοπῆς δίκη μετῆλθεν. ἐπειδὴ δὲ ὁ ἄνθρω-
πος θείας μετέσχε μοίρας, πρῶτον μὲν διὰ τὴν τοῦ θεοῦ
ξυγγένειαν ζώων μόνον θεοὺς ἐνόμισε, καὶ ἐπεχείρει βω-
μούς τε ἱδρύεσθαι καὶ ἀγάλματα θεῶν, ἔπειτα φωνὴν καὶ
ὀνόματα ταχὺ διηρθρώσατο τῇ τέχνῃ, καὶ οἰκήσεις καὶ
ἐσθῆτας καὶ ὑποδέσεις καὶ στρωμνὰς καὶ τὰς ἐκ γῆς τρο-
φὰς εὕρετο. οὕτω δὴ παρεσκευασμένοι κατ' ἀρχὰς ἄνθρω-
ποι ᾤκουν σποράδην, * πόλεις δὲ οὐκ ἦσαν. ἀπώλλυντο B
οὖν ὑπὸ τῶν θηρίων διὰ τὸ πανταχῇ αὐτῶν ἀσθενέστεροι
εἶναι, καὶ ἡ δημιουργικὴ τέχνη αὐτοῖς πρὸς μὲν τροφὴν

*) ἴσ. πάντως.

paſtum tribuit ut alia animalia vorarent; et his quidem prolis paucitatem attribuit, illis vero, qui ab iis conſumerentur, prolis ubertatem, incolumitatem generi parans. iam Epimetheus, utpote qui non valde ſapiens erat, imprudens conſumpſerat facultates [in bruta animalia]. reſtabat igitur ei nondum ornatum hominum genus, et neſciebat quid faceret. ad neſcientem vero accedit Prometheus inſpecturus distributionem, et videt cetera quidem animalia prorſus concinne ſe habentia, hominem autem nudum, nec calceatum nec inſtratum nec armatum. iam vero etiam praeſtitutus dies aderat, quo hominem quoque oportebat e terra in lucem prodire. haeſitans igitur Prometheus quam ſalutem homini inveniat, furatur Vulcani et Minervae artificioſam ſapientiam una cum igne (fieri enim non poterat, ſine igne ut hanc quisquam ſibi acquireret vel ea uteretur); itaque eam donat homini. hanc igitur, quae ad vitam ſpectat, ſapientiam homo ita obtinuerat, nec vero civilem tenebat; erat enim apud Iovem; Prometheo autem arcem, Iovis domicilium, non amplius licebat intrare (praeterea Iovis cuſtodes terribiles erant); at Minervae et Vulcani officinam communem, in qua in artes incumbebant, clam intrat, furansque igneam Vulcani artem ceterasque Minervae dat homini. atque inde facultas quidem homini vivendi data, Prometheum vero Epimethei culpa poſthac, ſicut narratur, furti poena perſequuta eſt. poſtquam homo divinae particeps ſortis factus erat, primum pro ea quam cum deo habebat cognatione ſolus ex animantibus deos agnovit inſtituitque aras et ſtatuas deorum collocare; deinde vocem et vocabula articulatim compoſita celeriter finxit arte opitulante, et domicilia et veſtimenta et calceamenta et ſtragula et paſtum e terra invenit. hac igitur ratione inſtructi homines initio habitabant ſparſi (urbes enim non erant); quocirca peribant a beſtiis, quia omni ex parte imbecilliores illis erant, et ars operaria ad paſtum qui-

ἱκανὴ βοηθὸς ἦν, πρὸς δὲ τὸν τῶν θηρίων πόλεμον ἐν-
δεής· πολιτικὴν γὰρ τέχνην οὔπω εἶχον, ἧς μέρος πολεμι-
κή. ἐζήτουν δὴ ἀθροίζεσθαι καὶ σώζεσθαι κτίζοντες πόλεις.
ὅτ' οὖν ἀθροισθεῖεν, ἠδίκουν ἀλλήλους ἅτε οὐκ ἔχοντες
τὴν πολιτικὴν τέχνην, ὥστε πάλιν σκεδαννύμενοι διεφθεί-
ροντο. Ζεὺς οὖν δεί*σας περὶ τῷ γένει ἡμῶν, μὴ ἀπό- C
λοιτο πᾶν, Ἑρμῆν πέμπει ἄγοντα εἰς ἀνθρώπους αἰδῶ τε
καὶ δίκην, ἵν' εἶεν πόλεων κόσμοι τε καὶ δεσμοί, φιλίας
ξυναγωγοί. ἐρωτᾷ οὖν Ἑρμῆς Δία, τίνα οὖν τρόπον δοίη
δίκην καὶ αἰδῶ ἀνθρώποις. Πότερον, ὡς αἱ τέχναι νενέ-
μηνται, οὕτω καὶ ταύτας νείμω; νενέμηνται δὲ ὧδε· εἷς
ἔχων ἰατρικὴν πολλοῖς ἱκανὸς ἰδιώταις, καὶ οἱ ἄλλοι δη-
μιουργοί. καὶ δίκην δὴ καὶ αἰδῶ οὕτω θῶ ἐν τοῖς ἀνθρώ-
ποις, ἢ ἐπὶ πάντας νείμω; * Ἐπὶ πάντας, ἔφη ὁ Ζεύς, D
καὶ πάντες μετεχόντων· οὐ γὰρ ἂν γένοιντο πόλεις, εἰ
ὀλίγοι αὐτῶν μετέχοιεν, ὥσπερ ἄλλων τεχνῶν. καὶ νόμον γε
θὲς παρ' ἐμοῦ, τὸν μὴ δυνάμενον αἰδοῦς καὶ δίκης μετέ-
χειν κτείνειν, ὡς νόσον πόλεως.

Οὕτω δή, ὦ Σώκρατες, καὶ διὰ ταῦτα οἵ τε ἄλλοι
καὶ Ἀθηναῖοι, ὅταν μὲν περὶ ἀρετῆς τεκτονικῆς ᾖ λόγος
ἢ ἄλλης τινὸς δημιουργικῆς, ὀλίγοις οἴονται μετεῖναι ξυμ-
βουλῆς, καὶ ἐάν τις ἐκτὸς ὢν τῶν ὀλίγων ξυμβουλεύῃ,
οὐκ * ἀνέχονται, ὡς σύ φῃς, εἰκότως, ὡς ἐγώ φημι· E
ὅταν δὲ εἰς ξυμβουλὴν πολιτικῆς ἀρετῆς * ἴωσιν, ἣν δεῖ 323
διὰ δικαιοσύνης πᾶσαν ἰέναι καὶ σωφροσύνης, εἰκότως
ἅπαντος ἀνδρὸς ἀνέχονται, ὡς παντὶ προσῆκον ταύτης γε
μετέχειν τῆς ἀρετῆς, ἢ μὴ εἶναι πόλεις. αὕτη, ὦ Σώκρα-
τες, τούτου αἰτία *).

Ἵνα δὲ μὴ οἴῃ ἀπατᾶσθαι, ὡς τῷ ὄντι ἡγοῦνται
πάντες ἄνθρωποι πάντ' ἄνδρα μετέχειν δικαιοσύνης τε
καὶ τῆς ἄλλης πολιτικῆς ἀρετῆς, τόδε αὖ λαβὲ τεκμή-
ριον. ἐν γὰρ ταῖς ἄλλαις ἀρεταῖς, ὥσπερ σὺ λέγεις, ἐάν

---

*) Ἴσ. ἡ αἰτία.

dem satis afferebat adiumenti, ad bellum cum bestiis gerendum non item; civilem enim artem nondum tenebant, cuius pars est militaris. cupiebant igitur unum in locum se congregare et conservare urbibus condendis. quoties vero congregati erant, toties iniuriam inter se inferebant, utpote artem civilem non tenentes: ut rursum dissipati perirent. Iuppiter igitur, metuens de genere nostro ne prorsus interiret, Mercurium misit qui adduceret in hominum coetum verecundiam et iustitiam, ut essent civitatum et ornamenta et vincula, amicitiam coniugantia. Quaerit vero Mercurius ex Iove, quo pacto tribuat iustitiam et verecundiam hominibus. Utrum, quemadmodum artes divisae sunt, ita has quoque dividam? divisae autem sunt ita: unus, qui tenet medicinam, multis sufficit artis illius imperitis, et sic reliqui opifices. iustitiam igitur et verecundiam utrum ita collocem in hominibus, an viritim distribuam? Viritim, inquit Iuppiter; nempe omnes sunto participes; nullae enim exsistent urbes, si pauci illarum participes sunt, sicuti reliquarum artium; quin etiam legem sancito a me, ut, si quis verecundiae et iustitiae particeps esse nequeat, is interficiatur tamquam pestis civitatis.

Ita, igitur, Socrate, et hanc ob causam et alii et Athenienses, quando de virtute fabrili agitur vel de alia quapiam operaria, ad paucos arbitrantur pertinere consultationem, et si quis, qui in paucis illis non est, consilium dat, non permittunt, ut tu dicis, merito ac iure, ut ego dico; sin autem consultationem de virtute civili instituunt, quam quidem oportet omninó iustitiam et temperantiam persequi, iure cuivis viro hoc permittunt, quia in omnes cadit ut huius quidem virtutis participes sint; alioquin urbes non erunt. haec, Socrate, huius rei causa est.

Ne autem arbitrere falso tibi a me persuaderi, revera existimare omnes homines quemlibet virum participem esse iustitiae ceterarumque civilium virtutum, hoc quoque accipe argumentum. etenim in ceteris vir-

τις φῇ ἀγαθὸς αὐλητὴς εἶναι ἢ ἄλλην ἡντινοῦν τέχνην, ἣν μή ἐ*στιν, ἢ καταγελῶσιν ἢ χαλεπαίνουσι, καὶ οἱ οἰκεῖοι προσιόντες νουθετοῦσιν ὡς μαινόμενον, ἐν δὲ δικαιοσύνῃ καὶ ἐν τῇ ἄλλῃ πολιτικῇ ἀρετῇ, ἐάν τινα καὶ εἰδῶσιν ὅτι ἄδικός ἐστιν, ἐὰν οὗτος αὐτὸς καθ' αὑτοῦ τἀληθῆ λέγῃ ἐναντίον πολλῶν, ὃ ἐκεῖ σωφροσύνην ἡγοῦντο εἶναι, τἀληθῆ λέγειν, ἐνταῦθα μανίαν, καί φασι πάντας δεῖν φάναι εἶναι δικαίους, ἐάν τε ὦσιν ἐάν τε μή, ἢ μαίνεσθαι τὸν μὴ προσποιούμενον δικαιοσύνην, ὡς ἀναγκαῖον οὐδένα ὅν*τιν' οὐχὶ ἀμωσγέπως μετέχειν αὐτῆς, ἢ μὴ εἶναι ἐν ἀνθρώποις. B C

Ὅτι μὲν οὖν πάντ' ἄνδρα εἰκότως ἀποδέχονται περὶ ταύτης τῆς ἀρετῆς ξύμβουλον διὰ τὸ ἡγεῖσθαι παντὶ μετεῖναι αὐτῆς, ταῦτα λέγω, ὅτι δὲ αὐτὴν οὐ φύσει ἡγοῦνται εἶναι οὐδ' ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου, ἀλλὰ διδακτόν τε καὶ ἐξ ἐπιμελείας παραγίγνεσθαι, ᾧ ἂν παραγίγνηται, τοῦτό σοι μετὰ τοῦτο πειράσομαι ἀποδεῖξαι. ὅσα γὰρ ἡγοῦνται ἀλλήλους κακὰ ἔ*χειν ἄνθρωποι φύσει ἢ τύχῃ, οὐδεὶς θυμοῦται οὐδὲ νουθετεῖ οὐδὲ διδάσκει οὐδὲ κολάζει τοὺς ταῦτα ἔχοντας, ἵνα μὴ τοιοῦτοι ὦσιν, ἀλλ' ἐλεοῦσιν· οἷον τοὺς αἰσχροὺς ἢ σμικροὺς ἢ ἀσθενεῖς τίς οὕτως ἀνόητος, ὥστε τι τούτων ἐπιχειρεῖν ποιεῖν; ταῦτα μὲν γὰρ ἴσασιν, οἶμαι, ὅτι φύσει τε καὶ τύχῃ τοῖς ἀνθρώποις γίγνεται, τὰ καλὰ καὶ τἀναντία τούτοις, ὅσα δὲ ἐξ ἐπιμελείας καὶ ἀσκήσεως καὶ διδαχῆς οἴονται γίγνεσθαι ἀγαθὰ ἀνθρώποις, ἐάν τις ταῦτα μὴ ἔχῃ, ἀλλὰ τἀναντία τούτων κακά, ἐπὶ τούτοις που οἵ τε θυμοὶ γίγνονται καὶ αἱ κολάσεις καὶ αἱ νουθετήσεις. ὧν ἐστὶν ἓν καὶ ἡ ἀδικία καὶ ἡ ἀσέβεια καὶ ξυλλήβδην πᾶν τὸ * ἐναντίον τῆς πολιτικῆς ἀρετῆς. ἔνθεν δὴ πᾶς παντὶ θυμοῦται καὶ νουθετεῖ, δῆλον ὅτι ὡς ἐξ ἐπιμελείας καὶ μαθήσεως κτητῆς οὔσης. εἰ γὰρ ἐθέλεις ἐννοῆσαι τὸ κολάζειν, ὦ Σώκρατες, τοὺς ἀδικοῦντας τί ποτε δύναται, αὐτό σε διδάξει, ὅτι οἵ γε ἄνθρωποι ἡγοῦνται παρασκευαστὸν εἶναι ἀρετήν· οὐδεὶς γὰρ κολάζει τοὺς ἀδικοῦντας πρὸς τούτῳ τὸν νοῦν ἔχων D 324

tutibus, ut tu ais, ſi quis ſe dicit bonum tibicinem eſſe vel cuiusvis alius artis peritum, cuius ignarus eſt, vel derident vel indignantur, et familiares accedentes admonent eum tamquam inſanientem, in iuſtitia vero ceterisque civilibus virtutibus etiamſi quem norunt iniuſtum eſſe, ſi hic de ſe ipſe verum dicit coram multis, quod illic pro temperantia habent, verum dicere, id hic inſaniam exiſtimant, et dicunt omnes debere ſe dicere iuſtos eſſe, ſive ſint ſive non ſint, aut inſanire eum, qui iuſtitiam non profiteatur, quia nemo reperiatur neceſſe ſit, quin una aliqua ratione eius ſit particeps, aliter non ſit in hominibus.

Quemlibet igitur iure ipſos admittere et in conſilium adhibere de hac virtute, quia conſeant ad unumquemque eam pertinere, hoc contendo; eam autem ipſos arbitrari non natura ineſſe nec ultro oriri, ſed doctrina comparari et ſtudio obtingere, cuicumque obtingat, hoc tibi iam conabor demonſtrare. etenim quaecumque homines mala arbitrantur inter ſe habere natura aut forte fortuna, de his nemo iraſcitur nec admonet nec docet nec caſtigat illis laborantes, ut ne tales ſint, ſed miſerentur; veluti deformibus vel parvis vel imbecillis quis tam demens eſt qui huiusmodi aliquid inſtituat facere? haec enim ſciunt, opinor, natura et forte fortuna hominibus contingere, ſive pulchra ſive eorum contraria; quaecumque vero ſtudio et exercitatione et doctrina arbitrantur contingere bona hominibus, ſi quis haec non habet, ſed contraria eorum mala, de iis ſane et irae illae exſiſtunt et caſtigationes et admonitiones; de quibus quidem unum quoddam etiam iniuſtitia eſt et impietas et univerſe quicquid contrarium eſt civilis virtutis. hinc igitur quisque cuique iraſcitur eumque admonet, utpote ſtudio et doctrina eam acquiri poſſe exiſtimans. nam ſi reputaveris, Socrate, quid hoc valeat iniuſte facientes caſtigare, ipſum te docebit, homines arbitrari comparari poſſe virtutem; nemo enim caſtigat iniuſte facientes ad hoc animum attendens et propterea

καὶ * τούτου ἕνεκα, ὅτι ἠδίκησεν, ὅςτις μὴ ὥςπερ θη- B
ρίον ἀλογίστως τιμωρεῖται, ὁ δὲ μετὰ λόγου ἐπιχειρῶν
κολάζειν οὐ τοῦ παρεληλυθότος ἕνεκα ἀδικήματος τιμω-
ρεῖται (οὐ γὰρ ἂν τό γε πραχθὲν ἀγένητον θείη), ἀλλὰ
τοῦ μέλλοντος χάριν, ἵνα μὴ αὖθις ἀδικήσῃ μήτε αὐτὸς
οὗτος μήτε ἄλλος ὁ τοῦτον ἰδὼν κολασθέντα· καὶ τοιαύ-
την διάνοιαν ἔχων διανοεῖται παιδευτὴν εἶναι ἀρετήν·
ἀποτροπῆς γοῦν ἕνεκα κολάζει. ταύτην οὖν τὴν δόξαν
πάντες ἔχου*σιν, ὅσοιπερ τιμωροῦνται καὶ ἰδίᾳ καὶ δη- C
μοσίᾳ· τιμωροῦνται δὲ καὶ κολάζονται οἵ τε ἄλλοι ἄν-
θρωποι οὓς ἂν οἴωνται ἀδικεῖν, καὶ οὐχ ἥκιστα Ἀθη-
ναῖοι οἱ σοὶ πολῖται· ὥςτε κατὰ τοῦτον τὸν λόγον καὶ
Ἀθηναῖοί εἰσι τῶν ἡγουμένων παρασκευαστὸν εἶναι καὶ
διδακτὸν ἀρετήν. ὡς μὲν οὖν εἰκότως ἀποδέχονται οἱ σοὶ
πολῖται καὶ χαλκέως καὶ σκυτοτόμου ξυμβουλεύοντος τὰ
πολιτικά, καὶ ὅτι διδακτὸν καὶ παρασκευαστὸν ἡγοῦνται
ἀρετήν, ἀποδέδει*κταί σοι, ὦ Σώκρατες, ἱκανῶς, ὥς γέ D
μοι φαίνεται.

Ἔτι δὴ λοιπὴ ἀπορία *) ἐστίν, ἣν ἀπορεῖς περὶ τῶν
ἀνδρῶν τῶν ἀγαθῶν, τί δή ποτε οἱ ἄνδρες οἱ ἀγαθοὶ τὰ
μὲν ἄλλα τοὺς αὑτῶν υἱεῖς διδάσκουσιν ἃ διδασκάλων ἔχε-
ται καὶ σοφοὺς ποιοῦσιν, ἣν δὲ αὐτοὶ ἀρετὴν ἀγαθοί, οὐδε-
νὸς βελτίους ποιοῦσι. τούτου δὴ πέρι, ὦ Σώκρατες, οὐκέτι
μῦθόν σοι ἐρῶ, ἀλλὰ λόγον. ὧδε γὰρ ἐννόησον, πότερον ἔστι
τι ἓν ἢ οὐκ ἔστιν, οὗ ἀ*ναγκαῖον πάντας τοὺς πολίτας μετέ- E
χειν, εἴπερ μέλλει πόλις εἶναι; ἐν τούτῳ γὰρ αὕτη λύεται ἡ
ἀπορία ἣν σὺ ἀπορεῖς, ἢ ἄλλοθι οὐδαμοῦ. εἰ μὲν γὰρ ἔστι,
καὶ τοῦτό ἐστι τὸ ἓν οὐ τεκτονικὴ οὐδὲ χαλκεία οὐδὲ κεραμεία,
ἀλλὰ δικαιοσύνη * καὶ σωφροσύνη καὶ τὸ ὅσιον εἶναι, καὶ ξυλ- 325
λήβδην ἓν αὐτὸ προςαγορεύω εἶναι ἀνδρὸς ἀρετήν, εἰ τοῦτ'
ἐστὶν, οὗ δεῖ πάντας μετέχειν καὶ μετὰ τούτου πάντ' ἄνδρα,
ἐάν τι καὶ ἄλλο βούληται μανθάνειν ἢ πράττειν, οὕτω πράτ-
τειν, ἄνευ δὲ τούτου μή, ἢ τὸν μὴ μετέχοντα καὶ διδά-
σκειν καὶ κολάζειν, καὶ παῖδα καὶ ἄνδρα καὶ γυναῖκα,

---

*) ἴσ. ἡ ἀπορία.

quod iniuste aliquis fecit, nisi forte ut bestia sine ulla ratione ulciscitur; qui vero cum ratione instituit castigare, non praeteritae iniuriae causa ulciscitur (neutiquam enim id quod factum est infectum reddet), sed futurae gratia, ut ne rursum iniuste faciat neque ille ipse neque alius hunc videns castigatum; atque hanc cogitationem habens cogitat institutione parari virtutem; avertendi certe causa castigat. hac igitur opinione omnes ducuntur, quicumque ulciscuntur et privatim et publice; ulciscuntur vero et castigant quum alii homines, quoscumque arbitrantur iniuste facere, tum maxime Athenienses cives tui: ut ex hac ratione Athenienses quoque in iis sint qui arbitrentur comparari et doceri posse virtutem. iure igitur permittere cives tuos et fabro aerario et sutori, ut consilium dent de rebus civilibus, et virtutem existimare doceri ac parari posse, demonstratum tibi est, Socrate, satis, ut quidem mihi videtur.

Reliqua adhuc est dubitatio, quam habes de viris illis bonis, cur tandem viri illi boni aliis quidem rebus filios suos institui curent, quae a magistris suspensae sint, eosque sapientes reddant, in ea autem virtute, in qua ipsi boni sint, nemine illos meliores efficiant. de hoc autem, Socrate, iam non fabulam tibi dicam, sed orationem. ita igitur id reputa. utrum est unum quiddam necne, cuius necesse est omnes cives participes esse, siquidem urbs futura est? hoc enim tollitur dubitatio illa quam habes, aut alia nulla re. si enim est et hoc unum nec tignaria nec ferraria nec figlina ars est, sed iustitia et temperantia et pietas, et in universum unum per se appello viri virtutem: si hoc est illud, cuius oportet omnes participes esse, ita ut cum hoc unusquisque vir, etiam si quid aliud velit discere vel efficere, id efficiat, sine hoc autem non efficiat, et eum, qui illius non sit particeps, doceant ac castigent et puer et vir et femina,

ἕωςπερ ἂν κολαζόμενος βελτίων γένηται, ὃς δ' ἂν μὴ ὑπα-
κούῃ κολαζόμενος καὶ διδασκόμενος, ὡς ἀνίατον ὄντα τοῦ-
τον ἐκβάλλειν * ἐκ τῶν πόλεων ἢ ἀποκτείνειν· εἰ οὕτω B
μὲν ἔχει, οὕτω δ' αὐτοῦ πεφυκότος οἱ ἀγαθοὶ ἄνδρες εἰ τὰ
μὲν ἄλλα διδάσκονται τοὺς υἱεῖς, τοῦτο δὲ μή, σκέψαι ὡς
θαυμασίως γίγνονται οἱ ἀγαθοί. ὅτι μὲν γὰρ διδακτὸν αὐτὸ
ἡγοῦνται καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ, ἀπεδείξαμεν, διδακτοῦ δὲ
ὄντος καὶ θεραπευτοῦ τὰ μὲν ἄλλα ἄρα τοὺς υἱεῖς διδά-
σκονται, ἐφ' οἷς οὐκ ἔστι θάνατος ἡ ζημία ἐὰν μὴ ἐπιστῶν-
ται, ἐφ' ὧν δὲ ἥ τε ζημία θάνατος αὐτῶν τοῖς παισὶ καὶ
φυγαὶ μὴ μα*θοῦσι μηδὲ θεραπευθεῖσιν εἰς ἀρετὴν καὶ C
πρὸς τῷ θανάτῳ χρημάτων τε δημεύσεις καὶ ὡς ἔπος εἰ-
πεῖν ξυλλήβδην τῶν οἴκων ἀνατροπαί, ταῦτα δ' ἄρα οὐ δι-
δάσκονται οὐδ' ἐπιμελοῦνται πᾶσαν ἐπιμέλειαν; οἴεσθαί γε
χρή, ὦ Σώκρατες· ἐκ παίδων σμικρῶν ἀρξάμενοι, μέχρι
οὗπερ ἂν ζῶσι, καὶ διδάσκουσι καὶ νουθετοῦσιν· ἐπειδὰν
θᾶττον ξυνιῇ τις τὰ λεγόμενα, καὶ τροφὸς καὶ μήτηρ καὶ
παιδαγωγὸς καὶ αὐτὸς ὁ πατὴρ περὶ τούτου διαμάχονται,
ὅ*πως ὡς βέλτιστος ἔσται ὁ παῖς, παρ' ἕκαστον καὶ ἔργον D
καὶ λόγον διδάσκοντες καὶ ἐνδεικνύμενοι ὅτι τὸ μὲν δίκαι-
ον, τὸ δὲ ἄδικον, καὶ τόδε μὲν καλόν, τόδε δὲ αἰσχρόν,
καὶ τόδε μὲν ὅσιον, τόδε δὲ ἀνόσιον, καὶ τὰ μὲν ποίει,
τὰ δὲ μὴ ποίει· καὶ ἐὰν μὲν ἑκὼν πείθηται, εἰ δὲ μή,
ὥςπερ ξύλον διαστρεφόμενον καὶ καμπτόμενον εὐθύνου-
σιν ἀπειλαῖς καὶ πληγαῖς. μετὰ δὲ ταῦτα εἰς διδασκά-
λων πέμποντες πολὺ μᾶλλον ἐντέλλονται ἐπιμελεῖσθαι εὐ-
κοσμίας τῶν παίδων ἢ * γραμμάτων τε καὶ κιθαρί- E
σεως· οἱ δὲ διδάσκαλοι τούτων τε ἐπιμελοῦνται, καὶ ἐπει-
δὰν αὖ γράμματα μάθωσι καὶ μέλλωσι ξυνήσειν τὰ γε-
γραμμένα, ὥσπερ τότε τὴν φωνήν, παρατιθέασιν αὐτοῖς
ἐπὶ τῶν βάθρων ἀναγιγνώσκειν ποιητῶν ἀγαθῶν ποιή-
ματα καὶ ἐκμανθάνειν ἀναγκάζουσιν, ἐν οἷς πολλαὶ μὲν
νουθετή*σεις ἔνεισι, πολλαὶ δὲ διέξοδοι καὶ ἔπαινοι καὶ 326
ἐγκώμια παλαιῶν ἀνδρῶν ἀγαθῶν, ἵνα ὁ παῖς ζηλῶν
μιμῆται καὶ ὀρέγηται τοιοῦτος γενέσθαι. οἵ τ' αὖ κιθαρι-
σταί, ἕτερα τοιαῦτα, σωφροσύνης τε ἐπιμελοῦνται καὶ

quoad castigatus melior evaserit, quicumque vero non obediat castigationi ac praeceptioni, is tamquam insanabilis eiiciatur ex urbibus et interficiatur; si ita est, ita vero re comparata si boni illi viri ad alias quidem res instituendos curant filios suos, ad hanc autem non curant, reputa tecum, quam admirabilis sit bonorum illorum ratio. etenim ipsos doceri id posse arbitrari et privatim et publice, demonstravimus; ergo licet doceri et institutione tradi id possit, tamen ad alia quidem filios suos instituendos curant, quae si ignorant non multantur morte, ad haec vero, quae nisi didicerint atque institutione perceperint, virtutem, filiis suis mors et exsilia et praeter mortem bonorum publicationes et universe propemodum domorum eversiones accidunt: his igitur ut neque institui illos curent neque omnem in ea operam impendant? immo existimemus oportet, Socrate: a teneris unguiculis, usque dum vivunt, et docent et admonent; simulatque aliquis ea intelligere coepit quae dicuntur, et nutrix et mater et paedagogus et ipse pater hoc inter se certant, ut quam optimus exsistat puer, in unaquaque et actione et dictione docentes et commonstrantes, hoc iustum esse, illud iniustum, aliud pulchrum, aliud turpe, aliud pium, aliud impium, et: hoc fac, illud ne facias; quodsi sua sponte obedit, bene est, sin minus, veluti lignum distortum et inflexum eum dirigunt minis ac plagis. deinde ad magistros mittentes multo magis his iniungunt ut curae sit puerorum modestia, quam litterae citharaeque cantus; ludi vero magistri curas in hoc conferunt, et quum litteras quoque didicerunt et intelligere possunt scripta, sicut antea sermonem, tradunt iis in subselliis legenda poetarum bonorum carmina eaque ediscere cogunt, in quibus multae admonitiones insunt, multae narrationes et laudes et praedicationes priscorum virorum bonorum, ut puer aemulans eos imitetur atque contendat ut talis exsistat. citharistis quoque pariter temperantia curae est

ὅπως ἂν οἱ νέοι μηδὲν κακουργῶσι· πρὸς δὲ τούτοις, ἐπειδὰν κιθαρίζειν μάθωσιν, ἄλλων αὖ ποιητῶν ἀγαθῶν ποιήματα διδάσκουσι, * μελοποιῶν, εἰς τὰ κιθαρίσματα ἐντεί- B
νοντες, καὶ τοὺς ῥυθμούς τε καὶ τὰς ἁρμονίας ἀναγκάζουσιν οἰκειοῦσθαι ταῖς ψυχαῖς τῶν παίδων, ἵνα ἡμερώτεροί τε ὦσι καὶ εὐρυθμότεροι καὶ εὐαρμοστότεροι γιγνόμενοι χρήσιμοι ὦσιν εἰς τὸ λέγειν τε καὶ πράττειν· πᾶς γὰρ ὁ βίος τοῦ ἀνθρώπου εὐρυθμίας τε καὶ εὐαρμοστίας δεῖται. ἔτι τοίνυν πρὸς τούτοις εἰς παιδοτρίβου πέμπουσιν, ἵνα τὰ σώματα βελτίω ἔχοντες ὑπηρετῶσι τῇ διανοίᾳ χρη*στῇ οὔ- C
σῃ, καὶ μὴ ἀναγκάζωνται ἀποδειλιᾶν διὰ τὴν πονηρίαν τῶν σωμάτων καὶ ἐν τοῖς πολέμοις καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις πράξεσι. καὶ ταῦτα ποιοῦσιν οἱ μάλιστα δυνάμενοι, μάλιστα δὲ δύνανται οἱ πλουσιώτατοι, καὶ οἱ τούτων υἱεῖς, πρωϊαίτατα εἰς διδασκάλων τῆς ἡλικίας ἀρξάμενοι φοιτᾶν, ὀψιαίτατα ἀπαλλάττονται. ἐπειδὰν δὲ ἐκ διδασκάλων ἀπαλλαγῶσιν, ἡ πόλις αὖ τούς τε νόμους ἀναγκάζει μανθάνειν καὶ κατὰ τούτους * ζῆν κατὰ παράδειγμα, ἵνα μὴ αὐτοὶ ἐφ' αὑτῶν D
εἰκῇ πράττωσιν, ἀλλ' ἀτεχνῶς, ὥσπερ οἱ γραμματισταὶ τοῖς μήπω δεινοῖς γράφειν τῶν παίδων ὑπογράψαντες γραμμὰς τῇ γραφίδι οὕτω τὸ γραμματεῖον διδόασι καὶ ἀναγκάζουσι γράφειν κατὰ τὴν ὑφήγησιν τῶν γραμμῶν, ὣς δὲ καὶ ἡ πόλις νόμους ὑπογράψασα, ἀγαθῶν καὶ παλαιῶν νομοθετῶν εὑρήματα, κατὰ τούτους ἀναγκάζει καὶ ἄρχειν καὶ ἄρχεσθαι, ὃς δ' ἂν ἐκτὸς βαίνῃ τούτων, κολάζει· καὶ ὄνομα τῇ κολάσει ταύτῃ καὶ παρ' ὑμῖν καὶ ἄλλοθι πολλαχοῦ, ὡς εὐ*θυνούσης τῆς δίκης, εὐθῦναι. τοσαύτης E
οὖν τῆς ἐπιμελείας οὔσης περὶ ἀρετῆς ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ, θαυμάζεις, ὦ Σώκρατες, καὶ ἀπορεῖς εἰ διδακτόν ἐστιν ἀρετή; ἀλλ' οὐ χρὴ θαυμάζειν, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον εἰ μὴ διδακτόν.

Διὰ τί οὖν τῶν ἀγαθῶν πατέρων πολλοὶ υἱεῖς φαῦλοι γίγνονται, τοῦτο αὖ μάθε· οὐδὲν γὰρ θαυμαστόν, εἴπερ ἀληθῆ ἐγὼ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἔλεγον, ὅτι τούτου τοῦ πράγματος, τῆς ἀρετῆς, εἰ μέλλει πόλις εἶναι, * οὐδένα δεῖ ἰδιω- 327
τεύειν. εἰ γὰρ δὴ ὃ λέγω οὕτως ἔχει (ἔχει δὲ μάλιστα

et hoc, ut ne quid iuvenes improbi faciant; praeterea, quum cithara canere didicerunt, rursum aliorum poetarum bonorum, eorumque lyricorum, carmina docent, modulis citharoedicis ea includentes, numerosque et harmonias cogunt se insinuare in animos puerorum, ut mitiores sint et, numerosiores concinnioresque facti, idonei sint ad dicendum et agendum; universa enim hominum vita numerorum convenientia modorumque concinnitate indiget. praeter haec etiam ad palaestrae magistrum eos mittunt, ut corpora melius constituta habentes operam navent menti bene moratae, nec cogantur ignavos se exhibere propter malum corporis habitum et in bello et in reliquis negotiis. atque hoc facere solent qui plurimum valent, plurimum autem valent ditissimi; horum igitur filii, maturissima aetate incipientes ad magistros ventitare, serissime ab iis discedunt. quum vero a ludi magistris discesserunt, civitas rursum eos cogit leges discere et secundum has tamquam exemplar vivere, ne ad suum arbitrium viventes temere agant; immo revera, quemadmodum grammatistae iis pueris qui nondum possunt scribere lineamenta praescribentes stilo tabellam dant eosque scribere cogunt secundum lineamentorum praescriptionem, ita etiam civitas leges praescribens, bonorum et priscorum legis latorum inventa, secundum has cogit et imperare et imperio obedire; quicumque eas migrat, hunc castigat; ac nomen huic castigationi et apud vos et apud alios multos, quia poena corrigit, correctio est. tantae igitur quum curae sit virtus privatim et publice, miraris, Socrate, et dubitas, possitne virtus doceri? at haud oportet mirari, sed multo magis mirandum esset, si non posset doceri.

Cur autem multi bonorum patrum filii pravi exsistant, hoc quoque percipe; neque enim mirandum est, si quidem verum in praegressis dixi, huius rei, virtutis, si civitas futura esset, neminem debere imperitum esse. nam si, quod dico, ita se habet (habet vero omnium

πάντων οὕτως), ἐνθυμήθητι ἄλλο τῶν ἐπιτηδευμάτων ὁτιοῦν καὶ μαθημάτων προελόμενος. εἰ μὴ οἷόν τ' ἦν πόλιν εἶναι, εἰ μὴ πάντες αὐληταὶ ἦμεν, ὁποῖός τις ἐδύνατο ἕκαστος, καὶ τοῦτο καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ πᾶς πάντα καὶ ἐδίδασκε καὶ ἐπέπληττε τὸν μὴ καλῶς αὐλοῦντα, καὶ μὴ ἐφθόνει τούτου, ὥσπερ νῦν τῶν δικαίων καὶ τῶν νομίμων οὐδεὶς φθονεῖ οὐδ' ἀποκρύπτεται, ὥσπερ τῶν ἄλλων τεχνημά*των (λυσιτελεῖ γάρ, οἶμαι, ἡμῖν ἡ ἀλλήλων δικαιοσύ- B
νη καὶ ἀρετή· διὰ ταῦτα πᾶς παντὶ προθύμως λέγει καὶ διδάσκει καὶ τὰ δίκαια καὶ τὰ νόμιμα)· εἰ οὖν οὕτω καὶ ἐν αὐλήσει πᾶσαν προθυμίαν καὶ ἀφθονίαν εἴχομεν ἀλλήλους διδάσκειν, οἴει ἄν τι, ἔφη, μᾶλλον, ὦ Σώκρατες, τῶν ἀγαθῶν αὐλητῶν ἀγαθοὺς αὐλητὰς τοὺς υἱεῖς γενέσθαι ἢ τῶν φαύλων; οἶμαι μὲν οὔ, ἀλλὰ ὅτου ἔτυχεν ὁ * υἱὸς εὐφυέ- C
στατος γενόμενος εἰς αὔλησιν, οὗτος ἂν ἐλλόγιμος ηὐξήθη, ὅτου δὲ ἀφυής, ἀκλεής· καὶ πολλάκις μὲν ἀγαθοῦ αὐλητοῦ φαῦλος ἂν ἀπέβη, πολλάκις δ' ἂν φαύλου ἀγαθός· ἀλλ' οὖν αὐληταί γοῦν πάντες ἦσαν ἱκανοὶ ὡς πρὸς τοὺς ἰδιώτας καὶ μηδὲν αὐλήσεως ἐπαΐοντας. οὕτως οἴου καὶ νῦν, ὅστις σοι ἀδικώτατος φαίνεται ἄνθρωπος τῶν ἐν νόμοις καὶ ἀνθρώποις τεθραμμένων, δίκαιον αὐτὸν εἶναι καὶ δημιουργὸν τούτου τοῦ πράγματος, * εἰ δέοι αὐτὸν κρίνεσθαι πρὸς ἀνθρώπους, οἷς D
μήτε παιδεία ἐστὶ μήτε δικαστήρια μήτε νόμοι μηδὲ ἀνάγκη μηδεμία διὰ παντὸς ἀναγκάζουσα ἀρετῆς ἐπιμελεῖσθαι, ἀλλ' εἶεν ἄγριοί τινες, οἷοίπερ οὓς πέρυσι Φερεκράτης ὁ ποιητὴς ἐδίδαξεν ἐπὶ Ληναίῳ· ἦ σφόδρα ἐν τοῖς τοιούτοις ἀνθρώποις γενόμενος, ὥσπερ οἱ ἐν ἐκείνῳ τῷ χορῷ μισάνθρωποι *), ἀγαπήσαις ἄν, εἰ ἐντύχοις Εὐρυβάτῳ καὶ Φρυνώνδᾳ, καὶ ἀνολοφύραι' ἂν ποθῶν τὴν τῶν ἐνθάδε ἀνθρώπων πονηρίαν. νῦν δὲ τρυφᾷς, ὦ Σώκρατες, διότι πάντες διδάσκαλοί εἰσιν ἀρετῆς, καθ' ὅσον δύνανται ἕκαστος, καὶ οὐδείς σοι φαίνεται. εἶθ' **) ὥσπερ ἂν εἰ ζητοῖς, τίς διδάσκαλος τοῦ ἑλληνίζειν,
οὐδ' * ἂν εἷς φανείη, οὐδέ γ' ἄν, οἶμαι, εἰ ζητοῖς, τίς ἂν 328

*) ἴσ. μιξάνθρωποι.

**) ἴσ. φαίνεται εἶναι· ὥσπερ κτλ.

maxime ita), reputa, aliud quodcumque ſtudium et diſciplinarum genus ſumens. ſi fieri non poſſet ut civitas conſiſteret, niſi omnes tibicines eſſemus, qualiscumque poſſet quisque eſſe, et hoc tam privatim quam publice omnis omnem et doceret et increparet tibiam non bene inflantem, nec id denegaret, quemadmodum nunc iuſta et legitima, nemo denegat nec ita celat, ut alia artificia (prodeſt enim nobis, opinor, mutua iuſtitia ac virtus; propterea quisque cuique libenter dicit eumque docet et iuſta et legitima): quodſi, inquam, ita etiam in tibiae cantu maxime propenſum nihilque denegantem animum haberemus, ita ut inter nos doceremus, num, inquit, arbitraris, Socrate, tibicinum bonorum filios multo magis ita evaſuros eſſe bonos tibicines, quam malorum filios? equidem non arbitror, ſed, cuius filius optima eſſet indole ad tibiae cantum, is celeber exſiſteret, in cuius autem filio nulla ineſſet indoles, is ignobilis; et ſaepe boni tibicinis filius malus evaderet, ſaepe etiam mali bonus; at tibicines certe omnes ſatis periti eſſent ad rudes tibiaeque inflandae ignaros. ita nunc quoque exiſtima, qui iniuſtiſſimus tibi videatur homo eorum, qui inter leges et homines educati fuerint, iuſtum eum fore et perfectum in hac re, ſi iudicari eum oporteat ex hominibus, quibus nulla inſtitutio ſit, nulla iudicia, nullae leges nec ulla neceſſitas usque eos cogens virtuti ſtudere, ſed qui forte ſint feri, quales in fabula, quam ſuperiore anno Pherecrates poeta docuit in Lenaeo; profecto, ſi inter eiusmodi homines verſarere, quales in choro illo ſemihomines ſunt, praeclare tecum agi cenſeres, ſi incideres in Eurybatum et Phrynondam, et eiulares deſiderio flagrans hominum hic viventium improbitatis; nunc autem delicatus es, Socrate, quia omnes magiſtri ſunt virtutis, quam quisque maxime poteſt, et nemo tibi talis videtur eſſe. etenim, quemadmodum, ſi forte quaeras, quis magiſter ſit graece loquendi, nullus tibi appareat, neque etiam, opinor, ſi quaeras, quis nobis

ἡμῖν διδάξειε τοὺς τῶν χειροτεχνῶν υἱεῖς αὐτὴν ταύτην τὴν τέχνην, ἣν δὴ παρὰ τοῦ πατρὸς μεμαθήκασι, καθ' ὅσον οἷός τ' ἦν ὁ πατὴρ καὶ οἱ τοῦ πατρὸς φίλοι ὄντες ὁμότεχνοι, τούτους ἔτι τίς ἂν διδάξειεν, οὐ ῥᾴδιον οἶμαι εἶναι, ὦ Σώκρατες, τούτων διδάσκαλον φανῆναι, τῶν δὲ ἀπείρων παντάπασι ῥᾴδιον, οὕτω δὲ ἀρετῆς καὶ τῶν ἄλλων πάντων. ἀλλὰ κἂν εἰ ὀλίγον ἔστι τις ὅςτις διαφέρει ἡμῶν προ*βιβάσαι εἰς ἀρετήν, ἀγαπητόν. ὧν δὴ ἐγὼ οἶμαι εἷς B
εἶναι, καὶ διαφερόντως ἂν τῶν ἄλλων ἀνθρώπων νοῆσαί τινα πρὸς τὸ καλὸν καὶ ἀγαθὸν γενέσθαι, καὶ ἀξίως τοῦ μισθοῦ, ὃν πράττομαι, καὶ ἔτι πλείονος, ὥςτε καὶ αὐτῷ δοκεῖν τῷ μαθόντι. διὰ ταῦτα καὶ τὸν τρόπον τῆς πράξεως τοῦ μισθοῦ τοιοῦτον πεποίημαι· ἐπειδὰν γάρ τις παρ' ἐμοῦ μάθῃ, ἐὰν μὲν βούληται, ἀποδέδωκεν ὃ ἐγὼ πράττομαι ἀργύριον, ἐὰν δὲ μή, ἐλθὼν εἰς ἱερόν, ὀμόσας ὅσου ἂν * φῇ ἄξια εἶναι τὰ μαθήματα, τοσοῦτον κα- C
τέθηκεν.

Τοιοῦτόν σοι, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἐγὼ καὶ μῦθον καὶ λόγον εἴρηκα, ὡς διδακτὸν ἀρετὴ καὶ Ἀθηναῖοι οὕτως ἡγοῦνται, καὶ ὅτι οὐδὲν θαυμαστὸν τῶν ἀγαθῶν πατέρων φαύλους υἱεῖς γίγνεσθαι καὶ τῶν φαύλων ἀγαθούς, ἐπεὶ καὶ οἱ Πολυκλείτου υἱεῖς, Παράλου καὶ Ξανθίππου τοῦδε ἡλικιῶται, οὐδὲν πρὸς τὸν πατέρα εἰσί, καὶ ἄλλοι ἄλλων δημιουργῶν· τῶνδε δὲ οὔπω ἄξιον τοῦτο κατηγορεῖν· ἔτι γὰρ ἐν * αὐτοῖς εἰσὶν ἐλπίδες· νέοι γάρ. D

Πρωταγόρας μὲν τοσαῦτα καὶ τοιαῦτα ἐπιδειξάμενος ἀπεπαύσατο τοῦ λόγου· καὶ ἐγὼ ἐπὶ μὲν πολὺν χρόνον κεκηλημένος ἔτι πρὸς αὐτὸν ἔβλεπον ὡς ἐροῦντά τι, ἐπιθυμῶν ἀκούειν, ἐπεὶ δὲ ᾐσθόμην ὅτι τῷ ὄντι πεπαυμένος εἴη, μόγις πως ἐμαυτὸν ὡςπερεὶ ξυναγείρας εἶπον, βλέψας πρὸς τὸν Ἱπποκράτη, Ὦ παῖ Ἀπολλοδώρου, ὡς χάριν σοι ἔχω ὅτι προὔτρεψάς με ὧδε ἀφικέσθαι· πολλοῦ γὰρ ποιοῦμαι ἀ*κηκοέναι ἃ ἀκήκοα Πρωτα- E
γόρου. ἐγὼ γὰρ ἐν μὲν τῷ ἔμπροσθεν χρόνῳ ἡγούμην οὐκ εἶναι ἀνθρωπίνην ἐπιμέλειαν, ᾗ ἀγαθοὶ οἱ ἀγαθοὶ γίγνονται, νῦν δὲ πέπεισμαι· πλὴν σμικρόν τί μοι ἐμπο-

docuerit opificum filios eam ipſam artem, quam a patre didiciſſent, quantum potuiſſet pater et patris amici eandem artem factitantes, hos igitur, ſi quaeras, quis praeterea docuerit, non facile arbitror fore, Socrate, horum magiſtrum reperire, imperitorum autem prorſus facile: ita de virtute reliquisque omnibus ſentiendum eſt. at ſi quis eſt, qui vel paullulum nobis praeſtet incitando ad virtutem, bene nobiscum agi cenſeamus oportet. de quibus quidem me arbitror unum eſſe et prae ceteris hominibus ſcire quaedam, quibus pulcher et bonus aliquis evadat, eaque digna mercede quam exigo, et maiore etiam, ita ut ipſi etiam diſcenti videatur. quocirca etiam hanc mercedis exigendae rationem inſtitui; quando enim quis a me didicit, ſi volt, perſolvit quam exigo pecuniam, ſin minus, in templum ingreſſus, iureiurando quanti affirmat diſciplinas eſſe, tantum pendit.

Huiuscemodi tibi, inquit, Socrate, ego et fabulam et orationem dixi, quo probarem doceri poſſe virtutem et Athenienſes ita exiſtimare, nec admirabile eſſe, quod bonorum patrum filii mali evaderent et malorum boni; nam Polycleti quoque filii, Parali et Xanthippi huius aequales, nihil ad patrem ſunt, et alii aliorum artificum filii; hosce vero nondum in eo accuſare decet: adhuc enim *de iis ſpem habemus*; nam iuvenes ſunt.

Protagoras poſtquam tanta et talia, ut ſe oſtentaret, expoſuerat, finem fecit loquendi; atque ego diu quidem allectus ipſum intuebar, dicturum eum adhuc eſſe arbitrans et audire cupiens; quum vero animadvertiſſem revera eum finem feciſſe, vix quodammodo, me quaſi colligens, dixi Hippocratem intuens: O fili Apollodori, quantas tibi gratias habeo, quod me impuliſti ut huc venirem! magni enim facio ea audiviſſe, quae audivi a Protagora. etenim ego ante quidem arbitrabar nullum eſſe humanum ſtudium, quo qui boni eſſent boni evaſiſſent, nunc vero perſuaſus ſum; niſi quod leve quid

δών, ὃ δῆλον ὅτι Πρωταγόρας ῥᾳδίως ἐπεκδιδάξει, ἐπειδὴ καὶ τὰ πολλὰ ταῦτα ἐξεδίδαξε. καὶ γὰρ εἰ μέν τις περὶ αὐτῶν τούτων ξυγγέ*νοιτο ὁτῳοῦν τῶν δημηγόρων, τάχ᾽ ἂν 329
καὶ τοιούτους λόγους ἀκούσειεν ἢ Περικλέους ἢ ἄλλου τινὸς τῶν ἱκανῶν εἰπεῖν· εἰ δὲ ἐπανέροιτό τινά τι, ὥςπερ βιβλία οὐδὲν ἔχουσιν οὔτε ἀποκρίνασθαι οὔτε αὐτοὶ ἐρέσθαι, ἀλλ᾽ ἐάν τις καὶ σμικρὸν ἐπερωτήσῃ τι τῶν ῥηθέντων, ὥςπερ τὰ χαλκεῖα πληγέντα μακρὸν ἠχεῖ καὶ ἀποτείνει, ἐὰν μὴ ἐπιλάβηταί τις, καὶ οἱ ῥήτορες οὕτω σμικρὰ ἐρωτηθέντες δολιχὸν κα*τατείνουσι τοῦ λόγου· Πρωταγόρας B
δὲ ὅδε ἱκανὸς μὲν μακροὺς λόγους καὶ καλοὺς εἰπεῖν, ὡς αὐτὰ δηλοῖ, ἱκανὸς δὲ καὶ ἐρωτηθεὶς ἀποκρίνασθαι κατὰ βραχὺ καὶ ἐρόμενος περιμεῖναί τε καὶ ἀποδέξασθαι τὴν ἀπόκρισιν, ἃ ὀλίγοις ἐστὶ παρεσκευασμένα. νῦν οὖν, ὦ Πρωταγόρα, σμικροῦ τινὸς ἐνδεής εἰμι πάντ᾽ ἔχειν, εἴ μοι ἀποκρίναιο τόδε. τὴν ἀρετήν φῂς διδακτὸν εἶναι, καὶ ἐγώ, εἴπερ ἄλλῳ τῳ ἀνθρώπων πειθοίμην ἄν, καὶ σοὶ πείθομαι· ὃ δ᾽ ἐ*θαύμασά σου λέγοντος, τοῦτό μοι ἐν τῇ ψυχῇ ἀπο- C
πλήρωσον. ἔλεγες γὰρ ὅτι ὁ Ζεὺς τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν αἰδῶ πέμψειε τοῖς ἀνθρώποις, καὶ αὖ πολλαχοῦ ἐν τοῖς λόγοις ἐλέγετο ὑπὸ σοῦ ἡ δικαιοσύνη καὶ σωφροσύνη καὶ ὁσιότης καὶ πάντα ταῦτα ὡς ἕν τι εἴη ξυλλήβδην, ἀρετή. ταῦτ᾽ οὖν αὐτὰ δίελθέ μοι ἀκριβῶς τῷ λόγῳ, πότερον ἓν μέν τί ἐστιν ἡ ἀρετή, μόρια δὲ αὐτῆς ἐστιν ἡ δικαιοσύνη καὶ σωφροσύνη καὶ ὁσιότης, ἢ ταῦτ᾽ ἐστὶν ἃ νῦν δὴ ἐγὼ ἔλεγον * πάντα ὀνόματα τοῦ αὐτοῦ ἑνὸς ὄντος. τοῦτ᾽ ἐστὶν D
ὃ ἔτι ἐπιποθῶ. Ἀλλὰ ῥᾴδιον τοῦτό γ᾽, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἀποκρίνασθαι, ὅτι ἑνὸς ὄντος τῆς ἀρετῆς μόριά ἐστιν ἃ ἐρωτᾷς. Πότερον, ἔφην, ὥςπερ προσώπου τὰ μόρια μόριά ἐστι, στόμα τε καὶ ῥὶς καὶ ὀφθαλμοὶ καὶ ὦτα, ἢ ὥςπερ τὰ τοῦ χρυσοῦ μόρια οὐδὲν διαφέρει τὰ ἕτερα τῶν ἑτέρων, ἀλλήλων καὶ τοῦ ὅλου, ἀλλ᾽ ἢ μεγέθει καὶ σμικρότητι; Ἐκείνως μοι φαίνεται, ὦ Σώκρατες, ὥςπερ τὰ τοῦ * προσώπου μόρια ἔχει πρὸς τὸ ὅλον πρόσωπον. Πότερον οὖν, E

me impedit, quod dubium non eſt quin Protagoras facile praeterea edocturus ſit, quum etiam haec tam multa edocuerit. enimvero ſi quis de his ipſis colloquatur cum oratore quopiam forenſi, fortaſſe ſimilia audiet, velut e Pericle vel ex alio quopiam eorum qui periti ſunt dicendi; ſin quis quem praeterea rogat, in librorum modum non habent neque quid reſpondeant neque quid ipſi rogent, ſed ſi quis quid vel exiguum eorum, quae ab iis dicta ſunt, interrogat, quemadmodum aëna percuſſa procul ſonant ſonumque extendunt, niſi quis ea prehendat, ita etiam rhetores pauca interrogati miram orationis longitudinem contendunt. hicce autem Protagoras poteſt longas ac pulchras orationes habere, poteſt vero etiam, ſi interrogatur, brevi reſpondere et, ſi interrogat, exſpectare atque accipere reſponſionem: quod paucis eſt comparatum. nunc igitur, Protagora, quum paullulum quid deſiderem, omnia habebo, ſi ad hoc mihi reſponderis. virtutem dicis doceri poſſe, atque ego, ſi cuiquam homini, tibi fidem habeo; quod vero admiratus ſum a te dictum, eius deſiderium mihi exple. dixiſti enim Iovem iuſtitiam et verecundiam miſiſſe hominibus, etiam hoc ſaepe in oratione tua memoraſti, iuſtitiam et temperantiam et pietatem et omnia id genus in univerſum unum quoddam eſſe, virtutem. haec igitur perſequere mihi accurate oratione, utrum unum quoddam ſit virtus, ipſius vero partes iuſtitia, temperantia et pietas, an haec quae modo memoravi omnia nomina ſint eiusdem rei, quae una quaedam ſit. hoc eſt illud quod adhuc deſidero. At facile, inquit, Socrate, eſt ad hoc reſponſu, eius, quod unum quoddam ſit, virtutis, partes eſſe ea, quae interrogas. Utrum, inquam, ita ut faciei partes ſunt partes, os, naſus, oculi et aures, an ita ut auri partes inter ſe non differunt, neque a ſe neque a toto, niſi magnitudine aut parvitate? Illa mihi videtur ratione, Socrate, ut faciei partes ſe habent ad totam faciem. Utrum etiam, inquam, homines habent

ἦν δ' ἐγώ, καὶ μεταλαμβάνουσιν οἱ ἄνθρωποι τούτων τῶν τῆς ἀρετῆς μορίων οἱ μὲν ἄλλο, οἱ δὲ ἄλλο, ἢ ἀνάγκη, ἐάνπερ τις ἓν λάβῃ, ἅπαντ' ἔχειν; Οὐδαμῶς, ἔφη, ἐπεὶ πολλοὶ ἀνδρεῖοί εἰσιν, ἄδικοι δέ, καὶ δίκαιοι αὖ, σοφοὶ δὲ οὔ. Ἔστι γὰρ οὖν καὶ ταῦτα μόρια τῆς ἀρετῆς, ἔφην ἐγώ, σο*φία τε καὶ ἀνδρεία; Πάντων μάλιστα δήπου, 330
ἔφη, καὶ μέγιστόν γε ἡ σοφία τῶν μορίων. Ἕκαστον δὲ αὐτῶν ἐστίν, ἦν δ' ἐγώ, ἄλλο, τὸ δὲ ἄλλο; Ναί. Ἦ καὶ δύναμιν αὐτῶν ἕκαστον ἰδίαν ἔχει, ὥςπερ τὰ τοῦ προςώπου; οὐκ ἔστιν ὀφθαλμὸς οἷον τὰ ὦτα, οὐδ' ἡ δύναμις αὐτοῦ ἡ αὐτή, οὐδὲ τῶν ἄλλων οὐδέν ἐστιν οἷον τὸ ἕτερον, οὔτε κατὰ τὴν δύναμιν οὔτε κατὰ τὰ ἄλλα. ἆρ' οὖν οὕτω καὶ τὰ τῆς ἀρετῆς μόρια οὐκ ἔστι τὸ ἕτερον οἷον τὸ ἕτερον, οὔτε * αὐτὸ οὔτε ἡ δύναμις αὐτοῦ; ἢ B
δῆλα δὴ ὅτι οὕτως ἔχει, εἴπερ τῷ παραδείγματί γε ἔοικεν; Ἀλλ' οὕτως, ἔφη, ἔχει, ὦ Σώκρατες. Καὶ ἐγὼ εἶπον Οὐδὲν ἄρα ἐστὶ τῶν τῆς ἀρετῆς μορίων ἄλλο οἷον ἐπιστήμη οὐδ' οἷον δικαιοσύνη οὐδ' οἷον ἀνδρεία οὐδ' οἷον σωφροσύνη οὐδ' οἷον ὁσιότης. Οὐκ ἔφη. Φέρε δή, ἔφην ἐγώ, κοινῇ σκεψώμεθα ποῖόν τι αὐτῶν ἐστὶν ἕκαστον. πρῶτον μὲν τὸ τοιόνδε· ἡ δικαιο*σύνη πρᾶγμά τί ἐστιν ἢ οὐδὲν πρᾶγμα; C
ἐμοὶ μὲν γὰρ δοκεῖ, τί δὲ σοί; Καὶ ἐμοί, ἔφη. Τί οὖν; εἴ τις ἔροιτο ἐμέ τε καὶ σέ Ὦ Πρωταγόρα τε καὶ Σώκρατες, εἴπετον δή μοι, τοῦτο τὸ πρᾶγμα ὃ ὠνομάσατε ἄρτι, ἡ δικαιοσύνη, αὐτὸ τοῦτο δίκαιόν ἐστιν ἢ ἄδικον; ἐγὼ μὲν ἂν αὐτῷ ἀποκριναίμην ὅτι δίκαιον, σὺ δὲ τίν' ἂν ψῆφον θεῖο; τὴν αὐτὴν ἐμοὶ ἢ ἄλλην; Τὴν αὐτήν, ἔφη. Ἔστιν ἄρα ἡ δικαιοσύνη τοιοῦτον οἷον δίκαιον εἶναι, φαίην ἂν ἔ*γωγε ἀποκρινόμενος τῷ D
ἐρωτῶντι· οὐκοῦν καὶ σύ; Ναί, ἔφη. Εἰ οὖν μετὰ τοῦτο ἡμᾶς ἔροιτο Οὐκοῦν καὶ ὁσιότητά τινά φατε εἶναι; — φαῖμεν ἄν, ὡς ἐγῷμαι. Ναί, ἦ δ' ὅς. Οὐκοῦν φατὲ καὶ τοῦτο πρᾶγμά τι εἶναι; — φαῖμεν ἄν, ἢ οὔ; Καὶ τοῦτο ξυνέφη. Πότερον δὲ τοῦτ' αὐτὸ τὸ πρᾶγμά φατε τοιοῦτον πεφυκέναι οἷον ἀνόσιον εἶναι ἢ οἷον ὅσιον; — ἀγανακτήσαιμ' ἂν ἔγωγ', ἔφην, τῷ ἐρωτήματι, καὶ εἴποιμ' ἂν Εὐφήμει, ὦ ἄνθρωπε· * σχολῇ μέντ' ἂν τι ἄλλο ὅσιον εἴη, εἰ μὴ αὐτή γε E

harum virtutis partium alius aliam, an necesse est, si quis unam accipiat, eum omnes habere? Minime vero, inquit; nam multi sunt fortes, at iniusti, rursus iusti, sapientes non item. Num hae quoque, inquam, virtutis partes sunt, sapientia et fortitudo? Omnium maxime, inquit, et maxima quidem partium sapientia est. Unaquaeque vero earum, inquam, alia est et altera rursus alia? Vero. Num etiam vim unaquaeque earum propriam habet, sicut faciei partes? nempe oculus non est talis, quales aures sunt, nec eius vis est eadem, neque ulla ex reliquis talis est qualis altera, neque vi neque alia quapiam ratione: num igitur ita virtutis quoque partium nulla est talis qualis altera, neque ipsa neque ipsius vis? an id dubium non est quin ita se res habeat, siquidem exemplo illi respondeat? Ita se habet, inquit, Socrate. Tum ego Nulla alia igitur, inquam, virtutis partium talis est qualis vel scientia vel iustitia vel fortitudo vel temperantia vel pietas. Non esse dixit. Agedum, inquam, una exploremus qualis unaquaeque earum sit. primum vero hoc: iustitiane res aliqua est annon? mihi quidem videtur, quid tibi? Mihi quoque, inquit. Quid igitur, si quis me et te interroget Dicite mihi, Protagora et Socrate, illa res, quam modo nominastis, iustitia, ea ipsa iusta est an iniusta? equidem ipsi respondeam iustam esse, tu autem quam feras sententiam? eandem quam ego, an aliam? Eandem vero, inquit. Est igitur iustitia eiusmodi ut iusta sit: equidem dicam respondens interroganti; nonne tu quoque? Sane quidem, inquit. Quodsi deinde ex nobis quaerat Nonne pietatem quoque aliquam dicitis esse? — affirmemus, ut arbitror. Etiam, inquit. Nonne hanc quoque dicitis aliquid esse? — dicamusne annon? Etiam hoc confessus est. Utrum vero hoc ipsum dicitis ita comparatum esse ut impium, an ita ut pium sit? — equidem indigner, inquam, interrogationem et dicam Bona verba, quaeso, o homo! etenim vix ac ne vix quidem aliud quid pium

ἡ ὁσιότης ὅσιον ἔσται. τί δὲ σύ; οὐχ οὕτως ἂν ἀποκρί-
ναιο; Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. Εἰ οὖν μετὰ τοῦτ' εἴποι ἐρω-
τῶν ἡμᾶς Πῶς οὖν ὀλίγῳ πρότερον ἐλέγετε; ἆρ' οὐκ ὀρ-
θῶς ὑμῶν κατήκουσα; ἐδόξατέ μοι φάναι τῆς ἀρετῆς μόρια
εἶναι οὕτως ἔχοντα πρὸς ἄλληλα, ὡς οὐκ εἶναι τὸ ἕτερον
αὐτῶν οἷον τὸ ἕτερον· — εἴποιμ' ἂν ἔγωγε ὅτι Τὰ μὲν
ἄλλα ὀρθῶς ἤκουσας, ὅτι δὲ καὶ ἐμὲ οἴει εἰπεῖν τοῦτο, πα-
ρήκουσας· Πρωταγόρας * γὰρ ὅδε ταῦτ' ἀπεκρίνατο, ἐγὼ 331
δὲ ἠρώτων. Εἰ οὖν εἴποι Ἀληθῆ ὅδε λέγει, ὦ Πρωταγό-
ρα; σύ φῄς οὐκ εἶναι τὸ ἕτερον μόριον οἷον τὸ ἕτερον τῶν
τῆς ἀρετῆς; σὸς οὗτος ὁ λόγος ἐστί; — τί ἂν αὐτῷ ἀπο-
κρίναιο; Ἀνάγκη, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ὁμολογεῖν. Τί οὖν,
ὦ Πρωταγόρα, ἀποκρινούμεθα αὐτῷ ταῦθ' ὁμολογήσαντες,
ἐὰν ἡμᾶς ἐπανέρηται Οὐκ ἄρα ἐστὶν ὁσιότης οἷον δίκαιον
εἶναι πρᾶγμα, οὐδὲ δικαιοσύνη οἷον ὅσιον, ἀλλ' οἷον μὴ
ὅσιον, ἡ δ' ὁσιότης οἷον μὴ δίκαιον, ἀλλ' * ἄδικον ἄρα, B
τὸ δὲ ἀνόσιον; — τί αὐτῷ ἀποκρινούμεθα; ἐγὼ μὲν γὰρ
αὐτὸς ὑπέρ γε ἐμαυτοῦ φαίην ἂν καὶ τὴν δικαιοσύνην ὅσιον
εἶναι καὶ τὴν ὁσιότητα δίκαιον, καὶ ὑπὲρ σοῦ δέ, εἴ με
ἐῴης, ταὐτὰ ἂν ταῦτα ἀποκριναίμην, ὅτι ἤτοι ταὐτόν ἐστι
δικαιότης ὁσιότητι ἢ ὅτι ὁμοιότατον, καὶ μάλιστα πάντων ἥ
τε δικαιοσύνη οἷον ὁσιότης καὶ ἡ ὁσιότης οἷον δικαιοσύνη.
ἀλλ' ὅρα εἰ διακωλύεις ἀποκρίνασθαι, ἢ καὶ σοὶ ξυνδοκεῖ
οὕτως. Οὐ πάνυ μοι δοκεῖ, ἔφη, ὦ Σώ*κρατες, οὕτως ἁπλοῦν C
εἶναι, ὥστε ξυγχωρῆσαι τήν τε δικαιοσύνην ὅσιον εἶναι καὶ
τὴν ὁσιότητα δίκαιον, ἀλλά τί μοι δοκεῖ ἐν αὐτῷ διάφορον
εἶναι. ἀλλὰ τί τοῦτο διαφέρει; ἔφη. εἰ γὰρ βούλει, ἔστω ἡμῖν
καὶ δικαιοσύνη ὅσιον καὶ ὁσιότης δίκαιον. Μή μοι, ἦν δ' ἐγώ·
οὐδὲν γὰρ δέομαι τὸ εἰ βούλει τοῦτο καὶ εἴ σοι δο-
κεῖ ἐλέγχεσθαι, ἀλλ' ἐμέ τε καὶ σέ, τὸ δ' ἐμέ τε καὶ σὲ
τοῦτο λέγω, οἰόμενος οὕτω τὸν λόγον βέλτιστ' ἂν ἐλέγ-
χεσθαι, εἴ τις τὸ εἴ * ἀφέλοι αὐτοῦ. Ἀλλὰ μέντοι, ἦ δ' D
ὅς, προσέοικέ τι δικαιοσύνη ὁσιότητι· καὶ γὰρ ὁτιοῦν ὁτῳ-
οῦν ἁμηγέπη προσέοικε· τὸ γὰρ λευκὸν τῷ μέλανι ἔστιν
ὅπῃ προσέοικε, καὶ τὸ σκληρὸν τῷ μαλακῷ, καὶ τἆλλα ἃ

erit, nisi ipsa pietas erit pia; tu vero nonne ita respondeas? Etiam, inquit. Quodsi deinde dicat nos interrogans Iam quomodo paullo ante statuistis? num vos non recte audivi? videbamini mihi dicere, virtutis esse partes ita inter se habentes, earum ut nulla talis esset qualis altera: — equidem respondeam Cetera quidem recte audivisti, quod autem me quoque arbitraris illud dicere, non recte audivisti; hic enim Protagoras illud respondit, ego vero interrogavi. Quodsi dicat: Verumne hic refert, Protagora? tune dicis virtutis partes alias atque alias esse? tuusne hic sermo est? — quid ipsi respondeas? Necesse est, inquit, Socrate, confiteri. Iam quid, Protagora, respondebimus ipsi hoc confessi, si praeterea e nobis quaesiverit; Itaque neque pietas eiusmodi est ut iusta sit res, neque iustitia eiusmodi, ut pia sit, sed eiusmodi ut impia sit, pietas vero eiusmodi ut iniusta sit, ita ut haec quidem iniusta, illa vero impia sit? — quid ipsi respondebimus? equidem ipse meoque nomine dicam et iustitiam esse piam et pietatem iustam, et tuo nomine, si mihi permiseris, eadem haec respondeam, vel idem esse iustitiam et pietatem vel quam simillimum quid, et omnium maxime iustitiam talem esse qualis pietas, et pietatem talem qualis iustitia. iam vide utrum vetes hoc respondere, an tibi quoque ita videatur. Non plane mihi videtur, inquit, Socrate, hoc ita simplex esse, ut concedere possim iustitiam piam et pietatem iustam esse, sed videtur mihi aliquid discriminis inter eas esse. verum quid hoc refert? inquit; si enim vis, sit sane nobis et iustitia pia et pietas iusta. Mihi, inquam, ne sit ita: neque enim cupio hoc *si vis* et *si tibi videtur* exploratum ac convictum, sed me et te, me vero et te dicendo hoc significo, me arbitrari orationem optime exploratum iri, si quis illud *si* ex ea sustulerit. Attamen, inquit, similis quodammodo est iustitia pietati; quodlibet enim cuilibet aliqua ratione simile est; nam album nigro aliquatenus simile est, durum molli et cetera, quae

δοκεῖ ἐναντιώτατα εἶναι ἀλλήλαις· καὶ ἃ τότε ἔφαμεν ἄλ-
λην δύναμιν ἔχειν καὶ οὐκ εἶναι τὸ ἕτερον οἷον τὸ ἕτε-
ρον, τὰ τοῦ προςώπου μόρια, ἀμηγέπη προςέοικε καὶ ἔστι
τὸ ἕτερον οἷον τὸ ἕτερον· ὥς*τε τούτῳ γε τῷ τρόπῳ B
κἂν ταῦτα ἐλέγχοις, εἰ βούλοιο, ὡς ἅπαντά ἐστιν ὅμοια
ἀλλήλοις· ἀλλ' οὐχὶ τὰ ὅμοιόν τι ἔχοντα ὅμοια δίκαιον
καλεῖν, οὐδὲ τὰ ἀνόμοιόν τι ἔχοντα ἀνόμοια, κἂν πάνυ
σμικρὸν ἔχῃ τὸ ὅμοιον.

Καὶ ἐγὼ θαυμάσας εἶπον πρὸς αὐτόν· Ἦ γὰρ οὕτω
σοι τὸ δίκαιον καὶ τὸ ὅσιον πρὸς ἄλληλα ἔχει, ὥςτε ὅμοι-
όν τι σμικρὸν ἔχειν ἀλλήλοις; Οὐ πάνυ, ἔφη, οὕτως, οὐ
μέντοι οὐδὲ αὖ * ὡς σύ μοι δοκεῖς οἴεσθαι. Ἀλλὰ μήν, 332
ἔφην ἐγώ, ἐπειδὴ δυςχερῶς δοκεῖς μοι ἔχειν πρὸς τοῦτο,
τοῦτο μὲν ἐάσωμεν, τόδε δὲ ἄλλο ὧν ἔλεγες ἐπισκεψώμε-
θα. ἀφροσύνην τι καλεῖς; Ἔφη. Τούτῳ τῷ πράγματι οὐ
πᾶν τοὐναντίον ἐστὶν ἡ σοφία; Ἔμοιγε δοκεῖ, ἔφη. Πό-
τερον δὲ ὅταν πράττωσιν ἄνθρωποι ὀρθῶς τε καὶ ὠφελί-
μως, τότε σωφρονεῖν σοι δοκοῦσιν οὕτω πράττοντες, ἢ
εἰ τοὐναντίον ἔπραττον; Σωφρονεῖν, ἔφη. Οὐκοῦν σω-
φροσύνῃ σωφρο*νοῦσιν; Ἀνάγκη. Οὐκοῦν οἱ μὴ ὀρθῶς B
πράττοντες ἀφρόνως πράττουσι καὶ οὐ σωφρονοῦσιν οὕτω
πράττοντες; Ξυνδοκεῖ μοι, ἔφη. Τοὐναντίον ἄρ' ἐστὶ τὸ
ἀφρόνως πράττειν τῷ σωφρόνως. Ἔφη. Οὐκοῦν τὰ μὲν
ἀφρόνως πραττόμενα ἀφροσύνῃ πράττεται, τὰ δὲ σωφρόνως
σωφροσύνῃ; Ὡμολόγει. Οὐκοῦν εἴ τι ἰσχύϊ πράττεται, ἰσχυ-
ρῶς πράττεται, καὶ εἴ τι ἀσθενείᾳ, ἀσθενῶς; Ἐδόκει. Καὶ
εἴ τι μετὰ τάχους, ταχέως, καὶ εἴ τι μετὰ βραδυτῆτος,
βραδέως; Ἔ*φη. Καὶ εἴ τι δὴ ὡσαύτως πράττεται, ὑπὸ C
τοῦ αὐτοῦ πράττεται, καὶ εἴ τι ἐναντίως, ὑπὸ τοῦ ἐναν-
τίου; Ξυνέφη. Φέρε δή, ἦν δ' ἐγώ, ἔστι τι καλόν;
Ξυνεχώρει. Τούτῳ ἔστι τι ἐναντίον πλὴν τὸ αἰσχρόν; Οὐκ
ἔστιν. Τί δέ; ἔστι τι ἀγαθόν; Ἔστιν. Τούτῳ ἔστι τι ἐναν-
τίον πλὴν τὸ κακόν; Οὐκ ἔστιν. Τί δέ; ἔστι τι ὀξὺ ἐν
φωνῇ; Ἔφη. Τούτῳ μὴ ἔστι τι ἐναντίον ἄλλο πλὴν τὸ

videntur maxime contraria inter se esse; etiam quas ante diximus diversam vim habere nec alteram esse, qualis altera, faciei partes, aliqua ratione similes sunt, et altera est talis qualis altera: ut hac quidem ratione etiam hoc, si velis, probare possis, omnia esse inter se similia; sed neque par est res simile quid habentes similes, neque res dissimile quid habentes dissimiles vocari, etiamsi admodum parum dissimilitudinis habeant.

Tum ego admiratus Numquid, inquam, ita tibi iustum et pium inter se habent, ut parum habeant inter se similitudinis? Non prorsus ita, inquit, neque tamen etiam ita, ut tu mihi videris statuere. At vero, inquam, quia videtur molestum tibi esse, hoc quidem mittamus, alterum vero eorum quae dixisti consideremus. intemperantiam num aliquid vocas? Dixit. Huius vero rei nonne prorsus contraria est sapientia? Mihi vero videtur, inquit. Utrum autem homines, quum recte et commode agunt, tum temperantes tibi videntur esse ita agentes, an quum contrarium faciunt? Temperantes esse, inquit, mihi tum videntur. Nonne temperantia temperantes sunt? Necesse est. Nonne haud recte agentes intemperanter agunt, nec temperantes sunt ita agentes? Mihi quoque videtur, inquit. Contraria igitur sunt intemperanter agere et temperanter. Dixit. Nonne, quae intemperanter aguntur, ea intemperantia aguntur, quae vero temperanter, temperantia? Concessit. Nonne si quid vi agitur, violenter id agitur, sin imbecillitate, imbecilliter? Visum est. Et si quid celeritate, celeriter, sin tarditate, tarde? Dixit. Et si quid hac ratione agitur, per hoc ipsum agitur, sin contraria, per contrarium? Consensit. Agedum, inquam, num quid pulchrum est? Concessit. Estne huius aliquid contrarium praeter deforme? Non est. Quid? estne aliquid bonum? Est vero. Huic num quid contrarium est praeter malum? Non est. Quid? estne aliquid acutum in voce? Dixit. Huius numquid contrarium est praeter

βαρύ; Οὐκ ἔφη. Οὐκοῦν, ἦν δ' ἐγώ, ἑνὶ ἑκάστῳ τῶν ἐναν-
τίων ἓν μόνον ἐστὶν ἐναντίον * καὶ οὐ πολλά; Ξυνωμολόγει. D
Ἴθι δή, ἦν δ' ἐγώ, ἀναλογισώμεθα τὰ ὡμολογημένα ἡμῖν.
ὡμολογήκαμεν ἓν ἑνὶ μόνον ἐναντίον εἶναι, πλείω δὲ μή; Ὡ-
μολογήκαμεν. Τὸ δὲ ἐναντίως πραττόμενον ὑπὸ ἐναντίων
πράττεσθαι; Ἔφη. Ὡμολογήκαμεν δὲ ἐναντίως πράττεσθαι,
ὃ ἂν ἀφρόνως πράττηται, τῷ σωφρόνως πραττομένῳ; Ἔφη.
Τὸ δὲ σωφρόνως πραττόμενον ὑπὸ σωφροσύνης πράττε-
σθαι, τὸ δὲ ἀφρόνως ὑπὸ ἀφροσύνης; * Ξυνεχώρει. Οὐκ- E
οῦν εἴπερ ἐναντίως πράττεται, ὑπὸ ἐναντίου πράττοιτ'
ἄν; Ναί. Πράττεται δὲ τὸ μὲν ὑπὸ σωφροσύνης, τὸ δὲ
ὑπὸ ἀφροσύνης; Ναί. Ἐναντίως; Πάνυ γε. Οὐκοῦν
ὑπὸ ἐναντίων ὄντων; Ναί. Ἐναντίον ἄρ' ἐστὶν ἀφρο-
σύνη σωφροσύνης; Φαίνεται. Μέμνησαι οὖν ὅτι ἐν τοῖς
ἔμπροσθεν ὡμολόγηται ἡμῖν ἀφροσύνη σοφίᾳ ἐναντίον εἶ-
ναι; Ξυνωμολόγει. Ἓν δὲ ἑνὶ μόνον ἐναντίον εἶναι; Φη-
μί. Πότερον οὖν, ὦ Πρωταγόρα, λύσωμεν * τῶν λόγων; 333
τὸ ἓν ἑνὶ μόνον ἐναντίον εἶναι, ἢ ἐκεῖνον, ἐν ᾧ ἐλέγετο
ἕτερον εἶναι σωφροσύνης σοφία, μόριον δὲ ἑκάτερον ἀρε-
τῆς, καὶ πρὸς τῷ ἕτερον εἶναι καὶ ἀνόμοια καὶ αὐτὰ
καὶ αἱ δυνάμεις αὐτῶν, ὥσπερ τὰ τοῦ προσώπου μόρια;
πότερον οὖν δὴ λύσωμεν; οὗτοι γὰρ οἱ λόγοι ἀμφότεροι
οὐ πάνυ μουσικῶς λέγονται· οὐ γὰρ ξυνᾴδουσιν οὐδὲ
ξυναρμόττουσιν ἀλλήλοις· πῶς γὰρ ἂν ξυνᾴδοιεν, εἴπερ-
γε ἀνάγκη ἑνὶ μὲν * ἓν μόνον ἐναντίον εἶναι, πλείοσι B
δὲ μή, τῇ δὲ ἀφροσύνῃ ἑνὶ ὄντι σοφία ἐναντία καὶ σω-
φροσύνη αὖ φαίνεται; ἦ γάρ, ὦ Πρωταγόρα, ἔφην
ἐγώ, ἢ ἄλλως πως; Ὡμολόγησε, καὶ μάλ' ἀκόντως. Οὐκ-
οῦν ἓν ἂν εἴη ἡ σωφροσύνη καὶ ἡ σοφία· τὸ δὲ πρό-
τερον αὖ ἐφάνη ἡμῖν ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡ ὁσιότης σχε-
δόν τι ταὐτὸν ὄν. Ἴθι δή, ἦν δ' ἐγώ, ὦ Πρωταγόρα, μὴ
ἀποκάμωμεν, ἀλλὰ καὶ τὰ λοιπὰ διασκεψώμεθα. ἆρά
τίς σοι δοκεῖ ἀδικῶν ἄνθρωπος σωφρονεῖν, * ὅτι ἀδικεῖ; C

grave? Non est, inquit. Nonne, inquam, singulorum contrariorum unum tantum est contrarium, non plura? Confessus est. Agedum, inquam, summam faciamus eorum quae nobis concessa sunt. concessimus unum unius tantum contrarium esse, non plura? Concessimus vero. Et quod contraria ageretur ratione, id per contrarium agi? Dixit. Concessimus autem, quodcumque intemperanter ageretur, id contraria ratione agi atque id, quod temperanter ageretur? Dixit. Id vero quod temperanter ageretur, per temperantiam agi, contra quod intemperanter, per intemperantiam? Consensit. Nonne, si contraria ratione agitur, per contrarium agetur? Sane quidem. Agitur vero hoc per temperantiam, illud per intemperantiam? Etiam. Contraria ratione? Ita. Nonne per contraria? Vero. Contraria est igitur intemperantia temperantiae? Videtur. Meministine nos ante concessisse intemperantiam sapientiae contrariam esse? Consensit. Unum vero unius tantum contrarium esse? Aio. Utrum igitur, Protagora, eorum quae sumpsimus reiiciamus? hoc, unum unius tantum contrarium esse, an illud quod sumpsimus, diversam esse a temperantia sapientiam, utramque vero partem esse virtutis, et non solum diversas, sed etiam dissimiles esse tum ipsas tum earum vires, sicuti faciei partes? utrum igitur reiiciamus? haec enim duo non satis musico modo ponuntur; neque enim concinunt neque congruunt inter se; nam quomodo concinant, siquidem necesse sit unum tantum unius contrarium esse, non plurium, intemperantiae vero, quae una est, sapientia itemque temperantia contrariae reperiantur? num, Protagora, inquam, ita videtur, an aliter? Consensit, quamvis haud satis libenter. Ergo unum quoddam erunt temperantia et sapientia, ante vero iustitia et pietas idem fere esse nobis videbantur. agedum, Protagora, inquam, ne deficiamus, sed etiam reliqua dispiciamus. num tibi videtur homo qui iniuste facit temperans esse, eo quod iniuste facit?

βαρύ; Οὐκ ἔφη. Οὐκοῦν, ἦν δ' ἐγώ, ἑνὶ ἑκάστῳ τῶν ἐναντίων ἓν μόνον ἐστὶν ἐναντίον * καὶ οὐ πολλά; Ξυνωμολόγει. D
Ἴθι δή, ἦν δ' ἐγώ, ἀναλογισώμεθα τὰ ὡμολογημένα ἡμῖν. ὡμολογήκαμεν ἓν ἑνὶ μόνον ἐναντίον εἶναι, πλείω δὲ μή; Ὡμολογήκαμεν. Τὸ δὲ ἐναντίως πραττόμενον ὑπὸ ἐναντίων πράττεσθαι; Ἔφη. Ὡμολογήκαμεν δὲ ἐναντίως πράττεσθαι, ὃ ἂν ἀφρόνως πράττηται, τῷ σωφρόνως πραττομένῳ; Ἔφη. Τὸ δὲ σωφρόνως πραττόμενον ὑπὸ σωφροσύνης πράττεσθαι, τὸ δὲ ἀφρόνως ὑπὸ ἀφροσύνης; * Ξυνεχώρει. Οὐκοῦν εἴπερ ἐναντίως πράττεται, ὑπὸ ἐναντίου πράττοιτ' E
ἄν; Ναί. Πράττεται δὲ τὸ μὲν ὑπὸ σωφροσύνης, τὸ δὲ ὑπὸ ἀφροσύνης; Ναί. Ἐναντίως; Πάνυ γε. Οὐκοῦν ὑπὸ ἐναντίων ὄντων; Ναί. Ἐναντίον ἄρ' ἐστὶν ἀφροσύνη σωφροσύνης; Φαίνεται. Μέμνησαι οὖν ὅτι ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ὡμολόγηται ἡμῖν ἀφροσύνη σοφίᾳ ἐναντίον εἶναι; Ξυνωμολόγει. Ἓν δὲ ἑνὶ μόνον ἐναντίον εἶναι; Φημί. Πότερον οὖν, ὦ Πρωταγόρα, λύσωμεν * τῶν λόγων; 333
τὸ ἓν ἑνὶ μόνον ἐναντίον εἶναι, ἢ ἐκεῖνον, ἐν ᾧ ἐλέγετο ἕτερον εἶναι σωφροσύνης σοφία, μόριον δὲ ἑκάτερον ἀρετῆς, καὶ πρὸς τῷ ἕτερον εἶναι καὶ ἀνόμοια καὶ αὐτὰ καὶ αἱ δυνάμεις αὐτῶν, ὥσπερ τὰ τοῦ προσώπου μόρια; πότερον οὖν δὴ λύσωμεν; οὗτοι γὰρ οἱ λόγοι ἀμφότεροι οὐ πάνυ μουσικῶς λέγονται· οὐ γὰρ ξυνᾴδουσιν οὐδὲ ξυναρμόττουσιν ἀλλήλοις· πῶς γὰρ ἂν ξυνᾴδοιεν, εἴπερ γε ἀνάγκη ἑνὶ μὲν * ἓν μόνον ἐναντίον εἶναι, πλείοσι B
δὲ μή, τῇ δὲ ἀφροσύνῃ ἑνὶ ὄντι σοφία ἐναντία καὶ σωφροσύνη αὖ φαίνεται; ἦ γάρ, ὦ Πρωταγόρα; ἔφην ἐγώ, ἢ ἄλλως πως; Ὡμολόγησε, καὶ μάλ' ἀκόντως. Οὐκοῦν ἓν ἂν εἴη ἡ σωφροσύνη καὶ ἡ σοφία· τὸ δὲ πρότερον αὖ ἐφάνη ἡμῖν ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡ ὁσιότης σχεδόν τι ταὐτὸν ὄν. Ἴθι δή, ἦν δ' ἐγώ, ὦ Πρωταγόρα, μὴ ἀποκάμωμεν, ἀλλὰ καὶ τὰ λοιπὰ διασκεψώμεθα. ἆρά τίς σοι δοκεῖ ἀδικῶν ἄνθρωπος σωφρονεῖν, * ὅτι ἀδικεῖ; C

grave? Non est, inquit. Nonne, inquam, singulorum contrariorum unum tantum est contrarium, non plura? Confessus est. Agedum, inquam, summam faciamus eorum quae nobis concessa sunt. concessimus unum unius tantum contrarium esse, non plura? Concessimus vero. Et quod contraria ageretur ratione, id per contrarium agi? Dixit. Concessimus autem, quodcumque intemperanter ageretur, id contraria ratione agi atque id, quod temperanter ageretur? Dixit. Id vero quod temperanter ageretur, per temperantiam agi, contra quod intemperanter, per intemperantiam? Consensit. Nonne, si contraria ratione agitur, per contrarium agetur? Sane quidem. Agitur vero hoc per temperantiam, illud per intemperantiam? Etiam. Contraria ratione? Ita. Nonne per contraria? Vero. Contraria est igitur intemperantia temperantiae? Videtur. Meministine nos ante concessisse intemperantiam sapientiae contrariam esse? Consensit. Unum vero unius tantum contrarium esse? Aio. Utrum igitur, Protagora, eorum quae sumpsimus reiiciamus? hoc, unum unius tantum contrarium esse, an illud quod sumpsimus, diversam esse a temperantia sapientiam, utramque vero partem esse virtutis, et non solum diversas, sed etiam dissimiles esse tum ipsas tum earum vires, sicuti faciei partes? utrum igitur reiiciamus? haec enim duo non satis musico modo ponuntur; neque enim concinunt neque congruunt inter se; nam quomodo concinant, siquidem necesse sit unum tantum unius contrarium esse, non plurium, intemperantiae vero, quae una est, sapientia itemque temperantia contrariae reperiantur? num, Protagora, inquam, ita videtur, an aliter? Consensit, quamvis haud satis libenter. Ergo unum quoddam erunt temperantia et sapientia, ante vero iustitia et pietas idem fere esse nobis videbantur. agedum, Protagora, inquam, ne deficiamus, sed etiam reliqua dispiciamus. num tibi videtur homo qui iniuste facit temperans esse, eo quod iniuste facit?

Αἰσχυνοίμην ἂν ἔγωγ', ἔφη, ὦ Σώκρατες, τοῦτο ὁμολογεῖν, ἐπεὶ πολλοί *) γέ φασι τῶν ἀνθρώπων. Πότερον οὖν πρὸς ἐκείνους τὸν λόγον ποιήσομαι, ἔφην, ἢ πρὸς σέ; Εἰ βούλει, ἔφη, πρὸς τοῦτον πρῶτον τὸν λόγον διαλέχθητι τὸν τῶν πολλῶν. Ἀλλ' οὐδέν μοι διαφέρει, ἐὰν μόνον σύ γε ἀποκρίνῃ, εἴτ' οὖν δοκεῖ σοι ταῦτα εἴτε μή· τὸν γὰρ λόγον ἔγωγε μάλιστ' ἐξετάζω, ξυμβαίνει μέντοι ἴσως καὶ ἐμὲ τὸν ἐρωτῶντα καὶ τὸν ἀποκρινόμενον ἐξετάζεσθαι.

* Τὸ μὲν οὖν πρῶτον ἐκαλλωπίζετο ἡμῖν ὁ Πρωταγόρας D (τὸν γὰρ λόγον ᾐτιᾶτο δυσχερῆ εἶναι), ἔπειτα μέντοι ξυνεχώρησεν ἀποκρίνεσθαι.

Ἴθι δή, ἔφην ἐγώ, ἐξ ἀρχῆς μοι ἀπόκριναι. δοκοῦσί τινές σοι σωφρονεῖν ἀδικοῦντες; Ἔστω, ἔφη. Τὸ δὲ σωφρονεῖν λέγεις εὖ φρονεῖν; Ἔφη. Τὸ δ' εὖ φρονεῖν εὖ βουλεύεσθαι, ὅτι ἀδικοῦσιν; Ἔστω, ἔφη. Πότερον, ἦν δ' ἐγώ, εἰ εὖ πράττουσιν ἀδικοῦντες, ἤ, εἰ κακῶς; Εἰ εὖ. Λέγεις οὖν ἀγαθὰ ἄττα εἶναι; Λέγω. Ἆρ' οὖν, ἦν δ' ἐγώ, ταῦτ' ἐστὶν ἀγαθά, ἅ ἐστιν ὠφέλιμα * τοῖς ἀνθρώποις; Καὶ E. ναὶ μὰ Δί', ἔφη, κἂν μὴ τοῖς ἀνθρώποις ὠφέλιμα ᾖ, ἔγωγε καλῶ ἀγαθά. — Καί μοι ἐδόκει ὁ Πρωταγόρας ἤδη τετραχύνθαι τε καὶ ἀγωνιᾶν καὶ παρατετάχθαι πρὸς τὸ ἀποκρίνεσθαι· ἐπειδὴ οὖν ἑώρων αὐτὸν οὕτως ἔχοντα, εὐλαβούμενος ἠρέμα ἠρόμην. Πότερον, ἦν δ' ἐγώ, λέγεις, ὦ Πρω*ταγόρα, 354 ἃ μηδενὶ ἀνθρώπων ὠφέλιμά ἐστιν, ἢ ἃ μηδὲ τὸ παράπαν ὠφέλιμα; καὶ τὰ τοιαῦτα σὺ ἀγαθὰ καλεῖς; Οὐδαμῶς, ἔφη, ἀλλ' ἔγωγε πολλὰ οἶδ', ἃ ἀνθρώποις μὲν ἀνωφελῆ ἐστί, καὶ σιτία καὶ ποτὰ καὶ φάρμακα καὶ ἄλλα μυρία, τὰ δέ γε ὠφέλιμα, τὰ δὲ ἀνθρώποις μὲν οὐδέτερα, ἵπποις δέ, τὰ δὲ βουσὶ μόνον, τὰ δὲ κυσί, τὰ δέ γε τούτων μὲν οὐδενί, δένδροις δέ, τὰ δὲ τοῦ δένδρου ταῖς μὲν ῥίζαις ἀγαθά, ταῖς δὲ βλάσταις πονηρά, οἷον καὶ ἡ κόπρος * πάντων τῶν φυτῶν B ταῖς μὲν ῥίζαις ἀγαθὸν παραβαλλομένη, εἰ δ' ἐθέλοις ἐπὶ τοὺς πτόρθους καὶ τοὺς νέους κλῶνας ἐπιβάλλειν, πάντα ἀπόλλυσιν· ἐπεὶ καὶ τὸ ἔλαιον τοῖς μὲν φυτοῖς ἅπασιν

---

*) Ιε. οἱ πολλοί.

Me quidem, inquit, Socrate, puderet hoc concedere, quamquam volgus ita ait. Utrum igitur, inquam, cum hoc sermonem conferam, an tecum? Si vis, inquit, primum contra illud dissere, quod volgus ait. Nihil vero mea refert, dummodo tu respondeas, sive ita tibi videtur sive non videtur; id enim quod dicitur potissimum examino, quamquam usu venire potest, ut ego quoque interrogans et is qui respondet examinemur.

Ac primo quidem delicatum se nobis exhibebat Protagoras; (orationem enim insimulabat molestam esse), deinde tamen concessit ac respondere promisit.

Agedum, inquam, ab initio mihi responde. videntur tibi nonnulli temperantes esse qui iniuste faciunt? Esto, inquit. Temperantes vero esse dicis bene sapere? Concessit. Bene vero sapere bene sibi consulere in eo, quod iniuste faciunt? Esto, inquit. Utrum, inquam, si bene cum ipsis agitur iniuste facientibus, an, si male? Si bene. Nonnulla igitur dicis bona esse? Dico. Num, inquam, haec sunt bona, quae utilia sunt hominibus? At hercle, inquit, etiamsi hominibus non sunt utilia, equidem voco bona. — Iam mihi videbatur Protagoras exasperato esse animo, aestuare et obsistere quominus responderet; quum igitur intellexissem eum ita se habere, cautionem adhibens leniter interrogavi Utrum, Protagora, ea dicis, quae nulli homini utilia sint, an, quae ne omnino quidem utilia sint, eaque bona vocas? Minime vero, inquit, sed multa equidem novi, quae hominibus inutilia sunt, esculenta, potulenta, remedia et alia innumerabilia, et quae contra utilia, alia hominibus quidem neutra, equis vero vel utilia vel inutilia sunt, haec bobus tantum, illa canibus, alia vero horum neutri, at arboribus, denique quae arborum radicibus bona sunt, propaginibus vero nocent, veluti fimus cuiuscumque plantae radicibus si admovetur bonus est, sin germinibus recentibusque surculis eum inieceris, omnia perdet; nam oleum quoque plantis quidem omnibus

ἐστι πάγκακον καὶ ταῖς θριξὶ πολεμιώτατον ταῖς τῶν ἄλ-
λων ζώων πλὴν ταῖς τοῦ ἀνθρώπου, ταῖς δὲ τοῦ ἀνθρώπου
ἀρωγὸν καὶ τῷ ἄλλῳ σώματι. οὕτω δὲ ποικίλον τί ἐστι τὸ
ἀγαθὸν καὶ παντοδαπόν, ὥςτε καὶ ἐνταῦθα τοῖς μὲν ἔξωθεν
τοῦ σώματος ἀγαθόν ἐστι τῷ * ἀνθρώπῳ, τοῖς δ' ἐντὸς C
ταὐτὸν τοῦτο κάκιστον· καὶ διὰ τοῦτο οἱ ἰατροὶ πάντες
ἀπαγορεύουσι τοῖς ἀσθενοῦσι μὴ χρῆσθαι ἐλαίῳ, ἀλλ' ἢ
ὅτι σμικροτάτῳ, ἐν τούτοις οἷς μέλλει ἔδεσθαι, ὅσον μόνον
τὴν δυςχέρειαν κατασβέσαι τὴν ἐπὶ ταῖς αἰσθήσεσι ταῖς διὰ
τῶν ῥινῶν γιγνομένην ἐν τοῖς σιτίοις τε καὶ ὄψοις.

Εἰπόντος οὖν ταῦτα αὐτοῦ, οἱ παρόντες ἀνεθορύ-
βησαν ὡς εὖ λέγοι, καὶ ἐγὼ εἶπον· Ὦ Πρωταγόρα, ἐγὼ
τυγχάνω ἐπιλήσμων τις ὢν ἄνθρωπος, καὶ ἐάν τίς * μοι D
μακρὰ λέγῃ, ἐπιλανθάνομαι περὶ οὗ ἂν ᾖ ὁ λόγος· ὥς-
περ οὖν εἰ ἐτύγχανον ὑπόκωφος ὤν, ᾤου ἂν χρῆναι,
εἴπερ ἔμελλές μοι διαλέξεσθαι, μεῖζον φθέγγεσθαι, ἢ πρὸς
τοὺς ἄλλους, οὕτω καὶ νῦν, ἐπειδὴ ἐπιλήσμονι ἐνέτυχες,
ξύντεμνέ μοι τὰς ἀποκρίσεις καὶ βραχυτέρας ποίει, εἰ
μέλλω σοι ἕπεσθαι. Πῶς οὖν κελεύεις με βραχέα ἀπο-
κρίνεσθαι; ἢ βραχύτερά σοι, ἔφη, ἀποκρίνωμαι, ἢ δεῖ;
Μηδαμῶς, ἦν δ' ἐγώ. Ἀλλ' ὅσα δεῖ, ἔφη; Ναί, ἦν
* δ' ἐγώ. Πότερα οὖν, ὅσα ἐμοὶ δοκεῖ δεῖν ἀποκρίνεσθαι, E
τοσαῦτά σοι ἀποκρίνωμαι, ἢ ὅσα σοί; Ἀκήκοα γοῦν, ἦν
δ' ἐγώ, ὅτι σὺ οἷός τ' εἶ καὶ αὐτὸς καὶ ἄλλον διδάξαι
περὶ τῶν αὐτῶν καὶ μακρὰ λέγειν, ἐὰν βούλῃ, οὕτως
ὥςτε τὸν λόγον μηδέποτε ἐπιλιπεῖν, καὶ αὖ βραχέα οὕ-
τως, ὥςτε μηδένα σοῦ ἐν βραχυτέροις εἰ*πεῖν. εἰ οὖν μέλ- 335
λεις ἐμοὶ διαλέξεσθαι, τῷ ἑτέρῳ χρῶ τρόπῳ πρός με, τῇ
βραχυλογίᾳ. Ὦ Σώκρατες, ἔφη, ἐγὼ πολλοῖς ἤδη εἰς ἀγῶ-
να λόγων ἀφικόμην ἀνθρώποις, καὶ εἰ τοῦτ' ἐποίουν ὃ
σὺ κελεύεις, ὡς ὁ ἀντιλέγων ἐκέλευέ με διαλέγεσθαι, οὕ-
τω διελεγόμην, οὐδενὸς ἂν βελτίων ἐφαινόμην οὐδ' ἂν
ἐγένετο Πρωταγόρου ὄνομα ἐν τοῖς Ἕλλησιν. Καὶ ἐγώ,
ἔγνων γὰρ ὅτι οὐκ ἤρεσεν αὐτὸς αὑτῷ ταῖς ἀποκρίσεσι
ταῖς ἔμπροσθεν, καὶ ὅτι οὐκ ἐθε*λήσοι ἑκὼν εἶναι ἀπο- B
κρινόμενος διαλέγεσθαι, ἡγησάμενος οὐκέτι ἐμὸν ἔργον

perniciosum et pilis ceterorum animalium infestissimum; extra hominum pilos, hominis vero pilis auxiliarium reliquoque ipsius corpori; tam varium autem est bonum atque multiplex, ut hoc quoque externis quidem corporis humani partibus bonum, interioribus autem idem pessimum sit; iccircoque medici omnes interdicunt aegrotantibus ne oleo utantur nisi paucissimo in iis quae edere volunt, tantummodo ut molestiam deleat quae sensibus narium accidit per cibos et opsonia.

Haec quum dixisset, praesentes exsultabant, quod tam bene loqueretur, atque ego dixi O Protagora, equidem homo sum admodum obliviosus, et si quis longam mihi orationem habet, obliviscor totam rem quae agitur. quemadmodum igitur, si forte surdaster essem, te arbitrarere oportere, si sermonem mecum conferre velles, clarius loqui, quam, si cum ceteris: ita etiam nunc, quum in obliviosum incideris, contrahe mihi responsiones et breviores redde, si te subsequar oportet. Quo autem modo me iubes brevia respondere? an breviora tibi, inquit, respondeam, quam par est? Minime vero, inquam. Sed quantum par est? inquit. Etiam, inquam. Num quantum mihi videtur par esse respondere, tantum tibi respondeam, an quantum tibi? Audivi certe, inquam, te posse et ipsum et alios docere eadem de re longam orationem habere, si velis, ita ut oratio numquam deficiat, itemque tam breviter exponere, ut nemo te brevius loquatur. quodsi igitur mecum sermonem vis conferre, altera ratione apud me utere, breviloquentia. O Socrates, inquit, cum multis iam in orationum certamen descendi hominibus, et si hoc fecissem, quod tu iubes; si videlicet, ut adversarius iussisset, ita disseruissem, nemine melior repertus essem nullumque haberet Protagoras nomen apud Graecos. Tum ego, quum cognovissem Protagoram sibi ipsum non placere in iis quae paullo ante respondisset, nec libenter colloquuturum esse ita ut responderet, existimans non amplius

εἶναι παρεῖναι ἐν ταῖς ξυνουσίαις, Ἀλλά τοι, ἔφην, ὦ Πρωταγόρα, οὐδ' ἐγὼ λιπαρῶς ἔχω παρὰ τὰ σοὶ δοκοῦντα τὴν ξυνουσίαν ἡμῖν γίγνεσθαι, ἀλλ' ἐπειδὰν σὺ βούλῃ διαλέγεσθαι, ὡς ἐγὼ δύναμαι ἕπεσθαι, τότε σοι διαλέξομαι· σὺ μὲν γάρ, ὡς λέγεται περὶ σοῦ, φῂς δὲ καὶ αὐτός, καὶ ἐν μακρολογίᾳ καὶ ἐν βραχυλογίᾳ οἷός τ' εἶ ξυνουσίας ποιεῖσθαι· σοφὸς γὰρ εἶ· * ἐγὼ δὲ τὰ μακρὰ C ταῦτα ἀδύνατος, ἐπεὶ ἐβουλόμην ἂν οἷός τ' εἶναι. ἀλλὰ σὲ ἐχρῆν ἡμῖν ξυγχωρεῖν τὸν ἀμφότερα δυνάμενον, ἵνα ξυνουσία ἐγίγνετο· νῦν δὲ ἐπειδὴ οὐκ ἐθέλεις καὶ ἐμοί τις ἀσχολία ἐστὶ καὶ οὐκ ἂν οἷός τ' εἴην σοι παραμεῖναι ἀποτείνοντι μακροὺς λόγους (ἐλθεῖν γάρ ποί με δεῖ), εἶμι· ἐπεὶ καὶ ταῦτ' ἂν ἴσως οὐκ ἀηδῶς σου ἤκουον.

Καὶ ἅμα ταῦτ' εἰπὼν ἀνιστάμην ὡς ἀπιών· καί μου ἀνισταμένου ἐπιλαμβάνεται ὁ Καλλίας * τῆς χειρὸς D τῇ δεξιᾷ, τῇ δ' ἀριστερᾷ ἀντελάβετο τοῦ τρίβωνος τουτουΐ, καὶ εἶπεν Οὐκ ἀφήσομέν σε, ὦ Σώκρατες· ἐὰν γὰρ σὺ ἐξέλθῃς, οὐχ ὁμοίως ἡμῖν ἔσονται οἱ διάλογοι. δέομαι οὖν σου παραμεῖναι ἡμῖν· ὡς ἐγὼ οὐδ' ἂν ἑνὸς ἥδιον ἀκούσαιμι, ἢ σοῦ τε καὶ Πρωταγόρου διαλεγομένων· ἀλλὰ χάρισαι ἡμῖν πᾶσιν. Καὶ ἐγὼ εἶπον (ἤδη δὲ ἀνεστήκη ὡς ἐξιών) Ὦ παῖ Ἱππονίκου, ἀεὶ μὲν ἔγωγέ σου τὴν φιλοσοφίαν ἄγαμαι, ἀτὰρ καὶ νῦν ἐπαινῶ καὶ φιλῶ, ὥστε * βουλοίμην ἂν χαρίζεσθαί σοι, εἴ μου δυ- E νατὰ δέοιο· νῦν δ' ἐστίν, ὥσπερ ἂν εἰ δέοιό μου Κρίσωνι τῷ Ἱμεραίῳ δρομεῖ ἀκμάζοντι ἕπεσθαι, ἢ τῶν δολιχοδρόμων τῳ ἢ τῶν ἡμεροδρόμων διαθεῖν τε καὶ ἕπεσθαι, εἴποιμι ἄν σοι ὅτι Πο*λὺ σοῦ μᾶλλον ἐγὼ ἐμαυ- 336 τοῦ δέομαι θέουσι τούτοις ἀκολουθεῖν, ἀλλ' οὐ γὰρ δύναμαι, ἀλλ' εἴ τι δέει θεάσασθαι ἐν τῷ αὐτῷ ἐμέ τε καὶ Κρίσωνα θέοντας, τούτου δέου ξυγκαθεῖναι· ἐγὼ μὲν γὰρ οὐ δύναμαι ταχὺ θεῖν, οὗτος δὲ δύναται βραδέως. εἰ οὖν ἐπιθυμεῖς ἐμοῦ καὶ Πρωταγόρου ἀκούειν, τούτου δέου,

meum esse in partem venire colloquii, Nec vero, Protagora, inquam, sedulo id ago, ut praeter sententiam tuam disseramus, sed si volueris ea ratione disputare, qua subsequi possum, ita sermonem tecum conferam; nam tu quidem, ut dicitur de te ipseque ais, orationibus tam longis quam brevibus potes colloquia facere: sapiens enim es: ego vero non potis sum longas illas habere, quamquam vellem me id valere. at oportuit te nobis concedere, quum utrumque valeas, ut colloquium sereretur; nunc vero, quoniam non vis et ego occupatione aliqua distineor, nec possum manere apud te orationes in longitudinem extendentem (aliquo enim me ire oportet) ibo; quamquam haec quoque libenter ex te audiverim.

Simulatque haec dixeram, surrexi abiturus; at quum surgerem, Callias manu me prehendit dextra sua, sinistra vero apprehendit hocce pallium et Non dimittemus te, inquit, Socrate; nam si tu discesseris, non tam bene nobis sermones conserentur. quocirca te rogo atque oro, ut apud nos maneas; neminem enim libentius audiverim, quam te et Protagoram disputantes; age, gratificare nobis omnibus. Tum ego (iam surrexeram discessurus): O fili Hipponici, semper tuam discendi cupiditatem admirari soleo, quin etiam nunc eam et laudo et amo; quocirca vellem tibi gratificari, si, quod valerem, me rogares; nunc vero ita est quasi me roges, ut Crisonem Himeraeum, cursorem vegetum, consequar, vel cum aliquo ex iis qui curriculum longum emetiuntur, aut ex iis qui ingens uno die spatium percurrunt, cursu certem eumque consequar; quod si me roges, tibi dicam Multo magis, quam tu, me ipse id posco, ut hos currentes consequar, at non possum; sin autem cupis me et Crisonem aequaliter currentes spectare, hunc roga ut comiter se demittat; ego enim non possum celeriter currere, hic autem potest lente. quodsi igitur tibi volupe est, me et Protagoram audire, hunc

ὥςπερ τὸ πρῶτόν μοι ἀπεκρίνατο διὰ βραχέων καὶ αὐτὰ
τὰ ἐρωτώμενα, οὕτω καὶ νῦν ἀποκρίνεσθαι· εἰ δὲ μή,
τίς ὁ τρόπος ἔ*σται τῶν διαλόγων; χωρὶς γὰρ ἔγωγ' ᾤμην B
εἶναι τὸ ξυνεῖναί τε ἀλλήλοις διαλεγομένους καὶ τὸ δημη-
γορεῖν. Ἀλλ' ὁρᾷς, ἔφη, ὦ Σώκρατες, δίκαια δοκεῖ λέγειν
Πρωταγόρας ἀξιῶν, αὐτῷ τε ἐξεῖναι διαλέγεσθαι, ὅπως
βούλεται, καὶ σοί, ὅπως ἂν αὖ σὺ βούλῃ. Ὑπολαβὼν
οὖν ὁ Ἀλκιβιάδης Οὐ καλῶς λέγεις, ἔφη, ὦ Καλλία· Σω-
κράτης μὲν γὰρ ὅδε ὁμολογεῖ μὴ μετεῖναί οἱ μακρολογίας
καὶ παραχωρεῖ Πρωταγόρᾳ, τοῦ δὲ δια*λέγεσθαι οἷός τ' C
εἶναι καὶ ἐπίστασθαι λόγον τε δοῦναι καὶ δέξασθαι θαυμά-
ζοιμ' ἂν εἴ τῳ ἀνθρώπων παραχωρεῖ. εἰ μὲν οὖν Πρωτα-
γόρας ὁμολογεῖ φαυλότερος εἶναι Σωκράτους διαλεχθῆναι,
ἐξαρκεῖ Σωκράτει, εἰ δὲ ἀντιποιεῖται, διαλεγέσθω ἐρωτῶν
τε καὶ ἀποκρινόμενος, μὴ ἐφ' ἑκάστῃ ἐρωτήσει μακρὸν
λόγον ἀποτείνων, ἐκκρούων τοὺς λόγους καὶ οὐκ ἐθέλων
διδόναι λόγον, ἀλλ' ἀπομηκύνων, ἕως ἂν ἐπιλά*θωνται D
περὶ ὅτου τὸ ἐρώτημα ἦν οἱ πολλοὶ τῶν ἀκουόντων· ἐπεὶ
Σωκράτη γε ἐγὼ ἐγγυῶμαι μὴ ἐπιλήσεσθαι, οὐχ ὅτι παίζει
καί φησιν ἐπιλήσμων εἶναι. ἐμοὶ μὲν οὖν δοκεῖ ἐπιεικέστε-
ρα Σωκράτης λέγειν· χρὴ γὰρ ἕκαστον τὴν ἑαυτοῦ γνώμην
ἀποφαίνεσθαι.

Μετὰ δὲ τὸν Ἀλκιβιάδην, ὡς ἐγᾦμαι, Κριτίας ἦν ὁ
εἰπών Ὦ Πρόδικε καὶ Ἱππία, Καλλίας μὲν δοκεῖ μοι
μάλα πρὸς Πρωταγόρου εἶναι, Ἀλκιβιάδης δὲ ἀεὶ φι-
*λόνεικός ἐστι πρὸς ὅ τι ἂν ὁρμήσῃ· ἡμᾶς δὲ οὐδὲν δεῖ E
ξυμφιλονεικεῖν οὔτε Σωκράτει οὔτε Πρωταγόρᾳ, ἀλλὰ
κοινῇ ἀμφοτέρων δεῖσθαι μὴ μεταξὺ διαλῦσαι τὴν ξυν-
ουσίαν.

Εἰπόντος δὲ αὐτοῦ ταῦτα, ὁ Πρόδικος Κα*λῶς μοι, 337
ἔφη, δοκεῖς λέγειν, ὦ Κριτία· χρὴ γὰρ τοὺς ἐν τοιοῖσδε
λόγοις παραγιγνομένους κοινοὺς μὲν εἶναι ἀμφοῖν τοῖν
διαλεγομένοιν ἀκροατάς, ἴσους δὲ μή· ἔστι γὰρ οὐ ταὐ-
τόν· κοινῇ μὲν γὰρ ἀκοῦσαι δεῖ ἀμφοτέρων, μὴ ἴσον
δὲ νεῖμαι ἑκατέρῳ, ἀλλὰ τῷ μὲν σοφωτέρῳ πλέον, τῷ

roga ut, quemadmodum primum mihi respondit breviter et ad ea ipsa quae interrogaveram, ita nunc quoque respondeat; sin minus, quomodo procedent colloquia? aliud enim esse arbitrabar disserere inter se, aliud concionari. Vides tamen, Socrate, inquit: iusta videtur petere Protagoras postulans, ut sibi liceat disserere, quomodo velit, itemque tibi, quomodocumque tu volueris. Tum Alcibiades suscipiens Non recte, inquit, dicis, Callia; Socrates enim hic fatetur, nihil ad se pertinere longas orationes et cedit Protagorae; facultate vero colloquendi et scientiae rationis tam reddendae quam accipiendae mirer si cui homini cedat. quodsi Protagoras quoque fatetur, imperitiorem se Socrate esse disputandi, satis erit Socrati, sin id arrogat, colloquitor interrogans et respondens, non in qualibet interrogatione orationem in longitudinem extendens, ita ut eludendo sermones irritos reddat nec dicendi copiam facere velit, sed orationem producat, dum oblivifcatur quae fuerit quaestio maxima pars audientium; nam pro Socrate quidem sponsor sum, ipsum non esse obliturum, etiamsi iocatur et se obliviosum esse dicit. itaque mihi videtur Socrates aequiora petere; oportet enim quemque sententiam suam declarare.

Quae quum Alcibiades dixisset, si recte memini, Critias erat qui dicebat: O Prodice et Hippia, Callias mihi videtur valde a Protagora esse, Alcibiades autem semper contentionem facit, ad quodcumque mentem appellit; nos vero haud decet una contendere neque cum Socrate neque cum Protagora, sed communiter utrumque rogare, ut ne medium dissolvant colloquium.

Haec ubi dixerat, Prodicus Bene, inquit, mihi videris dicere, Critia; nam oportet eos, qui huiusmodi sermonibus intersunt, communes quidem esse ambobus colloquentibus auditores, sed non aequales; non enim est idem. etenim communiter quidem audire decet ambos, non tamen aequale tribuere utrique, sed sapien-

δὲ ἀμαθεστέρῳ ἔλαττον. ἐγὼ μὲν καὶ αὐτός, ὦ Πρωτα-
γόρα τε καὶ Σώκρατες, ἀξιῶ ὑμᾶς ξυγχωρεῖν καὶ ἀλλήλοις
περὶ τῶν λόγων ἀμ*φισβητεῖν μέν, ἐρίζειν δὲ μή· ἀμφισ- B
βητοῦσι μὲν γὰρ καὶ δι' εὔνοιαν οἱ φίλοι τοῖς φίλοις,
ἐρίζουσι δὲ οἱ διάφοροί τε καὶ ἐχθροὶ ἀλλήλοις. καὶ οὕτως
ἂν καλλίστη ἡμῖν ἡ ξυνουσία γίγνοιτο· ὑμεῖς τε γὰρ οἱ
λέγοντες μάλιστ' ἂν οὕτως ἐν ἡμῖν τοῖς ἀκούουσιν εὐδοκι-
μοῖτε καὶ οὐκ ἐπαινοῖσθε (εὐδοκιμεῖν μὲν γὰρ ἔστι παρὰ
ταῖς ψυχαῖς τῶν ἀκουόντων ἄνευ ἀπάτης, ἐπαινεῖσθαι δὲ
ἐν λόγῳ πολλάκις παρὰ δόξαν ψευδομένων), ἡμεῖς τ' αὖ
οἱ ἀκούοντες * μάλιστ' ἂν οὕτως εὐφραινοίμεθα, οὐχ ἡδοί- C
μεθα· εὐφραίνεσθαι μὲν γάρ ἔστι μανθάνοντά τι καὶ φρο-
νήσεως μεταλαμβάνοντα αὐτῇ τῇ διανοίᾳ, ἥδεσθαι δὲ ἐσθί-
οντά τι ἢ ἄλλο ἡδὺ πάσχοντα αὐτῷ τῷ σώματι. Ταῦτ'
οὖν εἰπόντος τοῦ Προδίκου πολλοὶ πάνυ τῶν παρόντων
ἀπεδέξαντο.

Μετὰ δὲ τὸν Πρόδικον Ἱππίας ὁ σοφὸς εἶπεν Ὦ
ἄνδρες, ἔφη, οἱ παρόντες, ἡγοῦμαι ἐγὼ ἡμᾶς ξυγγενεῖς
τε καὶ οἰκείους καὶ πολίτας ἅπαντας εἶναι * φύσει, οὐ νό- D
μῳ· τὸ γὰρ ὅμοιον τῷ ὁμοίῳ φύσει ξυγγενές ἐστιν, ὁ δὲ
νόμος, τύραννος ὢν τῶν ἀνθρώπων, πολλὰ παρὰ τὴν φύσιν
βιάζεται. ἡμᾶς οὖν αἰσχρὸν τὴν μὲν φύσιν τῶν πραγμά-
των εἰδέναι, σοφωτάτους δὲ ὄντας τῶν Ἑλλήνων καὶ κατ'
αὐτὸ τοῦτο νῦν ξυνεληλυθότας τῆς τε Ἑλλάδος εἰς αὐτὸ
τὸ πρυτανεῖον τῆς σοφίας καὶ αὖ τῆς πόλεως εἰς τὸν
μέγιστον καὶ ὀλβιώτατον οἶκον τόνδε, μηδὲν τούτου τοῦ
ἀξιώματος ἄξιον ἀποφήνασθαι, ἀλλ', * ὥσπερ τοὺς φαυ- E
λοτάτους τῶν ἀνθρώπων, διαφέρεσθαι ἀλλήλοις. ἐγὼ μὲν
οὖν καὶ δέομαι καὶ ξυμβουλεύω, ὦ Πρωταγόρα τε καὶ
Σώκρατες, ξυμβῆναι ὑμᾶς ὥσπερ ὑπὸ διαιτητῶν ἡμῶν
ξυμβιβαζόντων εἰς τὸ μέσον, καὶ * μήτε σὲ τὸ ἀκριβὲς 338
τοῦτο εἶδος τῶν διαλόγων ζητεῖν τὸ κατὰ βραχὺ λίαν, εἰ
μὴ ἡδὺ Πρωταγόρᾳ, ἀλλ' ἐφεῖναι καὶ χαλάσαι τὰς ἡνίας
τοῖς λόγοις, ἵνα μεγαλοπρεπέστεροι καὶ εὐσχημονέστε-
ροι ἡμῖν φαίνωνται, μήτ' αὖ Πρωταγόραν πάντα κάλων
ἐκτείναντα, οὐρίᾳ ἐφέντα, φεύγειν εἰς τὸ πέλαγος

tiori plus, imperitiori vero minus. ipse quoque, Protagora et Socrate, a vobis postulo, ut concedatis et inter vos quaestionibus disputetis, non certetis; disputant enim etiam benivolentia commoti amici cum amicis, certant vero dissidentes et inimici inter se; et ita pulcherrime procedet colloquium; nam vos quoque dicentes maximi hac ratione a nobis audientibus aestimabimini, non laudabimini (aestimari enim inest in animo audientium sine ulla fraude, laudari autem in verbis saepe eorum, qui praeter animi sententiam dicunt ac mentiuntur), etiam nos audientes maxime laetabimur, non delectabimur; laetari enim cadit in eum qui discit et prudentiam adipiscitur, delectari autem in eum qui edit aliquid vel alia delectatione afficitur ipso corpore. Quae quum Prodicus dixisset, permulti praesentium ea probaverunt.

Post Prodicum vero Hippias sapiens Arbitror, inquit, o viri praesentes, nos cognatos et familiares et cives omnes esse natura, non lege; simile enim simili naturâ cognatum est, lex autem, quae dominatrix est hominum, multa praeter naturam cogit. turpe igitur foret, si nos rerum quidem naturam perspectam haberemus, maxima vero e Graecis sapientia praediti et hanc ipsam ob causam nunc congressi in ea Graeciae urbe, quae principatum in sapientia obtinet, atque in urbis illius maxima et beatissima hac domo, nihil hac dignitate digni exhiberemus, sed, ut vilissimi hominum, dissideremus inter nos. ego igitur et peto et suadeo, Protagora ét Socrate, ut controversiam componatis nostra auctoritate, qui tamquam arbitri vos conciliaturi sumus in unum, ita ut neque tu accuratum illud colloquiorum genus quod nimia continetur brevitate petas, nisi gratum sit Protagorae, sed remittas ac laxes habenas sermoni, quo splendidiores ac speciosiores nobis reperiantur, neque Protagoras, omnibus rudentibus extensis, in ventum secundum se immittens effugiat in

τῶν λόγων, ἀποκρύψαντα γῆν, ἀλλὰ μέσον τοι ἀμφοτέρους τεμεῖν. ὡς οὖν ποιήσετε, καὶ πείθεσθέ μοι ῥαβδοῦχον καὶ ἐπιστάτην καὶ πρύτανιν ἑλέσθαι, * ὃς ὑμῖν φυλά- B
ξει τὸ μέτριον μῆκος τῶν λόγων ἑκατέρου.

Ταῦτ' ἤρεσε τοῖς παροῦσι, καὶ πάντες ἐπήνεσαν (καὶ ἐμέ, γε *) ὁ Καλλίας οὐκ ἔφη ἀφήσειν) καὶ ἑλέσθαι ἐδέοντο ἐπιστάτην. εἶπον οὖν ἐγὼ ὅτι αἰσχρὸν εἴη βραβευτὴν αἱρεῖσθαι τῶν λόγων· Εἴτε γὰρ χείρων ἔσται ἡμῶν ὁ αἱρεθείς, οὐκ ὀρθῶς ἂν ἔχοι τὸν χείρω τῶν βελτιόνων ἐπιστατεῖν, εἴτε ὅμοιος, οὐδ' οὕτως ὀρθῶς· ὁ γὰρ ὅμοιος ἡμῖν ὅμοια καὶ ποιήσει, ὥστε ἐκ περιττοῦ αἱρεθήσεται **). ἀλλὰ δὴ * βελτίονα ἡμῶν αἱρήσεσθε. τῇ μὲν ἀληθείᾳ, ὡς C
ἐγῷμαι, ἀδύνατον ὑμῖν ὥστε Πρωταγόρου τοῦδε σοφώτερόν τινα ἑλέσθαι· εἰ δὲ αἱρήσεσθε μὲν μηδὲν βελτίω, φήσετε δέ, αἰσχρὸν καὶ τοῦτο τῷδε γίγνεται, ὥσπερ φαύλῳ ἀνθρώπῳ, ἐπιστάτην αἱρεῖσθαι, ἐπεὶ τό γ' ἐμὸν οὐδέν μοι διαφέρει. ἀλλ' οὑτωσὶ ἐθέλω ποιῆσαι, ἵν', ὃ προθυμεῖσθε, ξυνουσία τε καὶ διάλογοι ἡμῖν γίγνωνται· εἰ μὴ βούλεται Πρωταγόρας ἀποκρίνεσθαι, οὗτος μὲν ἐ*ρωτάτω, ἐγὼ δὲ D
ἀποκρινοῦμαι, καὶ ἅμα πειράσομαι αὐτῷ δεῖξαι, ὡς ἐγώ φημι χρῆναι τὸν ἀποκρινόμενον ἀποκρίνεσθαι· ἐπειδὰν δὲ ἐγὼ ἀποκρίνωμαι, ὁπόσ' ἂν οὗτος βούληται ἐρωτᾶν, πάλιν οὗτος ἐμοὶ λόγον ὑποσχέτω ὁμοίως. ἐὰν οὖν μὴ δοκῇ πρόθυμος εἶναι πρὸς αὐτὸ τὸ ἐρωτώμενον ἀποκρίνεσθαι, καὶ ἐγὼ καὶ ὑμεῖς κοινῇ δεησόμεθα αὐτοῦ, ἅπερ ὑμεῖς ἐμοῦ, μὴ διαφθείρειν τὴν ξυνουσίαν· καὶ οὐδὲν δεῖ τούτου ἕνεκα ἕνα ἐπιστά*την γενέσθαι, ἀλλὰ πάντες κοινῇ ἐπιστατήσετε. E

Ἐδόκει πᾶσιν οὕτω ποιητέον εἶναι· καὶ ὁ Πρωταγόρας πάνυ μὲν οὐκ ἤθελεν, ὅμως δὲ ἠναγκάσθη ὁμολογῆσαι ἐρωτήσειν, καὶ ἐπειδὰν ἱκανῶς ἐρωτήσῃ, πάλιν δώσειν λόγον κατὰ σμικρὸν ἀποκρινόμενος. ἤρξατο οὖν ἐρωτᾶν οὑτωσί πως.

Ἡγοῦμαι, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἐγὼ ἀνδρὶ παιδείας μέγι-

---

*) γρ. ἐμέ τε.
**) γρ. αἱρήσεται.

orationum mare, terram abscondens, sed ut ambo medium fere teneatis. ita igitur facite et obtemperate mihi: certaminis iudicem, praefectum et principem capite, qui utriusque vestrûm orationum modicam servet longitudinem.

Hoc visum est praesentibus; omnes laudarunt (et me quidem Callias se dixit non esse dimissurum) et rogarunt, ut caperetur praefectus; ego autem dixi turpe esse iudicem capere orationum: Nam si vilior erit nobis is qui captus fuerit, non conveniet viliori melioribus praeesse, sin aequalis, nec hoc recte habebit; nam aequalis nobis etiam aequalia faciet; quocirca supervacaneum erit eum capere. at vero meliorem nobis capietis. neque tamen profecto, ut arbitror, fieri potest, ut hoc Protagora sapientiorem capiatis, et si capitis nihilo meliorem, licet dicatis meliorem vos cepisse, etiam hoc turpe est, si ipsi tamquam vili homini praefectus capitur; nam ad me quidem quod attinet, nihil id mea refert. ita autem constitui facere, ut, quod cupitis, societas et colloquia nostra procedant: si Protagoras non volt respondere, ipse interrogato, ego autem respondebo, simulque ipsi commonstrare conabor, quomodo ego existimem respondenti esse respondendum; et quum ego respondi ad omnia quae interrogare ipsi libuerit, hic mihi vicissim rationem reddito similiter. quodsi non videbitur eo inclinare ut ad id ipsum quod interrogatum fuerit respondeat, et ego et vos communiter ipsum rogabimus id, quod vos me rogastis, ut ne irritum faciat colloquium; nec hanc ob causam unus sit praefectus necesse est, sed omnes communiter praefecti eritis.

Omnibus visum est ita faciendum; ac Protagoras quidem non satis volebat, cogebatur tamen concedere, ut interrogaturus esset et, quum satis interrogasset, vicissim rationem redderet breviter respondens. incipiebat igitur ita fere interrogare.

Existimo, inquit, Socrate, eruditionem viri maxi-

στον μέρος εἶναι περὶ ἐπῶν δεινὸν εἶναι, ἔστι * δὲ τοῦτο τὰ 339
ὑπὸ τῶν ποιητῶν λεγόμενα οἷόν τ᾽ εἶναι ξυνιέναι ἅ τε ὀρθῶς
πεποίηται καὶ ἃ μή, καὶ ἐπίστασθαι διελεῖν τε καὶ ἐρωτώμενον
λόγον δοῦναι. καὶ δὴ καὶ νῦν ἔσται τὸ ἐρώτημα περὶ τοῦ αὐ-
τοῦ μέν, περὶ οὗπερ ἐγώ τε καὶ σὺ νῦν διαλεγόμεθα, περὶ ἀρε-
τῆς, μετενηνεγμένου *) δὲ εἰς ποίησιν· τοσοῦτον μόνον διοί-
σει. λέγει γάρ που Σιμωνίδης πρὸς Σκόπαν τὸν Κρέοντος υἱὸν
τοῦ Θετταλοῦ ὅτι Ἄνδρ᾽ ἀγαθὸν μὲν ἀ* λαθέως γενέ- B
σθαι χαλεπόν, χερσί τε καὶ ποσὶ καὶ νόῳ τετρά-
γωνον, ἄνευ ψόγου τετυγμένον. τοῦτο ἐπίστασαι τὸ
ᾆσμα, ἢ πᾶν σοι διεξέλθω; Καὶ ἐγὼ εἶπον ὅτι Οὐδὲν δεῖ· ἐπί-
σταμαί τε γάρ, καὶ πάνυ μοι τυγχάνει μεμεληκὸς τοῦ ᾄσματος.
Εὖ, ἔφη, λέγεις. πότερον οὖν καλῶς σοι δοκεῖ πεποιῆσθαι καὶ
ὀρθῶς, ἢ οὔ; Πάνυ, ἔφην ἐγώ, καλῶς τε καὶ ὀρθῶς. Δοκεῖ
δέ σοι καλῶς πεποιῆσθαι, εἰ ἐναντία λέγει αὐτὸς αὑτῷ ὁ ποιη-
τής; Οὐ καλῶς, ἦν δ᾽ ἐγώ. Ὅρα δή, ἔφη, * βέλτιον. Ἀλλ᾽, ὦ C
'γαθέ, ἔσκεμμαι ἱκανῶς. Οἶσθα οὖν, ἔφη, ὅτι προϊόντος τοῦ
ᾄσματος λέγει που Οὐδέ μοι ἐμμελέως τὸ Πιττάκειον
νέμεται, καίτοι σοφοῦ παρὰ φωτὸς εἰρημένον·
χαλεπὸν φάτο ἐσθλὸν ἔμμεναι. ἐννοεῖς ὅτι ὁ αὐτὸς οὗ-
τος καὶ τάδε λέγει κἀκεῖνα τὰ ἔμπροσθεν; Οἶδα, ἦν δ᾽ ἐγώ.
Δοκεῖ οὖν σοι, ἔφη, ταῦτα ἐκείνοις ὁμολογεῖσθαι; Φαίνεται
ἔμοιγε· (καὶ ἅμα μέντοι ἐφοβούμην μή τι λέγῃ) ἀτάρ, ἔφην
ἐγώ, σοὶ οὐ φαίνεται; Πῶς γὰρ * ἂν φαίνοιτο ὁμολογεῖν αὐ- D
τὸς ἑαυτῷ ὁ ταῦτ᾽ ἀμφότερα λέγων, ὅς γε τὸ μὲν πρῶτον αὐ-
τὸς ὑπέθετο χαλεπὸν εἶναι ἄνδρ᾽ ἀγαθὸν γενέσθαι ἀληθείᾳ,
ὀλίγον δὲ τοῦ ποιήματος εἰς τὸ πρόσθεν προελθὼν ἐπελάθετο,
καὶ Πιττακὸν τὸν ταὐτὰ λέγοντα ἑαυτῷ ὅτι Χαλεπὸν ἐ-
σθλὸν ἔμμεναι, τοῦτον μέμφεταί τε καὶ οὔ φησιν ἀποδέ-
χεσθαι αὐτοῦ τὰ αὐτὰ ἑαυτῷ λέγοντος. καίτοι ὁπότε τὸν ταὐ-
τὰ λέγοντα αὑτῷ μέμφεται, δῆλον ὅτι καὶ ἑαυτὸν μέμφεται,
ὥστε ἤτοι τὸ πρότερον ἢ ὕστερον οὐκ ὀρθῶς λέγει.

Εἰπὼν οὖν ταῦτα πολλοῖς θόρυβον παρέσχε καὶ
ἔπαινον τῶν ἀκουόντων· καὶ ἐγὼ τὸ μὲν πρῶτον, ὥσ-
περεὶ ὑπὸ ἀγαθοῦ πύκτου πληγείς, ἐσκοτώθην τε

*) γρ. μετενηνεγμένον.

mam partem contineri carminum peritia; hoc vero est ea quae a poetis dicta sunt posse iudicare, quae recte secusne ficta sint, scire haec enarrare et, si interrogetur, rationem reddere. quocirca etiam nunc quaestio erit de eodem, de quo ego et tu nunc agimus, de virtute, translato autem in poesin: hoc tantum discriminis erit. etenim Simonides dicit in carmine ad Scopam Creontis Thessali filium: *Bonum quidem virum exsistere vere arduum, manibus et pedibus et mente quadratum, sine vituperio fabricatum.* hoc nostine carmen, an totum tibi referam? Tum ego Nihil opus est, inquam; novi enim et multum studii ad hoc carmen contuli. Bene, inquit, narras; utrum igitur pulchre tibi videtur fictum esse et recte, necne? Sane, inquam, et pulchre et recte. Videtur autem tibi pulchre fictum esse, si poeta sibi ipse pugnat? Non bene, inquam. Considera, inquit, melius. At, o bone, perpendi satis. Scin tu, inquit, progrediente carmine ipsum dicere: *Neque concinne a Pittaco illud iudico quamvis sapiente a viro dictum esse: difficile dixit probum esse.* intelligisne eundem et haec dicere et illa priora? Scio, inquam. Et videntur tibi, inquit, haec cum illis consentire? Mihi quidem videntur (simul tamen verebar ne quid diceret), at, inquam, tibi non videntur? Quomodo enim videbitur secum ipse consentire, qui hoc utrumque dicit, ut qui primo ipse posuerit arduum esse virum bonum exsistere vere, paullulum autem in carmine progrediens id oblitus sit et Pittacum, qui idem atque ipse dicit *Arduum probum esse*, vituperet ac se dicat hoc non probare, licet idem dixerit. atqui si eum, qui eadem atque ipse dicit, vituperat, dubium non est quin se ipse vituperet; quocirca vel prius vel posterius non recte dicit.

Haec postquam dixerat; plausum et laudationem ipsi impertivit magna pars auditorum; atque ego primo, quasi a bono pugile percussus, vertigine correptus sum.

καὶ ἰλλιγγίασα, εἰπόντος αὐτοῦ ταῦτα καὶ τῶν ἄλλων ἐπι-
θορυβησάντων, ἔπειτα, ὥς γε πρὸς σὲ εἰρῆσθαι τἀληθῆ, ἵνα
μοι χρόνος ἐγγένηται τῇ σκέψει τί λέγει ὁ ποιητής, τρέπομαι
πρὸς τὸν Πρόδικον, καὶ καλέσας αὐτόν Ὦ Πρόδικε, ἔφην
ἐγώ, σὸς μέντοι Σιμωνίδης πολίτης· δίκαιος εἶ βοηθεῖν τῷ
ἀνδρί. * δοκῶ οὖν μοι ἐγὼ παρακαλεῖν σέ, ὥςπερ ἔφη Ὅμη- 340
ρος τὸν Σκάμανδρον πολιορκούμενον ὑπὸ τοῦ Ἀχιλλέως τὸν
Σιμόεντα παρακαλεῖν, εἰπόντα

Φίλε κασίγνητε, σθένος ἀνέρος ἀμφότεροί περ
Σχῶμεν.

ἀτὰρ καὶ ἐγὼ σὲ παρακαλῶ, μὴ ἡμῖν ὁ Πρωταγόρας τὸν Σι-
μωνίδην ἐκπέρσῃ. καὶ γὰρ οὖν καὶ δεῖται τὸ ὑπὲρ Σιμωνίδου
ἐπανόρθωμα τῆς σῆς μουσικῆς, ᾗ τό τε βούλεσθαι * καὶ ἐπι- B
θυμεῖν διαιρεῖς, ὡς οὐ ταὐτὸν ὄν, καὶ ἃ νῦν δὴ εἶπες πολλά
τε καὶ καλά. καὶ νῦν σκόπει, εἴ σοι ξυνδοκεῖ ὅπερ ἐμοί· οὐ
γὰρ φαίνεται ἐναντία λέγειν αὐτὸς αὑτῷ Σιμωνίδης· σὺ γάρ,
ὦ Πρόδικε, προαπόφηναι τὴν σὴν γνώμην, ταὐτόν σοι δοκεῖ
εἶναι τὸ γενέσθαι καὶ τὸ εἶναι, ἢ ἄλλο; Ἄλλο νὴ Δί', ἔφη ὁ
Πρόδικος. Οὐκοῦν, ἔφην ἐγώ, ἐν μὲν τοῖς πρώτοις αὐτὸς
ὁ Σιμωνίδης τὴν ἑαυτοῦ γνώμην ἀπεφήνατο, ὅτι ἄνδρα ἀγα-
θὸν ἀληθείᾳ γενέσθαι χα*λεπὸν εἴη; Ἀληθῆ λέγεις, ἔφη ὁ C
Πρόδικος. Τὸν δέ γε Πιττακόν, ἦν δ' ἐγώ, μέμφεται, οὐχ
ὡς οἴεται Πρωταγόρας, ταὐτὸν ἑαυτῷ λέγοντα, ἀλλ' ἄλλο· οὐ
γὰρ τοῦτο ὁ Πιττακὸς ἔλεγε, χαλεπὸν τὸ γενέσθαι *) ἐσθλόν,
ὥςπερ ὁ Σιμωνίδης, ἀλλὰ τὸ ἔμμεναι· ἔστι δὲ οὐ ταὐτόν, ὦ
Πρωταγόρα, ὥς φησι Πρόδικος ὅδε, τὸ εἶναι καὶ τὸ γενέσθαι·
εἰ δὲ μὴ τὸ αὐτό ἐστι τὸ εἶναι τῷ γενέσθαι, οὐκ ἐναντία λέγει
ὁ Σιμωνίδης αὐτὸς αὑτῷ. καὶ ἴσως ἂν φαίη Πρόδικος ὅδε καὶ
ἄλ*λοι πολλοί, καθ' Ἡσίοδον, γενέσθαι μὲν ἀγαθὸν χαλεπὸν D
εἶναι· τῆς γὰρ ἀρετῆς ἔμπροσθεν τοὺς θεοὺς ἱδρῶτα θεῖναι,
ὅταν δέ τις αὐτῆς εἰς ἄκρον ἵκηται, ῥηϊδίην δ' ἤπειτα πέλειν,
χαλεπήν περ ἐοῦσαν, ἐκτῆσθαι.

Ὁ μὲν οὖν Πρόδικος ἀκούσας ταῦτα ἐπήνεσέ με, ὁ δὲ
Πρωταγόρας Τὸ ἐπανόρθωμά σοι, ἔφη, ὦ Σώκρατες, μεῖζον
ἁμάρτημα ἔχει, ἢ ὃ ἐπανορθοῖς. Καὶ ἐγὼ εἶπον Κακὸν
ἄρα μοι εἴργασται, ὡς ἔοικεν, ὦ Πρωταγόρα, καὶ εἰμὶ

*) γρ. τὸ χαλεπὸν γενέσθαι.

ac ſtupui, quum ille haec dixiſſet et reliqui applauderent, deinde, ut verum quidem tibi dicam, quo tempus ac ſpatium haberem ad perſcrutandum quid poeta diceret, converſus ſum ad Prodicum eumque vocans: O Prodice, inquam, tuus quidem civis eſt Simonides: par eſt te opem ferre viro. videor autem mihi te advocare, quemadmodum Homerus dixit Scamandrum ab Achille oppugnatum Simoenta advocaſſe his verbis:

Care mihi germane, viri vim ſuſtineamus
Ambo.

quin ego quoque te advoco, ne nobis Protagoras Simonidem diruat. etenim etiam deſiderat Simonidis correctio muſicam tuam, qua velle et cupere distinguis, quod non ſint eadem, et alia multa quae modo protuliſti pulchra. nunc igitur vide, an idem tibi videatur quod mihi; non enim videtur pugnare ſecum ipſe Simonides, tu vero, Prodice, ante declara ſententiam tuam: utrum idem tibi videtur exſiſtere et eſſe, an diverſum? Diverſum mehercule, inquit Prodicus. Nonne, inquam, in prioribus Simonides ſuam ipſe ſententiam declaraverat, virum vere bonum exſiſtere arduum eſſe? Vera dicis, inquit Prodicus. Pittacum vero, inquam, vituperat, qui non, ut Protagoras arbitratur, idem atque ipſe dicit, ſed diverſi aliquid; neque enim hoc Pittacus dixit, arduum eſſe *exſiſtere* probum, ut Simonides, ſed, *eſſe* probum; nec vero eſt idem, Protagora, ut hic Prodicus dicit, *eſſe* et *exſiſtere*, et ſi non eſt idem eſſe atque exſiſtere, non pugnat Simonides ſecum ipſe. atque dixerint forſitan Prodicus hic et alii multi cum Heſiodo, exſiſtere bonum arduum eſſe; ante virtutem enim deos ſudorem poſuiſſe; ſi quis vero ad ſummum pervenerit, facilem dein eſſe, licet ardua ſit, acquiſitu.

Prodicus quidem his auditis me laudavit, Protagoras autem Correctio tua, inquit, Socrate, etiam magis a vero aberrat, quam id quod corrigis. Tum ego retuli: Male igitur egi, ut apparet, Protagora, et ridicu-

τις γελοῖος ἰατρός· ἰώμενος μεῖζον τὸ νόσημα ποιεῖ. E 'Αλλ' οὕτως ἔχει, ἔφη. Πῶς δή; ἦν δ' ἐγώ. Πολλὴ ἄν, ἔφη, ἀμαθία εἴη τοῦ ποιητοῦ, εἰ οὕτω φαῦλόν τί φησιν εἶναι τὴν ἀρετὴν ἐκτῆσθαι, ὅ ἐστι πάντων χαλεπώτατον, ὡς ἅπασι δοκεῖ ἀνθρώποις. Καὶ ἐγὼ εἶπον Νὴ τὸν Δία, εἰς καιρόν γε παρατετύχηκεν ἡμῖν ἐν τοῖς λόγοις Πρόδικος ὅδε· κινδυνεύει γάρ τοι, ὦ Πρωταγόρα, ἡ Προδίκου σοφία θεία τις εἶναι πάλαι, * ἤτοι ἀπὸ Σι- 341 μωνίδου ἀρξαμένη, ἢ καὶ ἔτι παλαιοτέρα. σὺ δὲ ἄλλων πολλῶν ἔμπειρος ὢν ταύτης ἄπειρος εἶναι φαίνει, οὐχ, ὥσπερ ἐγώ, ἔμπειρος διὰ τὸ μαθητὴς εἶναι Προδίκου τουτουΐ. καὶ νῦν μοι δοκεῖς οὐ μανθάνειν, ὅτι καὶ τὸ χαλεπὸν τοῦτο ἴσως οὐχ οὕτω Σιμωνίδης ὑπέλαβεν, ὥσπερ σὺ ὑπολαμβάνεις, ἀλλ' ὥσπερ περὶ τοῦ δεινοῦ Πρόδικός με οὑτοσὶ νουθετεῖ ἑκάστοτε, ὅταν ἐπαινῶν ἐγὼ ἢ σὲ ἢ ἄλλον τινὰ λέγω ὅτι Πρωταγόρας σοφὸς καὶ δεινός ἐστιν ἀνήρ, ἐρωτᾷ, εἰ οὐκ αἰσχύνομαι τἀγαθὰ δεινὰ B καλῶν· τὸ γὰρ δεινόν, φησί, κακόν ἐστιν· οὐδεὶς γοῦν λέγει ἑκάστοτε δεινοῦ πλούτου οὐδὲ δεινῆς εἰρήνης οὐδὲ δεινῆς ὑγιείας, ἀλλὰ δεινῆς νόσου καὶ δεινοῦ πολέμου καὶ δεινῆς πενίας, ὡς τοῦ δεινοῦ κακοῦ ὄντος· — ἴσως οὖν καὶ τὸ χαλεπὸν αὖ οἱ Κεῖοι καὶ ὁ Σιμωνίδης ἢ κακὸν ὑπολαμβάνουσιν ἢ ἄλλο τι, ὃ σὺ οὐ μανθάνεις. ἐρώμεθα οὖν Πρόδικον (δίκαιον γὰρ τὴν Σιμωνίδου φωνὴν τοῦτον ἐρωτᾶν) Τί ἔλεγεν, ὦ Πρόδικε, τὸ χαλεπὸν Σιμωνίδης; Κακόν, ἔφη. Διὰ ταῦτ' ἄρα καὶ μέμ- C φεται, ἦν δ' ἐγώ, ὦ Πρόδικε, τὸν Πιττακὸν λέγοντα Χαλεπὸν ἐσθλὸν ἔμμεναι, ὥσπερ ἂν εἰ ἤκουεν αὐτοῦ λέγοντος, ὅτι ἐστὶ κακὸν ἐσθλὸν ἔμμεναι. 'Αλλὰ τί οἴει, ἔφη, λέγειν, ὦ Σώκρατες, Σιμωνίδην ἄλλο ἢ τοῦτο, καὶ ὀνειδίζειν τῷ Πιττακῷ, ὅτι τὰ ὀνόματα οὐκ ἠπίστατο ὀρθῶς διαιρεῖν, ἅτε Λέσβιος ὢν καὶ ἐν φωνῇ βαρβάρῳ τεθραμμένος; 'Ακούεις δή, ἔφην ἐγώ, ὦ Πρωταγόρα, Προδίκου τοῦδε· * ἔχεις τι πρὸς ταῦτα λέγειν; D Καὶ ὁ Πρωταγόρας Πολλοῦ γε δεῖ, ἔφη, οὕτως ἔχειν, ὦ Πρόδικε, ἀλλ' ἐγὼ εὖ οἶδ' ὅτι καὶ Σιμωνίδης τὸ

lus sum medicus: medens graviorem efficio morbum. Sane ita est, inquit. Quomodo tandem? inquam. Magna, inquit, inscitia foret poetae, si tam leve quid diceret virtutem esse ad acquirendum, quae omnium difficillima sit, ut omnibus ad unum videtur hominibus. Tum ego, At hercle, inquam, oppido opportune sermoni nostro interest hic Prodicus; dubitari enim nequit, Protagora, quin Prodici sapientia divina quaedam sit antiquitus, vel inde a Simonide coepta, vel etiam antiquior. et tu quidem, qui aliorum multorum peritus es, huius videris imperitus esse, non, ut ego, peritus, quia discipulus sum huius Prodici; neque mihi videris nunc intelligere, arduum illud forsitan Simonidem non ita accepisse, ut tu accipis, sed quemadmodum de *gravi* Prodicus me hicce admonet, quotiescumque vel te vel alium quempiam laudans dico: Protagoras sapiens ac gravis vir est; tunc videlicet rogat, annon me pudeat bona gravia vocare; grave enim, dicit, malum est; nemo certe dicere solet: graves divitiae, nec: gravis pax, nec: gravis sanitas, sed: gravis morbus, grave bellum, gravis paupertas, quia grave malum est: — sic fortasse etiam arduum Cei et Simonides in eam partem accipiunt, ac si malum sit vel aliud quid, quod tu ignoras. rogemus igitur Prodicum (par est enim hunc de Simonidis sermone interrogari): Quid significavit, Prodice, vocabulo arduum Simonides? Malum, inquit. Hanc igitur ob causam, inquam, Prodice, vituperat etiam Pittacum dicentem: Arduum probum esse, velut si audisset ipsum dicentem, malum probum esse. At quid arbitraris, inquit, Socrate, aliud dicere Simonidem et Pittaco ut probrum obiicere, nisi hoc, quod vocabula nescierit recte distinguere, quippe qui Lesbius esset et in sermone barbaro educatus? Audis vero, inquam, Protagora, hunc Prodicum? habesne quod contra dicas? Tum Protagoras Multum abest, inquit, ut ita se habeat, Prodice; probe potius scio Simonidem

χαλεπὸν ἔλεγεν, ὅπερ ἡμεῖς οἱ ἄλλοι, οὐ τὸ κακόν, ἀλλ' ὃ ἂν μὴ ῥᾴδιον ᾖ, ἀλλὰ διὰ πολλῶν πραγμάτων γίγνηται. Ἀλλὰ καὶ ἐγὼ οἶμαι, ἔφην, ὦ Πρωταγόρα, τοῦτο λέγειν Σιμωνίδην, καὶ Πρόδικόν γε τόνδε εἰδέναι, ἀλλὰ παίζειν καὶ σοῦ δοκεῖν ἀποπειρᾶσθαι, εἰ οἷός τ' ἔσει τῷ σαυτοῦ λόγῳ βοηθεῖν· ἐπεὶ ὅτι γε Σιμωνίδης οὐ λέγει τὸ χα*λεπὸν κακόν, μέγα τεκμήριόν E ἐστιν εὐθὺς τὸ μετὰ τοῦτο ῥῆμα· λέγει γὰρ ὅτι Θεὸς ἂν μόνος τοῦτο ἔχοι γέρας· οὐ δήπου τοῦτό γε λέγων, κακὸν ἐσθλὸν ἔμμεναι, εἶτα τὸν θεόν φησι μόνον τοῦτ' ἂν ἔχειν καὶ τῷ θεῷ τοῦτο τὸ γέρας *) ἀπένειμε μόνῳ· ἀκόλαστον γάρ ἄν τινα λέγοι Σιμωνίδην ὁ Πρόδικος καὶ οὐδαμῶς Κεῖον. ἀλλ' ἅ μοι δοκεῖ διανοεῖσθαι Σιμωνίδης ἐν τούτῳ τῷ ᾄσματι, ἐθέλω σοι εἰπεῖν, εἰ βούλει * λαβεῖν μου πεῖραν ὅπως ἔχω, ὃ σὺ λέ- 342 γεις τοῦτο, περὶ ἐπῶν· ἐὰν δὲ βούλῃ, σοῦ ἀκούσομαι. Ὁ μὲν οὖν Πρωταγόρας ἀκούσας μου ταῦτα λέγοντος Εἰ σὺ βούλει, ἔφη, ὦ Σώκρατες· ὁ δὲ Πρόδικός τε καὶ ὁ Ἱππίας ἐκελευέτην πάνυ, καὶ οἱ ἄλλοι.

Ἐγὼ τοίνυν, ἦν δ' ἐγώ, ἅ γ' ἐμοὶ δοκεῖ περὶ τοῦ ᾄσματος τούτου, πειράσομαι ὑμῖν διεξελθεῖν. Φιλοσοφία γάρ ἐστι παλαιοτάτη τε καὶ πλείστη τῶν Ἑλλήνων ἐν Κρήτῃ τε καὶ ἐν Λακεδαίμονι, καὶ * σοφισταὶ πλεῖστοι γῆς ἐκεῖ εἰσίν· ἀλλ' B ἐξαρνοῦνται καὶ σχηματίζονται ἀμαθεῖς εἶναι, ἵνα μὴ κατάδηλοι ὦσιν ὅτι σοφίᾳ τῶν Ἑλλήνων περίεισιν, ὥσπερ οὓς Πρωταγόρας ἔλεγε τοὺς σοφιστάς, ἀλλὰ δοκῶσι τῷ μάχεσθαι καὶ ἀνδρείᾳ περιεῖναι, ἡγούμενοι, εἰ γνωσθεῖεν ᾧ περίεισι, πάντας τοῦτο ἀσκήσειν. νῦν δὲ ἀποκρυψάμενοι ἐκεῖνο ἐξηπατήκασι τοὺς ἐν ταῖς πόλεσι λακωνίζοντας, καὶ οἱ μὲν ὦτά τε κατάγνυνται μιμούμενοι αὐτούς, καὶ ἱμάντας πε*ριειλίττονται C καὶ φιλογυμναστοῦσι καὶ βραχείας ἀναβολὰς φοροῦσιν, ὡς δὴ τούτοις κρατοῦντας τῶν Ἑλλήνων τοὺς Λακεδαιμονίους. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ἐπειδὰν βούλωνται ἀνέδην τοῖς παρ' αὐτοῖς ξυγγενέσθαι σοφισταῖς καὶ ἤδη ἄχθωνται λάθρᾳ ξυγγιγνόμενοι, ξενηλασίας ποιούμενοι τῶν τε λακωνιζόντων τούτων καὶ ἐάν τις ἄλλος ξένος ὢν ἐπιδημήσῃ, ξυγγίγνονται τοῖς

*) γρ. τοῦτο γέρας.

quoque arduum dixiſſe, quod nos reliqui dicimus, non malum, ſed quod non facile, verum multi negotii eſſet peragere. At ego quoque arbitror, inquam, Protagora, hoc dicere Simonidem et Prodicum huncce id ſcire quidem, ſed iocari teque videri tentare, an poſſis tuae ipſo orationi opem ferre; nam Simonidem quidem non dicere arduum malum, magno argumento eſt quae ſtatim deinceps ſequitur propoſitio; dicit enim: *Deus ſolus id habet muneris;* nequaquam, opinor, hoc dicit, malum probum eſſe, deinde deum ponit ſolum hoc habere et deo id muneris impertit ſoli; protervum enim fere diceret Simonidem Prodicus, neutiquam Ceum. at quod mihi videtur Simonidi propoſitum fuiſſe in hoc carmine condendo, volo tibi exponere, ſi vis periculum facere, qualis ſim in iſta quam tu dicis carminum enarratione; ſin mavis, te auditurus ſum. Atque Protagoras his ex me auditis Si vis, inquit, Socrate, enarra; Prodicus vero et Hippias et reliqui valde me adhortabantur.

Itaque, inquam, quae mihi quidem videntur de hoc carmine, ea conabor vobis exponere. Philoſophia enim antiquiſſima et maxima Graecis eſt Cretae et Lacedaemone, et ſophiſtarum, ubicumque terrarum ſunt, plurimi ibi reperiuntur; ſed infitiantur et ſimulant ſe neſcientes eſſe, ut ne deprehendantur ſapientia Graecis antecellere, ſicut illi quos Protagoras memoravit ſophiſtae, verum videantur pugnando et fortitudine antecellere, exiſtimantes, ſi cognoſceretur id quo antecellunt, fore ut omnes id exercerent; nunc vero illud celantes decipiunt eos, qui in urbibus Laconum mores affectant, et alii aures ſibi contundunt ipſos imitantes et caeſtus ſibi circumligant et palaeſtram adamant et brevia amicula geſtant, quaſi his ſuperent Graecos Lacedaemonii. Lacedaemonii autem quando libere volunt ſophiſtas convenire qui apud ipſos ſunt, et iam gravantur clam convenire, expulsis iis qui Laconum mores affectant, et ſi quis alius peregrinus apud ipſos commoratur, conve-

σοφισταῖς λανθάνοντες τοὺς ξένους, καὶ αὐτοὶ οὐδένα
ἐῶσι τῶν νέων εἰς τὰς * ἄλλας πόλεις ἐξιέναι, ὥςπερ οὐδὲ D
Κρῆτες, ἵνα μὴ ἀπομανθάνωσιν ἃ αὐτοὶ διδάσκουσιν. εἰσὶ δὲ
ἐν ταύταις ταῖς πόλεσιν οὐ μόνον ἄνδρες ἐπὶ παιδεύσει μέγα
φρονοῦντες, ἀλλὰ καὶ γυναῖκες. γνοίητε δ' ἄν, ὅτι ἐγὼ ταῦτ'
ἀληθῆ λέγω καὶ Λακεδαιμόνιοι πρὸς φιλοσοφίαν καὶ λόγους
ἄριστα πεπαίδευνται, ὧδε· εἰ γὰρ ἐθέλει τις Λακεδαιμονίων
τῷ φαυλοτάτῳ ξυγγενέσθαι, τὰ μὲν πολλὰ ἐν τοῖς λό*γοις εὑ- E
ρήσει αὐτὸν φαῦλόν τινα φαινόμενον, ἔπειτα, ὅπου ἂν τύχῃ
τῶν λεγομένων, ἐνέβαλε ῥῆμα ἄξιον λόγου βραχὺ καὶ ξυνε-
στραμμένον, ὥςπερ δεινὸς ἀκοντιστής, ὥςτε φαίνεσθαι τὸν
προςδιαλεγόμενον παιδὸς μηδὲν βελτίω. τοῦτο οὖν αὐτὸ καὶ
τῶν νῦν εἰσὶν οἳ κατανενοήκασι καὶ τῶν πάλαι, ὅτι τὸ λακω-
νίζειν πολὺ μᾶλλόν ἐστι φιλοσοφεῖν, ἢ φιλογυμναστεῖν, εἰδό-
τες ὅτι τοιαῦτα οἷόν τ' εἶναι ῥήματα φθέγγεσθαι τελέως πεπαι-
δευμένου ἐστὶν ἀνθρώπου. * τούτων ἦν καὶ Θαλῆς ὁ Μιλή- 343
σιος καὶ Πιττακὸς ὁ Μιτυληναῖος καὶ Βίας ὁ Πριηνεὺς καὶ
Σόλων ὁ ἡμέτερος καὶ Κλεόβουλος ὁ Λίνδιος καὶ Μύσων ὁ
Χηνεύς, καὶ ἕβδομος ἐν τούτοις ἐλέγετο Λακεδαιμόνιος Χί-
λων· οὗτοι πάντες ζηλωταὶ καὶ ἐρασταὶ καὶ μαθηταὶ ἦσαν
τῆς Λακεδαιμονίων παιδείας. καὶ καταμάθοι ἄν τις αὐτῶν
τὴν σοφίαν τοιαύτην οὖσαν, ῥήματα βραχέα ἀξιομνημόνευτα
ἑκάστῳ εἰρημένα· οὗτοι καὶ κοινῇ ξυνελθόντες ἀ*παρχὴν τῆς B
σοφίας ἀνέθεσαν τῷ Ἀπόλλωνι εἰς τὸν νεὼν τὸν ἐν Δελφοῖς,
γράψαντες ταῦτα ἃ δὴ πάντες ὑμνοῦσι, γνῶθι σαυτὸν καὶ
μηδὲν ἄγαν.

Τοῦ δὴ ἕνεκα ταῦτα λέγω; ὅτι οὗτος ὁ τρόπος ἦν
τῶν παλαιῶν τῆς φιλοσοφίας, βραχυλογία τις Λακωνι-
κή· καὶ δὴ καὶ τοῦ Πιττακοῦ ἰδίᾳ περιεφέρετο τοῦτο τὸ
ῥῆμα ἐγκωμιαζόμενον ὑπὸ τῶν σοφῶν τὸ χαλεπὸν
ἐσθλὸν * ἔμμεναι. ὁ οὖν Σιμωνίδης, ἅτε φιλότιμος C
ὢν ἐπὶ σοφίᾳ, ἔγνω ὅτι, εἰ καθέλοι τοῦτο τὸ ῥῆμα ὥςπερ
εὐδοκιμοῦντα ἀθλητήν, καὶ περιγένοιτο αὐτοῦ, αὐτὸς
εὐδοκιμήσοι ἐν τοῖς *) τότε ἀνθρώποις· εἰς τοῦτο οὖν
τὸ ῥῆμα καὶ τούτου ἕνεκα τούτῳ ἐπιβουλεύων κολοῦσαι

*) γρ. εὐδοκιμήσειε τοῖς κτλ.

fiunt sophistas insciis peregrinis; ipsi quoque nulli permittunt iuveni in urbes alias exire, sicut nec Cretes, ne dediscant quae ipsi docent. sunt vero in hisce urbibus non viri modo qui doctrina et eruditione glorientur, verum etiam mulieres. cognoscetis me verum hoc dicere et Lacedaemonios ad philosophiam et dicendum optime institutos esse, hinc: si quis etiam cum vilissimo Lacedaemoniorum colloqui voluerit, maximam partem in sermone eum reperiet satis imperitum videri; tum vero, ubicumque sermonum est, immittit ille dictum memorabile, breve ac contortum, sicut peritus iaculator, ita ut videatur colloquens puero nihilo melior. hoc ipsum autem et in hodie viventibus sunt qui intellexerint et in veteribus fuerunt, Laconum mores imitari multo magis esse philosophari, quam palaestram adamare, quippe qui perspexissent eiusmodi dicta proferre posse hominis esse perfecte instituti. horum erat Thales Milesius, Pittacus Mitylenaeus, Bias Prienensis, Solon noster, Cleobulus Lindius, Myso Chenensis, et septimus in his numerabatur Lacedaemonius Chilo: hi omnes et aemulatores et amatores et discipuli erant Lacedaemoniorum eruditionis. et cognoscere licet, ipsorum sapientiam huiusmodi fuisse, dicta videlicet brevia ac memorabilia, cuique prolata: hi enim communiter convenerunt et primitias sapientiae consecrarunt Apollini in templo Delphico, inscribentes illa quae omnes celebrant: *nosce te ipsum* et *ne quid nimis.*

Quonam consilio haec profero? ut perspiciatur, hanc fuisse veteribus philosophandi rationem, breviloquentiam quandam Laconicam. atque etiam Pittaci separatim ferebatur hocce dictum laudibus ornatum a sapientibus: *arduum probum esse.* iam Simonides, sapientiae famam affectans, intellexerat, si prostravisset hoc dictum tamquam celebrem athletam atque superasset, fore ut ipse celebraretur ab hominibus suae aetatis. itaque adversus hoc dictum et hanc ob causam insidiose de ipso

αὐτὸ ἅπαν τὸ ᾆσμα πεποίηκεν, ὥς μοι φαίνεται. ἐπισκεψώμεθα δὴ αὐτὸ κοινῇ ἅπαντες, εἰ ἄρα ἐγὼ ἀληθῆ λέγω. εὐθὺς γὰρ τὸ πρῶτον τοῦ ᾄσματος μανικὸν ἂν φανείη, εἰ βουλόμενος λέ*γειν ὅτι ἄνδρα ἀγαθὸν γενέσθαι χαλεπόν, ἔπειτα ἐνέβαλε τὸ D
μέν· τοῦτο γὰρ οὐδὲ πρὸς ἕνα λόγον φαίνεται ἐμβεβλῆσθαι, ἐὰν μή τις ὑπολάβῃ πρὸς τὸ τοῦ Πιττακοῦ ῥῆμα ὥσπερ ἐρίζοντα λέγειν τὸν Σιμωνίδην· λέγοντος τοῦ Πιττακοῦ ὅτι Χαλεπὸν ἐσθλὸν ἔμμεναι, ἀμφισβητοῦντα εἰπεῖν ὅτι Οὔκ, ἀλλὰ γενέσθαι μὲν χαλεπὸν ἄνδρ' ἀγαθόν ἐστιν, ὦ Πιττακέ, ὡς ἀληθῶς, οὐκ ἀληθείᾳ ἀγαθόν· οὐκ ἐπὶ τούτῳ λέγει τὴν ἀλήθειαν, ὡς * ἄρα ὄντων τινῶν τῶν μὲν ὡς ἀληθῶς ἀγαθῶν, τῶν δὲ E
ἀγαθῶν μέν, οὐ μέντοι ἀληθῶς (εὔηθες γὰρ τοῦτό γε φανείη ἂν καὶ οὐ Σιμωνίδου), ἀλλ' ὑπερβατὸν δεῖ θεῖναι ἐν τῷ ᾄσματι τὸ ἀλαθέως, οὑτωσί πως ὑπειπόντα τὸ τοῦ Πιττακοῦ, ὥσπερ ἂν εἰ θείημεν αὐτὸν λέγοντα τὸν Πιττακὸν καὶ Σιμωνίδην ἀποκρινόμενον, εἰπόντα Ὦ ἄνθρωποι, χαλεπὸν ἐσθλὸν ἔμμεναι, τὸν δὲ ἀποκρινόμενον ὅτι Ὦ Πιτ*τακέ, οὐκ ἀληθῆ λέγεις· 344
οὐ γὰρ εἶναι, ἀλλὰ γενέσθαι μέν ἐστιν ἄνδρ' ἀγαθὸν χερσί τε καὶ ποσὶ καὶ νόῳ τετράγωνον, ἄνευ ψόγου τετυγμένον, χαλεπὸν ἀλαθέως. οὕτω φαίνεται τὸ *) πρὸς λόγον τὸ μὲν ἐμβεβλημένον καὶ τὸ ἀλαθέως ὀρθῶς ἐπ' ἐσχάτῳ κείμενον· καὶ τὰ ἐπιόντα πάντα τούτῳ μαρτυρεῖ ὅτι οὕτως εἴρηται. πολλὰ μὲν γάρ ἔστι καὶ περὶ ἑκάστου τῶν ἐν τῷ ᾄσματι εἰρημένων ἀποδεῖξαι ὡς εὖ * πεποίηται· πάνυ γὰρ χαριέντως καὶ μεμε- B
λημένως ἔχει· ἀλλὰ μακρὸν ἂν εἴη αὐτὸ οὕτω διελθεῖν, ἀλλὰ τὸν τύπον αὐτοῦ τὸν ὅλον διεξέλθωμεν καὶ τὴν βούλησιν, ὅτι παντὸς μᾶλλον ἔλεγχός ἐστι τοῦ Πιττακείου ῥήματος διὰ παντὸς τοῦ ᾄσματος. λέγει γὰρ μετὰ τοῦτο ὀλίγα διελθών, ὡς ἂν εἰ λέγοι λόγον, ὅτι γενέσθαι μὲν ἄνδρ' ἀγαθὸν χαλεπὸν ἀλαθέως, οἷόν τε μέντοι ἐπί γε χρόνον τινά, γενόμενον δὲ διαμένειν ἐν ταύτῃ τῇ ἕξει καὶ εἶναι * ἄνδρ' ἀγαθόν, ὡς σὺ λέγεις, C
ὦ Πιττακέ, ἀδύνατον καὶ οὐκ ἀνθρώπειον, ἀλλὰ θεὸς ἂν μόνος τοῦτ' ἔχοι τὸ γέρας, ἄνδρα δὲ οὐκ ἔστι μὴ οὐ κακὸν ἔμμεναι, ὃν ἂν ἀμήχανος συμφορὰ καθέλῃ. τίνα οὖν ἀμήχανος ξυμφορὰ καθαιρεῖ ἐν πλοίου

*) ἴσ. φαίνεταί μοι.

detrahere moliens, totum illud carmen fecit, ut mihi videtur. iam confideremus illud communiter omnes, an verum dicam. ftatim initium carminis infanum foret, fi, hoc dicere volens, arduum effe virum bonum exfiftere, intuliffet *quidem;* hoc enim prorfus inepte videtur illatum effe, nifi fumimus, contra Pittaci dictum quafi certantem loqui Simonidem; nempe Pittaco dicente: Arduum probum effe, contendentem ipfum opponere: Non hoc, fed exfiftere *quidem* virum bonum arduum eft, Pittace, idque vere, non revera bonum; neque enim ita dicit *vere*, quafi alii vere boni fint, alii boni quidem, fed non vere (fatuum enim hoc videretur, non Simonidis effe), fed traiectum nos oportet accipere in carmine hoc *vere*; ita fere Pittaci illud intelligentes, ac fi ponamus Pittacum loqui et Simonidem refpondere, illumque dicere: O homines, arduum probum effe, hunc autem reponere: O Pittace, non verum dicis; neque enim effe, fed exfiftere quidem virum bonum, manibus et pedibus et mente quadratum, fine vituperio fabricatum, arduum vere. atque ita videtur mihi convenienter illud *quidem* illatum et *vere* recte in fine pofitum effe; et quae fequuntur omnia teftificantur ita effe dictum. copiofe quidem de fingulis in hoc carmine dictis oftendere liceret, quam bene ficta effent (nam admodum venufte et accurate habent), fed longum eft hoc ita perfequi; verum totam eius fummam et confilium declaremus, quod quidem profecto nihil aliud eft nifi hoc, Pittaci dictum totum per carmen refutare. loquitur enim deinde paullulum progreffus ita, ac fi dicere velit, exfiftere quidem virum bonum arduum effe vere, attamen fieri hoc poffe certe ad tempus, quum vero exftiteris, permanere in hoc ftatu et effe virum bonum, ut tu, Pittace, dicis, nec poffibile nec humanum eft, fed deus fere folus hoc habet muneris, *vir autem fieri nequit quin malus fit, fi inexpugnabilis eum calamitas proftraverit.* quem vero inexpugnabilis calamitas profternit in

ἀρχῇ· δῆλον ὅτι οὐ τὸν ἰδιώτην· ὁ μὲν γὰρ ἰδιώτης ἀεὶ καθήρηται· ὥσπερ οὖν οὐ τὸν κείμενόν τις ἂν καταβάλοι, ἀλλὰ τὸν μὲν ἑστῶτά ποτε καταβάλοι ἄν τις, ὥστε κείμενον ποιῆσαι, τὸν δὲ κείμενον οὔ, οὕτω καὶ τὸν εὐμή*χα- D
νον ὄντα ποτὲ ἀμήχανος ἂν ξυμφορὰ καθέλοι, τὸν δὲ ἀεὶ ἀμήχανον ὄντα οὔ· καὶ τὸν κυβερνήτην μέγας χειμὼν ἐπιπεσὼν ἀμήχανον ἂν ποιήσειε, καὶ γεωργὸν χαλεπὴ ὥρα ἐπελθοῦσα ἀμήχανον ἂν θείη, καὶ ἰατρὸν ταὐτὰ ταῦτα· τῷ μὲν γὰρ ἐσθλῷ ἐγχωρεῖ κακῷ γενέσθαι, ὥσπερ καὶ παρ' ἄλλου ποιητοῦ μαρτυρεῖται τοῦ εἰπόντος

Αὐτὰρ ἀνὴρ ἀγαθὸς τοτὲ μὲν κακός, ἄλλοτε δ' ἐσθλός·

τῷ δὲ κακῷ οὐκ ἐγχωρεῖ γενέσθαι, ἀλλ' ἀεὶ * εἶναι ἀνάγ- E
κη· ὥστε τὸν μὲν εὐμήχανον καὶ σοφὸν καὶ ἀγαθὸν ἐπειδὰν ἀμήχανος ξυμφορὰ καθέλῃ, οὐκ ἔστι μὴ οὐ κακὸν ἔμμεναι· σὺ δέ φῃς, ὦ Πιττακέ, χαλεπὸν ἐσθλὸν ἔμμεναι, τὸ δ' ἔστι γενέσθαι μὲν χαλεπόν, δυνατὸν δὲ ἐσθλόν, ἔμμεναι δ' ἀδύνατον. Πράξας μὲν γὰρ εὖ πᾶς ἀνὴρ ἀγαθός, κακὸς δ' εἰ κακῶς. τίς οὖν εἰς γράμματα ἀγαθὴ πρᾶξίς ἐστι, καὶ * τίς ἄνδρ' ἀγαθὸν ποιεῖ εἰς γράμ- 345
ματα; δῆλον ὅτι ἡ τούτων μάθησις. τίς δὲ εὐπραγία ἀγαθὸν ἰατρὸν ποιεῖ; δῆλον ὅτι ἡ τῶν καμνόντων τῆς θεραπείας μάθησις. Κακὸς δὲ *) κακῶς. τίς οὖν ἂν κακὸς ἰατρὸς γένοιτο; δῆλον ὅτι ᾧ πρῶτον μὲν ὑπάρχει ἰατρῷ εἶναι, ἔπειτα ἀγαθῷ ἰατρῷ· οὗτος γὰρ ἂν καὶ κακὸς γένοιτο, ἡμεῖς δὲ οἱ ἰατρικῆς ἰδιῶται οὐκ ἄν ποτε γενοίμεθα κακῶς πράξαντες οὔτε ἰατροὶ οὔτε τέκτονες οὔτε ἄλλο οὐδὲν τῶν τοιούτων, ὅς*τις δὲ μὴ **) ἰατρὸς ἂν γένοιτο B
κακῶς πράξας, δῆλον ὅτι οὐδὲ κακὸς ἰατρός. οὕτω καὶ ὁ μὲν ἀγαθὸς ἀνὴρ γένοιτ' ἄν ποτε καὶ κακὸς ἢ ὑπὸ χρόνου ἢ ὑπὸ πόνου ἢ ὑπὸ νόσου ἢ ὑπὸ ἄλλου τινὸς περιπτώματος (αὕτη γὰρ μόνη ἐστὶ κακὴ πρᾶξις, ἐπιστήμης στερηθῆναι), ὁ δὲ κακὸς ἀνὴρ οὐκ ἄν ποτε

*) ἴσ. δ' εἰ.
**) ἴσ. μηδ'.

navis gubernatione? scilicet non imperitum; imperitus enim semper prostratus est. quemadmodum igitur non iacentem deiicimus, sed stantem quispiam quandoque deiecerit ita ut iacere eum faciat, non iacentem, sic etiam eum, qui sibi consulere scit, quandoque inexpugnabilis potest calamitas prosternere, non eum, qui semper consilii inops est; et gubernatorem ingens procella ingruens consilii inopem reddet, et agricolam adversa tempestas consilii inopem efficiet, et medicum similiter. etenim in probum cadit ut improbus evadat, sicut alius quoque poeta testatur qui dicit:

At vero bonus est nunc improbus estque probus nunc.

in malum vero non cadit ut malus fiat, sed semper sit necesse est. quocirca is, qui sibi potest consulere et sapiens bonusque est, quando inexpugnabilis eum calamitas prosternit, fieri nequit quin malus sit; tu vero, Pittace, dicis, arduum probum esse; revera autem exsistere quidem probum arduum est, at possibile, esse autem haud possibile: *Fortuna enim prospera utens quivis vir bonus, malus autem, si adversa utitur.* quae igitur in litteris prospera est fortuna et quae virum bonum reddit in litteris? scilicet earum perceptio. quae porro fortuna propitia bonum medicum efficit? scilicet artis aegrotorum sanandorum perceptio. *Malus autem, si adversa utitur.* quis igitur malus erit medicus? is scilicet, qui primum medicus, deinde bonus medicus est: hic enim etiam malus potest exsistere, nos autem medicinae ignari numquam, si adversa nobis fortuna est, fieri poterimus neque medici neque fabri neque aliud quicquam generis eiusdem; qui vero, si adversa utitur fortuna, omnino medicus fieri nequit, nec malus medicus, ut patet, fieri potest. ita etiam bonus vir quandoque vel malus fieri potest vel per temporis longinquitatem vel per laborem vel per morbum vel per alium quempiam casum (haec est enim sola fortuna adversa, scientiae amissio), malus autem vir numquam fieri po-

ἀρχῇ, δῆλον ὅτι οὐ τὸν ἰδιώτην· ὁ μὲν γὰρ ἰδιώτης ἀεὶ καθήρηται· ὥσπερ οὖν οὐ τὸν κείμενόν τις ἂν καταβάλοι, ἀλλὰ τὸν μὲν ἑστῶτά ποτε καταβάλοι ἄν τις, ὥστε κείμενον ποιῆσαι, τὸν δὲ κείμενον οὔ, οὕτω καὶ τὸν εὐμή*χανον ὄντα ποτὲ ἀμήχανος ἂν ξυμφορὰ καθέλοι, τὸν δὲ ἀεὶ D ἀμήχανον ὄντα οὔ· καὶ τὸν κυβερνήτην μέγας χειμὼν ἐπιπεσὼν ἀμήχανον ἂν ποιήσειε, καὶ γεωργὸν χαλεπὴ ὥρα ἐπελθοῦσα ἀμήχανον ἂν θείη, καὶ ἰατρὸν ταὐτὰ ταῦτα· τῷ μὲν γὰρ ἐσθλῷ ἐγχωρεῖ κακῷ γενέσθαι, ὥσπερ καὶ παρ' ἄλλου ποιητοῦ μαρτυρεῖται τοῦ εἰπόντος

Αὐτὰρ ἀνὴρ ἀγαθὸς τοτὲ μὲν κακός, ἄλλοτε δ' ἐσθλός·

τῷ δὲ κακῷ οὐκ ἐγχωρεῖ γενέσθαι, ἀλλ' ἀεὶ * εἶναι ἀνάγκη· ὥστε τὸν μὲν εὐμήχανον καὶ σοφὸν καὶ ἀγαθὸν ἐπειδὰν ἀμήχανος ξυμφορὰ καθέλῃ, οὐκ ἔστι μὴ οὐ κακὸν E ἔμμεναι· σὺ δέ φῃς, ὦ Πιττακέ, χαλεπὸν ἐσθλὸν ἔμμεναι, τὸ δ' ἔστι γενέσθαι μὲν χαλεπόν, δυνατὸν δὲ ἐσθλόν, ἔμμεναι δ' ἀδύνατον. Πράξας μὲν γὰρ εὖ πᾶς ἀνὴρ ἀγαθός, κακὸς δ' εἰ κακῶς. τίς οὖν εἰς γράμματα ἀγαθὴ πρᾶξίς ἐστι, καὶ * τίς ἄνδρ' ἀγαθὸν ποιεῖ εἰς γράμματα; δῆλον ὅτι ἡ τούτων μάθησις. τίς δὲ εὐπραγία ἀγαθὸν ἰατρὸν ποιεῖ; δῆλον ὅτι ἡ τῶν καμνόντων τῆς θεραπείας μάθησις. Κακὸς δὲ *) κακῶς. τίς οὖν ἂν κακὸς ἰατρὸς γένοιτο; δῆλον ὅτι ᾧ πρῶτον μὲν ὑπάρχει ἰατρῷ εἶναι, ἔπειτα ἀγαθῷ ἰατρῷ· οὗτος γὰρ ἂν καὶ κακὸς γένοιτο, ἡμεῖς δὲ οἱ ἰατρικῆς ἰδιῶται οὐκ ἄν ποτε γενοίμεθα κακῶς πράξαντες οὔτε ἰατροὶ οὔτε τέκτονες οὔτε ἄλλο οὐδὲν τῶν τοιούτων, ὅς*τις δὲ μὴ **) ἰατρὸς ἂν γένοιτο κακῶς πράξας, δῆλον ὅτι οὐδὲ κακὸς ἰατρός. οὕτω καὶ ὁ μὲν ἀγαθὸς ἀνὴρ γένοιτ' ἄν ποτε καὶ κακὸς ἢ ὑπὸ χρόνου ἢ ὑπὸ πόνου ἢ ὑπὸ νόσου ἢ ὑπὸ ἄλλου τινὸς περιπτώματος (αὕτη γὰρ μόνη ἐστὶ κακὴ πρᾶξις, ἐπιστήμης στερηθῆναι), ὁ δὲ κακὸς ἀνὴρ οὐκ ἄν ποτε

Margin: 345 (beside "ἀγαθὴ πρᾶξίς ἐστι..."), B (beside "ὅς*τις δὲ μὴ").

*) ἴσ. δ' εἰ.
**) ἴσ. μηδ'.

navis gubernatione? ſcilicet non imperitum; imperitus enim ſemper proſtratus eſt. quemadmodum igitur non iacentem deiicimus, ſed ſtantem quispiam quandoque deiecerit ita ut iacere eum faciat, non iacentem, ſic etiam eum, qui ſibi conſulere ſcit, quandoque inexpugnabilis poteſt calamitas proſternere, non eum, qui ſemper conſilii inops eſt; et gubernatorem ingens procella ingruens conſilii inopem reddet, et agricolam adverſa tempeſtas conſilii inopem efficiet, et medicum ſimiliter. etenim in probum cadit ut improbus evadat, ſicut alius quoque poeta teſtatur qui dicit:

At vero bonus eſt nunc improbus eſtque probus nunc. in malum vero non cadit ut malus fiat, ſed ſemper ſit neceſſe eſt. quocirca is, qui ſibi poteſt conſulere et ſapiens bonusque eſt, quando inexpugnabilis eum calamitas proſternit, fieri nequit quin malus ſit; tu vero, Pittace, dicis, arduum probum eſſe; revera autem exſiſtere quidem probum arduum eſt, at poſſibile, eſſe autem haud poſſibile: *Fortuna enim proſpera utens quivis vir bonus, malus autem, ſi adverſa utitur.* quae igitur in litteris proſpera eſt fortuna et quae virum bonum reddit in litteris? ſcilicet earum perceptio. quae porro fortuna propitia bonum medicum efficit? ſcilicet artis aegrotorum ſanandorum perceptio. *Malus autem, ſi adverſa utitur.* quis igitur malus erit medicus? is ſcilicet, qui primum medicus, deinde bonus medicus eſt: hic enim etiam malus poteſt exſiſtere, nos autem medicinae ignari numquam, ſi adverſa nobis fortuna eſt, fieri poterimus neque medici neque fabri neque aliud quicquam generis eiusdem; qui vero, ſi adverſa utitur fortuna, omnino medicus fieri nequit, nec malus medicus, ut patet, fieri poteſt. ita etiam bonus vir quandoque vel malus fieri poteſt vel per temporis longinquitatem vel per laborem vel per morbum vel per alium quempiam caſum (haec eſt enim ſola fortuna adverſa, ſcientiae amiſſio), malus autem vir numquam fieri po-

γένοιτο κακός· ἔστι γὰρ ἀεί· ἀλλ' εἰ μέλλει κακὸς γενέσθαι, δεῖ αὐτὸν πρότερον ἀγαθὸν γενέσθαι. ὥστε καὶ τοῦτο τοῦ ᾄσματος πρὸς τοῦτο τείνει, ὅτι * εἶναι μὲν ἄνδρ' ἀγαθὸν οὐχ οἷόν C
τε διατελοῦντα ἀγαθόν, γενέσθαι δὲ ἀγαθὸν οἷόν τε, καὶ κακόν γε τὸν αὐτὸν τοῦτον. Ἐπὶ πλεῖστον δὲ καὶ ἄριστοί εἰσιν, οὓς ἂν οἱ θεοὶ φιλῶσι. ταῦτά τε οὖν πάντα πρὸς τὸν Πιττακὸν εἴρηται, καὶ τὰ ἐπιόντα γε τοῦ ᾄσματος ἔτι μᾶλλον δηλοῖ· φησὶ γὰρ Τοὔνεκεν οὔ ποτ' ἐγὼ τὸ μὴ γενέσθαι δυνατὸν διζήμενος κενεὰν ἐς ἄπρακτον ἐλπίδα μοῖραν αἰῶνος βαλέω, πανάμωμον ἄνθρωπον, εὐρυεδοῦς ὅσοι καρπὸν αἰνύμεθα χθονός· ἔπειθ' ὑμῖν εὑρὼν ἀ*παγγελέω, φησίν. οὕτω D
σφόδρα καὶ δι' ὅλου τοῦ ᾄσματος ἐπεξέρχεται τῷ τοῦ Πιττακοῦ ῥήματι. Πάντας δὲ ἐπαίνημι καὶ φιλέω ἑκών, ὅςτις ἔρδῃ μηδὲν αἰσχρόν· ἀνάγκῃ δ' οὐδὲ θεοὶ μάχονται. καὶ τοῦτ' ἐστὶ πρὸς τὸ αὐτὸ τοῦτο εἰρημένον· οὐ γὰρ οὕτως ἀπαίδευτος ἦν Σιμωνίδης, ὥστε τούτους φάναι ἐπαινεῖν, ὃς ἂν ἑκὼν μηδὲν κακὸν ποιῇ, ὡς ὄντων τινῶν οἳ ἑκόντες κακὰ ποιοῦσιν· ἐγὼ γὰρ σχεδόν τι οἶμαι τοῦτο, ὅτι οὐδεὶς τῶν σοφῶν ἀνδρῶν ἡγεῖται οὐδένα ἀνθρώπων ἑ*κόντα E
ἐξαμαρτάνειν οὐδὲ αἰσχρά τε καὶ κακὰ ἑκόντα ἐργάζεσθαι, ἀλλ' εὖ ἴσασιν ὅτι πάντες οἱ τὰ αἰσχρὰ καὶ κακὰ ποιοῦντες ἄκοντες ποιοῦσι. καὶ δὴ καὶ ὁ Σιμωνίδης οὐχ ὃς ἂν μὴ κακὰ ποιῇ ἑκών, τούτου φησὶν ἐπαινέτης εἶναι, ἀλλὰ περὶ ἑαυτοῦ λέγει τοῦτο τὸ ἑκών· ἡγεῖτο γὰρ ἄνδρα καλὸν κἀγαθὸν πολλάκις αὐτὸν ἐπαναγκάζειν φίλον τινὶ γίγνεσθαι καὶ * ἐπαινέτην *), 346
οἷον ἀνδρὶ πολλάκις ξυμβῆναι μητέρα ἢ πατέρα ἀλλόκοτον ἢ πατρίδα ἢ ἄλλο τι τῶν τοιούτων· τοὺς μὲν οὖν πονηρούς, ὅταν τοιοῦτόν τι αὐτοῖς ξυμβῇ, ὥσπερ ἀσμένους ὁρᾶν καὶ ψέγοντας ἐπιδεικνύναι καὶ κατηγορεῖν τὴν πονηρίαν τῶν γονέων ἢ πατρίδος, ἵν' αὐτοῖς ἀμελοῦσιν αὐτῶν μὴ ἐγκαλῶσιν οἱ ἄνθρωποι μηδ' ὀνειδίζωσιν ὅτι ἀμελοῦσιν, ὥστε ἔτι μᾶλλον ψέγειν τε * αὐτοὺς καὶ ἔχθρας ἑκουσίους πρὸς ταῖς B
ἀναγκαίαις προστίθεσθαι· τοὺς δ' ἀγαθοὺς ἐπικρύπτεσθαί τε

*) γρ. ἐπαινέτην φιλεῖν καὶ ἐπαινεῖν.

teſt malus: eſt enim ſemper; verum ſi malus eſt futurus, ante bonus fuerit neceſſe eſt. itaque hic quoque carminis locus huc ſpectat ut declaretur, eſſe quidem virum bonum conſtanter bonum haud eſſe poſſibile, exſiſtere vero bonum poſſibile, eundemque etiam malum. *Diutiſſime autem et optimi ſunt, quos dii amant.* haec igitur omnia adverſus Pittacum dicta ſunt, idque quae ſequuntur etiam magis declarant; dicit enim: *Iccirco numquam ego id, quod fieri nequit, quaerens inanem irritamque in ſpem aevi partem proiiciam, fore ut inveniam virum prorſus integrum ex omnibus nobis, latae quicumque terrae fructibus veſcimur. tum vobis quum invenero indicabo,* dicit. tam vehementer totum per carmen perſequitur Pittaci dictum. *Omnes vero laudo et amo ultro, qui nihil turpiter faciunt; cum neceſſitate autem ne dii quidem pugnant.* etiam hoc adverſus idem illud eſt dictum; neque enim tam incultus erat Simonides, ut eos ſe diceret laudare, quicumque ultro nihil male facerent, quaſi eſſent qui ultro male facerent. equidem ita ferme cenſeo neminem de viris ſapientibus exiſtimare ullum hominem ultro peccare vel turpiter ac male ultro facere, ſed probe cognitum ipſos habere, omnes qui turpiter et male quid faciant invitos id facere. atque etiam Simonides non eius, qui nihil male facit ultro, laudatorem ſe profitetur, ſed in ſemet ipſo dicit illud *ultro;* exiſtimabat videlicet virum honeſtum ac bonum ſaepenumero ſe ipſum eo adigere, ut alicuius amicus et laudator eſſet, veluti viro ſaepius contingere matrem vel patrem ferocem aut patriam aut aliud quid generis eiusdem; improbos igitur, ſi tale quid ipſis uſu veniret, propemodum libenter id videre, vituperando manifeſtum facere et accuſare improbitatem parentum vel patriae, ne homines criminarentur et ut probrum ſibi obiicerent, quod eos non curarent, iccircoque etiam magis vituperare illos et inimicitias voluntarias ad neceſſarias adiungere; bonos autem id occultare atque

καὶ ἐπαινεῖν ἀναγκάζεσθαι, καὶ ἐάν τι ὀργισθῶσι τοῖς γονεῦσιν ἢ πατρίδι ἀδικηθέντες, αὐτοὺς ἑαυτοὺς παραμυθεῖσθαι καὶ διαλλάττεσθαι προσαναγκάζοντας ἑαυτοὺς φιλεῖν τοὺς ἑαυτῶν καὶ ἐπαινεῖν. πολλάκις δέ, οἶμαι, καὶ Σιμωνίδης ἡγήσατο καὶ αὐτὸς ἢ τύραννον ἢ ἄλλον τινὰ τῶν τοιούτων ἐπαινέσαι καὶ ἐγκωμιάσαι οὐχ ἑκών, ἀλλ' ἀναγκα-*ζόμενος. ταῦτα δὴ καὶ τῷ Πιττακῷ λέγει ὅτι Ἐγώ, ὦ C
Πιττακέ, οὐ διὰ ταῦτά σε ψέγω ὅτι εἰμὶ φιλόψογος, ἐπεὶ ἔμοιγε ἐξαρκεῖ, ὃς ἂν μὴ κακὸς ᾖ μηδ' ἄγαν ἀπάλαμνος, εἰδώς τ' ὀνησίπολιν*) δίκαν ὑγιὴς ἀνήρ· οὔ μιν ἐγὼ μωμήσομαι· οὐ γάρ εἰμι φιλόμωμος· τῶν γὰρ ἠλιθίων ἄπειρα γένεθλα, ὥστ' εἴ τις χαίρει ψέγων, ἐμπλησθείη ἂν ἐκείνους μεμφόμενος. Πάντα τοι καλά, τοῖσί τ' αἰσχρὰ μὴ μέμικται. οὐ τοῦτο λέγει, ὥσπερ ἂν εἰ ἔλεγε πάντα τοι* λευκά, οἷς μέλανα D
μὴ μέμικται (γελοῖον γὰρ ἂν εἴη πολλαχῇ), ἀλλ' ὅτι αὐτὸς καὶ τὰ μέσα ἀποδέχεται, ὥστε μὴ ψέγειν. καὶ οὐ ζητῶ, ἔφη, πανάμωμον ἄνθρωπον, εὐρυεδοῦς ὅσοι καρπὸν αἰνύμεθα χθονός· ἔπειθ' ὑμὶν εὑρὼν ἀπαγγελέω. ὥστε τούτου γ' ἕνεκα οὐδένα ἐπαινέσομαι, ἀλλά μοι ἐξαρκεῖ, ἂν ᾖ μέσος καὶ μηδὲν κακὸν ποιῇ, ὡς ἐγὼ πάντας φιλέω καὶ ἐπαίνημι (καὶ τῇ φωνῇ ἐνταῦθα κέχρηται τῇ τῶν Μιτυληναίων, ὡς πρὸς Πιττακὸν λέ*γων τὸ πάν- E
τας δ' ἐπαίνημι καὶ φιλέω ἑκών· ἐνταῦθα δεῖ ἐν τῷ ἑκὼν διαλαβεῖν λέγοντα), ὅστις ἕρδῃ μηδὲν αἰσχρόν, ἄκων δ' ἔστιν οὓς ἐγὼ ἐπαινῶ καὶ φιλῶ. σὲ οὖν, καὶ εἰ μέσως ἔλεγες ἐπιεικῆ καὶ ἀληθῆ, ὦ Πιττακέ,* οὐκ ἄν ποτε ἔψεγον, 347
νῦν δὲ σφόδρα γὰρ καὶ περὶ τῶν μεγίστων ψευδόμενος δοκεῖς ἀληθῆ λέγειν· διὰ ταῦτά σε ἐγὼ ψέγω.

Ταῦτά μοι δοκεῖ, ὦ Πρόδικε καὶ Πρωταγόρα, ἦν δ' ἐγώ, Σιμωνίδης διανοούμενος πεποιηκέναι τοῦτο τὸ ᾆσμα.

Καὶ ὁ Ἱππίας Εὖ μέν μοι δοκεῖς, ἔφη, ὦ Σώκρατες, καὶ σὺ περὶ τοῦ ᾄσματος διεληλυθέναι, ἔστι μέντοι, ἔφη, καὶ ἐμοὶ λόγος περὶ * αὐτοῦ εὖ ἔχων, ὃν ὑμῖν ἐπιδείξω, ἂν B

*) γρ. εἰδώς γε ὀνήσει πόλιν.

etiam laudare coactos esse, et si irascerentur parentibus vel patriae iniuria affecti, se ipsos consolari ac reconciliare cum illis, etiam cogentes se ipsos, ut suos amarent ac laudarent. saepe vero, opinor, Simonides ipse quoque vel tyrannum vel alium quempiam generis eiusdem sibi laudandum ac celebrandum esse iudicauit, non ultro, sed coactus. haec igitur Pittaco quoque dicit: Ego, Pittace, non propterea te vitupero quod vituperare amo; nam *mihi satisfacit, quicumque non est malus nec nimis iners, callensque urbium adiutricem iustitiam integer vir. eum non vituperabo; neque enim sum amans vituperationis; nam stultorum innumera genera:* ut si quis in vituperando delectetur, animum satiare possit illos vituperando. *Omnia sane pulchra, quibus turpia non sunt mixta.* hoc non ita protulit ac si diceret: omnia sane alba, quibus nigra non sunt mixta (ridiculum enim esset multis modis), sed hoc significans, se ipsum etiam mediocria probare, ita ut non vituperaret. et non quaero, inquit, *virum prorsus integrum ex omnibus nobis, latae quicumque terrae fructibus vescimur. tum vobis quum invenero indicabo.* hanc igitur ob causam neminem laudabo, sed satisfacit mihi, qui mediocris est nec mali quid facit; nam ego *omnes amo et laudo* (et hic Mitylenaeorum sermone utitur, ad Pittacum conversus hoc dicens: *omnes laudo et amo ultro*; hic vero oportet post *ultro* distinguere pronunciando), *quicunque nihil turpiter faciunt;* sunt vero quos invitus laudem atque amem. te igitur, Pittace, etiamsi mediocriter dixisses consentanea et vera, numquam vituperarem, nunc vehementer scilicet et gravissimis de rebus mentiens videris dicere vera; iccirco te vitupero.

Haec mihi videtur, Prodice et Protagora, inquam, Simonides in animo habens hoc condidisse carmen.

Tum Hippias Bene, inquit, Socrate, mihi videris de carmine exposuisse; est tamen, inquit, mihi quoque oratio super eo bene habens, quam vobis ostentabo, si

βούλησθε. Καὶ ὁ Ἀλκιβιάδης Ναί, ἔφη, ὦ Ἱππία, ἐσαῦθίς γε, νῦν δὲ δίκαιόν ἐστιν, ἃ ὡμολογησάτην πρὸς ἀλλήλω Πρωταγόρας καὶ Σωκράτης, Πρωταγόρας μὲν εἰ ἔτι βούλεται ἐρωτᾶν, ἀποκρίνεσθαι Σωκράτη, εἰ δὲ δὴ βούλεται Σωκράτει ἀποκρίνεσθαι, ἐρωτᾶν τὸν ἕτερον. Καὶ ἐγὼ εἶπον Ἐπιτρέπω μὲν ἔγωγε Πρωταγόρᾳ ὁπότερον αὐτῷ ἥδιον, εἰ δὲ * βούλεται, C
περὶ μὲν ᾀσμάτων τε καὶ ἐπῶν ἐάσωμεν, περὶ δὲ ὧν τὸ πρῶτόν ἐγώ σε ἠρώτησα, ὦ Πρωταγόρα, ἡδέως ἂν ἐπὶ τέλος ἔλθοιμι μετὰ σοῦ σκοπούμενος· καὶ γὰρ δοκεῖ μοι τὸ περὶ ποιήσεως διαλέγεσθαι ὁμοιότατον εἶναι τοῖς ξυμποσίοις τοῖς τῶν φαύλων καὶ ἀγοραίων ἀνθρώπων· καὶ γὰρ οὗτοι, διὰ τὸ μὴ δύνασθαι ἀλλήλοις δι' ἑαυτῶν ξυνεῖναι ἐν τῷ πότῳ μηδὲ διὰ τῆς ἑαυτῶν φωνῆς καὶ τῶν λόγων τῶν ἑαυτῶν ὑπὸ ἀπαιδευσίας, τιμίας ποιοῦσι τὰς αὐλητρίδας, πολλοῦ μισ*θούμε- D
νοι ἀλλοτρίαν φωνὴν τὴν τῶν αὐλῶν, καὶ διὰ τῆς ἐκείνων φωνῆς ἀλλήλοις ξύνεισιν· ὅπου δὲ καλοὶ κἀγαθοὶ ξυμπόται καὶ πεπαιδευμένοι εἰσίν, οὐκ ἂν ἴδοις οὔτ' αὐλητρίδας οὔτε ὀρχηστρίδας οὔτε ψαλτρίας, ἀλλ' αὐτοὺς αὑτοῖς ἱκανοὺς ὄντας ξυνεῖναι ἄνευ τῶν λήρων τε καὶ παιδιῶν τούτων διὰ τῆς αὑτῶν φωνῆς, λέγοντάς τε καὶ ἀκούοντας ἐν μέρει ἑαυτῶν κοσμίως, κἂν * πάνυ πολὺν οἶνον πίωσιν. οὕτω δὲ καὶ E
αἱ τοιαίδε ξυνουσίαι ἐὰν μὲν λάβωνται ἀνδρῶν, οἷοίπερ ἡμῶν οἱ πολλοί φασιν εἶναι, οὐδὲν δέονται ἀλλοτρίας φωνῆς οὐδὲ ποιητῶν, οὓς οὔτε ἀνερέσθαι οἷόν τ' ἐστὶ περὶ ὧν λέγουσιν, ἐπαγόμενοί τε αὐτοὺς οἱ πολλοὶ ἐν τοῖς λόγοις οἱ μὲν ταῦτά φασι τὸν ποιητὴν νοεῖν, οἱ δ' ἕτερα, περὶ πράγματος διαλεγόμενοι ἀδυνατοῦσιν *) ἐξελέγξαι· ἀλλὰ τὰς μὲν τοιαύτας ξυνουσίας ἐῶσι χαίρειν, αὐτοὶ δ' ἑαυτοῖς ξύνεισι δι' * ἑαυτῶν, ἐν τοῖς ἑαυτῶν λόγοις πεῖραν ἀλλήλων λαμ- 348
βάνοντες καὶ διδόντες. τοὺς τοιούτους μοι δοκεῖ χρῆναι μᾶλλον μιμεῖσθαι ἐμέ τε καὶ σέ, καταθεμένους τοὺς ποιητὰς αὐτοὺς δι' ἡμῶν αὐτῶν πρὸς ἀλλήλους τοὺς λόγους ποιεῖσθαι, τῆς ἀληθείας καὶ ἡμῶν αὐτῶν πεῖραν λαμβάνοντας. κἂν μὲν βούλῃ ἔτι ἐρωτᾶν, ἕτοιμός εἰμί σοι παρέχειν ἀποκρινόμενος, ἐὰν δὲ βούλῃ, σὺ ἐμοὶ παράσχες, περὶ ὧν μεταξὺ ἐπαυσάμεθα διεξιόντες, τούτοις τέλος ἐπιθεῖναι.

*) Ισ. ἀδυνάτου σφίσιν.

voluerítis. Atque Alcibiades Immo, inquit, Hippia, illud alias, nunc, id quod convenit inter Protagoram et Socratem, oportet, si Protagoras adhuc volt interrogare, Socratem respondere, sin Socrati volt respondere, interrogare alterum. Tum ego Permitto equidem, inquam, Protagorae utrumcumque ipsi gratius erit; si vero ipsi videtur, de carminibus vel lyricis vel epicis mittamus, de quibus autem primum te interrogavi, Protagora, haec libenter ad finem venerim tecum perscrutans. videtur enim mihi sermo qui de poesi fit simillimus esse conviviis vilium et plebeiorum hominum. nam hi, quoniam non possunt secum per se esse in compotatione, sua ipsi voce et suo ipsi sermone, propter cultum deficientem, pretiosas efficiunt tibicinas, magna mercede conducentes alienam tibiarum vocem, earumque per vocem inter se versantur; ubi vero honesti ac boni convivae et eruditi sunt, nec tibicinas videbis nec saltatrices nec fidicinas, sed eos animadvertes inter se versari posse sine nugis ac ludis istis sua ipsos voce, et dicentes et audientes se alternis ordine, etiamsi multum vini biberint. huiusmodi inter societates quando nactae sunt viros, quales plurimi nostrûm se dicunt esse, neque indigent alienae vocis neque poetarum, quos interrogare non licet de iis quae dicunt, quocirca qui eos afferunt in sermonibus alii aliud poetae propositum fuisse contendunt, de re colloquentes quam nullis probare argumentis possunt; at huiusmodi societates missas faciunt, ipsi autem secum per se sunt, periculum sui et facientes inter se et fieri sinentes. tales mihi potius videntur imitandi esse et mihi et tibi, ita ut poetis remotis per nos ipsos verba faciamus, veri nostrique ipsorum periculum facientes. et si adhuc vis interrogare, me tibi dedam ad respondendum, sin hoc mavis, tu mihi permitte, ut, quae media destitimus persequi, iis finem imponam.

* Λέγοντος οὖν ἐμοῦ ταῦτα καὶ τοιαῦτ' ἄλλα οὐδὲν ἀπε- B
σάφει ὁ Πρωταγόρας ὁπότερα ποιήσοι. εἶπεν οὖν ὁ Ἀλκιβιά-
δης πρὸς τὸν Καλλίαν βλέψας Ὦ Καλλία, δοκεῖ σοι,
ἔφη, καὶ νῦν καλῶς Πρωταγόρας ποιεῖν, οὐκ ἐθέλων
εἴτε δώσει λόγον εἴτε μὴ διασαφεῖν; ἐμοὶ γὰρ οὐ δοκεῖ·
ἀλλ' ἤτοι διαλεγέσθω ἢ εἰπέτω ὅτι οὐκ ἐθέλει διαλέγε-
σθαι, ἵνα τούτῳ μὲν ταῦτα ξυνειδῶμεν, Σωκράτης δὲ
ἄλλῳ τῳ διαλέγηται ἢ ἄλλος ὅστις ἂν βούληται * ἄλλῳ. C
Καὶ ὁ Πρωταγόρας αἰσχυνθείς, ὥς γέ μοι ἔδοξε, τοῦ τε
Ἀλκιβιάδου ταῦτα λέγοντος καὶ τοῦ Καλλίου δεομένου
καὶ τῶν ἄλλων σχεδόν τι τῶν παρόντων, μόγις προὐτρά-
πετο εἰς τὸ διαλέγεσθαι καὶ ἐκέλευεν ἐρωτᾶν αὐτὸν ὡς
ἀποκρινούμενος.

Εἶπον δὴ ἐγώ Ὦ Πρωταγόρα, μὴ οἴου διαλέγεσθαί
μέ σοι ἄλλο τι βουλόμενον, ἢ ἃ αὐτὸς ἀπορῶ* ἑκάστοτε,
ταῦτα διασκέψασθαι· ἡγοῦμαι γὰρ πάνυ λέγειν τι τὸν
Ὅμηρον τό.

Σύν τε δύ ἐρχομένω, καί τε πρὸ ὃ τοῦ ἐνόησεν. D
εὐπορώτεροι γάρ πως ἅπαντές ἐσμεν οἱ ἄνθρωποι πρὸς
ἅπαν ἔργον καὶ λόγον καὶ διανόημα, μοῦνος δ' εἴπερ
τε νοήσῃ, αὐτίκα περιϊὼν ζητεῖ ὅτῳ ἐπιδείξηται καὶ μεθ'
ὅτου βεβαιώσηται, ἕως ἂν ἐντύχῃ. ὥσπερ καὶ ἐγὼ ἕνεκα
τούτου σοὶ ἡδέως διαλέγομαι μᾶλλον ἢ ἄλλῳ τινί, ἡγού-
μενος σὲ βέλτιστ' ἂν ἐπισκέψασθαι καὶ περὶ τῶν ἄλλων
περὶ ὧν εἰκὸς σκο*πεῖσθαι τὸν ἐπιεικῆ, καὶ δὴ καὶ περὶ E
ἀρετῆς· τίνα γὰρ ἄλλον ἢ σέ; ὅς γε οὐ μόνον αὐτὸς
οἴει καλὸς κἀγαθὸς εἶναι, ὥσπερ τινὲς ἄλλοι αὐτοὶ μὲν
ἐπιεικεῖς εἰσίν, ἄλλους δὲ οὐ δύνανται ποιεῖν, σὺ δὲ καὶ
αὐτὸς ἀγαθὸς εἶ καὶ ἄλλους οἷός τ' εἶ ποιεῖν ἀγαθούς,
καὶ οὕτω πεπίστευκας σαυτῷ, ὥστε καὶ ἄλλων ταύτην
τὴν τέχνην ἀποκρυπτομένων σύ γ' ἀναφανδὸν σεαυτὸν
ὑπο*κηρυξάμενος εἰς πάντας τοὺς Ἕλληνας, σοφιστὴν 349
ἐπονομάσας, σεαυτὸν ἀπέφηνας παιδεύσεως καὶ ἀρετῆς δι-
δάσκαλον, πρῶτος τούτου μισθὸν ἀξιώσας ἄρνυσθαι. πῶς
οὖν οὐ σε χρῆν παρακαλεῖν ἐπὶ τὴν τούτων σκέψιν καὶ
ἐρωτᾶν καὶ ἀνακοινοῦσθαι; οὐκ ἔσθ' ὅπως οὔ. καὶ νῦν δὴ
ἐγὼ ἐκεῖνα, ἅπερ τὸ πρῶτον ἠρώτων περὶ τούτων, πάλιν

Haec igitur et fimilia me dicente non declarabat Protagoras utrum facturus effet. dixit deinde Alcibiades Calliam adfpiciens O Callia, num videtur tibi, inquit, etiam nunc bene Protagoras facere nolens, utrum rationem redditurus fit necne, declarare? mihi enim non videtur; at vero aut colloquitor aut fe dicito nolle colloqui, ut hoc de ipfo fciamus, Socrates autem cum alio colloquatur, vel alius quicumque vult cum alio. Tum Protagoras ad pudendum inductus, ut quidem mihi videbatur, quum Alcibiades haec diceret et Callias ceterique fere praesentes rogarent, vix impulfus eft ad colloquendum et poftulavit, ut ipfe interrogaretur, quippe refponfurus.

Dixi igitur O Protagora, ne exiftimes me tecum colloqui aliud quid fpectantem nifi hoc, ut, quotiescumque ipfe aliqua in re haefitem, eam difpiciam; arbitror enim utique Homerum aliquid dicere his verbis:

Una bini ubi eunt, ante unum confulit alter.

expeditiores enim fumus omnes homines ad quodvis et opus et fermonem et cogitationem. *folus vero quum confulit idem*, ftatim circumit quaerens, cui id oftendat cuiusque opera ftabiliat, donec invenerit. quemadmodum ego quoque iccirco libentius tecum colloquor, quam cum alio quopiam, quia te exiftimo optime exploraturum effe quum alia, quae deceat explorare probum, tum etiam virtutem. et quis alius hoc faciat praeter te, ut qui non folum ipfe te cenfeas honeftum et bonum effe, verum etiam, quum alii ipfi quidem probi fint, alios vero non poffint efficere, et ipfe bonus fis et alios poffis efficere bonos, et tantopere tibi confidas, ut, aliis hanc artem celantibus, tu fane publico te ipfe praeconio venditans et coram omnibus Graecis fophiften appellans, te ipfe exhibeas eruditionis ac virtutis magiftrum, primusque eius mercedem poftulaveris accipere. quomodo igitur te non oporteat advocare ad hanc quaeftionem et interrogare et tecum de ea communicare? omni prorfus modo. nunc igitur illa, quae primum interrogavi, ite-

ἐπιθυμῶ ἐξ ἀρχῆς τὰ μὲν ἀναμνησθῆναι παρὰ σοῦ, τὰ δὲ ξυν-
διασκέψασθαι. ἦν δέ, ὡς ἐγῷμαι, τὸ ἐρώτημα τόδε. σοφία
καὶ σωφροσύνη καὶ ἀνδρεία καὶ δικαιοσύνη καὶ ὁσιότης, πό-
τερον ταῦτα, πέντε ὄντα ὀνόματα, ἐπὶ ἑνὶ πράγματί ἐστιν, ἢ
ἑκάστῳ τῶν ὀνομάτων τούτων ὑπόκειταί τις ἴδιος οὐσία καὶ
πρᾶγμα ἔχον ἑαυτοῦ δύναμιν ἕκαστον, οὐκ ὂν οἷον τὸ ἕτερον
αὐτῶν τὸ ἕτερον; ἔφησθα οὖν σὺ οὐκ ὀνόματα ἐπὶ ἑνὶ εἶναι,
ἀλλ' ἕκαστον ἰδίῳ πράγματι τῶν ὀνομάτων τού*των ἐπικεῖ- C
σθαι, πάντα δὲ ταῦτα μόρια εἶναι ἀρετῆς, οὐχ ὡς τὰ τοῦ χρυ-
σοῦ μόρια ὅμοιά ἐστιν ἀλλήλοις καὶ τῷ ὅλῳ οὗ μόριά ἐστιν,
ἀλλ' ὡς τὰ τοῦ προσώπου μόρια καὶ τῷ ὅλῳ οὗ μόριά ἐστιν
καὶ ἀλλήλοις ἀνόμοια, ἰδίαν ἕκαστα δύναμιν ἔχοντα. ταῦτα εἰ
μέν σοι δοκεῖ ἔτι, ὥσπερ τότε, φαθί, εἰ δὲ ἄλλως πως, τοῦτο
διόρισαι, ὡς ἔγωγε οὐδέν σοι ὑπόλογον τίθεμαι, ἐάν πῃ ἄλλῃ
νῦν φήσῃς· οὐ γὰρ ἂν θαυμάζοιμι εἰ τότε ἀποπειρώμενός μου
ταῦτά πως * ἔλεγες. Ἀλλ' ἐγώ σοι, ἔφη, λέγω, ὦ Σώκρατες, D
ὅτι ταῦτα πάντα μόρια μέν ἐστιν ἀρετῆς, καὶ τὰ μὲν τέτταρα
αὐτῶν ἐπιεικῶς παραπλήσια ἀλλήλοις ἐστίν, ἡ δὲ ἀνδρεία
πάνυ πολὺ διαφέρον πάντων τούτων. ὧδε δὲ γνώσει ὅτι ἐγὼ
ἀληθῆ λέγω· εὑρήσεις γὰρ πολλοὺς τῶν ἀνθρώπων ἀδικω-
τάτους μὲν ὄντας καὶ ἀνοσιωτάτους καὶ ἀκολαστοτάτους καὶ
ἀμαθεστάτους, ἀνδρειοτάτους δὲ διαφερόντως. Ἔχε δή,
ἔφην ἐγώ· ἄξιον γάρ τοι ἐ*πισκέψασθαι ὃ λέγεις· πότερον E
τοὺς ἀνδρείους θαῤῥαλέους λέγεις, ἢ ἄλλο τι; Καὶ ἴτας γε,
ἔφη, ἐφ' ἃ οἱ πολλοὶ φοβοῦνται ἰέναι. Φέρε δή, τὴν ἀρε-
τὴν καλόν τι φῂς εἶναι, καὶ ὡς καλοῦ ὄντος αὐτοῦ σὺ δι-
δάσκαλον σαυτὸν παρέχεις; Κάλλιστον μὲν οὖν, ἔφη, εἰ μὴ
μαίνομαί γε. Πότερον οὖν, ἦν δ' ἐγώ, τὸ μέν τι αὐτοῦ
αἰσχρόν, τὸ δέ τι καλόν, ἢ ὅλον καλόν; Ὅλον που καλὸν
ὡς οἷόν τε μάλιστα. Οἶσθα οὖν τίνες εἰς τὰ φρέατα * κο- 350
λυμβῶσι θαῤῥαλέως; Ἔγωγε ὅτι οἱ κολυμβηταί. Πότερον
διότι ἐπίστανται ἢ δι' ἄλλο τι; Ὅτι ἐπίστανται. Τίνες δὲ
ἀπὸ τῶν ἵππων πολεμεῖν θαῤῥαλέοι εἰσί; πότερον οἱ
ἱππικοὶ ἢ οἱ ἄφιπποι; Οἱ ἱππικοί. Τίνες δὲ πέλτας
ἔχοντες; οἱ πελταστικοὶ ἢ οἱ μή; Οἱ πελταστικοί· καὶ
τἆλλα γε πάντα, εἰ τοῦτο ζητεῖς, ἔφη, οἱ ἐπιστήμονες

rum velim ab initio partim recordari per te, partim tecum perpendere. erat autem, ni fallor, haec quaestio: sapientia, temperantia, fortitudo, iustitia et pietas utrum hae, quae quinque sunt nomina, ad unam rem pertinent, an unicuique horum nominum subiecta est propria quaedam natura et res suam quaeque vim habens, ita ut altera ab altera diversa sit? iam tu dicebas non esse nomina unius rei, sed unumquodque horum nominum singulari rei subiectum esse, omnia vero haec partes esse virtutis, non ut auri partes similes essent inter se et toti illi cuius partes essent, sed ut faciei partes a toto, cuius partes essent, et inter se essent diversae, propriam quaeque vim habentes. hoc si etiamnunc tibi videtur sicut tum, declara, sin aliter, dic aperte; nam nihil curo, si forte aliter statuis; neque enim admirer, si tum me tentaturus haec dixeris. At ego, inquit, Socrate, tibi dico, has omnes esse virtutis partes, et quattuor satis inter se similes, fortitudinem autem multum differre ab illis quattuor. ita vero cognosces me vera dicere: invenies enim multos homines maxime quidem iniustos, impios, intemperantes atque inscientes, sed fortissimos insignite. Agedum, inquam (enimvero dignum consideratione est quod dicis): num fortes dicis confidentes esse, an aliud quid? Quin etiam, inquit, audacter aggredientes ad ea, ad quae plurimi verentur aggredi. Dic, quaeso, virtutemne pulchri aliquid esse censes et ipsius, quae pulchra sit, magistrum te ipse exhibes? Pulcherrimam vero, inquit, nisi insaniam. Utrum igitur, inquam, altera ipsius pars turpis, altera pulchra, an tota pulchra est? Tota videlicet est pulchra quam potest maxime. Scin qui in puteos urinentur audacter? Vero, urinatores. Utrum quia id sciunt, an propter aliud quid? Quia sciunt. Quinam vero ex equis pugnare audent? equites an equitandi imperiti? Equites. Et qui peltis? peltastae necne? Peltastae; et in reliquis omnibus, si hoc quaeris, inquit, scientes inscienti-

τῶν μὴ ἐπισταμένων θαῤῥαλεώτεροί εἰσι, καὶ αὐτοὶ ἑαυτῶν,
ἐπειδὰν μά*θωσιν, ἢ πρὶν μαθεῖν. Ἤδη δέ τινας ἑώρακας, B
ἔφην, πάντων τούτων ἀνεπιστήμονας ὄντας, θαῤῥοῦντας δὲ
πρὸς ἕκαστα τούτων; Ἔγωγε, ἦ δ᾽ ὅς, καὶ λίαν γε θαῤῥοῦν-
τας. Οὐκοῦν οἱ θαῤῥαλέοι οὗτοι καὶ ἀνδρεῖοί εἰσιν; Αἰσχρὸν
μέντ᾽ ἄν, ἔφη, εἴη ἡ ἀνδρεία, ἐπεὶ οὗτοί γε μαινόμενοί εἰσιν.
Πῶς οὖν, ἔφην ἐγώ, λέγεις τοὺς ἀνδρείους; οὐχὶ τοὺς θαῤῥα-
λέους εἶναι; Καὶ νῦν γ᾽, ἔφη. Οὐκοῦν οὗτοι, ἦν δ᾽ ἐγώ, οἱ
οὕτω θαῤ*ῥαλέοι ὄντες οὐκ ἀνδρεῖοι, ἀλλὰ μαινόμενοι φαί- C
νονται, καὶ ἐκεῖ αὖ οἱ σοφώτατοι οὗτοι καὶ θαῤῥαλεώτατοί
εἰσι, θαῤῥαλεώτατοι δὲ ὄντες ἀνδρειότατοι, καὶ κατὰ τοῦτον
τὸν λόγον ἡ σοφία ἂν ἀνδρεία εἴη; Οὐ καλῶς, ἔφη, μνημο-
νεύεις, ὦ Σώκρατες, ἃ ἔλεγόν τε καὶ ἀπεκρινόμην σοι. ἔγωγε
ἐρωτηθεὶς ὑπὸ σοῦ, εἰ οἱ ἀνδρεῖοι θαῤῥαλέοι εἰσίν, ὡμολό-
γησα, εἰ δὲ καὶ οἱ θαῤῥαλέοι ἀνδρεῖοι, οὐκ ἠρωτήθην· εἰ γάρ
με τοῦτο ἤρου, εἶπον ἂν ὅτι οὐ πάντες· τοὺς δὲ * ἀνδρείους D
ὡς οὐ θαῤῥαλέοι εἰσί, τὸ ἐμὸν ὁμολόγημα, οὐδαμοῦ ἐπέδει-
ξας ὡς οὐκ ὀρθῶς ὡμολόγησα. ἔπειτα τοὺς ἐπισταμένους
αὐτοὺς ἑαυτῶν θαῤῥαλεωτέρους ὄντας ἀποφαίνεις καὶ μὴ
ἐπισταμένων ἄλλων, καὶ ἐν τούτῳ οἴει τὴν ἀνδρείαν καὶ
τὴν σοφίαν ταὐτὸν εἶναι. τούτῳ δὲ τῷ τρόπῳ μετιὼν καὶ
τὴν ἰσχὺν οἰηθείης ἂν εἶναι σοφίαν. πρῶτον μὲν γὰρ εἰ
οὕτω μετιὼν ἔροιό με, εἰ οἱ ἰσχυροὶ δυνατοί εἰσι, φαίην
ἄν· ἔπειτα, εἰ οἱ ἐ*πιστάμενοι παλαίειν δυνατώτεροί εἰσι E
τῶν μὴ ἐπισταμένων παλαίειν καὶ αὐτοὶ αὑτῶν, ἐπειδὰν μά-
θωσιν, ἢ πρὶν μαθεῖν, φαίην ἄν· ταῦτα δὲ ἐμοῦ ὁμολογή-
σαντος ἐξείη ἄν σοι, χρωμένῳ τοῖς αὐτοῖς τεκμηρίοις τούτοις,
λέγειν ὡς κατὰ τὴν ἐμὴν ὁμολογίαν ἡ σοφία ἐστὶν ἰσχύς. ἐγὼ
δὲ οὐδαμοῦ οὐδ᾽ ἐνταῦθα ὁμολογῶ τοὺς δυνατοὺς ἰσχυροὺς
εἶναι, τοὺς μέντοι ἰσχυροὺς δυνατούς· οὐ γὰρ * ταὐτὸν εἶναι 351
δύναμίν τε καὶ ἰσχύν, ἀλλὰ τὸ μὲν καὶ ἀπὸ ἐπιστήμης
γίγνεσθαι, τὴν δύναμιν, καὶ ἀπὸ μανίας τε καὶ ἀπὸ θυ-
μοῦ, ἰσχὺν δὲ ἀπὸ φύσεως καὶ εὐτροφίας τῶν σωμάτων·
οὕτω δὲ κἀκεῖ οὐ ταὐτὸν εἶναι θάρσος τε καὶ ἀνδρείαν·
ὥστε ξυμβαίνει τοὺς μὲν ἀνδρείους θαῤῥαλέους εἶναι, μὴ
μέντοι τούς γε θαῤῥαλέους ἀνδρείους πάντας· θάρσος

bus audaciores sunt ipsique audaciores exsistunt quum dedicerunt, quam erant, antequam didicerant. Iamne vidisti, inquam, qui, licet omnium horum essent ignari, audaces tamen in unoquoque fuerint? Ego vero, inquit, quin etiam nimium audentes. Nonne hi audaces etiam fortes sunt? Turpis sane foret, inquit, fortitudo; nam isti quidem insani sunt. Quosnam igitur, inquam, dicis fortes? nonne audaces eos esse? Etiam nunc, inquit, ita statuo. Itaque hi, inquam, qui tam audaces sunt, non fortes, sed insani videntur, ibi contra, qui sapientissimi sunt, iidem etiam audacissimi, et, quod audacissimi, fortissimi sunt: ut hac ratione sapientia sit fortitudo? Non bene, inquit, ea meministi, Socrate, quae et dixi et respondi. equidem interrogatus a te, num fortes audaces essent, concessi, num vero audaces etiam fortes, non interrogabar; hoc enim si me interrogasses, dixissem non in omnes id cadere; de fortibus autem, eos audaces esse, id quod ego concessi, neutiquam probavisti me non recte concessisse. porro scientes statuis et se ipsos et ceteros inscientes audacia superare, et in hoc arbitraris fortitudinem et sapientiam idem esse. hanc vero rationem sequens etiam robur arbitraberis sapientiam esse. primum enim si hoc sequens me interrogares, num robusti essent potentes, dicerem; deinde num qui luctari possent, potentiores essent luctari nescientibus et, quum didicissent, magis quam ante id possent, dicerem; haec vero quum concessissem, liceret tibi his utenti argumentis dicere, ex meo assensu sapientiam esse robur. ego autem nec usquam nec hic concedo potentes esse robustos, sed robustos dico esse potentes; neque enim idem esse potentiam et robur, sed illam, potentiam, e scientia exsistere, quin etiam ex insania et ira, robur autem e natura bonoque corporis pastu; ita etiam hic non idem esse audaciam et fortitudinem. quo quidem efficitur, ut fortes quidem audaces sint, neque tamen audaces omnes sint fortes; audacia

μὲν γὰρ καὶ ἀπὸ τέχνης γίγνεται ἀνθρώποις καὶ ἀπὸ θυ-
μοῦ τε καὶ ἀπὸ μα*νίας, ὥςπερ ἡ δύναμις, ἀνδρεία δὲ ἀπὸ B
φύσεως καὶ εὐτροφίας τῶν ψυχῶν γίγνεται. Λέγεις δέ τι-
νας, ἔφην, ὦ Πρωταγόρα, τῶν ἀνθρώπων εὖ ζῆν, τοὺς δὲ
κακῶς; Ἔφη. Ἆρ' οὖν δοκεῖ σοι ἄνθρωπος ἂν εὖ ζῆν, εἰ
ἀνιώμενός τε καὶ ὀδυνώμενος ζῴη; Οὐκ ἔφη. Τί δ', εἰ
ἡδέως βιοὺς τὸν βίον τελευτήσειεν, οὐκ εὖ ἄν σοι δοκεῖ οὕτω
βεβιωκέναι; Ἔμοιγ', ἔφη. Τὸ μὲν ἄρ' ἡδέως ζῆν ἀγαθόν,
τὸ δ' ἀηδῶς κακόν. * Εἴπερ τοῖς καλοῖς γ', ἔφη, ζῴη ἡδόμε- C
νος. Τί δή, ὦ Πρωταγόρα; μὴ καὶ σύ, ὥςπερ οἱ πολλοί,
ἡδέ' ἄττα καλεῖς κακὰ καὶ ἀνιαρὰ ἀγαθά; Ἐγὼ γὰρ λέγω.
Καθ' ὃ *) ἡδέα ἐστίν, ἆρα κατὰ τοῦτο οὐκ ἀγαθά, μὴ εἴ τι
ἀπ' αὐτῶν ἀποβήσεται ἄλλο, καὶ αὖθις αὖ τὰ ἀνιαρὰ ὡςαύτως
οὕτως οὔ, καθ' ὅσον ἀνιαρά, κακά; Οὐκ οἶδα, ὦ Σώκρατες,
ἔφη, ἁπλῶς οὕτως ὡς σὺ ἐρωτᾷς, εἰ ἐμοὶ ἀποκριτέον ἐστίν, ὡς
τὰ ἡ*δέα τε ἀγαθά ἐστιν ἅπαντα καὶ τὰ ἀνιαρὰ κακά· ἀλλά D
μοι δοκεῖ οὐ μόνον πρὸς τὴν νῦν ἀπόκρισιν ἐμοὶ ἀσφαλέστε-
ρον εἶναι ἀποκρίνασθαι, ἀλλὰ καὶ πρὸς πάντα τὸν ἄλλον
βίον τὸν ἐμόν, ὅτι ἔστι μὲν ἃ τῶν ἡδέων οὐκ ἔστιν ἀγαθά,
ἔστι δ' αὖ καὶ ἃ τῶν ἀνιαρῶν οὐκ ἔστι κακά, ἔστι δ' ἃ ἔστι,
καὶ τρίτον ἃ οὐδέτερα, οὔτε κακὰ οὔτ' ἀγαθά. Ἡδέα δὲ κα-
λεῖς, ἦν δ' ἐγώ, οὐ τὰ ἡδονῆς μετέχοντα ἢ ποιοῦντα ἡδονήν;
Πά*νυ γ', ἔφη. Τοῦτο τοίνυν λέγω, καθ' ὅσον ἡδέα ἐστίν, E
εἰ οὐκ ἀγαθά, τὴν ἡδονὴν αὐτὴν ἐρωτῶν εἰ οὐκ ἀγαθόν ἐστιν.
Ὥςπερ σὺ λέγεις, ἔφη, ἑκάστοτε, ὦ Σώκρατες, σκοπώμεθα
αὐτό, καὶ ἐὰν μὲν πρὸς λόγον δοκῇ εἶναι τὸ σκέμμα καὶ τὸ
αὐτὸ φαίνηται ἡδύ τε καὶ ἀγαθόν, ξυγχωρησόμεθα, εἰ δὲ
μή, τότε ἤδη ἀμφισβητήσομεν. Πότερον οὖν, ἦν δ' ἐγώ,
σὺ βούλει ἡγεμονεύειν τῆς σκέψεως, ἢ ἐγὼ ἡγῶμαι; Δί-
καιος, ἔφη, σὺ ἡγεῖσθαι· σὺ γὰρ καὶ κατάρχεις τοῦ λό-
γου. Ἆρ' οὖν, ἦν δ' ἐγώ, τῇδέ πῃ καταφανὲς * ἂν ἡμῖν 352
γένοιτο; ὥςπερ εἴ τις ἄνθρωπον σκοπῶν ἐκ τοῦ εἴδους
ἢ πρὸς ὑγίειαν ἢ πρὸς ἄλλο τι τῶν τοῦ σώματος ἔρ-
γων, ἰδὼν τὸ πρόςωπον καὶ τὰς χεῖρας ἄκρας εἴποι Ἴθι

*) ἄλλ. Ἔγωγε. Οἷον λέγεις· καθ' ὃ κτλ. ἴσ. ἀγαθά; οἷον τοιόνδε λέγω· καθ' ὃ κτλ.

enim et ex arte exſiſtit hominibus et ex ira et ex inſania, ſicut potentia, fortitudo autem e natura bonoque animi paſtu exſiſtit. Dicisne, Protagora, inquam, aliquos de hominibus bene vivere, alios vero male? Dixit. Num igitur tibi homo videtur bene vivere poſſe, ſi maerens et dolens vivat? Negavit. Quid, ſi vitam iucunde actam ponit, nonne tibi videtur bene ita vixiſſe? Mihi vero, inquit. Iucunde igitur vivere bonum eſt, iniucunde autem malum. Siquidem pulchris, inquit, delectans quis vivit. Quid igitur, Protagora? num tu quoque, ſicut multitudo, iucunda aliqua vocas mala et acerba bona? veluti hoc dico: quatenus iucunda ſunt, num eatenus non ſunt bona, niſi quid aliud ab iis evenerit, et rurſus acerba eodem modo non, quatenus acerba, mala? Neſcio, Socrate, inquit, an ſimpliciter ita, ut tu rogas, me reſpondere oporteat, iucunda bona eſſe omnia et acerba mala, ſed videtur mihi non ſolum ad hanc reſponſionem, verum etiam ad univerſam meam vitam tutius eſſe reſpondere, eſſe aliqua ex iucundis, quae non ſint bona, eſſe quoque aliqua ex acerbis, quae non ſint mala, rurſus eſſe quae ita ſint, et tertio quae neutra ſint, neque mala neque bona. Iucunda, inquam, nonne vocas, quae cum iucunditate coniuncta ſunt vel eam efficiunt? Sane quidem, inquit. Hoc igitur quaerens, num, quatenus iucunda ſint, bona non ſint, interrogo, ipſa iucunditas anne bona ſit. Quemadmodum tu dicis, inquit, ſemper, Socrate, conſideremus hoc, et ſi conſentanea videtur eſſe quaeſtio idemque apparet iucundum et bonum, concedemus, ſin minus, ita ambigemus. Utrum vero, inquam, tu vis ductare quaeſtionem, an ego ductem? Par eſt, inquit, te ducere, tu enim incepiſti etiam ſermonem. Num igitur, inquam, hac fortaſſe ratione perſpicuum nobis erit? nimirum quemadmodum, ſi quis hominis vel ſanitatem vel alium quempiam corporis habitum e ſpecie ſpectaturus ſit, facie eius extremisque manibus conſpectis dicat Agedum

δή μοι ἀποκαλύψας καὶ τὰ στήθη καὶ τὸ μετάφρενον ἐπίδειξον, ἵν' ἐπισκέψωμαι σαφέστερον, καὶ ἐγὼ τοιοῦτόν τι ποθῶ πρὸς τὴν σκέψιν· θεασάμενος ὅτι οὕτως ἔχεις πρὸς τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ ἡδὺ ὡς φῂς, δέομαι τοιοῦτόν τι εἰπεῖν· Ἴθι δή μοι, ὦ Πρωταγόρα, καὶ τόδε τῆς διανοίας ἀποκάλυψον, * πῶς B
ἔχεις πρὸς ἐπιστήμην· πότερον καὶ τοῦτό σοι δοκεῖ ὥσπερ τοῖς πολλοῖς ἀνθρώποις, ἢ ἄλλως; δοκεῖ δὲ τοῖς πολλοῖς περὶ ἐπιστήμης τοιοῦτόν τι, οὐκ ἰσχυρὸν οὐδ' ἡγεμονικὸν οὐδ' ἀρχικὸν εἶναι, οὐδὲ ὡς περὶ τοιούτου αὐτοῦ ὄντος διανοοῦνται, ἀλλ' ἐνούσης πολλάκις ἀνθρώπῳ ἐπιστήμης, οὐ τὴν ἐπιστήμην αὐτοῦ ἄρχειν, ἀλλ' ἄλλο τι, τοτὲ μὲν θυμόν, τοτὲ δὲ ἡδονήν, τοτὲ δὲ λύπην, ἐνίοτε δὲ ἔρωτα, πολλάκις δὲ φόβον, ἀτεχνῶς διανοούμενοι περὶ τῆς * ἐπιστήμης, ὥσπερ περὶ ἀνδραπόδου, C
περιελκομένης ὑπὸ τῶν ἄλλων ἁπάντων. ἆρ' οὖν καὶ σοὶ τοιοῦτόν τι περὶ αὐτῆς δοκεῖ, ἢ καλόν τε εἶναι ἡ ἐπιστήμη καὶ οἷον ἄρχειν τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ἐάνπερ γιγνώσκῃ τις τἀγαθὰ καὶ τὰ κακά, μὴ ἂν κρατηθῆναι ὑπὸ μηδενός, ὥστε ἄλλ' ἄττα πράττειν, ἢ ἃ ἂν ἡ ἐπιστήμη κελεύῃ, ἀλλ' ἱκανὴν εἶναι τὴν φρόνησιν βοηθεῖν τῷ ἀνθρώπῳ; Καὶ δοκεῖ, ἔφη, ὥσπερ σὺ λέγεις, ὦ Σώκρατες, καὶ ἅμα, εἴπερ τῳ ἄλλῳ, αἰσχρόν
*ἐστι καὶ ἐμοὶ σοφίαν καὶ ἐπιστήμην μὴ οὐχὶ πάντων D
κράτιστον φάναι εἶναι τῶν ἀνθρωπείων πραγμάτων. Καλῶς γε, ἔφην ἐγώ, σὺ λέγων καὶ ἀληθῆ. οἶσθα οὖν ὅτι οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων ἐμοί τε καὶ σοὶ οὐ πείθονται, ἀλλὰ πολλούς φασι γιγνώσκοντας τὰ βέλτιστα οὐκ ἐθέλειν πράττειν, ἐξὸν αὐτοῖς, ἀλλ' ἄλλα πράττειν; καὶ ὅσους δὴ ἐγὼ ἠρόμην ὅ τί ποτε αἴτιόν ἐστι τούτου, ὑφ' ἡδονῆς φασὶν ἡττωμένους ἢ λύπης ἢ ὧν νῦν δὴ ἐ*γὼ ἔλεγον, ὑπό E
τινος τούτων κρατουμένους ταῦτα ποιεῖν τοὺς ποιοῦντας. Πολλὰ γάρ, οἶμαι, ἔφη, ὦ Σώκρατες, καὶ ἄλλα οὐκ ὀρθῶς λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι. Ἴθι δὴ μετ' ἐμοῦ ἐπιχείρησον πείθειν τοὺς ἀνθρώπους καὶ διδάσκειν, ὅ ἐστιν αὐτοῖς τοῦτο τὸ πάθος, ὅ φασιν ὑπὸ τῶν * ἡδονῶν ἡττᾶσθαι καὶ οὐ 353
πράττειν διὰ ταῦτα τὰ βέλτιστα, ἐπεὶ γιγνώσκειν γε αὐτά. ἴσως γὰρ ἂν λεγόντων ἡμῶν ὅτι Οὐκ ὀρθῶς λέγετε,

denudatum quoque pectus et dorsum mihi ostende, ut certius explorem: ita ego quoque tale quid desidero ad hanc quaestionem; nempe quum cognoverim te ita sentire de bono et iucundo, ut ais, hoc fere dicere me oportet Agedum, Protagora, hanc quoque cogitationem mihi denuda, quid sentias de scientia: utrum tibi quoque id videtur, quod plurimis hominibus, an aliud quid? videtur autem plurimis hoc fere de scientia, nec validi nec ducens nec imperans quid esse, neque pro tali eam re habent, sed, quamvis saepenumero in homine scientia insit, non scientiam tamen ipsi imperare, sed aliud quid, modo iram modo iucunditatem modo dolorem, nonnumquam amorem, saepius etiam metum, revera existimantes scientiam, ut servum, huc atque illuc trahi a reliquis omnibus. num igitur tibi quoque hoc de ipsa videtur, an pulchram censes esse scientiam et imperare posse homini et, si quis cognoverit bona et mala, eum a nulla re ita superatum iri, ut aliud quid faciat praeter ea, quae scientia iubeat, sed satis valere prudentiam ad opem homini ferendam? Videtur ita, inquit, ut dicis, Socrate, simulque, si quemquam, me haud decet negare sapientiam ac scientiam omnibus superiorem esse rebus humanis. Bene vero, inquam, tu dicis et vera haec sunt. scin igitur, maximam hominum partem mihi et tibi non assentiri, sed multos dicere cognoscentes optima nolle ea facere, licet possint, sed alia facere? et quoscumque interrogavi quaenam huius rei caussa esset, ii iucunditati dixerunt succumbentes vel a dolore aliove quopiam eorum quae modo memoravi superatos haec facere quicumque ita agerent. Alia etiam multa, ut censeo, inquit, Socrate, homines haud recte dicunt. Agedum conare mecum hominibus persuadere eosque docere, quae sit ipsis affectio illa, quam dicunt, voluptati succumbendi et iccirco optima non faciendi, licet ea cognoscant. fortasse enim, si nos dicamus Non recte dici-

ὦ ἄνθρωποι, ἀλλὰ ψεύδεσθε, ἔροιντ' ἂν ἡμᾶς Ὦ Πρωταγόρα τε καὶ Σώκρατες, εἰ μὴ ἔστι τοῦτο τὸ πάθημα ἡδονῆς ἡττᾶσθαι, ἀλλὰ τί ποτ' ἐστί, καὶ τί ὑμεῖς αὐτό φατε εἶναι; εἴπατον ἡμῖν. Τί δέ, ὦ Σώκρατες, δεῖ ἡμᾶς σκοπεῖσθαι τὴν τῶν πολλῶν δόξαν ἀνθρώπων, οἳ ὅ τι ἂν τύχωσι, τοῦτο λέγουσιν; * Οἶμαι, ἦν δ' ἐγώ, εἶναί τι ἡμῖν B
τοῦτο πρὸς τὸ ἐξευρεῖν περὶ ἀνδρείας, πρὸς τἆλλα μόρια τὰ τῆς ἀρετῆς πῶς ποτ' ἔχει. εἰ οὖν σοι δοκεῖ ἐμμένειν οἷς ἄρτι ἔδοξεν ἡμῖν, ἐμὲ ἡγήσασθαι, ᾗ οἶμαι ἂν ἔγωγε κάλλιστα φανερὸν γενέσθαι, ἕπου, εἰ δὲ μὴ βούλει, εἴ σοι φίλον, ἐῶ χαίρειν. Ἀλλ', ἔφη, ὀρθῶς λέγεις, καὶ πέραινε ὥςπερ ἤρξω.

ϑ' Πάλιν τοίνυν, ἔφην ἐγώ, εἰ ἔροιντο ἡ*μᾶς Τί οὖν C
φατὲ τοῦτο εἶναι, ὃ ἡμεῖς ἥττω εἶναι τῶν ἡδονῶν ἐλέγομεν; εἴποιμ' ἂν ἔγωγε πρὸς αὐτοὺς ὡδί· Ἀκούετε δή· πειρασόμεθα γὰρ ὑμῖν ἐγώ τε καὶ Πρωταγόρας φράσαι. ἄλλο τι γάρ, ὦ ἄνθρωποι, φατὲ ὑμῖν τοῦτο γίγνεσθαι ἐν τοῖςδε; οἷον πολλάκις ὑπὸ σίτων καὶ ποτῶν καὶ ἀφροδισίων κρατούμενοι ἡδέων ὄντων, γιγνώσκοντες ὅτι πονηρά ἐστιν, ὅμως αὐτὰ πράττειν; Φαῖεν ἄν. Οὐκοῦν ἐροίμεθ' ἂν αὐτοὺς ἐγώ τε καὶ σὺ πάλιν Πονηρὰ δὲ αὐτὰ πῇ φατὲ εἶναι; πότε*ρον ὅτι τὴν ἡδονὴν ταύτην ἐν τῷ παραχρῆ- D
μα παρέχει καὶ ἡδύ ἐστιν ἕκαστον αὐτῶν, ἢ ὅτι εἰς τὸν ὕστερον χρόνον νόσους τε ποιεῖ καὶ πενίας καὶ ἄλλα τοιαῦτα πολλὰ παρασκευάζει; ἢ κἂν εἴ τι τούτων εἰς τὸ ὕστερον μηδὲν παρασκευάζει, χαίρειν δὲ μόνον ποιεῖ, ὅμως δ' ἂν *) κακὰ ἦν, ὅτι μαθόντα χαίρειν ποιεῖ καὶ ὁπηοῦν; — ἆρ' οἰόμεθα ἂν αὐτούς, ὦ Πρωταγόρα, ἄλλο τι ἀποκρίνασθαι, ἢ ὅτι οὐ κατὰ τὴν αὐτῆς τῆς ἡδονῆς τῆς παραχρῆμα ἐργασίαν κακά ἐστιν, * ἀλλὰ διὰ τὰ E
ὕστερον γιγνόμενα, νόσους τε καὶ τἆλλα; Ἐγὼ μὲν οἶμαι, ἔφη ὁ Πρωταγόρας, τοὺς πολλοὺς ἂν ταῦτα ἀποκρίνασθαι. Οὐκοῦν νόσους ποιοῦντα ἀνίας ποιεῖ, καὶ πενίας ποιοῦντα ἀνίας ποιεῖ; — ὁμολογοῖεν ἄν, ὡς ἐγᾦμαι.

*) ἴσ. ὅμως αὐτὰ κακὰ ἦν.

tis, o homines, ſed mentimini, interrogent nos O Protagora et Socrate, ſi haec non eſt affectio illa voluptati ſuccumbendi, quaenam tandem erit et quam vos eam dicitis eſſe? aperite nobis. Quid vero, Socrate, opus eſt nobis perſcrutari plurimorum opinionem hominum, qui, quicquid occurrit, id dicunt? Arbitror, inquam, hoc nobis conducere ad inveniendum, fortitudo ad reliquas virtutis partes quomodo ſe habeat. quodſi tibi placet in iis ſtare, quae paullo ante nobis viſa ſunt, ut videlicet ego praeeam, quemadmodum arbitrer rem optime perſpicuam fore, ſequere, ſin id minus, ſi tibi gratum eſt, miſſum id facio. At, inquit, recte dicis, et perfice, ut exorſus es.

Rurſus igitur, inquam, ſi nos rogent Quid tandem cenſetis illud eſſe, quod nos diximus voluptatibus ſuccumbere? equidem hoc ipſis referam: Audite; conabimur enim vobis ego et Protagoras explicare. nonne, o homines, dicitis vobis hoc accidere in his: veluti ſaepenumero ab eſculentis, potulentis venereisque voluptatibus ſuperati ſuaviter vos afficientibus dicitis, quamvis cognoſcatis ea mala eſſe, tamen vos iis operari? Concedent. Nonne iterum ipſos interrogemus ego et tu Mala autem quatenus ea vocatis? utrum propterea quod voluptatem illam ſtatim afferant et iucundum ſit unumquodque, an, quod in poſterum morbos efficiant et paupertatem et alia multa id genus afferant? an, etiamſi nihil tale in poſterum afferunt, ſed gaudere tantum faciunt, tamen ipſa mala ſunt, quoniam ſcientem gaudere faciunt quacumque ratione? — num illos arbitramur, Protagora, aliud quid reſponſuros eſſe niſi hoc, ea non propter ipſam in praeſens allatam voluptatam mala eſſe, ſed poſt evenientium cauſa, morborum videlicet et ceterarum rerum? Equidem, inquit Protagoras, arbitror multitudinem hoc eſſe reſponſuram. Nonne morbos efficientia moleſtias efficiunt, et paupertatem efficientia moleſtias efficiunt? — conſentient, ut opinor.

Ξυνέφη ὁ Πρωταγόρας. Οὐκοῦν φαίνεται, ὦ ἄνθρωποι, ὑμῖν, ὥς φαμεν ἐγώ τε καὶ Πρωταγόρας, δι' οὐδὲν ἄλλο ταῦτα κακὰ ὄντα, ἢ διότι εἰς ἀνίας τε ἀποτελευτᾷ καὶ ἄλλων ἡδονῶν ἀποστερεῖ. — ὁμολο*γοῖεν ἄν; Ξυνεδόκει ἡμῖν 354 ἀμφοῖν. Οὐκοῦν πάλιν ἂν αὐτοὺς τὸ ἐναντίον εἰ ἐροίμεθα· Ὦ ἄνθρωποι οἱ λέγοντες αὖ ἀγαθὰ ἀνιαρὰ εἶναι, ἆρ' οὐ τὰ τοιάδε λέγετε, οἷον τά τε γυμνάσια καὶ τὰς στρατείας καὶ τὰς ὑπὸ τῶν ἰατρῶν θεραπείας τὰς διὰ καύσεών τε καὶ τομῶν καὶ φαρμακειῶν καὶ λιμοκτονιῶν γιγνομένας, ὅτι ταῦτα ἀγαθὰ μέν ἐστιν, ἀνιαρὰ δέ; — φαῖεν ἄν; Ξυνεδόκει. Πότερόν οὖν * κατὰ τόδε ἀγαθὰ αὐτὰ καλεῖτε, ὅτι B ἐν τῷ παραχρῆμα ὀδύνας τὰς ἐσχάτας παρέχει καὶ ἀλγηδόνας, ἢ ὅτι εἰς τὸν ὕστερον χρόνον ὑγίειαί τέ ἀπ' αὐτῶν γίγνονται καὶ εὐεξίαι τῶν σωμάτων καὶ τῶν πόλεων σωτηρίαι καὶ ἄλλων ἀρχαὶ καὶ πλοῦτοι; — φαῖεν ἄν, ὡς ἐγῷμαι. Ξυνεδόκει. Ταῦτα δὲ ἀγαθά ἐστι δι' ἄλλο τι, ἢ ὅτι εἰς ἡδονὰς ἀποτελευτᾷ καὶ λυπῶν ἀπαλλαγάς τε καὶ ἀποτροπάς; ἢ ἔχετέ τι ἄλλο τέλος λέγειν, εἰς ὃ ἀποβλέψαντες αὐ*τὰ ἀγαθὰ καλεῖτε, ἀλλ' ἢ ἡδονάς τε καὶ λύπας; — οὐκ C ἂν φαῖεν, ὡς ἐγῷμαι. Οὐδ' ἐμοὶ δοκεῖ, ἔφη ὁ Πρωταγόρας. Οὐκοῦν τὴν μὲν ἡδονὴν διώκετε ὡς ἀγαθὸν ὄν, τὴν δὲ λύπην φεύγετε ὡς κακόν; Ξυνεδόκει. Τοῦτ' ἄρα ἡγεῖσθ' εἶναι κακόν, τὴν λύπην, καὶ ἀγαθὸν τὴν ἡδονήν, ἐπεὶ καὶ αὐτὸ τὸ χαίρειν τότε λέγετε κακὸν εἶναι, ὅταν μειζόνων ἡδονῶν ἀποστερῇ ἢ ὅσας αὐτὸ ἔχει, ἢ λύπας μείζους παρασκευάζῃ τῶν ἐν αὐτῷ ἡδονῶν· ἐπεὶ εἰ κατ' ἄλλο τι * αὐ- D τὸ τὸ χαίρειν κακὸν καλεῖτε καὶ εἰς ἄλλο τι τέλος ἀποβλέψαντες, ἔχοιτε ἂν καὶ ἡμῖν εἰπεῖν· ἀλλ' οὐχ ἕξετε. Οὐδ' ἐμοὶ δοκοῦσιν, ἔφη ὁ Πρωταγόρας. Ἄλλο τι οὖν πάλιν καὶ περὶ αὐτοῦ τοῦ λυπεῖσθαι ὁ αὐτὸς τρόπος; τότε καλεῖτε αὐτὸ τὸ λυπεῖσθαι ἀγαθόν, ὅταν ἢ μείζους λύπας τῶν ἐν αὐτῷ οὐσῶν ἀπαλλάττῃ ἢ μείζους ἡδονὰς τῶν λυπῶν παρασκευάζῃ; ἐπεὶ εἰ πρὸς ἄλλο τι τέλος ἀποβλέπετε, ὅταν καλῆτε αὐτὸ τὸ λυπεῖσθαι ἀγαθόν, ἢ * πρὸς ὃ E

Assensit Protagoras. Nonne igitur vobis, o homines, ut dicimus ego et Protagoras, nullam aliam ob causam mala videntur esse, nisi quod in molestias evadunt aliisque vos privant voluptatibus? — assentienturne? Utrique nostrûm visum est. Nonne rursus si contrarium eos rogemus O homines, qui dicitis rursum bona acerba esse, nonne haec dicitis, veluti exercitationes et expeditiones et medicorum curationes, quae ustionibus, sectionibus, remediis et perfecta abstinentia peraguntur, has videlicet bonas quidem esse, sed acerbas? — assentientur? Concessit. Utrum igitur iccirco bonas eas vocatis, quod in praesens dolores extremos afferant atque cruciatus, an, quod in posterum sanitates ex iis exsistant et boni corporis habitus et civitatum salus, in alias imperia et divitiae? — dicent, ut opinor. Concessit. Haec vero num bona sunt aliam ob causam, quam quod in voluptates evadunt dolorumque et liberationes et depulsiones? an alium quemquam finem habetis dicere, quem respicientes bona dicatis illa, praeter voluptates ac dolores? — negabunt, ut opinor. Nec mihi videtur, inquit Protagoras. Nonne igitur voluptatem consectamini tamquam bonum aliquid, dolorem autem fugitis tamquam malum? Concessit. Hoc igitur existimatis malum esse, dolorem, bonum vero quid voluptatem; nam ipsum etiam gaudere tum dicitis malum esse, quum maioribus privat voluptatibus, quam quas ipsum affert, vel maiores efficit dolores, quam quae voluptates in ipso insunt. etenim si aliam ob causam ipsum gaudere bonum diceretis et alium finem respiceretis, haberetis nobis quoque dicere; sed non habebitis. Nec mihi videntur habere, inquit Protagoras. Nonne rursus etiam eius, quod dolere dicitur, eadem est ratio? tum videlicet ipsum dolere bonum dicitis, quum vel a maioribus doloribus, quam qui in ipso insunt, liberat vel voluptates doloribus maiores efficit; nam si alium quemquam finem respicitis, quando ipsum dolere vocatis bonum, quam eum

ἐγὼ λέγω, ἔχετε ἡμῖν εἰπεῖν· ἀλλ' οὐχ ἕξετε. Ἀληθῆ, ἔφη,
λέγεις, ὁ Πρωταγόρας. Πάλιν τοίνυν, ἔφην ἐγώ, εἴ με
ἀνέροισθε, ὦ ἄνθρωποι, Τίνος οὖν δή ποτε ἕνεκα πολλὰ
περὶ τούτου λέγεις καὶ πολλαχῇ; Ξυγγιγνώσκετέ μοι, φαίην
ἂν ἔγωγε· πρῶτον μὲν γὰρ οὐ ῥάδιον ἀποδεῖξαι τί ἐστι
ποτὲ τοῦτο, ὃ ὑμεῖς καλεῖτε τῶν ἡδονῶν ἥττω εἶναι, ἔπειτα
ἐν τούτῳ εἰσὶ πᾶσαι αἱ ἀποδείξεις. ἀλλ' ἔτι καὶ νῦν
ἀναθέσθαι ἔξεστιν, εἴ πῃ ἔχετε ἄλλο τι φάναι * εἶναι τὸ 355
ἀγαθὸν ἢ τὴν ἡδονήν, ἢ τὸ κακὸν ἄλλο τι ἢ τὴν ἀνίαν·
ἢ ἀρκεῖ ὑμῖν τὸ ἡδέως καταβιῶναι τὸν βίον ἄνευ λυπῶν;
εἰ δὲ ἀρκεῖ καὶ μὴ ἔχετε μηδὲν ἄλλο φάναι εἶναι ἀγαθὸν
ἢ κακόν, ὃ μὴ εἰς ταῦτα τελευτᾷ, τὸ μετὰ τοῦτο ἀκούετε·
φημὶ γὰρ ὑμῖν τούτου οὕτως ἔχοντος γελοῖον τὸν λόγον
γίγνεσθαι, ὅταν λέγητε ὅτι πολλάκις γιγνώσκων τὰ κακὰ
ἄνθρωπος ὅτι κακά ἐστιν, ὅμως πράττει αὐτά, ἐξὸν μὴ
πράττειν, ὑπὸ τῶν ἡδονῶν ἀγόμενος καὶ * ἐκπληττόμενος, B
καὶ αὖθις αὖ λέγητε ὅτι γιγνώσκων ὁ ἄνθρωπος τἀγαθὰ
πράττειν οὐκ ἐθέλει διὰ τὰς παραχρῆμα ἡδονάς, ὑπὸ τούτων
ἡττώμενος. ὡς δὲ ταῦτα γελοῖά ἐστι, κατάδηλον ἔσται,
ἐὰν μὴ πολλοῖς ὀνόμασι χρώμεθα ἅμα, ἡδεῖ τε καὶ ἀνιαρῷ
καὶ ἀγαθῷ καὶ κακῷ, ἀλλ' ἐπειδὴ δύο ἐφάνη ταῦτα,
δυοῖν καὶ ὀνόμασι προσαγορεύωμεν αὐτά, πρῶτον μὲν
ἀγαθῷ καὶ κακῷ, ἔπειτ' αὖθις ἡδεῖ τε καὶ ἀνιαρῷ. θέμενοι
δὴ οὕτω, λέγωμεν ὅτι γιγνώ*σκων ὁ ἄνθρωπος C
τὰ κακὰ ὅτι κακά ἐστιν, ὅμως αὐτὰ ποιεῖ. ἐὰν οὖν τις
ἡμᾶς ἔρηται Διὰ τί; Ἡττώμενος, φήσομεν. Ὑπὸ τοῦ;
ἐκεῖνος ἐρήσεται ἡμᾶς· ἡμῖν δὲ ὑπὸ μὲν ἡδονῆς οὐκέτι
ἔξεστιν εἰπεῖν· ἄλλο γὰρ ὄνομα μετείληφεν ἀντὶ
τῆς ἡδονῆς τὸ ἀγαθόν· ἐκείνῳ δὴ ἀποκρινώμεθα καὶ λέγωμεν
ὅτι Ἡττώμενος — Ὑπὸ τίνος; φήσει. Τοῦ ἀγαθοῦ,
φήσομεν νὴ Δία. ἂν οὖν τύχῃ ὁ ἐρόμενος ἡμᾶς ὑβριστὴς
ὤν, γελάσεται καὶ ἐρεῖ Ἦ γελοῖον λέγετε πρᾶγμα, εἰ πράττει
τις κακά, γιγνώσκων ὅτι κακά ἐστιν, οὐ δέον αὐτὰ
πράττειν, ἡττώμενος ὑπὸ τῶν ἀγαθῶν. ἆρα, φήσει,

quem dico, habetis nobis indicare; at non habebitis. Vera, inquit, dicis, Protagoras. Rursus igitur, inquam, si me interrogetis, o homines: Quid igitur tandem multa de hoc verba facis multisque modis? Ignoscite mihi, equidem referam; primum enim non est facile demonstratu, quid tandem illud sit quod vos vocatis voluptatibus succumbere, deinde in eo nituntur omnes demonstrationes. verum etiamnunc retractare licet, si qua dicere habetis aliud quicquam esse bonum praeter voluptatem, vel malum aliud quid praeter dolorem; an satis vobis est iucunde degere vitam sine doloribus? quodsi satis est nec aliud quodpiam habetis dicere bonum vel malum, quod non in haec evadat, quae deinceps dicturus sum audite. dico enim vobis, si haec ita se habeant, ridiculum esse dictum, si ponatis, saepe hominem cognoscentem mala, quatenus mala sint, tamen ea facere, quum liceat non facere, a voluptatibus ductum et percussum, et rursus si ponatis, hominem bona, etsi ea cognoscat, facere nolle propter praesentes voluptates quibus succumbat. haec autem ridicula esse perspicuum erit, si non multa nomina usurpamus, scilicet, iucundum et acerbum, bonum et malum, sed, quum duo haec visa sint, duobus etiam nominibus ea vocamus, primum bonum et malum dicentes, deinde iucundum et acerbum. hoc igitur sumentes dicamus; hominem mala cognoscentem, quatenus mala sint, tamen ea facere. quodsi quis nos interroget Cur? Succumbens, respondebimus. Cuinam rei? ille e nobis quaeret; nobis autem *voluptati* non amplius dicere licet; aliud enim nomen pro illo voluptatis accepit et bonum dictum est; respondebimus igitur ipsi et dicemus Succumbens — Cuinam? dicet. Bono, referemus mehercule. iam si forte, qui nos interrogat, protervus est, ridebit ac dicet: Sane ridiculum est, quod dicitis, quemquam mala cognoscentem, quatenus mala sint, ea facere, quum ea facere non oporteat, succumbentem bonis. num, dicet,

οὐκ ἀξίων ὄντων νικᾶν ἐν ὑμῖν τῶν ἀγαθῶν τὰ κακά, ἢ
ἀξίων; φήσομεν δῆλον ὅτι ἀποκρινόμενοι ὅτι Οὐκ ἀξίων ὄν-
των· οὐ γὰρ ἂν ἐξημάρτανεν ὅν φαμεν ἥττω εἶναι τῶν ἡδο-
νῶν. Κατὰ τί δέ, φήσει ἴσως, ἀνάξιά ἐστι τἀγαθὰ τῶν κα-
κῶν ἢ τὰ κακὰ τῶν ἀγαθῶν; ἢ κατ' ἄλλο τι ἢ ὅταν τὰ μὲν
μείζω, τὰ δὲ σμικρότερα ᾖ; ἢ πλείω, τὰ δὲ * ἐλάττω ᾖ; — E
οὐχ ἕξομεν εἰπεῖν ἄλλο ἢ τοῦτο. Δῆλον ἄρα, φήσει, ὅτι τὸ
ἡττᾶσθαι τοῦτο λέγετε, ἀντὶ ἐλαττόνων ἀγαθῶν μείζω κακὰ
λαμβάνειν. — Ταῦτα μὲν οὖν οὕτως. μεταλάβωμεν δὴ τὰ
ὀνόματα πάλιν τὸ ἡδύ τε καὶ ἀνιαρὸν ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς τούτοις,
καὶ λέγωμεν ὅτι ἄνθρωπος πράττει, τότε μὲν ἐλέγομεν τὰ κα-
κά, νῦν δὲ λέγωμεν τὰ ἀνιαρά, γιγνώσκων ὅτι ἀνιαρά ἐστιν,
ἡττώμενος ὑπὸ τῶν ἡδέων, δῆλον ὅτι ἀνα*ξίων ὄντων νικᾶν. 356
καὶ τίς ἄλλη ἀναξία ἡδονὴ *) πρὸς λύπην ἐστίν, ἀλλ' ἢ ὑπερ-
βολὴ ἀλλήλων καὶ ἔλλειψις; ταῦτα δ' ἐστὶ μείζω τε καὶ σμι-
κρότερα γιγνόμενα ἀλλήλων καὶ πλείω καὶ ἐλάττω καὶ μᾶλλον
καὶ ἧττον. εἰ γάρ τις λέγοι ὅτι Ἀλλὰ πολὺ διαφέρει, ὦ Σώ-
κρατες, τὸ παραχρῆμα ἡδὺ τοῦ εἰς τὸν ὕστερον χρόνον καὶ
ἡδέος καὶ λυπηροῦ, Μῶν ἄλλῳ τῳ, φαίην ἂν ἔγωγε, ἢ ἡδο-
νῇ καὶ λύπῃ; οὐ γὰρ ἔσθ' ὅτῳ * ἄλλῳ· ἀλλ' ὥσπερ ἀγαθὸς B
ἱστάναι ἄνθρωπος, ξυνθεὶς τὰ ἡδέα καὶ ξυνθεὶς τὰ λυπηρά,
καὶ τὸ ἐγγὺς καὶ τὸ πόρρω στήσας ἐν τῷ ζυγῷ, εἰπὲ πότερα
πλείω ἐστίν· ἐὰν μὲν γὰρ ἡδέα πρὸς ἡδέα ἱστῇς, τὰ μείζω
ἀεὶ καὶ πλείω ληπτέα, ἐὰν δὲ λυπηρὰ πρὸς λυπηρά, τὰ
ἐλάττω καὶ σμικρότερα, ἐὰν δὲ ἡδέα πρὸς λυπηρά, ἐὰν
μὲν τὰ ἀνιαρὰ ὑπερβάλληται ὑπὸ τῶν ἡδέων, ἐάν τε τὰ
ἐγγὺς ὑπὸ τῶν πόρρω ἐάν τε τὰ πόρρω ὑπὸ τῶν ἐγγύς,
ταύτην τὴν πρᾶξιν πρακτέον ἐν ᾗ ἂν * ταῦτ' ἐνῇ, ἐὰν δὲ C
τὰ ἡδέα ὑπὸ τῶν ἀνιαρῶν, οὐ πρακτέα. μή πῃ ἄλλῃ ἔχει,
φαίην ἄν, ταῦτα, ὦ ἄνθρωποι; — οἶδ' ὅτι οὐκ ἂν ἔχοι-
εν ἄλλως λέγειν. Ξυνεδόκει καὶ ἐκείνῳ. Ὅτε δὴ τοῦτο
οὕτως ἔχει, τόδε μοι ἀποκρίνασθε, φήσω· φαίνεταί
ὑμῖν τῇ ὄψει τὰ αὐτὰ μεγέθη ἐγγύθεν μὲν μείζω, πόρρω-
θεν δὲ ἐλάττω, ἢ οὔ; Φήσουσιν. Καὶ τὰ παχέα καὶ τὰ

*) ἴσ. ἀπαξία ἡδονῆς.

indignis illis bonis an dignis, quae in vobis mala superent? Referemus fine dubio respondentes Indignis bonis; neque enim peccaret is, quem dicimus succumbere voluptatibus. Quatenus vero, dixerit forsitan, indigna sunt bona malis vel mala bonis? aliane ratione nisi hac, si haec maiora, illa minora sunt, vel plura haec, pauciora illa? — non habebimus aliter dicere quam ita. Patet igitur, dicet, succumbere illud vos vocare pro maioribus bonis maiora mala sumere. — Et haec quidem ita se habent. Iam accipiamus rursus vocabula iucundum et acerbum de iisdem rebus, et dicamus hominem facere — tum dicebamus mala, nunc ponamus acerba, licet cognoscat ea acerba esse, succumbentem iucundis, indignis scilicet quae superent. et quaenam alia exdignitas voluptatis ad dolorem est, nisi redundantia et defectio? hoc vero est, si maiora et minora inter se insistunt, plura et pauciora, altiore et inferiore gradu. enimvero si quis dicat At multum differt, Socrate, praesens iucunditas a postera vel iucunditate vel dolore: Num alio quopiam, equidem referam, nisi voluptate et dolore? nihil est enim aliud, quo differant; sed, sicut homo ponderandi peritus, componens iucunda et componens acerba, et propinquum et longinquum ponderansque ea libra, dic utra plura sint; nam si iucunda inter se trutina examinas, maiora semper et minora sumenda sunt, sin acerba inter se examinas, minora et pauciora; sin iucunda et acerba, quando acerba superantur a iucundis, sive propinqua a longinquis sive longinqua a propinquis, hoc ipsum faciendum est, in quo id inest, sin autem iucunda ab acerbis superantur, non faciendum. numquid, dicam, aliter se haec habent, o homines? — scio non aliter ipsos habituros esse dicere. Visum est etiam illi. Quod igitur si ita habet, hoc mihi respondete, dicam: videnturne vobis spectantibus eaedem magnitudines cominus quidem maiores, eminus vero minores, necne? Concedent. Etiam crassa et plu-

πολλὰ ὡσαύτως; καὶ αἱ φωναὶ αἱ ἴσαι ἐγγύθεν μὲν μείζους, πόῤῥωθεν δὲ σμικρότεραι; Φαῖεν ἄν. Εἰ οὖν * ἐν τούτῳ D ἡμῖν ἦν τὸ εὖ πράττειν, ἐν τῷ τὰ μὲν μεγάλα μήκη καὶ πράττειν καὶ λαμβάνειν, τὰ δὲ σμικρὰ καὶ φεύγειν καὶ μὴ πράττειν, τίς ἂν ἡμῖν σωτηρία ἐφάνη τοῦ βίου; ἆρα ἡ μετρητικὴ τέχνη ἢ ἡ τοῦ φαινομένου δύναμις; ἢ αὕτη μὲν ἡμᾶς ἐπλάνα *) καὶ ἐποίει ἄνω τε καὶ κάτω πολλάκις μεταλαμβάνειν ταὐτὰ καὶ μεταμέλειν καὶ ἐν ταῖς πράξεσι καὶ ἐν ταῖς αἱρέσεσι τῶν μεγάλων τε καὶ σμικρῶν, ἡ δὲ μετρητικὴ ἄκυρον μὲν ἂν ἐποίησε τοῦτο τὸ * φάντασμα, δηλώσασα δὲ τὸ ἀληθὲς ἡσυχίαν ἂν E ἐποίησεν ἔχειν τὴν ψυχὴν μένουσαν ἐπὶ τῷ ἀληθεῖ καὶ ἔσωσεν ἂν τὸν βίον; — ἆρ' ἂν ὁμολογοῖεν οἱ ἄνθρωποι πρὸς ταῦθ' ἡμᾶς τὴν μετρητικὴν σώζειν ἂν τέχνην, ἢ ἄλλην; Τὴν μετρητικήν, ὡμολόγει. Τί δ', εἰ ἐν τῇ τοῦ περιττοῦ καὶ ἀρτίου αἱρέσει ἡμῖν ἦν ἡ σωτηρία τοῦ βίου, ὁπότε τὸ πλέον ὀρθῶς ἔδει ἑλέσθαι καὶ ὁπότε τὸ ἔλαττον, ἢ αὐτὸ πρὸς ἑαυτὸ ἢ τὸ ἕτερον πρὸς τὸ ἕτερον, εἴτ' ἐγγὺς εἴτε πόῤῥω εἴη, τί ἂν ἔσωζεν ἡμῖν τὸν βίον; * ἆρ' ἂν οὐκ ἐπιστήμη; καὶ ἆρ' ἂν οὐ 357 μετρητική τις, ἐπειδήπερ ὑπερβολῆς τε καὶ ἐνδείας ἐστὶν ἡ τέχνη; ἐπειδὴ δὲ περιττοῦ τε καὶ ἀρτίου, ἆρ' ἄλλη τις ἢ ἀριθμητική; — ὁμολογοῖεν ἂν ἡμῖν οἱ ἄνθρωποι, ἢ οὔ; Ἐδόκουν ἂν καὶ τῷ Πρωταγόρᾳ ὁμολογεῖν. Εἶεν, ὦ ἄνθρωποι, ἐπειδὴ δὲ ἡδονῆς τε καὶ λύπης ἐν ὀρθῇ τῇ αἱρέσει ἐφάνη ἡμῖν ἡ σωτηρία τοῦ βίου οὖσα, τοῦ τε πλέονος καὶ ἐλάττονος καὶ μείζονος καὶ σμι*κροτέρου καὶ ποῤῥωτέρω καὶ B ἐγγυτέρω, ἆρα πρῶτον μὲν οὐ μετρητικὴ φαίνεται, ὑπερβολῆς τε καὶ ἐνδείας οὖσα καὶ ἰσότητος πρὸς ἀλλήλας σκέψις; Ἀλλ' ἀνάγκη. Ἐπεὶ δὲ μετρητική, ἀνάγκη δήπου τέχνη καὶ ἐπιστήμη. Ξυμφήσουσιν. Ἥτις μὲν τοίνυν τέχνη καὶ ἐπιστήμη ἐστὶν αὕτη, ἐξαῦθις σκεψόμεθα, ὅτι δὲ ἐπιστήμη ἐστί, τοσοῦτον ἐξαρκεῖ πρὸς τὴν ἀπόδειξιν, ἣν ἐμὲ δεῖ καὶ Πρωταγόραν ἀποδεῖξαι περὶ ὧν ἤρεσθ' ἡμᾶς. ἤρεσθε δέ, * εἰ μέμνησθε, ἡνίκα ἡμεῖς ἀλλήλοις ὡμολογοῦμεν ἐπιστήμης μηδὲν εἶναι κρεῖττον, ἀλλὰ τοῦτο ἀεὶ κρατεῖν, ὅπου ἂν ἐνῇ, καὶ C

---

*) ἴσ. ἐπλάνα ἂν κτλ.

rima similiter? et voces aequales cominus quidem maiores, eminus vero tenuiores sunt? Dicent. Quodsi igitur in hoc nobis versaretur prosperitas, nempe in productis magnitudinibus et faciendis et eligendis, in parvis vero fugiendis nec faciendis, quae nobis videretur vitae salus esse? metiendi ars, an externae vis visionis? an potius haec in errorem nos induceret efficeretque, ut saepius modo hoc modo illud eadem in re eligeremus nosque poeniteret et fecisse et elegisse vel magna vel parva, dimetiendi vero ars irritam faceret externam hanc visionem, verum aperiens tranquillum efficeret animum, stantem in vero, vitamque servaret? — num assentientur homines dimetiendi artem nos servare, an aliam? Metiendi artem, concessit. Quid vero, si in imparis et paris electione versaretur nobis vitae salus, quando plus recte oporteret eligi et quando minus, unumquodque per se vel alterum prae altero, sive prope sive procul essent, quid servaret nobis vitam? nonne scientia? et ea quidem metiendi scientia, quandoquidem redundantiae et defectionis ars esset? quando vero imparis et paris, num alia quam numerandi scientia? — assentienturne nobis homines necne? Visi sunt etiam Protagorae assensuri esse. Iam, o homines, quoniam in recta voluptatis ac doloris electione vitae salus vobis visa est versari, in eligendis videlicet pluribus et paucioribus, maioribus et minoribus, longinquioribus et propinquioribus, nonne primum metiendi peritia videtur esse, quum redundantia, defectus et aequalitas inter se examinanda sint? Necesse est. Si vero metiendi peritia est, necessario ars et scientia erit. Consentient. Quaenam haec ars et scientia sit, alias quaeremus, hoc vero, scientiam eam esse, iam satis est ad demonstrandum id, quod me et Protagoram demonstrare oportet de iis quae nos interrogastis; interrogastis vero, si meministis, quum inter nos concederemus scientia nihil esse superius, sed hanc semper superare, in quocumque inesset, et vo-

ἡδονῆς καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων, ὑμεῖς δὲ δὴ ἔφατε τὴν ἡδονὴν πολλάκις κρατεῖν καὶ τοῦ εἰδότος ἀνθρώπου, ἐπειδὴ δὲ ὑμῖν οὐχ ὡμολογοῦμεν, μετὰ τοῦτο ἤρεσθ' ἡμᾶς Ὦ Πρωταγόρα τε καὶ Σώκρατες, εἰ μὴ ἔστι τοῦτο τὸ πάθημα ἡδονῆς ἡττᾶσθαι, ἀλλὰ τί ποτ' ἐστὶ καὶ τί ὑμεῖς αὐτό φατε εἶναι; D εἴπετε ἡμῖν. εἰ μὲν οὖν τότε εὐθὺς ὑμῖν εἴπομεν ὅτι ἀμαθία, κατεγελᾶτε ἂν ἡμῶν, νῦν δ' ἐὰν ἡμῶν καταγελᾶτε, καὶ ὑμῶν αὐτῶν καταγελάσεσθε· καὶ γὰρ ὑμεῖς ὡμολογήκατε ἐπιστήμης ἐνδείᾳ ἐξαμαρτάνειν περὶ τὴν τῶν ἡδονῶν αἵρεσιν καὶ λυπῶν τοὺς ἐξαμαρτάνοντας (ταῦτα δέ ἐστιν ἀγαθά τε καὶ κακά), καὶ οὐ μόνον ἐπιστήμης, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ πρόσθεν ἔτι ὡμολογήκατε ὅτι μετρητικῆς· ἡ δὲ ἐξαμαρτανομένη πρᾶξις ἄνευ ἐπιστήμης E ἴστε που καὶ αὐτοὶ ὅτι ἀμαθίᾳ πράττεται, ὥστε τοῦτ' ἐστὶ τὸ ἡδονῆς ἥττω εἶναι ἀμαθία ἡ μεγίστη· ἧς Πρωταγόρας ὅδε φησὶν ἰατρὸς εἶναι καὶ Πρόδικος καὶ Ἱππίας· ὑμεῖς δὲ διὰ τὸ οἴεσθαι ἄλλο τι ἢ ἀμαθίαν εἶναι οὔτε αὐτοὶ οὔτε τοὺς ὑμετέρους παῖδας παρὰ τοὺς τούτων διδασκάλους τούσδε τοὺς σοφιστὰς πέμπετε, ὡς οὐ διδακτοῦ ὄντος, ἀλλὰ κηδόμενοι τοῦ ἀργυρίου καὶ οὐ διδόντες τούτοις κακῶς πράττετε καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ.

Ταῦτα μὲν τοῖς πολλοῖς ἀποκεκριμένοι ἂν ἦμεν, 358 ὑμᾶς δὲ δὴ μετὰ Πρωταγόρου ἐρωτῶ, Ἱππία τε καὶ Πρόδικε (κοινὸς γὰρ δὴ ἔστω ὑμῖν ὁ λόγος), πότερον δοκῶ ὑμῖν ἀληθῆ λέγειν, ἢ ψεύδεσθαι. Ὑπερφυῶς ἐδόκει ἅπασιν ἀληθῆ εἶναι τὰ εἰρημένα. Ὁμολογεῖτε ἄρα, ἦν δ' ἐγώ, τὸ μὲν ἡδὺ ἀγαθὸν εἶναι, τὸ δὲ ἀνιαρὸν κακόν· τὴν δὲ Προδίκου τοῦδε διαίρεσιν τῶν ὀνομάτων παραιτοῦμαι· εἴτε γὰρ ἡδὺ εἴτε τερπνὸν λέγεις εἴτε χαρτόν, εἴτε ὁπόθεν καὶ ὅπως χαίρεις τὰ τοιαῦτα ὀνομάζων, ὦ βέλτιστε Πρόδικε, B τοῦτό μοι πρὸς ὃ βούλομαι ἀπόκριναι. Γελάσας οὖν ὁ Πρόδικος ξυνωμολόγησε, καὶ οἱ ἄλλοι. Τί δὲ δή, ὦ ἄνδρες, ἔφην ἐγώ, τὸ τοιόνδε; αἱ ἐπὶ τούτου πράξεις ἅπασαι, ἐπὶ τοῦ ἀλύπως ζῆν καὶ ἡδέως, ἆρ' οὐ καλαί [καὶ ὠφέλιμοι], καὶ τὸ καλὸν ἔργον ἀγαθόν τε καὶ ὠφέλιμον; Ξυνεδόκει. Εἰ ἄρα, ἔφην ἐγώ, τὸ ἡδὺ ἀγαθόν ἐστιν, οὐδεὶς οὔτε εἰδὼς οὔτε οἰόμενος ἄλλα βελτίω εἶναι

luptatem et reliqua omnia, vos autem diceretis, voluptatem saepe superare etiam scientem hominem, hoc igitur quum vobis non concederemus, deinceps interrogastis nos O Protagora et Socrate, si haec non est affectio illa voluptati succumbendi, quae tandem est et quam vos dicitis eam esse? aperite nobis. si tum statim vobis dixissemus, inscientiam esse, nos derisissetis, nunc vero, si nos deridetis, etiam vos ipsos deridebitis; vos enim concessistis, scientiae inopia peccare in voluptatum et dolorum electione eos qui peccarent (haec vero sunt bona et mala), et non solum scientiae, sed etiam, ut ulterius concessistis, metiendi scientiae inopia; peccatum autem scientia absente ipsi haud dubie scitis inscientia committi; quocirca voluptati succumbere inscientia est maxima; cuius quidem hic Protagoras et Prodicus et Hippias se profitentur medicos esse, vos autem, quia censetis, aliud quid esse quam inscientiam, neque ipsi acceditis neque filios vestros mittitis ad huius scientiae magistros hosce sophistas, eam doceri non posse arbitrantes; at, quia pecuniam curatis nec his datis, male vobiscum agitur et privatim et publice.

Ac haec quidem multitudini responderemus; vos autem cum Protagora interrogo, Hippia et Prodice (communis enim esto vobis sermo), utrum videar vobis vera dicere, an mentiri. Mirum quam vera haec dicta omnibus visa sunt. Conceditis ergo, inquam, iucundum esse bonum, acerbum vero malum; huius Prodici autem verborum distinctionem deprecor; sive enim iucundum sive suave dicis sive laetum sive unde et quomodo gestis talia appellare, optime Prodice, eo utens ad id quod volo responde. Ridens Prodicus consensit, sicut reliqui quoque. Quid vero, o viri, inquam, hoc? omnia quae agimus, ut sine dolore et iucunde vivamus, nonne pulchra sunt, pulchrum vero opus bonum et utile est? Visum est illis. Si igitur, inquam, iucundum est bonum, nemo neque sciens neque arbitrans alia meliora esse,

ἢ ἃ ἐποίει καὶ δύναται, ἔ*πειτα ποιεῖ ταῦτα, ἐξὸν τὰ C
βελτίω, οὐδὲ τὸ ἥττω εἶναι αὑτοῦ ἄλλο τι τοῦτ᾽ ἐστὶν
ἢ ἀμαθία, οὐδὲ κρείττω ἑαυτοῦ ἄλλο τι ἢ σοφία. Ξυν-
εδόκει πᾶσιν. Τί δὲ δή; ἀμαθίαν ἆρα τὸ τοιόνδε λέ-
γετε, τὸ ψευδῆ ἔχειν δόξαν καὶ ἐψεῦσθαι περὶ τῶν πρα-
γμάτων τῶν πολλοῦ ἀξίων; Καὶ τοῦτο πᾶσι ξυνεδόκει.
Ἄλλο τι οὖν, ἔφην ἐγώ, ἐπί γε τὰ κακὰ οὐδεὶς ἑκὼν
ἔρχεται οὐδὲ ἐπὶ ἃ οἴεται κακὰ εἶναι, οὐδ᾽ ἔστι τοῦτο,
ὡς ἔοικεν, ἐν ἀνθρώπου φύ*σει, ἐπὶ ἃ οἴεται κακὰ εἶναι D
ἐθέλειν ἰέναι ἀντὶ τῶν ἀγαθῶν, ὅταν τε ἀναγκασθῇ δυ-
εῖν κακοῖν τὸ ἕτερον αἱρεῖσθαι, οὐδεὶς τὸ μεῖζον αἱρή-
σεται, ἐξὸν τὸ ἔλαττον; Ἅπαντα ταῦτα ξυνδοκεῖ ἅπασιν
ἡμῖν. Τί οὖν; ἔφην ἐγώ, καλεῖτέ τι δέος καὶ φόβον;
καὶ ἆρα, ὅπερ ἐγώ (πρὸς σὲ λέγω, ὦ Πρόδικε); προς-
δοκίαν τινὰ λέγω κακοῦ τοῦτο, εἴτε φόβον εἴτε δέος κα-
λεῖτε. Ἐδόκει Πρωταγόρᾳ μὲν καὶ Ἱππίᾳ δέος τε καὶ
φόβος εἶναι τοῦτο, Προδίκῳ δὲ δέος, * φόβος δ᾽ οὔ. E
Ἀλλ᾽ οὐδέν, ἔφην ἐγώ, ὦ Πρόδικε, διαφέρει, ἀλλὰ τόδε,
εἰ ἀληθῆ τὰ ἔμπροσθέν ἐστιν, ἆρά τις ἀνθρώπων ἐθελή-
σει ἐπὶ ταῦτα ἰέναι ἃ δέδοικεν, ἐξὸν ἐπὶ ἃ μή; ἢ ἀδύ-
νατον ἐκ τῶν ὡμολογημένων; ἃ γὰρ δέδοικεν, ὡμολό-
γηται ἡγεῖσθαι κακὰ εἶναι, ἃ δὲ ἡγεῖται κακά, οὐδένα
οὔτε ἰέναι ἐπὶ ταῦτα οὔτε λαμβάνειν ἑκόντα. Ἐδόκει καὶ
ταῦτα * πᾶσιν. Οὕτω δὴ τούτων ὑποκειμένων, ἦν δ᾽ 359
ἐγώ, ὦ Πρόδικέ τε καὶ Ἱππία, ἀπολογείσθω ἡμῖν Πρωτα-
γόρας ὅδε, ἃ τὸ πρῶτον ἀπεκρίνατο, πῶς ὀρθῶς ἔχει,
μὴ ἃ τὸ πρῶτον παντάπασι· τότε μὲν γὰρ δὴ πέντε ὄν-
των μορίων τῆς ἀρετῆς οὐδὲν ἔφη εἶναι τὸ ἕτερον οἷον
τὸ ἕτερον, ἰδίαν δὲ αὑτοῦ ἕκαστον ἔχειν δύναμιν· ἀλλ᾽
οὐ ταῦτα λέγω, ἀλλ᾽ ἃ τὸ ὕστερον εἶπε· τὸ γὰρ ὕστερον
ἔφη τὰ μὲν τέτταρα ἐπιεικῶς παραπλήσια ἀλλήλοις εἶναι,
τὸ δὲ ἓν πάνυ πολὺ διαφέρειν τῶν * ἄλλων, τὴν ἀνδρεί- B
αν. γνώσεσθαι δέ μ᾽ ἔφη τεκμηρίῳ τῷδε· εὑρήσεις γάρ, ὦ

quam quae facit et peragere potest, haec tamen facit, quum meliora possit, nec succumbere sibimet ipsi aliud quid est nisi inscientia, nec superare se ipsum aliud nisi sapientia. Visum est omnibus. Quid vero? inscientiamne tale quid esse dicitis, quale est falsam habere opinionem et falli in rebus magni faciendis? Hoc quoque omnibus visum est. Nonne vero, inquam, mala nemo sponte aggreditur nec ea quae arbitratur mala esse, neque hoc, ut patet, hominis naturae insitum est, ut quae putet mala esse ea aggredi velit pro bonis, quando autem cogitur e duobus malis alterum eligere, nemo maius eliget, si minus poterit? Omnia haec visa sunt nobis omnibus. Quid igitur? inquam, dicitisne aliquid metum et timorem? et idemne, quod ego (tibi hoc dico, Prodice)? exspectationem videlicet mali id dico, sive timorem sive metum id appellatis. Visum est Protagorae et Hippiae metus et timor illud esse, Prodico autem metus, non timor. At nihil, inquam, Prodice, istud interest, sed hoc agitur, an vera sint supra posita: num quis hominum ad ea aggressurus sit quae metuat, si possit ad ea quae non metuat, an fieri id non possit ex iis quae concesserimus; nam concessimus, quae quis timeret, ea ipsum mala existimare, neminem vero quae mala iudicaret ea vel aggredi vel accipere sua sponte. Visa sunt haec quoque omnibus. Haec igitur, inquam, Prodice et Hippia, quum tamquam fundamenta posita sint, se defendito nobis hic Protagoras ostendens, quomodo id quod primo respondit recte habeat, non, quod omnium primo posuit; tum enim, quum quinque virtutis partes sumpsisset, nullam earum dixit talem esse qualis altera esset, sed suam quamque et propriam vim habere; hoc igitur non intelligo, sed id quod postea posuit; post enim dixit quattuor admodum similes inter se esse, unam vero omnino differre a reliquis, virtutem; quod me perspecturum esse dixit ex hoc argumento: reperies enim,

Σώκρατες, ἀνθρώπους ἀνοσιωτάτους μὲν ὄντας καὶ ἀδικωτάτους καὶ ἀκολαστοτάτους καὶ ἀμαθεστάτους, ἀνδρειοτάτους δέ· ᾧ γνώσει ὅτι πολὺ διαφέρει ἡ ἀνδρεία τῶν ἄλλων μορίων τῆς ἀρετῆς. καὶ ἐγὼ εὐθὺς τότε πάνυ ἐθαύμασα τὴν ἀπόκρισιν, καὶ ἔτι μᾶλλον, ἐπειδὴ ταῦτα μεθ' ὑμῶν διεξῆλθον. ἠρόμην δ' οὖν τοῦτον, εἰ τοὺς ἀνδρείους λέγει θαῤῥαλέους· ὁ δὲ Καὶ ἴτας γ', * ἔφη. μέμνησαι, ἦν C
δ' ἐγώ, ὦ Πρωταγόρα, ταῦτα ἀποκρινόμενος; Ὡμολόγει. Ἴθι δή, ἔφην ἐγώ, εἰπὲ ἡμῖν, ἐπὶ τί λέγεις ἴτας εἶναι τοὺς ἀνδρείους; ἢ ἐφ' ἅπερ οἱ δειλοί; Οὐκ ἔφη. Οὐκοῦν ἐφ' ἕτερα; Ναί, ἦ δ' ὅς. Πότερον οἱ μὲν δειλοὶ ἐπὶ τὰ θαῤῥαλέα ἔρχονται, οἱ δὲ ἀνδρεῖοι ἐπὶ τὰ δεινά; Λέγεται δή, ὦ Σώκρατες, οὕτως ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. Ἀληθῆ, ἔφην ἐγώ, λέγεις· ἀλλ' οὐ τοῦτ' ἐρωτῶ, ἀλλὰ σὺ ἐπὶ * τί φῂς ἴτας D
εἶναι τοὺς ἀνδρείους; ἆρ' ἐπὶ τὰ δεινά, ἡγουμένους δεινὰ εἶναι, ἢ ἐπὶ τὰ μή; Ἀλλὰ τοῦτό γ', ἔφη, ἐν οἷς σὺ ἔλεγες τοῖς λόγοις, ἀπεδείχθη ἄρτι ὅτι ἀδύνατον. Καὶ τοῦτο, ἔφην ἐγώ, ἀληθὲς λέγεις· ὥστ' εἰ τοῦτο ὀρθῶς ἀπεδείχθη, ἐπὶ μὲν ἃ δεινὰ ἡγεῖται εἶναι, οὐδεὶς ἔρχεται [ἐπειδὴ τὸ ἥττω εἶναι ἑαυτοῦ εὑρέθη ἀμαθία οὖσα]. Ὡμολόγει. Ἀλλὰ μὴν ἐπὶ ἅ γε θαῤῥοῦσι, πάντες αὖ ἔρχονται, καὶ δειλοὶ καὶ ἀνδρεῖοι, καὶ ταύτῃ γε ἐπὶ τὰ αὐτὰ ἔρχονται οἱ δειλοί τε καὶ οἱ * ἀνδρεῖοι. Ἀλλὰ μέντοι, ἔφη, ὦ Σώκρατες, πᾶν γε E
τοὐναντίον ἐστὶν ἐπὶ ἃ οἵ τε δειλοὶ ἔρχονται καὶ οἱ ἀνδρεῖοι. αὐτίκα εἰς τὸν πόλεμον οἱ μὲν ἐθέλουσιν ἰέναι, οἱ δὲ οὐκ ἐθέλουσιν. Πότερον, ἔφην ἐγώ, καλὸν ὂν ἰέναι ἢ αἰσχρόν; Καλόν, ἔφη. Οὐκοῦν εἴπερ καλόν, καὶ ἀγαθὸν ὡμολογήσαμεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν; τὰς γὰρ καλὰς πράξεις ἁπάσας ἀγαθὰς ὡμολογήσαμεν. Ἀληθῆ λέγεις, καὶ ἀεὶ ἔμοιγε δοκεῖ οὕτως. Ὀρθῶς γε, ἔφην ἐγώ. ἀλλὰ πο*τέρους 360
φῂς εἰς τὸν πόλεμον οὐκ ἐθέλειν ἰέναι, καλὸν ὂν καὶ ἀγαθόν; Τοὺς δειλούς, ἦ δ' ὅς. Οὐκοῦν, ἦν δ' ἐγώ, εἴπερ καλὸν καὶ ἀγαθόν, καὶ ἡδύ; Ὡμολόγηται γοῦν, ἔφη. Ἆρ' οὖν γιγνώσκοντες οἱ δειλοὶ οὐκ ἐθέλουσιν ἰέναι ἐπὶ τὸ

Socrate, maxime quidem impios et iniuſtos et intemperantes et inſcientes, at fortiſſimos; quo intelliges, multum differre fortitudinem a reliquis virtutis partibus. atque ego tum ſtatim admiratus ſum hanc reſponſionem et magis etiam, quum haec vobiscum perſequerer. interrogavi igitur hunc, an fortes diceret fidentes, et ille Quin etiam, inquit, audaces. Meminiſtine, inquam, Protagora, haec te reſpondiſſe? Conceſſit. Agedum, inquam, dic nobis: quid audacter aggredientes dicis fortes? num id quod timidi aggrediuntur? Negavit. Ergo diverſa? Sane quidem, inquit. Utrum timidi audenda aggrediuntur, fortes vero timenda? Dicunt ſane, Socrate, ita homines. Verum, inquam, dicis; at non hoc interrogo, ſed tu quid exiſtimas audacter aggredi fortes? num timenda eaque pro timendis habentes, an non timenda? Sed hoc quidem, inquit, iis quas tu protuliſti rationibus demonſtratum eſt fieri non poſſe. Etiam hoc, inquam, verum dicis; itaque, ſi recte id demonſtratum eſt, nemo ad ea quae timenda eſſe cenſet aggreditur [quandoquidem hoc, ſibi ipſi ſuccumbere, invenimus inſcientiam eſſe]. Conſenſit. At vero ea, quibus confidunt, omnes aggrediuntur, et timidi et fortes, et hac quidem ratione eadem aggrediuntur timidi et fortes. Attamen, inquit, Socrate, prorſus contraria inter ſe ſunt ea, quae timidi aggrediuntur et quae fortes; exempli cauſa in bellum hi volunt ire, illi nolunt. Utrum, inquam, quod pulchrum ſit ire, an, quod turpe? Quod pulchrum, inquit. Nonne, ſi pulchrum eſt, etiam bonum eſſe conceſſimus in praegreſſis? pulchras enim actiones omnes bonas eſſe conceſſimus. Vera dicis, et ſemper ita mihi videtur. Recte vero, inquam; at utros dicis in bellum ire nolle, quum pulchrum ac bonum ſit? Timidos, inquit. Nonne, inquam, ſi pulchrum et bonum eſt, etiam iucundum erit? Conceſſum certo eſt, inquit. Num igitur ſcientes timidi nolunt ire in id

κάλλιόν τε καὶ ἄμεινον καὶ ἥδιον; Ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἐὰν ὁμολογῶμεν, ἔφη, διαφθεροῦμεν τὰς ἔμπροσθεν ὁμολογίας. Τί δ' ὁ ἀνδρεῖος; οὐκ ἐπὶ τὸ κάλλιόν τε καὶ ἄμεινον καὶ ἥδιον ἔρχεται; Ἀνάγκη, ἔφη, ὁμολογεῖν. * Οὐκοῦν ὅλως οἱ ἀνδρεῖοι οὐκ αἰσχροὺς φόβους φοβοῦνται, ὅταν φοβῶνται, οὐδὲ αἰσχρὰ θάῤῥη θαῤῥοῦσιν; Ἀληθῆ, ἔφη. Εἰ δὲ μὴ αἰσχρά, ἆρ' οὐ καλά; Ὡμολόγει. Εἰ δὲ καλά, καὶ ἀγαθά; Ναί. Οὐκοῦν καὶ οἱ δειλοὶ καὶ οἱ θρασεῖς καὶ οἱ μαινόμενοι τοὐναντίον αἰσχρούς τε φόβους φοβοῦνται καὶ αἰσχρὰ θάῤῥη θαῤῥοῦσιν; Ὡμολόγει. Θαῤῥοῦσι δὲ τὰ αἰσχρὰ καὶ κακὰ δι' ἄλλο τι, ἢ δι' ἄγνοιαν καὶ ἀμαθίαν; Οὕ*τως ἔχει, ἔφη. Τί οὖν; τοῦτο δι' ὃ δειλοί εἰσιν οἱ δειλοί, δειλίαν ἢ ἀνδρείαν καλεῖς; Δειλίαν ἔγωγ', ἔφη. Δειλοὶ δὲ οὐ διὰ τὴν τῶν δεινῶν ἀμαθίαν ἐφάνησαν ὄντες; Καὶ πάνυ γ', ἔφη. Διὰ ταύτην ἄρα τὴν ἀμαθίαν δειλοί εἰσιν. Ὡμολόγει. Δι' ὃ δὲ δειλοί εἰσι, δειλία ὁμολογεῖται παρὰ σοῦ. Ξυνέφη. Οὐκοῦν ἡ τῶν δεινῶν καὶ μὴ δεινῶν ἀμαθία δειλία ἂν εἴη; Ἐπένευσεν. Ἀλλὰ μήν, ἦν δ' ἐγώ, ἐναντίον * ἀνδρεία δειλίᾳ. Ἔφη. Οὐκοῦν ἡ τῶν δεινῶν καὶ μὴ δεινῶν σοφία ἐναντία τῇ τούτων ἀμαθίᾳ ἐστίν; Καὶ ἐνταῦθα ἔτι ἐπένευσεν. Ἡ δὲ τούτων ἀμαθία δειλία; Πάνυ μόγις ἐνταῦθα ἐπένευσεν. Ἡ σοφία ἄρα τῶν δεινῶν καὶ μὴ δεινῶν ἀνδρεία ἐστίν, ἐναντία οὖσα τῇ τούτων ἀμαθίᾳ. Οὐκέτι ἐνταῦθ' οὔτ' ἐπινεῦσαι ἠθέλησεν ἐσίγα τε. Καὶ ἐγὼ εἶπον Τί δή, ὦ Πρωταγόρα, οὔτε σύ φῃς ἃ ἐρωτῶ οὔτε ἀπόφῃς; Αὐτός, ἔφη, πέρανον. Ἕν γ', ἔ*φην ἐγώ, μόνον ἐρόμενος ἔτι σε, εἴ σοι, ὥσπερ τὸ πρῶτον, ἔτι δοκοῦσιν εἶναί τινες ἄνθρωποι ἀμαθέστατοι μέν, ἀνδρειότατοι δέ. Φιλονεικεῖν μοι, ἔφη, δοκεῖς, ὦ Σώκρατες, τὸ ἐμὲ εἶναι τὸν ἀποκρινόμενον· χαριοῦμαι οὖν σοι, καὶ λέγω ὅτι ἐκ τῶν ὡμολογημένων ἀδύνατόν μοι δοκεῖ εἶναι. Οὔτοι, ἦν δ' ἐγώ, ἄλλου ἕνεκα ἐρωτῶ πάντα ταῦτα ἢ σκέψασθαι βουλόμενος, πῶς ποτ' ἔχει τὰ περὶ τῆς ἀρετῆς

B C D E

quod pulchrius et melius et iucundius est? At hoc praeterea si concedimus, inquit, evertemus quae ante concessimus. Quid vero fortis? non ad pulchrius et melius et iucundius aggreditur? Necesse est, inquit, concedere. Nonne in universum fortes neque turpi afficiuntur timore, ut timeant, neque turpi sunt confidentia? Verum, inquit. Quodsi non turpi, nonne pulchra? Concessit. Et si pulchra, etiam bona? Ita. Nonne timidi et audaces et insani contra turpi afficiuntur timore turpique sunt confidentia? Concessit. Confidunt autem turpibus et malis aliam ob causam, an propter ignorationem et inscientiam? Ita vero habet, inquit. Quid igitur? hoc, propter quod timidi sunt timidi, timiditatem, an fortitudinem appellas? Timiditatem equidem, inquit. Timidi vero nonne propter timendorum inscientiam timidi visi sunt? Sane quidem, inquit. Hanc ergo propter inscientiam timidi sunt. Concessit. Et id, propter quod timidi sunt, timiditatem esse concedis. Dixit. Itaque timendorum et non timendorum inscientia timiditas erit? Annuit. At vero, inquam, contraria est fortitudo timiditatis. Dixit. Itaque timendorum et non timendorum sapientia contraria erit eorundem inscientiae? Adhuc hîc annuit. Illorum vero inscientia timiditas? Vixdum hîc annuit. Ergo sapientia timendorum et non timendorum fortitudo est, contraria illa eorundem inscientiae. Non amplius hîc annuere voluit, sed tacuit. Tum ego Cur tandem, inquam, Protagora, neque ais quod interrogo neque negas? Ipse, inquit, perfice. Unum tantum, inquam, praeterea interrogabo te, num tibi, ut primo, adhuc videantur nonnulli homines inscientissimi quidem, at fortissimi esse. Contendere, inquit, mihi videris hoc, Socrate, ut ego respondeam; itaque gratificabor tibi, et dico, hoc mihi videri ex iis quae concessimus fieri non posse. At vero, inquam, nullam aliam ob causam haec omnia interrogo, nisi quod perspicere cupio, quomodo se habeant quae ad virtutem

καὶ τί ποτ' ἐστὶν αὐτὸ ἡ ἀρετή. οἶδα γὰρ ὅτι τούτου φανε-
ροῦ γε*νομένου μάλιστ' ἂν κατάδηλον γένοιτ' ἐκεῖνο, περὶ 361
οὗ ἐγώ τε καὶ σὺ μακρὸν λόγον ἑκάτερος ἀπετείναμεν, ἐγὼ
μὲν λέγων ὡς οὐ διδακτὸν ἀρετή, σὺ δ' ὡς διδακτόν. καί
μοι δοκεῖ ἡμῶν ἡ ἄρτι ἔξοδος τῶν λόγων ὥσπερ ἄνθρωπος
κατηγορεῖν τε καὶ καταγελᾶν, καὶ εἰ φωνὴν λάβοι, εἰπεῖν
ἂν ὅτι Ἄτοποί γ' ἐστέ, ὦ Σώκρατές τε καὶ Πρωταγόρα,
σὺ μὲν λέγων ὅτι οὐ διδακτόν ἐστιν ἀρετὴ ἐν τοῖς ἔμπρο-
σθεν, νῦν σεαυτῷ τἀναντία σπεύδεις, ἐ*πιχειρῶν ἀποδεῖξαι B
ὡς πάντα χρήματά ἐστιν ἐπιστήμη, καὶ ἡ δικαιοσύνη καὶ
ἡ σωφροσύνη καὶ ἡ ἀνδρεία, ᾧ τρόπῳ μάλιστ' ἂν διδα-
κτὸν φανείη ἡ ἀρετή· εἰ μὲν γὰρ ἄλλο τι ἦν ἢ ἐπιστήμη
ἡ ἀρετή, ὥσπερ Πρωταγόρας ἐπεχείρει λέγειν, σαφῶς οὐκ
ἂν ἦν διδακτόν, νῦν δὲ εἰ φανήσεται ἐπιστήμη ὄν, ὡς σὺ
σπεύδεις, ὦ Σώκρατες, θαυμάσιον ἔσται μὴ διδακτὸν ὄν·
Πρωταγόρας δ' αὖ διδακτὸν τότε ὑποθέμενος, νῦν τοὐναν-
τίον ἔοικε σπεύδοντι, * ὀλίγου πάντα μᾶλλον φανῆναι αὐτό, C
ἢ ἐπιστήμην· καὶ οὕτως ἂν ἥκιστα εἴη διδακτόν. ἐγὼ οὖν,
ὦ Πρωταγόρα, πάντα ταῦτα καθορῶν ἄνω κάτω ταραττό-
μενα δεινῶς, πᾶσαν προθυμίαν ἔχω καταφανῆ αὐτὰ γενέ-
σθαι, καὶ βουλοίμην ἂν ταῦτα διεξελθόντας ἡμᾶς ἐξελθεῖν
ἐπὶ τὴν ἀρετὴν ὅ τι ἔστι, καὶ πάλιν ἐπισκέψασθαι περὶ
αὐτοῦ, εἴτε διδακτὸν εἴτε μὴ διδακτόν, μὴ πολλάκις ἡμᾶς
ὁ Ἐπιμηθεὺς ἐκεῖνος καὶ ἐν τῇ σκέψει σφήλῃ ἐξα*πατή- D
σας, ὥσπερ καὶ ἐν τῇ διανομῇ ἠμέλησεν ἡμῶν, ὥς φῃς σύ.
ἤρεσεν οὖν μοι καὶ ἐν τῷ μύθῳ ὁ Προμηθεὺς μᾶλλον τοῦ
Ἐπιμηθέως· ᾧ χρώμενος ἐγὼ, καὶ προμηθούμενος ὑπὲρ
τοῦ βίου τοῦ ἐμαυτοῦ παντός, πάντα ταῦτα πραγματεύο-
μαι, καὶ εἰ σὺ ἐθέλοις, ὅπερ καὶ κατ' ἀρχὰς *ἔλεγον, μετὰ
σοῦ ἂν ἥδιστα ταῦτα ξυνδιασκοποίην. Καὶ ὁ Πρωταγόρας
Ἐγὼ μέν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἐπαινῶ σου τὴν προθυμίαν
καὶ τὴν διέξοδον τῶν λόγων· καὶ γὰρ οὔτε * τἆλλα οἶ- E
μαι κακὸς εἶναι ἄνθρωπος, φθονερός τε ἥκιστ' ἀνθρώ-
πων· ἐπεὶ καὶ περὶ σοῦ πρὸς πολλοὺς δὴ εἴρηκα, ὅτι ὧν

pertinent et quid tandem ipsa sit virtus. scio enim hoc si manifestum fuerit, maxime perspicuum fore illud de quo ego et tu longam uterque orationem extendimus, ego scilicet dicens, doceri non posse virtutem, tu vero, doceri eam posse. atque videtur mihi hic orationum nostrarum exitus tamquam homo nos accusare atque deridere, et, si vocem nactus fuerit, dicturus esse: Admirabiles sane estis, Socrate et Protagora: tu enim, qui posueras ante, non posse doceri virtutem, nunc, quod tibi repugnat, contendis, conans demonstrare omnes res esse scientiam, et iustitiam et temperantiam et fortitudinem; qua quidem ratione maxime videbitur doceri posse virtus; nam si aliud quid esset virtus praeter scientiam, ut Protagoras instituit dicere, manifesto non posset doceri, nunc autem si videbitur scientia esse, ut tu contendis, Socrate, mirum ni doceri poterit; Protagoras contra, qui doceri posse virtutem tum statuerat, nunc contrarium videtur contendere, non multum videlicet abesse, quin quidvis potius videatur quam scientia esse, et hoc pacto minime poterit doceri. iam ego, Protagora, omnia haec spectans sursum deorsum turbata mirum in modum, omnino propensus sum eo, ut manifesta haec fiant, et pervelim haec nos persequentes ad virtutem, quid sit, progredi, iterumque de ipsa quaerere, an possit doceri necne, ne forte nos Epimetheus ille etiam in quaestione fallat decipiens, sicut in distributione nos neglexit, ut tu ais. placuit mihi etiam in fabula Prometheus magis quam Epimetheus, illoque utens et prospiciens toti meae vitae omnia haec sedulo ago; atque si tu velles, quod initio iam dixi, una tecum libentissime haec perscrutarer. Tum Protagoras Equidem, inquit, Socrate, laudo propensum tuum animum et orationis quam sequeris expositionem. etenim ut in universum me non esse malum hominem arbitror, ita omnium minime invidum; nam etiam de te aliis iam dixi, me omnium quos convenio

ἐντυγχάνω πολὺ μάλιστα ἄγαμαι σέ, τῶν μὲν τηλικούτων καὶ πάνυ· καὶ λέγω γε ὅτι οὐκ ἂν θαυμάζοιμι, εἰ τῶν ἐλλογίμων γένοιο ἀνδρῶν ἐπὶ σοφίᾳ. καὶ περὶ τούτων δὲ ἐςαῦθις, ὅταν βούλῃ, διέξιμεν, νῦν δ' ὥρα ἤδη καὶ ἐπ' ἄλλο τι τρέ*πεσθαι. Ἀλλ', ἦν δ' ἐγώ, οὕτω χρὴ ποιεῖν, εἴ σοι 362
δοκεῖ· καὶ γὰρ ἐμοὶ οἷπερ ἔφην ἰέναι πάλαι ὥρα, ἀλλὰ Καλλίᾳ τῷ καλῷ χαριζόμενος παρέμεινα.

Ταῦτ' εἰπόντες καὶ ἀκούσαντες ἀπῆμεν.

maximi te aestimare, eorum certe qui tuae aetatis sunt omnino; quin etiam dico me non esse miraturum, si celebrium in sapientia virorum exsistas. atque haec alias, si vis, persequemur; nunc tempus iam est ad aliud quid pergendi. Sane, inquam, ita facere oportet, si tibi videtur; nam me quoque eo quo dixi ire iamdudum oportuit; at Calliae pulchro gratificans mansi.

His dictis et auditis discessimus.

ΦΑΙΔΡΟΣ.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ ΦΑΙΔΡΟΣ

Ὦ φίλε Φαῖδρε, ποῖ δὴ καὶ πόθεν; 227

ΦΑΙ. Παρὰ Λυσίου, ὦ Σώκρατες, τοῦ Κεφάλου, πορεύομαι δὲ πρὸς περίπατον ἔξω τείχους· συχνὸν γὰρ ἐκεῖ διέτριψα χρόνον καθήμενος ἐξ ἑωθινοῦ· τῷ δὲ σῷ καὶ ἐμῷ ἑταίρῳ πειθόμενος Ἀκουμενῷ κατὰ τὰς ὁδοὺς ποιοῦμαι τοὺς περιπάτους· φησὶ γὰρ ἀκοπωτέρους τῶν ἐν τοῖς * δρόμοις εἶναι. B

ΣΩΚ. Καλῶς γάρ, ὦ ἑταῖρε, λέγει· ἀτὰρ Λυσίας ἦν, ὡς ἔοικεν, ἐν ἄστει;

ΦΑΙ. Ναί, παρ' Ἐπικράτει, ἐν τῇδε τῇ πλησίον τοῦ Ὀλυμπίου οἰκίᾳ τῇ Μορυχίᾳ.

ΣΩΚ. Τίς οὖν δὴ ἦν ἡ διατριβή; ἢ δῆλον ὅτι τῶν λόγων ὑμᾶς Λυσίας εἱστία;

ΦΑΙ. Πεύσει, εἴ σοι σχολὴ προϊόντι ἀκούειν.

ΣΩΚ. Τί δαί *); οὐκ ἂν οἴει με κατὰ Πίνδαρον καὶ ἀσχολίας ὑπέρτερον πρᾶγμα ποιήσασθαι, τὸ σήν τε καὶ Λυσίου διατριβὴν ἀκοῦσαι;

ΦΑΙ. * Πρόαγε δή. C

ΣΩΚ. Λέγοις ἄν.

ΦΑΙ. Καὶ μήν, ὦ Σώκρατες, προσήκουσά γέ σοι ἡ ἀκοή· ὁ γάρ τοι λόγος ἦν, περὶ ὃν διετρίβομεν, οὐκ οἶδ' ὅντινα τρόπον ἐρωτικός. γέγραφε γὰρ δὴ ὁ Λυσίας πειρώμενόν τινα τῶν καλῶν, οὐχ ὑπὸ ἐραστοῦ δέ· ἀλλ' αὐτὸ δὴ τοῦτο καὶ κεκόμψευται· λέγει γὰρ ὡς χαριστέον μὴ ἐρῶντι μᾶλλον ἢ ἐρῶντι.

ΣΩΚ. Ὦ γενναῖος! εἴθε γράψειεν, ὡς χρὴ πένητι μᾶλλον ἢ πλουσίῳ, καὶ πρεσβυτέρῳ ἢ νεωτέρῳ, καὶ ὅσα ἄλλα ἐμοί τε * πρόσεστι καὶ τοῖς πολλοῖς ἡμῶν· ἦ γὰρ D ἂν ἀστεῖοι καὶ δημωφελεῖς εἶεν οἱ λόγοι. ἔγωγ' οὖν οὕτως

*) γρ. δή.

SOCRATES PHAEDRVS

So. O care Phaedre, quonam et unde?

Phae. A Lysia, Socrate, Cephali filio, et eo ambulatum extra murum; multum enim apud ipsum traduxi temporis sedens a mane; tuo autem et meo amico obtemperans Acumeno in viis conficio ambulationes; dicit enim has magis reficere quam illas in xystis.

So. Recte vero, amice, dicit; at Lysias, ut significas, in urbe erat?

Phae. Vero, apud Epicratem, hic prope Olympium in domo Morychia.

So. In quanam re otium consumpsistis? an dubium non est, quin orationibus, ut solet, Lysias vos paverit?

Phae. Comperies, si tibi otium progrediendi atque audiendi.

So. Quid ita? Nonne me putas secundum Pindarum quavis etiam occupatione superius habiturum esse, tuam et Lysiae colloquutionem audire?

Phae. Procede dum.

So. Dic, quaeso.

Phae. Et sane, Socrate, accommodata tibi est auditio; enimvero oratio, in qua otium consumpsimus, nescio quomodo amatoria erat. scripsit videlicet Lysias de pulchro quodam sollicitando quidem, neque tamen ab amatore: sed hoc ipsum scilicet argute finxit; dicit enim, vacuo ab amore potius gratificandum esse quam amanti.

So. O generose! utinam scripsisset, oportere pauperi potius gratificari quam diviti, et seniori potius quam iuniori, et quae alia in me cadunt et in plurimos nostrûm. profecto enim scitae omnibusque salutares ta-

ἐπιτεθύμηκα ἀκοῦσαι, ὥστε, ἂν βαδίζων ποιῇ τὸν περίπατον Μέγαράδε καὶ κατὰ Ἡρόδικον προςβὰς τῷ τείχει πάλιν ἀπίῃς, οὐ μή σου ἀπολειφθῶ.

ΦΑΙ. Πῶς λέγεις, ὦ βέλτιστε Σώκρατες; οἴει με, ἃ
Λυ*σίας ἐν πολλῷ χρόνῳ κατὰ σχολὴν ξυνέθηκε, δεινότα- 228
τος ὢν τῶν νῦν γράφειν, ταῦτα ἰδιώτην ὄντα ἀπομνημο-
νεύσειν ἀξίως ἐκείνου; πολλοῦ γε δέω· καίτοι ἐβουλόμην
γ' ἂν μᾶλλον, ἤ μοι πολὺ χρυσίον γενέσθαι.

ΣΩΚ. Ὦ Φαῖδρε, εἰ ἐγὼ Φαῖδρον ἀγνοῶ, καὶ ἐμαυ-
τοῦ ἐπιλέλησμαι· ἀλλὰ γὰρ οὐδέτερα ἔστι τούτων, εὖ
οἶδα *), ὅτι Λυσίου λόγον ἀκούων ἐκεῖνος οὐ μόνον ἅπαξ
ἤκουσεν, ἀλλὰ καὶ πολλάκις ἐπαναλαμβάνων ἐκέλευσέν οἱ
λέγειν, ὁ δὲ * ἐπείθετο προθύμως· τῷ δὲ οὐδὲ ταῦτα ἦν B
ἱκανά, ἀλλὰ τελευτῶν παραλαβὼν τὸ βιβλίον, ἃ μάλιστα
ἐπεθύμει ἐπεσκόπει· καὶ τοῦτο δρῶν ἐξ ἑωθινοῦ καθήμε-
νος, ἀπειπὼν εἰς περίπατον ᾔει, ὡς μὲν ἐγὼ οἶμαι, νὴ τὸν
κύνα, ἐξεπιστάμενος τὸν λόγον, εἰ μὴ πάνυ τις ἦν μακρός.
ἐπορεύετο δ' ἐκτὸς τείχους, ἵνα μελετῴη· ἀπαντήσας δὲ τῷ
νοσοῦντι περὶ λόγων ἀκοήν, ἰδὼν μὲν ἰόντα ἥσθη, ὅτι
ἕξοι τὸν ξυγκορυβαντιῶντα, καὶ προάγειν ἐκέλευε· * δεο- C
μένου δὲ λέγειν τοῦ τῶν λόγων ἐραστοῦ, ἐθρύπτετο ὡς δὴ
οὐκ ἐπιθυμῶν λέγειν, τελευτῶν δὲ ἔμελλε, καὶ εἰ μή τις
ἑκὼν ἀκούοι, βίᾳ ἐρεῖν. σὺ οὖν, ὦ Φαῖδρε, αὐτοῦ δεή-
θητι, ὅπερ τάχα πάντως ποιήσει, νῦν ἤδη ποιεῖν.

ΦΑΙ. Ἐμοὶ ὡς ἀληθῶς πολὺ κράτιστόν ἐστιν, οὕτως ὅπως δύναμαι λέγειν· ὥς μοι δοκεῖς σὺ οὐδαμῶς με ἀφήσειν, πρὶν ἂν εἴπω ἁμωςγέπως.

ΣΩΚ. Πάνυ γάρ σοι ἀληθῆ δοκῶ.

ΦΑΙ. Οὑτωσὶ τοίνυν ποιήσω· τῷ ὄν*τι γάρ, ὦ Σώ- D

---

*) Ie. ἀλλ' εὖ οἶδα.

les essent orationes. iam equidem tanto eam opere audire concupisco, ut, etiamsi progrediens ambulationem conficias Megaram et, quod Herodicus praecipit, ad murum accedens rursus abeas, nullo modo pone te remansurus sim.

Phae. Quomodo dicis, mi optime Socrates? arbitraris, quae Lysias multum temporis consumens per otium composuit, gravissimus omnium, qui nunc sunt, in scribendo, haec me imperitum esse relaturum pro ipsius dignitate? multum utique absum; quamquam mallem me id valere potius, quam multum auri mihi obtingere.

So. O Phaedre, si ego Phaedrum ignoro, mei quoque ipsius oblitus sum; at enim neutrum horum est, sed bene scio ipsum, Lysiae oratione audita, non semel tantum eam audivisse, sed iterum illum iussisse sibi eam praelegere, illum vero obtemperasse libenter; huic autem ne hoc quidem satis erat, sed ad extremum sumens librum, quae maxime cupiebat inspexit, idque quum fecisset a mane sedens, defatigatus ambulatum ivit, ut equidem arbitror, per canem, memoriter tenens orationem, nisi nimis longa erat. profectus autem est extra murum, ut meditaretur; ibique obviam factus homini, cuius animus aegrotat e cupiditate orationum audiendarum, laetatus est venientem spectans, quod habiturus esset una bacchantem, et procedere eum iussit; petente autem orationum amatore, ut eam diceret, delicias fecit quasi dicere non cuperet, tandem vero patebat ipsum etiam, si quis sponte non auditurus esset, per vim dicturum esse. tu igitur, Phaedre, roga ipsum, ut, quod mox omni modo facturus est, iam nunc faciat.

Phae. Mihi profecto longe optimum est, ita ut possum dicere; nam videris mihi nullo me modo dimissurus esse, donec dicam quacumque ratione.

So. Prorsus vere de me iudicas.

Phae. Ita igitur facturus sum: revera enim, So-

κρατες, παντὸς μᾶλλον τά γε ῥήματα οὐκ ἐξέμαθον, τὴν μέντοι διάνοιαν σχεδὸν ἁπάντων, οἷς ἔφη διαφέρειν τὰ τοῦ ἐρῶντος ἢ τὰ τοῦ μή, ἐν κεφαλαίοις ἕκαστον ἐφεξῆς δίειμι, ἀρξάμενος ἀπὸ τοῦ πρώτου.

ΣΩΚ. Δείξας γε πρῶτον, ὦ φιλότης, τί ἄρα ἐν τῇ ἀριστερᾷ ἔχεις ὑπὸ τῷ ἱματίῳ· τοπάζω γάρ σε ἔχειν τὸν λόγον αὐτόν· εἰ δὲ τοῦτο ἔστιν, οὑτωσὶ διανοοῦ περὶ ἐμοῦ, ὡς ἐγώ σε πάνυ μὲν φιλῶ, παρόντος δὲ * Λυσίου E
ἐμαυτόν σοι ἐμμελετᾶν παρέχειν οὐ πάνυ δέδοκται. ἀλλ' ἴθι, δείκνυε.

ΦΑΙ. Παῦε! ἐκκέκρουκάς με ἐλπίδος, ὦ Σώκρατες, ἣν εἶχον ἐν σοὶ ὡς ἐγγυμνασόμενος. ἀλλὰ ποῦ δὴ βούλει καθιζόμενοι ἀναγνῶ*μεν; 229

ΣΩΚ. Δεῦρ' ἐκτραπόμενοι κατὰ τὸν Ἰλισσὸν ἴωμεν, εἶτα, ὅπου ἂν δόξῃ, ἐν ἡσυχίᾳ καθιζώμεθα.

ΦΑΙ. Εἰς καιρόν, ὡς ἔοικεν, ἀνυπόδητος ὢν ἔτυχον· σὺ μὲν γὰρ δὴ ἀεί. ῥᾷστον οὖν ἡμῖν κατὰ τὸ ὑδάτιον βρέχουσι τοὺς πόδας ἰέναι, καὶ οὐκ ἀηδές, ἄλλως τε καὶ τήνδε τὴν ὥραν τοῦ ἔτους τε καὶ τῆς ἡμέρας.

ΣΩΚ. Πρόαγε δὴ καὶ σκόπει ἅμα, ὅπου καθιζησόμεθα.

ΦΑΙ. Ὁρᾷς οὖν ἐκείνην τὴν ὑψηλοτάτην πλάτανον;

ΣΩΚ. Τί μήν;

ΦΑΙ. Ἐκεῖ * σκιά τ' ἐστὶ καὶ πνεῦμα μέτριον καὶ B
πόα καθίζεσθαι, ἤ, ἐὰν βουλώμεθα, κατακλιθῆναι.

ΣΩΚ. Προάγοις ἄν.

ΦΑΙ. Εἰπέ μοι, ὦ Σώκρατες, οὐκ ἐνθένδε μέντοι ποθὲν ἀπὸ τοῦ Ἰλισσοῦ λέγεται ὁ Βορέας τὴν Ὠρείθυιαν ἁρπάσαι;

ΣΩΚ. Λέγεται γάρ.

ΦΑΙ. Ἆρ' οὖν ἐνθένδε; χαρίεντα γοῦν καὶ καθαρὰ καὶ διαφανῆ τὰ ὑδάτια φαίνεται, καὶ ἐπιτήδεια κόραις παίζειν παρ' αὐτά.

ΣΩΚ. Οὔκ, ἀλλὰ κάτωθεν, ὅσον δύ' ἢ τρία στά*δια, C
ἢ πρὸς τὸ τῆς Ἀγραίας διαβαίνομεν, καί πού τίς ἐστι βωμὸς αὐτόθι Βορέου.

crate, verba ipſa neutiquam edidici, argumentum tamen fere omnium, quibus differre dixit amantis et ab amore vacui conditionem, ſummatim unumquodque deinceps perſequuturus ſum, ordiens a primo.

So. Utique ſi prius oſtenderis, amice, quid in ſiniſtra teneas ſub pallio; ſuspicor enim te ipſam habere orationem; quod ſi eſt, ita exiſtima de me, valde quidem me amare te, praesente tamen Lyſia me tibi dedere ad exercendum, haudquaquam ſtatutum habeo cum animo. Agedum, oſtende.

Phae. Apage! eluſiſti ſpem, quam habueram fore ut in te, Socrate, me exercerem. Sed ubinam vis confidentes legamus?

So. Huc declinantes iuxta Iliſſum pergamus, tum, ſicubi placuerit, in tranquillo conſidamus.

Phae. Opportune, ut apparet, discalceatus ſum; tu videlicet ſemper es. facillimum igitur nobis iuxta aquulam irrigantibus pedes procedere et haud incommodum, praeſertim hoc et anni et diei tempore.

So. Progredere dum et circumſpice ſimul, ubi conſidere poſſimus.

Phae. Videsne illam altiſſimam platanum?

So. Quidni?

Phae. Ibi umbra eſt et aura temperata et gramen ad conſidendum vel, ſi malumus, cubandum.

So. Progredere, quaeſo.

Phae. Dic mihi, Socrate, nonne hinc fere ab Iliſſo dicitur Boreas Orithyiam ſuſtuliſſe.

So. Dicitur vero.

Phae. Num igitur hinc? venuſta certe, limpida et pellucida aquula videtur et accommodata puellis ad ipſam luſuris.

So. Non hinc, ſed infra ad duo vel tria ſtadia, qua ad Agraeae templum transimus, eſtque, ni fallor, Boreae ibi ſacellum aliquod.

ΦΑΙ. Οὐ πάνυ νενόηκα. ἀλλ᾽ εἰπὲ πρὸς Διός, ὦ Σώκρατες, καὶ σὺ τοῦτο τὸ μυθολόγημα πείθει ἀληθὲς εἶναι;

ΣΩΚ. Ἀλλ᾽ εἰ ἀπιστοίην, ὥσπερ οἱ σοφοί, οὐκ ἂν ἄτοπος εἴην· εἶτα σοφιζόμενος φαίην*), αὐτὴν πνεῦμα Βορέου κατὰ τῶν πλησίον πετρῶν σὺν Φαρμακείᾳ παίζουσαν ὦσαι, καὶ οὕτω δὴ τελευτήσασαν λεχθῆναι ὑπὸ τοῦ Βορέου ἀνάρπαστον γεγονέναι, ἢ ἐξ Ἀρείου πάγου· λέγεται D γὰρ αὖ καὶ οὗτος ὁ λόγος, ὡς ἐκεῖθεν, ἀλλ᾽ οὐκ ἐνθένδε ἡρπάσθη. ἐγὼ δέ, ὦ Φαῖδρε, ἄλλως μὲν τὰ τοιαῦτα χαρίεντα ἡγοῦμαι, λίαν δὲ δεινοῦ καὶ ἐπιπόνου καὶ οὐ πάνυ εὐτυχοῦς ἀνδρός, κατ᾽ ἄλλο μὲν οὐδέν, ὅτι δ᾽ αὐτῷ ἀνάγκη μετὰ τοῦτο τὸ τῶν Ἱπποκενταύρων εἶδος ἐπανορθοῦσθαι, καὶ αὖθις τὸ τῆς Χιμαίρας· καὶ ἐπιῤῥεῖ δὲ ὄχλος τοιούτων Γοργόνων καὶ Πηγάσων καὶ ἄλλων ἀμηχάνων πλήθει τε καὶ ἀτοπίᾳ τερατολόγων τινῶν φύσεων, αἷς εἴ E τις ἀπιστῶν προσβιβᾷ κατὰ τὸ εἰκὸς ἕκαστον, ἅτε ἀγροίκῳ τινὶ σοφίᾳ χρώμενος, πολλῆς αὐτῷ σχολῆς δεήσει. ἐμοὶ δὲ πρὸς ταῦτα οὐδαμῶς ἐστι σχολή· τὸ δὲ αἴτιον, ὦ φίλε, τούτου τόδε· οὐ δύναμαί πω κατὰ τὸ Δελφικὸν γράμμα γνῶναι ἐμαυτόν· γελοῖον δέ μοι φαίνεται, τοῦτ᾽ ἔτι ἀγνο- 230
οῦντα τὰ ἀλλότρια σκοπεῖν. ὅθεν δὴ χαίρειν ἐάσας ταῦτα, πειθόμενος δὲ τῷ νομιζομένῳ περὶ αὐτῶν, ὃ νῦν δὴ ἔλεγον, σκοπῶ οὐ ταῦτα, ἀλλὰ ἐμαυτόν, εἴτε τι θηρίον ὢν τυγχάνω Τυφῶνος πολυπλοκώτερον καὶ μᾶλλον ἐπιτεθυμμένον, εἴτε ἡμερώτερόν τε καὶ ἁπλούστερον ζῶον, θείας τινὸς καὶ ἀτύφου μοίρας φύσει μετέχον. ἀτάρ, ὦ ἑταῖρε, μεταξὺ τῶν λόγων, ἆρ᾽ οὐ τόδε ἦν τὸ δένδρον, ἐφ᾽ ὅπερ ἦγες ἡμᾶς;

ΦΑΙ. Τοῦτο μὲν οὖν αὐτό. B

ΣΩΚ. Νὴ τὴν Ἥραν, καλή γε ἡ καταγωγή· ἥ τε γὰρ πλάτανος αὕτη μάλα ἀμφιλαφής τε καὶ ὑψηλή, τοῦ τε ἄγνου τὸ ὕψος καὶ τὸ σύσκιον πάγκαλον καὶ ὡς**) ἀκμὴν ἔχει τῆς ἄνθης, ὡς ἂν εὐωδέστατον παρέχοι τὸν τόπον· ἥ τε

*) ἴσ. φαίην ἄν.
**) ἴσ. οὕτως.

Phae. Plane nescivi. sed dic mihi per Iovem, Socrate, tune etiam hanc fabellam credis veram esse?

So. At si fidem ei nullam haberem, sicut sapientes, haud ineptus essem; tum comminiscens dicerem, Boream eam ventum de propinquis rupibus cum Pharmacea ludentem deturbasse, et ita videlicet mortuam dictam esse a Borea abreptam, vel de Areopago; fertur enim etiam haec fama, eam hinc, non illinc sublatam esse. ego vero, Phaedre, ceterum quidem talia lepida, nimis tamen arguti, laboriosi et neutiquam felicis esse viri iudico, hanc unam ob causam, quod eum oportet deinde Hippocentaurorum formam corrigere et rursus Chimaerae speciem; praeterea affluit turba huiusmodi Gorgonum et Pegasorum aliarumque monstrosarum quarundam naturarum incredibilis et multitudinis et ineptiae, quibus si quis fidem non habeat et ad probabilitatem velit unamquamque emendare, illiberalem quandam sapientiam adhibens, multo ipsi otio opus erit. mihi autem ad haec nullum plane otium est, et in causa, o amice, est hoc: nondum possum, quod Delphica inscriptio praecipit, me ipsum noscere; ridiculum vero mihi videtur, hoc adhuc ignorantem de alienis quaerere. quocirca haec missa faciens, credens autem id, quod volgo de iis existimatur, quod modo dixi, quaero non de his, sed de me ipso, num forte bestia sim Typhone multiplicius contexta magisque tumida, an mitior ac simplicior animans, divinae cuiusdam et a tumore alienae sortis natura particeps. at, o amice, ut sermonem huc deflectamus, nonne haec est arbor, ad quam nos ducere volebas?

Phae. Haec ipsa est.

So. Per Iunonem, pulchrum sane deversorium est; platanus enim haec admodum patula et excelsa, viticis altitudo atque opacitas perpulchra et eiusmodi flore viget, ut suavissimo locum odore perfundat; fons prae-

αὖ πηγὴ χαριεστάτη ὑπὸ τῆς πλατάνου ῥεῖ μάλα ψυχροῦ ὕδατος, ὥςγε τῷ ποδὶ τεκμήρασθαι· νυμφῶν τέ τινων καὶ Ἀχελώου ἱερὸν ἀπὸ τῶν κορῶν τε καὶ ἀγαλμάτων ἔοικεν εἶναι· εἰ δ' αὖ * βούλει, τὸ εὔπνουν τοῦ τόπου ὡς ἀγα- C πητόν τε καὶ σφόδρα ἡδύ, θερινόν τε καὶ λιγυρὸν ὑπηχεῖ τῷ τῶν τεττίγων χορῷ· πάντων δὲ κομψότατον τὸ τῆς πόας, ὅτι ἐν ἠρέμα προςάντει ἱκανὴ πέφυκε κατακλινέντι τὴν κεφαλὴν παγκάλως ἔχειν, ὥςτε ἄριστά σοι ἐξενάγηται, ὦ φίλε Φαῖδρε.

ΦΑΙ. Σὺ δέ γε, ὦ θαυμάσιε, ἀτοπώτατός τις φαίνει· ἀτεχνῶς γάρ, ὃ λέγεις, ξεναγουμένῳ τινὶ καὶ οὐκ ἐπιχωρίῳ ἔοικας· οὕτως ἐκ τοῦ ἄστεος οὔτ' εἰς * τὴν D ὑπερορίαν ἀποδημεῖς, οὔτ' ἔξω τείχους ἔμοιγε δοκεῖς τὸ παράπαν ἐξιέναι.

ΣΩΚ. Ξυγγίγνωσκέ μοι, ὦ ἄριστε· φιλομαθὴς γάρ εἰμι· τὰ μὲν οὖν χωρία καὶ τὰ δένδρα οὐδέν μ' ἐθέλει διδάσκειν, οἱ δ' ἐν τῷ ἄστει ἄνθρωποι. σὺ μέντοι δοκεῖς μοι τῆς ἐμῆς ἐξόδου τὸ φάρμακον εὑρηκέναι· ὥςπερ γὰρ οἱ τὰ πεινῶντα θρέμματα θαλλὸν ἤ τινα καρπὸν προσείοντες ἄγουσι, σὺ ἐμοὶ λόγους οὕτω προτείνων ἐν βιβλίοις τήν τε Ἀττικὴν φαί*νει περιάξειν ἅπασαν καὶ ὅποι ἂν E ἄλλοσε βούλῃ. νῦν δ' οὖν ἐν τῷ παρόντι δεῦρ' ἀφικόμενος ἐγὼ μέν μοι δοκῶ κατακείσεσθαι, σὺ δ' ἐν ὁποίῳ σχήματι οἴει ῥᾷστα ἀναγνώσεσθαι, τοῦτο ἑλόμενος ἀναγίγνωσκε.

ΦΑΙ. Ἄκουε δή.

Περὶ μὲν τῶν ἐμῶν πραγμάτων ἐπίστασαι, καὶ ὡς νομίζω ξυμφέρειν ἡμῖν τούτων γενομένων, ἀκήκοας· ἀξιῶ δὲ μὴ διὰ τοῦτο ἀτυ*χῆσαι ὧν δέομαι, ὅτι οὐκ ἐραστὴς 231 ὤν σου τυγχάνω· ὡς ἐκείνοις μὲν τότε μεταμέλει ὧν ἂν εὖ ποιήσωσιν, ἐπειδὰν τῆς ἐπιθυμίας παύσωνται, τοῖς δὲ οὐκ ἔστι χρόνος, ἐν ᾧ μεταγνῶναι προςήκει· οὐ γὰρ ὑπ' ἀνάγκης, ἀλλ' ἑκόντες, ὡς ἂν ἄριστα περὶ τῶν οἰκείων βουλεύσαιντο, πρὸς τὴν δύναμιν τὴν αὑτῶν εὖ ποιοῦσιν. ἔτι δὲ

terea amoenissimus sub platano fluit admodum frigidae aquae, ut pede tentans colligas; Nympharum aliquarum et Acheloi sacellum propter pupas et simulacra videtur esse; hoc porro si vis, perquam acceptum locus perflatum habet et valde iucundum, eiusque aestivus stridulusque sibilus insonat ad cicadarum chorum; omnium vero lepidissimum est gramen, propterea quod lenis eius acclivitas accommodata est ad cubandum, ut capite oppido pulchre quiescas. quocirca optime hospitis circumducendi munus explevisti, o care Phaedre.

Phae. Tu sane, o mirifice, admirabilissimus videris; revera enim, ut dicis, hospitis cuiusdam circumducendi, non indigenae similis es; adeo ex urbe neque in regiones externas proficisceris, neque extra murum mihi videris omnino excedere.

So. Ignosce mihi, optime; etenim discendi cupidus sum, regiones autem et arbores nihil prorsus me docent, homines vero in urbe. attamen tu mihi videris remedium, quod ad exeundum me incitet, invenisse; quemadmodum enim, qui fruticem vel fructum aliquem protendunt, esurientia pecora ducunt, ita orationes mihi praetendens in libris per Atticam videris me circumducturus esse totam, et quocumque volueris. nunc vero in praesentia, quum huc venerim, libet mihi recumbere, tu autem in quo statu te censes commodissime lecturum esse, hoc sumpto lege.

Phae. Audi dum.

Quomodo res meae se habeant scis, et me arbitrari nobis prodesse hoc si fieret, audivisti; aequum vero iudico nullam me iccirco repulsam eorum accipere quae peto, quod non sum amator tuus; nam illos tum poenitet eorum, quae bene fecerunt, quum cupiditatem deposuerunt, his vero nullum est tempus, quo sententiam mutare iis conveniat; neque enim necessitate aliqua adstricti, sed sponte ea ratione qua rebus suis optime consulant pro suis ipsi viribus bene faciunt. praeterea

οἱ μὲν ἐρῶντες σκοποῦσιν, ἅ τε κακῶς διέθεντο τῶν αὑτῶν διὰ τὸν ἔρωτα, καὶ ἃ πεποιήκασιν εὖ, καὶ ὃν εἶχον πόνον * προςτιθέντες, ἡγοῦνται πάλαι τὴν ἀξίαν ἀποδεδωκέναι χάριν τοῖς ἐρωμένοις· τοῖς δὲ μὴ ἐρῶσιν οὔτε τὴν τῶν οἰκείων ἀμέλειαν διὰ τοῦτο ἔστι προφασίζεσθαι, οὔτε τοὺς παρεληλυθότας πόνους ὑπολογίζεσθαι, οὔτε τὰς πρὸς τοὺς προςήκοντας διαφορὰς αἰτιάσασθαι· ὥςτε περιῃρημένων τοσούτων κακῶν, οὐδὲν ὑπολείπεται ἀλλ' ἢ ποιεῖν προθύμως, ὅ τι ἂν αὐτοῖς οἴωνται πράξαντες χαριεῖσθαι. ἔτι δὲ εἰ διὰ τοῦτο ἄξιον τοὺς ἐ*ρῶντας περὶ πολλοῦ ποιεῖσθαι, ὅτι τούτους μάλιστά φασι φιλεῖν, ὧν ἂν ἐρῶσι, καὶ ἕτοιμοί εἰσι καὶ ἐκ τῶν λόγων καὶ ἐκ τῶν ἔργων τοῖς ἄλλοις ἀπεχθανόμενοι τοῖς ἐρωμένοις χαρίζεσθαι, ῥᾴδιον γνῶναι, εἰ ἀληθῆ λέγουσιν, ὅτι, ὅσων ἂν ὕστερον ἐρασθῶσιν, ἐκείνους αὐτῶν περὶ πλείονος ποιήσονται, καὶ δῆλον ὅτι, ἐὰν ἐκείνοις δοκῇ, καὶ τούτους κακῶς ποιήσουσι. καίτοι πῶς εἰκός ἐστι τοιοῦτον πρᾶγμα προέσθαι τοιαύτην ἔχοντι ξυμφοράν, ἣν οὐδ' ἂν * ἐπιχειρήσειεν οὐδεὶς ἔμπειρος ὢν ἀποτρέπειν; καὶ γὰρ αὐτοὶ ὁμολογοῦσι νοσεῖν μᾶλλον ἢ σωφρονεῖν, καὶ εἰδέναι ὅτι κακῶς φρονοῦσιν, ἀλλ' οὐ δύνασθαι αὐτῶν κρατεῖν· ὥςτε πῶς ἂν εὖ φρονήσαντες ταῦτα καλῶς ἔχειν ἡγήσαιντο, περὶ ὧν οὕτω διακείμενοι βουλεύονται *); καὶ μὲν δή, εἰ μὲν ἐκ τῶν ἐρώντων τὸν βέλτιστον αἱροῖο, ἐξ ὀλίγων ἄν σοι ἡ ἔκλεξις εἴη, εἰ δ' ἐκ τῶν ἄλλων τὸν σαυτῷ ἐπιτηδειότατον, ἐκ πολλῶν· ὥςτε πολὺ πλείων ἐλπίς, ἐν τοῖς * πολλοῖς ὄντα τυχεῖν τὸν ἄξιον τῆς σῆς φιλίας.

B, C, D, E

Εἰ τοίνυν τὸν νόμον τὸν καθεστηκότα δέδοικας, μὴ πυθομένων τῶν ἀνθρώπων ὄνειδός σοι γένηται, εἰκός ἐστι, τοὺς μὲν ἐρῶντας, οὕτως ἂν οἰο*μένους καὶ ὑπὸ τῶν ἄλλων ζηλοῦσθαι, ὥςπερ αὐτοὺς ὑφ' αὑτῶν, ἐπαρθῆναι [τῷ] λέγειν καὶ φιλοτιμουμένους ἐπιδείκνυσθαι πρὸς ἅπαντας, ὅτι οὐκ ἄλλως αὐτοῖς πεπόνηται, τοὺς δὲ μὴ ἐρῶντας, κρείττους αὑτῶν ὄντας, τὸ βέλτιστον ἀντὶ τῆς δόξης τῆς παρὰ τῶν ἀνθρώπων αἱρεῖσθαι. ἔτι δὲ τοὺς μὲν 232

*) γρ. βούλονται.

amantes perpendunt, quicquid rerum suarum male constituerint propter amorem et quicquid bene fecerint, et laborem quem habuerint addentes arbitrantur iamdudum meritam debitamque retulisse gratiam amatis; iis vero, qui non amant, neque rerum suarum negligentiam hanc ob causam licet praetendere, neque praeteritorum laborum rationem ducere, neque dissidia cum necessariis causari: ut, circumcisis tantis malis, nihil iis relinquatur, nisi ut impigre faciant, quodcumque illis praestantes arbitrentur gratum se facturos esse. praeterea si iccirco par est amantes magni aestimari, quod hi maxime dicuntur diligere, si quos amore prosequantur, paratique esse et verbis et re, in reliquorum offensionem incurrentes, amatis gratificari, facile est intelligere, an vera dicantur, inde quod, quoscumque postea amaturi sunt, eos ipsis pluris aestimabunt et sine ulla controversia, si illis visum fuerit, ipsis etiam male facient. quamquam qui par sit eiusmodi rem proiici homini eiusmodi habenti malum, quod ne incipiat quidem peritus quisquam avertere? etenim ipsi fatentur insanire se magis quam sapere, et scire quidem se mentis non esse compotes, sed non posse sibi temperare. quocirca qui, ad sanitatem quum redierint, haec bene habere existimaturi sint, de quibus ita affecti consulant? quin etiam si ex amantibus optimum volueris eligere, e paucis tibi eligendi optio erit, sin e ceteris tibi accommodatissimum, e pluribus; quocirca longe maior spes est fore ut in multitudine reperiatur dignus amicitia tua.

Quodsi persuasionem publice receptam vereris, ne videlicet, si compererint homines, probro tibi sit, verisimile est, amantes quidem, qui ita arbitrentur sibi ceteros invidere, ut ipsi inter se invideant, eo incitari, ut dicant et ambitione ducti ostentent apud omnes, se non frustra laborasse, eos autem, qui non ament, quippe qui sibi temperent, id quod optimum est famae apud homines consequendae praeponere. praeterea amantes

ἐρῶντας πολλοὺς ἀνάγκη πυθέσθαι καὶ ἰδεῖν ἀκολουθοῦν-
τας τοῖς ἐρωμένοις καὶ ἔργον τοῦτο ποιουμένους, ὥςτε,
ὅταν ὀφθῶσι διαλεγόμενοι * ἀλλήλοις, τότε αὐτοὺς οἴον- B
ται ἢ γεγενημένης ἢ μελλούσης ἔσεσθαι τῆς ἐπιθυμίας
ξυνεῖναι· τοὺς δὲ μὴ ἐρῶντας οὐδ' αἰτιᾶσθαι διὰ τὴν ξυν-
ουσίαν ἐπιχειροῦσιν, εἰδότες ὅτι ἀναγκαῖόν ἐστιν ἢ διὰ
φιλίαν τῳ διαλέγεσθαι ἢ δι' ἄλλην τινὰ ἡδονήν. καὶ μὲν
δή, εἴ σοι δέος παρέστηκεν ἡγουμένῳ, χαλεπὸν εἶναι φι-
λίαν ξυμμένειν, καὶ ἄλλῳ μὲν τρόπῳ διαφορᾶς γενομένης
κοινὴν ἀμφοτέροις καταστῆναι τὴν ξυμφοράν, προεμένου
δὲ σοῦ ἃ * περὶ πλείστου ποιεῖ, μεγάλην ἄν σοι βλάβην C
γενέσθαι, εἰκότως ἂν τοὺς ἐρῶντας μᾶλλον φοβοῖο· πολ-
λὰ γὰρ αὐτοὺς ἔστι τὰ λυποῦντα, καὶ πάντ' ἐπὶ τῇ αὐ-
τῶν βλάβῃ νομίζουσι γίγνεσθαι. διόπερ καὶ τὰς πρὸς
τοὺς ἄλλους τῶν ἐρωμένων ξυνουσίας ἀποτρέπουσι, φο-
βούμενοι τοὺς μὲν οὐσίαν κεκτημένους, μὴ χρήμασιν αὐ-
τοὺς ὑπερβάλωνται, τοὺς δὲ πεπαιδευμένους, μὴ ξυνέσει
κρείττους γένωνται, τῶν δ' ἄλλο τι κεκτημένων ἀγαθὸν
τὴν * δύναμιν ἑκάστου φυλάττονται· πείσαντες μὲν οὖν D
ἀπέχθεσθαί σε τούτοις, εἰς ἐρημίαν φίλων καθιστᾶσιν· ἂν
δὲ τὸ σαυτοῦ σκοπῶν ἄμεινον ἐκείνων φρονῇς, ἥξεις αὐ-
τοῖς εἰς διαφοράν. ὅσοι δὲ μὴ ἐρῶντες ἔτυχον, ἀλλὰ δι'
ἀρετὴν ἔπραξαν ὧν ἐδέοντο, οὐκ ἂν τοῖς ξυνοῦσι φθο-
νοῖεν, ἀλλὰ τοὺς μὴ ἐθέλοντας μισοῖεν, ἡγούμενοι ὑπ'
ἐκείνων μὲν ὑπερορᾶσθαι, ὑπὸ τῶν ξυνόντων δὲ ὠφελεῖ-
σθαι· ὥςτε πολὺ πλείων ἐλπίς, φιλίαν αὐ*τοῖς ἐκ τοῦ πρά- E
γματος ἢ ἔχθραν γενήσεσθαι.

Καὶ μὲν δὴ τῶν μὲν ἐρώντων πολλοὶ πρότερον τοῦ σώ-
ματος ἐπεθύμησαν, ἢ τὸν τρόπον ἔγνωσαν καὶ τῶν ἄλλων οἰ-
κείων ἔμπειροι ἐγένοντο· ὥςτε ἄδηλον, εἰ ἔτι αὐτοῖς τότε βου-
λήσονται φίλοι εἶναι, ἐπειδὰν τῆς ἐπιθυμίας παύσωνται·
*τοῖς δὲ μὴ ἐρῶσιν, οἳ καὶ πρότερον ἀλλήλοις φίλοι ὄντες 233
ταῦτα ἔπραξαν, οὐκ ἐξ ὧν ἂν εὖ πάθωσι ταῦτα εἰκὸς ἐλάτ-
τω τὴν φιλίαν αὐτοῖς ποιῆσαι, ἀλλὰ ταῦτα μνημεῖα
καταλειφθῆναι τῶν μελλόντων ἔσεσθαι. καὶ μὲν δὴ βελτίονί

quidem fieri non poteſt quin multi comperiant et videant ſectantes amatos idque ſedulo agentes, ita ut, quando eos conſpiciant inter ſe colloquentes, arbitrentur eos vel ob praeteritam vel ob futuram cupiditatem una eſſe, iis vero, qui non amant, ne conantur quidem conſuetudinem ut probrum obiicere, quia ſciunt, fieri non poſſe quin vel ob amicitiam cum aliquo colloquaris vel ob aliam quampiam voluptatem. quin etiam ſi in metu es cenſens haud facile fieri ut amicitia ſtabilis permaneat, et alias quidem, ſi disſidium intercedat, commune utrique eſſe malum, quum vero proieceris quod plurimi facias, magnum te detrimentum accepturum eſſe, iure amantes magis timebis; multa enim ſunt quae dolorem iis efficiant omniaque ſuo detrimento arbitrantur fieri. quocirca etiam amatorum cum ceteris conſuetudines avertunt, metuentes bonorum poſſeſſores, ne opibus ſe ſuperent, et eruditos, ne intelligentia praeſtent, et ſi quis aliud quippiam boni habet, eius facultatem verentur; perſuadentes igitur tibi, ut in illorum offenſionem incurras, efficiunt ut ab amicis deſtituaris; et ſi tibi ipſe proſpiciens prudentius quam illi feceris, concitabis eorum diſcordiam. quotquot vero non amando adepti, ſed virtute ſua conſequuti ſunt quod cupiverant, non invidebunt tecum verſantibus, ſed, qui noluerint, eos oderunt, exiſtimantes ab his te deſpici, ab illis vero adiuvari. quocirca longe maior ſpes eſt fore ut amicitia ipſis hac ex re, quam diſcordia, oriatur.

Quin etiam maior amantium pars prius corpus concupiſcit, quam mores cognovit et quae reliqua ſunt alicuius propria, experta eſt: ut incertum ſit, an tum adhuc in amicitia cum ipſis permanſuri ſint, quum cupiditatem depoſuerint; de iis vero qui non amant, quippe qui iam ante amicitia inter ſe coniuncti hoc perfecerint, non eſt veriſimile, per quae voluptate afficiantur, ea amicitiam eorum deminutura eſſe, ſed haec monumenta relictum iri futurorum officiorum. quin etiam melio-

σοι προσήκει γενέσθαι ἐμοὶ πειθομένῳ, ἢ ἐραστῇ· ἐκεῖνοι
μὲν γὰρ καὶ παρὰ τὸ βέλτιστον τά τε λεγόμενα καὶ τὰ
πραττόμενα ἐπαινοῦσι, τὰ μὲν δεδιότες μὴ ἀπέχθωνται, τὰ
δὲ καὶ αὐτοὶ χεῖρον διὰ * τὴν ἐπιθυμίαν γιγνώσκοντες. B
τοιαῦτα γὰρ ὁ ἔρως ἐπιδείκνυται· δυστυχοῦντας μέν, ἃ
μὴ λύπην τοῖς ἄλλοις παρέχει, ἀνιαρὰ ποιεῖ νομίζειν, εὐ-
τυχοῦντας δέ, καὶ τὰ μὴ ἡδονῆς ἄξια παρ' ἐκείνων ἐπαί-
νου ἀναγκάζει τυγχάνειν· ὥστε πολὺ μᾶλλον ἐλεεῖν τοὺς
ἐρωμένους ἢ ζηλοῦν αὐτοὺς προσήκει. ἐὰν δ' ἐμοὶ πείθῃ,
πρῶτον μὲν οὐ τὴν παροῦσαν ἡδονὴν θεραπεύων ξυνέσο-
μαί σοι, ἀλλὰ τὴν μέλλουσαν ὠφέλειαν ἔσεσθαι, οὐχ * ὑπ' C
ἔρωτος ἡττώμενος, ἀλλ' ἐμαυτοῦ κρατῶν, οὐδὲ διὰ σμικρὰ
ἰσχυρὰν ἔχθραν ἀναιρούμενος, ἀλλὰ διὰ μεγάλα βραδέως
ὀλίγην ὀργὴν ποιούμενος, τῶν μὲν ἀκουσίων ξυγγνώμην ἔχων,
τὰ δὲ ἑκούσια πειρώμενος ἀποτρέπειν· ταῦτα γάρ ἐστι φι-
λίας πολὺν χρόνον ἐσομένης τεκμήρια. εἰ δ' ἄρα σοι τοῦτο
παρέστηκεν, ὡς οὐχ οἷόν τε ἰσχυρὰν φιλίαν γενέσθαι, ἐὰν
μή τις ἐρῶν τυγχάνῃ, ἐνθυμεῖσθαι χρή, ὅτι οὔτ' ἂν τοὺς
υἱεῖς πε*ρὶ πολλοῦ ἐποιούμεθα, οὔτ' ἂν τοὺς πατέρας καὶ D
τὰς μητέρας, οὔτ' ἂν πιστοὺς φίλους ἐκεκτήμεθα, οἳ οὐκ
ἐξ ἐπιθυμίας τοιαύτης γεγόνασιν, ἀλλ' ἐξ ἑτέρων ἐπιτηδευ-
μάτων. ἔτι δὲ εἰ χρὴ τοῖς δεομένοις μάλιστα χαρίζεσθαι,
προσήκει καὶ τῶν ἄλλων μὴ τοὺς βελτίστους, ἀλλὰ τοὺς
ἀπορωτάτους εὖ ποιεῖν· μεγίστων γὰρ ἀπαλλαγέντες κακῶν
πλείστην χάριν αὐτοῖς εἴσονται. καὶ μὲν δὴ καὶ ἐν ταῖς
ἰδίαις δαπάναις οὐ τοὺς * φίλους ἄξιον παρακαλεῖν, ἀλλὰ E
τοὺς προσαιτοῦντας καὶ τοὺς δεομένους πλησμονῆς· ἐκεῖ-
νοι γὰρ καὶ ἀγαπήσουσι καὶ ἀκολουθήσουσι καὶ ἐπὶ τὰς
θύρας ἥξουσι καὶ μάλιστα ἡσθήσονται καὶ οὐκ ἐλαχί-
στην χάριν εἴσονται καὶ πολλὰ ἀγαθὰ αὐτοῖς εὔξον-
ται.

Ἀλλ' ἴσως προσήκει οὐ τοῖς σφόδρα δεομένοις χαρίζε-
σθαι, ἀλλὰ τοῖς μάλιστα ἀποδοῦναι χάριν δυναμένοις, οὐ-
δὲ τοῖς ἐρῶσι μόνον, ἀλλὰ τοῖς τοῦ πράγματος ἀξίοις,
* οὐδὲ ὅσοι τῆς σῆς ὥρας ἀπολαύσονται, ἀλλ' οἵτινες 234

rem te exſiſtere conſentaneum eſt mihi obtemperantem, quam amatori; iſti enim etiam praeter id quod optimum eſt et dicta et facta laudant, partim timentes ne in offenſionem incurrant, partim etiam ipſi pravius propter cupiditatem intelligentes. in talibus vero amor ſe oſtentat: infelices facit ut ea quae aliis nullum afferunt dolorem, pro triſtibus habeant, felices autem cogit ut etiam gaudio indigna laude afficiant: ut eorum, qui amantur, multo magis miſereri, quam iis invidere debeas. mihi autem ſi obtemperaveris, primum non praesenti voluptati inſerviens tecum verſabor, ſed futuram ſpectans utilitatem, non amori ſuccumbens, ſed mihi ipſi temperans, neque leves ob res ſtabilem inimicitiam capiens, ſed magnas ob res lente exiguam iram colligens, ea denique, quae invitus feceris, tibi ignoſcens, et quae ſponte facturus es, conans avertere: haec ſunt enim amicitiae diu permanſurae argumenta. quodſi forte in mentem tibi veniat exiſtimare ſtabilem non poſſe amicitiam eſſe, niſi quis amet, reputare te oportet, nos neque filios magni facturos eſſe neque patres ac matres, nec fidos habituros eſſe amicos, quippe qui non ex huiusmodi cupiditate tibi exſiſtant, ſed ex diverſis vitae inſtitutis. praeterea ſi oportet indigentibus potiſſimum gratificari, conſentaneum eſt etiam e ceterorum numero non optimis, ſed egentiſſimis bene facere; graviſſimis enim liberati e malis maximas nobis gratias habebunt. quin etiam in privatarum epularum ſumptibus non amicos par eſt vocari, ſed mendicantes indigentesque expletionis; hi enim et amplectentur et ſectabuntur et ad fores accedent et maxime laetabuntur, nec minimam gratiam habebunt et multa nobis bona precabuntur.

At profecto non valde indigentibus gratificandum eſt, ſed iis qui maxime poſſint gratiam referre, neque amantibus tantum, ſed hac re dignis, neque omnibus, qui pulchritudinis tuae florem carpent, ſed qui, quum

πρεσβυτέρῳ γενομένῳ τῶν σφετέρων ἀγαθῶν μεταδώσου-
σιν, οὐδὲ οἱ διαπραξάμενοι πρὸς τοὺς ἄλλους φιλοτιμή-
σονται, ἀλλ' οἵτινες αἰσχυνόμενοι πρὸς ἅπαντας σιωπήσον-
ται, οὐδὲ τοῖς ὀλίγον χρόνον σπουδάζουσιν, ἀλλὰ τοῖς ὁμοί-
ως διὰ παντὸς τοῦ βίου φίλοις ἐσομένοις, οὐδὲ οἵτινες
παυόμενοι τῆς ἐπιθυμίας *) ἔχθρας πρόφασιν ζητήσουσιν,
ἀλλ' οἱ παυσάμενοι τῆς ὥρας **) * τότε τὴν αὑτῶν ἀρετὴν B
ἐπιδείξονται. Σὺ οὖν τῶν τε εἰρημένων μέμνησο, καὶ
ἐκεῖνο ἐνθυμοῦ, ὅτι τοὺς μὲν ἐρῶντας οἱ φίλοι νουθετοῦ-
σιν, ὡς ὄντος κακοῦ τοῦ ἐπιτηδεύματος, τοῖς δὲ μὴ ἐρῶσιν
οὐδεὶς πώποτε τῶν οἰκείων ἐμέμψατο, ὡς διὰ τοῦτο κακῶς
βουλευομένοις περὶ ἑαυτῶν. Ἴσως ἂν οὖν ἔροιό με, εἰ
ἅπασί σοι παραινῶ τοῖς μὴ ἐρῶσι χαρίζεσθαι· ἐγὼ δὲ οἶ-
μαι οὐδ' ἂν τὸν ἐρῶντα πρὸς ἅπαντάς σε κελεύειν τοὺς
ἐρῶντας ταύ*την ἔχειν τὴν διάνοιαν· οὔτε γὰρ τῷ λαμβά- C
νοντι χάριτος ἴσης ἄξιον, οὔτε σοὶ βουλομένῳ τοὺς ἄλλους
λανθάνειν ὁμοίως δυνατόν· δεῖ δὲ βλάβην μὲν ἀπ' αὐτοῦ
μηδεμίαν, ὠφέλειαν δὲ ἀμφοῖν γίγνεσθαι. Ἐγὼ μὲν οὖν
ἱκανά μοι νομίζω τὰ εἰρημένα· εἰ δέ τι σὺ ποθεῖς ***)
ἡγούμενος παραλελεῖφθαι, ἐρώτα.

Τί σοι φαίνεται, ὦ Σώκρατες, ὁ λόγος; οὐχ ὑπερ-
φυῶς τά τε ἄλλα καὶ τοῖς ὀνό*μασιν εἰρῆσθαι; D

ΣΩΚ. Δαιμονίως μὲν οὖν, ὦ ἑταῖρε, ὥστε με ἐκπλα-
γῆναι. καὶ τοῦτο ἐγὼ ἔπαθον διὰ σέ, ὦ Φαῖδρε, πρὸς σὲ
ἀποβλέπων, ὅτι ἐμοὶ ἐδόκεις γάνυσθαι ὑπὸ τοῦ λόγου με-
ταξὺ ἀναγιγνώσκων· ἡγούμενος γὰρ σὲ μᾶλλον ἢ ἐμὲ ἐπαΐ-
ειν περὶ τῶν τοιούτων, σοὶ εἱπόμην καὶ ἑπόμενος ξυνεβάκ-
χευσα μετὰ σοῦ, τῆς θείας κεφαλῆς.

ΦΑΙ. Εἶεν, οὕτω δὴ δοκεῖ παίζειν;

ΣΩΚ. Δοκῶ γάρ σοι παίζειν, καὶ οὐχὶ ἐσπουδακέναι;

* ΦΑΙ. Μηδαμῶς, ὦ Σώκρατες· ἀλλ' ὡς ἀληθῶς E
εἰπέ, πρὸς Διὸς φιλίου, οἴει ἄν τιν' ἔχειν εἰπεῖν ἄλλον

---

*) ἴσ. παυομένῳ τῆς ὥρας.
**) ἴσ. παυσάμενοι τῆς ἐπιθυμίας.
***) ἴσ. ἐπιποθεῖς.

senueris; sua ipsi bona tecum communicabunt, neque qui, impetrato eo quod optaverant, apud ceteros de eo gloriabuntur, sed qui pudenter coram omnibus tacebunt, neque qui breve per tempus te colunt, sed qui aequaliter totam per vitam tibi amici erunt, neque qui, quum deflorescere inceperis, inimicitiae causam quaerent, sed qui, quum cupiditatem deposuerint, tum suam ipsi virtutem ostentabunt. Iam tu et dictorum memor esto et hoc reputato, amantes ab amicis increpari malum iudicantibus hoc vitae institutum, ab amore autem vacuis numquam de familiaribus aliquem ut probrum obiecisse, quod hanc ob causam rebus suis male consulerent. Quaeras autem forsitan ex me, an suadeam tibi, ut omnibus qui non ament gratificere; ego vero existimo neque amantem in omnes te iubere amantes ita animatum esse; neque enim is qui accipit pari gratia dignum iudicabit, neque tu, qui cupis alios latere, pariter id poteris assequi; oportet vero detrimentum ex hac re nullum, emolumentum contra utrique exsistere. Equidem satis esse puto a me dicta, tu vero si amplius quid desideras, praetermissum id esse arbitrans, interroga.

Quid iudicas, Socrate, de oratione? nonne mirifice, praesertim quod ad verba attinet, tibi videtur composita esse?

So. Divinitus sane, o amice, adeo ut obstupefactus sim; et hoc passus sum per te, Phaedre, te adspiciens, quod mihi videbare laetitia perfundi, dum orationem legebas; arbitrans enim te magis quam me intelligentem esse huiusmodi rerum, te sequebar sequensque bacchabar cum te, divino capite.

Phae. Iam ita tibi videtur iocari?

So. Videorne tibi iocari, ac non serio loqui?

Phae. Minime vero, Socrate; at vere dic per Iovem amicitiae custodem, num censes alium quempiam

τῶν Ἑλλήνων ἕτερα μείζω τούτων καὶ πλείω περὶ τοῦ αὐτοῦ πράγματος;

ΣΩΚ. Τί δέ; καὶ ταύτῃ δεῖ ὑπ' ἐμοῦ τε καὶ σοῦ τὸν λόγον ἐπαινεθῆναι, ὡς τὰ δέοντα εἰρηκότος τοῦ ποιητοῦ, ἀλλ' οὐκ ἐκείνῃ μόνον, ὅτι σαφῆ καὶ στρογγύλα [καὶ ἀκριβῶς] ἕκαστα τῶν ὀνομάτων ἀποτετόρνευται; εἰ γὰρ δεῖ, ξυγχωρητέον χάριν σήν, ἐπεὶ ἐμέ γε ἔλαθεν ὑπὸ τῆς ἐμῆς οὐδε*νίας· τῷ γὰρ ῥητορικῷ αὐτοῦ μόνῳ τὸν νοῦν προσεῖχον, 235 τοῦτο δὲ οὐδὲ αὐτὸν ᾤμην Λυσίαν οἴεσθαι *) ἱκανὸν εἶναι. καὶ δή οὖν μοι ἔδοξεν, ὦ Φαῖδρε, εἰ μή τι σὺ ἄλλο λέγεις, δὶς καὶ τρὶς ταὐτὰ εἰρηκέναι, ὡς οὐ πάνυ εὐπορῶν τοῦ πολλὰ λέγειν περὶ τοῦ αὐτοῦ· ἴσως οὐδὲν αὐτῷ μέλον τοῦ τοιούτου· καὶ ἐφαίνετο δή μοι νεανιεύεσθαι ἐπιδεικνύμενος, ὡς οἷός τε ὢν ταὐτὰ ἑτέρως τε καὶ ἑτέρως λέγων ἀμφοτέρως εἰπεῖν ἄριστα.

ΦΑΙ. Οὐ*δὲν λέγεις, ὦ Σώκρατες· αὐτὸ μὲν γὰρ τοῦτο καὶ μάλιστα ὁ λόγος ἔχει· τῶν γὰρ ἐνόντων ἀξίως ῥηθῆναι ἐν τῷ πράγματι οὐδὲν παραλέλοιπεν· ὥστε παρὰ τὰ ἐκείνῳ εἰρημένα μηδέν' ἄν ποτε δύνασθαι εἰπεῖν ἄλλα πλείω καὶ πλείονος ἄξια. B

ΣΩΚ. Τοῦτο ἐγώ σοι οὐκέτι οἷός τε ἔσομαι πείθεσθαι· παλαιοὶ γὰρ καὶ σοφοὶ ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες περὶ αὐτῶν εἰρηκότες καὶ γεγραφότες ἐξελέγξουσί με, ἐάν σοι χαριζόμενος ξυγχωρῶ.

ΦΑΙ. Τίνες οὗτοι; καὶ ποῦ σὺ * βελτίω τούτων C ἀκήκοας;

ΣΩΚ. Νῦν μὲν οὕτως οὐκ ἔχω εἰπεῖν, δῆλον δὲ ὅτι τινῶν ἀκήκοα, ἤ που Σαπφοῦς τῆς καλῆς ἢ Ἀνακρέοντος τοῦ σοφοῦ ἢ καὶ ξυγγραφέων τινῶν. πόθεν δὴ τεκμαιρόμενος λέγω; πλῆρές περ, ὦ δαιμόνιε, τὸ στῆθος ἔχων αἰσθάνομαι, παρὰ ταῦτα ἂν ἔχειν εἰπεῖν ἕτερα μὴ χείρω. ὅτι μὲν οὖν παρά γε ἐμαυτοῦ οὐδὲν αὐτῶν ἐννενόηκα, εὖ οἶδα ξυνειδὼς ἐμαυτῷ ἀμαθίαν· λείπεται δή, οἶμαι, ἐξ ἀλλοτρίων ποθὲν ναμάτων διὰ τῆς ἀκοῆς πεπληρῶ*σθαί με δίκην ἀγ- D

*) Ισ. οἴεσθαι ἄν.

e Graecis habiturum esse alia eaque maiora his et plura eodem de genere dicere?

So. Quid? etiam in hoc debet oratio a me et te laudari, quod necessaria dixerit eius auctor, non in illo tantum, quod perspicuum et rotundum unumquodque vocabulum tornatum sit? si oportet, concedendum tua gratia; nam me quidem latuit pro eo quod nihil scio; ad rhetoricum enim modo animum adverti, illi vero nec ipsum arbitrabar Lysiam se parem esse iudicaturum. atque adeo mihi visus est, Phaedre, nisi quid aliud dicis, bis et ter eadem dicere, utpote non satis valens ad plura dicenda eadem de re, fortasse quia hoc non intererat ipsius; et videbatur mihi sane se iactare ostentando, se posse, eadem aliter atque aliter exponentem, utraque ratione dicere optime.

Phae. Nihil dicis, Socrate; hoc ipsum enim vel maxime oratio habet: eorum enim, quae digna inerant in re de quibus exponeretur, nihil praetermisit. quocirca praeter ea quae ille dixit nullus umquam poterit dicere alia plura maiorisque facienda.

So. Hoc iam tibi non potero credere; vetusti enim et sapientes tam viri quam feminae, qui de eo dixerunt et scripserunt, redarguent me, si tibi gratificans concessero.

Phae. Quinam hi sunt? et ubi tu meliora his audivisti?

So. Nunc quidem non possum statim dicere, sed dubium non est quin a quibusdam audiverim, vel a Sappho pulchra vel ab Anacreonte sapiente vel etiam a scriptoribus quibusdam. Unde tandem colligens id dico? plenum sane, o divine, pectus gerens sentio praeter haec me posse alia non deteriora dicere. atqui a me ipso nihil eorum me cognovisse probe scio, conscius mihi ipse inscitiae; relinquitur igitur, opinor, ut ex alienis fontibus auditu impletus sim instar vasis; propter iner-

γείου· ὑπὸ δὲ νωθείας αὖ καὶ αὐτὸ τοῦτο ἐπιλέλησμαι, ὅπως τε καὶ ὧντινων ἤκουσα.

ΦΑΙ. Ἀλλ᾽, ὦ γενναιότατε, κάλλιστα εἴρηκας· σὺ γὰρ ἐμοί, ὧντινων μὲν καὶ ὅπως ἤκουσας, μηδ᾽ ἂν κελεύω εἴπῃς, τοῦτο δὲ αὐτὸ ὃ λέγεις ποίησον· τῶν ἐν τῷ βιβλίῳ βελτίω τε καὶ μὴ ἐλάττω ἕτερα ὑποσχέθητι εἰπεῖν τούτων ἀπεχόμενος· καί σοι ἐγώ, ὥςπερ οἱ ἐννέα ἄρχοντες, ὑπισχνοῦμαι χρυσῆν εἰκόνα ἰσομέτρητον εἰς Δελφοὺς ἀναθήσειν, * οὐ μόνον ἐμαυτοῦ, ἀλλὰ καὶ σήν. E

ΣΩΚ. Φίλτατος εἶ καὶ ὡς ἀληθῶς χρυσοῦς, ὦ Φαῖδρε, εἴ με οἴει λέγειν, ὡς Λυσίας τοῦ παντὸς ἡμάρτηκε, καὶ οἷόν τε δὴ παρὰ ταῦτα πάντα ἄλλα εἰπεῖν· τοῦτο δὲ οἶμαι οὐδ᾽ ἂν τὸν φαυλότατον παθεῖν ξυγγραφέα. αὐτίκα, περὶ οὗ ὁ λόγος, τί οἴει λέγοντα, ὡς χρὴ μὴ ἐρῶντι μᾶλλον ἢ ἐρῶντι χαρίζεσθαι, παρέντα τοῦ μὲν * τὸ φρόνιμον 236 ἐγκωμιάζειν, τοῦ δὲ τὸ ἄφρον ψέγειν, ἀναγκαῖα γοῦν ὄντα, εἶτ᾽ ἄλλ᾽ ἄττα ἕξειν λέγειν; ἀλλ᾽ οἶμαι τὰ μὲν τοιαῦτα ἐατέα καὶ ξυγγνωστέα λέγοντι, καὶ τῶν μὲν τοιούτων οὐ τὴν εὕρεσιν, ἀλλὰ τὴν διάθεσιν ἐπαινετέον, τῶν δὲ μὴ ἀναγκαίων τε καὶ χαλεπῶν εὑρεῖν πρὸς τῇ διαθέσει καὶ τὴν εὕρεσιν.

ΦΑΙ. Ξυγχωρῶ ὃ λέγεις· μετρίως γάρ μοι δοκεῖς εἰρηκέναι. ποιήσω οὖν καὶ ἐγὼ οὕτως· τὸ μὲν τὸν ἐρῶντα τοῦ μὴ ἐρῶντος μᾶλ*λον νοσεῖν δώσω σοι ὑποτίθεσθαι, B τῶν δὲ λοιπῶν ἕτερα πλείω καὶ πλείονος ἄξια εἰπὼν τοῦ Λυσίου, παρὰ τὸ Κυψελιδῶν ἀνάθημα σφυρήλατος ἐν Ὀλυμπίᾳ στάθητι.

ΣΩΚ. Ἐσπούδακας, ὦ Φαῖδρε, ὅτι σου τῶν παιδικῶν ἐπελαβόμην ἐρεσχελῶν σε, καὶ οἴει δή με ὡς ἀληθῶς ἐπιχειρήσειν εἰπεῖν παρὰ τὴν ἐκείνου σοφίαν ἕτερόν τι ποικιλώτερον.

ΦΑΙ. Περὶ μὲν τούτου, ὦ φίλε, εἰς τὰς ὁμοίας λαβὰς ἐλήλυθας· ῥητέον μὲν γάρ σοι * παντὸς μᾶλλον οὕ- C τως ὅπως οἷός τε εἶ· ἵνα δὲ μὴ τὸ τῶν κωμῳδῶν φορτικὸν

tiam autem hoc ipſum quoque oblitus ſum, quomodo et a quibus audierim.

Phae. Optime vero, o generoſiſſime, dicis; etenim, a quibus et quomodo audieris, nec ſi iubeam mihi dicas, hoc ipſum autem fac quod dicis: iis quae in libro inſunt meliora neque pauciora alia promitte te dicturum eſſe ab his te abstinentem, et ego tibi, ſicut novem archontes, polliceor, auream me ſtatuam eiusdem magnitudinis Delphis poſiturum eſſe, non meam modo, ſed etiam tuam.

So. Amiciſſimus es et revera aureus, Phaedre, ſi me opinaris dicere, Lyſiam a propoſito prorſus aberraſſe et fieri poſſe ut praeter haec quisquam omnia alia proferat; hoc vero arbitror ne viliſſimo quidem ſcriptori poſſe accidere. exempli cauſa, quae res agitur, num cenſes aliquem qui dicat vacuo ab amore potius quam amanti gratificandum eſſe, etiamſi praetermiſerit illius prudentiam laudare, huius vero dementiam vituperare, quod certe neceſſarium eſt, tamen alia quaedam habiturum eſſe dicere? at, opinor, talia condonanda et ignoſcenda ſunt dicenti, et in talibus non inventionem, ſed diſpoſitionem oportet laudari, in iis vero, quae non ſunt neceſſaria, inventu autem difficilia, praeter diſpoſitionem etiam inventionem.

Phae. Concedo quod dicis; recte enim mihi videris monuiſſe. faciam igitur ego quoque ita: amantem eo, qui non amet, magis inſanire, concedam tibi ſupponere, de reliquis vero, ſi alia plura maiorisque facienda dicis iis, quae Lyſias protulit, iuxta ſtatuam a Cypſelidis conſecratam malleo ductus Olympiae ſtato.

So. Seria agis, Phaedre, quod delicias tuas reprehendi te ludificans, et putas ſcilicet me vere conaturum eſſe illius ſapientia aliud quid dicere artificioſius.

Phae. De hoc, o amice, eandem das ad prehendendum anſam; dicendum eſt enim tibi omni modo ita ut potes; ne vero moleſtam illam comicorum rationem

πρᾶγμα ἀναγκαζώμεθα ποιεῖν, ἀνταποδιδόντες ἀλλήλοις,
εὐλαβήθητι, καὶ μὴ βούλου με ἀναγκάσαι λέγειν ἐκεῖνο τὸ
εἰ ἐγώ, ὦ Σώκρατες, Σωκράτην ἀγνοῶ, καὶ
ἐμαυτοῦ ἐπιλέλησμαι, καὶ ὅτι ἐπεθύμει μὲν λέ-
γειν, ἐθρύπτετο δέ· ἀλλὰ διανοήθητι ὅτι ἐντεῦθεν οὐκ
ἄπιμεν, πρὶν ἂν σὺ εἴπῃς ἃ ἔφησθα ἐν τῷ στήθει ἔχειν·
ἐσμὲν δὲ μόνω ἐν ἐρημίᾳ, ἰσχυρότερος δὲ ἐγὼ καὶ νεώτε-
ρος· * ἐκ δ' ἁπάντων τούτων ξύνες ὅ σοι λέγω, καὶ μηδα- D
μῶς πρὸς βίαν βουληθῇς μᾶλλον ἢ ἑκὼν λέγειν.

ΣΩΚ. Ἀλλ', ὦ μακάριε Φαῖδρε, γελοῖος ἔσομαι, παρ' ἀγαθὸν ποιητὴν ἰδιώτης αὐτοσχεδιάζων περὶ τῶν αὐτῶν.

ΦΑΙ. Οἶσθ' ὡς ἔχει; παῦσαι πρός με καλλωπιζόμενος· σχεδὸν γὰρ ἔχω ὃ εἰπὼν ἀναγκάσω σε λέγειν.

ΣΩΚ. Μηδαμῶς τοίνυν εἴπῃς.

ΦΑΙ. Οὔκ, ἀλλὰ καὶ δὴ λέγω· ὁ δέ μοι λόγος ὅρκος
ἔσται. ὄμνυμι γάρ σοι — τίνα μέντοι, τίνα θεῶν; εἰ *)
βούλει, τὴν πλά*τανον ταυτηνί, ἦ μήν, ἐάν μοι μὴ εἴπῃς E
τὸν λόγον ἐναντίον αὐτῆς ταύτης, μηδέποτέ σοι ἕτερον λό-
γον μηδένα μηδενὸς μήτ' ἐπιδείξειν μήτ' ἐξαγγελεῖν.

ΣΩΚ. Βαβαί, ὦ μιαρέ, ὡς εὖ ἀνεῦρες τὴν ἀνάγκην ἀνδρὶ φιλολόγῳ ποιεῖν ὃ ἂν κελεύῃς!

ΦΑΙ. Τί δῆτα ἔχων στρέφει;

ΣΩΚ. Οὐδὲν ἔτι, ἐπειδὴ σύ γε ταῦτα ὀμώμοκας· πῶς γὰρ ἂν οἷός τ' εἴην τοιαύτης θοίνης ἀπέχεσθαι;

*ΦΑΙ. Λέγε δή. 237

ΣΩΚ. Οἶσθ' οὖν ὡς ποιήσω;

ΦΑΙ. Τοῦ πέρι;

ΣΩΚ. Ἐγκαλυψάμενος ἐρῶ, ἵνα ὅτι τάχιστα διαδράμω τὸν λόγον, καὶ μὴ βλέπων πρὸς σὲ ὑπ' αἰσχύνης διαπορῶμαι.

ΦΑΙ. Λέγε μόνον, τὰ δ' ἄλλα ὅπως βούλει ποίει.

ΣΩΚ. Ἄγετε δή, ὦ Μοῦσαι, εἴτε δι' ᾠδῆς εἶδος λίγειαι, εἴτε διὰ γένος μουσικὸν τὸ Λιγύων ταύτην ἔσχετ' ἐπωνυμίαν, ξύμ μοι λάβεσθε τοῦ μύθου, ὅν με ἀναγ-

*) γρ. ἤ.

cogamur sequi omnia sibi reddendi, cave et noli me cogere ut illud dicam: *si ego, Socrate, Socratem ignoro, mei etiam ipsius oblitus sum,* et: *cupiebat quidem dicere, sed delicias faciebat*; immo cogita hinc nos non esse abituros, priusquam dixeris quae professus es in pectore gerere; sumus vero soli in solitudine, et ego robustior atque iunior; ex his omnibus perspice quid tibi dicam, minimeque velis vi potius quam sponte dicere.

So. At, o egregie Phaedre, ridiculus ero, si ego, prae bono poeta imperitus, ex tempore dicam eadem de re.

Phae. Scin quid sit? desine mihi delicias facere; revera enim habeo, quod memorans te cogam ut dicas.

So. Immo ne dicas.

Phae. Non, quin potius dico, oratio autem mea iusiurandum erit. iuro enim tibi — per quem potissimum, per quem deorum? si vis, per hancce platanum, me, nisi mihi dicas orationem coram hac ipsa, nullam tibi umquam aliam nullius orationem neque ostensurum neque indicaturum esse.

So. Papae, o scelesto, quam bene excogitasti quo cogas virum dicendi amantem ut faciat quodcumque iusseris!

Phae. Quid tandem ita tergiversaris?

So. Non amplius, quum tu haec iuraveris; nam qui possim ab huiusmodi epulo me abstinere?

Phae. Dic modo.

So. Scin ut facturus sim?

Phae. Qui tandem?

So. Operto capite dicturus sum, ut quam celerrime percurram orationem, nec in te intuens prae pudore haesitem.

Phae. Dic modo, cetera ut vis fac.

So. Agite dum, Musae, sive propter carminis genus canora arte ligantes dictae estis, sive a musica illa Ligurum gente hoc accepistis cognomen, adiuvate mihi

κάζει ὁ βέλτιστος οὑτοσὶ λέγειν, ἵνα ὁ ἑταῖρος αὐτοῦ, καὶ πρότε*ρον δοκῶν τούτῳ σοφὸς εἶναι, νῦν ἔτι μᾶλλον δόξῃ. B

Ἦν οὕτω δὴ παῖς, μᾶλλον δὲ μειρακίσκος ἁπαλός, μάλα καλός· τούτῳ δὲ ἦσαν ἐρασταὶ πάνυ πολλοί· εἷς δέ τις αὐτῶν αἱμύλος ἦν, ὃς οὐδενὸς ἧττον ἐρῶν ἐπεπείκει τὸν παῖδα ὡς οὐκ ἐρῴη· καί ποτε αὐτὸν αἰτῶν ἔπειθε τοῦτ' αὐτό, ὡς μὴ ἐρῶντι πρὸ τοῦ ἐρῶντος δέοι χαρίζεσθαι, ἔλεγέ τε ὧδε.

Περὶ παντός, ὦ παῖ, μία ἀρχὴ τοῖς μέλλουσι καλῶς βουλεύεσθαι, εἰδέναι δεῖ, περὶ οὗ ἂν ᾖ ἡ * βουλή, ἢ παντὸς ἁμαρτάνειν ἀνάγκη. τοὺς δὲ πολλοὺς λέληθεν ὅτι οὐκ ἴσασι τὴν οὐσίαν ἑκάστου, ὡς οὖν εἰδότες οὐ διομολογοῦνται ἐν ἀρχῇ τῆς σκέψεως, προελθόντες δὲ τὸ εἰκὸς ἀποδιδόασιν· οὔτε γὰρ ἑαυτοῖς οὔτε ἀλλήλοις ὁμολογοῦσιν. ἐγὼ οὖν καὶ σὺ μὴ πάθωμεν ὃ ἄλλοις ἐπιτιμῶμεν, ἀλλ' ἐπειδὴ σοὶ καὶ ἐμοὶ ὁ λόγος πρόκειται, πότερα ἐρῶντι ἢ μὴ μᾶλλον εἰς φιλίαν ἰτέον, περὶ ἔρωτος, οἷόν τέ ἐστι καὶ ἣν ἔχει δύναμιν, ὁμολογίᾳ θέμενοι ὅρον, * εἰς τοῦτο ἀποβλέποντες καὶ ἀναφέροντες τὴν σκέψιν ποιώμεθα *), εἴτε ὠφέλειαν εἴτε βλάβην παρέχει. C D

Ὅτι μὲν οὖν δὴ ἐπιθυμία τις ὁ ἔρως, ἅπαντι δῆλον, ὅτι δ' αὖ καὶ μὴ ἐρῶντες ἐπιθυμοῦσι τῶν καλῶν, ἴσμεν. τῷ δὴ τὸν ἐρῶντά τε καὶ μὴ κρινοῦμεν; δεῖ αὖ νοῆσαι ὅτι ἡμῶν ἐν ἑκάστῳ δύο τινὲ ἐστον ἰδέα ἄρχοντε καὶ ἄγοντε, οἷν ἑπόμεθα ᾗ ἂν ἄγητον, ἡ μὲν ἔμφυτος οὖσα ἐπιθυμία ἡδονῶν, ἄλλη δὲ ἐπίκτητος δόξα, ἐφιεμένη τοῦ ἀρίστου. τούτω δὲ ἐν ἡμῖν τοτὲ * μὲν ὁμονοεῖτον, ἔστι δὲ ὅτε στασιάζετον, καὶ τοτὲ μὲν ἡ ἑτέρα, ἄλλοτε δὲ ἡ ἑτέρα κρατεῖ. δόξης μὲν οὖν ἐπὶ τὸ ἄριστον λόγῳ ἀγούσης καὶ κρατούσης τῷ κράτει σωφροσύνη ὄνομα, * ἐπιθυμίας δὲ ἀλόγως ἑλκούσης ἐπὶ ἡδονὰς καὶ ἀρξάσης ἐν ἡμῖν τῇ ἀρχῇ ὕβρις ἐπω- E 238

*) Ἴσ. σκοπώμεθα.

orationem, quam me cogit optimus hic dicere, ut amicus suus, qui ante iam ipsi visus est sapiens, nunc etiam magis videatur.

Itaque erat puer, vel potius adolescentulus tener, admodum pulcher; huic erant amatores permulti, quorum unus callidus erat, qui aeque atque ceteri amans persuaserat puero se non amare; atque aliquando eum flagitans persuasit hoc ipsum, ei qui non amaret prae amante esse gratificandum; dixit vero ita.

In omnibus, o puer, unum idemque est principium iis qui bene volunt deliberare: intelligi oportet, quid sit id de quo deliberetur, aliter a proposito prorsus aberrent necesse est. plurimos autem fugit se non intelligere cuiusque rei naturam, quasi igitur intelligant, non conveniunt inter se in quaestionis initio, progredientes vero id quod par est pendunt; neque enim sibimet ipsi neque inter se consentiunt. iam ego et tu caveamus ne idem nobis accidat, quod aliis obiicimus; et quum tibi et mihi quaestio proposita sit, utrum cum amante an cum eo qui non amet amicitiam iungi oporteat, amoris, qualis sit et quam habeat vim, consentientes ponamus definitionem, et hanc intuentes eoque referentes quaestionem quaeramus, utilitatemne an detrimentum afferat.

Iam vero cupiditatem quandam esse amorem, cuilibet patet, sed eos etiam, qui non ament, concupiscere pulchra scimus. quomodo igitur amantem et ab amore vacuum discernemus? oportet videlicet cogitare, in unoquoque nostrûm duas quasdam inesse species imperantes ac ducentes, quas sequamur quocumque ducant, innatam voluptatum cupiditatem unam, alteram adscitum iudicium, appetens optimi. hae in nobis modo concordant, modo inter se dissident, et alias haec, alias illa potior est. iam si iudicium ad optimum ratione ducit potiusque est, huic potestati est nomen temperantia, contra si cupiditas rationis expers trahit ad voluptates et imperat in nobis, huic imperio protervitas nomen im-

νομάσθη. ὕβρις δὲ δὴ πολυώνυμον· πολυμελὲς γὰρ καὶ πολυειδές. καὶ τούτων τῶν ἰδεῶν ἐκπρεπὴς ἣ ἂν τύχῃ γενομένη, τὴν αὐτῆς ἐπωνυμίαν ὀνομαζόμενον τὸν ἔχοντα παρέχεται, οὔτε τινὰ καλὴν οὔτε ἐπαξίαν κεκτῆσθαι. περὶ μὲν γὰρ ἐδωδὴν κρατοῦσα τοῦ λόγου τε τοῦ ἀρίστου καὶ τῶν ἄλλων ἐπιθυμιῶν ἐπιθυμία γαστριμαργία τε, καὶ τὸν ἔχοντα * ταὐτὸν τοῦτο κεκλημένον παρέξεται, περὶ δὲ αὖ μέ- B
θας τυραννεύσασα, τὸν κεκτημένον ταύτῃ ἄγουσα, δῆλον οὗ τεύξεται προσρήματος· καὶ τἄλλα δὴ τὰ τούτων ἀδελφὰ καὶ ἀδελφῶν ἐπιθυμιῶν ὀνόματα, τῆς ἀεὶ δυναστευούσης, ὃ προσήκει καλεῖσθαι πρόδηλον. ἧς δ' ἕνεκα πάντα τὰ πρόσθεν εἴρηται, σχεδὸν μὲν ἤδη φανερόν, λεχθὲν δέ, ἢ μὴ λεχθέν, πάντως σαφέστερον. ἡ γὰρ ἄνευ λόγου δόξης ἐπὶ τὸ ὀρθὸν ὁρμώσης κρατήσασα ἐπι*θυμία, πρὸς ἡδονὴν C
ἀχθεῖσα *) κάλλους καί, ὑπὸ αὖ τῶν ἑαυτῆς ξυγγενῶν ἐπιθυμιῶν ἐπὶ σωμάτων κάλλος ἐῤῥωμένως ῥωσθεῖσα, νικήσασα ἀγωγῇ, ἀπ' αὐτῆς τῆς ῥώμης ἐπωνυμίαν λαβοῦσα, ἔρως ἐκλήθη.

'Ατάρ, ὦ φίλε Φαῖδρε, δοκῶ τι σοί, ὥσπερ ἐμαυτῷ, θεῖον πάθος πεπονθέναι;

ΦΑΙ. Πάνυ μὲν οὖν, ὦ Σώκρατες, παρὰ τὸ εἰωθὸς εὔροιά τίς σε εἴληφε.

ΣΩΚ. Σιγῇ τοίνυν μου ἄκουε· τῷ ὄντι γὰρ θεῖος ἔοικεν ὁ τόπος εἶναι, ὥστε, ἐὰν ἄρα πολ*λάκις νυμφόλη- D
πτος προϊόντος τοῦ λόγου γένωμαι, μὴ θαυμάσῃς· τὰ νῦν γὰρ οὐκέτι πόῤῥω διθυράμβων φθέγγομαι.

ΦΑΙ. 'Αληθέστατα λέγεις.

ΣΩΚ. Τούτων μέντοι σὺ αἴτιος· ἀλλὰ τὰ λοιπὰ ἄκουε· ἴσως γάρ, κἂν ἀποτράποιτο τὸ ἐπιόν. ταῦτα μὲν οὖν θεῷ μελήσει, ἡμῖν δὲ πρὸς τὸν παῖδα πάλιν τῷ λόγῳ ἰτέον.

Εἶεν, ὦ φέριστε, ὃ μὲν δὴ τυγχάνει ὄν, περὶ οὗ βουλευτέον, εἴρηταί τε καὶ ὥρισται· βλέποντες δὲ δὴ πρὸς αὐτὸ τὰ

---

*) ἴσ. ταχθεῖσα.

ponitur. protervitas autem multa habet nomina; multis enim constat membris et multiformis est. ac inter has quidem species quaecumque eminet, ea facit ut suo nomine vocetur is qui ipsa tenetur, neque illo pulchro neque digno quod quaeratur. etenim in cibis fruendis quae superat rationem optimi reliquasque cupiditates cupiditas, ea ligurritio nominabitur atque efficiet ut, qui ipsa tenetur, eodem nomine nuncupetur; in ebrietate autem dominans eumque, qui ipsam possidet, eodem ducens quodnam inventura sit nomen, perspicitur; et de reliquis his similibus similiumque cupiditatum nominibus, quomodo, quaecumque principatum tenet, appellanda sit manifestum. cuius vero causa omnia haec dicta sint, paene iam evidens, expositum tamen, quam non expositum, omnino dilucidius. etenim cupiditas rationis expers et iudicium, quod ad rectum tendit, superans, contra voluptatem constituta pulchritudinis et, a cognatis sibi cupiditatibus adversus corporum pulchritudinem fortiter corroborata, ductoris more vincens, ab hoc fortiter pugnandi more appellationem nacta, amor dicta est.

At, o care Phaedre, videorne tibi, sicut mihi, divina incitatione affectus esse?

Phae. Sane quidem, Socrate, praeter consuetudinem flumine quodam orationis correptus es.

So. Tacite igitur me audi; revera enim divinus videtur locus esse, ut, si forte progrediente oratione furore inflammer, ne mireris; neque enim iam, quae nunc protuli, a dithyrambis longe absunt.

Phae. Verissime dicis.

So. Eius vero rei tu causam sustines; at reliqua audi; fortasse enim quod me invadit, avertetur. hoc igitur deo curae erit, nobis vero ad puerum oratione redeundum.

Iam, mi optime, quid sit illud de quo deliberandum, dictum atque definitum est; hoc vero respicientes

λοιπὰ * λέγωμεν, τίς ὠφέλεια ἢ βλάβη ἀπό τε ἐρῶντος καὶ E
μὴ τῷ χαριζομένῳ ἐξ εἰκότος ξυμβήσεται. Τῷ μὲν δὴ ὑπὸ
ἐπιθυμίας ἀρχομένῳ δουλεύοντί τε ἡδονῇ ἀνάγκη που τὸν
ἐρώμενον ὡς ἥδιστον ἑαυτῷ παρασκευάζειν. νοσοῦντι δὲ
πᾶν ἡδὺ τὸ μὴ ἀντιτεῖνον, κρεῖττον δὲ καὶ ἴσον ἐχθρόν·
οὔτε δὴ κρείττω * οὔτε ἰσούμενον ἑκὼν ἐραστὴς παιδικὰ 239
ἀνέξεται, ἥττω δὲ καὶ ὑποδεέστερον ἀεὶ ἀπεργάσεται· ἥττων δὲ ἀμαθὴς σοφοῦ, δειλὸς ἀνδρείου, ἀδύνατος εἰπεῖν ῥητορικοῦ, βραδὺς ἀγχίνου. τοσούτων κακῶν καὶ ἔτι πλειόνων κατὰ τὴν διάνοιαν τοῦ ἐραστοῦ τῷ ἐρωμένῳ ἀνάγκη γιγνομένων τε καὶ φύσει ἐνόντων, τῶν μὲν ἥδεσθαι, τὰ δὲ παρασκευάζειν, ἢ στέρεσθαι τοῦ παραυτίκα ἡδέος. φθονερὸν δὴ ἀνάγκη εἶναι, καὶ πολλῶν μὲν ἄλλων * ξυνουσιῶν B
ἀπείργοντα καὶ ὠφελίμων, ὅθεν ἂν μάλιστ' ἀνὴρ γίγνοιτο, μεγάλης αἴτιον εἶναι βλάβης, μεγίστης δέ, τῆς ὅθεν ἂν φρονιμώτατος εἴη· τοῦτο δὲ ἡ θεία φιλοσοφία τυγχάνει ὄν, ἧς ἐραστὴν παιδικὰ ἀνάγκη πόῤῥωθεν εἴργειν, περίφοβον ὄντα τοῦ καταφρονηθῆναι, τά τε ἄλλα μηχανᾶσθαι, ὅπως ἂν ᾖ πάντ' ἀγνοῶν καὶ πάντ' ἀποβλέπων εἰς τὸν ἐραστήν, οἷος ὢν τῷ μὲν ἥδιστος, ἑαυτῷ δὲ βλαβερώτατος *) εἴη.

Τὰ μὲν οὖν κατὰ διάνοιαν ἐπί*τροπός τε καὶ κοι- C
νωνὸς οὐδαμῇ λυσιτελὴς ἀνὴρ ἔχων ἔρωτα· τὴν δὲ τοῦ σώματος ἕξιν τε καὶ θεραπείαν, οἵαν τε καὶ ὡς θεραπεύσει, οὗ ἂν γένηται κύριος, ὃς ἡδὺ πρὸ ἀγαθοῦ ἠνάγκασται διώκειν, δεῖ μετὰ ταῦτα ἰδεῖν. ὀφθήσεται δέ τινα μαλθακὸν καὶ οὐ στερεὸν διώκων, οὐδ' ἐν ἡλίῳ καθαρῷ τεθραμμένον, ἀλλ' ὑπὸ ξυμμιγεῖ σκιᾷ, πόνων μὲν ἀνδρείων καὶ ἱδρώτων ξηρῶν ἄπειρον, ἔμπειρον δὲ ἁπαλῆς
καὶ ἀνάνδρου διαίτης, ἀλλο*τρίοις χρώμασι καὶ κόσμοις D
χήτει οἰκείων κοσμούμενον, ὅσα τε ἄλλα τούτοις ἕπεται, πάντα ἐπιτηδεύοντα· ἃ δῆλα, καὶ οὐκ ἄξιον περαιτέρω

*) ls. βλαβερώτατος ἄν.

reliqua dicamus, quaenam utilitas vel quodnam detrimentum per amantem et per amore vacuum gratificanti probabiliter eventura ſint. Ei igitur qui a cupiditate regitur ſervitque voluptati neceſſe haud dubie eſt amatum quam ſuaviſſimum ſibi efficere. aegrotanti vero omne ſuave eſt quod non repugnat, melius vero et aequale inimicum; neque igitur meliorem neque aequalem ultro amator amatum ſuſtinebit, ſed inferiorem eum ſemperque deteriorem efficiet; inferior autem indoctus ſapiente, timidus forti, dicendi imperitus eloquente, tardus ſagace. tanta mala etiamque plura ad animum ſpectantia amato vel exſiſtunt vel naturá inſunt, quae quidem amator partim laetus cognoſcit, partim efficiat neceſſe eſt; aliter praesente privatur voluptate. invidus igitur ſit neceſſe eſt, et ab aliis multis eum prohibendo congreſſionibus iisque utilibus, quibus maxime vir futurus ſit, magnum ipſi detrimentum afferet, maximum vero ab hac prohibendo, qua ſapientiſſimus poſſit exſiſtere; haec eſt autem divina philoſophia, a qua amatori puerum amatum neceſſe eſt longius abducere, magno adducto timore, ne deſpiciatur; et omnino operam dare, ut puer omnium rerum ſit ignarus et in omnibus ſpectet amatorem: quo quidem in ſtatu huic ſuaviſſimus, ſibi vero perniciosiſſimus erit.

Quod igitur ad animum attinet, tutor atque ſocius haudquaquam fructuoſus eſt vir qui tenetur amore; corporis vero habitudinem ac curationem qualem et quomodo, cuiuscumque dominus factus fuerit, inſtiturus ſit hic qui iucundum prae bono coactus eſt ſectari, oportet dein conſiderari. conſpicietur igitur mollem aliquem, non ſolidum ſectans, nec in ſole aperto educatum, ſed in craſſa umbra, laborum virilium et ſudorum ſiccorum ignarum, gnarum vero mollis et effeminatae vitae, alienis coloribus et ornamentis, propriis deficientibus, ornatum, et quae alia cum his coniuncta ſunt, ea omnia colentem; quae perſpicua ſunt, nec operae

προβαίνειν, ἀλλὰ ἓν κεφάλαιον *) ὁρισαμένους ἐπ' ἄλλο ἰέ-
ναι· τὸ γὰρ τοιοῦτον σῶμα ἐν πολέμῳ τε καὶ ἄλλαις χρείαις,
ὅσαι μεγάλαι, οἱ μὲν ἐχθροὶ θαῤῥοῦσιν, οἱ δὲ φίλοι καὶ αὐ-
τοὶ οἱ ἐρασταὶ φοβοῦνται. τοῦτο μὲν οὖν, ὡς δῆλον, ἐατέον,
τὸ δὲ ἐφεξῆς ῥητέον, τίνα ἡμῖν ὠφέλειαν ἢ τίνα βλάβην περὶ
*τὴν κτῆσιν ἡ τοῦ ἐρῶντος ὁμιλία τε καὶ ἐπιτροπεία παρέ- E
ξεται.

Σαφὲς δὴ τοῦτό γε παντὶ μὲν, μάλιστα δὲ τῷ ἐραστῇ,
ὅτι τῶν φιλτάτων τε καὶ εὐνουστάτων καὶ θειοτάτων κτημά-
των ὀρφανὸν πρὸ παντὸς εὔξαιτ' ἂν εἶναι τὸν ἐρώμενον· πα-
τρὸς γὰρ καὶ μητρὸς καὶ ξυγγενῶν καὶ φίλων στέρεσθαι ἂν
αὐτὸν δέξαιτο, διακωλυτὰς καὶ ἐπιτιμητὰς ἡγούμενος τῆς ἡδί-
στης * πρὸς αὐτὸν ὁμιλίας· ἀλλὰ μὴν οὐσίαν γε ἔχοντα χρυσοῦ 240
ἢ τινος ἄλλης κτήσεως οὔτε εὐάλωτον ὁμοίως οὔτε ἁλόντα εὐ-
μεταχείριστον ἡγήσεται. ἐξ ὧν πᾶσ' ἀνάγκη ἐραστὴν παιδικοῖς
φθονεῖν μὲν οὐσίαν κεκτημένοις, ἀπολλυμένης δὲ χαίρειν.
ἔτι τοίνυν ἄγαμον, ἄπαιδα, ἄοικον ὅτι πλεῖστον χρόνον παι-
δικὰ ἐραστὴς εὔξαιτ' ἂν γενέσθαι, τὸ αὑτοῦ **) γλυκὺ ὡς
πλεῖστον χρόνον καρποῦσθαι ἐπιθυμῶν. Ἔστι μὲν δὴ καὶ
ἄλλα κακά, ἀλλά τις ἔμιξε * δαίμων τοῖς πλείστοις ἐν τῷ πα- B
ραυτίκα ἡδονήν· οἷον κόλακι, δεινῷ θηρίῳ καὶ βλάβῃ με-
γάλῃ, ὅμως ἐπέμιξεν ἡ φύσις ἡδονήν τινα οὐκ ἄμουσον· καί
τις ἑταίραν ὡς βλαβερὸν ψέξειεν ἄν, καὶ ἄλλα πολλὰ τῶν τοι-
ουτοτρόπων θρεμμάτων τε καὶ ἐπιτηδευμάτων, οἷς τό γε καθ'
ἡμέραν ἡδίστοισιν εἶναι ὑπάρχει· παιδικοῖς δὲ ἐραστὴς πρὸς
τῷ βλαβερῷ καὶ εἰς τὸ ξυν*ημερεύειν πάντων ἀηδέστατον· C
ἥλικα γὰρ καὶ ὁ παλαιὸς λόγος τέρπειν τὸν ἥλικα· ἡ γάρ, οἶ-
μαι, χρόνου ἰσότης ἐπ' ἴσας ἡδονὰς ἄγουσα δι' ὁμοιότητα φι-
λίαν παρέχεται· ἀλλ' ὅμως κόρον γε καὶ ἡ τούτων ξυνουσία
ἔχει. καὶ μὴν τό γε ἀναγκαῖον αὖ βαρὺ παντὶ περὶ πᾶν λέγεται·

---

*) ἴσ. ἐν κεφαλαίῳ.
**) ἴσ. αὐτῷ.

pretium est longius progredi; sed summatim ea explicantes ad aliud quid aggrediamur: tali videlicet corpori in bello aliisque negotiis, quaecumque magna sunt, hostes quidem confident, amici autem ipsique amatores timebunt. hoc igitur quippe perspicuum praetermittendum, deinceps vero quod sequitur dicendum, quamnam nobis utilitatem vel quodnam detrimentum, si possessionem spectamus, amatoris consuetudo ac tutela sit allatura.

Manifestum hoc quidem cuique, maxime vero amatori, ipsum ante omnia optare, ut carissimis, benivolentissimis ac divinissimis bonis orbatus sit amatus; patre enim et matre et cognatis et amicis eum privatum cupiet, prohibitores et reprehensores illos existimans suavissimae cum eo consuetudinis; at vero aurum possidentem vel aliud quodpiam bonum nec facilem captu pariter nec, si captus fuerit, facilem tractatu existimabit. quapropter prorsus necesse est amatorem amato invidere bona possidenti, hisque deperditis gaudere. praeterea ut matrimonii, liberorum, domus quam diutissime expers sit amatus, amator optabit, sua voluptate quam diutissime frui cupiens. Sunt quidem alia etiam mala, sed admiscuit deus aliquis plurimis praesentem voluptatem, velut adulatori, infestae beluae et perniciei magnae, tamen admiscuit natura voluptatem quandam haud inscitam; atque vituperet forsitan quispiam meretricem ut perniciosam, et alia multa generis eiusdem, quae fovemus ac colimus, quorum quotidianus certe usus est suavissimus; amato vero amator, praeterquam quod perniciosus, etiam ad quotidianam consuetudinem omnium insuavissimus est. enimvero aequalem vetus proverbium est oblectare aequalem; temporum videlicet, opinor, aequalitas ad aequales voluptates ducens similitudine amicitiam efficit; ac tamen satietatem etiam horum consuetudo habet. quinetiam necessarium grave cuique quaque in re dicitur; quod qui-

προβαίνειν, ἀλλὰ ἓν κεφάλαιον *) ὁρισαμένους ἐπ' ἄλλο ἰέναι· τὸ γὰρ τοιοῦτον σῶμα ἐν πολέμῳ τε καὶ ἄλλαις χρείαις, ὅσαι μεγάλαι, οἱ μὲν ἐχθροὶ θαῤῥοῦσιν, οἱ δὲ φίλοι καὶ αὐτοὶ οἱ ἐρασταὶ φοβοῦνται. τοῦτο μὲν οὖν, ὡς δῆλον, ἐατέον, τὸ δὲ ἐφεξῆς ῥητέον, τίνα ἡμῖν ὠφέλειαν ἢ τίνα βλάβην περὶ *τὴν κτῆσιν ἡ τοῦ ἐρῶντος ὁμιλία τε καὶ ἐπιτροπεία παρέξεται. E

Σαφὲς δὴ ταῦτό γε παντὶ μὲν, μάλιστα δὲ τῷ ἐραστῇ, ὅτι τῶν φιλτάτων τε καὶ εὐνουστάτων καὶ θειοτάτων κτημάτων ὀρφανὸν πρὸ παντὸς εὔξαιτ' ἂν εἶναι τὸν ἐρώμενον· πατρὸς γὰρ καὶ μητρὸς καὶ ξυγγενῶν καὶ φίλων στέρεσθαι ἂν αὐτὸν δέξαιτο, διακωλυτὰς καὶ ἐπιτιμητὰς ἡγούμενος τῆς ἡδίστης * πρὸς αὐτὸν ὁμιλίας· ἀλλὰ μὴν οὐσίαν γε ἔχοντα χρυσοῦ 240
ἤ τινος ἄλλης κτήσεως οὔτε εὐάλωτον ὁμοίως οὔτε ἁλόντα εὐμεταχείριστον ἡγήσεται. ἐξ ὧν πᾶσ' ἀνάγκη ἐραστὴν παιδικοῖς φθονεῖν μὲν οὐσίαν κεκτημένοις, ἀπολλυμένης δὲ χαίρειν. ἔτι τοίνυν ἄγαμον, ἄπαιδα, ἄοικον ὅτι πλεῖστον χρόνον παιδικὰ ἐραστὴς εὔξαιτ' ἂν γενέσθαι, τὸ αὐτοῦ **) γλυκὺ ὡς πλεῖστον χρόνον καρποῦσθαι ἐπιθυμῶν. Ἔστι μὲν δὴ καὶ ἄλλα κακά, ἀλλά τις ἔμιξε * δαίμων τοῖς πλείστοις ἐν τῷ πα- B
ραυτίκα ἡδονήν· οἷον κόλακι, δεινῷ θηρίῳ καὶ βλάβῃ μεγάλῃ, ὅμως ἐπέμιξεν ἡ φύσις ἡδονήν τινα οὐκ ἄμουσον· καί τις ἑταίραν ὡς βλαβερὸν ψέξειεν ἄν, καὶ ἄλλα πολλὰ τῶν τοιουτοτρόπων θρεμμάτων τε καὶ ἐπιτηδευμάτων, οἷς τό γε καθ' ἡμέραν ἡδίστοισιν εἶναι ὑπάρχει· παιδικοῖς δὲ ἐραστὴς πρὸς τῷ βλαβερῷ καὶ εἰς τὸ ξυν*ημερεύειν πάντων ἀηδέστατον· C
ἥλικα γὰρ καὶ ὁ παλαιὸς λόγος τέρπειν τὸν ἥλικα· ἡ γάρ, οἶμαι, χρόνου ἰσότης ἐπ' ἴσας ἡδονὰς ἄγουσα δι' ὁμοιότητα φιλίαν παρέχεται· ἀλλ' ὅμως κόρον γε καὶ ἡ τούτων ξυνουσία ἔχει, καὶ μὴν τό γε ἀναγκαῖον αὖ βαρὺ παντὶ περὶ πᾶν λέγεται·

---

*) ἴσ. ἐν κεφαλαίῳ.
**) ἴσ. αὐτῷ.

pretium est longius progredi; sed summatim ea explicantes ad aliud quid aggrediamur: tali videlicet corpori in bello aliisque negotiis, quaecumque magna sunt, hostes quidem confident, amici autem ipsique amatores timebunt. hoc igitur quippe perspicuum praetermittendum, deinceps vero quod sequitur dicendum, quamnam nobis utilitatem vel quodnam detrimentum, si possessionem spectamus, amatoris consuetudo ac tutela sit allatura.

Manifestum hoc quidem cuique, maxime vero amatori, ipsum ante omnia optare, ut carissimis, benivolentissimis ac divinissimis bonis orbatus sit amatus; patre enim et matre et cognatis et amicis eum privatum cupiet, prohibitores et reprehensores illos existimans suavissimae cum eo consuetudinis; at vero aurum possidentem vel aliud quodpiam bonum nec facilem captu pariter nec, si captus fuerit, facilem tractatu existimabit. quapropter prorsus necesse est amatorem amato invidere bona possidenti, hisque deperditis gaudere. praeterea ut matrimonii, liberorum, domus quam diutissime expers sit amatus, amator optabit, sua voluptate quam diutissime frui cupiens. Sunt quidem alia etiam mala, sed admiscuit deus aliquis plurimis praesentem voluptatem, velut adulatori, infestae beluae et perniciei magnae, tamen admiscuit natura voluptatem quandam haud inscitam; atque vituperet forsitan quispiam meretricem ut perniciosam, et alia multa generis eiusdem, quae fovemus ac colimus, quorum quotidianus certe usus est suavissimus; amato vero amator, praeterquam quod perniciosus, etiam ad quotidianam consuetudinem omnium insuavissimus est. enimvero aequalem vetus proverbium est oblectare aequalem; temporum videlicet, opinor, aequalitas ad aequales voluptates ducens similitudine amicitiam efficit; ac tamen satietatem etiam horum consuetudo habet. quinetiam necessarium grave cuique quaque in re dicitur; quod qui-

ὃ δὴ πρὸς τῇ ἀνομοιότητι μάλιστ' ἐραστὴς πρὸς παιδικὰ ἔχει· νεωτέρῳ γὰρ πρεσβύτερος ξυνὼν οὔθ' ἡμέρας οὔτε νυκτὸς ἀπολείπεται ἑκών, ἀλλ' ὑπ' ἀνάγ*κης τε καὶ οἴστρου D ἐλαύνεται, ὃς ἐκείνῳ μὲν ἡδονὰς ἀεὶ διδοὺς ἄγει, ὁρῶντι, ἀκούοντι, ἁπτομένῳ καὶ πᾶσαν αἴσθησιν αἰσθανομένῳ τοῦ ἐρωμένου, ὥστε μεθ' ἡδονῆς ἀραρότως αὐτῷ ὑπηρετεῖν· τῷ δὲ δὴ ἐρωμένῳ ποῖον παραμύθιον ἢ τίνας ἡδονὰς διδοὺς ποιήσει τὸν ἴσον χρόνον ξυνόντι μὴ οὐχὶ ἐπ' ἔσχατον ἐλθεῖν ἀηδίας, ὁρῶντι μὲν ὄψιν πρεσβυτέραν καὶ οὐκ ἐν ὥρᾳ, ἑπομένων δὲ τῶν ἄλλων ταύτῃ, ἃ καὶ λόγῳ ἐστὶν ἀκούειν οὐκ ἐπιτερπές, μὴ * ὅτι δὴ ἔργῳ, ἀνάγκης ἀεὶ E προσκειμένης μεταχειρίζεσθαι, φυλακάς τε δὴ καχυπόπτους φυλαττομένῳ διὰ παντὸς καὶ πρὸς ἅπαντας, ἀκαίρους τε ἐπαίνους καὶ ὑπερβάλλοντας ἀκούοντι, ὡς δ' αὔτως ψόγους νήφοντος μὲν οὐκ ἀνεκτούς, εἰς δὲ μέθην ἰόντος πρὸς τῷ μὴ ἀνεκτῷ ἐπ' αἴσχει, παῤῥησίᾳ κατακορεῖ καὶ ἀναπεπταμένῃ χρωμένου.

Καὶ ἐρῶν μὲν βλαβερός τε καὶ ἀηδής, λήξας δὲ τοῦ ἔρωτος εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον ἄπιστος, εἰς ὃν πολλὰ καὶ μετὰ πολλῶν ὅρκων τε καὶ δεήσεων ὑπισχνούμενος μόγις κατεῖχε τὴν ἐν τῷ τότε * ξυνουσίαν ἐπίπονον οὖσαν φέρειν 241 δι' ἐλπίδα ἀγαθῶν. τότε δὴ δέον ἐκτίνειν, μεταβαλὼν ἄλλον ἄρχοντα καὶ προστάτην ἐν ἑαυτῷ, νοῦν καὶ σωφροσύνην ἀντ' ἔρωτος καὶ μανίας, ἄλλος γεγονὼς λέληθε τὰ παιδικά. καὶ ὁ μὲν αὐτὸν χάριν ἀπαιτεῖ τῶν τότε, ὑπομιμνήσκων τὰ πραχθέντα καὶ λεχθέντα, ὡς τῷ αὐτῷ διαλεγόμενος, ὁ δὲ ὑπὸ αἰσχύνης οὔτε εἰπεῖν τολμᾷ ὅτι ἄλλος γέγονεν, οὔθ' ὅπως τὰ τῆς προτέρας ἀνοήτου ἀρχῆς ὁρκωμόσιά τε καὶ * ὑποσχέσεις ἐμπεδώσει ἔχει, νοῦν ἤδη ἐσχηκὼς καὶ B σεσωφρονηκώς, ἵνα μὴ πράττων ταὐτὰ τῷ πρόσθεν ὅμοιός τε ἐκείνῳ καὶ ὁ αὐτὸς πάλιν γένηται. φυγὰς δὴ γίγνεται ἐκ τούτων καὶ ἀπεστερηκὼς ὑπ' ἀνάγκης ὁ *) πρὶν ἐραστής, ὀστράκου μεταπεσόντος, ἵεται φυγῇ μεταβαλών· ὁ δὲ ἀναγκάζεται διώκειν ἀγανακτῶν καὶ ἐπιθεάζων, ἠγνοη-

*) ἴσ. οὐ.

dem praeter dissimilitudinem maxime amator ad amatum habet; cum iuniore enim senior consuescens nec diu nec noctu eum deserit ultro, sed necessitate et furore stimulatur, qui ipsi quidem perpetuas voluptates praebens moderatur, videnti, audienti, contrectanti omnibusque percipiendi rationibus percipienti amatum, ita ut cum voluptate adhaerescens illi serviat, amato autem quale levamen quasve voluptates praebens efficiet, ut ne aequale tempus consuescens ad extremam perveniat molestiam, videns faciem seniorem nec formosam, aliisque huic adiunctis, quae etiam verbis auditu iniucunda sunt, nedum re, necessitate semper imposita attrectandi, praeterea ob custodias suspiciosas se custodiens quovis tempore et ad quemvis, importunasque laudes ac modum excedentes audiens, itemque vituperationes, sobrii illas quidem haud tolerabiles, ebrii autem non solum intolerabiles, verum etiam turpissimas, quippe qui libertatem fastidiosam apertamque adhibeat.

Atque amans quidem perniciosus et insuavis, amore autem deposito in posterum tempus est infidus, in quod multa multis cum iuribus iurandis ac precibus promittens vix eum retinuit, ut illam tum consuetudinem molestam ferret spe ductus bonorum. tunc igitur quum debeat illa persolvere, recipiendo in sese alium principem ac praefectum, rationem ac temperantiam pro amore et insania, alius est factus insciis deliciis suis. et hic quidem ab ipso gratiam reposcit praeteritorum, admonens de factis et dictis, quasi cum eodem colloquatur; ille vero prae pudore neque dicere audet, alium se factum esse, neque superioris dementis imperii iura iuranda et promissa servare potest, mentem iam nactus et ad sanitatem reductus, ut ne faciens eadem, atque prior, similis huius et idem rursus exsistat. transfuga igitur fit iccirco et deserens necessitate coactus eum, cuius antea amator erat, testa conversa proripit se fuga mutatus; ille autem cogitur prosequi indignans et exsecrans,

κῶς τὸ ἅπαν ἐξ ἀρχῆς, ὅτι οὐκ ἄρα ἔδει ποτὲ ἐρῶντι καὶ
ὑπ' ἀνάγκης ἀνοήτῳ χαρίζεσθαι, ἀλλὰ * πολὺ μᾶλλον μὴ C
ἐρῶντι καὶ νοῦν ἔχοντι, εἰ δὲ μή, ἀναγκαῖον εἴη ἐνδοῦναι
ἑαυτὸν ἀπίστῳ, δυςκόλῳ, φθονερῷ, ἀηδεῖ, βλαβερῷ μὲν
πρὸς οὐσίαν, βλαβερῷ δὲ πρὸς τὴν τοῦ σώματος ἕξιν, πο-
λὺ δὲ βλαβερωτάτῳ πρὸς τὴν τῆς ψυχῆς παίδευσιν, ἧς οὔ-
τε ἀνθρώποις οὔτε θεοῖς τῇ ἀληθείᾳ τιμιώτερον οὔτε ἔστιν
οὔτε ποτὲ ἔσται. Ταῦτά τε οὖν χρή, ὦ παῖ, ξυννοεῖν καὶ
εἰδέναι τὴν ἐραστοῦ φιλίαν, ὅτι οὐ μετ' εὐνοίας γίγνεται,
ἀλλὰ σιτίου τρόπον χάριν πλησμονῆς

*Ὡς λύκοι ἄρν' ἀγαπῶσ', ὣς παῖδα φιλοῦσιν ἐρασταί. D

Τοῦτ' ἐκεῖνο, ὦ Φαῖδρε· οὐκέτ' ἂν πέρα ἀκούσαις
μου *) λέγοντος, ἀλλ' ἤδη σοι τέλος ἐχέτω ὁ λόγος.

ΦΑΙ. Καίτοι ᾤμην γε μεσοῦν αὐτόν, καὶ ἐρεῖν τὰ
ἴσα περὶ τοῦ μὴ ἐρῶντος, ὡς δεῖ ἐκείνῳ χαρίζεσθαι μᾶλλον, λέ-
γων αὖ ὅσα ἔχει ἀγαθά· νῦν δὲ δή, ὦ Σώκρατες, τί ἀπο-
παύει;

ΣΩΚ. Οὐκ ᾔσθου, ὦ μακάριε, ὅτι ἤδη ἔπη * φθέγ- B
γομαι, ἀλλ' οὐκέτι διθυράμβους, καὶ ταῦτα ψέγων; ἐὰν δ'
ἐπαινεῖν τὸν ἕτερον ἄρξωμαι, τί με οἴει ποιήσειν; ἆρ' οἶσθ'
ὅτι ὑπὸ τῶν Νυμφῶν, αἷς με σὺ προὔβαλες ἐκ προνοίας,
σαφῶς ἐνθουσιάσω; λέγω οὖν ἑνὶ λόγῳ ὅτι, ὅσα τὸν ἕτε-
ρον λελοιδορήκαμεν, τῷ ἑτέρῳ τἀναντία τούτων ἀγαθὰ
πρόςεστι. καὶ τί δεῖ μακροῦ λόγου; περὶ γὰρ ἀμφοῖν ἱκα-
νῶς εἴρηται. καὶ οὕτω δὴ ὁ μῦθος, ὅ τι πάσχειν προςήκει
αὐτῷ, τοῦτο πείσεται· καὶ ἐγὼ τὸν ποταμὸν * τοῦτον δια- 242
βὰς ἀπέρχομαι, πρὶν ὑπὸ σοῦ τι μεῖζον ἀναγκασθῆναι.

ΦΑΙ. Μήπω γε, ὦ Σώκρατες, πρὶν ἂν τὸ καῦμα
παρέλθῃ· ἢ οὐχ ὁρᾷς, ὡς σχεδὸν ἤδη μεσημβρία ἵσταται
σταθερά **); ἀλλὰ περιμείναντες καὶ ἅμα περὶ τῶν εἰρημέ-
νων διαλεχθέντες, τάχα ἐπειδὰν ἀποψύξῃ, ἴωμεν.

ΣΩΚ. Θεῖός γ' εἶ περὶ τοὺς λόγους, ὦ Φαῖδρε, καὶ
ἀτεχνῶς θαυμάσιος· οἶμαι γὰρ ἐγὼ τῶν ἐπὶ τοῦ σοῦ

*) γρ. ἐμοῦ.
**) γρ. ἡ δὴ καλουμένη σταθερά.

quum ignoraverit omnino ab initio, numquam se oportuisse amanti et necessario dementi gratificari, sed potius ab amore vacuo mentisque compoti, sin minus, necesse esse se dedere perfido, moroso, invido, insuavi, pernicioso quidem rei familiari, pernicioso etiam corporis habitudini, longe autem perniciosissimo animi eruditioni, qua nec hominibus nec diis revera praestabilius quicquam neque est neque umquam erit. Haec igitur oportet te, puer, reputare atque perspectum habere, amatoris amicitiam non cum benivolentia coniunctam esse, sed tamquam cibum expletionis causa

Ut lupus agnum ardet, puerum sic ardet amator.

Hoc est, Phaedre; non ultra audies me dicentem, sed iam finem tibi habeto oratio.

Phae. Attamen arbitrabar equidem ad dimidium eam pervenisse dicturamque esse eadem de amoris experte, huic videlicet gratificandum esse potius, exponentem itidem, quae haberet bona; nunc igitur, Socrate, quid definis?

So. Nonne animadvertisti, o beate, iam versus me heroicos fundere, non amplius dithyrambos, et quidem vituperantem? quodsi laudare alterum incepero, quid me putas facturum esse? nostine me a Nymphis, quibus tu me obiecisti consulto, manifesto concitatum iri? Dico igitur uno verbo, quaecumque alteri ut vitia obiecerimus, eorum contraria bona in alterum cadere. quid etiam longa opus est oratione? de utroque enim satis dictum est; et ita fabulae, quod accidere ei convenit, accidet, et ego fluvium hic transiens abiturus sum, priusquam a te gravius aliquid cogar.

Phae. Ne prius sane, Socrate, quam calor praeterierit; an non vides ferme iam meridiem esse summum? at manentes simulque de dictis colloquentes, quum primum aestus deferbuerit, eamus.

So. Divinus sane es in orationibus, Phaedre, et revera admirandus; arbitror enim earum, quae te vivo

βίου γεγονότων λόγων μηδένα * πλείους ἢ σὲ πεποιηκέναι γε- B
γενῆσθαι, ἤτοι αὐτὸν λέγοντα ἢ ἄλλους ἑνί γέ τῳ τρόπῳ προς-
αναγκάζοντα· Σιμμίαν Θηβαῖον ἐξαιρῶ λόγου· τῶν δὲ ἄλλων
πάμπολυ κρατεῖς. καὶ νῦν αὖ δοκεῖς αἴτιός μοι γεγενῆσθαι
λόγῳ τινὶ ῥηθῆναι.

ΦΑΙ. Οὐ πόλεμόν γε ἀγγέλλεις· ἀλλὰ πῶς δὴ καὶ τίνι
τούτῳ;

ΣΩΚ. Ἡνίκ' ἔμελλον, ὦ 'γαθέ, τὸν ποταμὸν διαβαί-
νειν, τὸ δαιμόνιόν τε καὶ τὸ εἰωθὸς σημεῖόν μοι γίγνεσθαι
ἐγένετο [ἀεὶ δέ με ἐπίσχει, ὃ ἂν μέλλω * πράττειν]· καί τινα C
φωνὴν ἔδοξα αὐτόθεν ἀκοῦσαι, ἥ με οὐκ ἐᾷ ἀπιέναι, πρὶν ἂν
ἀφοσιώσωμαι, ὥς τι ἡμαρτηκότα εἰς τὸ θεῖον. εἰμὶ δὴ οὖν
μάντις μέν, οὐ πάνυ δὲ σπουδαῖος, ἀλλ', ὥςπερ οἱ τὰ γράμ-
ματα φαῦλοι, ὅσον ἐμαυτῷ μόνον ἱκανός· σαφῶς οὖν ἤδη
μανθάνω τὸ ἁμάρτημα. Ὡς δή τι, ὦ ἑταῖρε, μαντικόν γέ τι
καὶ ἡ ψυχή. ἐμὲ γάρ ἔθραξε μέν τι καὶ πάλαι λέγοντα τὸν λό-
γον, καί πως ἐδυςωπούμην κατ' Ἴβυκον, μή τι παρὰ θεοῖς
ἀμ*πλακὼν τιμὰν πρὸς ἀνθρώπων ἀμείψω· νῦν δ' ᾔσθημαι D
τὸ ἁμάρτημα.

ΦΑΙ. Λέγεις δὲ δὴ τί;

ΣΩΚ. Δεινόν, ὦ Φαῖδρε, δεινὸν λόγον αὐτός τε ἐκό-
μισας ἐμέ τε ἠνάγκασας εἰπεῖν.

ΦΑΙ. Πῶς δή;

ΣΩΚ. Εὐήθη καὶ ὑπό τι ἀσεβῆ, οὗ τίς ἂν εἴη δει-
νότερος;

ΦΑΙ. Οὐδείς, εἴ γε σὺ ἀληθῆ λέγεις.

ΣΩΚ. Τί οὖν; τὸν Ἔρωτα οὐκ Ἀφροδίτης καὶ θεόν
τινα ἡγεῖ;

ΦΑΙ. Λέγεταί γε δή.

ΣΩΚ. Οὔ τι ὑπό γε Λυσίου, οὐδὲ ὑπὸ τοῦ σοῦ λόγου,
ὃς διὰ * τοῦ ἐμοῦ στόματος καταφαρμακευθέντος ὑπὸ σοῦ E
ἐλέχθη. εἰ δ' ἔστιν, ὥςπερ οὖν ἔστι, θεὸς ἤ τι θεῖον ὁ
Ἔρως, οὐδὲν ἂν κακὸν εἴη· τὼ δὲ λόγω τὼ νῦν δὴ περὶ αὐ-
τοῦ εἰπέτην ὡς τοιούτου ὄντος. ταύτῃ τε οὖν ἡμαρτανέτην
περὶ τὸν Ἔρωτα· ἔτι τε ἡ εὐήθεια αὐτοῖν πάνυ ἀστεία, τὸ

exstiterunt, orationum neminem plures, quam te, ut exsisterent, fecisse, sive ipsum dicentem sive alios quacumque ratione cogentem; Simmiam Thebanum excipio, ceteros autem permulto superas; et nunc iterum mihi videtur te auctore fieri, ut quae oratio dicatur.

Phae. Neutiquam bellum nuncias; sed quomodo tandem et quam dicis orationem?

So. Quum vellem, o bone, fluvium transire, divinum illud et solitum signum mihi accidit [semper autem me prohibet, si quid facturus sum], et vocem visus sum illinc audire, quae me non sineret abire prius, quam me expiavissem, quippe qui peccassem in deos. iam vero vates sum, non valde ille quidem peritus, sed, quemadmodum litterarum mediocriter gnari, eatenus tantum, quoad mihi ipsi satis est. plane igitur cognosco peccatum. Est nimirum, o amice, vaticinans quiddam etiam animus; scrupulus enim aliquis me iamdiu, quum orationem haberem, pupugit et nescio quomodo veritus sum ut Ibycus, ne in deos peccans honorem apud homines permutarem; nunc autem cognosco peccatum.

Phae. Quodnam vero dicis?

So. Diram, Phaedre, diram orationem et ipse attulisti et me coëgisti habere.

Phae. Qui tandem?

So. Fatuam et nonnihil impiam, qua quae dirior reperiatur?

Phae. Nulla vero, siquidem vera dicis.

So. Quid igitur? Amorem nonne Veneris filium et deum censes esse?

Phae. Dicitur id quidem.

So. Nequaquam autem a Lysia nec a tua oratione, quae per os meum a te incantatum dicta est. si vero est, sicut est, deus vel divinum quiddam Amor, nihil malum erit; orationes autem modo habitae ipsum dixerunt tale quid esse; in hoc igitur peccarunt in Amorem; praeterea fatuitas earum admodum lepida erat, quod

μηδὲν ὑγιὲς λέγοντε μηδὲ ἀληθὲς σεμνύνεσθαι, ὥς τι ὄντε,
εἰ ἄρα * ἀνθρωπίσκους τινὰς ἐξαπατήσαντε εὐδοκιμήσετον 243
ἐν αὐτοῖς. Ἐμοὶ μὲν οὖν, ὦ φίλε, καθήρασθαι ἀνάγκη.
ἔστι δὲ τοῖς ἁμαρτάνουσι περὶ μυθολογίαν καθαρμὸς ἀρ-
χαῖος, ὃν Ὅμηρος μὲν οὐκ ᾔσθετο, Στησίχορος δέ· τῶν
γὰρ ὀμμάτων στερηθεὶς διὰ τὴν Ἑλένης κακηγορίαν, οὐκ
ἠγνόησεν, ὥσπερ Ὅμηρος, ἀλλ', ἅτε μουσικὸς ὤν, ἔγνω
τὴν αἰτίαν, καὶ ποιεῖ εὐθύς Οὐκ ἔστ' ἔτυμος ὁ λόγος
οὗτος, οὐδ' ἔβας ἐν νηυσὶν ἐϋσέλμοις, οὐδ'
ἵκεο * Πέργαμα Τροίας. ποιήσας δὴ πᾶσαν τὴν κα- B
λουμένην παλινῳδίαν, παραχρῆμα ἀνέβλεψεν. Ἐγὼ οὖν
σοφώτερος ἐκείνων γενήσομαι κατ' αὐτό γε τοῦτο· πρὶν
γάρ τι παθεῖν διὰ τὴν τοῦ Ἔρωτος κακηγορίαν, πειράσο-
μαι αὐτῷ ἀποδοῦναι τὴν παλινῳδίαν γυμνῇ τῇ κεφαλῇ,
καὶ οὐχ, ὥσπερ τότε, ὑπ' αἰσχύνης ἐγκεκαλυμμένος.

ΦΑΙ. Τουτωνί, ὦ Σώκρατες, οὐκ ἔστιν, ἅττ' ἄν μοι
εἴποις *) ἡδίω.

ΣΩΚ. Καὶ γάρ, ὦ 'γαθὲ Φαῖδρε, ἐννοεῖς, ὡς ἀναι-
δῶς εἴρησθον * τὼ λόγω, οὗτός τε καὶ ὁ ἐκ τοῦ βιβλίου C
ῥηθείς· εἰ γὰρ ἀκούων τις τύχοι ἡμῶν γεννάδας καὶ πρᾶος
τὸ ἦθος, ἑτέρου δὲ τοιούτου ἐρῶν ἢ καὶ πρότερόν ποτε
ἐρασθείς, λεγόντων, ὡς διὰ σμικρὰ μεγάλας ἔχθρας οἱ ἐρα-
σταὶ ἀναιροῦνται καὶ ἔχουσι πρὸς τὰ παιδικὰ φθονερῶς τε
καὶ βλαβερῶς, πῶς οὐκ ἂν οἴει αὐτὸν ἡγεῖσθαι ἀκούειν ἐν
ναύταις που τεθραμμένων καὶ οὐδένα ἐλεύθερον ἔρωτα
ἑωρακότων, πολλοῦ δ' ἂν δεῖν ἡμῖν ὁμολογεῖν, ἃ ψέγο- D
μεν τὸν Ἔρωτα;

ΦΑΙ. Ἴσως νὴ Δί', ὦ Σώκρατες.

ΣΩΚ. Τοῦτόν γε τοίνυν ἔγωγε αἰσχυνόμενος καὶ αὐ-
τὸν τὸν Ἔρωτα δεδιὼς ἐπιθυμῶ ποτίμῳ λόγῳ οἷον ἁλμυ-
ρὰν ἀκοὴν ἀποκλύσασθαι· ξυμβουλεύω δὲ καὶ Λυσίᾳ ὅτι
τάχιστα γράψαι, ὡς χρὴ ἐραστῇ μᾶλλον ἢ μὴ ἐρῶντι ἐκ
τῶν ὁμοίων χαρίζεσθαι.

ΦΑΙ. Ἀλλ' εὖ ἴσθι ὅτι ἕξει τοῦθ' οὕτως· σοῦ γὰρ
εἰπόντος τὸν τοῦ ἐραστοῦ ἔπαινον, πᾶσα ἀνάγκη, Λυ-

*) γρ. ἐμοὶ εἴπῃς.

videlicet nec fani quid dicentes nec veri fe tamen iactarunt, quafi quid effent, fi homunculos nefcio quos deciperent ab iisque aeftimarentur. Iam ego, o amice, expiatione indigeo. eft autem peccantibus in fabulis narrandis expiatio vetufta, quam Homerus non cognovit, Stefichorus autem perfpectam habuit; oculis enim privatus propter maledicta in Helenam coniecta non ignoravit, ficut Homerus, fed, quippe muficus, cognovit caufam, et fingit ftatim: *Non eft verus fermo, nec confcendifti naves tranftris inftructas, nec venifti Pergama Troiae;* factaque tota, quae dicitur, palinodia illico oculos recuperavit. Ego autem fapientior utroque ero in hoc quidem uno: prius enim quam aliquid patiar propter maledicta in Amorem coniecta, conabor ipfi perfolvere palinodiam nudo capite, nec, ut tum, prae pudore operto.

Phae. His, Socrate, non funt quae mihi dicas gratiora.

So. Etenim, o bone Phaedre, intelligis, quam impudenter dictae fint orationes et haec et illa e libro recitata; nam fi quis forte nos audierit generofus manfuetoque animo, eiusmodi quempiam amans vel ante aliquando amore amplexus, dicentes, ob res parvas magnas inimicitias amatores capere et amatis invidos effe atque perniciofos, nonne eum cenfes exiftimaturum, fe homines audire inter nautas fere educatos nec ullum ingenuum amorem expertos, minimeque nobis conceffurum effe haec, in quibus vituperamus Amorem?

Phae. Fortaffe mehercule, Socrate.

So. Huius igitur quum me pudeat ipfumque Amorem verear, cupio dulci oratione quafi falfam auditionem abluere; fuadeo etiam Lyfiae, ut quam primum fcribat, amatori potius quam amoris experti pariter gratificandum effe.

Phae. At probe fcias hoc ita futurum effe; nam te orationem dicente in amatoris laudem, prorfus neceffe

σίαν ὑπ' ἐμοῦ ἀναγκασθῆναι γράψαι αὖ περὶ * τοῦ αὐτοῦ E
λόγον.

ΣΩΚ. Τοῦτο μὲν πιστεύω, ἕωςπερ ἂν ᾖς ὃς εἶ.

ΦΑΙ. Λέγε τοίνυν θαῤῥῶν.

ΣΩΚ. Ποῦ δή μοι ὁ παῖς πρὸς ὃν ἔλεγον, ἵνα καὶ τοῦ-
το ἀκούσῃ καὶ μή, ἀνήκοος ὤν, φθάσῃ χαρισάμενος τῷ μὴ
ἐρῶντι.

ΦΑΙ. Οὗτος παρά σοὶ μάλα πλησίον ἀεὶ πάρεστιν, ὅταν
καὶ σὺ βούλῃ.

ΣΩΚ. Οὑτωσὶ τοίνυν, ὦ παῖ καλέ, ἐννόησον, ὡς ὁ
μὲν πρότερος ἦν * λόγος Φαίδρου τοῦ Πυθοκλέους, Μυῤῥι- 244
νουσίου ἀνδρός, ὃν δὲ μέλλω λέγειν, Στησιχόρου τοῦ Εὐφή-
μου, Ἱμεραίου. λεκτέος δὲ ὧδε ὅτι·

Οὐκ ἔστ' ἔτυμος ὁ λόγος, ὃς ἂν παρόντος ἐραστοῦ τῷ
μὴ ἐρῶντι μᾶλλον φῇ δεῖν χαρίζεσθαι, διότι δὴ ὁ μὲν μαίνεται,
ὁ δὲ σωφρονεῖ. εἰ μὲν γὰρ ἦν ἁπλοῦν τὸ μανίαν κακὸν εἶναι,
καλῶς ἂν ἐλέγετο· νῦν δὲ τὰ μέγιστα τῶν ἀγαθῶν ἡμῖν γίγνε-
ται διὰ μανίας, θείᾳ μέντοι δόσει διδομένης. Ἥ τε γὰρ δὴ
ἐν Δελφοῖς προφῆτις * αἵ τ' ἐν Δωδώνῃ ἱέρειαι μανεῖσαι μὲν B
πολλὰ δὴ καὶ καλὰ ἰδίᾳ τε καὶ δημοσίᾳ τὴν Ἑλλάδα εἰργάσαν-
το, σωφρονοῦσαι δὲ βραχέα ἢ οὐδέν. καὶ ἐὰν δὴ λέγωμεν Σι-
βύλλαν τε καὶ ἄλλους, ὅσοι μαντικῇ χρώμενοι ἐνθέῳ πολλὰ δὴ
πολλοῖς προὔλεγον εἰς τὸ μέλλον ὀρθῶς *), μηκύνοιμεν ἂν
δῆλα παντὶ λέγοντες. τόδε μὴν ἄξιον ἐπιμαρτύρασθαι, ὅτι καὶ
τῶν παλαιῶν οἱ τὰ ὀνόματα τιθέμενοι οὐκ αἰσχρὸν ἡγοῦν-
το οὐδὲ ὄνειδος μανίαν· οὐ γὰρ ἂν * τῇ καλλίστῃ τέχνῃ, ᾗ C
τὸ μέλλον κρίνεται, αὐτὸ τοῦτο τοὔνομα ἐμπλέκοντες μανι-
κὴν ἐκάλεσαν, ἀλλ' ὡς καλοῦ ὄντος, ὅταν θείᾳ μοίρᾳ γίγνη-
ται, οὕτω νομίσαντες ἔθεντο. οἱ δὲ νῦν ἀπειροκάλως τὸ ταῦ
ἐπεμβαλόντες μαντικὴν ἐκάλεσαν. ἐπεὶ καὶ τήν γε τῶν ἐμ-
φρόνων ζήτησιν τοῦ μέλλοντος διά τε ὀρνίθων ποιουμένην **)
καὶ τῶν ἄλλων σημείων, ἅτ' ἐκ διανοίας ποριζομένων ἀν-

---

*) ἄλλ. προλέγοντες εἰς τὸ μέλλον ὤρθωσαν.

**) γρ. ποιουμένων.

est Lysiam a me cogi, ut ipse quoque scribat eadem de re orationem.

So. Hoc quidem credo, quamdiu is es qui es.

Phae. Dic igitur fidenter.

So. Ubi tandem mihi puer, ad quem orationem converteram, ut hoc quoque audiat, nec, his non auditis, festinantius gratificetur amoris experti?

Phae. Hic apud te admodum prope semper adest, quandocumque tu vis.

So. Ita igitur, o pulchre puer, existimes velim, priorem orationem fuisse Phaedri Pythoclis filii, Myrrhinusii viri, hanc vero quam dicturus sum Stesichori esse, Euphemi filii, Himeraei. dicenda est autem ita:

Non est verus sermo, qui, si amator adsit, amoris experti potius dicat gratificandum esse, propterea quod ille insaniat, hic autem mentis sit compos. nam si simpliciter insania esset mala, bene diceretur, nunc autem maxima nobis contingunt bona per insaniam, divino illam quidem munere tributam. Delphica videlicet vates et Dodonaeae sacerdotes insanientes quidem multa sane pulchra et privatim et publice Graeciae effecerunt, mentis vero compotes aut non multum aut nihil. atque si memoremus Sibyllam ceterosque, quicumque praesagitionem adhibentes divinam multa sane multis praedixerunt in posterum recte, longi erimus perspicua cuivis dicentes. hoc tamen dignum est quod proferatur testimonium, quod etiam e veteribus ii, qui nomina posuerunt, nec pro turpi nec probro habuerunt insaniam; neque enim pulcherrimae arti, qua futurum cernitur, hoc ipsum nomen implicassent insanitionem eam vocantes, immo vero pulchram existimantes, si divinitus accideret, hoc ipsi nomen imposuerunt, nostrae autem aetatis homines insipienter *in* et *n* mutantes praesagitionem eam appellaverunt. nam etiam mentis compotum investigationem futuri, quae per aves peragitur aliaque indicia, quia ratiocinatione comparatur humanae opi-

θρωπίνῃ οἰήσει νοῦ τε καὶ ἱστορίας *), οἰονοϊστικὴν ἐπωνόμασαν, ἣν * νῦν οἰωνιστικὴν τὸ ω̄ σεμνύνοντες οἱ νέοι D
καλοῦσιν. ὅσῳ δὴ οὖν τελεώτερον καὶ ἐντιμότερον μαντικὴ οἰωνιστικῆς, τό τε ὄνομα τοῦ ὀνόματος ἔργον τε ἔργου, τόσῳ κάλλιον μαρτυροῦσιν οἱ παλαιοὶ μανίαν σωφροσύνης, τὴν ἐκ θεοῦ τῆς παρ' ἀνθρώπων γιγνομένης. ἀλλὰ μὴν νόσων γε καὶ πόνων τῶν μεγίστων, ἃ δὴ παλαιῶν ἐκ μηνιμάτων ποθέν, ἔν τισι τῶν γενῶν **) ἡ μανία ἐγγενομένη
καὶ προφητεύσασα, οἷς ἔδει, ἀπαλλαγὴν εὕρετο, κα*ταφυ- E
γοῦσα πρὸς θεῶν εὐχάς τε καὶ λατρείας, ὅθεν δὴ καθαρμῶν τε καὶ τελετῶν τυχοῦσα ἐξάντη ἐποίησε τὸν αὐτὴν ἔχοντα πρός τε τὸν παρόντα καὶ τὸν ἔπειτα χρόνον, λύσιν τῷ ὀρθῶς μανέντι τε καὶ κατασχομένῳ τῶν παρόντων κακῶν
εὑρομένη. * Τρίτη δὲ ἀπὸ Μουσῶν κατοχή τε καὶ μανία, 245
λαβοῦσα ἁπαλὴν καὶ ἄβατον ψυχήν, ἐγείρουσα καὶ ἐκβακχεύουσα κατά τε ᾠδὰς καὶ κατὰ τὴν ἄλλην ποίησιν, μυρία τῶν παλαιῶν ἔργα κοσμοῦσα τοὺς ἐπιγιγνομένους παιδεύει. ὃς δ' ἂν ἄνευ μανίας Μουσῶν ἐπὶ ποιητικὰς ***) θύρας ἀφίκηται, πεισθεὶς ὡς ἄρα ἐκ τέχνης ἱκανὸς ποιητὴς ἐσόμενος, ἀτελὴς αὐτός τε καὶ ἡ ποίησις ὑπὸ τῆς τῶν μαινομένων ἡ τοῦ σωφρονοῦντος ἠφανίσθη.

Τοσαῦτα μέν σοι καὶ ἔτι * πλείω ἔχω μανίας γιγνομέ- B
νης ἀπὸ θεῶν λέγειν καλὰ ἔργα. ὥστε τοῦτό γε αὐτὸ μὴ φοβώμεθα, μηδέ τις ἡμᾶς λόγος θορυβείτω δεδιττόμενος, ὡς πρὸ τοῦ κεκινημένου τὸν σώφρονα δεῖ προαιρεῖσθαι φίλον· ἀλλὰ τόδε πρὸς ἐκείνῳ δείξας φερέσθω τὰ νικητήρια, ὡς οὐκ ἐπ' ὠφελείᾳ ὁ ἔρως τῷ ἐρῶντι καὶ τῷ ἐρωμένῳ ἐκ θεῶν ἐπιπέμπεται. ἡμῖν δὲ ἀποδεικτέον αὖ τοὐναντίον, ὡς ἐπ' εὐτυχίᾳ τῇ μεγίστῃ παρὰ θεῶν ἡ τοιαύτη
μανία δίδοται· * ἡ δὲ δὴ ἀπόδειξις ἔσται δεινοῖς μὲν ἄπι- C
στος, σοφοῖς δὲ πιστή. δεῖ οὖν πρῶτον ψυχῆς φύσεως

---

*) γρ. νοήσει νοῦν τε καὶ ἱστορίαν.

**) ἴσ. μηνιμάτων του θεῶν γενομένων, ἔν τισι ἡ μανία κτλ.

***) ἴσ. ποιητικῆς.

nationi et ratio intelligentiam firmat augetque, augerationem nuncupaverunt, quam nunc augurationem, litteram u non sine affectatione quadam extollentes, recentiores vocitant. quanto igitur perfectior ac praestabilior praesagitio est auguratione, verbum verbo resque re, tanto pulchriorem testantur veteres insaniam esse sanitate mentis, divinitus exsistentem illam ab hominibus proficiscente. at vero morborum quidem laborumque maximorum, utpote veteres ob iras alicuius deorum immissorum, in quibusdam insania exsistens vaticinansque iis, quibus opus erat, liberationem invenit, confugiens ad deorum preces et servitia, unde expiationes ac lustrationes nacta salvum incolumemque praestitit eum, qui ipsam habebat, tum in praesens tum in posterum tempus, depulsionem recte insanienti menteque permoto instantium malorum inveniens. Tertia a Musis proficiscens mentis incitatio atque insania, corripiens tenerum et intactum animum, quem excitet et furore quodam inflammet ad carmina ceteraque poesis genera, innumera veterum opera exornando posteros erudit. quicumque vero sine insania ad poeticae fores venit persuasus, arte se satis bonum poetam esse evasurum, imperfectus ipse ac poesis ipsius, quippe sani, ab insanientium poesi obscuratur.

Tanta tibi et plura etiam habeo insaniae a diis proficiscentis dicere pulchra opera. quocirca hanc quidem ipsam ne reformidemus nec aliqua nos oratio perturbet terrendo nobis persuasura, prae commoto incitatoque sanum oportere amicum eligi, sed hoc si praeterea demonstravit, reportato victoriam, non ad utilitatem amorem amanti et amato a diis mitti. nobis autem demonstrandum est contrarium, ad felicitatem summam a diis huiusmodi insaniam dari; demonstratio vero erit argutis quidem haud probabilis, sapientibus tamen probabilis. oportet igitur primum animi naturam, tam divini

περί θείας τε καὶ ἀνθρωπίνης ἰδόντα πάθη τε καὶ ἔργα τἀληθὲς νοῆσαι. ἀρχὴ δὲ ἀποδείξεως ἥδε.

Πᾶσα ψυχὴ ἀθάνατος· τὸ γὰρ ἀεικίνητον ἀθάνατον, τὸ δ' ἄλλο κινοῦν καὶ ὑπ' ἄλλου κινούμενον, παῦλαν ἔχον κινήσεως, παῦλαν ἔχει καὶ ζωῆς. μόνον δὴ τὸ αὑτὸ κινοῦν, ἅτε οὐκ ἀπολεῖπον ἑαυτό, οὔποτε λήγει κινούμενον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις ὅσα κινεῖται τοῦτο πηγὴ καὶ ἀρχὴ * κινήσεως. ἀρχὴ δὲ D
ἀγένητον· ἐξ ἀρχῆς γὰρ ἀνάγκη πᾶν τὸ γιγνόμενον γίγνεσθαι, αὐτὴν δὲ μηδ' ἐξ ἑνός· εἰ γὰρ ἔκ του ἀρχὴ γίγνοιτο, οὐκ ἂν ἐξ ἀρχῆς γίγνοιτο *). ἐπειδὴ δὲ ἀγένητόν ἐστι, καὶ ἀδιάφθορον αὐτὸ ἀνάγκη εἶναι· ἀρχῆς γὰρ δὴ ἀπολομένης, οὔτε αὐτή ποτε ἔκ του οὔτε ἄλλο ἐξ ἐκείνης γενήσεται, εἴπερ ἐξ ἀρχῆς δεῖ τὰ πάντα γίγνεσθαι. οὕτω δὴ κινήσεως μὲν ἀρχὴ τὸ αὐτὸ κινοῦν, τοῦτο δὲ οὔτ' ἀπόλλυσθαι οὔτε γίγνεσθαι δυνατόν, ἢ πάντα τε οὐρανὸν πᾶ*σάν τε γένεσιν ξυμπεσοῦσαν στῆναι, καὶ E
μήποτε αὖθις ἔχειν, ὅθεν κινηθέντα γενήσεται. ἀθανάτου δὲ πεφασμένου τοῦ ὑφ' ἑαυτοῦ κινουμένου, ψυχῆς οὐσίαν τε καὶ λόγον τοῦτον αὐτόν τις λέγων οὐκ αἰσχυνεῖται· πᾶν γὰρ σῶμα, ᾧ μὲν ἔξωθεν τὸ κινεῖσθαι, ἄψυχον, ᾧ δὲ ἔνδοθεν αὐτῷ ἐξ αὑτοῦ, ἔμψυχον, ὡς ταύτης οὔσης φύσεως ψυχῆς. εἰ δ' ἔστι τοῦτο οὕτως ἔχον, μὴ ἄλλο τι εἶναι τὸ αὐτὸ αὑτὸ κινοῦν * ἢ 246
ψυχήν, ἐξ ἀνάγκης ἀγένητόν τε καὶ ἀθάνατον ψυχὴ ἂν εἴη.

Περὶ μὲν οὖν ἀθανασίας αὐτῆς ἱκανῶς, περὶ δὲ τῆς ἰδέας αὐτῆς ὧδε λεκτέον· οἷον μέν ἐστι, πάντῃ πάντως θείας εἶναι καὶ μακρᾶς διηγήσεως, ᾧ δὲ ἔοικεν, ἀνθρωπίνης τε καὶ ἐλάττονος. ταύτῃ οὖν λέγωμεν. Ἐοικέτω δὴ ξυμφύτῳ δυνάμει ὑποπτέρου ζεύγους τε καὶ ἡνιόχου. θεῶν μὲν οὖν ἵπποι τε καὶ ἡνίοχοι πάντες αὐτοί τε ἀγαθοὶ καὶ ἐξ ἀγαθῶν, τὸ δὲ τῶν ἄλλων * μέμικται, καὶ πρῶ- B
τον μὲν ἡμῶν ὁ ἄρχων ξυνωρίδος ἡνιοχεῖ, εἶτα τῶν ἵππων ὁ μὲν αὐτῷ καλός τε κἀγαθὸς καὶ ἐκ τοιούτων, ὁ

---

*) Ἴσ. οὐκ ἂν ἔτι ἀρχὴ εἴη.

quam humani, perſpectis iis, quae et patitur et agit, veram cognoſci. exordium vero demonſtrationis hoc eſt.

Omnis animus immortalis; nam quod ſemper movetur immortale eſt, quod autem aliud movet et ab alio movetur, finem habens motus finem habet etiam vivendi. ſolum igitur, quod ſe ipſum movet, quia ſe ipſum non deſerit, numquam deſinit moveri, quin etiam ceteris quae moventur hic fons, hoc principium eſt movendi. principii autem nulla eſt origo; e principio enim neceſſe eſt, quicquid gignitur, gigni, ipſum autem nulla ex re alia; nam ſi aliunde principium gigneretur, iam principium non eſſet. quandoquidem vero non eſt ortum, nec intereat neceſſe eſt; principio videlicet exſtincto, neque ipſum umquam aliunde neque aliud quid ex illo orietur, ſiquidem e principio oportet omnia oriri. itaque motus principium id eſt, quod ſe ipſum movet, hoc autem nec interire nec oriri poteſt; aliter neceſſe eſſet omne caelum omnemque generationem concidere atque conſiſtere, nec umquam rurſus habere, unde mota gignerentur. quum pateat igitur immortale id eſſe, quod ſe ipſum moveat, animi hanc ipſam eſſe naturam ac vim nemo dubitabit dicere; omne enim corpus, quod extrinſecus movetur, inanimum, quod autem intrinſecus per ſe ipſum, animatum eſt, quia natura ita comparatus eſt animus. ſi vero res ſic ſe habet, ut nihil aliud ſit id quod ſe ipſum moveat niſi animus, neceſſario efficitur, ut nec oriatur nec occidat animus.

Ac de ipſius quidem immortalitate ſatis, de ſpecie autem ita dicendum, qualis ſit; omnibus omnino modis divinae eſſe longaeque expoſitionis, cui vero ſimilis ſit, humanae ac brevioris. ita igitur dicamus. Similis eſto concretae vi pinnatarum bigarum et aurigae. iam deorum equi et aurigae omnes et ipſi boni ſunt et a bonis oriundi, ceterorum vero mixti. et primum quidem noſtri rector iumentum moderatur, deinde equorum unus ipſi pulcher, bonus et a talibus oriundus eſt, alter vero

δὲ ἐξ ἐναντίων τε καὶ ἐναντίος. χαλεπὴ δὴ καὶ δύσκολος
ἐξ ἀνάγκης ἡ περὶ ἡμᾶς ἡνιόχησις. Πῇ δὴ οὖν θνητόν
τε καὶ ἀθάνατον ζῶον ἐκλήθη, πειρατέον εἰπεῖν. ἡ ψυχὴ
πᾶσα παντὸς ἐπιμελεῖται τοῦ ἀψύχου, πάντα τε οὐρανὸν
περιπολεῖ, ἄλλοτε ἐν ἄλλοις εἴδεσι γιγνομένη. τελέα μὲν
οὖν * οὖσα καὶ ἐπτερωμένη μετεωροπορεῖ τε καὶ ἅπαντα C
τὸν κόσμον διοικεῖ, ἡ δὲ πτεροῤῥυήσασα φέρεται, ἕως ἂν
στερεοῦ τινὸς ἀντιλάβηται, οὗ κατοικισθεῖσα, σῶμα γήϊνον
λαβοῦσα, αὐτὸ αὑτὸ δοκοῦν κινεῖν διὰ τὴν ἐκείνης δύνα-
μιν, ζῶον τὸ ξύμπαν ἐκλήθη, ψυχὴ καὶ σῶμα παγέν, θνη-
τόν τ' ἔσχεν ἐπωνυμίαν· ἀθάνατον δὲ οὐδ' ἐξ ἑνὸς λόγου
λελογισμένου, ἀλλὰ πλαττομένου, οὔτε ἰδόντες οὔτε ἱκανῶς
νοήσαντες θεόν, ἀθάνατόν τι ζῶον, * ἔχον μὲν ψυχήν, D
ἔχον δὲ σῶμα, τὸν ἀεὶ δὲ χρόνον ταῦτα ξυμπεφυκότα. ἀλ-
λὰ ταῦτα μὲν δή, ὅπῃ τῷ θεῷ φίλον, ταύτῃ ἐχέτω τε καὶ
λεγέσθω· τὴν δ' αἰτίαν τῆς τῶν πτερῶν ἀποβολῆς, δι' ἣν
ψυχῆς ἀποῤῥεῖ, λάβωμεν· ἔστι δέ τις τοιάδε.

Πέφυκεν ἡ πτεροῦ δύναμις τὸ ἐμβριθὲς ἄγειν ἄνω
μετεωρίζουσα, ᾗ τὸ τῶν θεῶν γένος οἰκεῖ· κεκοινώνηκε δὲ
πῃ μάλιστα τῶν περὶ τὸ σῶμα τοῦ θείου· τὸ δὲ θεῖον κα-
λόν, σοφόν, ἀγαθὸν καὶ * πᾶν ὅ τι τοιοῦτο· τούτοις δὴ E
τρέφεταί τε καὶ αὔξεται μάλιστα τὸ τῆς ψυχῆς πτέρωμα,
αἰσχρῷ δὲ καὶ κακῷ καὶ τοῖς ἐναντίοις φθίνει τε καὶ διόλ-
λυται.

Ὁ μὲν δὴ μέγας ἡγεμὼν ἐν οὐρανῷ Ζεύς, πτηνὸν
ἅρμα ἐλαύνων, πρῶτος πορεύεται, διακοσμῶν πάντα καὶ
ἐπιμελούμενος· τῷ δ' ἕπεται στρατιὰ θεῶν τε καὶ δαιμό-
νων, κατὰ ἕνδεκα μέρη * κεκοσμημένη· μένει γὰρ Ἑστία ἐν 247
θεῶν οἴκῳ μόνη· τῶν δὲ ἄλλων ὅσοι ἐν τῷ τῶν δώδεκα ἀρι-
θμῷ τεταγμένοι θεοὶ ἄρχοντες, ἡγοῦνται κατὰ τάξιν ἣν ἕκασ-
τος ἐτάχθη. πολλαὶ μὲν οὖν καὶ μακαρίαι θέαι τε καὶ διέξοδοι
ἐντὸς οὐρανοῦ, ἃς θεῶν γένος εὐδαιμόνων ἐπιστρέφεται,

a contrariis et contrarius. difficilis igitur et molesta necessario nostra est aurigatio. Quorsum vero spectet mortalis et immortalis animantis appellatio, conandum est explicare. animus omnis omne curat inanimatum omneque caelum circumit, alias in aliis formis exsistens. iam qui perfectus et pennatus est, sublime fertur et universum mundum administrat, qui vero pennas amisit, fertur, donec solidi aliquid prehendat, in quo si domicilium collocavit, corpore terreno assumpto, quod se ipsum videtur movere per illius vim, animans hoc totum appellatur, animus et corpus compacta, mortalisque accipit appellationem; immortale vero dicitur non ex ratione conclusa, sed conficta, quum neque viderimus neque satis cognoverimus deum, tamquam immortale quodpiam animans, habens animum habensque corpus, in sempiternum vero tempus haec concreta. attamen haec quidem, ut deo placet, ita se habeant et dicantur; caussam vero pennarum amissionis, cur videlicet animo effluant, comprehendamus; est autem fere haec.

Pennae vis natura ita comparata est, ut grave ferat sursum in sublime attollens, ubi deorum genus habitat; particeps est enim fere maxime eorum, quae in corpore insunt, divini; divinum autem pulchrum, sapiens, bonum et quicquid est generis eiusdem; his igitur nutriuntur et crescunt maxime animi pennae, turpi autem, malo illorumque contrariis dilabuntur ac dispereunt.

Iam magnus dux in caelo Iuppiter, volucrem currum agens, primus incedit, ordinans omnia atque curans, hunc vero sequitur exercitus deorum et daemonum, in undecim partes dispositus; manet enim Vesta in deorum domo sola; reliqui vero, quotquot in duodecim illorum numero collocati sunt dii principes, ducunt eo quo quisque collocatus est ordine. multae autem et beatae sunt spectationes ac percursationes intra caelum, in quibus deorum genus sanctorum versatur, suum

πράττων ἕκαστος αὐτῶν τὸ αὑτοῦ· ἕπεται δὲ ὁ ἀεὶ ἐθέλων τε καὶ δυνάμενος· φθόνος γὰρ ἔξω χοροῦ θείου ἵσταται. Ὅταν δὲ δὴ πρὸς δαῖτά τε καὶ ἐπὶ θοίνην ἴωσιν, ἄκραν * ὑπὸ τὴν B οὐράνιον ἀψῖδα *), πορεύονται πρὸς ἄναντες ἤδη· τὰ μὲν θεῶν ὀχήματα ἰσοῤῥόπως εὐήνια ὄντα ῥᾳδίως πορεύεται, τὰ δὲ ἄλλα μόγις· βρίθει γὰρ ὁ τῆς κάκης ἵππος μετέχων, ἐπὶ τὴν γῆν ῥέπων τε καὶ βαρύνων, ὅταν μὴ **) καλῶς ᾖ τεθραμμένος ὑπὸ τῶν ἡνιόχων. ἔνθα δὴ πόνος τε καὶ ἀγὼν ἔσχατος ψυχῇ πρόκειται. αἱ μὲν γὰρ ἀθάνατοι καλούμεναι, ἡνίκα ἂν πρὸς ἄκρῳ γένωνται, ἔξω πορευθεῖσαι ἔστησαν ἐπὶ τῷ * τοῦ οὐρανοῦ νώτῳ, στάσας δὲ αὐτὰς περιάγει ἡ περιφο- C ρά, αἱ δὲ θεωροῦσι τὰ ἔξω τοῦ οὐρανοῦ.

Τὸν δὲ ὑπερουράνιον τόπον οὔτε τις ὕμνησέ πω τῶν τῇδε ποιητής, οὔτε ποθ᾽ ὑμνήσει κατ᾽ ἀξίαν. ἔχει δὲ ὧδε· τολμητέον γὰρ οὖν τό γε ἀληθὲς εἰπεῖν, ἄλλως τε καὶ περὶ ἀληθείας λέγοντα. Ἡ γὰρ ἀχρώματός τε καὶ ἀσχημάτιστος καὶ ἀναφὴς οὐσία ὄντως οὖσα ψυχῆς κυβερνήτῃ μόνῳ θεατῇ νῷ χρῆται, περὶ ἣν τὸ τῆς ἀληθοῦς ἐπιστήμης γένος τοῦτον ἔ*χει D τὸν τόπον. ἅτ᾽ οὖν θεοῦ διάνοια νῷ τε καὶ ἐπιστήμῃ ἀκηράτῳ τρεφομένη, καὶ ἁπάσης ψυχῆς, ὅση ἂν μέλλῃ τὸ προσῆκον δέξεσθαι, ἰδοῦσα διὰ χρόνου τὸ ὄν, ἀγαπᾷ τε καὶ θεωροῦσα τἀληθῆ τρέφεται καὶ εὐπαθεῖ, ἕως ἂν κύκλῳ ἡ περιφορὰ εἰς ταὐτὸν περιενέγκῃ. ἐν δὲ τῇ περιόδῳ καθορᾷ μὲν αὐτὴν ***) δικαιοσύνην, καθορᾷ δὲ σωφροσύνην, καθορᾷ δὲ ἐπιστήμην, οὐχ ᾗ γένεσις πρόσεστιν, οὐδ᾽ ἥ ἐστί που ἑτέρα ἐν ἑτέρῳ οὖσα, ὧν ἡμεῖς * νῦν ὄντων καλοῦμεν, ἀλλὰ τὴν ἐν τῷ, ὅ ἐστιν E ὂν ὄντως, ἐπιστήμην οὖσαν· καὶ τἄλλα ὡσαύτως τὰ ὄντως ὄντα θεασαμένη καὶ ἑστιαθεῖσα, δῦσα πάλιν εἰς τὸ εἴσω τοῦ οὐρανοῦ, οἴκαδε ἦλθεν· ἐλθούσης δὲ αὐτῆς, ὁ ἡνίοχος πρὸς τὴν φάτνην τοὺς ἵππους στήσας παρέβαλεν ἀμβροσίαν τε καὶ ἐπ᾽ αὐτῇ νέκταρ ἐπότισε.

Καὶ οὗτος μὲν θεῶν βίος· αἱ δὲ ἄλλαι ψυχαί, * ἡ 248

*) γρ. ἐπὶ — ἀψῖδα.
**) γρ. ἦν μή.
***) ἴσ. αὖ τὴν ᾗ αὖθις.

quisque peragens; ſequitur vero quicumque et vult et poteſt; invidia enim extra chorum divinum conſiſtit. Quando igitur ad epulas et convivium proficiſcuntur, ad ſupremum caeli fornicem verſus, ardua iam via aſcendunt; et deorum quidem currus, qui facile ita reguntur, ut aequalibus librentur ponderibus, nullo negotio feruntur, reliqui autem difficulter; deprimit enim equus pravitatis ſocius ad terram inclinans et degravans, ſi male educatus eſt ab aurigis. hic igitur labor et certamen extremum animo propoſita ſunt. immortales enim qui dicuntur, quum ad ſummum venerunt, foras profecti conſiſtunt in caeli dorſo, conſiſtentes vero ipſos circumfert circuitus; et hi quidem ſpectant quae extra caelum ſunt.

Supercaeleſtem autem locum neque quisquam celebravit, qui hic fuerunt, poetarum, neque umquam celebrabit pro dignitate. ita vero eſt: audendum enim verum dicere, praeſertim de veritate dicenti. Coloris videlicet, figurae et tactionis expers natura vere conſiſtens niſi ab animi gubernatrice, ratione, ſpectari nequit, prope quam verae ſcientiae genus ſuum habet locum. quum igitur dei mens ratione et ſcientia ſincera alatur omnisque animi, qui id quod convenit nacturus eſt, ſpectans longo intervallo id quod vere conſiſtit laetatur et intuens vera alitur iisque fruitur, donec circumcirca eam circuitus eodem reducat. in hac vero converſione conſpicit rurſus iuſtitiam, conſpicit temperantiam, conſpicit ſcientiam, non illam, cui generatio adiuncta, nec quae alia in aliis rebus eſt, quas nunc veras dicimus, ſed quae in hoc ineſt, quod vere eſt conſiſtens, ſcientia; et cetera itidem vere conſiſtentia poſtquam ſpectavit iisque paſta eſt, intrans rurſus interius caelum domum revertitur; et reverſa ipſa, auriga ad praeſepe equos ſiſtens proiicit ambroſiam et praeterea nectar dat potatum.

Et haec quidem deorum eſt vita; de ceteris vero

μὲν ἄριστα θεῷ ἑπομένη καὶ εἰκασμένη ὑπερῆρεν εἰς τὸν ἔξω τόπον τὴν τοῦ ἡνιόχου κεφαλήν, καὶ ξυμπεριηνέχθη τὴν περιφοράν, θορυβουμένη *) ὑπὸ τῶν ἵππων καὶ μόγις καθορῶσα τὰ ὄντα· ἡ δὲ τοτὲ μὲν ἦρε, τοτὲ δὲ καὶ ἔδυ, βιαζομένων δὲ τῶν ἵππων τὰ μὲν εἶδε, τὰ δ᾽ οὔ. αἱ δὲ δὴ ἄλλαι γλιχόμεναι μὲν ἅπασαι τοῦ ἄνω ἕπονται, ἀδυνατοῦσαι δὲ ὑποβρύχιαι ξυμπεριφέρονται, πατοῦσαι ἀλλήλας καὶ ἐπιβάλλουσαι, * ἑτέρα πρὸ τῆς ἑτέρας πειρωμένη γενέσθαι. θόρυβος οὖν καὶ ἅμιλλα καὶ ἱδρὼς ἔσχατος γίγνεται· οὗ δὴ κακίᾳ ἡνιόχων πολλαὶ μὲν χωλεύονται, πολλαὶ δὲ πολλὰ πτερὰ θραύονται, πᾶσαι δὲ πολὺν ἔχουσαι πόνον ἀτελεῖς τῆς τοῦ ὄντος θέας ἀπέρχονται, καὶ ἀπελθοῦσαι τροφῇ δοξαστῇ χρῶνται. Οὗ **) δὴ ἕνεχ᾽ ἡ πολλὴ σπουδή, τὸ ἀληθείας ἰδεῖν πεδίον οὗ ἔστιν; Ἥ τε δὴ προσήκουσα ψυχῆς τῷ ἀρίστῳ νομὴ ἐκ τοῦ ἐκεῖ λειμῶνος τυγχάνει οὖσα, ἥ τε τοῦ * πτεροῦ φύσις, ᾧ ψυχὴ κουφίζεται, τούτῳ τρέφεται· θεσμός τε Ἀδραστείας ὅδε· ἥτις ἂν ψυχή, θεῷ ξυνοπαδὸς γενομένη, κατίδῃ τι τῶν ἀληθῶν, μέχρι τε τῆς ἑτέρας περιόδου εἶναι ἀπήμονα, κἂν ἀεὶ τοῦτο δύνηται ποιεῖν, ἀεὶ ἀβλαβῆ εἶναι· ὅταν δὲ ἀδυνατήσασα ἐπισπέσθαι μὴ ἴδῃ, καί τινι ξυντυχίᾳ χρησαμένη λήθης τε καὶ κακίας πλησθεῖσα βαρυνθῇ, βαρυνθεῖσα δὲ πτερορρυήσῃ τε καὶ ἐπὶ τὴν γῆν πέσῃ, τότε νόμος, ταύτην μὴ * φυτεῦσαι εἰς μηδεμίαν θήρειον φύσιν ἐν τῇ πρώτῃ γενέσει, ἀλλὰ τὴν μὲν πλεῖστα ἰδοῦσαν εἰς γονὴν ἀνδρὸς γενησομένου φιλοσόφου ἢ φιλοκάλου ἢ μουσικοῦ τινὸς καὶ ἐρωτικοῦ, τὴν δὲ δευτέραν εἰς βασιλέως ἐννόμου ἢ πολεμικοῦ καὶ ἀρχικοῦ, τρίτην εἰς πολιτικοῦ ἢ τινος οἰκονομικοῦ ἢ χρηματιστικοῦ, τετάρτην εἰς φιλοπόνου γυμναστικοῦ ἢ περὶ σώματος ἴασίν τινα ἐσομένου, πέμπτην μαντικὸν βίον ἢ τινα τελεστικὸν ἕξουσαν, ἕκτῃ * ποιητικὸς ἢ τῶν περὶ μίμησιν τις ἄλλος

*) ἴσ. θορυβουμένη δέ.
**) ἴσ. Τοῦ.

animis, qui optime deum sequutus atque imitatus est, extulit in exteriorem locum aurigae caput et una circumactus est circuitu, perturbatus tamen ab equis et vix conspiciens vera; alii autem modo elati modo submersi fuerunt, et equis vim adhibentibus ea quae sunt partim viderunt partim non. reliqui vehementer quidem omnes superiora appetentes sequuntur, assequi vero quia nequeunt, submersi una circumaguntur, calcantes inter se et urgentes, altero alterum conante praevertere. tumultus igitur et certatio et sudor extremus exsistit; ubi vitio aurigarum multi depravantur, multisque multae pennae confringuntur, omnes vero, multum sustinentes laboris, imperfecti ab eius, quod vere est, spectatione discedunt, et postquam discesserunt, pastu opinabili utuntur. Iam quorsum spectat magna illa contentio, veritatis campum, ubi sit, spectandi? Conveniens scilicet optimae animi parti pastus in illo est prato, et pennarum natura, quibus animus sublime fertur, hoc alitur; lex praeterea Adrasteae haec est, ut, quicumque animus deum comitatus veri quid spectaverit, is usque ad alteram conversionem sit incolumis, et si semper hoc possit efficere, semper sit salvus; sin autem non valens sequi nihil spectaverit et calamitate aliqua ita afflictus, ut oblivionis impleatur atque pravitatis, deprimatur depressusque pennas amiserit et in terram deciderit, tunc lex est, ut hic non in animantem aliquam naturam inseratur in prima generatione, sed, qui plurima spectaverit, in genituram viri, qui futurus sit philosophus vel pulchri amans vel musicus fere et amatorius, qui secundus sit, in regis genituram legitimi vel viri militaris et ad imperandum idonei, tertius in genituram viri vel ad civitatem administrandam vel ad rem familiarem tuendam apti quaestumve pecuniarium facturi, quartus in laborum amantis palaestritae vel corpus fere sanaturi fatum, quintus ut fatidicam vitam vel ad initia spectantem nanciscatur; sexto poetica vita vel alia quaepiam

ἁρμόσει, ἑβδόμῃ γεωργικὸς ἢ δημιουργικός, ὀγδόῃ σοφιστικὸς ἢ δημοκοπικός, ἐνάτῃ τυραννικός. ἐν δὲ τούτοις ἅπασιν ὃς μὲν ἂν δικαίως διαγάγῃ, ἀμείνονος μοίρας μεταλαμβάνει, ὃς δ' ἂν ἀδίκως, χείρονος.

Εἰς μὲν γὰρ τὸ αὐτό, ὅθεν ἥκει ἡ ψυχὴ ἑκάστη,
οὐκ ἀφικνεῖται ἐτῶν μυρίων· οὐ γὰρ πτεροῦται πρὸ το-
σούτου χρόνου, * πλὴν ἡ τοῦ φιλοσοφήσαντος ἀδόλως ἢ 249
παιδεραστήσαντος μετὰ φιλοσοφίας· αὗται δὲ τρίτῃ πε-
ριόδῳ τῇ χιλιετεῖ, ἐὰν ἕλωνται τρὶς ἐφεξῆς τὸν βίον τοῦ-
τον, οὕτω πτερωθεῖσαι τρισχιλιοστῷ ἔτει ἀπέρχονται. αἱ
δὲ ἄλλαι, ὅταν τὸν πρῶτον βίον τελευτήσωσι, κρίσεως ἔτυ-
χον· κριθεῖσαι δὲ αἱ μὲν εἰς τὰ ὑπὸ γῆς δικαιωτήρια ἐλ-
θοῦσαι δίκην ἐκτίνουσιν, αἱ δ' εἰς τοῦ οὐρανοῦ τινὰ τό-
πον ὑπὸ τῆς δίκης κουφισθεῖσαι διάγουσιν ἀξίως οὗ * ἐν B
ἀνθρώπου εἴδει ἐβίωσαν βίου. τῷ δὲ χιλιοστῷ ἀμφότεραι
ἀφικνούμεναι ἐπὶ κλήρωσίν τε καὶ αἵρεσιν τοῦ δευτέρου
βίου, αἱροῦνται, ὃν ἂν ἐθέλῃ ἑκάστη· ἔνθα καὶ εἰς θηρίου
βίον ἀνθρωπίνη ψυχὴ ἀφικνεῖται καὶ ἐκ θηρίου, ὅς ποτε
ἄνθρωπος ἦν, πάλιν εἰς ἄνθρωπον. οὐ γὰρ ἥ γε μήποτε
ἰδοῦσα τὴν ἀλήθειαν εἰς τόδε ἥξει τὸ σχῆμα· δεῖ γὰρ ἄν-
θρωπον ξυνιέναι κατ' εἶδος λεγόμενον, ἐκ πολλῶν ἰὸν αἰ-
σθήσεων εἰς ἓν λογισμῷ ξυναιρου*μένων *). τοῦτο δέ ἐστιν C
ἀνάμνησις ἐκείνων, ἅ ποτ' εἶδεν ἡμῶν ἡ ψυχὴ ξυμπορευ-
θεῖσα θεῷ καὶ ὑπεριδοῦσα, ἃ νῦν εἶναί φαμεν, καὶ ἀνα-
κύψασα εἰς τὸ ὄντως ὄν. διὸ δὴ δικαίως μόνη πτεροῦται
ἡ τοῦ φιλοσόφου διάνοια· πρὸς γὰρ ἐκείνοις ἀεί ἐστι
μνήμῃ κατὰ δύναμιν, πρὸς οἷσπερ ὁ θεὸς ὢν θεῖός
ἐστι. τοῖς δὲ δὴ τοιούτοις ἀνὴρ ὑπομνήμασιν ὀρθῶς χρώ-
μενος, τελέους ἀεὶ τελετὰς τελούμενος, τέλεος ὄντως μό-
νος γίγνεται· ἐξιστάμενος δὲ * τῶν ἀνθρωπίνων σπουδα- D
σμάτων καὶ πρὸς τῷ θείῳ γιγνόμενος, νουθετεῖται μὲν

*) γρ. ξυναιρούμενον.

in imitatione occupata congruet, septimo agriculturae dedita vel operaria, octavo sophistica vel auram popularem captans, nono tyrannica. in his vere omnibus qui iuste vixit, meliorem sortem nanciscitur, qui iniuste, deteriorem.

Etenim in eundem, unde animus quivis proficiscitur, locum non revertitur intra decem millia annorum; non enim pennis instruitur ante hoc temporis spatium, excepto eius animo, qui philosophatus est sincere vel amatum dilexit cum philosophia; hi in tertio circuitu mille annorum, si elegerunt ter deinceps hanc vitam, pennis instructi ter millesimo anno discedunt. ceteri vero, postquam primam vitam finierunt, in iudicium vocantur, iudicatique alii in loca suppliciis destinata sub terram migrantes poenam solvunt, alii in caelestem aliquem locum a iudicio elati vivunt digne eique convenienter, quam in hominis forma degerunt, vitae. millesimo autem anno utrique pervenientes ad sortitionem atque electionem secundae vitae eligunt, quam quisque cupit. tunc etiam in bestiae vitam humanus animus pervenit et e bestia, qui aliquando homo fuerat, rursus in hominem migrat. neque enim, qui numquam spectavit veritatem, in hanc veniet formam; oportet enim hominem comprehendere ea, quae comprehendit, secundum generalem quae dicitur speciem, ex multis illam proficiscentem perceptionibus in unum ratione collectis; et haec est recordatio illorum, quae aliquando spectavit animus noster una proficiscens cum deo, despiciens quae nunc dicimus esse, suspiciens vero id quod vere est. quocirca iure sola pennis instruitur philosophi mens; in illis enim semper, quam maxime fieri potest, defixus est memoriâ, in quibus deus infixus divinus est. talibus vero recordationibus si vir recte utitur, perfectis semper lustrationibus lustratus, vere perfectus solus exsistit; discedens vero ab humanis studiis et in divino defixus increpatur a multitudine, quod mente sit per-

ὑπὸ τῶν πολλῶν ὡς παρακινῶν, ἐνθουσιάζων δὲ λέληθε
τοὺς πολλούς.

"Εστι δὴ οὖν δεῦρο ὁ πᾶς ἥκων λόγος περὶ τῆς τε-
τάρτης μανίας, ἵν' *), ὅταν τὸ τῇδέ τις ὁρῶν κάλλος, τοῦ
ἀληθοῦς ἀναμιμνησκόμενος, ἀναπτερῶταί τε καὶ ἀναπτε-
ρούμενος προθυμῆται ἀναπτέσθαι, ἀδυνατῶν δὲ ὄρνιθος
δίκην βλέπων ἄνω, τῶν κάτω δὲ ἀμελῶν, αἰτίαν ἔχει ὡς
μανικῶς δια*κείμενος, ὡς ἄρα αὕτη πασῶν τῶν ἐνθουσιά- E
σεων ἀρίστη τε καὶ ἐξ ἀρίστων τῷ τε ἔχοντι καὶ τῷ κοι-
νωνοῦντι αὐτῆς γίγνεται, καὶ ὅτι ταύτης μετέχων τῆς μα-
νίας ὁ ἐρῶν τῶν καλῶν ἐραστὴς καλεῖται. καθάπερ γὰρ
εἴρηται, πᾶσα μὲν ἀνθρώπου ψυχὴ φύσει τεθέαται τὰ ὄν-
τα, ἢ οὐκ ἂν ἦλθεν εἰς τόδε τὸ ζῶον, * ἀναμιμνήσκεσθαι 250
δ' ἐκ τῶνδε ἐκεῖνα οὐ ῥᾴδιον ἁπάσῃ, οὔτε ὅσαι βραχέως
εἶδον τότε τἀκεῖ, οὔθ' αἳ δεῦρο πεσοῦσαι ἐδυστύχησαν,
ὥστε ὑπό τινων ὁμιλιῶν ἐπὶ τὸ ἄδικον τραπόμεναι λήθην,
ὧν τότε εἶδον ἱερῶν, ἔχειν. ὀλίγαι δὴ λείπονται, αἷς τὸ
τῆς μνήμης ἱκανῶς πάρεστιν. αὗται δέ, ὁπόταν τι τῶν ἐκεῖ
ὁμοίωμα ἴδωσιν, ἐκπλήττονται καὶ οὐκέθ' αὑτῶν γίγνονται,
ὃ δ' ἔστι τὸ πάθος, ἀγνοοῦσι διὰ τὸ μὴ ἱκανῶς διαισθά-
νεσθαι. * δικαιοσύνης μὲν οὖν καὶ σωφροσύνης καὶ ὅσα B
ἄλλα τίμια ψυχαῖς, οὐκ ἔνεστι φέγγος οὐδὲν ἐν τοῖς τῇδε
ὁμοιώμασιν, ἀλλὰ δι' ἀμυδρῶν ὀργάνων μόγις αὐτῶν καὶ
ὀλίγοι ἐπὶ τὰς εἰκόνας ἰόντες θεῶνται τὸ τοῦ εἰκασθέντος
γένος. κάλλος δὲ τότε ἦν ἰδεῖν λαμπρόν, ὅτε σὺν εὐδαί-
μονι χορῷ μακαρίαν ὄψιν τε καὶ θέαν ἑπόμενοι μετὰ
μὲν Διὸς ἡμεῖς, ἄλλοι δὲ μετ' ἄλλου θεῶν, εἶδόν τε καὶ
ἐτελοῦντο τελετῶν ἣν θέμις λέγειν μακαριω*τάτην, ἣν C
ὠργιάζομεν ὁλόκληροι μὲν αὐτοὶ ὄντες καὶ ἀπαθεῖς κα-
κῶν, ὅσα ἡμᾶς ἐν ὑστέρῳ χρόνῳ ὑπέμενεν, ὁλόκληρα δὲ
καὶ ἁπλᾶ καὶ ἀτρεμῆ καὶ εὐδαίμονα φάσματα μυούμενοί

---

*) ἴσ. ᾖ.

motus, divino autem afflatu eum concitatum esse, fugit multitudinem.

Huc igitur spectat omnis haec oratio de quarta insania, ob quam, si quis, pulchritudine hîc exstante conspecta, verae illius recordans pennis rursus instruitur hisque instructus evolare gestit, at quum id non possit, avis in modum sursum spectans, inferiora autem negligens, ut probrum ipsi obiicitur, quod insaniat — huc igitur spectat, ut probet, hunc esse omnium divinorum afflatuum optimum optimaeque originis et huic, qui eo teneatur, et ei, qui in illius partem veniat, et qui huius particeps insaniae amet pulchros, amatorem appellari. quemadmodum enim dictum est, quivis hominis animus per se spectavit quae vere sunt; aliter non venisset in hoc animans; recordari vero ex citerioribus illorum non quivis facile potest, neque illi, qui ad breve tempus tum spectarunt quae ibi sunt, neque hi, qui huc decidentes tam adversa usi fortuna sunt, ut a consuetudinibus quibusdam ad iniustum deducti in rerum, quas tum spectaverant, sacrarum oblivionem venirent. pauci ergo relinquuntur, qui memoriae satis habeant. hi vero, quando illorum simulacrum aliquod conspiciunt, percutiuntur nec amplius apud se sunt, quid autem hoc sit quod ipsis accidat, nesciunt, quoniam non satis perspiciunt. de iustitia quidem et temperantia et quaecumque alia cara sunt animis, nullus inest splendor in simulacris earum hîc exstantibus, sed obscuris instrumentis vix et pauci, ad imagines accedentes, spectant eius quod imitatione expressum est genus. pulchritudo autem tum erat visu splendida, quum in beato choro felice visione atque spectatione, nos quidem Iovem comitantes, alii vero alios deos, frueremur ac consecraremur consecrationum quam fas est dici beatissima, cui operabamur integri ipsi et expertes omnium malorum, quae postero nos tempore manserunt, integris et simplicibus et constantibus et beatis visis initiati eaque

τε καὶ ἐποπτεύοντες ἐν αὐγῇ καθαρᾷ, καθαροὶ ὄντες καὶ ἀσήμαντοι τούτου, ὃ νῦν σῶμα περιφέροντες ὀνομάζομεν, ὀστρέου τρόπον δεδεσμευμένοι.

Ταῦτα μὲν οὖν μνήμη κεχαρίσθω, δι' ἣν πόθῳ τῶν τότε νῦν μακρότερα εἴρηται. περὶ δὲ κάλλους, ὥςπερ εἴ-*πομεν, μετ' ἐκείνων τε ἔλαμπεν ἰόν *), δεῦρό τε ἐλθόντες D κατειλήφαμεν αὐτὸ διὰ τῆς ἐναργεστάτης αἰσθήσεως τῶν ἡμετέρων στίλβον ἐναργέστατα. ὄψις γὰρ ἡμῖν ὀξυτάτη τῶν διὰ τοῦ σώματος ἔρχεται αἰσθήσεων, ᾗ φρόνησις οὐχ ὁρᾶται· δεινοὺς γὰρ ἂν παρεῖχεν ἔρωτας, εἴ τι τοιοῦτον ἑαυτῆς ἐναργὲς εἴδωλον παρείχετο εἰς ὄψιν ἰόν, καὶ τἄλλα ὅσα ἐραστά. νῦν δὲ κάλλος μόνον ταύτην ἔσχε μοῖραν **), ὥςτ' ἐκφανέστατον εἶναι καὶ ἐρασμιώτατον. Ὁ μὲν * οὖν E μὴ νεοτελὴς ἢ διεφθαρμένος οὐκ ὀξέως ἐνθένδε ἐκεῖσε φέρεται πρὸς αὐτὸ τὸ κάλλος, θεώμενος αὐτοῦ τὴν τῇδε ἐπωνυμίαν· ὥςτε οὐ σέβεται προςορῶν, ἀλλ' ἡδονῇ παραδοὺς τετράποδος νόμῳ βαίνειν ἐπιχειρεῖ καὶ παιδοσπορεῖν, καὶ ὕβρει προςομιλῶν * οὐ δέδοικεν οὐδ' αἰσχύνεται παρὰ 251 φύσιν ἡδονὴν διώκων. ὁ δὲ ἀρτιτελής, ὁ τῶν τότε πολυθεάμων, ὅταν θεοειδὲς πρόςωπον ἴδῃ κάλλος εὖ μεμιμημένον, ἤ τινα σώματος ἰδέαν, πρῶτον μὲν ἔφριξε, καί τι τῶν τότε ὑπῆλθεν αὐτὸν δειμάτων, εἶτα προςορῶν ὡς θεὸν σέβεται, καὶ εἰ μὴ δεδίει ***) τὴν τῆς σφόδρα μανίας δόξαν, θύοι ἂν ὡς ἀγάλματι καὶ θεῷ τοῖς παιδικοῖς. ἰδόντα δὲ αὐτόν, οἷον ἐκ τῆς φρίκης, μεταβολή τε καὶ ἱδρὼς καὶ *θερμότης ἀήθης λαμβάνει. δεξάμενος γὰρ τοῦ κάλλους B τὴν ἀποῤῥοὴν διὰ τῶν ὀμμάτων, ἐθερμάνθη [ᾗ ἡ τοῦ πτεροῦ φύσις ἄρδεται], θερμανθέντος δὲ ἐτάκη τὰ περὶ τὴν ἔκφυσιν, ἃ πάλαι ὑπὸ σκληρότητος ξυμμεμυκότα εἶργε μὴ βλαστάνειν· ἐπιῤῥυείσης δὲ τῆς τροφῆς ᾤδησέ τε καὶ ὥρμησε φύεσθαι ἀπὸ τῆς ῥίζης ὁ τοῦ πτεροῦ καυλὸς ὑπὸ πᾶν τὸ τῆς ψυχῆς εἶδος· πᾶσα γὰρ ἦν τὸ πάλαι πτε-

*) ἴσ. ἰοῦσι.
**) ἴσ. τὴν μοῖραν.
***) ἴσ. δεδίοι.

spectantes in luce pura, puri ipsi nec signati hoc, quod nunc circumferentes corpus vocamus, ostreae in modum alligati.

Atque haec quidem in recordationis gratiam dicta sunto, ob quam desiderio flagrantes illorum, quae tum spectavimus, nunc longiores fuimus. de pulchritudine vero, quemadmodum diximus, nobis et cum illis proficiscentibus splendebat, et quum huc venissemus, percepimus ipsam clarissimo sensuum nostrorum fulgentem clarissime. visus enim nobis acerrimus contigit corporis sensuum, quo sapientia non cernitur; admirabiles enim excitaret amores, si tam claram sui imaginem exhiberet in conspectum cadens, et quae reliqua sunt amabilia; nunc pulchritudo sola hanc nacta sortem est, ut dilucidissima sit atque amabilissima. Iam qui non recens initiatus vel corruptus est, is non acriter hinc illuc fertur ad ipsam pulchritudinem, spectans id quod ab ipsa nominatur; quocirca non veneratur adspiciens, sed voluptati se dedens quadrupedis ritu inscendere conatur corpusque cum eo miscere, et lascivia adsuetus nec metu nec pudore prohibetur, quominus praeter naturam voluptatem sectetur. recens vero initiatus, qui plura tum spectavit, si dei similem vultum conspicit pulchritudinem bene imitantem vel corporis aliquam speciem, primum horrore perfunditur et pristinorum aliquo afficitur timorum, deinde adspiciens ut deum veneratur et, nisi timeret nimiae insaniae famam, sacrificaret, tamquam statuae sacrae vel deo, amato; postquam vero ipsum adspexit, sicut ex horrore, conversio et sudor et aestus insolitus eum corripit. recipiens enim pulchritudinis effluvium per oculos incalescit [quo pennarum natura irrigatur], ipso autem incalescente liquescunt circa pennarum germinationem ea, quae dudum propter duritiem clausa prohibebant, ne illae pullularent; affluente vero alimento intumescit et nititur provenire e radice pennarum caulis intra universam animi speciem; uni-

ρωτή. ζεῖ οὖν ἐν τούτῳ ὅλη καὶ ἀνακηκίει καί, * ὅπερ τὸ C
τῶν ὀδοντοφυούντων πάθος περὶ τοὺς ὀδόντας γίγνεται,
ὅταν ἄρτι φύωσι, κνῆσίς τε καὶ ἀγανάκτησις περὶ τὰ οὖλα,
ταὐτὸν δὴ πέπονθεν ἡ τοῦ πτεροφυεῖν ἀρχομένου ψυχή,
ζεῖ τε καὶ ἀγανακτεῖ καὶ γαργαλίζεται φύουσα τὰ πτερά.
ὅταν μὲν οὖν, βλέπουσα πρὸς τὸ τοῦ παιδὸς κάλλος, ἐκεῖ-
θεν *) δεχομένη τὸν ἵμερον ἄρδηταί τε καὶ θερμαίνηται,
λωφᾷ τε τῆς ὀδύ*νης καὶ γέγηθεν, ὅταν δὲ χωρὶς γένηται D
καὶ αὐχμήσῃ τὰ τῶν διεξόδων στόματα, ᾗ τὸ πτερὸν ὁρμᾷ,
ξυναυαινόμενα μύσαντα ἀποκλείει τὴν βλάστην τοῦ πτε-
ροῦ. ἡ δ' ἐντὸς μετὰ τοῦ ἱμέρου ἀποκεκλεισμένη, πηδῶσα
οἷον τὰ σφύζοντα, τῇ διεξόδῳ ἐγχρίει ἑκάστη τῇ καθ' αὐ-
τήν, ὥςτε πᾶσα κεντουμένη κύκλῳ ἡ ψυχὴ οἰστρᾷ καὶ
ὀδυνᾶται, μνήμην δ' αὖ ἔχουσα τοῦ καλοῦ γέγηθεν. ἐκ δ'
ἀμφοτέρων μεμιγμένων ἀδημονεῖ τε τῇ ἀτοπίᾳ τοῦ πα-
*θους καὶ ἀποροῦσα λυττᾷ καὶ ἐμμανὴς οὖσα οὔτε νυκτὸς E
δύναται καθεύδειν οὔτε μεθ' ἡμέραν, οὗ ἂν ᾖ, μένειν, θεῖ
δὲ ποθοῦσα, ὅπου ἂν οἴηται ὄψεσθαι τὸν ἔχοντα τὸ κάλ-
λος· ἰδοῦσα δὲ καὶ ἐποχετευσαμένη ἵμερον ἔλυσε μὲν τὰ
τότε ξυμπεφραγμένα, ἀναπνοὴν δὲ λαβοῦσα κέντρων τε
καὶ ὠδίνων ἔληξεν, ἡδονὴν δ' αὖ ταύτην γλυκυτάτην ἐν
τῷ παρόντι καρ*ποῦται. ὅθεν δὴ ἑκοῦσα εἶναι οὐκ ἀπολεί- 252
πεται, οὐδέ τινα τοῦ καλοῦ περὶ πλείονος ποιεῖται, ἀλλὰ
μητέρων τε καὶ ἀδελφῶν καὶ ἑταίρων πάντων λέλησται, καὶ
οὐσίας δι' ἀμέλειαν ἀπολλυμένης παρ' οὐδὲν τίθεται, νομί-
μων δὲ καὶ εὐσχημόνων, οἷς πρὸ τοῦ ἐκαλλωπίζετο, πάν-
των καταφρονήσασα δουλεύειν ἑτοίμη καὶ κοιμᾶσθαι, ὅπου
ἂν ἐᾷ τις ἐγγυτάτω τοῦ πόθου· πρὸς γὰρ τῷ σέβεσθαι
τὸν τὸ κάλλος ἔχοντα ἰατρὸν εὕρηκε μόνον τῶν μεγίστων
πόνων. Τοῦτο * δὲ τὸ πάθος, ὦ παῖ καλέ, πρὸς ὃν δή μοι B
ὁ λόγος, ἄνθρωποι μὲν Ἔρωτα ὀνομάζουσι, θεοὶ δὲ ὃ κα-
λοῦσιν ἀκούσας εἰκότως διὰ νεότητα γελάσει. λέγουσι δέ,

---

*) γρ. ἐκεῖθεν μέρη ἐπιόντα δήπου καὶ ῥέοντα, ἃ δὴ διὰ ταῦτα ἵμερος καλεῖται.

versa enim erat olim pinnata. aestuat igitur in hoc statu totus et salit et, quod dentientes patiuntur dentibus, quum modo eos gignunt, pruritum et dolorem intolerabilem in gingiva, idem patitur eius qui pennas gignere incipit animus; aestuat, dolore intolerabili et titillatione afficitur gignens pennas. quum igitur intuens in pueri pulchritudinem indeque recipiens amoris illecebram irrigatur et incalescit, respirat a dolore et gaudio completur; quum vero solus est et arescunt exitus ora, ubi pennae erumpunt, exarescendo sese comprimentia occludunt germen pennarum; hoc vero intra cum amoris illecebra occlusum, saliens sicut arteriae micantes, exitum pungit quemque ei adversum; quo fit, ut totus stimulatus circumcirca animus furat et dolore angatur, simul vero pulchrum memoria tenens gaudio compleatur. utrisque vero ita mixtis affligitur admirabili quadam affectione et consilii inops in rabiem agitur et furore percitus neque noctu potest dormire, neque interdiu ubicumque est manere, sed currit desiderio flagrans, ubicumque se opinatur conspecturum esse pulchritudine praeditum. atque eum adspiciens amorisque illecebram in se irrigans solvit quae ante consepta erant, respiransque stimulis ac doloribus liberatur atque voluptatem rursus suavissimam illam in praesentia carpit. quamobrem ultro eum non deserit, nec ullum pulchro pluris aestimat, sed matrum et fratrum et amicorum omnium obliviscitur et, si res familiaris incuriâ suâ perit, nihili id facit; usu etiam recepta et decora, in quibus antea sese iactaverat, omnia contemnens servire paratus est atque cubare, ubicumque ipsi permittitur proxime desiderium suum; neque enim veneratur tantum amore praeditum, verum etiam medicum invenit ipsum unum gravissimorum laborum. Hanc vero affectionem, o puer pulchre, ad quem scilicet oratio mea spectat, homines quidem Amorem appellant, sed dii quomodo nuncupent si audieris, merito ac iure propter protervitatem

οἶμαι, τινὲς Ὁμηρίδαι ἐκ τῶν ἀποθέτων ἐπῶν δύο ἔπη εἰς τὸν Ἔρωτα, ὧν τὸ ἕτερον πάνυ ὑβριστικὸν καὶ οὐ σφόδρα τι ἔμμετρον· ὑμνοῦσι δὲ ὧδε,

Τὸν δ' ἤτοι θνητοὶ μὲν Ἔρωτα καλοῦσι ποτηνόν,
Ἀθάνατοι δὲ Πτέρωτα. διὰ πτερόφοι*τον ἀνάγκην. C

τούτοις δὴ ἔξεστι μὲν πείθεσθαι, ἔξεστι δὲ μή· ὅμως δὲ ἥ γε αἰτία καὶ τὸ πάθος τῶν ἐρώντων τοῦτο ἐκεῖνο τυγχάνει ὄν.

Τῶν μὲν οὖν Διὸς ὀπαδῶν ὁ ληφθεὶς ἐμβριθέστερον δύναται φέρειν τὸ τοῦ πτερωνύμου ἄχθος, ὅσοι δὲ Ἄρεώς τε θεραπευταὶ καὶ μετ' ἐκείνου περιεπόλουν, ὅταν ὑπ' Ἔρωτος ἁλῶσι καί τι οἰηθῶσιν ἀδικεῖσθαι ὑπὸ τοῦ ἐρωμένου, φονικοὶ καὶ ἕτοιμοι καθιερεύειν αὑτούς τε καὶ τὰ παι*δικά. D
καὶ οὕτω καθ' ἕκαστον θεόν, οὗ ἕκαστος ἦν χορευτής, ἐκεῖνον τιμῶν τε καὶ μιμούμενος εἰς τὸ δυνατὸν ζῇ, ἕως ἂν ᾖ ἀδιάφθορος καὶ τὴν τῇδε πρώτην γένεσιν βιοτεύῃ· καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ πρός τε τοὺς ἐρωμένους καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους ὁμιλεῖ τε καὶ προσφέρεται. τόν τε οὖν ἔρωτα τῶν καλῶν πρὸς τρόπου ἐκλέγεται ἕκαστος, καὶ ὡς θεὸν αὐτὸν ἐκεῖνον ὄντα ἑαυτῷ, οἷον ἄγαλμα τεκταίνεταί τε καὶ κατακοσμεῖ, ὡς τιμήσων τε καὶ ὀργιάσων. Οἱ * μὲν δὴ Διὸς Δῖόν τινα E
ζητοῦσι *) τὴν ψυχὴν τὸν ὑφ' αὑτῶν ἐρώμενον. σκοποῦσιν οὖν, εἰ φιλόσοφός τε καὶ ἡγεμονικὸς τὴν φύσιν, καὶ ὅταν αὐτὸν εὑρόντες ἐρασθῶσι, πᾶν ποιοῦσιν ὅπως τοιοῦτος ἔσται. ἐὰν οὖν μὴ πρότερον ἐμβεβῶσι τῷ ἐπιτηδεύματι, τότε ἐπιχειρήσαντες μανθάνουσί τε, ὅθεν ἄν τι δύνωνται, καὶ αὐτοὶ μετέρχονται· ἰχνεύοντες δὲ παρ' ἑαυτῶν ἀνευρίσκειν τὴν τοῦ σφετέρου θεοῦ φύσιν, εὐ*ποροῦσι διὰ τὸ ξυντόνως 253
ἠναγκάσθαι πρὸς τὸν θεὸν βλέπειν, καὶ ἐφαπτόμενοι αὐτοῦ τῇ μνήμῃ, ἐνθουσιῶντες, ἐξ ἐκείνου λαμβάνουσι τὰ ἔθη καὶ τὰ ἐπιτηδεύματα, καθ' ὅσον δυνατὸν θεοῦ ἀνθρώπῳ μετασχεῖν· καὶ τούτων δὴ τὸν ἐρώμενον αἰτιώμενοι ἔτι τε μᾶλλον ἀγαπῶσι, κἂν ἐκ Διὸς ἀρύτωσιν, ὥσπερ αἱ Βάκχαι, ἐπὶ τὴν τοῦ ἐρωμένου ψυχὴν ἐπαντλοῦντες ποιοῦ-

---

*) ἴσ. ζητοῦσιν εἶναι.

videbis. proferunt enim, opinor, Homeridae quidam ex arcanis carminibus duo versus in Amorem, quorum alter prorsus lascivus nec satis modestus est. canunt vero ita:

Hunc dicunt volucrem mortales nomine Amorem,
At di propter avis, quam fert, pruriginem Avorem.

his igitur licet vel fidem tribuere vel nullam habere; causa certe et affectio amantium haec sane est.

Iam e Iovis comitibus qui corripitur constantius potest ferre dei ab avibus nominati molestiam; quicumque vero Martis ministri sunt et cum ipso circumiverunt, quando ab Amore capiuntur et iniuriam aliquam se accipere opinantur ab amato, sanguinolenti atque parati sunt se ipsos et amatum mactare. et ita secundum deum, cuius quisque chorum sequutus est, ipsum colens et imitans, quantum potest, vivit, quamdiu incorruptus est et in prima hic generatione versatur; atque hac ratione tum amatis tum ceteris utitur eosque tractat. amorem igitur suum pro suo quisque ingenio e pulchris eligit, eumque, quasi ipse ille deus ipsi sit, velut imaginem divinam et fabricatur et exornat, quo veneretur ipsum sacrisque prosequatur honoribus. Iam vero Iovis comites, ut Iovialem quendam reperiant, qui ab ipsis ametur, operam dant. considerant igitur, num philosophus et naturâ principalis sit, et quum ipsum repertum amare inceperunt, omni studio id agunt ut talis exsistat. et si nondum ante susceperant hoc studium, tunc id aggredientes et discunt, undecumque possunt, et ipsi quaerunt; dum vero investigant et per se ipsi reperire dei sui naturam nituntur, hoc ipsis succedit, propterea quod acriter coguntur in deum intueri, et dum assequuntur ipsum memoriâ, afflatu concitati divino ab eo accipiunt mores ac studia, quantum dei homo particeps fieri potest, eiusque rei causam amato attribuentes etiam magis eum complectuntur, et si ex Jove hauriunt, sicut Bacchae, in amati animum id infundentes efficiunt,

σιν, ὡς δυνατόν, ὁμοιότατον τῷ σφετέρῳ θεῷ. ὅσοι δ' αὖ μεθ' * Ἥρας εἵποντο, βασιλικὸν ζητοῦσι, καὶ εὑρόντες περὶ τοῦτον πάντα δρῶσι τὰ αὐτά. οἱ δὲ Ἀπόλλωνός τε καὶ ἑκάστου τῶν θεῶν οὕτω κατὰ τὸν θεὸν ἰόντες ζητοῦσι τὸν σφέτερον παῖδα πεφυκέναι, καὶ ὅταν κτήσωνται, μιμούμενοι αὐτοί τε καὶ τὰ παιδικὰ πείθοντες καὶ ῥυθμίζοντες εἰς τὸ ἐκείνου ἐπιτήδευμα καὶ ἰδέαν ἄγουσιν, ὅση ἑκάστῳ δύναμις, οὐ φθόνῳ οὐδ' ἀνελευθέρῳ δυσμενείᾳ χρώμενοι πρὸς τὰ παιδικά, ἀλλ' εἰς ὁμοιότητα αὐτοῖς καὶ τῷ * θεῷ, ὃν ἂν τιμῶσι, πᾶσαν πάντως ὅτι μάλιστα πειρώμενοι ἄγειν, οὕτω ποιοῦσι. Προθυμία μὲν οὖν τῶν ὡς ἀληθῶς ἐρώντων καὶ τελετή, ἐάν γε διαπράξωνται ὃ προθυμοῦνται, ἣν λέγω, οὕτω καλή τε καὶ εὐδαιμονικὴ ὑπὸ τοῦ δι' ἔρωτα μανέντος φίλου τῷ φιληθέντι γίγνεται, ἐὰν αἱρεθῇ· ἁλίσκεται δὲ δὴ ὁ αἱρεθεὶς τοιῷδε τρόπῳ. B C

Καθάπερ ἐν ἀρχῇ τοῦδε τοῦ μύθου τριχῇ διείλομεν ψυχὴν ἑκάστην, ἱππομόρφω μὲν δύο τινὲ εἴδη, * ἡνιοχικὸν δὲ εἶδος τρίτον, καὶ νῦν ἔτι ἡμῖν ταῦτα μενέτω. τῶν δὲ δὴ ἵππων ὁ μέν, φαμέν, ἀγαθός, ὁ δ' οὔ· ἀρετὴ δὲ τίς τοῦ ἀγαθοῦ ἢ κακοῦ κακία, οὐ διείπομεν, νῦν δὲ λεκτέον. ὁ μὲν τοίνυν αὐτοῖν ἐν τῇ καλλίονι στάσει ὢν τό τε εἶδος ὀρθὸς καὶ διηρθρωμένος, ὑψαύχην, ἐπίγρυπος, λευκὸς ἰδεῖν, μελανόμματος, τιμῆς ἐραστὴς μετὰ σωφροσύνης τε καὶ αἰδοῦς, καὶ ἀληθινῆς δόξης ἑταῖρος, ἄπληκτος κελεύσματι μόνον καὶ λόγῳ ἡνιοχεῖται, ὁ δ' αὖ * σκολιός, πολύς *), εἰκῇ ξυμπεφορημένος, κρατεραύχην, βραχυτράχηλος, σιμοπρόσωπος, μελάγχρως, γλαυκόμματος **), ὕφαιμος, ὕβρεως καὶ ἀλαζονείας ἑταῖρος, περὶ ὦτα λάσιος, κωφός, μάστιγι μετὰ κέντρων μόγις ὑπείκων. Ὅταν δ' οὖν ὁ ἡνίοχος, ἰδὼν τὸ ἐρωτικὸν ὄμμα πᾶσαν αἰσθήσει διαθερμήνας τὴν ψυχήν, γαργαλισμοῦ τε καὶ πόθου κέντρων ὑποπλησθῇ, * ὁ μὲν εὐπειθὴς τῷ ἡνιόχῳ τῶν ἵππων, ἀεὶ 254 D E

---

*) Ι᾽σ. πολὺς καὶ εἰκῇ ξυμπεφορημένος.

**) ἴσ. γλαυκόμματος καὶ ὕφαιμος.

ut quam potest simillimus ille dei quem colunt exsistat. quotquot vero Iunonem sequuti sunt, ii regium quaerunt, et quum eum repererunt, ipsi omnia faciunt similiter. Apollinis autem et ceterorum deorum comites, quem quisque sequutus est, eum spectantes operam dant, ut puerum ita comparatum inveniant, et quum nacti sunt talem, imitantes ipsi et amato persuadentes eiusque animum temperantes ad dei illius studium ac speciem ducunt, quam maxime quisque potest, non invidiam nec illiberalem malivolentiam exercentes in delicias suas, sed ut ad similitudinem cum se ipsis et cum deo, quem colunt, perfectam eum perducant, quanto maximo possunt conatu laborant. Tali igitur, quale dico, studio vere amantes tenentur, et consecratio, quando quod cupiunt assequuntur, tam pulchra et beata per eum, qui amore concitatus diligit, dilecto obtingit, si electus est; capitur vero electus hoc modo.

Quemadmodum in exordio huius narrationis trifariam divisimus animum, in duas quasdam equi formam habentes species, et in tertiam aurigantem, ita nunc quoque nobis maneto. equorum alterum dicimus bonum esse, alterum malum; virtus autem quae sit boni et mali quae pravitas, non explanavimus, nunc vero dicendum. alter igitur eorum, qui in pulchriori est statu, forma erecta et articulatim composita, cervice elata, naso adunco, colore albo, oculis nigris, honoris cultor aeque ac temperantiae et pudoris verique iudicii amicus, nullis egens stimulis hortatione tantum et voce regitur; alter vero est incurvus, condensus, temere congestus, cervice durata, collo brevi, naso simo, colore nigro, oculis caesiis sanguineque suffusis, lasciviae et insolentiae amicus, circa aures hirsutus, surdus, flagello ac stimulis vix cedens. Quando igitur auriga, amatum conspiciens vultum, cuius species totum incendit ipsius animum, titillatione stimulisque desiderii impletur, equus ille aurigae facile obediens, ut semper

τε καὶ τότε αἰδοῖ βιαζόμενος ἑαυτὸν κατέχει μὴ ἐπιπηδᾶν τῷ ἐρωμένῳ, ὁ δὲ οὔτε κέντρων ἡνιοχικῶν οὔτε μάστιγος ἔτι ἐντρέπεται, σκιρτῶν δὲ βίᾳ φέρεται καὶ πάντα πράγματα παρέχων τῷ σύζυγί τε καὶ ἡνιόχῳ ἀναγκάζει ἰέναι τε πρὸς τὰ παιδικὰ καὶ μνεῖαν ποιεῖσθαι τῆς τῶν ἀφροδισίων χάριτος. τὼ δὲ κατ' ἀρχὰς μὲν ἀντιτείνετον ἀγανακτοῦντε, ὡς δεινὰ καὶ παράνομα ἀναγ*καζομένω, τελευτῶντε δέ, B ὅταν μηδὲν ᾖ πέρας κακοῦ, πορεύεσθον ἀγομένω, εἴξαντε καὶ ὁμολογήσαντε ποιήσειν τὸ κελευόμενον· καὶ πρὸς αὐτῷ τ' ἐγένοντο καὶ εἶδον τὴν ὄψιν τὴν τῶν παιδικῶν ἀστράπτουσαν, ἰδόντος δὲ τοῦ ἡνιόχου ἡ μνήμη πρὸς τὴν τοῦ κάλλους φύσιν ἠνέχθη, καὶ πάλιν εἶδεν αὐτὴν μετὰ σωφροσύνης ἐν ἁγνῷ βάθρῳ βεβῶσαν· ἰδοῦσα δὲ ἔδεισέ τε καὶ σεφθεῖσα ἀνέπεσεν ὑπτία, καὶ ἅμα ἠναγκάσθη εἰς τοὐπίσω ἀνελ*κύσαι τὰς ἡνίας οὕτω σφόδρα, ὥςτε ἐπὶ C τὰ ἰσχία ἄμφω καθίσαι τὼ ἵππω, τὸν μὲν ἑκόντα διὰ τὸ μὴ ἀντιτείνειν, τὸν δὲ ὑβριστὴν μάλα ἄκοντα. ἀπελθόντε δὲ ἀπωτέρω, ὁ μὲν ὑπ' αἰσχύνης τε καὶ θάμβους ἱδρῶτι πᾶσαν ἔβρεξε τὴν ψυχήν, ὁ δέ, λήξας τῆς ὀδύνης ἣν ὑπὸ τοῦ χαλινοῦ τε ἔσχε καὶ τοῦ πτώματος, μόγις ἐξαναπνεύσας ἐλοιδόρησεν ὀργῇ πολλὰ κακίζων τόν τε ἡνίοχον καὶ τὸν ὁμόζυγα, ὡς δειλίᾳ τε καὶ ἀνανδρίᾳ λιπόντε * τὴν τάξιν καὶ ὁμολογίαν· καὶ πάλιν οὐκ ἐθέ- D λοντας προσιέναι ἀναγκάζων μόγις ξυνεχώρησε, δεομένων ἐσαῦθις ὑπερβαλέσθαι. ἐλθόντος δὲ τοῦ ξυντεθέντος χρόνου, [οὗ] ἀμνημονεῖν προσποιουμένω ἀναμιμνήσκων, βιαζόμενος, χρεμετίζων, ἕλκων ἠνάγκασεν αὖ προσελθεῖν τοῖς παιδικοῖς ἐπὶ τοὺς αὐτοὺς λόγους, καὶ ἐπειδὴ ἐγγὺς ἦσαν, ἐγκύψας καὶ ἐκτείνας τὴν κέρκον, ἐνδακὼν τὸν χαλινόν, μετ' ἀναιδείας ἕλκει. ὁ δ' ἡνίοχος ἔτι μᾶλλον * ταὐτὸν πάθος παθών, ὥςπερ ἀπὸ ὕςπληγος ἀνα- E πεσών, ἔτι μᾶλλον τοῦ ὑβριστοῦ ἵππου ἐκ τῶν ὀδόντων βίᾳ ὀπίσω σπάσας τὸν χαλινόν, τήν τε κακήγορον γλῶτταν καὶ τὰς γνάθους καθῄμαξε, καὶ τὰ σκέλη τε καὶ τὰ ἰσχία πρὸς τὴν γῆν ἐρείσας ὀδύναις ἔδωκεν· ὅταν δὲ ταὐτὸν πολλάκις πάσχων ὁ πονηρὸς τῆς ὕβρεως λήξῃ,

alias, sic tunc a pudore coactus sibi temperat, quominus insiliat in amatum, ille contra neque stimulos aurigae neque flagellum amplius curat, sed exsultans violenter fertur, et nihil non negotii facessens iugi socio et aurigae cogit eos accedere ad amatum eumque admonere, ut amoris officia praestet. illi initio quidem reluctantur indignantes, quod ad dira et iniusta cogantur, tandem vero, si nullus est finis malorum, proficiscuntur ab eo ducti, cedentes ac promittentes se facturos esse quod ille iusserit. iam apud ipsum sunt, iam conspiciunt vultum amati splendentem, et spectantis aurigae memoria ad pulchritudinis naturam attollitur, rursusque videt ipsam cum temperantia in casto fundamento constitutam; videns autem horret et venerabundus procumbit resupinus, simulque coactus est retro trahere habenas tam vehementer, ut in coxis utrumque faciat equum considere, alterum sponte, quia non reluctatur, lascivum vero admodum invitum. longius autem si recumbunt, ille quidem prae pudore ac stupore totum irrigat animum sudore, hic vero liberatus dolore, quem a freno acceperat atque casu, vix respirans increpat, iracundia inflammatus, multa convicia faciens aurigae et iugi socio, quod ignavia et mollitia deseruerint ordinem ac promissionem, iterumque eos invitos ad amatum accedere cogens vix concedit iis petentibus, ut aliud in tempus differatur. tempus vero constitutum quum advenit, illos oblivionem simulantes admonens, vim adhibens, hinniens, trahens cogit rursus accedere ad puerum eorundem sermonum causa, et quando appropinquant, se inclinans caudamque extendens, dum frenum mordet, impudenter eos trahit. auriga tunc, etiam magis ita ut ante affectus, tamquam a carceribus recidens, etiam vehementius lascivi equi e dentibus per vim retrahens frenum maledicam linguam et maxillas cruentat, et crura coxasque terrae illidens doloribus eum cruciat; quum idem saepius passus pravus lasciviam de-

ταπεινωθεὶς ἕπεται ἤδη τῇ τοῦ ἡνιόχου προνοίᾳ, καὶ ὅταν ἴδῃ τὸν καλόν, φόβῳ διόλλυται· ὥςτε ξυμβαίνει τότ' ἤδη τὴν τοῦ ἐραστοῦ ψυχὴν τοῖς παιδικοῖς αἰδουμένην τε καὶ δεδοικυῖαν ἕπεσθαι.

*Ἅτε οὖν πᾶσαν θεραπείαν ὡς ἰσόθεος θεραπευό- 255
μενος οὐχ ὑπὸ σχηματιζομένου τοῦ ἐρῶντος, ἀλλὰ ἀλη-
θῶς τοῦτο πεπονθότος, καὶ αὐτὸς ὢν φύσει φίλος, εἰς
ταὐτὸν ἄγει τὴν φιλίαν τῷ θεραπεύοντι· ἐὰν ἄρα καὶ ἐν
τῷ πρόσθεν ὑπὸ ξυμφοιτητῶν ἤ τινων ἄλλων διαβεβλη-
μένος ᾖ λεγόντων ὡς αἰσχρὸν ἐρῶντι πλησιάζειν, καὶ διὰ
τοῦτο ἀπωθῇ τὸν ἐρῶντα, προϊόντος δὲ ἤδη τοῦ χρόνου
ἥ τε ἡλικία καὶ τὸ χρεὼν ἤγαγεν εἰς τὸ προςέσθαι αὐ-
*τὸν εἰς ὁμιλίαν· οὐ γάρ δή ποτε εἵμαρται κακὸν κακῷ B
φίλον οὐδ' ἀγαθὸν μὴ φίλον ἀγαθῷ εἶναι. προςεμένου δὲ
καὶ λόγον τε καὶ ὁμιλίαν δεξαμένου, ἐγγύθεν ἡ εὔνοια γι-
γνομένη τοῦ ἐρῶντος ἐκπλήττει τὸν ἐρώμενον διαισθανό-
μενον, ὅτι οὐδ' οἱ ξύμπαντες ἄλλοι φίλοι τε καὶ οἰκεῖοι
μοῖραν φιλίας οὐδεμίαν παρέχονται πρὸς τὸν ἔνθεον φί-
λον. ὅταν δὲ χρονίζῃ τοῦτο δρῶν καὶ πλησιάζῃ μετὰ τοῦ
ἅπτεσθαι ἔν τε γυμνασίοις καὶ ἐν ταῖς ἄλ*λαις ὁμιλίαις, C
τότ' ἤδη ἡ τοῦ ῥεύματος ἐκείνου πηγή, ὃν ἵμερον Ζεὺς
Γανυμήδους ἐρῶν ὠνόμασε, πολλὴ φερομένη πρὸς τὸν
ἐραστήν, ἡ μὲν εἰς αὐτὸν ἔδυ, ἡ δ' ἀπομεστουμένου ἔξω
ἀποῤῥεῖ, καὶ οἷον πνεῦμα ἤ τις ἠχὼ ἀπὸ λείων τε καὶ
στερεῶν ἁλλομένη πάλιν ὅθεν ὡρμήθη φέρεται, οὕτω τὸ
τοῦ κάλλους ῥεῦμα, πάλιν εἰς τὸν καλὸν διὰ τῶν ὀμμάτων
ἰόν, ᾗ πέφυκεν ἐπὶ τὴν ψυχὴν ἰέναι, ἀφικόμενον καὶ ανα-
πτερῶσαν τὰς διόδους τῶν πτερῶν * ἄρδει τε καὶ ὥρμη- D
σε πτεροφυεῖν τε καὶ τὴν τοῦ ἐρωμένου αὖ ψυχὴν ἔρω-
τος ἐνέπλησεν. ἐρᾷ μὲν οὖν, ὅτου δέ, ἀπορεῖ, καὶ οὔθ'
ὅ τι πέπονθεν οἶδεν οὐδ' ἔχει φράσαι, ἀλλ', οἷον ἀπ'
ἄλλου ὀφθαλμίας ἀπολελαυκώς, πρόφασιν εἰπεῖν οὐκ ἔχει,
ὥςπερ δὲ ἐν κατόπτρῳ ἐν τῷ ἐρῶντι ἑαυτὸν ὁρῶν λέλη-
θε· καὶ ὅταν μὲν ἐκεῖνος παρῇ, λήγει κατὰ ταὐτὰ ἐκεί-
νῳ τῆς ὀδύνης, ὅταν δὲ ἀπῇ, κατὰ ταὐτὰ αὖ ποθεῖ καὶ

posuit, submissus iam sequitur aurigae prudentiam, et quum videt pulchrum, metu perit. ita fit, ut tum denique amatoris animus amatum verecundus ac timidus sequatur.

Quum igitur omni cultu ut dei similis colatur ab amatore amorem non simulante, sed vere ita affecto, ipseque natura sit ad amicitiam propensus, copulat suum favorem cum eius qui ipsum colit amore, atque etiamsi antea a condiscipulis vel aliis quibusdam deceptus fuerit dicentibus turpe esse amanti appropinquare, iccircoque repulerit amantem, interposito tamen aliquo temporis spatio et pubertas et necessitas eo perducunt ut admittat ipsum ad consuetudinem; neque enim hoc fatum est, ut malus malo amicus sit, nec ut bonus non sit amicus bono. iam quum eum admisit et sermonem consuetudinemque accepit, benivolentia obviam veniens amatoris percutit amati animum perspicientis, reliquos et amicos et familiares ad unum omnes nihil amicitiae praestare ad amicum mente permotum. quodsi perseverat id facere et appropinquat, simulque ipsum attrectat in gymnasiis reliquisque congressionibus, tum denique fluminis illius fons, quem amoris illecebram Iuppiter Ganymedem amans appellavit, largiter se fundens in amatorem, partim in ipsum influit, partim ex ipso iam repleto foras manat, et sicut ventus vel sonus a levibus ac solidis rebus resiliens rursum unde profectus est fertur, ita pulchritudinis flumen rursum in pulchrum, per oculos fluendo, qua in animum solet intrare, revertens eumque excitans transitus pennarum irrigat, ad pennas gignendas impellit et amati quoque animum amore implet. amat igitur, nescit vero quem, quidque ipsi acciderit, nec intelligit nec potest dicere, sed, tamquam ab alio oculorum morbo accepto, causam dicere non potest, quia non sentit, ut in speculo, in amante se ipsum cernere; et quum ille adest, aeque ac hic liberatur dolore, quum vero abest, pariter et desiderat et de-

ποθεῖται, εἴδωλον ἔρωτος ἀντ' ἔρωτος * ἔχων· καλεῖ δὲ αὐ- E
τὸν καὶ οἴεται οὐκ ἔρωτα, ἀλλὰ φιλίαν εἶναι· ἐπιθυμεῖ δὲ
ἐκείνῳ παραπλησίως μέν, ἀσθενεστέρως δέ, ὁρᾶν, ἅπτε-
σθαι, φιλεῖν, ξυγκατακεῖσθαι, καὶ δή, οἷον εἰκός, ποιεῖ
τὸ μετὰ τοῦτο ταχὺ ταῦτα. ἐν οὖν τῇ ξυγκοιμήσει τοῦ μὲν
ἐραστοῦ ὁ ἀκόλαστος ἵππος ἔχει ὅ τι λέγῃ πρὸς τὸν ἡνίο-
χον, καὶ ἀξιοῖ ἀντὶ πολλῶν πόνων σμικρὰ ἀπολαῦσαι, * ὁ 256
δὲ τῶν παιδικῶν ἔχει μὲν οὐδὲν εἰπεῖν, σπαργῶν δὲ καὶ
ἀπορῶν περιβάλλει τὸν ἐραστὴν καὶ φιλεῖ, ὡς σφόδρα εὔ-
νουν ἀσπαζόμενος, ὅταν τε ξυγκατακέωνται, οἷός ἐστι μὴ
ἂν ἀπαρνηθῆναι τὸ αὐτοῦ μέρος χαρίσασθαι τῷ ἐρῶντι,
εἰ δεηθείη τυχεῖν, ὁ δὲ ὁμόζυξ αὖ μετὰ τοῦ ἡνιόχου πρὸς
ταῦτα μετ' αἰδοῦς καὶ λόγου ἀντιτείνει.

Ἐὰν μὲν δὴ οὖν εἰς τεταγμένην τε δίαιταν καὶ φι-
λοσοφίαν νικήσῃ τὰ βελτίω τῆς διανοίας ἀγαγόντα, μακά-
ριον μὲν καὶ * ὁμονοητικὸν τὸν ἐνθάδε βίον διάγουσιν, B
ἐγκρατεῖς αὐτῶν καὶ κόσμιοι ὄντες, δουλωσάμενοι μέν, ᾧ
κακία ψυχῆς ἐνεγένετο, ἐλευθερώσαντες δέ, ᾧ ἀρετή· τε-
λευτήσαντες δὲ δή, ὑπόπτεροι καὶ ἐλαφροὶ γεγονότες, τῶν
τριῶν παλαισμάτων τῶν ὡς ἀληθῶς Ὀλυμπιακῶν ἓν νε-
νικήκασιν, οὗ μεῖζον ἀγαθὸν οὔτε σωφροσύνη ἀνθρωπίνη
οὔτε θεία μανία δυνατὴ πορίσαι ἀνθρώπῳ. ἐὰν δὲ διαί-
τῃ φορτικωτέρᾳ τε καὶ ἀφιλοσόφῳ, φιλοτί*μῳ δὲ χρή- C
σωνται, τάχ' ἄν που ἐν μέθαις ἤ τινι ἄλλῃ ἀμελείᾳ τὼ
ἀκολάστω αὐτοῖν ὑποζυγίω λαβόντε τὰς ψυχὰς ἀφρού-
ρους, ξυναγαγόντε εἰς ταὐτόν, τὴν ὑπὸ τῶν πολλῶν μα-
καριστὴν αἵρεσιν εἱλέσθην τε καὶ διεπράξαντο, καὶ δια-
πραξαμένω τὸ λοιπὸν ἤδη χρῶνται μὲν αὐτῇ, σπανίᾳ
δέ, ἅτε οὐ πάσῃ δεδογμένα τῇ διανοίᾳ πράττοντες. φί-
λω μὲν οὖν καὶ τούτω, ἧττον δὲ ἐκείνων, ἀλλήλοιν διά
τε τοῦ ἔρωτος καὶ ἔξω γενομένω διά*γουσι, πίστεις τὰς D
μεγίστας ἡγουμένω ἀλλήλοιν δεδωκέναι τε καὶ δεδέχθαι,
ἃς οὐ θεμιτὸν εἶναι λύσαντας εἰς ἔχθραν ποτὲ ἐλθεῖν.
ἐν δὲ τῇ τελευτῇ ἄπτεροι μέν, ὡρμηκότες δὲ πτεροῦσθαι
ἐκβαίνουσι τοῦ σώματος, ὥστε οὐ σμικρὸν ἆθλον τῆς ἐρω-

fideratur, amoris fimulacrum pro amore tenens; appellat vero ei habet id non amorem, fed amicitiam, concupifcit autem fimiliter atque ille, temperantius tamen, videre, attrectare, ofculari, concumbere, iam iamque dubium non eft quin pofthac protinus hoc faciat. in concubando igitur amatoris equus effrenatus habet quod dicat aurigae, et poftulat pro multis laboribus exiguum voluptatis fructum, pueri vero equus nihil habet dicere, fed amore tumens et confilii inops amplexatur amatorem et ofculatur, ut benivolentiffimum diligens, et quum concumbunt, recufare non poteft quin, quantum in ipfo fit, gratificetur amanti, fi quid affequi cupiverit, iugi vero focius et auriga his cum pudore ac ratione refragantur.

Iam vero fi meliores animi partes, ad moderatum vitae inftitutum et philofophiam ducentes, fuperarunt, beatam et concordem hîc vitam degunt, fibi ipfi temperantes et modeftiam nacti, quum fubiecerint eam animi partem in qua pravitas inerat, liberaverint contra, in qua virtus, poft mortem vero pinnati et leves facti de tribus illis certaminibus vere Olympicis unum vincunt, quo maius bonum neque temperantia humana neque divina infania poteft fuppeditare homini. fin autem vitae genere rudiore et a philofophia alieno, honoris tamen cupido utuntur, facile fieri poteft ut in ebrietate vel alia quapiam incuria effrenati eorum equi, animos, quos deprehenderint fine cuftodia, in unum conducentes, illud quod volgus beatum praedicat eligant et exfequantur, idque exfequuti in pofterum quoque exerceant, raro tamen, quia non univerfa id mente confentiente faciunt. amici igitur hi quoque, minus tamen quam illi, inter fe vivent, tum amore vigente tum extra amorem, maximam fibi fidem exiftimantes et dediffe et accepiffe, qua nefas fit violata inimicitiam aliquando fuscipi. in fine autem implumes quidem, nitentes tamen pennis indui excedunt e corpore: ut haud exiguum

τικῆς μανίας φέρονται· εἰς γὰρ σκότον καὶ τὴν ὑπὸ γῆς
πορείαν οὐ νόμος ἐστὶν ἔτι ἐλθεῖν τοῖς κατηργμένοις ἤδη
τῆς ἐπουρανίου πορείας, ἀλλὰ φανὸν βίον διάγοντας εὐδαι-
μονεῖν μετ' ἀλλήλων πο*ρευομένους, καὶ ὁμοπτέρους ἔρω- E
τος χάριν, ὅταν γένωνται, γενέσθαι.

Ταῦτα τοσαῦτα, ὦ παῖ, καὶ οὕτω θεῖά σοι δωρήσεται
ἡ παρ' ἐκάστου φιλία· ἡ δὲ ἀπὸ τοῦ μὴ ἐρῶντος οἰκειό-
της, σωφροσύνῃ θνητῇ κεκραμένη, θνητά τε καὶ φειδωλὰ
οἰκονομοῦσα, ἀνελευθερίαν, ὑπὸ πλήθους ἐπαινουμένην ὡς
ἀρετήν, τῇ φίλῃ ψυχῇ ἐντεκοῦσα, ἐννέα χιλιάδας ἐτῶν * πε- 257
ρὶ γῆν καλινδουμένην αὐτὴν καὶ ὑπὸ γῆς ἄνουν πα-
ρέξει.

Αὕτη σοι, ὦ φίλε Ἔρως, εἰς ἡμετέραν δύναμιν ὅτι
καλλίστη καὶ ἀρίστη δέδοταί τε καὶ ἐκτέτισται παλινῳδία,
τά τε ἄλλα καὶ τοῖς ὀνόμασιν ἠναγκασμένη ποιητικοῖς τισὶ
διὰ Φαῖδρον εἰρῆσθαι. ἀλλὰ τῶν προτέρων τε ξυγγνώμην
καὶ τῶνδε χάριν ἔχων, εὐμενὴς καὶ ἵλεως τήν μοι ἐρωτι-
κὴν τέχνην ἣν δέδωκας μήτε ἀφέλῃ μήτε πηρώσῃς δι' ὀρ-
γήν, δίδου τ' ἔτι μᾶλλον ἢ νῦν τοῖς καλοῖς τίμιον * εἶναι. B
ἐν τῷ πρόσθεν δ' εἴ τι λόγῳ σοι ἀπηνὲς εἴπομεν Φαῖδρός
τε καὶ ἐγώ, Λυσίαν τὸν τοῦ λόγου πατέρα αἰτιώμενος
παῦε τῶν τοιούτων λόγων, ἐπὶ φιλοσοφίαν δέ, ὥσπερ ὁ
ἀδελφὸς αὐτοῦ Πολέμαρχος τέτραπται, τρέψον, ἵνα καὶ ὁ
ἐραστὴς ὅδε αὐτοῦ μηκέτι ἐπαμφοτερίζῃ, καθάπερ νῦν,
ἀλλ' ἁπλῶς πρὸς Ἔρωτα μετὰ φιλοσόφων λόγων τὸν βίον
ποιῆται.

ΦΑΙ. Ξυνεύχομαί σοι, ὦ Σώκρατες, εἴπερ ἄμεινον
ταῦθ' ἡμῖν εἶναι, ταῦτα γίγνεσθαι. * τὸν λόγον δέ σου C
πάλαι θαυμάσας ἔχω, ὅσῳ καλλίω τοῦ προτέρου ἀπειργάσω·
ὥστε ὀκνῶ, μή μοι ὁ Λυσίας ταπεινὸς φανῇ, ἐὰν ἄρα καὶ
ἐθελήσῃ πρὸς αὐτὸν ἄλλον ἀντιπαρατεῖναι. καὶ γάρ τις αὐτῷ,
ὦ θαυμάσιε, ἔναγχος τῶν πολιτικῶν τοῦτ' αὐτὸ λοιδορῶν
ὠνείδιζε, καὶ διὰ πάσης τῆς λοιδορίας ἐκάλει λογογράφον.

amatoriae insaniae praemium consequantur; neque enim lex est, ut tenebrae et migratio sub terra iis obtingant, qui iam inceperint caelestem migrationem, sed ut splendidam vitam degentes beati sint una proficiscentes, et amoris gratia, ut exsistant, simul exsistant pinnati.

Haec tanta, o puer, tamque divina tibi donabit amatoris amicitia; familiaritas contra eius, qui non amat, temperantiâ mortali diluta, mortalia et parca dispensans, illiberalitatemque quam volgus laudat ut virtutem, amico animo ingenerans, ut novem ille millia annorum circum terram volutetur et sub terra dementia captus, efficiet.

Haec tibi, o dilecte Amor, pro viribus nostris pulcherrima et optima dicata et exstructa est palinodia, quam quum aliis tum vocibus quibusdam poeticis propter Phaedrum necesse erat exornari. at tu, priorum veniam dans et pro his gratiam habens, propitius ac clemens amatoriam mihi artem quam tribuisti neque detrahas neque mutiles per iram, immo tribue mihi hoc, ut etiam magis, quam nunc, apud pulchros honoratus sim. in priore autem oratione si quid tibi infesti diximus Phaedrus et ego, Lysiam orationis patrem incusans abduc ab huiusmodi orationibus et ad philosophiam, ad quam Polemarchus ipsius frater se convertit, converte, ne hicce ipsius amator amplius fluctuet, ut nunc, sed simpliciter ad amorem cum philosophis orationibus coniunctum vitam suam componat.

Phae. Tecum precor, Socrate, ut, si melius nobis erit, haec contingant. orationem vero tuam iam dudum admiror, quam multo pulchriorem priore finxeris: ut verear, ne mihi Lysias vilis visurus sit, etiamsi instituerit tecum certaturus aliam ipsi opponere. etenim nuper ipsi, o admirabilis, aliquis de viris civilibus hoc ipsum reprehendens exprobravit et per totam cum reprehensionem appellavit orationum scriptorem.

σιν, ὡς δυνατόν, ὁμοιότατον τῷ σφετέρῳ θεῷ. ὅσοι δ' αὖ μεθ' * Ἥρας εἵποντο, βασιλικὸν ζητοῦσι, καὶ εὑρόντες περὶ τοῦτον πάντα δρῶσι τὰ αὐτά. οἱ δὲ Ἀπόλλωνός τε καὶ ἑκάστου τῶν θεῶν οὕτω κατὰ τὸν θεὸν ἰόντες ζητοῦσι τὸν σφέτερον παῖδα πεφυκέναι, καὶ ὅταν κτήσωνται, μιμούμενοι αὐτοί τε καὶ τὰ παιδικὰ πείθοντες καὶ ῥυθμίζοντες εἰς τὸ ἐκείνου ἐπιτήδευμα καὶ ἰδέαν ἄγουσιν, ὅση ἑκάστῳ δύναμις, οὐ φθόνῳ οὐδ' ἀνελευθέρῳ δυςμενείᾳ χρώμενοι πρὸς τὰ παιδικά, ἀλλ' εἰς ὁμοιότητα αὑτοῖς καὶ τῷ * θεῷ, ὃν ἂν τιμῶσι, πᾶσαν πάντως ὅτι μάλιστα πειρώμενοι ἄγειν, οὕτω ποιοῦσι. Προθυμία μὲν οὖν τῶν ὡς ἀληθῶς ἐρώντων καὶ τελετή, ἐάν γε διαπράξωνται ὃ προθυμοῦνται, ἣν λέγω, οὕτω καλή τε καὶ εὐδαιμονικὴ ὑπὸ τοῦ δι' ἔρωτα μανέντος φίλου τῷ φιληθέντι γίγνεται, ἐὰν αἱρεθῇ· ἁλίσκεται δὲ δὴ ὁ αἱρεθεὶς τοιῷδε τρόπῳ.

Καθάπερ ἐν ἀρχῇ τοῦδε τοῦ μύθου τριχῇ διείλομεν ψυχὴν ἑκάστην, ἱππομόρφω μὲν δύο τινὲ εἴδη, * ἡνιοχικὸν δὲ εἶδος τρίτον, καὶ νῦν ἔτι ἡμῖν ταῦτα μενέτω. τῶν δὲ δὴ ἵππων ὁ μέν, φαμέν, ἀγαθός, ὁ δ' οὔ· ἀρετὴ δὲ τίς τοῦ ἀγαθοῦ ἢ κακοῦ κακία, οὐ διείπομεν, νῦν δὲ λεκτέον. ὁ μὲν τοίνυν αὐτοῖν ἐν τῇ καλλίονι στάσει ὢν τό τε εἶδος ὀρθὸς καὶ διηρθρωμένος, ὑψαύχην, ἐπίγρυπος, λευκὸς ἰδεῖν, μελανόμματος, τιμῆς ἐραστὴς μετὰ σωφροσύνης τε καὶ αἰδοῦς, καὶ ἀληθινῆς δόξης ἑταῖρος, ἄπληκτος κελεύσματι μόνον καὶ λόγῳ ἡνιοχεῖται, ὁ δ' αὖ * σκολιός, πολύς *), εἰκῇ ξυμπεφορημένος, κρατεραύχην, βραχυτράχηλος, σιμοπρόσωπος, μελάγχρως, γλαυκόμματος **), ὕφαιμος, ὕβρεως καὶ ἀλαζονείας ἑταῖρος, περὶ ὦτα λάσιος, κωφός, μάστιγι μετὰ κέντρων μόγις ὑπείκων. Ὅταν δ' οὖν ὁ ἡνίοχος, ἰδὼν τὸ ἐρωτικὸν ὄμμα πᾶσαν αἰσθήσει διαθερμήνας τὴν ψυχήν, γαργαλισμοῦ τε καὶ πόθου κέντρων ὑποπλησθῇ, * ὁ μὲν εὐπειθὴς τῷ ἡνιόχῳ τῶν ἵππων, ἀεὶ

*) ἴσ. πολὺς καὶ εἰκῇ ξυμπεφορημένος.
**) ἴσ. γλαυκόμματος καὶ ὕφαιμος.

ut quam poteſt ſimillimus ille dei quem colunt exſiſtat. quotquot vero Iunonem ſequuti ſunt, ii regium quaerunt, et quum eum repererunt, ipſi omnia faciunt ſimiliter. Apollinis autem et ceterorum deorum comites, quem quisque ſequutus eſt, eum ſpectantes operam dant, ut puerum ita comparatum inveniant, et quum nacti ſunt talem, imitantes ipſi et amato perſuadentes eiusque animum temperantes ad dei illius ſtudium ac ſpeciem ducunt, quam maxime quisque poteſt, non invidiam nec illiberalem malivolentiam exercentes in delicias ſuas, ſed ut ad ſimilitudinem cum ſe ipſis et cum deo, quem colunt, perfectam eum perducant, quanto maximo poſſunt conatu laborant. Tali igitur, quale dico, ſtudio vere amantes tenentur, et conſecratio, quando quod cupiunt aſſequuntur, tam pulchra et beata per eum, qui amore concitatus diligit, dilecto obtingit, ſi electus eſt; capitur vero electus hoc modo.

Quemadmodum in exordio huius narrationis trifariam diviſimus animum, in duas quasdam equi formam habentes ſpecies, et in tertiam aurigantem, ita nunc quoque nobis maneto. equorum alterum dicimus bonum eſſe, alterum malum; virtus autem quae ſit boni et mali quae pravitas, non explanavimus. nunc vero dicendum. alter igitur eorum, qui in pulchriori eſt ſtatu, forma erecta et articulatim compoſita, cervice elata, naſo adunco, colore albo, oculis nigris, honoris cultor aeque ac temperantiae et pudoris verique iudicii amicus, nullis egens ſtimulis hortatione tantum et voce regitur; alter vero eſt incurvus, condenſus, temere congeſtus, cervice durata, collo brevi, naſo ſimo, colore nigro, oculis caeſiis ſanguineque ſuffuſis, laſciviae et inſolentiae amicus, circa aures hirſutus, ſurdus, flagello ac ſtimulis vix cedens. Quando igitur auriga, amatum conſpiciens vultum, cuius ſpecies totum incendit ipſius animum, titillatione ſtimuliſque deſiderii impletur, equus ille aurigae facile obediens, ut ſemper

τε καὶ τότε αἰδοῖ βιαζόμενος ἑαυτὸν κατέχει μὴ ἐπιπηδᾶν
τῷ ἐρωμένῳ, ὁ δὲ οὔτε κέντρων ἡνιοχικῶν οὔτε μάστιγος
ἔτι ἐντρέπεται, σκιρτῶν δὲ βίᾳ φέρεται καὶ πάντα πράγμα-
τα παρέχων τῷ σύζυγί τε καὶ ἡνιόχῳ ἀναγκάζει ἰέναι τε
πρὸς τὰ παιδικὰ καὶ μνείαν ποιεῖσθαι τῆς τῶν ἀφροδισίων
χάριτος. τὼ δὲ κατ' ἀρχὰς μὲν ἀντιτείνετον ἀγανακτοῦντε,
ὡς δεινὰ καὶ παράνομα ἀναγ*καζομένω, τελευτῶντε δέ, B
ὅταν μηδὲν ᾖ πέρας κακοῦ, πορεύεσθον ἀγομένω, εἴξαντε
καὶ ὁμολογήσαντε ποιήσειν τὸ κελευόμενον· καὶ πρὸς αὐ-
τῷ τ' ἐγένοντο καὶ εἶδον τὴν ὄψιν τὴν τῶν παιδικῶν
ἀστράπτουσαν, ἰδόντος δὲ τοῦ ἡνιόχου ἡ μνήμη πρὸς τὴν
τοῦ κάλλους φύσιν ἠνέχθη, καὶ πάλιν εἶδεν αὐτὴν μετὰ
σωφροσύνης ἐν ἁγνῷ βάθρῳ βεβῶσαν· ἰδοῦσα δὲ ἔδεισέ
τε καὶ σεφθεῖσα ἀνέπεσεν ὑπτία, καὶ ἅμα ἠναγκάσθη εἰς
τοὔπισω ἀνελ*κύσαι τὰς ἡνίας οὕτω σφόδρα, ὥςτε ἐπὶ C
τὰ ἰσχία ἄμφω καθίσαι τὼ ἵππω, τὸν μὲν ἑκόντα διὰ
τὸ μὴ ἀντιτείνειν, τὸν δὲ ὑβριστὴν μάλα ἄκοντα. ἀπελ-
θόντε δὲ ἀπωτέρω, ὁ μὲν ὑπ' αἰσχύνης τε καὶ θάμβους
ἱδρῶτι πᾶσαν ἔβρεξε τὴν ψυχήν, ὁ δέ, λήξας τῆς ὀδύνης
ἣν ὑπὸ τοῦ χαλινοῦ τε ἔσχε καὶ τοῦ πτώματος, μόγις
ἐξαναπνεύσας ἐλοιδόρησεν ὀργῇ πολλὰ κακίζων τόν τε
ἡνίοχον καὶ τὸν ὁμόζυγα, ὡς δειλίᾳ τε καὶ ἀνανδρίᾳ
λιπόντε * τὴν τάξιν καὶ ὁμολογίαν· καὶ πάλιν οὐκ ἐθέ- D
λοντας προσιέναι ἀναγκάζων μόγις ξυνεχώρησε, δεομένων
εἰσαῦθις ὑπερβαλέσθαι. ἐλθόντος δὲ τοῦ ξυντεθέντος χρό-
νου, [οὗ] ἀμνημονεῖν προσποιουμένω ἀναμιμνήσκων, βια-
ζόμενος, χρεμετίζων, ἕλκων ἠνάγκασεν αὖ προσελθεῖν
τοῖς παιδικοῖς ἐπὶ τοὺς αὐτοὺς λόγους, καὶ ἐπειδὴ ἐγ-
γὺς ἦσαν, ἐγκύψας καὶ ἐκτείνας τὴν κέρκον, ἐνδακὼν τὸν
χαλινόν, μετ' ἀναιδείας ἕλκει. ὁ δ' ἡνίοχος ἔτι μᾶλ-
λον * ταὐτὸν πάθος παθών, ὥςπερ ἀπὸ ὕςπληγος ἀνα- E
πεσών, ἔτι μᾶλλον τοῦ ὑβριστοῦ ἵππου ἐκ τῶν ὀδόντων
βίᾳ ὀπίσω σπάσας τὸν χαλινόν, τήν τε κακήγορον γλῶτ-
ταν καὶ τὰς γνάθους καθῄμαξε, καὶ τὰ σκέλη τε καὶ
τὰ ἰσχία πρὸς τὴν γῆν ἐρείσας ὀδύναις ἔδωκεν· ὅταν
δὲ ταὐτὸν πολλάκις πάσχων ὁ πονηρὸς τῆς ὕβρεως λήξῃ,

alias, ſic tunc a pudore coactus ſibi temperat, quominus inſiliat in amatum, ille contra neque ſtimulos aurigae neque flagellum amplius curat, ſed exſultans violenter fertur, et nihil non negotii faceſſens iugi ſocio et aurigae cogit eos accedere ad amatum eumque admonere, ut amoris officia praeſtet. illi initio quidem reluctantur indignantes, quod ad dira et iniuſta cogantur, tandem vero, ſi nullus eſt finis malorum, proficiſcuntur ab eo ducti, cedentes ac promittentes ſe facturos eſſe quod ille iuſſerit. iam apud ipſum ſunt, iam conſpiciunt vultum amati ſplendentem, et ſpectantis aurigae memoria ad pulchritudinis naturam attollitur, rurſusque videt ipſam cum temperantia in caſto fundamento conſtitutam; videns autem horret et venerabundus procumbit reſupinus, ſimulque coactus eſt retro trahere habenas tam vehementer, ut in coxis utrumque faciat equum conſidere, alterum ſponte, quia non reluctatur, laſcivum vero admodum invitum. longius autem ſi recumbunt, ille quidem prae pudore ac ſtupore totum irrigat animum ſudore, hic vero liberatus dolore, quem a freno acceperat, atque caſu, vix reſpirans increpat, iracundia inflammatus, multa convicia faciens aurigae et iugi ſocio, quod ignavia et mollitia deſeruerint ordinem ac promiſſionem, iterumque eos invitos ad amatum accedere cogens vix concedit iis petentibus, ut aliud in tempus differatur. tempus vero conſtitutum quum advenit, illos oblivionem ſimulantes admonens, vim adhibens, hinniens, trahens cogit rurſus accedere ad puerum eorundem ſermonum cauſa, et quando appropinquant, ſe inclinans caudamque extendens, dum frenum mordet, impudenter eos trahit. auriga tunc, etiam magis ita ut ante affectus, tamquam a carceribus recidens, etiam vehementius laſcivi equi e dentibus per vim retrahens frenum maledicam linguam et maxillas cruentat, et crura coxaſque terrae illidens doloribus eum cruciat; quum idem ſaepius paſſus pravus laſciviam de-

ταπεινωθεὶς ἕπεται ἤδη τῇ τοῦ ἡνιόχου προνοίᾳ, καὶ ὅταν ἴδῃ τὸν καλόν, φόβῳ διόλλυται· ὥςτε ξυμβαίνει τότ' ἤδη τὴν τοῦ ἐραστοῦ ψυχὴν τοῖς παιδικοῖς αἰδουμένην τε καὶ δεδοικυῖαν ἕπεσθαι.

* Ἄτε οὖν πᾶσαν θεραπείαν ὡς ἰσόθεος θεραπευό- 255
μενος οὐχ ὑπὸ σχηματιζομένου τοῦ ἐρῶντος, ἀλλὰ ἀλη-
θῶς τοῦτο πεπονθότος, καὶ αὐτὸς ὢν φύσει φίλος, εἰς
ταὐτὸν ἄγει τὴν φιλίαν τῷ θεραπεύοντι· ἐὰν ἄρα καὶ ἐν
τῷ πρόσθεν ὑπὸ ξυμφοιτητῶν ἤ τινων ἄλλων διαβεβλη-
μένος ᾖ λεγόντων ὡς αἰσχρὸν ἐρῶντι πλησιάζειν, καὶ διὰ
τοῦτο ἀπωθῇ τὸν ἐρῶντα, προϊόντος δὲ ἤδη τοῦ χρόνου
ἥ τε ἡλικία καὶ τὸ χρεὼν ἤγαγεν εἰς τὸ προςέσθαι αὐ-
*τὸν εἰς ὁμιλίαν· οὐ γὰρ δή ποτε εἵμαρται κακὸν κακῷ B
φίλον οὐδ' ἀγαθὸν μὴ φίλον ἀγαθῷ εἶναι. προςεμένου δὲ
καὶ λόγον τε καὶ ὁμιλίαν δεξαμένου, ἐγγύθεν ἡ εὔνοια γι-
γνομένη τοῦ ἐρῶντος ἐκπλήττει τὸν ἐρώμενον διαισθανό-
μενον, ὅτι οὐδ' οἱ ξύμπαντες ἄλλοι φίλοι τε καὶ οἰκεῖοι
μοῖραν φιλίας οὐδεμίαν παρέχονται πρὸς τὸν ἔνθεον φί-
λον. ὅταν δὲ χρονίζῃ τοῦτο δρῶν καὶ πλησιάζῃ μετὰ τοῦ
ἅπτεσθαι ἔν τε γυμνασίοις καὶ ἐν ταῖς ἄλ*λαις ὁμιλίαις, C
τότ' ἤδη ἡ τοῦ ῥεύματος ἐκείνου πηγή, ὃν ἵμερον Ζεὺς
Γανυμήδους ἐρῶν ὠνόμασε, πολλὴ φερομένη πρὸς τὸν
ἐραστήν, ἡ μὲν εἰς αὐτὸν ἔδυ, ἡ δ' ἀπομεστουμένου ἔξω
ἀποῤῥεῖ, καὶ οἷον πνεῦμα ἤ τις ἠχὼ ἀπὸ λείων τε καὶ
στερεῶν ἁλλομένη πάλιν ὅθεν ὡρμήθη φέρεται, οὕτω τὸ
τοῦ κάλλους ῥεῦμα, πάλιν εἰς τὸν καλὸν διὰ τῶν ὀμμάτων
ἰόν, ᾗ πέφυκεν ἐπὶ τὴν ψυχὴν ἰέναι, ἀφικόμενον καὶ ἀνα-
πτερῶσαν τὰς διόδους τῶν πτερῶν * ἄρδει τε καὶ ὥρμη- D
σε πτεροφυεῖν τε καὶ τὴν τοῦ ἐρωμένου αὖ ψυχὴν ἔρω-
τος ἐνέπλησεν. ἐρᾷ μὲν οὖν, ὅτου δέ, ἀπορεῖ, καὶ οὔθ'
ὅ τι πέπονθεν οἶδεν οὐδ' ἔχει φράσαι, ἀλλ', οἷον ἀπ'
ἄλλου ὀφθαλμίας ἀπολελαυκώς, πρόφασιν εἰπεῖν οὐκ ἔχει,
ὥςπερ δὲ ἐν κατόπτρῳ ἐν τῷ ἐρῶντι ἑαυτὸν ὁρῶν λέλη-
θε· καὶ ὅταν μὲν ἐκεῖνος παρῇ, λήγει κατὰ ταὐτὰ ἐκεί-
νῳ τῆς ὀδύνης, ὅταν δὲ ἀπῇ, κατὰ ταὐτὰ αὖ ποθεῖ καὶ

posuit, submissus iam sequitur aurigae prudentiam, et quum videt pulchrum, metu perit. ita fit, ut tum denique amatoris animus amatum verecundus ac timidus sequatur.

Quum igitur omni cultu ut dei similis colatur ab amatore amorem non simulante, sed vere ita affecto, ipseque natura sit ad amicitiam propensus, copulat suum favorem cum eius qui ipsum colit amore, atque etiamsi antea a condiscipulis vel aliis quibusdam deceptus fuerit dicentibus turpe esse amanti appropinquare, icciroque repulerit amantem, interposito tamen aliquo temporis spatio et pubertas et necessitas eo perducunt ut admittat ipsum ad consuetudinem; neque enim hoc fatum est, ut malus malo amicus sit, nec ut bonus non sit amicus bono. iam quum eum admisit et sermonem consuetudinemque accepit, benivolentia obviam veniens amatoris percutit amati animum perspicientis, reliquos et amicos et familiares ad unum omnes nihil amicitiae praestare ad amicum mente permotum. quodsi perseverat id facere et appropinquat, simulque ipsum attrectat in gymnasiis reliquisque congressionibus, tum denique fluminis illius fons, quem amoris illecebram Iuppiter Ganymedem amans appellavit, largiter se fundens in amatorem, partim in ipsum influit, partim ex ipso iam repleto foras manat, et sicut ventus vel sonus a levibus ac solidis rebus resiliens rursum unde profectus est fertur, ita pulchritudinis flumen rursum in pulchrum, per oculos fluendo, qua in animum solet intrare, revertens eumque excitans transitus pennarum irrigat, ad pennas gignendas impellit et amati quoque animum amore implet. amat igitur, nescit vero quem, quidque ipsi acciderit, nec intelligit nec potest dicere, sed, tamquam ab alio oculorum morbo accepto, causam dicere non potest, quia non sentit, ut in speculo, in amante se ipsum cernere; et quum ille adest, aeque ac hic liberatur dolore, quum vero abest, pariter et desiderat et de-

ποθεῖται, εἴδωλον ἔρωτος ἀντ' ἔρωτος * ἔχων· καλεῖ δὲ αὐτὸν καὶ οἴεται οὐκ ἔρωτα, ἀλλὰ φιλίαν εἶναι· ἐπιθυμεῖ δὲ ἐκείνῳ παραπλησίως μέν, ἀσθενεστέρως δέ, ὁρᾶν, ἅπτεσθαι, φιλεῖν, ξυγκατακεῖσθαι, καὶ δή, οἷον εἰκός, ποιεῖ τὸ μετὰ τοῦτο ταχὺ ταῦτα. ἐν οὖν τῇ ξυγκοιμήσει τοῦ μὲν ἐραστοῦ ὁ ἀκόλαστος ἵππος ἔχει ὅ τι λέγῃ πρὸς τὸν ἡνίοχον, καὶ ἀξιοῖ ἀντὶ πολλῶν πόνων σμικρὰ ἀπολαῦσαι, * ὁ δὲ τῶν παιδικῶν ἔχει μὲν οὐδὲν εἰπεῖν, σπαργῶν δὲ καὶ ἀπορῶν περιβάλλει τὸν ἐραστὴν καὶ φιλεῖ, ὡς σφόδρα εὔνουν ἀσπαζόμενος, ὅταν τε ξυγκατακέωνται, οἷός ἐστι μὴ ἂν ἀπαρνηθῆναι τὸ αὐτοῦ μέρος χαρίσασθαι τῷ ἐρῶντι, εἰ δεηθείη τυχεῖν, ὁ δὲ ὁμόζυξ αὖ μετὰ τοῦ ἡνιόχου πρὸς ταῦτα μετ' αἰδοῦς καὶ λόγου ἀντιτείνει. E 256

Ἐὰν μὲν δὴ οὖν εἰς τεταγμένην τε δίαιταν καὶ φιλοσοφίαν νικήσῃ τὰ βελτίω τῆς διανοίας ἀγαγόντα, μακάριον μὲν καὶ * ὁμονοητικὸν τὸν ἐνθάδε βίον διάγουσιν, B ἐγκρατεῖς αὑτῶν καὶ κόσμιοι ὄντες, δουλωσάμενοι μέν, ᾧ κακία ψυχῆς ἐνεγένετο, ἐλευθερώσαντες δέ, ᾧ ἀρετή· τελευτήσαντες δὲ δή, ὑπόπτεροι καὶ ἐλαφροὶ γεγονότες, τῶν τριῶν παλαισμάτων τῶν ὡς ἀληθῶς Ὀλυμπιακῶν ἓν νενικήκασιν, οὗ μεῖζον ἀγαθὸν οὔτε σωφροσύνη ἀνθρωπίνη οὔτε θεία μανία δυνατὴ πορίσαι ἀνθρώπῳ. ἐὰν δὲ διαίτῃ φορτικωτέρᾳ τε καὶ ἀφιλοσόφῳ, φιλοτί*μῳ δὲ χρήσωνται, τάχ' ἄν που ἐν μέθαις ἤ τινι ἄλλῃ ἀμελείᾳ τὼ C ἀκολάστω αὐτοῖν ὑποζυγίω λαβόντε τὰς ψυχὰς ἀφρούρους, ξυναγαγόντε εἰς ταὐτόν, τὴν ὑπὸ τῶν πολλῶν μακαριστὴν αἵρεσιν εἱλέσθην τε καὶ διεπράξαντο, καὶ διαπραξαμένω τὸ λοιπὸν ἤδη χρῶνται μὲν αὐτῇ, σπανίᾳ δέ, ἅτε οὐ πάσῃ δεδογμένα τῇ διανοίᾳ πράττοντες. φίλω μὲν οὖν καὶ τούτω, ἧττον δὲ ἐκείνων, ἀλλήλοιν διά τε τοῦ ἔρωτος καὶ ἔξω γενομένω διά*γουσι, πίστεις τὰς D μεγίστας ἡγουμένω ἀλλήλοιν δεδωκέναι τε καὶ δεδέχθαι, ἃς οὐ θεμιτὸν εἶναι λύσαντας εἰς ἔχθραν ποτὲ ἐλθεῖν. ἐν δὲ τῇ τελευτῇ ἄπτεροι μέν, ὡρμηκότες δὲ πτεροῦσθαι ἐκβαίνουσι τοῦ σώματος, ὥστε οὐ σμικρὸν ἆθλον τῆς ἐρω-

ſideratur, amoris ſimulacrum pro amore tenens; appellat vero et habet id non amorem, ſed amicitiam, concupiſcit autem ſimiliter atque ille, temperantius tamen, videre, attrectare, oſculari, concumbere, iam iamque dubium non eſt quin poſthac protinus hoc faciat. in concubando igitur amatoris equus effrenatus habet quod dicat aurigae, et poſtulat pro multis laboribus exiguum voluptatis fructum, pueri vero equus nihil habet dicere, ſed amore tumens et conſilii inops amplexatur amatorem et oſculatur, ut benivolentiſſimum diligens, et quum concumbunt, recuſare non poteſt quin, quantum in ipſo ſit, gratificetur amanti, ſi quid aſſequi cupiverit, iugi vero ſocius et auriga his cum pudore ac ratione refragantur.

Iam vero ſi meliores animi partes, ad moderatum vitae inſtitutum et philoſophiam ducentes, ſuperarunt, beatam et concordem hîc vitam degunt, ſibi ipſi temperantes et modeſtiam nacti, quum ſubiecerint eam animi partem in qua pravitas inerat, liberaverint contra, in qua virtus, poſt mortem vero pinnati et leves facti de tribus illis certaminibus vere Olympicis unum vincunt, quo maius bonum neque temperantia humana neque divina inſania poteſt ſuppeditare homini. ſin autem vitae genere rudiore et a philoſophia alieno, honoris tamen cupido utuntur, facile fieri poteſt ut in ebrietate vel alia quapiam incuria effrenati eorum equi, animos, quos deprehenderint ſine cuſtodia, in unum conducentes, illud quod volgus beatum praedicat eligant et exſequantur, idque exſequuti in poſterum quoque exerceant, raro tamen, quia non univerſa id mente conſentiente faciunt. amici igitur hi quoque, minus tamen quam illi, inter ſe vivent, tum amore vigente tum extra amorem, maximam ſibi fidem exiſtimantes et dediſſe et accepiſſe, qua nefas ſit violata inimicitiam aliquando ſuſcipi. in ſine autem implumes quidem, nitentes tamen pennis indui excedunt e corpore: ut haud exiguum

τικῆς μανίας φέρονται· εἰς γὰρ σκότον καὶ τὴν ὑπὸ γῆς πορείαν οὐ νόμος ἐστὶν ἔτι ἐλθεῖν τοῖς κατηργμένοις ἤδη τῆς ἐπουρανίου πορείας, ἀλλὰ φανὸν βίον διάγοντας εὐδαιμονεῖν μετ᾽ ἀλλήλων πο*ρευομένους, καὶ ὁμοπτέρους ἔρωτος χάριν, ὅταν γένωνται, γενέσθαι. E

Ταῦτα τοσαῦτα, ὦ παῖ, καὶ οὕτω θεῖά σοι δωρήσεται ἡ παρ᾽ ἐραστοῦ φιλία· ἡ δὲ ἀπὸ τοῦ μὴ ἐρῶντος οἰκειότης, σωφροσύνῃ θνητῇ κεκραμένη, θνητά τε καὶ φειδωλὰ οἰκονομοῦσα, ἀνελευθερίαν, ὑπὸ πλήθους ἐπαινουμένην ὡς ἀρετήν, τῇ φίλῃ ψυχῇ ἐντεκοῦσα, ἐννέα χιλιάδας ἐτῶν * περὶ γῆν καλινδουμένην αὐτὴν καὶ ὑπὸ γῆς ἄνουν παρέξει. 257

Αὕτη σοι, ὦ φίλε Ἔρως, εἰς ἡμετέραν δύναμιν ὅτι καλλίστη καὶ ἀρίστη δέδοταί τε καὶ ἐκτέτισται παλινῳδία, τά τε ἄλλα καὶ τοῖς ὀνόμασιν ἠναγκασμένη ποιητικοῖς τισὶ διὰ Φαῖδρον εἰρῆσθαι. ἀλλὰ τῶν προτέρων τε ξυγγνώμην καὶ τῶνδε χάριν ἔχων, εὐμενὴς καὶ ἵλεως τήν μοι ἐρωτικὴν τέχνην ἣν δέδωκας μήτε ἀφέλῃ μήτε πηρώσῃς δι᾽ ὀργήν, δίδου τ᾽ ἔτι μᾶλλον ἢ νῦν τοῖς καλοῖς τίμιον * εἶναι. B ἐν τῷ πρόσθεν δ᾽ εἴ τι λόγῳ σοι ἀπηνὲς εἴπομεν Φαῖδρός τε καὶ ἐγώ, Λυσίαν τὸν τοῦ λόγου πατέρα αἰτιώμενος παῦε τῶν τοιούτων λόγων, ἐπὶ φιλοσοφίαν δέ, ὥσπερ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Πολέμαρχος τέτραπται, τρέψον, ἵνα καὶ ὁ ἐραστὴς ὅδε αὐτοῦ μηκέτι ἐπαμφοτερίζῃ, καθάπερ νῦν, ἀλλ᾽ ἁπλῶς πρὸς ἔρωτα μετὰ φιλοσόφων λόγων τὸν βίον ποιῆται.

ΦΑΙ. Ξυνεύχομαί σοι, ὦ Σώκρατες, εἴπερ ἄμεινον ταῦθ᾽ ἡμῖν εἶναι, ταῦτα γίγνεσθαι. * τὸν λόγον δέ σου C πάλαι θαυμάσας ἔχω, ὅσῳ καλλίω τοῦ προτέρου ἀπειργάσω· ὥστε ὀκνῶ, μή μοι ὁ Λυσίας ταπεινὸς φανῇ, ἐὰν ἄρα καὶ ἐθελήσῃ πρὸς αὐτὸν ἄλλον ἀντιπαρατεῖναι. καὶ γάρ τις αὐτόν, ὦ θαυμάσιε, ἔναγχος τῶν πολιτικῶν τοῦτ᾽ αὐτὸ λοιδορῶν ὠνείδιζε, καὶ διὰ πάσης τῆς λοιδορίας ἐκάλει λογογράφον.

amatoriae infaniae praemium confequantur; neque enim lex eft, ut tenebrae et migratio fub terra iis obtingant, qui iam inceperint caeleftem migrationem, fed ut fplendidam vitam degentes beati fint una proficifcentes, et amoris gratia, ut exfiftant, fimul exfiftant pinnati.

Haec tanta, o puer, tamque divina tibi donabit amatoris amicitia; familiaritas contra eius, qui non amat, temperantiâ mortali diluta, mortalia et parca dispenfans, illiberalitatemque quam volgus laudat ut virtutem, amico animo ingenerans, ut novem ille millia annorum circum terram volutetur et fub terra dementia captus, efficiet.

Haec tibi, o dilecte Amor, pro viribus noftris pulcherrima et optima dicata et exftructa eft palinodia, quam quum aliis tum vocibus quibusdam poeticis propter Phaedrum neceffe erat exornari. at tu, priorum veniam dans et pro his gratiam habens, propitius ac clemens amatoriam mihi artem quam tribuifti neque detrahas neque mutiles per iram, immo tribue mihi hoc, ut etiam magis, quam nunc, apud pulchros honoratus fim. in priore autem oratione fi quid tibi infefti diximus Phaedrus et ego, Lyfiam orationis patrem incufans abduc ab huiusmodi orationibus et ad philofophiam, ad quam Polemarchus ipfius frater fe convertit, converte, ne hicce ipfius amator amplius fluctuet, ut nunc, fed fimpliciter ad amorem cum philofophis orationibus coniunctum vitam fuam componat.

Phae. Tecum precor, Socrate, ut, fi melius nobis erit, haec contingant. orationem vero tuam iam dudum admiror, quam multo pulchriorem priore finxeris: ut verear, ne mihi Lyfias vilis vifurus fit, etiamfi inftituerit tecum certaturus aliam ipfi opponere. etenim nuper ipfi, o admirabilis, aliquis de viris civilibus hoc ipfum reprehendens exprobravit et per totam eum reprehenfionem appellavit orationum fcriptorem.

τάχα οὖν ἂν ὑπὸ φιλοτιμίας ἐπίσχοι ἡμῖν ἂν τοῦ γράφειν.

ΣΩΚ. Γελοῖόν γ', ὦ νεανία, τὸ δόγμα λέγεις, καὶ τοῦ ἑταίρου συχνὸν δια*μαρτάνεις, εἰ αὐτὸν οὕτω τινὰ D ἡγεῖ ψοφοδεᾶ. ἴσως δὲ καὶ τὸν λοιδορούμενον αὐτῷ οἴει νομίζοντα λέγειν ἃ ἔλεγεν.

ΦΑΙ. Ἐφαίνετο γάρ, ὦ Σώκρατες· καὶ ξύνοισθά που καὶ αὐτός, ὅτι οἱ μέγιστον δυνάμενοί τε καὶ σεμνότατοι ἐν ταῖς πόλεσιν αἰσχύνονται λόγους τε γράφειν καὶ καταλείπειν ξυγγράμματα ἑαυτῶν, δόξαν φοβούμενοι τοῦ ἔπειτα χρόνου, μὴ σοφισταὶ καλῶνται.

ΣΩΚ. Γλυκὺς ἀγκών, ὦ Φαῖδρε, λέληθέ σε, ὅτι ἀπὸ τοῦ μακροῦ ἀγκῶνος τοῦ κατὰ τὸν Νεῖλον * ἐκλήθη, καὶ E πρὸς τῷ ἀγκῶνι λανθάνει σε *) ὅτι οἱ μέγιστον φρονοῦντες τῶν πολιτικῶν μάλιστα ἐρῶσι λογογραφίας τε καὶ καταλείψεως ξυγγραμμάτων· οἵ γε καὶ ἐπειδάν τινα γράφωσι λόγον, οὕτως ἀγαπῶσι τοὺς ἐπαινέτας, ὥστε προςπαραγράφουσι πρώτους, οἳ ἂν ἑκασταχοῦ ἐπαινῶσιν αὐτούς.

ΦΑΙ. Πῶς τοῦτο λέγεις; οὐ γὰρ μανθάνω.

ΣΩΚ. Οὐ μανθάνεις ὅτι * ἐν ἀρχῇ ἀνδρὸς πολιτι- 258
κοῦ ξυγγράμματος πρῶτος ὁ ἐπαινέτης γέγραπται;

ΦΑΙ. Πῶς;

ΣΩΚ. Ἔδοξέ πού φησιν αὐτὸ τὸ ξύγγραμμα τῇ βουλῇ ἢ τῷ δήμῳ ἢ ἀμφοτέροις, καὶ ὃς εἶπεν, τὸν ἑαυτὸν δὴ λέγων μάλα σεμνῶς καὶ ἐγκωμιάζων ὁ ξυγγραφεύς· ἔπειτα λέγει δὴ μετὰ τοῦτο ἐπιδεικνύμενος τοῖς ἐπαινέταις τὴν ἑαυτοῦ σοφίαν, ἐνίοτε πάνυ μακρὸν ποιησάμενος ξύγγραμμα· ἤ σοι ἄλλο τι φαίνεται τὸ τοιοῦτον ἢ
λόγος ξυγγεγραμμέ*νος; B

ΦΑΙ. Οὐκ ἔμοιγε.

ΣΩΚ. Οὐκοῦν, ἐὰν μὲν οὗτος ἐμμένῃ, γεγηθὼς ἀπέρχεται ἐκ τοῦ θεάτρου ὁ ποιητής, ἐὰν δὲ ἐξαλειφθῇ καὶ ἄμοιρος γένηται λογογραφίας τε καὶ τοῦ ἄξιος εἶναι ξυγγράφειν, πενθεῖ αὐτός τε καὶ οἱ ἑταῖροι;

---

*) ἴσ. Γλυκὺς ἀγκών, ὦ Φαῖδρε! ἢ λανθάνει σε ὅτι οἱ μ. φρ.

videndum eſt igitur, ne ambitione commotus ſe nobis cohibeat a ſcribendo.

So. Ridiculum eſt, o iuvenis, quod opinaris, et de amico tuo vehementer erras, ſi ipſum cenſes rumores tantopere expaveſcere; fortaſſe etiam exiſtimas eum, qui ipſum reprehenderit, ita ſentientem dixiſſe quae dixerit.

Phae. Viſus eſt ſane quidem, Socrate; et tu ipſe ſine dubio ſcis, viros plurimum valentes et graviſſimos in civitatibus pudere orationes ſcribere et relinquere ſcriptiones, famam timentes poſteritatis, ne ſophiſtae nominentur.

So. Suave brachium, Phaedre, te latet a magno illo Nili brachio nominatum eſſe, et praeter brachium te praeterit *), e viris civilibus qui plurimum ſe iactent maxime amare orationes ſcribere et relinquere ſcriptiones, quippe qui etiam ſi quid ſcribant, tantopere amplectantur aſſenſores, ut adſcribant ſemper primos, qui ipſis aſſentiantur.

Phae. Quomodo iſtud dicis? non enim intelligo.

So. Non intelligis in exordio ſcriptionis a viro civili compoſitae primum eſſe aſſenſorem adſcriptum?

Phae. Quomodo?

So. *Viſum eſt,* dicit videlicet ipſa ſcriptio, *ſenatui* vel *populo* vel *utrique,* et *hic rogavit,* ſe ipſum ſcilicet dicente admodum graviter et celebrante ſcriptore; deinde dicit id quod rogavit, oſtendens aſſenſoribus ſuam ipſe ſapientiam, nonnumquam admodum longam faciens ſcriptionem; an aliud quid tibi hoc videtur quam oratio ſcripta?

Phae. Mihi vero non videtur.

So. Nonne, ſi haec probatur, gaudio completus diſcedit e theatro poeta, ſin autem exſtinguitur ipſeque et ſcriptione privatur et dignitate ſcriptoris, luget tum ipſe tum amici ipſius?

---

*) forſ. *Suave brachium, o Phaedre! an te praeterit* ſq.

ΦΑΙ. Καὶ μάλα.

ΣΩΚ. Δῆλόν γε ὅτι οὐχ ὡς ὑπερφρονοῦντες τοῦ ἐπιτηδεύματος, ἀλλ' ὡς τεθαυμακότες.

ΦΑΙ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΣΩΚ. Τί δέ; ὅταν ἱκανὸς γένηται ῥήτωρ ἢ βασιλεύς, ὥςτε λαβὼν τὴν Λυκούργου ἢ Σόλωνος ἢ Δα*ρείου δύνα- C
μιν ἀθάνατος γενέσθαι λογογράφος ἐν πόλει, ἆρ' οὐκ ἰσόθεον ἡγεῖται αὐτός τε αὑτὸν ἔτι ζῶν, καὶ οἱ ἔπειτα γιγνόμενοι ταὐτὰ ταῦτα περὶ αὐτοῦ νομίζουσι, θεώμενοι αὐτοῦ τὰ ξυγγράμματα;

ΦΑΙ. Καὶ μάλα.

ΣΩΚ. Οἴει οὖν τινὰ τῶν τοιούτων, ὅςτις καὶ ὁπωςτιοῦν δύςνους Λυσίᾳ, ὀνειδίζειν αὐτὸ τοῦτο ὅτι ξυγγράφει;

ΦΑΙ. Οὔκουν εἰκός γε, ἐξ ὧν σὺ λέγεις· καὶ γὰρ ἂν τῇ αὑτοῦ ἐπιθυμίᾳ, ὡς ἔοικεν, ὀνειδίζοι.

ΣΩΚ. Τοῦτο μὲν ἄρα παντὶ δῆλον, * ὅτι οὐκ αἰ- D
σχρὸν αὐτό γε τὸ γράφειν λόγους.

ΦΑΙ. Τί γάρ;

ΣΩΚ. Ἀλλ' ἐκεῖνο οἶμαί γε αἰσχρὸν ἤδη, τὸ μὴ καλῶς λέγειν τε καὶ γράφειν, ἀλλ' αἰσχρῶς τε καὶ κακῶς.

ΦΑΙ. Δῆλον δή.

ΣΩΚ. Τίς οὖν ὁ τρόπος τοῦ καλῶς τε καὶ μὴ γράφειν; δεόμεθά τοι, ὦ Φαῖδρε, Λυσίαν περὶ τούτων ἐξετάσαι καὶ ἄλλον ὅςτις πώποτέ τι γέγραφεν ἢ γράψει, εἴτε πολιτικὸν ξύγγραμμα εἴτε ἰδιωτικόν, ἐν μέτρῳ ὡς ποιητής, ἢ ἄνευ μέτρου ὡς ἰδιώτης;

ΦΑΙ. Ἐρωτᾷς εἰ δεόμεθα; * τίνος μὲν οὖν ἕνεκ' ἄν E
τις, ὡς εἰπεῖν, ζῴη, ἀλλ' ἢ τῶν τοιούτων ἡδονῶν ἕνεκα; οὐ γάρ που ἐκείνων γε, ὧν προλυπηθῆναι δεῖ, ἢ μηδὲ ἡσθῆναι· ὃ δὴ ὀλίγου πᾶσαι αἱ περὶ τὸ σῶμα ἡδοναὶ ἔχουσι, διὸ καὶ δικαίως ἀνδραποδώδεις κέκληνται.

ΣΩΚ. Σχολὴ μὲν δή, ὡς ἔοικε, καὶ ἅμα μοι δοκοῦσιν ὡς ἐν τῷ πνίγει ὑπὲρ κεφαλῆς ἡμῖν οἱ τέττιγες ᾄδοντες * καὶ ἀλλήλοις διαλεγόμενοι καθορᾶν καὶ ἡμᾶς. εἰ 259

Phae. Sane quidem.

So. Idque nimirum non despicientes hoc studium, sed admirantes.

Phae. Ita.

So. Quid vero? si tantum valet rhetor vel rex, ut nactus Lycurgi vel Solonis vel Darii potestatem immortalis exsistat orationum scriptor in civitate, nonne dei similem se ipse existimat esse adhuc vivus et posteri pariter de ipso iudicant, spectantes ipsius scriptiones?

Phae. Sane quidem.

So. Num igitur aliquem censes de his ita sentientibus, quicumque et quomodocumque Lysiae infensus sit, hoc ipsum ei exprobrare quod scribat?

Phae. Non est veri simile ex his quae tu dicis; nam suam ipsum appetitionem patet exprobraturum esse.

So. Hoc igitur omnibus perspicuum est, non turpem esse ipsam orationum scriptionem.

Phae. Qui tandem?

So. Illud vero arbitror turpe iam esse non bene dicere et scribere, sed turpiter et male.

Phae. Manifestum est.

So. Quae igitur ratio est pulchre secusve scribendi? numquid opus erit, Phaedre, a Lysia hoc sciscitari vel alio quopiam, qui umquam quid scripsit vel scribet, sive civilem scriptionem sive privatam, versibus ut poeta, vel sine versibus ut prosae orationis auctor?

Phae. Quaeris an opus sit? cuiusnam rei causa omnino aliquis vivat, nisi harum voluptatum gratia? neutiquam sane illarum causa, quibus, nisi ante dolueris, numquam delecteris; quod quidem in omnes paene corporis voluptates cadit, quocirca etiam iure serviles nominantur.

So. Otium sane est, ut apparet, simulque mihi videntur cicadae, ut solent in calore, super capite nobis canentes et inter se colloquentes despicere etiam ad nos.

οὖν ἴδοιεν καὶ νῷ, καθάπερ τοὺς πολλούς, ἐν μεσημβρίᾳ μὴ διαλεγομένους, ἀλλὰ νυστάζοντας καὶ κηλουμένους ὑφ᾽ αὐτῶν δι᾽ ἀργίαν τῆς διανοίας, δικαίως ἂν καταγελῷεν ἡγούμενοι ἀνδράποδ᾽ ἅττα σφίσιν ἐλθόντα εἰς τὸ καταγώγιον, ὥσπερ προβάτια, μεσημβριάζοντα περὶ τὴν κρήνην εὕδειν. ἐὰν δὲ ὁρῶσι διαλεγομένους καὶ παραπλέοντάς σφας, ὥσπερ Σειρῆνας, ἀ*κηλήτους, ὃ γέρας ἔχουσι παρὰ θεῶν B ἀνθρώποις διδόναι, τάχ᾽ ἂν δοῖεν ἀγασθέντες.

ΦΑΙ. Ἔχουσι δὲ δὴ τί τοῦτο; ἀνήκοος γάρ, ὡς ἔοικε, τυγχάνω ὤν.

ΣΩΚ. Οὐ μὲν δὴ πρέπει γε φιλόμουσον ἄνδρα τῶν τοιούτων ἀνήκοον εἶναι. λέγεται δ᾽, ὥς ποτ᾽ ἦσαν οὗτοι ἄνθρωποι τῶν πρὶν Μούσας γεγονέναι· γενομένων δὲ Μουσῶν καὶ φανείσης ᾠδῆς, οὕτως ἄρα τινὲς τῶν τότε ἐξεπλάγησαν ὑφ᾽ ἡδονῆς, ὥστε ᾄδοντες ἠμέλη*σαν σίτων C τε καὶ ποτῶν καὶ ἔλαθον τελευτήσαντες αὑτούς. ἐξ ὧν τὸ τεττίγων γένος μετ᾽ ἐκεῖνο φύεται, γέρας τοῦτο παρὰ Μουσῶν λαβόν, μηδὲν τροφῆς δεῖσθαι γενόμενον, ἀλλ᾽ ἄσιτόν τε καὶ ἄποτον εὐθὺς ᾄδειν, ἕως ἂν τελευτήσῃ, καὶ μετὰ ταῦτα ἐλθὸν παρὰ Μούσας ἀπαγγέλλειν, τίς τίνα αὐτῶν τιμᾷ τῶν ἐνθάδε. Τερψιχόρᾳ μὲν οὖν τοὺς ἐν τοῖς χοροῖς τετιμηκότας αὐτὴν ἀπαγγέλλοντες ποιοῦσι προσφιλεστέρους, τῇ δὲ * Ἐρατοῖ τοὺς ἐν τοῖς ἐρωτικοῖς, καὶ ταῖς ἄλλαις D οὕτω κατὰ τὸ εἶδος τιμῆς ἑκάστης· τῇ δὲ πρεσβυτάτῃ Καλλιόπῃ καὶ τῇ μετὰ ταύτην Οὐρανίᾳ τοὺς ἐν φιλοσοφίᾳ διάγοντάς τε καὶ τιμῶντας τὴν ἐκείνων μουσικὴν ἀγγέλλουσιν, αἳ δὴ μάλιστα τῶν Μουσῶν περί τε οὐρανὸν καὶ λόγους οὖσαι θείους τε καὶ ἀνθρωπίνους ἱᾶσι καλλίστην φωνήν. πολλῶν οὖν δὴ ἕνεκεν λεκτέον τι καὶ οὐ καθευδητέον ἐν τῇ μεσημβρίᾳ.

ΦΑΙ. Λεκτέον γὰρ οὖν.

ΣΩΚ. Οὐκοῦν, ὅπερ νῦν προὐθέμεθα σκέψασθαι, τὸν λόγον ὅπῃ καλῶς ἔχει λέγειν τε καὶ γράφειν καὶ ὅπῃ μή, σκεπτέον.

quodfi nos quoque videant, ficut plurimos, meridie non colloquentes, fed dormitantes ac delinitos a fe ex mentis fegnitia, iure nos derideant exiftimantes mancipia quaedam fibi veniffe in hoc deverforium, ut, ficut pecudes, meridiantia circum fontem dormirent; fin nos confpiciant colloquentes et praetervehentes fe, tamquam Sirenes, non delinitos, quod muneris habent a diis hominibus ut tribuant, id fortaffe tribuant oblectatae.

Phae. Quodnam vero eft illud quod habent? nihil enim, ut patet, de hoc audivi.

So. Haud fane decet Mufarum amatorem de huiusmodi rebus nihil audiviffe. dicunt vero, has olim homines fuiffe et ante, quam Mufae exortae effent, vixiffe; Mufis autem exortis et in lucem edito cantu, tantopere nonnulli illius temporis homines percuffi funt voluptate, ut canentes oblivifcerentur cibi potusque et infcientes morerentur. ex quibus cicadarum genus poftea provenit, hoc muneris a Mufis nactum, ut nullo egeret nutrimento, fimul atque natum effet, fed fine cibo ac potu ftatim caneret, donec moreretur, et deinde ad Mufas profectum referret, quis quamque ipfarum coleret hominum hic viventium. Terpfichorae igitur eos, qui choris ipfam colunt, indicant gratioresque reddunt, Erato hos, qui rebus amatoriis eam coluerunt, et fic ceteris pro fua cuique dignitate; maximae vero natu Calliopae hancque fequenti Uraniae eos, qui in philofophia aetatem degunt ipfarumque artem colunt, indicant, quae quidem maxime ex omnibus Mufis in caelo contemplando orationibusque tam divinis quam humanis verfantes pulcherrimam fundunt vocem. multas igitur ob caufas dicendum aliquid nec dormiendum meridie.

Phae. Dicendum fane.

So. Itaque, quod modo propofuimus de quo quaereremus, quae recta fit ratio et dicendi et fcribendi, quae non, quaeri oportet.

ΦΑΙ. Δῆλον.

ΣΩΚ. Ἆρ' οὖν οὐχ ὑπάρχειν δεῖ τοῖς εὖ τε καὶ καλῶς ῥηθησομένοις τὴν τοῦ λέγοντος διάνοιαν εἰδυῖαν τἀληθές, ὧν ἂν ἐρεῖν πέρι μέλλῃ;

ΦΑΙ. Οὑτωσὶ περὶ τούτων ἀκήκοα, ὦ φίλε Σώκρατες,
οὐκ εἶναι ἀνάγκην * τῷ μέλλοντι ῥήτορι ἔσεσθαι τὰ 260
τῷ ὄντι δίκαια μανθάνειν, ἀλλὰ τὰ δόξαντα ἂν πλήθει, οἵπερ δικάσουσιν, οὐδὲ τὰ ὄντως ἀγαθὰ ἢ καλά, ἀλλ' ὅσα δόξει· ἐκ γὰρ τούτων εἶναι τὸ πείθειν, ἀλλ' οὐκ ἐκ τῆς ἀληθείας.

ΣΩΚ. Οὔ τοι ἀπόβλητον ἔπος εἶναι δεῖ, ὦ Φαῖδρε, ὃ ἂν εἴπωσι σοφοί, ἀλλὰ σκοπεῖν, μή τι λέγωσι· καὶ δὴ καὶ τὸ νῦν λεχθὲν οὐκ ἀφετέον.

ΦΑΙ. Ὀρθῶς λέγεις.

ΣΩΚ. Ὧδε δὴ σκοπῶμεν αὐτό.

ΦΑΙ. Πῶς;

ΣΩΚ. Εἴ σε πείθοιμι ἐγὼ τοὺς πο*λεμίους ἀμύνειν B
κτησάμενον ἵππον, ἄμφω δὲ ἵππον ἀγνοοῖμεν, τοσόνδε μέντοι τυγχάνοιμι εἰδὼς περὶ σοῦ, ὅτι Φαῖδρος ἵππον ἡγεῖται τὸ τῶν ἡμέρων ζώων μέγιστα ἔχον ὦτα.

ΦΑΙ. Γελοῖόν γ' ἄν, ὦ Σώκρατες, εἴη.

ΣΩΚ. Οὔπω γε· ἀλλ' ὅτε δὴ σπουδῇ σε πείθοιμι, ξυντιθεὶς λόγον ἔπαινον κατὰ τοῦ ὄνου, ἵππον ἐπονομάζων, καὶ λέγων ὡς παντὸς ἄξιον τὸ θρέμμα οἴκοι τε κεκτῆσθαι καὶ ἐπὶ στρατείας, ἀποπολεμεῖν τε χρήσιμον καὶ προσενεγ-
κεῖν δυνα*τὸν σκεύη καὶ ἄλλα πολλὰ ὠφέλιμον. C

ΦΑΙ. Παγγέλοιόν γ' ἂν ἤδη εἴη.

ΣΩΚ. Ἆρ' οὖν οὐ κρεῖττον, γελοῖον ἢ δεινόν τε καὶ ἐχθρὸν εἶναι φίλον *);

ΦΑΙ. Φαίνεται.

ΣΩΚ. Ὅταν οὖν ὁ ῥητορικὸς ἀγνοῶν ἀγαθὸν καὶ κακόν, λαβὼν πόλιν ὡσαύτως ἔχουσαν πείθῃ, μὴ περὶ ὄνου σκιᾶς, ὡς ἵππου, τὸν ἔπαινον ποιούμενος, ἀλλὰ περὶ κακοῦ, ὡς ἀγαθοῦ, δόξας δὲ πλήθους μεμελετηκὼς πείσῃ

*) ἴσ. φίλῳ.

Phae. Patet.

So. Nonne subesse debet iis, quae bene et pulchre dicta habituri simus, hoc, ut dicentis mens veram eius naturam perspectam habeat, de quo verba sit facturus?

Phae. Ita de his audivi, o dilecte Socrate, nihil opus esse eum, qui rhetor evasurus esset, vere iusta cognoscere, sed ea tantum, quae viderentur multitudini quae iudicatura esset, nec vere bona vel pulchra, sed quae viderentur; ex his enim efflorescere persuasionem, non e vero.

So. *Nec sane abiectum* esse debet, Phaedre, quicquid proferunt sapientes, sed quaerendum est num quid dicant; quocirca etiam hoc, quod nunc dictum est, non dimittendum.

Phae. Recte dicis.

So. Ita vero exploremus illud.

Phae. Quomodo?

So. Si tibi persuaderem, ut hostes arceres comparans equum, ambo autem equum ignoraremus, ego tamen tantum scirem, Phaedrum credere equum esse ex animalibus cicuribus id quod maximas haberet aures.

Phae. Ridiculum id quidem foret, Socrate.

So. Nondum hoc, sed si serio tibi persuaderem componens orationem in asini laudem, quem equum nominarem, et dicerem, prorsus operae pretium esse hoc animal et domi habere et militiae, quippe quod ad pugnandum utile, apportare utensilia validum et ad alia multa habile esset.

Phae. Prorsus hoc iam foret ridiculum.

So. Nonne vero melius, ridiculum, quam perniciosum et inimicum esse amico?

Phae. Apparet.

So. Iam si rhetor, ignorans bonum et malum, urbi, quam similiter affectam nactus est, persuadet, non asini umbrae, tamquam equi, laudes celebrans, sed mali tamquam boni, multitudinis vero opiniones meditatus

κακὰ πράττειν ἀντ' ἀγαθῶν, ποῖόν τινα οἴει μετὰ ταῦτα
τὴν ῥη*τορικὴν καρπὸν ὧν ἔσπειρε θερίζειν; D

ΦΑΙ. Οὐ πάνυ γε ἐπιεικῆ.

ΣΩΚ. Ἆρ' οὖν, ὦ 'γαθέ, ἀγροικότερον τοῦ δέοντος λελοιδορήκαμεν τὴν τῶν λόγων τέχνην; ἡ δ' ἴσως ἂν εἴποι Τί ποτ', ὦ θαυμάσιοι, ληρεῖτε; ἐγὼ γὰρ οὐδένα ἀγνοοῦντα τἀληθὲς ἀναγκάζω μανθάνειν λέγειν, ἀλλ' εἴ τις ἐμῇ ξυμβουλῇ *), κτησάμενον ἐκεῖνο, οὕτως ἐμὲ λαμβάνειν. τὸ δ' οὖν μέγα λέγω, ὡς ἄνευ ἐμοῦ τῷ τὰ ὄντα εἰδότι οὐδέν τι μᾶλλον ἔσται πείθειν τέχνῃ.

ΦΑΙ. Οὐκ*οῦν δίκαια ἐρεῖ, λέγουσα ταῦτα; E

ΣΩΚ. Φημί, ἐὰν οἵ γε ἐπιόντες αὐτῇ λόγοι μαρτυρῶσιν εἶναι τέχνη· ὥσπερ γὰρ ἀκούειν δοκῶ τινῶν προσιόντων καὶ διαμαρτυρομένων λόγων, ὅτι ψεύδεται καὶ οὐκ ἔστι τέχνη, ἀλλ' ἄτεχνος τριβή. [τοῦ δὲ λέγειν, φησὶν ὁ Λάκων, ἔτυμος τέχνη ἄνευ τοῦ ἀληθείας ἧφθαι οὔτ' ἔστιν οὔτε μήποτε ὑστέρως γένηται.]

ΦΑΙ. * Τούτων δὴ τῶν λόγων, ὦ Σώκρατες, ἀλλὰ 261
δεῦρο αὐτοὺς παράγων ἐξέταζε, τί καὶ πῶς λέγουσιν.

ΣΩΚ. Πάριτε δή, ὦ θρέμματα γενναῖα, καλλίπαιδά τε Φαῖδρον πείθετε, ὡς, ἐὰν μὴ ἱκανῶς φιλοσοφήσῃ, οὐδὲ ἱκανός ποτε λέγειν ἔσται περὶ οὐδενός. ἀποκρινέσθω δὴ ὁ Φαῖδρος, ἐρωτᾶτε **)· ἆρ' οὐ τὸ μὲν ὅλον ἡ ῥητορικὴ ἂν εἴη τέχνη ψυχαγωγία τις διὰ λόγων, οὐ μόνον ἐν δικαστηρίοις καὶ ὅσοι ἄλλοι δημόσιοι ξύλλογοι, ἀλλὰ καὶ ἐν ἰδίοις
ἡ αὐτή, σμικρῶν τε * καὶ μεγάλων πέρι, καὶ οὐδὲν ἐντι- B
μότερον τό γε ὀρθὸν περὶ σπουδαῖα ἢ περὶ φαῦλα γιγνόμενον; ἢ πῶς σὺ ταῦτ' ἀκήκοας;

ΦΑΙ. Οὐ μὰ τὸν Δία οὐ παντάπασιν οὕτως, ἀλλὰ μάλιστα μέν πως περὶ τὰς δίκας λέγεταί τε καὶ γράφεται τέχνη, λέγεται δὲ καὶ περὶ δημηγορίας· ἐπὶ πλέον δὲ οὐκ ἀκήκοα.

ΣΩΚ. Ἀλλ' ἢ τὰς Νέστορός τε καὶ Ὀδυσσέως τέχνας

---

*) ἴσ. ἐμὴ ξυμβουλή, ἢ ἔστιν ἐμὴ ξυμβουλή.

**) ἴσ. ὦ ἐρωτᾶτε.

persuadet, ut mala faciat pro bonis, quem censes postea rhetoricam eorum quae severit fructum esse percepturam?

Phae. Non satis illum quidem probum.

So. Numquid, o bone, rudius, quam par erat, increpavimus orationum artem? haec enim forsitan dixerit: Quid tandem, o admirabiles, deliratе? ego enim neminem veri inscium cogo ut discat dicere, sed meum est consilium, quum sibi quisquam illud comparaverit, tum me percipere. hoc vero grave dico, fieri non posse ut quispiam sine me, etiamsi vera cognoverit, ex arte persuadeat.

Phae. Nonne iusta dicet haec reponens?

So. Aio, si orationes ipsi obviam progredientes testificantur eam esse artem. etenim velut audire videor quasdam accedentes ac contestantes orationes, mentiri illam nec artem esse, sed artis expertem exercitationem. [dicendi vero, inquit Laco, genuina ars, nisi quis veritati studuerit, neque est neque ulla umquam erit.]

Phae. Iam de his orationibus, Socrate: agedum huc adduc et examina, quid et quomodo dicant.

So. Accedite dum, ingenuae alumnae et liberorum pulchrorum patri Phaedro persuadete, ipsum, nisi satis philosophatus fuerit, numquam fore idoneum ad dicendum de quapiam re. Phaedrus igitur respondeto ad id quod interrogatis: nonne in universum ars rhetorica animi quidam ductus est per orationes, non solum in iudiciis et quotcumque alii sunt publici coetus, verum etiam in privatis rebus eadem, sive in parvis sive in magnis versatur, et nonne, si recte exercetur, nihilo praestabilior est res graves tractans quam viles? an quomodo tu haec audivisti?

Phae. Per Iovem non plane ita, sed maxime fere in causis orandis dicitur et scribitur arte, dicitur etiam in concionibus; amplius nil audivi.

So. Num vero de Nestoris et Ulixis tantum artibus

μόνον περὶ λόγων ἀνήκοας, ἃς ἐν Ἰλίῳ σχολάζοντε ξυνεγραψάτην, τῶν δὲ Παλαμήδους ἀνήκοος * γέγονας; C

ΦΑΙ. Καὶ ναὶ μὰ Δία ἔγωγε τῶν Νέστορος, εἰ μὴ Γοργίαν Νέστορά τινα κατασκευάζεις, ἤ τινα Θρασύμαχόν τε καὶ Θεόδωρον Ὀδυσσέα.

ΣΩΚ. Ἴσως· ἀλλὰ γὰρ τούτους ἐῶμεν· σὺ δ' εἰπέ, ἐν δικαστηρίοις οἱ ἀντίδικοι τί δρῶσιν; οὐκ ἀντιλέγουσι μέντοι; ἢ τί φήσομεν;

ΦΑΙ. Τοῦτ' αὐτό.

ΣΩΚ. Περὶ τοῦ δικαίου τε καὶ ἀδίκου;

ΦΑΙ. Ναί.

ΣΩΚ. Οὐκοῦν ὁ τέχνῃ τοῦτο δρῶν ποιήσει φανῆναι τὸ αὐτὸ τοῖς αὐτοῖς τοτὲ μὲν δίκαιον, ὅταν δὲ * βούληται, ἄδικον; D

ΦΑΙ. Τί μήν;

ΣΩΚ. Καὶ ἐν δημηγορίᾳ δὴ τῇ πόλει δοκεῖν τὰ αὐτὰ τοτὲ μὲν ἀγαθά, τοτὲ δ' αὖ τἀναντία;

ΦΑΙ. Οὕτως.

ΣΩΚ. Τὸν οὖν Ἐλεατικὸν Παλαμήδην λέγοντα οὐκ ἴσμεν τέχνῃ, ὥστε δοκεῖν φαίνεσθαι τοῖς ἀκούουσι τὰ αὐτὰ ὅμοια καὶ ἀνόμοια, καὶ ἓν καὶ πολλά, μένοντά τε αὖ καὶ φερόμενα;

ΦΑΙ. Μάλα γε.

ΣΩΚ. Οὐκ ἄρα μόνον περὶ δικαστήριά τέ ἐστιν ἡ ἀντιλογικὴ καὶ περὶ δημηγορίαν, ἀλλ', ὡς * ἔοικε, περὶ πάντα τὰ E λεγόμενα μία τις τέχνη, εἴπερ ἔστιν, αὕτη ἂν εἴη, ἥτις οἷα *) τ' ἔσται πᾶν παντὶ ὁμοιοῦν τῶν δυνατῶν καὶ οἷς δυνατόν, καὶ ἄλλου ὁμοιοῦντος καὶ ἀποκρυπτομένου εἰς φῶς ἄγειν.

ΦΑΙ. Πῶς δὴ τὸ τοιοῦτον λέγεις;

ΣΩΚ. Τῇδε δοκῶ ζητοῦσι φανεῖσθαι. Ἀπάτη πότερον ἐν πολὺ διαφέρουσι γίγνεται μᾶλλον, ἢ ὀλίγον;

* ΦΑΙ. Ἐν τοῖς ὀλίγον. 262

ΣΩΚ. Ἀλλά γε δὴ κατὰ σμικρὸν μεταβαίνων μᾶλλον λήσεις ἐλθὼν ἐπὶ τὸ ἐναντίον, ἢ κατὰ μέγα.

ΦΑΙ. Πῶς δ' οὔ;

ΣΩΚ. Δεῖ ἄρα τὸν μέλλοντα ἀπατήσειν μὲν ἄλλον,

*) ἄλλ. ἥ τις οἷος.

rhetoricis audiviſti, quas Ilii otio fruentes conſcripſerunt, de Palamedis autem arte nihil comperiſti?

Phae. Equidem mehercule ne de Neſtoris quidem artibus quicquam comperi, niſi Gorgiam facis Neſtora vel Thraſymachum et Theodorum Ulixem.

So. Fortaſſe; ſed hoc omittamus; tu vero dic: in iudiciis adverſarii quid faciunt? nonne contra dicunt? an quid dicemus?

Phae. Hoc vero ipſum.

So. Et quidem de iuſto et iniuſto?

Phae. Ita.

So. Nonne qui arte hoc agit, efficiet, ut videatur idem iisdem modo iuſtum modo, ſi voluerit, iniuſtum?

Phae. Quidni?

So. Et ut in concione civitati videantur eadem modo bona modo contraria?

Phae. Ita.

So. Eleaticum vero Palamedem nonne ſcimus ita ex arte dicere, ut videantur audientibus eadem ſimilia et diſſimilia, unum et multa, manentia et agitata?

Phae. Sane quidem.

So. Itaque non ad iudicia tantum ſpectat contra dicendi ars et ad concionem, ſed, ut patet, in omnibus quae dicuntur una quaedam ars, ſi modo eſt ulla, haec erit, quae poterit aſſimilare, quicquid cuique poteſt aſſimilari, et id, quod alius aſſimilat ac celat, in lucem proferre.

Phae. Quomodo hoc dicis?

So. *Sic quaerentem agnoſcere opinor.* Deceptio utrum in rebus multum differentibus exoritur magis, an in parum differentibus?

Phae. In parum differentibus.

So. Iam vero paullatim transeundo magis efficis, ut altero inſcio venias ad contrarium, quam continuo.

Phae. Qui aliter.

So. Oportet igitur eum, qui alium quidem volt

αὐτὸν δὲ μὴ ἀπατήσεσθαι τὴν ὁμοιότητα τῶν ὄντων καὶ ἀνομοιότητα ἀκριβῶς διειδέναι.

ΦΑΙ. Ἀνάγκη μὲν οὖν.

ΣΩΚ. Ἦ οὖν οἷός τε ἔσται, ἀλήθειαν ἀγνοῶν ἑκάστου, τὴν τοῦ ἀγνοουμένου ὁμοιότητα σμικράν τε καὶ μεγάλην ἐν τοῖς ἄλλοις διαγιγνώ*σκειν; B

ΦΑΙ. Ἀδύνατον.

ΣΩΚ. Οὐκοῦν τοῖς παρὰ τὰ ὄντα δοξάζουσι καὶ ἀπατωμένοις δῆλον ὡς τὸ πάθος τοῦτο δι' ὁμοιοτήτων τινῶν εἰσεῤῥύη.

ΦΑΙ. Γίγνεται οὖν οὕτως.

ΣΩΚ. Ἔστιν οὖν ὅπως τεχνικὸς ἔσται, μεταβιβάζων *) κατὰ σμικρὸν δι' ὁμοιοτήτων ἀπὸ τοῦ ὄντος ἑκάστοτε ἐπὶ τοὐναντίον ἀπάγειν **), ἢ αὐτὸς τοῦτο διαφεύγειν, ὁ μὴ ἐγνωκὼς ὃ ἔστιν ἕκαστον τῶν ὄντων;

ΦΑΙ. Οὐ μή ποτε.

ΣΩΚ. Λόγων ἄρα τέχνην, ὦ ἑ*ταῖρε, ὁ τὴν ἀλήθειαν μὴ εἰδώς, δόξας δὲ τεθηρευκώς, γελοίαν τινά, ὡς ἔοικε, καὶ ἄτεχνον παρέξεται. C

ΦΑΙ. Κινδυνεύει.

ΣΩΚ. Βούλει οὖν ἐν τῷ Λυσίου λόγῳ ὃν φέρεις καὶ ἐν οἷς ἡμεῖς εἴπομεν ἰδεῖν τι ὧν φαμὲν ἀτέχνων τε καὶ ἐντέχνων εἶναι;

ΦΑΙ. Πάντων γέ που μάλιστα· ὡς νῦν γε ψιλῶς πως λέγομεν, οὐκ ἔχοντες ἱκανὰ παραδείγματα.

ΣΩΚ. Καὶ μὴν κατὰ τύχην γέ τινα, ὡς ἔοικεν, ἐῤῥηθήτην τὼ λόγω ἔχοντέ τι παράδειγμα, ὡς * ἂν ὁ εἰδὼς τὸ ἀληθὲς προσπαίζων ἐν λόγοις παράγοι τοὺς ἀκούοντας. καὶ ἔγωγε, ὦ Φαῖδρε, αἰτιῶμαι τοὺς ἐντοπίους θεούς· ἴσως δὲ καὶ οἱ τῶν Μουσῶν προφῆται οἱ ὑπὲρ κεφαλῆς ᾠδοὶ ἐπιπεπνευκότες ἂν ἡμῖν εἶεν τοῦτο τὸ γέρας· οὐ γάρ που ἔγωγε τέχνης τινὸς τοῦ λέγειν μέτοχος. D

ΦΑΙ. Ἔστω ὡς λέγεις, μόνον δήλωσον ὃ φῄς.

ΣΩΚ. Ἴθι δή μοι ἀνάγνωθι τὴν τοῦ Λυσίου λόγου ἀρχήν.

---

*) γρ. μεταβιβάζειν.

**) γρ. ἀπάγων.

decipere, ipse vero non volt decipi, similitudinem rerum ac dissimilitudinem accurate distinguere.

Phae. Necesse est id quidem.

So. Num igitur fieri poterit ut, qui veritatem cuiusque rei ignoraverit, huius ignoratae similitudinem et exiguam et magnam in ceteris rebus discernat?

Phae. Non poterit fieri.

So. Itaque iis, qui praeter verum iudicant et decipiuntur, patet hanc affectionem per similitudines quasdam se insinuare.

Phae. Ita sane accidit.

So. Num ergo quispiam arte tantum valebit, ut traducendo paullatim per similitudines a vero quoque ad contrarium deflectat alterum aut ipse hoc effugiat, nisi cognoverit qualis quaeque sit rerum?

Phae. Numquam id valebit.

So. Orationum igitur artem, o amice, qui verum non perspexit, sed opiniones captavit, ridiculam quandam, ut liquet, et arte carentem efficiet.

Phae. Sane est periculum.

So. Visne igitur in Lysiae quam attulisti oratione et iis, quas nos diximus, aliquid eorum videre, quae dicimus arte carentia et artificiosa esse?

Phae. Omnium maxime; nam nunc quidem nude quodammodo dicimus, non habentes idonea exempla.

So. Et sane forte quadam fortuna, ut videtur, dictae sunt orationes duae suppeditantes aliquod exemplum, quomodo, qui veri gnarus sit, ludendo orationibus decipere possit audientes. equidem, Phaedre, id acceptum refero huius loci diis; forsitan etiam Musarum vates, super capite nostro cantrices, inspiraverint nobis id muneris; nam equidem nullius dicendi artis particeps sum.

Phae. Esto ut ais, declara modo id quod dicis.

So. Agedum mihi recita Lysianae orationis exordium.

ΦΑΙ. Περὶ μὲν τῶν ἐμῶν πραγμάτων ἐπίστα*σαι, καὶ E
ὡς νομίζω ξυμφέρειν ἡμῖν τούτων γενομένων, ἀκήκοας·
ἀξιῶ δὲ μὴ διὰ τοῦτο ἀτυχῆσαι ὧν δέομαι, ὅτι οὐκ ἐρα-
στὴς ὤν σου τυγχάνω· ὡς ἐκείνοις μὲν τότε μεταμέλει, ὧν
ἂν εὖ ποιήσωσιν, ἐπειδὰν τῆς ἐπιθυμίας παύσωνται —

ΣΩΚ. Παῦσαι. τί δὴ οὖν οὗτος ἁμαρτάνει καὶ ἄτε-
χνον ποιεῖ, λεκτέον· * ἦ γάρ; 263

ΦΑΙ. Ναί.

ΣΩΚ. Ἆρ' οὖν οὐ παντὶ δῆλον τό γε τοιόνδε, ὡς περὶ μὲν ἔνια τῶν τοιούτων ὁμονοητικῶς ἔχομεν, περὶ δ' ἔνια στασιαστικῶς;

ΦΑΙ. Δοκῶ μὲν ὃ λέγεις μανθάνειν, ἔτι δ' εἰπὲ σαφέστερον.

ΣΩΚ. Ὅταν τις ὄνομα εἴπῃ σιδήρου ἢ ἀργύρου, ἆρ' οὐ τὸ αὐτὸ πάντες διενοήθημεν;

ΦΑΙ. Καὶ μάλα.

ΣΩΚ. Τί δ', ὅταν δικαίου ἢ ἀγαθοῦ, οὐκ ἄλλος ἄλλῃ φέρεται καὶ ἀμφισβητοῦμεν ἀλλήλοις τε καὶ ἡμῖν αὐτοῖς;

ΦΑΙ. Πάνυ μὲν οὖν.

*ΣΩΚ. Ἐν μὲν ἄρα τοῖς ξυμφωνοῦμεν, ἐν δὲ τοῖς οὔ. B

ΦΑΙ. Οὕτως.

ΣΩΚ. Ποτέρωθι οὖν εὐαπατητότεροί ἐσμεν, καὶ ἡ ῥητορικὴ ἐν ποτέροις μεῖζον δύναται;

ΦΑΙ. Δῆλον ὅτι ἐν οἷς πλανώμεθα.

ΣΩΚ. Οὐκοῦν τὸν μέλλοντα τέχνην ῥητορικὴν μετιέναι πρῶτον μὲν δεῖ ταῦτα ὁδῷ διῃρῆσθαι, καὶ εἰληφέναι τινὰ χαρακτῆρα ἑκατέρου τοῦ εἴδους, ἐν ᾧ τε ἀνάγκη τὸ πλῆθος πλανᾶσθαι καὶ ἐν ᾧ μή.

ΦΑΙ. Καλὸν γοῦν ἄν, ὦ Σώκρατες, * εἶδος εἴη κα- C
τανενοηκὼς [illegible] λαβών.

[illegible] γε οἶμαι πρὸς ἑκάστῳ γιγνόμενον μὴ

Phae. Quomodo res meae se habeant scis, et me arbitrari nobis prodesse hoc si fieret, audivisti; aequum vero iudico nullam me iccirco repulsam eorum accipere quae peto, quod non sum amator tuus; nam illos tum poenitet eorum, quae bene fecerunt, quum cupiditatem deposuerunt —

So. Desine. iam quidnam hic peccet et contra artem faciat, dicendum; nonne?

Phae. Etiam.

So. Iam vero nonne cuilibet perspicuum est hoc, nos in nonnullis harum rerum concordes esse, in nonnullis vero discordes?

Phae. Videor quidem quod dicis intelligere, expone vero etiam clarius.

So. Si quis vocem pronunciat ferrum vel argentum, nonne idem omnes intelligimus?

Phae. Sane quidem.

So. Quid vero, si iustum et bonum, nonne alius alio fertur et dissentimus, tam inter nos quam a nobismet ipsis?

Phae. Vero.

So. In his igitur consentimus, in illis vero dissentimus.

Phae. Ita.

So. Iam in utro faciliores sumus deceptu et rhetorica in utro plus potest?

Phae. Patet in eo, in quo fallimur.

So. Itaque eum, qui artem rhetoricam tractaturus est, primum oportet haec via quadam perscrutari ac percipere formam quandam utriusque speciei, et eius, in qua necesse est multitudo fallatur, et eius, in qua id non accidit.

Phae. Pulchra certe erit, Socrate, haec utriusque speciei cognitio, si quis eam percipiat.

So. Deinde, opinor, si res singulas tractat, ipsum

λανθάνειν, ἀλλ' ὀξέως αἰσθάνεσθαι, περὶ οὗ ἂν μέλλῃ ἐρεῖν, ποτέρου ὂν τυγχάνει τοῦ γένους.

ΦΑΙ. Τί μήν;

ΣΩΚ. Τί οὖν τὸν Ἔρωτα, πότερον φῶμεν εἶναι τῶν ἀμφισβητησίμων ἢ τῶν μή;

ΦΑΙ. Τῶν ἀμφισβητησίμων δήπου· ἢ οἴει ἄν σοι ξυγχωρῆσαι εἰπεῖν, ἃ νῦν δὴ εἶπες περὶ αὐτοῦ, ὡς βλάβη τέ ἐστι τῷ ἐρωμένῳ καὶ ἐρῶντι, καὶ αὖθις ὡς μέγιστον τῶν ἀγαθῶν * τυγχάνει; D

ΣΩΚ. Ἄριστα λέγεις· ἀλλ' εἰπὲ καὶ τόδε (ἐγὼ γάρ τοι διὰ τὸ ἐνθουσιαστικὸν οὐ πάνυ μέμνημαι), εἰ ὡρισάμην ἔρωτα ἀρχόμενος τοῦ λόγου.

ΦΑΙ. Νὴ Δία, ἀμηχάνως γε ὡς σφόδρα.

ΣΩΚ. Φεῦ, ὅσῳ λέγεις τεχνικωτέρας Νύμφας τὰς Ἀχελώου καὶ Πᾶνα τὸν Ἑρμοῦ Λυσίου τοῦ Κεφάλου πρὸς λόγους εἶναι! ἢ οὐδὲν λέγω, ἀλλὰ καὶ ὁ Λυσίας ἀρχόμενος τοῦ ἐρωτικοῦ ἠνάγκασεν ἡμᾶς ὑπολαβεῖν τὸν Ἔρωτα ἕν τι τῶν ὄντων, ὃ αὐ*τὸς ἠβουλήθη, καὶ πρὸς τοῦτο ἤδη ξυν- E ταξάμενος πάντα τὸν ὕστερον λόγον διεπεράνατο; βούλει πάλιν ἀναγνῶμεν αὐτοῦ τὴν ἀρχήν;

ΦΑΙ. Εἰ σοί γε δοκεῖ, ὃ μέντοι ζητεῖς οὐκ ἔστ' αὐτόθι.

ΣΩΚ. Λέγε, ἵν' ἀκούσω αὐτοῦ ἐκείνου.

ΦΑΙ. Περὶ μὲν τῶν ἐμῶν πραγμάτων ἐπίστασαι, καὶ ὡς νομίζω ξυμφέρειν ἡμῖν τούτων γενομένων, ἀκήκοας· ἀξιῶ δὲ μὴ διὰ * τοῦτο ἀτυχῆσαι ὧν δέομαι, ὅτι οὐκ ἐρα- 264 στὴς ὢν σου τυγχάνω, ὡς ἐκείνοις μὲν τότε μεταμέλει, ὧν ἂν εὖ ποιήσωσιν, ἐπειδὰν τῆς ἐπιθυμίας παύσωνται.

ΣΩΚ. Ἦ πολλοῦ δεῖν ἔοικε ποιεῖν ὅδε γε, ὃ ζητοῦμεν, ὃς οὐδὲ ἀπ' ἀρχῆς, ἀλλ' ἀπὸ τελευτῆς ἐξ ὑπτίας ἀνάπαλιν διανεῖν ἐπιχειρεῖ τὸν λόγον, καὶ ἄρχεται, ἀφ' ὧν πεπαυμένος ἂν ἤδη ὁ ἐραστὴς λέγοι πρὸς τὰ παιδικά. ἢ οὐδὲν εἶπον, Φαῖδρε, φίλη κεφαλή;

ΦΑΙ. Ἔστι γέ τοι δή, Σώκρα*τες, τελευτή, περὶ οὗ B τὸν λόγον ποιεῖται.

hoc non debet fugere, sed acute animadvertat necesse est, id de quo dicturus est utrius sit generis.

Phae. Quidni?

So. Quid igitur Amorem, utrum dicamus in rebus ambiguis esse, an in certis?

Phae. In ambiguis certe; alioquin ipsum censes tibi concessurum esse, ut diceres ea quae modo de ipso dixisti, perniciem ipsum esse amato et amanti, rursusque, maximum ipsum bonum esse?

So. Optime vero dicis; sed hoc etiam dic (ego enim propter divinum quo mens mea concitata fuit afflatum non satis memini), num definierim amorem ordiens orationem.

Phae. Dici mehercule non potest quam accurate.

So. Hem, quanto dicis artificiosiores esse Nymphas Acheloi et Pana Mercurii filium Lysia Cephali filio in orationibus componendis! an nihil dico, sed Lysias quoque ordiens orationem amatoriam coegit nos intelligere Amorem unum aliquod, quod ipse voluit, et ad hoc iam componens omnem reliquam orationem persequutus est? visne iterum legamus ipsius exordium?

Phae. Si tibi videtur, quod tamen quaeris, non est ibi.

So. Dic, ut ipsum illum audiam.

Phae. Quomodo res meae se habeant scis et me arbitrari nobis prodesse hoc si fieret, audivisti; aequum vero iudico nullam me iccirco repulsam eorum accipere quae peto, quod non sum amator tuus; nam illos tum poenitet eorum, quae bene fecerunt, quum cupiditatem deposuerunt.

So. Multum profecto videtur abesse ut faciat iste quod quaerimus, qui ne ab exordio quidem, sed a fine supinatus retro tranare instituat orationem, et ab iis ordiatur, quae in fine demum orationis amator diceret amato. an nihil dixi, Phaedre, carum caput?

Phae. Est sane, Socrate, finis, de quo verba facit.

ΣΩΚ. Τί δέ; τἄλλα οὐ χύδην δοκεῖ βεβλῆσθαι τὰ τοῦ λόγου; ἢ φαίνεται τὸ δεύτερον εἰρημένον ἔκ τινος ἀνάγκης δεύτερον δεῖν τεθῆναι, ἤ τι ἄλλο τῶν ῥηθέντων; ἐμοὶ μὲν γὰρ ἔδοξεν, ὡς μηδὲν εἰδότι, οὐκ ἀγεννῶς τὸ ἐπιὸν εἰρῆσθαι τῷ γράφοντι· σὺ δ᾽ ἔχεις τινὰ ἀνάγκην λογογραφικήν, ᾗ ταῦτα ἐκεῖνος οὕτως ἐφεξῆς παρ᾽ ἄλληλα ἔθηκεν;

ΦΑΙ. Χρηστὸς εἶ, ὅτι με ἡγεῖ ἱκανὸν εἶναι τὰ ἐκείνου * οὕτως ἀκριβῶς διϊδεῖν. C

ΣΩΚ. Ἀλλὰ τόδε γε οἶμαί σε φάναι ἄν, δεῖν πάντα λόγον ὥσπερ ζῶον ξυνεστάναι σῶμά τι ἔχοντα αὐτὸν αὑτοῦ, ὥστε μήτε ἀκέφαλον εἶναι μήτε ἄπουν, ἀλλὰ μέσα τε ἔχειν καὶ ἄκρα, πρέποντα ἀλλήλοις καὶ τῷ ὅλῳ γεγραμμένα.

ΦΑΙ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΣΩΚ. Σκέψαι τοίνυν τὸν τοῦ ἑταίρου σου λόγον, εἴτε οὕτως εἴτε ἄλλως ἔχει, καὶ εὑρήσεις τοῦ ἐπιγράμματος οὐδὲν διαφέροντα, ὃ Μίδᾳ τῷ Φρυγί φασί τινες ἐπι*γεγράφθαι. D

ΦΑΙ. Ποῖον τοῦτο καὶ τί πεπονθός;

ΣΩΚ. Ἔστι μὲν τοῦτο τόδε·

Χαλκῆ παρθένος εἰμί, Μίδα δ᾽ ἐπὶ σήματι κεῖμαι,
Ὄφρ᾽ ἂν ὕδωρ τε νάῃ καὶ δένδρεα μακρὰ τεθήλῃ,
Αὐτοῦ τῇδε μένουσα, πολυκλαύτου ἐπὶ τύμβου,
Ἀγγελέω παριοῦσι, Μίδας ὅτι τῇδε τέθαπται.

* ὅτι δὲ οὐδὲν διαφέρει αὐτοῦ πρῶτον ἢ ὕστατόν τι λέγεσθαι, ἐννοεῖς που, ὡς ἐγῷμαι. E

ΦΑΙ. Σκώπτεις τὸν λόγον ἡμῶν, ὦ Σώκρατες.

ΣΩΚ. Τοῦτον μὲν τοίνυν, ἵνα μὴ σὺ ἄχθῃ, ἐάσωμεν (καίτοι συχνά γε ἔχειν μοι δοκεῖ παραδείγματα, πρὸς ἅ τις βλέπων ὀνίναιτ᾽ ἄν) [μιμεῖσθαι αὐτὰ ἐπιχειρῶν μὴ πάνυ τι]· εἰς δὲ τοὺς ἑτέρους λόγους ἴωμεν· ἦν γάρ τι ἐν αὐτοῖς, ὡς δοκῶ, προσῆκον ἰδεῖν τοῖς βουλο*μένοις περὶ 265
λόγων σκοπεῖν.

So. Quid? reliquae orationis partes nonne temere videntur proiectae esse? an ratio apparet, cur, quod secundo loco dictum est, hoc secundo oportuerit dici vel aliud quippiam eorum quae dicta sunt? mihi quidem, quippe qui nihil sciam, visus est haud timide quicquid in mentem venerit dicere scriptor; tune vero tenes rationem aliquam oratoriam, quae scriptorem, ut haec illo ordine iuxta poneret, impulerit?

Phae. Comis es, quod me censes idoneum esse ad ea, quae ille scripsit, accurate diiudicanda.

So. At hoc certe arbitror te concessurum esse, oportere quamque orationem ut animantem compositam esse, suum ipsam caput habentem, ita ut neque capite careat neque pedibus, sed et medias et extremas partes habeat, inter se et cum toto convenienter illas quidem descriptas.

Phae. Quidni?

So. Iam perpende amici tui orationem, num ita an aliter se habeat, et invenies ab epigrammate illo nihil eam differre, quod Midae Phrygio dicunt nonnulli inscriptum esse.

Phae. Quale illud est et quomodo se habet?

So. Est vero hoc:

Aenea sum virgo atque Midae incumbo monumento,
Dum manatque latex arborque umbrosa virescit,
Aeternum hîc adstans lacrymosi in mole sepulcri,
Nuncio praetereunti hîc esse Midam tumulatum.

nihil enim in hoc differre, utrum primo an ultimo loco aliquid ponatur, intelligis, ut opinor.

Phae. Cavillaris orationem nostram, Socrate.

So. Hanc igitur, ne tu graveris, dimittamus (quamquam permulta mihi videtur exempla suppeditare, quae quis intuens iuvari possit), et ad alteras orationes transeamus; inerat enim aliquid in iis, ut opinor, quod convenit considerare iis qui in orationes volunt inquirere.

μόνον περὶ λόγων ἀκήκοας, ἃς ἐν Ἰλίῳ σχολάζοντε ξυνεγραψάτην, τῶν δὲ Παλαμήδους ἀνήκοος * γέγονας; C

ΦΑΙ. Καὶ ναὶ μὰ Δία ἔγωγε τῶν Νέστορος, εἰ μὴ Γοργίαν Νέστορά τινα κατασκευάζεις, ἤ τινα Θρασύμαχόν τε καὶ Θεόδωρον Ὀδυσσέα.

ΣΩΚ. Ἴσως· ἀλλὰ γὰρ τούτους ἐῶμεν· σὺ δ' εἰπέ, ἐν δικαστηρίοις οἱ ἀντίδικοι τί δρῶσιν; οὐκ ἀντιλέγουσι μέντοι; ἢ τί φήσομεν;

ΦΑΙ. Τοῦτ' αὐτό.

ΣΩΚ. Περὶ τοῦ δικαίου τε καὶ ἀδίκου;

ΦΑΙ. Ναί.

ΣΩΚ. Οὐκοῦν ὁ τέχνῃ τοῦτο δρῶν ποιήσει φανῆναι τὸ αὐτὸ τοῖς αὐτοῖς τοτὲ μὲν δίκαιον, ὅταν δὲ * βούληται, ἄδικον; D

ΦΑΙ. Τί μήν;

ΣΩΚ. Καὶ ἐν δημηγορίᾳ δὴ τῇ πόλει δοκεῖν τὰ αὐτὰ τοτὲ μὲν ἀγαθά, τοτὲ δ' αὖ τἀναντία;

ΦΑΙ. Οὕτως.

ΣΩΚ. Τὸν οὖν Ἐλεατικὸν Παλαμήδην λέγοντα οὐκ ἴσμεν τέχνῃ, ὥστε δοκεῖν φαίνεσθαι τοῖς ἀκούουσι τὰ αὐτὰ ὅμοια καὶ ἀνόμοια, καὶ ἓν καὶ πολλά, μένοντά τε αὖ καὶ φερόμενα;

ΦΑΙ. Μάλα γε.

ΣΩΚ. Οὐκ ἄρα μόνον περὶ δικαστήριά τέ ἐστιν ἡ ἀντιλογικὴ καὶ περὶ δημηγορίαν, ἀλλ', ὡς * ἔοικε, περὶ πάντα τὰ E λεγόμενα μία τις τέχνη, εἴπερ ἔστιν, αὕτη ἂν εἴη, ἥτις οἷα *) τ' ἔσται πᾶν παντὶ ὁμοιοῦν τῶν δυνατῶν καὶ οἷς δυνατόν, καὶ ἄλλου ὁμοιοῦντος καὶ ἀποκρυπτομένου εἰς φῶς ἄγειν.

ΦΑΙ. Πῶς δὴ τὸ τοιοῦτον λέγεις;

ΣΩΚ. Τῇδε δοκῶ ζητοῦσι φανεῖσθαι. Ἀπάτη πότερον ἐν πολὺ διαφέρουσι γίγνεται μᾶλλον, ἢ ὀλίγον;

* ΦΑΙ. Ἐν τοῖς ὀλίγον. 262

ΣΩΚ. Ἀλλά γε δὴ κατὰ σμικρὸν μεταβαίνων μᾶλλον λήσεις ἐλθὼν ἐπὶ τὸ ἐναντίον, ἢ κατὰ μέγα.

ΦΑΙ. Πῶς δ' οὔ;

ΣΩΚ. Δεῖ ἄρα τὸν μέλλοντα ἀπατήσειν μὲν ἄλλον,

*) ἄλλ. ἡ τις οἷος.

rhetoricis audivisti, quas Ilii otio fruentes conscripserunt, de Palamedis autem arte nihil comperisti?

Phae. Equidem mehercule ne de Nestoris quidem artibus quicquam comperi, nisi Gorgiam facis Nestora vel Thrasymachum et Theodorum Ulixem.

So. Fortasse; sed hoc omittamus; tu vero dic: in iudiciis adversarii quid faciunt? nonne contra dicunt? an quid dicemus?

Phae. Hoc vero ipsum.

So. Et quidem de iusto et iniusto?

Phae. Ita.

So. Nonne qui arte hoc agit, efficiet, ut videatur idem iisdem modo iustum modo, si voluerit, iniustum?

Phae. Quidni?

So. Et ut in concione civitati videantur eadem modo bona modo contraria?

Phae. Ita.

So. Eleaticum vero Palamedem nonne scimus ita ex arte dicere, ut videantur audientibus eadem similia et dissimilia, unum et multa, manentia et agitata?

Phae. Sane quidem.

So. Itaque non ad iudicia tantum spectat contra dicendi ars et ad concionem, sed, ut patet, in omnibus quae dicuntur una quaedam ars, si modo est ulla, haec erit, quae poterit assimilare, quicquid cuique potest assimilari, et id, quod alius assimilat ac celat, in lucem proferre.

Phae. Quomodo hoc dicis?

So. *Sic quaerentem agnoscere opinor.* Deceptio utrum in rebus multum differentibus exoritur magis, an in parum differentibus?

Phae. In parum differentibus.

So. Iam vero paullatim transeundo magis efficis, ut altero inscio venias ad contrarium, quam continuo.

Phae. Qui aliter.

So. Oportet igitur eum, qui alium quidem volt

αὐτὸν δὲ μὴ ἀπατήσεσθαι τὴν ὁμοιότητα τῶν ὄντων καὶ ἀνομοιότητα ἀκριβῶς διειδέναι.

ΦΑΙ. Ἀνάγκη μὲν οὖν.

ΣΩΚ. Ἦ οὖν οἷός τε ἔσται, ἀλήθειαν ἀγνοῶν ἑκάστου, τὴν τοῦ ἀγνοουμένου ὁμοιότητα σμικράν τε καὶ μεγάλην ἐν τοῖς ἄλλοις διαγιγνώ*σκειν; B

ΦΑΙ. Ἀδύνατον.

ΣΩΚ. Οὐκοῦν τοῖς παρὰ τὰ ὄντα δοξάζουσι καὶ ἀπατωμένοις δῆλον ὡς τὸ πάθος τοῦτο δι' ὁμοιοτήτων τινῶν εἰςεῤῥύη.

ΦΑΙ. Γίγνεται οὖν οὕτως.

ΣΩΚ. Ἔστιν οὖν ὅπως τεχνικὸς ἔσται, μεταβιβάζων *) κατὰ σμικρὸν δι' ὁμοιοτήτων ἀπὸ τοῦ ὄντος ἑκάστοτε ἐπὶ τοὐναντίον ἀπάγειν **), ἢ αὐτὸς τοῦτο διαφεύγειν, ὁ μὴ ἐγνωκὼς ὃ ἔστιν ἕκαστον τῶν ὄντων;

ΦΑΙ. Οὐ μή ποτε.

ΣΩΚ. Λόγων ἄρα τέχνην, ὦ ἑ*ταῖρε, ὁ τὴν ἀλήθειαν C μὴ εἰδώς, δόξας δὲ τεθηρευκώς, γελοίαν τινά, ὡς ἔοικε, καὶ ἄτεχνον παρέξεται.

ΦΑΙ. Κινδυνεύει.

ΣΩΚ. Βούλει οὖν ἐν τῷ Λυσίου λόγῳ ὃν φέρεις καὶ ἐν οἷς ἡμεῖς εἴπομεν ἰδεῖν τι ὧν φαμὲν ἀτέχνων τε καὶ ἐντέχνων εἶναι;

ΦΑΙ. Πάντων γέ που μάλιστα· ὡς νῦν γε ψιλῶς πως λέγομεν, οὐκ ἔχοντες ἱκανὰ παραδείγματα.

ΣΩΚ. Καὶ μὴν κατὰ τύχην γέ τινα, ὡς ἔοικεν, ἐῤῥηθήτην τὼ λόγω ἔχοντέ τι παράδειγμα, ὡς * ἂν ὁ εἰδὼς τὸ D ἀληθὲς προςπαίζων ἐν λόγοις παράγοι τοὺς ἀκούοντας. καὶ ἔγωγε, ὦ Φαῖδρε, αἰτιῶμαι τοὺς ἐντοπίους θεούς· ἴσως δὲ καὶ οἱ τῶν Μουσῶν προφῆται οἱ ὑπὲρ κεφαλῆς ᾠδοὶ ἐπιπεπνευκότες ἂν ἡμῖν εἶεν τοῦτο τὸ γέρας· οὐ γάρ που ἔγωγε τέχνης τινὸς τοῦ λέγειν μέτοχος.

ΦΑΙ. Ἔστω ὡς λέγεις, μόνον δήλωσον ὃ φῄς.

ΣΩΚ. Ἴθι δή μοι ἀνάγνωθι τὴν τοῦ Λυσίου λόγου ἀρχήν.

---

*) γρ. μεταβιβάζειν.
**) γρ. ἀπάγων.

decipere, ipſe vero non volt decipi, ſimilitudinem rerum ac disſimilitudinem accurate distinguere.

Phae. Neceſſe eſt id quidem.

So. Num igitur fieri poterit ut, qui veritatem cuiusque rei ignoraverit, huius ignoratae ſimilitudinem et exiguam et magnam in ceteris rebus discernat?

Phae. Non poterit fieri.

So. Itaque iis, qui praeter verum iudicant et decipiuntur, patet hanc affectionem per ſimilitudines quasdam ſe inſinuare.

Phae. Ita ſane accidit.

So. Num ergo quispiam arte tantum valebit, ut traducendo paullatim per ſimilitudines a vero quoque ad contrarium deflectat alterum aut ipſe hoc effugiat, niſi cognoverit qualis quaeque ſit rerum?

Phae. Numquam id valebit.

So. Orationum igitur artem, o amice, qui verum non perſpexit, ſed opiniones captavit, ridiculam quandam, ut liquet, et arte carentem efficiet.

Phae. Sane eſt periculum.

So. Visne igitur in Lyſiae quam attuliſti oratione et iis, quas nos diximus, aliquid eorum videre, quae dicimus arte carentia et artificioſa eſſe?

Phae. Omnium maxime; nam nunc quidem nude quodammodo dicimus, non habentes idonea exempla.

So. Et ſane forte quadam fortuna, ut videtur, dictae ſunt orationes duae ſuppeditantes aliquod exemplum, quomodo, qui veri gnarus ſit, ludendo orationibus decipere poſſit audientes. equidem, Phaedre, id acceptum refero huius loci diis; forſitan etiam Muſarum vates, ſuper capite noſtro cantrices, inſpiraverint nobis id muneris; nam equidem nullius dicendi artis particeps ſum.

Phae. Esto ut ais, declara modo id quod dicis.

So. Agedum mihi recita Lyſianae orationis exordium.

ΦΑΙ. Περὶ μὲν τῶν ἐμῶν πραγμάτων ἐπίστα*σαι, καὶ ὡς νομίζω ξυμφέρειν ἡμῖν τούτων γενομένων, ἀκήκοας· ἀξιῶ δὲ μὴ διὰ τοῦτο ἀτυχῆσαι ὧν δέομαι, ὅτι οὐκ ἐραστὴς ὤν σου τυγχάνω· ὡς ἐκείνοις μὲν τότε μεταμέλει, ὧν ἂν εὖ ποιήσωσιν, ἐπειδὰν τῆς ἐπιθυμίας παύσωνται — E

ΣΩΚ. Παῦσαι. τί δὴ οὖν οὗτος ἁμαρτάνει καὶ ἄτεχνον ποιεῖ, λεκτέον· * ἦ γάρ; 263

ΦΑΙ. Ναί.

ΣΩΚ. Ἆρ' οὖν οὐ παντὶ δῆλον τό γε τοιόνδε, ὡς περὶ μὲν ἔνια τῶν τοιούτων ὁμονοητικῶς ἔχομεν, περὶ δ' ἔνια στασιαστικῶς;

ΦΑΙ. Δοκῶ μὲν ὃ λέγεις μανθάνειν, ἔτι δ' εἰπὲ σαφέστερον.

ΣΩΚ. Ὅταν τις ὄνομα εἴπῃ σιδήρου ἢ ἀργύρου, ἆρ' οὐ τὸ αὐτὸ πάντες διενοήθημεν;

ΦΑΙ. Καὶ μάλα.

ΣΩΚ. Τί δ', ὅταν δικαίου ἢ ἀγαθοῦ, οὐκ ἄλλος ἄλλῃ φέρεται καὶ ἀμφισβητοῦμεν ἀλλήλοις τε καὶ ἡμῖν αὐτοῖς;

ΦΑΙ. Πάνυ μὲν οὖν.

*ΣΩΚ. Ἐν μὲν ἄρα τοῖς ξυμφωνοῦμεν, ἐν δὲ τοῖς οὔ. B

ΦΑΙ. Οὕτως.

ΣΩΚ. Ποτέρωθι οὖν εὐαπατητότεροί ἐσμεν, καὶ ἡ ῥητορικὴ ἐν ποτέροις μεῖζον δύναται;

ΦΑΙ. Δῆλον ὅτι ἐν οἷς πλανώμεθα.

ΣΩΚ. Οὐκοῦν τὸν μέλλοντα τέχνην ῥητορικὴν μετιέναι πρῶτον μὲν δεῖ ταῦτα ὁδῷ διῃρῆσθαι, καὶ εἰληφέναι τινὰ χαρακτῆρα ἑκατέρου τοῦ εἴδους, ἐν ᾧ τε ἀνάγκη τὸ πλῆθος πλανᾶσθαι καὶ ἐν ᾧ μή.

ΦΑΙ. Καλὸν γοῦν ἄν, ὦ Σώκρατες, * εἶδος εἴη κατανενοηκὼς ὁ τοῦτο λαβών. C

ΣΩΚ. Ἔπειτά γε οἶμαι πρὸς ἑκάστῳ γιγνόμενον μὴ

Phae. Quomodo res meae se habeant scis, et me arbitrari nobis prodesse hoc si fieret, audivisti; aequum vero iudico nullam me iccirco repulsam eorum accipere quae peto, quod non sum amator tuus; nam illos tum poenitet eorum, quae bene fecerunt, quum cupiditatem deposuerunt —

So. Desine. iam quidnam hic peccet et contra artem faciat, dicendum; nonne?

Phae. Etiam.

So. Iam vero nonne cuilibet perspicuum est hoc, nos in nonnullis harum rerum concordes esse, in nonnullis vero discordes?

Phae. Videor quidem quod dicis intelligere, expone vero etiam clarius.

So. Si quis vocem pronunciat ferrum vel argentum, nonne idem omnes intelligimus?

Phae. Sane quidem.

So. Quid vero, si iustum et bonum, nonne alius alio fertur et dissentimus, tam inter nos quam a nobismet ipsis?

Phae. Vero.

So. In his igitur consentimus, in illis vero dissentimus.

Phae. Ita.

So. Iam in utro faciliores sumus deceptu et rhetorica in utro plus potest?

Phae. Patet in eo, in quo fallimur.

So. Itaque eum, qui artem rhetoricam tractaturus est, primum oportet haec via quadam perscrutari ac percipere formam quandam utriusque speciei, et eius, in qua necesse est multitudo fallatur, et eius, in qua id non accidit.

Phae. Pulchra certe erit, Socrate, haec utriusque speciei cognitio, si quis eam percipiat.

So. Deinde, opinor, si res singulas tractat, ipsum

λανθάνειν, ἀλλ' ὀξέως αἰσθάνεσθαι, περὶ οὗ ἂν μέλλῃ ἐρεῖν, ποτέρου ὂν τυγχάνει τοῦ γένους.

ΦΑΙ. Τί μήν;

ΣΩΚ. Τί οὖν τὸν Ἔρωτα, πότερον φῶμεν εἶναι τῶν ἀμφισβητησίμων ἢ τῶν μή;

ΦΑΙ. Τῶν ἀμφισβητησίμων δήπου· ἢ οἴει ἄν σοι ξυγχωρῆσαι εἰπεῖν, ἃ νῦν δὴ εἶπες περὶ αὐτοῦ, ὡς βλάβη τέ ἐστι τῷ ἐρωμένῳ καὶ ἐρῶντι, καὶ αὖθις ὡς μέγιστον τῶν ἀγαθῶν * τυγχάνει; D

ΣΩΚ. Ἄριστα λέγεις· ἀλλ' εἰπὲ καὶ τόδε (ἐγὼ γάρ τοι διὰ τὸ ἐνθουσιαστικὸν οὐ πάνυ μέμνημαι), εἰ ὡρισάμην ἔρωτα ἀρχόμενος τοῦ λόγου.

ΦΑΙ. Νὴ Δία, ἀμηχάνως γε ὡς σφόδρα.

ΣΩΚ. Φεῦ, ὅσῳ λέγεις τεχνικωτέρας Νύμφας τὰς Ἀχελώου καὶ Πᾶνα τὸν Ἑρμοῦ Λυσίου τοῦ Κεφάλου πρὸς λόγους εἶναι! ἢ οὐδὲν λέγω, ἀλλὰ καὶ ὁ Λυσίας ἀρχόμενος τοῦ ἐρωτικοῦ ἠνάγκασεν ἡμᾶς ὑπολαβεῖν τὸν Ἔρωτα ἕν τι τῶν ὄντων, ὃ αὐ*τὸς ἠβουλήθη, καὶ πρὸς τοῦτο ἤδη ξυν- E
ταξάμενος πάντα τὸν ὕστερον λόγον διεπεράνατο; βούλει πάλιν ἀναγνῶμεν αὐτοῦ τὴν ἀρχήν;

ΦΑΙ. Εἴ σοί γε δοκεῖ, ὃ μέντοι ζητεῖς οὐκ ἔστ' αὐτόθι.

ΣΩΚ. Λέγε, ἵν' ἀκούσω αὐτοῦ ἐκείνου.

ΦΑΙ. Περὶ μὲν τῶν ἐμῶν πραγμάτων ἐπίστασαι, καὶ ὡς νομίζω ξυμφέρειν ἡμῖν τούτων γενομένων, ἀκήκοας· ἀξιῶ δὲ μὴ διὰ * τοῦτο ἀτυχῆσαι ὧν δέομαι, ὅτι οὐκ ἐρα- 264
στὴς ὢν σου τυγχάνω, ὡς ἐκείνοις μὲν τότε μεταμέλει, ὧν ἂν εὖ ποιήσωσιν, ἐπειδὰν τῆς ἐπιθυμίας παύσωνται.

ΣΩΚ. Ἦ πολλοῦ δεῖν ἔοικε ποιεῖν ὅδε γε, ὃ ζητοῦμεν, ὃς οὐδὲ ἀπ' ἀρχῆς, ἀλλ' ἀπὸ τελευτῆς ἐξ ὑπτίας ἀνάπαλιν διανεῖν ἐπιχειρεῖ τὸν λόγον, καὶ ἄρχεται, ἀφ' ὧν πεπαυμένος ἂν ἤδη ὁ ἐραστὴς λέγοι πρὸς τὰ παιδικά. ἢ οὐδὲν εἶπον, Φαῖδρε, φίλη κεφαλή;

ΦΑΙ. Ἔστι γέ τοι δή, Σώκρα*τες, τελευτή, περὶ οὗ B
τὸν λόγον ποιεῖται.

hoc non debet fugere, sed acute animadvertat necesse est, id de quo dicturus est utrius sit generis.

Phae. Quidni?

So. Quid igitur Amorem, utrum dicamus in rebus ambiguis esse, an in certis?

Phae. In ambiguis certe; alioquin ipsum censes tibi concessurum esse, ut diceres ea quae modo de ipso dixisti, perniciem ipsum esse amato et amanti, rursusque, maximum ipsum bonum esse?

So. Optime vero dicis; sed hoc etiam dic (ego enim propter divinum quo mens mea concitata fuit afflatum non satis memini), num definierim amorem ordiens orationem.

Phae. Dici mehercule non potest quam accurate.

So. Hem, quanto dicis artificiosiores esse Nymphas Acheloi et Pana Mercurii filium Lysia Cephali filio in orationibus componendis! an nihil dico, sed Lysias quoque ordiens orationem amatoriam coëgit nos intelligere Amorem unum aliquod, quod ipse voluit, et ad hoc iam componens omnem reliquam orationem persequutus est? visne iterum legamus ipsius exordium?

Phae. Si tibi videtur, quod tamen quaeris, non est ibi.

So. Dic, ut ipsum illum audiam.

Phae. Quomodo res meae se habeant scis et me arbitrari nobis prodesse hoc si fieret, audivisti; aequum vero iudico nullam me iccirco repulsam eorum accipere quae peto, quod non sum amator tuus; nam illos tum poenitet eorum, quae bene fecerunt, quum cupiditatem deposuerunt.

So. Multum profecto videtur abesse ut faciat iste quod quaerimus, qui ne ab exordio quidem, sed a fine supinatus retro tranare instituat orationem, et ab iis ordiatur, quae in fine demum orationis amator diceret amato. an nihil dixi, Phaedre, carum caput?

Phae. Est sane, Socrate, finis, de quo verba facit.

ΣΩΚ. Τί δέ; τἄλλα οὐ χύδην δοκεῖ βεβλῆσθαι τὰ τοῦ λόγου; ἢ φαίνεται τὸ δεύτερον εἰρημένον ἔκ τινος ἀνάγκης δεύτερον δεῖν τεθῆναι, ἤ τι ἄλλο τῶν ῥηθέντων; ἐμοὶ μὲν γὰρ ἔδοξεν, ὡς μηδὲν εἰδότι, οὐκ ἀγεννῶς τὸ ἐπιὸν εἰρῆσθαι τῷ γράφοντι· σὺ δ' ἔχεις τινὰ ἀνάγκην λογογραφικήν, ᾗ ταῦτα ἐκεῖνος οὕτως ἐφεξῆς παρ' ἄλληλα ἔθηκεν;

ΦΑΙ. Χρηστὸς εἶ, ὅτι με ἡγεῖ ἱκανὸν εἶναι τὰ ἐκείνου * οὕτως ἀκριβῶς διϊδεῖν. C

ΣΩΚ. Ἀλλὰ τόδε γε οἶμαί σε φάναι ἄν, δεῖν πάντα λόγον ὥσπερ ζῶον ξυνεστάναι σῶμά τι ἔχοντα αὐτὸν αὑτοῦ, ὥστε μήτε ἀκέφαλον εἶναι μήτε ἄπουν, ἀλλὰ μέσα τε ἔχειν καὶ ἄκρα, πρέποντα ἀλλήλοις καὶ τῷ ὅλῳ γεγραμμένα.

ΦΑΙ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΣΩΚ. Σκέψαι τοίνυν τὸν τοῦ ἑταίρου σου λόγον, εἴτε οὕτως εἴτε ἄλλως ἔχει, καὶ εὑρήσεις τοῦ ἐπιγράμματος οὐδὲν διαφέροντα, ὃ Μίδᾳ τῷ Φρυγί φασί τινες ἐπι*γε- D
γράφθαι.

ΦΑΙ. Ποῖον τοῦτο καὶ τί πεπονθός;

ΣΩΚ. Ἔστι μὲν τοῦτο τόδε·

Χαλκῆ παρθένος εἰμί, Μίδα δ' ἐπὶ σήματι κεῖμαι,
Ὄφρ' ἂν ὕδωρ τε νάῃ καὶ δένδρεα μακρὰ τεθήλῃ,
Αὐτοῦ τῇδε μένουσα, πολυκλαύτου ἐπὶ τύμβου,
Ἀγγελέω παριοῦσι, Μίδας ὅτι τῇδε τέθαπται.

* ὅτι δὲ οὐδὲν διαφέρει αὐτοῦ πρῶτον ἢ ὕστατόν τι λέγε- E
σθαι, ἐννοεῖς που, ὡς ἐγῷμαι.

ΦΑΙ. Σκώπτεις τὸν λόγον ἡμῶν, ὦ Σώκρατες.

ΣΩΚ. Τοῦτον μὲν τοίνυν, ἵνα μὴ σὺ ἄχθῃ, ἐάσωμεν (καίτοι συχνά γε ἔχειν μοι δοκεῖ παραδείγματα, πρὸς ἅ τις βλέπων ὀνίναιτ' ἄν) [μιμεῖσθαι αὐτὰ ἐπιχειρῶν μὴ πάνυ τι]· εἰς δὲ τοὺς ἑτέρους λόγους ἴωμεν· ἦν γάρ τι ἐν αὐτοῖς, ὡς δοκῶ, προσῆκον ἰδεῖν τοῖς βουλο*μένοις περὶ 265
λόγων σκοπεῖν.

So. Quid? reliquae orationis partes nonne temere videntur proiectae esse? an ratio apparet, cur, quod secundo loco dictum est, hoc secundo oportuerit dici vel aliud quippiam eorum quae dicta sunt? mihi quidem, quippe qui nihil sciam, visus est haud timide quicquid in mentem venerit dicere scriptor; tune vero tenes rationem aliquam oratoriam, quae scriptorem, ut haec illo ordine iuxta poneret, impulerit?

Phae. Comis es, quod me censes idoneum esse ad ea, quae ille scripsit, accurate diiudicanda.

So. At hoc certe arbitror te concessurum esse, oportere quamque orationem ut animantem compositam esse, suum ipsam caput habentem, ita ut neque capite careat neque pedibus, sed et medias et extremas partes habeat, inter se et cum toto convenienter illas quidem descriptas.

Phae. Quidni?

So. Iam perpende amici tui orationem, num ita an aliter se habeat, et invenies ab epigrammate illo nihil eam differre, quod Midae Phrygio dicunt nonnulli inscriptum esse.

Phae. Quale illud est et quomodo se habet?

So. Est vero hoc:

Aenea sum virgo atque Midae incumbo monumento,
Dum manatque latex arborque umbrosa virescit,
Aeternum hic adstans lacrymosi in mole sepulcri,
Nuncio praetereunti hic esse Midam tumulatum.

nihil enim in hoc differre, utrum primo an ultimo loco aliquid ponatur, intelligis, ut opinor.

Phae. Cavillaris orationem nostram, Socrate.

So. Hanc igitur, ne tu graveris, dimittamus (quamquam permulta mihi videtur exempla suppeditare, quae quis intuens iuvari possit), et ad alteras orationes transeamus; inerat enim aliquid in iis, ut opinor, quod convenit considerare iis qui in orationes volunt inquirere.

ΦΑΙ. Τὸ ποῖον δὴ λέγεις;

ΣΩΚ. Ἐναντίω που ἤστην· ὁ μὲν γάρ, ὡς τῷ ἐρῶντι, ὁ δ', ὡς τῷ μὴ δεῖ χαρίζεσθαι, ἐλεγέτην.

ΦΑΙ. Καὶ μάλ' ἀνδρικῶς.

ΣΩΚ. Ὤιμην σε τἀληθὲς ἐρεῖν ὅτι μανικῶς· ὃ μέντοι ἐζήτουν ἔστιν αὐτὸ τοῦτο. μανίαν γάρ τινα ἐφήσαμεν εἶναι τὸν Ἔρωτα· ἢ γάρ;

ΦΑΙ. Ναί.

ΣΩΚ. Μανίας δέ γε εἴδη δύο, τὴν μὲν ὑπὸ νοσημάτων ἀνθρωπίνων, τὴν δὲ ὑπὸ θείας ἐξαλλαγῆς τῶν εἰωθότων νομίμων γιγνομένην.

* ΦΑΙ. Πάνυ γε. B

ΣΩΚ. Τῆς δὲ θείας τεττάρων θεῶν τέτταρα μέρη διελόμενοι, μαντικὴν μὲν ἐπίπνοιαν Ἀπόλλωνος θέντες, Διονύσου δὲ τελεστικήν, Μουσῶν δ' αὖ ποιητικήν, τετάρτην δὲ Ἀφροδίτης καὶ Ἔρωτος, ἐρωτικὴν μανίαν ἐφήσαμεν ἀρίστην εἶναι, καὶ οὐκ οἶδ' ὅπη τὸ ἐρωτικὸν πάθος ἀπεικάζοντες, ἴσως μὲν ἀληθοῦς τινὸς ἐφαπτόμενοι, τάχα δ' ἂν καὶ ἄλλοσε παραφερόμενοι, κεράσαντες οὐ παντάπασιν ἀπίθανον λό*γον, μυθικόν τινα ὕμνον, προσεπαίσαμεν C
μετρίως τε καὶ εὐφήμως τὸν ἐμόν τε καὶ σὸν δεσπότην Ἔρωτα, ὦ Φαῖδρε, καλῶν παίδων ἔφορον.

ΦΑΙ. Καὶ μάλα ἔμοιγε οὐκ ἀηδῶς ἀκοῦσαι.

ΣΩΚ. Τόδε τοίνυν αὐτόθεν λάβωμεν, ὡς ἀπὸ τοῦ ψέγειν πρὸς τὸ ἐπαινεῖν ἔσχεν ὁ λόγος μεταβῆναι.

ΦΑΙ. Πῶς δὴ οὖν αὐτὸ λέγεις;

ΣΩΚ. Ἐμοὶ μὲν φαίνεται τὰ μὲν ἄλλα τῷ ὄντι παιδιᾷ πεπαῖσθαι, τούτων δέ τινων ἐκ τύχης ῥηθέντων δυεῖν εἰδοῖν εἰ * αὐτὴν τὴν δύναμιν τέχνῃ λαβεῖν δύναιτό τις, D
οὐκ ἄχαρι.

ΦΑΙ. Τίνοιν δή;

ΣΩΚ. Εἰς μίαν τε ἰδέαν ξυνορῶντα ἄγειν τὰ πολλαχῇ διεσπαρμένα, ἵνα ἕκαστον ὁριζόμενος δῆλον ποιῇ, περὶ οὗ ἂν

Phae. Quid tandem dicis?

So. Contrariae videlicet erant; altera enim amanti dixit gratificandum esse, altera ab amore vacuo.

Phae. Et id quidem admodum viriliter.

So. Putaveram te verum esse dicturum, insane; attamen quod quaerebam, hoc ipsum est; insaniam enim quandam diximus Amorem esse; nonne?

Phae. Vero.

So. Insaniae autem duo esse genera, a morbis humanis unam, alteram a divina commutatione eorum, quae consuetudine sancita essent, proficiscentem.

Phae. Sane quidem.

So. Divinae vero quattuor partes ad quattuor deos pertinentes ita distinguentes, ut praesagientem afflatum Apollini tribueremus, Dionyso ad initia spectantem, Musis porro poeticam, et quartam Veneri Amorique, amatoriam insaniam diximus optimam esse, et nescio quomodo amatoriam affectionem oratione exprimentes — fortasse veri quid assequuti, fortasse alio abrepti — orationem haud plane incredibilem, mythicum quendam hymnum, offerentes celebravimus modeste et pie meum et tuum dominum Amorem, Phaedre, pulchrorum puerorum praesidem.

Phae. Et profecto mihi haud iniucunda illa erat ad audiendum.

So. Hoc igitur inde percipiamus, quomodo a vituperando ad laudandum potuerit oratio transire.

Phae. Quomodo autem hoc dicis?

So. Cetera quidem videmur revera per iocum lusisse, horum autem fortuito memoratorum generum si quis ipsam vim arte percipere possit, haud ingratum fore iudico.

Phae. Quorumnam?

So. Si ad unam formam, quam perspectam habeat, reducat multifariam dispersa, ut unumquodque definiens declaret, de quocumque docere velit; quem-

ἀεὶ διδάσκειν ἐθέλῃ· ὥςπερ τὰ νῦν δὴ περὶ Ἔρωτος, ὃ ἔστιν, ὁρισθέν, εἴτ' εὖ εἴτε κακῶς ἐλέχθη· τὸ γοῦν σαφὲς καὶ τὸ αὐτὸ αὑτῷ ὁμολογούμενον διὰ ταῦτα ἔσχεν εἰπεῖν ὁ λόγος.

ΦΑΙ. Τὸ δ' ἕτερον δὴ εἶδος τί λέγεις, ὦ Σώκρατες;

ΣΩΚ. Τὸ πάλιν * κατ' εἴδη δύνασθαι διατέμνειν E
κατ' ἄρθρα, ᾗ πέφυκε, καὶ μὴ ἐπιχειρεῖν καταγνύναι μέρος μηδέν, κακοῦ μαγείρου τρόπῳ χρώμενον· ἀλλὰ ὥςπερ ἄρτι τὼ λόγω τὸ μὲν ἄφρον τῆς διανοίας ἕν τι κοινῇ εἶδος
ἐλαβέτην, * ὥςπερ δὲ σώματος ἐξ ἑνὸς διπλᾶ καὶ ὁμώνυμα 266
πέφυκε, σκαιά, τὰ δὲ δεξιὰ κληθέντα, οὕτω καὶ τὸ τῆς παρανοίας ὡς ἓν ἐν ἡμῖν πεφυκὸς εἶδος ἡγησαμένω τὼ λόγω, ὁ μέν, τὸ ἐπ' ἀριστερὰ τεμνόμενος μέρος, πάλιν τοῦτο τέμνων οὐκ ἐπανῆκε, πρὶν ἐν αὐτοῖς ἐφευρὼν ὀνομαζόμενον σκαιόν τινα ἔρωτα ἐλοιδόρησε μάλ' ἐν δίκῃ, ὁ δ' εἰς τὰ δεξιὰ τῆς μανίας ἀγαγὼν ἡμᾶς, ὁμώνυμον μὲν
ἐκείνῳ, θεῖον δ' αὖ τινὰ ἔρωτα ἐφευρὼν καὶ προ*τεινά- B
μενος ἐπήνεσεν ὡς μεγίστων ἡμῖν αἴτιον ἀγαθῶν.

ΦΑΙ. Ἀληθέστατα λέγεις.

ΣΩΚ. Τούτων δὴ ἔγωγε αὐτός τε ἐραστής, ὦ Φαῖδρε, τῶν διαιρέσεων καὶ ξυναγωγῶν, ἵν' οἷός τε ὦ λέγειν τε καὶ φρονεῖν, ἐάν τέ τιν' ἄλλον ἡγήσωμαι δυνατὸν εἰς ἓν καὶ ἐπὶ πολλὰ πεφυκότα ὁρᾶν, τοῦτον διώκω κατόπισθε μετ' ἴχνιον ὥστε θεοῖο· καὶ μέντοι καὶ τοὺς δυναμένους αὐτὸ δρᾶν, εἰ μὲν ὀρθῶς ἢ μὴ προςαγορεύω,
θεὸς οἶδε, καλῶ δὲ οὖν μέχρι τοῦδε δια*λεκτικούς. τὰ δὲ C
νῦν παρὰ σοῦ τε καὶ Λυσίου μαθόντας εἰπὲ τί χρὴ καλεῖν· ἢ τοῦτ' ἐκεῖνό ἐστιν ἡ λόγων τέχνη, ᾗ Θρασύμαχός τε καὶ οἱ ἄλλοι χρώμενοι σοφοὶ μὲν αὐτοὶ λέγειν γεγόνασιν, ἄλλους τε ποιοῦσιν, οἳ ἂν δωροφορεῖν αὐτοῖς ὡς βασιλεῦσιν ἐθέλωσιν;

ΦΑΙ. Βασιλικοὶ μὲν ἄνδρες, οὐ μὲν δὴ ἐπιστήμονές γε ὧν ἐρωτᾷς. ἀλλὰ τοῦτο μὲν τὸ εἶδος ὀρθῶς ἔμοιγε

admodum haec de Amore ratio, quia eius naturam definiverat, seu bene seu male dicta est, perspicuum illud certe et sibi ipsi conveniens iccirco potuit assequi.

Phae. Alterum vero genus quodnam dicis, Socrate?

So. Hoc, si quis rursus secundum species possit illud discindere articulatim dividens, quantum natura fert, nec instituat confringere aliquam partem, mali coqui more, sed sicut modo orationes dementiam unam aliquam communem speciem comprehenderunt, quemadmodum vero uno ex corpore duplicia et cognominia nascuntur, sinistra altera, altera dextra nominata, sic etiam amentiam pro una nobis innata specie habuerunt orationes, quarum una sinistram dividens partem iterum hanc dividere non prius desivit, quam in his invenit amorem quendam sinistrum dictum, quem quidem merito ac iure vituperavit, altera vero ad dextras insaniae partes nos ducens cognominem quidem illius, sed divinum quendam amorem reperit et in medium protulit, quem ut maximorum nobis bonorum laudavit auctorem.

Phae. Verissime dicis.

So. Harum equidem, Phaedre, divisionum et comprehensionum et ipse amator sum, quo possim dicere et cogitare, et si quem alium existimo unum et multa, ut naturá sunt, posse comprehendere, hunc sector ut *pone sequens vestigia divi.* atque etiam eos, qui possunt hoc facere — num recte necne eos nuncupem, deus scit — certe adhuc appello dialecticos; nunc vero qui a te et Lysia didicerunt, dic, quomodo hos oporteat appellari; an illud ipsum est ars oratoria, qua Thrasymachus ceterique utentes et ipsi periti exstiterunt dicendi et alios efficiunt, quicumque munera ipsis offerre tamquam regibus gestiunt?

Phae. Regii quidem sunt viri, nec tamen scientes eorum quae quaeris. ac hanc quidem speciem recte

δοκεῖς καλεῖν διαλεκτικὸν· καλῶν, τὸ δὲ ῥητορικὸν δοκεῖ μοι δια*φεύγειν ἔθ' ἡμᾶς. D

ΣΩΚ. Πῶς φῃς; καλόν πού τι ἂν εἴη, ὃ τούτων ἀπολειφθὲν ὅμως τέχνῃ λαμβάνεται. πάντως δ' οὐκ ἀτιμαστέον αὐτὸ σοί τε καὶ ἐμοί, λεκτέον δέ, τί μέντοι καὶ ἔστι τὸ λειπόμενον τῆς ῥητορικῆς.

ΦΑΙ. Καὶ μάλα που συχνά, ὦ Σώκρατες, τά γ' ἐν τοῖς βιβλίοις τοῖς περὶ λόγων τέχνης γεγραμμένοις.

ΣΩΚ. Καὶ καλῶς γε ὑπέμνησας. προοίμιον μέν, οἶμαι, πρῶτον ὡς δεῖ τοῦ λόγου λέγεσθαι ἐν ἀρχῇ, ταῦτα λέγεις — ἦ γάρ; — τὰ κομψὰ * τῆς τέχνης; E

ΦΑΙ. Ναί.

ΣΩΚ. Δεύτερον δὲ δὴ διήγησίν τινα μαρτυρίας τε ἐπ' αὐτῇ, τρίτον τεκμήρια, τέταρτον εἰκότα· καὶ πίστωσιν οἶμαι καὶ ἐπιπίστωσιν λέγειν τόν γε βέλτιστον λογοδαίδαλον Βυζάντιον ἄνδρα.

ΦΑΙ. Τὸν χρηστὸν λέγεις Θεόδωρον;

ΣΩΚ. Τί μήν; καὶ ἔλεγχόν γε καὶ * ἐπεξέλεγχον ὡς 267 ποιητέον ἐν κατηγορίᾳ τε καὶ ἀπολογίᾳ. τὸν δὲ κάλλιστον Πάριον Εὐηνὸν εἰς μέσον οὐκ ἄγομεν, ὃς ὑποδήλωσίν τε πρῶτος εὗρε καὶ παρεπαίνους; οἱ δ' αὐτὸν καὶ παραψόγους φασὶν ἐν μέτρῳ λέγειν, μνήμης χάριν· σοφὸς γὰρ ἀνήρ. Τισίαν δὲ Γοργίαν τε ἐάσομεν εὕδειν, οἳ πρὸ τῶν ἀληθῶν τὰ εἰκότα εἶδον ὡς τιμητέα μᾶλλον, τά τε αὖ σμικρὰ μεγάλα καὶ τὰ μεγάλα σμικρὰ φαίνεσθαι ποιοῦσι διὰ ῥώμην λόγου, καὶ*νά τ' ἀρχαίως τά τ' ἐναντία καινῶς, B ξυντομίαν τε λόγων καὶ ἄπειρα μήκη περὶ πάντων ἀνεῦρον; Ταῦτα δὲ ἀκούων ποτέ μου Πρόδικος ἐγέλασε καὶ μόνος αὐτὸς εὑρηκέναι ἔφη, ὧν δεῖ λόγων τέχνη· δεῖν δὲ οὔτε μακρῶν οὔτε βραχέων, ἀλλὰ μετρίων.

ΦΑΙ. Σοφώτατά γε, ὦ Πρόδικε.

mihi videris appellare dialecticam, rhetorica autem videtur mihi adhuc nos fugere.

So. Quomodo dicis? pulchrum fcilicet aliquid erit, quod ab illo derelictum arte tamen percipietur. prorfus autem non eft negligendum illud tibi et mihi, fed dicendum, quid tandem iftud fit quod relinquatur in rhetorica.

Phae. Permulta fane, Socrate, quae quidem in libris de arte oratoria fcriptis reperias.

So. Et praeclare quidem admones; exordium, opinor, primum effe dicendum in orationis initio, has dicis — nonne ita eft? — artis delicias?

Phae. Vero.

So. Deinde narrationem aliquam et praeterea teftimonia fubiicienda effe, tertio argumenta, quarto veri fimilia; etiam probationem opinor et approbationem memorare optimum illum artificem oratorium Byzantium virum.

Phae. Probumne dicis Theodorum?

So. Quidni? quin etiam refutationem et fuperrefutationem effe adhibendam tam in accufatione quam in defenfione. pulcherrimum vero Parium Evenum in medium non proferimus, qui fubdeclarationem primus invenit et laudationes fubficivas? funt qui ipfum dicant etiam reprehenfiones fubficivas verfibus tradere memoriae caufa; fapiens enim vir eft. Tifiam vero et Gorgiam dormire finemus, qui veris veri fimilia cognoverunt effe anteponenda, qui, ut pufilla magna et magna pufilla videantur, efficiunt vi orationis, itemque nova prifca et contraria nova, qui brevitatem orationum infinitasque longitudines cunctis de rebus invenerunt? Haec quondam ex me audiens Prodicus rifit et fe unum inveniffe dixit, quibus opus effet orationibus ex arte; opus videlicet effe neque longis neque brevibus, fed modicis.

Phae. Sapientiffime id quidem, Prodice.

ΣΩΚ. Ἱππίαν δὲ οὐ λέγομεν; οἶμαι γὰρ ἂν ξύμψηφον αὐτῷ καὶ τὸν Ἠλεῖον ξένον γενέσθαι.

ΦΑΙ. Τί δ' οὔ;

* ΣΩΚ. Τὰ δὲ Πώλου πῶς φράσομεν αὖ μουσεῖα λό- C
γων, ὃς διπλασιολογίαν καὶ γνωμολογίαν καὶ εἰκονολογίαν ὀνομάτων τε Λικυμνίων ἃ ἐκείνῳ ἐδωρήσατο, προσεποίησεν εὐεπείας *);

ΦΑΙ. Πρωταγόρεια δέ, ὦ Σώκρατες, οὐκ ἦν μέντοι τοιαῦτ' ἄττα;

ΣΩΚ. Ὀρθοέπειά γέ τις, ὦ παῖ, καὶ ἄλλα πολλὰ καὶ καλά. τῶν γε μὴν οἰκτρογόων ἐπὶ γῆρας καὶ πενίαν ἑλκομένων λόγων κεκρατηκέναι τέχνῃ μοι φαίνεται τὸ τοῦ Χαλκηδονίου σθένος· ὀργίσαι τε αὖ πολλοὺς ἅμα δεινὸς ἀνὴρ γέγονε, καὶ πά*λιν ὠργισμένοις ἐπᾴδων κηλεῖν, ὡς D
ἔφη, διαβάλλειν τε καὶ ἀπολύσασθαι διαβολὰς ὁθενδὴ κράτιστος. Τὸ δὲ δὴ τέλος τῶν λόγων κοινῇ πᾶσιν ἔοικε ξυνδεδογμένον εἶναι, ᾧ τινὲς μὲν ἐπάνοδον, ἄλλοι δὲ ἄλλο τίθενται ὄνομα.

ΦΑΙ. Τὸ ἐν κεφαλαίῳ ἕκαστα λέγεις ὑπομνῆσαι ἐπὶ τελευτῆς τοὺς ἀκούοντας περὶ τῶν εἰρημένων;

ΣΩΚ. Ταῦτα λέγω καὶ εἴ τι σὺ ἄλλο ἔχεις εἰπεῖν λόγων τέχνης πέρι.

ΦΑΙ. Σμικρά γε καὶ οὐκ ἄξια λέγειν.

ΣΩΚ. Ἐῶμεν δὴ τά γε σμικρά, ταῦτα δὲ * ὑπ' αὐ- 268
γὰς μᾶλλον ἴδωμεν, τίνα καὶ πότ' ἔχει τὴν τῆς τέχνης δύναμιν.

ΦΑΙ. Καὶ μάλα ἐῤῥωμένην, ὦ Σώκρατες, ἔν γε δὴ πλήθους ξυνόδοις.

ΣΩΚ. Ἔχει γάρ· ἀλλ', ὦ δαιμόνιε, ἴδε καὶ σύ, εἰ ἄρα καὶ σοὶ φαίνεται διεστηκὸς αὐτῶν τὸ ἤτριον, ὥσπερ ἐμοί.

ΦΑΙ. Δείκνυε μόνον.

ΣΩΚ. Εἰπὲ δή μοι· εἴ τις προσελθὼν τῷ ἑταίρῳ

---

*) ἴσ. ὀνομάτων τε Λικυμνιείων προσεποιήσατο εὐεπείας;

So. Hippiam vero non memoramus? arbitror enim in eadem, atque illum, ſententia Eleum quoque hoſpitem fuiſſe.

Phae. Sane quidem.

So. Poli autem quomodo dicemus muſea loquendi, qui dupliciloquentiam et ſententiloquentiam et ſimililoquentiam nominumque Licymnieorum ad ſe vindicavit venuſtates?

Phae. Protagorea vero, Socrate, nonne huiusmodi fere erant?

So. Recta quaedam eloquutio, o fili, aliaque multa plura. orationum vero miſerabiliter ingemiſcentium, ad ſenectutem et paupertatem tractarum, arte ſuperaſſe mihi videtur Chalcedonii robur; ira porro accendere multos ſimul valuit vir iratosque incantando rurſus placare, ut dicebat; ad invidiam conflandam conflatamque exſtinguendam quovis modo potentiſſimus. De orationum autem fine communis omnium videtur ſententia eſſe, cui nonnulli repetitionem, alii aliud ponunt nomen.

Phae. Dicisne, ſummatim ad ſingulorum quae dicta ſint memoriam auditorum animos in fine eſſe revocandos?

So. Hoc dico et ſi quid aliud habes memorare de arte oratoria.

Phae. Minuta nec digna quae memorentur.

So. Mittamus igitur minuta illa, haec vero ad ſolem magis ſpectemus, quem et quando habeant artis effectum.

Phae. Validiſſimum ſane, Socrate, in multitudinis quidem coetibus.

So. Habent vero, ſed, o bone, conſidera etiam tu ipſe, numquid tibi quoque videatur hiare ipſorum tela, ſicut mihi.

Phae. Oſtende modo.

So. Dic igitur mihi: ſi quis accedens ad amicum

σοῦ Ἐρυξιμάχῳ ἢ τῷ πατρὶ αὐτοῦ Ἀκουμενῷ εἴποι ὅτι
Ἐγὼ ἐπίσταμαι τοιαῦτ' ἄττα σώμασι προςφέρειν, ὥςτε θερ-
*μαίνειν τε ἐὰν βούλωμαι καὶ ψύχειν, καὶ ἐὰν μὲν δόξῃ B
μοι, ἐμεῖν ποιεῖν, ἐὰν δ' αὖ, κάτω διαχωρεῖν, καὶ ἄλλα
πάμπολλα τοιαῦτα, καὶ ἐπιστάμενος αὐτὰ ἀξιῶ ἰατρὸς εἶναι
καὶ ἄλλον ποιεῖν, ᾧ ἂν τὴν τούτων ἐπιστήμην παραδῶ·
τί ἂν οἴει ἀκούσαντας εἰπεῖν;

ΦΑΙ. Τί δ' ἄλλο γε ἢ ἐρέσθαι, εἰ προςεπίσταται καὶ
οὕςτινας δεῖ καὶ ὁπότε ἕκαστα τούτων ποιεῖν καὶ μέχρι
ὁπόσου;

ΣΩΚ. Εἰ οὖν εἴποι ὅτι Οὐδαμῶς, ἀλλ' ἀξιῶ τὸν
ταῦτα παρ' ἐμοῦ μαθόν*τα αὐτὸν οἷόν τ' εἶναι ποιεῖν ἃ C
ἐρωτᾷς;

ΦΑΙ. Εἴποι ἄν, οἶμαι, ὅτι Μαίνεται ἄνθρωπος, καὶ
ἐκ βιβλίου ποθὲν ἀκούσας ἢ περιτυχὼν φαρμακείοις ἰατρὸς
οἴεται γεγονέναι, οὐδὲν ἐπαΐων τῆς τέχνης.

ΣΩΚ. Τί δ', εἰ Σοφοκλεῖ αὖ προςελθὼν καὶ Εὐρι-
πίδῃ τις λέγοι, ὡς ἐπίσταται περὶ σμικροῦ πράγματος ῥή-
σεις παμμήκεις εἰπεῖν καὶ περὶ μεγάλου πάνυ σμικράς,
ὅταν τε βούληται, οἰκτρὰς καὶ τοὐναντίον αὖ φοβερὰς καὶ
ἀπειλητικάς, ὅσα τ' * ἄλλα τοιαῦτα, καὶ διδάσκων αὐτὰ D
τραγῳδίας ποίησιν οἴεται παραδιδόναι;

ΦΑΙ. Καὶ οὗτοι ἄν, ὦ Σώκρατες, οἶμαι, καταγελῷεν,
εἴ τις οἴεται τραγῳδίαν ἄλλο τι εἶναι ἢ τὴν τούτων ξύ-
στασιν, πρέπουσαν ἀλλήλοις τε καὶ τῷ ὅλῳ ξυνισταμένην.

ΣΩΚ. Ἀλλ' οὐκ ἂν ἀγροίκως γε, οἶμαι, λοιδορή-
σειαν, ἀλλ' ὥςπερ ἂν μουσικὸς ἐντυχὼν ἀνδρὶ οἰομένῳ ἁρ-
μονικῷ εἶναι, ὅτι δὴ τυγχάνει ἐπιστάμενος ὡς οἷόν τε ὀξυ-
τάτην καὶ βαρυτάτην χορδὴν ποιεῖν, οὐκ ἀγρί*ως εἴποι ἂν E
Ὦ μοχθηρέ, μελαγχολᾷς, ἀλλ' ἅτε μουσικὸς ὢν πραότε-
ρον ὅτι Ὦ ἄριστε, ἀνάγκη μὲν καὶ ταῦτ' ἐπίστασθαι
τὸν μέλλοντα ἁρμονικὸν ἔσεσθαι, οὐδὲν μὴν κωλύει μηδὲ

tuum Eryximachum eiusve patrem Acumenum dicat: Ego fcio huiusmodi quaedam corpori adhibere, ut et calefaciam, fi voluerim, et refrigerem, et fi vifum mihi fit, vomere rurfusque per inferiores partes excerni faciam, et alia eiusmodi permulta, horumque fciens me cenfeo medicum effe aliumque quemvis facere, cui illorum fcientiam impertiam: quid ipfos exiftimas his auditis repofituros effe?

Phae. Quid aliud nifi interrogaturos effe, num etiam fciat, in quibus, quando quidque et quoad facere oporteat?

So. Quodfi dicat: Minime vero, fed exiftimo eum, qui illa a me didicerit, per fe poffe id praeftare quod interrogas?

Phae. Dicent, opinor: Infanit homo et quod e libro quopiam perceperit vel cafu invenerit remedia quaedam, medicum fe putat factum effe, nequaquam intelligens quum fit artis.

So. Quid vero, fi ad Sophoclem aliquis accedens vel ad Euripidem dicat, fe fcire de re levi orationes admodum longas habere et de magna valde breves, porro, fi voluerit, lamentabiles itemque contra terribiles ac minaces et quae alia funt generis eiusdem, et haec docentem fe exiftimare tragoediae poefin tradere?

Phae. Hi quoque, Socrate, ut opinor, ridebunt, fi quis cenfeat tragoediam aliud quid effe quam illorum compofitionem ita factam, ut fingula inter fe et toti conveniant.

So. At vero non agrefti, opinor, more increpabunt, fed, ficut muficus in hominem incidens putantem harmoniae fe effe fcientem, quia fciat videlicet quam acutiffimam et graviffimam chordam efficere, non acerbe dicet: Atra bili, improbe, percitus es, fed ut muficus lenius: Neceffe quidem eft, mi optime, etiam haec fcire eum, qui harmoniae intelligens effe velit, nihil ta-

σμικρὸν ἁρμονίας ἐπαΐειν τὸν τὴν σὴν ἕξιν ἔχοντα· τὰ γὰρ πρὸ ἁρμονίας ἀναγκαῖα μαθήματα ἐπίστασαι, ἀλλ' οὐ τὰ ἁρμονικά.

ΦΑΙ. Ὀρθότατά γε.

*ΣΩΚ. Οὐκοῦν καὶ ὁ Σοφοκλῆς τόν σφισιν ἐπιδει- 269
κνύμενον τὰ πρὸ τραγῳδίας ἂν φαίη, ἀλλ' οὐ τὰ τραγικά, καὶ ὁ Ἀκουμενὸς τὰ πρὸ ἰατρικῆς, ἀλλ' οὐ τὰ ἰατρικά;

ΦΑΙ. Παντάπασι μὲν οὖν.

ΣΩΚ. Τί δὲ τὸν μελίγηρυν Ἄδραστον οἰόμεθα ἢ καὶ Περικλέα, εἰ ἀκούσειαν, ὧν νῦν δὴ ἡμεῖς διῆμεν τῶν παγκάλων τεχνημάτων, βραχυλογιῶν τε καὶ εἰκονολογιῶν καὶ ὅσα ἄλλα διελθόντες ὑπ' αὐγὰς ἔφαμεν εἶναι σκεπτέα, πότερον χαλεπῶς ἂν αὐτούς, ὥςπερ * ἐγώ τε καὶ σύ, B
ὑπ' ἀγροικίας ῥῆμά τι εἰπεῖν ἀπαίδευτον εἰς τοὺς ταῦτα γεγραφότας τε καὶ διδάσκοντας ὡς ῥητορικὴν τέχνην, ἤ, ἅτε ἡμῶν ὄντας σοφωτέρους, κἂν νῷν ἐπιπλῆξαι εἰπόντας Ὦ Φαῖδρέ τε καὶ Σώκρατες, οὐ χρὴ χαλεπαίνειν, ἀλλὰ ξυγγιγνώσκειν, εἴ τινες μὴ ἐπιστάμενοι διαλέγεσθαι ἀδύνατοι ἐγένοντο ὁρίσασθαι τί ποτε ἔστιν ἡ ῥητορική· ἐκ δὲ τούτου τοῦ πάθους τὰ πρὸ τῆς τέχνης ἀναγκαῖα μαθήματα ἔχοντες ῥητορικὴν ᾠήθησαν εὑρη*κέναι, καὶ C
ταῦτα δὴ διδάσκοντες ἄλλους ἡγοῦνταί σφισι τελέως ῥητορικὴν δεδιδάχθαι, τὸ δὲ ἕκαστα τούτων πιθανῶς λέγειν τε καὶ τὸ ὅλον ξυνίστασθαι, οὐδὲν ἔργον, αὐτοὺς δεῖν παρ' ἑαυτῶν τοὺς μαθητάς σφων πορίζεσθαι ἐν τοῖς λόγοις.

ΦΑΙ. Ἀλλὰ μήν, ὦ Σώκρατες, κινδυνεύει γε τοιοῦτόν τι εἶναι τὸ τῆς τέχνης, ἣν οὗτοι οἱ ἄνδρες ὡς ῥητορικὴν διδάσκουσί τε καὶ γράφουσι, καὶ ἔμοιγε δοκεῖς ἀληθῆ εἰρηκέναι. ἀλλὰ δὴ τὴν τοῦ τῷ ὄντι ῥητορικοῦ τε καὶ * πιθανοῦ τέχνην πῶς καὶ πόθεν ἄν τις δύναιτο D
πορίσασθαι;

ΣΩΚ. Τὸ μὲν δύνασθαι, ὦ Φαῖδρε, ὥςτε ἀγωνιστὴν τέλεον γενέσθαι, εἰκός, ἴσως δὲ καὶ ἀναγκαῖον, ἔχειν ὥςπερ τἆλλα· εἰ μέν σοι ὑπάρχει φύσει ῥητορικῷ

men obstat, quominus ne imbutus quidem sit harmonia is, qui tuam habet facultatem; etenim quae ante harmoniam disci necesse est, haec tu scis, non ipsa harmonica.

Phae. Rectissime vero.

So. Nonne etiam Sophocles eum, qui illud ipsi doctrinae specimen det, dicet intelligere, quae ante tragoediam sciri necesse sit, non ipsa tragica, et Acumenus, quae ante medicinam oporteat sciri, non ipsa medica?

Phae. Prorsus ita.

So. Quid vero suaviloquentem Adrastum arbitramur vel Periclem, si audierint, quae nunc commemoravimus bella artificia, breviloquentias et simililoquentias et quae alia persequuti ad solem diximus spectanda esse, utrum acerbe ipsos, sicut me et te, prae rusticitate dictum aliquod dicturos incultum in eos, qui haec scripserunt et docent tamquam artem rhetoricam, an, quippe nobis sapientiores, etiam nos castigaturos esse dicentes: O Phaedre et Socrates, non convenit saevire, sed ignoscere, si qui nescientes disserere nequeant definire quid sit rhetorica; quo fit ut, quae ante artem sciri necesse est, tenentes continuo se rhetoricam arbitrentur invenisse, et haec scilicet si alios docuerint, existiment perfecte illis rhetoricam esse traditam, illud vero, quomodo quidque ad persuadendum apposite dicatur totumque componatur, quippe quod nihil sit negotii, sibi ipsos debere per se discipulos suos acquirere in orationibus.

Phae. Enimvero, Socrate, videtur huiusmodi esse artificium illud, quod hi viri ut rhetoricam et docent et scriptis tradunt, et mihi quidem videris vera dixisse; at vere rhetorici et ad persuadendum accommodati artem quomodo et unde quisquam possit sibi acquirere?

So. Si quaeris, Phaedre, quomodo quisquam possit orator perfectus exsistere, verisimile, fortasse etiam necesse est, eandem huius rei rationem esse atque cete-

εἶναι, ἔσει ῥήτωρ ἐλλόγιμος, προςλαβὼν ἐπιστήμην τε καὶ μελέτην· ὅτου δ' ἂν ἐλλίπῃς τούτων, ταύτῃ ἀτελὴς ἔσει· ὅσον δὲ αὐτοῦ τέχνη, οὐχ ᾗ Λυσίας καὶ Θρασύμαχος πορεύεται, δοκεῖ μοι φαίνεσθαι ἡ μέθοδος.

ΦΑΙ. Ἀλλὰ πῇ δή;

ΣΩΚ. Κιν*δυνεύει, ὦ ἄριστε, εἰκότως ὁ Περικλῆς E
πάντων τελεώτατος εἰς τὴν ῥητορικὴν γενέσθαι.

ΦΑΙ. Τί δή;

ΣΩΚ. Πᾶσαι ὅσαι μεγάλαι τῶν τεχνῶν, προςδέονται
ἀδολεσχίας * καὶ μετεωρολογίας φύσεως πέρι· τὸ γὰρ ὑψη- 270
λόνουν τοῦτο καὶ τὸ πάντῃ τελεσιουργὸν ἔοικεν ἐντεῦθέν ποθεν εἰςιέναι· ὃ καὶ Περικλῆς πρὸς τῷ εὐφυὴς εἶναι ἐκτήσατο. προςπεσὼν γάρ, οἶμαι, τοιούτῳ ὄντι Ἀναξαγόρᾳ, μετεωρολογίας ἐμπλησθεὶς καὶ ἐπὶ φύσιν νοῦ τε καὶ ἀνοίας ἀφικόμενος, ὧν δὴ πέρι τὸν πολὺν λόγον ἐποιεῖτο Ἀναξαγόρας, ἐντεῦθεν εἵλκυσεν ἐπὶ τὴν τῶν λόγων τέχνην τὸ πρόσφορον αὐτῇ.

ΦΑΙ. Πῶς τοῦτο λέγεις;

* ΣΩΚ. Ὁ αὐτός που τρόπος τέχνης ῥητορικῆς, ὅς- B
περ καὶ ἰατρικῆς.

ΦΑΙ. Πῶς δή;

ΣΩΚ. Ἐν ἀμφοτέραις δεῖ διελέσθαι φύσιν, σώματος μὲν ἐν τῇ ἑτέρᾳ, ψυχῆς δὲ ἐν τῇ ἑτέρᾳ, εἰ μέλλεις μὴ τριβῇ μόνον καὶ ἐμπειρίᾳ, ἀλλὰ τέχνῃ τῷ μὲν φάρμακα καὶ τροφὴν προςφέρων ὑγίειαν καὶ ῥώμην ἐμποιήσειν, τῇ δὲ λόγους τε καὶ ἐπιτηδεύσεις νομίμους πειθὼ ἣν ἂν βούλῃ καὶ ἀρετὴν παραδώσειν.

ΦΑΙ. Τὸ γοῦν εἰκός, ὦ Σώκρατες, οὕτως.

ΣΩΚ. Ψυχῆς οὖν * φύσιν ἀξίως λόγου κατανοῆσαι C
οἴει δυνατὸν εἶναι ἄνευ τῆς τοῦ ὅλου φύσεως;

ΦΑΙ. Εἰ μὲν Ἱπποκράτει τῷ τῶν Ἀσκληπιαδῶν δεῖ

rarum: si tibi naturâ subest indoles rhetorica, eris rhetor nobilis, quum adiunxeris doctrinam et exercitationem; in quocunque horum defeceris, in eo imperfectus eris; quantum autem huius rei ars est, hoc non ea, qua Lysias et Thrasymachus proficiscuntur, via videtur mihi patefieri.

Phae. Qua tandem alia?

So. Videtur, mi optime, revera Pericles omnium perfectissimus in rhetorica exstitisse.

Phae. Quî tandem?

So. Omnes quae magnae sunt artes adhibeant necesse est abstrusiorem disputationem sublimioremque naturae perscrutationem; nam celsum illud omniumque efficiens videtur inde influere. quod quidem Pericles quoque ad bonam indolem sibi comparaverat. quum enim incidisset, ni fallor, in Anaxagoram huiusmodi virum ingenii, sublimi perscrutatione impletus et ad naturam rationis eiusque, quod rationis expers est, progressus, de quibus videlicet copiosius disputabat Anaxagoras, hinc traduxit ad artem oratoriam quod ei conveniret.

Phae. Quomodo hoc dicis?

So. Eadem haud dubie ratio est artis oratoriae, quae medicae.

Phae. Quomodo?

So. In utraque oportet distingui naturam, corporis in una, in altera animi, si vis non exercitatione tantum et experientia, sed arte illi quidem medicamentis et alimento adhibitis sanitatem et robur iniicere, huic vero orationibus institutisque legitimis adhibitis persuasionem quamcumque placuerit atque virtutem tradere.

Phae. Veri simile, Socrate, id quidem est.

So. Iam animi naturam num censes insigniter perspici posse sine universi natura?

Phae. Si quidem Hippocrati ab Asclepiadis ori-

τι πείθεσθαι, οὐδὲ περὶ σώματος ἄνευ τῆς μεθόδου ταύτης.

ΣΩΚ. Καλῶς γάρ, ὦ ἑταῖρε, λέγει· χρὴ μέντοι πρὸς τῷ Ἱπποκράτει τὸν λόγον ἐξετάζοντα σκοπεῖν εἰ ξυμφωνεῖ.

ΦΑΙ. Φημί.

ΣΩΚ. Τὸ τοίνυν περὶ φύσεως σκόπει τί ποτε λέγει Ἱπποκράτης τε καὶ ὁ ἀληθὴς λόγος. Ἆρ' οὐχ ὧδε χρὴ διανοεῖσθαι περὶ ὁτουοῦν φύσεως, πρῶτον μέν, ἁπλοῦν ἢ πολυειδές ἐστιν, οὗ πέρι βουλησόμεθα εἶναι αὐτοὶ τεχνικοὶ καὶ ἄλλους δυνατοὶ ποιεῖν, ἔπειτα δέ, ἐὰν μὲν ἁπλοῦν ᾖ, σκοπεῖν τὴν δύναμιν αὐτοῦ, τίνα πρὸς τί πέφυκεν εἰς τὸ δρᾶν ἔχειν, ἢ τίνα εἰς τὸ παθεῖν ὑπὸ τοῦ, ἐὰν δὲ πλείω εἴδη ἔχῃ, ταῦτα ἀριθμησάμενον, ὅπερ ἐφ' ἑνός, τοῦτ' ἰδεῖν ἐφ' ἑκάστου, ὅτῳ τί ποιεῖν αὐτὸ πέφυκεν ἢ ὅ τι παθεῖν ὑπὸ τοῦ *); D

ΦΑΙ. Κινδυνεύει, ὦ Σώκρατες.

ΣΩΚ. Ἡ γοῦν ἄνευ τούτων μέθοδος ἐοίκοι ἂν ὥσπερ τυφλοῦ πορείᾳ. ἀλλ' οὐ μὴν ἀπεικαστέον τόν γε τέχνῃ μετιόντα ὁτιοῦν τυφλῷ οὐδὲ κωφῷ, ἀλλὰ δῆλον ὡς ἄν τῳ τις τέχνην λόγων **) διδῷ, τὴν οὐσίαν δείξει ἀκριβῶς τῆς φύσεως τούτου, πρὸς ὃ τοὺς λόγους προσοίσει· ἔσται δέ που ψυχὴ τοῦτο. E

ΦΑΙ. Τί μήν;

ΣΩΚ. Οὐκοῦν ἡ ἅμιλλα αὐτῷ τέταται πρὸς τοῦτο πᾶσα· πειθὼ γὰρ ἐν τούτῳ ποιεῖν ἐπιχειρεῖ· ἢ γάρ; 271

ΦΑΙ. Ναί.

ΣΩΚ. Δῆλον ἄρα ὅτι ὁ Θρασύμαχός τε καὶ ὃς ἂν ἄλλος σπουδῇ τέχνην ῥητορικὴν διδῷ, πρῶτον πάσῃ ἀκριβείᾳ γράψει τε καὶ ποιήσει ψυχὴν ἰδεῖν, πότερον ἓν καὶ ὅμοιον πέφυκεν, ἢ κατὰ σώματος μορφὴν πολυειδές· τοῦτο γάρ φαμεν φύσιν εἶναι δεικνύναι.

ΦΑΙ. Παντάπασι μὲν οὖν.

ΣΩΚ. Δεύτερον δέ γε, ὅτῳ τί ποιεῖν ἢ ὅ τι ***) παθεῖν ὑπὸ τοῦ πέφυκεν.

---

*) γρ. τὸ τί — ἢ τὸ τί.
**) γρ. τέχνῃ λόγους.
***) γρ. ἢ παθεῖν.

undo fides habenda est, ne corpus quidem nisi hac adhibita ratione.

So. Praeclare, o amice, dicit; oportet tamen praeter Hippocratem rationem examinari atque considerari num consentiat.

Phae. Aio.

So. De natura igitur vide quid dicant Hippocrates rectaque ratio. Nonne ita oportet explicari cuiuslibet rei naturam, primo, simplex sit an multiforme id, in quo voluerimus et ipsi artificiosi esse et ad alios efficiendos idonei; deinde, si simplex sit, eius vim explorari, quid cuique naturâ possit facere et quid a quoque pati; sin plures species habeat, has numerari, et ut in uno, ita in singulis considerari, quid cuique facere et quid a quoque pati naturâ possint.

Phae. Ita videtur esse, Socrate.

So. Via et ratio certe, haec si negligantur, similis erit quasi caeci itineri; nequaquam vero par est comparari eum, qui arte quicquam tractet, caeco vel surdo, sed perspicuum est, qui alteri artem oratoriam tradat, accurate ostensurum esse veram eius naturam, cui orationes sit adhibiturus; et hoc scilicet animus erit.

Phae. Quidni?

So. Itaque certatio ipsius ad hoc spectat omnis; persuasionem enim in hoc efficere conatur; num tibi videtur?

Phae. Videtur vero.

So. Patet igitur Thrasymachum et quicumque alius serio artem velit oratoriam tradere, primo omni adhibita diligentia descripturum et in conspectu positurum esse animum, ut appareat, utrum unus ac similis naturâ sit, an ad corporis figuram multiformis; hoc enim dicimus naturam esse ostendere.

Phae. Ita prorsus.

So. Deinde, quid cuique facere et quid a quoque pati naturâ possit.

ΦΑΙ. Τί μήν;

ΣΩΚ. * Τρίτον δὲ δή, διαταξάμενος τὰ λόγων τε καὶ ψυ- B
χῆς γένη καὶ τὰ τούτων παθήματα, δίεισι πάσας αἰτίας, προς-
αρμόττων ἕκαστον ἑκάστῳ καὶ διδάσκων, οἵα οὖσα ὑπ' οἵων
λόγων δι' ἣν αἰτίαν ἐξ ἀνάγκης ἡ μὲν πείθεται, ἡ δὲ ἀπειθεῖ.

ΦΑΙ. Κάλλιστα γοῦν ἄν, ὡς ἔοικ', ἔχοι οὕτως.

ΣΩΚ. Οὔτοι μὲν οὖν, ὦ φίλε, ἄλλως ἐνδεικνύμενον
ἢ λεγόμενον τέχνῃ ποτὲ γραφήσεται ἢ λεχθήσεται οὔτε τι
ἄλλο οὔτε τοῦτο· ἀλλ' οἱ νῦν γράφοντες, ὧν σὺ * ἀκή- C
κοας, τέχνας λόγων πανοῦργοί εἰσι καὶ ἀποκρύπτονται, εἰ-
δότες ψυχῆς πέρι παγκάλως. πρὶν ἂν οὖν τὸν τρόπον τοῦ-
τον λέγωσί τε καὶ γράφωσι, μὴ πειθώμεθ' αὐτοῖς τέχνῃ
γράφειν.

ΦΑΙ. Τίνα τοῦτον;

ΣΩΚ. Αὐτὰ μὲν τὰ ῥήματα εἰπεῖν οὐκ εὐπετές, ὡς
δὲ δεῖ γράφειν, εἰ μέλλει τεχνικῶς ἔχειν, καθ' ὅσον ἐνδέχε-
ται, λέγειν ἐθέλω.

ΦΑΙ. Λέγε δή.

ΣΩΚ. Ἐπειδὴ ἡ λόγου δύναμις τυγχάνει ψυχαγωγία
οὖσα, τὸν μέλλοντα ῥητορικὸν ἔσεσθαι * ἀνάγκη εἰδέναι, D
ψυχὴ ὅσα εἴδη ἔχει. ἔστιν οὖν τόσα καὶ τόσα, καὶ τοῖα καὶ
τοῖα, ὅθεν οἱ μὲν τοιοίδε, οἱ δὲ τοιοίδε γίγνονται. τούτων
δὲ οὕτω διῃρημένων, λόγων αὖ τόσα καὶ τόσα ἔστιν εἴδη,
τοιόνδε δὲ ἕκαστον. οἱ μὲν οὖν τοιοίδε ὑπὸ τῶν τοιῶνδε
λόγων διὰ τήνδε τὴν αἰτίαν εἰς τὰ τοιάδε εὐπειθεῖς, οἱ δὲ
τοιοίδε διὰ τάδε δυςπειθεῖς. δεῖ δὴ ταῦτα ἱκανῶς νοήσαν-
τα, μετὰ ταῦτα θεώμενον αὐτὰ ἐν ταῖς πράξεσιν ὄντα τε
καὶ πραττόμενα, ὀξέως τῇ αἰσθήσει δύνα*σθαι ἐπακολου- E
θεῖν, ἢ μηδέν πω *) εἰδέναι πλέον αὐτῶν ὧν τότε ἤκουε
λόγων ξυνών. ὅταν δὲ εἰπεῖν τε ἱκανὸς ἔχῃ, οἷος ὑφ' οἵων
πείθεται, παραγιγνόμενόν τε δυνατὸς ᾖ διαισθανόμενος
ἑαυτῷ ἐνδείκνυσθαι ὅτι οὗτός ἐστι * καὶ αὕτη ἡ φύσις, 272
περὶ ἧς τότε ἦσαν οἱ λόγοι, νῦν ἔργῳ παροῦσα, ᾗ προς-
οιστέον τούςδε ὧδε τοὺς λόγους ἐπὶ τὴν τῶνδε πειθώ·
ταῦτα δὲ ἤδη πάντ' ἔχοντι, προςλαβόντι καιροὺς τοῦ πότε

*) γρ. μηδὲ εἰδέναι πω.

Phae. Quidni?

So. Tertio, diſpoſitis orationum et animi generibus eorumque affectionibus, perſequetur omnes cauſas, ſuam cuique adiungens atque docens, qualis animus qualibus orationibus quam ob cauſam neceſſario vel in perſuaſionem adducatur vel non adducatur.

Phae. Optime ſane, amice, ut patet, ſe ſic habebit.

So. Neque tamen, amice, umquam, quod aliter oſtenditur vel dicitur, artificioſe ſcribetur vel dicetur, nec aliud quicquam nec hoc; at qui nunc artes oratorias componunt, quos quidem tu audiſti, callidi ſunt et occultant ſcientiam quam habent animi oppido pulchram. priusquam igitur hoc modo et dicant et ſcribant, ne credamus artificioſe eos ſcribere.

Phae. Quonam tandem modo?

So. Ipſis quidem verbis haud proclive hoc expoſitu eſt; quomodo autem ſcribendum ſit, ſi artificioſum ſit futurum, quoad eius fieri poteſt, dicere volo.

Phae. Dic ſane.

So. Quum orationis vis ductus quidam animi ſit, eum, qui rhetoricus ſit futurus, oportet ſcire, animus quot ſpecies habeat. ſunt vero tot et tales, unde hi tales, illi tales exſiſtunt. haec ſi ita diſtincta ſunt, orationum quoque tot ſunt ſpecies et talis unaquaeque. iam tales talibus orationibus hanc ob cauſam ad hoc faciles ſunt adductu, tales vero hanc ob cauſam difficiles. oportet igitur eum, his ſatis perſpectis, deinde ipſa ſpectantem in rebus gerendis, quomodo ſint et gerantur, acriter perceptione poſſe aſſequi; alioqui nihildum ſciet praeter ea, quae olim audiverit magiſtro uſus. quum vero ſatis poteſt dicere, qualis qualibus in perſuaſionem adducatur, praeſentemque perſpiciens ſibi ipſe poteſt monſtrare, hunc eſſe et hanc naturam, de qua tum verba ſint facta, nunc revera in promptu poſitam, cui adhibendae ſint hae orationes hoc modo, ut hoc ipſi perſuadeat; quum haec iam omnia tenet adiunxitque oppor-

λεκτέον καὶ ἐπισχετέον, βραχυλογίας τε αὖ καὶ ἐλεινολογίας καὶ δεινώσεως ἑκάστων τε ὅσ' ἂν εἴδη μάθῃ λόγων, τούτων τὴν εὐκαιρίαν τε καὶ ἀκαιρίαν διαγνόντι, καλῶς τε καὶ τελέως ἐστὶν ἡ τέχνη ἀπειργασμένη, πρότερον δ' οὔ· ἀλλ' ὅ τι ἄν τις αὐτῶν * ἐλλείπῃ λέγων ἢ διδάσκων ἢ γράφων, B
φῇ δὲ τέχνῃ λέγειν, ὁ μὴ πειθόμενος κρατεῖ. Τί δὴ οὖν; φήσει ἴσως ὁ ξυγγραφεύς, ὦ Φαῖδρέ τε καὶ Σώκρατες, δοκεῖ οὕτως ἢ ἄλλως πως ἀποδεκτέον λεγομένης λόγων τέχνης;

ΦΑΙ. Ἀδύνατόν που, ὦ Σώκρατες, ἄλλως· καίτοι οὐ σμικρόν γε φαίνεται ἔργον.

ΣΩΚ. Ἀληθῆ λέγεις. τούτου τοι ἕνεκα χρὴ πάντας τοὺς λόγους ἄνω καὶ κάτω μεταστρέφοντα ἐπισκοπεῖν, εἴ τίς πῃ ῥάων καὶ βρα*χυτέρα φαίνεται ἐπ' αὐτὴν ὁδός, ἵνα C
μὴ μάτην πολλὴν ἀπίῃ καὶ τραχεῖαν, ἐξὸν ὀλίγην τε καὶ λείαν. Ἀλλ' εἴ τινά πῃ βοήθειαν ἔχεις, ἐπακηκοὼς Λυσίου ἤ τινος ἄλλου, πειρῶ λέγειν ἀναμιμνησκόμενος.

ΦΑΙ. Ἕνεκα μὲν πείρας ἔχοιμ' ἄν, ἀλλ' οὔ τι νῦν γ' οὕτως ἔχω.

ΣΩΚ. Βούλει οὖν ἐγώ τιν' εἴπω λόγον ὃν τῶν περὶ ταῦτά τινων ἀκήκοα;

ΦΑΙ. Τί μήν;

ΣΩΚ. Λέγεται γοῦν, ὦ Φαῖδρε, δίκαιον εἶναι καὶ τὸ τοῦ λύκου εἰπεῖν.

*ΦΑΙ. Καὶ σύ γε οὕτω ποίει. D

ΣΩΚ. Φασὶ τοίνυν, οὐδὲν οὕτω ταῦτα δεῖν σεμνύνειν οὐδ' ἀνάγειν ἄνω μακρὰν περιβαλλομένους· παντάπασι γάρ, ὃ καὶ κατ' ἀρχὰς εἴπομεν τοῦδε τοῦ λόγου, ὅτι οὐδὲν ἀληθείας μετέχειν δέοι δικαίων ἢ ἀγαθῶν πέρι πραγμάτων ἢ καὶ ἀνθρώπων γε τοιούτων φύσει ὄντων ἢ τροφῇ τὸν μέλλοντα ἱκανῶς ῥητορικὸν ἔσεσθαι· τὸ παράπαν γὰρ οὐδὲν ἐν τοῖς δικαστηρίοις τούτων ἀληθείας μέλειν οὐδενί, ἀλλὰ τοῦ πιθανοῦ· τοῦτο * δ' εἶναι τὸ εἰκός, E

tunitatum cognitionem, quando dicendum et insistendum, itemque breviloquentiae, miserationis, vis ceterarumque quas didicit orationis formarum tempus et opportunum et inopportunum cognovit, tum pulchre et perfecte ars est confecta, prius vero nullo modo, sed in quocumque illorum aliquis deest, dicens vel docens vel scribens, ait tamen se artificiose dicere, qui fidem ei nullam habet, huius sententia vincit. Quid igitur? dixerit fortasse scriptor, o Phaedre et Socrate, videtur haec an alia quaepiam amplexanda esse quae dicitur ars dicendi?

Phae. Nequaquam, Socrate, alia; quamquam haud leve videtur negotium.

So. Verum dicis. hanc vero ob causam oportet nos omnes orationes sursum et deorsum vertendo dispicere, num quae facilior ac brevior compareat ad ipsam via, ut ne frustra longa commees atque aspera, quum exigua mollisque in promptu sit. At si quid subsidii audisti a Lysia vel alio quopiam, conare dicere eius recordans.

Phae. De conatu quidem, dicere possem, minime vero nunc quidem sic possum.

So. Visne orationem aliquam referam, quam a quibusdam eorum qui in hoc versantur audivi?

Phae. Quidni velim?

So. Dicitur certe, Phaedre, iustum esse etiam lupum audire.

Phae. Et tu quidem ita fac.

So. Dicunt igitur, non esse quod haec tanto opere extollantur alteque repetantur longa circuitione; omnino enim, quod etiam initio diximus huius quaestionis, haud necesse esse veram habere cognitionem iustarum vel bonarum rerum vel etiam hominum naturâ ita comparatorum vel institutione factorum eum qui idoneus velit rhetor exsistere; in universum enim nihil in iudiciis harum rerum veritatem quemquam curare, sed probabilitatem; hoc autem esse veri simile, cuius ratio ha-

ᾧ δεῖν προςέχειν τὸν μέλλοντα τέχνῃ ἐρεῖν. οὐδὲ γὰρ αὐτὰ
τὰ πραχθέντα δεῖν λέγειν ἐνίοτε, ἐὰν μὴ εἰκότως ᾖ πεπρα-
γμένα, ἀλλὰ τὰ εἰκότα, ἔν τε κατηγορίᾳ καὶ ἀπολογίᾳ, καὶ
πάντως λέγοντα τὸ δὴ εἰκὸς διωκτέον εἶναι, πολλὰ εἰπόντα
χαίρειν τῷ ἀληθεῖ· * τοῦτο γὰρ διὰ παντὸς τοῦ λόγου 273
γιγνόμενον τὴν ἅπασαν τέχνην πορίζειν.

ΦΑΙ. Αὐτά γε, ὦ Σώκρατες, διελήλυθας ἃ λέγουσιν
οἱ περὶ τοὺς λόγους τεχνικοὶ προςποιούμενοι εἶναι· ἀνεμνή-
σθην γὰρ ὅτι ἐν τῷ πρόσθεν βραχέως τοῦ τοιούτου ἐφη-
ψάμεθα· δοκεῖ δὲ τοῦτο πάμμεγα εἶναι τοῖς περὶ ταῦτα.

ΣΩΚ. Ἀλλὰ μὴν τόν γε Τισίαν αὐτὸν πεπάτηκας ἀκρι-
βῶς· εἰπέτω τοίνυν καὶ τόδε ἡμῖν ὁ Τισίας, μή τι ἄλλο λέγει
τὸ εἰκὸς * ἢ τὸ τῷ πλήθει δοκοῦν. B

ΦΑΙ. Τί γὰρ ἄλλο;

ΣΩΚ. Τοῦτο δή, ὡς ἔοικε, σοφὸν εὑρὼν ἅμα καὶ
τεχνικὸν ἔγραψεν, ὡς, ἐάν τις ἀσθενὴς καὶ ἀνδρικὸς ἰσχυ-
ρὸν καὶ δειλὸν ξυγκόψας, ἱμάτιον ἤ τι ἄλλο ἀφελόμενος,
εἰς δικαστήριον ἄγηται, δεῖ δὴ τἀληθὲς μηδέτερον λέγειν,
ἀλλὰ τὸν μὲν δειλὸν μὴ ὑπὸ μόνου φάναι τοῦ ἀνδρικοῦ
ξυγκεκόφθαι, τὸν δὲ τοῦτο μὲν ἐλέγχειν ὡς μόνω ἤστην,
ἐκείνῳ δὲ καταχρήσασθαι τῷ Πῶς δ' ἂν ἐγὼ * τοιόςδε C
τοιῷδε ἐπεχείρησα; ὁ δ' οὐκ ἐρεῖ δὴ τὴν ἑαυτοῦ κάκην,
ἀλλά τι ἄλλο ψεύδεσθαι ἐπιχειρῶν τάχ' ἂν ἔλεγχόν πῃ πα-
ραδοίη τῷ ἀντιδίκῳ. Καὶ περὶ τἄλλα δὴ τοιαῦτ' ἄττα ἐστὶ
τὰ τέχνῃ λεγόμενα· οὐ γάρ, ὦ Φαῖδρε;

ΦΑΙ. Τί μήν;

ΣΩΚ. Φεῦ, δεινός *) γ' ἔοικεν ἀποκεκρυμμένην τέ-
χνην ἀνευρεῖν ὁ Τισίας ἢ ἄλλος, ὅςτις δή ποτ' ὢν τυγχάνει
καὶ ὁπόθεν χαίρει ὀνομαζόμενος! Ἀτάρ, ὦ ἑταῖρε, τούτῳ
ἡμεῖς πότερον λέ*γωμεν ἢ μή; D

ΦΑΙ. Τὸ ποῖον;

ΣΩΚ. Ὅτι, ὦ Τισία, πάλαι ἡμεῖς, πρὶν καὶ σὲ πα-
ρελθεῖν, τυγχάνομεν λέγοντες, ὡς ἄρα τοῦτο τὸ εἰκὸς τοῖς
πολλοῖς δι' ὁμοιότητα τοῦ ἀληθοῦς τυγχάνει ἐγγιγνόμενον,
τὰς δὲ ὁμοιότητας ἄρτι διήλθομεν ὅτι πανταχοῦ ὁ τὴν ἀλήθει-

*) ἴσ. δεινῷ.

benda fit ei, qui artificiofe velit dicere. etenim ne ipfa quidem facta dicenda effe interdum, nifi veri fimili ratione facta fint, fed veri fimilia, tam in accufatione quam in defenfione, et omnino dicenti veri fimile fectandum effe, multum valere iubenti verum; hoc enim per totam orationem pertinens omnem efficere artem.

Phae. Ipfa, Socrate, perfequutus es quae dicunt qui orationum artifices fe profitentur effe; memini enim fupra nos breviter hoc attigiffe; videtur autem permagnum quid effe haec tractantibus.

So. Enimvero ipfum quidem Tifiam diligenter trivifti; dicito igitur hoc nobis Tifias, numquid aliud intelligat veri fimile, nifi quod multitudini videatur?

Phae. Quid enim aliud?

So. Hoc igitur, ut patet, fapiens fimul et artificiofum inveniens fcripfit, fi quis imbecillus et fortis, qui robuftum et ignavum contudiffet et pallium aliudve quid ei detraxiffet, in iudicium adduceretur, neutrum oportere verum dicere, fed ignavum negare, fe a folo forti effe contufum, hunc vero convincere quidem folos fe fuiffe, illud autem urgere: Quomodo ego talis hunc talem adoriri potuerim? et ille fuam ipfe ignaviam non fatebitur, fed aliud quodpiam mendacium dicere inftituens fortaffe convincendi poteftatem faciet adverfario. Et in aliis quoque huiusmodi fere funt quae arte dicuntur; nonne ita eft, Phaedre?

Phae. Qui aliter?

So. Hem, callidus profecto videtur effe ad artem occultam inveniendam Tifias vel quicumque alius eft et undecumque gaudet appellari! At, amice, huic utrum dicamus necne?

Phae. Quidnam?

So. Iam dudum nos, Tifia, priusquam tu in confpectum prodifti, diximus, veri fimile illud in volgo verifimilitudine innafci, fimilitudines autem modo expofuimus ubique eum, qui verum perfpexiffet, pulcher-

αν εἰδὼς κάλλιστα ἐπίσταται εὑρίσκειν· ὥςτε εἰ μὲν ἄλλο τι περὶ τέχνης λόγων λέγεις, ἀκούοιμεν ἄν, εἰ δὲ μή, οἷς νῦν δὴ διήλθομεν πεισόμεθα, ὡς, ἐὰν μή τις τῶν * τε ἀκουσομένων E τὰς φύσεις διαριθμήσηται καὶ κατ' εἴδη τε διαιρεῖσθαι τὰ ὄντα καὶ μιᾷ ἰδέᾳ δυνατὸς ᾖ καθ' ἓν ἕκαστον περιλαμβάνειν, οὔποτ' ἔσται τεχνικὸς λόγων πέρι καθ' ὅσον δυνατὸν ἀνθρώπῳ· ταῦτα δὲ οὐ μήποτε κτήσεται ἄνευ πολλῆς πραγματείας, ἣν οὐχ ἕνεκα τοῦ λέγειν καὶ πράττειν πρὸς ἀνθρώπους δεῖ διαπονεῖσθαι τὸν σώφρονα, ἀλλὰ τοῦ θεοῖς κεχαρισμένα μὲν λέγειν δύνασθαι, κεχαρισμένως δὲ πράττειν τὸ πᾶν εἰς δύναμιν. οὐ γὰρ δὴ ἄρα, ὦ Τισία, φασὶν οἱ σοφώτεροι ἡμῶν, μὴ ὁμοδούλοις * δεῖν *) χαρίζεσθαι μελετᾶν τὸν νοῦν 274 ἔχοντα, ὅ τι μὴ πάρεργον, ἀλλὰ δεσπόταις ἀγαθοῖς τε καὶ ἐξ ἀγαθῶν; ὥςτ' εἰ μακρὰ ἡ περίοδος, μὴ θαυμάσῃς· μεγάλων γὰρ ἕνεκα περιϊτέον, οὐχ ὡς σὺ δοκεῖς. ἔσται μήν, ὡς ὁ λόγος φησίν, ἐάν τις ἐθέλῃ, καὶ ταῦτα κάλλιστα ἐξ ἐκείνων γιγνόμενα.

ΦΑΙ. Παγκάλως ἔμοιγε δοκεῖ λέγεσθαι, ὦ Σώκρατες, εἴπερ οἷός τέ τις εἴη **).

ΣΩΚ. Ἀλλὰ καὶ ἐπιχειροῦντί τοι τοῖς καλοῖς καλὸν καὶ πά*σχειν, ὅ τι ἄν τῳ ξυμβῇ παθεῖν. B

ΦΑΙ. Καὶ μάλα.

ΣΩΚ. Οὐκοῦν τὸ μὲν τέχνης τε καὶ ἀτεχνίας λόγων πέρι ἱκανῶς ἐχέτω.

ΦΑΙ. Τί μήν;

ΣΩΚ. Τὸ δ' εὐπρεπείας δὴ γραφῆς πέρι καὶ ἀπρεπείας, ὅπῃ ***) γιγνόμενον καλῶς ἂν ἔχοι καὶ ὅπῃ ἀπρεπῶς, λοιπόν· ἦ γάρ;

ΦΑΙ. Ναί.

ΣΩΚ. Οἶσθ' οὖν, ὅπῃ μάλιστα θεῷ χαριεῖ λόγων πέρι πράττων ἢ λέγων;

ΦΑΙ. Οὐδαμῶς· σὺ δέ;

ΣΩΚ. Ἀκοήν γ' ἔχω λέγειν τῶν προ*τέρων, τὸ δ' C ἀληθὲς αὐτοὶ ἴσασιν. εἰ δὲ τοῦτο εὕροιμεν αὐτοί, ἆρά γ' ἂν ἔθ' ἡμῖν μέλοι τι τῶν ἀνθρωπίνων δοξασμάτων;

---

*) γρ. δεῖ — ἀγαθῶν. **) ἴσ. ἂν εἴη.
***) γρ. πῇ.

rime poſſe invenire; quocirca ſi quid aliud de arte oratoria dicis, audiemus, ſin minus, iis quae nunc explicavimus fidem habebimus, niſi quis auditurorum naturas dinumeraverit resque poſſit in ſpecies dividere unaque forma cogitata unumquodque ſingillatim comprehendere, numquam fore orationum artificem, quoad eius fieri poſſit homo; haec vero neutiquam ſibi comparabit niſi multo adhibito ſtudio, quod non hoc conſilio, ut dicat et agat apud homines, debet exercere ſapiens, ſed, ut diis grata dicere poſſit gratumque facere prorſus pro viribus. nonne enim quaeſo, Tiſia, viri nobis ſapientiores dicunt, non ut conſervis gratificetur, prudenti laborandum eſſe, niſi obiter, ſed ut dominis bonis a bonisque oriundis gratum faciat? quocirca longum eſſe circuitum ne mireris; magnarum enim rerum cauſa circumire nos oportet, non iſto, quo tu arbitraris, conſilio. fiet tamen, ut oratio oſtendit, ſi quis velit, etiam hoc pulcherrime per illa.

Phae. Oppido pulchre mihi videtur dici, Socrate, dummodo quis id aſſequi poſſit.

So. Aggredienti tamen pulchra pulchrum eſt etiam pati, quodcumque alicui contigerit ut patiatur.

Phae. Prorſus ita eſt.

So. Iam de hoc, quid artificioſum ſit in orationibus et quid ab arte alienum, ſatis dictum eſto.

Phae. Sane quidem.

So. De ſcripturae autem decentia et indecentia, quomodo videlicet pulchre adhibeatur et quomodo indecenter, reliquum eſt ut dicamus. nonne?

Phae. Vero.

So. Scin quomodo deo gratiſſimus eris in orationibus tractandis vel dicendis?

Phae. Nequaquam, tune?

So. Narrationem quidem poſſum referre priorum, verum autem ipſi ſciunt; quod tamen ſi inveniremus ipſi, ecquid amplius curaremus humanas ſententias?

ΦΑΙ. Γελοῖον ἤρου· ἀλλ' ἃ φῂς ἀκηκοέναι λέγε.

ΣΩΚ. Ἤκουσα τοίνυν, περὶ Ναύκρατιν τῆς Αἰγύπτου γενέσθαι τῶν ἐκεῖ παλαιῶν τινὰ θεῶν, οὗ καὶ τὸ ὄρνεον τὸ ἱερόν, ὃ δὴ καλοῦσιν Ἶβιν· αὐτῷ δὲ ὄνομα τῷ δαίμονι εἶναι Θεῦθ. τοῦτον δὲ πρῶτον ἀριθμόν τε καὶ λογισμὸν εὑρεῖν καὶ γεωμετρίαν καὶ ἀστρονομίαν, * ἔτι δὲ D
πεττείας τε καὶ κυβείας, καὶ δὴ καὶ γράμματα. βασιλέως δ' αὖ τότε ὄντος Αἰγύπτου ὅλης Θαμοῦ περὶ τὴν μεγάλην πόλιν τοῦ ἄνω τόπου, ἣν οἱ Ἕλληνες Αἰγυπτίας Θήβας καλοῦσι καὶ τὸν θεὸν Ἄμμωνα, παρὰ τοῦτον ἐλθὼν ὁ Θεῦθ τὰς τέχνας ἐπέδειξε, καὶ ἔφη δεῖν διαδοθῆναι τοῖς ἄλλοις Αἰγυπτίοις. ὁ δὲ ἤρετο ἥντινα ἑκάστη ἔχοι ὠφέλειαν, διεξιόντος δέ, ὅ τι καλῶς ἢ μὴ καλῶς δοκοίη λέγειν, τὸ μὲν ἔψεγε, τὸ δ' * ἐπῄνει. πολλὰ μὲν δὴ περὶ ἑκάστης E
τῆς τέχνης ἐπ' ἀμφότερα Θαμοῦν τῷ Θεῦθ λέγεται ἀποφήνασθαι, ἃ λόγος πολὺς ἂν εἴη διελθεῖν· ἐπειδὴ δὲ ἐπὶ τοῖς γράμμασιν ἦν, Τοῦτο δέ, ὦ βασιλεῦ, τὸ μάθημα, ἔφη ὁ Θεῦθ, σοφωτέρους Αἰγυπτίους καὶ μνημονικωτέρους παρέξει· μνήμης τε γὰρ καὶ σοφίας φάρμακον εὑρέθη. Ὁ δ' εἶπεν Ὦ τεχνικώτατε Θεῦθ, ἄλλος μὲν τεκεῖν δυνατὸς τὰ τῆς τέχνης, ἄλλος δὲ κρῖναι τίν' ἔχει μοῖραν βλάβης τε καὶ ὠφελείας τοῖς μέλλουσι χρῆσθαι· * καὶ νῦν σύ, πα- 275
τὴρ ὢν γραμμάτων, δι' εὔνοιαν τοὐναντίον εἶπες ἢ δύναται· τοῦτο γὰρ τῶν μαθόντων λήθην μὲν ἐν ψυχαῖς παρέξει μνήμης ἀμελετησίᾳ, ἅτε διὰ πίστιν γραφῆς ἔξωθεν ὑπ' ἀλλοτρίων τύπων, οὐκ ἔνδοθεν αὐτοὺς ὑφ' αὑτῶν ἀναμιμνησκομένους· οὔκουν μνήμης, ἀλλ' ὑπομνήσεως φάρμακον εὗρες. σοφίας δὲ τοῖς μαθηταῖς δόξαν, οὐκ ἀλήθειαν πορίζεις· πολυήκοοι γάρ σοι γενόμενοι ἄνευ διδαχῆς πολυγνώμονες εἶναι δόξουσιν, * ἀγνώμονες ὡς ἐπὶ τὸ B
πλῆθος ὄντες, καὶ χαλεποὶ ξυνεῖναι, δοξόσοφοι γεγονότες ἀντὶ σοφῶν.

Phae. Ridiculum est quod rogas; at quae dixisti te audivisse, narra.

So. Audivi igitur, Naucrati Aegypti urbe fuisse aliquem de priscis illius terrae diis, cuius etiam fuerit sacra illa avis, quam ibim appellant, ipsi autem deo nomen fuisse Theuth. hunc primum numerum, computandi artem, geometriam et astronomiam invenisse, praeterea calculorum tesserarumque lusus atque etiam litteras. quum vero tum totius Aegypti rex esset Thamus in magna illa urbe superioris regionis, quam Graeci Thebas Aegyptias appellant, deum vero Ammonem, ad hunc venisse Theuth ipsique artes ostendisse dicentem distribuendas illas esse in ceteros Aegyptios. ille interrogavit, quid quaeque haberet utilitatis, et hoc id exponente, prout bene vel male ipsi visus erat dicere, ita vel vituperavit vel laudavit. et multa quidem de quaque arte in utramque partem Thamus dicitur Theuth declarasse, quae longioris foret sermonis exponere; quum vero ad litteras venisset, tum Theuth Haec vero, o rex, scientia, inquit, sapientiores Aegyptios magisque memores efficiet; memoriae enim et sapientiae subsidium inventa est. Atque ille O artificiosissime Theuth, inquit, alius est idoneus ad procreandas artes, alius ad diiudicandum, quid afferant vel detrimenti vel emolumenti iis, qui ipsis usuri sint. etiam tu nunc, qui pater es litterarum, favoris causa contrarium dixisti ac possunt; etenim haec scientia oblivionem animis afferet propter memoriae negligentiam, quippe qui scripto confidentes extrinsecus per alienas notas, non intrinsecus per se ipsi recordaturi sint: ut non memoriae, sed recordationis subsidium inveneris. sapientiam vero discipulis opinatam, non veram subministras; multa enim percipientes sine institutione multarum rerum scientes videbuntur esse, quamvis inscii maximam partem sint, et molesta erit consuetudo cum iis, qui opinati, non veri exstiterint sapientes.

ΦΑΙ. Ὦ Σώκρατες, ῥᾳδίως σὺ Αἰγυπτίους τε καὶ
ὁποδαποὺς ἂν ἐθέλῃς λόγους ποιεῖς.

ΣΩΚ. Οἱ δέ γ', ὦ φίλε, ἐν τῷ τοῦ Διὸς τοῦ Δω-
δωναίου ἱερῷ δρυὸς λόγους ἔφασαν μαντικοὺς πρώτους
γενέσθαι. τοῖς μὲν οὖν τότε, ἅτε οὐκ οὖσι σοφοῖς ὥςπερ
ὑμεῖς οἱ νέοι, ἀπέχρη δρυὸς καὶ πέτρας ἀκούειν ὑπ' εὐη-
θείας, εἰ μόνον ἀληθῆ λέγοιεν· σοὶ δ' ἴσως * διαφέρει τίς C
ὁ λέγων καὶ ποδαπός· οὐ γὰρ ἐκεῖνο μόνον σκοπεῖς, εἴτε
οὕτως εἴτε ἄλλως ἔχει.

ΦΑΙ. Ὀρθῶς ἐπέπληξας, καί μοι δοκεῖ περὶ γραμ-
μάτων ἔχειν, ᾗπερ ὁ Θηβαῖος λέγει.

ΣΩΚ. Οὐκοῦν ὁ τέχνην οἰόμενος γράμμασι καταλι-
πεῖν καὶ αὖ ὁ παραδεχόμενος, ὥς τι σαφὲς καὶ βέβαιον
ἐκ γραμμάτων ἐσόμενον, πολλῆς ἂν εὐηθείας γέμοι καὶ τῷ
ὄντι τὴν Ἄμμωνος μαντείαν ἀγνοοῖ, πλέον τι οἰόμενος εἶ-
ναι λόγους γεγραμ*μένους τοῦ τὸν εἰδότα ὑπομνῆσαι, περὶ D
ὧν ἂν ᾖ τὰ γεγραμμένα.

ΦΑΙ. Ὀρθότατα.

ΣΩΚ. Δεινὸν γάρ που, ὦ Φαῖδρε, τοῦτ' ἔχει γραφὴ
καὶ ὡς ἀληθῶς ὅμοιον ζωγραφίᾳ· καὶ γὰρ τὰ ἐκείνης ἔκ-
γονα ἕστηκε μὲν ὡς ζῶντα, ἐὰν δ' ἀνέρῃ τι, σεμνῶς πάνυ
σιγᾷ· ταὐτὸν δὲ καὶ οἱ λόγοι· δόξαις μὲν ἂν ὥς τι φρο-
νοῦντας αὐτοὺς λέγειν, ἐὰν δέ τι ἔρῃ τῶν λεγομένων βου-
λόμενος μαθεῖν, ἕν τι σημαίνει μόνον ταὐτὸν ἀεί· ὅταν δὲ
ἅπαξ γραφῇ, καλιν*δεῖται μὲν πανταχοῦ πᾶς λόγος ὁμοίως E
παρὰ τοῖς ἐπαΐουσιν, ὡς δ' αὔτως παρ' οἷς οὐδὲν προςή-
κει, καὶ οὐκ ἐπίσταται λέγειν οἷς δεῖ γε καὶ μή, πλημμε-
λούμενος δὲ καὶ οὐκ ἐν δίκῃ λοιδορηθεὶς τοῦ πατρὸς ἀεὶ
δεῖται βοηθοῦ· αὐτὸς γὰρ οὔτ' ἀμύνασθαι οὔτε βοηθῆσαι
δυνατὸς αὑτῷ.

ΦΑΙ. Καὶ ταῦτά σοι ὀρθότατα εἴρηται.

ΣΩΚ. Τί δ'; ἄλλον * ὁρῶμεν λόγον τούτου ἀδελφὸν 276

Phae. O Socrate, facile tu Aegyptias et cuiates modo volueris narrationes facis.

So. Fuerunt tamen, amice, qui in Iovis Dodonaei templo quercus sermones dicerent fatidicos primos fuisse. illius videlicet aetatis hominibus, quippe qui non fuerint sapientes ut vos recentes, satis erat quercum et petram audire propter simplicitatem, dummodo verum dicerent; tuo autem sane iudicio aliquid interest, quis sit is qui dicat et cuiatis, neque enim hoc tantum spectas, itane an aliter res se habeat.

Phae. Iure obiurgasti, et videtur mihi de litteris se sic habere, ut Thebanus dicit.

So. Qui igitur artem scriptam relinquit itemque qui eam recipit, perspicui aliquid atque stabile in scriptis se habiturum esse iudicans, magna is simplicitate refertus erit et revera Ammonis vaticinium ignorabit, maiorem existimans utilitatem praebere orationes scriptas hac, quod scienti recordationem dent eorum, de quibus exponant scripta.

Phae. Rectissime vero.

So. Hoc nimirum, Phaedre, in se mali habet scriptura, in quo reapse similis est picturae; nam huius quoque fetus constiterunt tamquam viventes, sin quid eos interrogas, plane auguste tacent. eadem est sermonum ratio: existimes eos intelligentes loqui, sin autem de dictis aliquid eos interrogas cupiens id cognoscere, unum indicant tantum semper idem; quum vero semel scriptus est, volutatur ubique omnis sermo pariter inter intelligentes atque inter eos, ad quos non pertinet, nec scit loqui apud quos debet, et ubi non debet, tacere. male dein tractatus et iniuste reprehensus patris semper indiget auxilio; neque enim se ipse defendere neque auxiliari sibi potest.

Phae. Haec quoque rectissime a te dicta sunt.

So. Quid? alterumne consideremus sermonem,

γνήσιον, τῷ τρόπῳ τε γίγνεται καὶ ὅσῳ ἀμείνων καὶ δυνατώτερος τούτου φύεται;

ΦΑΙ. Τίνα τοῦτον καὶ πῶς λέγεις γιγνόμενον;

ΣΩΚ. Ὃς μετ᾽ ἐπιστήμης γράφεται ἐν τῇ τοῦ μανθάνοντος ψυχῇ, δυνατὸς μὲν ἀμῦναι ἑαυτῷ, ἐπιστήμων δὲ λέγειν τε καὶ σιγᾶν πρὸς οὓς δεῖ.

ΦΑΙ. Τὸν τοῦ εἰδότος λόγον λέγεις ζῶντα καὶ ἔμψυχον, οὗ ὁ γεγραμμένος εἴδωλον ἄν τι λέγοιτο δικαίως;

ΣΩΚ. Παντάπασι μὲν * οὖν. τόδε δή μοι εἰπέ· ὁ B
νοῦν ἔχων γεωργός, ὧν σπερμάτων κήδοιτο καὶ ἔγκαρπα βούλοιτο γενέσθαι, πότερα σπουδῇ ἂν θέρους εἰς Ἀδώνιδος κήπους ἀρῶν χαίροι θεωρῶν καλοὺς ἐν ἡμέραισιν ὀκτὼ γιγνομένους, ἢ ταῦτα μὲν δὴ παιδιᾶς τε καὶ ἑορτῆς χάριν δρῴη ἄν, ὅτε καὶ ποιοῖ, ἐφ᾽ οἷς δὲ ἐσπούδακε, τῇ γεωργικῇ χρώμενος ἂν τέχνῃ, σπείρας εἰς τὸ προςῆκον, ἀγαπῴη ἂν ἐν ὀγδόῳ μηνὶ ὅσα ἔσπειρε τέλος λαβόντα;

ΦΑΙ. Οὕτω που, ὦ Σώ*κρατες, τὰ μὲν σπουδῇ, τὰ C
δὲ ὡς ἑτέρως ἄν, ᾗ λέγεις, ποιοῖ.

ΣΩΚ. Τὸν δὲ δικαίων τε καὶ καλῶν καὶ ἀγαθῶν ἐπιστήμας ἔχοντα τοῦ γεωργοῦ φῶμεν ἧττον νοῦν ἔχειν εἰς τὰ ἑαυτοῦ σπέρματα;

ΦΑΙ. Ἥκιστά γε.

ΣΩΚ. Οὐκ ἄρα σπουδῇ αὐτὰ ἐν ὕδατι γράψει μέλανι σπείρων διὰ καλάμου μετὰ λόγων ἀδυνάτων μὲν αὑτοῖς λόγῳ βοηθεῖν, ἀδυνάτων δὲ ἱκανῶς τἀληθὲς διδάξαι.

ΦΑΙ. Οὔκουν δὴ τό γ᾽ εἰκός.

ΣΩΚ. Οὐ γὰρ ἀλλὰ τοὺς μὲν ἐν * γράμμασι κή- D
πους, ὡς ἔοικε, παιδιᾶς χάριν σπερεῖ τε καὶ γράψει, ὅταν γράφῃ, ἑαυτῷ τε ὑπομνήματα θησαυριζόμενος, εἰς τὸ λήθης γῆρας ἐὰν ἵκηται, καὶ παντὶ τῷ ταὐτὸν ἴχνος μετιόντι, ἡσθήσεταί τε αὐτοὺς θεωρῶν φυομένους ἁπαλούς· ὅταν τε ἄλλοι παιδιαῖς ἄλλαις χρῶνται, ξυμποσίοις τε ἄρδοντες αὑτοὺς ἑτέροις τε ὅσα τούτων ἀδελφά, τότ᾽ ἐκεῖνος, ὡς ἔοικεν, ἀντὶ τούτων, οἷς λέγω, παίζων διάξει.

fratrem illius germanum, quomodo exfiftat quantoque melior ifto ac potentior fit naturâ?

Phae. Quem et quomodo exfiftere eum dicis?

So. Qui cum fcientia infcribitur in difcentis animo, idoneus ad fe ipfum defendendum et fciens loqui atque tacere apud quos debet.

Phae. Scientis fermonem dicis viventem et animatum, cuius fcriptus iure poffit fimulacrum dici?

So. Ita prorfus. iam hoc mihi dic: prudens agricola num femina quae ipfi cordi fint et quae frugifera effe cupiat, ferio aeftate in Adonidis hortos inarabit et gaudebit ea fpectans intra octo dies pulchre progerminantia, an id quidem ludi feftaeque oblectationis caufa faciet, ut fcilicet faciat, haec vero, quae ferio tractet, agri colendi adhibens artem feret, ubi convenit, et fatis habebit, octavo fi menfe quae feverit ad maturitatem pervenerint?

Phae. Ita fane, Socrate, hoc ferio, illud vero aliter, ut dicis, faciet.

So. Eum vero, qui iufti et pulchri et boni cognitiones habet, num agricola dicamus minus prudenter eum fuis ipfum feminibus effe acturum?

Phae. Minime id quidem.

So. Itaque non ferio illa in aqua infcribet, atramento per calamum ea ferens fermonesque adhibens, qui neque fibi ipfi fermone auxiliari, neque verum fatis docere poffint.

Phae. Neutiquam, ut patet.

So. Immo litteratos hortos, ut perfpicitur, ludendi caufa feret et fcribet, ut fcribat, tum fibi ipfi commentarios condens, ad obliviofam fenectutem quando venturus fit, tum omnibus idem veftigium perfequentibus, atque laetabitur eos fpectans fronde virentes tenera; et quum alii aliis ludis utuntur, compotationibus fefe irrigantes aliisque quae harum funt fimilia, tum ille, ut patet, pro his ita ut dico ludens deget.

ΦΑΙ. Παγκάλην λέ*γεις παρὰ φαύλην παιδιάν, ὦ Σώκρατες, τοῦ ἐν λόγοις δυναμένου παίζειν, δικαιοσύνης τε καὶ ἄλλων ὧν λέγεις πέρι μυθολογοῦντα. E

ΣΩΚ. Ἔστι γάρ, ὦ φίλε Φαῖδρε, οὕτως. πολὺ δ', οἶμαι, καλλίων σπουδὴ περὶ αὐτὰ γίγνεται, ὅταν τις τῇ διαλεκτικῇ τέχνῃ χρώμενος, λαβὼν ψυχὴν προσήκουσαν, φυτεύῃ τε καὶ σπείρῃ μετ' ἐπιστήμης λόγους, οἳ ἑαυτοῖς τῷ τε φυτεύσαντι βοηθεῖν ἱκανοὶ * τε καὶ οὐχὶ ἄκαρποι, 277
ἀλλὰ ἔχοντες σπέρμα, ὅθεν ἄλλοι ἐν ἄλλοις ἤθεσι φυόμενοι τοῦτ' ἀεὶ ἀθάνατον παρέχειν ἱκανοὶ καὶ τὸν ἔχοντα εὐδαιμονεῖν ποιοῦντες, εἰς ὅσον ἀνθρώπῳ δυνατὸν μάλιστα.

ΦΑΙ. Πολὺ γὰρ τοῦτ' ἔτι κάλλιον λέγεις.

ΣΩΚ. Νῦν δὴ ἐκεῖνα ἤδη, ὦ Φαῖδρε, δυνάμεθα κρίνειν, τούτων ὡμολογημένων.

ΦΑΙ. Τὰ ποῖα;

ΣΩΚ. Ὧν δὴ πέρι βουληθέντες ἰδεῖν ἀφικόμεθα εἰς τόδε, ὅπως τὸ Λυσίου τε ὄνειδος ἐξετάσαιμεν τῆς τῶν *λόγων γραφῆς πέρι καὶ αὐτοὺς τοὺς λόγους, οἳ τέχνῃ καὶ B
ἄνευ τέχνης γράφοιντο. τὸ μὲν οὖν ἔντεχνον καὶ μὴ δοκεῖ μοι δεδηλῶσθαι μετρίως.

ΦΑΙ. Ἔδοξέ γε δή· πάλιν δὲ ὑπόμνησόν με πῶς.

ΣΩΚ. Πρὶν ἄν τις τό τε ἀληθὲς ἑκάστων εἰδῇ πέρι ὧν λέγει ἢ γράφει, κατ' αὐτό γε πᾶν ὁρίζεσθαι δυνατὸς γένηται, ὁρισάμενός τε πάλιν κατ' εἴδη μέχρι τοῦ ἀτμήτου τέμνειν ἐπιστηθῇ, περί τε ψυχῆς φύσεως διϊδὼν κατὰ ταὐτὰ τὸ προσαρ*μόττον ἑκάστῃ φύσει εἶδος ἀνευρίσκων, οὕτω C
τιθῇ καὶ διακοσμῇ τὸν λόγον, ποικίλῃ μὲν ποικίλους ψυχῇ καὶ παναρμονίους διδοὺς λόγους, ἁπλοῦς δὲ ἁπλῇ, οὐ πρότερον δυνατὸν τέχνῃ ἔσεσθαι, καθ' ὅσον πέφυκε, μεταχειρισθῆναι τὸ λόγων γένος, οὔτε τι πρὸς τὸ διδάξαι οὔτε τι πρὸς τὸ πεῖσαι, ὡς ὁ ἔμπροσθεν πᾶς μεμήνυκεν ἡμῖν λόγος.

Phae. Oppido pulchrum dicis prae vili illo, Socrate, ludum, ſi quis ſermonibus poteſt ludere, de iuſtitia ceterisque quae memoras orationes comminiſcens.

So. Ita eſt enim, Phaedre dilecte. multo tamen, opinor, pulchrius quod ad haec confertur ſtudium erit, ſi quis dialecticam artem adhibens, animum nactus accommodatum, plantet ac ferat cum ſcientia ſermones, qui et ſibi ipſi et ſatori auxiliari ſatis poſſint nec ſteriles ſint, ſed ſemen in ſe contineant, unde alii in aliis ingeniis naſcantur, qui, numquam illud ut intereat, poſſint efficere eiusque participi tantam afferant felicitatem, quanta maxima hominis eſſe poſſit.

Phae. Longe vero hoc quod dicis pulchrius eſt.

So. Nunc igitur illa iam, Phaedre, poſſumus iudicare, his conceſſis.

Phae. Quaenam?

So. Quae videlicet perpendere quum vellemus, ad hoc venimus, ut probrum Lyſiae illatum propter ſcriptiones oratorias ipſasque orationes exploraremus, quaenam arte et quae ſine arte ſcriberentur. et artificioſum quidem eiusque contrarium videtur mihi ſatis eſſe declaratum.

Phae. Viſum eſt ſane, rurſus tamen eius me admone quomodo ſtatuerimus.

So. Priusquam aliquis veram cuiuslibet rei naturam perſpexerit, de qua dicat vel ſcribat, ipſamque univerſam definire definitamque rurſus in ſpecies usque ad individuam naturam dividere potuerit, et, animi naturam quum exploraverit formamque cuique accommodatam invenerit, tum denique componat atque adornet orationem, animo multiplici multiplices omnibusque harmoniis conſtantes adhibens orationes, ſimplices contra ſimplici: neutiquam idoneus erit ad orationum genus, quoad eius fieri poſſit, artificioſe tractandum, neque docendi neque perſuadendi cauſa, quemadmodum ſuperior omnis declaravit nobis oratio.

ΦΑΙ. Παντάπασι μὲν οὖν τοῦτό γε οὕτω πως ἐφάνη.
ΣΩΚ. Τί δ' αὖ περὶ τοῦ καλὸν ἢ αἰ*σχρὸν εἶναι τὸ D
λόγους λέγειν τε καὶ γράφειν, καὶ ὅπῃ γιγνόμενον ἐν δίκῃ
λέγοιτ' ἂν ὄνειδος ἢ μή, ἆρα οὐ δεδήλωκε τὰ λεχθέντα
ὀλίγον ἔμπροσθεν;

ΦΑΙ. Τὰ ποῖα;

ΣΩΚ. Ὡς εἴτε Λυσίας ἤ τις ἄλλος πώποτε ἔγραψεν ἢ
γράψει ἰδίᾳ ἢ δημοσίᾳ *), ξύγγραμμα πολιτικὸν γράφων, καὶ
μεγάλην τινὰ ἐν αὐτῷ βεβαιότητα ἡγούμενος καὶ σαφήνειαν,
οὕτω μὲν ὄνειδος τῷ γράφοντι, εἴτε τίς φησιν εἴτε μή· τὸ
γὰρ ἀγνοεῖν ὕπαρ τε * καὶ ὄναρ δικαίων τε καὶ ἀδίκων πέρι E
καὶ κακῶν καὶ ἀγαθῶν οὐκ ἐκφεύγει τῇ ἀληθείᾳ μὴ οὐκ
ἐπονείδιστον εἶναι, οὐδὲ ἂν ὁ πᾶς ὄχλος αὐτὸ ἐπαινέσῃ.

ΦΑΙ. Οὐ γὰρ οὖν.

ΣΩΚ. Ὁ δέ γε ἐν μὲν τῷ γεγραμμένῳ λόγῳ περὶ
ἑκάστου παιδιάν τε ἡγούμενος πολλὴν ἀναγκαῖον εἶναι, καὶ
οὐδένα πώποτε λόγον ἐν μέτρῳ οὐδ' ἄνευ μέτρου μεγάλης
ἄξιον σπουδῆς γραφῆναι οὐδὲ λεχθῆναι, [ὡς οἱ ῥαψῳδού-
μενοι ἄνευ ἀνακρίσεως καὶ διδαχῆς πειθοῦς ἕνεκα * ἐλέχθη- 278
σαν] ἀλλὰ τῷ ὄντι αὐτῶν τοὺς βελτίστους εἰδότων ὑπόμνη-
σιν γεγονέναι, ἐν δὲ τοῖς διδασκομένοις καὶ μαθήσεως χά-
ριν λεγομένοις καὶ τῷ ὄντι γραφομένοις ἐν ψυχῇ περὶ δι-
καίων τε καὶ καλῶν καὶ ἀγαθῶν [ἐν] μόνοις τό τε ἐναργὲς
εἶναι καὶ τέλεον καὶ ἄξιον σπουδῆς, δεῖν δὲ τοὺς τοιούτους
λόγους αὑτοῦ λέγεσθαι οἷον υἱεῖς γνησίους εἶναι, πρῶτον
μὲν τὸν ἐν ἑαυτῷ, ἐὰν εὑρεθεὶς ἐνῇ, ἔπειτα εἴ τινες τούτου
ἔκγονοί τε καὶ ἀδελφοὶ * ἅμα ἐν ἄλλαισιν ἄλλων ψυχαῖς B
κατ' ἀξίαν ἐνέφυσαν, τοὺς δὲ ἄλλους χαίρειν ἐῶν — οὗτος
δὲ ὁ τοιοῦτος ἀνὴρ κινδυνεύει, ὦ Φαῖδρε, εἶναι, οἷον ἐγώ
τε καὶ σὺ εὐξαίμεθ' ἂν σέ τε καὶ ἐμὲ γενέσθαι.

ΦΑΙ. Παντάπασι μὲν οὖν ἔγωγε βούλομαί τε καὶ
εὔχομαι ἃ λέγεις.

ΣΩΚ. Οὐκοῦν ἤδη πεπαίσθω μετρίως ἡμῖν τὰ περὶ
λόγων· καὶ σύ γε ἐλθὼν φράζε Λυσίᾳ, ὅτι νὼ καταβάν-
τες ἐς τὸ Νυμφῶν νᾶμά τε καὶ μουσεῖον ἠκούσαμεν λό-
γων, οἳ ἐπέστελλον λέ*γειν Λυσίᾳ τε καὶ εἴ τις ἄλλος ξυν- C

*) γρ. δημοσίᾳ, νόμους τιθείς.

Phae. Prorſus hoc ita viſum eſt.

So. Quid autem de hoc, utrum pulchrum an turpe ſit orationes et dicere et ſcribere, et quomodo iure necne ut probrum obiici poſſit, nonne oſtenderunt id paullo ante dicta?

Phae. Quidnam?

So. Si vel Lyſias vel alius quis umquam ſcripſit vel ſcripturus eſt privatim vel publice ſcriptionem civilem condens, magnamque in ea arbitratur ſtabilitatem et perſpicuitatem ineſſe, probroſum id eſt ſcribenti, ſive quis dicit ſive non dicit; nam prorſus ignorare iuſta et iniuſta, mala et bona nullo modo non revera exprobrandum eſt, etiamſi univerſus populus laudem ei tribuit.

Phae. Prorſus ita eſt.

So. Qui vero in ſcripto de quacunque re ſermone multum neceſſario ineſſe ludi arbitratur, nec umquam ſermonem verſibus vel ſine verſibus multo dignum ſtudio eſſe ſcriptum aut dictum, [ſicut conſarcinati illi nulla adhibita disquiſitione et doctrina perſuadendi cauſa dicti ſunt] ſed revera optimos eorum ſcientibus recordationi ſerviſſe, in his vero, qui doceantur, inſtitutionis cauſa dicantur et reapſe inſcribantur in animo de iuſto et pulchro et bono, ſolis clarum ineſſe et perfectum et ſtudio dignum, et oportere huiusmodi ſermones quaſi filios cuiusque germanos dici, primum ſermonem in nobismet ipſis, ſi inventus aliquis in nobis inſit, deinde eos, qui illius filii et fratres ſimul in aliis aliorum animis pro dignitate innati ſint, ceteros miſſos faciens: hic et talis vir, Phaedre, vide ne is ſit, cuius ſimiles ut exſiſtamus ego et tu optaverimus.

Phae. Prorſus equidem et volo et opto quod dicis.

So. Iam ſatis nobis luſum eſto ſuper ſermonibus; et tu quidem profectus dic Lyſiae, nos deſcendiſſe ad Nympharum fontem et muſeum ibique audiviſſe ſermones, qui nos iuberent nunciare Lyſiae et ſi quis alius

τίθησι λόγους, καὶ Ὁμήρῳ καὶ εἴ τις ἄλλος αὖ ποίησιν ψιλὴν ἢ ἐν ᾠδῇ ξυντέθεικε, τρίτον δὲ Σόλωνι καὶ ὅςτις ἐν πολιτικοῖς λόγοις νόμους ὀνομάζων ξυγγράμματα ἔγραψεν — εἰ μὲν εἰδώς, ᾗ τἀληθὲς ἔχει, ξυντέθεικε ταῦτα καὶ ἔχων βοηθεῖν· εἰς ἔλεγχον ἰών, περὶ ὧν ἔγραψε, καὶ λέγων αὐτὸς δυνατὸς τὰ γεγραμμένα φαῦλα ἀποδεῖξαι, οὔ τι τῶνδε ἐπωνυμίαν ἔχοντα δεῖ λέγεσθαι τὸν τοιοῦτον, ἀλλ', * ἐφ' D
οἷς ἐσπούδακεν, ἐκείνων.

ΦΑΙ. Τίνας οὖν τὰς ἐπωνυμίας αὐτῷ νέμεις;

ΣΩΚ. Τὸ μὲν σοφόν, ὦ Φαῖδρε, καλεῖν ἔμοιγε μέγα εἶναι δοκεῖ καὶ θεῷ μόνῳ πρέπειν, τὸ δὲ ἢ φιλόσοφον ἤ τι τοιοῦτον μᾶλλόν τε ἂν αὐτῷ ἁρμόττοι καὶ ἐμμελεστέρως ἔχοι.

ΦΑΙ. Καὶ οὐδέν γε ἄπο τρόπου.

ΣΩΚ. Οὐκοῦν αὖ τὸν μὴ ἔχοντα τιμιώτερα, ὧν ξυνέθηκεν ἢ ἔγραψεν ἄνω καὶ κάτω στρέφων ἐν χρόνῳ, πρὸς ἄλληλα κολλῶν τε καὶ ἀφαιρῶν, ἐν δίκῃ * που ποιητὴν ἢ E
λόγων ξυγγραφέα ἢ νομογράφον προςερεῖς;

ΦΑΙ. Τί μήν;

ΣΩΚ. Ταῦτα τοίνυν τῷ ἑταίρῳ φράζε.

ΦΑΙ. Τί δὲ σύ, πῶς ποιήσεις; οὐδὲ γὰρ οὐδὲ τὸν σὸν ἑταῖρον δεῖ παρελθεῖν.

ΣΩΚ. Τίνα τοῦτον;

ΦΑΙ. Ἰσοκράτην τὸν καλόν, ᾧ τί ἀπαγγελεῖς, ὦ Σώκρατες; τίν' αὐτὸν φήσομεν εἶναι;

ΣΩΚ. Νέος ἔτι, ὦ Φαῖδρε, Ἰσοκράτης· ὃ μέντοι μαν*τεύομαι κατ' αὐτοῦ, λέγειν ἐθέλω. 279

ΦΑΙ. Τὸ ποῖον δή;

ΣΩΚ. Δοκεῖ μοι ἀμείνων ἢ κατὰ τοὺς περὶ Λυσίαν εἶναι λόγους τὰ τῆς φύσεως, ἔτι δὲ ἤθει γεννικωτέρῳ κεκρᾶσθαι· ὥςτε οὐδὲν ἂν γένοιτο θαυμαστόν, προϊούσης τῆς ἡλικίας εἰ περὶ αὐτούς τε τοὺς λόγους, οἷς νῦν ἐπιχειρεῖ, πλέον ἢ παίδων διενέγκοι τῶν πώποτε ἁψαμένων λόγων,

componeret orationes, Homero et ſi quis alius carmina vel nuda vel cum cantilena coniuncta compoſuiſſet, tertio Soloni et quicumque in civili ſermonum genere ſcriptiones condidiſſet leges nominans: ſi ſciens quomodo verum ſe haberet, illa compoſuiſſet, iis auxiliari, ſi inquireretur in ea quae ſcripſiſſet, et ipſe dicendo oſtendere poſſet, a ſe ſcripta levia eſſe ad illa, neutiquam debere ab illis nominari, ſed ab his, ad quae ſerium ſtudium contuliſſet.

Phae. Quidnam vero nomen ipſi imponis?

So. Sapientem, Phaedre, ipſum appellare, magnum mihi videtur eſſe ſolique deo convenire, ſapientiae vero amantem vel tale quid magis in ipſum cadat et concinnius ſit.

Phae. Nec vero hoc non eſt conſentaneum.

So. Eum contra, qui praeſtabilius nihil habet quam quae compoſuit vel ſcripſit, ſurſum et deorſum vertendo multum ac diu, agglutinando et eximendo, nonne iure poetam vel orationum conditorem vel legum ſcriptorem appellabis?

Phae. Quidni?

So. Haec igitur dic amico tuo.

Phae. Quid vero tu, quomodo facies? etenim nec tuum amicum par eſt praeterire.

So. Quemnam tandem?

Phae. Iſocratem pulchrum, cui quid renunciabis, Socrate? quem ipſum dicemus eſſe?

So. Iuvenis adhuc, Phaedre, Iſocrates eſt; quid tamen augurer de ipſo, dicere volo.

Phae. Quid tandem?

So. Videtur mihi meliore, quam ut cum Lyſiae orationibus comparetur, naturâ, praeterea ingenio generoſiore temperatus eſſe: ut minime futurum ſit admirandum, ſi, quum aetate proceſſerit, et in hoc ipſo orationum genere, cui nunc ſtudet, magis quam pueris praeſtet omnibus, qui umquam orationes attigerint, et,

ἔνι τι εἰ αὐτῷ μὴ ἀποχρήσαι ταῦτα, ἐπὶ μείζω δέ τις αὐτὸν ἄγοι ὁρμὴ θειοτέρα· φύσει γάρ, ὦ φίλε, ἔνεστί τις * φιλοσοφία τῇ τοῦ ἀνδρὸς διανοίᾳ. Ταῦτα δὴ οὖν ἐγὼ B μὲν παρὰ τῶνδε τῶν θεῶν ὡς ἐμοῖς παιδικοῖς Ἰσοκράτει ἐξαγγελῶ, σὺ δ' ἐκεῖνα ὡς σοῖς Λυσίᾳ.

ΦΑΙ. Ταῦτ' ἔσται· ἀλλὰ ἴωμεν, ἐπειδὴ καὶ τὸ πνῖγος ἠπιώτερον γέγονεν.

ΣΩΚ. Οὐκοῦν εὐξαμένω *) πρέπει τοῖςδε πορεύεσθαι;

ΦΑΙ. Τί μήν;

ΣΩΚ. Ὦ φίλε Πάν τε καὶ ἄλλοι ὅσοι τῇδε θεοί, δοίητέ μοι καλῷ γενέσθαι τἄνδοθεν, ἔξωθεν δὲ ὅσα ἔχω, τοῖς ἐντὸς εἶναί μοι φί*λια. πλούσιον δὲ νομίζοιμι τὸν σο- C φόν· τὸ δὲ χρυσοῦ πλῆθος εἴη μοι, ὅσον μήτε φέρειν μήτε ἄγειν δύναιτο ἄλλος ἢ ὁ σώφρων. Ἔτι ἄλλου του δεόμεθα, ὦ Φαῖδρε; ἐμοὶ μὲν γὰρ μετρίως ηὖκται.

ΦΑΙ. Καὶ ἐμοὶ ταῦτα ξυνεύχου· κοινὰ γὰρ τὰ τῶν φίλων.

ΣΩΚ. Ἴωμεν.

---

*) γρ. εὐξαμένῳ. ἴσ. εὐξαμένοιϛ.

ſi contentus his non fuerit, ad maiora ipſum ducat inſtinctus quidam divinior; naturâ enim, amice, ineſt quaedam philoſophia in viri mente. Haec igitur ego horum deorum iuſſu Iſocrati ut meis deliciis renunciabo, tu vero iſta Lyſiae ut tuis.

Phae. Fiet id ſane; ſed eamus, quum etiam aeſtus miteſcere coeperit.

So. Nonne nos decet hos deos ante precari, quam hinc diſcedamus?

Phae. Quidni deceat?

So. O care Pan et quotquot hic eſtis dii, detis mihi hoc, ut pulcher exſiſtam ad interiora, externa vero omnia quae habeo, interioribus mihi ſint amica. divitem iudicem ſapientem; tanta vero auri copia mihi ſit, quantam neque ſecum portare neque ducere quisquam poſſit niſi bonus ac prudens. Num quid aliud praeterea nobis opus eſt, Phaedre? mihi quidem ſatis eſt quod precatus ſum.

Phae. Etiam mihi hoc precare; communes enim ſunt res amicorum.

So. Eamus.

ΓΟΡΓΙΑΣ

ΚΑΛΛΙΚΛΗΣ ΣΩΚΡΑΤΗΣ ΧΑΙΡΕΦΩΝ ΓΟΡΓΙΑΣ ΠΩΛΟΣ

ΚΑΛ. Πολέμου καὶ μάχης φασὶ χρῆναι, ὦ Σώκρατες, 447
οὕτω μεταλαγχάνειν.

ΣΩ. Ἀλλ' ἦ, τὸ λεγόμενον, κατόπιν ἑορτῆς ἥκομεν καὶ ὑστεροῦμεν;

ΚΑΛ. Καὶ μάλα γε ἀστείας ἑορτῆς· πολλὰ γὰρ καὶ καλὰ Γοργίας ἡμῖν ὀλίγον πρότερον ἐπεδείξατο.

ΣΩ. Τούτων μέντοι, ὦ Καλλίκλεις, αἴτιος Χαιρεφῶν
ὅδε, ἐν ἀγορᾷ ἀναγκάσας ἡμᾶς δια*τρῖψαι. B

ΧΑΙ. Οὐδὲν πρᾶγμα, ὦ Σώκρατες· ἐγὼ γὰρ καὶ ἰάσομαι· φίλος γάρ μοι Γοργίας, ὥστ' ἐπιδείξεται ἡμῖν, εἰ μὲν δοκεῖ, νῦν, ἐὰν δὲ βούλῃ, ἐσαῦθις.

ΚΑΛ. Τί δέ, ὦ Χαιρεφῶν; ἐπιθυμεῖ Σωκράτης ἀκοῦσαι Γοργίου;

ΧΑΙ. Ἐπ' αὐτό γέ τοι τοῦτο πάρεσμεν.

ΚΑΛ. Οὐκοῦν, ὅταν βούλησθε, παρ' ἐμὲ ἥκειν οἴκαδε· παρ' ἐμοὶ Γοργίας καταλύει, καὶ ἐπιδείξεται ὑμῖν.

ΣΩ. Εὖ λέγεις, ὦ Καλλίκλεις· ἀλλ' ἆρα ἐθελήσειεν
ἂν ἡμῖν δια*λεχθῆναι; βούλομαι γὰρ πυθέσθαι παρ' αὐ- C
τοῦ, τίς ἡ δύναμις τῆς τέχνης τοῦ ἀνδρός, καὶ τί ἐστιν ὃ ἐπαγγέλλεταί τε καὶ διδάσκει· τὴν δὲ ἄλλην ἐπίδειξιν ἐσαῦθις, ὥσπερ σὺ λέγεις, ποιησάσθω.

ΚΑΛ. Οὐδὲν οἷον τὸ αὐτὸν ἐρωτᾶν, ὦ Σώκρατες· καὶ γὰρ αὐτῷ ἓν τοῦτ' ἦν τῆς ἐπιδείξεως· ἐκέλευε γοῦν νῦν δὴ ἐρωτᾶν ὅ τι τις βούλοιτο τῶν ἔνδον ὄντων, καὶ πρὸς ἅπαντα ἔφη ἀποκρινεῖσθαι.

CALLICLES SOCRATES CHAEREPHON GORGIAS POLVS

Cal. In belli et pugnae partem dicunt, Socrate, ita veniendum esse.

So. An, ut in proverbio est, post festum accedimus et sero venimus?

Cal. Et quidem post oppido bellum; multa enim pulchra Gorgias nobis paullo ante ostentavit.

So. Huius vero rei, Callicle, culpam sustinet hicce Chaerephon, qui in foro nos coëgerit commorari.

Chaer. Nihil interest, Socrate; ego enim damnum etiam sarciam. amicus videlicet mihi est Gorgias; quocirca se nobis ostentabit, si videtur, nunc, sin mavis, alias.

Cal. Quid tandem, Chaerephon? cupitne Socrates audire Gorgiam?

Chaer. Hanc ipsam sane ob causam adsumus.

Cal. Itaque, si vultis, ad me venite domum: ad me Gorgias devertit, et ostentabit se vobis.

So. Bene dicis, Callicle; num vero conferet cum nobis sermonem? volo enim sciscitari ex ipso, quae sit vis artis, quam vir factitet, et quid sit illud quod profiteatur ac doceat; alterum illud alias, ut tu dicis, ostentato.

Cal. Optimum est ipsum interrogare, Socrate; etenim hoc unum erat de iis, in quibus se ostentavit: iubebat videlicet modo interrogari, quodcumque quisque vellet eorum, qui intus erant, et ad omnia dicebat se responsurum esse.

ΣΩ. Ἦ καλῶς λέγεις. Ὦ Χαιρεφῶν, ἐροῦ αὐτόν.

ΧΑΙ. Τί ἔρω*μαι; D

ΣΩ. Ὅστις ἐστίν.

ΧΑΙ. Πῶς λέγεις;

ΣΩ. Ὥσπερ ἂν εἰ ἐτύγχανεν ὢν ὑποδημάτων δημιουργός, ἀπεκρίνατο ἂν δήπου σοι ὅτι σκυτοτόμος· ἢ οὐ μανθάνεις ὡς λέγω;

ΧΑΙ. Μανθάνω καὶ ἐρήσομαι.

Εἰπέ μοι, ὦ Γοργία, ἀληθῆ λέγει Καλλικλῆς ὅδε, ὅτι ἐπαγγέλλει ἀποκρίνεσθαι ὅ τι ἄν τίς σε ἐρωτᾷ;

ΓΟΡ. Ἀληθῆ, * ὦ Χαιρεφῶν· καὶ γὰρ νῦν δὴ αὐτὰ 448
ταῦτα ἐπηγγελλόμην, καὶ λέγω ὅτι οὐδείς μέ πω ἠρώτηκε καινὸν οὐδὲν πολλῶν ἐτῶν.

ΧΑΙ. Ἦ που ἄρα ῥᾳδίως ἀποκρίνει, ὦ Γοργία.

ΓΟΡ. Πάρεστι τούτου πεῖραν, ὦ Χαιρεφῶν, λαμβάνειν.

ΠΩΛ. Νὴ Δία, ἂν δέ γε βούλῃ, ὦ Χαιρεφῶν, ἐμοῦ· Γοργίας μὲν γὰρ καὶ ἀπειρηκέναι μοι δοκεῖ· πολλὰ γὰρ ἄρτι διελήλυθεν.

ΧΑΙ. Τί δέ, ὦ Πῶλε; οἴει σὺ κάλλιον ἂν Γοργίου ἀποκρίνασθαι;

ΠΩΛ. Τί δὲ τοῦτο, ἐὰν σοί γε * ἱκανῶς; B

ΧΑΙ. Οὐδέν· ἀλλ', ἐπειδὴ σὺ βούλει, ἀποκρίνου.

ΠΩΛ. Ἐρώτα.

ΧΑΙ. Ἐρωτῶ δή. εἰ ἐτύγχανε Γοργίας ἐπιστήμων ὢν τῆς τέχνης ἧσπερ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἡρόδικος, τίνα ἂν αὐτὸν ὠνομάζομεν δικαίως; οὐχ ὅπερ ἐκεῖνον;

ΠΩΛ. Πάνυ γε.

ΧΑΙ. Ἰατρὸν ἄρα φάσκοντες αὐτὸν εἶναι καλῶς ἂν ἐλέγομεν.

ΠΩΛ. Ναί.

ΧΑΙ. Εἰ δέ γε, ἧσπερ Ἀριστοφῶν ὁ Ἀγλαοφῶντος ἢ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, ἔμπειρος ἦν τέχνης, τίνα ἂν αὐτὸν ὀρθῶς ἐκαλοῦμεν;

*ΠΩΛ. Δῆλον ὅτι ζωγράφον. C

So. Pulchre dicis profecto. O Chaerephon, roga ipſum.

Chae. Quid rogem?

So. Quis ſit.

Chae. Quomodo dicis?

So. Velut ſi forte calceorum opifex eſſet, haud dubie tibi reſponderet, ſe eſſe ſutorem; annon intelligis quomodo dicam?

Chae. Intelligo et rogabo.

Dic mihi, Gorgia, verumne dicit hic Callicles, te profiteri reſpondere ad omnia quae quis te roget?

Gor. Verum, Chaerephon; etenim modo hoc ipſum profeſſus ſum, et dico neminem me umquam interrogaſſe novi quid intra multos annos.

Chae. Ergo facile tu reſpondes, Gorgia.

Gor. Licet huius rei, Chaerephon, periculum facere.

Pol. Per Iovem, ſin mavis, Chaerephon, mei fac periculum; Gorgias enim videtur mihi iam defeſſus eſſe; multa ſcilicet modo perſequutus eſt.

Chae. Quid tandem, Pole, tene cenſes pulchrius quam Gorgiam reſpondere?

Pol. Quid intereſt, ſi tibi ſcilicet ſatisfaciam?

Chae. Nihil; iam, quia vis, reſponde.

Pol. Roga.

Chae. Rogo igitur: ſi Gorgias intelligens eſſet eius artis, cuius frater ipſius Herodicus, quo ipſum nomine iure nuncuparemus? nonne eodem quo illum?

Pol. Ita.

Chae. Medicum igitur ipſum appellantes recte diceremus.

Pol. Vero.

Chae. Sin autem illius, quam Ariſtophon Aglaophontis filius vel huius frater factitat, peritus eſſet artis, quomodo recte ipſum nominaremus?

Pol. Ut patet, pictorem nuncupantes.

ΧΑΙ. Νῦν δ' ἐπειδὴ τίνος τέχνης ἐπιστήμων ἐστί, τίνα ἂν καλοῦντες αὐτὸν ὀρθῶς καλοῖμεν;

ΠΩΛ. Ὦ Χαιρεφῶν, πολλαὶ τέχναι ἐν ἀνθρώποις εἰσὶν ἐκ τῶν ἐμπειριῶν ἐμπείρως εὑρημέναι· ἐμπειρία μὲν γὰρ ποιεῖ τὸν αἰῶνα ἡμῶν πορεύεσθαι κατὰ τέχνην, ἀπειρία δὲ κατὰ τύχην. ἑκάστων δὲ τούτων μεταλαμβάνουσιν ἄλλοι ἄλλων ἄλλως, τῶν δὲ ἀρίστων οἱ ἄριστοι· ὧν καὶ Γοργίας ἐστὶν ὅδε, καὶ μετέχει τῆς καλλίστης τῶν τεχνῶν.

ΣΩ. Κα*λῶς γε, ὦ Γοργία, φαίνεται Πῶλος παρε- D
σκευάσθαι εἰς λόγους· ἀλλὰ γὰρ ὃ ὑπέσχετο Χαιρεφῶντι
οὐ ποιεῖ.

ΓΟΡ. Τί μάλιστα, ὦ Σώκρατες;

ΣΩ. Τὸ ἐρωτώμενον οὐ πάνυ μοι φαίνεται ἀποκρίνεσθαι.

ΓΟΡ. Ἀλλὰ σύ, εἰ βούλει, ἐροῦ αὐτόν.

ΣΩ. Οὔκ, εἰ αὐτῷ γε σοὶ βουλομένῳ ἐστὶν ἀποκρί-
νεσθαι, ἀλλὰ πολὺ ἂν ἥδιον σέ. δῆλος γάρ μοι Πῶλος καὶ
ἐξ ὧν εἴρηκεν, ὅτι τὴν καλουμένην ῥητορικὴν μᾶλλον με-
*μελέτηκεν ἢ διαλέγεσθαι. E

ΠΩΛ. Τί δή, ὦ Σώκρατες;

ΣΩ. Ὅτι, ὦ Πῶλε, ἐρομένου Χαιρεφῶντος, τίνος Γοργίας ἐπιστήμων τέχνης, ἐγκωμιάζεις μὲν αὐτοῦ τὴν τέχνην ὥσπερ τινὸς ψέγοντος, ἥτις δέ ἐστιν οὐκ ἀπεκρίνω.

ΠΩΛ. Οὐ γὰρ ἀπεκρινάμην ὅτι εἴη ἡ καλλίστη;

ΣΩ. Καὶ μάλα γε· ἀλλ' οὐδεὶς ἠρώτα, ποία τις εἴη
ἡ Γοργίου τέχνη, ἀλλὰ τίς, καὶ ὅντινα δέοι καλεῖν τὸν
Γοργίαν. ὥσπερ τὰ ἔμπροσθέν σοι ὑπετείνατο Χαιρεφῶν
καὶ αὐτῷ καλῶς καὶ * διὰ βραχέων ἀπεκρίνω, καὶ νῦν 449
οὖν οὕτως εἰπὲ τίς ἡ τέχνη καὶ τίνα Γοργίαν καλεῖν χρὴ
ἡμᾶς· μᾶλλον δέ, ὦ Γοργία, αὐτὸς ἡμῖν εἰπέ, τίνα σε χρὴ
καλεῖν ὡς τίνος ἐπιστήμονα τέχνης.

ΓΟΡ. Τῆς ῥητορικῆς, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Ῥήτορα ἄρα χρή σε καλεῖν;

ΓΟΡ. Ἀγαθόν γε, ὦ Σώκρατες, εἰ δὴ ὅ γε εὔχομαι εἶναι, ὡς ἔφη Ὅμηρος, βούλει με καλεῖν.

Chae. Nunc cuiusnam artis sciens est et quomodo ab hac recte ipsum nominabimus?

Pol. O Chaerephon, multae artes in hominibus sunt peritiâ perite inventae; peritia enim facit aevum nostrum procedere arte, imperitia autem forte. harum vero singularum participes sunt alii aliarum aliter, optimarum autem optimi; quorum unus etiam hic Gorgias est, et particeps ille quidem pulcherrimae artium.

So. Praeclare sane, Gorgia, videtur Polus praeparatus esse ad dicendum, quod tamen promiserat Chaerephonti non facit.

Gor. Quid potissimum?

So. Ad interrogatum haudquaquam mihi videtur respondere.

Gor. Itaque tu, si vis, interroga ipsum.

So. Non, si tibi ipsi lubet respondere, sed multo mihi gratius erit te rogare; de Polo enim perspicuum mihi est iam ex iis quae dixit, rhetoricae, quae dicitur, eum magis studuisse, quam disserendi arti.

Pol. Qui tandem, Socrate?

So. Quia, Pole, quum interrogasset Chaerephon, cuius Gorgias sciens esset artis, laudibus extulisti ipsius artem, quasi quis eam vituperasset, quae vero esset, non respondisti.

Pol. Nonne respondi eam esse pulcherrimam?

So. Sane quidem, at nemo quaerit qualis sit Gorgiae ars, sed quaenam sit et quem oporteat dici Gorgiam. quemadmodum superiorem tibi quaestionem proposuit Chaerephon et tu pulchre ipsi ac breviter respondisti; ita nunc quoque dic, quaenam ars sit et quomodo Gorgiam oporteat appellari: potius, Gorgia, ipse nobis dic, quomodo te dici oporteat et cuiusnam sis sciens artis.

Gor. Rhetoricae, Socrate.

So. Rhetorem igitur oportet te appellari?

Gor. Et bonum quidem, si, quod me glorior esse, ut dixit Homerus, vis me appellare.

ΣΩ. Ἀλλὰ βούλομαι.

ΓΟΡ. Κάλει δή.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ ἄλλους σε φῶμεν δυνατὸν εἶναι* ποιεῖν; B

ΓΟΡ. Ἐπαγγέλλομαί γε δὴ ταῦτα οὐ μόνον ἐνθάδε, ἀλλὰ καὶ ἄλλοθι.

ΣΩ. Ἆρ' οὖν ἐθελήσαις ἄν, ὦ Γοργία, ὥςπερ νῦν διαλεγόμεθα, διατελέσαι τὸ μὲν ἐρωτῶν, τὸ δ' ἀποκρινόμενος, τὸ δὲ μῆκος τῶν λόγων τοῦτο, οἷον καὶ Πῶλος ἤρξατο, ἐςαῦθις ἀποθέσθαι; ἀλλ' ὅπερ *) ὑπισχνεῖ, μὴ ψεύσῃ, ἀλλ' ἐθέλησον κατὰ βραχὺ τὸ ἐρωτώμενον ἀποκρίνεσθαι.

ΓΟΡ. Εἰσὶ μέν, ὦ Σώκρατες, ἔνιαι τῶν ἀποκρίσεων ἀναγκαῖαι διὰ μακρῶν τοὺς λόγους* ποιεῖσθαι· οὐ μὴν ἀλλὰ πειράσομαί γε ὡς διὰ βραχυτάτων· καὶ γὰρ αὖ καὶ τοῦτο ἕν ἐστιν ὧν φημι, μηδένα ἂν ἐν βραχυτέροις ἐμοῦ τὰ αὐτὰ εἰπεῖν. C

ΣΩ. Τούτου μὴν δεῖ, ὦ Γοργία, καί μοι ἐπίδειξιν αὐτοῦ τούτου ποίησαι, τῆς βραχυλογίας, μακρολογίας δὲ ἐςαῦθις.

ΓΟΡ. Ἀλλὰ ποιήσω, καὶ οὐδενὸς φήσεις βραχυλογωτέρου ἀκοῦσαι.

ΣΩ. Φέρε δή, ῥητορικῆς γὰρ φῂς ἐπιστήμων τέχνης εἶναι καὶ ποιῆσαι ἂν καὶ ἄλλον* ῥήτορα, ἡ ῥητορικὴ περὶ τί τῶν ὄντων τυγχάνει οὖσα, ὥςπερ ἡ ὑφαντικὴ περὶ τὴν τῶν ἱματίων ἐργασίαν· ἦ γάρ; D

ΓΟΡ. Ναί.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ ἡ μουσικὴ περὶ τὴν τῶν μελῶν ποίησιν;

ΓΟΡ. Ναί.

ΣΩ. Νὴ τὴν Ἥραν, ὦ Γοργία, ἄγαμαί γέ σου **) τὰς ἀποκρίσεις, ὅτι ἀποκρίνει ὡς οἷόν τε διὰ βραχυτάτων.

ΓΟΡ. Πάνυ γὰρ οἶμαι, ὦ Σώκρατες, ἐπιεικῶς τοῦτο ποιεῖν.

ΣΩ. Εὖ λέγεις. ἴθι δή μοι ἀπόκριναι οὕτω καὶ περὶ τῆς ῥητορικῆς, περὶ τί τῶν ὄντων ἐστὶν ἐπιστήμη;

ΓΟΡ. Περὶ λό*γους. E

ΣΩ. Ποίους τούτους, ὦ Γοργία; ἆρα οἳ δηλοῦσι τοὺς κάμνοντας, ὡς ἂν διαιτώμενοι ὑγιαίνοιεν;

---

*) ἴσ. εἴπερ.

**) γρ. ἄγαμαί σου.

So. Volo sane.

Gor. Appella igitur.

So. Nonne etiam alios te dicamus posse facere?

Gor. Profiteor sane haec non modo hic, verum etiam alibi.

So. Num igitur volueris, Gorgia, in hac qua nunc utimur disserendi ratione perseverare partim rogans partim respondens, longitudinem vero orationum illam, quam Polus iam inceperat, in aliud tempus differre? at, si promiseris, ne mentiaris, sed breviter, quaeso, ad interrogatum responde.

Gor. Sunt quidem, Socrate, responsiones, quas necesse sit copiose exponi; verumtamen conabor equidem quam brevissime respondere. etenim hoc quoque unum est de iis, quae profiteor, neminem fere brevius me eadem de re loqui.

So. Hoc vero opus est, Gorgia, et specimen mihi huius ipsius rei da, breviloquentiae, copiosae vero eloquentiae alias.

Gor. Sane faciam et neminem te fateberis breviloquentiorem audivisse.

So. Age dum, quoniam rhetoricae te dicis artis peritum esse et alios quoque efficere posse, in quanam re versatur rhetorica? velut ars textoria in vestibus conficiendis occupata est, nonne?

Gor. Ita.

So. Nonne etiam musica in canticis faciendis?

Gor. Ita.

So. Per Iunonem, Gorgia, laudo sane has tuas responsiones, quod respondes quam potes brevissime.

Gor. Satis admodum enim puto, Socrate, hoc facere.

So. Bene dicis. age sis responde mihi ita etiam de rhetorica: cuiusnam rei est scientia?

Gor. Orationum.

So. Quarum tandem, Gorgia? num earum quae declarant de aegrotantibus, qua victus ratione utentes valitudinem suam curent?

ΓΟΡ. Οὔ.

ΣΩ. Οὐκ ἄρα περὶ πάντας γε τοὺς λόγους ἡ ῥητορική ἐστιν.

ΓΟΡ. Οὐ δῆτα.

ΣΩ. Ἀλλὰ μὴν λέγειν γε ποιεῖ δυνατούς.

ΓΟΡ. Ναί.

ΣΩ. Οὐκοῦν, περὶ ὧνπερ λέγειν, καὶ φρονεῖν;

ΓΟΡ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΣΩ. Ἆρ' οὖν οὐ καὶ ἣν νῦν δὴ ἐλέγομεν, ἡ ἰατρι-
κὴ * περὶ τῶν καμνόντων ποιεῖ δυνατοὺς εἶναι φρονεῖν 450
καὶ λέγειν;

ΓΟΡ. Ἀνάγκη.

ΣΩ. Καὶ ἡ ἰατρικὴ ἄρα, ὡς ἔοικε, περὶ λόγους ἐστίν.

ΓΟΡ. Ναί.

ΣΩ. Τούς γε περὶ τὰ νοσήματα.

ΓΟΡ. Μάλιστα.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ ἡ γυμναστικὴ περὶ λόγους ἐστὶ τοὺς περὶ εὐεξίαν τε τῶν σωμάτων καὶ καχεξίαν.

ΓΟΡ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Καὶ μὴν καὶ αἱ ἄλλαι τέχναι, ὦ Γοργία, οὕ-
τως ἔχουσιν· ἑκάστη αὐτῶν περὶ λό*γους ἐστὶ τούτους, B
οἳ τυγχάνουσιν ὄντες περὶ τὸ πρᾶγμα οὗ ἑκάστη ἐστὶν ἡ
τέχνη.

ΓΟΡ. Φαίνεται.

ΣΩ. Τί οὖν δή ποτε τὰς ἄλλας τέχνας οὐ ῥητορικὰς καλεῖς, οὔσας περὶ λόγους, εἴπερ ταύτην ῥητορικὴν καλεῖς ἣ ἂν ᾖ περὶ λόγους;

ΓΟΡ. Ὅτι, ὦ Σώκρατες, τῶν μὲν ἄλλων τεχνῶν περὶ
χειρουργίας τε καὶ τοιαύτας πράξεις, ὡς ἔπος εἰπεῖν, πᾶσά
ἐστιν ἡ ἐπιστήμη, τῆς δὲ ῥητορικῆς οὐδέν ἐστι τοιοῦτον
χειρούργημα, ἀλλὰ πᾶσα ἡ πρᾶξις καὶ ἡ κύρωσις διὰ λό-
*γων ἐστί. διὰ ταῦτ' ἐγὼ τὴν ῥητορικὴν τέχνην ἀξιῶ εἶναι C
περὶ λόγους, ὀρθῶς λέγων, ὡς ἐγώ φημι.

ΣΩ. Ἆρ' οὖν μανθάνω οἵαν αὐτὴν βούλει καλεῖν; τάχα

Gor. Non.

So. Neque ergo in omnibus orationibus rhetorica verſatur.

Gor. Minime vero.

So. At idoneos ad dicendum facit.

Gor. Vero.

C *So.* Nonne eorum, de quibus dicendi peritos, etiam intelligentes efficit?

Gor. Quidni?

So. Nonne etiam, quam modo diximus, medicina de aegrotantibus facit idoneos ad intelligendum atque dicendum?

Gor. Neceſſario.

So. Ergo etiam medicina, ut patet, in orationibus verſatur.

Gor. Ita.

So. Et quidem in orationibus de morbis.

Gor. Maxime.

So. Nonne etiam ars gymnaſtica in orationibus verſatur de bono et malo corporum habitu?

Gor. Sane quidem.

So. Iam vero ceterarum quoque artium, Gorgia, haec eſt ratio: quaeque earum in talibus verſatur orationibus quae pertineant ad id, cuius quaeque ars eſt.

Gor. Apparet.

So. Cur igitur ceteras artes non dicis rhetoricas, quippe quae in orationibus verſentur, ſiquidem hanc dicis rhetoricam, quae in orationibus verſetur?

Gor. Quia, Socrate, ceterarum artium ad opera manu facienda et huiusmodi actiones omnis propemodum ſpectat ſcientia, rhetorica autem nihil huiusmodi operis facit, ſed omnis eius actio et vis in orationibus eſt poſita. idcirco ego rhetoricam artem cenſeo verſari in orationibus, recte dicens, ut ego aio.

So. Sane intelligo qualem velis ipſam dicere; mox

δὲ εἴσομαι σαφέστερον. ἀλλ' ἀπόκριναι. εἰσὶν ἡμῖν τέχναι· ἦ γάρ;

ΓΟΡ. Ναί.

ΣΩ. Πασῶν δέ, οἶμαι, τῶν τεχνῶν τῶν μὲν ἐργασία τὸ πολύ ἐστι καὶ λόγου βραχέος δέονται, ἔνιαι δὲ οὐδενός, ἀλλὰ τὸ τῆς τέχνης περαίνοιτο ἂν καὶ διὰ σιγῆς, οἷον γραφικὴ καὶ ἀνδριαντοποιία καὶ ἄλλαι πολλαί. τὰς * τοιαύτας D
μοι δοκεῖς λέγειν, περὶ ἃς οὔ φης τὴν ῥητορικὴν εἶναι· ἢ οὔ;

ΓΟΡ. Πάνυ μὲν οὖν καλῶς ὑπολαμβάνεις, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Ἕτεραι δέ γ' εἰσὶ τῶν τεχνῶν αἳ διὰ λόγου πᾶν περαίνουσι καὶ ἔργου, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἢ οὐδενὸς προσδέονται ἢ βραχέος πάνυ, οἷον ἡ ἀριθμητικὴ καὶ λογιστικὴ καὶ γεωμετρικὴ καὶ πεττευτική γε καὶ ἄλλαι πολλαὶ τέχναι, ὧν ἔνιαι σχεδόν τι ἴσους τοὺς λόγους ἔχουσι ταῖς πράξεσιν, αἱ δὲ πολλαὶ πλείους καὶ τὸ παράπαν πᾶσα ἡ πρᾶξις καὶ τὸ * κῦρος αὐταῖς διὰ λόγων ἐστί. τῶν τοιούτων τινά μοι E
δοκεῖς λέγειν καὶ τὴν ῥητορικήν.

ΓΟΡ. Ἀληθῆ λέγεις.

ΣΩ. Ἀλλ' οὔ τι τούτων γε οὐδεμίαν οἶμαί σε βούλεσθαι ῥητορικὴν καλεῖν, οὐχ ὅτι τῷ ῥήματι οὕτως εἶπες, ὅτι ἡ διὰ λόγου τὸ κῦρος ἔχουσα ῥητορική ἐστι, καὶ ὑπολάβοι ἄν τις, εἰ βούλοιτο δυσχεραίνειν τοῖς λόγοις, Τὴν ἀριθμητικὴν ἄρα ῥητορικήν, ὦ Γοργία, λέγεις; Ἀλλ' οὐκ οἶμαί σε οὔτε τὴν ἀριθμητικὴν οὔτε τὴν γεωμετρίαν ῥητορικὴν λέγειν.

*ΓΟΡ. Ὀρθῶς γὰρ οἴει, ὦ Σώκρατες, καὶ δικαίως 451
ὑπολαμβάνεις.

ΣΩ. Ἴθι οὖν καὶ σὺ τὴν ἀπόκρισιν ἣν ἠρόμην διαπέρανον. ἐπεὶ γὰρ ἡ ῥητορικὴ τυγχάνει μὲν οὖσα τούτων τις τῶν τεχνῶν τῶν τὸ πολὺ λόγῳ χρωμένων, τυγχάνουσι δὲ καὶ ἄλλαι τοιαῦται οὖσαι, πειρῶ εἰπεῖν ἡ περὶ τί ἐν λόγοις τὸ κῦρος ἔχουσα ῥητορική ἐστιν. ὥςπερ ἂν εἴ τίς με ἔροιτο ὧν νῦν δὴ ἔλεγον περὶ ἡςτινοσοῦν τῶν τεχνῶν Ὦ Σώκρατες, τίς ἐστιν ἡ ἀρι-

tamen perspiciam clarius. itaque responde: sunt nobis artes; nonne?

Gor. Ita.

So. Omnium vero, opinor, artium aliae in operibus faciendis magnam partem occupatae sunt sermonemque brevem requirunt, aliae vero nullum, ita ut artis opus perfici etiam silentio possit, velut ars pingendi et statuaria et aliae multae. huiusmodi mihi videris artes dicere, in quibus neges rhetoricam esse; non ita est?

Gor. Oppido pulchre arbitraris, Socrate.

So. Aliae contra sunt artes quae orationibus omne perficiunt et opus aut nullum prope requirunt aut admodum exiguum, velut arithmetica et ratiocinandi ars et geometria et calculis ludendi aliaeque multae artes, quarum nonnullae ferme aequales habent sermones actionibus, plurimae vero plures, ita ut in universum omnis earum actio atque vis in orationibus sit posita. in huiusmodi artibus videris mihi dicere rhetoricam esse.

Gor. Vera dicis.

So. Neutiquam tamen harum ullam te existimo velle rhetoricam dicere, quamquam ad verbum ita dixisti, artem, cuius vis in oratione esset posita, rhetoricam esse, et posset aliquis reponere, si verba tua premere vellet: Arithmeticam igitur, Gorgia, rhetoricam dicis? At te arbitror neque geometriam dicere rhetoricam.

Gor. Recte vero arbitraris, Socrate, et iure ita existimas.

So. Age dum etiam tu responsionem quam rogavi absolve. quum enim rhetorica sit harum una artium, quae magnam partem oratione utuntur, sint vero etiam aliae eiusdem generis, conare dicere, quorsum spectet huius artis oratio, quae rhetorica dicitur. quemadmodum si quis me interroget de aliqua earum artium quas modo memoravi: O Socrate, quaenam est arith-

θμητικὴ τέχνη; εἴποιμ' * ἂν αὐτῷ, ὥςπερ σὺ ἄρτι, ὅτι Τῶν B
διὰ λόγου τις τὸ κῦρος ἐχουσῶν· καὶ εἴ με ἐπανέροιτο Τῶν
περὶ τί; εἴποιμ' ἂν ὅτι Τῶν περὶ τὸ ἄρτιόν τε καὶ περιττὸν
[γνῶσις], ὅσα ἂν ἑκάτερα τυγχάνῃ ὄντα· εἰ δ' αὖ ἔροιτο Τὴν
δὲ λογιστικὴν τίνα καλεῖς τέχνην; εἴποιμ' ἂν ὅτι Καὶ αὕτη
ἐστὶ τῶν λόγῳ τὸ πᾶν κυρουμένων· καὶ εἰ ἐπανέροιτο Ἡ περὶ
τί; εἴποιμ' ἄν, ὥςπερ οἱ ἐν τῷ δήμῳ ξυγγραφόμενοι, ὅτι Τὰ
μὲν ἄλλα καθάπερ ἡ ἀ*ριθμητικὴ ἡ λογιστικὴ ἔχει· περὶ τὸ C
αὐτὸ γάρ ἐστι, τό τε ἄρτιον καὶ τὸ περιττόν· διαφέρει δὲ
τοσοῦτον, ὅτι καὶ πρὸς αὐτὰ καὶ πρὸς ἄλληλα πῶς ἔχει
πλήθους, ἐπισκοπεῖ τὸ περιττὸν καὶ τὸ ἄρτιον ἡ λογιστική.
καὶ εἴ τις τὴν ἀστρονομίαν ἀνέροιτο, ἐμοῦ λέγοντος ὅτι
καὶ αὕτη λόγῳ κυροῦται τὰ πάντα, Οἱ δὲ λόγοι οἱ τῆς
ἀστρονομίας, εἰ φαίη, περὶ τί εἰσιν, ὦ Σώκρατες; εἴποιμ'
ἂν ὅτι Περὶ τὴν τῶν ἄστρων φορὰν καὶ ἡλίου καὶ σελή-
νης, πῶς πρὸς ἄλληλα τάχους ἔχει.

ΓΟΡ. Ὀρθῶς γε λέγων σύ, * ὦ Σώκρατες. D

ΣΩ. Ἴθι δὴ καὶ σύ, ὦ Γοργία· τυγχάνει μὲν γὰρ
δὴ ἡ ῥητορικὴ οὖσα τῶν λόγῳ τὰ πάντα διαπραττομένων
τε καὶ κυρουμένων τις· ἦ γάρ;

ΓΟΡ. Ἔστι ταῦτα.

ΣΩ. Λέγε δὴ τῶν περὶ τί; τί ἐστι τοῦτο τῶν ὄντων,
περὶ οὗ οὗτοι οἱ λόγοι εἰσὶν οἷς ἡ ῥητορικὴ χρῆται;

ΓΟΡ. Τὰ μέγιστα τῶν ἀνθρωπείων πραγμάτων, ὦ
Σώκρατες, καὶ ἄριστα.

ΣΩ. Ἀλλ', ὦ Γοργία, ἀμφισβητήσιμον καὶ τοῦτο λέ-
γεις καὶ οὐδέν πω σαφές. οἴομαι * γάρ σε ἀκηκοέναι ἐν E
τοῖς ξυμποσίοις ᾀδόντων ἀνθρώπων τοῦτο τὸ σκολιόν, ἐν
ᾧ καταριθμοῦνται ᾄδοντες ὅτι ὑγιαίνειν μὲν ἄριστόν ἐστι,
τὸ δὲ δεύτερον καλὸν γενέσθαι, τρίτον δέ, ὥς φησιν ὁ
ποιητὴς τοῦ σκολιοῦ, τὸ πλουτεῖν ἀδόλως.

ΓΟΡ. Ἀκήκοα γάρ· ἀλλὰ πρὸς τί τοῦτο λέγεις;

ΣΩ. Ὅτι σοι αὐτίκ' ἂν πα*ρασταῖεν οἱ δημιουργοὶ τού- 452
των ὧν ἐπῄνεσεν ὁ τὸ σκολιὸν ποιήσας, ἰατρός τε καὶ

metica ars? respondeam illi, sicut tu modo: Una est de his quorum vis in oratione posita est; et si me porro roget: Quorsum spectat? dicam ipsi: Ad par et impar, quid sit utrumque. si rursus quaerat: Artem vero ratiocinandi quamnam dicis? respondeam: Etiam haec est in numero earum quae oratione omnia perficiunt; et si praeterea ex me quaerat: Quorsum spectat? dicam, sicut illi qui rationes ad populum consignant: In ceteris quidem quae ratiocinandi artis est ratio, eadem est arithmeticae; in eodem est enim occupata, in pari et impari, in hoc autem ab illa differt quod, quomodo impar et par ad se ipsa et inter se, quod ad summam spectat, se habeant, anquirit ars ratiocinandi. et si quis astronomiam interroget et, me dicente, hanc quoque oratione perficere omnia, quaerat: Orationes vero astronomiae quorsum spectant, Socrate? reponam: Ad astrorum cursum et solis et lunae, qua ferantur inter se celeritate.

Gor. Recte vero tu dicis, Socrate.

So. Age dum etiam tu, Gorgia: est nimirum rhetorica in numero artium oratione omnia peragentium atque efficientium; annon?

Gor. Est ita.

So. Iam dic quorsum spectet? quid est illud quod tractant orationes quibus rhetorica utitur?

Gor. Maximae id sunt humanarum rerum, Socrate, et optimae.

So. At, Gorgia, ambiguum etiam hoc dicis necdum perspicuum. arbitror enim te audivisse in compotationibus canentes homines scolium illud carmen, in quo bona enumerant canentes, prospera videlicet valitudine uti optimum esse, secundum pulchrum esse, tertium, ut dicit auctor scolii, divitias habere non dolose comparatas.

Gor. Audivi sane, sed quid hoc dicis?

So. Quod statim ad te venire possint opifices eorum, quae celebravit scolii carminis auctor, medicus et

παιδοτρίβης καὶ χρηματιστής, καὶ εἴποι πρῶτον μὲν ὁ ἰατρὸς ὅτι Ὦ Σώκρατες, ἐξαπατᾷ σε Γοργίας· οὐ γάρ ἐστιν ἡ τούτου τέχνη περὶ τὸ μέγιστον ἀγαθὸν τοῖς ἀνθρώποις, ἀλλ' ἡ ἐμή. Εἰ οὖν αὐτὸν ἐγὼ ἐροίμην Σὺ δὲ τίς ὢν ταῦτα λέγεις; εἴποι ἂν ἴσως ὅτι Ἰατρός. Τί οὖν λέγεις; ἦ τὸ τῆς σῆς τέχνης ἔργον μέγιστόν ἐστιν ἀγαθόν; Πῶς γὰρ οὔ, φαίη ἂν ἴσως, ὦ Σώκρατες, ὑγίεια; τί δ' ἐστὶ μεῖζον ἀγαθὸν ἀν*θρώποις ὑγιείας; Εἰ δ' αὖ μετὰ τοῦτον ὁ παι- B
δοτρίβης εἴποι ὅτι Θαυμάζοιμί γ' ἄν, ὦ Σώκρατες, καὶ αὐτός, εἴ σοι ἔχει Γοργίας μεῖζον ἀγαθὸν ἐπιδεῖξαι τῆς αὑτοῦ τέχνης ἢ ἐγὼ τῆς ἐμῆς· εἴποιμ' ἂν αὖ καὶ πρὸς τοῦτον Σὺ δὲ δὴ τίς εἶ, ὦ ἄνθρωπε, καὶ τί τὸ σὸν ἔργον; Παιδοτρίβης, φαίη ἄν, τὸ δ' ἔργον μού ἐστι καλούς τε καὶ ἰσχυροὺς ποιεῖν τοὺς ἀνθρώπους τὰ σώματα. Μετὰ δὲ τὸν παιδοτρίβην εἴποι ἂν ὁ χρηματιστής, ὡς ἐγῷμαι, πάνυ καταφρονῶν ἁπάντων, Σκό*πει δῆτα, ὦ Σώκρατες, ἐάν σοι C
πλούτου φανῇ τι μεῖζον ἀγαθὸν ὂν ἢ παρὰ Γοργίᾳ ἢ παρ' ἄλλῳ ὁτῳοῦν. φαῖμεν ἂν οὖν πρὸς αὐτόν Τί δὲ δή; ἦ σὺ τούτου δημιουργός; Φαίη ἄν. Τίς ὤν; Χρηματιστής. Τί οὖν; κρίνεις σὺ μέγιστον ἀνθρώποις ἀγαθὸν εἶναι πλοῦτον; φήσομεν. Πῶς γὰρ οὔκ; ἐρεῖ. Καὶ μὴν ἀμφισβητεῖ γε Γοργίας ὅδε τὴν παρ' αὑτῷ τέχνην μείζονος ἀγαθοῦ αἰτίαν εἶναι ἢ τὴν σήν, φαῖμεν ἂν ἡμεῖς. δῆλον οὖν ὅτι τὸ μετὰ τοῦτο ἔροιτ' ἂν Καὶ τί ἐστι * τοῦτο τὸ ἀγαθόν; D
ἀποκρινάσθω Γοργίας. Ἴθι οὖν, νομίσας, ὦ Γοργία, ἐρωτᾶσθαι καὶ ὑπ' ἐκείνων καὶ ὑπ' ἐμοῦ, ἀπόκριναι, τί ἐστι τοῦτο ὅ φῂς σὺ μέγιστον ἀγαθὸν εἶναι τοῖς ἀνθρώποις καὶ σὲ δημιουργὸν εἶναι αὐτοῦ.

ΓΟΡ. Ὅπερ ἐστίν, ὦ Σώκρατες, τῇ ἀληθείᾳ μέγιστον ἀγαθὸν καὶ αἴτιον ἅμα μὲν ἐλευθερίας αὐτοῖς τοῖς ἀνθρώποις, ἅμα δὲ τοῦ ἄλλων ἄρχειν ἐν τῇ αὑτοῦ πόλει ἑκάστῳ.

ΣΩ. Τί οὖν δὴ τοῦτο λέγεις;

ΓΟΡ. Τὸ πείθειν ἔγωγ' οἷόν τ' εἶναι τοῖς * λόγοις καὶ E
ἐν δικαστηρίῳ δικαστὰς καὶ ἐν βουλευτηρίῳ βουλευτὰς καὶ ἐν-

palaestrae magister et quaestus faciendi peritus, et primum dicat medicus O Socrate, decipit te Gorgias; neque enim huius ars versatur in eo, quod maximum est hominibus bonum, sed mea. Quodsi ex eo quaeram: Quisnam tu es qui haec dicis? subiiciat forsitan: Medicus. Quid igitur dicis? numquid tuae artis opus maximum est bonum? Quidni, dixerit fortasse, Socrate, sanitas sit? quodnam est maius bonum hominibus sanitate? Ac si post hunc palaestrae magister dicat: Mirer profecto, Socrate, ipse quoque, si tibi possit Gorgias maius bonum ostendere ex ipsius arte proficiscens, quam ego ex mea: dicam etiam huic: Tu vero quis es, homo: et quodnam opus tuum? Palaestrae magister, reponat, opus vero meum est pulchros et validos efficere homines quod ad corpora spectat. Post palaestrae deinde magistrum dixerit quaestus faciendi peritus, ut opinor, omnino contemnens omnes: Considera, quaeso, Socrate, num tibi divitiis reperiatur maius bonum vel apud Gorgiam vel apud alium quempiam. Tum reponamus ipsi: Quid tandem? tune eius opifex? Affirmet. Quisnam es? Quaestus faciendi peritus. Quid igitur? censesne maximum hominibus bonum esse divitias? dicemus. Quidni? respondebit. Iam vero contendit hic Gorgias suam artem maius bonum efficere quam tuam, reponemus ipsi, et patet ipsum deinde interrogaturum esse: Et quodnam est hoc bonum? respondeto Gorgias. Age igitur, Gorgia, existimans te interrogari et ab illis et a me, responde, quid sit illud quod tu ais maximum bonum esse hominibus teque ipsius esse opificem.

Gor. Id quod revera, Socrate, maximum est bonum et efficit, ut simul liberi sint ipsi homines simulque sua quisque in urbe aliis imperet.

So. Quid igitur hoc dicis?

Gor. Persuadere equidem, dico posse orationibus et in iudicio iudicibus et in senatu senatoribus et in con-

ἐκκλησίᾳ ἐκκλησιαστὰς καὶ ἐν ἄλλῳ ξυλλόγῳ παντὶ, ὅςτις ἂν πολιτικὸς ξύλλογος γίγνηται. καίτοι ἐν ταύτῃ τῇ δυνάμει δοῦλον μὲν ἕξεις τὸν ἰατρόν, δοῦλον δὲ τὸν παιδοτρίβην, ὁ δὲ χρηματιστὴς οὗτος ἄλλῳ ἀναφανήσεται χρηματιζόμενος καὶ οὐχ αὑτῷ, ἀλλὰ σοὶ τῷ δυναμένῳ λέγειν καὶ πείθειν τὰ πλήθη.

ΣΩ. Νῦν μοι δοκεῖς δηλῶσαι, ὦ Γοργία, ἐγγύτατα τὴν ῥητορι*κὴν ἥντινα τέχνην ἡγεῖ εἶναι, καὶ εἴ τι ἐγὼ 453 ξυνίημι, λέγεις ὅτι πειθοῦς δημιουργός ἐστιν ἡ ῥητορική, καὶ ἡ πραγματεία αὐτῆς ἅπασα καὶ τὸ κεφάλαιον εἰς τοῦτο τελευτᾷ· ἢ ἔχεις τι λέγειν ἐπὶ πλέον τὴν ῥητορικὴν δύνασθαι, ἢ πειθὼ τοῖς ἀκούουσιν ἐν τῇ ψυχῇ ποιεῖν;

ΓΟΡ. Οὐδαμῶς, ὦ Σώκρατες, ἀλλά μοι δοκεῖς ἱκανῶς ὁρίζεσθαι· ἔστι γὰρ τοῦτο τὸ κεφάλαιον αὐτῆς.

ΣΩ. Ἄκουσον δή, ὦ Γοργία. ἐγὼ γὰρ εὖ ἴσθ᾽ ὅτι, ὡς ἐμαυτὸν πείθω, εἴπερ * τις ἄλλος ἄλλῳ διαλέγεται βουλόμενος εἰδέναι αὐτὸ τοῦτο περὶ ὅτου ὁ λόγος ἐστί, καὶ ἐμὲ εἶναι τούτων ἕνα· ἀξιῶ δὲ καὶ σέ. B

ΓΟΡ. Τί οὖν δή, ὦ Σώκρατες;

ΣΩ. Ἐγὼ ἐρῶ νῦν. ἐγὼ τὴν ἀπὸ τῆς ῥητορικῆς πειθώ, ἥτις ποτ᾽ ἐστὶν ἣν σὺ λέγεις καὶ περὶ ὧν τινῶν πραγμάτων ἐστὶ πειθώ, σαφῶς μὲν εὖ ἴσθ᾽ ὅτι οὐκ οἶδα, οὐ μὴν ἀλλ᾽ ὑποπτεύω γε, ἣν οἶμαί σε λέγειν καὶ περὶ ὧν· οὐδὲν μέντοι ἧττον ἐρήσομαί σε, τίνα ποτὲ λέγεις τὴν πειθὼ τὴν ἀπὸ τῆς ῥη*τορικῆς καὶ περὶ τίνων C αὐτὴν εἶναι. Τοῦ οὖν ἕνεκα δὴ αὐτὸς ὑποπτεύων σὲ ἐρήσομαι, ἀλλ᾽ οὐκ αὐτὸς λέγω; οὐ σοῦ ἕνεκα, ἀλλὰ τοῦ λόγου, ἵνα οὕτω προΐῃ, ὡς μάλιστ᾽ ἂν ἡμῖν καταφανὲς ποιοῖ περὶ ὅτου λέγεται. σκόπει γὰρ εἴ σοι δοκῶ δικαίως ἀνερωτᾶν σε. ὥςπερ ἂν εἰ ἐτύγχανόν σε ἐρωτῶν Τίς ἐστι τῶν ζωγράφων Ζεῦξις; εἴ μοι εἶπες ὅτι Ὁ τὰ ζῶα γράφων, ἆρ᾽ οὐκ ἂν δικαίως σε ἠρόμην Ὁ τὰ ποῖα τῶν ζώων γράφων καὶ ποῦ;

ΓΟΡ. Πάνυ γε.

cione concionatoribus et in reliquis coetibus omnibus, quicumque sunt civiles coetus. hac vero instructus potestate servum habebis medicum, servum palaestrae magistrum, quaestus autem faciendi peritus ille alii reperietur quaestum faciens, non sibi, sed tibi qui potes dicere et persuadere multitudini.

So. Nunc mihi videris declarasse, Gorgia, proxime rhetoricam quamnam censeas artem esse, et si quid ego intelligo, dicis persuadendi opificem esse rhetoricam, et operam ipsius omnem atque summam huc spectare; an habes dicere plus rhetoricam posse, quam persuasionem audientium animis iniicere?

Gor. Minime vero, Socrate, sed satis mihi videris definire; est enim haec ipsius summa.

So. Audi igitur, Gorgia. etenim probe scias, si quisquam cum altero colloquatur ut cognoscat id ipsum quod agatur, me sane, ut mihi persuadeo, in horum esse numero; puto etiam te.

Gor. Quid igitur, Socrate?

So. Ego nunc dicam. persuasio illa a rhetorica proficiscens, quam dicis, quaenam sit in quibusque rebus versetur, probe scias me non dilucide intelligere; verumtamen suspicor fere, quam arbitrer te dicere et in quibus versantem. nihilo tamen minus quaeram ex te, quam tandem dicas persuasionem a rhetorica proficiscentem et in quibusnam rebus illam quidem versantem. Cur tandem ipse suspicans te rogabo, ac non ipse dico? Non tua causa, sed orationis gratia, quo ita procedat, ut quam maxime nobis perspicuum id faciat, de quo quaeritur. considera enim num tibi videar iure interrogare te. quemadmodum si ex te quaererem: Quis est in pictoribus Zeuxis? si mihi reponeres: Is qui animalia pingit, nonne iure te rogarem: Qualia animalia pingit et quorsum?

Gor. Sane quidem.

* ΣΩ. Ἆρα διὰ τοῦτο, ὅτι καὶ ἄλλοι εἰσὶ ζωγράφοι D γράφοντες ἄλλα πολλὰ ζῶα;

ΓΟΡ. Ναί.

ΣΩ. Εἰ δέ γε μηδεὶς ἄλλος ἢ Ζεῦξις ἔγραφε, καλῶς ἄν σοι ἀπεκέκριτο.

ΓΟΡ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΣΩ. Ἴθι δὴ καὶ περὶ τῆς ῥητορικῆς εἰπέ Πότερόν σοι δοκεῖ πειθὼ ποιεῖν ἡ ῥητορικὴ μόνη, ἢ καὶ ἄλλαι τέχναι; λέγω δὲ τὸ τοιόνδε· ὅςτις διδάσκει ὁτιοῦν πρᾶγμα, πότερον ὃ διδάσκει πείθει, ἢ οὔ;

ΓΟΡ. Οὐ δῆτα, ὦ Σώκρατες, ἀλλὰ πάντων μάλιστα πείθει.

* ΣΩ. Πάλιν δ' εἰ ἐπὶ τῶν αὐτῶν τεχνῶν λέγομεν E ὥνπερ νῦν δή, ἡ ἀριθμητικὴ οὐ διδάσκει ἡμᾶς, ὅσα ἐστὶ τὰ τοῦ ἀριθμοῦ, καὶ ὁ ἀριθμητικὸς ἄνθρωπος;

ΓΟΡ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ πείθει;

ΓΟΡ. Ναί.

ΣΩ. Πειθοῦς ἄρα δημιουργός ἐστι καὶ ἡ ἀριθμητική.

ΓΟΡ. Φαίνεται.

ΣΩ. Οὐκοῦν ἐάν τις ἐρωτᾷ ἡμᾶς Ποίας πειθοῦς καὶ περὶ τί; ἀποκρινούμεθά που αὐτῷ ὅτι Τῆς διδασκαλικῆς τῆς περὶ τὸ ἄρτιόν τε καὶ τὸ περιττὸν ὅσον ἐστί· * καὶ 454 τὰς ἄλλας ἃς νῦν δὴ ἐλέγομεν τέχνας ἁπάσας ἕξομεν ἀποδεῖξαι πειθοῦς δημιουργοὺς οὔσας καὶ ἧςτινος καὶ περὶ ὅ τι· ἢ οὔ;

ΓΟΡ. Ναί.

ΣΩ. Οὐκ ἄρα ῥητορικὴ μόνη πειθοῦς ἐστὶ δημιουργός.

ΓΟΡ. Ἀληθῆ λέγεις.

ΣΩ. Ἐπειδὴ τοίνυν οὐ μόνη ἀπεργάζεται τοῦτο τὸ ἔργον, ἀλλὰ καὶ ἄλλαι, δικαίως, ὥςπερ περὶ τοῦ ζωγράφου, μετὰ τοῦτο ἐπανεροίμεθ' ἂν τὸν λέγοντα, Ποίας δὴ πειθοῦς καὶ τῆς περὶ τί πειθοῦς ἡ ῥητορική ἐστι τέχνη; ἢ οὐ δοκεῖ σοι * δίκαιον εἶναι ἐπανερέσθαι; B

ΓΟΡ. Ἔμοιγε.

ΣΩ. Ἀπόκριναι δή, ὦ Γοργία, ἐπειδή γε καὶ σοὶ δοκεῖ οὕτως.

So. Nonne propterea quod alii quoque ſunt pictores alia multa animalia pingentes?

Gor. Vero.

So. Quodſi nullus alius praeter Zeuxin pingeret, ita bene a te reſponſum eſſet.

Gor. Quidni?

So. Age dum etiam de rhetorica dic: Num tibi videtur perſuaſionem efficere rhetorica ſola, an etiam aliae artes? dico autem hoc: qui docet rem quampiam, num id quod docet perſuadet, necne?

Gor. Immo, Socrate, omnium maxime perſuadet.

So. Rurſum vero ſi de iſdem artibus dicimus, de quibus ſupra, arithmetica nonne docet nos quaecumque ad numerum pertinent, et arithmeticus homo?

Gor. Sane quidem.

So. Nonne etiam perſuadet?

Gor. Vero.

So. Perſuadendi ergo opifex eſt etiam arithmetica.

Gor. Patet.

So. Nonne ſi quis quaerat ex nobis: Qualis perſuaſionis et quorſum ſpectantis? reſpondeamus ei: Illius quae nos docet par et impar quantum ſit; et ceteras quas ſupra memoravimus artes omnes poterimus demonſtrare perſuaſionis opifices eſſe, et cuiusnam quorſusque ſpectantis; nonne?

Gor. Ita.

So. Non igitur rhetorica ſola perſuadendi eſt opifex.

Gor. Vera dicis.

So. Quandoquidem igitur non ſola conficit hoc opus, ſed aliae quoque, iure, ſicut de pictore, deinde rogabimus dicentem: Qualis tandem perſuaſionis quorſusque ſpectantis ars eſt rhetorica? annon tibi videtur iure id quaeri?

Gor. Mihi vero.

So. Reſponde igitur, Gorgia, quandoquidem tibi quoque ita videtur.

ΓΟΡ. Ταύτης τοίνυν τῆς πειθοῦς λέγω, ὦ Σώκρατες, τῆς ἐν τοῖς δικαστηρίοις καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ὄχλοις, ὥσπερ καὶ ἄρτι ἔλεγον, καὶ περὶ τούτων ἅ ἐστι δίκαιά τε καὶ ἄδικα.

ΣΩ. Καὶ ἐγώ τοι ὑπώπτευον ταύτην σε λέγειν τὴν πειθὼ καὶ περὶ τούτων, ὦ Γοργία· ἀλλ' ἵνα μὴ θαυμάζῃς, ἐὰν ὀλίγον ὕστερον τοιοῦτόν τί σε ἀνέρωμαι, ὃ δοκεῖ * μὲν C δῆλον εἶναι, ἐγὼ δ' ἐπανερωτῶ, ὅπερ γὰρ λέγω, τοῦ ἑξῆς ἕνεκα περαίνεσθαι τὸν λόγον ἐρωτῶ, οὐ σοῦ ἕνεκα, ἀλλ' ἵνα μὴ ἐθιζώμεθα ὑπονοοῦντες προαρπάζειν ἀλλήλων τὰ λεγόμενα, ἀλλὰ σὺ τὰ σαυτοῦ κατὰ τὴν ὑπόθεσιν, ὅπως ἂν βούλῃ, περαίνῃς.

ΓΟΡ. Καὶ ὀρθῶς γέ μοι δοκεῖς ποιεῖν, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Ἴθι δὴ καὶ τόδε ἐπισκεψώμεθα. καλεῖς τι μεμαθηκέναι;

ΓΟΡ. Καλῶ.

ΣΩ. Τί δέ; πεπιστευκέναι;

ΓΟΡ. Ἔγωγε.

ΣΩ. Πότερον * οὖν ταὐτὸν δοκεῖ σοι εἶναι μεμαθηκέναι καὶ πεπιστευκέναι καὶ μάθησις καὶ πίστις, ἢ ἄλλο τι; D

ΓΟΡ. Οἴομαι μὲν ἔγωγε, ὦ Σώκρατες, ἄλλο.

ΣΩ. Καλῶς γὰρ οἴει· γνώσει δὲ ἐνθένδε. εἰ γάρ τίς σε ἔροιτο Ἆρ' ἔστι τις, ὦ Γοργία, πίστις ψευδὴς καὶ ἀληθής; φαίης ἄν, ὡς ἐγῷμαι.

ΓΟΡ. Ναί.

ΣΩ. Τί δέ; ἐπιστήμη ἐστὶ ψευδὴς καὶ ἀληθής;

ΓΟΡ. Οὐδαμῶς.

ΣΩ. Δῆλον γὰρ οὖν ὅτι οὐ ταὐτόν ἐστιν.

ΓΟΡ. Ἀληθῆ λέγεις.

ΣΩ. Ἀλλὰ μὴν οἵ τέ γε μεμαθηκότες πε*πεισμένοι E εἰσὶ καὶ οἱ πεπιστευκότες.

ΓΟΡ. Ἔστι ταῦτα.

ΣΩ. Βούλει οὖν δύο εἴδη θῶμεν πειθοῦς, τὸ μὲν πίστιν παρεχόμενον ἄνευ τοῦ εἰδέναι, τὸ δ' ἐπιστήμην;

Gor. Hanc vero persuasionem dico, Socrate, quae in iudiciis ceterisque hominum coetibus, quemadmodum supra iam dixi, efficitur, et illa quidem ad iusta et iniusta spectans.

So. Equidem ipse suspicatus sum hanc te dicere persuasionem et huc spectantem, Gorgia; sed ut ne mireris, si paullo post tale quid te interrogem, quod, licet videatur perspicuum esse, tamen rogo, hanc ob causam, quemadmodum dico, ut ordine perficiatur oratio, interrogo, non tua causa, ne videlicet assuescamus coniecturam capientes praeripere inter nos dicenda, sed tu id quod sentis secundum propositum, quomodocumque velis, perficias.

Gor. Et recte quidem mihi videris facere, Socrate.

So. Age dum etiam hoc anquiramus. dicisne aliquid percipere?

Gor. Dico.

So. Quid vero? num fidem habere?

Gor. Ego vero.

So. Utrum igitur idem videtur tibi esse percipere et fidem habere, perceptio et fides, an diversum?

Gor. Arbitror equidem, Socrate, diversum.

So. Pulchre vero arbitraris, cognosces autem hinc: etenim si quis ex te quaerat: Estne, Gorgia, fides aliqua falsa et vera? dicas, ut arbitror.

Gor. Vero.

So. Quid vero, scientiane est falsa et vera?

Gor. Minime vero.

So. Apparet igitur non esse idem.

Gor. Verum dicis.

So. Iam vero tum qui percipiunt persuasi sunt tum qui fidem habent.

Gor. Sunt ista.

So. Visne igitur duas species ponamus persuasionis, alteram quae fidem faciat sine scientia, alteram quae scientiam efficiat?

ΓΟΡ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Ποτέραν οὖν ἡ ῥητορικὴ πειθὼ ποιεῖ ἐν δικαστηρίοις τε καὶ τοῖς ἄλλοις ὄχλοις περὶ τῶν δικαίων τε καὶ ἀδίκων; ἐξ ἧς τὸ πιστεύειν γίγνεται ἄνευ τοῦ εἰδέναι, ἢ ἐξ ἧς τὸ εἰδέναι;

ΓΟΡ. Δῆλον δήπου, ὦ Σώκρατες, ὅτι ἐξ ἧς τὸ πιστεύειν.

ΣΩ. Ἡ ῥητορικὴ ἄρα, ὦ Γοργία, ὡς ἔοικε, πειθοῦς *δημιουργός ἐστι πιστευτικῆς, ἀλλ' οὐ διδασκαλικῆς περὶ 455 τὸ δίκαιόν τε καὶ ἄδικον.

ΓΟΡ. Ναί.

ΣΩ. Οὐδ' ἄρα διδασκαλικὸς ὁ ῥήτωρ ἐστὶ δικαστηρίων τε καὶ τῶν ἄλλων ὄχλων δικαίων τε πέρι καὶ ἀδίκων, ἀλλὰ πιστικὸς μόνον· οὐ γὰρ δήπου ὄχλον γ' ἂν δύναιτο τοσοῦτον ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ διδάξαι οὕτω μεγάλα πράγματα.

ΓΟΡ. Οὐ δῆτα.

ΣΩ. Φέρε δή, ἴδωμεν τί ποτε καὶ λέγομεν περὶ τῆς ῥητορικῆς· ἐγὼ μὲν γάρ τοι οὐδ' * αὐτός πω δύναμαι κα- B τανοῆσαι ὅ τι λέγω. ὅταν περὶ ἰατρῶν αἱρέσεως ᾖ τῇ πόλει ξύλλογος ἢ περὶ ναυπηγῶν ἢ περὶ ἄλλου τινὸς δημιουργικοῦ ἔθνους, ἄλλο τι τότε ὁ ῥητορικὸς οὐ ξυμβουλεύσει; δῆλον γὰρ ὅτι ἐν ἑκάστῃ αἱρέσει τὸν τεχνικώτατον δεῖ αἱρεῖσθαι· οὐδ' ὅταν τειχῶν πέρι οἰκοδομήσεως ἢ λιμένων κατασκευῆς ἢ νεωρίων, ἀλλ' οἱ ἀρχιτέκτονες· οὐδ' αὖ ὅταν στρατηγῶν αἱρέσεως πέρι ἢ τάξεώς τινος πρὸς πολεμίους ἢ χωρίων καταλή*ψεως ξυμβουλὴ ᾖ, ἀλλ' οἱ στρατη- C γικοὶ τότε ξυμβουλεύσουσιν, οἱ ῥητορικοὶ δὲ οὔ· ἢ πῶς λέγεις, ὦ Γοργία, τὰ τοιαῦτα; ἐπειδὴ γὰρ αὐτός τέ φης ῥήτωρ εἶναι καὶ ἄλλους ποιεῖν ῥητορικούς, εὖ ἔχει τὰ τῆς σῆς τέχνης παρὰ σοῦ πυνθάνεσθαι· καὶ ἐμὲ νῦν νόμισον καὶ τὸ σὸν σπεύδειν· ἴσως γὰρ καὶ τυγχάνει τις τῶν ἔνδον ὄντων μαθητής σου βουλόμενος γενέσθαι· ὡς ἐγώ τινας σχεδὸν καὶ συχνοὺς αἰσθάνομαι, οἳ ἴσως αἰσχύνοιντ' ἂν σε ἀνερέσθαι. ὑπ' ἐμοῦ οὖν ἀνερω*τώμενος D νόμισον καὶ ὑπ' ἐκείνων ἀνερωτᾶσθαι Τί ἡμῖν, ὦ

Gor. Sane quidem.

So. Utram igitur rhetorica persuasionem efficit in iudiciis ceterisque hominum coetibus de iustis et iniustis? eamne, ex qua fides exsistat sine scientia, an eam, ex qua scientia?

Gor. Dubium non est, Socrate, quin eam ex qua fides efflorescat.

So. Rhetorica ergo, Gorgia, ut perspicitur, persuasionis opifex est fidem, non doctrinam efficientis de iusto et iniusto.

Gor. Ita.

So. Quocirca rhetor non docendi peritus est iudicia ceterosque coetus iusta et iniusta, sed fidei tantum faciendae; neque enim coetum poterit tam magnum brevi tempore docere tantas res.

Gor. Minime vero.

So. Age dum, videamus quid tandem dicamus de rhetorica; nam ne ipse quidem adhuc possum perspicere id quod dico. quum de medicis creandis civilis est congregatio vel de fabris navalibus vel de alio quopiam opificum genere, nonne tum rhetor non consulitur? patet enim in creatione artificiosissimum quemque creandum esse; neque quum de muris exstruendis vel portibus navalibusve aedificandis consultatur, sed architecti consuluntur; neque etiam, quando de ducibus creandis vel de acie instruenda adversus hostes vel de castellis capiendis consultatio est, sed rei imperatoriae periti tum consultabunt, non rhetores; an quomodo statuis, Gorgia, de his? quandoquidem enim et te ipsum profiteris rhetorem esse et alios te reddere rhetoricae peritos, consentaneum est quae tuae sint artis ex te sciscitari; atque me existimato nunc etiam tibi studere. quippe forsitan quispiam eorum qui intus sunt se cupiat discipulum tuum fieri; atque multos fere equidem animadverto qui haud dubie vereantur te rogare; quocirca si a me interrogaris, existimato etiam ab illis te interrogari: Quid nobis,

Γοργία, ἔσται ἐάν σοι ξυνῶμεν; περὶ τίνων τῇ πόλει ξυμ-
βουλεύειν οἷοί τ' ἐσόμεθα; πότερον περὶ δικαίου μόνου
καὶ ἀδίκου, ἢ καὶ περὶ ὧν νῦν δὴ Σωκράτης ἔλεγε; Πειρῶ
οὖν αὐτοῖς ἀποκρίνεσθαι.

ΓΟΡ. Ἀλλ' ἐγώ σοι πειράσομαι, ὦ Σώκρατες, σαφῶς
ἀποκαλύψαι τὴν τῆς ῥητορικῆς δύναμιν ἅπασαν· αὐτὸς γὰρ
καλῶς ὑφηγήσω. οἶσθα γὰρ δήπου ὅτι τὰ νεώρια ταῦτα καὶ
τὰ τείχη τὰ τῶν *) * Ἀθηναίων καὶ ἡ τῶν λιμένων κατα- B
σκευὴ ἐκ τῆς Θεμιστοκλέους ξυμβουλῆς γέγονε, τὰ δ' ἐκ τῆς
Περικλέους, ἀλλ' οὐκ ἐκ τῆς **) τῶν δημιουργῶν.

ΣΩ. Λέγεται ταῦτα, ὦ Γοργία, περὶ Θεμιστοκλέους·
Περικλέους δὲ καὶ αὐτὸς ἤκουον ὅτε ξυνεβούλευεν ἡμῖν
περὶ τοῦ διὰ μέσου τείχους.

ΓΟΡ. Καὶ ὅταν γέ τις αἵρεσις ᾖ, ὧν δὴ * σὺ ἔλε- 456
γες, ὦ Σώκρατες, ὁρᾷς ὅτι οἱ ῥήτορές εἰσιν οἱ ξυμβουλεύ-
οντες καὶ οἱ νικῶντες τὰς γνώμας περὶ τούτων.

ΣΩ. Ταῦτα καὶ θαυμάζων, ὦ Γοργία, πάλαι ἐρωτῶ
ἥτις ποτὲ ἡ δύναμίς ἐστι τῆς ῥητορικῆς· δαιμονία γάρ τις
ἔμοιγε καταφαίνεται τὸ μέγεθος οὕτω σκοποῦντι.

ΓΟΡ. Εἰ πάντα γε εἰδείης, ὦ Σώκρατες, ὅτι, ὡς ἔπος
εἰπεῖν, ἁπάσας τὰς δυνάμεις ξυλλαβοῦσα ὑφ' αὑτῇ ἔχει. μέγα δέ
* σοι τεκμήριον ἐρῶ· πολλάκις γὰρ ἤδη ἔγωγε μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ B
καὶ μετὰ τῶν ἄλλων ἰατρῶν εἰσελθὼν παρά τινα τῶν καμνόν-
των οὐχὶ ἐθέλοντα ἢ φάρμακον πιεῖν ἢ τεμεῖν ἢ καῦσαι παρα-
σχεῖν τῷ ἰατρῷ, οὐ δυναμένου τοῦ ἰατροῦ πεῖσαι, ἐγὼ ἔπεισα
οὐκ ἄλλῃ τέχνῃ ἢ τῇ ῥητορικῇ. φημὶ δὲ καὶ εἰς πόλιν ὅπῃ ***)
βούλει ἐλθόντα ῥητορικὸν ἄνδρα καὶ ἰατρόν, εἰ δέοι λόγῳ δια-
γωνίζεσθαι ἐν ἐκκλησίᾳ ἢ ἐν ἄλλῳ τινὶ ξυλλόγῳ, ὁπότερον δεῖ
αἱρεθῆναι, ῥήτορα ἢ ἰα*τρόν, οὐδαμοῦ ἂν φανῆναι τὸν ἰα- C
τρόν, ἀλλ' αἱρεθῆναι ἂν τὸν εἰπεῖν δυνατόν, εἰ βούλοιτο. καὶ
εἰ πρὸς ἄλλον γε δημιουργὸν ὁντινοῦν ἀγωνίζοιτο, πείσει-
εν ἂν αὑτὸν ἑλέσθαι ὁ ῥητορικὸς μᾶλλον ἢ ἄλλος ὁστισοῦν·
οὐ γάρ ἐστι περὶ ὅτου οὐκ ἂν πιθανώτερον εἴποι ὁ ῥη-
τορικός, ἢ ἄλλος ὁστισοῦν τῶν δημιουργῶν ἐν πλήθει. Ἡ
μὲν οὖν δύναμις τοσαύτη ἐστὶ καὶ τοιαύτη τῆς τέχνης.

*) γρ. τῶν Ἀθηναίων. ἄλλ. τὰ Ἀθηναίων.
) γρ. ἐκ τῶν δ. *) ἄλλ. ὅποι.

Gorgia, erit, si te utemur? de quibusnam rebus civitati consulere poterimus? utrum de iusto tantum et iniusto, an etiam de iis quae Socrates modo memoravit? Conare igitur his respondere.

Gor. At ego tibi conabor, Socrate, manifesto aperire rhetoricae vim universam; ipse enim bene praeivisti. scis videlicet haud dubie haec navalia et muros Atheniensium et portuum exstructionem partim Themistoclis consilio facta esse partim Periclis, non opificum.

So. Dicitur hoc, Gorgia, de Themistocle, Periclem vero ipse etiam audivi, quum consilium nobis daret de medio muro.

Gor. Et quando creandi sunt illi, quos supra memorasti, Socrate, vides rhetores esse, qui in consilium adhibeantur quorumque sententia vincat in his.

So. Hoc ipsum admirans, Gorgia, iamdudum interrogo quae tandem sit vis rhetoricae; divina enim quadam mihi videtur magnitudine esse ita reputanti.

Gor. Sane si omnia scires, Socrate, prope omnes videlicet vires ipsam in se continere. magnum vero tibi argumentum afferam. etenim saepius iam cum fratre ceterisque medicis accedens ad aegrotantem aliquem, qui neque medicamentum bibere neque ad secandum vel urendum se dedere vellet medico, si persuadere medicus non posset, ego persuasi nulla alia arte nisi rhetorica. aio etiam in urbem, quamcunque vis, si venerint rhetor et medicus verbisque disceptare debeant in concione vel alia quapiam congregatione, utrum oporteat creari, rhetorem an medicum, pro nihilo visurum esse medicum, sed creatum iri dicendi peritum, siquidem voluerit. et si cum alio opifice, quicumque est, decertet, persuadeat ut ipse creetur, rhetor magis quam alius ullus; nihil est enim, de quo non ad persuadendum accommodatius dicat rhetor, quam alius ullus opificum apud populum. Vis igitur tanta est et talis huius artis.

δεῖ μέντοι, ὦ Σώκρατες, τῇ ῥητορικῇ χρῆσθαι, ὥσπερ τῇ ἄλλῃ πάσῃ ἀγωνίᾳ· καὶ γὰρ * τῇ ἄλλῃ ἀγωνίᾳ οὐ τούτου ἕνεκα D
δεῖ πρὸς ἅπαντας χρῆσθαι ἀνθρώπους· ὅτι ἔμαθέ τις πυκτεύειν τε καὶ παγκρατιάζειν καὶ ἐν ὅπλοις μάχεσθαι, ὥστε κρείττων εἶναι καὶ φίλων καὶ ἐχθρῶν, οὐδὲ τούτου ἕνεκα τοὺς φίλους δεῖ τύπτειν οὐδὲ κεντεῖν τε καὶ ἀποκτιννύναι· οὐδέ γε μὰ Δί', ἐάν τις εἰς παλαίστραν φοιτήσας, εὖ ἔχων τὸ σῶμα καὶ πυκτικὸς γενόμενος, ἔπειτα τὸν πατέρα τύπτῃ καὶ τὴν μητέρα ἤ ἄλλον τινὰ τῶν οἰκείων ἢ τῶν φίλων, οὐ * τούτου ἕνεκα δεῖ E
τοὺς παιδοτρίβας καὶ τοὺς ἐν τοῖς ὅπλοις διδάσκοντας μάχεσθαι μισεῖν τε καὶ ἐκβάλλειν ἐκ τῶν πόλεων· ἐκεῖνοι μὲν γὰρ παρέδοσαν ἐπὶ τῷ δικαίως χρῆσθαι τούτοις πρὸς τοὺς πολεμίους καὶ τοὺς ἀδικοῦντας, ἀμυνομένους, μὴ ὑπάρχοντας, οἱ * δὲ μεταστρέψαντες χρῶνται τῇ ἰσχύϊ καὶ τῇ τέχνῃ οὐκ ὀρθῶς. 457
οὔκουν οἱ διδάξαντες πονηροί, οὐδὲ ἡ τέχνη οὔτε αἰτία οὔτε πονηρὰ τούτου ἕνεκά ἐστιν, ἀλλ' οἱ μὴ χρώμενοι, οἶμαι, ὀρθῶς. Ὁ αὐτὸς δὴ λόγος καὶ περὶ τῆς ῥητορικῆς. δυνατὸς μὲν γὰρ πρὸς ἅπαντάς ἐστιν ὁ ῥήτωρ καὶ περὶ παντὸς λέγειν, ὥστε πιθανώτερος εἶναι ἐν τοῖς πλήθεσιν ἔμβραχυ περὶ ὅτου ἂν βούληται· ἀλλ' οὐδέν τι * μᾶλλον τούτου ἕνεκα δεῖ οὔτε τοὺς ἰατροὺς τὴν B
δόξαν ἀφαιρεῖσθαι, ὅτι δύναιτο ἂν τοῦτο ποιῆσαι, οὔτε τοὺς ἄλλους δημιουργούς, ἀλλὰ δικαίως καὶ τῇ ῥητορικῇ χρῆσθαι, ὥσπερ καὶ τῇ *) ἀγωνίᾳ. ἐὰν δέ, οἶμαι, ῥητορικὸς γενόμενός τις κᾆτα ταύτῃ τῇ δυνάμει καὶ τῇ τέχνῃ ἀδικῇ, οὐ τὸν διδάξαντα δεῖ μισεῖν τε καὶ ἐκβάλλειν ἐκ τῶν πόλεων· ἐκεῖνος μὲν γὰρ ἐπὶ δικαίᾳ χρείᾳ παρέδω*κεν, ὁ δ' ἐναντίως χρῆται. τὸν C
οὖν οὐκ ὀρθῶς χρώμενον μισεῖν δίκαιον καὶ ἐκβάλλειν καὶ ἀποκτιννύναι, ἀλλ' οὐ τὸν διδάξαντα.

ΣΩ. Οἶμαι, ὦ Γοργία, καὶ σὲ ἔμπειρον εἶναι πολλῶν λόγων καὶ καθεωρακέναι ἐν αὐτοῖς τὸ τοιόνδε, ὅτι οὐ ῥαδίως δύνανται οἱ ἄνθρωποι, περὶ ὧν ἂν ἐπιχειρήσωσι διαλέγεσθαι, διορισάμενοι πρὸς ἀλλήλους καὶ μαθόντες καὶ διδάξαντες ἑαυτούς, οὕτω διαλύεσθαι τὰς ξυνουσίας, * ἀλλ' ἐὰν περί του ἀμφισβητήσωσι καὶ μὴ φῇ D

---

*) ἴσ. τῇ ἄλλῃ.

oportet tamen, Socrate, ita uti rhetorica, ut reliquis artibus concertatoriis omnibus; nam reliquas quoque artes concertatorias non hanc ob caussam oportet omnibus adhiberi hominibus; scilicet quod quis didicit pugnis certare, pancratium exercere et armis pugnare, ita ut superior sit et amicis et inimicis, neque iccirco amicos debet percutere vel vulnerare et interficere, neque per Iovem, si quis, qui in palaestram ventitando robustus et pugil factus est, patrem percutit et matrem vel alium quempiam familiarium aut amicorum, iccirco consentaneum est palaestrae magistros eosque qui armis pugnandi artem docent odisse et expellere ex urbibus; hi enim tradiderunt artem suam eo consilio, ut iuste illi eam adhiberent adversus hostes et iniuste facientes, sese defendentes, non adorientes; illi vero adhibent robur artemque non recte. itaque non qui docuerunt improbi sunt, neque ars in culpa et improba iccirco est, sed, ut opinor, qui non recte ea utuntur. Et eadem ratio est rhetoricae. potest enim apud omnes rhetor et de omnibus dicere, ita ut maxime persuadeat multitudini quodcumque denique voluerit; nihilo tamen magis iccirco neque de medicorum debet neque de ceterorum opificum fama detrahere, quod hoc facere possit, sed iuste etiam rhetoricam adhibere, sicut reliquas artes concertatorias. si quis vero, opinor, rhetor factus est et deinde hac vi et arte iniuste facit, non eum qui docuit convenit odisse et expellere ex urbibus; hic enim ad iustum usum eam tradidit, ille vero contrario modo ea utitur. quocirca hunc qui non recte ea utitur, odisse debemus et expellere et interficere, non eum qui docuit.

So. Arbitror, Gorgia, te quoque expertum esse multos sermones et animadvertisse in iis hoc, non facile posse homines, quum, de quibus instituerint disserere, inter se definierint, discentes et sese docentes, tum demum dimittere disputationem; sed si de re quapiam ambigant

δεῖ μέντοι, ὦ Σώκρατες, τῇ ῥητορικῇ χρῆσθαι, ὥςπερ τῇ
ἄλλῃ πάσῃ ἀγωνίᾳ· καὶ γὰρ * τῇ ἄλλῃ ἀγωνίᾳ οὐ τούτου ἕνεκα D
δεῖ πρὸς ἅπαντας χρῆσθαι ἀνθρώπους· ὅτι ἔμαθέ τις πυκτεύ-
ειν τε καὶ παγκρατιάζειν καὶ ἐν ὅπλοις μάχεσθαι, ὥςτε κρείτ-
των εἶναι καὶ φίλων καὶ ἐχθρῶν, οὐδὲ τούτου ἕνεκα τοὺς φί-
λους δεῖ τύπτειν οὐδὲ κεντεῖν τε καὶ ἀποκτιννύναι· οὐδέ γε
μὰ Δί', ἐάν τις εἰς παλαίστραν φοιτήσας, εὖ ἔχων τὸ σῶμα καὶ
πυκτικὸς γενόμενος, ἔπειτα τὸν πατέρα τύπτῃ καὶ τὴν μητέρα
ἢ ἄλλον τινὰ τῶν οἰκείων ἢ τῶν φίλων, οὐ * τούτου ἕνεκα δεῖ E
τοὺς παιδοτρίβας καὶ τοὺς ἐν τοῖς ὅπλοις διδάσκοντας μάχε-
σθαι μισεῖν τε καὶ ἐκβάλλειν ἐκ τῶν πόλεων· ἐκεῖνοι μὲν γὰρ
παρέδοσαν ἐπὶ τῷ δικαίως χρῆσθαι τούτοις πρὸς τοὺς πολεμί-
ους καὶ τοὺς ἀδικοῦντας, ἀμυνομένους, μὴ ὑπάρχοντας, οἱ
* δὲ μεταστρέψαντες χρῶνται τῇ ἰσχύϊ καὶ τῇ τέχνῃ οὐκ ὀρθῶς. 457
οὔκουν οἱ διδάξαντες πονηροί, οὐδὲ ἡ τέχνη οὔτε αἰτία οὔτε πο-
νηρὰ τούτου ἕνεκά ἐστιν, ἀλλ' οἱ μὴ χρώμενοι, οἶμαι, ὀρθῶς. Ὁ
αὐτὸς δὴ λόγος καὶ περὶ τῆς ῥητορικῆς. δυνατὸς μὲν γὰρ πρὸς
ἅπαντάς ἐστιν ὁ ῥήτωρ καὶ περὶ παντὸς λέγειν, ὥςτε πιθανώ-
τερος εἶναι ἐν τοῖς πλήθεσιν ἔμβραχυ περὶ ὅτου ἂν βούληται·
ἀλλ' οὐδέν τι * μᾶλλον τούτου ἕνεκα δεῖ οὔτε τοὺς ἰατροὺς τὴν B
δόξαν ἀφαιρεῖσθαι, ὅτι δύναιτο ἂν τοῦτο ποιῆσαι, οὔτε τοὺς
ἄλλους δημιουργούς, ἀλλὰ δικαίως καὶ τῇ ῥητορικῇ χρῆσθαι,
ὥςπερ καὶ τῇ *) ἀγωνίᾳ. ἐὰν δέ, οἶμαι, ῥητορικὸς γενόμενός
τις κἆτα ταύτῃ τῇ δυνάμει καὶ τῇ τέχνῃ ἀδικῇ, οὐ τὸν διδά-
ξαντα δεῖ μισεῖν τε καὶ ἐκβάλλειν ἐκ τῶν πόλεων· ἐκεῖνος μὲν
γὰρ ἐπὶ δικαίᾳ χρείᾳ παρέδω*κεν, ὁ δ' ἐναντίως χρῆται. τὸν C
οὖν οὐκ ὀρθῶς χρώμενον μισεῖν δίκαιον καὶ ἐκβάλλειν καὶ
ἀποκτιννύναι, ἀλλ' οὐ τὸν διδάξαντα.

ΣΩ. Οἶμαι, ὦ Γοργία, καὶ σὲ ἔμπειρον εἶναι πολ-
λῶν λόγων καὶ καθεωρακέναι ἐν αὐτοῖς τὸ τοιόνδε, ὅτι
οὐ ῥᾳδίως δύνανται οἱ ἄνθρωποι, περὶ ὧν ἂν ἐπιχειρή-
σωσι διαλέγεσθαι, διορισάμενοι πρὸς ἀλλήλους καὶ μα-
θόντες καὶ διδάξαντες ἑαυτούς, οὕτω διαλύεσθαι τὰς ξυν-
ουσίας, * ἀλλ' ἐὰν περί του ἀμφισβητήσωσι καὶ μὴ φῇ D

---

*) ἴσ. τῇ ἄλλῃ.

oportet tamen, Socrate, ita uti rhetorica, ut reliquis artibus concertatoriis omnibus; nam reliquas quoque artes concertatorias non hanc ob causam oportet omnibus adhiberi hominibus; scilicet quod quis didicit pugnis certare, pancratium exercere et armis pugnare, ita ut superior sit et amicis et inimicis, neque icсirco amicos debet percutere vel vulnerare et interficere, neque per Iovem, si quis, qui in palaestram ventitando robustus et pugil factus est, patrem percutit et matrem vel alium quempiam familiarium aut amicorum, icсirco consentaneum est palaestrae magistros eosque qui armis pugnandi artem docent odisse et expellere ex urbibus; hi enim tradiderunt artem suam eo consilio, ut iuste illi eam adhiberent adversus hostes et iniuste facientes, sese defendentes, non adorientes; illi vero adhibent robur artemque non recte. itaque non qui docuerunt improbi sunt, neque ars in culpa et improba icсirco est, sed, ut opinor, qui non recte ea utuntur. Et eadem ratio est rhetoricae. potest enim apud omnes rhetor et de omnibus dicere, ita ut maxime persuadeat multitudini quodcumque denique voluerit; nihilo tamen magis icсirco neque de medicorum debet neque de ceterorum opificum fama detrahere, quod hoc facere possit, sed iuste etiam rhetoricam adhibere, sicut reliquas artes concertatorias. si quis vero, opinor, rhetor factus est et deinde hac vi et arte iniuste facit, non eum qui docuit convenit odisse et expellere ex urbibus; hic enim ad iustum usum eam tradidit, ille vero contrario modo ea utitur. quocirca hunc qui non recte ea utitur, odisse debemus et expellere et interficere, non eum qui docuit.

So. Arbitror, Gorgia, te quoque expertum esse multos sermones et animadvertisse in iis hoc, non facile posse homines, quum, de quibus instituerint disserere, inter se definierint, discentes et sese docentes, tum demum dimittere disputationem; sed si de re quapiam ambigant

ὁ ἕτερος τὸν ἕτερον ὀρθῶς λέγειν ἢ μὴ σαφῶς, χαλεπαίνουσί τε καὶ κατὰ φθόνον οἴονται τὸν ἑαυτῶν λέγειν, φιλονεικοῦντας, ἀλλ' οὐ ζητοῦντας τὸ προκείμενον ἐν τῷ λόγῳ· καὶ ἔνιοί γε τελευτῶντες αἴσχιστα ἀπαλλάττονται λοιδορηθέντες τε καὶ εἰπόντες καὶ ἀκούσαντες περὶ σφῶν αὐτῶν τοιαῦτα, οἷα καὶ τοὺς παρόντας ἄχθεσθαι ὑπὲρ σφῶν αὐτῶν, ὅτι τοιούτων ἀνθρώπων ἠξίωσαν * ἀκροαταὶ γενέσθαι. Τοῦ δὴ ἕνεκα λέγω E ταῦτα; Ὅτι νῦν ἐμοὶ δοκεῖς σὺ οὐ πάνυ ἀκόλουθά λέγειν οὐδὲ ξύμφωνα οἷς τὸ πρῶτον ἔλεγες περὶ τῆς ῥητορικῆς. φοβοῦμαι οὖν διελέγχειν σε, μή με ὑπολάβῃς οὐ πρὸς τὸ πρᾶγμα φιλονεικοῦντα λέγειν, τοῦ καταφανὲς γενέσθαι, ἀλλὰ πρὸς σέ. ἐγὼ οὖν, εἰ μὲν καὶ σὺ εἶ τῶν ἀνθρώπων, * ὧνπερ καὶ ἐγώ, 458 ἡδέως ἄν σε διερωτῴην, εἰ δὲ μή, ἐῴην ἄν. ἐγὼ δὲ τίνων εἰμί; τῶν ἡδέως μὲν ἂν ἐλεγχθέντων, εἴ τι μὴ ἀληθὲς λέγοιεν *), ἡδέως δ' ἂν ἐλεγξάντων, εἴ τίς τι μὴ ἀληθὲς λέγοι, οὐκ ἀηδέστερον μέντ' ἂν ἐλεγχθέντων, ἢ ἐλεγξάντων· μεῖζον γὰρ αὐτὸ ἀγαθὸν ἡγοῦμαι, ὅσωπερ μεῖζον ἀγαθόν ἐστιν αὐτὸν ἀπαλλαγῆναι κακοῦ τοῦ μεγίστου, ἢ ἄλλον ἀπαλλάξαι. οὐδὲν γὰρ οἶμαι τοσοῦτον κακὸν εἶναι ἀνθρώπῳ, ὅσον δόξα * ψευδὴς περὶ ὧν B τυγχάνει νῦν ἡμῖν ὁ λόγος ὤν. εἰ μὲν οὖν καὶ σύ φῃς τοιοῦτος εἶναι, διαλεγώμεθα, εἰ δὲ καὶ δοκεῖ χρῆναι ἐᾶν, ἐῶμεν ἤδη χαίρειν καὶ διαλύωμεν τὸν λόγον **).

ΓΟΡ. Ἀλλὰ φημὶ μὲν ἔγωγε, ὦ Σώκρατες, καὶ αὐτὸς τοιοῦτος εἶναι οἷον σὺ ὑφηγεῖ· ἴσως μέντοι χρῆν ἐννοεῖν καὶ τὸ τῶν παρόντων. πάλαι γάρτοι, πρὶν καὶ ὑμᾶς ἐλθεῖν, ἐγὼ τοῖς παροῦσι πολλὰ ἐπεδειξάμην, καὶ νῦν ἴσως πόῤῥω ἀποτενοῦμεν, ἢν δια*λεγώμεθα. σκοπεῖν οὖν χρὴ C καὶ τὸ τούτων, μή τινας αὐτῶν κατέχωμεν βουλομένους τι καὶ ἄλλο πράττειν.

XAI. Τοῦ μὲν θορύβου, ὦ Γοργία τε καὶ Σώκρατες, αὐτοὶ ἀκούετε τούτων τῶν ἀνδρῶν, βουλομένων ἀκούειν ἐάν

---

*) γρ. λέγοιμι. ἄλλ. λέγω.
**) ἄλλ. ξύλλογον.

alterque neget alterum recte dicere aut non perſpicue eum dicere contendat, indignantur et ad invidiam ſibi faciendam alterum hoc dicere arbitrantur, ambitioſe contendentes, non quaerentes id quod propoſitum eſt ſermoni; quin etiam nonnulli turpiſſimis discedunt iactati conviciis, poſtquam et dixerunt et audiverunt de ſe ipſis eiusmodi res, ut etiam praesentes ſibi ipſi iraſcantur, quod huiusmodi homines dignos duxerint quos audirent. Quorſum tandem ſpectat quod dico? Huc quod nunc mihi videris tu non ſatis conſequentia dicere nec conſentanea iſtis quae primo dixiſti de rhetorica. iam vereor te redarguere, ne ſuſpiceris me non rei cauſa contendentem dicere, ut manifeſta fiat, ſed tua cauſa. itaque ego, ſi etiam tu in his es hominibus, in quibus ego, libenter te rogabo, ſin minus, ſinam. ego vero in quibusnam ſum? in his qui libenter ſe redargui patiantur, ſi quid dicant quod non ſit verum, libenter etiam redarguant, ſi quis quod non ſit verum dicat, non minus autem libenter redarguantur quam redarguant; tanto enim maius hoc bonum iudico, quanto maius bonum ſit ipſum liberari maximo malo, quam alterum liberare. etenim nullum cenſeo malum homini tantum eſſe, quantum iudicium falſum de iis, in quibus noſtra nunc verſatur oratio. quodſi tu quoque profiteris talem te eſſe, diſſeramus, ſin autem videtur hoc omittendum eſſe, miſſum iam faciamus et dimittamus disputationem.

Gor. At profiteor equidem, Socrate, me ipſum quoque talem eſſe, qualem tu praeſcribis; fortaſſe tamen etiam praesentium ratio eſt habenda; iamdudum enim, priusquam vos veniſtis, ego praesentibus in multis me oſtentavi; nunc autem fortaſſe longius ſermonem producemus, ſi diſſerere pergamus. reſpicere igitur oportet etiam ad hos, ne quos de iis detineamus, ſi quid aliud factum cupiant.

Chaer. Tumultum quidem, Gorgia et Socrate, ipſi auditis horum virorum cupientium audire ſi quid

τι λέγητε· ἐμοὶ δ' οὖν καὶ αὐτῷ μὴ γένοιτο τοσαύτη ἀσχολία, ὥςτε τοιούτων λόγων καὶ οὕτω λεγομένων ἀφεμένῳ προὐργιαίτερόν τι γενέσθαι ἄλλο πράττειν.

*ΚΑΛ. Νὴ τοὺς θεούς, ὦ Χαιρεφῶν, καὶ μὲν δὴ D
καὶ αὐτὸς πολλοῖς ἤδη λόγοις παραγενόμενος οὐκ οἶδ' εἰ πώποτε ἥσθην οὕτως, ὥςπερ νυνί, ὥςτ' ἔμοιγε, κἂν τὴν ἡμέραν ὅλην ἐθέλητε διαλέγεσθαι, χαριεῖσθε.

ΣΩ. Ἀλλὰ μήν, ὦ Καλλίκλεις, τό γ' ἐμὸν οὐδὲν κωλύει, εἴπερ ἐθέλει Γοργίας.

ΓΟΡ. Αἰσχρὸν δὴ τὸ λοιπόν, ὦ Σώκρατες, γίγνεται ἐμέ γε μὴ ἐθέλειν, καὶ ταῦτα αὐτὸν ἐπαγγειλάμενον ἐρωτᾶν
ὅ τι τις βούλεται. ἀλλ' εἰ δο*κεῖ τουτοισί, διαλέγου τε καὶ E
ἐρώτα ὅ τι βούλει.

ΣΩ. Ἄκουε δή, ὦ Γοργία, ἃ θαυμάζω ἐν τοῖς λεγομένοις ὑπὸ σοῦ· ἴσως γάρ τοι σοῦ ὀρθῶς λέγοντος ἐγὼ οὐκ ὀρθῶς ὑπολαμβάνω. ῥητορικόν φῃς ποιεῖν οἷός τ' εἶναι, ἐάν τις βούληται παρὰ σοῦ μανθάνειν;

ΓΟΡ. Ναί.

ΣΩ. Οὐκοῦν περὶ πάντων ὥςτ' ἐν ὄχλῳ πιθανὸν εἶναι, οὐ διδάσκοντα, ἀλλὰ πείθοντα;

*ΓΟΡ. Πάνυ μὲν οὖν. 469

ΣΩ. Ἔλεγες τοίνυν δὴ ὅτι καὶ περὶ τοῦ ὑγιεινοῦ τοῦ ἰατροῦ πιθανώτερος ἔσται ὁ ῥήτωρ.

ΓΟΡ. Καὶ γὰρ ἔλεγον, ἔν γε ὄχλῳ.

ΣΩ. Οὐκοῦν τὸ ἐν ὄχλῳ τοῦτό ἐστιν, ἐν τοῖς μὴ εἰδόσιν; οὐ γὰρ δήπου ἔν γε τοῖς εἰδόσι τοῦ ἰατροῦ πιθανώτερος ἔσται.

ΓΟΡ. Ἀληθῆ λέγεις.

ΣΩ. Οὐκοῦν εἴπερ τοῦ ἰατροῦ πιθανώτερος ἔσται, τοῦ εἰδότος πιθανώτερος γίγνεται;

ΓΟΡ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Οὐκ ἰατρός γε ὤν· ἦ γάρ;

*ΓΟΡ. Ναί. B

ΣΩ. Ὁ δὲ μὴ ἰατρός γε δήπου ἀνεπιστήμων, ὧν ὁ ἰατρὸς ἐπιστήμων.

ΓΟΡ. Δῆλον ὅτι.

dicatis; ipse quoque numquam velim tanta distineri occupatione, ut, talibus et ita dictis posthabitis sermonibus, multo mihi praestet aliud quid facere.

Call. Per deos, Chaerephon, quin ipse quoque, quum multis iam sermonibus interfuerim, haud scio tamen an numquam ita delectatus sim, ut nunc; quocirca mihi, etiamsi totum diem volueritis disserere, gratiam facietis.

So. At vero, Callicle, equidem nihil impedio, dummodo velit Gorgias.

Gor. Turpe sane in posterum, Socrate, mihi erit, si non velim, et quidem quum ipse denunciaverim ut quod quisque vellet rogaret. itaque si his videtur, dissere et roga quicquid vis.

So. Audi dum, Gorgia, quid admirer in iis quae a te dicta sunt; enimvero fortasse te recte dicentem ego non recte intelligo. rhetoricum te profiteris efficere posse eum, qui velit a te discere?

Gor. Vero.

So. Num ita, ut de omnibus apud populum probabiliter dicat, non docens, sed persuadens?

Gor. Sane quidem.

So. Dicebas adeo, etiam de sanitate medico probabilius dicturum esse rhetorem.

Gor. Dicebam vero, et quidem apud multitudinem.

So. Nonne apud multitudinem hoc est, apud inscios? neque enim apud scientes medico probabilius dicet.

Gor. Vera dicis.

So. Nonne si medico probabilius dicet, sciente probabilius loquetur?

Gor. Sane quidem.

So. Licet non sit medicus; nonne?

Gor. Ita.

So. Is tamen qui non est medicus haud dubie inscius est eorum, quorum medicus est sciens.

Gor. Haud dubie.

ΣΩ. Ὁ οὐκ εἰδὼς ἄρα τοῦ εἰδότος ἐν οὐκ εἰδόσι πιθανώτερος ἔσται, ὅταν ὁ ῥήτωρ τοῦ ἰατροῦ πιθανώτερος ᾖ. τοῦτο ξυμβαίνει ἢ ἄλλο τι;

ΓΟΡ. Τοῦτο ἐνταῦθά γε ξυμβαίνει.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ περὶ τὰς ἄλλας ἁπάσας τέχνας ὡσαύτως ἔχει ὁ ῥήτωρ καὶ ἡ ῥητορική· αὐτὰ μὲν τὰ πράγματα οὐδὲν δεῖ αὐτὴν εἰδέναι ὅπως ἔχει, μη*χανὴν δέ τινα πειθοῦς εὑρηκέναι, C ὥστε φαίνεσθαι τοῖς οὐκ εἰδόσι μᾶλλον εἰδέναι τῶν εἰδότων.

ΓΟΡ. Οὐκοῦν πολλὴ ῥαστώνη, ὦ Σώκρατες, γίγνεται, μὴ μαθόντα τὰς ἄλλας τέχνας, ἀλλὰ μίαν ταύτην, μηδὲν ἐλαττοῦσθαι τῶν δημιουργῶν;

ΣΩ. Εἰ μὲν ἐλαττοῦται ἢ μὴ ἐλαττοῦται ὁ ῥήτωρ τῶν ἄλλων διὰ τὸ οὕτως ἔχειν, αὐτίκα ἐπισκεψόμεθα, ἐάν τι ἡμῖν πρὸς λόγου ᾖ, νῦν δὲ τόδε πρότερον σκεψώμεθα, ἆρα * τυγ- D χάνει περὶ τὸ δίκαιον καὶ τὸ ἄδικον καὶ τὸ αἰσχρὸν καὶ τὸ καλὸν καὶ ἀγαθὸν καὶ κακὸν οὕτως ἔχων ὁ ῥητορικός, ὡς περὶ τὸ ὑγιεινὸν καὶ περὶ τὰ ἄλλα ὧν αἱ ἄλλαι τέχναι, αὐτὰ μὲν οὐκ εἰδώς, τί ἀγαθὸν ἢ τί κακόν ἐστιν ἢ τί καλὸν ἢ τί αἰσχρὸν ἢ δίκαιον ἢ ἄδικον, πειθὼ δὲ περὶ αὐτῶν μεμηχανημένος, ὥστε δοκεῖν εἰδέναι οὐκ εἰδὼς ἐν οὐκ εἰδόσι μᾶλλον τοῦ εἰδότος, ἢ ἀνάγκη εἰδέναι, καὶ δεῖ * προεπιστάμενον ταῦτα ἀφικέσθαι E παρὰ σὲ τὸν μέλλοντα μαθήσεσθαι τὴν ῥητορικήν, εἰ δὲ μή, σὺ ὁ τῆς ῥητορικῆς διδάσκαλος τούτων μὲν οὐδὲν διδάξεις τὸν ἀφικνούμενον (οὐ γὰρ σὸν ἔργον), ποιήσεις δ' ἐν τοῖς πολλοῖς δοκεῖν εἰδέναι αὐτὸν τὰ τοιαῦτα οὐκ εἰδότα καὶ δοκεῖν ἀγαθὸν εἶναι οὐκ ὄντα· ἢ τὸ παράπαν οὐχ οἷός τε ἔσει διδάξαι αὐτὸν τὴν ῥητορικήν, ἐὰν μὴ προειδῇ περὶ τούτων τὴν ἀλήθειαν; ἢ πῶς τὰ τοιαῦτα ἔχει, ὦ Γοργία; * καὶ πρὸς 460 Διός, ὥσπερ ἄρτι εἶπες, ἀποκαλύψας τῆς ῥητορικῆς εἰπὲ τίς ποθ' ἡ δύναμίς ἐστιν.

ΓΟΡ. Ἀλλ' ἐγὼ μὲν οἶμαι, ὦ Σώκρατες, ἐὰν τύχῃ μὴ εἰδώς, καὶ ταῦτα παρ' ἐμοῦ μαθήσεσθαι *).

ΣΩ. Ἔχε δή· καλῶς γὰρ λέγεις· ἐάνπερ ῥητορικὸν σύ τινα ποιήσῃς, ἀνάγκη αὐτὸν εἰδέναι τὰ δίκαια καὶ τὰ ἄδικα ἤτοι πρότερόν γε ἢ ὕστερον μαθόντα παρὰ σοῦ.

---

*) ἄλλ. μαθήσεται.

So. Inſcius ergo ſciente apud inſcios probabilius dicet, ſi rhetor medico probabilius dicit. hocne conſequens eſt, an aliud quid?

Gor. Hoc ſane hac in cauſa conſequitur.

So. Itaque etiam in reliquis artibus omnibus eadem eſt ratio rhetoris et rhetoricae: ipſas quidem res nihil neceſſe eſt ei ſcire, quomodo habeant, artificium vero aliquod perſuaſionis eam oportet inveniſſe, ut videatur inſciis melius ſcire quam ſcientes.

Gor. Nonne magnae id eſt levaticni, Socrate, ſi quis, licet non didicerit ceteras artes, ſed unam hanc, nulla tamen re cedat opificibus?

So. Utrum cedat annon cedat rhetor ceteris hanc ob cauſam, ſtatim videbimus, ſi quid facit ad quaeſtionem noſtram; nunc hoc antea anquiramus, num in iuſto et iniuſto, turpi et pulchro, bono et malo ita ſe habeat rhetor, ut in ſano ceterisque ad quae ceterae artes ſpectant: ita videlicet ut res ipſas neſciat, quid bonum et malum ſit, quid pulchrum et turpe, quid iuſtum et iniuſtum, perſuaſionem vero de illis excogitaverit, qua efficiat ut videatur ſcire neſciens apud neſcientes melius quam ſciens, an neceſſe ſit ſcire et oporteat, his iam ante perceptis, ad te venire eum qui diſcere cupiat rhetoricam; ſin minus, tu rhetoricae magiſter horum quidem nihil docebis advenientem (non eſt enim tuum), facies autem ut apud multitudinem videatur ille ſcire haec et bonus eſſe, licet non ſit. an haudquaquam ipſum poteris docere rhetoricam, niſi veram illarum rerum naturam ante cognoverit? an quomodo haec ſe habent, Gorgia? et per Iovem, quemadmodum modo dixiſti, aperi, quaenam rhetoricae vis ſit.

Gor. Equidem arbitror, Socrate, ſi quis neſciat, etiam haec eum a me percepturum eſſe.

So. Age dum (pulchre enim dicis): ſi quem rhetorem tu efficis, neceſſe eſt hunc ſcire iuſta et iniuſta vel ante vel poſtea, diſcentem a te.

ΓΟΡ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Τί οὖν; ὁ τὰ * τεκτονικὰ μεμαθηκὼς τεκτονικός, ἢ οὔ; B

ΓΟΡ. Ναί.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ ὁ τὰ μουσικὰ μουσικός;

ΓΟΡ. Ναί.

ΣΩ. Καὶ ὁ τὰ ἰατρικὰ ἰατρικός, καὶ τἄλλα οὕτω κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον, ὁ μεμαθηκὼς ἕκαστα τοιοῦτός ἐστιν, οἷον ἡ ἐπιστήμη ἕκαστον ἀπεργάζεται;

ΓΟΡ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Οὐκοῦν κατὰ τοῦτον τὸν λόγον καὶ ὁ τὰ δίκαια μεμαθηκὼς δίκαιος;

ΓΟΡ. Πάντως δήπου.

ΣΩ. Ὁ δὲ δίκαιος δίκαιά που πράττει.

ΓΟΡ. Ναί.

ΣΩ. Οὐκοῦν ἀνάγκη * [τὸν ῥητορικὸν δίκαιον εἶναι] C τὸν [δὲ] δίκαιον βούλεσθαι δίκαια πράττειν;

ΓΟΡ. Φαίνεταί γε.

ΣΩ. Οὐδέποτε ἄρα βουλήσεται ὅ γε δίκαιος ἀδικεῖν.

ΓΟΡ. Ἀνάγκη.

ΣΩ. Τὸν δὲ ῥητορικὸν ἀνάγκη ἐκ τοῦ λόγου δίκαιον εἶναι.

ΓΟΡ. Ναί.

ΣΩ. Οὐδέποτε ἄρα βουλήσεται ὁ ῥητορικὸς ἀδικεῖν.

ΓΟΡ. Οὐ φαίνεταί γε.

ΣΩ. Μέμνησαι οὖν λέγων ὀλίγῳ πρότερον ὅτι * οὐ D δεῖ τοῖς παιδοτρίβαις ἐγκαλεῖν οὐδ' ἐκβάλλειν ἐκ τῶν πόλεων, ἐὰν ὁ πύκτης τῇ πυκτικῇ μὴ καλῶς χρῆται καὶ ἀδικῇ; ὡσαύτως δὲ οὕτω καὶ ἐὰν ὁ ῥήτωρ τῇ ῥητορικῇ ἀδίκως χρῆται, μὴ τῷ διδάξαντι ἐγκαλεῖν μηδὲ ἐξελαύνειν ἐκ τῆς πόλεως, ἀλλὰ τῷ ἀδικοῦντι καὶ οὐκ ὀρθῶς χρωμένῳ τῇ ῥητορικῇ; ἐῤῥήθη ταῦτα, ἢ οὔ;

ΓΟΡ. Ἐῤῥήθη.

Gor. Sane quidem.

So. Quid? qui artem tignariam didicit, num faber tignarius eſt, necne?

Gor. Vero.

So. Nonne etiam, qui muſicam percepit, muſicus?

Gor. Ita.

So. Et, qui medicinam, medicus, et cetera eodem ſe modo habent, ut, quamcumque quisque artem didicit, is talis ſit, qualem quemque ſcientia efficit?

Gor. Sane quidem.

So. Nonne hac ratione etiam, qui iuſta didicit, iuſtus eſt?

Gor. Prorſus ita.

So. Iuſtus vero iuſta ſine dubio faciet.

Gor. Ita.

So. Nonne neceſſe eſt iuſto propoſitum eſſe iuſta facere?

Gor. Patet id quidem.

So. Numquam igitur propoſitum erit iuſto iniuſte facere.

Gor. Neceſſe eſt.

So. Rhetorem autem neceſſe eſt ex hac disputatione iuſtum eſſe.

Gor. Ita.

So. Numquam igitur propoſitum erit rhetori iniuſte facere.

Gor. Haud ſane videtur.

So. Iamne recordaris te dixiſſe paullo ante, non eſſe conſentaneum palaeſtrae magiſtris hoc ut probrum obiicere eosque expellere ex urbibus, ſi pugil pugilatione non pulchre uteretur et iniuſte faceret? eadem etiam ratione ſi rhetor rhetorica iniuſte uteretur, non ei qui illum docuiſſet hoc ut probrum obiiciendum eumque ex urbe eiiciendum eſſe, ſed iniuſte facientem nec recte utentem rhetorica? dictane haec ſunt, annon?

Gor. Dicta vero ſunt.

ΣΩ. Νῦν δέ γε ὁ αὐτὸς οὗτος φαίνεται ὁ * ῥητορι- E
κὸς οὐκ ἄν ποτε ἀδικήσας· ἢ οὔ;

ΓΟΡ. Φαίνεται.

ΣΩ. Καὶ ἐν τοῖς πρώτοις γε, ὦ Γοργία, λόγοις ἐλέγετο
ὅτι ἡ ῥητορικὴ περὶ λόγους εἴη οὐ τοὺς τοῦ ἀρτίου καὶ περιτ-
τοῦ, ἀλλὰ τοὺς τοῦ δικαίου καὶ ἀδίκου· ἦ γάρ;

ΓΟΡ. Ναί.

ΣΩ. Ἐγὼ τοίνυν σοῦ τότε ταῦτα λέγοντος ὑπέλαβον ὡς
οὐδέποτ' ἂν εἴη ἡ ῥητορικὴ ἄδικον πρᾶγμα, ὅ γ' ἀεὶ περὶ δι-
καιοσύνης τοὺς λόγους ποιεῖται· ἐπειδὴ δὲ ὀλίγον ὕστερον
ἔλεγες ὅτι ὁ ῥήτωρ τῇ ῥητορικῇ κἂν ἀδίκως χρῷτο, * οὕτω 461
θαυμάσας καὶ ἡγησάμενος οὐ ξυνᾴδειν τὰ λεγόμενα ἐκείνους
εἶπον τοὺς λόγους, ὅτι, εἰ μὲν κέρδος ἡγοῖο εἶναι τὸ ἐλέγ-
χεσθαι ὥςπερ ἐγώ, ἄξιον εἴη διαλέγεσθαι, εἰ δὲ μή, ἐᾶν
χαίρειν. ὕστερον δὲ ἡμῶν ἐπισκοπουμένων ὁρᾷς δὴ καὶ αὐ-
τὸς ὅτι αὖ ὁμολογεῖται, τὸν ῥητορικὸν ἀδύνατον εἶναι ἀδί-
κως χρῆσθαι τῇ ῥητορικῇ καὶ ἐθέλειν ἀδικεῖν. ταῦτα οὖν
ὅπῃ ποτὲ ἔχει, μὰ τὸν κύνα, ὦ Γοργία, οὐκ ὀλίγης ξυνου- B
σίας ἐστὶν ὥςτε ἱκανῶς διασκέψασθαι.

ΠΩΛ. Τί δαί, ὦ Σώκρατες; οὕτω καὶ σὺ περὶ τῆς ῥη-
τορικῆς δοξάζεις ὥςπερ νῦν λέγεις; ἢ οἴει *) ὅτι Γοργίας
ᾐσχύνθη σοι μὴ προσομολογῆσαι τὸν ῥητορικὸν ἄνδρα μὴ οὐχὶ
καὶ τὰ δίκαια εἰδέναι καὶ τὰ καλὰ καὶ τἀγαθά, καὶ ἐὰν μὴ ἔλθῃ
ταῦτα εἰδὼς παρ' αὐτόν, αὐτὸς διδάξειν; ἔπειτα ἐκ ταύτης
ἴσως * τῆς ὁμολογίας ἐναντίον τι ξυνέβη ἐν τοῖς λόγοις, τοῦθ' C
ὃ δὴ ἀγαπᾷς, αὐτὸς ἄγων ἐπὶ τοιαῦτα ἐρωτήματα. ἐπεὶ
τίνα οἴει ἀπαρνήσεσθαι μὴ οὐχὶ καὶ αὐτὸν ἐπίστασθαι τὰ
δίκαια καὶ ἄλλους διδάξειν; ἀλλ' εἰς τὰ τοιαῦτα ἄγειν πολ-
λὴ ἀγροικία ἐστὶ τοὺς λόγους.

ΣΩ. Ὦ κάλλιστε Πῶλε, ἀλλά τοι ἐξεπίτηδες κτώμεθα
ἑταίρους καὶ υἱεῖς, ἵνα, ἐπειδὰν αὐτοὶ πρεσβύτεροι γιγνόμενοι
σφαλλώμεθα, παρόντες ὑμεῖς οἱ νεώτεροι ἐπανορθῶτε ἡμῶν
τὸν βίον * καὶ ἐν ἔργοις καὶ ἐν λόγοις. καὶ νῦν εἴ τι ἐγὼ καὶ D
Γοργίας ἐν τοῖς λόγοις σφαλλόμεθα, σὺ παρὼν ἐπανόρθου·

---

*) ἴσ. ἢ οὐκ οἴει.

So. Nunc autem eundem hunc patet rhetorem numquam iniuſte facturum eſſe; annon?

Gor. Patet vero.

So. Quin etiam in priori, Gorgia, ſermone ponebatur rhetoricam in orationibus verſari non de pari et impari, ſed de iuſto et iniuſto; nonne?

Gor. Ita.

So. Ego ſane, quum tu haec diceres, arbitrabar numquam rhetoricam fore rem iniuſtam, quippe quae ſemper de iuſtitia verba faceret; poſtquam vero paullo poſt dixeras, rhetorem rhetorica etiam iniuſte poſſe uti, tum admirans et cenſens inter ſe non concinere dicta, illud declaravi, ſi tu in lucro poneres redargui, ſicut ego, operae pretium eſſe diſſerere, ſin minus, miſſum id eſſe faciendum. poſtea autem quum anquireremus, vides ſcilicet ipſe rurſum inter nos conveniſſe, fieri non poſſe ut rhetor iniuſte uteretur rhetorica eique propoſitum eſſet iniuſte facere. haec igitur quomodo tandem habeant, per canem, Gorgia, haud exigui eſt ſermonis ſatis diſpicere.

Pol. Quid ais, Socrate? itane etiam tu de rhetorica iudicas, ut nunc dicis? annon arbitraris Gorgiam turpe duxisse tibi non concedere virum rhetoricum etiam iuſta ſcire et pulchra et bona, et ſi quis ad ipſum veniſſet illorum ignarus, ipſum ea docturum eſſe? deinde ex hoc, ni fallor, quod conceſſit contrarium aliquid exſtitit in ſermone, quod quidem tu amas, ipſe deflectens ad eiusmodi interrogationes; nam quem putas negaturum eſſe ſe et ipſum ſcire iuſta et alios docere poſſe? at ad tale quid deflectere ſermonem multae eſt ruſticitatis.

So. Pulcherrime Pole, hoc ipſo tamen conſilio nobis comparamus amicos et filios, ut, quando ipſi ſeniores facti erramus, praeſentes vos iuniores erigatis vitam noſtram et re et verbis. etiam nunc, ſi qua ego et Gorgias in ſermonibus labimur, tu praeſens erige; par

δίκαιος δ' εἶ· καὶ ἐγὼ ἐθέλω τῶν ὡμολογημένων, εἴ τί σοι δοκεῖ μὴ καλῶς ὡμολογῆσθαι, ἀναθέσθαι ὅ τι ἂν σὺ βούλῃ, ἐάν μοι ἓν μόνον φυλάττῃς.

ΠΩΛ. Τί τοῦτο λέγεις;

ΣΩ. Τὴν μακρολογίαν, ὦ Πῶλε, ἣν καθείρξῃς, ᾗ τὸ πρῶτον ἐπεχείρησας χρῆσθαι.

ΠΩΛ. Τί δέ; οὐκ ἐξέσται μοι λέγειν, ὁπόσα ἂν βούλωμαι;

* ΣΩ. Δεινὰ μέντ' ἂν πάθοις, ὦ βέλτιστε, εἰ Ἀθήναζε E
ἀφικόμενος, οὗ τῆς Ἑλλάδος πλείστη ἐστὶν ἐξουσία τοῦ λέγειν, ἔπειτα σὺ ἐνταῦθα τούτου μόνος ἀτυχήσαις. ἀλλὰ ἀντίθες τό, σοῦ μακρὰ λέγοντος καὶ μὴ ἐθέλοντος τὸ ἐρωτώμενον ἀποκρίνεσθαι, οὐ δείν' ἂν αὖ ἐγὼ πάθοιμι, εἰ μὴ ἐξέσται μοι
ἀπιέναι καὶ μὴ ἀκούειν σου; * Ἀλλ' εἴ τι κήδει τοῦ λό- 462
γου τοῦ εἰρημένου καὶ ἐπανορθώσασθαι αὐτὸν βούλει, ὥσπερ νῦν δὴ ἔλεγον, ἀναθέμενος ὅ τί σοι δοκεῖ, ἐν τῷ μέρει ἐρωτῶν τε καὶ ἐρωτώμενος, ὥσπερ ἐγώ τε καὶ Γοργίας, ἔλεγχέ τε καὶ ἐλέγχου· φῂς γὰρ δήπου καὶ σὺ ἐπίστασθαι ἅπερ Γοργίας· ἢ οὔ;

ΠΩΛ. Ἔγωγε.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ σὺ κελεύεις σαυτὸν ἐρωτᾶν ἑκάστοτε ὅ τι ἄν τις βούληται, ὡς ἐπιστάμενος ἀποκρίνεσθαι;

ΠΩΛ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΣΩ. Καὶ νῦν δὴ τούτων ὁ*πότερον βούλει ποίει, B
ἐρώτα ἢ ἀποκρίνου.

ΠΩΛ. Ἀλλὰ ποιήσω ταῦτα, καί μοι ἀπόκριναι, ὦ Σώκρατες· ἐπειδὴ Γοργίας ἀπορεῖν σοι δοκεῖ περὶ τῆς ῥητορικῆς, σὺ αὐτὴν τίνα φῂς εἶναι;

ΣΩ. Ἆρα ἐρωτᾷς ἥν τινα τέχνην φημὶ εἶναι;

ΠΩΛ. Ἔγωγε.

ΣΩ. Οὐδεμία ἔμοιγε δοκεῖ, ὦ Πῶλε, ὥς γε πρὸς σὲ τἀληθῆ εἰρῆσθαι.

ΠΩΛ. Ἀλλὰ τί σοι δοκεῖ ἡ ῥητορικὴ εἶναι;

ΣΩ. Πρᾶγμα ὃ φῂς σὺ ποιῆσαι τέχνην ἐν τῷ ξυγγράμματι, ὃ ἐγὼ ἔναγχος * ἀνέγνων.

ΠΩΛ. Τί τοῦτο λέγεις;

est te hoc facere; et ego volo de iis quae concessa sunt, si quid tibi videtur non recte concessum esse, retractare quicquid volueris, dummodo mihi unum solum caveas.

Pol. Quid est quod dicis?

So. Orationum longitudinem, Pole, dum cohibeas, qua primo instituisti uti.

Pol. Quid vero? non licebit mihi dicere quantum voluerim?

So. Indigna sane patiaris, optime, si Athenas profectus, ubi maxima ad reliquam Graeciam licentia est dicendi, hic tamen tu solus ea careas. at oppone hoc: te copiose dicente et nolente ad interrogatum respondere, nonne indigna ego quoque patiar, si mihi non liceat discedere nec te audire? Itaque si quid cordi tibi sermo est quem habuimus eumque vis emendare, id quod modo dixi, mutato eo, quod tibi visum fuerit, alternis interrogans et interrogatus, sicut ego et Gorgias, redargue et redargui te sine; profiteris enim haud dubie etiam tu, ea te scire quae Gorgias, nonne?

Pol. Ego vero.

So. Nonne tu quoque iubes te interrogari, quodcumque quisque voluerit, utpote sciens respondere?

Pol. Maxime.

So. Itaque nunc ex his utrum velis fac: interroga aut responde.

Pol. Sane hoc faciam, et responde mihi, Socrate: quoniam Gorgias haesitare mihi videtur de rhetorica, tu ipsam quamnam dicis esse?

So. Num rogas quamnam artem dicam esse?

Pol. Rogo vero.

So. Nulla mihi quidem videtur, Pole, ut tibi verum dicam.

Pol. At quid tibi videtur rhetorica esse?

So. Illud quod tu dicis effecisse artem in libro quem nuper legi.

Pol. Quid hoc dicis?

ΣΩ. Ἐμπειρίαν ἔγωγέ τινα.

ΠΩΛ. Ἐμπειρία, ἄρα σοι δοκεῖ ἡ ῥητορικὴ εἶναι;

ΣΩ. Ἔμοιγε, εἰ μή τι σὺ ἄλλο λέγεις.

ΠΩΛ. Τίνος ἐμπειρία;

ΣΩ. Χάριτός τινος καὶ ἡδονῆς ἀπεργασίας.

ΠΩΛ. Οὐκοῦν καλόν σοι δοκεῖ ἡ ῥητορικὴ εἶναι, χαρίζεσθαι οἷόν τ' εἶναι ἀνθρώποις;

ΣΩ. Τί δέ, ὦ Πῶλε; ἤδη πέπυσαι παρ' ἐμοῦ ὅ τί φημι αὐτὴν εἶναι, ὥςτε τὸ με*τὰ τοῦτο ἐρωτᾷς, εἰ οὐ καλή μοι δοκεῖ εἶναι; D

ΠΩΛ. Οὐ γὰρ πέπυσμαι ὅτι ἐμπειρίαν τινὰ αὐτήν φῂς εἶναι;

ΣΩ. Βούλει οὖν, ἐπειδὴ τιμᾷς τὸ χαρίζεσθαι, σμικρόν τί μοι χαρίσασθαι;

ΠΩΛ. Ἔγωγε.

ΣΩ. Ἐροῦ νῦν με, ὀψοποιΐα ἥτις μοι δοκεῖ τέχνη εἶναι.

ΠΩΛ. Ἐρωτῶ δή· Τίς τέχνη ὀψοποιΐα;

ΣΩ. Οὐδεμία, ὦ Πῶλε.

ΠΩΛ. Ἀλλὰ τί; φαθί.

ΣΩ. Φημὶ δή, ἐμπειρία τις.

ΠΩΛ. Τίνος; φαθί.

ΣΩ. Φημὶ δή, χάριτος καὶ ἡδο*νῆς ἀπεργασίας, ὦ Πῶλε. E

ΠΩΛ. Ταὐτὸν ἄρ' ἐστὶν ὀψοποιΐα καὶ ῥητορική;

ΣΩ. Οὐδαμῶς γε, ἀλλὰ τῆς αὐτῆς ἐπιτηδεύσεως μόριον.

ΠΩΛ. Τίνος λέγεις ταύτης;

ΣΩ. Μὴ ἀγροικότερον ᾖ τὸ ἀληθὲς εἰπεῖν· ὀκνῶ γὰρ Γοργίου ἕνεκα λέγειν; μὴ οἴηταί με διακωμῳδεῖν τὸ ἑαυτοῦ ἐπιτήδευμα. ἐγὼ δέ, εἰ μὲν τοῦτό ἐστιν ἡ ῥητορικὴ ἣν * Γοργίας ἐπιτηδεύει, οὐκ οἶδα· 463
καὶ γὰρ ἄρτι ἐκ τοῦ λόγου οὐδὲν ἡμῖν καταφανὲς ἐγένετο, τί ποτε οὗτος ἡγεῖται· ὃ δ' ἐγὼ καλῶ τὴν

So. Peritiam equidem dico quandam.

Pol. Peritia ergo tibi videtur rhetorica esse?

So. Mihi vero, nisi quid aliud tu dicis.

Pol. Cuiusnam rei peritia?

So. Gratiae cuiusdam et voluptatis conciliandae.

Pol. Nonne pulchra tibi videtur rhetorica esse, quod gratificari potest hominibus?

So. Quid vero, Pole? iamne comperisti ex me quid dicam eam esse, quum, id quod deinde sequitur, roges, annon pulchra mihi videatur esse?

Pol. Nonne comperi peritiam quandam eam te dicere esse?

So. Visne, quoniam magni aestimas gratificari, paullum quid mihi gratificari?

Pol. Ego sane.

So. Quaere nunc ex me, opsoniorum apparatio quaenam mihi videatur ars esse.

Pol. Rogo igitur: Quaenam ars est opsoniorum apparatio?

So. Nulla, Pole.

Pol. Quid tandem? dic.

So. Dico vero, peritia quaedam est.

Pol. Cuiusnam rei? dic.

So. Dico, gratiae et voluptatis conciliandae, Pole.

Pol. Idem igitur est opsoniorum apparatio et rhetorica?

So. Minime id quidem, at eiusdem instituti particula.

Pol. Cuiusnam huius dicis?

So. Dummodo ne rusticius sit verum dicere; vereor enim propter Gorgiam dicere, ne opinetur me facetiis perstringere ipsius studium. ego videlicet, num rhetorica id sit, cui Gorgias studet, nescio; etenim sermo quem modo habuimus minime nobis declaravit, quid tandem hic existimet; quod autem ego dico rheto-

ῥητορικήν, πράγματός τινός ἐστι μόριον οὐδενὸς τῶν καλῶν.

ΓΟΡ. Τίνος, ὦ Σώκρατες; εἰπέ, μηδὲν ἐμὲ αἰσχυνθείς.

ΣΩ. Δοκεῖ τοίνυν μοι, ὦ Γοργία, εἶναί τι ἐπιτήδευμα τεχνικὸν μὲν οὔ, ψυχῆς δὲ στοχαστικῆς καὶ ἀνδρείας καὶ φύσει δεινῆς προσομιλεῖν τοῖς ἀνθρώποις· καλῶ δὲ αὐτοῦ ἐ*γὼ τὸ κεφάλαιον κολακείαν. ταύτης μοι δοκεῖ B τῆς ἐπιτηδεύσεως πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα μόρια εἶναι, ἓν δὲ καὶ ἡ ὀψοποιϊκή, ὃ δοκεῖ μὲν εἶναι τέχνη, ὡς δὲ ὁ ἐμὸς λόγος, οὐκ ἔστι τέχνη, ἀλλ' ἐμπειρία καὶ τριβή. ταύτης μόριον καὶ τὴν ῥητορικὴν ἐγὼ καλῶ καὶ τήν γε κομμωτικὴν καὶ τὴν σοφιστικήν, τέττα*ρα ταῦτα μόρια ἐπὶ C τέτταρσι πράγμασιν. Εἰ οὖν βούλεται Πῶλος πυνθάνεσθαι, πυνθανέσθω· οὐ γάρ πω πέπυσται ὁποῖόν φημι ἐγὼ τῆς κολακείας μόριον εἶναι τὴν ῥητορικήν, ἀλλ' αὐτὸν λέληθα οὔπω ἀποκεκριμένος, ὁ δὲ ἐπανερωτᾷ εἰ οὐ καλὸν ἡγοῦμαι εἶναι· ἐγὼ δὲ αὐτῷ οὐκ ἀποκρινοῦμαι πρότερον, εἴτε καλὸν εἴτε αἰσχρὸν ἡγοῦμαι εἶναι τὴν ῥητορικήν, πρὶν ἂν πρῶτον ἀποκρίνωμαι ὅ τί ἐστιν· οὐ γὰρ δίκαιον, ὦ Πῶλε· ἀλλ' εἴπερ βούλει πυθέσθαι, ἐρώτα, ὁποῖον μόριον τῆς κολακείας φημὶ εἶναι τὴν ῥητορικήν.

ΠΩΛ. Ἐρωτῶ δὴ καὶ ἀπόκριναι, ὁποῖον μόριον.

*ΣΩ. Ἆρ' οὖν ἂν μάθοις ἀποκριναμένου; ἔστι γὰρ D ἡ ῥητορικὴ κατὰ τὸν ἐμὸν λόγον πολιτικῆς μορίου εἴδωλον.

ΠΩΛ. Τί οὖν; καλὸν ἢ αἰσχρὸν λέγεις αὐτὴν εἶναι;

ΣΩ. Αἰσχρὸν ἔγωγε· τὰ γὰρ κακὰ αἰσχρὰ ἐγὼ καλῶ· ἐπειδὴ δεῖ σοι ἀποκρίνασθαι, ὡς ἤδη εἰδότι ἃ ἐγὼ λέγω.

ΓΟΡ. Μὰ τὸν Δί', ὦ Σώκρατες, ἀλλ' ἐγὼ οὐδὲ αὐτὸς ξυνίημι ὅ τι λέγεις.

ΣΩ. Εἰκότως γε, ὦ Γοργία· οὐ*δὲν γάρ πω σαφὲς E λέγω, Πῶλος δὲ ὅδε νέος ἐστὶ καὶ ὀξύς.

ricam, id rei alicuius particula est nec eius in pulchras referendae.

Gor. Cuiusnam, Socrate? dic, nihil me reverens.

So. Videtur mihi, Gorgia, institutum quoddam esse non artificiosum, sed animi sagacis et fortis et naturâ pollentis ad tractandos homines; appello autem eius summam adulationem. huius mihi videntur instituti multae aliae particulae esse, una vero artificium coquinarium, quod videtur quidem ars esse, at, ut mea declarat oratio, non ars est, sed peritia et exercitatio. huius particulam etiam rhetoricam dico et comendi artificium et sophisticam, quatuor eas quidem particulas ad quatuor res spectantes. Quodsi vult Polus sciscitari, sciscitator; nondum enim sciscitatus est qualem ego dicam adulationis partem esse rhetoricam, sed latuit ipsum me nondum respondisse, et tamen interrogat, annon pulchram arbitrer eam esse; ego vero ipsi non prius respondebo, pulchram an turpem censeam rhetoricam esse, quam primum respondero, quid sit; non enim convenit, Pole; itaque si vis sciscitari, roga, qualem particulam adulationis dicam esse rhetoricam.

Pol. Rogo igitur et responde, qualem eam particulam habeas.

So. Num vero me intelliges respondentem? est enim rhetorica ex mea oratione civilis rationis particulae simulacrum.

Pol. Quid igitur? pulchram an turpem dicis eam esse?

So. Turpem equidem; mala enim turpia ego appello, quandoquidem tibi respondendum est ut iam scienti quae dico.

Gor. Per Iovem vero, Socrate, ne ipse quidem perspicio quid dicas.

So. Neque id mirum, Gorgia; nihil enim adhuc dilucide dico, Polus vero hic iuvenis est atque acutus.

ΓΟΡ. Ἀλλὰ τοῦτον μὲν ἔα, ἐμοὶ δ' εἰπέ, πῶς λέγεις πολιτικῆς μορίου εἴδωλον εἶναι τὴν ῥητορικήν.

ΣΩ. Ἀλλ' ἐγὼ πειράσομαι φράσαι ὅ γέ μοι φαίνεται εἶναι ἡ ῥητορική· εἰ δὲ μὴ τυγχάνει ὂν τοῦτο, Πῶλος ὅδε ἐλέγξει. Σῶμά που καλεῖς τι καὶ ψυχήν.

*ΓΟΡ. Πῶς γὰρ οὔ; 464

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ τούτων οἴει τινὰ εἶναι ἑκατέρου εὐεξίαν;

ΓΟΡ. Ἔγωγε.

ΣΩ. Τί δέ; δοκοῦσαν μὲν εὐεξίαν, οὖσαν δ' οὔ; οἷον τοιόνδε λέγω· πολλοὶ δοκοῦσιν εὖ ἔχειν τὰ σώματα, οὓς οὐκ ἂν ῥᾳδίως αἴσθοιτό τις ὅτι οὐκ εὖ ἔχουσιν, ἄλλος ἢ ἰατρός τε καὶ τῶν γυμναστικῶν τις.

ΓΟΡ. Ἀληθῆ λέγεις.

ΣΩ. Τὸ τοιοῦτον λέγω καὶ ἐν σώματι εἶναι καὶ ἐν ψυχῇ, ὅ τι ποιεῖ δοκεῖν μὲν εὖ ἔχειν τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχήν, ἔχει δὲ οὐδὲν μᾶλλον.

ΓΟΡ. Ἔστι * ταῦτα. B

ΣΩ. Φέρε δή σοι, ἐὰν δύνωμαι, σαφέστερον ἐπιδείξω ὃ λέγω. Δυεῖν ὄντοιν πραγμάτοιν δύο λέγω τέχνας, καὶ τὴν μὲν ἐπὶ τῇ ψυχῇ πολιτικὴν καλῶ, τὴν δὲ ἐπὶ τῷ σώματι μίαν μὲν οὕτως ὀνομάσαι οὐκ ἔχω σοι, μιᾶς δὲ οὔσης τῆς τοῦ σώματος θεραπείας δύο μόρια λέγω, τὴν μὲν γυμναστικήν, τὴν δὲ ἰατρικήν· τῆς δὲ πολιτικῆς ἀντίστροφον μὲν τῆς γυμναστικῆς *) τὴν νομοθετικήν, ἀντίστροφον δὲ τῆς ἰατρικῆς **) τὴν δικαστικήν. * ἐπικοινωνοῦσι μὲν δὴ C ἀλλήλαις, ἅτε περὶ τὸ αὐτὸ οὖσαι, ἑκάτεραι τούτων, ἥ τε ἰατρικὴ τῇ γυμναστικῇ καὶ ἡ δικαστικὴ τῇ νομοθετικῇ· ὅμως δὲ διαφέρουσί τι ἀλλήλων. Τεττάρων δὴ τούτων οὐσῶν καὶ ἀεὶ πρὸς τὸ βέλτιστον θεραπευουσῶν τῶν μὲν τὸ σῶμα, τῶν δὲ τὴν ψυχήν, ἡ κολακευτικὴ αἰσθομένη, οὐ γνοῦσα λέγω, ἀλλὰ στοχασαμένη, τέτραχα ἑαυτὴν διανείμασα, ὑποδῦσα ὑπὸ ἕκαστον τῶν μορίων, προσποιεῖται εἶναι * τοῦτο D

*) γρ. τῇ γυμναστικῇ.
**) γρ. τῇ ἰατρικῇ.

Gor. Hunc tamen fine, mihi vero explica, quomodo dicas rationis civilis particulae fimulacrum effe rhetoricam.

So. Hoc fane conabor explanare, quid mihi videatur effe rhetorica; fi id non eft, Polus hic redarguet. Corpus videlicet aliquid dicis et animum.

Gor. Quidni?

So. Nonne etiam utriusque quendam effe bonum habitum?

Gor. Ego vero.

So. Quid vero, habitum bonum qui videatur, non fit? veluti hoc dico: multi videntur valido effe corpore, quos non facile quisquam fentiat non valido effe corpore praeter medicum et palaeftritarum aliquem.

Gor. Vera dicis.

So. Idem dico et in corpore et in animo ineffe, quod efficiat ut videatur quis valere corpore et animo, licet nihilo magis valeat.

Gor. Sunt ifta.

So. Age dum, fi potuero, clarius tibi oftendam quid dicam. Quum duae fint res, duas dico artes, et eam quae ad animum fpectat civilem appello, illam vero quae ad corpus pertinet unam fic nominare non poffum, fed corporis curationis, quae una eft, duas particulas pono, gymnafticam artem unam, alteram medicinam; civilis vero rationis unam partem legum fcribendarum artem dico, refpondentem ex altera parte gymnafticae, alteram iudicialem fcientiam, refpondentem illam quidem medicinae. commune quidem aliquid habent inter fe, quia utraque in eadem re verfatur, medicina cum gymnaftica arte et iudicialis fcientia cum legum fcribendarum ratione, eft tamen quod differat inter ipfas. Quattuor igitur has, quae femper quam optime curant illae corpus, hae animum, adulandi artificium animadvertens, non intelligendo dico, fed coniiciendo, quadrifariam fe dividens fubrepit fub unamquamque parti-

ὅ περ ὑπέδυ, καὶ τοῦ μὲν βελτίστου οὐδὲν φροντίζει, τῷ δὲ ἀεὶ ἡδίστῳ θηρεύεται τὴν ἄνοιαν καὶ ἐξαπατᾷ, ὥςτε δοκεῖ πλείστου ἀξία εἶναι. ὑπὸ μὲν οὖν τὴν ἰατρικὴν ἡ ὀψοποιϊκὴ ὑποδέδυκε, καὶ προςποιεῖται τὰ βέλτιστα σιτία τῷ σώματι εἰδέναι, ὥςτ', εἰ δέοι ἐν παισὶ διαγωνίζεσθαι ὀψοποιόν τε καὶ ἰατρὸν ἢ ἐν ἀνδράσιν οὕτως ἀνοήτοις, ὥςπερ οἱ παῖδες, πότερος ἐπαΐει περὶ τῶν χρηστῶν σιτίων καὶ πονηρῶν, ὁ ἰατρὸς ἢ ὁ ὀψοποιός, λι*μῷ ἂν ἀποθανεῖν τὸν ἰατρόν. Κολακείαν μὲν E
οὖν αὐτὸ καλῶ, καὶ αἰσχρόν φημι εἶναι τὸ τοιοῦ*τον, ὦ Πῶ- 465
λε (τοῦτο γὰρ πρὸς σὲ λέγω), ὅτι τοῦ ἡδέος στοχάζεται ἄνευ τοῦ βελτίστου· τέχνην δὲ αὐτὸ οὔ φημι εἶναι, ἀλλ' ἐμπειρίαν, ὅτι οὐκ ἔχει λόγον οὐδένα ὧν προςφέρει, ὁποῖ' ἄττα τὴν φύσιν ἐστίν, ὥςτε τὴν αἰτίαν ἑκάστου μὴ ἔχειν εἰπεῖν· ἐγὼ δὲ τέχνην οὐ καλῶ, ὃ ἂν ᾖ ἄλογον πρᾶγμα. τούτων δὲ πέρι εἰ ἀμφιςβητεῖς, ἐθέλω ὑποσχεῖν λόγον. Τῇ μὲν οὖν ἰατρικῇ, ὥςπερ λέγω, ἡ * ὀψοποιϊκὴ κολακεία ὑπόκειται, τῇ δὲ γυμνα- B
στικῇ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον τοῦτον ἡ κομμωτική, κακοῦργός τε οὖσα καὶ ἀπατηλὴ καὶ ἀγεννὴς καὶ ἀνελεύθερος, σχήμασι καὶ χρώμασι καὶ λειότητι καὶ αἰσθήσει *) ἀπατῶσα, ὥςτε ποιεῖν ἀλλότριον κάλλος ἐφελκομένους τοῦ οἰκείου τοῦ διὰ τῆς γυμναστικῆς ἀμελεῖν. Ἵν' οὖν μὴ μακρολογῶ, ἐθέλω σοι εἰπεῖν, ὥςπερ οἱ γεωμέτραι (ἤδη γὰρ ἂν ἴσως ἀκολουθήσαις), ὅτι ὃ κομμωτικὴ πρὸς γυμναστικήν, * τοῦτο C
ὀψοποιϊκὴ πρὸς ἰατρικήν· μᾶλλον δὲ ὧδε, ὅτι ὃ κομμωτικὴ πρὸς γυμναστικήν, τοῦτο σοφιστικὴ πρὸς νομοθετικήν, καὶ ὅτι ὃ ὀψοποιϊκὴ πρὸς ἰατρικήν, τοῦτο ῥητορικὴ πρὸς δικαστικήν. ὅπερ μέντοι λέγω, διέστηκε μὲν οὕτω φύσει, ἅτε δ' ἐγγὺς ὄντων φύρονται ἐν τῷ αὐτῷ καὶ περὶ ταὐτὰ σοφισταὶ **) καὶ ῥήτορες, καὶ οὐκ ἔχουσιν ὅ τι χρήσονται οὔτε αὐτοὶ ἑαυτοῖς οὔτε οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι τούτοις. καὶ γὰρ ἂν εἰ μὴ ἡ ψυχὴ τῷ σώματι ἐπε*στάτει, D
ἀλλ' αὐτὸ αὑτῷ, καὶ μὴ ὑπὸ ταύτης κατεθεωρεῖτο καὶ διεκρίνετο ἥ τε ὀψοποιϊκὴ καὶ ἡ ἰατρική, ἀλλ' αὐτὸ τὸ σῶμα ἔκρινε σταθμώμενον ταῖς χάρισι ταῖς πρὸς αὐτό, τὸ

---

*) ἄλλ. λειότησι καὶ ἐσθῆσιν.
**) ἴσ. δικασταί.

culam, et ſimulat ſe hanc eſſe, ſub quam ſubrepſit, de optimo autem minime ſollicitum ſuaviſſimo quoque captat amentiam atque decipit, ut plurimi videatur faciendum eſſe. ſub medicinam igitur coquinarium artificium ſubrepit ſimulatque optimos ſe cibos corpori ſcire: ut, ſi apud pueros decertandum ſit coco et medico vel apud viros tam amentes, quam pueri ſunt, uter intelligat cibos utiles et nocituros, medicus an cocus, fame periturus ſit medicus. Adulationem vero id voco et turpe dico eſſe tale, Pole (hoc enim tibi dico), quia ad ſuave tendit, optimo neglecto; artem autem illud nego eſſe, ſed peritiam dico, quia nullam habet cognitionem eorum quae adhibet, qualia naturâ ſint, adeo ut cuiusque rationem non poſſit dicere; ego vero artem non appello, quod ratione caret. de his autem ſi dubitas, volo reddere rationem. Medicinae igitur, ut dico, coquinaria adulatio ſubiecta est, gymnaſticae vero eadem ratione comendi artificium, quod peſtiferum et fraudulentum et ignobile et illiberale eſt, geſtibus et coloribus et laevitate et ſpecie decipiens, quo efficit ut homines alienam pulchritudinem mutuantes propriam, quae arte gymnaſtica acquiritur, negligant. Ne igitur multus ſim, volo tibi dicere, ſicut geometrae (iam enim forſitan aſſequaris), quod comendi artificium ad gymnaſticam artem ſit, id coquinariam peritiam ad medicinam eſſe, potius vero ita: quod comendi artificium ad gymnaſticam artem ſit, id ſophiſticam ad legum ſcribendarum rationem, et quod coquinaria ad medicinam ſit, id rhetoricam eſſe ad iudicialem rationem. quemadmodum dixi, diſtant quidem ita inter ſe haec genera naturâ, ſed quia propinqua ſunt, commiſcentur in unum iidemque in rebus iudices et rhetores, neque ipſi ſciunt quid ſibi faciant, neque ceteri homines quomodo cum illis agant. itidem enim niſi animus corpori praeeſſet, ſed hoc ſibi ipſum, nec ab illo perſpicerentur ac diſcernerentur coquinaria peritia et medicina, ſed ipſum corpus iudicaret ponderans eas vo-

τοῦ Ἀναξαγόρου ἂν πολὺ ἦν, ὦ φίλε Πῶλε (σὺ γὰρ τούτων ἔμπειρος), ὁμοῦ ἂν πάντα χρήματα ἐφύρετο ἐν τῷ αὐτῷ, ἀκρίτων ὄντων τῶν τε ἰατρικῶν καὶ ὑγιεινῶν καὶ ὀψοποιϊκῶν. Ὃ μὲν οὖν ἐγώ φημι τὴν ῥητορικὴν εἶναι, ἀκήκοας, ἀντίστροφον ὀψοποιΐας ἐν ψυχῇ, ὡς ἐκεῖ*νο ἐν E
σώματι. Ἴσως μὲν οὖν ἄτοπον πεποίηκα, ὅτι σε οὐκ ἐῶν μακροὺς λόγους λέγειν αὐτὸς συχνὸν λόγον ἀποτέτακα. ἄξιον μὲν οὖν ἐμοὶ ξυγγνώμην ἔχειν ἐστί· λέγοντος γάρ μου βραχέα οὐκ ἐμάνθανες, οὐδὲ χρῆσθαι τῇ ἀποκρίσει ἥν σοι ἀπεκρινάμην οὐδὲν οἷός τ' ἦσθα, ἀλλ' ἐδέου διηγήσεως. ἐὰν μὲν οὖν καὶ ἐγὼ σοῦ ἀποκρινομένου μὴ ἔχω ὅ τι χρήσο*μαι, ἀπότεινε καὶ σὺ λόγον, ἐὰν δὲ ἔχω, ἔα με 466
χρῆσθαι· δίκαιον γάρ. καὶ νῦν ταύτῃ τῇ ἀποκρίσει εἴ τι ἔχεις χρῆσθαι, χρῶ.

ΠΩΛ. Τί οὖν φῄς; κολακεία δοκεῖ σοι εἶναι ἡ ῥητορική;

ΣΩ. Κολακείας μὲν οὖν ἔγωγε εἶπον μόριον· ἀλλ' οὐ μνημονεύεις τηλικοῦτος ὤν, ὦ Πῶλε; τί τάχα δράσεις πρεσβύτης γενόμενος;

ΠΩΛ. Ἆρ' οὖν δοκοῦσί σοι ὡς κόλακες ἐν ταῖς πόλεσι φαῦλοι νομίζεσθαι οἱ ἀγαθοὶ ῥήτορες;

*ΣΩ. Ἐρώτημα τοῦτ' ἐρωτᾷς, ἢ λόγου τινὸς ἀρχὴν B
λέγεις;

ΠΩΛ. Ἐρωτῶ ἔγωγε.

ΣΩ. Οὐδὲ νομίζεσθαι ἔμοιγε δοκοῦσιν.

ΠΩΛ. Πῶς οὐ νομίζεσθαι; οὐ μέγιστον δύνανται ἐν ταῖς πόλεσιν;

ΣΩ. Οὔκ, εἰ τὸ δύνασθαί γε λέγεις ἀγαθόν τι εἶναι τῷ δυναμένῳ.

ΠΩΛ. Ἀλλὰ μὲν δὴ λέγω γε.

ΣΩ. Ἐλάχιστον τοίνυν μοι δοκοῦσι τῶν ἐν τῇ πόλει δύνασθαι οἱ ῥήτορες.

ΠΩΛ. Τί δ'; οὐχ, ὥςπερ * οἱ τύραννοι, ἀπο- C
κτιννύασί τε ὃν ἂν βούλωνται, καὶ ἀφαιροῦνται χρήματα καὶ ἐκβάλλουσιν ἐκ τῶν πόλεων, ὃν ἂν δοκῇ αὐτοῖς;

luptatibus suis, Anaxagoreum illud latissime pateret, o care Pole (tu enim harum rerum peritus es), simul videlicet omnia commiscerentur in unum, quia discreta non essent medica, salubria et coquinaria. Iam quid equidem dicam rhetoricam esse, audivisti, respondentem scilicet ex altera parte coquinariae peritiae idemque in animo, quod illa in corpore. Fortasse autem inepte feci, quod te non sinens longas orationes habere, ipse longam extendi orationem; sed par est mihi veniam dare; nam quum dicerem breviter, non intellexisti nec responso quod tibi dedi quid faceres scivisti, sed desiderasti expositionem. quodsi ego quoque te respondente nescio quid faciam, extende tu quoque orationem, sin scio, sine me facere; ita enim par est. nunc igitur hoc responso, si quid facias scis, fac.

Pol. Iam quid dicis? adulatio videtur tibi esse rhetorica?

So. Adulationis equidem dixi particulam; at tu non meministi tam iuvenis? quid tandem facies senior factus?

Pol. Num vero videntur tibi ut adulatores in civitatibus viles existimari boni rhetores?

So. Interrogationum hoc est quod quaeris, an orationis exordium profers?

Pol. Interrogo equidem.

So. Ne existimatione quidem mihi videntur esse.

Pol. Quomodo nulla sint existimatione? nonne plurimum possunt in civitatibus?

So. Non, siquidem potestatem dicis bonum aliquid esse ei qui possit.

Pol. Enimvero ita dico.

So. Minimum igitur mihi videntur ex omnibus qui in civitate sunt posse rhetores.

Pol. Quid vero? nonne, sicut tyranni, interficiunt, quemcunque volunt, spoliant facultatibus et expellunt ex urbibus quemcunque ipsis videtur?

ΣΩ. Νὴ τὸν κύνα ἀμφιγνοῶ μέντοι, ὦ Πῶλε, ἐφ' ἑκάστου ὧν λέγεις, πότερον αὐτὸς ταῦτα λέγεις καὶ γνώμην σαυτοῦ ἀποφαίνει, ἢ ἐμὲ ἐρωτᾷς.

ΠΩΛ. Ἀλλ' ἔγωγε σὲ ἐρωτῶ.

ΣΩ. Εἶεν, ὦ φίλε, ἔπειτα δύο ἅμα με ἐρωτᾷς.

ΠΩΛ. Πῶς δύο;

ΣΩ. Οὐκ ἄρτι οὕτω πως ἔλεγες, ὅτι ἀποκτιν*νύασιν οἱ ῥή- D τορες οὓς ἂν βούλωνται, ὥσπερ οἱ τύραννοι, καὶ χρήματα ἀφαιροῦνται καὶ ἐξελαύνουσιν ἐκ τῶν πόλεων, ὃν ἂν δοκῇ αὐτοῖς;

ΠΩΛ. Ἔγωγε.

ΣΩ. Λέγω τοίνυν σοι ὅτι δύο ταῦτ' ἐστὶ τὰ ἐρωτήματα, καὶ ἀποκρινοῦμαί γέ σοι πρὸς ἀμφότερα. φημὶ γάρ, ὦ Πῶλε, ἐγὼ καὶ τοὺς ῥήτορας καὶ τοὺς τυράννους δύνασθαι μὲν ἐν ταῖς πόλεσι σμικρότατον, ὥσπερ νῦν δὴ ἔλεγον· οὐδὲν γὰρ ποιεῖν * ὧν βούλονται, ὡς ἔπος εἰπεῖν· E ποιεῖν μέντοι, ὅ τι ἂν αὐτοῖς δόξῃ βέλτιστον εἶναι.

ΠΩΛ. Οὐκοῦν τοῦτό ἐστι τὸ μέγα δύνασθαι;

ΣΩ. Οὔχ, ὥς γέ φησι Πῶλος.

ΠΩΛ. Ἐγὼ οὔ φημι; φημὶ μὲν οὖν ἔγωγε.

ΣΩ. Μὰ τὸν οὐ σύ γε, ἐπεὶ τὸ μέγα δύνασθαι ἔφης ἀγαθὸν εἶναι τῷ δυναμένῳ.

ΠΩΛ. Φημὶ γὰρ οὖν.

ΣΩ. Ἀγαθὸν οὖν οἴει εἶναι, ἐάν τις ποιῇ ταῦτα ἃ ἂν δοκῇ αὐτῷ βέλτιστα εἶναι, νοῦν μὴ ἔχων; καὶ τοῦτο καλεῖς μέγα δύνασθαι;

ΠΩΛ. Οὐκ ἔγωγε.

ΣΩ. Οὐκοῦν ἀποδείξεις τοὺς ῥήτορας νοῦν ἔχοντας καὶ τέχνην τὴν ῥητορικήν, ἀλλὰ * μὴ κολακείαν, ἐμὲ ἐξελέγ- 467 ξας· εἰ δέ με ἐάσεις ἀνέλεγκτον, οἱ ῥήτορες οἱ ποιοῦντες ἐν ταῖς πόλεσιν ἃ δοκεῖ αὐτοῖς καὶ οἱ τύραννοι οὐδὲν ἀγαθὸν τοῦτο κεκτήσονται. ἡ δὲ *) δύναμίς ἐστιν, ὡς σύ φης, ἀγαθόν, τὸ δὲ ποιεῖν ἄνευ νοῦ ἃ δοκεῖ καὶ σὺ ὁμολογεῖς κακὸν εἶναι· ἢ οὔ;

ΠΩΛ. Ἔγωγε.

ΣΩ. Πῶς ἂν οὖν οἱ ῥήτορες μέγα δύναιντο ἢ οἱ

*) ἴσ. δή.

So. At per canem dubito, Pole, de unoquoque quod dicis, num ipse hoc dicas et tuam ipse sententiam declares, an me interroges.

Pol. Equidem te interrogo.

So. Iam, amice, itane duo simul me interrogas?

Pol. Quomodo duo?

So. Nonne modo ita fere dixisti, interficere rhetores quoscunque vellent, sicut tyrannos, et facultatibus spoliare et eiicere ex urbibus, quemcumque ipsis videretur?

Pol. Ego vero.

So. Dico tamen tibi, duas esse has interrogationes, et respondebo tibi ad utramque. aio enim, Pole, ego et rhetores et tyrannos posse quidem in civitatibus minimum, quemadmodum modo dixi; nihil enim propemodum eorum ipsos facere, quae velint, facere tamen quod ipsis visum sit optimum.

Pol. Nonne hoc est multum posse?

So. Non, ut scilicet dicit Polus.

Pol. Egone ut non dicam? dico vero equidem.

So. Per Iovem tu quidem non, quia multum posse dixisti bonum esse ei qui posset.

Pol. Aio sane.

So. Bonumne censes esse, si quis faciat haec quae videantur ipsi optima esse, isque insipiens? et hoc dicis multum posse?

Pol. Minime ego.

So. Itaque demonstra rhetores prudentes et artem esse rhetoricam, non adulationem, me redarguens; sin me non redargueris, rhetores facientes in civitatibus quae sibi videntur et tyranni nihil boni inde nanciscentur. potestas videlicet, ut tu ais, bona est, facere autem sine ratione quae videntur tu quoque fateris malum esse; nonne?

Pol. Ego vero.

So. Quomodo igitur rhetores multum poterunt

τύραννοι ἐν ταῖς πόλεσιν, ἐὰν μὴ Σωκράτης ἐξελεγχθῇ ὑπὸ Πώλου, ὅτι ποιοῦσιν ἃ βούλονται;

* ΠΩΛ. Οὗτος ἀνήρ! B

ΣΩ. Οὔ φημι ποιεῖν αὐτοὺς ἃ βούλονται· ἀλλά μ' ἔλεγχε.

ΠΩΛ. Οὐκ ἄρτι *) ὡμολόγεις ποιεῖν ἃ δοκεῖ αὐτοῖς βέλτιστα εἶναι τούτου πρόσθεν;

ΣΩ. Καὶ γὰρ νῦν ὁμολογῶ.

ΠΩΛ. Οὐκοῦν ποιοῦσιν ἃ βούλονται.

ΣΩ. Οὔ φημι.

ΠΩΛ. Ποιοῦντες δὲ ἃ δοκεῖ αὐτοῖς;

ΣΩ. Φημί.

ΠΩΛ. Σχέτλιά γε λέγεις καὶ ὑπερφυῆ, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Μὴ κατηγόρει, ὦ λῷστε Πῶλε, ἵνα προσείπω σε κατὰ σέ· ἀλλ' εἰ μὲν ἔχεις ἐμὲ ἐρωτᾶν, * ἐπίδειξον ὅτι C ψεύδομαι, εἰ δὲ μή, αὐτὸς ἀποκρίνου.

ΠΩΛ. Ἀλλ' ἐθέλω ἀποκρίνεσθαι, ἵνα καὶ εἰδῶ ὅ τι λέγεις.

ΣΩ. Πότερον οὖν σοι δοκοῦσιν οἱ ἄνθρωποι τοῦτο βούλεσθαι ὃ ἂν πράττωσιν ἑκάστοτε, ἢ ἐκεῖνο οὗ ἕνεκα πράττουσι τοῦθ' ὃ πράττουσιν; οἷον οἱ τὰ φάρμακα πίνοντες παρὰ τῶν ἰατρῶν πότερόν σοι δοκοῦσι τοῦτο βούλεσθαι ὅπερ ποιοῦσι, πίνειν τὸ φάρμακον καὶ ἀλγεῖν, ἢ ἐκεῖνο τὸ ὑγιαίνειν, οὗ * ἕνεκα πίνουσιν; D

ΠΩΛ. Δῆλον ὅτι τὸ ὑγιαίνειν, οὗ ἕνεκα πίνουσιν.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ οἱ πλέοντές τε καὶ τὸν ἄλλον χρηματισμὸν χρηματιζόμενοι οὐ τοῦτό ἐστιν ὃ βούλονται, ὃ ποιοῦσιν ἑκάστοτε· τίς γὰρ βούλεται πλεῖν τε καὶ κινδυνεύειν καὶ πράγματ' ἔχειν; ἀλλ' ἐκεῖνο, οἶμαι, οὗ ἕνεκα πλέουσι, πλουτεῖν· πλούτου γὰρ ἕνεκα πλέουσιν.

ΠΩΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Ἄλλο τι οὖν οὕτω καὶ περὶ πάντων; ἐάν τίς τι πράττῃ ἕνεκά του, οὐ τοῦτο βούλεται ὃ πράττει, ἀλλ' ἐκεῖνο οὗ ἕνεκα πράττει;

---

*) Ic. ἄρα.

vel tyranni in civitatibus, nisi Socrates redarguetur a Polo et docebitur, illos facere quae velint?

Pol. Ecce virum!

So. Nego illos facere quae velint; age redargue me.

Pol. Nonne igitur concessisti, eos facere quae sibi viderentur optima esse, paullo ante?

So. Etiam nunc concedo.

Pol. Nonne faciunt quae volunt?

So. Nego.

Pol. Et faciunt tamen quae sibi videntur?

So. Aio.

Pol. Indigna profecto dicis et mirum quam absurda, Socrate.

So. Ne me accuses, o bone Pole, ut tuo te more appellem; sed si habes quod me interroges, ostende me mentiri, sin minus, ipse responde.

Pol. Volo sane respondere, ut videlicet sciam quid dicas.

So. Utrum igitur tibi videntur homines hoc velle quod quisque facit, an illud ob quod faciunt id quod faciunt? veluti qui medicamenta bibunt a medicis accepta num tibi videntur hoc velle quod faciunt, bibere medicamentum et dolore angi, an illud, propter quod bibunt, prospera uti valitudine?

Pol. Dubium non est quin prospera uti valitudine velint, quamobrem bibant.

So. Itaque etiam qui navigant ceterosque quaestus faciunt non hoc volunt quod quisque facit: quis enim vult navigare et periclitari et negotium habere? sed illud, opinor, propter quod navigant, se ditare; divitiarum enim causa navigant.

Pol. Sane quidem.

So. Nonne igitur ita etiam in omnibus habet? si quis aliquid facit propter aliud quid, non hoc vult quod facit, sed illud, propter quod facit?

* ΠΩΛ. Ναί. E

ΣΩ. Ἆρ' οὖν ἔστι τι τῶν ὄντων ὃ οὐχὶ ἤτοι ἀγαθόν γ' ἐστὶν ἢ κακὸν ἢ μεταξὺ τούτων, οὔτε ἀγαθὸν οὔτε κακόν;

ΠΩΛ. Πολλὴ ἀνάγκη, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Οὐκοῦν λέγεις εἶναι ἀγαθὸν μὲν σοφίαν τε καὶ ὑγίειαν καὶ πλοῦτον καὶ τἆλλα τὰ τοιαῦτα, κακὰ δὲ τἀναντία τούτων;

ΠΩΛ. Ἔγωγε.

ΣΩ. Τὰ δὲ μήτε ἀγαθὰ μήτε κακὰ ἆρα τοιάδε λέ-
γεις, ἃ ἐνίοτε μὲν μετέχει τοῦ ἀγαθοῦ, ἐνίοτε δὲ τοῦ κα-
κοῦ, * ἐνίοτε δὲ οὐδετέρου; οἷον καθῆσθαι καὶ βαδίζειν 468
καὶ τρέχειν καὶ πλεῖν, καὶ οἷον αὖ λίθους καὶ ξύλα καὶ
τἆλλα τὰ τοιαῦτα· οὐ ταῦτα λέγεις; ἢ ἄλλ' ἄττα καλεῖς τὰ
μήτε ἀγαθὰ μήτε κακά;

ΠΩΛ. Οὔκ, ἀλλὰ ταῦτα.

ΣΩ. Πότερον οὖν τὰ μεταξὺ ταῦτα ἕνεκεν τῶν ἀγαθῶν πράττουσιν, ὅταν πράττωσιν, ἢ τἀγαθὰ τῶν μεταξύ;

ΠΩΛ. Τὰ μεταξὺ δήπου τῶν ἀγαθῶν.

ΣΩ. Τὸ ἀγαθὸν * ἄρα διώκοντες καὶ βαδίζομεν, B
ὅταν βαδίζωμεν, οἰόμενοι βέλτιον εἶναι, καὶ τὸ ἐναντίον
ἕσταμεν, ὅταν ἑστῶμεν, τοῦ αὐτοῦ ἕνεκα, τοῦ ἀγαθοῦ· ἢ οὔ;

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ ἀποκτίννυμεν, εἴ τινα ἀποκτίννυμεν *), καὶ ἐκβάλλομεν καὶ ἀφαιρούμεθα χρήματα, οἰόμενοι ἄμεινον εἶναι ἡμῖν ταῦτα ποιεῖν ἢ μή;

ΠΩΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Ἕνεκ' ἄρα τοῦ ἀγαθοῦ ἅπαντα ταῦτα ποιοῦσιν οἱ ποιοῦντες.

ΠΩΛ. Φημί.

ΣΩ. Οὐκοῦν ὡμολογήσαμεν, ἃ ἕνεκά του ποιοῦ-
μεν, * μὴ ἐκεῖνα βούλεσθαι, ἀλλ' ἐκεῖνο οὗ ἕνεκα ταῦτα C
ποιοῦμεν;

ΠΩΛ. Μάλιστα.

ΣΩ. Οὐκ ἄρα σφάττειν βουλόμεθα οὐδ' ἐκβάλλειν ἐκ

*) ἴσ. ὅταν ἀποκτείνωμεν.

Pol. Vero.

So. Iamne quicquam est quod non sit vel bonum vel malum vel medium inter utrumque, neque bonum neque malum?

Pol. Omnino ita necesse est, Socrate.

So. Nonne dicis bonam esse sapientiam et sanitatem et divitias et cetera id genus, mala vero horum contraria?

Pol. Ego sane.

So. Eane vero quae neque bona neque mala sint haec dicis, quae nonnumquam coniuncta sint cum bono, nonnumquam cum malo, nonnumquam vero cum neutro? veluti sedere, vadere, currere et navigare, veluti etiam lapides, ligna ceteraque generis eiusdem; nonne haec dicis? an alia quaepiam dicis neque bona neque mala?

Pol. Non alia, sed haec.

So. Num igitur ea quae media sunt homines bonorum causa faciunt, ut faciant, an bona mediorum causa?

Pol. Media sane bonorum causa.

So. Bonum igitur sectantes et vadimus, ut vadamus, existimantes melius esse, et contra stamus, ut stemus, eandem ob causam, propter bonum; nonne?

Pol. Ita.

So. Nonne etiam interficimus, ut interficiamus, et expellimus et spoliamus facultatibus, existimantes melius esse nobis haec facere quam non facere?

Pol. Sane quidem.

So. Boni ergo causa omnia haec faciunt ii qui faciunt.

Pol. Aio.

So. Nonne confessi sumus, nos non ea, quae alius rei causa faceremus, velle, sed id, propter quod illa faceremus?

Pol. Maxime.

So. Non igitur mactare volumus nec expellere ex

τῶν πόλεων οὐδὲ χρήματα ἀφαιρεῖσθαι ἁπλῶς οὕτως, ἀλλ' ἐὰν μὲν ὠφέλιμα ᾖ ταῦτα, βουλόμεθα πράττειν αὐτά, βλαβερὰ δὲ ὄντα οὐ βουλόμεθα. τὰ γὰρ ἀγαθὰ βουλόμεθα, ὡς φῂς σύ, τὰ δὲ μήτε ἀγαθὰ μήτε κακὰ οὐ βουλόμεθα, οὐδὲ τὰ κακά· ἢ γάρ; ἀληθῆ σοι δοκῶ λέγειν, ὦ Πῶλε, ἢ οὔ;
— Τί οὐκ ἀ*ποκρίνει; D

ΠΩΛ. Ἀληθῆ.

ΣΩ. Οὐκοῦν εἴπερ ταῦτα ὁμολογοῦμεν, εἴ τις ἀποκτείνει τινὰ ἢ ἐκβάλλει ἐκ πόλεως ἢ ἀφαιρεῖται χρήματα, εἴτε τύραννος ὢν εἴτε ῥήτωρ, οἰόμενος ἄμεινον εἶναι αὐτῷ, τυγχάνει δὲ ὂν κάκιον, οὗτος δήπου ποιεῖ ἃ δοκεῖ αὐτῷ· ἢ γάρ;

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩ. Ἆρ' οὖν καὶ ἃ βούλεται, εἴπερ τυγχάνει ταῦτα κακὰ ὄντα; — Τί οὐκ ἀποκρίνει;

ΠΩΛ. Ἀλλ' οὔ μοι δοκεῖ ποιεῖν ἃ βούλεται.

ΣΩ. Ἔστιν οὖν ὅπως ὁ τοιοῦτος μέγα δύναται * ἐν E
τῇ πόλει ταύτῃ *), εἴπερ ἐστὶ τὸ μέγα δύνασθαι ἀγαθόν τι κατὰ τὴν σὴν ὁμολογίαν;

ΠΩΛ. Οὐκ ἔστιν.

ΣΩ. Ἀληθῆ ἄρα ἐγὼ ἔλεγον λέγων ὅτι ἔστιν ἄνθρωπον ποιοῦντα ἐν πόλει ἃ δοκεῖ αὐτῷ μὴ μέγα δύνασθαι μηδὲ ποιεῖν ἃ βούλεται.

ΠΩΛ. Ὡς δὴ σύ, ὦ Σώκρατες, οὐκ ἂν δέξαιο ἐξεῖναί σοι ποιεῖν ὅ τι δοκεῖ σοι ἐν τῇ πόλει μᾶλλον ἢ μή, οὐδὲ ζηλοῖς, ὅταν ἴδῃς τινὰ ἢ ἀποκτείναντα ὃν ἔδοξεν αὐτῷ ἢ ἀφελόμενον χρήματα ἢ δήσαντα.

ΣΩ. Δικαίως λέγεις ἢ ἀδίκως;

ΠΩΛ. Ὁπότερ' * ἂν ποιῇ, οὐκ ἀμφοτέρως ζηλωτόν 469
ἐστιν;

ΣΩ. Εὐφήμει, ὦ Πῶλε.

ΠΩΛ. Τί δή;

ΣΩ. Ὅτι οὐ χρὴ οὔτε τοὺς ἀζηλώτους ζηλοῦν οὔτε τοὺς ἀθλίους, ἀλλ' ἐλεεῖν.

---

*) ἴσ. τοιαύτῃ.

urbibus nec facultatibus spoliare sic simpliciter, sed, si utilia sint haec, volumus ea facere, sin nocitura, nolumus. bona videlicet volumus, ut ais tu, non ea, quae neque bona neque mala sunt, nec mala volumus; annon? num vera tibi videor dicere, Pole, nonne? — Cur non respondes?

Pol. Vera.

So. His vero concessis, si quis alterum interficit vel expellit ex urbe vel spoliat facultatibus, sive tyrannus est sive rhetor, existimans melius esse sibi, quum tamen sit peius, his sane facit quod ipsi videtur; annon?

Pol. Ita.

So. Num etiam facit quae vult, siquidem haec mala sunt? — Cur non respondes?

Pol. Nequaquam mihi videtur facere quae vult.

So. Num igitur fieri potest ut talis homo multum possit in tali civitate, siquidem multum posse boni quid est e tua concessione?

Pol. Nequit fieri.

So. Vera igitur dixi dicens fieri posse, ut homo faciens in civitate quae sibi viderentur non multum posset nec facere quae vellet.

Pol. Tu scilicet, Socrate, non malueris licere tibi facere quod tibi videatur in civitate, quam non licere, nec felicem iudicaveris, si quem videris vel interficientem, quem ipsi visum foret, vel spoliantem facultatibus vel vincientem,

So. Iuste dicis an iniuste?

Pol. Utrocumque modo facit, nonne utroque modo felix est iudicandum?

So. Dii meliora! Pole.

Pol. Quid, quaeso?

So. Quia non convenit neque invidia indignis invidere neque miseris, sed eorum misereri.

ΠΩΛ. Τί δαί; οὕτω σοι δοκεῖ ἔχειν περὶ ὧν ἐγὼ λέγω τῶν ἀνθρώπων;

ΣΩ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΠΩΛ. Ὅςτις οὖν ἀποκτίννυσιν ὃν ἂν δόξῃ αὐτῷ, δικαίως ἀποκτιννύς, ἄθλιος δοκεῖ σοι εἶναι καὶ ἐλεινός;

ΣΩ. Οὐκ ἔμοιγε, οὐδὲ μέντοι ζηλωτός.

ΠΩΛ. Οὐκ ἄρτι ἄθλιον ἔφησθα εἶναι;

ΣΩ. Τὸν ἀδίκως γε, ὦ ἑταῖρε, ἀποκτεί*ναντα, καὶ ἐλεινόν γε πρός, τὸν δὲ δικαίως ἀζήλωτον. B

ΠΩΛ. Ἦ που ὅ γε ἀποθνήσκων ἀδίκως ἐλεινός τε καὶ ἄθλιός ἐστιν.

ΣΩ. Ἧττον ἢ ὁ ἀποκτιννύς, ὦ Πῶλε, καὶ ἧττον ἢ ὁ δικαίως ἀποθνήσκων.

ΠΩΛ. Πῶς δῆτα, ὦ Σώκρατες;

ΣΩ. Οὕτως ὡς μέγιστον τῶν κακῶν τυγχάνει ὂν τὸ ἀδικεῖν.

ΠΩΛ. Ἦ γὰρ τοῦτο μέγιστον; οὐ τὸ ἀδικεῖσθαι μεῖζον;

ΣΩ. Ἥκιστά γε.

ΠΩΛ. Σὺ ἄρα βούλοιο ἂν ἀδικεῖσθαι μᾶλλον ἢ ἀδικεῖν;

ΣΩ. Βου*λοίμην μὲν ἂν ἔγωγε οὐδέτερα, εἰ δ' ἀναγκαῖον εἴη ἀδικεῖν ἢ ἀδικεῖσθαι, ἑλοίμην ἂν μᾶλλον ἀδικεῖσθαι ἢ ἀδικεῖν. C

ΠΩΛ. Σὺ ἄρα τυραννεῖν οὐκ ἂν δέξαιο;

ΣΩ. Οὔκ, εἰ τὸ τυραννεῖν γε λέγεις ὅπερ ἐγώ.

ΠΩΛ. Ἀλλ' ἔγωγε τοῦτο λέγω ὅπερ ἄρτι, ἐξεῖναι ἐν τῇ πόλει, ὃ ἂν δοκῇ αὐτῷ, ποιεῖν τοῦτο, καὶ ἀποκτιννύντι καὶ ἐκβάλλοντι καὶ πάντα πράττοντι κατὰ τὴν αὑτοῦ δόξαν.

ΣΩ. Ὦ μακάριε, ἐμοῦ δὴ λέγοντος τῷ λόγῳ *) ἐπιλαβοῦ. εἰ γὰρ * ἐγὼ ἐν ἀγορᾷ πληθούσῃ λαβὼν ὑπὸ μάλης ἐγχειρίδιον λέγοιμι πρός σε ὅτι Ὦ Πῶλε, ἐμοὶ δύναμίς τις καὶ τυραννὶς θαυμασία ἄρτι προσγέγονεν· ἐὰν γὰρ ἄρα ἐμοὶ δόξῃ τινὰ τουτωνὶ τῶν ἀνθρώπων ὧν σὺ ὁρᾷς αὐτίκα μάλα δεῖν τεθνάναι, τεθνήξει, αὐτὸς ὃν ἂν δόξῃ, κἄν τινα δόξῃ μοι τῆς D

*) Ις. τὸν λόγον.

Pol. Ain tandem? haec tibi videtur causa esse eorum quos dico hominum?

So. Quidni?

Pol. Ergo qui interficit quem ipsi videtur, iuste interficiens, infelix videtur tibi esse atque miserandus?

So. Non mihi quidem videtur, nec tamen invidia dignus.

Pol. Nonne modo miserum dixisti eum esse?

So. Iniuste quidem, amice, interficientem, quin etiam hunc miserandum dico, iuste vero id facientem nulla invidia dignum.

Pol. Profecto tamen qui moritur iniuste est miserandus et infelix.

So. Minus quam qui interficit, Pole, etiam minus quam qui iuste moritur.

Pol. Quid ita, Socrate?

So. Quia maximum malorum est iniuste facere.

Pol. Hocne ut maximum sit? nonne iniuriam pati maius?

So. Minime vero.

Pol. Tu igitur malis iniuriam pati quam facere?

So. Velim equidem neutrum; sin necesse sit iniuriam vel inferre vel pati, praeoptem iniuriam pati quam inferre.

Pol. Tu igitur nolis te tyrannum esse?

So. Nolo, siquidem tyrannum esse id dicis quod ego.

Pol. At ego hoc dico, quod supra, potestatem habere in civitate quodcumque videatur faciendi, et interficiendi et expellendi omniaque faciendi ex sua sententia.

So. O egregie, me hoc dicentem redargue dum. si enim ego in foro maxime frequenti sumpto sub brachium pugione tibi dicam: Mihi, Pole, potestas et tyrannis mirum quanta modo obtigit; nam si mihi placet, ut aliquis de hisce quos conspicis hominibus extemplo morti obiiciatur, morietur hic, quem visum est; si mihi

κεφαλῆς αὐτῶν κατεαγέναι δεῖν, κατεαγὼς ἔσται αὐτίκα μάλα, κἂν θοιμάτιον διεσχίσθαι, διεσχισμένον ἔσται· οὕτω μέγα ἐγὼ δύναμαι ἐν τῇ*δε τῇ πόλει. εἰ οὖν ἀπιστοῦντί σοι δείξαιμι τὸ E ἐγχειρίδιον, ἴσως ἂν εἴποις ἰδὼν ὅτι Ὦ Σώκρατες, οὕτω μὲν πάντες ἂν μέγα δύναιντο, ἐπεὶ κἂν ἐμπρησθείη οἰκία τούτῳ τῷ τρόπῳ, ἥντινα ἄν σοι δοκῇ, καὶ τά γε Ἀθηναίων νεώρια καὶ αἱ τριήρεις καὶ τὰ πλοῖα πάντα καὶ τὰ δημόσια καὶ τὰ ἴδια. ἀλλ' οὐκ ἄρα τοῦτ' ἔστι τὸ μέγα δύνασθαι τὸ ποιεῖν ἃ δοκεῖ αὐτῷ· ἢ δοκεῖ σοι;

ΠΩΛ. Οὐ δῆτα οὕτω γε.

*ΣΩ. Ἔχεις οὖν εἰπεῖν, διότι μέμφει τὴν τοιαύτην 470 δύναμιν;

ΠΩΛ. Ἔγωγε.

ΣΩ. Τί δή; λέγε.

ΠΩΛ. Ὅτι ἀναγκαῖον τὸν οὕτω πράττοντα ζημιοῦσθαί ἐστιν.

ΣΩ. Τὸ δὲ ζημιοῦσθαι οὐ κακόν;

ΠΩΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Οὐκοῦν, ὦ θαυμάσιε, τὸ μέγα δύνασθαι πάλιν αὖ σοι φαίνεται, ἐὰν μὲν πράττοντι ἃ δοκεῖ ἕπηται τὸ ὠφελίμως πράττειν, ἀγαθόν τε εἶναι, καὶ τοῦτο, ὡς ἔοικεν, ἐστὶ τὸ μέγα δύνασθαι, εἰ δὲ μή, κακὸν καὶ σμικρὸν δύνασθαι. * Σκεψώμεθα δὲ καὶ τόδε· ἄλλο τι ἢ ὁμολογοῦμεν ἐνίοτε μὲν ἄμεινον B εἶναι ταῦτα ποιεῖν ἃ νῦν δὴ ἐλέγομεν, ἀποκτιννύναι τε καὶ ἐξελαύνειν ἀνθρώπους καὶ ἀφαιρεῖσθαι χρήματα, ἐνίοτε δὲ οὔ;

ΠΩΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Τοῦτο μὲν δή, ὡς ἔοικε, καὶ παρὰ σοῦ καὶ παρ' ἐμοῦ ὁμολογεῖται.

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩ. Πότε οὖν σύ φῃς ἄμεινον εἶναι ταῦτα ποιεῖν; εἰπὲ τίνα ὅρον ὁρίζει.

ΠΩΛ. Σὺ μὲν οὖν, ὦ Σώκρατες, ἀπόκριναι ταὐτὸ *) τοῦτο.

ΣΩ. Ἐγὼ μὲν * τοίνυν φημί, ὦ Πῶλε, εἴ σοι παρ' C ἐμοῦ ἥδιόν ἐστιν ἀκούειν, ὅταν μὲν δικαίως τις ταῦτα ποιῇ, ἄμεινον εἶναι, ὅταν δὲ ἀδίκως, κάκιον.

*) Io. αὐτό.

placet, ut alicuius horum caput frangatur, fractum erit extemplo; et ſi placet, ut veſtis diſcindatur, diſciſſa erit: tantum ego poſſum in hac urbe. quodſi fidem tibi non habenti oſtendam pugionem, forſitan dixeris eum conſpiciens: Ita quidem, Socrate, omnes multum poſſint; nam incendi etiam poſſit domus hac ratione, quamcunque tibi viſum fuerit, quin etiam Athenienſium navalia, triremes et navigia omnia tam publica quam privata. at non hoc eſt multum poſſe, ſi quis facit quae ipſi videntur; an tu cenſes?

Pol. Haudquaquam hoc modo.

So. Habesne dicere, cur vituperes huiusmodi poteſtatem?

Pol. Habeo vero.

So. Cur tandem? dic.

Pol. Quia fieri nequit quin qui ita faciat puniatur.

So. Puniri vero nonne malum eſt?

Pol. Sane quidem.

So. Itaque, o praeſtantiſſime, multum poſſe rurſum tibi videtur, ſi is qui faciat quae ipſi videantur utiliter faciat, bonumque id eſſe — et hoc, ut perſpicitur, eſt multum poſſe — ſin minus, malum eſſe et parum poſſe. Conſideremus etiam hoc: nonne concedimus nonnumquam melius eſſe haec facere quae modo diximus, interficere et expellere homines et ſpoliare facultatibus, nonnumquam vero non eſſe melius?

Pol. Sane quidem.

So. Hoc igitur, ut patet, et a te et a me conceditur.

Pol. Ita.

So. Quando tu iam ais melius eſſe haec facere? dic quem terminum conſtituas.

Pol. Tu vero, Socrate, reſponde ad hoc ipſum.

So. Equidem dico, Pole, ſi mavis a me audire, quando iuſte quis haec faciat, melius eſſe, quando autem iniuſte, peius.

ΠΩΛ. Χαλεπόν γέ σε ἐλέγξαι, ὦ Σώκρατες! ἀλλ' οὐχὶ κἂν παῖς σε ἐλέγξειεν ὅτι οὐκ ἀληθῆ λέγεις;

ΣΩ. Πολλὴν ἄρα ἐγὼ τῷ παιδὶ χάριν ἕξω, ἴσην δὲ καὶ σοί, ἐάν με ἐλέγξῃς καὶ ἀπαλλάξῃς φλυαρίας. ἀλλὰ μὴ κάμῃς φίλον ἄνδρα εὐεργετῶν, ἀλλ' ἔλεγχε.

ΠΩΛ. Ἀλλὰ μήν, ὦ Σώκρατες, οὐδέν γέ σε δεῖ πα-*λαιοῖς πράγμασιν ἐλέγχειν· τὰ γὰρ ἐχθὲς καὶ πρώην γεγο- D
νότα ταῦτα ἱκανά σε ἐξελέγξαι ἐστὶ καὶ ἀποδεῖξαι, ὡς πολλοὶ ἀδικοῦντες ἄνθρωποι εὐδαίμονές εἰσιν.

ΣΩ. Τὰ ποῖα ταῦτα;

ΠΩΛ. Ἀρχέλαον δήπου τοῦτον τὸν Περδίκκου ὁρᾷς ἄρχοντα Μακεδονίας;

ΣΩ. Εἰ δὲ μή, ἀλλ' ἀκούω γε.

ΠΩΛ. Εὐδαίμων οὖν σοι δοκεῖ εἶναι, ἢ ἄθλιος;

ΣΩ. Οὐκ οἶδα, ὦ Πῶλε· οὐ γάρ πω ξυγγέγονα τῷ ἀνδρί.

ΠΩΛ. Τί δαί; ξυγγενόμενος ἂν * γνοίης, ἄλλως δὲ E
αὐτόθεν οὐ γιγνώσκεις ὅτι εὐδαιμονεῖ;

ΣΩ. Μὰ Δί' οὐ δῆτα.

ΠΩΛ. Δῆλον δή, ὦ Σώκρατες, ὅτι οὐδὲ τὸν μέγαν βασιλέα γιγνώσκειν φήσεις εὐδαίμονα ὄντα.

ΣΩ. Καὶ ἀληθῆ γε ἐρῶ· οὐ γὰρ οἶδα παιδείας ὅπως ἔχει καὶ δικαιοσύνης.

ΠΩΛ. Τί δαί; ἐν τούτῳ πᾶσα ἡ εὐδαιμονία ἐστίν;

ΣΩ. Ὥς γε ἐγὼ λέγω, ὦ Πῶλε· τὸν μὲν γὰρ καλὸν κἀγαθὸν ἄνδρα καὶ γυναῖκα εὐδαίμονα εἶναί φημι, τὸν δὲ ἄδικον καὶ πονηρὸν ἄθλιον.

*ΠΩΛ. Ἄθλιος ἄρα οὗτός ἐστιν ὁ Ἀρχέλαος κατὰ 471
τὸν σὸν λόγον;

ΣΩ. Εἴπερ γε, ὦ φίλε, ἄδικος.

ΠΩΛ. Ἀλλὰ μὲν δὴ πῶς οὐκ ἄδικος, ᾧ γε προσῆκε μὲν τῆς ἀρχῆς οὐδὲν ἣν νῦν ἔχει, ὄντι ἐκ γυναικὸς ἣ ἦν δούλη Ἀλκέτου τοῦ Περδίκκου ἀδελφοῦ, καὶ κατὰ μὲν τὸ δίκαιον δοῦλος ἦν Ἀλκέτου, καὶ εἰ ἐβούλετο τὰ δίκαια ποιεῖν, ἐδούλευεν ἂν Ἀλκέτῃ καὶ ἦν εὐδαίμων κατά γε τὸν σὸν λόγον;

Pol. Difficile ſcilicet eſt te refellere, Socrate! quin te nonne vel puer refellat, te non vera dicere probans?

So. Magnam igitur puero gratiam habebo, aequalem vero tibi quoque, ſi me redargueris et a nugis dicendis liberaveris. at ne graveris viro amico bene facere; itaque refelle.

Pol. Iam vero, Socrate, nihil opus eſt rebus te antiquitus geſtis refellere; etenim non ita pridem facta illa ſatis ſunt ad te refellendum atque hoc probandum, multos iniuſte facientes homines felices eſſe.

So. Quaenam haec ſunt?

Pol. Archelaum videlicet illum Perdiccae filium videsne imperantem Macedoniae?

So. Niſi hoc, certe audio.

Pol. Beatus tibi videtur eſſe, an miſer?

So. Haud ſcio, Pole; nondum enim colloquutus ſum cum viro.

Pol. Ain tu? colloquens cognoſcas, aliter per te ipſe non cognoſcis eum beatum eſſe?

So. Per Iovem nullo modo.

Pol. Ut patet igitur, Socrate, ne magnum quidem regem te ſcire dices beatum eſſe.

So. Et vera quidem dicam; haud enim ſcio quo ſit animi cultu, quaque iuſtitia.

Pol. Quid tandem? in hoc ſita eſt vita beata?

So. Ut equidem dico, Pole; honeſtum enim et bonum virum ac feminam exiſtimo beatum, iniuſtum vero et improbum miſerum.

Pol. Miſer ergo hic eſt Archelaus ex tua oratione?

So. Certe, amice, ſi iniuſtus.

Pol. At quî non ſit iniuſtus, ad quem imperii nihil pertinuerit quod nunc tenet, utpote muliere natum, quae ſerva fuerat Alcetae Perdiccae fratris: ut iure ac lege ſervus fuerit Alcetae et, ſi iuſte facere voluiſſet, Alcetae ſerviſſet beatusque fuiſſet ex tua certe oratione?

νῦν δὲ θαυμασίως ὡς ἄθλιος γέγονεν, ἐπεὶ τὰ μέγιστα ἠδίκηκεν· ὅς γε πρῶτον * μὲν τοῦτον αὐτὸν τὸν δεσπότην καὶ θεῖον B μεταπεμψάμενος ὡς ἀποδώσων τὴν ἀρχήν, ἣν Περδίκκας αὐτὸν ἀφείλετο, ξενίσας καὶ καταμεθύσας αὐτόν τε καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἀλέξανδρον, ἀνεψιὸν αὐτοῦ, σχεδὸν ἡλικιώτην, ἐμβαλὼν εἰς ἅμαξαν, νύκτωρ ἐξαγαγὼν ἀπέσφαξέ τε καὶ ἠφάνισεν ἀμφοτέρους. καὶ ταῦτ' ἀδικήσας ἔλαθεν ἑαυτὸν ἀθλιώτατος γενόμενος καὶ οὐ μετεμέλησεν αὐτῷ, ἀλλ' ὀλίγον ὕστερον τὸν ἀδελφὸν τὸν γνήσιον, τὸν Περδίκκου * υἱόν, παῖδα ὡς ἑπτέτη *), οὗ ἡ ἀρχὴ ἐγίγνετο κατὰ τὸ δίκαιον, οὐκ ἐβουλήθη εὐδαίμων γενέσθαι δικαίως ἐκθρέψας καὶ ἀποδοὺς τὴν ἀρχὴν ἐκείνῳ, ἀλλ' εἰς φρέαρ ἐμβαλὼν καὶ ἀποπνίξας πρὸς τὴν μητέρα αὐτοῦ Κλεοπάτραν χῆνα ἔφη διώκοντα ἐμπεσεῖν καὶ ἀποθανεῖν. τοιγάρτοι νῦν, ἅτε μέγιστα ἠδικηκὼς τῶν ἐν Μακεδονίᾳ, ἀθλιώτατός ἐστι πάντων τῶν Μακεδόνων, ἀλλ' οὐκ εὐδαιμονέστατος, καὶ ἴσως ἔστιν ὅστις Ἀθηναίων ἀπὸ σοῦ ἀρξάμενος δέξαιτ' ἂν * ἄλλος ὁστισοῦν Μακεδόνων γενέσθαι D μᾶλλον ἢ Ἀρχέλαος.

ΣΩ. Καὶ κατ' ἀρχὰς τῶν λόγων, ὦ Πῶλε, ἔγωγέ σε ἐπῄνεσα, ὅτι μοι δοκεῖς εὖ πρὸς τὴν ῥητορικὴν πεπαιδεῦσθαι, τοῦ δὲ διαλέγεσθαι ἠμεληκέναι· καὶ νῦν ἄλλο τι οὗτός ἐστιν ὁ λόγος, ᾧ με καὶ ἂν παῖς ἐξελέγξειε, καὶ ἐγὼ ὑπὸ σοῦ νῦν, ὡς σὺ οἴει, ἐξελήλεγμαι τούτῳ τῷ λόγῳ, φάσκων τὸν ἀδικοῦντα οὐκ εὐδαίμονα εἶναι; πόθεν, ὦ 'γαθέ; καὶ μὴν οὐδέν γέ σοι τούτων ὁμολογῶ ὧν σύ φῂς.

ΠΩΛ. Οὐ γὰρ ἐθέλεις, * ἐπεὶ δοκεῖ γέ σοι ὡς ἐγὼ λέγω. E

ΣΩ. Ὦ μακάριε, ῥητορικῶς γάρ με ἐπιχειρεῖς ἐλέγχειν, ὥσπερ οἱ ἐν τοῖς δικαστηρίοις ἡγούμενοι ἐλέγχειν· καὶ γὰρ ἐκεῖ οἱ ἕτεροι τοὺς ἑτέρους δοκοῦσιν ἐλέγχειν, ἐπειδὰν τῶν λόγων ὧν ἂν λέγωσι μάρτυρας πολλοὺς παρέχωνται καὶ εὐδοκίμους, ὁ δὲ τἀναντία λέγων ἕνα τινὰ παρέχηται ἢ μηδένα. οὗτος δὲ ὁ ἔλεγχος οὐδενὸς ἄξιός ἐστι πρὸς τὴν * ἀλήθειαν· 472

---

*) γρ. ἑπταετῆ.

nunc autem mirum quam miser exstitit, quia iniustissime fecit; qui videlicet primum, quum hunc ipsum herum suum et patruum accersivisset, simulans se imperium esse redditurum, quo Perdiccas ipsum spoliasset, hospitio excepit ebriumque reddidit ipsum ipsiusque filium Alexandrum, fratrem suum patruelem, fere aequalem, eosque in plaustrum coniectos et noctu absportatos iugulavit et de medio sustulit utrumque. et hac iniuria illata insciens ipse miserrimus factus est, nec ipsum eius poenituit, sed non ita multo post fratrem suum legitimum, Perdiccae filium, puerum admodum septennem, cuius imperium erat lege, noluit beatum reddere iuste ipsum educando imperioque reddendo, sed, quum in puteum eum coniecisset ac suffocasset, matri ipsius Cleopatrae nunciavit eum, quum anserem persequeretur, incidisse et mortuum esse. iccirco nunc, quod iniustissime fecit ex omnibus qui in Macedonia sunt miserrimus est omnium Macedonum, non beatissimus, et fortasse sunt in Atheniensibus, te non excepto, qui alium quemvis se malint Macedonum esse quam Archelaum.

So. Jam initio sermonis, Pole, equidem te laudavi, quod mihi viderere bene ad rhetoricam institutus esse, artem disserendi licet neglexisses; atque nunc num haec est oratio, qua me vel puer refellat, et ego a te nunc, ut tu opinaris, refutatus sum hac oratione, quod dixerim iniuste facientem non esse beatum? unde enim, o bone? certe nihil tibi horum concedo quae tu ponis.

Pol. Non vis scilicet, nam certe tibi videtur ita ut dico.

So. O praestantissime, rhetorice videlicet me instituis refellere, sicut isti qui in iudiciis sibi videntur refellere; nam ibi quoque alter alterum putat refellere, si eorum quae dicit testes multos adhibet atque nobiles, adversarius vero unum aliquem adhibet aut nullum. haec tamen refutatio nihili facienda est ad veritatem;

ἐνίοτε γὰρ ἂν καὶ καταψευδομαρτυρηθείη τις ὑπὸ πολλῶν καὶ δοκούντων εἶναί τι. καὶ νῦν περὶ ὧν σὺ λέγεις ὀλίγου σοι πάντες ξυμφήσουσι ταῦτα Ἀθηναῖοι καὶ οἱ ξένοι, καὶ ἐὰν βούλῃ κατ' ἐμοῦ μάρτυρας παρασχέσθαι ὡς οὐκ ἀληθῆ λέγω, μαρτυρήσουσί σοι, ἐὰν μὲν βούλῃ, Νικίας ὁ Νικηράτου καὶ οἱ ἀδελφοὶ μετ' αὐτοῦ, ὧν οἱ τρίποδες οἱ ἐφεξῆς ἑστῶτές εἰσιν ἐν τῷ Διονυσίῳ, ἐὰν δὲ βούλῃ, Ἀριστοκράτης ὁ Σκελλίου, οὗ αὖ ἐστὶν ἐν Πυθοῖ *) τοῦτο τὸ κα*λὸν ἀνάθημα, ἐὰν δὲ βούλῃ, B
ἡ Περικλέους ὅλη οἰκία ἢ ἄλλη ξυγγένεια, ἥντιν' ἂν βούλῃ τῶν ἐνθένδε ἐκλέξασθαι. ἀλλ' ἐγώ σοι εἷς ὢν οὐχ ὁμολογῶ· οὐ γάρ με σὺ ἀναγκάζεις, ἀλλὰ ψευδομάρτυρας κατ' ἐμοῦ πολλοὺς παρασχόμενος ἐπιχειρεῖς ἐκβάλλειν με ἐκ τῆς οὐσίας καὶ τοῦ ἀληθοῦς. ἐγὼ δ' ἐὰν μὴ σὲ αὐτὸν ἕνα ὄντα μάρτυρα παράσχωμαι ὁμολογοῦντα περὶ ὧν λέγω, οὐδὲν οἶμαι ἄξιον λόγου μοι πεπεράνθαι περὶ * ὧν ἂν ἡμῖν ὁ λόγος C
ᾖ, οἶμαι δὲ οὐδὲ σοί, ἐὰν μὴ ἐγώ σοι μαρτυρῶ εἷς ὢν μόνος, τοὺς δ' ἄλλους πάντας τούτους χαίρειν ἐᾷς. Ἔστι μὲν οὖν οὗτός τις τρόπος ἐλέγχου, ὡς σύ τε οἴει καὶ ἄλλοι πολλοί, ἔστι δὲ καὶ ἄλλος, ὃν ἐγὼ αὖ οἶμαι. παραβάλλοντες οὖν παρ' ἀλλήλους σκεψώμεθα εἴ τι διοίσουσιν ἀλλήλων· καὶ γὰρ τυγχάνει περὶ ὧν ἀμφισβητοῦμεν οὐ πάνυ σμικρὰ ὄντα, ἀλλὰ σχεδόν τι ταῦτα, περὶ ὧν εἰδέναι τε κάλλιστον μὴ εἰδέναι τε αἴσχιστον· τὸ γὰρ κεφάλαιον αὐτῶν ἐστιν ἢ γιγνώσκειν ἢ ἀγνοεῖν, ὅστις τε εὐδαίμων ἐστὶ καὶ ὅστις *μή. αὐτίκα πρῶτον, περὶ οὗ νῦν ὁ λόγος ἐστί, σὺ ἡγεῖ D
οἷόν τε εἶναι μακάριον ἄνδρα ἀδικοῦντά τε καὶ ἄδικον ὄντα, εἴπερ Ἀρχέλαον ἄδικον μὲν ἡγεῖ εἶναι, εὐδαίμονα δέ· ἄλλο τι ὡς οὕτω σου νομίζοντος διανοώμεθα;

ΠΩΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Ἐγὼ δέ φημι ἀδύνατον. ἓν μὲν τουτὶ ἀμφισβητοῦμεν. εἶεν, ἀδικῶν δὲ δὴ εὐδαίμων ἔσται ἆρ', ἐὰν τυγχάνῃ δίκης τε καὶ τιμωρίας;

ΠΩΛ. Ἥκιστά γε, ἐπεὶ οὕτω γ' ἂν ἀθλιώτατος εἴη.

---

*) ἀλλ. Πυθίου (ἴσ. Πυθίῳ).

nonnumquam enim etiam opprimi aliquis potest falso testimonio multorum et eorum quidem qui videntur esse aliquid. atque nunc ista quae dicis paene omnes tibi assentientur Athenienses et externi, et, si velis testibus convincere me non vera dicere, testes tibi erunt, si vis, Nicias Nicerati filius et una eius fratres, qui tripodas illos donarunt deinceps stantes in Bacchi templo, sin mavis, Aristocrates Scellii filius, qui pariter Delphis pulchrum illud donarium dedicavit, vel si vis, universa Periclis domus vel alia familia, quamcunque volueris ex iis quae hic sunt eligere. at ego, qui unus sum, tibi non concedo; neque enim argumentis me convincis, sed multos contra me falsos testes excitans conaris me eiicere e facultatibus et vero. ego contra nisi te ipsum, qui unus es, testem adhibuerim consentientem haec quae dicam, nihil arbitror insigne a me perfici posse, de quacunque re disseramus, puto autem nec a te, nisi ego tibi testis sim unus solus ceterosque omnes illos missos facias. Est quidem aliqua refutationis ratio illa, quam tu iudicas et alii multi, est vero etiam alia, quam ego contra iudico. comparantes igitur has inter se videamus quid differat inter utramque, sunt enim etiam ea, de quibus ambigimus, haud plane levia quaedam, sed profecto haec, quae scire pulcherrimum est, nescire turpissimum; nam summa eorum consistit in hoc, ut vel cognoscamus vel ignoremus, quis beatus sit, quis non sit. exempli causa primum de quo nunc agitur, tu arbitraris posse virum qui iniuste faciat et iniustus sit beatum esse, siquidem Archelaum iniustum quidem, at beatum esse censes; itane te sentire existimemus?

Pol. Sane quidem.

So. Ego autem dico hoc fieri non posse. de hoc uno igitur ambigimus. iam vero qui iniuste facit num beatus erit, si supplicium et poena in eum constituantur?

Pol. Minime vero; nam ita sane miserrimus erit.

X 2

ΣΩ. Ἀλλ' ἐὰν ἄρα μὴ τυγχάνῃ * δίκης ὁ ἀδικῶν, E
κατὰ τὸν σὸν λόγον εὐδαίμων ἔσται;

ΠΩΛ. Φημί.

ΣΩ. Κατὰ δέ γε τὴν ἐμὴν δόξαν, ὦ Πῶλε, ὁ ἀδικῶν τε καὶ ὁ ἄδικος πάντως μὲν ἄθλιος, ἀθλιώτερος μέντοι, ἐὰν μὴ διδῷ δίκην μηδὲ τυγχάνῃ τιμωρίας ἀδικῶν, ἧττον δὲ ἄθλιος, ἐὰν διδῷ δίκην καὶ τυγχάνῃ δίκης ὑπὸ θεῶν τε καὶ ἀνθρώπων.

* ΠΩΛ. Ἄτοπά γε, ὦ Σώκρατες, ἐπιχειρεῖς λέγειν. 473

ΣΩ. Πειράσομαι δέ γε καὶ σὲ ποιῆσαι, ὦ ἑταῖρε, ταὐτὰ ἐμοὶ λέγειν· φίλον γάρ σε ἡγοῦμαι. νῦν μὲν οὖν ἃ διαφερόμεθα, ταῦτ' ἐστί· σκόπει δὲ καὶ σύ. Εἶπον ἐγώ που ἐν τοῖς ἔμπροσθεν τὸ ἀδικεῖν τοῦ ἀδικεῖσθαι κάκιον εἶναι.

ΠΩΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Σὺ δὲ τὸ ἀδικεῖσθαι.

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩ. Καὶ τοὺς ἀδικοῦντας ἀθλίους ἔφην εἶναι ἐγώ, καὶ ἐξηλέγχθην ὑπὸ σοῦ.

ΠΩΛ. Ναὶ μὰ Δία.

ΣΩ. Ὡς * σύ γε οἴει, ὦ Πῶλε. B

ΠΩΛ. Ἀληθῆ γε οἰόμενος ἴσως.

ΣΩ. Σὺ δέ γε εὐδαίμονας αὖ τοὺς ἀδικοῦντας, ἐὰν μὴ διδῶσι δίκην.

ΠΩΛ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΣΩ. Ἐγὼ δὲ αὐτοὺς ἀθλιωτάτους φημί, τοὺς δὲ διδόντας δίκην ἧττον. βούλει καὶ τοῦτο ἐλέγχειν;

ΠΩΛ. Ἀλλ' ἔτι τοῦτ' ἐκείνου χαλεπώτερόν ἐστιν, ὦ Σώκρατες, ἐξελέγξαι.

ΣΩ. Οὐ δῆτα, ὦ Πῶλε, ἀλλ' ἀδύνατον· τὸ γὰρ ἀληθὲς οὐδέποτε ἐλέγχεται.

ΠΩΛ. Πῶς λέγεις; ἐὰν ἀδικῶν ἄνθρωπος ληφθῇ τυ*ραννίδι ἐπιβουλεύων, καὶ ληφθεὶς στρεβλῶται καὶ ἐκτέμνηται καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐκκάηται*), καὶ ἄλλας πολλὰς καὶ μεγάλας καὶ παντοδαπὰς λώβας αὐτός τε λωβηθεὶς C

---

*) Ἴσ. ἐκτέμνηται τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ ἐκκάηται.

So. At si non ad supplicium ducatur qui iniuste facit, ex tua oratione beatus erit?

Pol. Aio.

So. Ex mea vero sententia, Pole, qui iniuste facit et iniustus est omnino miser est, miserior tamen, si poenas non det nec ad supplicium ducatur iniuste faciens, minus vero miser, si poenas det suppliciumque in eum constituatur et a diis et ab hominibus.

Pol. Absurda sane, Socrate, instituis dicere.

So. Conabor tamen efficere, ut etiam tu, o care, eadem quae ego dicas; amicum enim te existimo, nunc igitur, quo inter nos dissentimus, hoc est; considera tu quoque. Dixi videlicet ego in praegressis iniuriam facere peius esse quam accipere.

Pol. Sane quidem.

So. Tu vero iniuriam accipere.

Pol. Ita.

So. Et iniuste facientes miseros dicebam esse et refutabar a te.

Pol. Ita per Iovem.

So. Ut tu scilicet arbitraris, Pole.

Pol. Et recte quidem haud dubie arbitrans.

So. Tu autem beatos dicebas iniuste facientes, si nullas darent poenas.

Pol. Sane quidem.

So. Ego vero eos miserrimos dico, poenas autem dantes minus miseros. visne etiam hoc refellere?

Pol. Hoc nimirum etiam difficilius est quam illud, Socrate, ad refellendum.

So. Non hoc, Pole, sed ne potest quidem refelli; verum enim numquam refellitur.

Pol. Quomodo dicis? si homo iniuste faciens comprehendatur, quod tyrannidem affectet, comprehensusque torqueatur, oculis excisis uratur et, quum alios multos magnos variosque cruciatus et ipse perpessus sit

καὶ τοὺς αὑτοῦ ἐπιδὼν παῖδάς τε καὶ γυναῖκα τὸ ἔσχα-
τον ἀνασταυρωθῇ ἢ καταπιττωθῇ, οὗτος εὐδαιμονέστε-
ρος ἔσται, ἢ ἐὰν διαφυγὼν τύραννος καταστῇ καὶ ἄρ-
χων ἐν τῇ πόλει διαβιῷ ποιῶν ὅ τι ἂν βούληται, ζη-
λωτὸς ὢν καὶ εὐδαιμονιζόμενος ὑπὸ τῶν πολιτῶν καὶ
τῶν * ἄλλων ξένων; ταῦτα λέγεις ἀδύνατον εἶναι ἐξελέγ- D
χειν;

ΣΩ. Μορμολύττει αὖ, ὦ γενναῖε Πῶλε, καὶ οὐκ
ἐλέγχεις [ἄρτι δὲ ἐμαρτύρου]· ὅμως δὲ ὑπόμνησόν με σμι-
κρόν· ἐὰν ἀδίκως ἐπιβουλεύων τυραννίδι, εἶπες;

ΠΩΛ. Ἔγωγε.

ΣΩ. Εὐδαιμονέστερος μὲν τοίνυν οὐδέποτε ἔσται οὐ-
δέτερος αὐτῶν, οὔτε ὁ κατειργασμένος τὴν τυραννίδα ἀδί-
κως οὔτε ὁ δίκην διδούς· δυεῖν γὰρ ἀθλίοιν εὐδαιμονέστε-
ρος μὲν οὐκ ἂν εἴη, ἀθλιώτερος μέντοι ὁ δια*φυγὼν καὶ E
τυραννεύσας. Τί τοῦτο, ὦ Πῶλε; γελᾷς; ἄλλο αὖ τοῦτο
εἶδος ἐλέγχου ἐστίν, ἐπειδάν τίς τι εἴπῃ, καταγελᾶν, ἐλέγ-
χειν δὲ μή;

ΠΩΛ. Οὐκ οἴει ἐξεληλέγχθαι, ὦ Σώκρατες, ὅταν
τοιαῦτα λέγῃς, ἃ οὐδεὶς ἂν φήσειεν ἀνθρώπων; ἐπεὶ ἐροῦ
τινὰ τουτωνί.

ΣΩ. Ὦ Πῶλε, οὐκ εἰμὶ τῶν πολιτικῶν, καὶ πέρυσι
βουλεύειν λαχών, ἐπειδὴ ἡ φυλὴ ἐπρυτάνευε καὶ ἔδει με
ἐπιψηφίζειν, γέλωτα παρεῖχον * καὶ οὐκ ἠπιστάμην ἐπιψη- 474
φίζειν. μὴ οὖν μηδὲ νῦν με κέλευε ἐπιψηφίζειν τοὺς πα-
ρόντας, ἀλλ' εἰ μὴ ἔχεις τούτων βελτίω ἔλεγχον, ὅπερ νῦν
δὴ ἐγὼ ἔλεγον, ἐμοὶ ἐν τῷ μέρει παράδος καὶ πείρασαι
τοῦ ἐλέγχου, οἷον ἐγὼ οἶμαι δεῖν εἶναι. ἐγὼ γὰρ ὧν ἂν
λέγω ἕνα μὲν παρασχέσθαι μάρτυρα ἐπίσταμαι, αὐτὸν
πρὸς ὃν ἄν μοι ὁ λόγος ᾖ, τοὺς δὲ πολλοὺς ἐῶ χαί-
ρειν, καὶ ἕνα ἐπιψηφίζειν ἐπίσταμαι, τοῖς δὲ πολλοῖς
οὐδὲ διαλέγομαι. ὅρα οὖν εἰ ἐθελή*σεις ἐν τῷ μέρει δι- B
δόναι ἔλεγχον ἀποκρινόμενος τὰ ἐρωτώμενα. ἐγὼ γὰρ
δὴ οἶμαι καὶ ἐμὲ καὶ σὲ καὶ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους τὸ

et suos ipse liberos uxoremque perpetientes conspexerit, ad extremum cruci suffigatur vel pice oblinatur, hic igitur beatior erit, quam si effugiens tyrannus exsistat et imperium in civitate teneat faciens quodcumque voluerit, imitatione dignus et felix iudicatus non solum a civibus, verum etiam ab externis? haec dicis non posse redargui?

So. Terres iam, o generose Pole, non refellis [ante vero testes adhibuisti]; tamen me admone paullulum: si iniuste affectet tyrannidem, dixisti?

Pol. Ego vero.

So. Beatior quidem neuter eorum umquam erit, neque qui potitus est dominatu iniuste neque qui poenas dat; duorum enim miserorum beatior quidem neutiquam, at miserior erit qui effugit et dominatum occupavit. Quid hoc, Pole? rides? aliudne hoc rursum genus refutationis est, si quis aliquid dixerit, ridere ac non refellere?

Pol. Nonne putas te iam refutatum esse, Socrate, si talia proferas quae nemo dixerit hominum? nam interroga aliquem de his.

So. O Pole, non sum virorum civilium, et anno superiore in senatum sortito lectus, quum tribus rem publicam administraret meque oporteret populum in suffragium mittere, risum concitavi nesciens sententias perrogare. ne igitur nunc quoque me iubeas in suffragium mittere praesentes, sed si meliorem hac nullam tenes refutationem, id quod modo dixi, mihi vicissim refellendi potestatem concede et nosce, qualem ego censeam esse debere refutationem. ego enim eorum quae dico unum excitare testem scio, hunc quicum sermonem confero, multitudinem vero valere iubeo, et unum in suffragium mittere scio, cum multitudine vero ne colloquor quidem. iam vide num velis vicissim mihi refellendi potestatem facere respondens ad ea quae interrogaverim. ego enim existimo et me et te et reliquos ho-

ἀδικεῖν τοῦ ἀδικεῖσθαι κάκιον ἡγεῖσθαι καὶ τὸ μὴ διδόναι δίκην τοῦ διδόναι.

ΠΩΛ. Ἐγὼ δέ γε οὔτ' ἐμὲ οὔτ' ἄλλον ἀνθρώπων οὐδένα· ἐπεὶ σὺ δέξαι' ἂν μᾶλλον ἀδικεῖσθαι ἢ ἀδικεῖν;

ΣΩ. Καὶ σύ γ' ἂν καὶ οἱ ἄλλοι πάντες.

ΠΩΛ. Πολλοῦ γε δεῖ, ἀλλ' οὔτ' ἐγὼ οὔτε σὺ οὔτ' ἄλλος οὐδείς.

ΣΩ. Οὐκοῦν * ἀποκρινεῖ; C

ΠΩΛ. Πάνυ μὲν οὖν· καὶ γὰρ ἐπιθυμῶ εἰδέναι ὅ τί ποτ' ἐρεῖς.

ΣΩ. Λέγε δή μοι, ἵν' εἰδῇς, ὥσπερ ἂν εἰ ἐξ ἀρχῆς σε ἠρώτων· πότερον δοκεῖ σοι, ὦ Πῶλε, κάκιον εἶναι τὸ ἀδικεῖν ἢ τὸ ἀδικεῖσθαι;

ΠΩΛ. Τὸ ἀδικεῖσθαι ἔμοιγε.

ΣΩ. Τί δὲ δή; αἴσχιον πότερον τὸ ἀδικεῖν ἢ τὸ ἀδικεῖσθαι; Ἀποκρίνου.

ΠΩΛ. Τὸ ἀδικεῖν.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ κάκιον, εἴπερ αἴσχιον;

ΠΩΛ. Ἥκιστά γε.

ΣΩ. Μανθάνω· οὐ ταὐτὸν ἡγεῖ σύ, ὡς ἔοικας, καλόν τε καὶ * ἀγαθὸν καὶ κακὸν καὶ αἰσχρόν. D

ΠΩΛ. Οὐ δῆτα.

ΣΩ. Τί δὲ τόδε; τὰ καλὰ πάντα, οἷον καὶ σώματα καὶ χρώματα καὶ σχήματα καὶ φωνὰς καὶ ἐπιτηδεύματα, εἰς οὐδὲν ἀποβλέπων καλεῖς ἑκάστοτε καλά; οἷον πρῶτον τὰ σώματα τὰ καλὰ οὐχὶ ἤτοι κατὰ τὴν χρείαν λέγεις καλὰ εἶναι, πρὸς ὃ ἂν ἕκαστον χρήσιμον ᾖ, πρὸς τοῦτο, ἢ κατὰ ἡδονήν τινα, ἐὰν ἐν τῷ θεωρεῖσθαι χαίρειν ποιῇ τοὺς θεωροῦντας; ἔχεις τι ἐκτὸς τούτων λέγειν περὶ σώματος * κάλλους; E

ΠΩΛ. Οὐκ ἔχω.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ τἆλλα πάντα οὕτω καὶ σχήματα καὶ χρώματα ἢ διὰ ἡδονήν τινα ἢ διὰ ὠφέλειαν ἢ δι' ἀμφότερα καλὰ προσαγορεύεις;

mines iniuriam facere peius ducere quam iniuriam accipere et nullas dare poenas peius quam dare.

Pol. Ego tamen exiſtimo neque me neque alium quempiam hominum ita ſtatuere; nam tune ut malis iniuriam pati quam facere?

So. Et tu ſane et ceteri omnes.

Pol. Multum vero abeſt; quin neque ego neque tu neque alius quispiam.

So. Num igitur reſpondebis?

Pol. Sane quidem; etenim aveo ſcire quid tandem dicturus ſis.

So. Dic igitur mihi, ut ſcias, quaſi te ab initio rogem: utrum videtur tibi, Pole, peius eſſe iniuriam facere an iniuriam accipere?

Pol. Iniuriam accipere mihi quidem videtur.

So. Quid vero? turpius utrum iniuriam facere an accipere? Reſponde.

Pol. Iniuriam facere.

So. Nonne etiam peius, ſiquidem turpius?

Pol. Minime vero.

So. Intelligo: non idem exiſtimas eſſe, ut patet, pulchrum et bonum, malum et turpe.

Pol. Nullo pacto.

So. Quid vero hoc? omnia pulchra, veluti corpora, colores, geſtus, voces et inſtituta, num ad nihil ſpectans dicis horum quidque pulchrum? veluti primum corpora pulchra nonne vel propter uſum dicis pulchra eſſe, ad quod videlicet quidque utile eſt, vel propter voluptatem aliquam, ſi eorum adſpectus oblectat ſpectantes: habesne quid praeter haec dicere de corporis pulchritudine?

Pol. Non habeo.

So. Nonne etiam reliqua omnia hac ratione et geſtus et colores vel propter voluptatem aliquam vel propter utilitatem vel propter utrumque pulchra nuncupas?

ΠΩΛ. Ἔγωγε.

ΣΩ. Οὐ καὶ τὰς φωνὰς καὶ τὰ κατὰ τὴν μουσικὴν πάντα ὡσαύτως;

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩ. Καὶ μὴν τά γε κατὰ τοὺς νόμους καὶ τὰ ἐπιτηδεύματα οὐ δήπου ἐκτὸς τούτων ἐστὶ τὰ καλὰ τοῦ ἢ ὠφέλιμα εἶναι ἢ ἡδέα ἢ ἀμφότερα.

ΠΩΛ. Οὐκ ἔμοιγε δοκεῖ.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ * τὸ τῶν μαθημάτων κάλλος ὡσαύτως; 476

ΠΩΛ. Πάνυ γε· καὶ καλῶς γε νῦν ὁρίζει, ὦ Σώκρατες, ἡδονῇ τε καὶ ἀγαθῷ ὁριζόμενος τὸ καλόν.

ΣΩ. Οὐκοῦν τὸ αἰσχρὸν τῷ ἐναντίῳ, λύπῃ τε καὶ κακῷ;

ΠΩΛ. Ἀνάγκη.

ΣΩ. Ὅταν ἄρα δυεῖν καλοῖν θάτερον κάλλιον ᾖ, ἢ τῷ ἑτέρῳ τούτοιν ἢ ἀμφοτέροις ὑπερβάλλον κάλλιόν ἐστιν, ἤτοι ἡδονῇ ἢ ὠφελείᾳ ἢ ἀμφοτέροις.

ΠΩΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Καὶ ὅταν δὲ δὴ δυεῖν αἰσχροῖν τὸ ἕτερον αἴσχιον * ᾖ, ἤτοι λύπῃ ἢ κακῷ ὑπερβάλλον αἴσχιον ἔσται· ἢ οὐκ ἀνάγκη; B

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩ. Φέρε δή, πῶς ἐλέγετο νῦν δὴ περὶ τοῦ ἀδικεῖν καὶ ἀδικεῖσθαι; οὐκ ἔλεγες τὸ μὲν ἀδικεῖσθαι κάκιον εἶναι, τὸ δὲ ἀδικεῖν αἴσχιον;

ΠΩΛ. Ἔλεγον.

ΣΩ. Οὐκοῦν, εἴπερ αἴσχιον τὸ ἀδικεῖν τοῦ ἀδικεῖσθαι, ἤτοι λυπηρότερόν ἐστι καὶ λύπῃ ὑπερβάλλον αἴσχιον ἂν εἴη, ἢ κακῷ ἢ ἀμφοτέροις· οὐ καὶ τοῦτο ἀνάγκη;

ΠΩΛ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΣΩ. Πρῶτον μὲν δὴ σκεψώμεθα· ἆρα λύ*πῃ ὑπερβάλλει τὸ ἀδικεῖν τοῦ ἀδικεῖσθαι, καὶ ἀλγοῦσι μᾶλλον οἱ ἀδικοῦντες ἢ οἱ ἀδικούμενοι; C

ΠΩΛ. Οὐδαμῶς, ὦ Σώκρατες, τοῦτό γε.

ΣΩ. Οὐκ ἄρα λύπῃ γε ὑπερέχει.

Pol. Ego ſane.

So. Nonne etiam voces omniaque ad muſicam ſpectantia ſimiliter?

Pol. Ita.

So. Iam vero in legibus et inſtitutis quae pulchra ſunt nullam aliam ob cauſam, ut videtur, ſunt pulchra, niſi quod vel utilia ſunt vel iucunda vel utrumque.

Pol. Nullam aliam ob cauſam mihi quidem videntur.

So. Nonne etiam diſciplinarum pulchritudinis eadem eſt ratio?

Pol. Sane quidem, et pulchre profecto nunc definis, Socrate, voluptate et bono definiens pulchrum.

So. Nonne turpe contrario, dolore et malo?

Pol. Neceſſe eſt.

So. Quodſi igitur duorum pulchrorum alterum pulchrius eſt, aut alterutro horum aut utrisque ſuperans pulchrius eſt, aut voluptate aut utilitate aut utrisque.

Pol. Sane quidem.

So. Si vero duorum turpium alterum turpius eſt, aut dolore aut malo ſuperans turpius erit; annon neceſſe eſt?

Pol. Ita.

So. Iam, quaeſo, quomodo dictum eſt modo de iniuria facienda et accipienda? nonne dixti iniuriam accipere peius eſſe, iniuriam autem facere turpius?

Pol. Dixi vero.

So. Itaque, ſiquidem turpius iniuriam facere quam accipere, vel triſtius eſt et dolore ſuperans turpius erat, vel malo vel utroque; nonne hoc quoque neceſſe eſt?

Pol. Quidni?

So. Primum igitur ſpectemus: num dolore ſuperat iniuriam facere magisque dolent iniuſte facientes quam iniuriam accipientes?

Pol. Minime id quidem, Socrate.

So. Non igitur dolore quidem ſuperat.

ΠΩΛ. Οὐ δῆτα.

ΣΩ. Οὐκοῦν, εἰ μὴ λύπῃ, ἀμφοτέροις μὲν οὐκ ἂν ἔτι ὑπερβάλλοι.

ΠΩΛ. Οὐ φαίνεται.

ΣΩ. Οὐκοῦν τῷ ἑτέρῳ λείπεται.

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩ. Τῷ κακῷ.

ΠΩΛ. Ἔοικεν.

ΣΩ. Οὐκοῦν κακῷ ὑπερβάλλον τὸ ἀδικεῖν κάκιον ἂν εἴη τοῦ ἀδικεῖσθαι.

ΠΩΛ. Δῆλον δὴ * ὅτι. D

ΣΩ. Ἄλλο τι οὖν ὑπὸ μὲν τῶν πολλῶν ἀνθρώπων καὶ ὑπὸ σοῦ ὡμολογεῖτο ἡμῖν ἐν τῷ ἔμπροσθεν χρόνῳ αἴσχιον εἶναι τὸ ἀδικεῖν τοῦ ἀδικεῖσθαι;

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩ. Νῦν δέ γε κάκιον ἐφάνη.

ΠΩΛ. Ἔοικεν.

ΣΩ. Δέξαιο ἂν οὖν σὺ μᾶλλον τὸ κάκιον καὶ τὸ
αἴσχιον ἀντὶ τοῦ ἧττον; Μὴ ὄκνει ἀποκρίνασθαι, ὦ Πῶ-
λε (οὐδὲν γὰρ βλαβήσει), ἀλλὰ γενναίως τῷ λόγῳ ὥς-
περ ἰατρῷ παρέχων ἀποκρίνου, καὶ * ἢ φαθὶ ἢ μὴ ἃ E
ἐρωτῶ.

ΠΩΛ. Ἀλλ' οὐκ ἂν δεξαίμην, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Ἄλλος δέ τις ἀνθρώπων;

ΠΩΛ. Οὔ μοι δοκεῖ κατά γε τοῦτον τὸν λόγον.

ΣΩ. Ἀληθῆ ἄρα ἐγὼ ἔλεγον; ὅτι οὔτ' ἂν ἐγὼ οὔτ' ἂν σὺ οὔτ' ἄλλος οὐδεὶς ἀνθρώπων δέξαιτ' ἂν μᾶλλον ἀδικεῖν ἢ ἀδικεῖσθαι· κάκιον γὰρ τυγχάνει ὄν.

ΠΩΛ. Φαίνεται.

ΣΩ. Ὁρᾷς οὖν, ὦ Πῶλε, ὁ ἔλεγχος παρὰ τὸν ἔλεγ-
χον παραβαλλόμενος ὅτι οὐδὲν ἔοικεν, ἀλλὰ σοὶ μὲν
οἱ ἄλλοι πάντες ὁμολογοῦσι πλὴν ἐμοῦ, ἐμοὶ δὲ σὺ ἐξ-
αρκεῖς εἷς ὢν μόνος καὶ ὁμολογῶν καὶ μαρτυρῶν, * καὶ 476
ἐγὼ σὲ μόνον ἐπιψηφίζων τοὺς ἄλλους ἐῶ χαίρειν. Καὶ
τοῦτο μὲν ἡμῖν οὕτως ἐχέτω· μετὰ τοῦτο δέ, περὶ οὗ τὸ
δεύτερον ἠμφισβητήσαμεν, σκεψώμεθα, τὸ ἀδικοῦντα

Pol. Nullo modo.

So. Itaque, si dolore non superat, iam utroque non superabit.

Pol. Non videtur.

So. Reliquum est igitur ut altero superet.

Pol. Ita.

So. Malo.

Pol. Patet.

So. Itaque, malo si superat iniuriam facere, peius erit quam iniuriam accipere.

Pol. Haud dubium est.

So. Nonne igitur a plerisque hominibus et a te concessum est nobis ante turpius esse iniuriam facere quam accipere?

Pol. Ita.

So. Nunc vero peius visum est.

Pol. Patet.

So. Num igitur tu malueris peius et turpius quam minus malum ac turpe? Ne vereare respondere, Pole (nihil enim damni contrahes), sed strenue orationi tamquam medico te dedens responde, et aut dic aut nega quae rogo.

Pol. Equidem non maluerim, Socrate.

So. An alius quis hominum?

Pol. Non mihi videtur ex hac quidem oratione.

So. Vera ergo dixi, neque me neque te neque alium quempiam hominum praeoptaturum esse iniuriam facere quam accipere; peius est enim illud.

Pol. Apparet.

So. Vides igitur, Pole, refutationes inter se comparatas nequaquam inter se similes esse, sed tibi ceteros omnes concedere me excepto, mihi autem te unum solum satis esse et concedentem et testificantem, et me, te solum in suffragium mittentem, ceteros missos facere. Et hoc quidem nobis ita habeto; deinde vero, de quo secundo loco ambigebamus, videamus, male factorum

ΠΩΛ. Οὐ δῆτα.

ΣΩ. Οὐκοῦν, εἰ μὴ λύπῃ, ἀμφοτέροις μὲν οὐκ ἂν ἔτι ὑπερβάλλοι.

ΠΩΛ. Οὐ φαίνεται.

ΣΩ. Οὐκοῦν τῷ ἑτέρῳ λείπεται.

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩ. Τῷ κακῷ.

ΠΩΛ. Ἔοικεν.

ΣΩ. Οὐκοῦν κακῷ ὑπερβάλλον τὸ ἀδικεῖν κάκιον ἂν εἴη τοῦ ἀδικεῖσθαι.

ΠΩΛ. Δῆλον δὴ * ὅτι. D

ΣΩ. Ἄλλο τι οὖν ὑπὸ μὲν τῶν πολλῶν ἀνθρώπων καὶ ὑπὸ σοῦ ὡμολογεῖτο ἡμῖν ἐν τῷ ἔμπροσθεν χρόνῳ αἴσχιον εἶναι τὸ ἀδικεῖν τοῦ ἀδικεῖσθαι;

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩ. Νῦν δέ γε κάκιον ἐφάνη.

ΠΩΛ. Ἔοικεν.

ΣΩ. Δέξαιο ἂν οὖν σὺ μᾶλλον τὸ κάκιον καὶ τὸ αἴσχιον ἀντὶ τοῦ ἧττον; Μὴ ὄκνει ἀποκρίνασθαι, ὦ Πῶλε (οὐδὲν γὰρ βλαβήσει), ἀλλὰ γενναίως τῷ λόγῳ ὥσπερ ἰατρῷ παρέχων ἀποκρίνου, καὶ * ἢ φαθὶ ἢ μὴ ἃ E ἐρωτῶ.

ΠΩΛ. Ἀλλ' οὐκ ἂν δεξαίμην, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Ἄλλος δέ τις ἀνθρώπων;

ΠΩΛ. Οὔ μοι δοκεῖ κατά γε τοῦτον τὸν λόγον.

ΣΩ. Ἀληθῆ ἄρα ἐγὼ ἔλεγον; ὅτι οὔτ' ἂν ἐγὼ οὔτ' ἂν σὺ οὔτ' ἄλλος οὐδεὶς ἀνθρώπων δέξαιτ' ἂν μᾶλλον ἀδικεῖν ἢ ἀδικεῖσθαι· κάκιον γὰρ τυγχάνει ὄν.

ΠΩΛ. Φαίνεται.

ΣΩ. Ὁρᾷς οὖν, ὦ Πῶλε, ὁ ἔλεγχος παρὰ τὸν ἔλεγχον παραβαλλόμενος ὅτι οὐδὲν ἔοικεν, ἀλλὰ σοὶ μὲν οἱ ἄλλοι πάντες ὁμολογοῦσι πλὴν ἐμοῦ, ἐμοὶ δὲ σὺ ἐξαρκεῖς εἷς ὢν μόνος καὶ ὁμολογῶν καὶ μαρτυρῶν, * καὶ 476 ἐγὼ σὲ μόνον ἐπιψηφίζων τοὺς ἄλλους ἐῶ χαίρειν. Καὶ τοῦτο μὲν ἡμῖν οὕτως ἐχέτω· μετὰ τοῦτο δέ, περὶ οὗ τὸ δεύτερον ἠμφισβητήσαμεν, σκεψώμεθα, τὸ ἀδικοῦντα

Pol. Nullo modo.

So. Itaque, ſi dolore non ſuperat, iam utroque non ſuperabit.

Pol. Non videtur.

So. Reliquum eſt igitur ut altero ſuperet.

Pol. Ita.

So. Malo.

Pol. Patet.

So. Itaque, malo ſi ſuperat iniuriam facere, peius erit quam iniuriam accipere.

Pol. Haud dubium eſt.

So. Nonne igitur a plerisque hominibus et a te conceſſum eſt nobis ante turpius eſſe iniuriam facere quam accipere?

Pol. Ita.

So. Nunc vero peius viſum eſt.

Pol. Patet.

So. Num igitur tu malueris peius et turpius quam minus malum ac turpe? Ne vereare reſpondere, Pole (nihil enim damni contrahes), ſed ſtrenue orationi tamquam medico te dedens reſponde, et aut dic aut nega quae rogo.

Pol. Equidem non maluerim, Socrate.

So. An alius quis hominum?

Pol. Non mihi videtur ex hac quidem oratione.

So. Vera ergo dixi, neque me neque te neque alium quempiam hominum praeoptaturum eſſe iniuriam facere quam accipere; peius eſt enim illud.

Pol. Apparet.

So. Vides igitur, Pole, refutationes inter ſe comparatas nequaquam inter ſe ſimiles eſſe, ſed tibi ceteros omnes concedere me excepto, mihi autem te unum ſolum ſatis eſſe et concedentem et teſtificantem, et me, te ſolum in ſuffragium mittentem, ceteros miſſos facere. Et hoc quidem nobis ita habeto; deinde vero, de quo ſecundo loco ambigebamus, videamus, male factorum

διδόναι δίκην ἆρα μέγιστον τῶν κακῶν ἐστίν, ὡς σὺ ᾤου, ἢ μεῖζον τὸ μὴ διδόναι, ὡς αὖ ἐγὼ ᾤμην. σκοπώμεθα δὲ τῇδε· τὸ διδόναι δίκην καὶ τὸ κολάζεσθαι δικαίως ἀδικοῦντα ἆρα τὸ αὐτὸ καλεῖς;

ΠΩΛ. Ἔγωγε.

ΣΩ. Ἔχεις * οὖν λέγειν, ὡς οὐχὶ τά γε δίκαια πάντα καλά ἐστι, καθ' ὅσον δίκαια; καὶ διασκεψάμενος εἰπέ. B

ΠΩΛ. Ἀλλά μοι δοκεῖ, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Σκόπει δὴ καὶ τόδε· ἆρα εἴ τίς τι ποιεῖ, ἀνάγκη τι εἶναι καὶ πάσχον ὑπὸ τούτου τοῦ ποιοῦντος;

ΠΩΛ. Ἔμοιγε δοκεῖ.

ΣΩ. Ἆρα τοῦτο πάσχον ὃ τὸ ποιοῦν ποιεῖ, καὶ τοιοῦτον οἷον ποιεῖ τὸ ποιοῦν; λέγω δὲ τὸ τοιόνδε· εἴ τις τύπτει, ἀνάγκη τι τύπτεσθαι.

ΠΩΛ. Ἀνάγκη.

ΣΩ. Καὶ εἰ σφόδρα τύπτει ἢ ταχὺ ὁ τύπτων, οὕτω καὶ τὸ * τυπτόμενον τύπτεσθαι. C

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩ. Τοιοῦτον ἄρα πάθος τῷ τυπτομένῳ ἐστὶν, οἷον ἂν τὸ τύπτον ποιῇ.

ΠΩΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ εἰ κάει τις *), ἀνάγκη τι κάεσθαι;

ΠΩΛ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΣΩ. Καὶ εἰ σφόδρα γε κάει ἢ ἀλγεινῶς, οὕτω κάεσθαι τὸ κάόμενον, ὡς ἂν τὸ κάον κάῃ;

ΠΩΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ εἰ τέμνει τι, ὁ αὐτὸς λόγος; τέμνεται γάρ τι.

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩ. Καὶ εἰ μέγα γε ἢ βαθὺ τὸ τμῆμα ἢ ἀλγεινόν, τοιοῦτον τμῆμα τέμνεται τὸ τεμνόμενον, οἷον τὸ τέμνον τέμνει. D

ΠΩΛ. Φαίνεται.

ΣΩ. Συλλήβδην δὴ ὅρα, εἰ ὁμολογεῖς ὃ ἄρτι ἔλε-

*) ἴσ. τι.

poenas dare num maximum ſit malorum, ut tu arbitrabaris, an maius ſit nullas dare, ut ego contra arbitrabar. conſideremus vero ita: poenas dare et iuſte caſtigari, ſi iniuſte feceris, num idem dicis?

Pol. Ego vero.

So. Poteſne iam dicere, non pulchra eſſe omnia iuſta, quatenus iuſta ſint? age tecum reputa et dic.

Pol. Mihi ſane ita videtur, Socrate.

So. Perpende etiam hoc: num, ſi quis aliquid facit, neceſſe eſt aliquid eſſe etiam patiens ab hoc qui facit?

Pol. Mihi ſane videtur.

So. Et nonne hoc patitur quod faciens facit, et tale quale facit faciens? dico autem, ut exemplo utar, hoc: ſi quis percutit, neceſſe eſt aliquid percutiatur.

Pol. Neceſſe eſt.

So. Et ſi vehementer percutit vel celeriter is qui percutit, ita etiam quod percutitur percutiatur.

Pol. Ita.

So. Tale igitur patitur id quod percutitur, quale facit is qui percutit.

Pol. Sane quidem.

So. Nonne etiam ſi quid urit, neceſſe eſt aliquid uratur?

Pol. Quidni?

So. Et ſi vehementer urit vel acerbe, ita uratur quoque id quod uritur, quemadmodum videlicet urens urat?

Pol. Sane quidem.

So. Nonne etiam ſi quid ſecat, eadem eſt ratio? ſecatur enim aliquid?

Pol. Ita.

So. Et ſi magna vel alta ſectio eſt vel acerba, tali ſectione ſecatur id quod ſecatur, quali ſecans ſecat.

Pol. Patet.

So. In univerſum igitur vide, num concedas id

γον περὶ πάντων· οἷον ἂν ποιῇ τὸ ποιοῦν, τοιοῦτον τὸ πάσχον πάσχειν.

ΠΩΛ. Ἀλλ' ὁμολογῶ.

ΣΩ. Τούτων δὴ ὁμολογουμένων, τὸ δίκην διδόναι πότερον πάσχειν τί ἐστιν ἢ ποιεῖν;

ΠΩΛ. Ἀνάγκη, ὦ Σώκρατες, πάσχειν.

ΣΩ. Οὐκοῦν ὑπό τινος ποιοῦντος;

ΠΩΛ. Πῶς γὰρ οὔ; ὑπό γε τοῦ κολάζοντος.

ΣΩ. Ὁ δὲ ὀρθῶς κολάζων δικαίως * κολάζει; E

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩ. Δίκαια ποιῶν ἢ οὔ;

ΠΩΛ. Δίκαια.

ΣΩ. Οὐκοῦν ὁ κολαζόμενος δίκην διδοὺς δίκαια πάσχει;

ΠΩΛ. Φαίνεται.

ΣΩ. Τὰ δὲ δίκαιά που καλὰ ὡμολόγηται.

ΠΩΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Τούτων ἄρα ὁ μὲν ποιεῖ καλά, ὁ δὲ πάσχει ὁ κολαζόμενος.

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩ. Οὐκοῦν εἴπερ καλά, ἀγα*θά; ἢ γὰρ ἡδέα ἢ ὠφέλιμα. 477

ΠΩΛ. Ἀνάγκη.

ΣΩ. Ἀγαθὰ ἄρα πάσχει ὁ δίκην διδούς.

ΠΩΛ. Ἔοικεν.

ΣΩ. Ὠφελεῖται ἄρα.

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩ. Ἆρα ἥνπερ ἐγὼ ὑπολαμβάνω τὴν ὠφέλειαν; βελτίων τὴν ψυχὴν γίγνεται, εἴπερ δικαίως κολάζεται;

ΠΩΛ. Εἰκός γε.

ΣΩ. Κακίας ἄρα ψυχῆς ἀπαλλάττεται ὁ δίκην διδούς;

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩ. Ἆρα οὖν τοῦ μεγίστου ἀπαλλάττεται κακοῦ; Ὧδε δὲ σκόπει· ἐν χρημάτων * κατασκευῇ ἀνθρώπου κακίαν ἄλλην τινὰ ἐνορᾷς ἢ πενίαν; B

ΠΩΛ. Οὔκ, ἀλλὰ πενίαν.

quod modo dixi de omnibus: qualecumque faciat faciens, tale patiens pati.

Pol. Concedo ſane.

So. His iam conceſſis, poenas dare num pati aliquid eſt an facere?

Pol. Neceſſario, Socrate, pati.

So. Nonne ab aliquo faciente?

Pol. Quidni? et quidem a caſtigante.

So. Recte vero caſtigans iuſte caſtigat?

Pol. Ita.

So. Iuſta faciens necne?

Pol. Iuſta.

So. Nonne qui caſtigatur poenas dans iuſta patitur?

Pol. Apparet.

So. Iuſta vero pulchra eſſe conceſſimus.

Pol. Sane quidem.

So. Horum ergo unus facit pulchra, alter vero patitur, is qui caſtigatur.

Pol. Vero.

So. Nonne ſi pulchra, bona? nam vel iucunda vel utilia.

Pol. Neceſſe eſt.

So. Bona igitur patitur qui poenas dat.

Pol. Patet.

So. Utilitatem ergo inde capit.

Pol. Ita.

So. Num hanc quam ego intelligo utilitatem? ut videlicet meliorem recipiat animum, ſiquidem iuſte caſtigetur?

Pol. Conſentaneum id quidem eſt.

So. Pravitate igitur animi liberatur qui poenas dat.

Pol. Ita.

So. Nonne igitur maximo liberatur malo? Ita vero perpende: in facultatum conditione num aliam hominis conſpicis pravitatem praeter paupertatem?

Pol. Nullam aliam, niſi paupertatem.

ΣΩ. Τί δ' ἐν σώματος κατασκευῇ; κακίαν ἂν φήσαις ἀσθένειαν εἶναι καὶ νόσον καὶ αἶσχος καὶ τὰ τοιαῦτα;

ΠΩΛ. Ἔγωγε.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ ἐν ψυχῇ πονηρίαν ἡγεῖ τινὰ εἶναι;

ΠΩΛ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΣΩ. Ταύτην οὖν οὐκ ἀδικίαν καλεῖς καὶ ἀμαθίαν καὶ δειλίαν καὶ τὰ τοιαῦτα;

ΠΩΛ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΣΩ. Οὐκοῦν χρημάτων καὶ σώματος καὶ ψυχῆς, τριῶν ὄντων, τριττὰς εἴ*ρηκας πονηρίας, πενίαν, νόσον, ἀδικίαν; C

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩ. Τίς οὖν τούτων τῶν πονηριῶν αἰσχίστη; οὐχ ἡ ἀδικία καὶ ξυλλήβδην ἡ τῆς ψυχῆς πονηρία;

ΠΩΛ. Πολύ γε.

ΣΩ. Εἰ δὲ αἰσχίστη, καὶ κακίστη;

ΠΩΛ. Πῶς, ὦ Σώκρατες, λέγεις;

ΣΩ. Ὡδί· ἀεὶ τὸ αἴσχιστον ἤτοι λύπην μεγίστην παρέχον ἢ βλάβην ἢ ἀμφότερα αἴσχιστόν ἐστιν ἐκ τῶν ὡμολογημένων ἐν τῷ ἔμπροσθεν.

ΠΩΛ. Μάλιστα.

ΣΩ. Αἴσχιστον δὲ ἀδικία καὶ ξύμπασα ψυχῆς πονηρία * νῦν δὴ ὡμολόγηται ἡμῖν. D

ΠΩΛ. Ὡμολόγηται γάρ.

ΣΩ. Οὐκοῦν ἢ ἀνιαρότατόν ἐστι καὶ ἀνίᾳ ὑπερβάλλον αἴσχιστον τούτων ἐστίν, ἢ βλάβῃ ἢ ἀμφότερα;

ΠΩΛ. Ἀνάγκη.

ΣΩ. Ἆρ' οὖν ἀλγεινότερόν ἐστι τοῦ πένεσθαι καὶ κάμνειν τὸ ἄδικον εἶναι καὶ ἀκόλαστον καὶ δειλὸν καὶ ἀμαθῆ;

ΠΩΛ. Οὐκ ἔμοιγε δοκεῖ, ὦ Σώκρατες, ἀπό τούτων γε.

ΣΩ. Ὑπερφυεῖ τινὶ ἄρα ὡς μεγάλῃ βλάβῃ καὶ κακῷ

So. Quid vero in corporis conditione, pravitatem nonne dices imbecillitatem esse et morbum et deformitatem et quae talia sunt?

Pol. Ego vero.

So. Nonne etiam in animo improbitatem censes aliquam inesse?

Pol. Quî aliter?

So. Hanc vero nonne iniustitiam appellas et inscientiam et timiditatem et quae alia sunt id genus?

Pol. Prorsus ita appello.

So. Nonne facultatum, corporis et animi, quae tria sunt, tris nominasti pravitates, paupertatem, morbum, iniustitiam?

Pol. Ita.

So. Quae vero harum pravitatum turpissima? nonne iniustitia et in universum animi pravitas?

Pol. Longe quidem est turpissima.

So. Si vero turpissima, etiam pessima?

Pol. Quomodo, Socrate, istud dicis?

So. Ita: turpissimum quodque vel dolorem maximum afferendo vel damnum vel utrumque turpissimum est, ex iis quae concessimus supra.

Pol. Maxime.

So. Turpissimam autem esse iniustitiam et universam animi pravitatem modo concessimus.

Pol. Concessimus vero.

So. Nonne igitur haec vel acerbissima et propterea quod dolore superat turpissima est, vel propter damnum vel propter utrumque?

Pol. Necesse est.

So. Num vero maiorem facit dolorem paupertate et aegrotatione iniustum esse et incontinentem et timidum et inscium?

Pol. Non mihi videtur, Socrate, ex his quidem.

So. Miram ergo quanto damno et malo incredibili

θαυμασίῳ ὑπερβάλλουσα τἆλλα ἡ τῆς ψυχῆς πονηρία αἰσχι*στόν ἐστι πάντων, ἐπειδὴ οὐκ ἀλγηδόνι γε, ὡς ὁ σὸς E
λόγος.

ΠΩΛ. Φαίνεται.

ΣΩ. Ἀλλὰ μήν που τό γε μεγίστῃ βλάβῃ ὑπερβάλλον μέγιστον ἂν κακὸν εἴη τῶν ὄντων.

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩ. Ἡ ἀδικία ἄρα καὶ ἡ ἀκολασία καὶ ἡ ἄλλη τῆς ψυχῆς πονηρία μέγιστον τῶν ὄντων κακόν ἐστιν.

ΠΩΛ. Φαίνεται.

ΣΩ. Τίς οὖν τέχνη πενίας ἀπαλλάττει; οὐ χρηματιστική;

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩ. Τίς δὲ νόσου; οὐκ ἰατρική;

ΠΩΛ. Ἀνάγκη.

ΣΩ. Τίς δὲ πονηρίας καὶ * ἀδικίας; Εἰ μὴ οὕτως 478
εὐπορεῖς, ὧδε σκόπει· ποῖ ἄγομεν καὶ παρὰ τίνας τοὺς κάμνοντας τὰ σώματα;

ΠΩΛ. Παρὰ τοὺς ἰατρούς, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Ποῖ δὲ τοὺς ἀδικοῦντας καὶ τοὺς ἀκολασταίνοντας;

ΠΩΛ. Παρὰ τοὺς δικαστάς. [λέγεις;]

ΣΩ. Οὐκοῦν δίκην δώσοντας;

ΠΩΛ. Φημί.

ΣΩ. Ἆρ' οὖν οὐ δικαιοσύνῃ τινὶ χρώμενοι κολάζουσιν οἱ ὀρθῶς κολάζοντες;

ΠΩΛ. Δῆλον δή.

ΣΩ. Χρηματιστικὴ μὲν ἄρα πενίας ἀπαλλάττει, ἰατρικὴ * δὲ νόσου, δίκη δὲ ἀκολασίας καὶ ἀδικίας. B

ΠΩΛ. Φαίνεται.

ΣΩ. Τί οὖν τούτων κάλλιστόν ἐστιν;

ΠΩΛ. Τίνων λέγεις;

ΣΩ. Χρηματιστικῆς, ἰατρικῆς, δίκης.

ΠΩΛ. Πολὺ διαφέρει, ὦ Σώκρατες, ἡ δίκη.

cetera superans animi pravitas turpissima est omnium, quandoquidem dolore non superat, ut tua est oratio.

Pol. Patet.

So. Iam vero, quod maximo damno superat, maximum sane malum erit omnium quae sunt.

Pol. Ita.

So. Iniustitia ergo et incontinentia et reliquae animi pravitates maximum omnium sunt malorum.

Pol. Patet.

So. Quae iam ars a paupertate vindicat? nonne ars quaestus faciendi?

Pol. Ita.

So. Quaenam a morbo? nonne medicina?

Pol. Necesse est.

So. Quae porro ab improbitate et iniustitia? Si ita tibi non est in promptu quod respondeas, sic considera: quonam ducimus et ad quos eos qui aegroto sunt corpore?

Pol. Ad medicos, Socrate.

So. Quo vero eos qui iniuste faciunt et incontinentes sunt?

Pol. Ad iudices.

So. Nonne ut poenas dent?

Pol. Aio.

So. Anne iustitiam quandam adhibentes castigant qui recte castigant?

Pol. Dubium non est.

So. Quaestus igitur faciendi ars a paupertate vindicat, medicina a morbo, et scientia iudiciaria ab incontinentia et iniustitia.

Pol. Apparet.

So. Quaenam harum pulcherrima est?

Pol. Quas dicis?

So. Quaestus faciendi artem, medicinam, scientiam iudicialem.

Pol. Longe praestat, Socrate, scientia iudicialis.

ΣΩ. Οὐκοῦν αὖ ἤτοι ἡδονὴν πλείστην ποιεῖ ἢ ὠφέλειαν ἢ ἀμφότερα, εἴπερ κάλλιστόν ἐστιν;

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩ. Ἆρ' οὖν τὸ ἰατρεύεσθαι ἡδύ ἐστι καὶ χαίρουσιν οἱ ἰατρευόμενοι;

ΠΩΛ. Οὐκ ἔμοιγε δοκεῖ.

ΣΩ. Ἀλλ' ὠφέλιμόν γε· ἢ γάρ;

* ΠΩΛ. Ναί. C

ΣΩ. Μεγάλου γὰρ κακοῦ ἀπαλλάττεται, ὥστε λυσιτελεῖ ὑπομεῖναι τὴν ἀλγηδόνα καὶ ὑγιεῖ εἶναι.

ΠΩΛ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΣΩ. Ἆρ' οὖν οὗτος *) ἂν περὶ σῶμα εὐδαιμονέστατος ἄνθρωπος εἴη ὁ ἰατρευόμενος, ἢ ὁ μηδὲ κάμνων ἀρχήν;

ΠΩΛ. Δῆλον ὅτι ὁ μηδὲ κάμνων.

ΣΩ. Οὐ γὰρ τοῦτ' ἦν εὐδαιμονία, ὡς ἔοικε, κακοῦ ἀπαλλαγή, ἀλλὰ τὴν ἀρχὴν μηδὲ κτῆσις.

ΠΩΛ. Ἔστι ταῦτα.

ΣΩ. Τί δέ; ἀθλιώτερος πότερος δυεῖν ἐχόντοιν
*κακὸν εἴτ' ἐν σώματι εἴτ' ἐν ψυχῇ, ὁ ἰατρευόμενος καὶ D
ἀπαλλαττόμενος τοῦ κακοῦ, ἢ ὁ μὴ ἰατρευόμενος, ἔχων δέ;

ΠΩΛ. Φαίνεταί μοι ὁ μὴ ἰατρευόμενος.

ΣΩ. Οὐκοῦν τὸ δίκην διδόναι μεγίστου κακοῦ ἀπαλλαγὴ ἦν, πονηρίας;

ΠΩΛ. Ἦν γάρ.

ΣΩ. Σωφρονίζει γάρ που καὶ δικαιοτέρους ποιεῖ, καὶ ἰατρικὴ γίγνεται πονηρίας ἡ δίκη.

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩ. Εὐδαιμονέστατος μὲν ἄρα ὁ μὴ ἔχων * κακίαν E
ἐν ψυχῇ, ἐπειδὴ τοῦτο μέγιστον τῶν κακῶν ἐφάνη.

ΠΩΛ. Δῆλον δή.

ΣΩ. Δεύτερος δὲ δήπου ὁ ἀπαλλαττόμενος.

ΠΩΛ. Ἔοικεν.

---

*) ἄλλ. οὕτως.

So. Nonne etiam aut voluptatem plurimam affert aut utilitatem aut utrumque, siquidem pulcherrima est?

Pol. Ita.

So. Num vero sanandum se curare iucundum est et gaudent qui se sanandos curant?

Pol. Mihi quidem non ita videtur.

So. At utile sane est, nonne?

Pol. Ita.

So. Magno enim malo liberatur, ut profit sustinere dolorem et ad sanitatem redire.

Pol. Quî aliter?

So. Num vero hicce, quod ad corpus spectat, beatissimus erit homo, qui se sanandum curat, an is qui omnino non aegrotat?

Pol. Dubium non est quin is qui ne aegrotet quidem.

So. Neque enim in hoc, ut videtur, sita est vita beata, ut a malo vindicemur, sed ut illud omnino non habeamus.

Pol. Est ita.

So. Quid vero? miserior uter est duorum habentium malum sive in corpore sive in animo, is qui se sanandum curat et vindicatur a malo, an is qui non sese sanandum curat, sed habet?

Pol. Videtur mihi is qui sese non curat sanandum.

So. Et nonne poenas dare maximo est liberari malo, improbitate?

Pol. Ita.

So. Ad sanitatem enim id reducit et iustiores efficit, medicinaque improbitatis est scientia iudicialis.

Pol. Etiam.

So. Beatissimus est igitur qui nullam habet pravitatem in animo, quoniam hoc maximum malorum reperitur.

Pol. Sine dubio id quidem.

So. Secundus vero est qui vindicatur.

Pol. Patet.

ΣΩ. Οὗτος δ' ἦν ὁ νουθετούμενός τε καὶ ἐπιπληττόμενος καὶ δίκην διδούς.

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩ. Κάκιστα ἄρα ζῇ ὁ ἔχων ἀδικίαν καὶ μὴ ἀπαλλαττόμενος.

ΠΩΛ. Φαίνεται.

ΣΩ. Οὐκοῦν οὗτος τυγχάνει ὤν, ὃς ἂν τὰ μέγιστα ἀδικῶν καὶ χρώμενος μεγίστῃ ἀδικίᾳ διαπράξηται ὥστε μήτε νουθετεῖσθαι * μήτε κολάζεσθαι μήτε δίκην διδόναι, 479
ὥσπερ σύ φῃς Ἀρχέλαον παρεσκευάσθαι καὶ τοὺς ἄλλους τυράννους καὶ ῥήτορας καὶ δυνάστας;

ΠΩΛ. Ἔοικεν.

ΣΩ. Σχεδὸν γάρ που οὗτοι, ὦ ἄριστε, τὸ αὐτὸ διαπεπραγμένοι εἰσίν, ὥσπερ ἂν εἴ τις τοῖς μεγίστοις νοσήμασι ξυνισχόμενος διαπράξαιτο μὴ διδόναι δίκην τῶν περὶ τὸ σῶμα ἁμαρτημάτων τοῖς ἰατροῖς μηδὲ ἰατρεύεσθαι, φοβούμενος, ὡσπερανεὶ παῖς, τὸ κάεσθαι καὶ τὸ τέμνεσθαι, ὅτι
*ἀλγεινόν· ἢ οὐ δοκεῖ καὶ σοὶ οὕτως; B

ΠΩΛ. Ἔμοιγε.

ΣΩ. Ἀγνοῶν γε, ὡς ἔοικεν, οἷόν ἐστιν ἡ ὑγίεια καὶ ἀρετὴ σώματος. κινδυνεύουσι γὰρ ἐκ τῶν νῦν ἡμῖν ὡμολογημένων τοιοῦτόν τι ποιεῖν καὶ οἱ τὴν δίκην φεύγοντες, ὦ Πῶλε, τὸ ἀλγεινὸν αὐτοῦ καθορᾶν, πρὸς δὲ τὸ ὠφέλιμον τυφλῶς ἔχειν καὶ ἀγνοεῖν, ὅσῳ ἀθλιώτερόν ἐστι μὴ ὑγιοῦς σώματος μὴ ὑγιεῖ ψυχῇ ξυνοικεῖν, ἀλλὰ σαθρᾷ καὶ ἀδίκῳ καὶ ἀνοσίῳ· ὅθεν καὶ πᾶν * ποι- C
οῦσιν ὥστε δίκην μὴ διδόναι μηδ' ἀπαλλάττεσθαι τοῦ μεγίστου κακοῦ, καὶ χρήματα παρασκευαζόμενοι καὶ φίλους καὶ ὅπως ἂν ὦσιν ὡς πιθανώτατοι λέγειν. Εἰ δὲ ἡμεῖς ἀληθῆ ὡμολογήκαμεν, ὦ Πῶλε, ἆρ' αἰσθάνει τὰ ξυμβαίνοντα ἐκ τοῦ λόγου; ἢ βούλει ξυλλογισώμεθα αὐτά;

ΠΩΛ. Εἰ μὴ σοί γε ἄλλως δοκεῖ.

ΣΩ. Ἆρ' οὖν ξυμβαίνει μέγιστον κακὸν ἡ ἀδικία καὶ τὸ ἀδικεῖν;

ΠΩΛ. Φαίνεταί γε.

So. Et hic est qui monetur et increpatur et poenas dat.

Pol. Vero.

So. Pessime ergo vivit qui habet pravitatem nec ab ea vindicatur.

Pol. Apparet.

So. Nonne hic est ipse, qui iniustissime faciens utensque maxima iniustitia impetravit ut neque moneatur neque castigetur neque poena teneatur, quemadmodum tu ais Archelaum esse comparatum ceterosque tyrannos et rhetores et dominatores?

Pol. Patet.

So. Propemodum enim hi, mi optime, idem impetrarunt, ac si quis maximis morbis conflictans impetret, ut corporis peccatorum poenas non solvat medicis nec sese sanandum curet, metuens, sicut puer, ustionem et sectionem, quod dolorem faciant; annon tibi quoque ita videtur?

Pol. Mihi vero.

So. Ignorat scilicet, ut perspicitur, qualis sit sanitas virtusque corporis. atque, ut ex iis colligitur quae nunc concessimus, tale quid propemodum faciunt etiam qui scientiam iudicialem effugiunt, Pole: dolorem respiciunt, ad utilitatem vero caeci sunt atque ignorant, quanto miserius sit corpore non sano cum animo habitare haud sano, sed vitioso et iniusto et impio; unde etiam omni studio id agunt, ut neque poenas dent nec liberentur maximo malo, et opes sibi comparantes et amicos et facultatem dicendi maxime probabiliter. Quodsi nos vera concessimus, Pole, num intelligis quae consequentia sint orationi? an vis ea concludamus?

Pol. Sane quidem, nisi quid tibi videtur secus.

So. Nonne consequitur maximum malum esse iniustitiam et iniuste facere?

Pol. Videtur sane.

ΣΩ. Καὶ * μὴν ἀπαλλαγή γε ἐφάνη τούτου τοῦ κα- D
κοῦ τὸ δίκην διδόναι.

ΠΩΛ. Κινδυνεύει.

ΣΩ. Τὸ δέ γε μὴ διδόναι ἐμμονὴ τοῦ κακοῦ.

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩ. Δεύτερον ἄρα ἐστὶ τῶν κακῶν μεγέθει τὸ ἀδικεῖν, τὸ δὲ ἀδικοῦντα μὴ διδόναι δίκην πάντων μέγιστόν τε καὶ πρῶτον κακῶν πέφυκεν.

ΠΩΛ. Ἔοικεν.

ΣΩ. Ἆρ' οὖν οὐ περὶ τούτου, ὦ φίλε, ἠμφισβητήσαμεν, σὺ μὲν τὸν Ἀρχέλαον εὐδαιμονίζων τὸν τὰ μέγιστα ἀδικοῦντα καὶ δίκην οὐδεμίαν διδόντα, ἐγὼ δὲ τοὐν-
*αντίον οἰόμενος, εἴτ' Ἀρχέλαος εἴτ' ἄλλος ἀνθρώπων E
ὁστισοῦν μὴ δίδωσι δίκην ἀδικῶν, τούτῳ προσήκειν ἀθλίῳ εἶναι διαφερόντως τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, καὶ ἀεὶ τὸν ἀδικοῦντα τοῦ ἀδικουμένου ἀθλιώτερον εἶναι καὶ τὸν μὴ διδόντα δίκην τοῦ διδόντος; Οὐ ταῦτ' ἦν τὰ ὑπ' ἐμοῦ λεγόμενα;

ΠΩΛ. Ναί.

ΣΩ. Οὐκοῦν ἀποδέδεικται ὅτι ἀληθῆ ἐλέγετο;

ΠΩΛ. Φαίνεται.

*ΣΩ. Εἶεν, εἰ οὖν δὴ ταῦτα ἀληθῆ, ὦ Πῶλε, τίς 480
ἡ μεγάλη χρεία ἐστὶ τῆς ῥητορικῆς; Δεῖ μὲν γὰρ δὴ ἐκ τῶν νῦν ὡμολογημένων αὐτὸν ἑαυτὸν μάλιστα φυλάττειν, ὅπως μὴ ἀδικήσει, ὡς ἱκανὸν κακὸν ἕξοντα· οὐ γάρ;

ΠΩΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Ἐὰν δέ γε ἀδικήσῃ ἢ αὐτὸς ἢ ἄλλος τις ὧν ἂν κήδηται, αὐτὸν ἑκόντα ἰέναι ἐκεῖσε, ὅπου ὡς τάχιστα δώσει δίκην, παρὰ τὸν δικαστήν, ὥσπερ παρὰ τὸν ἰατρόν, σπεύδοντα ὅπως μὴ ἐγχρονισθὲν τὸ * νόσημα τῆς ἀδικίας ὕπου- B
λον τὴν ψυχὴν ποιήσει καὶ ἀνίατον· ἢ πῶς λέγομεν *), ὦ Πῶλε, εἴπερ τὰ πρότερον μένει ἡμῖν ὁμολογήματα;

---

*) ἄλλ. λέγωμεν.

So. Iam vero liberationem apparuit huius mali esse poenas dare.

Pol. Ita fere est.

So. Poenas autem nullas dare esse in malo perseverare.

Pol. Ita.

So. Secundum igitur malorum, si ad magnitudinem spectas, est iniuste facere, iniuste autem factorum nullas dare poenas omnium maximum et primum malorum est.

Pol. Patet.

So. Nonne de hoc, o amice, ambigebamus, tu quidem Archelaum ducens beatum iniustissime facientem nullasque poenas dantem, ego contra existimans, sive Archelaus sive alius quispiam hominum poenas non daret iniuste factorum, hunc consentaneum esse miserrimum fore omnium hominum, et iniuste facientem quemque eo, qui iniuriam acciperet, miseriorem esse poenasque non dantem eo, qui daret. Nonne haec sunt a me dicta?

Pol. Vero.

So. Et demonstratum est me vera dixisse?

Pol. Apparet.

So. Age dum, si haec nimirum vera sunt, Pole, quaenam erit magna utilitas rhetoricae? Oportet videlicet ex iis quae nunc concessimus maxime quemque cavere ne iniuste faciat, quia satis magnum habebit malum; nonne?

Pol. Sane quidem.

So. Si vero iniuste fecerit vel ipse vel alius quis eorum, de quibus ipsi curae est, ultro ire illuc, ubi quam primum poenas sit daturus, ad iudicem, tamquam ad medicum, operam dantem ne inveteratus iniustitiae morbus exulceratum animum efficiat atque insanabilem; an quomodo iudicamus, Pole, siquidem in iis quae prius inter nos convenerunt manemus? nonne

οὐκ ἀνάγκη ταῦτα ἐκείνοις οὕτω μὲν ξυμφωνεῖν, ἄλλως δὲ μή;

ΠΩΛ. Τί γὰρ δὴ φῶμεν, ὦ Σώκρατες;

ΣΩ. Ἐπὶ μὲν ἄρα τὸ ἀπολογεῖσθαι ὑπὲρ τῆς ἀδι-
κίας τῆς αὑτοῦ ἢ γονέων ἢ ἑταίρων ἢ παίδων ἢ πατρίδος
ἀδικούσης οὐ χρήσιμος οὐδὲν ἡ ῥητορικὴ ἡμῖν, ὦ Πῶλε,
εἰ μὴ εἴ τις ὑπολάβοι ἐπὶ τοὐ*ναντίον, κατηγορεῖν δεῖν μά- C
λιστα μὲν ἑαυτοῦ, ἔπειτα δὲ καὶ τῶν οἰκείων καὶ τῶν ἄλ-
λων, ὃς ἂν ἀεὶ τῶν φίλων τυγχάνῃ ἀδικῶν, καὶ μὴ ἀπο-
κρύπτεσθαι, ἀλλ' εἰς τὸ φανερὸν ἄγειν τὸ ἀδίκημα, ἵνα δῷ
δίκην καὶ ὑγιὴς γένηται, ἀναγκάζειν τε καὶ αὑτὸν καὶ τοὺς
ἄλλους μὴ ἀποδειλιᾶν, ἀλλὰ παρέχειν μύσαντα καὶ ἀνδρεί-
ως, ὥσπερ τέμνειν καὶ κάειν ἰατρῷ, τὸ ἀγαθὸν καὶ καλὸν
διώκοντα, μὴ ὑπολογιζόμενον τὸ ἀλγεινόν, ἐὰν μέν γε πλη-
γῶν ἄξια ἠ*δικηκὼς ᾖ, τύπτειν παρέχοντα, ἐὰν δὲ δεσμοῦ, D
δεῖν, ἐὰν δὲ ζημίας, ἀποτίνοντα, ἐὰν δὲ φυγῆς, φεύγοντα,
ἐὰν δὲ θανάτου, ἀποθνήσκοντα, αὐτὸν πρῶτον ὄντα
κατήγορον καὶ αὑτοῦ καὶ τῶν ἄλλων οἰκείων, καὶ μὴ
φειδόμενον, ἀλλ' ἐπὶ τούτῳ χρώμενον τῇ ῥητορικῇ, ὅπως
ἂν καταδήλων τῶν ἀδικημάτων γιγνομένων ἀπαλλάττωνται
τοῦ μεγίστου κακοῦ, ἀδικίας. Φῶμεν οὕτως ἢ μὴ φῶ-
μεν, ὦ Πῶλε;

ΠΩΛ. Ἄτοπα μέν, ὦ Σώ*κρατες, ἔμοιγε δοκεῖ, τοῖς E
μέντοι ἔμπροσθεν ἴσως σοι ὁμολογεῖται.

ΣΩ. Οὐκοῦν ἢ κἀκεῖνα λυτέον ἢ τάδε ἀνάγκη ξυμ-
βαίνειν;

ΠΩΛ. Ναί, τοῦτό γε οὕτως ἔχει.

ΣΩ. Τοὐναντίον δέ γε αὖ μεταβαλόντα εἰ ἄρα δεῖ
τινὰ κακῶς ποιεῖν, εἴτ' ἐχθρὸν εἴτε ὁντινοῦν, ἐὰν μόνον
μὴ αὐτὸς ἀδικῆται ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ· τοῦτο μὲν γὰρ εὐλα-
βητέον· ἐὰν δὲ ἄλλον ἀδικῇ ὁ ἐχθρός, παντὶ τρόπῳ παρα-
σκευαστέον καὶ πράττοντα καὶ λέγοντα, * ὅπως μὴ δῷ δίκην 481
μηδὲ ἔλθῃ παρὰ τὸν δικαστήν· ἐὰν δὲ ἔλθῃ, μηχανητέον
ὅπως ἂν διαφύγῃ καὶ μὴ δῷ δίκην ὁ ἐχθρός, ἀλλ' ἐάν τε
χρυσίον ἡρπακὼς ᾖ πολύ, μὴ ἀποδιδῷ τοῦτο, ἀλλ' ἔχων
ἀναλίσκηται καὶ εἰς ἑαυτὸν καὶ εἰς τοὺς ἑαυτοῦ ἀδι-

necessario haec cum illis ita concinunt, aliter vero nullo pacto?

Pol. Qui aliter iudicemus, Socrate?

So. Ad defendendam igitur iniuriam vel suam vel parentum vel amicorum vel liberorum vel patriae iniuste facientis minime utilis est rhetorica, Pole, nisi quis arbitretur ad contrarium, oportere videlicet quemvis accusare potissimum se ipsum, deinde etiam familiaris ceterosque, quicumque amicorum iniuste fecerit, nec occultare, sed in lucem proferre malefactum, ut poenas det sanusque exsistat, cogere etiam et ceteros et se ipsum, ut non ignavum se praebeat, sed sese dedat clausis oculis ac fortiter, quasi ad secandum et urendum medico, bonum ac pulchrum sectans, nullam vero rationem habens doloris: ut si quid fecerit plagis digni, ad percutiendum se dedat, sin vinculis, ad vinciendum, sin poena, ad solvendam hanc, sin exsilio, ad exsulandum, sin morte, ad moriendum, ipse primus accusator et sui ipsius et ceterorum familiarium, nec parcens, sed ad hoc utens rhetorica, ut patefactis criminibus liberetur maximo malo, iniustitia. Dicamus ita, annon, Pole?

Pol. Absurda quidem, Socrate, mihi haec videntur, praegressis tamen haud dubie tibi conveniunt.

So. Itaque vel illa evertenda sunt vel haec consequantur necesse est.

Pol. Sane sic se habet.

So. Contra si oportet alicui te male facere sive inimico sive cuipiam, modo ne is qui faciat ipse iniuriam accipiat ab inimico (hoc enim cavendum), vel si alii iniuriam infert inimicus, omni modo efficiendum est et agendo et dicendo, ut ne poenas det nec veniat ad iudicem; sin venerit, elaborandum quo effugiat nec poenas det inimicus, verum, si auri rapuerit multum, ut non reddat hoc, sed retineat et insumat quum in se tum

κως καὶ ἀθίως, ἐάν τε αὖ θανάτου ἄξια ἠδικηκὼς ᾖ, ὅπως μὴ ἀποθανεῖται μάλιστα μὲν μηδέποτε, ἀλλ' ἀθάνατος ἔσται πονηρὸς ὤν, εἰ δὲ μή, * ὅπως ὡς πλεῖστον χρόνον βιώ- B
σεται τοιοῦτος ὤν. Ἐπὶ τὰ τοιαῦτα ἔμοιγε δοκεῖ, ὦ Πῶλε, ἡ ῥητορικὴ χρήσιμος εἶναι, ἐπεὶ τῷ γε μὴ μέλλοντι ἀδικεῖν οὐ μεγάλη τίς μοι δοκεῖ ἡ χρεία αὐτῆς εἶναι, εἰ δὴ καὶ ἔστι τις χρεία, ὡς ἔν γε τοῖς πρόσθεν οὐδαμῇ ἐφάνη οὖσα.

ΚΑΛ. Εἰπέ μοι, ὦ Χαιρεφῶν, σπουδάζει ταῦτα Σωκράτης ἢ παίζει;

ΧΑΙ. Ἐμοὶ μὲν δοκεῖ, ὦ Καλλίκλεις, ὑπερφυῶς σπουδάζειν· οὐδὲν μέντοι οἷον τὸ αὐτὸν ἐρωτᾶν.

* ΚΑΛ. Νὴ τοὺς θεούς, ἀλλ' ἐπιθυμῶ. Εἰπέ μοι, ὦ C
Σώκρατες, πότερόν σε φῶμεν νυνὶ σπουδάζοντα ἢ παίζοντα; εἰ μὲν γὰρ σπουδάζεις τε καὶ τυγχάνει ταῦτα ἀληθῆ ὄντα ἃ λέγεις, ἄλλο τι ἡμῶν ὁ βίος ἀνατετραμμένος ἂν εἴη τῶν ἀνθρώπων καὶ πάντα τἀναντία πράττομεν, ὡς ἔοικεν, ἢ ἃ δεῖ;

ΣΩ. Ὦ Καλλίκλεις, εἰ μή τι ἦν τοῖς ἀνθρώποις πάθος, τοῖς μὲν ἄλλο τι, τοῖς δὲ ἄλλο τι, τὸ αὐτό, ἀλλά τις ἡμῶν ἴδιόν τι ἔπασχε πάθος * ἢ οἱ ἄλλοι, οὐκ ἂν ἦν ῥά- D
διον ἐνδείξασθαι τῷ ἑτέρῳ τὸ ἑαυτοῦ πάθημα. λέγω δ' ἐννοήσας ὅτι ἐγώ τε καὶ σὺ νῦν τυγχάνομεν ταὐτόν τι πεπονθότε, ἐρῶντε δύο ὄντε δυεῖν ἑκάτερος, ἐγὼ μὲν Ἀλκιβιάδου τε τοῦ Κλεινίου καὶ φιλοσοφίας, σὺ δὲ τοῦ τε Ἀθηναίων δήμου καὶ τοῦ Πυριλάμπους. αἰσθάνομαι οὖν σου ἑκάστοτε, καίπερ ὄντος δεινοῦ, ὅ τι ἂν ἀντιφῇ *) σου τὰ παιδικὰ καὶ ὅπως ἂν φῇ ἔχειν, οὐ δυναμένου ἀντι*λέγειν, ἀλλ' E
ἄνω καὶ κάτω μεταβαλλομένου. ἔν τε γὰρ τῇ ἐκκλησίᾳ, ἐάν τι σοῦ λέγοντος ὁ δῆμος ὁ Ἀθηναίων μὴ φῇ οὕτως ἔχειν, μεταβαλλόμενος λέγεις ἃ ἐκεῖνος βούλεται, καὶ πρὸς τὸν Πυριλάμπους νεανίαν τὸν καλὸν τοῦτον τοιαῦτα ἕτερα πέπονθας· τοῖς γὰρ τῶν παιδικῶν βουλεύμασί τε καὶ λόγοις οὐχ οἷός τ' εἶ ἐναντιοῦσθαι· ὥστε, εἴ τίς σου λέγοντος ἑκάστοτε ἃ διὰ τούτους λέγεις θαυμάζοι

---

*) γρ. ὅτι ὅπως ἂν ἀντιφῇ. ἀλλ. ὅτι ἐρρὰ ἂν φῇ.

in suos iniuste atque impie, sin iniuriam morte dignam fecerit, non moriatur, potissimum quidem numquam, ita ut immortalis sit improbus ille, sin minus, ut quam plurimum temporis vivat ita comparatus. Ad talia mihi quidem videtur, Pole, rhetorica utilis esse; huic enim, cui iniuste facere non est propositum, haud magna sane mihi videtur eius utilitas esse, si modo est ulla utilitas, quum in praegressis quidem nulla omnino apparuerit.

Cal. Dic mihi, Chaerephon, serione haec loquitur Socrates an iocatur?

Chaer. Mihi quidem videtur, Callicle, mirum quam serio loqui; optimum tamen erit ipsum interrogare.

Cal. Immo, per deos, aveo. Dic mihi, Socrate, utrum te existimemus nunc seria dicere an iocari? nam si seria dicis et haec vera sunt quae ponis, nonne nobis eversa erit vita hominum et omnia, ut patet, contraria facimus, atque oportet?

So. O Callicles, nisi communis esset hominibus, aliis alia, affectio, sed quisquam nostrum diversam quandam haberet a ceteris, haud facile esset ostendere alteri suam ipsius affectionem. dico autem hoc quoniam animadverti, me et te nunc similiter affectos esse: duo enim sumus duosque uterque amat, ego quidem Alcibiadem Cliniae filium et philosophiam, tu vero et Atheniensium et Pyrilampis Demum. iam novi te, licet acri sis ingenio, quodcumque contra dicant deliciae tuae et quomodocumque dicant aliquid se habere, numquam posse obloqui, sed sursum et deorsum te convertere. etenim in concione si quid te dicente populus Atheniensis negat sic se habere, mutata sententia dicis, quae ille vult, et erga Pyrilampis iuvenem formosum illum pariter affectus es; deliciarum enim tuarum consiliis ac sermonibus non potes facere ut adversere; quocirca si quis, te quicquid dicis propter hos dicente, miretur

ὡς ἄτοπά ἐστιν, ἴσως εἴποις ἂν αὐτῷ, εἰ βούλοιο τἀληθῆ λέ-
γειν, ὅτι, εἰ μή τις παύσει * τὰ σὰ παιδικὰ τούτων τῶν λόγων, 482
οὐδὲ σὺ παύσει ποτὲ ταῦτα λέγων. Νόμιζε τοίνυν καὶ παρ᾽
ἐμοῦ χρῆναι ἕτερα τοιαῦτα ἀκούειν, καὶ μὴ θαύμαζε ὅτι ἐγὼ
ταῦτα λέγω, ἀλλὰ τὴν φιλοσοφίαν, τὰ ἐμὰ παιδικά, παῦ-
σον ταῦτα λέγουσαν. λέγει γάρ, ὦ φίλε ἑταῖρε, ἀεὶ ἃ νῦν
ἐμοῦ ἀκούεις, καί μοί ἐστι τῶν ἑτέρων παιδικῶν πολὺ ἧτ-
τον ἔμπληκτος· ὁ μὲν γὰρ Κλεινίειος οὗτος ἄλλοτε ἄλλων
ἐστὶ λόγων, ἡ δὲ φιλοσοφία ἀεὶ τῶν αὐτῶν. λέγει δὲ ἃ σὺ
νῦν θαυμάζεις, * παρῆσθα δὲ καὶ αὐτὸς λεγομένοις. ἢ B
οὖν ἐκείνην ἐξέλεγξον, ὅπερ ἄρτι ἔλεγον, ὡς οὐ τὸ ἀδικεῖν
ἐστὶ καὶ ἀδικοῦντα δίκην μὴ διδόναι ἁπάντων ἔσχατον
κακῶν, ἤ, εἰ τοῦτο ἐάσεις ἀνέλεγκτον, μὰ τὸν κύνα τὸν
Αἰγυπτίων θεὸν οὔ σοι ὁμολογήσει Καλλικλῆς, ὦ Καλλί-
κλεις, ἀλλὰ διαφωνήσει ἐν ἅπαντι τῷ βίῳ. καίτοι ἔγωγε
οἶμαι, ὦ βέλτιστε, καὶ τὴν λύραν μοι κρεῖττον εἶναι ἀναρ-
μοστεῖν τε καὶ διαφωνεῖν καὶ χορὸν ᾧ χορηγοίην, καὶ
πλείστους ἀνθρώπους * μὴ ὁμολογεῖν μοι, ἀλλ᾽ ἐναντία C
λέγειν, μᾶλλον ἢ ἕνα ὄντα ἐμὲ ἐμαυτῷ ἀξύμφωνον εἶναι
καὶ ἐναντία λέγειν.

ΚΑΛ. Ὦ Σώκρατες, δοκεῖς μοι νεανιεύεσθαι ἐν τοῖς
λόγοις ὡς ἀληθῶς δημηγόρος ὤν, καὶ νῦν ταῦτα δημηγορεῖς
ταὐτὸν παθόντος Πώλου πάθος, ὅπερ Γοργίου κατηγόρει
πρὸς σὲ παθεῖν. ἔφη γάρ που Γοργίαν ἐρωτώμενον ὑπὸ
σοῦ, ἐὰν ἀφίκηται παρ᾽ αὐτὸν μὴ ἐπιστάμενος τὰ δίκαια
ὁ τὴν ῥητορικὴν βουλόμενος μαθεῖν, * εἰ διδάξοι αὐ- D
τὸν ὁ Γοργίας, αἰσχυνθῆναι αὐτὸν καὶ φάναι διδάξειν
διὰ τὸ ἔθος τῶν ἀνθρώπων, ὅτι ἀγανακτοῖεν ἂν εἴ
τις μὴ φαίη· διὰ δὴ ταύτην τὴν ὁμολογίαν ἀναγκα-
σθῆναι ἐναντία αὐτὸν αὑτῷ εἰπεῖν, σὲ δὲ αὐτὸ τοῦτο
ἀγαπᾶν· καί σου κατεγέλα, ὥς γέ μοι δοκεῖν, ὀρθῶς
τότε. νῦν δὲ πάλιν αὐτὸς ταὐτὸν τοῦτο ἔπαθε· καὶ
ἔγωγε κατ᾽ αὐτὸ τοῦτο οὐκ ἄγαμαι Πῶλον, ὅτι σοι ξυνεχώ-
ρησε τὸ ἀδικεῖν αἴσχιον εἶναι τοῦ ἀδικεῖσθαι· ἐκ ταύτης

quam absurdum hoc sit, fortasse reponas ipsi, si velis vera dicere, nisi quis fecerit ut deliciae tuae has orationes desinant, nec te desiturum umquam esse haec dicere. Existimato igitur fieri non posse quin a me quoque eadem audias, et ne mirere me haec tibi dicere, sed fac ut philosophia, meae deliciae, desinat haec dicere. dicit enim, o care amice, semper quae nunc a me audis, et mihi est alteris deliciis meis multo minus inconstans; Clinieus enim ille alias aliarum est orationum, philosophia contra semper earundem. dicit autem quae tu nunc admiraris; interfuisti enim ipse dictis. aut igitur illam redargue probans non esse, id quod modo dixi, iniuste facere iniusteque factorum poenas nullas dare omnium extremum malorum, aut, si hoc miseris redarguere, per canem Aegyptiorum deum non concinet tecum Callicles, mi Callicle, sed discrepabit totam per vitam. quamquam equidem arbitror, o praestantissime, optabilius esse ut et lyra non concinat, sed discrepet, et chorus, cui praepositus sim, plurimique homines non consentiant mecum, sed contraria dicant, potius quam ut ego, qui unus sim, cum memet ipso discrepem et contraria dicam.

Cal. O Socrate, videris mihi te iactare in orationibus revera concionans, et nunc haec concionaris, quum idem acciderit Polo, quod Gorgiae ille obiecit per te accidisse. dicebat enim Gorgiam a te rogatum, num, si quis iustorum inscius ad ipsum veniret rhetoricam cupiens discere, hunc docturus esset, pudore adductum dixisse, se docturum esse illum, propter hominum consuetudinem, quod scilicet indignarentur, si quis illud negaret; hanc igitur propter concessionem coactum esse secum ipsum pugnare, te vero in hoc delectari, atque te deridebat, ut quidem mihi videtur, iure tum. nunc autem vicissim ei idem illud accidit; atque ego in hoc ipso non laudo Polum, quod tibi concessit iniuriam facere turpius esse quam accipere; per hanc

γὰρ * αὖ τῆς ὁμολογίας αὐτὸς ὑπὸ σοῦ ξυμποδισθεὶς ἐν τοῖς λό- E
γοις ἐπεστομίσθη, αἰσχυνθεὶς ἃ ἐνόει εἰπεῖν. σὺ γὰρ τῷ ὄντι,
ὦ Σώκρατες, εἰς τοιαῦτα ἄγεις φορτικὰ καὶ δημηγορικά, φά-
σκων τὴν ἀλήθειαν διώκειν, ἃ φύσει μὲν οὐκ ἔστι καλά, νόμῳ
δέ· ὡς τὰ πολλὰ δὲ ταῦτα ἐναντία ἀλλήλοις ἐστίν, ἥ τε φύσις
καὶ ὁ νόμος. ἐὰν οὖν τις αἰσχύνηται καὶ μὴ τολμᾷ * λέγειν ἅπερ 483
νοεῖ, ἀναγκάζεται ἐναντία λέγειν. ὃ δὴ καὶ σὺ τοῦτο τὸ σοφὸν
κατανενοηκὼς κακουργεῖς ἐν τοῖς λόγοις, ἐὰν μέν τις κατὰ νό-
μον λέγῃ, κατὰ φύσιν ὑπερωτῶν, ἐὰν δὲ τὰ τῆς φύσεως, τὰ
τοῦ νόμου. ὥσπερ αὐτίκα ἐν τούτοις, τῷ ἀδικεῖν τε καὶ τῷ
ἀδικεῖσθαι, Πώλου τὸ κατὰ νόμον αἴσχιον λέγοντος σὺ τὸν νό-
μον ἐδιώκαθες κατὰ φύσιν *). φύσει μὲν γὰρ πᾶν αἴσχιόν
ἐστιν ὅπερ καὶ κάκιον, τὸ ἀδικεῖσθαι **), νόμῳ δὲ τὸ ἀδικεῖν·
οὐδὲ γὰρ ἀνδρὸς τοῦτό * γ' ἐστὶ τὸ πάθημα τὸ ἀδικεῖσθαι, ἀλλ' B
ἀνδραπόδου τινός, ᾧ κρεῖττόν ἐστι τεθνάναι ἢ ζῆν, ὅστις ἀδι-
κούμενος καὶ προπηλακιζόμενος μὴ οἷός τ' ἐστὶν αὐτὸς αὑτῷ
βοηθεῖν μηδὲ ἄλλῳ οὗ ἂν κήδηται. ἀλλ', οἶμαι, οἱ τιθέμενοι
τοὺς νόμους οἱ ἀσθενεῖς ἄνθρωποί εἰσι καὶ οἱ πολλοί. πρὸς
αὑτοὺς οὖν καὶ τὸ αὑτοῖς ξυμφέρον τούς τε νόμους τίθενται
καὶ τοὺς ἐπαίνους ἐπαινοῦσι καὶ τοὺς ψόγους * ψέγουσιν, ἐκ- C
φοβοῦντές τε τοὺς ἐῤῥωμενεστέρους τῶν ἀνθρώπων καὶ δυνα-
τοὺς ὄντας πλέον ἔχειν, ἵνα μὴ αὐτῶν πλέον ἔχωσι, λέγουσιν
ὡς αἰσχρὸν καὶ ἄδικον τὸ πλεονεκτεῖν, καὶ τοῦτό ἐστι τὸ ἀδι-
κεῖν, τὸ πλέον τῶν ἄλλων ζητεῖν ἔχειν· ἀγαπῶσι γάρ, οἶμαι,
αὐτοί, ἂν τὸ ἴσον ἔχωσι, φαυλότεροι ὄντες. Διὰ ταῦτα δὴ
νόμῳ μὲν τοῦτο ἄδικον καὶ αἰσχρὸν λέγεται τὸ πλέον ζητεῖν
ἔχειν τῶν πολλῶν, καὶ ἀδικεῖν αὐτὸ καλοῦσιν· ἡ δέ γε, οἶ-
μαι, φύσις * αὐτὴ ἀποφαίνει αὖ, ὅτι δίκαιόν ἐστι τὸν ἀμείνω D
τοῦ χείρονος πλέον ἔχειν καὶ τὸν δυνατώτερον τοῦ ἀδυνατω-
τέρου· δηλοῖ δὲ ταῦτα πολλαχοῦ ὅτι οὕτως ἔχει, καὶ ἐν
τοῖς ἄλλοις ζώοις καὶ τῶν ἀνθρώπων ἐν ὅλαις ταῖς πό-
λεσι καὶ τοῖς γένεσιν, ὅτι οὕτω τὸ δίκαιον κέκριται, τὸν
κρείττω τοῦ ἥττονος ἄρχειν καὶ πλέον ἔχειν. ἐπεὶ ποίῳ

*) ἴσ. τὸ κατὰ φύσιν αἴσχιον λέγοντος σὺ τὸν νόμον ἐδιώκαθες.

**) ἴσ. οἷον τὸ ἀδικεῖσθαι.

enim itidem concessionem ipse a te irretitus orationibus compressus est, verens quae sentiebat dicere. tu nimirum, Socrate, ad huiusmodi perducis molesta et concionalia, dicens veritatem te sectari, quae natura non sunt pulchra, sed lege; nam plerumque haec contraria inter se sunt, natura et lex. quodsi veretur aliquis nec audet dicere quae sentit, cogitur secum ipse pugnare. quod quidem artificium illud tu perspectum habens premis alterum in sermone, si quis dicat ad legem spectans, furtim interrogans ea quae ad naturam pertinent, sin ad naturam, ea quae ad legem. velut in hac quaestione de iniuria facienda et accipienda, quum Polus id quod naturâ turpius esset diceret, tu legem persequebare; naturâ enim omne turpius est quod etiam peius est, velut iniuriam accipere, lege vero iniuriam facere; non enim viri est hoc pati, iniuriam accipere, sed servi fere, cui praestat mori quam vivere, quippe qui iniuriam accipiens et contumelia vexatus neque sibi ipsi possit auxiliari neque alteri de quo curae ipsi sit. at, opinor, qui imponunt leges, imbecilli sunt homines ac volgus. sua igitur causa et propter suam ipsi utilitatem leges constituunt et laudando extollunt vituperandoque deprimunt, et perterrentes robustioris homines plusque acquirere valentis, ne ipsis plus appetant, dicunt turpe et iniustum esse plus appetere et hoc esse iniuste facere, plus aliis habere cupere; contenti enim sunt, opinor, si aequale habent, quum sint viliores. Propterea igitur lege quidem hoc iniustum et turpe dicitur cupere plus habere multitudine, et iniuste facere id vocant, ipsa vero, opinor, natura demonstrat contra iustum esse meliorem peiore plus habere et potentiorem impotentiore; atque patet hoc passim sic se habere, et tum apud animalia in universum tum praesertim in totis hominum civitatibus ac generibus perspicitur iustum hoc decretum esse, ut superior inferiori imperet plusque habeat. nam quo-

δικαίῳ χρώμενος Ξέρξης ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα ἐστράτευσεν ἢ ὁ πα-
τὴρ * αὐτοῦ ἐπὶ Σκύθας; ἢ ἄλλα μυρία ἄν τις ἔχοι τοιαῦτα λέ- E
γειν. ἀλλ', οἶμαι, οὗτοι κατὰ φύσιν [τὴν τοῦ δικαίου] ταῦ-
τα πράττουσι, καὶ ναὶ μὰ Δία κατὰ νόμον γε τὸν τῆς φύ-
σεως, οὐ μέντοι ἴσως κατὰ τοῦτον, ὃν ἡμεῖς τιθέμεθα πλάτ-
τοντες, τοὺς βελτίστους καὶ ἐῤῥωμενεστάτους ἡμῶν αὐτῶν ἐκ
νέων λαμβάνοντες ὥσπερ λέοντας, καὶ κατεπᾴδοντές τε καὶ γοη-
τεύοντες καταδουλούμεθα, * λέγοντες ὡς τὸ ἴσον χρὴ ἔχειν καὶ 484
τοῦτό ἐστι τὸ καλὸν καὶ τὸ δίκαιον. ἐὰν δέ γε, οἶμαι, φύσιν
ἱκανὴν γένηται ἔχων ἀνήρ, πάντα ταῦτα ἀποσεισάμενος καὶ
διαῤῥήξας καὶ διαφυγὼν καὶ καταπατήσας τὰ ἡμέτερα γράμμα-
τα καὶ μαγγανεύματα καὶ ἐπῳδὰς καὶ νόμους τοὺς παρὰ φύ-
σιν ἅπαντας, ἐπαναστὰς ἀνεφάνη δεσπότης ἡμέτερος ὁ δοῦλος,
καὶ ἐνταῦθα ἐξέλαμψε τὸ τῆς φύ*σεως δίκαιον. Δοκεῖ δέ μοι B
καὶ Πίνδαρος ἅπερ ἐγὼ λέγω ἐνδείκνυσθαι ἐν τῷ ᾄσματι ἐν ᾧ
λέγει ὅτι Νόμος ὁ πάντων βασιλεὺς θνατῶν τε καὶ
ἀθανάτων· οὗτος δὲ δή, φησίν, ἄγει βιαίως τὸ δικαι-
ότατον *) ὑπερτάτᾳ χειρί· τεκμαίρομαι ἔργοι-
σιν Ἡρακλέος, ἐπεὶ ἀπριάτας — λέγει οὕτω πως (τὸ
γὰρ ᾆσμα οὐκ ἐπίσταμαι), λέγει δ' ὅτι οὔτε πριάμενος οὔτε
δόντος τοῦ Γηρυόνου ἠλάσατο τὰς βοῦς, ὡς τούτου ὄντος τοῦ
δικαίου φύσει, καὶ * βοῦς καὶ τἆλλα κτήματα εἶναι πάντα τοῦ C
βελτίονός τε καὶ κρείττονος τὰ τῶν χειρόνων τε καὶ ἡττόνων.
Τὸ μὲν οὖν ἀληθὲς οὕτως ἔχει, γνώσει δ', ἐὰν ἐπὶ τὰ μείζω ἔλ-
θῃς ἐάσας ἤδη φιλοσοφίαν. Φιλοσοφία γάρ τοί ἐστιν, ὦ Σώ-
κρατες, χαρίεν, ἄν τις αὐτοῦ μετρίως ἅψηται ἐν τῇ ἡλικίᾳ· ἐὰν
δὲ περαιτέρω τοῦ δέοντος ἐνδιατρίψῃ, διαφθορὰ τῶν ἀνθρώ-
πων. ἐὰν γὰρ καὶ πάνυ εὐφυὴς ᾖ καὶ πόῤῥω τῆς ἡλικίας φι-
λοσοφῇ, ἀνάγκη πάντων ἄπει*ρον γεγονέναι ἐστίν, ὧν χρὴ ἔμ- D
πειρον εἶναι τὸν μέλλοντα καλὸν κἀγαθὸν καὶ εὐδόκιμον ἔσε-
σθαι ἄνδρα. καὶ γὰρ τῶν νόμων ἄπειροι γίγνονται τῶν κα-
τὰ τὴν πόλιν καὶ τῶν λόγων, οἷς δεῖ χρώμενον ὁμιλεῖν
ἐν τοῖς ξυμβολαίοις τοῖς ἀνθρώποις καὶ ἰδίᾳ καὶ δημο-
σίᾳ, καὶ τῶν ἡδονῶν τε καὶ ἐπιθυμιῶν τῶν ἀνθρωπείων

*) ἴσ. ἀθανάτων φύσει ἄγει δικαιῶν τὸ βιαιότατον.

nam iure usus Xerxes Graeciae bellum intulit vel eius pater Scythis? et alia innumerabilia possit quis id genus memorare. at, opinor, hi secundum naturam haec faciunt et hercle ex lege naturae, nequaquam ex illa, quam constituentes fingimus optimos validissimosque nostrûm, a teneris unguiculis eos capientes sicut leones, et incantando praestigiisque decipiendo sub iugum servile mittimus, dicentes aequale oportere appeti et hoc esse pulchrum atque iustum. si vero, opinor, natura satis valida instructus nascitur vir, illico haec omnia excutiens et perfringens et effugiens et conculcans nostra decreta et veneficia et cantiones et leges naturae adversantis cunctas, assurgens se exhibet dominum nostrum, quum servus esset, et hic exsplendescit ius naturae. Videtur mihi etiam Pindarus quae ego dico declarare in carmine in quo dicit: *Lex, omnium regina mortalium atque immortalium, naturâ decernens abigit violentissime suprema manu; colligo ex operibus Herculis, quum non emptos* — dicit ita fere (carmen enim memoria non teneo), significat vero, illum nec emptos nec a Geryone donatos abegisse boves; hoc enim esse naturâ iustum, et boves ceteraque bona peiorum atque inferiorum omnia esse melioris ac superioris. Verum igitur sic se habet, et cognosces, si ad maiora aggressus eris missa tandem philosophia. Philosophia enim, Socrate, est illa quidem lepida, si quis eam modice attingit in iuventute, sin ultra quam opus est ei studet, pernicies est hominum. etenim etiamsi optima sit indole, tamen, si ultra iuventutem philosophatur, necesse est omnium imperitus exsistat, quorum oportet peritum esse, qui honestus et bonus et spectatus vir est futurus. nam et legum imperiti exsistunt in civitate constitutarum et orationum, quibus uti debet is qui in rebus contrahendis cum hominibus versatur tam privatim quam publice, et voluptatum et cupiditatum humanarum et

καὶ ξυλλήβδην τῶν ἠθῶν παντάπασιν ἄπειροι γίγνονται. ἐπει-
δὰν οὖν ἔλθωσιν εἴς τινα ἰδίαν ἢ πολιτικὴν πρᾶξιν, καταγέλα-
στοι γί*γνονται, ὥσπερ γε, οἶμαι, οἱ πολιτικοί, ἐπειδὰν αὖ εἰς E
τὰς ὑμετέρας διατριβὰς ἔλθωσι καὶ τοὺς λόγους, καταγέλαστοί
εἰσι. ξυμβαίνει γὰρ τὸ τοῦ Εὐριπίδου, λαμπρός τ' ἐστιν ἕκα-
στος ἐν τούτῳ,

κἀπὶ τοῦτ' ἐπείγεται,
Νέμων τὸ πλεῖστον ἡμέρας τούτῳ μέρος,
Ἵν' αὐτὸς αὑτοῦ τυγχάνει βέλτιστος ὤν·

*ὅπου δ' ἂν φαῦλος ᾖ, ἐντεῦθεν φεύγει καὶ λοιδορεῖ τοῦτο, τὸ 485
δ' ἕτερον ἐπαινεῖ, εὐνοίᾳ τῇ ἑαυτοῦ, ἡγούμενος οὕτως αὐτὸς
ἑαυτὸν ἐπαινεῖν. Ἀλλ', οἶμαι, τὸ ὀρθότατόν ἐστιν ἀμφοτέρων
μετασχεῖν· φιλοσοφίας μέν, ὅσον παιδείας χάριν, καλὸν μετέ-
χειν, καὶ οὐκ αἰσχρὸν μειρακίῳ ὄντι φιλοσοφεῖν· ἐπειδὰν δὲ
ἤδη πρεσβύτερος ὢν ἄνθρωπος ἔτι φιλοσοφῇ, καταγέλαστον, ὦ
Σώκρατες, τὸ χρῆμα γίγνεται, καὶ ἔγωγε ὁμοιότατον πάσχω
*πρὸς τοὺς φιλοσοφοῦντας ὥσπερ πρὸς τοὺς ψελλιζομένους B
καὶ παίζοντας. ὅταν μὲν γὰρ παιδίον ἴδω, ᾧ ἔτι προσήκει δια-
λέγεσθαι οὕτω ψελλιζόμενον καὶ παῖζον, χαίρω τε καὶ χαρίεν
μοι φαίνεται καὶ ἐλευθέριον καὶ πρέπον τῇ τοῦ παιδίου ἡλικίᾳ,
ὅταν δὲ σαφῶς διαλεγομένου παιδαρίου ἀκούσω, πικρόν τί μοι
δοκεῖ χρῆμα εἶναι καὶ ἀνιᾷ μου τὰ ὦτα καί μοι δοκεῖ δουλο-
πρεπές τι εἶναι· ὅταν δὲ ἀνδρὸς ἀκούσῃ τις ψελ*λιζομένου ἢ C
παίζοντα ὁρᾷ, καταγέλαστον φαίνεται καὶ ἄνανδρον καὶ πλη-
γῶν ἄξιον. ταὐτὸν οὖν ἔγωγε τοῦτο πάσχω καὶ πρὸς τοὺς φι-
λοσοφοῦντας· παρὰ νέῳ μὲν γὰρ μειρακίῳ ὁρῶν φιλοσοφίαν
ἄγαμαι καὶ πρέπειν μοι δοκεῖ, καὶ ἡγοῦμαι ἐλεύθερόν τινα εἶ-
ναι τοῦτον τὸν ἄνθρωπον, τὸν δὲ μὴ φιλοσοφοῦντα ἀνελεύθε-
ρον καὶ οὐδέποτε οὐδενὸς ἀξιώσοντα ἑαυτὸν οὔτε καλοῦ οὔτε
γενναίου πράγματος· ὅταν δὲ δὴ πρεσβύ*τερον ἴδω ἔτι φι- D
λοσοφοῦντα καὶ μὴ ἀπαλλαττόμενον, πληγῶν μοι δοκεῖ
ἤδη δεῖσθαι, ὦ Σώκρατες, οὗτος ὁ ἀνήρ. ὃ γὰρ νῦν δὴ
ἔλεγον, ὑπάρχει τούτῳ τῷ ἀνθρώπῳ, κἂν πάνυ εὐφυὴς
ᾖ, ἀνάνδρῳ γενέσθαι φεύγοντι τὰ μέσα τῆς πόλεως καὶ
τὰς ἀγοράς, ἐν αἷς ἔφη ὁ ποιητὴς τοὺς ἄνδρας ἀριπρε-

in universum morum prorsus imperiti exsistunt. iam si aggrediuntur ad privatum aliquod aut publicum negotium, risum movent, sicut, opinor, viri civiles, quando vicissim ad vestras disputationes accedunt atque sermones, risum concitant. evenit enim illud Euripidis:
luculentus quisque est in hoc
atque in hoc annititur,
Partis diei plurimas illi dicans,
Sibi ipse quocumque antecellit maxime;
in quo autem contemnendus est, id fugit ac reprehendit, alterum vero laudat sibi ipse favens, quia existimat ita ipsum sese laudare. At, opinor, rectissimum est utriusque esse participem; philosophiae quidem, quoad institutioni inservit, pulchrum participem esse, nec turpe adolescentulo philosophari; sin homo iam senior adhuc philosophatur, risui, Socrate, hoc est, et equidem simillime animatus sum in philosophantes atque in balbutientes et puerilem in modum loquentes. nam si puerulum video, cui adhuc convenit ita balbutire puerumque agere, laetor et lepidum mihi videtur et liberale et decere pueruli aetatem, sin dilucide loquentem puerulum audio, molestum mihi videtur hoc esse et offendit aures meas et videtur mihi servile aliquid esse; sin virum quis audit balbutientem vel puerum agentem videt, ridiculum hoc videtur, a viro alienum plagisque dignum esse. ita equidem animatus sum etiam in eos qui philosophantur; in tenero enim adolescentulo philosophiam laudo et decere mihi videtur, et existimo liberalem quendam esse hunc hominem, eum vero qui non philosophatur illiberalem nec fore umquam, ut sese decoret pulchra aliqua re atque ingenua; quum vero seniorem video adhuc philosophantem nec desinentem, plagis mihi videtur iam opus esse, Socrate, huic viro. nam quod modo dixi, evenit huic homini ut, quamvis optima sit indole, effeminatus evadat fugiens media urbis et fora, in quibus poeta dixit viros splen-

πεῖς γίγνεσθαι, καταδεδυκότι δὲ τὸν λοιπὸν βίον βιῶναι μετὰ μειρακίων ἐν γωνίᾳ τριῶν ἢ τεττάρων ψιθυρίζοντα, ἐλεύθε*ρον δὲ καὶ μέγα καὶ ἱκανὸν μηδέποτε φθέγξασθαι. E Ἐγὼ δέ, ὦ Σώκρατες, πρὸς σὲ ἐπιεικῶς ἔχω φιλικῶς· κινδυνεύω οὖν πεπονθέναι νῦν, ὅπερ ὁ Ζῆθος πρὸς τὸν Ἀμφίονα ὁ Εὐριπίδου, οὗπερ ἐμνήσθην· καὶ γὰρ ἐμοὶ τοιαῦτ' ἄττα ἐπέρχεται πρὸς σὲ λέγειν οἷάπερ ἐκεῖνος πρὸς τὸν ἀδελφόν, ὅτι Ἀμελεῖς, ὦ Σώκρατες, ὧν δεῖ σε ἐπιμελεῖσθαι, καὶ φύσιν ψυχῆς ὧδε γενναίαν μειρακιώδει τινὶ διαπρέπεις μορφώματι, * καὶ οὔτ' ἂν δίκης βουλαῖς προθεῖ' *) ὀρθῶς **) λόγον, οὔτ' εἰκὸς ***) ἂν καὶ πιθανὸν λάβοις, οὔθ' ὑπὲρ ἄλλων νεανικὸν βούλευμα βουλεύσαιο. καίτοι, ὦ φίλε Σώκρατες (καί μοι μηδὲν ἀχθεσθῇς· εὐνοίᾳ γὰρ ἐρῶ τῇ σῇ), οὐκ αἰσχρὸν δοκεῖ σοι εἶναι οὕτως ἔχειν, ὡς ἐγὼ σὲ οἶμαι ἔχειν καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς πόῤῥω ἀεὶ φιλοσοφίας ἐλαύνοντας; νῦν γὰρ εἴ τις σοῦ λαβόμενος ἢ ἄλλον ὁτουοῦν τῶν τοιούτων εἰς τὸ δεσμωτήριον ἀπαγάγοι, φάσκων ἀδικεῖν μηδὲν ἀδικοῦντα, οἶσθ' ὅτι οὐκ ἂν ἔ*χοις ὅ τι χρήσαιο σαυτῷ, ἀλλ' ἰλιγγιῴης ἂν καὶ χασμῷο οὐκ ἔχων ὅ τι εἴποις, καὶ εἰς τὸ δικαστήριον ἀναβάς, κατηγόρου τυχὼν πάνυ φαύλου καὶ μοχθηροῦ, ἀποθάνοις ἄν, εἰ βούλοιτο θανάτου σοι τιμᾶσθαι. καίτοι πῶς σοφὸν τοῦτό ἐστιν, ὦ Σώκρατες, εἴ τις εὐφυᾶ λαβοῦσα τέχνη φῶτα ἔθηκε χείρονα, μήτε αὐτὸν αὐτῷ δυνάμενον βοηθεῖν μηδ' ἐκσῶσαι ἐκ τῶν μεγίστων κινδύνων μήτε ἑαυτὸν μήτε ἄλλον μηδένα, ὑπὸ δὲ τῶν ἐχθρῶν περισυλᾶσθαι πᾶ*σαν τὴν οὐσίαν, ἀτεχνῶς δὲ ἄτιμον ζῆν ἐν τῇ πόλει; τὸν δὲ τοιοῦτον, εἴ τι καὶ ἀγροικότερον εἰρῆσθαι, ἔξεστιν ἐπὶ κόῤῥης τύπτοντα μὴ διδόναι δίκην. Ἀλλ', ὦ 'γαθέ, ἐμοὶ πείθου, παῦσαι δ' ἐλέγχων, πραγμάτων δ' εὐμουσίαν ἄσκει, καὶ ἄσκει ὁπόθεν δόξεις φρονεῖν, ἄλλοις τὰ κομψὰ ταῦτ' ἀφείς, εἴτε ληρήματα χρὴ φάναι εἶναι εἴτε φλυαρίας,

486 B C

*) γρ. βουλαῖσι προθεῖ' ἄν.
**) ἴσ. ὀρθόν.
***) ἴσ. εἰκότ'.

didiffimos exfiftere, abditus vero in angulo reliquam vitam degat cum adolefcentulis tribus vel quattuor fufurrans, nec umquam liberale quid et magni et probi loquatur. Ego vero, Socrate, admodum amico in te animo fum; atque videor ita fere affectus effe erga te, ut Zethus erga Amphionem ille Euripidis, cuius mentionem feci; nam mihi quoque talia libet tibi dicere qualia ille fratri: Negligis, Socrate, quibus oportet te ftudere, *et indoli animi tam ingenuae puerilis cuiusdam fpeciei quaeris decus, neque in iuris confiliis rectam propones orationem, neque veri fimile aliquid atque probabile accipies, neque fuper aliis praeclarum promes confilium.* quamquam, mi care Socrate (et ne mihi fuccenfeas; dicam enim benivolentia erga te adductus), nonne turpe videtur tibi effe ita fe habere, ut te arbitror habere ceterosque qui ultra in philofophia progredi non definunt? nunc enim fi quis te comprehendens vel alium quempiam eorum qui fic fe habent in carcerem abducat, praetexens te iniuriam ipfi feciffe, etfi nullam feceris, profecto non habeas quid facias tibimet, fed haefites atque os diducas nefciens quid dicas, et in iudicium afcendens, fi accufator tibi contigerit admodum malus et improbus, moriendum tibi fit, fi velit tibi litem capitis aeftimare. quamquam num fapiens hoc eft, Socrate, fi quae ars virum bona indole praeditum, quem occupavit, viliorem efficit, ut nec fibi ipfi poffit auxiliari nec eripere e maximis periculis neque fe ipfum neque alium quemquam, fed ab inimicis fpolietur omnibus fuis bonis omnisque honoris expers vivat in civitate? huiusmodi homini, etfi rufticius quodammodo eft dictu, licet colaphum infringere impune. At, o bone, mihi obtempera, define redarguere, in rebus *honore dignis te exerce* et in iis te exerce, *unde videberis fapere, aliis delicias iftas permittens,* five vanitates oportet eas dici five nugas,

Ἐξ ὧν κενοῖσιν ἐγκατοικήσεις δόμοις·
ζηλῶν οὐκ ἐλέγχοντας ἄνδρας τὰ σμικρὰ * ταῦτα, ἀλλ' οἷς D
ἔστι καὶ βίος καὶ δόξα καὶ ἄλλα πολλὰ ἀγαθά.

ΣΩ. Εἰ χρυσῆν ἔχων ἐτύγχανον τὴν ψυχήν, ὦ Καλλίκλεις, οὐκ ἂν οἴει με ἄσμενον εὑρεῖν τούτων τινὰ τῶν λίθων, ᾗ βασανίζουσι τὸν χρυσόν, τὴν ἀρίστην, πρὸς ἥντινα ἔμελλον προσαγαγὼν αὐτήν, εἴ μοι ὁμολογήσειεν ἐκείνη καλῶς τεθεραπεῦσθαι τὴν ψυχήν, ἤδη εὖ εἴσεσθαι, ὅτι ἱκανῶς ἔχω καὶ οὐδέν μοι ἔτι δεῖ ἄλλης βασάνου;

ΚΑΛ. Πρὸς τί δὴ τοῦτ' * ἐρωτᾷς, ὦ Σώκρατες; E

ΣΩ. Ἐγώ σοι ἐρῶ νῦν. οἶμαι ἐγὼ σοὶ ἐντετυχηκὼς τοιούτῳ ἑρμαίῳ ἐντετυχηκέναι.

ΚΑΛ. Τί δή;

ΣΩ. Εὖ οἶδ' ὅτι, ἅ ἄν μοι σὺ ὁμολογήσῃς περὶ ὧν ἡ ἐμὴ ψυχὴ δοξάζει, ταῦτ' ἤδη ἐστὶν αὐτὰ τἀληθῆ. ἐννοῶ γὰρ ὅτι τὸν μέλλοντα βα*σανιεῖν ἱκανῶς ψυχῆς πέρι ὀρθῶς 487
τε ζώσης καὶ μὴ τρία ἄρα δεῖ ἔχειν, ἃ σὺ πάντα ἔχεις, ἐπιστήμην τε καὶ εὔνοιαν καὶ παῤῥησίαν· ἐγὼ γὰρ πολλοῖς ἐντυγχάνω, οἳ ἐμὲ οὐχ οἷοί τ' εἰσὶ βασανίζειν διὰ τὸ μὴ σοφοὶ εἶναι, ὥσπερ σύ, ἕτεροι δὲ σοφοὶ μέν εἰσιν, οὐκ ἐθέλουσι δέ μοι λέγειν τὴν ἀλήθειαν διὰ τὸ μὴ κήδεσθαί μου, ὥσπερ σύ, τὼ δὲ ξένω τώδε, Γοργίας τε καὶ Πῶλος, σοφὼ μὲν καὶ φί*λω ἐστὸν ἐμώ, ἐνδεεστέρω δὲ παῤῥησίας B
καὶ αἰσχυντηροτέρω μᾶλλον τοῦ δέοντος. πῶς γὰρ οὔ; ὥ γε εἰς τοσοῦτον αἰσχύνης ἐληλύθατον, ὥστε διὰ τὸ αἰσχύνεσθαι τολμᾷ ἑκάτερος αὐτῶν αὐτὸς αὑτῷ ἐναντία λέγειν ἐναντίον πολλῶν ἀνθρώπων, καὶ ταῦτα περὶ τῶν μεγίστων. σὺ δὲ ταῦτα πάντα ἔχεις ἃ οἱ ἄλλοι οὐκ ἔχουσι· πεπαίδευσαί τε γὰρ ἱκανῶς, ὡς πολλοὶ ἂν φήσαιεν Ἀθηναίων, καὶ ἐμοὶ εἶ εὔνους. τίνι τεκμηρίῳ χρῶμαι; ἐγώ σοι ἐρῶ. Οἶ*δα ὑμᾶς ἐγώ, ὦ Καλλίκλεις, τέτταρας ὄντας κοινωνοὺς C
γεγονότας σοφίας, σέ τε καὶ Τίσανδρον τὸν Ἀφιδναῖον καὶ Ἄνδρωνα τὸν Ἀνδροτίωνος καὶ Ναυσικύδην τὸν Χολαργέα. καί ποτε ὑμῶν ἐγὼ ὑπήκουσα βουλευομένων, μέχρι ὅποι τὴν σοφίαν ἀσκητέον εἴη, καὶ οἶδα ὅτι ἐνίκα ἐν ὑμῖν τοιάδε τις δόξα, μὴ προθυμεῖσθαι εἰς τὴν

Ex quis inanis incoles tuas domos;

nec aemulare viros huiusmodi res minutas redarguentes, sed hos quibus et opes sunt et existimatio multaque alia bona.

So. Si aureum haberem animum, Callicle, nonne me putas laetum fore invento optimo aliquo ex iis lapidibus, quibus aurum explorant, cui animum admovens possem, si mihi testificaretur pulchre eum esse excultum, probe iam cognoscere, me satis bonum esse nec ulla amplius mihi opus esse exploratione?

Cal. Cur, quaeso, hoc rogas, Socrate?

So. Ego tibi nunc dicam. arbitror ego, quum te offenderim, me tale quid forte fortuna offendisse.

Cal. Quid tandem?

So. Probe scio, si mihi testificeris, quae animus meus sentiat, haec iam esse ipsa vera. cogito enim eum qui explorare satis velit animum, rectene vivat necne, oportere tria habere, scientiam, benivolentiam ac libertatem; nam multos reperio qui me non possint explorare, quia non sunt sapientes, sicut tu, alii sapientes quidem sunt, nolunt vero mihi dicere verum, quia ipsis non sum cordi, sicut tibi, hi vero externi, Gorgias et Polus, sapientes quidem et amici mihi sunt, carent vero nonnihil libertate et verecundiores sunt quam par est, et qui aliter? quum eo pudoris processerint, ut propter pudorem sustineret uterque eorum secum ipse pugnare coram multis hominibus, et de rebus quidem gravissimis. tu autem haec omnia habes, quae ceteri non habent: eruditus enim satis es, ut multi affirmabunt Athenienses, mihique benivolus. quo argumento utar? ego tibi dicam. Scio vos, Callicle, quattuor socios fuisse in sapientiae studio, te et Tisandrum Aphidnaeum et Andronem Androtionis filium et Nausicydem Cholargeum. atque olim vos ego audivi deliberantes, quoad in philosophia conveniret se exercere, et scio vicisse apud vos hanc sententiam, non esse vobis eniten-

ἀκρίβειαν φιλοσοφεῖν, ἀλλ' εὐλαβεῖσθαι παρεκελεύεσθε * ἀλλή- D
λοις, ὅπως μὴ πέρα τοῦ δέοντος σοφώτεροι γενόμενοι λήσετε
διαφθαρέντες. ἐπειδὴ οὖν σου ἀκούω ταὐτὰ ἐμοὶ ξυμβουλεύ-
οντος ἅπερ τοῖς σαυτοῦ ἑταιροτάτοις, ἱκανόν μοι τεκμήριόν
ἐστιν, ὅτι ὡς ἀληθῶς μοι εὔνους εἶ. καὶ μὴν ὅτι γε οἷος παῤ-
ῥησιάζεσθαι καὶ μὴ αἰσχύνεσθαι, αὐτός τέ φῃς καὶ ὁ λόγος ὃν
ὀλίγον πρότερον ἔλεγες ὁμολογεῖ σοι. ἔχει δὴ οὑτωσὶ δῆλον ὅτι
τούτων πέρι νυνί· ἐάν τι σὺ ἐν τοῖς λόγοις ὁμολογήσῃς μοι,
* βεβασανισμένον τοῦτ' ἤδη ἔσται ἱκανῶς ὑπ' ἐμοῦ τε καὶ σοῦ, E
καὶ οὐκέτι αὐτὸ δεήσει ἐπ' ἄλλην βάσανον ἀναφέρειν· οὐ γὰρ
ἄν ποτε αὐτὸ ξυνεχώρησας σὺ οὔτε σοφίας ἐνδείᾳ οὔτ' αἰσχύ-
νης περιουσίᾳ, οὐδ' αὖ ἀπατῶν ἐμὲ ξυγχωρήσαις ἄν· φίλος
γάρ μοι εἶ, ὡς καὶ αὐτός φῃς. τῷ ὄντι οὖν ἡ ἐμὴ καὶ σὴ ὁμο-
λογία τέλος ἤδη ἕξει τῆς ἀληθείας. Πάντων δὲ καλλίστη ἐστὶν
ἡ σκέψις, ὦ Καλλίκλεις, περὶ τούτων ὧν σὺ δή μοι ἐπετί-
μησας, ποῖόν τινά ποτε χρὴ εἶναι τὸν ἄνδρα καὶ τί ἐπιτη-
δεύειν καὶ * μέχρι τοῦ καὶ πρεσβύτερον καὶ νεώτερον ὄν- 488
τα. ἐγὼ γάρ, εἴ τι μὴ ὀρθῶς πράττω κατὰ τὸν βίον τὸν
ἐμαυτοῦ, εὖ ἴσθι τοῦτο ὅτι οὐχ ἑκὼν ἐξαμαρτάνω, ἀλλ'
ἀμαθίᾳ τῇ ἐμῇ· σὺ οὖν, ὥσπερ ἤρξω νουθετεῖν με, μὴ
ἀποστῇς, ἀλλ' ἱκανῶς μοι ἔνδειξαι, τί ἐστι τοῦτο ὃ ἐπιτη-
δευτέον μοι καὶ τίνα τρόπον κτησαίμην ἂν αὐτό· καὶ ἐάν
με λάβῃς νῦν μέν σοι ὁμολογήσαντα, ἐν δὲ τῷ ὑστέρῳ χρό-
νῳ μὴ ταὐτὰ πράττοντα ἅπερ ὡμολόγησα, πάνυ με ἡγοῦ
βλᾶκα εἶναι καὶ * μηκέτι ποτέ με νουθετήσῃς ὕστερον, ὡς B
μηδενὸς ἄξιον ὄντα. ἐξ ἀρχῆς δέ μοι ἐπανάλαβε, πῶς φῂς
τὸ δίκαιον ἔχειν καὶ σὺ καὶ Πίνδαρος τὸ κατὰ φύσιν,
ἄγειν βίᾳ τὸν κρείττω τὰ τῶν ἡττόνων καὶ ἄρχειν τὸν βελ-
τίω τῶν χειρόνων καὶ πλέον ἔχειν τὸν ἀμείνω τοῦ φαυ-
λοτέρου; μή τι ἄλλο λέγεις τὸ δίκαιον εἶναι, ἢ ὀρθῶς
μέμνημαι;

ΚΑΛ. Ἀλλὰ ταῦτα ἔλεγον καὶ τότε καὶ νῦν λέγω.

ΣΩ. Πότερον δὲ τὸν αὐτὸν βελτίω καλεῖς σὺ καὶ κρείτ-
τω; οὐδὲ γάρ τοι * τότε οἷός τ' ἦ μαθεῖν σου τί ποτε C

dum ut diligenter philosopharemini, sed cohortati inter vos estis ad cautionem ne, supra quam oporteret sapientiores facti, ipsi inscientes periretis. quoniam igitur te audio idem mihi consilium dantem quod amicissimis tuis dedisti, satis mihi id argumenti est, te revera mihi esse benivolum. iam vero te eum esse, qui libere loquare nec inducare ad pudendum, et ipse fateris et oratio quam paullo ante habuisti testificatur tibi. ita igitur haud dubie nunc se habet de his: si quid tu in sermone nostro mihi confirmaveris, exploratum hoc iam satis erit et a me et a te, nec amplius necesse habebimus ad aliam id probationem referre; numquam enim id concessurus fuisses neque sapientiae inopia neque pudoris abundantia, neque etiam ut me decipias concedes; amicus enim mihi es, ut ipse etiam dicis. revera igitur mea et tua concessio perfectae erit veritatis. Omnium vero pulcherrima est quaestio, Callicle, de his, in quibus tu scilicet me reprehendisti, qualem oporteat esse virum et cui studere et quoad, sive senior sit sive iunior. ego enim, si quid non recte facio in vita mea, probe scito in hoc me non ultro peccare, sed propter inscitiam meam; tu igitur, quemadmodum incepisti me monere, ne deficias, sed perspicue mihi ostende, quid sit illud cui studere debeam et qua id ratione sim assequuturus; et si me deprehendas nunc tibi concedentem, postea vero non id facientem quod concesserim, prorsus me existimato socordem esse, nec umquam me amplius admoneas postea, quippe qui nihili sim. ab initio autem mihi repete, quomodo dicatis iustum se habere tu et Pindarus naturâ illud quidem constitutum, ex quo abigat vi superior bona inferiorum et imperet melior peioribus plusque habeat praestantior viliore. numquid aliud dicis iustum esse, an recte memini?

Cal. Immo haec dixi et tum et nunc dico.

So. Num eundem meliorem dicis quem superiorem? enimvero non poteram tum intelligere quid tan-

λέγεις. πότερον τοὺς ἰσχυροτέρους κρείττους καλεῖς καὶ δεῖ ἀκροᾶσθαι τοῦ ἰσχυροτέρου τοὺς ἀσθενεστέρους; οἷόν μοι δοκεῖς καὶ τότε ἐνδείκνυσθαι, ὡς αἱ μεγάλαι πόλεις ἐπὶ τὰς σμικρὰς κατὰ τὸ φύσει δίκαιον ἔρχονται, ὅτι κρείττους εἰσὶ καὶ ἰσχυρότεραι, ὡς τὸ κρεῖττον καὶ ἰσχυρότερον καὶ βέλτιον ταὐτὸν ὄν· ἢ ἔστι βελτίω μὲν εἶναι, ἥττω δὲ καὶ ἀσθενέστερον, καὶ κρείττω μὲν εἶναι, μοχθηρότερον δέ; ἢ ὁ αὐτὸς ὅρος ἐστὶ τοῦ βελ*τίονος καὶ τοῦ κρείττονος; τοῦτό D μοι αὐτὸ σαφῶς διόρισον, ταὐτὸν ἢ ἕτερόν ἐστι τὸ κρεῖττον καὶ τὸ βέλτιον καὶ τὸ ἰσχυρότερον.

ΚΑΛ. Ἀλλ' ἐγώ σοι σαφῶς λέγω ὅτι ταὐτόν ἐστιν.

ΣΩ. Οὐκοῦν οἱ πολλοὶ τοῦ ἑνὸς κρείττους εἰσὶ κατὰ φύσιν; οἳ δὴ καὶ τοὺς νόμους τίθενται ἐπὶ τῷ ἑνί, ὥσπερ καὶ σὺ ἄρτι ἔλεγες.

ΚΑΛ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΣΩ. Τὰ τῶν πολλῶν ἄρα νόμιμα τὰ τῶν κρειττόνων ἐστίν.

ΚΑΛ. Πάνυ γε.

*ΣΩ. Οὐκοῦν τὰ τῶν βελτιόνων; οἱ γὰρ κρείττους E βελτίους πολὺ κατὰ τὸν σὸν λόγον.

ΚΑΛ. Ναί.

ΣΩ. Οὐκοῦν τὰ τούτων νόμιμα κατὰ φύσιν καλά, κρειττόνων γε ὄντων;

ΚΑΛ. Φημί.

ΣΩ. Ἆρ' οὖν οὐχ οἱ πολλοὶ νομίζουσιν οὕτως, ὡς ἄρτι αὖ σὺ ἔλεγες, δίκαιον εἶναι τὸ ἴσον ἔχειν καὶ αἴσχιον τὸ ἀδικεῖν τοῦ ἀδι*κεῖσθαι; ἔστι ταῦτα ἢ οὔ; καὶ ὅπως 489 μὴ ἁλώσει ἐνταῦθα σὺ αἰσχυνόμενος. νομίζουσιν ἢ οὒ οἱ πολλοὶ τὸ ἴσον ἔχειν, ἀλλ' οὐχὶ τὸ πλέον δίκαιον εἶναι, καὶ αἴσχιον τὸ ἀδικεῖν τοῦ ἀδικεῖσθαι; Μὴ φθόνει μοι ἀποκρίνασθαι τοῦτο, Καλλίκλεις, ἵν', ἐάν μοι ὁμολογήσῃς, βεβαιώσωμαι ἤδη παρὰ σοῦ, ἅτε ἱκανοῦ ἀνδρὸς διαγνῶναι ὡμολογηκότος.

ΚΑΛ. Ἀλλ' οἵ γε πολλοὶ νομίζουσιν οὕτως.

ΣΩ. Οὐ νόμῳ ἄρα μόνον ἐστὶν αἴσχιον τὸ ἀδικεῖν τοῦ ἀδικεῖσθαι οὐδὲ δίκαιον τὸ ἴσον ἔχειν, ἀλλὰ

dem diceres. utrum validiores superiores appellas et oportet parere validiori imbecilliores? velut mihi videris etiam tum ostendisse magnas urbes exiguas ex iure naturali adoriri, quia superiores essent atque validiores, quippe superius et validius et melius unum esse idemque; an licet meliorem quidem esse, sed inferiorem et imbecilliorem, et superiorem quidem, sed improbiorem? an eadem est definitio melioris ac superioris? hoc mihi ipsum perspicue defini, eadem an diversa sint superius et melius et validius.

Cal. At ego tibi perspicue dico eadem esse.

So. Nonne multitudo uno superior est secundum naturam? quae quidem etiam leges constituit uni, quemadmodum tu quoque modo dicebas.

Cal. Quidni?

So. Multitudinis ergo leges sunt superiorum leges.

Cal. Sane quidem.

So. Nonne meliorum? superiores enim longe meliores sunt ex tua oratione.

Cal. Ita.

So. Nonne horum leges natura sunt pulchrae, quum superiorum sint?

Cal. Aio.

So. Multitudo vero nonne sancit, quod etiam tu modo dixisti, ut iustum sit aequale habere et turpius iniuriam facere quam accipere? estne ita necne? et ne deprehendare hic ad pudendum inductus: num lege statuit multitudo necne, aequale habere, non plus, iustum esse et turpius iniuriam facere quam accipere? Ne recusa mihi ad hoc respondere, Callicle, ut, si mihi concesseris, hoc tandem stabiliam per te, quippe quum vir ad diiudicandum idoneus id mihi concesserit.

Cal. Multitudo sane hoc lege sancit.

So. Ergo non lege tantum est turpius iniuriam facere quam accipere et iustum aequale habere, sed et-

καὶ φύσει· ὥςτε κινδυνεύεις οὐκ ἀληθῆ λέγειν ἐν τοῖς πρόσθεν οὐδὲ ὀρθῶς ἐμοῦ κατηγορεῖν, λέγων ὅτι ἐναντίον ἐστὶν ὁ νόμος καὶ ἡ φύσις, ἃ δὴ καὶ ἐγὼ γνοὺς κακουργῶ ἐν τοῖς λόγοις, ἐὰν μέν τις κατὰ φύσιν λέγῃ, ἐπὶ τὸν νόμον ἄγων, ἐὰν δέ τις κατὰ τὸν νόμον, ἐπὶ τὴν φύσιν. B

ΚΑΛ. Οὑτοσὶ ἀνὴρ οὐ παύσεται φλυαρῶν. Εἰπέ μοι, ὦ Σώκρατες, οὐκ αἰσχύνει, τηλικοῦτος ὤν, ὀνόματα θηρεύων καί, ἐάν τις ῥήματι ἁμάρτῃ, ἕρμαιον τοῦτο ποιούμενος; ἐμὲ γὰρ οἴει ἄλλο τι λέγειν τὸ κρείττους εἶναι ἢ τὸ βελτίους; οὐ πάλαι σοι λέγω ὅτι ταὐτόν φημι εἶναι τὸ βέλτιον καὶ τὸ κρεῖττον; ἢ οἴει με λέγειν, ἐὰν συρφετὸς ξυλλεγῇ δούλων καὶ παντοδαπῶν ἀνθρώπων μηδενὸς ἀξίων πλὴν ἴσως τῷ σώματι ἰσχυρίσασθαι, καὶ *) οὗτοι φῶσιν, αὐτὰ ταῦτα εἶναι νόμιμα; C

ΣΩ. Εἶεν, ὦ σοφώτατε Καλλίκλεις, οὕτω λέγεις;

ΚΑΛ. Πάνυ μὲν οὖν. D

ΣΩ. Ἀλλ' ἐγὼ μέν, ὦ δαιμόνιε, καὶ αὐτὸς πάλαι τοπάζω τοιοῦτόν τί σε λέγειν τὸ κρεῖττον, καὶ ἀνερωτῶ γλιχόμενος σαφῶς εἰδέναι ὅ τι λέγεις. οὐ γὰρ δήπου σύ γε τοὺς δύο βελτίους ἡγεῖ τοῦ ἑνός, οὐδὲ τοὺς σοὺς δούλους βελτίους σοῦ, ὅτι ἰσχυρότεροί εἰσιν ἢ σύ. Ἀλλὰ πάλιν ἐξ ἀρχῆς εἰπέ, τί ποτε λέγεις τοὺς βελτίους, ἐπειδὴ οὐ τοὺς ἰσχυροτέρους· καί, ὦ θαυμάσιε, πρᾳότερόν με προδίδασκε, ἵνα μὴ ἀποφοιτήσω παρὰ σοῦ.

ΚΑΛ. Εἰρωνεύει, ὦ Σώκρατες. E

ΣΩ. Οὐ μὰ **) τὸν Ζῆθον, ὦ Καλλίκλεις, ᾧ σὺ χρώμενος πολλὰ νῦν δὴ εἰρωνεύου πρός με· ἀλλ' ἴθι εἰπέ, τίνας λέγεις τοὺς βελτίους εἶναι;

ΚΑΛ. Τοὺς ἀμείνους ἔγωγε.

ΣΩ. Ὁρᾷς ἄρα ὅτι σὺ αὐτὸς ὀνόματα λέγεις, δηλοῖς δὲ οὐδέν. οὐκ ἐρεῖς, τοὺς βελτίους καὶ κρείττους πότερον τοὺς φρονιμωτέρους λέγεις ἢ ἄλλους τινάς;

ΚΑΛ. Ἀλλὰ ναὶ μὰ Δία τούτους λέγω, καὶ σφόδρα γε.

---

*) ἴσ. ἃ ἄν.
**) γρ. Μά.

iam natura; quocirca videris non vera dixiſſe in praegreſſis nec recte me criminari, dicens contrarias eſſe inter ſeſe legem et naturam, quod ſcilicet me ipſum quoque cognoſcentem premere alterum in ſermonibus, ut, ſi quis de iuſto naturali loquatur, ad legitimum perducam, ſin de legitimo, ad naturale.

Cal. Hicce vir non deſinet nugari. Dic mihi, Socrate, non te pudet, tam grandem natu, verba captare et, ſi quis in dictione peccaverit, hoc in lucro ponere inopinato? mene arbitraris aliud quid dicere ſuperiorem eſſe quam meliorem? nonne iam dudum tibi dico idem me cenſere eſſe melius et ſuperius? an opinaris me dicere, ſi colluvies confluxerit ſervorum variorumque hominum, qui nihili ſint, niſi quod forſitan corporis viribus polleant, quaecumque hi dicant, ea ipſa eſſe legitima?

So. Quid, o ſapientiſſime Callicle, ita dicis?

Cal. Prorſus ita.

So. At equidem, o bone, ipſe iam dudum ſuſpicor tale quid te dicere ſuperius, et interrogo cupiens plane ſcire quid dicas. neque enim tu duos meliores ducis uno nec tuos ſervos meliores te, quia te validiores ſint. Itaque iterum ab initio dic, quos tandem dicas meliores, quoniam non validiores intelligis; et, o admirabilis, mitius me porro doce, ne abs te diſcedam.

Cal. Cavillaris, Socrate.

So. Non per Zethum, Callicle, quem tu adhibens multum modo me cavillatus es; itaque age dic: quosnam cenſes meliores eſſe?

Cal. Praeſtantiores equidem.

So. Vides ergo te ipſum verba dicere, declarare vero nihil. nonne explicabis, meliores ac ſuperiores utrum prudentiores dicas an alios quospiam?

Cal. At mehercule hos dico utique.

ΣΩ. Πολλάκις ἄρα εἷς φρονῶν μυρίων * μὴ φρο- 490
νούντων κρείττων ἐστὶ κατὰ τὸν σὸν λόγον, καὶ τοῦτον ἄρ-
χειν δεῖ, τοὺς δ' ἄρχεσθαι, καὶ πλέον ἔχειν τὸν ἄρχοντα τῶν
ἀρχομένων· τοῦτο γάρ μοι δοκεῖς βούλεσθαι λέγειν (καὶ οὐ
ῥήματα θηρεύω), εἰ ὁ εἷς τῶν μυρίων κρείττων.

ΚΑΛ. Ἀλλὰ ταῦτ' ἔστιν ἃ λέγω· τοῦτο γὰρ οἶμαι
ἐγὼ τὸ δίκαιον εἶναι φύσει, τὸ βελτίω ὄντα καὶ φρονιμώ-
τερον καὶ ἄρχειν καὶ πλέον ἔχειν τῶν φαυλοτέρων.

ΣΩ. Ἔχε δὴ αὐτοῦ, τί * ποτε αὖ νῦν λέγεις; ἐὰν B
ἐν τῷ αὐτῷ ὦμεν, ὥσπερ νῦν, πολλοὶ ἀθρόοι ἄνθρωποι,
καὶ ἡμῖν ᾖ ἐν κοινῷ πολλὰ σιτία καὶ ποτά, ὦμεν δὲ παν-
τοδαποί, οἱ μὲν ἰσχυροί, οἱ δὲ ἀσθενεῖς, εἷς δὲ ἡμῶν ᾖ
φρονιμώτερος περὶ ταῦτα ἰατρὸς ὤν, ᾖ δέ, οἷον εἰκός, τῶν
μὲν ἰσχυρότερος, τῶν δὲ ἀσθενέστερος, ἄλλο τι οὗτος
φρονιμώτερος ἡμῶν ὢν βελτίων καὶ κρείττων ἔσται εἰς
ταῦτα;

ΚΑΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Ἦ οὖν τού*των τῶν σιτίων πλέον ἡμῶν ἑκτέον αὐ- C
τῷ, ὅτι βελτίων ἐστίν, ἢ τῷ μὲν ἄρχειν πάντα ἐκεῖνον δεῖ νέ-
μειν, ἐν δὲ τῷ ἀναλίσκειν τε αὐτὰ καὶ καταχρῆσθαι εἰς τὸ ἑαυ-
τοῦ σῶμα οὐ πλεονεκτητέον, εἰ μὴ μέλλει ζημιοῦσθαι, ἀλλὰ
τῶν μὲν πλέον, τῶν δ' ἔλαττον ἑκτέον, ἐὰν δὲ τύχῃ πάντων
ἀσθενέστατος ὤν, πάντων ἐλάχιστον τῷ βελτίστῳ, ὦ Καλλί-
κλεις; οὐχ οὕτως, ὦ 'γαθέ;

ΚΑΛ. Περὶ σιτία σὺ λέγεις καὶ ποτὰ καὶ ἰατροὺς
καὶ φλυαρίας, ἐγὼ δὲ * οὐ ταῦτα λέγω. D

ΣΩ. Πότερον οὖν τὸν φρονιμώτερον βελτίω λέγεις;
Φαθὶ ἢ μή.

ΚΑΛ. Ἔγωγε.

ΣΩ. Ἀλλ' οὐ τὸν βελτίω πλέον δεῖν ἔχειν;

ΚΑΛ. Οὐ σιτίων γε οὐδὲ ποτῶν.

ΣΩ. Μανθάνω, ἀλλ' ἴσως ἱματίων, καὶ δεῖ τὸν
ὑφαντικώτατον μέγιστον ἱμάτιον ἔχειν καὶ πλεῖστα καὶ κάλ-
λιστα ἀμπεχόμενον περιϊέναι.

So. Saepius igitur unus prudens fexcentis imprudentibus melior eft ex tua oratione, et hunc regere oportet, illos vero regi, et plus habere regentem quam eos qui regantur: hoc enim mihi videris velle dicere (neque verba aucupor), fi unus fexcentis fuperior.

Cal. Hoc fane eft quod dico; hoc enim arbitror ego iuftum effe natura, eum qui melior et prudentior fit et imperare et plus habere vilioribus.

So. Age dum hic, quid tandem nunc rurfum dicis? fi una fimus, ficut nunc, multi fimul homines nobisque fint communiter multa efculenta ac potulenta, fimus vero varii generis, alii validiores, imbecilli alii, unus autem noftrûm prudentior in his, utpote medicus, isque fit, ut facile fieri poteft, aliis validior, aliis imbecillior, nonne hic, qui prudentior nobis fit, melior ac fuperior erit in his ipfis?

Cal. Sane quidem.

So. Num igitur horum ciborum plus ipfum quam nos habere oportet, quia melior eft, an propterea quod nobis imperat, omnia quidem ille diftribuere, in confumendis vero iis et adhibendis fuo ipfe corpori non plus appetere debet, nifi detrimentum accepturus eft, fed aliis plus, aliis minus, et fi forte omnium imbecillimus fit, omnium minimum habere oportebit optimum, Callicle? nonne ita eft, o bone?

Cal. De efculentis tu loqueris et potulentis et medicis et nugis, ego vero de his non loquor.

So. Num igitur prudentiorem meliorem dicis? Dic aut nega.

Cal. Ego vero.

So. Et nonne meliorem plus oportet habere?

Cal. Sane quidem, fed nec efculentorum nec potulentorum.

So. Intelligo, fortaffe vero veftium, et oportet texendi peritiffimum ampliffimam habere veftem et plurimis pulcherrimisque amictum circumire.

ΚΑΛ. Ποίων ἱματίων;

ΣΩ. Ἀλλ' εἰς ὑποδήματα δῆλον ὅτι δεῖ πλεονεκτεῖν
τὸν φρονιμώτατον εἰς ταῦτα καὶ * βέλτιστον· τὸν σκυτοτό- E
μον ἴσως μέγιστα δεῖ ὑποδήματα καὶ πλεῖστα ὑποδεδεμένον περιπατεῖν.

ΚΑΛ. Ποῖα ὑποδήματα φλυαρεῖς ἔχων;

ΣΩ. Ἀλλ' εἰ μὴ τὰ τοιαῦτα λέγεις, ἴσως τὰ τοιάδε, οἷον γεωργικὸν ἄνδρα περὶ γῆν φρόνιμόν τε καὶ καλὸν καὶ ἀγαθόν, τοῦτον δὴ ἴσως δεῖ πλεονεκτεῖν τῶν σπερμάτων καὶ ὡς πλείστῳ σπέρματι χρῆσθαι εἰς τὴν αὑτοῦ γῆν.

ΚΑΛ. Ὡς ἀεὶ ταὐτὰ λέγεις, ὦ Σώκρατες!

ΣΩ. Οὐ μόνον γε, ὦ Καλλίκλεις, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν αὐτῶν.

ΚΑΛ. Νὴ * τοὺς θεούς, ἀτεχνῶς γε ἀεὶ σκυτέας τε 491
καὶ κναφέας καὶ μαγείρους λέγων καὶ ἰατροὺς οὐδὲν παύει, ὡς περὶ τούτων ἡμῖν ὄντα τὸν λόγον.

ΣΩ. Οὐκοῦν σὺ ἐρεῖς περὶ τίνων ὁ κρείττων τε καὶ φρονιμώτερος πλέον ἔχων δικαίως πλεονεκτεῖ; ἢ οὔτε ἐμοῦ ὑποβάλλοντος ἀνέξει οὔτ' αὐτὸς ἐρεῖς;

ΚΑΛ. Ἀλλ' ἔγωγε καὶ πάλαι λέγω. πρῶτον μὲν τοὺς
κρείττους, οἵ εἰσιν, οὐ σκυτοτόμους λέγω οὐδὲ μα*γείρους, B
ἀλλ' οἳ ἂν εἰς τὰ τῆς πόλεως πράγματα φρόνιμοι ὦσιν, ὅντιν' ἂν τρόπον εὖ οἰκοῖτο, καὶ μὴ μόνον φρόνιμοι, ἀλλὰ καὶ ἀνδρεῖοι, ἱκανοὶ ὄντες ἃ ἂν νοήσωσιν ἐπιτελεῖν, καὶ μὴ ἀποκάμνωσι διὰ μαλακίαν τῆς ψυχῆς.

ΣΩ. Ὁρᾷς, ὦ βέλτιστε Καλλίκλεις, ὡς οὐ ταὐτὰ σύ τ' ἐμοῦ κατηγορεῖς καὶ ἐγὼ σοῦ· σὺ μὲν γὰρ ἐμέ φῃς ἀεὶ ταὐτὰ λέγειν καὶ μέμφει μοι, ἐγὼ δὲ σοῦ τοὐναντίον, ὅτι οὐδέποτε ταὐτὰ λέγεις περὶ τῶν αὐτῶν, ἀλλὰ το-
τὲ μὲν * τοὺς βελτίους τε καὶ κρείττους τοὺς ἰσχυροτέ- C
ρους ὡρίζου, αὖθις δὲ τοὺς φρονιμωτέρους, νῦν δ' αὖ ἕτερόν τι ἥκεις ἔχων· ἀνδρειότεροί τινες ὑπὸ σοῦ λέγονται οἱ κρείττους καὶ οἱ βελτίους. Ἀλλ', ὦ 'γαθέ, εἰπὼν ἀπαλλάγηθι τίνας ποτὲ λέγεις τοὺς βελτίους τε καὶ κρείττους καὶ εἰς ὅ τι.

ΚΑΛ. Ἀλλ' εἴρηκά γε ἔγωγε τοὺς φρονίμους εἰς τὰ τῆς

Cal. Quid de vestibus memoras?

So. At calceorum haud dubie oportet plus habere eum qui in hoc rerum genere prudentissimus atque optimus est; nimirum sutorem fortasse oportet amplissimis plurimisque indutum calceis deambulare.

Cal. Quid de calceis nugans memoras?

So. At si de his non loqueris, fortasse de talibus rebus, exempli causa agricolam in terra colenda prudentem, pulchrum atque bonum, hunc fortasse oportet plus habere seminum et quam plurimis seminibus uti ad agrum suum colendum.

Cal. Ut tu semper eadem dicis, Socrate!

So. Non modo idem, Callicle, sed etiam de isdem rebus.

Cal. Revera per deos semper tu de sutoribus et fullonibus et cocis et medicis loqueris nec desinis, quasi de his suscepta nobis sit oratio.

So. Nonne tu dices quibus in rebus superior ac prudentior plus habens iure habeat? an neque mihi id subiicere permittes neque ipse dices?

Cal. At ego iam dudum dixi; primum superiores esse non sutores dico nec cocos, sed eos qui ad res civiles prudentes sint, quomodo bene geri queant, et non prudentes modo, verum etiam fortes, ut possint quae sentiant perficere, nec deficiant propter mollitiam animi.

So. Vides, o praestantissime Callicle, te non idem mihi obiicere atque me tibi: tu enim me dicis semper eadem dicere meque in hoc reprehendis, ego vero te in contrario, quod numquam eadem dicas isdem de rebus, sed modo meliores et superiores validiores esse definiebas, rursum prudentiores, nunc autem aliud quid profers: fortiores a te dicuntur superiores ac meliores. Itaque, o bone, dic tandem quos dicas meliores ac superiores et qua in re.

Cal. Dixi vero equidem prudentes in rebus civi-

πόλεως πράγματα καὶ ἀνδρείους· τούτους γὰρ προς*ήκει D τῶν πόλεων ἄρχειν, καὶ τὸ δίκαιον τοῦτ' ἐστὶ πλέον ἔχειν τούτους τῶν ἄλλων, τοὺς ἄρχοντας τῶν ἀρχομένων.

ΣΩ. Τί δέ; αὐτῶν, ὦ ἑταῖρε; ἢ τί ἄρχοντας ἢ ἀρχομένους;

ΚΑΛ. Πῶς λέγεις;

ΣΩ. Ἕνα ἕκαστον λέγω αὐτὸν ἑαυτοῦ ἄρχοντα· ἢ τοῦτο μὲν οὐδὲν δεῖ αὐτὸν ἑαυτοῦ ἄρχειν, τῶν δὲ ἄλλων;

ΚΑΛ. Πῶς ἑαυτοῦ ἄρχοντα λέγεις;

ΣΩ. Οὐδὲν ποικίλον, ἀλλ' ὥσπερ οἱ πολλοί, σώφρονα ὄντα καὶ ἐγκρατῆ αὐτὸν ἑαυτοῦ, τῶν ἡδονῶν καὶ ἐπιθυ*μιῶν ἄρχοντα τῶν ἐν ἑαυτῷ. E

ΚΑΛ. Ὡς ἡδὺς εἶ! τοὺς ἠλιθίους λέγεις τοὺς σώφρονας.

ΣΩ. Πῶς γάρ *); οὐδεὶς ὅςτις οὐκ ἂν γνοίη ὅτι οὐ τοῦτο λέγω.

ΚΑΛ. Πάνυ γε σφόδρα, ὦ Σώκρατες· ἐπεὶ πῶς ἂν εὐδαίμων γένοιτο ἄνθρωπος δουλεύων ὁτῳοῦν; ἀλλὰ τοῦτ' ἐστι τὸ κατὰ φύσιν καλὸν καὶ δίκαιον, ὃ ἐγώ σοι νῦν παῤῥησιαζόμενος λέγω, ὅτι δεῖ τὸν ὀρθῶς βιωσόμενον τὰς μὲν ἐπιθυμίας τὰς ἑαυτοῦ ἐᾶν ὡς μεγίστας εἶναι καὶ μὴ κολάζειν, ταύταις δὲ ὡς μεγίσταις οὔσαις ἱκανὸν * εἶναι ὑπηρε- 492 τεῖν δι' ἀνδρείαν καὶ φρόνησιν, καὶ ἀποπιμπλάναι ὧν ἂν ἀεὶ ἡ ἐπιθυμία γίγνηται. ἀλλὰ τοῦτ', οἶμαι, τοῖς πολλοῖς οὐ δυνατόν· ὅθεν ψέγουσι τοὺς τοιούτους, δι' αἰσχύνην ἀποκρυπτόμενοι τὴν αὑτῶν ἀδυναμίαν, καὶ αἰσχρὸν δή φασιν εἶναι τὴν ἀκολασίαν, ὅπερ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἐγὼ ἔλεγον, δουλούμενοι τοὺς βελτίους τὴν φύσιν ἀνθρώπους, καὶ αὐτοὶ ἐκπορίζεσθαι οὐ δυνάμενοι ταῖς ἡδοναῖς πλήρωσιν ἐπαινοῦσι τὴν σωφροσύνην * καὶ τὴν δικαιοσύνην διὰ τὴν αὑ- B τῶν ἀνανδρίαν. ἐπεί γε οἷς ἐξ ἀρχῆς ὑπῆρξεν ἢ βασιλέων υἱέσιν εἶναι ἢ αὐτοὺς τῇ φύσει ἱκανοὺς ἐκπορίσασθαι ἀρχήν τινα ἢ τυραννίδα ἢ δυναστείαν, τί τῇ ἀληθείᾳ αἴσχιον καὶ κάκιον εἴη σωφροσύνης τούτοις τοῖς ἀνθρώποις, οἷς ἐξὸν ἀπολαύειν τῶν ἀγαθῶν μηδενὸς ἐμποδὼν ὄντος, αὐτοὶ ἑαυτοῖς δεσπότην ἐπαγάγοιντο τὸν τῶν πολλῶν ἀνθρώπων

*) γρ. Πῶς γὰρ οὔ; οὐδεὶς.

libus et fortes; his enim convenit civitatibus imperare et iustum hoc est plus habere hos ceteris, regentes videlicet iis qui regantur.

So. Quid? se ipsos intelligis regentes, an qua in re hos regere, illos vero regi censes?

Cal. Quomodo dicis?

So. Unumquemque dico semet ipsum regere; an hoc quidem minime opus est semet ipsum regere, ceteros vero?

Cal. Quomodo hoc dicis semet ipsum regere?

So. Nihil abstrusi, sed, ut volgus dicit, temperantem esse sibique ipsum moderari, voluptates ac cupiditates coërcentem.

Cal. Quam ridiculus es! stolidos dicis temperantes.

So. Quid ita? nemo est quin intelligat me non hoc dicere.

Cal. Omnino quidem hoc dicis, Socrate; nam quomodo beatus esse possit homo cuipiam serviens? at hoc est naturale illud pulchrum et iustum, quod ego tibi nunc libere explico, oportere eum qui recte velit vivere cupiditates suas sinere quam maximas esse nec compescere, iisque, licet maximae sint, posse satisfacere fortitudine ac prudentia et, quod quaeque appetat, eo ipsam satiare. hoc vero, opinor, volgus non potest; quocirca vituperat huiusmodi viros, ob pudorem celans imbecillitatem suam, et turpem scilicet dicit intemperantiam esse, id quod in praegresso sermone dixi, servitutem iniungens melioris naturae hominibus, ipseque quum nequeat voluptates explere, laudat temperantiam et iustitiam propter suam ipse mollitiam. nam iis, quibus ab initio contigerit ut vel regum filii sint vel ipsi natura pollentes ad comparandum sibi imperium aliquod vel tyrannidem vel dominationem, quid reapse turpius ac peius erit temperantiâ, si eiusmodi homines, quum liceat ipsis frui bonis, nemine impediente, sibi tamen ipsi dominam iniungant legum, ad quam volgus diri-

νόμον τε καὶ λόγον καὶ ψόγον; ἢ πῶς οὐκ ἂν ἄθλιοι γεγονότες εἴησαν ὑπὸ τοῦ * καλοῦ τοῦ τῆς δικαιοσύνης καὶ C τῆς σωφροσύνης, μηδὲν πλέον νέμοντες τοῖς φίλοις τοῖς αὐτῶν ἢ τοῖς ἐχθροῖς, καὶ ταῦτα ἄρχοντες ἐν τῇ ἑαυτῶν πόλει; Ἀλλὰ τῇ ἀληθείᾳ, ὦ Σώκρατες, ἣν φῂς σὺ διώκειν, ὧδ' ἔχει· τρυφὴ καὶ ἀκολασία καὶ ἐλευθερία, ἐὰν ἐπικουρίαν ἔχῃ, τοῦτ' ἐστὶν ἀρετή γε καὶ εὐδαιμονία, τὰ δὲ ἄλλα ταῦτ' ἐστὶ τὰ καλλωπίσματα, τὰ παρὰ φύσιν ξυνθήματα, ἀνθρώπων φλυαρία καὶ οὐδενὸς ἄξια.

ΣΩ. Οὐκ ἀ*γεννῶς γε, ὦ Καλλίκλεις, ἐπεξέρχει τῷ D λόγῳ παῤῥησιαζόμενος· σαφῶς γὰρ σὺ νῦν λέγεις, ἃ οἱ ἄλλοι διανοοῦνται μέν, λέγειν δὲ οὐκ ἐθέλουσι. δέομαι οὖν ἐγώ σου μηδενὶ τρόπῳ ἀνεῖναι, ἵνα τῷ ὄντι κατάδηλον γένηται πῶς βιωτέον. καί μοι λέγε· τὰς μὲν ἐπιθυμίας φῂς οὐ κολαστέον, εἰ μέλλει τις οἷον δεῖ εἶναι, ἐῶντα δὲ αὐτὰς ὡς μεγίστας πλήρωσιν αὐταῖς ἀλλοθέν γέ ποθεν ἑτοιμάζειν, καὶ τοῦτο εἶναι * τὴν E ἀρετήν;

ΚΑΛ. Φημὶ ταῦτα ἔγωγε.

ΣΩ. Οὐκ ἄρα ὀρθῶς λέγονται οἱ μηδενὸς δεόμενοι εὐδαίμονες εἶναι;

ΚΑΛ. Οἱ λίθοι γὰρ ἂν οὕτω γε καὶ οἱ νεκροὶ εὐδαιμονέστατοι εἶεν.

ΣΩ. Ἀλλὰ μὲν δὴ καὶ ὥς γε σὺ λέγεις δεινὸς ὁ βίος. οὐ γάρ τοι θαυμάζοιμ' ἄν, εἰ Εὐριπίδης ἀληθῆ ἐν τοῖσδε λέγει λέγων

Τίς δ' οἶδεν εἰ τὸ ζῆν μέν ἐστι κατθανεῖν,
Τὸ κατθανεῖν δὲ ζῆν;

καὶ ἡμεῖς τῷ ὄντι ἴσως τέθναμεν. ὅπερ ἤδη του * ἔγωγε καὶ ἤκουσα τῶν σοφῶν, ὡς νῦν ἡμεῖς τέθναμεν, 493 καὶ τὸ μὲν σῶμά ἐστιν ἡμῖν σῆμα, τῆς δὲ ψυχῆς τοῦτο, ἐν ᾧ αἱ ἐπιθυμίαι εἰσί, τυγχάνει ὂν οἷον ἀναπείθεσθαι καὶ μεταπίπτειν ἄνω κάτω, καὶ τοῦτο ἄρα τις μυθολογῶν κομψὸς ἀνήρ, ἴσως Σικελός τις ἢ Ἰταλικός, παράγων τῷ ὀνόματι διὰ τὸ πιθανόν τε καὶ πιστι-

gitur, rationem et orationem et vituperationem? an qui fieri poterit, quin miseri evadant pulchra ista iustitia et temperantia, si amicis suis non plus tribuere valeant quam inimicis, et ii quidem imperantes in civitate sua? Immo e veritate, Socrate, quam te dicis sectari, se sic habet: luxuries, intemperantia et libertas, si praesidio tectae sunt, hae sunt et virtus et vita beata, cetera ista sunt fucus, sunt constituta naturae adversantia, sunt nugae hominum ac nihili.

So. Confidenter sane, Callicle, persequeris id oratione tua libere loquens; plane enim tu nunc dicis, quae ceteri sentiunt quidem, sed dicere nolunt. rogo igitur te nullo ut pacto remittas, quo vere eluceat quomodo sit vivendum. atque mihi dic: cupiditates negas esse coërcendas, si quis velit talis esse qualem esse oporteat, sed sinere nos debere eas quam maximas esse et undecumque expletionem iis parare, et hanc esse virtutem?

Cal. Dico hoc equidem.

So. Itaque non recte dicuntur qui nulla re egent beati esse.

Cal. Lapides enim et mortui hac certe ratione beatissimi erunt.

So. Attamen etiam ita, ut tu dicis, misera est vita. enimvero non mirer, si Euripides vera in his dicat dicens:

Quis novit autem, vivere utrum sit mori,
Mors vita contra sit?

et nos vere forsitan mortui simus. quemadmodum etiam ex aliquo iam audivi sapientium, nunc nos mortuos esse, corporeum involucrum esse nobis sepulcrum eamque animi partem, in qua cupiditates inessent, ita esse comparatam, ut facile in persuasionem incidat ac convertatur sursum deorsum, et hoc iccirco scitum quendam virum fabulas fingentem, ni fallor, Siculum quendam vel Italicum, nomine nonnihil mutato, ab eo

κὸν ὠνόμασε πίθον, τοὺς δὲ ἀνοήτους ἀμυήτους, τῶν δ'
ἀμυήτων τοῦτο τῆς * ψυχῆς, οὗ αἱ ἐπιθυμίαι εἰσί, τὸ B
ἀκόλαστον αὐτοῦ καὶ οὐ στεγανὸν ὡς τετρημένος εἴη πί-
θος, διὰ τὴν ἀπληστίαν ἀπεικάσας. Τοὐναντίον δὴ οὗτος
σοί, ὦ Καλλίκλεις, ἐνδείκνυται ὡς τῶν ἐν Ἅιδου, τὸ ἀειδὲς
δὴ λέγων, οὗτοι ἀθλιώτατοι ἂν εἶεν οἱ ἀμύητοι, καὶ φο-
ροῖεν εἰς τὸν τετρημένον πίθον ὕδωρ ἑτέρῳ τοιούτῳ τε-
τρημένῳ κοσκίνῳ· τὸ δὲ κόσκινον ἄρα λέγει, ὡς ἔφη ὁ
πρὸς ἐμὲ λέγων, τὴν ψυχὴν εἶναι· τὴν * δὲ ψυχὴν κοσκί- C
νῳ ἀπείκασε τὴν τῶν ἀνοήτων ὡς τετρημένην, ἅτε οὐ
δυναμένην στέγειν δι' ἀπιστίαν τε καὶ λήθην. Ταῦτ' ἐπι-
εικῶς μέν ἐστιν ὑπό τι ἄτοπα, δηλοῖ μὴν ὃ ἐγὼ βούλομαί
σοι ἐνδειξάμενος, ἐάν πως οἷός τ' ὦ, πεῖσαι μεταθέσθαι,
ἀντὶ τοῦ ἀπλήστως καὶ ἀκολάστως ἔχοντος βίου τὸν κο-
σμίως καὶ τοῖς ἀεὶ παροῦσιν ἱκανῶς καὶ ἐξαρκούντως
ἔχοντα βίον ἑλέσθαι. Ἀλλὰ πότερον πείθω τί σε καὶ με-
τατίθεσαι εὐδαιμονε*στέρους εἶναι τοὺς κοσμίους τῶν ἀκο- D
λάστων, ἢ οὐδέν, ἀλλ', ἂν καὶ πολλὰ τοιαῦτα μυθολογῶ,
οὐδέν τι μᾶλλον μεταθήσει;

ΚΑΛ. Τοῦτ' ἀληθέστερον εἴρηκας, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Φέρε δὴ ἄλλην σοι εἰκόνα λέγω ἐκ τοῦ αὐτοῦ
γυμνασίου τῇ νῦν. σκόπει γὰρ εἰ τοιόνδε λέγεις περὶ τοῦ
βίου ἑκατέρου τοῦ τε σώφρονος καὶ τοῦ ἀκολάστου, οἷον
εἰ δυεῖν ἀνδροῖν ἑκατέρῳ πίθοι πολλοὶ εἶεν, καὶ τῷ μὲν
ἑτέρῳ ὑγιεῖς καὶ πλήρεις, ὁ μὲν οἴνου, * ὁ δὲ μέλιτος, E
ὁ δὲ γάλακτος καὶ ἄλλοι πολλοὶ πολλῶν, νάματα δὲ
σπάνια καὶ χαλεπὰ ἑκάστου τούτων εἴη καὶ μετὰ πολλῶν
πόνων καὶ χαλεπῶν ἐκποριζόμενα· ὁ μὲν οὖν ἕτερος
πληρωσάμενος μήτ' ἐποχετεύοι μήτε τι φροντίζοι, ἀλλ'
ἕνεκα τούτων ἡσυχίαν ἔχοι, τῷ δ' ἑτέρῳ τὰ μὲν νάμα-
τα, ὥσπερ καὶ ἐκείνῳ, δυνατὰ μὲν πορίζεσθαι, χαλε-
πὰ δέ, τὰ δ' ἀγγεῖα τετρημένα καὶ σαθρά, καὶ ἀναγκά-
ζοιτο ἀεὶ καὶ νύκτα καὶ ἡμέραν πιμ*πλάναι αὐτά, ἢ 494
τὰς ἐσχάτας λυποῖτο λύπας. ἆρα, τοιούτου ἑκατέρῳ ὄν-
τος τοῦ βίου, λέγεις τὸν τοῦ ἀκολάστου εὐδαιμονέστερον

quod incideret vel caderet in persuasionem, appellasse cadum, libidinibus vero perfusos exclusos, et quod ad eam exclusorum animi partem spectaret, in qua cupiditates inessent, eius intemperantem nihilque claudentem naturam perforatum dixisse cadum, propter insatiabiles cupiditates cum hoc eam comparantem. Contrarium igitur hic tibi, Callicle, demonstrat, omnium in orco (quo quidem luce orbum significat) miserrimos esse exclusos illos et portare in perforatum cadum aquam cribro item perforato; cribrum vero dicit, ut explicabat ille mecum colloquutus, animum esse, et animum libidine perfusorum cum cribro comparavit tamquam perforatum, ut nihil claudere ac continere posset, propter inconstantiam atque oblivionem. Hoc sane quidem nonnihil admirabile est, declarat tamen id quo probando tibi cupio, si possim, persuadere, ut mutes sententiam et pro vita insatiabili atque intemperante modestiam, quicquid adest, satis esse putantem eoque contentam eligas. Utrum vero tibi persuadeo mutasque sententiam, ita ut beatiores esse censeas modestos intemperantibus, necne, sed, etiamsi multas huiusmodi fabulas enarrem, nihilo magis sententiam mutabis?

Cal. Verius hoc dixisti, Socrate.

So. Age dum aliam tibi imaginem dicam ex eadem schola atque illa. vide enim num ita sentias de utraque vita, temperanti et continenti, ac si exempli causa duorum virorum utrique cadi multi sint, et uni quidem sinceri plenique, alius vini, alius mellis, alius lactis aliique multi multarum rerum, rivi autem rari et difficiles cuiusque, qui nisi multo difficilique labore non compararentur; alter igitur repletos eos habens nec infundat aliquid nec id curet, sed ab hoc quietus sit, alteri vero rivi, sicut illi, possint quidem parari, sed difficiles sint, et vasa perforata ac vitiosa, et cogatur semper et noctis et dies implere illa, aliter extremis afficiatur doloribus; num, si talis est utriusque vita, intemperantis

εἶναι ἢ τὸν τοῦ κοσμίου; Πείθω τί σε ταῦτα λέγων ξυγχωρῆσαι τὸν κόσμιον βίον τοῦ ἀκολάστου ἀμείνω εἶναι, ἢ οὐ πείθω;

ΚΑΛ. Οὐ πείθεις, ὦ Σώκρατες· τῷ μὲν γὰρ πληρωσαμένῳ ἐκείνῳ οὐκέτ' ἔστιν ἡδονὴ οὐδεμία, ἀλλὰ τοῦτ' ἔστιν, ὃ νῦν δὴ ἐγὼ ἔλεγον, τὸ ὥσπερ λίθον ζῆν, ἐπειδὰν πληρώσῃ, μήτε * χαίροντα ἔτι μήτε λυπούμενον. ἀλλ' ἐν B τούτῳ ἐστὶ τὸ ἡδέως ζῆν ἐν τῷ ὡς πλεῖστον ἐπιῤῥεῖν.

ΣΩ. Οὐκοῦν ἀνάγκη γ', ἂν πολὺ ἐπιῤῥέῃ, πολὺ καὶ τὸ ἀπιὸν εἶναι καὶ μεγάλ' ἄττα τὰ τρήματα εἶναι ταῖς ἐκροαῖς;

ΚΑΛ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΣΩ. Χαραδριοῦ τιν' αὖ σὺ βίον λέγεις, ἀλλ' οὐ νεκροῦ οὐδὲ λίθου. καί μοι λέγε, τὸ τοιόνδε λέγεις οἷον πεινῆν καὶ πεινῶντα ἐσθίειν;

ΚΑΛ. Ἔγωγε.

ΣΩ. Καὶ διψῆν γε καὶ διψῶν*τα πίνειν; C

ΚΑΛ. Λέγω, καὶ τὰς ἄλλας ἐπιθυμίας ἁπάσας ἔχοντα καὶ δυνάμενον πληροῦντα χαίροντα εὐδαιμόνως ζῆν.

ΣΩ. Εὖ γε, ὦ βέλτιστε· διατέλει γὰρ ὥσπερ ἤρξω, καὶ ὅπως μὴ ἀπαισχυνεῖ· δεῖ δέ, ὡς ἔοικε, μηδ' ἐμὲ ἀπαισχυνθῆναι. καὶ πρῶτον μὲν εἰπέ, εἰ καὶ ψωρῶντα καὶ κνησιῶντα, ἀφθόνως ἔχοντα τοῦ κνῆσθαι, κνώμενον διατελοῦντα τὸν βίον εὐδαιμόνως ἔστι ζῆν.

*ΚΑΛ. Ὡς ἄτοπος εἶ, ὦ Σώκρατες, καὶ ἀτεχνῶς D δημηγόρος!

ΣΩ. Τοιγάρτοι, ὦ Καλλίκλεις, Πῶλον μὲν καὶ Γοργίαν καὶ ἐξέπληξα καὶ αἰσχύνεσθαι ἐποίησα, σὺ δὲ οὐ μὴ ἐκπλαγῇς οὐδὲ μὴ αἰσχυνθῇς· ἀνδρεῖος γὰρ εἶ. ἀλλ' ἀποκρίνου μόνον.

ΚΑΛ. Φημὶ τοίνυν καὶ τὸν κνώμενον ἡδέως ἂν βιῶναι.

ΣΩ. Οὐκοῦν, εἴπερ ἡδέως, καὶ εὐδαιμόνως;

ΚΑΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Πότερον εἰ τὴν κεφα*λὴν μόνον κνησιῷ, ἢ ἔτι E

dicis beatiorem esse quam modesti? Persuadeo tibi his dictis ut concedas modestam vitam intemperanti meliorem esse, an non persuadeo?

Cal. Non persuades, Socrate; illi enim qui cados suos implevit nulla est voluptas, sed hoc est, quod modo dixi, tamquam lapidem vivere, illis repletis, neque amplius gaudere nec dolere; in hoc potius iucunda est vita sita, si quam plurimum influit.

So. Nonne necesse est, si multum influat, multum etiam abire et magna quaedam foramina esse effluviis?

Cal. Sane quidem.

So. Charadrii fere nunc vitam dicis, non mortui vel lapidis. atque dic mihi, an tale quid ponis quale est esurire et esurientem edere?

Cal. Ego vero.

So. Et sitire quoque sitientemque bibere?

Cal. Pono et reliquas omnes qui habeat cupiditates easque possit explere, hunc gaudentem beate vivere.

So. Praeclare, o praestantissime; perge enim ut coepisti, nec ad pudendum te induci patiare; oportet autem, ut patet, nec me ipsum sinere ad pudendum induci. et primum mihi dic, num etiam hoc, si quis scabie laborans et pruritu vexatus abunde se scabere possit et perpetuo in vita se scabat, beate sit vivere.

Cal. Quam absurdus es, Socrate, prorsusque concionator!

So. Iccirco, Callicle, Polum et Gorgiam obstupefeci et ad pudendum induxi; tu vero nequaquam obstupesces nec ad pudendum induceris; fortis enim es. at responde modo.

Cal. Aio igitur etiam scabentem sese iucunde vivere.

So. Nonne, si iucunde, etiam beate?

Cal. Sane quidem.

So. Utrum si caput ipsi tantum pruriat, an ali-

τί σε ἐρωτῶ; ὅρα, ὦ Καλλίκλεις, τί ἀποκρινεῖ, ἐάν τίς σε τὰ ἐχόμενα τούτοις ἐφεξῆς ἅπαντα ἐρωτᾷ. καί, τὸ τούτων τοιούτων ὄντων κεφάλαιον, ὁ τῶν κιναίδων βίος οὗτος οὐ δεινὸς καὶ αἰσχρὸς καὶ ἄθλιος; ἢ καὶ τούτους τολμήσεις λέγειν εὐδαίμονας εἶναι, ἐὰν ἀφθόνως ἔχωσιν ὧν δέονται;

ΚΑΛ. Οὐκ αἰσχύνει εἰς τοιαῦτα ἄγων τοὺς λόγους, ὦ Σώκρατες;

ΣΩ. Ἦ γὰρ ἐγὼ ἄγω ἐνταῦθα, ὦ γενναῖε, ἢ ἐκεῖνος ὃς ἂν φῇ ἀνέδην οὕτω τοὺς χαίροντας, ὅπως ἂν χαίρωσιν, εὐδαίμονας εἶναι, * καὶ μὴ διορίζηται τῶν ἡδονῶν 495 ὁποῖαι ἀγαθαὶ καὶ κακαί; ἀλλ' ἔτι καὶ νῦν λέγε, πότερόν φῂς εἶναι τὸ αὐτὸ ἡδὺ καὶ ἀγαθόν, ἢ εἶναί τι τῶν ἡδέων ὃ οὐκ ἔστιν ἀγαθόν;

ΚΑΛ. Ἵνα δή μοι μὴ ἀνομολογούμενος ᾖ ὁ λόγος, ἐὰν ἕτερον φήσω εἶναι, τὸ αὐτό φημι εἶναι.

ΣΩ. Διαφθείρεις, ὦ Καλλίκλεις, τοὺς πρώτους λόγους, καὶ οὐκ ἂν ἔτι μετ' ἐμοῦ ἱκανῶς τὰ ὄντα ἐξετάζοις, εἴπερ παρὰ τὰ δοκοῦντα σαυτῷ ἐρεῖς.

ΚΑΛ. Καὶ * γὰρ σύ, ὦ Σώκρατες. B

ΣΩ. Οὐ τοίνυν ὀρθῶς ποιῶ οὔτ' ἐγώ, εἴπερ ποιῶ τοῦτο, οὔτε σύ. ἀλλ', ὦ μακάριε, ἄθρει μὴ οὐ τοῦτο ᾖ τὸ ἀγαθὸν τὸ πάντως χαίρειν· ταῦτά τε γὰρ τὰ νῦν δὴ αἰνιχθέντα πολλὰ καὶ αἰσχρὰ φαίνεται ξυμβαίνοντα, εἰ τοῦτο οὕτως ἔχει, καὶ ἄλλα πολλά.

ΚΑΛ. Ὡς σύ γε οἴει, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Σὺ δὲ τῷ ὄντι, ὦ Καλλίκλεις, ταῦτα ἰσχυρίζει;

ΚΑΛ. Ἔγωγε.

ΣΩ. Ἐπιχειρῶμεν ἄρα τῷ λόγῳ * ὡς σοῦ σπουδάζοντος; C

ΚΑΛ. Πάνυ γε σφόδρα.

ΣΩ. Ἴθι δή μοι, ἐπειδή σοι οὕτω δοκεῖ, διελοῦ τάδε· ἐπιστήμην που καλεῖς τι;

ΚΑΛ. Ἔγωγε.

ΣΩ. Οὐ καὶ ἀνδρείαν νῦν δὴ ἔλεγές τινα εἶναι μετὰ ἐπιστήμης;

quid amplius te interrogem? vide, Callicle, quid responsurus sis, si quis ex te ea quae cum his coniuncta sint, deinceps omnia quaesiverit; et, id quod hisce in rebus summum est, cinaedorum vita illa nonne mala, turpis ac misera est? an etiam hos audebis dicere beatos esse, si abunde habeant quae concupiscant?

Cal. Tene pudet ad eiusmodi res traducere sermonem, Socrate?

So. Num ego traduco eum huc, o generose, an is, qui contendit tam fidenter gaudentes, quocumque modo gaudeant, beatos esse, nec definit, quaenam voluptatum bonae et quae malae sint? at etiam nunc dicas num censes idem esse iucundum et bonum, an aliquam esse iucundarum rerum, quae non sit bona?

Cal. Ne igitur sermo meus secum pugnet, si aliud esse statuerim, idem aio esse.

So. Evertis, Callicle, primos sermones, nec amplius mecum satis id, de quo quaeritur, examinas, si praeter sententiam tuam dicis.

Cal. Tu tamen idem facis, Socrate.

So. Neutiquam recte facimus neque ego, siquidem id facio, neque tu. at, o bone, vide ne hoc non sit bonum omni modo gaudere; nam et multa haec turpia, quae modo obscure significavimus, patet consequi, si hoc sic habet, et alia multa.

Cal. Ut tu scilicet arbitraris, Socrate.

So. Tu autem revera, Callicle, haec asseveras?

Cal. Ego vero.

So. Instituamus igitur sermonem, quum serio tu dicas?

Cal. Prorsus quidem.

So. Age dum, quoniam tibi sic videtur, explica hoc: scientiam nonne dicis aliquid?

Cal. Dico vero.

So. Nonne etiam fortitudinem modo dicebas quandam esse cum scientia coniunctam?

ΚΑΛ. Ἔλεγον γάρ.

ΣΩ. Ἄλλο τι οὖν ὡς ἕτερον ὂν τὴν ἀνδρείαν τῆς ἐπιστήμης δύο ταῦτα ἔλεγες;

ΚΑΛ. Σφόδρα γε.

ΣΩ. Τί δέ; ἡδονὴν καὶ ἐπιστήμην ταὐτὸν ἢ ἕτερον;

ΚΑΛ. Ἕτερον * δή που, ὦ σοφώτατε σύ. D

ΣΩ. Ἦ καὶ ἀνδρείαν ἑτέραν ἡδονῆς;

ΚΑΛ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΣΩ. Φέρε δὴ ὅπως μεμνησόμεθα ταῦτα, ὅτι Καλλικλῆς ἔφη ὁ Ἀχαρνεὺς ἡδὺ μὲν καὶ ἀγαθὸν ταὐτὸν εἶναι, ἐπιστήμην δὲ καὶ ἀνδρείαν καὶ ἀλλήλων καὶ τοῦ ἀγαθοῦ ἕτερον.

ΚΑΛ. Σωκράτης δέ γε ἡμῖν ὁ Ἀλωπεκῆθεν οὐχ ὁμολογεῖ ταῦτα; ἢ ὁμολογεῖ;

ΣΩ. Οὐχ ὁμολογεῖ, οἶμαι*) δέ γε οὐδὲ Καλλικλῆς, E ὅταν αὐτὸς αὑτὸν θεάσηται ὀρθῶς. εἰπὲ γάρ μοι, τοὺς εὖ πράττοντας τοῖς κακῶς πράττουσιν οὐ τοὐναντίον ἡγεῖ πάθος πεπονθέναι;

ΚΑΛ. Ἔγωγε.

ΣΩ. Ἆρ' οὖν εἴπερ ἐναντία ἐστὶ ταῦτα ἀλλήλοις, ἀνάγκη περὶ αὐτῶν ἔχειν, ὥσπερ περὶ ὑγιείας ἔχει καὶ νόσου; οὐ γὰρ ἅμα δήπου ὑγιαίνει τε καὶ νοσεῖ ὁ ἄνθρωπος, οὐδὲ ἅμα ἀπαλλάττεται ὑγιείας τε καὶ νόσου.

ΚΑΛ. Πῶς λέγεις;

ΣΩ. Οἷον περὶ ὅτου βούλει τοῦ σώματος ἀπολαβὼν σκόπει. νοσεῖ που * ἄνθρωπος ὀφθαλμούς, ᾧ ὄνομα ὀφθαλμία; 496

ΚΑΛ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΣΩ. Οὐ δήπου καὶ ὑγιαίνει γε ἅμα τοὺς αὐτούς.

ΚΑΛ. Οὐδ' ὁπωστιοῦν.

ΣΩ. Τί δέ; ὅταν τῆς ὀφθαλμίας ἀπαλλάττηται, ἆρα τότε καὶ τῆς ὑγιείας ἀπαλλάττεται τῶν ὀφθαλμῶν, καὶ τελευτῶν ἅμα ἀμφοτέρων ἀπήλλακται;

---

*) γρ. ἕτερον· Σωκράτης — ὁμολογεῖ. ΚΑΛ. Οὐχ ὁμολογεῖ. ΣΩ. Οἶμαι κτλ.

Cal. Dicebam vero.

So. Num, quod diversa esset fortitudo a scientia, duo haec ponebas?

Cal. Plane.

So. Quid? voluptas et scientia num idem sunt an differunt?

Cal. Differunt sane, o sapientissime tu.

So. Num etiam fortitudinem diversam ponis a voluptate?

Cal. Quippini?

So. Age sis memoria hoc teneamus, Calliclem dixisse Acharnensem iucundum et bonum idem esse, scientiam vero et fortitudinem et inter se et a bono diversas.

Cal. Socrates autem nobis Alopecensis non concedit haec? an concedit?

So. Non concedit, arbitror vero nec Calliclem, si se ipse recte contemplatus fuerit. dic enim mihi: eis qui rem bene gerunt nonne censes contrarium accidere atque istis, qui male eam gerunt?

Cal. Ego vero.

So. Nonne haec, si inter se contraria sunt, necesse est sic habere, uti prospera valitudo et morbus? neque enim simul valet et aegrotat homo, nec simul amittit valitudinem et morbum.

Cal. Quomodo dicis?

So. Quamcumque exempli causa corporis partem vis, eam sume et considera. laborat fere homo ex oculis, quae quidem lippitudo dicitur.

Cal. Quippini?

So. Nec, opinor, sanos simul illos habet.

Cal. Nullo sane pacto.

So. Quid? quum lippitudinem amittit, num sanitatem quoque tum amittit oculorum, ut tandem utrumque amiserit?

ΚΑΛ. Ἥκιστά γε.

ΣΩ. Θαυμάσιον γάρ, οἶμαι, καὶ ἄλογον γίγνεται· ἢ γάρ;

* ΚΑΛ. Σφόδρα γε. B

ΣΩ. Ἀλλ' ἐν μέρει, οἶμαι, ἑκάτερον καὶ λαμβάνει καὶ ἀπολλύει.

ΚΑΛ. Φημί.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ ἰσχὺν καὶ ἀσθένειαν ὡςαύτως;

ΚΑΛ. Ναί.

ΣΩ. Καὶ τάχος καὶ βραδυτῆτα;

ΚΑΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Ἦ καὶ τἀγαθὰ καὶ τὴν εὐδαιμονίαν καὶ τἀναντία τούτων, κακά τε καὶ ἀθλιότητα, ἐν μέρει λαμβάνει καὶ ἐν μέρει ἀπαλλάττεται ἑκατέρου;

ΚΑΛ. Πάντως δήπου.

ΣΩ. Ἐὰν εὕρωμεν ἄρα ἅττα, ὧν ἅμα τε * ἀπαλλάττεται ἄνθρωπος καὶ ἅμα ἔχει, δῆλον ὅτι ταῦτά γε οὐκ ἂν εἴη τό τε ἀγαθὸν καὶ τὸ κακόν. ὁμολογοῦμεν ταῦτα; καὶ εὖ μάλα σκεψάμενος ἀποκρίνου. C

ΚΑΛ. Ἀλλ' ὑπερφυῶς ὡς ὁμολογῶ.

ΣΩ. Ἴθι δὴ ἐπὶ τὰ ἔμπροσθεν ὡμολογημένα. Τὸ πεινῆν ἔλεγες πότερον ἡδὺ ἢ ἀνιαρὸν εἶναι; αὐτὸ λέγω τὸ πεινῆν.

ΚΑΛ. Ἀνιαρὸν ἔγωγε· τὸ μέντοι πεινῶντα ἐσθίειν ἡδύ.

ΣΩ. Μαν*θάνω *)· ἀλλ' οὖν τό γε πεινῆν αὐτὸ ἀνιαρόν· ἢ οὐχί; D

ΚΑΛ. Φημί.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ τὸ διψῆν;

ΚΑΛ. Σφόδρα γε.

ΣΩ. Πότερον οὖν ἔτι πλείω ἐρωτῶ, ἢ ὁμολογεῖς ἅπασαν ἔνδειαν καὶ ἐπιθυμίαν ἀνιαρὸν εἶναι;

ΚΑΛ. Ὁμολογῶ, ἀλλὰ μὴ ἐρώτα.

ΣΩ. Εἶεν, διψῶντα δὲ δὴ πίνειν ἄλλο τι ἡδὺ φῂς εἶναι;

ΚΑΛ. Ἔγωγε.

---

*) γρ. ΣΩ. Τὸ μέντοι — ἡδύ. ΚΑΛ. Ἔγωγε. ΣΩ. Μανθάνω.

Cal. Minime vero.

So. Admirabile enim, opinor, et rationi haud consentaneum est; nonne?

Cal. Prorsus ita.

So. Sed alternis, opinor, utrumque et accipit et amittit.

Cal. Aio.

So. Nonne etiam robur et imbecillitatem similiter?

Cal. Vero.

So. Et celeritatem ac tarditatem?

Cal. Sane quidem.

So. Num etiam bona et beatam vitam eorumque contraria, mala et miseram vitam, alternis accipit et alternis amittit utrumque?

Cal. Prorsus ita est.

So. Quodsi igitur reperiamus aliqua, quae simul amittat homo simulque habeat, dubium non est quin haec quidem non sint bonum et malum. concedimus haec? et probe perscrutatus responde.

Cal. At mirifice concedo.

So. Aggredere dum ad ea quae supra concessimus. Esurire utrum dicebas iucundum an molestum esse? dico esurire per se.

Cal. Acerbum equidem dicebam, esurientem tamen edere iucundum.

So. Teneo; at esurire per se molestum est; nonne?

Cal. Aio.

So. Nonne etiam sitire?

Cal. Prorsus vero.

So. Num igitur etiam plura interrogem, an concedis, omnem indigentiam et cupiditatem acerbam esse?

Cal. Concedo; ne igitur interroga.

So. Iam vero sitientem bibere nonne iucundum dicis esse?

Cal. Ego vero.

ΣΩ. Οὐκοῦν τούτου οὗ λέγεις τὸ μὲν διψῶντα λυπούμενον δήπου ἐστίν;

*ΚΑΛ. Ναί. E

ΣΩ. Τὸ δὲ πίνειν πλήρωσίς τε τῆς ἐνδείας καὶ ἡδονή;

ΚΑΛ. Ναί.

ΣΩ. Οὐκοῦν κατὰ τὸ πίνειν χαίρειν λέγεις;

ΚΑΛ. Μάλιστα.

ΣΩ. Διψῶντα δὲ λυπούμενον *);

ΚΑΛ. Ναί.

ΣΩ. Αἰσθάνει οὖν τὸ ξυμβαῖνον, ὅτι λυπούμενον χαίρειν λέγεις ἅμα, ὅταν διψῶντα πίνειν λέγῃς; ἢ οὐχ ἅμα τοῦτο γίγνεται κατὰ τὸν αὐτὸν τόπον καὶ χρόνον **) εἴτε ψυχῆς εἴτε σώματος βούλει; οὐδὲν γάρ, οἶμαι, διαφέρει. ἔστι ταῦτα, ἢ οὔ;

ΚΑΛ. Ἔστιν.

ΣΩ. Ἀλλὰ μὴν εὖ γε πράττοντα κακῶς πράττειν ἅμα ἀδύνατον ἔφης εἶναι.

ΚΑΛ. Φημὶ γάρ.

*ΣΩ. Ἀνιώμενον δέ γε χαίρειν δυνατὸν ὡμολόγηκας. 497

ΚΑΛ. Φαίνεται.

ΣΩ. Οὐκ ἄρα τὸ χαίρειν ἐστὶν εὖ πράττειν οὐδὲ τὸ ἀνιᾶσθαι κακῶς, ὥστε ἕτερον γίγνεται τὸ ἡδὺ τοῦ ἀγαθοῦ.

ΚΑΛ. Οὐκ οἶδ' ἅττα σοφίζει, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Οἶσθα, ἀλλὰ ἀκκίζει, ὦ Καλλίκλεις. καὶ πρόϊθί γε ἔτι εἰς τοὔμπροσθεν [ὅτι ἔχων ληρεῖς], ἵνα εἰδῇς ὡς σοφὸς ὢν με νουθετεῖς. Οὐχ ἅμα διψῶν τε ἕκαστος ἡμῶν * πέπαυται καὶ ἅμα ἡδόμενος διὰ τοῦ πίνειν; B

ΚΑΛ. Οὐκ οἶδα ὅ τι λέγεις ***).

ΓΟΡ. Μηδαμῶς, ὦ Καλλίκλεις, ἀλλ' ἀποκρίνου καὶ ἡμῶν ἕνεκα, ἵνα περανθῶσιν οἱ λόγοι.

---

*) γρ. Διψῶντά γε φημὶ (ἄλλ. φῂς) λυπούμενον;
**) ἴσ. χρόνον καὶ τόπον.
***) ἴσ. ἔχων ληρεῖς.

So. Et eius, quod dicis, unum quidem, ſitire, moleſtum haud dubie eſt?

Cal. Ita.

So. Alterum autem, bibere, expletio indigentiae et voluptas?

Cal. Ita.

So. Nonne, quatenus bibat, gaudere eum dicis?

Cal. Maxime.

So. Quatenus vero ſitiat, dolere?

Cal. Ita.

So. Iamne intelligis quod conſequitur, te dicere dolentem ſimul gaudere, ſi ſitientem bibere dicas? annon ſimul hoc evenit eodem et tempore et loco, ſive animi ſive corporis? nihil enim, opinor, differt, eſtne ita, necne?

Cal. Eſt vero.

So. Iam vero bene rem gerens ut male ſimul eam gerat, fieri non poſſe dicebas.

Cal. Dico vero.

So. Dolentem autem gaudere poſſe conceſſiſti.

Cal. Patet.

So. Non eſt ergo gaudere bene rem gerere, nec dolere male gerere: ut diverſum ſit iucundum a bono.

Cal. Neſcio quid inſipientiae comminiſcare, Socrate.

So. Scis, at te ſimulas neſcire, Callicle. iam progredere etiam ulterius, ut ſcias quam ſapiens tu ſis, qui me admones. Nonne ſimul ſitire quisque noſtrûm deſinit ſimulque gaudere eo quod bibit?

Cal. Neſcio quid dicas *).

Gor. Ne ita, Callicle, ſed reſponde etiam noſtra cauſa, ut ad exitum perveniant ſermones.

---

*) forſ. *nugere.*

ΚΑΛ. Ἀλλ' ἀεὶ τοιοῦτός ἐστι Σωκράτης, ὦ Γοργία· σμικρὰ καὶ ὀλίγου ἄξια ἀνερωτᾷ καὶ ἐξελέγχει.

ΓΟΡ. Ἀλλὰ τί σοι διαφέρει; πάντως οὐ σὴ αὕτη ἡ τιμή, ὦ Καλλίκλεις· ἀλλ' ὑπόσχες Σωκράτει ἐξελέγξαι ὅπως ἂν βούλη*ται. C

ΚΑΛ. Ἐρώτα δὴ σὺ τὰ σμικρά τε καὶ στενὰ ταῦτα, ἐπείπερ Γοργίᾳ δοκεῖ οὕτως.

ΣΩ. Εὐδαίμων εἶ, ὦ Καλλίκλεις, ὅτι τὰ μεγάλα μεμύησαι πρὶν τὰ σμικρά· ἐγὼ δ' οὐκ ᾤμην θεμιτὸν εἶναι. Ὅθεν οὖν ἀπέλιπες, ἀποκρίνου, εἰ οὐχ ἅμα παύεται διψῶν ἕκαστος ἡμῶν καὶ ἡδόμενος.

ΚΑΛ. Φημί.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ πεινῶν καὶ τῶν ἄλλων ἐπιθυμιῶν καὶ ἡδονῶν ἅμα παύεται;

ΚΑΛ. Ἔστι ταῦτα.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ τῶν λυπῶν καὶ τῶν ἡδονῶν ἅμα *παύεται; D

ΚΑΛ. Ναί.

ΣΩ. Ἀλλὰ μὴν τῶν ἀγαθῶν καὶ τῶν κακῶν οὐχ ἅμα παύεται, ὡς σὺ ὡμολόγεις· νῦν δὲ οὐχ ὁμολογεῖς;

ΚΑΛ. Ἔγωγε· τί οὖν δή;

ΣΩ. Ὅτι οὐ ταὐτὰ γίγνεται, ὦ φίλε, τἀγαθὰ τοῖς ἡδέσιν οὐδὲ τὰ κακὰ τοῖς ἀνιαροῖς· τῶν μὲν γὰρ ἅμα παύεται, τῶν δὲ οὔ, ὡς ἑτέρων ὄντων· πῶς οὖν ταὐτὰ ἂν εἴη τὰ ἡδέα τοῖς ἀγαθοῖς ἢ τὰ ἀνιαρὰ τοῖς κακοῖσιν; Ἐὰν δὲ βούλῃ, καὶ τῇδ' ἐπίσκεψαι· οἶμαι γάρ σοι οὐδὲ ταύτῃ ὁμολογεῖσθαι. ἄθρει * δή· τοὺς ἀγαθοὺς οὐχὶ ἀγαθῶν παρουσίᾳ ἀγαθοὺς καλεῖς, ὥσπερ τοὺς καλούς, οἷς ἂν κάλλος παρῇ; E

ΚΑΛ. Ἔγωγε.

ΣΩ. Τί δέ; ἀγαθοὺς ἄνδρας καλεῖς τοὺς ἄφρονας καὶ δειλούς; οὐ γὰρ ἄρτι γε, ἀλλὰ τοὺς ἀνδρείους καὶ φρονίμους ἔλεγες· ἢ οὐ τούτους ἀγαθοὺς καλεῖς;

ΚΑΛ. Πάνυ μὲν οὖν.

Cal. Semper tamen ita est Socrates, Gorgia: res minutas exiguique pretii rogat et redarguit.

Gor. At quid tua id refert? omnino non tibi hoc est damno, Callicle; itaque permitte Socrati redarguere quocumque modo voluerit.

Cal. Roga igitur minuta et angusta illa, quoniam Gorgiae ita videtur.

So. Beatus es, Callicle, qui maioribus sacris initiatus sis prius quam minoribus; equidem arbitrabar nefas id esse. Unde vero digressus es, eo te referens responde, annon simul desinat sitire quisque nostrûm et gaudere?

Cal. Aio.

So. Nonne etiam esurire, ceterasque cupiditates ac voluptates simul desinit?

Cal. Sunt ista.

So. Nonne etiam dolores et voluptates simul desinit?

Cal. Ita.

So. Iam vero bona et mala non simul desinit, ut tu concedebas; nunc autem non concedis?

Cal. Ego vero; sed quorsum haec?

So. Ut probetur, o amice, non eadem esse bona et iucunda, neque mala et acerba; altera enim simul desinit, altera non desinit, quippe quae diversa sint; quî igitur eadem esse possint iucunda et bona vel acerba et mala? Si tibi videtur, etiam sic perpende: arbitror enim te neque sic illud concessurum esse. vide dum: bonos nonne, quod bona ipsis insunt, bonos vocas, sicut pulchros hos, quibus pulchritudo inest?

Cal. Ego vero.

So. Quid porro? bonos viros num dicis insipientes et timidos? certe ante non dicebas, sed fortes ac prudentes; annon hos appellas bonos?

Cal. Sane quidem.

ΣΩ. Τί δέ; παῖδα ἀνόητον χαίροντα ἤδη εἶδες;

ΚΑΛ. Ἔγωγε.

ΣΩ. Ἄνδρα δὲ οὔπω εἶδες ἀνόητον χαίροντα;

ΚΑΛ. Οἶμαι ἔγωγ'· ἀλλὰ τί τοῦτο;

ΣΩ. Οὐδέν· ἀλλ' ἀποκρίνου.

ΚΑΛ. Εἶδον.

*ΣΩ. Τί δέ; νοῦν ἔχοντα λυπούμενον καὶ χαίροντα; 498

ΚΑΛ. Φημί.

ΣΩ. Πότεροι δὲ μᾶλλον χαίρουσι καὶ λυποῦνται, οἱ φρόνιμοι ἢ οἱ ἄφρονες;

ΚΑΛ. Οἶμαι ἔγωγε οὐ πολύ τι διαφέρειν.

ΣΩ. Ἀλλ' ἀρκεῖ καὶ τοῦτο. ἐν πολέμῳ δὲ ἤδη εἶδες ἄνδρα δειλόν;

ΚΑΛ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΣΩ. Τί οὖν; ἀπιόντων τῶν πολεμίων πότεροί σοι ἐδόκουν μᾶλλον χαίρειν, οἱ δειλοὶ ἢ οἱ ἀνδρεῖοι;

ΚΑΛ. Ἀμφότεροι ἔμοιγε μᾶλλον, εἰ δὲ μή, παρα-*πλησίως γε. B

ΣΩ. Οὐδὲν διαφέρει. χαίρουσι δ' οὖν καὶ οἱ δειλοί;

ΚΑΛ. Σφόδρα γε.

ΣΩ. Καὶ οἱ ἄφρονες, ὡς ἔοικεν;

ΚΑΛ. Ναί.

ΣΩ. Προσιόντων δὲ οἱ δειλοὶ μόνον λυποῦνται, ἢ καὶ οἱ ἀνδρεῖοι;

ΚΑΛ. Ἀμφότεροι.

ΣΩ. Ἆρα ὁμοίως;

ΚΑΛ. Μᾶλλον ἴσως οἱ δειλοί.

ΣΩ. Ἀπιόντων δ' οὐ μᾶλλον χαίρουσιν;

ΚΑΛ. Ἴσως.

ΣΩ. Οὐκοῦν λυποῦνται μὲν καὶ χαίρουσι καὶ οἱ ἄφρονες καὶ οἱ φρόνιμοι καὶ οἱ δειλοὶ καὶ οἱ ἀνδρεῖοι παραπλησίως, ὡς σύ φῃς, μᾶλλον * δὲ οἱ δειλοὶ τῶν ἀν- C δρείων;

So. Quid? puerum dementem iam gaudentem vidisti?

Cal. Ego vero.

So. Virum autem nondum vidisti dementem, qui gauderet?

Cal. Puto equidem; sed quid hoc sibi vult?

So. Nihil, sed responde.

Cal. Vidi.

So. Quid porro? prudentem, qui doleret ac gauderet?

Cal. Aio.

So. Utri vero magis gaudent ac dolent, prudentes an imprudentes?

Cal. Arbitror equidem non multum differre.

So. Sed satis est etiam hoc. in bello autem iamne vidisti virum timidum?

Cal. Quippini?

So. Quid? abeuntibus hostibus utri tibi videbantur magis gaudere, timidi an fortes?

Cal. Utrique mihi magis, sin minus, similiter quidem.

So. Nihil differt. gaudent vero etiam timidi?

Cal. Vehementer quidem.

So. Etiam dementes, ut videtur?

Cal. Ita.

So. Accedentibus vero hostibus num timidi tantum dolent, an etiam fortes?

Cal. Utrique.

So. Num aequaliter?

Cal. Magis forsitan timidi.

So. Abeuntibus autem non magis gaudent?

Cal. Profecto.

So. Nonne dolent et gaudent imprudentes ac prudentes, timidi ac fortes similiter, ut tu ais, magis vero timidi quam fortes?

ΚΑΛ. Φημί.

ΣΩ. Ἀλλὰ μὴν οἵ γε φρόνιμοι καὶ ἀνδρεῖοι ἀγαθοί, οἱ δὲ δειλοὶ καὶ ἄφρονες κακοί.

ΚΑΛ. Ναί.

ΣΩ. Παραπλησίως ἄρα χαίρουσι καὶ λυποῦνται οἱ ἀγαθοὶ καὶ οἱ κακοί.

ΚΑΛ. Φημί.

ΣΩ. Ἆρ' οὖν παραπλησίως εἰσὶν ἀγαθοὶ καὶ κακοὶ οἱ ἀγαθοί τε καὶ οἱ κακοί, ἢ καὶ ἔτι μᾶλλον ἀγαθοὶ *) καὶ κακοί εἰσιν οἱ κακοί;

ΚΑΛ. Ἀλλὰ * μὰ Δί' οὐκ οἶδ' ὅ τι λέγεις. D

ΣΩ. Οὐκ οἶσθ' ὅτι τοὺς ἀγαθοὺς ἀγαθῶν φῂς παρουσίᾳ εἶναι ἀγαθούς, κακοὺς δὲ κακῶν, τὰ δὲ ἀγαθὰ εἶναι τὰς ἡδονάς, κακὰ δὲ τὰς ἀνίας;

ΚΑΛ. Ἔγωγε.

ΣΩ. Οὐκοῦν τοῖς χαίρουσι πάρεστι τἀγαθά, αἱ ἡδοναί, εἴπερ χαίρουσιν;

ΚΑΛ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΣΩ. Οὐκοῦν ἀγαθῶν παρόντων ἀγαθοί εἰσιν οἱ χαίροντες;

ΚΑΛ. Ναί.

ΣΩ. Τί δέ; τοῖς ἀνιωμένοις οὐ πάρεστι τὰ κακά, αἱ λῦπαι;

ΚΑΛ. Πάρεστιν.

ΣΩ. Κακῶν δέ γε * παρουσίᾳ φῂς σὺ εἶναι κακοὺς τοὺς κακούς; ἢ οὐκέτι φῄς; E

ΚΑΛ. Ἔγωγε.

ΣΩ. Ἀγαθοὶ ἄρα οἳ ἂν χαίρωσι, κακοὶ δὲ οἳ ἂν ἀνιῶνται.

ΚΑΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Οἱ μέν γε μᾶλλον, μᾶλλον, οἱ δ' ἧττον, ἧττον, οἱ δὲ παραπλησίως, παραπλησίως;

ΚΑΛ. Ναί.

ΣΩ. Οὐκοῦν φῂς παραπλησίως χαίρειν καὶ λυπεῖσθαι τοὺς φρονίμους καὶ τοὺς ἄφρονας, καὶ τοὺς δειλοὺς καὶ τοὺς ἀνδρείους, ἢ καὶ μᾶλλον ἔτι τοὺς δειλούς;

---

*) γρ. ἀγαθοὶ οἱ ἀγαθοί.

Cal. Aio.

So. Iam vero prudentes et fortes boni, timidi vero et imprudentes mali ſunt.

Cal. Ita.

So. Similiter ergo gaudent et dolent boni et mali.

Cal. Aio.

So. Num igitur ſimiliter boni et mali ſunt boni et mali, an etiam magis boni et mali ſunt ii qui mali ſunt?

Cal. At meherole neſcio quid dicas.

So. Scin bonos te dicere eo quod bona iis adſint, bonos eſſe, malos vero eo, quod mala adſint, bona autem eſſe voluptates et mala dolores?

Cal. Ego vero.

So. Nonne iis, qui gaudent, adſunt bona, voluptates, ſi quidem gaudent?

Cal. Quippini?

So. Et bona quia adſunt boni ſunt ii qui gaudent?

Cal. Ita.

So. Quid? dolentibus nonne adſunt mala, dolores?

Cal. Adſunt.

So. Mala vero quia adſint, dicis tu malos eſſe qui mali ſint? an non amplius dicis?

Cal. Dico vero.

So. Boni igitur ſunt qui gaudent, et mali qui dolent?

Cal. Sane quidem.

So. Et qui magis, magis, qui minus, minus, qui vero ſimiliter, ſimiliter?

Cal. Ita.

So. Nonne ais ſimiliter gaudere et dolere prudentes et imprudentes, timidos et fortes, an etiam magis timidos?

ΚΑΛ. Ἔγωγε.

ΣΩ. Ξυλλόγισαι δὴ κοινῇ μετ' ἐμοῦ, τί ἡμῖν ξυμβαίνει ἐκ τῶν ὡμολογημένων· καὶ δὶς γάρ τοι καὶ τρὶς φασι καλὸν εἶναι τὰ καλὰ λέγειν τε καὶ * ἐπισκοπεῖσθαι. Ἀγαθὸν μὲν εἶναι τὸν φρόνιμον καὶ ἀνδρεῖόν φαμεν· ἦ γάρ; 499

ΚΑΛ. Ναί.

ΣΩ. Κακὸν δὲ τὸν ἄφρονα καὶ δειλόν;

ΚΑΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Ἀγαθὸν δὲ αὖ τὸν χαίροντα;

ΚΑΛ. Ναί.

ΣΩ. Κακὸν δὲ τὸν ἀνιώμενον;

ΚΑΛ. Ἀνάγκη.

ΣΩ. Ἀνιᾶσθαι δὲ καὶ χαίρειν τὸν ἀγαθὸν καὶ κακὸν ὁμοίως, ἴσως δὲ καὶ μᾶλλον τὸν κακόν;

ΚΑΛ. Ναί.

ΣΩ. Οὐκοῦν ὁμοίως γίγνεται κακὸς καὶ ἀγαθὸς τῷ ἀγαθῷ ἢ καὶ μᾶλλον ἀγα*θὸς ὁ κακός; οὐ ταῦτα ξυμβαίνει καὶ τὰ πρότερα ἐκεῖνα, ἐάν τις ταὐτὰ φῇ ἡδέα τε καὶ ἀγαθὰ εἶναι; οὐ ταῦτα ἀνάγκη, ὦ Καλλίκλεις; B

ΚΑΛ. Πάλαι τοί σου ἀκροῶμαι, ὦ Σώκρατες, καθομολογῶν, ἐνθυμούμενος ὅτι, κἂν παίζων τίς σοι ἐνδῷ ὁτιοῦν, τούτου ἄσμενος ἔχει ὥσπερ τὰ μειράκια. ὡς δὴ σὺ οἴει ἐμὲ ἢ καὶ ἄλλον ὁντινοῦν ἀνθρώπων οὐχ ἡγεῖσθαι τὰς μὲν βελτίους ἡδονάς, τὰς δὲ χείρους;

ΣΩ. Ἰοὺ ἰού, ὦ Καλλίκλεις, ὡς πανοῦργος εἶ καί * μοι ὥσπερ παιδὶ χρῇ, τοτὲ μὲν ταῦτα φάσκων οὕτως ἔχειν, τοτὲ δὲ ἑτέρως, ἐξαπατῶν με! καίτοι οὐκ ᾤμην γε κατ' ἀρχὰς ὑπὸ σοῦ ἑκόντος εἶναι ἐξαπατηθήσεσθαι, ὡς ὄντος φίλου· νῦν δὲ ἐψεύσθην καί, ὡς ἔοικεν, ἀνάγκη μοι κατὰ τὸν παλαιὸν λόγον τὸ παρὸν εὖ ποιεῖν καὶ τοῦτο δέχεσθαι τὸ διδόμενον παρὰ σοῦ. Ἔστι δὲ δή, ὡς ἔοικεν, ὃ νῦν λέγεις, ὅτι ἡδοναί τινές εἰσιν αἳ μὲν ἀγαθαί, αἳ δὲ κακαί· ἦ γάρ; C

ΚΑΛ. Ναί.

ΣΩ. Ἆρ' οὖν ἀγαθαὶ μὲν αἱ ὠφέ*λιμοι, κακαὶ δὲ αἱ βλαβεραί; D

Cal. Ego vero.

So. Conclude iam communiter mecum, quid nobis ſequatur ex his conceſſis; enimvero bis et ter dicunt pulchrum eſſe pulchra dicere et perſcrutari. Bonum eſſe dicimus, qui prudens ac fortis ſit; nonne?

Cal. Ita.

So. Malum vero, qui imprudens et timidus?

Cal. Sane quidem.

So. Bonum porro eum qui gaudeat?

Cal. Ita.

So. Malum vero qui doleat?

Cal. Neceſſe eſt.

So. Dolere autem et gaudere bonum et malum aequaliter, fortaſſe magis etiam malum?

Cal. Ita.

So. Nonne igitur aequalis exſiſtit malus et bonus bono vel magis etiam bonus is qui malus eſt? nonne et haec sequuntur et priora illa, ſi quis eadem dicit iucunda et bona eſſe? nonne hoc neceſſe eſt, Callicle?

Cal. Iam dudum auſculto, Socrate, et concedo, mecum reputans, te, etiam ſi quis ludens tibi det aliquid, cupide hoc arripere ſicut pueros. putasne ſcilicet me et alium quemvis hominum non exiſtimare alias voluptates meliores, alias peiores?

So. Heu heu, Callicle, quam vafer es meque ut puerum tractas, modo dicens haec ita ſe habere, modo aliter, ut me decipias! quamquam non putabam initio te ultro me decepturum eſſe, quippe mihi amicum; nunc vero animus me fefellit et, ut patet, oportet me, veteri proverbio, id quod adeſt bene collocare et hoc accipere quod a te datur. Eſt vero, ut perſpicitur, quod nunc dicis hoc: voluptates eſſe alias bonas, alias malas; nonne?

Cal. Ita.

So. Num bonae ſunt utiles, malae vero perniciosae?

ΚΑΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Ὠφέλιμοι δέ γε αἱ ἀγαθόν τι ποιοῦσαι, κακαὶ δὲ αἱ κακόν τι;

ΚΑΛ. Φημί.

ΣΩ. Ἆρ' οὖν τὰς τοιάςδε λέγεις, οἷον κατὰ τὸ σῶμα ἃς νῦν δὴ ἐλέγομεν ἐν τῷ ἐσθίειν καὶ πίνειν ἡδονάς, εἰ ἄρα τούτων αἱ μὲν ὑγίειαν ποιοῦσιν ἐν τῷ σώματι ἢ ἰσχὺν ἢ ἄλλην τινὰ ἀρετὴν τοῦ σώματος, αὗται μὲν ἀγαθαί, αἱ δὲ τἀναντία τούτων, κακαί;

ΚΑΛ. Πάνυ γε.

* ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ λῦπαι ὡςαύτως αἱ μὲν χρησταί εἰσιν, αἱ δὲ πονηραί; E

ΚΑΛ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΣΩ. Οὐκοῦν τὰς μὲν χρηστὰς καὶ ἡδονὰς καὶ λύπας καὶ αἱρετέον ἐστὶ καὶ πρακτέον;

ΚΑΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Τὰς δὲ πονηρὰς οὔ;

ΚΑΛ. Δῆλον δή.

ΣΩ. Ἕνεκα γάρ που τῶν ἀγαθῶν ἅπαντα ἡμῖν ἔδοξε πρακτέον εἶναι, εἰ μνημονεύεις, ἐμοί τε καὶ Πώλῳ. Ἆρα καὶ σοὶ ξυνδοκεῖ οὕτω, τέλος εἶναι ἁπασῶν τῶν πράξεων τὸ ἀγαθόν, καὶ ἐκείνου ἕνεκεν δεῖν πάντα τἄλλα πράττεσθαι, ἀλλ' οὐκ ἐκεῖ*νο τῶν ἄλλων; ξύμψηφος ἡμῖν εἶ καὶ 500 σὺ ἐκ τρίτων;

ΚΑΛ. Ἔγωγε.

ΣΩ. Τῶν ἀγαθῶν ἄρα ἕνεκα δεῖ καὶ τἄλλα καὶ τὰ ἡδέα πράττειν, ἀλλ' οὐ τἀγαθὰ τῶν ἡδέων.

ΚΑΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Ἆρ' οὖν παντὸς ἀνδρός ἐστιν ἐκλέξασθαι ποῖα ἀγαθὰ τῶν ἡδέων ἐστὶ καὶ ὁποῖα κακά, ἢ τεχνικοῦ δεῖ εἰς ἕκαστον;

ΚΑΛ. Τεχνικοῦ.

ΣΩ. Ἀναμνησθῶμεν δὴ ὧν αὖ ἐγὼ πρὸς Πῶλον καὶ Γοργίαν ἐτύγχανον λέγων. ἔλεγον γάρ, εἰ μνημονεύεις, ὅτι εἶεν παρα*σκευαὶ αἱ μὲν μέχρι ἡδονῆς, αὐτὸ τοῦτο μόνον B

Cal. Sane quidem.

So. Utiles autem quae boni quid efficiunt, et malae, quae mali quid procreant?

Cal. Aio.

So. Num igitur huiusmodi voluptates dicis, velut in corpore quas modo memoravimus edendi et bibendi voluptates: si videlicet earum aliae sanitatem corpori concilient vel robur vel aliam quampiam virtutem corporis efficiant, has esse bonas, et quae illorum contraria, malas?

Cal. Sane quidem.

So. Nonne etiam dolores eadem ratione partim prosunt partim nocent?

Cal. Quippini?

So. Nonne utiles et voluptates et dolores eligi atque effici oportet?

Cal. Sane quidem.

So. Perniciosa vero reiici?

Cal. Non est dubium.

So. Enimvero bonorum causa omnia nobis visum est faciunda esse, si recordaris, mihi et Polo. Num etiam tibi ita videtur, finem esse omnium quae faciamus bonum et huius causa oportere reliqua omnia fieri, non hoc reliquorum causa? tune quoque in sententiam nostram discedis tertius?

Cal. Ego vero.

So. Bonorum igitur causa quum cetera tum iucunda facienda sunt, non bona iucundorum causa.

Cal. Sane quidem.

So. Numquid cuiusvis viri est eligere, quae bona sint ex iucundis et quae mala, an artifice opus est ad unumquodque?

Cal. Artifice.

So. Recordemur igitur quae item ego Polo et Gorgiae dixi; dixi enim, si meministi, esse instituta, quorum alia ad voluptatem pertinuerent, hoc ipsum tantum

παρασκευάζουσαι, ἀγνοοῦσαι δὲ τὸ βέλτιον καὶ τὸ χεῖρον, αἱ δὲ γιγνώσκουσαι ὅ τί τε ἀγαθὸν καὶ ὅ τι κακόν· καὶ ἐτίθην τῶν μὲν περὶ τὰς ἡδονὰς τὴν μαγειρικὴν κατὰ τὸ σῶμα ἐμπειρίαν, ἀλλ' οὐ τέχνην, τῶν δὲ περὶ τὸ ἀγαθὸν τὴν ἰατρικὴν τέχνην. Καὶ πρὸς Φιλίου, ὦ Καλλίκλεις, μήτε αὐτὸς οἴου δεῖν πρὸς ἐμὲ παίζειν μηδ' ὅ τι ἂν τύχῃς παρὰ τὰ δοκοῦντα ἀποκρίνου, μήτ' αὖ τὰ παρ' ἐμοῦ οὕτως ἀπο*δέχου ὡς παίζοντος. ὁρᾷς γὰρ ὅτι περὶ τούτου C
ἡμῖν εἰσὶν οἱ λόγοι, οὗ τί ἂν μᾶλλον σπουδάσειέ τις καὶ σμικρὸν νοῦν ἔχων ἄνθρωπος, ἢ τοῦτο, ὅντινα χρὴ τρόπον ζῆν, πότερον ἐπὶ ὃν σὺ παρακαλεῖς ἐμέ, τὰ τοῦ ἀνδρὸς δὴ ταῦτα πράττοντα λέγοντά τε ἐν τῷ δήμῳ καὶ ῥητορικὴν ἀσκοῦντα καὶ πολιτευόμενον τοῦτον τὸν τρόπον ὃν ὑμεῖς νῦν πολιτεύεσθε, ἢ ἐπὶ τόνδε τὸν βίον τὸν ἐν φιλοσοφίᾳ, καὶ τί ποτ' ἐστὶν οὗτος ἐκείνου διαφέρων. Ἴσως οὖν βέλτιστόν ἐστιν, ὡς ἄρτι ἐγὼ ἐπεχείρη*σα, διαι- D
ρεῖσθαι, διελομένους δὲ καὶ ὁμολογήσαντας ἀλλήλοις, εἰ ἔστι τούτω διττὼ τὼ βίω, σκέψασθαι τί τε διαφέρετον ἀλλήλοιν καὶ ὁπότερον βιωτέον αὐτοῖν. Ἴσως οὖν οὔπω οἶσθα τί λέγω.

ΚΑΛ. Οὐ δῆτα.

ΣΩ. Ἀλλ' ἐγώ σοι σαφέστερον ἐρῶ. ἐπειδὴ ὡμολογήκαμεν ἐγώ τε καὶ σὺ εἶναι μέν τι ἀγαθόν, εἶναι δέ τι ἡδύ, ἕτερον δὲ τὸ ἡδὺ τοῦ ἀγαθοῦ, ἑκατέρου δὲ αὐτοῖν μελέτην τινὰ εἶναι καὶ παρασκευὴν τῆς κτήσεως, τὴν μὲν τοῦ ἡδέος θήραν, τὴν δὲ τοῦ ἀγαθοῦ· αὐ*τὸ δὲ *) μοι E
τοῦτο πρῶτον ἢ ξύμφαθι ἢ μὴ ξυμφῇς.

ΚΑΛ. Οὕτω φημί.

ΣΩ. Ἴθι δή, ἃ καὶ πρὸς τούσδε ἐγὼ ἔλεγον, διομολόγησαί μοι, εἰ ἄρα σοι ἔδοξα τότε ἀληθῆ λέγειν. Ἔλεγον δήπου **) ὅτι ἡ μὲν ὀψοποιϊκὴ οὔ μοι δοκεῖ τέχνη εἶναι, ἀλλ' ἐμπειρία, ἡ δ' ἰατρική, λέγων * ὅτι ἡ μὲν τούτου οὗ 501

*) γρ. δή.
**) γρ. δέ που.

instituentia, ignorantia vero melius et peius, alia autem cognoscerent, quid bonum et quid malum esset; atque retuli in ista quae ad voluptates spectarent easque corporis, coquinariam peritiam, non artem, in ea vero, quae boni rationem haberent, medicinam artem. Et per amicitiae praesidem, Callicle, neque ipse existima oportere te mecum iocari, nec, quicquid est, praeter sententiam tuam responde, neque rursus ea quae dico ita accipe quasi iocer. vides enim de hoc nobis susceptam esse orationem, quo quid erit, ad quod magis omne studium conferat homo vel parum intelligens? nimirum de hoc, qua oporteat ratione vivi, utrum ea, ad quam tu me excitas, ut viri scilicet res illas geram, apud populum dicam, rhetoricam factitem et in res civilis incumbam hoc modo, quo vos nunc incumbitis, an hac, ad quam philosophia cohortatur, et quid tandem inter hanc et illam differat. Fortasse igitur optimum est, ut modo institui, distinguere, et postquam distinximus interque nos convenimus, num bina haec sint vitae genera, anquirere quomodo differant inter se et utrum nos sequi oporteat. Fortasse autem nondum intelligis quid dicam.

Cal. Nondum vero.

So. Itaque clarius tibi dicam. quum concesserimus ego et tu, esse aliquod bonum, esse etiam aliquod iucundum, diversum autem iucundum a bono, et utriusque studium quoddam et institutum esse quo acquirantur, unum quod iucundum sectetur, alterum quod bonum: hoc ipsum vero primum vel dic vel nega.

Cal. Ita dico.

So. Age dum, de eis quae hisce quoque dixi, mecum conveni, num tibi visus sim vera dicere. dixi enim coquinariam non mihi videri artem esse, sed peritiam, medicinam vero artem esse, ponens hanc eius quod

θεραπεύει καὶ τὴν φύσιν ἔσκεπται καὶ τὴν αἰτίαν ὧν πράττει, καὶ λόγον ἔχει τούτων ἑκάστου δοῦναι, ἡ ἰατρική, ἡ δ' ἑτέρα τῆς ἡδονῆς, πρὸς ἣν ἡ θεραπεία αὐτῇ ἐστὶν ἅπασα, κομιδῇ ἀτέχνως ἐπ' αὐτὴν ἔρχεται, οὔτε τι τὴν φύσιν σκεψαμένη τῆς ἡδονῆς οὔτε τὴν αἰτίαν, ἄλογός τε παντάπασιν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, οὐδὲν διαριθμησαμένη, τριβῇ καὶ ἐμπειρίᾳ, μνήμην *) μόνον σωζομένη τοῦ εἰωθότος γίγνεσθαι, ᾧ δὴ καὶ πο*ρίζεται τὰς ἡδονάς. Ταῦτ' οὖν πρῶτον σκόπει εἰ δοκεῖ σοι ἱκανῶς λέγεσθαι, καὶ εἶναί τινες καὶ περὶ B
τὴν **) ψυχὴν τοιαῦται ἄλλαι πραγματεῖαι, αἱ μὲν τεχνικαί, προμήθειάν τινα ἔχουσαι τοῦ βελτίστου περὶ τὴν ψυχήν, αἱ δὲ τούτου μὲν ὀλιγωροῦσαι, ἐσκεμμέναι δ' αὖ, ὥσπερ ἐκεῖ, τὴν ἡδονὴν μόνον τῆς ψυχῆς, τίνα ἂν αὐτῇ τρόπον γίγνοιτο, ἥτις δὲ ἢ βελτίων ἢ χείρων τῶν ἡδονῶν, οὔτε σκοπούμεναι, οὔτε μέλον αὐταῖς ἄλλο ἢ χαρίζεσθαι μόνον, * εἴτε βέλτιον εἴτε χεῖρον. ἐμοὶ μὲν γάρ, ὦ Καλ- C
λίκλεις, δοκοῦσί τε εἶναι, καὶ ἔγωγέ φημι τὸ τοιοῦτον κολακείαν εἶναι καὶ περὶ σῶμα καὶ περὶ ψυχὴν καὶ περὶ ἄλλο, ὅτου ἄν τις τὴν ἡδονὴν θεραπεύῃ ἀσκέπτως ἔχων τοῦ ἀμείνονός τε καὶ τοῦ χείρονος· σὺ δὲ δὴ πότερον ξυγκατατίθεσαι ἡμῖν περὶ τούτων τὴν αὐτὴν δόξαν ἢ ἀντιφής;

ΚΑΛ. Οὐκ ἔγωγε, ἀλλὰ ξυγχωρῶ, ἵνα σοι καὶ περανθῇ ὁ λόγος καὶ Γοργίᾳ τῷδε χαρίσωμαι.

ΣΩ. Πότε*ρον δὲ περὶ μὲν μίαν ψυχήν ἐστι τοῦτο, D
περὶ δὲ δύο καὶ πολλὰς οὐκ ἔστιν;

ΚΑΛ. Οὔκ, ἀλλὰ καὶ περὶ δύο καὶ περὶ πολλάς.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ ἀθρόαις ἅμα χαρίζεσθαι ἔστι μηδὲν σκοπούμενον τὸ βέλτιστον;

ΚΑΛ. Οἶμαι ἔγωγε.

ΣΩ. Ἔχεις οὖν εἰπεῖν αἵτινές εἰσιν αἱ ἐπιτηδεύσεις αἳ τοῦτο ποιοῦσαι; μᾶλλον δέ, εἰ βούλει, ἐμοῦ ἐρωτῶντος, ἣ μὲν ἄν σοι δοκῇ τούτων εἶναι, φαθί, ἣ δ' ἂν μή,

---

*) γρ. μνήμῃ.
**) γρ. περὶ ψυχήν.

curaret et naturam perſpectam habere et cauſam, cur quodque faceret, et rationem poſſe cuiusque rei reddere, medicinam videlicet, alteram vero ad voluptatem, in qua omnis eius cura verſaretur, ſine ulla arte aggredi, quippe quae neque naturam voluptatis perſpectam haberet neque cauſam, rationisque expers et nihil propemodum dinumerans peritia et exercitatio eſſet, memoriam tantum conſervans eorum quae fieri ſolerent, quibus quidem etiam pararet voluptates. Haec igitur primum vide num tibi ſatisfaciant et alia quaedam cenſeas eſſe etiam ad animum ſpectantia huiusmodi ſtudia, alia artificioſa, quae proſpiciant animi commodo, alia hoc parum curantia, itemque, ut ibi, ad voluptatem tantum animi ſpectantia quomodo haec exſiſtat, id vero, quae melior ſit e voluptatibus quaeve peior, non reſpicientia, quippe quibus nihil aliud propoſitum ſit niſi gratificari tantum, ſive bonum id ſit ſive malum. mihi enim, Callicle, et videntur haec eſſe et arbitror equidem hoc eſſe adulationem et in corpus et in animum et in quodcumque aliud, cuius quisquam voluptatem curet, non laborans de bono et malo; tu vero utrum in eandem ac nos ſententiam de his deſcendis, an contra dicis?

Cal. Non contra dico, ſed concedo, quo ſcilicet ſermo tibi ad exitum perveniat et Gorgiae huic gratificer.

So. Utrum uni animo hoc facere licet, duobus autem vel pluribus non licet?

Cal. Non ita, ſed duobus quoque et pluribus.

So. Nonne multis ſimul gratificari licet, nulla eius quod optimum eſt ratione habita?

Cal. Arbitror equidem.

So. Habesne iam dicere quae ſint illa ſtudia quae hoc efficiant? vel potius, ſi vis, me interrogante, quodcumque tibi videtur in haec referendum eſſe, dic, quod-

μὴ φαθί. Πρῶτον δὲ σκεψώμεθα τὴν αὐλητι*κήν. οὐ δοκεῖ E σοι τοιαύτη τις εἶναι, ὦ Καλλίκλεις, τὴν ἡδονὴν ἡμῶν μόνον διώκειν, ἄλλο δ' οὐδὲν φροντίζειν;

ΚΑΛ. Ἔμοιγε δοκεῖ.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ αἱ τοιαίδε ἅπασαι, οἷον ἡ κιθαριστικὴ ἡ ἐν τοῖς ἀγῶσιν;

ΚΑΛ. Ναί.

ΣΩ. Τί δὲ ἡ τῶν χορῶν διδασκαλία καὶ ἡ τῶν διθυράμβων ποίησις; οὐ τοιαύτη τίς σοι καταφαίνεται; ἢ ἡγεῖ τι φροντίζειν Κινησίαν τὸν Μέλητος, ὅπως ἐρεῖ τι τοιοῦτον, ὅθεν ἂν οἱ ἀκούοντες βελτίους γίγνοιντο, ἢ ὅ τι μέλλει χαριεῖσθαι * τῷ ὄχλῳ τῶν θεατῶν; 502

ΚΑΛ. Δῆλον δὴ τοῦτό γε, ὦ Σώκρατες, Κινησίου γε πέρι.

ΣΩ. Τί δὲ ὁ πατὴρ αὐτοῦ Μέλης; ἢ πρὸς τὸ βέλτιστον βλέπων ἐδόκει σοι κιθαρῳδεῖν; ἢ ἐκεῖνος μὲν οὐδὲ πρὸς τὸ ἥδιστον; ἠνία γὰρ ᾄδων τοὺς θεατάς. ἀλλὰ δὴ σκόπει· οὐχὶ ἥ τε κιθαρῳδικὴ δοκεῖ σοι πᾶσα καὶ ἡ τῶν διθυράμβων ποίησις ἡδονῆς χάριν εὑρῆσθαι;

ΚΑΛ. Ἔμοιγε.

ΣΩ. Τί δὲ δὴ ἡ σεμνὴ αὕτη καὶ θαυ*μαστή, ἡ τῆς B τραγῳδίας ποίησις; ἐφ' ᾧ ἐσπούδακε; πότερόν ἐστιν αὐτῆς τὸ ἐπιχείρημα καὶ ἡ σπουδὴ [ὡς σοὶ δοκεῖ] χαρίζεσθαι τοῖς θεαταῖς μόνον, ἢ καὶ διαμάχεσθαι, ἐάν τι αὐτοῖς ἡδὺ μὲν ᾖ καὶ κεχαρισμένον, πονηρὸν δέ, ὅπως τοῦτο μὲν μὴ ἐρεῖ, εἰ δέ τι τυγχάνει ἀηδὲς καὶ ὠφέλιμον, τοῦτο δὲ καὶ λέξει καὶ ᾄσεται, ἐάν τε χαίρωσιν ἐάν τε μή; ποτέρως σοι δοκεῖ παρεσκευάσθαι ἡ τῶν τραγῳδιῶν ποίησις;

ΚΑΛ. Δῆλον δὴ τοῦτό γε, ὦ Σώκρατες, ὅτι πρὸς *τὴν ἡδονὴν μᾶλλον ὥρμηται καὶ τὸ χαρίζεσθαι τοῖς C θεαταῖς.

ΣΩ. Οὐκοῦν τὸ τοιοῦτον, ὦ Καλλίκλεις, ἔφαμεν νῦν δὴ κολακείαν εἶναι;

cumque non videtur, nega. Primum videamus tibiam inflandi artem. nonne videtur tibi talis esse, Callicle, quae voluptatem nostram tantum sectetur, nec aliud quid respiciat?

Cal. Mihi quidem videtur.

So. Nonne etiam omnes huiusmodi artes, veluti citharam pulsandi ars in certaminibus?

Cal. Ita.

So. Quid chororum institutio et dithyrambica poesis? nonne talis tibi videtur? an putas curare Cinesiam Meletis filium, ut talia dicat, quibus audientes meliores exsistant, an quibus gratificari possit turbae spectatorum?

Cal. Dubitari id quidem nequit, Socrate, certe de Cinesia.

So. Quid pater illius Meles? num optimi ratione habita visus tibi est ad citharae modos canere? an ille ne iucunditatis quidem rationem habuit? offendebat enim canens auditores. attamen vide: nonne citharoedica ars universa et dithyrambica poesis tibi videntur voluptatis causa inventae esse?

Cal. Mihi vero.

So. Quid augusta illa et admirabilis ars, tragica poesis? in quid incumbit? utrum eius inceptum et studium hoc est, ut gratificetur tantum spectatoribus, an etiam hoc contendit, ut, si quid his iucundum quidem sit atque gratum, sed nocens, hoc non proferat, sin autem aliquid iniucundum, at utile sit, hoc et dicat et canat, sive gaudeant illi sive non gaudeant? utro tibi videtur modo comparata esse tragica poesis?

Cal. Perspicuum hoc quidem est, Socrate, eam ad voluptatem magis tendere et eo, ut gratificetur spectatoribus.

So. Nonne hoc, Callicle, diximus modo adulationem esse?

ΚΑΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Φέρε δή, εἴ τις περιέλοιτο τῆς ποιήσεως πάσης τό τε μέλος καὶ τὸν ῥυθμὸν καὶ τὸ μέτρον, ἄλλο τι λόγοι γίγνονται τὸ λειπόμενον;

ΚΑΛ. Ἀνάγκη.

ΣΩ. Οὐκοῦν πρὸς πολὺν ὄχλον καὶ δῆμον οὗτοι λέγονται οἱ λόγοι;

ΚΑΛ. Φημί.

ΣΩ. Δημηγορία ἄρα τίς ἐστιν ἡ * ποιητική. D

ΚΑΛ. Φαίνεται.

ΣΩ. Οὐκοῦν ῥητορικὴ *) δημηγορία ἂν εἴη· ἢ οὐ ῥητορεύειν δοκοῦσί σοι οἱ ποιηταὶ ἐν τοῖς θεάτροις;

ΚΑΛ. Ἔμοιγε.

ΣΩ. Νῦν ἄρα ἡμεῖς εὑρήκαμεν ῥητορικήν τινα πρὸς δῆμον τοιοῦτον οἷον παίδων τε ὁμοῦ καὶ γυναικῶν καὶ ἀνδρῶν, καὶ δούλων καὶ ἐλευθέρων, ἣν οὐ πάνυ ἀγάμεθα· κολακικὴν γὰρ αὐτήν φαμεν εἶναι.

ΚΑΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Εἶεν, τί δὲ ἡ πρὸς τὸν Ἀθηναίων δῆμον ῥητορικὴ καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς ἐν ταῖς πό*λεσι δήμους τοὺς τῶν E ἐλευθέρων ἀνδρῶν, τί ποτε ἡμῖν αὕτη ἐστί; πότερόν σοι δοκοῦσι πρὸς τὸ βέλτιστον ἀεὶ λέγειν οἱ ῥήτορες, τούτου στοχαζόμενοι ὅπως οἱ πολῖται ὡς βέλτιστοι ἔσονται διὰ τοὺς αὐτῶν λόγους, ἢ καὶ οὗτοι πρὸς τὸ χαρίζεσθαι τοῖς πολίταις ὡρμημένοι καὶ ἕνεκα τοῦ ἰδίου τοῦ αὐτῶν ὀλιγωροῦντες τοῦ κοινοῦ ὥσπερ παισὶ προσομιλοῦσι τοῖς δήμοις, χαρίζεσθαι αὐτοῖς πειρώμενοι μόνον, εἰ δέ γε βελτίους ἔσονται ἢ χείρους διὰ ταῦτ᾽, * οὐδὲν φροντίζουσιν; 503

ΚΑΛ. Οὐχ ἁπλοῦν ἔτι τοῦτο ἐρωτᾷς· εἰσὶ μὲν γὰρ οἳ κηδόμενοι τῶν πολιτῶν λέγουσιν ἃ λέγουσιν, εἰσὶ δὲ καὶ οἵους σὺ λέγεις.

ΣΩ. Ἐξαρκεῖ. εἰ γὰρ καὶ τοῦτό ἐστι διπλοῦν, τὸ μὲν ἕτερόν που τούτου κολακεία ἂν εἴη καὶ αἰσχρὰ δημηγορία, τὸ δ᾽ ἕτερον καλόν, τὸ παρασκευάζειν ὅπως ὡς βέλτισται

---

*) γρ. ἡ ῥητορική.

Cal. Sane quidem.

So. Age dum, fi quis eximat e poefi univerfa modos, numerum et verfus, nonne orationes erunt id quod relinquitur?

Cal. Neceffe eft.

So. Nonne apud multam turbam et populum hae dicuntur orationes?

Cal. Aio.

So. Concionandi ergo ars quaedam eft poetica.

Cal. Patet.

So. Itaque oratoria erit ars concionandi; annon orare tibi videntur poetae in theatris?

Cal. Mihi vero.

So. Nunc igitur reperimus orandi aliquam artem apud eiusmodi populum qui pueris fimul et mulieribus et viris conftet, tum fervis tum liberis, quam non valde probamus; adulari enim eam dicimus.

Cal. Sane quidem.

So. Iam vero rhetorica illa apud Athenienfium populum ceterosque in civitatibus populos liberorum virorum, quid tandem nobis haec eft? utrum tibi videntur optimi cuiusque caufa dicere rhetores, fpectantes ut cives quam optimi exfiftant fuis orationibus, an etiam hi id contendunt, ut gratificentur civibus, et propter fuum proprium commodum parum curantes commune ut pueros tractant populos, gratificari tantum iis conantes, de hoc autem, num meliores futuri fint an peiores per haec, nihil laborantes?

Cal. Iam hoc non eft fimplex quod quaeris; funt enim qui profpicientes civibus dicant quae dicant, funt vero etiam tales quales tu dicis.

So. Satis eft. nam etiamfi hoc eft duplex, unum tamen eius adulatio erit turpisque concionandi ratio, alterum vero pulchrum, nempe hoc efficere ut quam

ἔσονται τῶν πολιτῶν αἱ ψυχαί, καὶ ἀεὶ διαμάχεσθαι λέγοντα τὰ βέλτιστα, εἴτε ἡδίω εἴτε ἀηδέστερα ἔσται τοῖς ἀκού-ου*σιν. ἀλλ' οὐ πώποτε σὺ ταύτην εἶδες τὴν ῥητορικήν· B ἢ εἴ τινα ἔχεις τῶν ῥητόρων τοιοῦτον εἰπεῖν, τί οὐχὶ καὶ ἐμοὶ αὐτὸν ἔφρασας τίς ἐστιν;

ΚΑΛ. Ἀλλὰ μὰ Δί' οὐκ ἔχω ἔγωγέ σοι εἰπεῖν τῶν γε νῦν ῥητόρων οὐδένα.

ΣΩ. Τί δέ; τῶν παλαιῶν ἔχεις τιν' εἰπεῖν δι' ὅντινα αἰτίαν ἔχουσιν Ἀθηναῖοι βελτίους γεγονέναι, ἐπειδὴ ἐκεῖνος ἤρξατο δημηγορεῖν, ἐν τῷ πρόσθεν χρόνῳ χείρους ὄντες; ἐγὼ μὲν γὰρ * οὐκ οἶδα τίς ἐστιν οὗτος. C

ΚΑΛ. Τί δέ; Θεμιστοκλέα οὐκ ἀκούεις ἄνδρα ἀγαθὸν γεγονότα καὶ Κίμωνα καὶ Μιλτιάδην καὶ Περικλέα τουτονὶ τὸν νεωστὶ τετελευτηκότα, οὗ καὶ σὺ ἀκήκοας;

ΣΩ. Εἰ ἔστι γε, ὦ Καλλίκλεις, ἣν πρότερον σὺ ἔλεγες ἀρετήν, ἀληθής, τὸ τὰς ἐπιθυμίας ἀποπιμπλάναι καὶ τὰς αὑτοῦ καὶ τὰς τῶν ἄλλων· εἰ δὲ μὴ τοῦτο, ἀλλ' ὅπερ ἐν τῷ ὑστέρῳ λόγῳ ἠναγκάσθημεν ἡμεῖς ὁμολογεῖν, ὅτι αἳ μὲν τῶν ἐπιθυμιῶν πληρούμεναι βελτίω ποιοῦσι τὸν ἄν-*θρωπον, ταύτας μὲν ἀποτελεῖν, αἳ δὲ χείρω, μή· τούτου D δὲ τέχνη τις εἶναι *)· τοιοῦτον ἄνδρα τούτων τινὰ γεγονέναι ἔχεις εἰπεῖν;

ΚΑΛ. Οὐκ ἔχω ἔγωγε πῶς εἴπω.

ΣΩ. Ἀλλ' ἐὰν ζητῇς καλῶς, εὑρήσεις. ἴδωμεν δὴ οὑτωσὶ ἀτρέμα σκοπούμενοι εἴ τις τούτων τοιοῦτος γέγονε. φέρε γάρ, ὁ ἀγαθὸς ἀνὴρ καὶ ἐπὶ τὸ βέλτιστον λέγων ἃ ἂν λέγῃ ἄλλο τι * οὐκ εἰκῇ ἐρεῖ, ἀλλ' ἀποβλέπων πρός τι; E ὥσπερ καὶ οἱ ἄλλοι πάντες δημιουργοί, βλέποντες πρὸς τὸ ἑαυτῶν ἔργον ἕκαστος, οὐκ εἰκῇ ἐκλεγόμενος προσφέρει ἃ προσφέρει πρὸς τὸ ἔργον τὸ αὑτοῦ, ἀλλ' ὅπως ἂν εἶδός τι αὐτῷ σχῇ τοῦτο ὃ ἐργάζεται. οἷον εἰ βούλει ἰδεῖν τοὺς ζωγράφους, τοὺς οἰκοδόμους, τοὺς ναυπηγούς, τοὺς ἄλλους πάντας δημιουργούς, ὅντινα βούλει αὐτῶν, ὡς εἰς τάξιν τινὰ ἕκαστος ἕκαστον τίθησιν ὃ ἂν τιθῇ, καὶ προσ-

*) fs. τοῦτο δὲ τέχνης εἶναι.

optimi exsistant civium animi semperque id contendere ut dicat optima, sive iucunda sive iniucunda sint audientibus. at numquam tu hanc vidisti rhetoricam, vel si quem potes rhetorum dicere qui talis sit, quin tu mihi quoque dicis quis sit?

Cal. At mehercule non possum equidem tibi dicere aliquem de his qui nunc sunt rhetoribus.

So. Quid? de priscis num habes aliquem dicere, per quem dici possint Athenienses meliores facti esse, postquam incepisset concionari, quum antea peiores fuissent? equidem nescio quis sit hic.

Cal. Quid? Themistoclem nonne audisti virum bonum fuisse et Cimonem et Miltiadem et Periclem illum non ita pridem mortuum, quem tu quoque audisti?

So. Sane quidem, si, Callicle, quam tu prius dixisti virtutem, haec vera est: cupiditates explere et suas et ceterorum; sin non hoc est, sed id, quod in posteriore sermone coacti sumus concedere, eis videlicet cupiditatibus, quibus expletis meliores exsistant homines, satisfacere, quibus autem deteriores, his non indulgere, idque artis esse opus: num eiusmodi virum de his aliquem fuisse potes dicere?

Cal. Non habeo equidem quid dicam.

So. At si quaeras pulchre, invenies. videamus igitur sic placide perpendentes, an quis horum talis fuerit. age enim, vir bonus et optimi causa dicens quae dicit nonne verba faciet haud temere, sed respiciens aliquid? quemadmodum etiam reliqui opifices omnes, suum quisque opus respiciens, non temere sumentes adhibent quicquid adhibent operi suo, sed hoc consilio, ut formam aliquam habeat id quod fabricantur. si exempli causa considerare vis pictores, architectos, navium fabricatores, quemcumque alium volueris opificem, quomodo ordine quodam quisque quidque ponat eorum

αναγκάζει τὸ ἕτερον τῷ ἑτέρῳ πρέπον τε εἶναι καὶ ἁρμόττειν, ἕως * ἂν τὸ ἅπαν ξυστήσηται τεταγμένον τε καὶ κε- 504
κοσμημένον πρᾶγμα· καὶ οἵ τε δὴ ἄλλοι δημιουργοὶ καὶ οὓς νῦν δὴ ἐλέγομεν, οἱ περὶ τὸ σῶμα παιδοτρίβαι τε καὶ ἰατροί, κοσμοῦσί που τὸ σῶμα καὶ ξυντάττουσιν. ὁμολογοῦμεν οὕτω τοῦτ' ἔχειν ἢ οὔ;

ΚΑΛ. Ἔστω τοῦτο οὕτως.

ΣΩ. Τάξεως ἄρα καὶ κόσμου τυχοῦσα οἰκία χρηστὴ ἂν εἴη, ἀταξίας δὲ μοχθηρά;

ΚΑΛ. Φημί.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ πλοῖον ὡσαύ*τως; B

ΚΑΛ. Ναί.

ΣΩ. Καὶ μὴν καὶ τὰ σώματά φαμεν τὰ ἡμέτερα;

ΚΑΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Τί δ'; ἡ ψυχὴ ἀταξίας τυχοῦσα ἔσται χρηστή, ἢ τάξεώς τε καὶ κόσμου τινός;

ΚΑΛ. Ἀνάγκη ἐκ τῶν ἔμπροσθεν καὶ τοῦτο ξυνομολογεῖν.

ΣΩ. Τί οὖν ὄνομά ἐστιν ἐν τῷ σώματι τῷ ἐκ τῆς τάξεώς τε καὶ τοῦ κόσμου γιγνομένῳ;

ΚΑΛ. Ὑγίειαν καὶ ἰσχὺν ἴσως λέγεις.

ΣΩ. Ἔγωγε. τί δὲ αὖ τῷ ἐν τῇ ψυ*χῇ ἐγγιγνομένῳ C
ἐκ τῆς τάξεως καὶ τοῦ κόσμου; πειρῶ εὑρεῖν καὶ εἰπεῖν ὥσπερ ἐκείνῳ τὸ ὄνομα.

ΚΑΛ. Τί δὲ οὐκ αὐτὸς λέγεις, ὦ Σώκρατες;

ΣΩ. Ἀλλ' εἴ σοι ἥδιόν ἐστιν, ἐγὼ ἐρῶ· σὺ δ', ἂν μέν σοι δοκῶ ἐγὼ καλῶς λέγειν, φαθί, εἰ δὲ μή, ἔλεγχε καὶ μὴ ἐπίτρεπε. Ἔμοιγε δοκεῖ ταῖς μὲν τοῦ σώματος τάξεσιν ὄνομα εἶναι ὑγιεινόν, ἐξ οὗ ἐν αὐτῷ ἡ ὑγίεια γίγνεται καὶ ἡ ἄλλη ἀρετὴ τοῦ σώματος. ἔστι ταῦτα ἢ οὐκ ἔστιν;

ΚΑΛ. Ἔστιν.

* ΣΩ. Ταῖς δὲ τῆς ψυχῆς τάξεσί τε καὶ κοσμήσεσι νόμι- D
μόν τε καὶ νόμος, ὅθεν καὶ νόμιμοι γίγνονται καὶ κόσμιοι· ταῦτα δ' ἔστι δικαιοσύνη τε καὶ σωφροσύνη· φῂς ἢ οὔ;

ΚΑΛ. Ἔστω.

quae ponat, cogatque alterum alteri conveniens esse atque congruere, donec universum composuerit ordinatum atque ornatum opus; et quum ceteri opifices tum quos modo memoravimus, in corporis cura versantes palaestrae magistri et medici ornant sane corpus et ordinant. concedimus ita se hoc habere, necne?

Cal. Esto hoc ita.

So. Ordinem igitur et ornatum nacta domus bona erit, ordine vero carens mala?

Cal. Aio.

So. Nonne etiam navigium similiter?

Cal. Ita.

So. Quin etiam corpora dicimus nostra ita habere?

Cal. Sane quidem.

So. Quid? animus num ordine carens bonus erit, an ordinis et ornatus cuiusdam particeps?

Cal. Necesse est e praegressis etiam hoc concedere.

So. Quodnam vero est ei nomen quod in corpore ex ordine et ornatu innascitur?

Cal. Sanitatem et robur, ni fallor, dicis.

So. Ego vero. quodnam autem ei quod in animo innascitur ex ordine et ornatu? conare reperire ac dicere, sicut illius nomen.

Cal. Cur non ipse dicis, Socrate?

So. Immo si tibi magis commodum hoc est, ego dicam, et tu, si tibi videor recte dicere, affirma, sin minus, refelle nec permitte. Mihi quidem videtur cuique corporis ordini nomen esse sani, unde in ipso sanitas exsistat et reliqua virtus corporis. estne hoc ita necne?

Cal. Est ita.

So. Animi vero ordini et ornatui nomen legitimi ac legis, unde etiam legitimi exsistunt et ornati; hae autem sunt iustitia et temperantia; ais necne?

Cal. Esto.

ΣΩ. Οὐκοῦν πρὸς ταῦτα βλέπων ὁ ῥήτωρ ἐκεῖνος ὁ τεχνικός τε καὶ ἀγαθὸς καὶ τοὺς λόγους προσοίσει ταῖς ψυχαῖς οὓς ἂν λέγῃ καὶ τὰς πράξεις ἁπάσας, καὶ δῶρον ἐάν τι διδῷ, δώσει, καὶ ἐάν τι ἀφαιρῆται, ἀφαιρήσεται, πρὸς τοῦτο ἀεὶ τὸν νοῦν ἔχων, ὅπως * ἂν αὐτοῦ τοῖς πο- E
λίταις δικαιοσύνη μὲν ἐν ταῖς ψυχαῖς γίγνηται, ἀδικία δὲ ἀπαλλάττηται, καὶ σωφροσύνη μὲν ἐγγίγνηται, ἀκολασία δὲ ἀπαλλάττηται, καὶ ἡ ἄλλη ἀρετὴ ἐγγίγνηται, κακία δὲ ἀπίῃ; ξυγχωρεῖς ἢ οὔ;

ΚΑΛ. Ξυγχωρῶ.

ΣΩ. Τί γὰρ ὄφελος, ὦ Καλλίκλεις, σώματί γε κάμνοντι καὶ μοχθηρῶς διακειμένῳ σιτία πολλὰ διδόναι καὶ τὰ ἥδιστα ἢ ποτὰ ἢ ἄλλ' ὁτιοῦν, ὃ μὴ ὀνήσει αὐτὸ ἔσθ' ὅτε πλέον ἢ τοὐναντίον, κατά γε τὸν δίκαιον λόγον, καὶ ἔλαττον; ἔστι ταῦτα ἢ οὔ;

* ΚΑΛ. Ἔστω. 505

ΣΩ. Οὐ γάρ, οἶμαι, λυσιτελεῖ μετὰ μοχθηρίας σώματος ζῆν ἀνθρώπῳ· ἀνάγκη γὰρ οὕτω καὶ ζῆν μοχθηρῶς· ἢ οὐχ οὕτως;

ΚΑΛ. Ναί.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ τὰς ἐπιθυμίας ἀποπιμπλάναι, οἷον πεινῶντα φαγεῖν ὅσον βούλεται ἢ διψῶντα πιεῖν, ὑγιαίνοντα μὲν ἐῶσιν οἱ ἰατροὶ ὡς τὰ πολλά, κάμνοντα δέ, ὡς ἔπος εἰπεῖν, οὐδέποτ' ἐῶσιν ἐμπίπλασθαι ὧν ἐπιθυμεῖ; ξυγχωρεῖς τοῦτό γε καὶ σύ;

ΚΑΛ. * Ἔγωγε. B

ΣΩ. Περὶ δὲ ψυχήν, ὦ ἄριστε, οὐχ ὁ αὐτὸς τρόπος; ἕως μὲν ἂν πονηρὰ ᾖ, ἀνόητός τε οὖσα καὶ ἀκόλαστος καὶ ἄδικος καὶ ἀνόσιος, εἴργειν αὐτὴν δεῖ τῶν ἐπιθυμιῶν καὶ μὴ ἐπιτρέπειν ἄλλ' ἄττα ποιεῖν, ἢ ἀφ' ὧν βελτίων ἔσται. φὴς ἢ οὔ;

ΚΑΛ. Φημί.

ΣΩ. Οὕτω γάρ που αὐτῇ ἄμεινον τῇ ψυχῇ.

ΚΑΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Οὐκοῦν τὸ εἴργειν ἐστὶν ἀφ' ὧν ἐπιθυμεῖ κολάζειν;

So. Nonne haec respiciens rhetor ille artificiosus ac bonus et orationes adhibebit animis quascumque dicet et actiones cunctas et donum si quod dat dabit, sin quid adimit, adimet, ad hoc animum semper applicans, ut civibus suis iustitia quidem in mentibus exsistat, iniustitia vero expellatur, et temperantia quidem exsistat, incontinentia vero expellatur, et reliquae quidem virtutes exsistant, pravitas vero discedat? concedis necne?

Cal. Concedo.

So. Quid enim prodest, Callicle, corpori aegroto maleque affecto cibos multos dare et suavissimum vel potum vel aliud quid, quod ipsi interdum non plus proderit quam contrarium, immo, si quaeris, etiam minus? estne hoc ita necne?

Cal. Esto.

So. Neque enim, opinor, conducit cum pravitate corporis vivere homini; nam necesse est ita ipsum quoque prave vivere; an non ita est?

Cal. Ita.

So. Nonne etiam cupiditates explere, velut esurienti edere quantum velit vel sitienti bibere, sano quidem permittunt medici plerumque, aegrotanti vero numquam fere permittunt satiari eis quae concupiverit? concedis hoc etiam tu?

Cal. Ego vero.

So. Animi porro, o bone, nonne eadem est ratio? dum pravus est, quippe demens et incontinens et iniustus et impius, prohiberi eum oportet cupiditatibus nec permittendum ut aliud quid faciat, nisi haec quibus melior exsistat. ais necne?

Cal. Aio.

So. Hoc enim haud dubie ipsi melius animo.

Cal. Sane quidem.

So. Nonne prohibere illud est arcere ab eis quae concupiscit et castigare?

ΚΑΛ. Ναί.

ΣΩ. Τὸ κολάζεσθαι ἄρα τῇ ψυχῇ ἄμεινόν ἐστιν ἢ ἡ ἀκολασία, ὥσπερ σὺ νῦν δὴ ᾤου.

ΚΑΛ. Οὐκ * οἶδ' ἅττα λέγεις, ὦ Σώκρατες, ἀλλ' C
ἄλλον τινὰ ἐρώτα.

ΣΩ. Οὗτος ἀνὴρ οὐχ ὑπομένει ὠφελούμενος καὶ αὐτὸς τοῦτο πάσχων, περὶ οὗ ὁ λόγος ἐστί, κολαζόμενος.

ΚΑΛ. Οὐδέ γέ μοι μέλει οὐδὲν ὧν σὺ λέγεις, καὶ ταῦτά σοι Γοργίου χάριν ἀπεκρινάμην.

ΣΩ. Εἶεν, τί οὖν δὴ ποιήσομεν; μεταξὺ τὸν λόγον καταλείψομεν *);

ΚΑΛ. Αὐτὸς γνώσει.

ΣΩ. Ἀλλ' οὐδὲ τοὺς μύθους φασὶ μεταξὺ θέ*μιν **) D
εἶναι καταλείπειν, ἀλλ' ἐπιθέντας κεφαλήν, ἵνα μὴ ἄνευ κεφαλῆς περιΐῃ. Ἀπόκριναι οὖν καὶ τὰ λοιπά, ἵνα ἡμῖν ὁ λόγος κεφαλὴν λάβῃ.

ΚΑΛ. Ὡς βίαιος εἶ, ὦ Σώκρατες! ἐὰν δὲ ἐμοὶ πείθῃ, ἐάσεις χαίρειν τὸν λόγον τοῦτον ἢ καὶ ἄλλῳ τῳ διαλέξει.

ΣΩ. Τίς οὖν ἄλλος ἐθέλει; μὴ γάρ τοι ἀτελῆ γε τὸν λόγον καταλίπωμεν.

ΚΑΛ. Αὐτὸς δὲ οὐκ ἂν δύναιο διελθεῖν τὸν λόγον, ἢ λέγων κατὰ σαυτὸν ἢ ἀποκρινόμενος σαυτῷ;

ΣΩ. Ἵνα μοι τὸ τοῦ Ἐπι*χάρμου γένηται, ἃ πρὸ E
τοῦ δύο ἄνδρες ἔλεγον, εἷς ὢν ἱκανὸς γένωμαι; ἀτὰρ κινδυνεύει ἀναγκαιότατον εἶναι οὕτως ***). εἰ μέντοι ποιήσομεν, οἶμαι ἔγωγε χρῆναι πάντας ἡμᾶς φιλονείκως ἔχειν πρὸς τὸ εἰδέναι τὸ ἀληθὲς τί ἐστι περὶ ὧν λέγομεν καὶ τί ψεῦδος· κοινὸν γὰρ ἀγαθὸν ἅπασι φανερὸν γενέσθαι αὐτό. Δίειμι μὲν οὖν τῷ λόγῳ ἐγώ, ὡς ἄν μοι δοκῇ
ἔχειν, * ἐὰν δέ τῳ ὑμῶν μὴ τὰ ὄντα δοκῶ ὁμολογεῖν ἐ- 506
μαυτῷ, χρὴ ἀντιλαμβάνεσθαι καὶ ἐλέγχειν· οὐδὲ γάρ τοι ἔγωγε εἰδὼς λέγω ἃ λέγω, ἀλλὰ ζητῶ κοινῇ μεθ' ὑμῶν,

---

*) γρ. καταλύομεν, καταλύσομεν, καταλείψωμεν.

**) γρ. θέμις.

***) ἴσ. οὕτω ποιεῖν.

Cal. Ita.

So. Castigando igitur contineri melius est animo quam incontinentia, quod quidem tu modo censebas.

Cal. Nescio quid dicas, Socrate; at alium quempiam interroga.

So. Hicce vir non vult iuvari et hoc ipsum pati, de quo agitur, castigari.

Cal. Neque sane curo id quod tu dicis, et hoc ipsum tibi Gorgiae gratia respondi.

So. Iam quid faciemus? mediumne sermonem mittemus?

Cal. Ipse videris.

So. At nec fabulas dicunt medias fas esse mitti, sed imponendum esse caput, ut ne sine capite circumeant. Responde igitur mihi ad reliqua, ut nobis sermo caput nanciscatur.

Cal. Quam violentus es, Socrate! at si mihi obtemperaveris, missum facies hunc sermonem vel etiam cum alio quopiam colloqueris.

So. Quis igitur alius vult? scilicet ne imperfectum sermonem mittamus.

Cal. Ipse vero nonne potes persequi orationem, vel dicens per te vel respondens ipse tibi?

So. Ut mihi illud Epicharmi accidat: quae ante duo viri dicebant, his unus ego satisfaciam? quin videtur prorsus necessarium esse ita facere. si tamen id faciemus, equidem arbitror oportere nos omnis id contendere ut perspiciamus, quid verum sit eorum quae dicamus, quidve falsum; communiter est enim omnibus bonum manifestum hoc fieri. Persequar igitur orationem ego quomodo mihi videatur se habere, sin autem alicui de vobis non vera videbor mihimet ipse concedere, eum oportet impugnare ac refellere; neque enim iam sciens dico quae dico, sed quaerens communiter vobis-

ὥςτε, ἄν τι φαίνηται λέγων ὁ ἀμφισβητῶν ἐμοί, ἐγὼ πρῶ-
τος ξυγχωρήσομαι. λέγω μέντοι ταῦτα, εἰ δοκεῖ χρῆναι δια-
περανθῆναι τὸν λόγον· εἰ δὲ μὴ βούλεσθε, ἐῶμεν δὴ χαί-
ρειν καὶ ἀπίωμεν.

ΓΟΡ. Ἀλλ' ἐμοὶ μὲν οὐ δοκεῖ, ὦ Σώκρατες, χρῆναί
πω ἀπιέναι, ἀλλὰ διεξελθεῖν σε τὸν * λόγον· φαίνεται δέ B
μοι καὶ τοῖς ἄλλοις δοκεῖν. βούλομαι γὰρ ἔγωγε καὶ αὐτὸς
ἀκοῦσαί σου αὐτοῦ διϊόντος τὰ ἐπίλοιπα.

ΣΩ. Ἀλλὰ μὲν δή, ὦ Γοργία, καὶ αὐτὸς ἡδέως μὲν
ἂν Καλλικλεῖ τούτῳ ἔτι διελεγόμην, ἕως αὐτῷ τὴν τοῦ
Ἀμφίονος ἀπέδωκα ῥῆσιν ἀντὶ τῆς τοῦ Ζήθου· ἐπειδὴ δὲ
σύ, ὦ Καλλίκλεις, οὐκ ἐθέλεις ξυνδιαπερᾶναι τὸν λόγον,
ἀλλ' οὖν ἐμοῦ γε ἀκούων ἐπιλαμβάνου, ἐάν τί σοι δοκῶ
μὴ καλῶς λέγειν· καί με ἐὰν ἐξελέγξῃς, οὐκ ἀ*χθεσθήσο- C
μαί σοι, ὥςπερ σὺ ἐμοί, ἀλλὰ μέγιστος εὐεργέτης παρ'
ἐμοὶ ἀναγεγράψει.

ΚΑΛ. Λέγε, ὦ 'γαθέ, αὐτὸς καὶ πέραινε.

ΣΩ. Ἄκουε δὴ ἐξ ἀρχῆς ἐμοῦ ἀναλαβόντος τὸν λό-
γον. Ἆρα τὸ ἡδὺ καὶ τὸ ἀγαθὸν ταὐτόν ἐστιν; Οὐ ταὐ-
τόν, ὡς ἐγὼ καὶ Καλλικλῆς ὡμολογήσαμεν. Πότερον δὲ τὸ
ἡδὺ ἕνεκα τοῦ ἀγαθοῦ πρακτέον ἢ τὸ ἀγαθὸν ἕνεκα τοῦ
ἡδέος; Τὸ ἡδὺ ἕνεκα τοῦ ἀγαθοῦ. Ἡδὺ δέ ἐστι τοῦτο οὗ πα-
ραγενομένου ἡδόμεθα, ἀ*γαθὸν δὲ οὗ παρόντος ἀγαθοί ἐσμεν; D
Πάνυ γε. Ἀλλὰ μὴν ἀγαθοί γ' ἐσμὲν καὶ ἡμεῖς καὶ τἄλλα πάν-
τα ὅσα ἀγαθά ἐστιν, ἀρετῆς τινὸς παραγενομένης. Ἔμοιγε
δοκεῖ ἀναγκαῖον εἶναι, ὦ Καλλίκλεις. Ἀλλὰ μὲν δὴ ἥ γε
ἀρετὴ ἑκάστου, καὶ σκεύους καὶ σώματος καὶ ψυχῆς αὖ
καὶ ζώου παντός, οὐχ οὕτως εἰκῆ κάλλιστα παραγίγνεται,
ἀλλὰ τάξει καὶ ὀρθότητι καὶ τέχνῃ, ἥτις ἑκάστῳ ἀποδέδο-
ται αὐτῶν. ἆρα ἔστι ταῦτα; Ἐγὼ μὲν γάρ φημι. Τάξει
ἄρα τεταγμένον καὶ κεκο*σμημένον ἐστὶν ἡ ἀρετὴ ἑκάστου; E
Φαίην ἂν ἔγωγε. Κόσμος τις ἄρα ἐγγενόμενος ἐν ἑκάστῳ ὁ
ἑκάστου οἰκεῖος ἀγαθὸν παρέχει ἕκαστον τῶν ὄντων; Ἔμοιγε
δοκεῖ. Καὶ ψυχὴ ἄρα κόσμον ἔχουσα τὸν ἑαυτῆς ἀμείνων τῆς
ἀκοσμήτου; Ἀνάγκη. Ἀλλὰ μὴν ἥ γε κόσμον ἔχουσα κοσμία;
Πῶς γὰρ οὐ μέλλει; Ἡ δέ γε κοσμία σώφρων; * Πολλὴ 507

eum: ut, si quid visui fuerit dicere is qui mecum disceptet, ego primus sim assensurus. dico autem hoc ut cognoscam, num vobis videatur perficiendus esse sermo; sin nolueritis, missum eum faciamus ac discedamus.

Gor. At mihi quidem, Socrate, videtur nondum discedendum esse, sed te oportere persequi orationem; ni fallor, ceteris quoque ita videtur. aveo enim ipse quoque te audire explicantem reliqua.

So. Enimvero, Gorgia, ipse quoque libenter cum Callicle hoc adhuc colloquutus essem, donec ei Amphionis dictum reddidissem pro illo Zethi; quoniam vero tu, Callicle, non vis mecum absolvere sermonem, saltem me audiens impugna, si tibi videbor non recte dicere, et si me redargueris, non succensebo tibi, ut tu mihi, sed optime meritus in tabulas meas perscriptus eris.

Cal. Dic, o bone, ipse et absolve.

So. Audi igitur ab initio me repetentem orationem. Num iucundum et bonum idem est? Non idem, ut ego et Callicles concessimus. Utrum iucundum boni causa faciendum est, an bonum iucundi causa? Iucundum boni causa. Iucundum vero est, quo, si adest, gaudemus, bonum autem, quo, si adest, boni sumus? Sane quidem. Iam vero boni sumus et nos et reliqua omnia quae bona sunt, eo quod virtus aliqua adest. Mihi quidem videtur necessarium esse, Callicle. At vero virtus cuiusque et suppellectilis et corporis et animi itemque omnium animantium non sic temere pulcherrima adest, sed ordine, recta ratione et arte, quae cuique illorum tributa est. num ita se habet? Equidem aio. Ordine igitur ordinata atque ornata est virtus uniuscuiusque. Dicam equidem. Ornatus ergo si inest in quoque cuiusque proprius, bonam efficit quamque rem. Mihi quidem videtur. Ergo etiam animus ornatum habens sui proprium melior inornato? Necesse est. Atqui ornatum habens ornatus est? Quidni sit? Ornatus vero prudens? Prorsus neces-

ἀνάγκη. Ἡ ἄρα σώφρων ψυχὴ ἀγαθή; Ἐγὼ μὲν οὐκ ἔχω παρὰ ταῦτα ἄλλα φάναι, ὦ φίλε Καλλίκλεις, σὺ δ' εἰ ἔχεις, δίδασκε.

ΚΑΛ. Λέγ' ὦ 'γαθέ.

ΣΩ. Λέγω δὴ ὅτι, εἰ ἡ σώφρων ἀγαθή ἐστιν, ἡ τοὐναντίον τῇ σώφρονι πεπονθυῖα κακή ἐστιν. ἦν δὲ αὕτη ἡ ἄφρων τε καὶ ἀκόλαστος. Πάνυ γε. Καὶ μὴν ὅ γε σώφρων τὰ προσήκοντα πράττοι ἂν καὶ περὶ θεοὺς καὶ περὶ ἀνθρώπους· οὐ γὰρ ἂν σωφρονοίη τὰ μὴ προσήκοντα * πράττων. B Ἀνάγκη ταῦτ' εἶναι οὕτως. Καὶ μὴν περὶ μὲν ἀνθρώπους τὰ προσήκοντα πράττων δίκαι' ἂν πράττοι, περὶ δὲ θεοὺς ὅσια, τὸν δὲ τὰ δίκαια καὶ ὅσια πράττοντα ἀνάγκη δίκαιον καὶ ὅσιον εἶναι. Ἔστι ταῦτα. Καὶ μὲν δὴ καὶ ἀνδρεῖόν γε ἀνάγκη· οὐ γὰρ δὴ σώφρονος ἀνδρός ἐστιν οὔτε διώκειν οὔτε φεύγειν ἃ μὴ προσήκει, ἀλλ' ἃ δεῖ καὶ πράγματα καὶ ἀνθρώπους καὶ ἡδονὰς καὶ λύπας φεύγειν καὶ διώκειν, καὶ ὑπομένοντα καρτερεῖν ὅπου δεῖ. ὥστε πολ*λὴ ἀνάγκη, ὦ C Καλλίκλεις, τὸν σώφρονα, ὥσπερ διήλθομεν, δίκαιον ὄντα καὶ ἀνδρεῖον καὶ ὅσιον ἀγαθὸν ἄνδρα εἶναι τελέως, τὸν δὲ ἀγαθὸν εὖ τε καὶ καλῶς πράττειν ἃ ἂν πράττῃ, τὸν δ' εὖ πράττοντα μακάριόν τε καὶ εὐδαίμονα εἶναι, τὸν δὲ πονηρὸν καὶ κακῶς πράττοντα ἄθλιον. οὗτος δ' ἂν εἴη ὁ ἐναντίως ἔχων τῷ σώφρονι, ὁ ἀκόλαστος, ὃν σὺ ἐπῄνεις. Ἐγὼ μὲν οὖν ταῦτα οὕτω τίθεμαι καί φημι ταῦτ' ἀληθῆ εἶναι· εἰ δ' ἔστιν ταῦτα ἀληθῆ, τὸν βουλόμενον, ὡς ἔοικεν, * εὐδαίμονα D εἶναι σωφροσύνην μὲν διωκτέον καὶ ἀσκητέον, ἀκολασίαν δὲ φευκτέον, ὡς ἔχει ποδῶν ἕκαστος ἡμῶν, καὶ παρασκευαστέον μάλιστα μὲν μηδὲν δεῖσθαι τοῦ κολάζεσθαι, ἐὰν δὲ δεηθῇ ἢ αὐτὸς ἢ ἄλλος τις τῶν οἰκείων, ἢ ἰδιώτης ἢ πόλις, ἐπιθετέον δίκην καὶ κολαστέον, εἰ μέλλει εὐδαίμων εἶναι. οὗτος ἔμοιγε δοκεῖ ὁ σκοπὸς εἶναι, πρὸς ὃν βλέποντα δεῖ ζῆν, καὶ πάντα εἰς τοῦτο καὶ τὰ αὑτοῦ ξυντείνοντα καὶ τὰ τῆς πόλεως, ὅπως δικαιοσύνη παρέσται καὶ σωφροσύνη τῷ μα*καρίῳ μέλλοντι ἔσεσθαι, οὕτω πράττειν, οὐκ ἐπιθυ- E μίας ἐῶντα ἀκολάστους εἶναι καὶ ταύτας ἐπιχειροῦντα πληροῦν, ἀνήνυτον κακόν, λῃστοῦ βίον ζῶντα. οὔτε γὰρ ἂν

sarium. Prudens ergo animus bonus? Equidem nihil habeo quod praeter haec dicam, o care Callicle, tu vero si quid habes, doce.

Cal. Dic, o bone.

So. Dico igitur, si prudens bonus sit, contrario modo, ac prudentem, affectum esse malum; erat autem hic demens et incontinens. Sane quidem. Atqui prudens consentanea faciet, quod tum ad deos tum ad homines spectat; neque enim prudens erit haud consentanea faciens. Necesse est haec ita habere. Et vero qui ad homines consentanea facit, iusta faciet, qui ad deos, pia, et qui iusta ac pia facit, iustus ac pius sit necesse est. Ita est. Quin etiam fortis sit necesse est; non enim prudentis viri est vel sectari vel fugere quod non est consentaneum, sed quas oportet res et homines et voluptates et dolores fugere et sectari, et sustinentem perseverare ubi oportet. quocirca prorsus necesse est, Callicle, prudentem, ut explicavimus, quum iustus et fortis et pius sit, virum esse perfecte bonum, bonum vero bene et pulchre facere quicquid faciat, et bene facientem felicem ac beatum esse, improbum contra et male facientem miserum. hic autem erit contrarius prudentis, incontinens ille, quem tu laudabas. Ego quidem haec ita statuo et aio haec vera esse; haec autem si vera sunt, eum patet, qui velit beatus esse, temperantiam oportere sectari et exercere, incontinentiam vero fugere, quantum quisque nostrûm pedibus valeat, et ita se comparare, ut potissimum nullam requirat castigationem, sin requirat vel ipse vel alius quis familiarium, sive privatus sive civitas, affici eum oportet poena et castigari, si futurus est beatus. hic mihi videtur terminus esse, quem respicientes nos vivere oporteat, in omnibus tam nostris quam civitatis rebus hoc spectantes, ut iustitia adsit et temperantia ei, qui beatus est futurus, non sinentes cupiditates incontinentes esse nec curantes eas explere, insatiabile malum, latronis vitam viventes.

ἄλλῳ ἀνθρώπῳ προςφιλὴς ἂν εἴη ὁ τοιοῦτος οὔτε θεῷ· κοινωνεῖν γὰρ ἀδύνατος· ὅτῳ δὲ μὴ ἔνι κοινωνία, φιλία οὐκ ἂν εἴη. φασὶ δ' οἱ σοφοί, ὦ Καλλίκλεις, καὶ οὐρανὸν καὶ γῆν καὶ θεοὺς καὶ ἀνθρώπους τὴν κοινωνίαν * ξυνέ- 508
χειν καὶ φιλίαν καὶ κοσμιότητα καὶ σωφροσύνην καὶ δικαιότητα, καὶ τὸ ὅλον τοῦτο διὰ ταῦτα κόσμον καλοῦσιν, ὦ ἑταῖρε, οὐκ ἀκοσμίαν οὐδὲ ἀκολασίαν· σὺ δέ μοι δοκεῖς οὐ προσέχειν τὸν νοῦν τούτοις, καὶ ταῦτα σοφὸς ὤν, ἀλλὰ λέληθέ σε ὅτι ἡ ἰσότης ἡ γεωμετρικὴ καὶ ἐν θεοῖς καὶ ἐν ἀνθρώποις μέγα δύναται· σὺ δὲ πλεονεξίαν οἴει δεῖν ἀσκεῖν· γεωμετρίας γὰρ ἀμελεῖς. Εἶεν, ἢ ἐξελεγκτέος δὴ οὗτος ὁ λόγος ἡμῖν ἐστίν, ὡς οὐ δικαιο*σύνης καὶ σω- B
φροσύνης κτήσει εὐδαίμονες οἱ εὐδαίμονες, κακίας δὲ ἄθλιοι οἱ ἄθλιοι, ἤ, εἰ οὗτος ἀληθής ἐστι, σκεπτέον τί τὰ ξυμβαίνοντα. τὰ πρόσθεν ἐκεῖνα, ὦ Καλλίκλεις, ξυμβαίνει πάντα, ἐφ' οἷς σύ με ἤρου, εἰ σπουδάζων λέγοιμι, λέγοντα ὅτι κατηγορητέον εἴη καὶ αὑτοῦ καὶ υἱέος καὶ ἑταίρου, ἐάν τι ἀδικῇ, καὶ τῇ ῥητορικῇ ἐπὶ τοῦτο χρηστέον· καὶ ἃ Πῶλον αἰσχύνῃ ᾤου ξυγχωρεῖν, ἀληθῆ ἄρα ἦν, τὸ εἶναι τὸ ἀδικεῖν τοῦ ἀδικεῖσθαι, ὅσῳπερ αἴσχιον, το*σούτῳ κάκιον· καὶ τὸν μέλλοντα ὀρθῶς ῥητορικὸν ἔσε- C
σθαι δίκαιον ἄρα δεῖ εἶναι καὶ ἐπιστήμονα τῶν δικαίων, ὃ αὖ Γοργίαν ἔφη Πῶλος δι' αἰσχύνην ὁμολογῆσαι. Τούτων δὲ οὕτως ἐχόντων, σκεψώμεθα τί ποτ' ἐστὶν ἃ σὺ ἐμοὶ ὀνειδίζεις, ἆρα καλῶς λέγεται ἢ οὔ, ὡς ἄρα ἐγὼ οὐχ οἷός τ' εἰμὶ βοηθῆσαι οὔτε ἐμαυτῷ οὔτε τῶν φίλων οὐδενὶ οὐδὲ τῶν οἰκείων, οὐδ' ἐκσῶσαι ἐκ τῶν μεγίστων κινδύνων, εἰμὶ δ' ἐπὶ τῷ βουλομένῳ, ὥσπερ οἱ ἄτιμοι τοῦ ἐθέ-
*λοντος, ἄν τε τύπτειν βούληται, τὸ νεανικὸν δὴ τοῦτο τοῦ D
σοῦ λόγου, ἐπὶ κόρρης, ἐάν τε χρήματα ἀφαιρεῖσθαι, ἐάν τε ἐκβάλλειν ἐκ τῆς πόλεως, ἐάν τε τὸ ἔσχατον ἀποκτεῖναι· καὶ οὕτω διακεῖσθαι πάντων δὴ αἴσχιστόν ἐστιν, ὡς ὁ σὸς λόγος. ὁ δὲ δὴ ἐμός, ὅςτις πολλάκις μὲν ἤδη εἴρηται, οὐδὲν δὲ κωλύει

neque enim alii homini acceptus erit talis homo neque deo, quia cum altero se coniungere nequit; cui vero nulla est coniunctio, neque amicitia erit. dicunt autem sapientes, Callicle, etiam coelum et terram, deos et homines coniunctione contineri et amicitia et modestia et temperantia et iustitia, et hanc rerum universitatem iccirco mundum appellant, o amice, non immunditiam vel incontinentiam; tu vero mihi videris non animadvertere haec, licet sapiens sis, sed fugit te, aequalitatem geometricam et apud deos et apud homines multum valere; quocirca plus habendi cupiditati censes esse indulgendum; geometriam enim negligis. Iam aut refellenda nobis est haec oratio quae ponit, iustitia et temperantia comparata beatos esse qui beati sint, pravitate vero qui miseri sint miseros esse, aut, si haec vera est, anquirendum quae sint consequentia. priora illa, Callicle, consequuntur cuncta, in quibus ex me quaerebas, num serio dicerem dicens, accusare quemque debere se ipsum et filium et amicum, si quid iniuste fecisset, et rhetoricam ad hoc adhibere; et quae Polum pudore adductum arbitrabare concessisse, haec sane erant vera, esse iniuriam facere quam accipere, quanto turpius, tanto peius; et qui futurus est vere rhetoricus, eum oportet iustum esse ac scientem iustorum, quod vicissim Gorgiam dicebat Polus pudore adductum concessisse. Quae quum ita se habeant, videamus quid tandem sit illud quod tu mihi exprobras; num bene dicatur necne me non posse auxiliari neque mihimet ipsi neque amicorum alicui neque affinium, nec eripere e maximis periculis, sed esse me cuiuslibet hominis, sicut infames cuiusvis sint, sive infringere velit, quod scilicet gloriosum erat dictum tuum, colaphum, sive facultatibus spoliare, sive eiicere ex urbe, sive ad extremum interficere; et in hoc esse statu, omnium sane turpissimum est, ut tua declarat oratio. mea vero, quae saepius quidem iam dicta est, nihil tamen impedit quominus etiam

καὶ ἔτι λέγεσθαι· οὔ φημι, ὦ Καλλίκλεις, τὸ τύπτεσθαι ἐπὶ κόῤῥης * ἀδίκως αἴσχιστον εἶναι, οὐδέ γε τὸ τέμνεσθαι E οὔτε τὸ σῶμα τὸ ἐμὸν οὔτε τὸ βαλάντιον, ἀλλὰ τὸ τύπτειν καὶ ἐμὲ καὶ τὰ ἐμὰ ἀδίκως καὶ τέμνειν καὶ αἴσχιον καὶ κάκιον, καὶ κλέπτειν γε ἅμα καὶ ἀνδραποδίζεσθαι καὶ τοιχωρυχεῖν καὶ ξυλλήβδην ὁτιοῦν ἀδικεῖν καὶ ἐμὲ καὶ τὰ ἐμὰ τῷ ἀδικοῦντι καὶ κάκιον καὶ αἴσχιον εἶναι ἢ ἐμοὶ τῷ ἀδικουμένῳ. Ταῦτα ἡμῖν ἄνω ἐκεῖ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν λόγοις οὕτω φανέντα, ὡς ἐγὼ λέγω, κατέχεται καὶ δέδεται, * καὶ εἰ 509 ἀγροικότερόν τι εἰπεῖν ἐστί, σιδηροῖς καὶ ἀδαμαντίνοις λόγοις, ὡς γοῦν ἂν δόξειεν οὑτωσί, οὓς σὺ εἰ μὴ λύσεις ἢ σοῦ τις νεανικώτερος, οὐχ οἷόν τε ἄλλως λέγοντα, ἢ ὡς ἐγὼ νῦν λέγω, καλῶς λέγειν· ἐπεὶ ἔμοιγε ὁ αὐτὸς λόγος ἐστὶν ἀεί, ὅτι ἐγὼ ταῦτα οὐκ οἶδα ὅπως ἔχει, ὅτι μέντοι, ὧν ἐγὼ ἐντετύχηκα, ὥςπερ νῦν, οὐδεὶς οἷός τ' ἐστὶν ἄλλως λέγων μὴ οὐ καταγέλαστος εἶναι. Ἐγὼ μὲν οὖν αὖ τίθημι ταῦ*τα B οὕτως ἔχειν, εἰ δὲ οὕτως ἔχει καὶ μέγιστον τῶν κακῶν ἐστὶν ἡ ἀδικία τῷ ἀδικοῦντι καὶ ἔτι τούτου μεῖζον μεγίστου ὄντος, εἰ οἷόν τε, τὸ ἀδικοῦντα μὴ διδόναι δίκην, τίνα ἂν βοήθειαν μὴ δυνάμενος ἄνθρωπος βοηθεῖν ἑαυτῷ καταγέλαστος ἂν τῇ ἀληθείᾳ εἴη; ἆρ' οὐ ταύτην, ἥτις ἀποτρέψει τὴν μεγίστην ἡμῶν βλάβην; ἀλλὰ πολλὴ ἀνάγκη ταύτην εἶναι τὴν αἰσχίστην βοήθειαν μὴ δύνασθαι βοηθεῖν μήτε ἑαυτῷ μήτε τοῖς αὑτοῦ φίλοις τε καὶ οἰκείοις, * δευτέραν δὲ τὴν τοῦ δευτέ- C ρου κακοῦ καὶ τρίτην τὴν τοῦ τρίτου καὶ τἆλλα οὕτως, ὡς ἑκάστου κακοῦ μέγεθος πέφυκεν, οὕτω καὶ κάλλος τοῦ δυνατὸν εἶναι ἐφ' ἕκαστα βοηθεῖν καὶ αἰσχύνη τοῦ μή. ἆρ' ἄλλως, ἢ οὕτως ἔχει, ὦ Καλλίκλεις;

ΚΑΛ. Οὐκ ἄλλως.

ΣΩ. Δυεῖν οὖν ὄντοιν, τοῦ ἀδικεῖν τε καὶ ἀδικεῖσθαι, μεῖζον μὲν κακόν φαμεν τὸ ἀδικεῖν, ἔλαττον δὲ τὸ ἀδικεῖσθαι. Τί οὖν ἂν παρασκευασάμενος ἄνθρωπος βοηθήσειεν αὑτῷ, ὥςτε ἀμφοτέρας τὰς ὠφελείας ταύτας ἔχειν, τήν τε ἀ*πὸ τοῦ D μὴ ἀδικεῖν καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ μὴ ἀδικεῖσθαι; πότερα δύναμιν ἢ

nunc dicatur, haec est: aio, Callicle, non hoc, si infringatur mihi colaphus iniuste, turpissimum esse, neque si secetur mihi vel corpus vel crumena, sed percutere et me et mea iniuste et secare turpius ac peius esse, quin etiam furari et servum rapere et parietes perfodere et in universum iniuriam quamcumque et mihi et meis facere iniuriam facienti et peius et turpius esse quam mihi iniuriam accipienti. Haec quae supra in praegresso illo sermone ita nobis apparuerunt, ut dico, continentur et vincta sunt, licet agrestius quodammodo sit dictu, ferreis et adamantinis rationibus, ut certe videtur, quas tu nisi dissolveris vel te validior quisquam, fieri non poterit ut aliter dicens, quam ego nunc dico, recte dicat; nam mihi quidem semper eadem est ratio, haec me nescire, quomodo se habeant, eorum tamen quos offenderim, sicut nunc, neminem potuisse aliter dicere, quin ridiculus fuerit. Itaque ego iterum statuo haec sic habere. quodsi vero ita habent et maximum malorum est iniustitia iniuste facienti etiamque maius, si fieri potest, hoc maximo, iniuste factorum nullas dare poenas, quamnam opem homo sibi ipse ferre non valens reapse ridiculus erit? nonne hanc, quae depulsura est maximam a nobis perniciem? at prorsus necesse est turpissimum esse hanc non posse opem ferre neque sibi neque amicis affinibusque; deinde opem ferre non posse adversus secundum malum, tertio adversus tertium, et ita in reliquis, quo maius naturâ sit quodque malum, eo pulchrius esse opem ferre posse adversus illud eoque turpius non posse. num aliter, an ita se habet, Callicle?

Cal. Haud aliter.

So. De duobus igitur his, iniuria facienda et iniuria accipienda, maius esse malum dicimus iniuriam facere, minus iniuriam accipere. Iam quid homo sibi comparans opem ferre poterit sibi, ut utrumque hoc percipiat commodum, unum, ne ipse iniuriam faciat, alterum, ne iniuriam accipiat? utrum potestatem an

βούλησιν; ὧδε δὲ λέγω· πότερον, ἐὰν μὴ βούληται ἀδικεῖσθαι, οὐκ ἀδικήσεται, ἤ, ἐὰν δύναμιν παρασκευάσηται τοῦ μὴ ἀδικεῖσθαι, οὐκ ἀδικήσεται;

ΚΑΛ. Δῆλον δὴ τοῦτό γε ὅτι, ἐὰν δύναμιν.

ΣΩ. Τί δὲ δὴ τοῦ ἀδικεῖν; πότερον, ἐὰν μὴ βούληται ἀδικεῖν, ἱκανὸν τοῦτ᾽ ἐστίν (οὐ γὰρ ἀδικήσει), ἢ
καὶ * ἐπὶ τοῦτο δεῖ δύναμίν τινα καὶ τέχνην παρασκευά- E
σασθαι, ὡς, ἐὰν μὴ μάθῃ αὐτὰ καὶ ἀσκήσῃ, ἀδικήσει; Τί οὐκ αὐτό γέ μοι τοῦτο ἀπεκρίνω, ὦ Καλλίκλεις; πότερόν σοι δοκοῦμεν ὀρθῶς ἀναγκασθῆναι ὁμολογεῖν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν λόγοις ἐγώ τε καὶ Πῶλος ἢ οὔ, ἡνίκα ὡμολογήσαμεν μηδένα βουλόμενον ἀδικεῖν, ἀλλ᾽ ἄκοντας τοὺς ἀδικοῦντας πάντας ἀδικεῖν;

ΚΑΛ. Ἔστω σοι τοῦτο, ὦ Σώκρατες, οὕτως, * ἵνα 510
καὶ διαπεράνῃς τὸν λόγον.

ΣΩ. Καὶ ἐπὶ τοῦτο ἄρα, ὡς ἔοικε, παρασκευαστέον ἐστὶ δύναμίν τινα καὶ τέχνην, ὅπως μὴ ἀδικήσομεν.

ΚΑΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Τίς οὖν ποτ᾽ ἐστὶ τέχνη τῆς παρασκευῆς τοῦ μηδὲν ἀδικεῖσθαι ἢ ὡς ὀλίγιστα; σκέψαι εἴ σοι δοκεῖ ἧπερ ἐμοί· ἐμοὶ μὲν γὰρ δοκεῖ ἥδε· ἢ αὐτὸν ἄρχειν δεῖν ἐν τῇ πόλει ἢ καὶ τυραννεῖν, ἢ τῆς ὑπαρχούσης πολιτείας ἑταῖρον εἶναι.

ΚΑΛ. Ὁρᾷς, ὦ Σώκρατες, ὡς ἐγὼ ἕτοιμός εἰμι
ἐ*παινεῖν, ἄν τι καλῶς λέγῃς; τοῦτό μοι δοκεῖς πάνυ κα- B
λῶς εἰρηκέναι.

ΣΩ. Σκόπει δὴ καὶ τόδε ἐάν σοι δοκῶ εὖ λέγειν. φίλος μοι δοκεῖ ἕκαστος ἑκάστῳ εἶναι ὡς οἷόν τε μάλιστα, ὅνπερ οἱ παλαιοί τε καὶ σοφοὶ λέγουσιν, ὁ ὅμοιος τῷ ὁμοίῳ· οὐ καὶ σοί;

ΚΑΛ. Ἔμοιγε.

ΣΩ. Οὐκοῦν ὅπου τύραννός ἐστιν ἄρχων ἄγριος καὶ ἀπαίδευτος, εἴ τις τούτου ἐν τῇ πόλει πολὺ βελτίων εἴη,

voluntatem? ita vero dico: utrum si nolit iniuriam accipere, non accipiet, an, si hanc sibi potestatem comparaverit ut iniuriam nullam accipiat, non accipiet?

Cal. Perspicuum id quidem est, si potestatem nactus fuerit.

So. Quid vero iniuriam facere? utrum, si nolit iniuriam facere, hoc satis erit (neque enim iniuriam faciet), an etiam ad hoc oportet ipsum potestatem quandam et artem sibi comparare, ut, nisi eam didicerit atque exercuerit, iniuriam sit facturus? Quin ad hoc ipsum mihi respondes, Callicle? utrum tibi videmur recte coacti esse concedere in superiore disputatione ego et Polus necne, quum concessimus neminem ultro iniuriam facere, sed invitum iniuste facientem quemque iniuste facere?

Cal. Esto tibi hoc, Socrate, ita, ut scilicet absolvas sermonem.

So. Itaque ad hoc quoque, ut patet, paranda est potestas quaedam et ars, ne iniuriam facturi simus.

Cal. Sane quidem.

So. Quae tandem est ars illa qua homo se comparare possit ad nullam vel quam minimam iniuriam accipiendam? vide an tibi videatur eadem esse quae mihi; mihi enim videtur haec: aut ipsum oportere imperare in civitate vel etiam dominari, aut imperii iam constituti assentatorem esse.

Cal. Videsne, Socrate, quam ego proclivis sim ad laudandum, si quid recte dicas? hoc mihi videris satis recte posuisse.

So. Perpende modo etiam hoc num tibi videar bene dicere. amicus mihi videtur quisque cuiusque esse quam maxime, id quod veteres et sapientes dicunt, similis simili; nonne etiam tibi?

Cal. Mihi vero.

So. Ubi igitur tyrannus dominatur ferox et incultus, hic, si quis in civitate ipso melior est, metuet haud

φοβοῖτο δήπου ἂν αὐτὸν ὁ τύραννος, καὶ τούτῳ ἐξ ἅπαντος * τοῦ νοῦ οὐκ ἄν ποτε δύναιτο φίλος γενέσθαι. C

ΚΑΛ. Ἔστι ταῦτα.

ΣΩ. Οὐδέ γε εἴ τις πολὺ φαυλότερος εἴη, οὐδ' ἂν οὗτος· καταφρονοῖ γὰρ ἂν αὐτοῦ ὁ τύραννος καὶ οὐκ ἄν ποτε ὡς πρὸς φίλον σπουδάσειεν.

ΚΑΛ. Καὶ ταῦτ' ἀληθῆ.

ΣΩ. Λείπεται δὴ ἐκεῖνος μόνος ἄξιος λόγου φίλος τῷ τοιούτῳ, ὃς ἂν ὁμοήθης ὢν, ταὐτὰ ψέγων καὶ ἐπαινῶν, ἐθέλῃ ἄρχεσθαι καὶ ὑποκεῖσθαι τῷ ἄρχοντι· οὗτος μέγα ἐν ταύτῃ τῇ πόλει δυνήσε*ται, τοῦτον οὐδεὶς χαίρων D ἀδικήσει· οὐχ οὕτως ἔχει;

ΚΑΛ. Ναί.

ΣΩ. Εἰ ἄρα τις ἐννοήσειεν ἐν ταύτῃ τῇ πόλει τῶν νέων, Τίνα ἂν τρόπον ἐγὼ μέγα δυναίμην καὶ μηδείς με ἀδικοίη; αὕτη, ὡς ἔοικεν, αὐτῷ ὁδός ἐστιν, εὐθὺς ἐκ νέου ἐθίζειν αὐτὸν τοῖς αὐτοῖς χαίρειν καὶ ἄχθεσθαι τῷ δεσπότῃ καὶ παρασκευάζειν ὅπως ὅτι μάλιστα ὅμοιος ἔσται ἐκείνῳ· οὐχ οὕτως;

ΚΑΛ. Ναί.

ΣΩ. Οὐκοῦν τούτῳ τὸ μὲν μὴ ἀδικεῖσθαι καὶ μέ*γα E δύνασθαι, ὡς ὁ ὑμέτερος λόγος, ἐν τῇ πόλει διαπεπράξεται;

ΚΑΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Ἆρ' οὖν καὶ τὸ μὴ ἀδικεῖν; ἢ πολλοῦ δεῖ, εἴπερ ὅμοιος ἔσται τῷ ἄρχοντι ὄντι ἀδίκῳ καὶ παρὰ τούτῳ μέγα δυνήσεται; ἀλλ' οἶμαι ἔγωγε, πᾶν τοὐναντίον οὑτωσὶ ἡ παρασκευὴ ἔσται αὐτῷ ἐπὶ τὸ οἵῳ τε εἶναι ὡς πλεῖστα ἀδικεῖν καὶ ἀδικοῦντα μὴ διδόναι δίκην· ἦ γάρ;

ΚΑΛ. Φαίνεται.

* ΣΩ. Οὐκοῦν τὸ μέγιστον αὐτῷ κακὸν ὑπάρξει μο- 511 χθηρῷ ὄντι τὴν ψυχὴν καὶ λελωβημένῳ διὰ τὴν μίμησιν τοῦ δεσπότου καὶ δύναμιν;

ΚΑΛ. Οὐκ οἶδ' ὅπῃ στρέφεις ἑκάστοτε τοὺς λόγους

dubie illum, nec umquam toto ei animo poterit amicus esse.

Cal. Est ita.

So. Neque etiam, si quis longe vilior erit; despiciet enim hunc tyrannus nec umquam ut amicum colet.

Cal. Etiam hoc verum.

So. Relinquitur igitur, ut ille solus sit aestimatione dignus amicus huiusmodi dominatori, qui simili ingenio eademque vituperans ac laudans patiatur se regi et subiectum esse imperanti: hic multum in hac civitate valebit, huic nemo impune iniuriam faciet; nonne ita habet?

Cal. Ita.

So. Si quis igitur iuniorum in hac civitate secum reputet hoc: Quo ego pacto multum potero, nec ullus mihi iniuriam faciet? haec, ni fallor, ipsi via sit, statim a pueritia adsuescere isdem gaudere et dolere ac tyrannus et ita se comparare ut quam simillimus illius evadat; nonne ita?

Cal. Vero.

So. Nonne hic, nullam ut iniuriam accipiat multumque possit, quemadmodum vestra est oratio, in civitate ista impetraverit?

Cal. Sane quidem.

So. Num vero etiam hoc nullam ut iniuriam faciat? an multum abest, si quidem similis erit dominatori iniusto multumque apud hunc valebit? immo, equidem arbitror, plane ex contrario ita se comparabit ut possit quam plurimas facere iniurias nec iniuste factorum poenas dare; nonne?

Cal. Patet.

So. Nonne maximum ipsi malum continget, quum improbo sit animo et depravato imitatione dominatoris ac potestate?

Cal. Non intelligo quomodo verses orationes sur-

ἄνω καὶ κάτω, ὦ Σώκρατες· ἢ οὐκ οἶσθα ὅτι οὗτος ὁ μιμούμενος *) τὸν μὴ μιμούμενον ἐκεῖνον ἀποκτενεῖ, ἐὰν βούληται, καὶ ἀφαιρήσεται τὰ ὄντα;

ΣΩ. Οἶδα, ὦ 'γαθὲ Καλλίκλεις, εἰ μὴ κωφός γ' * εἰμί, καὶ σοῦ ἀκούων καὶ Πώλου ἄρτι πολλάκις καὶ τῶν ἄλλων ὀλίγου πάντων τῶν ἐν τῇ πόλει. ἀλλὰ καὶ σὺ ἐμοῦ ἄκουε, ὅτι ἀποκτενεῖ μέν, ἂν βούληται, ἀλλὰ πονηρὸς ὢν καλὸν κἀγαθὸν ὄντα. B

ΚΑΛ. Οὐκοῦν τοῦτο δὴ καὶ τὸ ἀγανακτητόν;

ΣΩ. Οὐ νοῦν γε ἔχοντι, ὡς ὁ λόγος σημαίνει· ἢ οἴει δεῖν τοῦτο παρασκευάζεσθαι ἄνθρωπον, ὡς πλεῖστον χρόνον ζῆν, καὶ μελετᾶν τὰς τέχνας ταύτας αἳ ἡμᾶς ἀεὶ ἐκ τῶν κινδύνων σώζουσιν, ὥσπερ καὶ ἣν * σὺ κελεύεις C ἐμὲ μελετᾶν τὴν ῥητορικὴν τὴν ἐν τοῖς δικαστηρίοις διασώζουσαν;

ΚΑΛ. Ναὶ μὰ Δί' ὀρθῶς γέ σοι ξυμβουλεύων.

ΣΩ. Τί δαί, ὦ βέλτιστε; ἢ καὶ ἡ τοῦ νεῖν ἐπιστήμη σεμνή τίς σοι δοκεῖ εἶναι;

ΚΑΛ. Μὰ Δί' οὐκ ἔμοιγε.

ΣΩ. Καὶ μὴν σώζει γε καὶ αὕτη ἐκ θανάτου τοὺς ἀνθρώπους, ὅταν εἰς τοιοῦτον ἐμπέσωσιν, οὗ δεῖ ταύτης τῆς ἐπιστήμης. εἰ δ' αὕτη σοι δοκεῖ σμικρὰ εἶναι, ἐγώ σοι μεί*ζονα D ταύτης ἐρῶ, τὴν κυβερνητικήν, ἣ οὐ μόνον τὰς ψυχὰς σώζει, ἀλλὰ καὶ τὰ σώματα καὶ τὰ χρήματα ἐκ τῶν ἐσχάτων κινδύνων, ὥσπερ ἡ ῥητορική· καὶ αὕτη μὲν προσεσταλμένη ἐστὶ καὶ κοσμία καὶ οὐ σεμνύνεται ἐσχηματισμένη, ὡς ὑπερήφανόν τι διαπραττομένη, ἀλλὰ ταὐτὰ διαπραξαμένη τῇ δικανικῇ, ἐὰν μὲν ἐξ Αἰγίνης δεῦρο σώσῃ, οἶμαι, δύ' ὀβολοὺς ἐπράξατο, ἐὰν δ' ἐξ Αἰγύπτου ἢ ἐκ τοῦ Πόντου, ἐὰν πάμπολυ, ταύτης τῆς μεγά*λης εὐεργεσίας, σώσασ' ἃ νῦν E δὴ ἔλεγον, καὶ αὐτὸν καὶ παῖδας καὶ χρήματα καὶ γυναῖκας, ἀποβιβάσασ' εἰς τὸν λιμένα δύο δραχμὰς ἐπράξατο, καὶ αὐτὸς ὁ ἔχων τὴν τέχνην καὶ ταῦτα διαπραξάμενος ἐκβὰς παρὰ τὴν θάλατταν καὶ τὴν ναῦν περιπατεῖ ἐν

*) ἴσ. μεμιμημένος.

sum deorsum, Socrate; an nescis eum, quem ceteri imitentur, istum, nisi imitetur, interfecturum, si voluerit, et facultatibus esse spoliaturum?

So. Scio, o bone Callicle, nisi surdus sim, et ex te audiens et e Polo modo saepius et e ceteris fere omnibus in civitate. at tu etiam ex me audi, interfecturum quidem esse, si voluerit, sed improbum interfecturum esse honestum ac bonum.

Cal. Nonne hoc est illud quod indignationem movet?

So. Neutiquam viri prudentis, ut oratio ostendit; an putas oportere hoc sibi parare hominem, ut quam longissimum tempus vivat, easque colere artes quae nos e quoque periculo servent, sicut istam, quam tu me iubes colere, rhetoricam in iudiciis illam quidem servantem.

Cal. Et quidem per Iovem recte tibi suadens.

So. Ain, mi optime? num etiam nandi scientia angusta quaedam tibi videtur esse?

Cal. Minime hercle.

So. Atqui servat etiam haec e morte homines, si in eiusmodi statum delati sunt ubi opus est hac scientia. sin haec tibi videtur minuta esse, ego tibi maiorem hac dicam, artem gubernandi, quae non animos modo servat, verum etiam corpora et facultates e periculis extremis, sicut rhetorica; et haec quidem ad frugalitatem composita est et modesta, nec se iactat magnifice ornata, quasi grande quid exsequatur, sed idem exsequens atque rhetorica iudicialis, si Aegina salvum huc traduxit, duos, opinor, obolos exigit, sin ex Aegypto vel Ponto, si permultum, pro magno hoc beneficio quod servavit, quae modo memoravi, et ipsum et liberos et facultates et mulieres, quum in portum eos transvexit, duas drachmas exigit, et ipse qui tenet artem, haec exsequutus, quum escendit, iuxta mare et navem deambulat

μετρίῳ σχήματι· λογίζεσθαι γάρ, οἶμαι, ἐπίσταται ὅτι ἄδηλόν
ἐστιν οὕστινάς τε ὠφέληκε τῶν ξυμπλεόντων οὐκ ἐάσας κατα-
ποντωθῆναι καὶ οὕστινας ἔβλαψεν, εἰδὼς ὅτι οὐδὲν αὐτοὺς
βελτίους ἐξεβίβασεν ἢ οἷοι * ἐνέβησαν, οὔτε τὰ σώματα οὔτε 512a
τὰς ψυχάς. λογίζεται οὖν ὅτι οὐκ, εἰ μέν τις μεγάλοις καὶ
ἀνιάτοις νοσήμασι κατὰ τὸ σῶμα ξυνεχόμενος μὴ ἀπεπνίγη,
οὗτος μὲν ἄθλιός ἐστιν ὅτι οὐκ ἀπέθανε, καὶ οὐδὲν ὑπ' αὐ-
τοῦ ὠφέληται, εἰ δέ τις ἄρα ἐν τῷ τοῦ σώματος τιμιωτέρῳ,
τῇ ψυχῇ, πολλὰ νοσήματα ἔχει καὶ ἀνίατα, τούτῳ δὲ βιωτέον
ἐστὶ καὶ τοῦτον ὀνήσειεν, ἐάν τε ἐκ θαλάττης ἐάν *) τε ἐκ δι-
καστηρίου ἐάν τε ἄλλοθεν ὁποθενοῦν σώσῃ, ἀλλ' οἶδεν * ὅτι B
οὐκ ἄμεινόν ἐστι ζῆν τῷ μοχθηρῷ ἀνθρώπῳ· κακῶς γὰρ
ἀνάγκη ἐστὶ ζῆν. Διὰ ταῦτα οὐ νόμος ἐστὶ σεμνύνεσθαι τὸν
κυβερνήτην, καίπερ σώζοντα ἡμᾶς, οὐδέ γε, ὦ θαυμάσιε, τὸν
μηχανοποιόν, ὃς οὔτε στρατηγοῦ, μὴ ὅτι κυβερνήτου, οὔτε
ἄλλου οὐδενὸς ἐλάττω ἐνίοτε δύναται σώζειν· πόλεις γὰρ ἔστιν
ὅτε ὅλας σώζει· μή σοι δοκεῖ κατὰ τὸν δικανικὸν εἶναι;
καίτοι εἰ βούλοιτο λέγειν, ὦ Καλλίκλεις, ἅπερ ὑμεῖς, σε-
μνύνων τὸ πρᾶγμα, καταχώσειεν * ἂν ὑμᾶς τοῖς λόγοις, C
λέγων καὶ παρακαλῶν ἐπὶ τὸ δεῖν γίγνεσθαι μηχανοποιούς,
ὡς οὐδὲν τἆλλα ἐστίν· ἱκανὸς γὰρ αὐτῷ ὁ λόγος. ἀλλὰ
σὺ οὐδὲν ἧττον αὐτοῦ καταφρονεῖς καὶ τῆς τέχνης τῆς
ἐκείνου, καὶ ὡς ἐν ὀνείδει ἀποκαλέσαις ἂν μηχανοποιόν,
καὶ τῷ υἱεῖ αὐτοῦ οὔτ' ἂν δοῦναι θυγατέρα ἐθέλοις οὔτ'
ἂν αὐτὸς τῷ σαυτοῦ **) λαβεῖν τὴν ἐκείνου. καίτοι, ἐξ ὧν
τὰ σαυτοῦ ἐπαινεῖς, τίνι δικαίῳ λόγῳ τοῦ μηχανοποιοῦ
καταφρονεῖς καὶ τῶν ἄλλων ὧν νῦν δὴ ἔλεγον; οἶδ' ὅτι
φαίης * ἂν βελτίων εἶναι καὶ ἐκ βελτιόνων. τὸ δὲ βέλτιον D
εἰ μὴ ἔστιν ὃ ἐγὼ λέγω, ἀλλ' αὐτὸ τοῦτ' ἐστὶν ἀρετή, τὸ
σώζειν αὑτὸν καὶ τὰ ἑαυτοῦ ὄντα ὁποῖός τις ἔτυχε, καταγέ-
λαστός σοι ὁ ψόγος γίγνεται καὶ μηχανοποιοῦ καὶ ἰατροῦ
καὶ τῶν ἄλλων τεχνῶν, ὅσαι τοῦ σώζειν ἕνεκα πεποίηνται.
ἀλλ', ὦ μακάριε, ὅρα μὴ ἄλλο τι τὸ γενναῖον καὶ τὸ

---

*) γρ. ἂν — ἄν.
**) ἄλλ. αὐτὸς λαβεῖν.

mediocri vestitu; reputare enim, opinor, scit incertum esse quos iuverit una navigantium non finens eos in mari demergi, et quibus nocuerit, sciens, se nihilo eos meliores exposuisse, quam inscendissent, neque corpore neque animo. reputat igitur non sic se rem habere ut, si quis magnis et insanabilibus corporis morbis afflictus in mari non sit demersus, hic quidem miser sit quod non perierit, nec ipse quicquam illi profuerit, sin autem aliquis in eo, quod corpore praestantius est, in animo, multos morbos habeat atque insanabiles, huic vivendum et huic ipse utilitatem allaturus sit, sive e mari sive ex iudicio sive ex alio quocumque periculo eum servaverit, sed intelligit non esse melius vivere improbo homini; male enim vivat necesse est. Iccirco non est moris gubernatoris ut se iactet, quamvis servet nos, ne ipsius quidem, vir praestantissime, machinatoris, qui nec duce, nedum gubernatore, nec alio ullo minus interdum potest servare; urbes enim nonnumquam universas servat; ecquid hic tibi videtur cum rhetore iudiciali esse comparandus? quamquam si vellet dicere, Callicle, id quod vos, extollens rem, obrueret vos orationibus, adhortandi causa dicens vos oportere fieri machinatores, quia cetera nihil essent; magna enim ipsi copia dicendi. tu vero nihilo minus hunc despicis eiusque artem, probri causa appellabis eum machinatorem, nec filio ipsius dare voles filiam tuam in matrimonium tuove ipse nuptum locare illius filiam. quamquam ex istis quibus tua laudas, quonam iure machinatorem despicis ceterosque quos modo memoravi? scio te dicturum esse meliorem te esse et a melioribus oriundum. melius tamen nisi id est quod ego dico, sed hoc ipsum est virtus se suaque servare, qualiscumque sit, ridicula vituperatio tua est et machinatoris et medici et ceterarum artium, quotquot servandi causa constitutae sunt. at, o praestantissime, vide ne aliud quid genero-

ἀγαθὸν ᾖ τοῦ σώζειν τε καὶ σώζεσθαι· μὴ γὰρ τοῦτο μὲν
τὸ ζῆν ὁποσονδὴ χρόνον τόν * γε ὡς ἀληθῶς ἄνδρα ἐα- E
τέον ἐστὶ *) καὶ οὐ φιλοψυχητέον, ἀλλ' ἐπιτρέψαντα περὶ
τούτων τῷ θεῷ καὶ πιστεύσαντα ταῖς γυναιξὶν, ὅτι τὴν εἱ-
μαρμένην οὐδ' ἂν εἷς ἐκφύγοι, τὸ ἐπὶ τούτῳ σκεπτέον, τίν'
ἂν τρόπον τοῦτον ὃν μέλλει χρόνον βιῶναι ὡς ἄριστα
βιῴη, ἆρα ἐξομοιῶν αὐτὸν τῇ πολιτείᾳ ταύτῃ * ἐν ᾗ ἂν 513
οἰκῇ, καὶ νῦν δὲ ἄρα **) δεῖ σε ὡς ὁμοιότατον γίγνεσθαι
τῷ δήμῳ τῷ Ἀθηναίων, εἰ μέλλεις τούτῳ προςφιλὴς εἶναι καὶ
μέγα δύνασθαι ἐν τῇ πόλει. τοῦθ' ὅρα εἰ σοὶ λυσιτελεῖ καὶ
ἐμοί, ὅπως μή, ὦ δαιμόνιε, πεισόμεθα ὅπερ φασὶ τὰς τὴν
σελήνην καθαιρούσας τὰς Θετταλίδας, σὺν τοῖς φιλτάτοις ἡ
αἵρεσις ἡμῖν ἔσται ταύτης τῆς δυνάμεως τῆς ἐν τῇ πόλει. εἰ δὲ
σὺ οἴει ὁντινοῦν ἀνθρώπων παραδώσειν τέχνην τινὰ τοιαύτην,
ἥτις σε ποιή*σει μέγα δύνασθαι ἐν τῇ πόλει τῇδε ἀνόμοιον B
ὄντα τῇ πολιτείᾳ εἴτ' ἐπὶ τὸ βέλτιον εἴτ' ἐπὶ τὸ χεῖρον, ὡς ἐμοὶ
δοκεῖ, οὐκ ὀρθῶς βουλεύει, ὦ Καλλίκλεις· οὐ γὰρ μιμητὴν
δεῖ εἶναι, ἀλλ' αὐτοφυῶς ὅμοιον τούτοις, εἰ μέλλεις τι γνήσιον
ἀπεργάζεσθαι εἰς φιλίαν τῷ Ἀθηναίων δήμῳ καὶ ναὶ μὰ Δία
τῷ Πυριλάμπους γε πρός. ὅςτις οὖν σε τούτοις ὁμοιότατον
ἀπεργάσεται, οὗτός σε ποιήσει, ὡς ἐπιθυμεῖς [πολιτικὸς] εἶ-
ναι, πολιτικὸν καὶ ῥητορικόν· τῷ * αὐτῶν γὰρ ἤθει λεγομέ- C
νων τῶν λόγων ἕκαστοι χαίρουσι, τῷ δὲ ἀλλοτρίῳ ἄχθονται·
εἰ μή τι σὺ ἄλλο λέγεις, ὦ φίλη κεφαλή. Λέγομέν τι πρὸς
ταῦτα, ὦ Καλλίκλεις;

ΚΑΛ. Οὐκ οἶδ' ὅντινά μοι τρόπον δοκεῖς εὖ λέγειν, ὦ Σώκρατες· πέπονθα δὲ τὸ τῶν πολλῶν πάθος, οὐ πάνυ σοι πείθομαι.

ΣΩ. Ὁ δήμου γὰρ ἔρως ἐνὼν ἐν τῇ ψυχῇ τῇ σῇ, ὦ
Καλλίκλεις, ἀντιστατεῖ μοι· ἀλλ' ἐὰν πολλάκις ἴσως καὶ βέλ-
τιον * ταὐτὰ ταῦτα διασκοπώμεθα, πεισθήσει ***). ἀνα- D
μνήσθητι δ' οὖν, ὅτι δύο ἔφαμεν εἶναι τὰς παρασκευὰς
ἐπὶ τὸ ἕκαστον θεραπεύειν καὶ σῶμα καὶ ψυχήν, μίαν

---

*) ἴσ. ᾗ. **) γρ. ἆρα.

***) ἴσ. ἐὰν πολλάκις καὶ βέλτιον — ἴσως πεισθήσει.

sum ac bonum sit quam servare et servari; ne videlicet hoc, quam diutissime vivere, is qui vere sit vir missum facere debeat nec vitae adhaerescere, sed committere id deo et credens mulieribus, fatum neminem posse effugere, posthac perpendere, quo pacto id quod victurus sit tempus quam optime vivat, num similem se fingens civitatis eius in qua vivat, et nunc quidem, num te oporteat quam simillimum exsistere populi Atheniensium, si velis huic acceptus esse multumque valere in civitate: hoc vide an tibi prosit et mihi, ne, o bone, id nobis accidat quod dicunt accidere illis lunam deducentibus Thessalis, ne videlicet ab iis, quae carissima nobis sint, perdendis ducamus hanc in civitate potestatem. quodsi arbitraris quemvis hominum tibi traditurum esse huiusmodi artem quae efficiat ut multum possis in hacce urbe, licet dissimilis civitati sis, sive in meliorem sive in deteriorem partem, ut mihi videtur, haud recte statuis, Callicle; non enim imitatorem te oportet esse, sed tuapte natura similem horum, si vis germanam quandam facere amicitiam cum populo Atheniensium simulque mehercule cum Pyrilampis filio. quicumque igitur te horum simillimum efficiet, is te reddet, ita ut cupis, civilem et rhetoricum; orationibus enim ad suum ingenium dictis quisque gaudet, ad alienum vero dictas aegre fert; nisi quid aliud dicis, o carum caput. Habemus quod contra dicamus, Callicle?

Cal. Nescio quomodo, bene mihi videris dicere, Socrate; accidit tamen mihi quod plerisque: non satis mihi persuades.

So. Populi videlicet amor qui inest in animo tuo, Callicle, obstat mihi; at si saepius et melius haec eadem perscrutamur, haud dubie persuadeberis. recordare igitur duas nos posuisse rationes unumquodque et corpus et animum curandi; unam hanc, quae volupta-

μὲν πρὸς ἡδονὴν ὁμιλεῖν, τὴν δὲ ἑτέραν πρὸς τὸ βέλτιστον, μὴ καταχαριζόμενον ἀλλὰ διαμαχόμενον. οὐ ταῦτα ἦν ἃ τότε ὡριζόμεθα;

ΚΑΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Οὐκοῦν ἡ μὲν ἑτέρα ἡ πρὸς ἡδονὴν ἀγεννὴς καὶ οὐδὲν ἄλλο ἢ κολακεία τυγχάνει οὖσα· ἢ γάρ;

ΚΑΛ. Ἔστω, εἰ βούλει, σοὶ * οὕτως. E

ΣΩ. Ἡ δέ γε ἑτέρα, ὅπως ὡς βέλτιστον ἔσται τοῦτο, εἴτε σῶμα τυγχάνει ὂν εἴτε ψυχή, ὃ θεραπεύομεν.

ΚΑΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Ἆρ᾽ οὖν οὕτως ἡμῖν ἐπιχειρητέον ἐστὶ τῇ πόλει καὶ τοῖς πολίταις θεραπεύειν, ὡς βελτίστους αὐτοὺς τοὺς πολίτας ποιοῦντας; ἄνευ γὰρ δὴ τούτου, ὡς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εὑρίσκομεν, οὐδὲν ὄφελος ἄλλην εὐεργεσίαν οὐδεμίαν προςφέρειν, ἐὰν * μὴ καλὴ κἀγαθὴ ἡ διάνοια ᾖ τῶν μελλόντων ἢ 514 χρήματα πολλὰ λαμβάνειν ἢ ἀρχήν τινων ἢ ἄλλην δύναμιν ἡντινοῦν. θῶμεν οὕτως ἔχειν;

ΚΑΛ. Πάνυ γε, εἴ σοι ἥδιον.

ΣΩ. Εἰ οὖν παρεκαλοῦμεν ἀλλήλους, ὦ Καλλίκλεις, δημοσίᾳ πράξαντες τῶν πολιτικῶν πραγμάτων ἐπὶ τὰ οἰκοδομικά, ἢ τειχῶν ἢ νεωρίων ἢ ἱερῶν ἐπὶ τὰ μέγιστα οἰκοδομήματα, πότερον ἔδει ἂν ἡμᾶς σκέψασθαι ἡμᾶς αὐτοὺς καὶ ἐξετά*σαι, πρῶτον μὲν εἰ ἐπιστάμεθα τὴν τέχνην ἢ οὐκ B ἐπιστάμεθα, τὴν οἰκοδομικήν, καὶ παρὰ τοῦ ἐμάθομεν; ἔδει ἂν ἢ οὔ;

ΚΑΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Οὐκοῦν δεύτερον αὖ τόδε, εἴ τι πώποτε οἰκοδόμημα ᾠκοδομήκαμεν ἰδίᾳ, ἢ τῶν φίλων τινὶ ἢ ἡμέτερον αὐτῶν, καὶ τοῦτο τὸ οἰκοδόμημα καλὸν ἢ αἰσχρόν ἐστι, καὶ εἰ μὲν εὑρίσκομεν σκοπούμενοι διδασκάλους τε ἡμῶν ἀγαθοὺς καὶ ἐλλογίμους γεγονότας καὶ οἰκοδομήματα *πολλὰ μὲν καὶ καλὰ μετὰ τῶν διδασκάλων ᾠκοδομημένα ἡμῖν, πολλὰ δὲ καὶ ἰδίᾳ ὑφ᾽ ἡμῶν *), ἐπειδὴ τῶν διδασκάλων ἀπηλλάγημεν, οὕτω μὲν διακειμένων νοῦν C

*) ἄλλ. ἴδια ἡμῶν.

tis caufa ea tractaret, alteram hanc, quae ad optimum fpectaret, non gratificantem illam quidem, fed repugnantem. nonne haec erant quae tum definiebamus?

Cal. Sane quidem.

So. Altera igitur quae ad voluptatem fpectat ignobilis nihilque aliud nifi adulatio eft; nonne?

Cal. Efto, fi vis, tibi ita.

So. Altera vero id fpectat ut quam optimum exfiftat hoc quod curamus, five corpus eft five animus.

Cal. Sane quidem.

So. Num igitur ita nobis inftituendum eft civitatem et cives curare, ut quam optimos eos cives efficiamus? fine hoc enim, ut in praegreffis invenimus, nihil prodeft aliud ullum beneficium conferre, nifi honefta et bona eft eorum mens, qui vel opes multas accepturi funt vel imperium in quospiam vel aliam quamcumque poteftatem. ponamus haec ita fe habere?

Cal. Sane quidem, fi tibi magis placet.

So. Si igitur inter nos adhortaremur, Callicle, publice ftatuentes in res civiles incumbere, ad architecturam factitandam, vel murorum vel navalium vel templorum moles maximas exftruendas, utrum oporteret nos ipfos perfcrutari atque explorare, primo, num teneremus artem an nefciremus, architecturam, et a quo didiciffemus? oporteret necne?

Cal. Sane quidem.

So. Nonne fecundum effet hoc, num umquam aedificium exftruxiffemus privatim vel amicorum alicuius vel noftrum ipforum, et hoc aedificium pulchrum an deforme effet, et fi inveniremus explorando magiftros noftros bonos ac nobiles fuiffe et aedificia multa praeclara una cum magiftris nobis exftructa effe, multa etiam feparatim a nobis, poftquam a magiftris disceffiffemus: ita fi nos haberemus, prudens effet aggredi ad

εχόντων ἦν ἂν ἰέναι ἐπὶ τὰ δημόσια ἔργα, εἰ δὲ μήτε διδάσκαλον εἴχομεν ἡμῶν αὐτῶν ἐπιδεῖξαι οἰκοδομήματά τε, ἢ μηδὲν ἢ πολλὰ καὶ μηδενὸς ἄξια, οὕτω δὲ ἀνόητον ἦν δήπου ἐπιχειρεῖν τοῖς δημοσίοις ἔργοις καὶ παρακαλεῖν ἀλλήλους ἐπ' αὐτά; Φῶμεν ταῦτα ὀρθῶς λέγεσθαι, * ἢ οὔ; D

ΚΑΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Οὐκοῦν οὕτω πάντα τά τε ἄλλα, κἂν εἰ ἐπιχειρήσαντες δημοσιεύειν παρεκαλοῦμεν ἀλλήλους ὡς ἱκανοὶ ἰατροὶ ὄντες, ἐπεσκεψάμεθα δήπου ἂν ἐγώ τε σὲ καὶ σὺ ἐμέ, Φέρε πρὸς θεῶν, αὐτὸς δὲ ὁ Σωκράτης πῶς ἔχει τὸ σῶμα πρὸς ὑγίειαν; ἢ ἤδη τις ἄλλος διὰ Σωκράτην ἀπηλλάγη νόσου, ἢ δοῦλος ἢ ἐλεύθερος; κἂν ἐγώ, οἶμαι, περὶ σοῦ ἕτερα τοιαῦτα ἐσκόπουν; καὶ εἰ μὴ εὑρίσκομεν δι' ἡμᾶς μηδένα * βελτίω γεγονότα τὸ σῶμα, μήτε τῶν ξένων μήτε τῶν ἀστῶν, μήτε ἄνδρα μήτε γυναῖκα, πρὸς Διός, ὦ Καλλίκλεις, οὐ καταγέλαστον ἂν ἦν τῇ ἀληθείᾳ εἰς τοσοῦτον ἀνοίας ἐλθεῖν ἀνθρώπους, ὥστε, πρὶν ἰδιωτεύοντας πολλὰ μὲν ὅπως ἐτύχομεν ποιῆσαι, πολλὰ δὲ κατορθῶσαι καὶ γυμνάσασθαι ἱκανῶς τὴν τέχνην, τὸ λεγόμενον δὴ τοῦτο, ἐν τῷ πίθῳ τὴν κεραμείαν ἐπιχειρεῖν μανθάνειν, καὶ αὐτούς τε δημοσιεύειν ἐπιχειρεῖν καὶ ἄλλους τοιούτους παρακαλεῖν; οὐκ ἀνόητόν σοι δοκεῖ ἂν εἶναι οὕτω πράττειν; E

ΚΑΛ. Ἔμοιγε.

ΣΩ. Νῦν δέ, * ὦ βέλτιστε ἀνδρῶν, ἐπειδὴ σὺ μὲν αὐτὸς ἄρτι ἄρχει πράττειν τὰ τῆς πόλεως πράγματα, ἐμὲ δὲ παρακαλεῖς καὶ ὀνειδίζεις ὅτι οὐ πράττω, οὐκ ἐπισκεψόμεθα ἀλλήλους, Φέρε, Καλλικλῆς ἤδη τινὰ βελτίω πεποίηκε τῶν πολιτῶν; ἔστιν ὅστις πρότερον πονηρὸς ὢν ἄδικός τε καὶ ἀκόλαστος καὶ ἄφρων διὰ Καλλικλέα καλός τε κἀγαθὸς γέγονεν, ἢ ξένος ἢ ἀστός, ἢ δοῦλος ἢ ἐλεύθερος; Λέγε μοι, ἐάν * τίς σε ταῦτα ἐξετάζῃ, ὦ Καλλίκλεις, τί ἐρεῖς; τίνα φήσεις βελτίω πεποιηκέναι ἄνθρωπον τῇ ξυνουσίᾳ τῇ σῇ; Ὀκνεῖς ἀποκρίνασθαι, εἴπερ ἔστι 515 B

publica opera, ſin autem neque magiſtrum noſtri haberemus indicare neque aedificium ullum, aut plura quidem, ſed nihili facienda, ita profecto dementiae eſſet ſuſcipere publica opera et inter nos adhortari ad ipſa? Dicamus haec recte poni, necne?

Cal. Sane quidem.

So. Nonne ita quum in reliquis omnibus, tum etiam, ſi, nobis proponentes publice medicinam factitare, adhortaremur inter nos quaſi idonei eſſemus medici, exploraremus haud dubie et ego te et tu me: Age per deos, ipſe Socrates quanam eſt corporis valitudine? an alius quis per Socratem liberatus eſt morbo, vel ſervus vel liber? et ego, opinor, eadem haec de te anquirerem? iam ſi neminem reperiremus per nos meliorem exſtitiſſe corpore neque externorum neque civium, neque virum neque mulierem, per Iovem, Callicle, nonne ridiculum eſſet revera, eo dementiae procedere homines ut, antequam privatim artem factitantes multa quomodocumque feciſſent, multa feliciter curaſſent ſeque exercuiſſent ſatis in arte, ut in proverbio eſt, in dolio artem figlinam inſtituerent diſcere, publiceque et ipſi ſuſciperent eam factitare et alios ſimiliter comparatos adhortarentur? non dementis tibi videtur fore ita agere?

Cal. Mihi vero.

So. Nunc vero, o praeſtantiſſime virorum, quandoquidem tu ipſe modo incepiſti rem publicam gerere meque ad hoc adhortaris et exprobras mihi, quod non geram, non explorabimus inter nos: Age, Callicles num aliquem iam meliorem effecit de civibus? eſtne aliquis qui, quum ante pravus fuerit et iniuſtus et incontinens et inſipiens, per Calliclem honeſtus ac bonus exſtiterit, peregrinus vel civis, ſervus vel liber? Dic mihi, ſi quis ita te exploret, Callicle, quid reſponſurus es? quem te dices meliorem effeciſſe hominem conſuetudine tua? Recuſas ne reſpondeas, num huiusmodi

τοιόνδε τι ἔργον σὸν ἔτι ἰδιωτεύοντος, πρὶν δημοσιεύειν ἐπιχειρεῖν;

ΚΑΛ. Φιλόνεικος εἶ, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Ἀλλ' οὐ φιλονεικίᾳ γε ἐρωτῶ, ἀλλ' ὡς ἀληθῶς βουλόμενος εἰδέναι ὅντινά ποτε τρόπον οἴει δεῖν πολιτεύεσθαι ἐν ἡμῖν, εἰ ἄλλου του ἄρα ἐπιμελήσει ἡμῖν ἐλθὼν ἐπὶ τὰ τῆς πόλεως πράγ*ματα, ἢ ὅπως ὅτι βέλτιστοι οἱ πολῖται ὦμεν. ἢ οὐ πολλάκις ἤδη ὡμολογήκαμεν τοῦτο δεῖν πράττειν τὸν πολιτικὸν ἄνδρα; Ὡμολογήκαμεν ἢ οὔ; ἀποκρίνου. Ὡμολογήκαμεν· ἐγὼ ὑπὲρ σοῦ ἀποκρινοῦμαι. Εἰ τοίνυν τοῦτο δεῖ τὸν ἀγαθὸν ἄνδρα παρασκευάζειν τῇ ἑαυτοῦ πόλει, νῦν μοι ἀναμνησθεὶς εἰπὲ περὶ ἐκείνων τῶν ἀνδρῶν ὧν ὀλίγῳ πρότερον ἔλεγες, εἰ ἔτι σοι δοκοῦσιν ἀγαθοὶ πολῖται γεγονέναι, * Περικλῆς καὶ Κίμων καὶ Μιλτιάδης καὶ Θεμιστοκλῆς. C D

ΚΑΛ. Ἔμοιγε.

ΣΩ. Οὐκοῦν, εἴπερ ἀγαθοί, δῆλον ὅτι ἕκαστος αὐτῶν βελτίους ἐποίει τοὺς πολίτας ἀντὶ χειρόνων; ἐποίει ἢ οὔ;

ΚΑΛ. Ἐποίει.

ΣΩ. Οὐκοῦν, ὅτε Περικλῆς ἤρχετο λέγειν ἐν τῷ δήμῳ, χείρους ἦσαν οἱ Ἀθηναῖοι, ἢ ὅτε τὰ τελευταῖα ἔλεγεν;

ΚΑΛ. Ἴσως.

ΣΩ. Οὐκ ἴσως δή, ὦ βέλτιστε, ἀλλ' ἀνάγκη ἐκ τῶν ὡμολογημένων, εἴπερ ἀγαθός γ' ἦν ἐκεῖνος πολί*της. E

ΚΑΛ. Τί οὖν δή;

ΣΩ. Οὐδέν· ἀλλὰ τόδε μοι εἰπὲ ἐπὶ τούτῳ, εἰ λέγονται Ἀθηναῖοι διὰ Περικλέα βελτίους γεγονέναι, ἢ πᾶν τοὐναντίον διαφθαρῆναι ὑπ' ἐκείνου. ταυτὶ γὰρ ἔγωγε ἀκούω, Περικλέα πεποιηκέναι Ἀθηναίους ἀργοὺς καὶ δειλοὺς καὶ λάλους καὶ φιλαργύρους, εἰς μισθοφορίαν πρῶτον καταστήσαντα.

ΚΑΛ. Τῶν τὰ ὦτα κατεαγότων ἀκούεις ταῦτα, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Ἀλλὰ τάδε οὐκέτι ἀκούω, ἀλλὰ οἶδα σαφῶς καὶ

opus perfeceris adhuc privatim hoc gerens, priusquam publice id gerendum susceperis?

Cal. Contendere amas, Socrate.

So. Neutiquam vero contentionis studio rogo, sed revera cupiens scire, quo tandem pacto censeas rem publicam esse administrandam apud nos, num videlicet aliud quid spectaturus sis ad res civiles nobis aggressus, nisi hoc ut quam optimi simus cives. anne saepius iam confessi sumus hoc esse agendum viro civili? Confessi sumus necne? responde. Confessi sumus; ego tuo nomine respondebo. Quodsi vero hoc oportet bonum virum parare civitati suae, nunc mihi recordatus dic de viris illis quos paullo supra memorasti, num adhuc tibi videantur boni cives fuisse, Pericles et Cimon et Miltiades et Themistocles.

Cal. Mihi vero.

So. Nonne, si boni fuerunt, haud dubie quisque eorum meliores effecit cives ex deterioribus? effecit necne?

Cal. Effecit.

So. Nonne, quum Pericles inciperet dicere apud populum, deteriores fuerunt Athenienses, quam quum postremum diceret?

Cal. Fortasse.

So. Non fortasse, vir optime, sed necessarium, ex eis quae confessi sumus, certe si bonus ille civis erat.

Cal. Quid tum?

So. Nihil; sed hoc mihi dic praeterea, num dicantur Athenienses per Periclem meliores exstitisse, an plane ex contrario corrupti esse ab illo. ita equidem audio, Periclem effecisse Athenienses inertes et timidos et loquaces et pecuniae avidos, ad stipendia merenda primum eos redigentem.

Cal. Ex eis qui aures habent contusas haec audis, Socrate.

So. At hoc iam non audio, sed certo scio, et ego

ἐγὼ καὶ σύ, ὅτι τὸ μὲν πρῶτον εὐδοκίμει Περικλῆς καὶ οὐδεμίαν αἰσχρὰν δίκην κατεψηφίσαντο αὐτοῦ Ἀθηναῖοι, ἡνίκα χείρους ἦσαν, ἐπειδὴ δὲ καλοὶ κἀγαθοὶ γεγόνεσαν *ὑπ' αὐτοῦ, ἐπὶ τελευτῇ τοῦ βίου τοῦ Περικλέους, κλοπὴν 516 αὐτοῦ κατεψηφίσαντο, ὀλίγου δὲ καὶ θανάτου ἐτίμησαν, δῆλον ὅτι ὡς πονηροῦ ὄντος.

ΚΑΛ. Τί οὖν; τούτου ἕνεκα κακὸς ἦν Περικλῆς;

ΣΩ. Ὄνων γοῦν ἂν ἐπιμελητὴς καὶ ἵππων καὶ βοῶν τοιοῦτος ὢν κακὸς ἂν ἐδόκει εἶναι, εἰ παραλαβὼν μὴ λακτίζοντας *) μηδὲ κυρίττοντας, μηδὲ δάκνοντας ἀπέδειξε ταῦτα ἅπαντα ποιοῦντας δι' ἀγριότητα· ἢ οὐ δοκεῖ σοι κακὸς εἶναι ἐπιμελητὴς ὁστισοῦν * ὁτουοῦν ζώου, ὃς ἂν B παραλαβὼν ἡμερώτερα ἀποδείξῃ ἀγριώτερα ἢ παρέλαβε; Δοκεῖ, ἢ οὔ;

ΚΑΛ. Πάνυ γε, ἵνα σοι χαρίσωμαι.

ΣΩ. Καὶ τόδε τοίνυν μοι χάρισαι ἀποκρινάμενος, πότερον καὶ ὁ ἄνθρωπος ἓν τῶν ζώων ἐστίν, ἢ οὔ.

ΚΑΛ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΣΩ. Οὐκοῦν ἀνθρώπων Περικλῆς ἐπεμέλετο;

ΚΑΛ. Ναί.

ΣΩ. Τί οὖν; οὐκ ἔδει αὐτούς, ὡς ἄρτι ὡμολογοῦμεν, δικαιοτέρους γεγονέναι ἀντὶ ἀδικωτέρων ὑπ' ἐκείνου, εἴπερ ἐκεῖνος ἐπε*μελεῖτο αὐτῶν ἀγαθὸς ὢν τὰ πο- C λιτικά;

ΚΑΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Οὐκοῦν οἵ γε δίκαιοι ἥμεροι, ὡς ἔφη Ὅμηρος· σὺ δὲ τί φῄς; οὐχ οὕτως;

ΚΑΛ. Ναί.

ΣΩ. Ἀλλὰ μὴν ἀγριωτέρους γε αὐτοὺς ἀπέφηνεν ἢ οἵους παρέλαβε, καὶ ταῦτ' εἰς αὐτόν, ὃν ἥκιστ' ἂν ἐβούλετο.

ΚΑΛ. Βούλει σοι ὁμολογήσω;

ΣΩ. Εἰ δοκῶ γέ σοι ἀληθῆ λέγειν.

ΚΑΛ. Ἔστω δὴ ταῦτα.

---

*) ἄλλ. λακτίζοντας αὐτοὺς καὶ λακτίζοντας ἑαυτόν.

et tu, primo bona floruiffe exiftimatione Periclem nec ullius rei turpis condemnaffe eum Athenienfes, quum deteriores effent; poftquam vero honefti ac boni per ipfum exftitiffent, eum fub vitae exitum peculatus condemnaffe parumque abfuiffe quin etiam capitis litem aeftimaverint, quod fcilicet improbus effet.

Cal. Ain tu? iccirco malus erat Pericles?

So. Afinorum certe curator et equorum ac boum ita comparatus malus videbitur effe, fi, quos acceperit nec calcitrantes nec cornibus ferientes nec mordentes, reddat haec omnia facientes propter feritatem; an non videtur tibi malus effe curator quisque cuiusque animantis, qui, quae accepit manfuetiora, efficit immaniora quam accepit? Videtur, necne?

Cal. Sane quidem, ut tibi gratificer.

So. Itaque hoc quoque mihi gratificare refpondens, utrum etiam homo unum aliquod fit de animantibus, necne.

Cal. Quidni fit?

So. Nonne homines Pericles curabat?

Cal. Ita.

So. Quid ergo? non debebant illi, ut modo confeffi fumus, iuftiores exfiftere, non iniuftiores, per illum, fi quidem ifte eos curabat, bonus rei publicae adminiftrator?

Cal. Sane quidem.

So. Nonne iufti funt manfueti, ut dixit Homerus? tu vero quid dicis? non ita eft?

Cal. Ita.

So. Iam vero immaniores illos effecit, quam acceperat, et quidem in fe ipfum, in quem minime certe voluerat.

Cal. Vis tibi concedam?

So. Si quidem videor tibi vera dicere.

Cal. Sit igitur ita fane.

ΣΩ. Οὐκοῦν, εἴπερ ἀγριωτέρους, ἀδικωτέρους τε καὶ χείρους;

* ΚΑΛ. Ἔστω. D

ΣΩ. Οὐκ ἄρ' ἀγαθὸς τὰ πολιτικὰ Περικλῆς ἦν ἐκ τούτου τοῦ λόγου.

ΚΑΛ. Οὐ σύ γέ φης.

ΣΩ. Μὰ Δί' οὐδέ γε σὺ ἐξ ὧν ὁμολογεῖς. Πάλιν δὲ λέγε μοι περὶ Κίμωνος· οὐκ ἐξωστράκισαν αὐτὸν οὗτοι οὓς ἐθεράπευεν, ἵνα αὐτοῦ δέκα ἐτῶν μὴ ἀκούσειαν τῆς φωνῆς; καὶ Θεμιστοκλέα ταὐτὰ ταῦτα ἐποίησαν καὶ φυγῇ προσεζημίωσαν; Μιλτιάδην δὲ τὸν ἐν Μαραθῶνι εἰς τὸ βά*ραθρον ἐμβαλεῖν ἐψηφίσαντο, καὶ εἰ μὴ διὰ E τὸν πρύτανιν, ἐνέπεσεν ἄν; Καίτοι οὗτοι, εἰ ἦσαν ἄνδρες ἀγαθοί, ὡς σύ φης, οὐκ ἄν ποτε ταῦτα ἔπασχον. οὔκουν οἵ γε ἀγαθοὶ ἡνίοχοι κατ' ἀρχὰς μὲν οὐκ ἐκπίπτουσιν ἐκ τῶν ζευγῶν, ἐπειδὰν δὲ θεραπεύσωσι τοὺς ἵππους καὶ αὐτοὶ ἀμείνους γένωνται ἡνίοχοι, τότ' ἐκπίπτουσιν· οὐκ ἔστι ταῦτ' οὔτ' ἐν ἡνιοχείᾳ οὔτ' ἐν ἄλλῳ ἔργῳ οὐδενί· ἢ δοκεῖ σοι;

ΚΑΛ. Οὐκ ἔμοιγε.

ΣΩ. Ἀληθεῖς ἄρα, ὡς ἔοικεν, οἱ ἔμπροσθεν λόγοι ἦσαν, ὅτι οὐδένα ἡμεῖς * ἴσμεν ἄνδρα ἀγαθὸν γεγονότα 517 τὰ πολιτικὰ ἐν τῇδε τῇ πόλει, σὺ δὲ ὡμολόγεις τῶν γε νῦν οὐδένα, τῶν μέντοι ἔμπροσθεν, καὶ προείλου τούτους τοὺς ἄνδρας· οὗτοι δὲ ἀνεφάνησαν ἐξ ἴσου τοῖς νῦν ὄντες, ὥστε, εἰ οὗτοι ῥήτορες ἦσαν, οὔτε τῇ ἀληθινῇ ῥητορικῇ ἐχρῶντο (οὐ γὰρ ἂν ἐξέπεσον) οὔτε τῇ κολακικῇ.

ΚΑΛ. Ἀλλὰ μέντοι πολλοῦ γε δεῖ, ὦ Σώκρατες, μή ποτέ * τις τῶν νῦν ἔργα τοιαῦτα ἐργάσηται, οἷα τούτων B ὃς βούλει εἴργασται.

ΣΩ. Ὦ δαιμόνιε, οὐδ' ἐγὼ ψέγω τούτους ὥς γε διακόνους εἶναι πόλεως, ἀλλά μοι δοκοῦσι τῶν γε νῦν διακονικώτεροι γεγονέναι καὶ μᾶλλον οἷοί τε ἐκπορίζειν τῇ πόλει ὧν ἐπεθύμει· ἀλλὰ γὰρ μεταβιβάζειν τὰς ἐπιθυμίας καὶ μὴ ἐπιτρέπειν, πείθοντες καὶ βιαζόμενοι ἐπὶ τοῦτο ὅθεν

So. Nonne, ſi immaniores, etiam iniuſtiores ac deteriores?

Cal. Sit ſane.

So. Non erat ergo bonus rei publicae adminiſtrator Pericles, ut haec declarat oratio.

Cal. Tu certe hoc negas.

So. Etiam tu mehercule ex eis quae confiteris. Rurſus vero dic mihi de Cimone: nonne teſtarum ſuffragiis e civitate eum eiecerunt ii quos curabat, ne decem per annos eius vocem audirent? et Themiſtocli idem fecerunt exſilioque inſuper mulctarunt? Miltiadem vero ducem ad Marathona in barathrum praecipitandum decreverunt, et, niſi princeps obſtitiſſet, iniectus fuiſſet? Atqui his, ſi viri boni fuiſſent, ut tu ais, numquam hoc accidiſſet. certe non venit uſu bonis aurigis ut initio quidem non decidant e bigis, quum vero curaverunt equos ipſique meliores facti ſunt aurigae, tum decidant; hoc neque fit in aurigatione neque in alio ullo opere; an videtur tibi?

Cal. Non videtur.

So. Vera igitur ſunt, ut patet, quae in praegreſſis poſuimus, neminem nos ſcire qui bonus fuerit rei publicae adminiſtrator in hacce urbe; tu vero confitebare, de his qui nunc eſſent neminem talem fuiſſe, de prioribus autem, et deligebas hos viros; hos tamen apparuit ſimiles fuiſſe eorum qui nunc ſunt; quocirca, ſi hi rhetores erant, neque veram adhibuerunt rhetoricam neque (non enim cecidiſſent) adulantem.

Cal. Multum tamen abeſt, Socrate, ut eorum qui nunc ſunt aliquis opera talia perfecerit, qualia illorum quivis perfecit.

So. O bone, non ego vitupero hos ut miniſtros civitatis, ſed mihi videntur eis qui nunc ſunt paratiores fuiſſe in miniſtrando magisque idonei ad ea civitati ſuppeditanda quae concupiviſſet, at in deflectendis cupiditatibus nec permittendis, perſuadendo et vi perducendo

ἔμελλον ἀμείνους ἔσεσθαι οἱ πολῖται, ὡς ἔπος εἰπεῖν, οὐδὲν τούτων διέφερον ἐκεῖνοι· ὅπερ μόνον ἔργον ἐστὶν ἀγαθοῦ C πολίτου· ναῦς δὲ καὶ τείχη καὶ νεώρια καὶ ἄλλα πολλὰ τοιαῦτα καὶ ἐγώ σοι ὁμολογῶ δεινοτέρους εἶναι ἐκείνους τούτων ἐκπορίζειν.

Πρᾶγμα οὖν γελοῖον ποιοῦμεν ἐγώ τε καὶ σὺ ἐν τοῖς λόγοις· ἐν παντὶ γὰρ τῷ χρόνῳ ὃν διαλεγόμεθα οὐδὲν παυόμεθα εἰς τὸ αὐτὸ ἀεὶ περιφερόμενοι καὶ ἀγνοοῦντες ἀλλήλων ὅ τι λέγομεν. ἐγὼ γοῦν σε πολλάκις οἶμαι ὡμολογηκέναι καὶ ἐγνωκέναι, ὡς ἄρα διττὴ αὕτη τις ἡ πραγματεία ἐστὶ καὶ περὶ τὸ D σῶμα καὶ περὶ τὴν ψυχήν. καὶ ἡ μὲν ἑτέρα διακονική ἐστιν, ᾗ δυνατὸν εἶναι ἐκπορίζειν, ἐὰν μὲν πεινῇ τὰ σώματα ἡμῶν, σιτία, ἐὰν δὲ διψῇ, ποτά, ἐὰν δὲ ῥιγῷ, ἱμάτια, στρώματα, ὑποδήματα, τἄλλα ὧν ἔρχεται σώματα εἰς ἐπιθυμίαν (καὶ ἐξεπίτηδές σοι διὰ τῶν αὐτῶν εἰκόνων λέγω, ἵνα ῥᾷον καταμάθῃς)· τούτων γὰρ ποριστικὸν εἶναι ἢ κάπηλον ὄντα ἢ ἔμπορον ἢ δημιουργόν του αὐτῶν τούτων, σιτοποιὸν ἢ ὀψοποιὸν ἢ ὑφάντην E ἢ σκυτοτόμον ἢ σκυτοδεψόν, οὐδὲν θαυμαστόν *), ὄντα τοιοῦτον δόξαι καὶ αὐτῷ καὶ τοῖς ἄλλοις θεραπευτὴν εἶναι σώματος, παντὶ τῷ μὴ εἰδότι, ὅτι ἔστι τις παρὰ ταύτας ἁπάσας τέχνη γυμναστική τε καὶ ἰατρική, ἣ δὴ τῷ ὄντι ἐστὶ σώματος θεραπεία, ἥνπερ καὶ προσήκει τούτων ἄρχειν πασῶν τῶν τεχνῶν καὶ χρῆσθαι τοῖς τούτων ἔργοις διὰ τὸ εἰδέναι ὅ τι χρηστὸν καὶ πονηρὸν τῶν σιτίων ἢ ποτῶν ἐστιν εἰς ἀρετὴν σώματος, τὰς δ' ἄλλας πάσας ταύτας 518 ἀγνοεῖν· διὸ δὴ καὶ ταύτας μὲν δουλοπρεπεῖς τε καὶ διακονικὰς καὶ ἀνελευθέρους εἶναι περὶ σώματος πραγματείαν, τὰς ἄλλας τέχνας, τὴν δὲ γυμναστικὴν καὶ ἰατρικὴν κατὰ τὸ δίκαιον δεσποίνας εἶναι τούτων. Ταὐτὰ οὖν ταῦτα ὅτι ἔστι καὶ περὶ ψυχήν, τοτὲ μέν μοι δοκεῖς μανθάνειν ὅτι λέγω, καὶ ὁμολογεῖς ὡς εἰδὼς ὅ τι ἐγὼ λέγω, ἥκεις δὲ ὀλίγον ὕστερον λέγων ὅτι [ἄνθρωποι] καλοὶ κἀγαθοὶ γεγόνασι πολῖται ἐν τῇ πόλει, καὶ ἐπειδὰν ἐγὼ ἐρωτῶ B οἵ τινες, δοκεῖς μοι ὁμοιοτάτους προτείνεσθαι ἀνθρώπους

*) γρ. θαυμαστόν ἐστιν.

ad id, quo ſperare potuiſſent fore ut ad bonam frugem cives ſe reciperent, nihilo fere meliores his fuerunt illi; quod tamen unum ſolum eſt officium boni civis; in navibus contra et muris et navalibus aliisque multis generis eiusdem parandis ego quoque tibi concedo illos paratiores his fuiſſe.

Ridiculum vero eſt quod facimus ego et tu in ſermonibus; nam inter omne quod colloquimur tempus non deſinimus eodem ſemper revolvi nec ſcire inter nos quid dicamus. ego certe te ſaepius arbitror confeſſum eſſe ac cognoviſſe, duplicem eſſe illam curationem et corporis et animi, et unam eſſe miniſtrantem quae parare poſſet, ſi eſuriret corpus noſtrum, cibos, ſi ſitiret, potus, ſi frigeret, veſtes, ſtragula, calceos, cetera quae corpus concupiſceret (et conſulto tibi iisdem utens ſimilibus haec explico, ut facilius percipias): horum igitur qui miniſter eſſet, nempe inſtitor vel mercator vel opifex alicuius harum rerum: panifex vel cocus vel textor vel ſutor vel coriarius, haud mirandum eſſe, quod, talis quum eſſet, et ſibi et ceteris videretur curator eſſe corporis, omnibus ſcilicet qui neſcirent eſſe quandam praeter has omnes artem gymnaſticam et medicinam, quae quidem revera eſſet corporis curatio quamque oporteret his praeeſſe omnibus artibus earumque operibus uti, propterea quod ſciret, quid utile nociturumve eſſet eſculentorum aut potulentorum ad corporis virtutem, quum reliquae illae omnes id ignorarent, quapropter etiam ſerviles et miniſtrantes et illiberales eſſent in corporis curatione reliquae artes, gymnaſtica vero et medicina iure haberentur illarum dominae. Eandem hanc eſſe etiam animi rationem, modo mihi videris intelligere me dicere et confiteris tamquam ſciens quid dicam, paullo poſt vero dicis, fuiſſe quosdam honeſtos ac bonos cives in civitate, et quum ego ex te quaero, quinam fuerint, videris mihi ſimillimos in medium pro-

περὶ τὰ πολιτικά, ὥσπερ ἂν εἰ περὶ τὰ γυμναστικὰ ἐμοῦ ἐρωτῶντος οἵ τινες ἀγαθοὶ γεγόνασιν ἢ εἰσὶ σωμάτων θεραπευταί, ἔλεγές μοι πάνυ σπουδάζων, Θεαρίων ὁ ἀρτοκόπος καὶ Μίθαικος ὁ τὴν ὀψοποιΐαν ξυγγεγραφὼς τὴν Σικελικὴν καὶ Σάραμβος ὁ κάπηλος, ὅτι οὗτοι θαυμάσιοι γεγόνασι σωμάτων θεραπευταί, ὁ μὲν ἄρτους θαυ*μαστοὺς παρασκευάζων, ὁ δὲ C
ὄψον, ὁ δὲ οἶνον. "Ἴσως ἂν οὖν ἠγανάκτεις, εἴ σοι ἔλεγον ἐγὼ ὅτι "Ἄνθρωπε, ἐπαΐεις οὐδὲν περὶ γυμναστικῆς· διακόνους μοι λέγεις καὶ ἐπιθυμιῶν παρασκευαστὰς ἀνθρώπους, οὐκ ἐπαΐοντας καλὸν κἀγαθὸν οὐδὲν περὶ αὐτῶν, οἵ, ἂν οὕτω τύχωσιν, ἐμπλήσαντες καὶ παχύναντες τὰ σώματα τῶν ἀνθρώπων, ἐπαινούμενοι ὑπ' αὐτῶν, προσαπολοῦσιν αὐτῶν καὶ τὰς ἀρ*χαίας σάρκας· οἱ δ' αὖ δι' ἀπειρίαν οὐ τοὺς ἑστιῶντας αἰ- D
τιάσονται τῶν νόσων αἰτίους εἶναι καὶ τῆς ἀποβολῆς τῶν ἀρχαίων σαρκῶν, ἀλλ', οἳ ἂν αὐτοῖς τύχωσι τότε παρόντες καὶ ξυμβουλεύοντές τι, ὅταν δὴ αὐτοῖς ἥκῃ ἡ τότε πλησμονὴ νόσον φέρουσα συχνῷ ὕστερον χρόνῳ, ἅτε ἄνευ τοῦ ὑγιεινοῦ γεγονυῖα, τούτους αἰτιάσονται καὶ ψέξουσι καὶ κακόν τι ποιήσουσιν, ἂν οἷοί τ' ὦσι, τοὺς δὲ προτέρους ἐκείνους καὶ αἰτίους τῶν κακῶν ἐγκωμιάσου*σι. Καὶ σὺ νῦν, ὦ Καλλίκλεις, E
ὁμοιότατον τούτῳ ἐργάζει· ἐγκωμιάζεις ἀνθρώπους, οἳ τούτους εἰστιάκασιν εὐωχοῦντες ὧν ἐπεθύμουν, καί φασι μεγάλην τὴν πόλιν πεποιηκέναι αὐτούς· ὅτι δὲ οἰδεῖ καὶ ὕπουλός ἐστι δι' ἐκείνους τοὺς παλαιούς, οὐκ αἰσθάνονται· *ἄνευ γὰρ σωφροσύνης καὶ δικαιοσύνης λιμένων καὶ νεω- 519
ρίων καὶ τειχῶν καὶ φόρων καὶ τοιούτων φλυαριῶν ἐμπεπλήκασι τὴν πόλιν. ὅταν οὖν ἔλθῃ ἡ καταβολὴ αὕτη τῆς ἀσθενείας, τοὺς τότε παρόντας αἰτιάσονται ξυμβούλους, Θεμιστοκλέα δὲ καὶ Κίμωνα καὶ Περικλέα ἐγκωμιάσουσι, τοὺς αἰτίους τῶν κακῶν· σοῦ δὲ ἴσως ἐπιλήψονται, ἐὰν μὴ εὐλαβῇ, καὶ τοῦ ἐμοῦ ἑταίρου Ἀλκιβιάδου, ὅταν καὶ τὰ ἀρχαῖα προσαπολλύωσι πρὸς οἷς ἐκτή*σαντο, οὐκ αἰτίων B
ὄντων τῶν κακῶν, ἀλλ' ἴσως ξυναιτίων. Καίτοι ἔγωγε ἀνόητον πρᾶγμα καὶ νῦν ὁρῶ γιγνόμενον καὶ ἀκούω τῶν

ferre homines in re publica administranda, ac si, de rebus gymnasticis me rogante, qui boni fuerint vel sint corporum curatores, mihi respondeas plane serio: Thearion pistor et Mithaecus qui artem coquinariam conscripsit Siculam, et Sarambus caupo: hi admirabiles fuerunt corporum curatores, unus panes admirandos paravit, alter opsonia, tertius vinum. Fortasse indigne ferres, si tibi subiicerem ego: Nullam, homo, intelligentiam habes gymnasticae: ministros mihi dicis eosque qui, quae homines concupiscunt, parant, nihil probi ac boni de his intelligentes, qui quidem, si casus ita fert, implendo et saginando hominum corpora, licet ab his laudentur, insuper perdent pristinam eorum carnem; hi vero propter inscitiam non pascentes illos pro auctoribus habebunt morborum et iacturae pristinae carnis, sed, qui forte tum ipsis adsunt et suadent quicquam, quum expletio illa morbum iis affert multo post, quippe cui nulla sanitatis ratione habita indulserint, hos accusabunt et vituperabunt et mali quid iis facient, si poterunt, priores vero illos, et eos quidem auctores malorum, celebrabunt. Etiam tu nunc, Callicle, simillimi quid facis: celebras homines, qui hos paverunt epulis paratis quas concupiscebant et quos dicunt magnam fecisse urbem; at inflatam eam esse atque exulceratam propter veteres illos, non animadvertunt; nullam enim temperantiae et iustitiae rationem habentes illi portibus et navalibus et muris et vectigalibus et huiusmodi nugis impleverunt civitatem. quando igitur ingruit ille quem dixi morbi impetus, eos qui tum aderunt accusabunt consiliarios, Themistoclem vero et Cimonem et Periclem celebrabunt, qui auctores fuerunt malorum; te autem fortasse prehendent, nisi cautionem adhibueris, et amicum meum Alcibiadem, quando pristina quoque perdunt ad ea quae acquisiverunt, licet non auctores sitis malorum, sed fortasse adiutores. Quamquam equidem insipiens quid et nunc video solitum fieri et audio de

παλαιῶν ἀνδρῶν πέρι· αἰσθάνομαι γάρ, ὅταν ἡ πόλις τινὰ τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν μεταχειρίζηται ὡς ἀδικοῦντα, ἀγανακτούντων καὶ σχετλιαζόντων ὡς δεινὰ πάσχουσι, πολλὰ καὶ ἀγαθὰ τὴν πόλιν πεποιηκότες. ἆρα ἀδίκως ὑπ' αὐτῆς ἀπόλλυνται, ὡς ὁ τούτων λόγος; τὸ δὲ ὅλον ψεῦδός ἐστι· προστάτης γὰρ πόλεως οὐδ' * ἂν εἷς ποτε ἀδίκως ἀπόλοιτο ὑπ' αὐτῆς τῆς πόλεως ἧς προστατεῖ. κινδυνεύει γὰρ ταὐτὸν εἶναι, ὅσοι τε πολιτικοὶ προσποιοῦνται εἶναι καὶ ὅσοι σοφισταί· καὶ γὰρ οἱ σοφισταί, τἄλλα σοφοὶ ὄντες, τοῦτο ἄτοπον ἐργάζονται πρᾶγμα· φάσκοντες γὰρ ἀρετῆς διδάσκαλοι εἶναι πολλάκις κατηγοροῦσι τῶν μαθητῶν, ὡς ἀδικοῦσι σφᾶς αὐτοὺς τούς τε μισθοὺς ἀποστεροῦντες καὶ ἄλλην χάριν οὐκ ἀποδιδόντες, εὖ παθόντες ὑπ' αὐτῶν. καίτοι τούτου τοῦ λόγου * τί ἂν ἀλογώτερον εἴη πρᾶγμα, ἀνθρώπους ἀγαθοὺς καὶ δικαίους γενομένους, ἐξαιρεθέντας μὲν ἀδικίαν ὑπὸ τοῦ διδασκάλου, σχόντας δὲ δικαιοσύνην, ἀδικεῖν τούτῳ ᾧ οὐκ ἔχουσιν; οὐ δοκεῖ σοι τοῦτο ἄτοπον εἶναι, ὦ ἑταῖρε; Ὡς ἀληθῶς δημηγορεῖν με ἠνάγκασας, ὦ Καλλίκλεις, οὐκ ἐθέλων ἀποκρίνεσθαι.

ΚΑΛ. Σὺ δ' οὐκ ἂν οἷός τ' εἴης λέγειν, εἰ μή τίς σοι ἀποκρίνοιτο;

ΣΩ. Ἔοικά γε· νῦν γοῦν συ*χνοὺς τείνω τῶν λόγων, ἐπειδή μοι οὐκ ἐθέλεις ἀποκρίνεσθαι. ἀλλ', ὦ 'γαθέ, εἰπὲ πρὸς Φιλίου, οὐ δοκεῖ σοι ἄλογον εἶναι, ἀγαθὸν φάσκοντα πεποιηκέναι τινὰ μέμφεσθαι τούτῳ, ὅτι ὑφ' ἑαυτοῦ ἀγαθὸς γεγονώς τε καὶ ὢν ἔπειτα πονηρός ἐστιν;

ΚΑΛ. Ἔμοιγε δοκεῖ.

ΣΩ. Οὐκοῦν ἀκούεις τοιαῦτα λεγόντων τῶν φασκόντων παιδεύειν ἀνθρώπους εἰς ἀρετήν;

*ΚΑΛ. Ἔγωγε· ἀλλὰ τί ἂν λέγοις ἀνθρώπων πέρι οὐδενὸς ἀξίων;

ΣΩ. Τί δ' ἂν περὶ ἐκείνων λέγοις, οἳ φάσκοντες προεστάναι τῆς πόλεως καὶ ἐπιμελεῖσθαι ὅπως ὡς βελτίστη

prifcis viris; animadverto enim, fi civitas virorum aliquem civilium tractat ut iniufte facientem, hos fuccenfere et conqueri de eo, quod indigna patiantur, qui tam multis civitatem affecerint beneficiis. num iniufte ab ea pereunt, ut dicunt? immo vero totum eft mendacium; praefectus enim civitatis nullus umquam iniufte peribit ab ipfa hac civitate cui praeeft. etenim eadem propemodum eft ratio eorum qui fe civiles effe profitentur, atque eorum qui fe fophiftas profitentur; nam etiam fophiftae, cetera fapientes, hoc abfurde faciunt: prae fe ferentes enim virtutis praeceptores fe effe, faepenumero de hoc accufant difcipulos, quod iniuriam fibi faciant mercede defraudantes et in univerfum gratiam non referentes pro beneficiis in ipfos collatis. quamquam quid poteft effe repugnantius hac oratione, homines bonos et iuftos factos, vindicatos ab iniuftitia per praeceptorem, nactos vero iuftitiam, iniufte facere per hoc quod non habeant? non tibi videtur hoc repugnans effe, amice? Revera concionari me coëgifti, Callicle, quod non vis refpondere.

Cal. Tu vero non poteris dicere, nifi quis tibi refpondeat?

So. Videor fane non poffe, nunc certe longe extendi orationes, quia mihi non vis refpondere. fed, o bone, dic per amicitiae praefidem, non tibi videtur repugnans effe, fi quis, qui prae fe fert quemquam bonum fe feciffe, huic ut probrum obiicit quod, licet per ipfum bonus exftiterit ac fit, improbum tamen fe praebeat?

Cal. Mihi fane videtur.

So. Nonne audis talia dicentes hos, qui profitentur fe homines inftituere ad virtutem?

Cal. Ego vero; at quid dicere poffis de hominibus nihili?

So. Quid vero de iis dicere poffis qui profitentes fe civitati praeeffe idque fpectare ut quam optima exfi-

ἔσται, πάλιν αὐτῆς κατηγοροῦσιν ὅταν τύχωσιν, ὡς πονηροτάτης; οἴει τι διαφέρειν τούτους ἐκείνων; Ταὐτόν, ὦ μακάριε, ἐστὶ σοφιστὴς καὶ ῥήτωρ, ἢ ἐγγύς τι καὶ παραπλήσιον, ὥςπερ ἐγὼ ἔλεγον πρὸς Πῶλον, σὺ δὲ δι' * ἄγνοιαν B
τὸ μὲν πάγκαλόν τι οἴει εἶναι, τὴν ῥητορικήν, τοῦ δὲ καταφρονεῖς· τῇ δὲ ἀληθείᾳ κάλλιόν ἐστι σοφιστικὴ ῥητορικῆς, ὅσῳπερ νομοθετικὴ δικαστικῆς καὶ γυμναστικὴ ἰατρικῆς. μόνοις δ' ἔγωγε καὶ ᾤμην τοῖς δημηγόροις τε καὶ σοφισταῖς οὐκ ἐγχωρεῖν μέμφεσθαι τούτῳ τῷ πράγματι ὃ αὐτοὶ παιδεύουσιν, ὡς πονηρόν ἐστιν εἰς σφᾶς, ἢ τῷ αὐτῷ λόγῳ τούτῳ ἅμα καὶ ἑαυτῶν κατηγορεῖν, ὅτι οὐδὲν ὠφελήκασιν οὕς φασιν ὠφελεῖν. οὐχ οὕτως * ἔχει; C

ΚΑΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Καὶ προέσθαι γε δήπου τὴν εὐεργεσίαν ἄνευ μισθοῦ, ὡς τὸ εἰκός, μόνοις τούτοις ἐνεχώρει, εἴπερ ἀληθῆ ἔλεγον· ἄλλην μὲν γὰρ εὐεργεσίαν τις εὐεργετηθείς, οἷον ταχὺς γενόμενος διὰ παιδοτρίβην, ἴσως ἂν ἀποστερήσειε τὴν χάριν, εἰ πρόοιτο αὐτῷ ὁ παιδοτρίβης καὶ μή, ξυνθέμενος αὐτῷ μισθόν, ὅτι μάλιστα ἅμα μεταδιδοὺς τοῦ τάχους λαμβάνοι τὸ ἀργύριον· οὐ γὰρ τῇ βρα*δυτῆτι, οἶμαι, ἀδικοῦσιν οἱ ἄνθρωποι, ἀλλ' ἀδικίᾳ· D
ἢ γάρ;

ΚΑΛ. Ναί.

ΣΩ. Οὐκοῦν εἴ τις αὐτὸ τοῦτο ἀφαιρεῖ, τὴν ἀδικίαν, οὐδὲν δεινὸν αὐτῷ μή ποτε ἀδικηθῇ, ἀλλὰ μόνῳ ἀσφαλὲς ταύτην τὴν εὐεργεσίαν προέσθαι, εἴπερ τῷ ὄντι δύναιτό τις ἀγαθοὺς ποιεῖν. οὐχ οὕτως;

ΚΑΛ. Φημί.

ΣΩ. Διὰ ταῦτ' ἄρα, ὡς ἔοικε, τὰς μὲν ἄλλας ξυμβουλὰς ξυμβουλεύειν λαμβάνοντα ἀργύριον, οἷον οἰκοδομίας πέρι ἢ τῶν ἄλλων τεχνῶν, οὐδὲν αἰσχρόν.

* ΚΑΛ. Ἔοικέ γε. E

ΣΩ. Περὶ δέ γε ταύτης τῆς πράξεως, ὅντιν' ἄν τις τρόπον ὡς βέλτιστος εἴη καὶ ἄριστα τὴν αὑτοῦ οἰκίαν διοι-

ſtat, rurſum eam accuſant, ſi caſus ita fert, tamquam improbiſſimam? opinaris aliquid differre inter hos et illos? Idem, o praeſtantiſſime, eſt ſophiſta et rhetor, vel cognati quid ac ſimile, quemadmodum dixi Polo, tu vero propter inſcientiam unum cenſes oppido pulchrum eſſe, rhetoricam, alterum autem deſpicis; revera tamen tanto pulchrior eſt ſophiſtica quam rhetorica, quanto legum ſcribendarum ſcientia rationi iudiciali et gymnaſtica medicinae praeſtat. ſolis videlicet equidem exiſtimabam concionatoribus et rhetoribus non convenire ut probrum obiicere iis, quos ipſi inſtituiſſent, hoc quod improbi eſſent in ipſos, aut eadem hac oratione ſe ipſos ſimul accuſare, quod nihil profuiſſent iis quibus ſe dicerent profuiſſe. non ita ſe habet?

Cal. Sane quidem.

So. Quin etiam deferre beneficium ſine mercede, ut patet, his ſolis conveniret, ſi vera dixi; alio enim quisquam beneficio affectus, veluti celer factus per palaeſtrae magiſtrum, forſitan hunc defraudet gratia, ſi tradat ipſi palaeſtrae magiſter facultatem illam nec, conſtituta mercede, quam maxime tradens celeritatem ſimul ſumat pecuniam; non enim tarditate, credo, iniuſte faciunt homines, ſed iniuſtitia; nonne?

Cal. Ita.

So. Iccirco ſi quis hoc ipſum adimit, iniuſtitiam, non verendum ei eſt ne umquam iniuriam accipiat, ſed ſolus tuto hoc beneficium deferet, ſi quidem revera poterit quis bonos efficere. nonne ita eſt?

Cal. Aio.

So. Hanc igitur ob cauſam, ut perſpicitur, in ceteris quidem rebus conſilium dare mercede accepta, velut in aedificatione ceterisve artibus, non eſt turpe.

Cal. Videtur ſane.

So. In hoc autem, quomodo aliquis quam optimus eſſe optimeque ſuam ipſe rem domeſticam vel civitatem

κοῖ ἢ πόλιν, αἰσχρὸν νενόμισται μὴ φάναι ξυμβουλεύειν, ἐὰν μή τις αὐτῷ ἀργύριον διδῷ· ἢ γάρ;

ΚΑΛ. Ναί.

ΣΩ. Δῆλον γὰρ ὅτι τοῦτο αἴτιόν ἐστιν, ὅτι μόνη αὕτη τῶν εὐεργεσιῶν τὸν εὖ παθόντα ἐπιθυμεῖν ποιεῖ ἀντ' εὖ ποιεῖν, ὥστε καλὸν δοκεῖ τὸ σημεῖον εἶναι, εἰ ὁ εὖ ποιήσας ταύτην τὴν εὐεργεσίαν ἀντ' εὖ πείσεται· εἰ δὲ μή, οὔ. ἔστι ταῦτα οὕτως ἔχοντα;

* ΚΑΛ. Ἔστιν. 521

ΣΩ. Ἐπὶ ποτέραν οὖν με παρακαλεῖς τὴν θεραπείαν τῆς πόλεως; διόρισόν μοι· τὴν τοῦ διαμάχεσθαι Ἀθηναίοις, ὅπως ὡς βέλτιστοι ἔσονται, ὡς ἰατρόν, ἢ ὡς διακονήσοντα καὶ πρὸς χάριν ὁμιλήσοντα; Τἀληθῆ μοι εἰπέ, ὦ Καλλίκλεις· δίκαιος γὰρ εἶ, ὥσπερ ἤρξω παῤῥησιάζεσθαι πρὸς ἐμέ, διατελεῖν ἃ νοεῖς λέγων. καὶ νῦν εὖ καὶ γενναίως εἰπέ.

ΚΑΛ. Λέγω τοίνυν ὅτι ὡς διακονή*σοντα. B

ΣΩ. Κολακεύσοντα *) ἄρα με, ὦ γενναιότατε, παρακαλεῖς.

ΚΑΛ. Εἴ σοι Μυσόν γε ἥδιον καλεῖν, ὦ Σώκρατες· ὡς εἰ μὴ ταῦτά γε ποιήσεις —

ΣΩ. Μὴ εἴπῃς ὃ πολλάκις εἴρηκας, ὅτι ἀποκτενεῖ με ὁ βουλόμενος, ἵνα μὴ αὖ καὶ ἐγὼ εἴπω ὅτι Πονηρός γε ὢν ἀγαθὸν ὄντα, μηδ' ὅτι ἀφαιρήσεται, ἐάν τι ἔχω, ἵνα μὴ αὖ καὶ ἐγὼ εἴπω ὅτι Ἀλλ' ἀφελόμενος οὐχ ἕξει ὅ τι χρήσεται αὐτοῖς, ἀλλ', ὥσπερ με * ἀδίκως ἀφείλετο, οὕτω καὶ λαβὼν ἀδίκως χρήσεται, εἰ δὲ ἀδίκως, αἰσχρῶς, εἰ δὲ αἰσχρῶς, κακῶς. C

ΚΑΛ. Ὥς μοι δοκεῖς, ὦ Σώκρατες, πιστεύειν μηδ' ἂν ἓν τούτων παθεῖν, ὡς οἰκῶν ἐκποδὼν καὶ οὐκ ἂν εἰσαχθεὶς εἰς δικαστήριον ὑπὸ πάνυ ἴσως μοχθηροῦ ἀνθρώπου καὶ φαύλου!

ΣΩ. Ἀνόητος ἄρα εἰμί, ὦ Καλλίκλεις, ὡς ἀληθῶς, εἰ μὴ οἴομαι ἐν τῇδε τῇ πόλει ὁντινοῦν ἄν, ὅ τι τύχοι, τοῦτο παθεῖν. τόδε μέντοι εὖ οἶδ' ὅτι, ἐάνπερ εἰσίω εἰς

---

*) ἴσ. Ὡς κολακεύσοντα.

administrare possit, turpe existimatur non profiteri se consilium dare, nisi quis pecuniam numeret; nonne?

Cal. Ita.

So. Patet enim hanc esse causam, quod solum hoc beneficium eum in quem conferatur ita afficiat ut cupiat illud remunerari; quocirca pulchrum hoc videtur indicium esse, si ei, qui bene fecit, hoc beneficium redditur, sin, non est pulchrum. itane haec se habent?

Cal. Habent vero.

So. Ad utram iam me adhortaris civitatis curationem? defini mihi: ad hanc qua contendam ut Athenienses quam optimi exsistant, instar medici, an ad eam qua iis ministrem voluptatisque causa eos tractem? Vera mihi dic, Callicle; par est enim te, quemadmodum coepisti libere mecum loqui, porro dicere quae sentis. nunc quoque probe ac fidenter dic.

Cal. Dico igitur, ad eam qua ministres.

So. Ad adulandum igitur me, o honestissime, provocas.

Cal. Si Mysum mavis in iudicium vocare, Socrate, esto; nam nisi hoc feceris —

So. Ne dicas quod saepius protulisti, occisurum me esse quicumque voluerit, ut ne ego rursus dicam: Improbus utique bonum; neque, spoliaturum esse si quid habeam, ne ego rursus dicam: At si spoliaverit, non habebit quid eo faciat, sed, quemadmodum iniuste spoliaverit, ita etiam adeptus iniuste eo utetur, et si iniuste, turpiter, si vero turpiter, male.

Cal. Quam mihi videris, Socrate, confidere tibi nihil horum posse accidere, quasi procul habites nec possis in iudicium adduci etiam ab improbissimo vilissimoque homine!

So. Insipiens igitur sim, Callicle, revera, nisi credam in hac civitate cuivis, quodcumque casus ferat, id posse accidere. hoc tamen sat scio, si adducar in iudi-

δικαστή*ριον περὶ τούτων τινὸς κινδυνεύων, ὃ σὺ λέγεις, D πονηρός τίς με ἔσται ὁ εἰςάγων· οὐδεὶς γὰρ ἂν χρηστὸς μὴ ἀδικοῦντ' ἄνθρωπον εἰςαγάγοι· καὶ οὐδέν γε ἄτοπον εἰ ἀποθάνοιμι. βούλει σοι εἴπω διότι ταῦτα προςδοκῶ;

ΚΑΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Οἶμαι μετ' ὀλίγων Ἀθηναίων, ἵνα μὴ εἴπω μόνος, ἐπιχειρεῖν τῇ ὡς ἀληθῶς πολιτικῇ τέχνῃ καὶ πράττειν τὰ πολιτικὰ μόνος τῶν νῦν. ἅτε οὖν οὐ πρὸς χάριν λέγων τοὺς λόγους οὓς λέγω ἑκάστοτε, ἀλλὰ πρὸς τὸ βέλτιστον, οὐ * πρὸς τὸ ἥδιστον, καὶ οὐκ ἐθέλων ποιεῖν ἃ σὺ E παραινεῖς, τὰ κομψὰ ταῦτα, οὐχ ἕξω ὅ τι λέγω ἐν τῷ δικαστηρίῳ· ὁ αὐτὸς δέ μοι ἥκει λόγος ὅνπερ πρὸς Πῶλον ἔλεγον· κρινοῦμαι γὰρ ὡς ἐν παιδίοις ἰατρὸς ἂν κρίνοιτο κατηγοροῦντος ὀψοποιοῦ. σκόπει γάρ, τί ἂν ἀπολογοῖτο ὁ τοιοῦτος ἄνθρωπος ἐν τούτοις ληφθείς, εἰ αὐτοῦ κατηγοροῖ τις λέγων ὅτι Ὦ παῖδες, πολλὰ ὑμᾶς καὶ κακὰ ὅδε εἴργασται ὁ ἀνὴρ *) καὶ αὐτοὺς καὶ τοὺς νεωτάτους ὑμῶν διαφθείρει, τέμνων τε καὶ κάων καὶ ἰσχναίνων * καὶ πνί- 522 γων ἀπορεῖν ποιεῖ, πικρότατα πώματα διδοὺς καὶ πεινῆν καὶ διψῆν ἀναγκάζων, οὐχ ὥςπερ ἐγὼ πολλὰ καὶ ἡδέα καὶ παντοδαπὰ εὐώχουν ὑμᾶς. — τί ἂν οἴει ἐν τούτῳ τῷ κακῷ ἀποληφθέντα τὸν ἰατρὸν ἔχειν εἰπεῖν; ἢ εἰ εἴποι τὴν ἀλήθειαν ὅτι Ταῦτα πάντα ἐγὼ ἐποίουν, ὦ παῖδες, ὑγιεινῶς, ὁπόσον οἴει ἂν ἀναβοῆσαι τοὺς τοιούτους δικαστάς; οὐ μέγα;

ΚΑΛ. Ἴσως οἴεσθαί γε χρή.

ΣΩ. Οὐκοῦν οἴει ἐν πάσῃ ἀπορίᾳ ἂν αὐτὸν ἔχεσθαι ὅ τι * χρὴ εἰπεῖν; B

ΚΑΛ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Τοιοῦτον μέντοι καὶ ἐγὼ οἶδα ὅτι πάθος πάθοιμι ἂν εἰςελθὼν εἰς δικαστήριον· οὔτε γὰρ ἡδονὰς ἃς ἐκπεπόρικα ἕξω αὐτοῖς λέγειν, ἃς οὗτοι εὐεργεσίας καὶ ὠφελείας νομίζουσιν, ἐγὼ δὲ οὔτε τοὺς πορίζοντας ζηλῶ

*) γρ. ἀνήρ.

cium in huiusmodi discrimen vocatus, id quod tu dicis, improbum fore aliquem qui me fit adducturus; nullus enim probus hominem nihil iniuriae facientem adducet; et minime mirandum, fi morti obiiciar. vis tibi dicam quid fit quod hoc fufpicer?

Cal. Sane quidem.

So. Arbitror me paucis cum Athenienfibus, ne dicam folum, ftudere verae rationi civili et res civiles gerere folum ex iis qui nunc funt. iam quia non gratiam aucupans verba facio quaecumque facio, fed optimum fpectans, non iucundiffimum, nec volo adhibere illas quas tu nunc fuades delicias, non habebo quid dicam in iudicio. idem vero poffum dicere quod Polo dixi: iudicabor enim, ficut apud puerulos iudicetur medicus accufante coco. perpende enim, quomodo defendere fefe poffit huiusmodi homo apud illos comprehenfus, fi quis eum accufet dicens: O pueri, multis affecit malis hic vir non modo vos ipfos, fed etiam natu minimos veftrûm corrumpit: fecando videlicet et emaciando et fuffocando facit ut nefciant quo fe vertant, amariffima iis medicamenta dans et efurire fitireque cogens, quum ego contra multis et variis vos deliciis oblectaverim. — quid opinaris hoc interclufum malo medicum habiturum effe dicere? vel, fi dicat verum: Haec omnia ego feci, o pueri, fanitatis veftrae caufa, quantum opinaris clamorem fublaturos effe huiusmodi iudices? nonne magnum?

Cal. Videtur quidem ita exiftimandum effe.

So. Cenfesne fore ut prorfus nefciat quid dicere ipfum oporteat?

Cal. Sane quidem.

So. Tale vero aliquid etiam mihi fcio eventurum effe, fi adducar in iudicium; neque enim voluptates quas ipfis comparaverim habebo recenfere, quas illi merita et emolumenta iudicant, quum ego contra nec iis qui

οὔτε οἷς πορίζεται· ἐάν τέ τίς με ἢ νεωτέρους φῇ διαφθεί-
ρειν ἀπορεῖν ποιοῦντα ἢ τοὺς πρεσβυτέρους κατηγορεῖν *)
λέγοντα πικροὺς λόγους ἢ ἰδίᾳ ἢ δημοσίᾳ, οὔτε τὸ ἀληθὲς
ἕξω εἰπεῖν ὅτι Δικαίως πάντα ταῦτα ἐγὼ λέγω καὶ πράτ- C
τω, τὸ ὑμέτερον δὴ τοῦτο, ὦ ἄνδρες δικασταί, οὔτε ἄλλο
οὐδέν· ὥστε ἴσως, ὅ τι ἂν τύχω, τοῦτο πείσομαι.

ΚΑΛ. Δοκεῖ οὖν σοι, ὦ Σώκρατες, καλῶς ἔχειν ἄν-
θρωπος ἐν πόλει οὕτω διακείμενος καὶ ἀδύνατος ὢν ἑαυ-
τῷ βοηθεῖν;

ΣΩ. Εἰ ἐκεῖνό γε ἐν αὐτῷ ὑπάρχοι, ὦ Καλλίκλεις, ὃ
σὺ πολλάκις ὡμολόγησας· εἰ βεβοηθηκὼς εἴη αὑτῷ, μήτε
περὶ ἀνθρώπους μήτε περὶ θεοὺς ἄδικον μηδὲν μήτε εἰ- D
ρηκὼς μήτε εἰργασμένος· αὕτη γάρ τις βοήθεια ἑαυτῷ πολ-
λάκις ἡμῖν ὡμολόγηται κρατίστη εἶναι. εἰ μὲν οὖν ἐμέ τις
ἐξελέγχοι ταύτην τὴν βοήθειαν ἀδύνατον ὄντα ἐμαυτῷ καὶ
ἄλλῳ βοηθεῖν, αἰσχυνοίμην ἂν καὶ ἐν πολλοῖς καὶ ἐν ὀλί-
γοις ἐξελεγχόμενος καὶ μόνος ὑπὸ μόνου, καὶ εἰ διὰ ταύτην
τὴν ἀδυναμίαν ἀποθνήσκοιμι, ἀγανακτοίην ἄν· εἰ δὲ κολα-
κικῆς ῥητορικῆς ἐνδείᾳ τελευτῴην ἔγωγε, εὖ οἶδα ὅτι ῥᾳ- E
δίως ἴδοις ἄν με φέροντα τὸν θάνατον. αὐτὸ μὲν γὰρ τὸ
ἀποθνήσκειν οὐδεὶς φοβεῖται, ὅστις μὴ παντάπασιν ἀλόγι-
στός τε καὶ ἄνανδρός ἐστι, τὸ δὲ ἀδικεῖν φοβεῖται· πολλῶν
γὰρ ἀδικημάτων γέμοντα τὴν ψυχὴν εἰς Ἅιδου ἀφικέσθαι
πάντων ἔσχατον κακῶν ἐστίν. εἰ δὲ βούλει, σοὶ ἐγώ, ὡς
τοῦτο οὕτως ἔχει, ἐθέλω λόγον λέξαι.

ΚΑΛ. Ἀλλ' ἐπείπερ γε καὶ τἆλλα ἐπέρανας, καὶ τοῦ-
το πέρανον.

ΣΩ. Ἄκουε δή, φασί, μάλα καλοῦ λόγου, ὃν σὺ 523
μὲν ἡγήσει μῦθον, ὡς ἐγῷμαι **), ἐγὼ δὲ λόγον· ὡς ἀληθῆ
γὰρ ὄντα σοι λέξω ἃ μέλλω λέγειν. Ὥσπερ γὰρ Ὅμη-
ρος λέγει, διενείμαντο τὴν ἀρχὴν ὁ Ζεὺς καὶ ὁ Ποσει-
δῶν καὶ ὁ Πλούτων, ἐπειδὴ παρὰ τοῦ πατρὸς παρέλα-
βον. ἦν οὖν νόμος ὅδε περὶ ἀνθρώπων ἐπὶ Κρόνου, καὶ

---

*) ἄλλ. κακηγορεῖν.
**) γρ. ἐγὼ οἶμαι.

parant invideam nec iis quibus parantur; et si quis me vel iuniores dicat corrumpere, ita cum iis agendo ut nesciant quo se vertant, vel seniores criminari acerbis orationibus vel privatim vel publice, neque verum habebo dicere: Iuste omnia haec ego dico et facio, et in vestram quidem rem, o iudices, neque aliud quicquam: ut forsitan, quicquid casus ferat, id mihi accidat.

Cal. Videtur autem tibi, Socrate, bene habere homo in civitate qui ita comparatus est nec potest sibi ipse auxiliari?

So. Utique, si istud ipsi subsit, Callicle, quod tu saepius confessus es: si hoc se iuverit auxilio, quod neque adversus homines neque adversus deos iniusti quid vel dixerit vel fecerit; hoc enim quod sibi ipse fert auxilium saepius affirmavimus praestantissimum esse. itaque si quis convincat me non posse hoc auxilio me ipsum alterumve iuvare, pudeat me, sive coram multis sive coram paucis convincar sive solus a solo, et si propterea quod auxiliari mihi non possim, morti obiiciar, indigne id feram, sin propter adulantis rhetoricae inopiam peream, sat scio te visurum esse aequo me animo mortem ferentem. ipsam enim mortem nemo formidat, nisi prorsus insipiens sit atque ignavus, iniusta vero facinora formidat; animo videlicet multis impleto maleficiis ad inferos migrare omnium extremum est malorum. si vis, ego tibi, hoc ita se habere, narratione sum expositurus.

Cal. Sane quidem, quoniam cetera absolvisti, etiam hoc absolve.

So. Audi igitur, ut dicunt, oppido pulchram narrationem, quam tu quidem existimabis fabulam, ut opinor, ego vero narrationem; nam ut vera dicturus sum quae dicere aggredior. Quemadmodum enim Homerus dicit, partiti sunt imperium inter se Iuppiter et Neptunus et Pluto, postquam a patre relictum acceperant. erat autem haec lex de hominibus statuta Saturno re-

ἀεὶ καὶ νῦν ἔτι ἔστιν ἐν θεοῖς, τῶν ἀνθρώπων τὸν μὲν δικαίως τὸν βίον διελθόντα καὶ ὁσίως, ἐπειδὰν τελευτήσῃ, * ἐς μακά- B ρων νήσους ἀπιόντα οἰκεῖν ἐν πάσῃ εὐδαιμονίᾳ ἐκτὸς κακῶν, τὸν δὲ ἀδίκως καὶ ἀθέως εἰς τὸ τῆς τίσεως τε καὶ δίκης *) δεσμωτήριον, ὃ δὴ τάρταρον καλοῦσιν, ἰέναι. τούτων δὲ δικασταὶ ἐπὶ Κρόνου καὶ ἔτι νεωστὶ τοῦ Διὸς τὴν ἀρχὴν ἔχοντος ζῶντες ἦσαν ζώντων, ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ δικάζοντες ᾗ μέλλοιεν τελευτᾶν. κακῶς οὖν αἱ δίκαι ἐκρίνοντο. ὅ τε οὖν Πλούτων καὶ οἱ ἐπιμεληταὶ ἐκ μακάρων νήσων ἰόντες ἔλεγον πρὸς τὸν Δία ὅτι φοι*τῷέν σφιν ἄνθρωποι ἑκατέρωσε ἀνάξιοι. εἶπεν C οὖν ὁ Ζεύς Ἀλλ' ἐγώ, ἔφη, παύσω τοῦτο γιγνόμενον· νῦν μὲν γὰρ κακῶς αἱ δίκαι δικάζονται· ἀμπεχόμενοι γάρ, ἔφη, οἱ κρινόμενοι κρίνονται· ζῶντες γὰρ κρίνονται. πολλοὶ οὖν, ἦ δ' ὅς, ψυχὰς πονηρὰς ἔχοντες ἠμφιεσμένοι εἰσὶ σώματά τε καλὰ καὶ γένη καὶ πλούτους, καὶ ἐπειδὰν ἡ κρίσις ᾖ, ἔρχονται αὐτοῖς πολλοὶ μάρτυρες μαρτυρήσοντες ὡς δικαίως βεβιώκασιν. οἱ οὖν δικασταὶ ὑπό τε τού*των ἐκπλήττονται, καὶ ἅμα D καὶ αὐτοὶ ἀμπεχόμενοι δικάζουσι, πρὸ τῆς ψυχῆς τῆς αὐτῶν ὀφθαλμοὺς καὶ ὦτα καὶ ὅλον τὸ σῶμα προκεκαλυμμένοι. ταῦτα δὴ αὐτοῖς πάντα ἐπίπροσθεν γίγνεται, καὶ τὰ αὐτῶν ἀμφιέσματα καὶ τὰ τῶν κρινομένων. πρῶτον μὲν οὖν, ἔφη, παυστέον ἐστὶ προειδότας αὐτοὺς τὸν θάνατον· νῦν γὰρ προΐσασι· τοῦτο μὲν οὖν καὶ δὴ εἴρηται τῷ Προμηθεῖ, ὅπως ἂν παύσῃ αὐτό **)· * ἔπειτα γυμνοὺς κριτέον ἁπάντων τού- E των· τεθνεῶτας γὰρ δεῖ κρίνεσθαι. καὶ τὸν κριτὴν δεῖ γυμνὸν εἶναι, τεθνεῶτα αὐτῇ τῇ ψυχῇ αὐτὴν τὴν ψυχὴν θεωροῦντα ἐξαίφνης ἀποθανόντος ἑκάστου, ἔρημον πάντων τῶν ξυγγενῶν καὶ καταλιπόντα ἐπὶ τῆς γῆς πάντα ἐκεῖνον τὸν κόσμον, ἵνα δικαία ἡ κρίσις ᾖ. ἐγὼ μὲν οὖν ταῦτα ἐγνωκὼς πρότερος ἢ ὑμεῖς ἐποιησάμην δικαστὰς υἱεῖς ἐμαυτοῦ, δύο μὲν ἐκ τῆς Ἀσίας, Μίνων τε καὶ Ῥαδάμανθυν, * ἕνα δὲ 524 ἐκ τῆς Εὐρώπης, Αἰακόν. οὗτοι οὖν ἐπειδὰν τελευτήσωσι, δικάσουσιν ἐν τῷ λειμῶνι, ἐν τῇ τριόδῳ ἐξ ἧς φέρετον

*) ἄλλ. δίκης τε καὶ τίσεως.
**) γρ. αὐτὸ αὐτῶν. ἄλλ. αὐτῶν.

gnante, cui quum femper, tum etiamnunc dii parent, ut, quicumque hominum iufte vitam traduxiffet ac pie, quum mortuus effet, in beatorum infulas migraret ibique habitaret in omni felicitate expers malorum, qui vero iniufte impieque vixiffet, in ultionis ac poenae carcerem, quem quidem tartarum dicunt, abiret. horum vero iudices Saturno regnante et nuper etiam, quum Iuppiter imperium teneret, vivi erant vivorum, eo ipfo die iudicantes, quo illi mortem erant obituri. male igitur iudicia exercebantur. iccirco Pluto et curatores in beatorum infulis accedentes ad Iovem dicebant, ventitare fibi homines utroque indignos. tum Iuppiter Ego, inquit, faciam ne in pofterum hoc fiat; nunc enim male iudicia exercentur; nam amicti, inquit, qui iudicantur, iudicantur, quia vivi iudicantur. multi icciro, ait, qui animos pravos habent, induti funt corporibus pulchris et nobilitatibus et divitiis, et, quando iudicium exercetur, veniunt ipfis multi teftes teftificatum iufte eos vixiffe. iudices vero quum his procedentibus percutiuntur, tum ipfi quoque amicti iudicant, quum animus ipforum oculis, auribus totoque fit corpore praetextus; hi videlicet omnes iis officiunt et fui proprii et iudicandorum amictus. primum igitur, inquit, faciendum eft ut definant praefentire mortem; nunc enim praefentiunt; et hoc quidem dictum iam eft Prometheo ut illud adimat; deinde nudi iudicandi funt ab omnibus illis; mortui enim debent iudicari, et iudicem oportet nudum effe, ita ut mortuus ipfo animo ipfum animum fpectet cuiusque, ftatim ut is mortuus eft, deftitutum ab omnibus cognatis relictoque in terra omni illo ornatu, ut iufte exerceatur iudicium. equidem quum haec prius cognoviffem quam vos, conftitui iudices filios meos, duos ex Afia, Minoem et Rhadamanthum, unum ex Europa, Aeacum. hi ergo quum mortui erunt, iudicabunt in campo, in trivio illo unde ducunt duae

τὼ ὁδώ, ἡ μὲν εἰς μακάρων νήσους, ἡ δ' εἰς τάρταρον. καὶ τοὺς μὲν ἐκ τῆς Ἀσίας Ῥαδάμανθυς κρινεῖ, τοὺς δὲ ἐκ τῆς Εὐρώπης Αἰακός· Μίνῳ δὲ πρεσβεῖα δώσω ἐπιδιακρίνειν, ἐὰν ἀπορῆτόν τι τὼ ἑτέρω, ἵνα ὡς δικαιοτάτη ἡ κρίσις ᾖ περὶ τῆς πορείας τοῖς ἀνθρώποις.

Ταῦτ' ἔστιν, ὦ Καλλίκλεις, ἃ ἐγὼ ἀκηκοὼς πιστεύω ἀληθῆ * εἶναι· καὶ ἐκ τούτων τῶν λόγων τοιόνδε τι λογίζομαι B
ξυμβαίνειν. Ὁ θάνατος τυγχάνει ὤν, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, οὐδὲν ἄλλο ἢ δυεῖν πραγμάτοιν διάλυσις, τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος, ἀπ' ἀλλήλοιν. ἐπειδὰν δὲ διαλυθῆτον ἄρα ἀπ' ἀλλήλοιν, οὐ πολὺ ἧττον ἑκάτερον αὐτοῖν ἔχει τὴν ἕξιν τὴν αὐτοῦ, ἥνπερ καὶ ὅτε ἔζη ὁ ἄνθρωπος, τό τε σῶμα τὴν φύσιν τὴν αὐτοῦ καὶ τὰ θεραπεύματα καὶ τὰ παθήματα, ἔνδηλα πάντα· οἷον εἴ τινος μέγα ἦν τὸ * σῶμα φύσει ἢ τροφῇ ἢ C
ἀμφότερα ζῶντος, τούτου καὶ ἐπειδὰν ἀποθάνῃ ὁ νεκρὸς μέγας, καὶ εἰ παχύς, παχὺς καὶ ἀποθανόντος, καὶ τἆλλα οὕτως· καὶ εἰ αὖ ἐπετήδευε κομᾶν, κομήτης τούτου καὶ ὁ νεκρός, μαστιγίας αὖ εἴ τις ἦν καὶ ἴχνη εἶχε τῶν πληγῶν οὐλὰς ἐν τῷ σώματι ἢ ὑπὸ μαστίγων ἢ ἄλλων τραυμάτων ζῶν, καὶ τεθνεῶτος τὸ σῶμα ἔστιν ἰδεῖν ταῦτα ἔχον, κατεαγότα τε εἴ του ἦν μέλη ἢ διεστραμμένα ζῶντος, καὶ τεθνεῶτος ταῦτα ἔνδηλα· * ἑνὶ δὲ λόγῳ, οἷος εἶναι παρε- D
σκεύαστο τὸ σῶμα ζῶν, ἔνδηλα ταῦτα καὶ τελευτήσαντος ἢν πάντα ἢ τὰ πολλὰ ἐπί τινα χρόνον. Ταὐτὸν δή μοι δοκεῖ τοῦτ' ἄρα καὶ περὶ τὴν ψυχὴν εἶναι, ὦ Καλλίκλεις· ἔνδηλα πάντα ἐστὶν ἐν τῇ ψυχῇ ἐπειδὰν γυμνωθῇ τοῦ σώματος, τά τε τῆς φύσεως καὶ τὰ παθήματα, ἃ διὰ τὴν ἐπιτήδευσιν ἑκάστου πράγματος ἔσχεν ἐν τῇ ψυχῇ ὁ ἄνθρωπος. ἐπειδὰν οὖν ἀφίκωνται παρὰ τὸν δικαστήν, οἱ μὲν ἐκ τῆς Ἀσίας παρὰ * τὸν Ῥαδάμανθυν, ὁ Ῥαδάμανθυς ἐκείνους ἐπιστή- E
σας θεᾶται ἑκάστου τὴν ψυχήν, οὐκ εἰδὼς ὅτου ἐστίν, ἀλλὰ πολλάκις τοῦ μεγάλου βασιλέως ἐπιλαβόμενος ἢ ἄλλου ὁτουοῦν βασιλέως ἢ δυνάστου κατεῖδεν οὐδὲν ὑγιὲς ὂν τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ διαμεμαστιγωμένην καὶ οὐλῶν μεστὴν ὑπὸ ἐπιορ-

viae; ad beatorum insulas una, altera ad tartarum; et illos quidem ex Asia Rhadamanthus iudicabit, ex Europa vero profecturos Aeacus; Minoi autem munus assignabo honorarium diiudicandi, si quid haesitent alteri, ut quam iustissimum agatur iudicium de migratione hominum.

Haec sunt, Callicle, quae ego auditu percepta confido vera esse, et ex his orationibus hoc colligo esse consequens. Mors videlicet est, ut mihi videtur, nihil aliud nisi duarum rerum dissolutio, animi et corporis. quando vero dissolutae sunt inter se, haud multo minus quaeque earum suum retinet habitum, quo erat quum viveret homo; et corpus quidem suam tenet naturam, suos cultus et affectiones, easque manifestas cunctas; velut si cuius corpus magnum erat natura vel pastu vel utroque viventis, huius etiam mortui cadaver magnum est, si pingue, pingue etiam mortui cadaver et sic reliqua; si porro studebat comam alere, comatum est etiam huius cadaver, sin verbero quis erat et cicatrices, plagarum vestigia, verberibus aliisve vulneribus acceptas in corpore habebat vivus, huius etiam mortui corpus conspicitur easdem habens; fractaque si cuius erant membra vel distorta vivi, eadem etiam in mortuo apparent: uno verbo, quomodo comparatum erat alicuius corpus viventis, eadem conspiciuntur etiam in mortuo aut omnia aut plurima satis diu. Eadem vero mihi videtur etiam animi ratio esse, Callicle: manifesta sunt omnia in animo, si nudatus est corpore, et quae naturâ in eo insunt et affectiones illae, quas ex singularum rerum studio traxit animus hominis. iam quum venerunt ad iudicem, et illi quidem ex Asia ad Rhadamanthum, Rhadamanthus ante se eos constituit et cuiusque spectat animum, nesciens cuius sit, sed saepenumero magni regis prehendens vel alius cuiuspiam regis dominatorisve animum, nihil sani in eo animadvertit, sed verberibus reperit foedatum cicatricumque plenum periu-

κιῶν καὶ ἀδικίας, ἃ * ἑκάστῳ ἡ πρᾶξις αὐτοῦ ἐξωμόρξατο 525
εἰς τὴν ψυχήν, καὶ πάντα σκολιὰ ὑπὸ ψεύδους καὶ ἀλαζονείας καὶ οὐδὲν εὐθὺ διὰ τὸ ἄνευ ἀληθείας τεθράφθαι, καὶ ὑπὸ ἐξουσίας καὶ τρυφῆς καὶ ὕβρεως καὶ ἀκρατίας τῶν πράξεων ἀξυμμετρίας τε καὶ αἰσχρότητος γέμουσαν τὴν ψυχὴν εἶδεν. ἰδὼν δὲ ἀτίμως ταύτην ἀπέπεμψεν εὐθὺ τῆς φρουρᾶς, οἷ μέλλει ἐλθοῦσα ἀνατλῆναι τὰ προςήκοντα πάθη. προςήκει δὲ παντὶ τῷ ἐν τιμωρίᾳ ὄντι, * ὑπ' ἄλλου B
ὀρθῶς τιμωρουμένῳ, ἢ βελτίονι γίγνεσθαι καὶ ὀνίνασθαι, ἢ παραδείγματι τοῖς ἄλλοις γίγνεσθαι, ἵνα ἄλλοι ὁρῶντες πάσχοντα, ἃ ἂν πάσχῃ, φοβούμενοι βελτίους γίγνωνται. εἰσὶ δὲ οἱ μὲν ὠφελούμενοί τε καὶ δίκην διδόντες ὑπὸ θεῶν τε καὶ ἀνθρώπων οὗτοι, οἳ ἂν ἰάσιμα ἁμαρτήματα ἁμάρτωσιν· ὅμως δὲ δι' ἀλγηδόνων καὶ ὀδυνῶν γίγνεται αὐτοῖς ἡ ὠφέλεια καὶ ἐνθάδε καὶ ἐν Ἅιδου· οὐ γὰρ οἷόν τε ἄλλως ἀδικίας ἀπαλλάττεσθαι. οἳ * δ' ἂν τὰ ἔσχατα ἀδικήσωσι καὶ C
διὰ τοιαῦτα ἀδικήματα ἀνίατοι γένωνται, ἐκ τούτων τὰ παραδείγματα γίγνεται, καὶ οὗτοι αὐτοὶ μὲν οὐκέτι ὀνίνανται οὐδέν, ἅτε ἀνίατοι ὄντες, ἄλλοι δὲ ὀνίνανται οἱ τούτους ὁρῶντες διὰ τὰς ἁμαρτίας τὰ μέγιστα καὶ ὀδυνηρότατα καὶ φοβερώτατα πάθη πάσχοντας τὸν ἀεὶ χρόνον, ἀτεχνῶς παραδείγματα ἀνηρτημένους ἐκεῖ ἐν Ἅιδου ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ, τοῖς ἀεὶ τῶν ἀδίκων ἀφικνουμένοις θεάματα καὶ νουθε-
*τήματα. ὧν ἐγώ φημι ἕνα καὶ Ἀρχέλαον ἔσεσθαι, εἰ ἀλη- D
θῆ λέγει Πῶλος, καὶ ἄλλον ὅςτις ἂν τοιοῦτος τύραννος ᾖ· οἶμαι δὲ καὶ τοὺς πολλοὺς εἶναι τοὺς τούτων τῶν παραδειγμάτων ἐκ τυράννων καὶ βασιλέων καὶ δυναστῶν καὶ τὰ τῶν πόλεων πραξάντων γεγονότας· οὗτοι γὰρ διὰ τὴν ἐξουσίαν μέγιστα καὶ ἀνοσιώτατα ἁμαρτήματα ἁμαρτάνουσι. Μαρτυρεῖ δὲ τούτοις καὶ Ὅμηρος· βασιλέας γὰρ καὶ δυνάστας ἐκεῖνος πεποίηκε τοὺς ἐν Ἅιδου τὸν * ἀεὶ χρόνον τιμωρου- E
μένους, Τάνταλον καὶ Σίσυφον καὶ Τιτυόν· Θερσίτην δὲ καὶ εἴ τις ἄλλος πονηρὸς ἦν ἰδιώτης, οὐδεὶς πεποίηκε μεγάλαις τιμωρίαις ξυνεχόμενον ὡς ἀνίατον· οὐ γάρ, οἶμαι, ἐξῆν αὐτῷ·

riis et maleficiis conceptarum, quae quidem veftigia cuiusque actio in animo expreffit, omniaque confpicit obliqua propter mendacium et falfitatem, nihil autem recti, quia neglecto veritatis ftudio educatus eft; itaque propter licentiam, luxuriam, lafciviam et intemperantiam in agendo discrepantia ac turpitudine refertum confpicit animum, confpectumque cum ignominia hunc amandat recta in cuftodiam, quo fi advenit, patienda ei funt quae conveniunt mala; convenit autem cuique qui poena tenetur, fi recte punitur, ut vel melior exfiftat et iuvetur, vel exemplum ceteris fiat, ut videlicet alii videntes eum patientem quae patiatur, metu adducti meliores exfiftant. funt vero ii qui iuvantur poenaque afficiuntur et a diis et ab hominibus hi, qui fanabilia peccata admiferunt; per dolores tamen et cruciatus obtingit iis utilitas illa et hîc et apud inferos; non enim aliter poffunt iniuftitia liberari. qui autem facinora perpetrarunt iniuftiffima et talia propter maleficia infanabiles exftiterunt, ex his exempla illa fumuntur, iique ipfi quidem nullam iam utilitatem capiunt, ut qui infanabiles fint, alii vero capiunt, qui eos vident propter facinora maximas et acerbiffimas et truculentiffimas luentes poenas in perpetuum, reapfe exempli loco fuspenfos ibi apud inferos in carcere, omnibus iniuftis eo venientibus fpectaculo et admonitioni. quorum unum dico etiam Archelaum futurum effe, fi vera dicit Polus, et quicumque huiusmodi fit tyrannus; arbitror vero etiam plurimos, qui exempli loco proponantur, effe eos qui tyranni, reges rerumque civilium adminiftratores fuerint; hi enim propter licentiam maxima et improbiffima facinora committunt. Teftatur hoc etiam Homerus; reges enim et dominatores ille fecit apud inferos in perpetuum puniri, Tantalum et Sifyphum et Tityum, Therfiten vero et fi quis alius privatus erat pravus, nemo fecit magnis poenis affici ut infanabilem; non enim, opinor, tantorum flagitiorum licentiam habebat;

διὸ καὶ εὐδαιμονέστερος ἦν ἢ οἷς ἐξῆν. ἀλλὰ γάρ, ὦ Καλ-
λίκλεις, ἐκ τῶν δυναμένων εἰσὶ καὶ οἱ σφόδρα πονη*ροὶ 526
γιγνόμενοι ἄνθρωποι. οὐδὲν μὴν *) κωλύει καὶ ἐν τούτοις
ἀγαθοὺς ἄνδρας ἐγγίγνεσθαι· καὶ σφόδρα γε ἄξιον ἄγασθαι
τῶν γιγνομένων· χαλεπὸν γάρ, ὦ Καλλίκλεις, καὶ πολλοῦ
ἐπαίνου ἄξιον, ἐν μεγάλῃ ἐξουσίᾳ τοῦ ἀδικεῖν γενόμενον
δικαίως διαβιῶναι· ὀλίγοι δὲ γίγνονται οἱ τοιοῦτοι. ἐπεὶ
καὶ ἐνθάδε καὶ ἄλλοθι γεγόνασιν, οἶμαι δὲ καὶ ἔσονται κα-
λοὶ κἀγαθοὶ ταύτην τὴν ἀρετὴν τοῦ δι*καίως διαχειρίζειν B
ἃ ἄν τις ἐπιτρέπῃ· εἷς δὲ καὶ πάνυ ἐλλόγιμος γέγονε καὶ
εἰς τοὺς ἄλλους Ἕλληνας, Ἀριστείδης ὁ Λυσιμάχου. οἱ δὲ
πολλοί, ὦ ἄριστε, κακοὶ γίγνονται τῶν δυναστῶν. Ὅπερ
οὖν ἔλεγον, ἐπειδὰν ὁ Ῥαδάμανθυς ἐκεῖνος τοιοῦτόν τινα
λάβῃ, ἄλλο μὲν περὶ αὐτοῦ οὐκ οἶδεν οὐδέν, οὔθ' ὅστις
οὔθ' ὧντινων, ὅτι δὲ πονηρός τις· καὶ τοῦτο κατιδὼν ἀπέ-
πεμψεν εἰς τάρταρον, ἐπισημηνάμενος, ἐάν τε ἰάσιμος ἐάν
τε ἀνίατος δοκῇ εἶναι· ὁ δὲ ἐκεῖ*σε ἀφικόμενος τὰ προς- C
ήκοντα πάσχει. ἐνίοτε δ' ἄλλην εἰσιδὼν ὁσίως βεβιωκυῖαν
καὶ μετ' ἀληθείας, ἀνδρὸς ἰδιώτου ἢ ἄλλου τινός, μάλιστα
μέν, ἔγωγέ φημι, ὦ Καλλίκλεις, φιλοσόφου τὰ αὑτοῦ πρά-
ξαντος καὶ οὐ πολυπραγμονήσαντος ἐν τῷ βίῳ, ἠγάσθη τε
καὶ εἰς μακάρων νήσους ἀπέπεμψε. ταὐτὰ δὲ ταῦτα καὶ ὁ
Αἰακός. [ἑκάτερος δὲ τούτων ῥάβδον ἔχων δικάζει· ὁ δὲ
Μίνως ἐπισκοπῶν κάθηται μόνος, ἔχων χρυσοῦν σκῆπτρον,
ὥς φησιν * Ὀδυσσεὺς ὁ Ὁμήρου ἰδεῖν αὐτὸν D

Χρύσεον σκῆπτρον ἔχοντα, θεμιστεύοντα νέκυσσιν.]

Ἐγὼ μὲν οὖν, ὦ Καλλίκλεις, ὑπὸ τούτων τῶν λόγων
πέπεισμαι καὶ σκοπῶ ὅπως ἀποφανοῦμαι τῷ κριτῇ ὡς ὑγιε-
στάτην ἔχων τὴν ψυχήν. χαίρειν οὖν ἐάσας τὰς τιμὰς τὰς
τῶν πολλῶν ἀνθρώπων, τὴν ἀλήθειαν σκοπῶν, πειράσο-
μαι τῷ ὄντι, ὡς ἂν δύνωμαι, βέλτιστος ὢν καὶ ζῆν καὶ
ἐπειδὰν ἀποθνήσκω ἀποθνήσκειν· παρα*καλῶ δὲ καὶ τοὺς E
ἄλλους πάντας ἀνθρώπους, καθ' ὅσον δύναμαι, καὶ δὴ

---

*) ἴσ. μὲν.

quocirca etiam beatior erat quam illi qui licentiam habebant. enimvero, Callicle, potentes iidem sunt maxime improbi homines; nil quidem impedit quominus etiam in his boni viri exsistant, et omni digni sunt admiratione, si qui exsistunt; difficile est enim, Callicle, multisque dignum laudibus, in magna maleficiorum licentia iuste vivere; at pauci exsistunt huius generis. nam et hic et alibi extiterunt, puto etiam futuros esse honestos et hac virtute praestantes, ut iuste administrent quaecumque ipsorum fidei committantur; et unus quidem admodum celeber fuit etiam apud reliquos Graecos, Aristides Lysimachi filius. plurimi vero, o praestantissime, mali exsistunt dominatorum. Quod igitur dico, quum Rhadamanthus ille huiusmodi virum prehendit, nihil aliud de hoc scit neque quis sit neque unde oriundus, nisi hoc, eum esse improbum; quod si cognovit, amandat eum ad tartarum, nota apposita, num sanabilis an insanabilis videatur esse; ille vero, quum illuc advenit, poena quae ei convenit afficitur. nonnumquam si alium conspicit, qui pie vixit et cum veritate, viri privati vel alius cuiusquam, maxime, ut equidem aio, Callicle, philosophi qui quod suum esset fecerit, non aliena gesserit negotia in vita, laetatur de hoc et ad beatorum eum insulas mittit. idem etiam Aeacus facit. [uterque autem virgam tenens iudicat, Minos vero inspectans solus sedet, tenens aureum sceptrum, sicut ait Ulixes Homeri se vidisse illum

Aureo cum sceptro et ius dantem manibus aequum.]

Equidem, Callicle, his narrationibus fidem habeo specteque ut reperiar apud iudicem quam sanissimo praeditus animo. missos igitur faciens quos hominum multitudo existimat honores et veritatem spectans conabor revera quam optime me habens et vivere et, quum moriendum est, mori. adhortor vero quum reliquos homines omnes, quantum possum, tum etiam te

καὶ σὲ ἀντιπαρακαλῶ ἐπὶ τοῦτον τὸν βίον καὶ τὸν ἀγῶνα τοῦτον, ὃν ἐγώ φημι ἀντὶ πάντων τῶν ἐνθάδε ἀγώνων εἶναι, καὶ ὀνειδίζω σοι ὅτι οὐχ οἷός τ' ἔσει σαυτῷ βοηθῆσαι, ὅταν ἡ δίκη σοι ᾖ καὶ ἡ κρίσις ἣν νῦν δὴ ἐγὼ ἔλεγον, ἀλλ' ἐλθὼν παρὰ τὸν δικαστὴν τὸν τῆς Αἰγίνης υἱόν, ἐπειδάν σου ἐπι*λαβόμενος ἄγῃ, χασμήσει καὶ ἰλιγγιάσεις 527
οὐδὲν ἧττον, ἢ ἐγὼ ἐνθάδε, σὺ ἐκεῖ, καί σε ἴσως τυπτήσει τις καὶ ἐπὶ κόῤῥης ἀτίμως καὶ πάντως προπηλακιεῖ.

Τάχα δ' οὖν ταῦτα μῦθός σοι δοκεῖ λέγεσθαι, ὥςπερ γραός, καὶ καταφρονεῖς αὐτῶν· καὶ οὐδέν γ' ἂν ἦν θαυμαστὸν καταφρονεῖν τούτων, εἴ πῃ ζητοῦντες εἴχομεν αὐτῶν βελτίω καὶ ἀληθέστερα εὑρεῖν· νῦν δὲ ὁρᾷς ὅτι τρεῖς ὄντες ὑμεῖς, οἵπερ σοφώτατοί ἐστε τῶν νῦν Ἑλλήνων, σύ τε καὶ Πῶλος καὶ Γοργίας, * οὐκ ἔχετε ἀποδεῖξαι ὡς δεῖ B
ἄλλον τινὰ βίον ζῆν ἢ τοῦτον, ὅςπερ καὶ ἐκεῖσε φαίνεται ξυμφέρων, ἀλλ' ἐν τοσούτοις λόγοις τῶν ἄλλων ἐλεγχομένων μόνος οὗτος ἠρεμεῖ ὁ λόγος, ὡς εὐλαβητέον ἐστὶ τὸ ἀδικεῖν μᾶλλον ἢ τὸ ἀδικεῖσθαι, καὶ παντὸς μᾶλλον ἀνδρὶ μελετητέον οὐ τὸ δοκεῖν εἶναι ἀγαθόν, ἀλλὰ τὸ εἶναι, καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ· ἐὰν δέ τις κατά τι κακὸς γίγνηται, κολαστέος ἐστί, καὶ τοῦτο δεύτερον ἀγαθὸν μετὰ τὸ εἶναι δί*καιον, τὸ γίγνεσθαι καὶ κολαζόμενον διδόναι δίκην· καὶ C
πᾶσαν κολακείαν καὶ τὴν περὶ ἑαυτὸν καὶ τὴν περὶ τοὺς ἄλλους, καὶ περὶ ὀλίγους καὶ περὶ πολλούς, φευκτέον, καὶ τῇ ῥητορικῇ οὕτω χρηστέον, ἐπὶ τὸ δίκαιον ἀεί, καὶ τῇ ἄλλῃ πάσῃ πράξει.

Ἐμοὶ οὖν πειθόμενος ἀκολούθησον ἐνταῦθα, οἷ ἀφικόμενος εὐδαιμονήσεις καὶ ζῶν καὶ τελευτήσας, ὡς ὁ λόγος σημαίνει· καὶ ἔασόν τινα σοῦ καταφρονῆσαι ὡς ἀνοήτου, καὶ προπηλακίσαι, ἐὰν βούληται, καὶ ναὶ μὰ Δία
*σύ γε θαῤῥῶν πατάξαι τὴν ἄτιμον ταύτην πληγήν· οὐδὲν D
γὰρ δεινὸν πείσει, ἐὰν τῷ ὄντι ᾖς καλὸς κἀγαθός, ἀσκῶν ἀρετήν· κἄπειτα οὕτω κοινῇ ἀσκήσαντες, τότε ἤδη, ἐὰν δοκῇ ἡμῖν χρῆναι, ἐπιθησόμεθα τοῖς πολιτικοῖς, ἤ, ὁποῖ-

viciſſim ad hánc vitam, ad hoc certamen, quod cenſeo omnium quae hîc inſtituantur praeſtantiſſimum eſſe, et exprobro tibi quod non poteris tibi ipſe opem ferre, quando, ut ſupra dixi, cauſa tua iudicabitur, ſed accedens ad iudicem Aeginae filium, quum prehenſum te adducet, rictum distendes et haeſitabis ibi non minus, quam ego hîc, et fortaſſe infringet tibi aliquis colaphum, ut ignominia te afficiat, omnique te modo conculcabit.

Fortaſſe haec tibi videntur fabulae loco anilis dici eaque deſpicis, neque eſſet mirabile haec deſpici, ſicubi quaerentes poſſemus meliora eis et veriora invenire; nunc autem vides vos trìs, qui ſapientiſſimi eſtis Graecorum huius memoriae, te, Polum et Gorgiam, non poſſe demonſtrare, aliam quampiam ſequendam eſſe vitam atque hanc, quam illuc quoque apparet conducere, ſed e tot orationibus, reliquis refutatis, ſola haec ſtabilis relinquitur, cavendum eſſe magis iniuriam ne faciamus, quam ne accipiamus, prorſusque virum debere eniti ac contendere, ut non videatur eſſe bonus, ſed ut vere ſit, et privatim et publice; ſi quis vero pravitate aliqua laboret, eum caſtigandum eſſe, quod quidem ſecundum ab illo, eſſe iuſtum, bonum ſit, fieri videlicet et caſtigatione poenas dare; omnem autem adulationem et adverſus ſe ipſum et adverſus ceteros, tum paucos tum multos, fugiendam, et rhetoricam ſemper iuſti cauſa adhibendam eſſe, ut reliqua omnia quae geramus.

Iam mihi obtemperans ſequere illuc, quo profectus eris beatus tam vivus quam mortuus, ut oratio declarat, et ſine alterum te deſpicere tamquam inſipientem ac conculcare, ſi velit, et per Iovem fidenter tibi infligere ignominiòſam illam plagam; nihil enim indigni patieris, ſi revera es honeſtus ac bonus, ſtudens virtuti; et quum communiter ei ſtuduimus, tum denique, ſi nobis videtur neceſſarium eſſe, aggrediemur ad res civiles,

ον ἄν τι ἡμῖν δοκῇ, τότε βουλευσόμεθα, βελτίους ὄντες βουλεύεσθαι ἢ νῦν. αἰσχρὸν γάρ ἔχοντάς γε, ὡς νῦν φαινόμεθα ἔχειν, ἔπειτα νεανιεύεσθαι ὥς τι ὄντας, οἷς οὐδέποτε ταὐτὰ δοκεῖ περὶ τῶν αὐτῶν, καὶ ταῦτα περὶ τῶν μεγίστων· * εἰς τοσοῦτον ἥκομεν ἀπαιδευσίας. Ὥςπερ E οὖν ἡγεμόνι τῷ λόγῳ χρησώμεθα τῷ νῦν παραφανέντι, ὃς ἡμῖν σημαίνει ὅτι οὗτος ὁ τρόπος ἄριστος τοῦ βίου, καὶ τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν ἄλλην ἀρετὴν ἀσκοῦντας καὶ ζῆν καὶ τεθνάναι. τούτῳ οὖν ἑπώμεθα καὶ τοὺς ἄλλους παρακαλῶμεν, μὴ ἐκείνῳ ᾧ σὺ πιστεύων ἐμὲ παρακαλεῖς· ἔστι γὰρ οὐδενὸς ἄξιος, ὦ Καλλίκλεις.

---

vel, quodcumque nobis videbitur, de hoc tum deliberabimus, magis idonei ad deliberandum facti quam nunc sumus. turpe est enim nobis ita habentibus, ut nunc nos habere patet, superbire quasi simus aliquid, quibus numquam idem videatur de ìsdem et gravissimis illis quidem rebus: eo processimus incultus. Tamquam duce igitur oratione utamur nunc apparente, quae nobis declarat hanc esse optimam vivendi rationem, iustitiae ceterisque virtutibus studentem et vivere et mori. hanc ergo sequamur, ad hanc etiam ceteros adhortemur, non ad illam, cui tu confidens me adhortaris; pro nihilo est enim habenda, Callicle.

Φ Α Ι Δ Ω Ν

ΕΧΕΚΡΑΤΗΣ ΦΑΙΔΩΝ

ΣΩΚΡΑΤΗΣ ΚΕΒΗΣ ΣΙΜΜΙΑΣ ΚΡΙΤΩΝ Ο ΤΩΝ ΕΝΔΕΚΑ ΥΠΗΡΕΤΗΣ

Αὐτός, ὦ Φαίδων, παρεγένου Σωκράτει ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ 57
ᾗ τὸ φάρμακον ἔπιεν ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ, ἢ ἄλλου του
ἤκουσας;

ΦΑΙΔ. Αὐτός, ὦ Ἐχέκρατες.

ΕΧ. Τί οὖν δή ἐστιν ἅττα εἶπεν ὁ ἀνὴρ πρὸ τοῦ
θανάτου, καὶ πῶς ἐτελεύτα; ἡδέως γὰρ ἂν ἀκούσαιμι. καὶ
γὰρ οὔτε τῶν πολιτῶν τῶν *) Φλιασίων οὐδεὶς πάνυ τι
ἐπιχωριάζει τὰ νῦν Ἀθήναζε, οὔτε τις ξένος ἀφῖκται * χρό- B
νου συχνοῦ ἐκεῖθεν, ὅστις ἂν ἡμῖν σαφές τι ἀγγεῖλαι οἷός
τ' ἦν περὶ τούτων, πλήν γε δὴ ὅτι φάρμακον πιὼν ἀπο-
θάνοι· τῶν δὲ ἄλλων οὐδὲν εἶχε φράζειν.

ΦΑΙΔ. Οὐδὲ τὰ περὶ τῆς δίκης * ἄρα ἐπύθεσθε ὃν 58
τρόπον ἐγένετο;

ΕΧ. Ναί, ταῦτα μὲν ἡμῖν ἤγγειλέ τις, καὶ ἐθαυμάζομέν γε ὅτι, πάλαι γενομένης αὐτῆς, πολλῷ ὕστερον φαίνεται ἀποθανών. τί οὖν ἦν τοῦτο, ὦ Φαίδων;

ΦΑΙΔ. Τύχη τις αὐτῷ, ὦ Ἐχέκρατες, ξυνέβη· ἔτυχε γὰρ τῇ προτεραίᾳ τῆς δίκης ἡ πρύμνα ἐστεμμένη τοῦ πλοίου ὃ εἰς Δῆλον Ἀθηναῖοι πέμπουσιν.

ΕΧ. Τοῦτο δὲ δὴ τί ἐστιν;

ΦΑΙΔ. Τοῦτό ἐστι τὸ πλοῖον, ὥς φασιν Ἀθηναῖοι, ἐν ᾧ Θησεύς ποτε εἰς Κρήτην τοὺς δὶς ἑπτὰ ἐκείνους

*) γρ. πολιτῶν Φλιασίων.

ECHECRATES PHAEDO

SOCRATES CEBES SIMMIAS CRITO UNDECIMVIRORUM MINISTER

Ech. Ipſene, Phaedo, adfuiſti Socrati illo die quo venenum bibit in carcere, an ex alio quo audiſti?

Phaed. Ipſe, Echecrate, adfui.

Ech. Quidnam eſt igitur quod dixit vir ante mortem, et quomodo mortuus eſt? libenter enim audierim. etenim neque civium Phliaſiorum omnino quisquam commeat nunc Athenas, neque hoſpes advenit longo ſpatio illinc, qui nobis certi aliquid nunciare potuiſſet de his rebus, praeterquam ſcilicet, veneno poto ipſum mortuum eſſe; de ceteris vero nemo aliquid habebat dicere.

Phaed. Ne iudicium quidem comperiſtis quo modo factum fuerit?

Ech. Vero, haec quidem nobis nunciavit aliquis, et admirati ſane ſumus quod, illo diu iam facto, multo poſt eſſet mortuus. quale tandem hoc erat, Phaedo?

Phaed. Forte quadam ipſi, Echecrate, hoc cecidit; forte enim pridie quam capite damnaretur puppis coronata eſt navigii quod Delum Athenienſes mittunt.

Ech. Hoc vero quid, quaeſo, eſt?

Phaed. Hoc eſt navigium, ut dicunt Athenienſes, in quo Theſeus olim in Cretam bis ſeptenos illos duxit

ᾤχετο ἄ*γων καὶ ἔσωσέ τε καὶ αὐτὸς ἐσώθη. τῷ οὖν Ἀπόλ- B
λωνι εὔξαντο, ὡς λέγεται, τότε, εἰ σωθεῖεν, ἑκάστου ἔτους θεωρίαν ἀπάξειν εἰς Δῆλον· ἣν δὴ ἀεὶ καὶ νῦν ἔτι ἐξ ἐκείνου κατ' ἐνιαυτὸν τῷ θεῷ πέμπουσιν. ἐπειδὰν οὖν ἄρξωνται τῆς θεωρίας, νόμος ἐστὶν αὐτοῖς ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ καθαρεύειν [τὴν πόλιν] καὶ δημοσίᾳ μηδένα ἀποκτιννύναι, πρὶν ἂν εἰς Δῆλόν τε ἀφίκηται τὸ πλοῖον καὶ πάλιν δεῦρο· τοῦτο δ' ἐνίοτε ἐν πολλῷ χρόνῳ γίγνεται, ὅταν τύχωσιν ἄνεμοι ἀπολαβόντες αὐτούς. ἀρχὴ * δ' ἐστὶ τῆς θεω- C
ρίας, ἐπειδὰν ὁ ἱερεὺς τοῦ Ἀπόλλωνος στέψῃ τὴν πρύμναν τοῦ πλοίου· τοῦτο δ' ἔτυχεν, ὥσπερ λέγω, τῇ προτεραίᾳ τῆς δίκης γεγονός. διὰ ταῦτα καὶ ὁ πολὺς χρόνος ἐγένετο τῷ Σωκράτει ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ, ὁ μεταξὺ τῆς δίκης τε καὶ τοῦ θανάτου.

ΕΧ. Τί δὲ δὴ τὰ περὶ αὐτὸν τὸν θάνατον, ὦ Φαίδων; τί ἦν τὰ λεχθέντα καὶ πραχθέντα, καὶ τίνες οἱ παραγενόμενοι τῶν ἐπιτηδείων τῷ ἀνδρί; ἢ οὐκ εἴων οἱ ἄρχοντες παρεῖναι, ἀλλ' ἔρημος ἐτελεύτα φίλων;

ΦΑΙΔ. * Οὐδαμῶς, ἀλλὰ παρῆσάν τινες καὶ πολ- D
λοί γε.

ΕΧ. Ταῦτα δὴ πάντα προθυμήθητι ὡς σαφέστατα ἡμῖν ἀπαγγεῖλαι, εἰ μή τίς σοι ἀσχολία τυγχάνει οὖσα.

ΦΑΙΔ. Ἀλλὰ σχολάζω τε καὶ πειράσομαι ὑμῖν διηγήσασθαι· καὶ γὰρ τὸ μεμνῆσθαι Σωκράτους, καὶ αὐτὸν λέγοντα καὶ ἄλλου ἀκούοντα, ἔμοιγε ἀεὶ πάντων ἥδιστον.

ΕΧ. Ἀλλὰ μήν, ὦ Φαίδων, καὶ τοὺς ἀκουσομένους γε τοιούτους ἑτέρους ἔχεις. ἀλλὰ πειρῶ ὡς ἂν δύνῃ ἀκριβέστατα διελθεῖν πάντα.

ΦΑΙΔ. Καὶ μὴν ἔγωγε θαυμάσια * ἔπαθον παρα- E
γενόμενος· οὔτε γάρ ὡς θανάτῳ παρόντα με ἀνδρὸς ἐπιτηδείου ἔλεος εἰσῄει· εὐδαίμων γάρ μοι ὁ ἀνὴρ ἐφαίνετο, ὦ Ἐχέκρατες, καὶ τοῦ τρόπου καὶ τῶν λόγων, ὡς ἀδεῶς καὶ γενναίως ἐτελεύτα· ὥστε μοι παρίστασθαι ἐκεῖνον μηδ' εἰς Ἅιδου ἰόντα ἄνευ θείας μοίρας

salvosque et hos et se ipsum recepit. Iam vero Apollini voverant, ut traditur, tum, si salvi reversuri essent, quotannis se legationem sacram missuros esse Delum, quam quidem ut semper, sic hodieque ex illo tempore quotannis deo mittunt. quando vero incepit legatio, lex est apud ipsos, ut per hoc tempus puros se servent nec publice quemquam morte afficiant, donec Delum pervenerit navigium et huc reverterit. haec autem nonnumquam longi res est temporis, siquid venti eos intercluserint. incipit autem legatio, quum sacerdos Apollinis coronavit puppim navigii; quod quidem, ut dico, forte factum est pridie quam ipse condemnaretur. hanc igitur ob causam multum illud temporis obtigit Socrati in carcere, interiectum scilicet medium inter iudicium ac mortem.

Ech. Quid vero ipsa de morte, Phaedo? quae dicta et facta sunt, et quinam adfuerunt familiarium viro? an magistratus non siverunt aliquos adesse, sed destitutus mortem obît ab amicis?

Phaed. Minime vero, sed adfuerunt satis multi.

Ech. Haec igitur omnia stude quam accuratissime nobis renunciare, nisi occupatione aliqua distineris.

Phaed. Nulla sane distineor et conabor vobis enarrare; etenim recordari de Socrate mihi quidem, et ipsi dicenti et ex altero audienti, semper omnium est iucundissimum.

Ech. At vero, Phaedo, qui audient similiter atque tu animati sunt. itaque conare quam potes diligentissime persequi omnia.

Phaed. Equidem admirabiliter affectus fui quum adessem; neque enim, licet morti interessem viri familiaris, miseratione commovebar; nam beatus mihi vir videbatur, Echecrate, et propter mores et propter sermones, quod videlicet tam intrepide ac generose mortem sustinebat: quocirca cogitatio animum subît, illum nec ad inferos migrantem sine divina quadam sorte migrare, sed illuc

ἰέναι, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖσε ἀφικόμενον εὖ πράξειν, εἴπερ τις πώποτε καὶ * ἄλλος. διὰ δὴ ταῦτα οὐδὲν πάνυ μοι ἐλεινὸν 59
εἰσῄει, ὡς εἰκὸς ἂν δόξειεν εἶναι, παρόντι *) πένθει· — οὔτε αὖ ἡδονή, ὡς ἐν φιλοσοφίᾳ ἡμῶν ὄντων, ὥσπερ εἰώθειμεν· καὶ γὰρ οἱ λόγοι τοιοῦτοί τινες ἦσαν· ἀλλ' ἀτεχνῶς ἄτοπόν τί μοι πάθος παρῆν καί τις ἀήθης κρᾶσις ἀπό τε τῆς ἡδονῆς ξυγκεκραμένη ὁμοῦ καὶ τῆς λύπης, ἐνθυμουμένῳ ὅτι αὐτίκα ἐκεῖνος ἔμελλε τελευτᾶν. καὶ πάντες οἱ παρόντες σχεδόν τι οὕτω διεκείμεθα, τοτὲ **) μὲν γελῶντες, ἐνίοτε δὲ δακρύοντες, εἷς δὲ ἡμῶν καὶ διαφερόντως, Ἀπολλόδωρος· οἶσθα γάρ που τὸν ἄνδρα * καὶ τὸν τρόπον αὐτοῦ. B

ΕΧ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΦΑΙΔ. Ἐκεῖνός τε τοίνυν παντάπασιν οὕτως εἶχε, καὶ αὐτὸς ἔγωγε ἐτεταράγμην καὶ οἱ ἄλλοι.

ΕΧ. Ἔτυχον δέ, ὦ Φαίδων, τίνες παραγενόμενοι;

ΦΑΙΔ. Οὗτός τε δὴ ὁ Ἀπολλόδωρος τῶν ἐπιχωρίων παρῆν καὶ Κριτόβουλος καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ Κρίτων, καὶ ἔτι Ἑρμογένης καὶ Ἐπιγένης καὶ Αἰσχίνης καὶ Ἀντισθένης· ἦν δὲ καὶ Κτήσιππος ὁ Παιανιεὺς καὶ Μενέξενος καὶ ἄλλοι τινὲς τῶν ἐπιχωρίων· Πλάτων δέ, οἶμαι, ἠσθένει.

ΕΧ. Ξένοι δέ τινες πα*ρῆσαν; C

ΦΑΙΔ. Ναί, Σιμμίας τέ γε ὁ Θηβαῖος καὶ Κέβης καὶ Φαιδώνδης, καὶ Μεγαρόθεν Εὐκλείδης τε καὶ Τερψίων.

ΕΧ. Τί δέ; Ἀρίστιππός καὶ Κλεόμβροτος παρεγένοντο;

ΦΑΙΔ. Οὐ δῆτα· ἐν Αἰγίνῃ γὰρ ἐλέγοντο εἶναι.

ΕΧ. Ἄλλος δέ τις παρῆν;

ΦΑΙΔ. Σχεδόν τι οἶμαι τούτους παραγενέσθαι.

ΕΧ. Τί οὖν δή; τίνες, φής, ἦσαν οἱ λόγοι;

ΦΑΙΔ. Ἐγώ σοι ἐξ ἀρχῆς πάντα πειράσομαι διηγήσασθαι. Ἀεὶ γὰρ δὴ καὶ τὰς πρόσθεν ἡμέ*ρας εἰώθειμεν D

---

*) ἴσ. παρόντα.

**) γρ. ποτέ.

quoque si profectus fuisset, fore ut praeclare cum eo ageretur, si umquam cum alio quopiam; hanc igitur ob caussam nulla plane miseratione permovebar, quod tamen consentaneum videbitur esse, quum interfuerim luctui; — neque contra voluptatem inde cepi quod in philosophia versabamur, ut consueveramus, sermones enim huius fere generis erant; sed profecto mirabilis mihi inerat affectio et insolita quaedam permixtio e voluptate simul ac maerore conflata, quum reputarem, iam iamque illi esse moriendum, omnesque qui aderamus ita fere affecti fuimus, ut modo rideremus, interdum lacrymaremus; unus autem nostrûm etiam insigniter, Apollodorus; nosti enim haud dubie virum eiusque ingenium.

Ech. Quippini?

Phaed. Ille igitur prorsus se sic habebat, et ego ipse perturbatus eram itemque ceteri.

Ech. Quinam vero, Phaedo, aderant?

Phaed. Hicce Apollodorus e civibus nostris adfuit, etiam Critobulus eiusque pater Crito, praeterea Hermogenes, Epigenes, Aeschines et Antisthenes; aderant etiam Ctesippus Paeaniensis, Menexenus et alii quidam civium; Plato vero, opinor, aegrotabat.

Ech. Num hospites aliqui aderant?

Phaed. Sane quidem, Simmias Thebanus, Cebes et Phaedondes, Megaris vero Euclides et Terpsio.

Ech. Quid? Aristippusne et Cleombrotus aderant?

Phaed. Minime vero; in Aegina enim dicebantur esse.

Ech. Num alius quis praeterea aderat?

Phaed. Hos fere arbitror adfuisse.

Ech. Iam quos dicis sermones esse habitos?

Phaed. Ego tibi a principio omnia conabor enarrare. Etenim quum alias semper tum etiam prioribus

φοιτᾶν καὶ ἐγὼ καὶ οἱ ἄλλοι παρὰ τὸν Σωκράτη, ξυλλεγόμενοι ἕωθεν εἰς τὸ δικαστήριον, ἐν ᾧ καὶ ἡ δίκη ἐγένετο· πλησίον γὰρ ἦν τοῦ δεσμωτηρίου. περιεμένομεν οὖν ἑκάστοτε ἕως ἀνοιχθείη τὸ δεσμωτήριον, διατρίβοντες μετ' ἀλλήλων· ἀνεῴγετο γὰρ οὐ πρῴ· ἐπειδὴ δὲ ἀνοιχθείη, εἰσῇμεν παρὰ τὸν Σωκράτη καὶ τὰ πολλὰ διημερεύομεν μετ' αὐτοῦ. καὶ δὴ καὶ τότε πρωϊαίτερον ξυνελέγημεν· τῇ γὰρ προτεραίᾳ ἡμέρᾳ, ἐπειδὴ ἐξήλθομεν ἐκ τοῦ δεσμωτηρίου ἑσπέ*ρας, ἐπυθόμεθα ὅτι τὸ E
πλοῖον ἐκ Δήλου ἀφιγμένον εἴη· παρηγγείλαμεν οὖν ἀλλήλοις ἥκειν ὡς πρωϊαίτατα εἰς τὸ εἰωθός· καὶ ἥκομεν· καὶ ἡμῖν ἐξελθὼν ὁ θυρωρός, ὅσπερ εἰώθει ὑπακούειν, εἶπε περιμένειν καὶ μὴ πρότερον παριέναι, ἕως ἂν αὐτὸς κελεύσῃ· Λύουσι γάρ, ἔφη, οἱ ἕνδεκα Σωκράτη καὶ παραγγέλλουσιν; ὅπως ἂν τῇδε τῇ ἡμέρᾳ τελευτήσῃ. Οὐ πολὺν δ' οὖν χρόνον ἐπισχὼν ἧκε καὶ ἐκέλευσεν ἡμᾶς εἰσιέναι. εἰσελθόντες οὖν κατε*λαμβάνομεν τὸν μὲν Σωκράτη ἄρτι λελυμένον, τὴν δὲ 60
Ξανθίππην (γιγνώσκεις γάρ) ἔχουσάν τε τὸ παιδίον αὐτοῦ καὶ παρακαθημένην. ὡς οὖν εἶδεν ἡμᾶς ἡ Ξανθίππη, ἀνευφήμησέ τε καὶ τοιαῦτ' ἄττα εἶπεν, οἷα δὴ εἰώθασιν αἱ γυναῖκες, ὅτι Ὦ Σώκρατες, ὕστατον δὴ σε προσεροῦσι νῦν οἱ ἐπιτήδειοι καὶ σὺ τούτους. Καὶ ὁ Σωκράτης βλέψας εἰς τὸν Κρίτωνα Ὦ Κρίτων, ἔφη, ἀπαγέτω τις ταύτην οἴκαδε. Καὶ ἐκείνην μὲν ἀπῆγόν τινες τῶν τοῦ Κρίτωνος βοῶσάν τε καὶ κοπτο*μένην· ὁ δὲ Σωκράτης ἀνακαθιζό- B
μενος ἐπὶ τὴν κλίνην ξυνέκαμψέ τε τὸ σκέλος καὶ ἔτριψε τῇ χειρί, καὶ τρίβων ἅμα Ὡς ἄτοπον, ἔφη, ὦ ἄνδρες, ἔοικέ τι εἶναι τοῦτο ὃ καλοῦσιν οἱ ἄνθρωποι ἡδύ· ὡς θαυμασίως πέφυκε πρὸς τὸ δοκοῦν ἐναντίον εἶναι, τὸ λυπηρόν, τῷ ἅμα μὲν αὐτὼ μὴ ἐθέλειν παραγίγνεσθαι τῷ ἀνθρώπῳ, ἐὰν δέ τις διώκῃ τὸ ἕτερον καὶ λαμβάνῃ, σχεδόν τι ἀναγκάζεσθαι ἀεὶ λαμβάνειν καὶ τὸ ἕτερον, ὥσπερ ἐκ μιᾶς κορυφῆς ξυνημμένω δύ' ὄντε. καί μοι δοκεῖ, ἔ*φη, C
εἰ ἐνενόησεν αὐτὰ Αἴσωπος, μῦθον ἂν ξυνθεῖναι, ὡς ὁ θεὸς βουλόμενος αὐτὰ διαλλάξαι πολεμοῦντα, ἐπειδὴ οὐκ ἠδύνατο, ξυνῆψεν εἰς ταὐτὸν αὐτῶν τὰς κορυφάς, καὶ διὰ ταῦτα, ᾧ ἂν τὸ ἕτερον παραγένηται, ἐπακολουθεῖ

diebus consueveramus ventilare et ego et ceteri ad Socratem, congregati mane in iudicio, in quo etiam iudicatus est; erat enim prope carcerem. praestolabamur igitur semper donec aperiretur carcer, colloquentes inter nos; non enim aperiebatur bene mane; ubi apertus erat, introibamus ad Socratem, et plerumque per diem eramus cum ipso. atque etiam tum maturius congregati eramus; pridie enim quum e carcere exiremus vespere, audiveramus navigium Delo revertisse; constituimus igitur inter nos ut veniremus quam maturissime ad locum consuetum; atque venimus; et nobis egressus ianitor, qui solebat aperire, dixit ut praestolaremur nec ante introiremus, quam ipse iussisset; Solvunt enim, ait, undecimviri Socratem et denunciant ipsi hodie moriendum esse. Non ita multo post redît iussitque nos ingredi. ingressi vero offendimus Socratem modo solutum et Xanthippen (nosti enim istam) cum pueruło ipsius assidentem. atque quum nos conspexisset Xanthippe, eiulavit et talia dixit, qualia solent mulieres: O Socrates, postremum igitur nunc te alloquentur familiares et tu ipsos. Tum Socrates adspiciens Critonem O Crito, ait, abducat quis hanc domum. Et illam quidem abduxerunt aliqui de Critonis servis vociferantem ac plangentem, Socrates autem surgens in lecto inflexit crus manuque fricuit et inter fricandum Quam pugnans, inquit, videtur res esse quam vocant homines voluptatem, quam admirabili naturâ ad eum qui videtur contrarius esse, dolorem, propterea quod simul ea nolunt adesse homini, sin autem aliquis sectatur alterum et accipit, propemodum cogitur semper accipere etiam alterum, quasi in uno vertice inter se colligata sint haec duo. atque mihi videtur, inquit, Aesopus, si id animadvertisset, fabulam fuisse compositurus hanc, deum, quum reconciliare voluisset illa inter se pugnantia, nec potuisset, colligasse in unum eorum vertices; et iccirco, cuicumque alterum adesset, subsequi

ὕστερον καὶ τὸ ἕτερον. ὥσπερ οὖν καὶ αὐτῷ ἐμοὶ ἔοικεν,
ἐπειδὴ ὑπὸ τοῦ δεσμοῦ ἦν ἐν τῷ σκέλει τὸ ἀλγεινόν, ἥκειν
δὴ φαίνεται ἐπακολουθοῦν τὸ ἡδύ. Ὁ οὖν Κέβης ὑπολα-
βὼν Νὴ τὸν Δία, ὦ Σώκρατες, ἔφη, εὖ γ' ἐποίησας ἀνα-
μνήσας με· περὶ γάρ τοι τῶν ποιημά*των ὧν πεποίηκας, D
ἐντείνας τοὺς τοῦ Αἰσώπου λόγους καὶ τὸ εἰς τὸν Ἀπόλλω
προοίμιον, καὶ ἄλλοι τινές με ἤδη ἤροντο, ἀτὰρ καὶ Εὐη-
νὸς πρώην, ὅ τι ποτε διανοηθείς, ἐπειδὴ δεῦρο ἦλθες,
ἐποίησας αὐτά, πρότερον οὐδὲν πώποτε ποιήσας. εἰ οὖν τί
σοι μέλει τοῦ ἔχειν ἐμὲ Εὐήνῳ ἀποκρίνασθαι, ὅταν με αὖ-
θις ἔρηται (εὖ οἶδα γὰρ ὅτι ἐρήσεται), εἰπὲ τί χρή με λέ-
γειν. Λέγε τοίνυν, ἔφη, αὐτῷ, ὦ Κέβης, τἀληθῆ, ὅτι οὐκ
ἐκείνῳ βουλόμενος οὐδὲ τοῖς ποιήμασιν αὐτοῦ ἀντίτεχνος
εἶναι ἐποίησα ταῦτα (ᾔδη *) * γὰρ ὡς οὐ ῥᾴδιον εἴη), E
ἀλλ' ἐνυπνίων τινῶν ἀποπειρώμενος τί λέγοι, καὶ ἀφο-
σιούμενος, εἰ ἄρα πολλάκις ταύτην τὴν μουσικὴν μοι ἐπι-
τάττοι ποιεῖν. ἦν γὰρ δὴ ἄττα τοιάδε. Πολλάκις μοι φοι-
τῶν τὸ αὐτὸ ἐνύπνιον ἐν τῷ παρελθόντι βίῳ, ἄλλοτ' ἐν
ἄλλῃ ὄψει φαινόμενον, τὰ αὐτὰ δὲ λέγον, Ὦ Σώκρατες,
ἔφη, μουσικὴν ποίει καὶ ἐργάζου. Καὶ ἐγὼ ἔν γε τῷ πρό-
σθεν χρόνῳ, ὅπερ ἔπραττον, τοῦτο ὑπελάμβανον αὐτό μοι
παρακελεύεσθαί τε * καὶ ἐπικελεύειν, ὥσπερ οἱ τοῖς θέου- 61
σι διακελευόμενοι, καὶ ἐμοὶ οὕτω τὸ ἐνύπνιον, ὅπερ ἔπραττ-
τον, τοῦτο ἐπικελεύειν, μουσικὴν ποιεῖν, ὡς φιλοσοφίας
μὲν οὔσης μεγίστης μουσικῆς, ἐμοῦ δὲ τοῦτο πράττοντος.
νῦν δ' ἐπειδὴ ἥ τε δίκη ἐγένετο καὶ ἡ τοῦ θεοῦ ἑορ-
τὴ διεκώλυέ με ἀποθνήσκειν, ἔδοξε χρῆναι, εἰ ἄρα πολ-
λάκις μοι προστάττοι τὸ ἐνύπνιον ταύτην τὴν δημώδη
μουσικὴν ποιεῖν, μὴ ἀπειθῆσαι αὐτῷ, ἀλλὰ ποιεῖν· ἀσφα-
λέστερον γὰρ εἶναι μὴ ἀπιέναι πρὶν ἀφοσιώσασθαι
ποιήσαντα * ποιήματα, πειθόμενον τῷ ἐνυπνίῳ. οὕτω B
δὴ πρῶτον μὲν εἰς τὸν θεὸν ἐποίησα, οὗ ἦν ἡ παροῦσα
θυσία· μετὰ δὲ τὸν θεόν, ἐννοήσας ὅτι τὸν ποιητὴν
δέοι, εἴπερ μέλλοι ποιητὴς εἶναι, ποιεῖν μύθους, ἀλλ' οὐ

*) γρ. ᾔδειν.

poſtea etiam alterum. quemadmodum ad me ipſum quoque, quum a compede fuerit in crure dolor, venire iam videtur ſubſequens voluptas. Tum Cebes eum excipiens At mehercule, Socrate, inquit, bene facis quod me admones; nam de poematis quae feciſti, componens Aeſopi fabulas et hymnum in Apollinem, quum alii quidam me iam interrogarunt, tum etiam Evenus nuper, quorſum tandem ſpectans, quum huc veniſſes, feceris illa, nihil umquam ante facere ſolitus. quodſi tua refert habere me quod Eveno reſpondeam, ſi rurſus me rogarit (ſat enim ſcio eum eſſe rogaturum), dic quid oporteat me reponere. Narra igitur, inquit, ipſi, Cebes, verum: me non huc ſpectantem, ut ipſius vel poematum eius aemulus exſiſterem, illa feciſſe (intellexi enim non eſſe id facile), ſed ut ſomnia quaedam quid ſignificarent experirer et religione me ſolverem, ſi forte hanc me muſicam iuberent factitare. erant autem haec fere. Saepius ad me ventitans idem ſomnium in praeterita vita, alias in alia ſpecie ſe offerens, idem vero dicens, O Socrate, inquit, muſicam factita et tracta. Et ego quidem priore tempore, quod faciebam, ad hoc arbitrabar me illud adhortari et incitare, quemadmodum videlicet currentem hortamur, ita me quoque ſomnium ad id, quod facerem, incitare, ad muſicam factitandam, quippe philoſophiam iudicans ſummam eſſe muſicam, me autem in hac exerceri. nunc vero, quum iudicium factum eſſet et dies feſti dei vetarent ad mortem me duci, iudicavi, ſi forte me iuberet ſomnium hanc popularem muſicam factitare, me non reluctari ei oportere, ſed illam factitare; tutius enim eſſe non prius diſcedere, quam religione me ſolviſſem faciendis poematis, obtemperans ſomnio. itaque primum in deum feci carmen, cui quum maxime ſacra fiebant, hoc autem in deum condito mecum reputans, poetam oportere, ſi poeta futurus eſſet, componere fabulas, non

λόγους, καὶ αὐτὸς οὐκ ἦ μυθολογικός, διὰ ταῦτα δὴ, οὓς
προχείρους εἶχον καὶ ἠπιστάμην μύθους τοὺς Αἰσώπου,
τούτων ἐποίησα οἷς πρώτοις ἐνέτυχον. ταῦτα οὖν, ὦ Κέβης,
Εὐήνῳ φράζε, καὶ ἐῤῥῶσθαι καί, ἂν σωφρονῇ, ἐμὲ διώκειν.
ἄπειμι δέ, ὡς ἔοι*κε, τήμερον· κελεύουσι γὰρ Ἀθηναῖοι. C
Καὶ ὁ Σιμμίας Οἷον παρακελεύει, ἔφη, τοῦτο, ὦ Σώκρα-
τες, Εὐήνῳ; πολλὰ γὰρ ἤδη ἐντετύχηκα τῷ ἀνδρί· σχεδὸν
οὖν, ἐξ ὧν ἐγὼ ᾔσθημαι, οὐδ' ὁπωστιοῦν ἄν σοι ἑκὼν εἶ-
ναι πείσεται. Τί δαί; ἦ δ' ὅς, οὐ φιλόσοφος Εὐήνος;
Ἔμοιγε δοκεῖ, ἔφη ὁ Σιμμίας. Ἐθελήσει τοίνυν καὶ Εὐη-
νὸς καὶ πᾶς ὅτῳ ἀξίως τούτου τοῦ πράγματος μέτεστιν. οὐ
μέντοι ἴσως βιάσεται αὐτόν· οὐ γάρ φασι θεμιτὸν εἶναι.
Καὶ ἅμα λέγων ταῦτα καθῆκε τὰ σκέλη ἀπὸ τῆς κλίνης
ἐπὶ * τὴν γῆν, καὶ καθεζόμενος οὕτως ἤδη τὰ λοιπὰ διε- D
λέγετο.

Ἤρετο οὖν αὐτὸν ὁ Κέβης Πῶς τοῦτο λέγεις, ὦ Σώ-
κρατες, τὸ μὴ θεμιτὸν εἶναι ἑαυτὸν βιάζεσθαι, ἐθέλειν δ' ἂν
τῷ ἀποθνήσκοντι τὸν φιλόσοφον ἕπεσθαι; Τί δέ, ὦ Κέβης;
οὐκ ἀκηκόατε σύ τε καὶ Σιμμίας περὶ τῶν τοιούτων Φιλολάῳ
ξυγγεγονότες; Οὐδέν γε σαφές, ὦ Σώκρατες. Ἀλλὰ μὴν καὶ
ἐγὼ ἐξ ἀκοῆς περὶ αὐτῶν λέγω· ἃ μέντοι *) τυγχάνω ἀκηκοώς,
φθόνος οὐδεὶς λέγειν· καὶ γὰρ ἴσως καὶ μάλιστα πρέπει μέλ-
λοντα ἐ*κεῖσε ἀποδημεῖν διασκοπεῖν τε καὶ μυθολογεῖν περὶ E
τῆς ἀποδημίας τῆς ἐκεῖ, ποίαν τιν' αὐτὴν οἰόμεθα εἶναι·
τί γὰρ ἂν τις καὶ ποιοῖ ἄλλο ἐν τῷ μέχρι ἡλίου δυσμῶν
χρόνῳ; Κατὰ τί οὖν δή ποτε οὔ φασι θεμιτὸν εἶναι αὐ-
τὸν ἑαυτὸν ἀποκτιννύναι, ὦ Σώκρατες; ἤδη γὰρ ἔγωγε,
ὅπερ νῦν δὴ σὺ ἤρου, καὶ Φιλολάου ἤκουσα, ὅτε παρ'
ἡμῖν διῃτᾶτο, ἤδη δὲ καὶ ἄλλων τινῶν, ὡς οὐ δέοι τοῦ-
το ποιεῖν· σαφὲς δὲ περὶ αὐτῶν οὐδενὸς πώποτε οὐδὲν
ἀκήκοα. * Ἀλλὰ προθυμεῖσθαι χρή, ἔφη· τάχα γὰρ ἂν 62
καὶ ἀκούσαις. ἴσως μέντοι θαυμαστόν σοι φανεῖται, εἰ
τοῦτο μόνον τῶν ἄλλων ἁπάντων ἁπλοῦν ἐστί, καὶ οὐδέπο-
τε τυγχάνει τῷ ἀνθρώπῳ, ὥςπερ καὶ τἆλλα, ἔστιν ὅτε καὶ

*) ἀλλ. μὲν οὖν.

orationes, me autem fabularum fingendarum non esse peritum, iccirco, quae mihi in promptu erant quasque memoria tenebam Aesopi fabulas, ex his in versus redegi primas quasque. haec igitur, Cebes, Eveno renuncia, et iube eum salvere meque, si sapiat, consectari. abibo vero hinc, ut patet, hodie; iubent enim Athenienses. Tum Simmias Qui tandem, inquit, ad hoc adhortaris, Socrate, Evenum? etenim iam multum eram cum viro; prout vero intellexi, nullo plane pacto libenter tibi obtemperabit. Quid ita? ait ille, non philosophus est Evenus? Mihi quidem videtur, inquit Simmias. Non igitur recusabit neque Evenus neque alius quis, qui ita, ut decet, huius rei est particeps; nec tamen vim sibi afferet; hoc enim dicunt nefas esse. Atque haec dicens demisit crura a lecto ad solum, sedensque deinde reliqua disseruit.

Quaesivit vero ex ipso Cebes: Quo modo hoc dicis, Socrate, nefas esse vim sibi afferre, nec tamen recusaturum esse philosophum, quin mortuum sequatur? Quid? Cebes, nihilne audistis de his rebus tu et Simmias cum Philolao congressi? Nihil quidem certi, Socrate. At vero ipse quoque ex audito de hoc genere loquor, ac tamen quae audivi, ea non gravabor dicere; nam haud dubie etiam vel maxime decet illuc demigraturum disquirere et fabulari de hoc, qualem arbitremur hanc esse demigrationem; quid enim aliud quis etiam agat per hoc usque ad solis occasum tempus? Quam igitur tandem ob causam negant fas esse se ipsum occidere, Socrate? equidem, quod tu nunc ipsum interrogasti, et Philolaum iam audivi, quum apud nos commoraretur, et alios quosdam dicentes, hoc non esse faciendum; certi vero quid ea de re a nemine umquam audivi. At eniti oportet, inquit; fortasse enim etiam audies. certe tamen mirum tibi videbitur, hoc solum e reliquis omnibus simplex esse, neque umquam hoc ita accidere homini, quemadmodum cetera, ut nonnum-

οἷς βέλτιον τεθνάναι ἢ ζῆν· οἷς δὲ βέλτιον τεθνάναι, θαυμαστὸν ἴσως σοι φαίνεται εἰ τούτοις τοῖς ἀνθρώποις μὴ ὅσιόν ἐστιν αὐτοὺς ἑαυτοὺς εὖ ποιεῖν, ἀλλ' ἄλλον δεῖ περιμένειν εὐεργέτην. Καὶ ὁ Κέβης ἠρέμα ἐπιγελάσας Ἴττω Ζεύς, ἔφη, τῇ αὑτοῦ φωνῇ εἰπών. Καὶ γὰρ ἂν δόξειεν, ἔφη ὁ Σωκράτης, οὕτω γ' εἶναι ἄλογον· οὐ μέντοι ἀλλ' B
ἴσως γ' ἔχει τινὰ λόγον. ὁ μὲν οὖν ἐν ἀποῤῥήτοις λεγόμενος περὶ αὐτῶν λόγος, ὡς ἔν τινι φρουρᾷ ἐσμὲν οἱ ἄνθρωποι καὶ οὐ δεῖ δὴ ἑαυτὸν ἐκ ταύτης λύειν οὐδ' ἀποδιδράσκειν, μέγας τέ τίς μοι φαίνεται καὶ οὐ ῥᾴδιος διϊδεῖν· οὐ μέντοι ἀλλὰ τόδε γέ μοι δοκεῖ, ὦ Κέβης, εὖ λέγεσθαι, τὸ θεοὺς εἶναι ἡμῶν τοὺς ἐπιμελομένους καὶ ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους ἓν τῶν κτημάτων τοῖς θεοῖς εἶναι· ἢ σοὶ οὐ δοκεῖ οὕτως; Ἔμοιγ', ἔφη ὁ Κέβης. Οὐκοῦν, ἦ δ' ὅς, καὶ σὺ ἂν C
τῶν σαυτοῦ κτημάτων εἴ τι αὐτὸ ἑαυτὸ ἀποκτιννύοι, μὴ σημήναντός σου ὅτι βούλει αὐτὸ τεθνάναι, χαλεπαίνοις ἂν αὐτῷ καί, εἴ τινα ἔχοις τιμωρίαν, τιμωροῖο ἄν; Πάνυ γ', ἔφη. Ἴσως τοίνυν ταύτῃ οὐκ ἄλογον μὴ πρότερον αὑτὸν ἀποκτιννύναι δεῖν, πρὶν ἂν ἀνάγκην τινὰ ὁ θεὸς ἐπιπέμψῃ, ὥσπερ καὶ τὴν νῦν ἡμῖν παροῦσαν. Ἀλλ' εἰκός, ἔφη ὁ Κέβης, τοῦτό γε φαίνεται· ὃ μέντοι νῦν δὴ ἔλεγες, τὸ τοὺς φιλοσόφους ῥᾳδίως ἂν ἐθέλειν ἀποθνήσκειν, ἔοικε τοῦτο, ὦ Σώκρατες, ἀτόπῳ, εἴπερ ὃ νῦν δὴ ἐλέγομεν εὐλόγως ἔχει, D
τὸ θεόν τε εἶναι τὸν ἐπιμελόμενον ἡμῶν καὶ ἡμᾶς ἐκείνου κτήματα εἶναι. τὸ γὰρ μὴ ἀγανακτεῖν τοὺς φρονιμωτάτους ἐκ ταύτης τῆς θεραπείας ἀπιόντας, ἐν ᾗ ἐπιστατοῦσιν αὐτῶν οἵπερ ἄριστοί εἰσι τῶν ὄντων ἐπιστάται, θεοί, οὐκ ἔχει λόγον. οὐ γάρ που αὐτός γε ἑαυτοῦ οἴεται ἄμεινον ἐπιμελήσεσθαι ἐλεύθερος γενόμενος· ἀλλ' ἀνόητος μὲν ἄνθρωπος τάχ' ἂν οἰηθείη ταῦτα, φευκτέον εἶναι ἀπὸ τοῦ δεσπότου, καὶ οὐκ ἂν λογίζοιτο ὅτι οὐ δεῖ ἀπό γε τοῦ ἀγαθοῦ φεύγειν, ἀλλ' E
ὅτι μάλιστα παραμένειν, διὸ ἀλογίστως ἂν φεύγοι· ὁ δὲ νοῦν ἔχων ἐπιθυμοῖ που ἂν ἀεὶ εἶναι παρὰ τῷ αὑτοῦ βελτίονι. καίτοι οὕτως, ὦ Σώκρατες, τοὐναντίον εἶναι εἰκός, ἢ ὃ

quam et nonnullis melius sit mori quam vivere; quibus autem melius est mori, mirabile sine dubio tibi videtur, iisdem hominibus nefas esse sibimet ipsis bene facere, sed alium iis exspectandum esse huius beneficii auctorem. Atque Cebes leniter arridens Scierit Iuppiter, inquit, sua lingua loquutus. Etenim videri possit, ait Socrates, ista quidem ratione repugnare, verumtamen est haud dubie aliqua huius rei ratio. illud quidem quod mysteriis de hoc genere traditur effatum, in custodia quadam nos esse homines, nec licere cuiquam ea se liberare vel aufugere, grave quoddam mihi videtur nec facile perspectu; verumtamen hoc certe arbitror, Cebes, bene dici, deos esse qui nos curent nosque homines in mancipiis esse deorum; annon tibi ita videtur? Mihi vero, ait Cebes. Nonne, inquit, tu quoque, si quid de mancipiis tuis se ipsum occidisset, licet non declarasses te velle illud occisum, succenseres ei et, si qua posses, poena id afficeres? Sane quidem, inquit. Forsitan igitur hac ratione non sit pugnans, non licere se ipsum occidere, prius quam necessitatem aliquam deus attulerit, qualis haec est nunc nobis allata. Consentaneum, ait Cebes, hoc quidem videtur, istud tamen quod modo dicebas, philosophos libenter morituros esse, videtur, Socrate, repugnans esse, siquidem quod modo dicebamus, rationi consentaneum est, deum nos curare nosque ipsius mancipia esse. non aegre enim ferre prudentissimos hoc servitio exire, in quo praesunt ipsis qui optimi sunt rerum omnium praesides, dii, non est consentaneum. neque enim certe se ipsum opinatur melius curaturum esse libertatem adeptum, immo insipiens homo forsitan opinetur hoc, fugiendum esse a domino, non reputans neutiquam a bono fugiendum, sed vel maxime manendum esse, prudens contra cupiet, ni fallor, perpetuo se esse apud eum qui ipso sit melior. hac vero ratione, Socrate, contrarium esse liquet, ac

νῦν δὴ ἐλέγετο· τοὺς μὲν γὰρ φρονίμους ἀγανακτεῖν ἀπο-
θνήσκοντας πρέπει, τοὺς δ' ἄφρονας χαίρειν.

Ἀκούσας οὖν ὁ Σωκράτης ἡσθῆναί τέ μοι ἔδοξε τῇ
τοῦ * Κέβητος πραγματείᾳ, καὶ ἐπιβλέψας εἰς ἡμᾶς Ἀεί 63
τοι, ἔφη, ὁ Κέβης λόγους τινὰς ἀνερευνᾷ, καὶ οὐ πάνυ
εὐθέως ἐθέλει πείθεσθαι ὅ τι ἂν τις εἴπῃ. Καὶ ὁ Σιμ-
μίας Ἀλλὰ μήν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, νῦν γε δοκεῖ τί μοι
καὶ αὐτῷ λέγειν Κέβης· τί γὰρ ἂν βουλόμενοι ἄνδρες σο-
φοὶ ὡς ἀληθῶς δεσπότας ἀμείνους αὐτῶν φεύγοιεν καὶ
ῥᾳδίως ἀπαλλάττοιντο αὐτῶν; καί μοι δοκεῖ Κέβης εἰς σὲ
τείνειν τὸν λόγον, ὅτι οὕτω ῥᾳδίως φέρεις καὶ ἡμᾶς ἀπο-
λείπων καὶ ἄρχοντας ἀγαθούς, ὡς αὐτὸς ὁμο*λογεῖς, θεούς. B
Δίκαια, ἔφη, λέγετε· οἶμαι γὰρ ὑμᾶς λέγειν ὅτι χρή με
πρὸς ταῦτα ἀπολογήσασθαι, ὥσπερ ἐν δικαστηρίῳ. Πάνυ
μὲν οὖν, ἔφη ὁ Σιμμίας. Φέρε δή, ἦ δ' ὅς, πειραθῶ
πρὸς ὑμᾶς πιθανώτερον ἀπολογήσασθαι, ἢ πρὸς τοὺς δι-
καστάς. ἐγὼ γάρ, ἔφη, ὦ Σιμμία τε καὶ Κέβης, εἰ μὲν μὴ
ᾤμην ἥξειν πρῶτον μὲν παρὰ θεοὺς ἄλλους σοφούς τε καὶ
ἀγαθούς, ἔπειτα καὶ παρ' ἀνθρώπους τετελευτηκότας ἀμεί-
νους τῶν ἐνθάδε, ἠδίκουν ἂν οὐκ ἀγανακτῶν τῷ θανάτῳ·
νῦν δὲ εὖ ἴστε ὅτι * παρ' ἄνδρας τε ἐλπίζω ἀφίξεσθαι C
ἀγαθούς· καὶ τοῦτο μὲν οὐκ ἂν πάνυ διϊσχυρισαίμην· ὅτι
μέντοι παρὰ θεοὺς δεσπότας πάνυ ἀγαθοὺς ἥξειν, εὖ ἴστε
ὅτι, εἴπερ τι ἄλλο τῶν τοιούτων, διϊσχυρισαίμην ἂν καὶ
τοῦτο. ὥςτε διὰ ταῦτα οὐχ ὁμοίως ἀγανακτῶ, ἀλλ' εὔελπίς
εἰμι εἶναί τι τοῖς τετελευτηκόσι καί, ὥςπερ γε καὶ πάλαι
λέγεται, πολὺ ἄμεινον τοῖς ἀγαθοῖς ἢ τοῖς κακοῖς. Τί
οὖν, ἔφη ὁ Σιμμίας, ὦ Σώκρατες; πότερον αὐτὸς ἔχων
τὴν διάνοιαν ταύτην ἐν νῷ ἔχεις ἀπιέναι, ἢ κἂν ἡμῖν με-
τα*δοίης; κοινὸν γὰρ δὴ ἔμοιγε δοκεῖ καὶ ἡμῖν εἶναι ἀγα- D
θὸν τοῦτο· καὶ ἅμα σοι ἡ ἀπολογία ἔσται, ἐὰν ἅπερ λέγεις
ἡμᾶς πείσῃς. Ἀλλὰ πειράσομαί γε, ἔφη. πρῶτον δὲ Κρί-
τωνα τόνδε σκεψώμεθα, τί ἐστιν ὃ βούλεσθαί μοι δοκεῖ
πάλαι εἰπεῖν. Τί δέ, ὦ Σώκρατες, ἔφη ὁ Κρίτων, ἄλλο
γε, ἢ πάλαι μοι λέγει ὁ μέλλων σοι δώσειν τὸ φάρμακον,

modo dicebatur: sapientes enim decet aegre ferre quum moriendum est, insipientes vero gaudere.

Haec quum audisset Socrates, laetari mihi visus est Cebetis sedulitate, atque intuens in nos Semper sane, inquit, Cebes rationes quasdam indagat, nec tam cito fidem habet, si quis quid dicit. Tum Simmias At vero, inquit, Socrate, nunc quidem videtur mihi ipsi quoque aliquid dicere Cebes; nam cur viri vere sapientes dominos meliores ipsis fugiant et libenter discedant ab iis? ac mihi videtur Cebes te petere his verbis, quod tam facile fers et nos relinquere et rectores bonos, ut ipse fateris, deos. Iusta, inquit, dicitis; puto enim vos dicere, oportere me contra haec defendere, ut in iudicio. Sane quidem, ait Simmias. Agedum, inquit, conabor apud vos probabilius me defendere, quam apud iudices. ego enim, inquit, Simmia et Cebes, nisi putarem primum me venire ad deos item sapientes ac bonos, deinde etiam ad homines mortuos iis, qui hic sunt, meliores, haud recte facerem non aegre ferens mortem; nunc autem probe scitote ad viros me sperare venturum esse bonos; quamquam hoc quidem non plane pro certo affirmaverim; illud vero, ad deos dominos admodum bonos me venturum esse, bene scitote me, si quicquam id genus, pro certo esse affirmaturum. quocirca non perinde aegre fero, sed potius confido aliquid esse quod ad mortuos pertineat, et quidem, quemadmodum etiam antiquitus dictum est, longe melius quid bonis quam malis. Quid igitur, ait Simmias, Socrate? utrum per te hanc sententiam tenens cogitas abire, an etiam nobiscum eam communicabis? commune videlicet mihi videtur nobis quoque esse bonum hoc, simulque tua haec erit defensio, si quae dicis nobis persuaseris. Conabor quidem, inquit. primum vero videamus, quid sit quod Crito iam diu, ut mihi videtur, dicere voluerit. Quid aliud, Socrate, ait Crito, nisi, iam diu mihi dicere eum qui daturus tibi est venenum,

ὅτι χρή σοι φράζειν ὡς ἐλάχιστα διαλέγεσθαι· φησὶ γὰρ
θερμαίνεσθαι μᾶλλον διαλεγομένους, δεῖν δὲ οὐδὲν τοιοῦ-
τον προςφέρειν τῷ φαρμάκῳ· εἰ δὲ μή, * ἐνίοτε ἀναγκά- E
ζεσθαι καὶ δὶς καὶ τρὶς πίνειν τούς τι τοιοῦτον ποιοῦν-
τας. Καὶ ὁ Σωκράτης Ἔα, ἔφη, χαίρειν αὐτόν· ἀλ-
λὰ μόνον τὸ ἑαυτοῦ παρασκευαζέτω ὡς καὶ δὶς δώσων,
ἐὰν δὲ δέῃ, καὶ τρίς. Ἀλλὰ σχεδὸν μέν τι ᾔδη, ἔφη ὁ
Κρίτων· ἀλλά μοι πάλαι πράγματα παρέχει. Ἔα αὐτόν,
ἔφη.

Ἀλλ' ὑμῖν δὴ τοῖς δικασταῖς βούλομαι τὸν λόγον ἀπο-
δοῦναι, ὥς μοι φαίνεται εἰκότως ἀνὴρ τῷ ὄντι ἐν φιλοσο-
φίᾳ διατρίψας τὸν βίον θαῤῥεῖν μέλλων * ἀποθανεῖσθαι 64
καὶ εὔελπις εἶναι ἐκεῖ μέγιστα οἴσεσθαι ἀγαθά, ἐπειδὰν τε-
λευτήσῃ. πῶς ἂν οὖν δὴ τοῦθ' οὕτως ἔχοι, ὦ Σιμμία τε
καὶ Κέβης; ἐγὼ πειράσομαι φράσαι. κινδυνεύουσι γάρ,
ὅσοι τυγχάνουσιν ὀρθῶς ἁπτόμενοι φιλοσοφίας, λεληθέναι
τοὺς ἄλλους ὅτι οὐδὲν ἄλλο αὐτοὶ ἐπιτηδεύουσιν ἢ ἀποθνή-
σκειν τε καὶ τεθνάναι. εἰ οὖν τοῦτο ἀληθές, ἄτοπον δή-
που ἂν εἴη προθυμεῖσθαι μὲν ἐν παντὶ τῷ βίῳ μηδὲν ἄλ-
λο ἢ τοῦτο, ἥκοντος δὲ δὴ αὐτοῦ ἀγανακτεῖν ὃ πάλαι
προὐθυμοῦντό τε καὶ ἐπετήδευον. Καὶ ὁ Σιμμίας γελάσας
Νὴ τὸν Δία, ἔφη, ὦ Σώκρα*τες, οὐ πάνυ γέ με νῦν δὴ B
γελασείοντα ἐποίησας γελάσαι. οἶμαι γὰρ ἂν τοὺς πολλοὺς
αὐτὸ τοῦτο ἀκούσαντας δοκεῖν εὖ πάνυ εἰρῆσθαι εἰς τοὺς
φιλοσοφοῦντας καὶ ξυμφάναι ἄν, τοὺς μὲν παρ' ἡμῖν ἀν-
θρώπους καὶ πάνυ, ὅτι τῷ ὄντι οἱ φιλοσοφοῦντες θανα-
τῶσι καὶ σφᾶς γε οὐ λελήθασιν ὅτι ἄξιοί εἰσι τοῦτο πά-
σχειν. Καὶ ἀληθῆ γ' ἂν λέγοιεν, ὦ Σιμμία, πλήν γε τοῦ
σφᾶς μὴ λεληθέναι· λέληθε γὰρ αὐτοὺς ᾗ τε θανατῶσι
καὶ ᾗ ἄξιοί εἰσι θανάτου καὶ οἵου θανάτου οἱ ὡς ἀληθῶς
φιλόσοφοι. εἴπωμεν γάρ, * ἔφη, πρὸς ἡμᾶς αὐτούς, χαί- C
ρειν εἰπόντες ἐκείνοις· ἡγούμεθά τι τὸν θάνατον εἶναι;
Πάνυ γ', ἔφη ὑπολαβὼν ὁ Σιμμίας. Ἆρα μὴ ἄλλο τι
ἢ τὴν τῆς ψυχῆς ἀπὸ τοῦ σώματος ἀπαλλαγήν, καὶ εἶναι
τοῦτο τὸ τεθνάναι χωρὶς μὲν ἀπὸ τῆς ψυχῆς ἀπαλλαγὲν
αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ τὸ σῶμα γεγονέναι, χωρὶς δὲ τὴν ψυ-

te admonendum esse, ut quam minimum loquaris; ait enim nimium incalescere loquentes, nihil vero huiusmodi adhibendum esse veneno; sin minus, interdum cogi, ut bis et ter bibant, qui ita faciant. Tum Socrates Iube, inquit, valere istum; ipse modo paratus esto ad bis, et, si opus fuerit, ter dandum. Sane quidem id sciebam, ait Crito; sed dudum mihi negotium facessit. Mitte istum, inquit.

At vobis videlicet iudicibus volo rationem reddere, cur mihi videatur iure vir, qui vere in philosophia traduxerit vitam, confidere, quum moriendum ipsi sit, magnaque spe teneri fore, ut maxima illic consequatur bona, quando e vita excesserit. quomodo igitur hoc se ita habebit, Simmia et Cebes? ego conabor explicare. nimirum videntur, quicumque recte tractant philosophiam, id quod ceteros latet, nihil aliud spectare nisi hoc, ut emoriantur et mortui sint. quod si verum est, pugnaret profecto appetere eos per totam vitam nihil aliud nisi hoc, quum vero id venerit, aegre ferre, id ipsum scilicet, quod appetierint atque spectaverint. Tum Simmias ridens At mehercule, inquit, Socrate, me neutiquam nunc ad ridendum propensum coëgisti ridere. arbitror enim volgus hoc ipsum audiens existimaturum, omnino recte hoc dictum esse de iis, qui philosophentur, et assensurum esse, nostrates quidem homines vel maxime, revera philosophantes mortem appetere, nec se ipsum quidem latere dignos esse quibus id contingat. Et vera quidem dixerit, Simmia, praeter illud, se ipsum id non latere; latet enim illud, quatenus mortem appetant et quatenus digni sint morte qualique morte ii qui vere sunt philosophi. loquamur enim, inquit, inter nos, valere iubentes istud: an censemus mortem aliquid esse? Sane quidem, reposuit Simmias. Num aliud quicquam nisi animi a corpore discessum, ut hoc sit mortuum esse, quum separatim ab animo disiunctum per se ipsum fuerit corpus, separatim quoque ani-

χὴν ἀπὸ τοῦ σώματος ἀπαλλαγεῖσαν αὐτὴν καθ' αὑτὴν εἶναι; ἆρα μὴ ἄλλο τι ὁ θάνατος ᾖ τοῦτο; Οὔκ, ἀλλὰ τοῦτο, ἔφη. Σκέψαι δή, ὦ 'γαθέ, ἐὰν ἄρα καὶ σοὶ ξυνδοκῇ, ἅπερ καὶ ἐμοί· ἐκ γὰρ τούτων μᾶλ*λον οἶμαι ἡμᾶς εἴσεσθαι περὶ ὧν σκο- D ποῦμεν. φαίνεταί σοι φιλοσόφου ἀνδρὸς εἶναι ἐσπουδακέναι περὶ τὰς ἡδονὰς καλουμένας τὰς τοιάσδε, οἷον σιτίων τε καὶ ποτῶν; Ἥκιστά γε, ὦ Σώκρατες, ἔφη ὁ Σιμμίας. Τί δέ; τὰς τῶν ἀφροδισίων; Οὐδαμῶς. Τί δέ; τὰς ἄλλας τὰς περὶ τὸ σῶμα θεραπείας δοκεῖ σοι ἐντίμους ἡγεῖσθαι ὁ τοιοῦτος; οἷον ἱματίων διαφερόντων κτήσεις καὶ ὑποδημάτων καὶ τοὺς ἄλλους καλλωπισμοὺς τοὺς περὶ τὸ σῶμα πότερον τιμᾶν δοκεῖ σοι ἢ ἀτιμάζειν, καθ' ὅσον μὴ πολ*λὴ ἀνάγκη E μετέχειν αὐτῶν; Ἀτιμάζειν ἔμοιγε δοκεῖ, ἔφη, ὅ γε ὡς ἀληθῶς φιλόσοφος. Οὐκοῦν ὅλως δοκεῖ σοι, ἔφη, ἡ τοῦ τοιούτου πραγματεία οὐ περὶ τὸ σῶμα εἶναι, ἀλλὰ καθ' ὅσον δύναται ἀφεστάναι αὐτοῦ, πρὸς δὲ τὴν ψυχὴν τετράφθαι; Ἔμοιγε. Ἆρ' οὖν πρῶτον μὲν ἐν τοῖς τοιούτοις δῆλός ἐστιν ὁ φιλόσοφος ἀπολύων ὅτι μάλιστα * τὴν ψυ- 65 χὴν ἀπὸ τῆς τοῦ σώματος κοινωνίας διαφερόντως τῶν ἄλλων ἀνθρώπων; Φαίνεται. Καὶ δοκεῖ γέ που, ὦ Σιμμία, τοῖς πολλοῖς ἀνθρώποις, ᾧ μηδὲν ἡδὺ τῶν τοιούτων μηδὲ μετέχει αὐτῶν, οὐκ ἄξιον εἶναι ζῆν, ἀλλ' ἐγγύς τι τείνειν τοῦ τεθνάναι ὁ μηδὲν φροντίζων τῶν ἡδονῶν αἳ διὰ τοῦ σώματός εἰσιν. Πάνυ μὲν οὖν ἀληθῆ λέγεις. Τί δὲ δὴ περὶ αὐτὴν τὴν τῆς φρονήσεως κτῆσιν; πότερον ἐμπόδιον τὸ σῶμα ἢ οὔ, ἐάν τις αὐτὸ ἐν τῇ ζητήσει κοινωνὸν ξυμπαραλαμβάνῃ; οἷον τὸ τοιόνδε * λέγω· ἆρα ἔχει ἀλήθειάν B τινα ὄψις τε καὶ ἀκοὴ τοῖς ἀνθρώποις; ἢ τά γε τοιαῦτα καὶ οἱ ποιηταὶ ἀεὶ ἡμῖν θρυλλοῦσιν, ὅτι οὔτ' ἀκούομεν ἀκριβὲς οὐδὲν οὔτε ὁρῶμεν; καίτοι εἰ αὗται τῶν περὶ τὸ σῶμα αἰσθήσεων μὴ ἀκριβεῖς εἰσὶ μηδὲ σαφεῖς, σχολῇ αἵ γε ἄλλαι· πᾶσαι γάρ που τούτων φαυλότεραί εἰσιν· ἢ σοὶ οὐ δοκοῦσιν; Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. Πότε οὖν, ἦ δ' ὅς, ἡ ψυχὴ τῆς ἀληθείας ἅπτεται; ὅταν μὲν γὰρ μετὰ τοῦ σώματος ἐπιχειρῇ τι σκοπεῖν, δῆλον ὅτι τότε ἐξαπατᾶται ὑπ'

mus a corpore disiunctus per se ipse: num quid aliud est mors nisi hoc? Nihil aliud vero, inquit. Considera quaeso, o bone, num idem tibi videatur quod mihi; ex his enim magis arbitror nos perspecturos esse ea, de quibus quaerimus. an videtur tibi philosophi viri esse incubuisse in voluptates, quae dicuntur, huiusmodi, quales sunt cibi et potus? Minime vero, Socrates, ait Simmias. Quid? in venereas? Nequaquam. Quid? reliquum corporis cultum videtur tibi magni aestimare talis vir? velut pallia magnifica habere et calceos ceteraque corporis lenocinia, utrum in honore haec habere tibi videtur, an pro nihilo ducere, nisi si prorsus necesse est iis uti? Pro nihilo ille ducere mihi videtur, inquit, is quidem qui vere est philosophus. Nonne in universum tibi videtur, ait, huiusmodi viri studium non ad corpus spectare, sed, quoad potest, hoc abstinere, ad animum vero tendere? Mihi vero. Annon igitur primum in talibus rebus philosophum patet disiungere quam maxime animum a corporis communitate prae reliquis hominibus? Apparet. Quin etiam existimat, opinor, Simmia, hominum multitudo, ei, qui nulla harum rerum delectetur nec earum particeps sit, operae non esse pretium vivere, sed propinquum esse mortuo hunc, qui nihil curet voluptates corpore percipiendas. Prorsus verum est quod dicis. Quid vero de sapientia comparanda? utrum impedimento est corpus necne, si quis id in quaestionis societatem assumit? velut hoc dico: num veri quid visu et auditu percipiunt homines? an haec quidem poetae quoque perpetuo nobis decantant, nos neque audire aliquid clari neque videre? quamquam si hi corporis sensus non clari sunt neque certi, vix ac ne vix quidem reliqui erunt; omnes enim sane his deteriores sunt; an tibi non videntur? Sane quidem, inquit. Quando igitur, ait, animus veritatem attingit? nam quum corpore conatur aliquid comprehendere, dubium non est quin tum decipiatur

αὐτοῦ. * Ἀληθῆ λέγεις. Ἆρ' οὖν οὐκ ἐν τῷ λογίζεσθαι, C
εἴπερ που ἄλλοθι, κατάδηλον αὐτῇ γίγνεταί τι τῶν ὄντων;
Ναί. Λογίζεται δέ γέ που τότε κάλλιστα, ὅταν αὐτὴν τού-
των μηδὲν παραλυπῇ, μήτε ἀκοὴ μήτε ὄψις, μήτε ἀλγηδὼν
μήτε τις ἡδονή, ἀλλ' ὅτι μάλιστα αὐτὴ καθ' αὑτὴν γίγνηται
ἐῶσα χαίρειν τὸ σῶμα, καί, καθ' ὅσον δύναται, μὴ κοινω-
νοῦσα αὐτῷ μηδ' ἁπτομένη ὀρέγηται τοῦ ὄντος. Ἔστι
ταῦτα. Οὐκοῦν καὶ ἐνταῦθα ἡ τοῦ φιλοσόφου ψυχὴ μάλι-
στα ἀτι*μάζει τὸ σῶμα καὶ φεύγει ἀπ' αὐτοῦ, ζητεῖ δὲ αὐ- D
τὴ καθ' αὑτὴν γίγνεσθαι; Φαίνεται. Τί δὲ δὴ τὰ τοιάδε,
ὦ Σιμμία; φαμέν τι εἶναι δίκαιον αὐτὸ ἢ οὐδέν; Φαμὲν
μέντοι νὴ Δία. Καὶ αὖ καλόν γέ τι καὶ ἀγαθόν; Πῶς δ'
οὔ; Ἤδη οὖν πώποτέ τι τῶν τοιούτων τοῖς ὀφθαλμοῖς εἶ-
δες; Οὐδαμῶς, ἦ δ' ὅς. Ἀλλ' ἄλλῃ τινὶ αἰσθήσει τῶν διὰ
τοῦ σώματος ἐφήψω αὐτῶν; λέγω δὲ περὶ πάντων, οἷον με-
γέθους πέρι, ὑγιείας, ἰσχύος καὶ τῶν ἄλλων ἑνὶ λόγῳ ἁπάν-
των τῆς οὐσίας, ὃ τυγχά*νει ἕκαστον ὄν· ἆρα διὰ τοῦ σώ- E
ματος τἀληθέστατον αὐτῶν θεωρεῖται, ἢ ὧδ' ἔχει· ὃς ἂν
μάλιστα ἡμῶν καὶ ἀκριβέστατα παρασκευάσηται αὐτὸ ἕκα-
στον διανοηθῆναι περὶ οὗ σκοπεῖ, οὗτος ἂν ἐγγύτατα ἴοι
τοῦ γνῶναι ἕκαστον; Πάνυ μὲν οὖν. Ἆρ' οὖν ἐκεῖνος ἂν
τοῦτο ποιήσειε καθαρώτατα, ὅςτις ὅτι μάλιστα αὐτῇ τῇ δια-
νοίᾳ ἴοι ἐφ' ἕκαστον, μήτε τὴν ὄψιν παρατιθέμενος ἐν τῷ
διανοεῖσθαι μήτε ἄλλην αἴσθησιν ἐφέλκων μηδεμίαν * μετὰ 66
τοῦ λογισμοῦ, ἀλλ' αὐτῇ καθ' αὑτὴν εἰλικρινεῖ τῇ διανοίᾳ
χρώμενος αὐτὸ καθ' αὑτὸ εἰλικρινὲς ἕκαστον ἐπιχειροίη θη-
ρεύειν τῶν ὄντων, ἀπαλλαγεὶς ὅτι μάλιστα ὀφθαλμῶν τε
καὶ ὤτων καὶ ὡς ἔπος εἰπεῖν ξύμπαντος τοῦ σώματος, ὡς
ταράττοντος καὶ οὐκ ἐῶντος τὴν ψυχὴν κτήσασθαι ἀλήθει-
άν τε καὶ φρόνησιν, ὅταν κοινωνῇ; ἆρ' οὐχ οὗτός ἐστιν,
ὦ Σιμμία, εἴπερ τις καὶ ἄλλος, ὁ τευξόμενος τοῦ ὄντος;
Ὑπερφυῶς, ἔφη ὁ Σιμμίας, ὡς ἀληθῆ λέγεις, ὦ Σώκρατες.
Οὐκοῦν ἀνάγκη, * ἔφη, ἐκ πάντων τούτων παρίστασθαι B
δόξαν τοιάνδε τινὰ τοῖς γνησίως φιλοσόφοις, ὥςτε καὶ
πρὸς ἀλλήλους τοιαῦτ' ἄττα λέγειν ὅτι Κινδυνεύει τοι ὥς-
περ ἀτραπός τις ἐκφέρειν ἡμᾶς μετὰ τοῦ λόγου ἐν τῇ

ab illo. Verum dicis. Nonne vero cogitando, si quoquam, manifestum ei fit aliquid eorum quae sunt? Ita. Cogitat autem, uti arbitror, ita optime, si nihil horum simul eum afficit, neque auditus neque visus, neque dolor neque voluptas aliqua, sed vel maxime per se ipse est missum faciens corpus, et, quoad potest, neque se coniungens cum eo neque tangens istud appetit id quod est. Sunt ista. Nonne etiam hic philosophi animus maxime spernit corpus et fugit ab eo, cupit autem per se ipse esse? Patet. Quid vero haec, Simmia? an dicimus aliquid iustum esse per se, necne? Dicimus vero mehercule. Itemque honestum aliquid esse et bonum? Quidni? Iamne umquam aliquid horum oculis vidisti? Minime vero, inquit. An alio quopiam corporis sensu percepisti illa? loquor autem de omnibus, velut de magnitudine, de sanitate, de robore et uno verbo de eo, quod reliquorum omnium quidque per se est: num corpore verissima eorum natura perspicitur, an ita habet, ut, qui maxime nostrûm et accuratissime sese comparaverit ad rem quamque per se perspiciendam de qua quaerat, is proxime accedat ad cuiusque cognitionem? Sane quidem. Nonne igitur hic id faciet purissime, qui vel maxime ipsa cogitatione aggreditur ad singula, neque visum interponens in cogitando neque alium quempiam adsciscens sensum ad contemplationem, sed qui mera cogitatione per se ipsa agente unumquodque merum et per se positum conatur indagare, seiunctus quam maxime ab oculis et auribus et universo paene corpore, ut quod perturbet nec sinat animum acquirere veritatem ac sapientiam, cum coniunctus est cum ipso? nonne hic, Simmia, si quisquam, assequetur id quod vere est? Mirum, ait Simmias, quam vera dicis, Socrate. Nonne necesse est, inquit, ex omnibus his huiusmodi fere exsistere cogitationem in animo vere philosophantium, ut inter se haec fere loquantur: Videtur sane quasi semita quaedam sermone adiuvante in quaestione eo nos ducere

σκέψει, ὅτι, ἕως ἂν τὸ σῶμα ἔχωμεν καὶ ξυμπεφυρμένη ᾖ
ἡμῶν ἡ ψυχὴ μετὰ τοῦ τοιούτου κακοῦ, οὐ μήποτε κτησό-
μεθα ἱκανῶς οὗ ἐπιθυμοῦμεν· φαμὲν δὲ τοῦτο εἶναι τὸ
ἀληθές. μυρίας μὲν γὰρ ἡμῖν ἀσχολίας παρέχει τὸ σῶμα
διὰ τὴν ἀναγκαίαν τροφήν· ἔτι δὲ ἄν τι*νες νόσοι προσπέ- C
σωσιν, ἐμποδίζουσιν ἡμῶν τὴν τοῦ ὄντος θήραν· ἐρώτων
δὲ καὶ ἐπιθυμιῶν καὶ φόβων καὶ εἰδώλων παντοδαπῶν καὶ
φλυαρίας ἐμπίπλησιν ἡμᾶς πολλῆς, ὥστε, τὸ λεγόμενον, ὡς
ἀληθῶς τῷ ὄντι ὑπ' αὐτοῦ οὐδὲ φρονῆσαι ἡμῖν ἐγγίγνεται
οὐδέποτε οὐδέν· καὶ γὰρ πολέμους καὶ στάσεις καὶ μάχας
οὐδὲν ἄλλο παρέχει ἢ τὸ σῶμα καὶ αἱ τούτου ἐπιθυμίαι·
διὰ γὰρ τὴν τῶν χρημάτων κτῆσιν πάντες οἱ πόλεμοι ἡμῖν
γίγνονται, τὰ δὲ χρήματα ἀναγκαζόμεθα κτᾶσθαι διὰ * τὸ D
σῶμα, δουλεύοντες τῇ τούτου θεραπείᾳ· καὶ ἐκ τούτου
ἀσχολίαν ἄγομεν φιλοσοφίας πέρι διὰ πάντα ταῦτα. τὸ δ'
ἔσχατον πάντων, ὅτι, ἐάν τις ἡμῖν καὶ σχολὴ γένηται ἀπ'
αὐτοῦ καὶ τραπώμεθα πρὸς τὸ σκοπεῖν τι, ἐν ταῖς ζητή-
σεσιν αὖ πανταχοῦ παραπῖπτον θόρυβον παρέχει καὶ τα-
ραχὴν καὶ ἐκπλήττει, ὥστε μὴ δύνασθαι ὑπ' αὐτοῦ καθο-
ρᾶν τἀληθές, ἀλλὰ τῷ ὄντι ἡμῖν δέδεικται ὅτι, εἰ μέλλομέν
ποτε καθαρῶς τι εἴσεσθαι, ἀπαλλακτέον αὐτοῦ καὶ αὐτῇ
τῇ ψυχῇ θεατέον * αὐτὰ τὰ πράγματα· καὶ τότε, ὡς ἔοι- E
κεν, ἡμῖν ἔσται, οὗ ἐπιθυμοῦμέν τε καί φαμεν ἐρασταὶ
εἶναι, φρονήσεως, ἐπειδὰν τελευτήσωμεν, ὡς ὁ λόγος ση-
μαίνει, ζῶσι δὲ οὔ. εἰ γὰρ μὴ οἷόν τε μετὰ τοῦ σώματος
μηδὲν καθαρῶς γνῶναι, δυεῖν θάτερον, ἢ οὐδαμοῦ ἔστι
κτήσασθαι τὸ εἰδέναι ἢ τελευτήσασι· τότε γὰρ αὐτὴ καθ'
αὑτὴν ἡ ψυχὴ ἔσται χω*ρὶς τοῦ σώματος, πρότερον δ' οὔ· 67
καὶ ἐν ᾧ ἂν ζῶμεν, οὕτως, ὡς ἔοικεν, ἐγγυτάτω ἐσόμεθα
τοῦ εἰδέναι, ἐὰν ὅτι μάλιστα μηδὲν ὁμιλῶμεν τῷ σώματι
μηδὲ κοινωνῶμεν, ὅ τι μὴ πᾶσα ἀνάγκη, μηδὲ ἀναπιμ-
πλώμεθα τῆς τούτου φύσεως, ἀλλὰ καθαρεύωμεν ἀπ' αὐ-
τοῦ, ἕως ἂν ὁ θεὸς αὐτὸς ἀπολύσῃ ἡμᾶς· καὶ οὕτω μὲν
καθαροί, ἀπαλλαττόμενοι τῆς τοῦ σώματος ἀφροσύνης,

ut ſumamus, quamdiu corpus habeamus et commixtus ſit animus noſter cum eiusmodi malo, numquam fore ut ſatis nobis acquiramus quod appetamus; dicimus autem hoc eſſe verum; innumerabiles enim occupationes nobis iniungit corpus propter victus neceſſitatem; praeterea, ſi qui morbi ingruunt, ii noſtram impediunt veri indagationem; amoribus porro et cupiditatibus et timoribus et ſimulacris omnis generis nugisque implet nos compluribus, ut revera, quod proverbii loco dicitur, propter illud nec ſapere umquam ullo modo nobis liceat; nam bella quoque, ſeditiones ac pugnas alia nulla res nobis excitat niſi corpus eiusque cupiditates; ex opum enim acquirendarum ſtudio omnia bella nobis exſiſtunt, opes vero cogimur nobis acquirere propter corpus, addicti huius miniſterio; itaque vacare non poſſumus philoſophiae propter haec omnia. extremum omnium hoc eſt, quod, etiam ſi vacamus ab illo et pergimus ad rem aliquam conſiderandam, illud item quaeſtionibus noſtris ubique interveniens tumultum excitat et turbam adeoque animum percutit, ut non queat propter illud conſpicere verum. at revera nobis liquet, ſi velimus umquam pure aliquid cognoſcere, nobis abstinendum iſto ipſoque animo ſpectandas eſſe res, et ita, ut patet, nobis continget, quam appetimus et cuius amatores nos eſſe profitemur, ſapientia, quando videlicet e vita exceſſerimus, ut oratio docet, vivis vero non obtinget. nam ſi nihil poſſumus cum corpore pure cognoſcere, alterutrum fieri debet, ut aut numquam nobis liceat acquirere ſapientiam, aut poſt mortem; tum enim ipſe per ſe erit animus ſeparatim a corpore, non prius; et quamdiu vivimus, ita, ut videtur, proxime aberimus a ſcientia, ſi quam minimum cum corpore commercium et commune habemus, niſi ſi prorſus neceſſarium eſt, nec contaminamus nos illius natura, ſed puros ab eo nos ſervamus, donec deus ipſe nos liberaverit; et ita quidem puri, utpote disiuncti a corporis

ὡς τὸ εἰκός, μετὰ τοιούτων τε ἐσόμεθα καὶ γνωσόμεθα δι'
ἡμῶν αὐτῶν πᾶν τὸ εἰλικρινές (τοῦτο δ' ἐστὶν ἴσως * τὰ- B
ληθές)· μὴ καθαρῷ γὰρ καθαροῦ ἐφάπτεσθαι μὴ οὐ θεμι-
τὸν ᾖ. Τοιαῦτα οἶμαι, ὦ Σιμμία, ἀναγκαῖον εἶναι πρὸς
ἀλλήλους λέγειν τε καὶ δοξάζειν πάντας τοὺς ὀρθῶς φιλο-
μαθεῖς· ἢ οὐ δοκεῖ σοι οὕτως; Παντός γε μᾶλλον, ὦ Σώ-
κρατες. Οὐκοῦν, ἔφη ὁ Σωκράτης, εἰ ταῦτ' ἀληθῆ, ὦ ἑταῖ-
ρε, πολλὴ ἐλπὶς ἀφικομένῳ, οἷ ἐγὼ πορεύομαι, ἐκεῖ ἱκανῶς,
εἴπερ που ἄλλοθι, κτήσασθαι τοῦτο, οὗ ἕνεκα ἡ πολλὴ πρα-
γματεία ἡμῖν ἐν τῷ παρελθόντι βίῳ γέγονεν· ὥςτε ἥ γε
ἀποδημία ἡ νῦν ἐμοὶ * προστεταγμένη μετὰ ἀγαθῆς ἐλπίδος C
γίγνεται καὶ ἄλλῳ ἀνδρὶ ὃς ἡγεῖταί οἱ παρεσκευάσθαι τὴν
διάνοιαν ὥςπερ κεκαθαρμένην. Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη ὁ Σιμ-
μίας. Κάθαρσις δὲ εἶναι ἆρα οὐ τοῦτο ξυμβαίνει, ὅπερ
πάλαι ἐν τῷ λόγῳ λέγεται, τὸ χωρίζειν ὅτι μάλιστα ἀπὸ
τοῦ σώματος τὴν ψυχὴν καὶ ἐθίσαι αὐτὴν καθ' αὑτὴν παν-
ταχόθεν ἐκ τοῦ σώματος ξυναγείρεσθαί τε καὶ ἀθροίζεσθαι,
καὶ οἰκεῖν κατὰ τὸ δυνατὸν καὶ ἐν τῷ νῦν παρόντι καὶ
ἐν τῷ ἔπειτα μόνην καθ' αὑ*τήν, ἐκλυομένην ὥςπερ ἐκ D
δεσμῶν ἐκ τοῦ σώματος; Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. Οὐκοῦν
τοῦτό γε θάνατος ὀνομάζεται, λύσις καὶ χωρισμὸς ψυχῆς
ἀπὸ σώματος; Παντάπασί γ', ἦ δ' ὅς. Λύειν δέ γε αὐ-
τήν, ὥς φαμεν, προθυμοῦνται ἀεὶ μάλιστα καὶ μόνοι οἱ
φιλοσοφοῦντες ὀρθῶς, καὶ τὸ μελέτημα αὐτὸ τοῦτό ἐστι τῶν
φιλοσόφων, λύσις καὶ χωρισμὸς ψυχῆς ἀπὸ σώματος· ἢ
οὔ; Φαίνεται. Οὐκοῦν, ὅπερ ἐν ἀρχῇ ἔλεγον, γελοῖον ἂν
εἴη, ἄνδρα παρασκευάζονθ' ἑαυτὸν ἐν τῷ βίῳ ὅτι ἐγγυ-
τάτω ὄν*τα τοῦ τεθνάναι οὕτω ζῆν, κἄπειθ', ἥκοντος αὐ- E
τῷ τούτου, ἀγανακτεῖν; οὐ *) γελοῖον; Πῶς δ' οὔ; Τῷ
ὄντι ἄρα, ἔφη, ὦ Σιμμία, οἱ ὀρθῶς φιλοσοφοῦντες ἀπο-
θνήσκειν μελετῶσι, καὶ τὸ τεθνάναι ἥκιστ' αὐτοῖς ἀν-
θρώπων φοβερόν. ἐκ τῶνδε δὲ σκόπει· εἰ γὰρ διαβέ-
βληνται μὲν πανταχῇ τῷ σώματι, αὐτὴν δὲ καθ' αὑτὴν
ἐπιθυμοῦσι τὴν ψυχὴν ἔχειν, τούτου δὲ γιγνομένου εἰ φο-

*) Ia. ἢ οὐ γελοῖον;

dementia, ut consentaneum est, et cum talibus versabimur et cognoscemus per nos ipsi quicquid sincerum est (hoc vero est haud dubie verum); impuro enim purum attingere vereor ut liceat. Talia arbitror, Simmia, necesse esse inter se loqui et iudicare omnes qui sapientiam recte appetunt; annon tibi ita videtur? Omni vero modo, Socrate. Itaque, ait Socrates, si haec vera sunt, amice, magna est spes fore ut, si eo pervenerim quo proficiscor, satis ibi, si usquam alibi, adipiscar hoc, ad quod tantum studii in praeterita vita contulimus; quocirca migratio nunc mihi iniuncta bona cum spe suscipitur etiam ab alio viro, qui existimat mentem sibi ita comparatam esse, ut sit propemodum purgata. Sane quidem, ait Simmias. Purgatio vero nonne haec erit (id quod paullo ante in sermone nostro diximus), separare quam maxime a corpore animum eumque assuefacere per se ipsum ex omnibus corporis partibus se colligere et in unum locum cogere, et vivere, quoad potest, tam in praesenti quam in posterum per se ipsum, exsolutum tamquam vinculis corpore? Sane quidem, inquit. Nonne mors appellatur haec solutio ac separatio animi a corpore? Ita, ait ille. Solvere autem ipsum, ut dicimus, student semper maxime et soli ii qui philosophantur recte, et hoc ipsum spectat philosophorum meditatio, ut solvant et separent animum a corpore; nonne? Patet. Nonne igitur, quod initio dixi, ridiculum foret, si vir per vitae cursum ita se compararet, ut quam proxime abesset a morte, et deinde, hac ad ipsum veniente, aegre eam ferret? an non esset ridiculum? Quidni? Revera igitur, inquit, Simmia, ii qui recte in philosophiam incumbunt mori meditantur, et mors minimum iis ex omnibus hominibus timorem incutit. ex his vero iudica: quum enim infensi sint omni modo corpori ipsumque per se cupiant animum habere, hoc assequuti

βοῖντο καὶ ἀγανακτοῖεν, οὐ πολλὴ ἂν ἀλογία εἴη, εἰ μὴ ἄσμενοι ἐκεῖσε ἴοιεν, οἷ ἀφικομένοις ἐλπίς ἐστιν, οὗ * διὰ 68 βίου ἤρων, τυχεῖν (ἤρων δὲ φρονήσεως), ᾧ τε *) διεβέβληντο, τούτου ἀπηλλάχθαι ξυνόντος αὐτοῖς; ἤ, ἀνθρωπίνων μὲν παιδικῶν καὶ γυναικῶν καὶ υἱέων ἀποθανόντων, πολλοὶ δὴ ἑκόντες ἠθέλησαν εἰς Ἅιδου ἐλθεῖν, ὑπὸ ταύτης ἀγόμενοι τῆς ἐλπίδος τῆς τοῦ ὄψεσθαί τι ἐκεῖ ὧν ἐπεθύμουν καὶ ξυνέσεσθαι, φρονήσεως δὲ ἄρα τις τῷ ὄντι ἐρῶν καὶ λαβὼν σφόδρα τὴν αὐτὴν ταύτην ἐλπίδα, μηδαμοῦ ἄλλοθι ἐντεύξεσθαι αὐτῇ ἀξίως λόγου ἢ ἐν Ἅιδου, ἀγανακτήσει τε ἀπο*θνήσκων καὶ οὐκ ἄσμενος εἶσιν αὐτόσε; B οἴεσθαί γε χρή, ἐὰν τῷ ὄντι γ' ᾖ, ὦ ἑταῖρε, φιλόσοφος· σφόδρα γὰρ αὐτῷ ταῦτα δόξει, μηδαμοῦ ἄλλοθι καθαρῶς ἐντεύξεσθαι φρονήσει ἀλλ' ἢ ἐκεῖ· εἰ δὲ τοῦτο οὕτως ἔχει, ὅπερ ἄρτι ἔλεγον, οὐ πολλὴ ἂν ἀλογία εἴη, εἰ φοβοῖτο τὸν θάνατον ὁ τοιοῦτος; Πολλὴ μέντοι νὴ Δία, ἦ δ' ὅς. Οὐκοῦν ἱκανόν σοι τεκμήριον, ἔφη, τοῦτο ἀνδρός, ὃν ἂν ἴδῃς ἀγανακτοῦντα μέλλοντα ἀποθανεῖσθαι, ὅτι οὐκ ἄρ' ἦν φιλόσοφος, ἀλλά τις φιλοσώματος; ὁ αὐτὸς δέ *που οὗτος τυγχάνει ὢν καὶ φιλοχρήματος καὶ φιλότιμος, ἤτοι τὰ ἕτερα τούτων ἢ καὶ ἀμφότερα. Πάνυ γ', ἔφη, C ἔχει οὕτως ὡς λέγεις. Ἆρ' οὖν, ἔφη, ὦ Σιμμία, οὐ καὶ ἡ ὀνομαζομένη ἀνδρεία τοῖς οὕτω διακειμένοις μάλιστα προσήκει; Πάντως δήπου, ἔφη. Οὐκοῦν καὶ ἡ σωφροσύνη, ἣν καὶ οἱ πολλοὶ ὀνομάζουσι σωφροσύνην, τὸ περὶ τὰς ἐπιθυμίας μὴ ἐπτοῆσθαι, ἀλλ' ὀλιγώρως ἔχειν καὶ κοσμίως, ἆρ' οὐ τούτοις μόνοις προσήκει τοῖς μάλιστα τοῦ σώματος ὀλιγωροῦσί τε καὶ ἐν φιλοσοφίᾳ ζῶ*σιν; Ἀνάγκη, ἔφη. D Εἰ γὰρ ἐθέλεις, ἦ δ' ὅς, ἐννοῆσαι τήν γε τῶν ἄλλων ἀνδρείαν τε καὶ σωφροσύνην, δόξει σοι εἶναι ἄτοπος. Πῶς δή, ὦ Σώκρατες; Οἶσθα, ἦ δ' ὅς, ὅτι τὸν θάνατον ἡγοῦνται πάντες οἱ ἄλλοι τῶν μεγίστων κακῶν εἶναι. Καὶ μάλα, ἔφη. Οὐκοῦν φόβῳ μειζόνων κακῶν ὑπομένουσιν αὐτῶν οἱ ἀνδρεῖοι τὸν θάνατον, ὅταν ὑπομένωσιν; Ἔστι ταῦτα. Τῷ δεδιέναι

*) ἴσ. δι.

si timerent idque aegre ferrent, non magna haec insipientia esset, nisi videlicet laeti eo proficiscerentur, ubi, quum pervenissent, sperare possent fore, ut quod in vita desiderassent assequerentur (desideraverant autem sapientiam), ab eius vero, cui infensi fuissent, liberarentur societate et contagione? an, humanis quidem deliciis et mulieribus et filiis mortuis, multi iam sponte voluerunt ad inferos migrare, hac ducti spe, se ibi quos cupiebant visuros esse atque cum iis versaturos, sapientiam vero qui revera desiderat eandemque hanc spem concepit, nusquam alibi se consequuturum esse illam ita ut par sit nisi apud inferos, hic aegre feret mortem nec laetus abibit illuc? Immo existimare debemus, si vere est, amice, philosophus; nam omnino ita ipsi videbitur, nusquam alibi pure se nacturum esse philosophiam nisi illic; quod quidem si ita se habet, nonne, quod modo dicebam, magna esset insipientia, si mortem huiusmodi vir timeret? Magna vero mehercule, ait ille. Nonne, si quem virum vides aegre ferentem, quum moriendum ei est, satis tibi hoc testificatur, eum non sapientiae, sed corporis studiosum quendam fuisse? idem vero est haud dubie etiam pecuniae et honoris cupidus, vel alterutrius horum vel utriusque. Prorsus, inquit, habet ita ut dicis. Nonne etiam, ait, Simmia, fortitudo quae nuncupatur viris ita comparatis maxime convenit? Prorsus isto modo, inquit. Nonne etiam temperantia, quam volgus quoque vocat temperantiam, si cupiditatibus non es attonitus, sed contemnis illas modesteque te geris, nonne, inquam, his solis convenit qui maxime corpus contemnunt et in philosophia vivunt? Necesse est, ait ille. Etenim si vis, inquit, reputare ceterorum fortitudinem ac temperantiam, videbitur tibi esse absurda. Cur? quaeso, Socrate. Nosti, inquit, mortem ducere reliquos omnes in maximis malis. Sane quidem, ait. Nonne vero metu maiorum malorum sustinent fortes isti mortem, ut eam sustineant? Sunt ista. Eo igitur

ἄρα καὶ δέει ἀνδρεῖοί εἰσι πάντες πλὴν οἱ φιλόσοφοι· καί-
τοι ἄτοπόν γε δέει τινὰ καὶ δειλίᾳ ἀνδρεῖον εἶναι. Πάνυ
*μὲν οὖν. Τί δὲ οἱ κόσμιοι αὐτῶν; οὐ ταὐτὸν τοῦτο πε- E
πόνθασιν, ἀκολασίᾳ τινὶ σώφρονές εἰσι; καίτοι φαμέν γέ που
ἀδύνατον εἶναι, ἀλλ' ὅμως αὐτοῖς ξυμβαίνει τούτῳ ὅμοιον
εἶναι τὸ πάθος τὸ περὶ ταύτην τὴν εὐήθη σωφροσύνην· φο-
βούμενοι γὰρ ἑτέρων ἡδονῶν στερηθῆναι καὶ ἐπιθυμοῦντες
ἐκείνων, ἄλλων ἀπέχονται ὑπ' ἄλλων κρατούμενοι· καίτοι
καλοῦσί γε ἀκολασίαν το ὑπὸ * τῶν ἡδονῶν ἄρχεσθαι, 69
ἀλλ' ὅμως ξυμβαίνει αὐτοῖς κρατουμένοις ὑφ' ἡδονῶν κρα-
τεῖν ἄλλων ἡδονῶν· τοῦτο δ' ὅμοιόν ἐστιν, ὃ νῦν δὴ
ἐλέγετο, τῷ τρόπον τινὰ δι' ἀκολασίαν αὐτοὺς σεσωφρονί-
σθαι. Ἔοικε γάρ. Ὦ μακάριε Σιμμία, μὴ γὰρ οὐχ αὕτη
ᾖ ἡ ὀρθὴ [πρὸς ἀρετὴν] ἀλλαγή, ἡδονὰς πρὸς ἡδονὰς καὶ
λύπας πρὸς λύπας καὶ φόβον πρὸς φόβον καταλλάττεσθαι,
καὶ μείζω πρὸς ἐλάττω, ὥσπερ νομίσματα, ἀλλ' ᾖ ἐκεῖνο
μόνον τὸ νόμισμα ὀρθόν, ἀνθ' οὗ δεῖ ἅπαντα ταῦτα κα-
ταλλάττεσθαι, φρό*νησις, καὶ τούτου μὲν πάντα καὶ μετὰ B
τούτου ὠνούμενά τε καὶ πιπρασκόμενα τῷ ὄντι ᾖ, καὶ
ἀνδρεία καὶ σωφροσύνη καὶ δικαιοσύνη καὶ ξυλλήβδην
ἀληθὴς ἀρετή, μετὰ φρονήσεως, καὶ προςγιγνομένων καὶ
ἀπογιγνομένων καὶ ἡδονῶν καὶ φόβων καὶ τῶν ἄλλων
πάντων τῶν τοιούτων· χωριζόμενα δὲ φρονήσεως καὶ ἀλ-
λαττόμενα ἀντὶ ἀλλήλων, μὴ σκιαγραφία τις ᾖ ἡ τοιαύτη
ἀρετὴ καὶ τῷ ὄντι ἀνδραποδώδης τε καὶ οὐδὲν ὑγιὲς οὐδ'
ἀληθὲς ἔχῃ, τὸ δ' ἀληθὲς τῷ ὄντι ᾖ κάθαρ*σίς τις τῶν τοι- C
ούτων πάντων, καὶ ἡ σωφροσύνη καὶ ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡ
ἀνδρεία καὶ αὐτὴ ἡ φρόνησις μὴ καθαρμός τις ᾖ. καὶ κιν-
δυνεύουσι καὶ οἱ τὰς τελετὰς ἡμῖν οὗτοι καταστήσαντες οὐ
φαῦλοί τινες εἶναι, ἀλλὰ τῷ ὄντι πάλαι αἰνίττεσθαι ὅτι, ὃς
ἂν ἀμύητος καὶ ἀτέλεστος εἰς Ἅιδου ἀφίκηται, ἐν βορ-
βόρῳ κείσεται, ὁ δὲ κεκαθαρμένος τε καὶ τετελεσμένος
ἐκεῖσε ἀφικόμενος μετὰ θεῶν οἰκήσει. εἰσὶ γὰρ δή, φα-
σὶν οἱ περὶ τὰς τελετάς, ναρθηκοφόροι μὲν πολλοί, βάκ-

quod timidi sunt et metu fortes sunt omnes praeter philosophos; quamquam absurdum est, metu et timiditate quemquam esse fortem. Sane quidem. Quid vero modesti ex illis? nonne eadem haec ipsorum est ratio, ut videlicet incontinentia quadam temperantes sint? quamquam dicimus, opinor, hoc fieri non posse; sed tamen istis accidit huic similis affectio ratione ineptae huius temperantiae; verentes enim aliis ne voluptatibus priventur, hasque concupiscentes, aliis abstinent aliis succumbentes; et quamquam vocant quidem incontinentiam hoc, a voluptatibus regi, tamen accidit iis ut superati a voluptatibus superent alias voluptates; hoc vero simile est illi quod modo dicebamus, quodammodo ex incontinentia eos ad temperantiam esse redactos. Consentaneum est. At, o beate Simmia, vide ne non sit haec recta commutatio, voluptates cum voluptatibus et dolores cum doloribus et metum cum metu commutare, maiorem cum minore, sicut numos, sed ille sit unus numus rectus, quicum oporteat omnia haec commutari, sapientia, omniaque, quae hoc et cum hoc emantur ac vendantur, revera exstent, et fortitudo et temperantia et iustitia et in universum vera virtus, cum sapientia, sive adsint sive absint voluptates et timores et reliqua omnia generis eiusdem; quae si separentur a sapientia et inter se permutentur, vereor ne adumbrata quaedam virtutis imago exsistat, quae revera servilis sit nec sinceri ac veri aliquid habeat, veritas autem vide ne omnino sit purgatio quaedam ab omnibus his rebus, et temperantia, iustitia, fortitudo ipsaque sapientia quaedam sit purgatio. ac videntur etiam illi qui mysteria nobis condiderunt non contemnendi quidam fuisse, sed revera iam pridem verborum involucris significasse fore ut, qui initiatus et perfectus non esset, in coeno iaceret, purgatus vero et perfectus, quum illuc pervenisset, cum diis habitaret. sunt enim, dicunt ii qui in mysteriis versantur, multi quidem thyrsigeri, at Bac-

χοι δέ τε παῦροι· οὗτοι δ' εἰσὶ * κατὰ τὴν ἐμὴν δόξαν οὐκ D
ἄλλοι ἢ οἱ πεφιλοσοφηκότες ὀρθῶς. ὧν δὴ καὶ ἔγωγε κα-
τὰ τὸ δυνατὸν οὐδὲν ἀπέλιπον ἐν τῷ βίῳ, ἀλλὰ παντὶ
τρόπῳ προὐθυμήθην γενέσθαι. εἰ δὲ ὀρθῶς προὐθυμήθην
καί τι ἠνυσάμην, ἐκεῖσε ἐλθόντες τὸ σαφὲς εἰσόμεθα, ἐὰν
θεὸς ἐθέλῃ, ὀλίγον ὕστερον, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ.

Ταῦτ' οὖν ἐγώ, ἔφη, ὦ Σιμμία τε καὶ Κέβης, ἀπο-
λογοῦμαι, ὡς εἰκότως ὑμᾶς τε ἀπολείπων καὶ τοὺς ἐνθάδε
δεσπότας οὐ χαλεπῶς φέρω οὐδ' ἀγανακτῶ, ἡγούμενος κά-
κεῖ * οὐδὲν ἧττον ἢ ἐνθάδε δεσπόταις τε ἀγαθοῖς ἐντεύξε- E
σθαι καὶ ἑταίροις [τοῖς δὲ πολλοῖς ἀπιστίαν παρέχει]. εἴ τι
οὖν ὑμῖν πιθανώτερός εἰμι ἐν τῇ ἀπολογίᾳ ἢ τοῖς Ἀθη-
ναίων δικασταῖς, εὖ ἂν ἔχοι.

Εἰπόντος δὴ τοῦ Σωκράτους ταῦτα, ὑπολαβὼν ὁ Κέ-
βης ἔφη Ὦ Σώκρατες, τὰ μὲν ἄλλα ἔμοιγε δοκεῖ καλῶς
λέγεσθαι, τὰ δὲ περὶ τῆς ψυ*χῆς πολλὴν ἀπιστίαν παρέχει 70
τοῖς ἀνθρώποις, μή, ἐπειδὰν ἀπαλλαγῇ τοῦ σώματος, οὐδα-
μοῦ ἔτι ᾖ, ἀλλ' ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ διαφθείρηταί τε καὶ ἀπολ-
λύηται, ᾗ ἂν ὁ ἄνθρωπος ἀποθάνῃ, εὐθὺς ἀπαλλαττομένη
τοῦ σώματος, καὶ ἐκβαίνουσα, ὥσπερ πνεῦμα ἢ καπνὸς
διασκεδασθεῖσα, οἴχηται διαπτομένη καὶ οὐδὲν ἔτι οὐδαμοῦ
ᾖ· ἐπεί, εἴπερ εἴη που αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ξυνηθροισμένη
καὶ ἀπηλλαγμένη τούτων τῶν κακῶν ὧν σὺ νῦν δὴ διῆλ-
θες, πολλὴ ἂν ἐλπὶς εἴη καὶ καλή, ὦ Σώκρα*τες, ὡς ἀλη- B
θῆ ἐστὶν ἃ σὺ λέγεις. ἀλλὰ τοῦτο δὴ ἴσως οὐκ ὀλίγης πα-
ραμυθίας δεῖται καὶ πίστεως, ὡς ἔστι τε ἡ ψυχὴ ἀποθα-
νόντος τοῦ ἀνθρώπου καί τινα δύναμιν ἔχει καὶ φρόνη-
σιν. Ἀληθῆ, ἔφη, λέγεις, ὁ Σωκράτης, ὦ Κέβης· ἀλλὰ
τί δὴ ποιῶμεν; ἢ περὶ αὐτῶν τούτων βούλει διαμυθολο-
γῶμεν, εἴτε εἰκὸς οὕτως ἔχειν εἴτε μή; Ἔγωγ' οὖν, ἔφη ὁ
Κέβης, ἡδέως ἂν ἀκούσαιμι ἥντινα δόξαν ἔχεις περὶ αὐ-
τῶν. Οὔκουν γ' ἂν οἶμαι, ἦ δ' ὃς ὁ Σωκράτης, εἰπεῖν τι-
νὰ νῦν ἀκούσαντα, οὐδ' εἰ κω*μῳδοποιὸς εἴη, ὡς ἀδολεσχῶ C
καὶ οὐ περὶ προσηκόντων τοὺς λόγους ποιοῦμαι. εἰ οὖν

chorum copia rara est; hi vero sunt, ut mea fert opinio, alii nulli, nisi qui recte philosophati sunt; quorum quidem ego quoque ut unus exsisterem, quoad poteram, nihil omisi in vita, sed omni modo contendi. num recte contenderim et aliquid assequutus sim, illuc profecti certo cognoscemus, si deus voluerit, paullo post, ut mihi videtur.

Haec igitur, inquit, Simmia et Cebes, defensionis causa dixi ut probarem, iure me, vos relinquentem et qui hîc sunt dominos, non moleste et aegre id ferre, utpote existimantem, illic quoque non minus quam hic dominos bonos me nacturum esse atque amicos [licet multitudini incredibile sit auditu]. quodsi vobis magis persuasit defensio mea, quam Atheniensium iudicibus, bene habet.

Quae quum Socrates dixisset, Cebes eum excipiens O Socrate, inquit, cetera quidem mihi videntur bene dicta esse, sed de animo addubitantes multum verentur homines, ne, quum discesserit e corpore, nusquam amplius sit, sed illa die pereat et exstinguatur, qua homo moriatur, statim ut discesserit e corpore, neque excedens, sicut ventus vel fumus dissipatus, evanescat nec amplius aliquid usquam sit; alioquin, sicubi esset ipse in se collectus liberatusque his malis quae tu modo persequutus es, magna spes esset et pulchra, Socrate, vera esse ea quae tu dicis. at hoc scilicet haud exiguam desiderat confirmationem ac demonstrationem, exstare animum mortui hominis vimque aliquam habere atque prudentiam. Vera, inquit, dicis, Socrates, o Cebes; sed quid tandem faciamus? an vis de his ipsis confabulemur, num probabile sit ita se habere necne? Equidem, ait Cebes, libenter audierim, quae tua sit ea de re sententia. Minime quidem arbitror, ait Socrates, dicturum esse nunc quempiam id audientem, etiam si comicus poeta sit, me nugas proferre nec de rebus ad me quicquam pertinentibus verba facere. quocirca si vide-

δοκεῖ, χρὴ διασκοπεῖσθαι· σκεψώμεθα δ' αὐτὸ τῇδέ πῃ, εἴτ'
ἄρα ἐν Ἅιδου εἰσὶν αἱ ψυχαὶ τελευτησάντων τῶν ἀνθρώπων
εἴτε καὶ οὔ. παλαιὸς μὲν οὖν ἔστι τις λόγος, οὗτος οὗ μεμνή-
μεθα, ὡς εἰσὶν ἐνθένδε ἀφικόμεναι ἐκεῖ καὶ πάλιν γε δεῦρο
ἀφικνοῦνται καὶ γίγνονται ἐκ τῶν τεθνεώτων. καὶ εἰ τοῦθ' οὕ-
τως ἔχει, πάλιν γίγνεσθαι ἐκ τῶν ἀποθανόντων τοὺς ζῶντας,
ἄλλο τι ἢ εἶεν ἂν ἡμῶν αἱ * ψυχαὶ ἐκεῖ; οὐ γὰρ ἄν που πάλιν D
ἐγίγνοντο μὴ οὖσαι, καὶ τοῦτο ἱκανὸν τεκμήριον τοῦ ταῦτ' *)
εἶναι, εἰ τῷ ὄντι φανερὸν γένοιτο ὅτι οὐδαμόθεν ἄλλοθεν γί-
γνονται οἱ ζῶντες ἢ ἐκ τῶν τεθνεώτων. εἰ δὲ μή ἐστι τοῦτο,
ἄλλου ἄν του δέοι λόγου. Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη ὁ Κέβης. Μὴ
τοίνυν κατ' ἀνθρώπων, ἦ δ' ὅς, σκόπει μόνον τοῦτο, εἰ βού-
λει ῥᾷον μαθεῖν, ἀλλὰ καὶ κατὰ ζώων πάντων καὶ φυτῶν καὶ
ξυλλήβδην, ὅσαπερ ἔχει γένεσιν, περὶ πάντων ἴδωμεν, ἆρ'
οὑτωσὶ γίγνεται ἅπαντα, οὐκ ἄλλο*θεν ἢ ἐκ τῶν ἐναντίων τὰ E
ἐναντία, ὅσοις τυγχάνει ὂν τοιοῦτόν τι, οἷον τὸ καλὸν τῷ αἰ-
σχρῷ ἐναντίον που καὶ δίκαιον ἀδίκῳ, καὶ ἄλλα δὴ μυρία οὕ-
τως ἔχει. τοῦτ' οὖν σκεψώμεθα, ἆρα **) ἀναγκαῖον, ὅσοις
ἔστι τι ἐναντίον, μηδαμόθεν ἄλλοθεν αὐτὸ γίγνεσθαι ἢ ἐκ τοῦ
αὐτῷ ἐναντίου· οἷον ὅταν μεῖζόν τι γίγνηται, ἀνάγκη που ἐξ
ἐλάττονος ὄντος πρότερον ἔπειτα μεῖζον γίγνεσθαι. Ναί. Οὐκ-
οῦν κἂν ἔλαττον γίγνηται, ἐκ μείζονος ὄντος πρότερον * ὕ- 71
στερον ἔλαττον γενήσεται; Ἔστιν, ἔφη, οὕτως. Καὶ μὴν ἐξ
ἰσχυροτέρου γε τὸ ἀσθενέστερον καὶ ἐκ βραδυτέρου τὸ θᾶτ-
τον. Πάνυ γε. Τί δέ; ἄν τι χεῖρον γίγνηται, οὐκ ἐξ
ἀμείνονος, καὶ ἐὰν δικαιότερον, ἐξ ἀδικωτέρου; Πῶς γὰρ
οὔ; Ἱκανῶς οὖν, ἔφη, ἔχομεν τοῦτο, ὅτι πάντα οὕτω γί-
γνεται, ἐξ ἐναντίων τὰ ἐναντία πράγματα. Πάνυ γε. Τί
δ' αὖ; ἔστι τι καὶ τοιόνδε ἐν αὐτοῖς οἷον μεταξὺ ἀμφοτέ-
ρων πάντων τῶν ἐναντίων δυεῖν ὄντοιν δύο γενέσεις, ἀπὸ
μὲν τοῦ ἑτέρου ἐπὶ * τὸ ἕτερον, ἀπὸ δ' αὖ τοῦ ἑτέρου B
πάλιν ἐπὶ τὸ ἕτερον; μείζονος μὲν γὰρ πράγματος καὶ
ἐλάττονος μεταξὺ αὔξησις καὶ φθίσις, καὶ καλοῦμεν οὕτω

---

*) ἴσ. αὐτάς.
**) ἴσ. σκεψώμεθα οὖν εἰ κτλ.

tur, perscrutandum est; quaeramus vero de eo, num apud inferos sint animi mortuorum hominum necne, hac fere ratione. antiquum videlicet est effatum, quod meminimus, animos esse hinc profectos illic et rursus huc proficisci nascique ex mortuis. iam si hoc sic se habet, ut rursus nascantur e mortuis viventes, nonne erunt animi nostri illic? minime enim rursus nascerentur, nisi exstarent, et idoneum hoc erit argumentum animos exstare, si revera liquerit non aliunde nasci viventes nisi e mortuis. quod si non est ita, alia opus erit ratione. Sane quidem, ait Cebes. Nec vero tantum in hominibus, inquit, hoc explora, si facilius vis percipere, verum etiam in omnibus animantibus et plantis et omnino in omnibus quae nascuntur videamus, num ita nascantur omnia, non aliunde scilicet nisi e contrariis contraria, cuiuscumque aliquid est contrarium, velut honestum turpis contrarium est et iustum iniusti et alia innumerabilia se sic habent. videamus igitur, num necesse sit, cuiuscumque aliquid sit contrarium, id ipsum non aliunde nasci nisi ex hoc, quod eius contrarium sit; velut si quid maius sit, necesse est, opinor, ex eo, quod ante minus fuerit, postea maius illud fieri. Ita. Nonne etiam si minus fit, ex eo, quod ante maius fuit, postea minus fiet? Sunt, inquit, ista. Quin etiam e validiore fit imbecillius et e tardiore celerius. Sane quidem. Quid? si quid deterius fit, nonne e meliore nascitur, et si iustius, ex iniustiore? Qui aliter? Satis igitur, inquit, tenemus hoc, omnia ita nasci, e contrariis videlicet contraria. Sane quidem. Quid autem? estne tale quid in illis, velut duae generationes mediae inter utraque quaeque contraria, progredientes illae quidem ab altero ad alterum rursusque revertentes ab altero ad alterum? inter maiorem enim et minorem rem media sunt incrementum et decrementum, et dicimus ita

τὸ μὲν αὐξάνεσθαι, τὸ δὲ φθίνειν. Ναί, ἔφη. Οὐκοῦν
καὶ διακρίνεσθαι καὶ ξυγκρίνεσθαι, καὶ ψύχεσθαι καὶ θερ-
μαίνεσθαι, καὶ πάντα οὕτω, κἂν εἰ μὴ χρώμεθα τοῖς ὀνό-
μασιν ἐνιαχοῦ, ἀλλ' ἔργῳ γοῦν πανταχοῦ οὕτως ἔχειν ἀναγ-
καῖον, γίγνεσθαί τε αὐτὰ ἐξ ἀλλήλων γένεσίν τε εἶναι
ἑκατέρου εἰς ἄλληλα; Πάνυ γ', ἦ δ' ὅς. Τί οὖν; ἔφη, τῷ
*ζῆν ἔστι τι ἐναντίον, ὥσπερ τῷ ἐγρηγορέναι τὸ καθεύδειν; C
Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. Τί; Τὸ τεθνάναι, ἔφη. Οὐκοῦν ἐξ
ἀλλήλων τε γίγνεται ταῦτα, εἴπερ ἐναντία ἐστί, καὶ αἱ γε-
νέσεις εἰσὶν αὐτοῖν μεταξὺ δύο δυεῖν ὄντοιν; Πῶς γὰρ
οὔ; Τὴν μὲν τοίνυν ἑτέραν συζυγίαν, ὧν νῦν δὴ ἔλεγον,
ἐγώ σοι, ἔφη, ἐρῶ, ὁ Σωκράτης, καὶ αὐτὴν καὶ τὰς γενέ-
σεις, σὺ δέ μοι τὴν ἑτέραν. λέγω δὲ τὸ μὲν καθεύδειν,
τὸ δὲ ἐγρηγορέναι, καὶ ἐκ τοῦ καθεύδειν τὸ ἐγρηγορέναι
γίγνεσθαι καὶ ἐκ τοῦ ἐγρηγορέναι τὸ καθεύ*δειν, καὶ τὰς D
γενέσεις αὐτοῖν τὴν μὲν καταδαρθάνειν εἶναι, τὴν δὲ
ἀνεγείρεσθαι. ἱκανῶς σοι, ἔφη, ἢ οὔ; Πάνυ μὲν οὖν.
Λέγε δὴ καὶ σύ μοι, ἔφη, οὕτω περὶ ζωῆς καὶ θανάτου·
οὐκ ἐναντίον μὲν φῂς τῷ ζῆν τὸ τεθνάναι εἶναι; Ἔγωγε.
Γίγνεσθαι δὲ ἐξ ἀλλήλων; Ναί. Ἐξ οὖν τοῦ ζῶντος τί
τὸ γιγνόμενον; Τὸ τεθνηκός, ἔφη. Τί δέ, ἦ δ' ὅς, ἐκ
τοῦ τεθνεῶτος; Ἀναγκαῖον, ἔφη, ὁμολογεῖν ὅτι τὸ ζῶν.
Ἐκ τῶν τεθνεώτων ἄρα, ὦ Κέβης, τὰ ζῶντά τε καὶ οἱ
ζῶντες γίγνονται. Φαί*νεται, ἔφη. Εἰσὶν ἄρα, ἔφη, αἱ ψυ- E
χαὶ ἡμῶν ἐν Ἅιδου. Ἔοικεν. Οὐκοῦν καὶ τοῖν γενεσέοιν
τοῖν περὶ ταῦτα ἥ γ' ἑτέρα σαφὴς οὖσα τυγχάνει; τὸ γὰρ
ἀποθνήσκειν σαφὲς δήπου· ἢ οὔ; Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη.
Πῶς οὖν, ἦ δ' ὅς, ποιήσομεν; οὐκ ἀνταποδώσομεν τὴν
ἐναντίαν γένεσιν, ἀλλὰ ταύτῃ χωλὴ ἔσται ἡ φύσις; ἢ
ἀνάγκη ἀποδοῦναι τῷ ἀποθνήσκειν ἐναντίαν τινὰ γένεσιν;
Πάντως που, ἔφη. Τίνα ταύτην; Τὸ ἀναβιώσκεσθαι. Οὐκ-
οῦν, ἦ δ' ὅς, εἴπερ ἔστι τὸ ἀναβιώσκεσθαι, ἐκ τῶν τε-
θνεώτων ἂν εἴη γένεσις εἰς τοὺς * ζῶντας αὕτη, τὸ ἀναβιώ- 72
σκεσθαι; Πάνυ γε. Ὁμολογεῖται ἄρα ἡμῖν καὶ ταύτῃ τοὺς
ζῶντας ἐκ τῶν τεθνεώτων γεγονέναι οὐδὲν ἧττον ἢ τοὺς
τεθνεῶτας ἐκ τῶν ζώντων· τούτου δὲ ὄντος, ἱκανόν που

alterum crescere, alterum decrescere. Ita, inquit. Nonne etiam secerni et concrescere, frigéscere et incalescere et omnia, etiamsi nullis utamur vocabulis interdum, re tamen ubique ita se habere necesse est, ut fiant ex se invicem mutuaque sit inter ipsa generatio? Sane quidem, ait ille. Quid igitur? inquit, vitae num quid contrarium est, sicut vigiliae somnus? Sane quidem, ait. Quid? Mors, inquit. Nonne ex se invicem nascuntur hae, siquidem inter se contrariae sunt, et generationes earum sunt duae mediae inter ipsas duas? Quidni sint? Alteram igitur rerum contrariarum quas modo memorabam copulationem ego tibi, inquit, dicam, ipsam eiusque generationes, tu vero mihi refer alteram. unum dico dormire, alterum vigilare, et e somno vigiliam nasci et e vigilia somnum, generationum vero unam esse obdormiscere, alteram expergisci. an satis perspicis, inquit, necne? Satis vero. Iam tu quoque mihi dic, inquit, similiter de vita et morte: nonne contraria inter se esse censes vivere et mori? Ego vero. Nasci autem ex se invicem? Ita. E vivente igitur quid nascitur? Mortuum, ait ille. Quid vero, inquit, e mortuo? Necesse est, ait, confiteri vivens nasci. E mortuis igitur, Cebes, viventia et viventes nascuntur. Patet, inquit. Sunt ergo, inquit, animi nostri apud inferos. Consentaneum est. Nonne etiam generationum illarum ex his profectarum altera quidem perspicua est? emori videlicet perspicuum, opinor, an non est? Sane quidem, ait. Iam quomodo, inquit, faciemus? non reddemus ei contrariam generationem, sed ex hac parte claudicabit natura? an necesse est reddere emoriendo contrariam generationem? Omnino quidem, inquit. Quamnam? Reviviscendi. Nonne igitur, inquit, si est reviviscere, e mortuis ad viventes progredietur haec generatio reviviscendi? Sane quidem. Convenit igitur inter nos etiam hoc modo, viventes e mortuis nasci non minus quam mortuos e viventibus; hoc vero si ita esset,

ἐδόκει τεκμήριον εἶναι ὅτι ἀναγκαῖον τὰς τῶν τεθνεώτων ψυχὰς εἶναί που, ὅθεν δὴ πάλιν γίγνεσθαι. Δοκεῖ μοι, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἐκ τῶν ὡμολογημένων ἀναγκαῖον οὕτως ἔχειν. Ἰδὲ τοίνυν, ἔφη, ὦ Κέβης, ὅτι οὐδ᾽ ἀδίκως ὡμολογήκαμεν, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ· εἰ γὰρ μὴ ἀεὶ ἀνταποδιδοίη τὰ ἕτερα τοῖς ἑ*τέροις γιγνόμενα, ὡςπερεὶ κύκλῳ περιϊόντα, ἀλλ᾽ εὐθεῖά B τις εἴη ἡ γένεσις ἐκ τοῦ ἑτέρου μόνον εἰς τὸ καταντικρὺ καὶ μὴ ἀνακάμπτοι πάλιν ἐπὶ τὸ ἕτερον μηδὲ καμπὴν ποιοῖτο, οἶσθ᾽ ὅτι πάντα τελευτῶντα τὸ αὐτὸ σχῆμα ἂν σχοίη καὶ τὸ αὐτὸ πάθος ἂν πάθοι καὶ παύσαιτο γιγνόμενα. Πῶς λέγεις; ἔφη. Οὐδὲν χαλεπόν, ἦ δ᾽ ὅς, ἐννοῆσαι ὃ λέγω· ἀλλ᾽ οἷον εἰ τὸ καταδαρθάνειν μὲν εἴη, τὸ δ᾽ ἀνεγείρεσθαι μὴ ἀνταποδιδοίη γιγνόμενον ἐκ τοῦ καθεύδοντος, οἶσθ᾽ ὅτι τελευτῶντα πάντ᾽ ἂν λῆρον * τὸν Ἐνδυ- C μίωνα ἀποδείξειε καὶ οὐδαμοῦ ἂν φαίνοιτο, διὰ τὸ καὶ τἄλλα πάντα ταὐτὸν ἐκείνῳ πεπονθέναι, καθεύδειν· κἂν εἰ ξυγκρίνοιτο μὲν πάντα, διακρίνοιτο δὲ μή, ταχὺ ἂν τὸ τοῦ Ἀναξαγόρου γεγονὸς εἴη, ὁμοῦ πάντα χρήματα. ὡσαύτως δέ, ὦ φίλε Κέβης, καὶ εἰ ἀποθνήσκοι μὲν πάντα ὅσα τοῦ ζῆν μεταλάβοι, ἐπειδὴ δὲ ἀποθάνοι, μένοι ἐν τούτῳ τῷ σχήματι τὰ τεθνεῶτα καὶ μὴ πάλιν ἀναβιώσκοιτο, ἆρ᾽ οὐ πολλὴ ἀνάγκη τελευτῶντα πάντα *) τεθνάναι καὶ μηδὲν ζῆν; εἰ γὰρ ἐκ * μὲν τῶν ἄλλων τὰ ζῶντα γίγνοιτο, τὰ δὲ D ζῶντα θνήσκοι, τίς μηχανὴ μὴ οὐχὶ πάντα καταναλωθῆναι εἰς τὸ τεθνάναι; Οὐδὲ μία μοι δοκεῖ, ἔφη ὁ Κέβης, ὦ Σώκρατες, ἀλλά μοι δοκεῖς παντάπασιν ἀληθῆ λέγειν. Ἔστι γάρ, ἔφη, ὦ Κέβης, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, παντὸς μᾶλλον οὕτω, καὶ ἡμεῖς αὐτὰ ταῦτα οὐκ ἐξαπατώμενοι ὁμολογοῦμεν, ἀλλ᾽ ἔστι τῷ ὄντι καὶ τὸ ἀναβιώσκεσθαι καὶ ἐκ τῶν τεθνεώτων τοὺς ζῶντας γίγνεσθαι καὶ τὰς τῶν τεθνεώτων ψυχὰς εἶναι, καὶ ταῖς μέν γ᾽ ἀγαθαῖς ἄμει*νον εἶναι, ταῖς E δὲ κακαῖς κάκιον.

Καὶ μήν, ἔφη ὁ Κέβης ὑπολαβών, καὶ κατ᾽ ἐκεῖνόν γε τὸν λόγον, ὦ Σώκρατες, εἰ ἀληθής ἐστιν, ὃν σὺ εἴωθας

---

*) ἴσ. πάντ᾽ ἂν κτλ.

ſatis videbatur id argumenti fore, neceſſario mortuorum animos exſtare alicubi, unde videlicet rurſus naſcerentur. Videtur mihi, ait, Socrate, ex iis quae inter nos convenerunt, neceſſario iſtud ſequi. Cognoſce vero, inquit, Cebes, non ſine ratione id inter nos conveniſſe, ut mihi videtur; nam niſi ſemper reſponderet alterum alteri naſcendo, quaſi circulum conficiens, ſed directa eſſet generatio, ex altero tantum ad id quod e regione eſſet poſitum progrediens, nec reflecteretur rurſus ad alterum flexumque faceret, intelligis fore ut omnia ad extremum eandem haberent ſpeciem, idem paterentur et deſinerent naſci. Quomodo dicis? ait. Non difficile, inquit, perſpectu eſt quod dico; ſed velut ſi obdormiſcere quidem eſſet, expergiſci vero ei non reſponderet, exſiſtens illud e dormiendo, intelligis omnia ad extremum ita fore comparata, ut Endymion nihil ad ea eſſet et nullo loco haberetur, quia reliqua omnia eodem atque ille afficerentur ſomno; et ſi concreſcerent omnia, nihil vero ſecerneretur, illico Anaxagoreum illud exiſteret: ſimul omnes res. eadem igitur ratione, o care Cebes, ſi morerentur quidem quaecumque vitae eſſent participia, et, quum mortua eſſent, in eodem manerent ſtatu, quippe mortua, nec rurſus reviviſcerent, nonne prorſus neceſſe eſt omnia ad extremum mortua fore nec quicquam eſſe victurum? nam ſi ex ceteris viventia naſcerentur, viventia autem morerentur, quî poſſet fieri quin omnia conſumerentur moriendo? Nullo mihi videtur modo, ait Cebes, Socrate; immo mihi videris prorſus vera dicere. Eſt videlicet, inquit, Cebes, ut mihi videtur, plane ita, nec decepti nos hoc ipſum confitemur, ſed eſt revera ita, ut animus reviviſcat, ut e mortuis viventes exſiſtant, ut mortuorum animi exſtent et bonis quidem melius ſit, malis vero peius.

Quin etiam, ait Cebes eum excipiens, ex illa quidem ratione, Socrate, ſi vera eſt, quam tu ſolebas cre-

θαμὰ λέγειν, ὅτι ἡμῖν ἡ μάθησις οὐκ ἄλλο τι ἢ ἀνάμνησις τυγχάνει οὖσα, καὶ κατὰ τοῦτον ἀνάγκη που ἡμᾶς ἐν προτέρῳ τινὶ χρόνῳ μεμαθηκέναι ἃ νῦν ἀναμιμνησκόμεθα· τοῦτο δὲ ἀδύνατον, εἰ μὴ ἦν που ἡμῶν ἡ ψυχή, πρὶν ἐν τῷδε * τῷ ἀνθρωπίνῳ εἴδει γενέσθαι· ὥστε καὶ ταύτῃ 73
ἀθάνατόν τι ἔοικεν ἡ ψυχὴ εἶναι. Ἀλλ', ὦ Κέβης, ἔφη ὁ Σιμμίας ὑπολαβών, ποῖαι τούτων αἱ ἀποδείξεις; ὑπόμνησόν με· οὐ γὰρ σφόδρα ἐν τῷ παρόντι μέμνημαι. Ἑνὶ μὲν λόγῳ, ἔφη ὁ Κέβης, καλλίστῳ, ὅτι ἐρωτώμενοι οἱ ἄνθρωποι, ἐάν τις καλῶς ἐρωτᾷ, αὐτοὶ λέγουσι πάντα ᾗ ἔχει· καίτοι εἰ μὴ ἐτύγχανεν αὐτοῖς ἐπιστήμη ἐνοῦσα καὶ ὀρθὸς λόγος, οὐκ ἂν οἷοί τ' ἦσαν τοῦτο ποιεῖν· ἔπειτα ἐάν τις ἐπὶ τὰ διαγράμματα ἄ*γῃ ἢ ἄλλο τι τῶν τοιούτων, ἐνταῦ- B
θα σαφέστατα κατηγορεῖ ὅτι τοῦτο οὕτως ἔχει. Εἰ δὲ μὴ ταύτῃ γε, ἔφη, πείθει, ὦ Σιμμία, ὁ Σωκράτης, σκέψαι ἐὰν τῇδέ πῄ σοι σκοπουμένῳ ξυνδόξῃ. ἀπιστεῖς γὰρ δὴ πῶς ἡ καλουμένη μάθησις ἀνάμνησίς ἐστιν. Ἀπιστῶ μὲν ἔγωγ', ἦ δ' ὃς ὁ Σιμμίας, οὔ, αὐτὸ δὲ τοῦτο, ἔφη, δέομαι παθεῖν, περὶ οὗ ὁ λόγος *), ἀναμνησθῆναι· καὶ σχεδόν γε, ἐξ ὧν Κέβης ἐπεχείρησε λέγειν, ἤδη μέμνημαι καὶ πείθομαι, οὐδὲν μέντ' ἂν ἧττον ἀκούοιμι νῦν πῇ σὺ ἐπεχείρησας λέγειν. * Τῇδε ἔγωγε, ἦ δ' ὅς. ὁμολογοῦμεν γὰρ δή- C
που, εἴ τίς τι ἀναμνησθήσεται, δεῖν αὐτὸν τοῦτο πρότερόν ποτε ἐπίστασθαι. Πάνυ γε, ἔφη. Ἆρ' οὖν καὶ τόδε ὁμολογοῦμεν, ὅταν ἐπιστήμη παραγίγνηται τρόπῳ τοιούτῳ, ἀνάμνησιν εἶναι; λέγω δέ τινα τρόπον τοῦτον **)· ἐάν τίς τι ἕτερον ἢ ἰδὼν ἢ ἀκούσας ἤ τινα ἄλλην αἴσθησιν λαβὼν μὴ μόνον ἐκεῖνο γνῷ, ἀλλὰ καὶ ἕτερον ἐννοήσῃ, οὗ μὴ ἡ αὐτὴ ἐπιστήμη, ἀλλ' ἄλλη, ἆρ' οὐχὶ τοῦτον ***) δικαίως λέγομεν ὅτι ἀνεμνήσθη οὗ τὴν ἔννοιαν ἔλα*βεν; Πῶς λέγεις; Οἷον τὰ τοι- D

---

*) ἴσ. αὐτοῦ δὲ τούτου — δέομαι, περὶ οὗ ὁ λόγος.

**) ἴσ. Λέγεις δὲ τίνα τρόπον τοῦτον; Ἐάν τις κτλ.

***) γρ. τοῦτο.

bro proferre, discere nihil aliud esse nisi recordari, etiam ex hac, inquam, necesse sit, in superiore vita nos didicisse quae nunc recordemur; hoc autem fieri nequit, nisi animus noster alicubi ante fuit, quam in hac humana forma exstitit: ut hac etiam ratione immortale quid videatur animus esse. At, Cebes, ait Simmias subiiciens, quales sunt huius rationis demonstrationes? admone me de iis; neque enim admodum in praesenti eas memini. Ut unum proferam argumentum, ait Cebes, idque pulcherrimum: homines, si quis bene eos interrogat, ipsi dicunt omnia quomodo se habeant; quod tamen, nisi scientia in ipsis inesset rectaque ratio, nullo modo possent facere; praesertim quum ad descriptiones aliquis eos ducit vel aliud quicquam generis eiusdem, tum clarissime patet hoc ita se habere. Quodsi hac ratione, Simmia, ait Socrates, non persuaderis, vide num, si ita consideres, assentiare. dubitans scilicet quaeris, quomodo id quod dicitur discere sit recordari. Non dubito equidem, ait Simmias, sed hoc ipso, inquit, mihi opus est, de quo agimus, recordatione; ac propemodum ex iis, quae Cebes instituit explicare, iam recordor et persuasus sum; nihilo tamen minus audire nunc velim, quomodo tu institueris haec explicare. Sic ego institui, inquit. confitemur enim, ni fallor, si quis quid recordetur, oportere hunc illud prius aliquando cognitum habuisse. Sane quidem, inquit. Num etiam hoc confitemur, si cognitio obtingat tali modo, eam esse recordationem? dico autem hunc fere modum *): si quis quid vel videns vel audiens vel alio quo sensu percipiens non id ipsum modo cognoscit, sed etiam aliud quid cogitat, cuius non eadem est notio, sed diversa, nonne hunc iure dicimus recordari id cuius notionem ceperit? Quomodo dicis? Ita, ut exemplum proferam:

---

*) forf. *Quemnam hunc dicis modum? Si quis* cett.

ᾄδει· ἄλλη που ἐπιστήμη ἀνθρώπου καὶ λύρας. Πῶς γὰρ
οὔ; Οὐκοῦν οἶσθα ὅτι οἱ ἐρασταὶ, ὅταν ἴδωσι λύραν ἢ
ἱμάτιον ἢ τι ἄλλο, οἷς τὰ παιδικὰ αὐτῶν εἴωθε χρῆσθαι,
πάσχουσι τοῦτο, ἔγνωσάν τε τὴν λύραν καὶ ἐν τῇ διανοίᾳ
ἔλαβον τὸ εἶδος τοῦ παιδὸς οὗ ἦν ἡ λύρα; τοῦτο δ'
ἐστὶν ἀνάμνησις· ὥςπερ γε καὶ Σιμμίαν τις ἰδὼν πολλά-
κις Κέβητος ἀνεμνήσθη, καὶ ἄλλα που μυρία τοιαῦτ' ἂν
εἴη. Μυρία μέντοι νὴ Δί', ἔφη ὁ Σιμμίας. Οὐκοῦν,
ἦ δ' ὅς, τὸ τοιοῦτον * ἀνάμνησίς τίς ἐστι; μάλιστα μέν- E
τοι ὅταν τις τοῦτο πάθῃ περὶ ἐκεῖνα, ἃ ὑπὸ χρόνου καὶ
τοῦ μὴ ἐπισκοπεῖν ἤδη ἐπιλέληστο. Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη.
Τί δέ; ἦ δ' ὅς· ἔστιν ἵππον γεγραμμένον ἰδόντα καὶ λύ-
ραν γεγραμμένην ἀνθρώπου ἀναμνησθῆναι, καὶ Σιμμίαν
ἰδόντα γεγραμμένον Κέβητος ἀναμνησθῆναι; Πάνυ γε.
Οὐκοῦν καὶ Σιμμίαν ἰδόντα γεγραμμένον αὐτοῦ Σιμμίου
ἀναμνησθῆναι; Ἔστι * μέντοι, ἔφη. Ἆρ' οὖν οὐ κατὰ 74
πάντα ταῦτα ξυμβαίνει τὴν ἀνάμνησιν εἶναι μὲν ἀφ'
ὁμοίων, εἶναι δὲ καὶ ἀπ' ἀνομοίων; Ξυμβαίνει. Ἀλλ'
ὅταν γε ἀπὸ τῶν ὁμοίων ἀναμιμνήσκηταί τίς τι, ἆρ' οὐκ
ἀναγκαῖον τόδε προςπάσχειν, ἐννοεῖν εἴτε τι ἐλλείπει τοῦ-
το κατὰ τὴν ὁμοιότητα εἴτε μὴ ἐκείνου οὗ ἀνεμνήσθη;
Ἀνάγκη, ἔφη. Σκόπει δή, ἦ δ' ὅς, εἰ ταῦτα οὕτως ἔχει.
φαμέν πού τι εἶναι ἴσον, οὐ ξύλον ξύλῳ λέγω οὐδὲ λίθον
λίθῳ οὐδ' ἄλλο τῶν τοιούτων οὐδέν, ἀλλὰ παρὰ ταῦτα
πάντα ἕτερόν τι, αὐτὸ τὸ ἴσον, φῶμέν τι εἶναι ἢ μηδέν;
* Φῶμεν μέντοι νὴ Δί', ἔφη ὁ Σιμμίας, θαυμαστῶς γε. B
Ἦ καὶ ἐπιστάμεθα αὐτὸ ὃ ἔστιν; Πάνυ γε, ἦ δ' ὅς.
Πόθεν λαβόντες αὐτοῦ τὴν ἐπιστήμην; ἆρ' οὐκ ἐξ ὧν
νῦν δὴ ἐλέγομεν, ἢ ξύλα ἢ λίθους ἢ ἄλλ' ἄττα ἰδόν-
τες ἴσα, ἐκ τούτων ἐκεῖνο ἐνενοήσαμεν, ἕτερον ὂν τού-
των; ἢ οὐχ ἕτερόν σοι φαίνεται; σκόπει δὲ καὶ τῇδε. ἆρ'
οὐ λίθοι μὲν ἴσοι καὶ ξύλα ἐνίοτε ταὐτὰ ὄντα τοτὲ μὲν
ἴσα φαίνεται, τοτὲ δ' οὔ; Πάνυ μὲν οὖν. Τί δέ; αὐτὰ

alia eſt notio hominis quam lyrae. Quidni ſit? Nonne igitur noſti, amatoribus, quum viderint lyram vel pallium vel aliud quid de iis, quibus deliciae ſuae ſolitae ſint uti, hoc uſu venire, ut cognoſcant lyram et mente capiant ſpeciem pueri cuius eſt lyra? hoc autem eſt recordatio; ſicut etiam Simmiam aliquis videns ſaepius Cebetis meminit, et quae alia ſunt innumerabilia generis eiusdem. Innumerabilia vero mehercule, ait Simmias. Nonne, inquit, hoc eſt recordari? maxime tamen, ſi cui hoc uſu venit in rebus, quarum propter temporis longinquitatem et quod de iis non cogitaverat, iam oblitus erat. Sane quidem, ait. Quid? inquit: eſtne ut equum pictum videntes et lyram pictam hominem recordemur et Simmiam videntes pictum Cebetem recordemur? Sane quidem. Nonne etiam ut Simmiam videntes pictum ipſum Simmiam recordemur? Eſt vero, inquit. Nonne igitur in omnibus his accidit ut recordatio exſiſtat ex rebus tum ſimilibus tum diſſimilibus? Accidit vero. At quum per ſimilia quisquam aliquid recordatur, nonne neceſſe eſt hoc ſimul ei uſu venire, ut cogitet, numquid illud ad ſimilitudinem abſit, necne ab eo, de quo recordetur? Neceſſe eſt, ait ille. Conſidera igitur, inquit, an haec ita ſe habeant. dicimus videlicet aliquid eſſe aequale, non lignum ligno intelligo neque lapidem lapidi neque aliud quid id genus, ſed ab omnibus his diverſum aliquid, ipſum aequale: dicamusne hoc aliquid eſſe an nihil? Dicamus vero mehercule, ait Simmias, et mirum quidem in modum. Num etiam cognoſcimus quale ſit? Sane quidem, inquit. Unde cepimus eius notionem? nonne ex iis quae modo diximus, quum vel ligna vel lapides vel alia quaedam conſpicimus aequalia, per haec illud cogitamus, quod diverſum eſt ab his? an non diverſum tibi videtur? conſidera etiam ſic: nonne lapides et ligna aequalia interdum, etſi una eademque ſunt, modo aequalia videntur modo inaequalia? Sane quidem. Quid vero? ipſum

τὰ ἴσα ἔστιν ὅτε ἄνισά σοι ἐφάνη, ἢ ἡ* ἰσότης ἀνισότης; Οὐδεπώποτέ γε, ὦ Σώκρατες. Οὐ ταὐτὸν ἄρ' ἐστίν, ἦ δ' ὅς, ταῦτά τε τὰ ἴσα καὶ αὐτὸ τὸ ἴσον. Οὐδαμῶς μοι φαίνεται, ὦ Σώκρατες. Ἀλλὰ μὴν ἐκ τούτων γ', ἔφη, τῶν ἴσων, ἑτέρων ὄντων ἐκείνου τοῦ ἴσου, ὅμως αὐτοῦ τὴν ἐπιστήμην ἐννενόηκάς τε καὶ εἴληφας. Ἀληθέστατα, ἔφη, λέγεις. Οὐκοῦν ἢ ὁμοίου ὄντος τούτοις ἢ ἀνομοίου; Πάνυ γε. Διαφέρει δέ γ', ἦ δ' ὅς, οὐδέν· ἕως γὰρ ἂν ἄλλο ἰδὼν ἀπὸ ταύτης τῆς ὄψεως ἄλλο ἐννοήσῃς, εἴτε ὅ*μοιον εἴτε ἀνόμοιον, ἀναγκαῖον, ἔφη, αὐτὸ ἀνάμνησιν γεγονέναι. Πάνυ μὲν οὖν. Τί δὲ τόδ'; ἦ δ' ὅς· ἦ πάσχομέν τι τοιοῦτον περὶ τὰ ἐν τοῖς ξύλοις τε καὶ οἷς νῦν δὴ ἐλέγομεν τοῖς ἴσοις; ἆρα φαίνεται ἡμῖν οὕτως ἴσα εἶναι ὥςπερ αὐτὸ ὃ ἔστιν ἴσον, ἢ ἐνδεῖ τι ἐκείνου τῷ μὴ τοιοῦτον εἶναι *) οἷον τὸ ἴσον, ἢ οὐδέν; Καὶ πολύ γε, ἔφη, ἐνδεῖ. Οὐκοῦν ὁμολογοῦμεν, ὅταν τίς τι ἰδὼν ἐννοήσῃ ὅτι, βούλεται μὲν τοῦτο, ὃ νῦν ἐγὼ ὁρῶ, εἶναι οἷον ἄλλο τι τῶν ὄντων, ἐνδεῖ δὲ καὶ οὐ δύναται τοιοῦτον * εἶναι οἷον ἐκεῖνο, ἀλλ' ἔστι φαυλότερον, ἀναγκαῖόν που τὸν τοῦτο ἐννοοῦντα τυχεῖν προειδότα ἐκεῖνο, ᾧ φησιν αὐτὸ προςεοικέναι μέν, ἐνδεεστέρως δὲ ἔχειν; Ἀνάγκη. Τί οὖν; τὸ τοιοῦτον πεπόνθαμεν καὶ ἡμεῖς, ἢ οὔ, περί τε τὰ ἴσα καὶ αὐτὸ τὸ ἴσον; Παντάπασί γε. Ἀναγκαῖον ἄρα ἡμᾶς προειδέναι τὸ ἴσον πρὸ ἐκείνου τοῦ χρόνου, ὅτε * τὸ πρῶτον ἰδόντες τὰ ἴσα ἐνενοήσαμεν, ὅτι ὀρέγεται μὲν πάντα ταῦτ' εἶναι οἷον τὸ ἴσον, ἔχει δὲ ἐνδεεστέρως. Ἔστι ταῦτα. Ἀλλὰ μὴν καὶ τόδε ὁμολογοῦμεν, μὴ ἄλλοθεν αὐτὸ ἐννενοηκέναι μηδὲ δυνατὸν εἶναι ἐννοῆσαι, ἀλλ' ἢ ἐκ τοῦ ἰδεῖν ἢ ἅψασθαι ἢ ἔκ τινος ἄλλης τῶν αἰσθήσεων· ταὐτὸν δὲ πάντα ταῦτα λέγω. Ταὐτὸν γάρ ἐστιν, ὦ Σώκρατες, πρός γε ὃ βούλεται δηλῶσαι ὁ λόγος. Ἀλλὰ μὲν δὴ ἔκ γε τῶν αἰσθήσεων δεῖ ἐννοῆσαι, ὅτι πάντα τὰ ἐν ταῖς αἰσθήσεσιν ἐκείνου τε ὀρέγε*ται τοῦ ὃ ἔστιν ἴσον, καὶ αὐτοῦ ἐνδεέστερά ἐστιν· ἢ πῶς λέγομεν; Οὕτως. Πρὸ τοῦ ἄρα ἄρξασθαι

C D E 75 B

*) ἴσ. ἢ ἐνδεῖ τι ἐκείνοις τοῦ τοιοῦτον εἶναι κτλ. ἢ καὶ ἢ ἐνδεῖ τι ἐκείνοις τὸ μὴ τοιοῦτον εἶναι.

aequale num tibi umquam inaequale visum est vel aequalitas inaequalitas? Numquam vero, Socrate. Igitur non sunt idem, inquit, haec aequalia et ipsum aequale. Nequaquam mihi videntur, Socrate. Iam vero per haec, inquit, aequalia, licet diversa sint ab ipso aequali, tamen eius notionem cogitasti ac cepisti. Verissime, inquit, dicis. Nonne ut vel similis illis vel dissimilis? Sane quidem. Nihil vero, inquit, differt; dummodo, si quid conspicias, per hunc adspectum aliud cogites, sive simile sit sive dissimile, necessario, inquit, hoc est recordatio. Sane quidem. Quid vero de hoc statuis? inquit; num usu nobis venit tale quid in lignis iisque quae nunc memoravimus aequalibus, ut videantur nobis ita aequalia esse, ut ipsum per se aequale est, an deest illis aliquid, quo minus talia sint quale aequale, an nihil deest? Et multum quidem, inquit, deest. Nonne concedimus, si quis videns aliquid secum reputet: vult quidem hoc, quod nunc conspicio, tale esse, quale aliud quid eorum quae sunt, deest vero nec potest tale esse quale illud, sed deterius est, eum, qui haec secum reputet, necesse esse prius cognovisse illud, cui dicat simile quidem esse, sed defici? Necesse est. Quid igitur? num tale quid nobis etiam accidit necne in rebus aequalibus ipsoque aequali? Maxime. Necesse igitur est nos prius cognoscere aequale ante tempus illud, quo primum conspicientes res aequales cogitaverimus, appetere quidem omnia haec ita esse ut aequale sit, defici autem. Est ita. Iam vero etiam hoc concedimus, non aliunde nos illius notionem cepisse nec capere posse, nisi e visu vel tactu vel alio quopiam sensu: pro eodem enim haec omnia habeo. Idem vero sunt, Socrate, ad id quod vult declarare oratio. Atqui e sensibus oportet nos cognoscere, omnia quae in sensus cadant illud appetere, quod vere est aequale, defici autem; an quomodo censemus? Ita. Antequam igitur inciperemus

ἡμᾶς ὁρᾶν καὶ ἀκούειν καὶ τἄλλα αἰσθάνεσθαι τυχεῖν ἔδει
που εἰληφότας ἐπιστήμην αὐτοῦ τοῦ ἴσου, ὅ τι ἔστιν, εἰ
ἐμέλλομεν τὰ ἐκ τῶν αἰσθήσεων ἴσα ἐκεῖσε ἀνοίσειν, ὅτι
προθυμεῖται μὲν πάντα τοιαῦτα εἶναι οἷον ἐκεῖνο, ἔστι δὲ
αὐτοῦ φαυλότερα. Ἀνάγκη ἐκ τῶν προειρημένων, ὦ Σώ-
κρατες. Οὐκοῦν γενόμενοι εὐθὺς ἑωρῶμέν τε καὶ ἠκούο-
μεν καὶ τὰς ἄλλας αἰσθήσεις εἴχομεν; Πάνυ γε. * Ἔδει δέ C
γε, φαμέν, πρὸ τούτων τὴν τοῦ ἴσου ἐπιστήμην εἰληφέναι.
Ναί. Πρὶν γενέσθαι ἄρα, ὡς ἔοικεν, ἀνάγκη ἡμῖν αὐτὴν
εἰληφέναι. Ἔοικεν. Οὐκοῦν εἰ μὲν λαβόντες αὐτὴν πρὸ
τοῦ γενέσθαι ἔχοντες ἐγενόμεθα, ἠπιστάμεθα καὶ πρὶν γε-
νέσθαι καὶ εὐθὺς γενόμενοι οὐ μόνον τὸ ἴσον καὶ τὸ μεῖ-
ζον καὶ τὸ ἔλαττον, ἀλλὰ καὶ ξύμπαντα τὰ τοιαῦτα· οὐ γὰρ
περὶ τοῦ ἴσου νῦν ὁ λόγος ἡμῖν μᾶλλόν τι ἢ καὶ περὶ αὐ-
τοῦ τοῦ καλοῦ καὶ αὐτοῦ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ δικαίου καὶ ὁσίου
καί, ὅπερ λέγω, περὶ * ἁπάντων οἷς ἐπισφραγιζόμεθα τοῦτο D
ὃ ἔστι *), καὶ ἐν ταῖς ἐρωτήσεσιν ἐρωτῶντες καὶ ἐν ταῖς
ἀποκρίσεσιν ἀποκρινόμενοι. ὥστε ἀναγκαῖον ἡμῖν εἶναι, τού-
των ἁπάντων τὰς ἐπιστήμας πρὸ τοῦ γενέσθαι εἰληφέναι.
Ἔστι ταῦτα. Καὶ εἰ μέν γε λαβόντες μὴ ἑκάστοτε ἐπιλε-
λήσμεθα, εἰδότας ἀεὶ γίγνεσθαι **) καὶ ἀεὶ διὰ βίου εἰδέ-
ναι· τὸ γὰρ εἰδέναι τοῦτ' ἐστί, λαβόντα του ἐπιστήμην ἔχειν
καὶ μὴ ἀπολωλεκέναι· ἢ οὐ τοῦτο λήθην λέγομεν, ὦ Σιμ-
μία, ἐπιστήμης ἀποβολήν; Πάντως δήπου, ἔ*φη, ὦ Σώκρα- E
τες. Εἰ δέ γε, οἶμαι, λαβόντες πρὶν γενέσθαι γιγνόμενοι
ἀπωλέσαμεν, ὕστερον δὲ ταῖς αἰσθήσεσι χρώμενοι περὶ ταῦτα
ἐκείνας ἀναλαμβάνομεν τὰς ἐπιστήμας, ἅς ποτε καὶ πρὶν εἴχο-
μεν, ἆρ' οὐχ, ὃ καλοῦμεν μανθάνειν, οἰκείαν ἂν ἐπιστήμην
ἀναλαμβάνειν εἴη; τοῦτο δέ που ἀναμιμνήσκεσθαι λέγοντες
ὀρθῶς ἂν λέγοιμεν; Πάνυ γε. Δυνατὸν γὰρ δὴ τοῦ-
τό γ' ἐφάνη, αἰσθόμε*νόν τι ἢ ἰδόντα ἢ ἀκούσαντα ἤ τι- 76
να ἄλλην αἴσθησιν λαβόντα ἕτερόν τι ἀπὸ τούτου ἐν-
νοῆσαι, ὃ ἐπελέληστο, ᾧ τοῦτο ἐπλησίαζεν ἀνόμοιον ὂν ἢ

*) ἴσ. τοῦτο τὸ ὃ ἔστι ἢ τὸ ὃ ἔστι.
**) ἴσ. ἑκάστοτε γιγνόμενοι ἐπελελήσμεθα, εἰδότας ἂν γίγνεσθαι.

videre et audire aliisque sensibus percipere, oportebat notionem ipsius, quid esset, aequalis nos capere, si futurum erat ut aequalia sensibus percepta ad illud referentes cogitaremus, eniti quidem omnia ut talia essent, quale illud esset, deteriora autem eo esse. Necesse est, ex iis quae ante diximus, Socrate. Nonne statim ut nati sumus, et vidimus et audivimus aliosque sensus habuimus? Sane quidem. Oportebat autem, ut dicimus, ante hos aequalis notionem nos capere. Etiam. Prius ergo quam nasceremur, ut patet, eam ceperimus necesse est. Patet vero. Itaque, si cepimus eam ante quam nasceremur eamque tenentes nati sumus, cognovimus et antequam nasceremur et statim ut nati sumus non modo aequale et maius et minus, sed omnia etiam id genus; neque enim magis nunc de aequali nobis oratio habetur quam de ipso pulchro, de ipso bono et iusto et pio et, ut dico, de omnibus quae nomine eius, quod vere est, insignimus in disserendo tum interrogantes tum respondentes. quocirca necesse est, horum omnium notiones nos prius quam nasceremur cepisse. Est ita. Ac nisi, quum eas cepissemus, nascentes semper illarum obliviseeremur, fore ut scientes nasceremur totamque per vitam sciremus; scire enim hoc est, cognitionem alicuius rei habere perceptam nec amittere; an non hoc oblivionem dicimus, Simmia, cognitionis iacturam? Maxime quidem, inquit, Socrate. Si vero, opinor, quas ante ceperamus quam nasceremur, notiones nascentes amisimus et serius sensus adhibentes rebus hic exstantibus illas recuperamus cognitiones, quas aliquando etiam ante habuimus, nonne, quod vocamus discere, id erit propriam recuperare cognitionem, et hoc recordari nominantes recte ita nominabimus? Sane quidem. Fieri enim hoc posse perspeximus, ut percipientes aliquid vel videndo vel audiendo vel alio quopiam sensu diversum quid ab illo cognosceremus, cuius obliti essemus et a quo prope abesset illud, sive simile esset

ᾧ ὅμοιον *). ὥστε, ὅπερ λέγω, δυεῖν θάτερον, ἤτοι ἐπιστάμενοί τε αὐτὰ γεγόναμεν καὶ ἐπιστάμεθα διὰ βίου πάντες, ἢ ὕστερον οὓς φαμεν μανθάνειν, οὐδὲν ἄλλ' ἢ ἀναμιμνήσκονται οὗτοι, καὶ ἡ μάθησις ἀνάμνησις ἂν εἴη. Καὶ μάλα δὴ οὕτως ἔχει, ὦ Σώκρατες. Πότερον οὖν αἱρεῖ, ὦ Σιμμία; ἐπισταμένους ἡμᾶς γεγονέναι, ἢ ἀναμιμνήσκεσθαι * ὕστερον ὧν πρότερον ἐπιστήμην εἰληφότες ἦμεν; Οὐκ ἔχω, ὦ Σώκρατες, ἐν τῷ παρόντι ἑλέσθαι. Τί δέ; τόδε ἔχεις ἑλέσθαι, καὶ πῇ σοι δοκεῖ περὶ αὐτοῦ; ἀνὴρ ἐπιστάμενος περὶ ὧν ἐπίσταται ἔχοι **) ἂν δοῦναι λόγον ἢ οὔ; Πολλὴ ἀνάγκη, ἔφη, ὦ Σώκρατες. Ἦ καὶ δοκοῦσί σοι πάντες ἔχειν διδόναι λόγον περὶ τούτων ὧν νῦν δὴ ἐλέγομεν; Βουλοίμην μέντ' ἄν, ἔφη ὁ Σιμμίας· ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον φοβοῦμαι, μὴ αὔριον τηνικάδε οὐκέτι ᾖ ἀνθρώπων οὐδεὶς ἀξίως οἷός τε τοῦτο ποιῆσαι. Οὐκ * ἄρα δοκοῦσί σοι ἐπίστασθαί γε, ἔφη, ὦ Σιμμία, πάντες αὐτά; Οὐδαμῶς. Ἀναμιμνήσκονται ἄρα ἅ ποτε ἔμαθον; Ἀνάγκη. Πότε λαβοῦσαι αἱ ψυχαὶ ἡμῶν τὴν ἐπιστήμην αὐτῶν; οὐ γὰρ δὴ ἀφ' οὗ γε ἄνθρωποι γεγόναμεν. Οὐ δῆτα. Πρότερον ἄρα. Ναί. Ἦσαν ἄρα, ὦ Σιμμία, αἱ ψυχαὶ καὶ πρότερον, πρὶν εἶναι ἐν ἀνθρώπου εἴδει, χωρὶς σωμάτων, καὶ φρόνησιν εἶχον. Εἰ μὴ ἄρα ἅμα γιγνόμενοι λαμβάνομεν, ὦ Σώκρατες, ταύτας τὰς ἐπιστήμας· οὗτος γὰρ λείπεται ἔτι ὁ χρόνος. * Εἶεν, ὦ ἑταῖρε, ἀπόλλυμεν δὲ αὐτὰς ἐν ποίῳ ἄλλῳ χρόνῳ; οὐ γὰρ δὴ ἔχοντές γε αὐτὰς γιγνόμεθα, ὡς ἄρτι ὡμολογήσαμεν· ἢ ἐν τούτῳ ἀπόλλυμεν ἐν ᾧπερ καὶ λαμβάνομεν; ἢ ἔχεις ἄλλον τινὰ εἰπεῖν χρόνον; Οὐδαμῶς, ὦ Σώκρατες, ἀλλ' ἔλαθον ἐμαυτὸν οὐδὲν εἰπών. Ἆρ' οὖν οὕτως, ἔφη, ἔχει ἡμῖν, ὦ Σιμμία; εἰ μὲν ἔστιν ἃ θρυλλοῦμεν ἀεί, καλόν τε καὶ ἀγαθὸν καὶ πᾶσα ἡ τοιαύτη οὐσία, καὶ ἐπὶ ταύτην τὰ ἐκ τῶν αἰσθήσεων πάντα ἀναφέρομεν, ὑπάρχουσαν πρότερον ἀνευρίσκοντες ἡμετέραν οὖσαν, καὶ ταῦτα ἐκείνῃ ἀπεικάζομεν, ἀναγκαῖον, οὕτως ὥσπερ καὶ ταῦτα ***) ἔστιν, οὕτω καὶ τὴν ἡμετέραν ψυχὴν εἶναι καὶ πρὶν γεγονέναι

B C D E

*) ἴσ. ὅμοιον ὂν ἢ ἀνόμοιον.
**) ἴσ. ἔχειν.
***) ἴσ. αὐτὰ ἢ αὐτό.

five dissimile. quare, ut dico, alterutrum fieri debet ut aut scientes illa nati simus et sciamus ea in vita omnes, aut, serius quos dicimus discere, ii tantum recordentur, et discere sit recordari. Sane quidem ita se habet, Socrate. Utrum iam eligis, Simmia? scientes nos nasci, an recordari serius, quorum ante cognitionem ceperimus? Non possum, Socrate, in praesentia eligere. Quid vero? hocne potes eligere, et quid tibi videtur de illo? vir videlicet sciens num tibi videtur eorum quae sciat rationem posse reddere, necne? Plane necessarium est, inquit, Socrate. Num etiam videntur tibi omnes posse rationem reddere eorum quae modo diximus? Velim sane, ait Simmias; at vereor potius ne cras mane iam nemo hominum ita ut par est hoc facere queat. Non igitur videntur tibi scire quidem, inquit, Simmia, omnes illa? Minime vero. Recordantur igitur quae olim didicerant? Necesse est. Quando vero ceperunt animi nostri cognitionem istorum? neque enim potuimus capere, ex quo tempore homines nati sumus. Non potuimus. Prius ergo. Ita. Fuerunt igitur, Simmia, animi etiam prius quam essent in hominis specie, separatim a corporibus, et intelligentiam habuerunt. Nisi nascentes simul accipimus, Socrate, has notitias; hoc enim relinquitur adhuc tempus. At, o amice, amittimus eas quonam alio tempore? non enim tenentes eas nascimur, ut modo confessi sumus; an eodem amittimus eas quo etiam accipimus? an habes aliud quodpiam dicere tempus? Minime vero, Socrate, sed imprudens dixi quod nihili est. Num igitur ita, inquit, se nobis habet, Simmia? si vere sunt, quae in ore semper habemus, pulchrum et bonum et quicquid vere exstat, et ad hoc omnia sensibus percepta referimus, prius id exstare reperientes, ut nostri proprium sit, et res hic exstantes cum illo comparamus, num necesse est, sicut hoc sit, sic etiam animum nostrum esse etiam prius quam

ἡμᾶς· εἰ δὲ μὴ ἔστι ταῦτα *), ἄλλως ἂν ὁ λόγος οὗτος εἰρημένος εἴη; ἆρ' οὕτως ἔχει, καὶ ἴση ἀνάγκη ταῦτά **) τε εἶναι καὶ τὰς ἡμετέρας ψυχὰς πρὶν καὶ ἡμᾶς γεγονέναι, καὶ εἰ μὴ ταῦτα ***), οὐδὲ τάδε; Ὑπερφυῶς, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ὁ Σιμμίας, δοκεῖ μοι ἡ αὐτὴ ἀνάγκη εἶναι, καὶ εἰς καλόν γε καταφεύγει ὁ λόγος, εἰς τὸ ὁμοίως εἶναι τήν τε ψυχὴν ἡμῶν πρὶν γενέσθαι ἡμᾶς, καὶ τὴν οὐσίαν ἣν σὺ 77 νῦν λέγεις· οὐ γὰρ ἔχω ἔγωγε οὐδὲν οὕτω μοι ἐναργὲς ὂν ὡς τοῦτο, τὸ πάντα τὰ τοιαῦτα εἶναι ὡς οἷόν τε μάλιστα, καλόν τε καὶ ἀγαθὸν καὶ τἆλλα πάντα ἃ σὺ νῦν δὴ ἔλεγες· καὶ ἔμοιγε ἱκανῶς ἀποδέδεικται.

Τί δὲ δὴ Κέβητι; ἔφη ὁ Σωκράτης· δεῖ γὰρ καὶ Κέβητα πείθειν. Ἱκανῶς, ἔφη ὁ Σιμμίας, ὡς ἔγωγε οἶμαι· καίτοι καρτερώτατος ἀνθρώπων ἐστὶ πρὸς τὸ ἀπιστεῖν τοῖς λόγοις· ἀλλ' οἶμαι οὐκ ἐνδεῶς τοῦτο πεπεῖσθαι αὐτόν, ὅτι πρὶν γενέσθαι ἡμᾶς ἦν ἡμῶν ἡ ψυχή. εἰ μέντοι καὶ ἐπειδὰν ἀποθάνωμεν ἔτι ἔσται, οὐδ' αὐτῷ μοι δοκεῖ, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἀποδεδεῖχθαι, ἀλλ' ἔτι ἐνέστηκεν, ὃ νῦν δὴ Κέβης ἔλεγε, τὸ τῶν πολλῶν, ὅπως μὴ ἅμα ἀποθνήσκοντος τοῦ ἀνθρώπου διασκεδάννυται ****) ἡ ψυχὴ καὶ αὐτῇ τοῦ εἶναι τοῦτο τέλος ᾖ. τί γὰρ κωλύει γίγνεσθαι μὲν αὐτὴν καὶ ξυνίστασθαι ἄλλοθέν ποθεν καὶ εἶναι πρὶν καὶ εἰς ἀνθρώπειον σῶμα ἀφικέσθαι, ἐπειδὰν δὲ ἀφίκηται καὶ ἀπαλλάττηται τούτου, τότε καὶ αὐτὴν τελευτᾶν καὶ διαφθείρεσθαι; Εὖ λέγεις, ἔφη, ὦ Σιμμία, ὁ Κέβης· φαίνεται C γὰρ ὥςπερ ἥμισυ ἀποδεδεῖχθαι οὗ δεῖ, ὅτι πρὶν γενέσθαι ἡμᾶς ἦν ἡμῶν ἡ ψυχή· δεῖ δὲ προςαποδεῖξαι, ὅτι καὶ ἐπειδὰν ἀποθάνωμεν οὐδὲν ἧττον ἔσται, ἢ πρὶν γενέσθαι, εἰ μέλλει τέλος ἡ ἀπόδειξις ἕξειν. Ἀποδέδεικται μέν, ἔφη, ὦ Σιμμία τε καὶ Κέβης, ὁ Σωκράτης, καὶ νῦν, εἰ θέλετε ξυνθεῖναι τοῦτόν τε τὸν λόγον εἰς ταὐτὸν

---

*) ἴσ. αὐτά ἢ αὐτό.
**) ἴσ. αὐτά ἢ αὐτό.
***) ἴσ. αὐτά ἢ αὐτό.
****) ἴσ. διασκεδαννύηται ἢ διασκεδαννῦται.

nati simus, sin hoc non sit, frustra hunc a nobis institutum esse sermonem? itane habet pariterque necesse est hoc esse et animos nostros esse prius quam nati simus, et si illud non sit, etiam hoc non esse? Mirum in modum, inquit, Socrate, Simmias, videtur mihi eadem necessitas esse, et pulchre confugit disputatio ad hoc ut statuat, similiter esse animum nostrum prius quam nati simus, atque illud quod nunc dicis vere exstans; nihil enim habeo quod mihi quidem tam perspicuum sit quam hoc, omnia id genus esse vel maxime, pulchrum et bonum et reliqua omnia, quae tu modo memorabas; et mihi quidem satis demonstratum est.

Quid vero Cebes? inquit Socrates; oportet enim etiam Cebeti persuadere. Satis ipsi persuasum est, ait Simmias, ut equidem arbitror; quamquam pertinacissimus est hominum in fide orationibus deroganda; sed arbitror non parum hoc ipsi persuasum esse, ante quam nasceremur, fuisse animum nostrum. an vero etiam quum mortui fuerimus adhuc futurus sit, hoc ne mihi quidem ipsi videtur, inquit, Socrate, demonstratum esse, sed adhuc obstat, quam Cebes supra protulit, volgi opinio metuentis, ne homine moriente simul dissipetur animus et hic illi vivendi sit finis. quid enim impedit quominus nascatur ipse et concrescat aliunde et exstet antequam in hominum corpus intret, quum vero intraverit et discesserit ab eo, tum ipse quoque occidat et exstinguatur? Bene dicis, inquit, Simmia, Cebes; videtur enim quasi dimidium demonstratum esse eius quod oportet: antequam nasceremur, fuisse animum nostrum; oportet autem praeterea demonstrari, etiam quum mortui fuerimus, eum non minus futurum esse quam antequam nasceremur, si ad exitum adducere volumus demonstrationem. Demonstratum vero, Simmia et Cebes, Socrates ait, etiam nunc est, si voltis connectere hanc rationem cum

καὶ ὃν πρὸ τούτου ὡμολογήσαμεν, τὸ γίγνεσθαι πᾶν τὸ ζῶν ἐκ
τοῦ τεθνεῶτος. εἰ γάρ ἐστι μὲν ἡ ψυχὴ καὶ πρότερον, ἀνάγκη
δ' αὐ*τῇ εἰς τὸ ζῆν ἰούσῃ τε καὶ γιγνομένῃ μηδαμόθεν ἄλλο- D
θεν ἢ ἐκ θανάτου καὶ τοῦ τεθνάναι γίγνεσθαι, πῶς οὐκ ἀνάγ-
κη αὐτῇ καὶ ἐπειδὰν ἀποθάνῃ εἶναι, ἐπειδή γε δεῖ αὖθις αὐ-
τὴν γίγνεσθαι; ἀποδέδεικται μὲν οὖν, ὅπερ λέγεται *), καὶ
νῦν· ὅμως δέ μοι δοκεῖς σύ τε καὶ Σιμμίας ἡδέως ἂν καὶ τοῦ-
τον διαπραγματεύσασθαι τὸν λόγον ἔτι μᾶλλον, καὶ δεδιέναι
τὸ τῶν παίδων, μὴ ὡς ἀληθῶς ὁ ἄνεμος αὐτὴν ἐκβαίνουσαν ἐκ
τοῦ σώματος διαφυσᾷ καὶ διασκεδάννυσιν **), ἄλλως τε * καὶ E
ὅταν τύχῃ τις μὴ ἐν νηνεμίᾳ, ἀλλ' ἐν μεγάλῳ τινὶ πνεύματι
ἀποθνήσκων. Καὶ ὁ Κέβης ἐπιγελάσας Ὡς δεδιότων, ἔφη,
ὦ Σώκρατες, πειρῶ ἀναπείθειν· μᾶλλον δὲ μὴ ὡς ἡμῶν δεδιό-
των, ἀλλ' ἴσως ἔνι τις καὶ ἐν ἡμῖν παῖς ὅςτις τὰ τοιαῦτα φο-
βεῖται· τοῦτον οὖν πειρώμεθα πείθειν, μὴ δεδιέναι τὸν θά-
νατον ὥςπερ τὰ μορμολύκεια. Ἀλλὰ χρή, ἔφη ὁ Σωκράτης,
ἐπᾴδειν αὐτῷ ἑκάστης ἡμέρας, ἕως ἂν ἐξεπάσητε. Πόθεν
οὖν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, * τῶν τοιούτων ἀγαθὸν ἐπῳδὸν λη- 78
ψόμεθα, ἐπειδὴ σύ, ἔφη, ἡμᾶς ἀπολείπεις; Πολλὴ μὲν ἡ Ἑλ-
λάς, ἔφη, ὦ Κέβης, ἐν ᾗ ἔνεισί που ἀγαθοὶ ἄνδρες, πολλὰ δὲ
καὶ τὰ τῶν βαρβάρων γένη, οὓς πάντας χρὴ διερευνᾶσθαι ζη-
τοῦντας τοιοῦτον ἐπῳδόν, μήτε χρημάτων φειδομένους μήτε
πόνων, ὡς οὐκ ἔστιν εἰς ὅ τι ἂν εὐκαιρότερον ἀναλίσκοιτε χρή-
ματα. ζητεῖν δὲ χρὴ καὶ αὐτοὺς μετ' ἀλλήλων· ἴσως γὰρ ἂν
οὐδὲ ῥᾳδίως εὕροιτε μᾶλλον ὑμῶν δυναμένους τοῦτο ποιεῖν.

Ἀλλὰ ταῦτα μὲν δή, ἔφη, ὑπάρξει, ὁ Κέβης· ὅθεν δὲ
ἀπελίπομεν, ἐπα*νέλθωμεν, εἴ σοι ἡδομένῳ ἐστίν. Ἀλλὰ B
μὴν ἡδομένῳ γε· πῶς γὰρ οὐ μέλλει; Καλῶς, ἔφη, λέγεις.
Οὐκοῦν τοιόνδε τι, ἦ δ' ὃς ὁ Σωκράτης, δεῖ ἡμᾶς ἀνερέ-
σθαι ἑαυτούς ***), τῷ ποίῳ τινὶ ἄρα προςήκει τοῦτο τὸ πά-
θος πάσχειν, τὸ διασκεδάννυσθαι, καὶ ὑπὲρ τοῦ ποίου τινὸς
δεδιέναι μὴ πάθῃ αὐτό, καὶ τῷ ποίῳ τινὶ οὔ ****), καὶ μετὰ

*) ἴσ. ὅπερ λέγω.
**) ἴσ. διασκεδαννύσιν.
***) ἴσ. αὐτούς,
****) γρ. καὶ τῷ ποίῳ τινί.

illa, quae ante hanc inter nos convenerat, omne quod viveret nasci e mortuo. nam si est animus etiam prius, necessario autem, quum in vitam transit et nascitur, non aliunde nisi e morte statuque mortui nascitur, nonne necesse est eum etiam quum mortuus fuerit exstare, siquidem eum oportet rursus nasci? demonstratum igitur, ut dico, etiam nunc est; attamen mihi videris tu cum Simmia libenter etiam hanc pertractaturus esse quaestionem aliquanto diligentius, atque timere, ne, id quod pueri dixerint, revera ventus eum e corpore excedentem flatu dispergat ac dissipet, praesertim si quis non in tranquillitate, sed vento saeviente moriatur. Tum Cebes arridens: Tamquam timeamus, inquit, Socrate, conare aliud nobis persuadere, vel potius non tamquam nos timeamus, sed inest fortasse etiam in nobis puer qui talia metuat; huic igitur conemur persuadere, ne extimescat mortem tamquam formidines. Oportet igitur vos, ait Socrates, incantare illum quotidie, dum eum excantetis. Unde vero, inquit, Socrate, talium carminum peritum sumemus, ubi tu, inquit, nos reliqueris? Multa est Graecia, inquit, Cebes, in qua quidem reperiuntur boni viri, multae etiam sunt barbarorum gentes, quas omnes perscrutari vos oportet quaerentes huiusmodi carminum peritum, nec impensae nec labori parcentes; nihil est enim in quod opportunius facialis impensam. quaerere autem oportet etiam inter vos ipsos; forsitan enim ne reperiatis quidem facile, qui magis quam vos idonei sint ad hoc faciendum.

Hoc sane, inquit, fiet, Cebes; sed unde digressi sumus, eo revertamur, si tibi commodum est. Commodum vero est; quidni sit? Praeclare, ait, dicis. Nonne igitur hoc fere, ait Socrates, oportet e nobis ipsis sciscitari, in quodnam rerum genus cadat haec dissipationis affectio et de quo timere debeamus ne ita afficiatur, et in quodnam non cadat; et deinde etiam

τοῦτο αὖ ἐπισκέψασθαι πότερον ψυχή ἐστι, καὶ ἐκ
τούτων θαῤῥεῖν ἢ δεδιέναι ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας ψυ-
χῆς; Ἀληθῆ, ἔφη, λέγεις. Ἆρ' οὖν τῷ μὲν ξυν-
τεθέντι τε καὶ ξυν*θέτῳ ὄντι φύσει προςήκει τοῦ- C
το πάσχειν, διαιρεθῆναι ταύτῃ ᾗπερ ξυνετέθη, εἰ
δέ τι τυγχάνει ὂν ἀξύνθετον, τούτῳ μόνῳ προςή-
κει μὴ πάσχειν ταῦτα, εἴπερ τῳ ἄλλῳ; Δοκεῖ μοι,
ἔφη, οὕτως ἔχειν, ὁ Κέβης. Οὐκοῦν ἅπερ ἀεὶ κα-
τὰ ταὐτὰ καὶ ὡσαύτως ἔχει, ταῦτα μάλιστα εἰκὸς
εἶναι τὰ ἀξύνθετα, τὰ δὲ ἄλλοτ' ἄλλως καὶ μηδέ-
ποτε κατὰ ταὐτά, ταῦτα δὲ εἶναι τὰ ξύνθετα; Ἔ-
μοιγε δοκεῖ οὕτως. Ἴωμεν δή, ἔφη, ἐπὶ ταὐτὰ ἐφ'
ἅπερ ἐν τῷ ἔμπροσθεν λόγῳ. αὐτὴ ἡ οὐσία, ἧς
λόγον δι*δομεν τοῦ εἶναι καὶ ἐρωτῶντες καὶ ἀπο- D
κρινόμενοι, πότερον ὡςαύτως ἀεὶ ἔχει καὶ κατὰ ταὐ-
τά, ἢ ἄλλοτ' ἄλλως; αὐτὸ τὸ ἴσον, αὐτὸ τὸ κα-
λόν, αὐτὸ ἕκαστον ὃ ἔστι [τὸ ὂν] μή ποτε με-
ταβολὴν καὶ ἡντινοῦν ἐνδέχεται, ἢ ἀεὶ αὐτῶν ἕκαστον
ὃ ἔστι, μονοειδὲς ὂν αὐτὸ καθ' αὑτό, ὡςαύτως καὶ κα-
τὰ ταὐτὰ ἔχει καὶ οὐδέποτε οὐδαμῇ οὐδαμῶς ἀλλοίωσιν
οὐδεμίαν ἐνδέχεται; Ὡςαύτως, ἔφη, ἀνάγκη, ὁ Κέ-
βης, καὶ κατὰ ταὐτὰ ἔχειν, ὦ Σώκρατες. Τί δὲ τῶν
πολλῶν καλῶν, οἷον ἀνθρώπων ἢ ἵππων ἢ ἱμα*τίων ἢ E
ἄλλων ὡντινωνοῦν τοιούτων, ἢ ἴσων ἢ καλῶν ἢ πάντων
τῶν ἐκείνοις ὁμωνύμων; ἆρα κατὰ ταὐτὰ ἔχει, ἢ πᾶν
τοὐναντίον ἐκείνοις οὔτε αὐτὰ αὑτοῖς οὔτε ἀλλήλοις
οὐδέποτε ὡς ἔπος εἰπεῖν οὐδαμῶς κατὰ ταὐτά ἐστιν;
Οὕτως αὖ, ἔφη, ταῦτα, ὁ Κέβης, οὐδέποτε ὡςαύτως
ἔχει. Οὐκοῦν * τούτων μὲν κἂν ἅψαιο κἂν ἴδοις κἂν 79
ταῖς ἄλλαις αἰσθήσεσιν αἴσθοιο, τῶν δὲ κατὰ ταὐτὰ
ἐχόντων οὐκ ἔστιν ὅτῳ ποτ' ἂν ἄλλῳ ἐπιλάβοιο ἢ τῷ
τῆς διανοίας λογισμῷ, ἀλλ' ἔστιν ἀειδῆ τὰ τοιαῦτα καὶ
οὐχ ὁρᾶται; Παντάπασιν, ἔφη, ἀληθῆ λέγεις. Θῶμεν
οὖν βούλει, ἔφη, δύο εἴδη τῶν ὄντων, τὸ μὲν ὁρατόν,

anquirere, utrius sit animus generis, atque ex his vel confidere vel timere animo nostro? Vera, inquit, dicis. Num igitur in id quod compositum et concretum est naturâ cadit haec affectio, ut dissolvatur ita ut compositum erat, si quid autem compositionis est expers, in hoc solum non cadit ut ita afficiatur, si in quicquam? Videtur mihi, ait Cebes, ita se habere. Nonne quae semper eodem modo et uno eodemque statu sunt, haec maxime consentaneum est compositionis expertia esse, quae vero alias aliter nec umquam eodem se modo habent, haec esse composita? Mihi quidem videtur ita. Proficiscamur iam, inquit, ad eadem ad quae in superiore disputatione profecti sumus. illud per se exstans, quod ita definimus, ut vere sit, et interrogantes et respondentes, utrum uno semper et eodem statu est, an alias alio? ipsum iustum, ipsum pulchrum, ipsum unumquodque vere exstans, num umquam mutationem qualemcumque in se admittit, an semper unumquodque eorum, quae vere sunt eaque simplicia ipsa per se, uno eodemque modo se habet nec ullo umquam modo ullam admittit immutationem? Uno eodemque modo, inquit, necesse est, Cebes, se habere, Socrate. Quid vero multa illa pulchra, velut homines, equi, vestes alia quaevis generis eiusdem, sive aequalia sive pulchra sive alia quaepiam eiusdem cum his nominis sunt? num eodem se modo habent, an contra atque illa neque sibimet ipsis neque inter se ullo propemodum modo constant? Ita vero, Cebes ait, haec se habent: numquam uno et eodem sunt statu. Nonne haec etiam tangere et cernere aliisque sensibus percipere possis, illa vero eodem se modo habentia nihil est quo comprehendas praeter mentis cogitationem, sed oculis percipi cernique talia nequeunt? Prorsus, inquit, vera dicis. Vis igitur ponamus, inquit, duo rerum genera, adspectabile unum,

τὸ δὲ ἀειδές; Θῶμεν, ἔφη. Καὶ τὸ μὲν ἀειδὲς ἀεὶ κατὰ
ταὐτὰ ἔχον, τὸ δὲ ὁρατὸν μηδέποτε κατὰ ταὐτά; Καὶ
τοῦτο, ἔφη, θῶμεν. Φέρε δή, ἦ δ' ὅς, ἄλλο τι ἡμῶν
αὐτῶν ἢ τὸ μὲν σῶμά ἐστι, τὸ δὲ ψυχή; Οὐδὲν ἄλλο,
ἔφη. Πο*τέρῳ οὖν ὁμοιότερον τῷ εἴδει φαῖμεν ἂν εἶναι B
καὶ ξυγγενέστερον τὸ σῶμα; Παντί, ἔφη, τοῦτό γε δῆ-
λον ὅτι τῷ ὁρατῷ. Τί δὲ ἡ ψυχή; ὁρατὸν ἢ ἀειδές;
Οὐχ ὑπ' ἀνθρώπων γε, ὦ Σώκρατες, ἔφη. Ἀλλὰ μὴν
ἡμεῖς γε τὰ ὁρατὰ καὶ τὰ μὴ τῇ τῶν ἀνθρώπων φύσει
ἐλέγομεν· ἢ ἄλλῃ τινὶ οἴει; Τῇ τῶν ἀνθρώπων. Τί
οὖν περὶ ψυχῆς λέγομεν; ὁρατὸν εἶναι ἢ οὐχ ὁρατόν;
Οὐχ ὁρατόν. Ἀειδὲς ἄρα; Ναί. Ὁμοιότερον ἄρα ψυχὴ
σώματός ἐστι * τῷ ἀειδεῖ, τὸ δὲ τῷ ὁρατῷ; Πᾶσα ἀνάγ- C
κη, ὦ Σώκρατες. Οὐκοῦν καὶ τόδε πάλαι λέγομεν, ὅτι
ἡ ψυχή, ὅταν μὲν τῷ σώματι προσχρῆται εἰς τὸ σκο-
πεῖν τι ἢ διὰ τοῦ ὁρᾶν ἢ διὰ τοῦ ἀκούειν ἢ δι' ἄλλης
τινὸς αἰσθήσεως (τοῦτο γάρ ἐστι τὸ διὰ τοῦ σώματος,
τὸ δι' αἰσθήσεως σκοπεῖν τι), τότε μὲν ἕλκεται ὑπὸ τοῦ
σώματος εἰς τὰ οὐδέποτε κατὰ ταὐτὰ ἔχοντα, καὶ αὐ-
τὴ πλανᾶται καὶ ταράττεται καὶ ἰλιγγιᾷ ὥσπερ μεθύου-
σα, ἅτε τοιούτων ἐφαπτομένη; Πάνυ γε. Ὅταν δέ γε
αὐτὴ καθ' * αὑτὴν σκοπῇ, ἐκεῖσε οἴχεται εἰς τὸ καθαρόν D
τε καὶ ἀεὶ ὂν καὶ ἀθάνατον καὶ ὡσαύτως ἔχον, καὶ ὡς
ξυγγενὴς οὖσα αὐτοῦ ἀεὶ μετ' ἐκείνου τε γίγνεται, ὅταν-
περ αὐτὴ καθ' αὑτὴν γένηται καὶ ἐξῇ αὐτῇ, καὶ πέ-
παυταί τε τοῦ πλάνου καὶ περὶ ἐκεῖνα *) ἀεὶ κατὰ ταὐτὰ
ὡσαύτως ἔχει, ἅτε τοιούτων ἐφαπτομένη, καὶ τοῦτο αὐ-
τῆς τὸ πάθημα φρόνησις κέκληται. Παντάπασιν, ἔφη,
καλῶς καὶ ἀληθῆ λέγεις, ὦ Σώκρατες. Ποτέρῳ οὖν
αὖ σοι δοκεῖ τῷ εἴδει καὶ ἐκ τῶν ἔμπροσθεν καὶ ἐκ τῶν
νῦν * λεγομένων ψυχὴ ὁμοιότερον εἶναι καὶ ξυγγενέστε- E
ρον; Πᾶς ἂν ἔμοιγε δοκεῖ, ἦ δ' ὅς, ξυγχωρῆσαι, ὦ Σώ-

---

*) ἴσ. καὶ ὥσπερ ἐκεῖνα, ἀεὶ κτλ.

alterum in conſpectum non cadens? Ponamus vero, inquit. Et id quidem quod in conſpectum non cadat, ſemper eodem ſe modo habere, adſpectabile vero numquam eodem modo? Etiam hoc, ait, ponamus. Agedum, inquit, nonne una noſtri pars corpus, altera animus eſt? Non aliter, inquit, ſe habet. Utri autem generi ſimilius dicemus eſſe magisque cognatum corpus? Cuivis, inquit, id quidem perſpicuum eſt, adſpectabili eſſe ſimilius. Quid vero animus? adſpectabilis eſt an cerni nequit? Ab hominibus certe nequit, ait ille, Socrate. Atqui nos, quae cerni poſſent vel aciem fugerent, poſuimus ad hominum naturam reſpicientes; an ad aliam quampiam opinaris? Ad hominum vero naturam. Quid igitur de animo cenſemus? adſpectabilem eum eſſe an cerni non poſſe? Cerni non poſſe. In conſpectum ergo non cadere? Non. Similior igitur animus corpore eſt eius quod in conſpectum non cadit, illud vero adſpectabili? Prorſus neceſſe eſt, Socrate. Nonne etiam hoc ſupra diximus, animum, ſi corpus adhiberet ad rem aliquam conſiderandam ſive viſu ſive auditu ſive alio quopiam ſenſu (hoc enim eſt corpore aliquid conſiderare, ſenſu id conſiderare), ita trahi a corpore ad illa numquam eodem modo ſe habentia, ipſumque vagari et perturbari et titubare tamquam temulentum, quippe qui huiusmodi res attingeret? Sane quidem. Sin ipſe per ſe conſideraret, illuc ferri ad purum et ſempiternum et immortale eodemque modo ſe habens, et, quippe cognatum ipſi, ſemper cum eo eſſe, quandocumque ipſe per ſe eſſet et ita eſſe ei liceret, atque liberatum tum eſſe ab erratione ſemperque, quemadmodum illa, uno et eodem ſtatu eſſe, quippe qui talia attingeret, et hanc eius affectionem ſapientiam appellari? Prorſus, inquit, pulchre et vere dicis, Socrate. Iam utrius tibi videtur generis et e praegreſſa et ex hac disputatione animus ſimilior eſſe magisque cognatus? Quilibet mihi quidem videtur, ait, conceſſurus eſſe, So-

κρατες, ἐκ ταύτης τῆς μεθόδου, καὶ ὁ δυςμαθέστατος, ὅτι
ὅλῳ καὶ παντὶ ὁμοιότερόν ἐστι ψυχὴ τῷ ἀεὶ ὡςαύτως ἔχον-
τι μᾶλλον ἢ τῷ μή. Τί δὲ τὸ σῶμα; Τῷ ἑτέρῳ. Ὅρα δὲ
καὶ τῇδε *), ὅτι, ἐπειδὰν ἐν τῷ αὐτῷ ὦσι ψυχὴ καὶ σῶμα,
τῷ * μὲν δουλεύειν καὶ ἄρχεσθαι ἡ φύσις προςτάττει, τῇ 80
δὲ ἄρχειν καὶ δεσπόζειν· καὶ κατὰ ταῦτα αὖ πότερόν σοι
δοκεῖ ὅμοιον τῷ θείῳ εἶναι καὶ πότερον τῷ θνητῷ; ἢ οὐ
δοκεῖ σοι τὸ μὲν θεῖον οἷον ἄρχειν τε καὶ ἡγεμονεύειν
πεφυκέναι, τὸ δὲ θνητὸν ἄρχεσθαί τε καὶ δουλεύειν;
Ἔμοιγε. Ποτέρῳ οὖν ἡ ψυχὴ ἔοικεν; Δῆλα δή, ὦ Σώ-
κρατες, ὅτι ἡ μὲν ψυχὴ τῷ θείῳ, τὸ δὲ σῶμα τῷ θνητῷ.
Σκόπει δή, ἔφη, ὦ Κέβης, εἰ ἐκ πάντων τῶν εἰρημένων
τάδε ἡμῖν ξυμβαίνει, τῷ μὲν θείῳ καὶ ἀθα*νάτῳ καὶ B
νοητῷ καὶ μονοειδεῖ καὶ ἀδιαλύτῳ καὶ ἀεὶ ὡςαύτως καὶ
κατὰ ταὐτὰ ἔχοντι ἑαυτῷ ὁμοιότατον εἶναι ψυχήν, τῷ δ'
ἀνθρωπίνῳ καὶ θνητῷ καὶ ἀνοήτῳ καὶ πολυειδεῖ καὶ δια-
λυτῷ καὶ μηδέποτε κατὰ ταὐτὰ ἔχοντι ἑαυτῷ ὁμοιότατον
αὖ εἶναι σῶμα. ἔχομέν τι παρὰ ταῦτα ἄλλο λέγειν, ὦ φίλε
Κέβης, ὡς οὐχ οὕτως ἔχει; Οὐκ ἔχομεν. Τί οὖν; τούτων
οὕτως ἐχόντων ἆρ' οὐχὶ σώματι μὲν ταχὺ διαλύεσθαι προς-
ήκει, ψυχῇ δὲ αὖ τὸ παράπαν ἀδιαλύτῳ εἶναι ἢ ἐγγύς τι
τούτου; Πῶς * γὰρ οὔ; Ἐννοεῖς οὖν, ἔφη, ὅτι, ἐπειδὰν C
ἀποθάνῃ ὁ ἄνθρωπος, τὸ μὲν ὁρατὸν αὐτοῦ, τὸ σῶμα,
καὶ ἐν ὁρατῷ κείμενον, ὃ δὴ νεκρὸν καλοῦμεν, ᾧ προς-
ήκει διαλύεσθαι καὶ διαπίπτειν καὶ διαπνεῖσθαι, οὐκ εὐ-
θὺς τούτων οὐδὲν πέπονθεν, ἀλλ' ἐπιεικῶς συχνὸν ἐπιμέ-
νει χρόνον, ἐὰν μέν τις καὶ χαριέντως ἔχων τὸ σῶμα
τελευτήσῃ καὶ ἐν τοιαύτῃ **) ὥρᾳ, καὶ πάνυ μάλα (ξυμ-
πεσὸν γὰρ τὸ σῶμα καὶ ταριχευθέν, ὥςπερ οἱ ἐν Αἰγύ-
πτῳ ταριχευθέντες, ὀλίγου ὅλον μένει ἀμήχανον ὅσον χρό-
νον)· ἔνια δὲ * μέρη τοῦ σώματος, καὶ ἐὰν σαπῇ, ὀστᾶ τε D
καὶ νεῦρα καὶ τὰ τοιαῦτα πάντα, ὅμως ὡς ἔπος εἰπεῖν

---

*) ἴσ. τόδε.
**) ἴσ. αὐτῇ τῇ.

crate, ex hac expofitione, etiamfi prorfus indocilis fit, plane atque omnino fimiliorem effe animum eodem femper modo fe habentis, magis quam non ita fe habentis. Quid vero corpus? Alteri. Specta etiam hoc, quum una fint animus et corpus, huic ut ferviat regique fe patiatur, naturam iniungere, illi vero, ut regat et dominetur; et fecundum haec quoque utrum tibi videtur fimile divini effe et utrum mortali? an non videtur tibi divinum ita natura effe comparatum ut regat et imperet, mortale autem ita ut regatur ac ferviat? Mihi vero. Utrius igitur animus eft fimilis? Dubium non eft, Socrate, quin animus quidem divini, corpus autem mortali. Confidera dum, Cebes, an ex omnibus adhuc disputatis hoc nobis confequatur: divini, immortalis, mente complectendi, fimplicis, disfolutionis expertis femperque uno et eodem modo fe habentis fimillimum effe animum, humano autem, mortali, mente non comprehendendo, multiformi, disfolubili nec umquam uno et eodem modo fe habenti fimillimum contra effe corpus. num quid aliud praeter hoc dicere posfumus, o care Cebes, negantes ita fe hoc habere? Non posfumus. Quid igitur? haec quum ita fe habeant, nonne in corpus quidem cadit, ut non ita multo poft disfolvatur, in animum vero ut omnino disfolutionis fit expers vel aliquid huic propinqui? Quidni cadat? Iam animadvertis, inquit, quum mortuus fit homo, adfpectabilem eius partem, corpus, eamque in confpectu iacentem, quod cadaver vocamus, in quod cadat ut disfolvatur et dilabatur flatuque difpergatur, non ftatim horum aliquid pati, fed fatis diu permanere, et quidem, fi quis venufto etiam corpore mortuus fit et in ipfo aetatis flore, ita maxime id ufu venire (nam collapfum corpus et conditum, quemadmodum illi in Aegypto conditi, ad totum paene permanet immenfum tempus); nonnullas autem corporis partes, offa et nervos omniaque id genus, etiamfi illud putrefactum fit, tamen propemodum

ἀθάνατά ἐστιν· ἢ οὔ; Ναί. Ἡ δὲ ψυχὴ ἄρα, τὸ ἀειδές,
τὸ εἰς τοιοῦτον τόπον ἕτερον οἰχόμενον, γενναῖον καὶ κα-
θαρὸν καὶ ἀειδῆ, εἰς Ἅιδου ὡς ἀληθῶς, παρὰ τὸν ἀγα-
θὸν καὶ φρόνιμον θεόν, οἷ, ἂν θεὸς ἐθέλῃ, αὐτίκα καὶ τῇ
ἐμῇ ψυχῇ ἰτέον, αὕτη δὲ δὴ ἡμῖν ἡ τοιαύτη καὶ οὕτω πε-
φυκυῖα ἀπαλλαττομένη τοῦ σώματος εὐθὺς διαπεφύσηται
καὶ ἀπόλωλεν, ὥς φασιν οἱ πολλοὶ ἄνθρωποι; πολλοῦ γε
δεῖ, * ὦ φίλε Κέβης τε καὶ Σιμμία, ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον ὧδε E
ἔχει· ἐὰν μὲν καθαρὰ ἀπαλλάττηται, μηδὲν τοῦ σώματος
ξυνεφέλκουσα, ἅτε οὐδὲν κοινωνοῦσα αὐτῷ ἐν τῷ βίῳ ἑκοῦ-
σα εἶναι, ἀλλὰ φεύγουσα αὐτὸ καὶ ξυνηθροισμένη αὐτὴ εἰς
αὐτήν, ἅτε μελετῶσα ἀεὶ τοῦτο· τοῦτο δὲ οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν
ἢ ὀρθῶς φιλοσοφοῦσα καὶ τῷ ὄντι τεθνάναι μελε*τῶσα 81
ῥᾳδίως· ἢ οὐ τοῦτ' ἂν εἴη μελέτη θανάτου; Παντάπασί
γε. Οὐκοῦν οὕτω μὲν ἔχουσα εἰς τὸ ὅμοιον αὐτῇ τὸ ἀει-
δὲς ἀπέρχεται, τὸ θεῖόν τε καὶ ἀθάνατον καὶ φρόνιμον, οἷ
ἀπικομένῃ ὑπάρχει αὐτῇ εὐδαίμονι εἶναι, πλάνης καὶ ἀνοί-
ας καὶ φόβων καὶ ἀγρίων ἐρώτων καὶ τῶν ἄλλων κακῶν
τῶν ἀνθρωπείων ἀπηλλαγμένῃ, ὥσπερ δὲ λέγεται κατὰ
τῶν μεμυημένων, ὡς ἀληθῶς τὸν λοιπὸν χρόνον μετὰ
θεῶν διάγουσα; οὕτω φῶμεν, ὦ Κέβης, ἢ ἄλλως; Οὕτω
νὴ Δί', ἔφη ὁ Κέβης. Ἐὰν δέ γε, * οἶμαι, μεμιασμένη B
καὶ ἀκάθαρτος τοῦ σώματος ἀπαλλάττηται, ἅτε τῷ σώματι
ἀεὶ ξυνοῦσα καὶ τοῦτο θεραπεύουσα καὶ ἐρῶσα καὶ γεγοη-
τευμένη ὑπ' αὐτοῦ ὑπό τε τῶν ἐπιθυμιῶν καὶ ἡδονῶν,
ὥστε μηδὲν ἄλλο δοκεῖν εἶναι ἀληθὲς ἀλλ' ἢ τὸ σωματοει-
δές, οὗ τις ἂν ἅψαιτο καὶ ἴδοι καὶ φάγοι καὶ πίοι καὶ
πρὸς τὰ ἀφροδίσια χρήσαιτο, τὸ δὲ τοῖς ὄμμασι σκοτῶδες
καὶ ἀειδές, νοητὸν δὲ καὶ φιλοσοφίᾳ αἱρετόν, τοῦτο δὲ
εἰθισμένη μισεῖν τε καὶ τρέμειν καὶ φεύγειν, οὕτω δὴ
ἔχουσαν οἴει ψυχὴν * αὐτὴν καθ' αὑτὴν εἰλικρινῆ ἀπαλ- C
λάξεσθαι; Οὐδ' ὁπωστιοῦν, ἔφη. Ἀλλὰ διειλημμένην
γε οἶμαι ὑπὸ τοῦ σωματοειδοῦς, ὃ αὐτῇ ἡ ὁμιλία τε
καὶ ξυνουσία τοῦ σώματος διὰ τὸ ἀεὶ ξυνεῖναι καὶ διὰ
τὴν πολλὴν μελέτην ἐνεποίησε ξύμφυτον. Πάνυ γε. Ἐμ-
βριθὲς δέ γε, ὦ φίλε, τοῦτο οἴεσθαι χρὴ εἶναι καὶ βαρὺ

immortales esse; nonne? Ita. Animus vero qui aciem oculorum fugit, qui in locum similem fertur, eximium illum et purum et luce orbum, qui vere Orcus est, ad bonum et sapientem deum, quo, si deus voluerit, mox meo etiam animo proficiscendum est: hic igitur talis et ita comparatus ut egressus e corpore illico flatu dispergatur et intereat, quemadmodum dicit volgus? multum sane abest, o care Cebes et Simmia, sed potius ita habet; si purus excedit, nihil corporei secum ducens, quippe qui ultro nihil in vita cum corpore commune habuerit, sed fugerit istud et se ipsum collegerit, hoc videlicet semper meditans: hoc autem nihil aliud est nisi recte philosophans et revera facile mori meditans; anne haec sit meditatio mortis? Omnino vero. Nonne igitur ita comparatus ad simile ipsius, quod aciem fugit, abit, ad divinum et immortale et sapiens, quo si pervenit, contingit ipsi beato esse atque erratione, dementia, timoribus, insanis amoribus ceterisque malis humanis liberato: ut, quod dicitur de initiatis, revera reliquam vitam cum diis degat? itane dicamus, Cebes, an aliter? Ita mehercule, ait Cebes. Sin autem, opinor, contaminatus et impurus e corpore excedit, quippe qui corpore semper usus sit, hoc coluerit et amaverit ab eiusque cupiditatibus ac voluptatibus ita deceptus fuerit, ut nihil aliud ei videretur verum esse nisi corporeum, quod et tangi et cerni et edi et bibi et rebus venereis adhiberi potest, id vero quod oculis obscurum est nec in conspectum cadit, mente autem et philosophia comprehenditur, assueverit odisse, extimescere ac fugere: animum igitur, si ita comparatus est, num censes sincerum per se esse abiturum? Nullo vero modo, inquit. Sed constrictum arbitror corporeo, quod consuetudo et contagio corporis, quippe quo semper usus sit et cui magno opere studuerit, ipsi ingeneravit. Sane quidem. Pronum autem, o amice, hoc esse existimare oportet et

καὶ γεῶδες καὶ ὁρατόν· ὃ δὴ καὶ ἔχουσα ἡ τοιαύτη ψυχὴ βαρύνεταί τε καὶ ἕλκεται πάλιν εἰς τὸν ὁρατὸν τόπον, φόβῳ τοῦ ἀειδοῦς τε καὶ Ἅιδου, ὥσπερ λέγεται, περὶ τὰ μνή-*ματά τε καὶ τοὺς τάφους καλινδουμένη, περὶ ἃ δὴ καὶ D ὤφθη ἄττα ψυχῶν σκοτοειδῆ φάσματα *), οἷα παρέχονται αἱ τοιαῦται ψυχαὶ εἴδωλα, αἱ μὴ καθαρῶς ἀπολυθεῖσαι, ἀλλὰ τοῦ ὁρατοῦ μετέχουσαι, διὸ καὶ ὁρῶνται. Εἰκός γε, ὦ Σώκρατες. Εἰκὸς μέντοι, ὦ Κέβης, καὶ οὔτι γε τὰς τῶν ἀγαθῶν ταύτας εἶναι, ἀλλὰ τὰς τῶν φαύλων, αἳ περὶ τὰ τοιαῦτα ἀναγκάζονται πλανᾶσθαι δίκην τίνουσαι τῆς προτέρας τροφῆς, κακῆς οὔσης, καὶ μέχρι γε τούτου πλανῶνται, ἕως ἂν τῇ τοῦ ξυνεπα*κολουθοῦντος τοῦ σωματοειδοῦς E ἐπιθυμίᾳ πάλιν ἐνδεθῶσιν εἰς σῶμα. ἐνδοῦνται δέ, ὥσπερ εἰκός, εἰς τοιαῦτα ἤθη, ὁποῖ' ἄττ' ἂν καὶ μεμελετηκυῖαι τύχωσιν ἐν τῷ βίῳ. Τὰ ποῖα δὴ ταῦτα λέγεις, ὦ Σώκρατες; Οἷον τοὺς μὲν γαστριμαργίας τε καὶ ὕβρεις καὶ φιλοποσίας μεμελετηκότας καὶ μὴ διευλαβημένους εἰς τὰ τῶν ὄνων γένη καὶ τῶν τοιούτων θηρίων εἰκὸς ἐνδύεσθαι· ἢ οὐκ * οἴει; 82 Πάνυ μὲν οὖν εἰκὸς λέγεις. Τοὺς δέ γε ἀδικίας τε καὶ τυραννίδας καὶ ἁρπαγὰς προτετιμηκότας εἰς τὰ τῶν λύκων τε καὶ ἱεράκων καὶ ἰκτίνων γένη· ἢ ποῖ ἂν ἄλλοσε φαῖμεν τὰς τοιαύτας ἰέναι; Ἀμέλει, ἔφη ὁ Κέβης, εἰς τὰ τοιαῦτα. Οὐκοῦν, ἦ δ' ὅς, δῆλα δὴ καὶ τἆλλα, οἷ ἂν ἑκάστη ἴοι κατὰ τὰς αὐτῶν ὁμοιότητας τῆς μελέτης; Δῆλον δή, ἔφη· πῶς δ' οὔ; Οὐκοῦν εὐδαιμονέστατοι, ἔφη, καὶ τούτων εἰσὶ καὶ εἰς βέλτιστον τόπον ἰόντες οἱ τὴν δημοτικήν τε καὶ πολιτικὴν ἀρετὴν * ἐπιτετηδευκότες, ἣν δὴ καλοῦσι σωφροσύ- B νην τε καὶ δικαιοσύνην, ἐξ ἔθους τε καὶ μελέτης γεγονυῖαν ἄνευ φιλοσοφίας τε καὶ νοῦ; Πῇ δὴ οὗτοι εὐδαιμονέστατοι; Ὅτι τούτους εἰκός ἐστιν εἰς τοιοῦτον πάλιν ἀφικνεῖσθαι πολιτικόν τε καὶ ἥμερον γένος, ἤ που μελιττῶν ἢ σφηκῶν ἢ μυρμήκων, ἢ καὶ εἰς ταὐτόν γε πάλιν τὸ ἀνθρώπινον γένος, καὶ γίγνεσθαι ἐξ αὐτῶν ἄνδρας μετρίους. Εἰκός. Εἰς δέ γε θεῶν γένος μὴ φιλοσοφήσαντι καὶ

*) ἄλλ. φαντάσματα.

grave et terrenum et adſpectabile, quo quidem huiusmodi animus infectus deprimitur et retrahitur in locum adſpectabilem, metu Orci, luce orbi, ut dicitur, circum tumulos et ſepulcra oberrans, circum quae ſcilicet viſae etiam ſunt aliquando umbratiles animorum imagines, qualia exhibent ſimulacra huiusmodi animi non pure ſoluti, ſed cum adſpectabili coniuncti, ex quo etiam conſpiciuntur. Conſentaneum id quidem eſt, Socrate. Conſentaneum vero, Cebes, etiam hoc eſt, nequaquam bonorum animos hos eſſe, ſed pravorum, qui circum talia loca cogantur vagari poenas perſolventes prioris vitae male actae, et tamdiu vagentur, dum corporei ad ipſos adhaereſcentis cupiditate rurſus illigentur corpore. illigantur autem, ut conſentaneum eſt, huiusmodi vitae inſtitutis, qualibus dediti etiam erant in vita. Qualia tandem dicis, Socrate? Veluti, qui ligurritioni, laſciviae et vinolentiae dediti fuerunt nec ſibi ab his caverunt, eos in aſinorum et huiusmodi beluarum genera conſentaneum eſt migrare; an cenſes? Sane quidem conſentaneum dicis. Qui vero iniurias, dominatus et rapinas potiſſimum coluerunt, hos in luporum, accipitrum et milvorum genera; an quonam alio dicamus huiusmodi animos migrare? Haud dubie, ait Cebes, in huiusmodi genera. Nonne, inquit, manifeſta etiam reliqua ſunt, quo quisque migraturus ſit ſecundum ſtudii ſui ſimilitudinem? Manifeſtum vero, inquit; quidni ſit? Nonne beatiſſimi, inquit, vel horum ſunt et in optimum locum migrant, qui populari ac civili virtuti ſtuduerunt, quam quidem dicunt temperantiam et iuſtitiam, e conſuetudine et exercitatione proficiſcentem illam quidem ſine philoſophia et ratione? Cur quaeſo hi beatiſſimi? Quia hos conſentaneum eſt in tale rurſus migrare civile ac manſuetum genus, vel apium vel veſparum vel formicarum, vel etiam in idem rurſus humanum genus, et naſci ex ipſis viros modeſtos. Conſentaneum vero. In deorum autem genus, niſi qui philoſophatus ſit et

παντελῶς καθαρῷ ἀπιόντι οὐ θέμις ἀφικνεῖσθαι * [ἄλλῳ ἢ τῷ φιλομαθεῖ].. ἀλλὰ τούτων ἕνεκα, ὦ ἑταῖρε Σιμμία τε καὶ Κέβης, οἱ ὀρθῶς φιλόσοφοι *) ἀπέχονται τῶν κατὰ τὸ σῶμα ἐπιθυμιῶν ἁπασῶν καὶ καρτεροῦσι καὶ οὐ παραδιδόασιν αὐταῖς αὐτούς, οὔτι οἰκοφθορίαν τε καὶ πενίαν φοβούμενοι, ὥσπερ οἱ πολλοὶ καὶ φιλοχρήματοι, οὐδὲ αὖ ἀτιμίαν τε καὶ ἀδοξίαν μοχθηρίας δεδιότες, ὥσπερ οἱ φίλαρχοί τε καὶ φιλότιμοι, ἔπειτα ἀπέχονται αὐτῶν. Οὐ γὰρ ἂν πρέποι, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ὁ Κέβης. Οὐ μέντοι μὰ Δί', ἦ δ' ὅς. τοιγάρτοι τούτοις μὲν ἅπασιν, ἔφη, ὦ Κέβης, ἐκεῖνοι, οἷς τι μέλει τῆς αὐτῶν ψυχῆς, ἀλλὰ μὴ σώματα πλάττοντες **) ζῶσι, χαίρειν εἰπόντες οὐ κατὰ ταὐτὰ πορεύονται αὐτοῖς, ὡς οὐκ εἰδόσιν ὅπῃ ἔρχονται, αὐτοὶ δὲ ἡγούμενοι, οὐ δεῖν ἐναντία τῇ φιλοσοφίᾳ πράττειν καὶ τῇ ἐκείνης λύσει τε καὶ καθαρμῷ, ταύτῃ τρέπονται, ἐκείνῃ ἑπόμενοι ᾗ ἐκείνη ὑφηγεῖται. Πῶς, ὦ Σώκρατες; Ἐγὼ ἐρῶ, ἔφη. γιγνώσκουσι γάρ, ἦ δ' ὅς, οἱ φιλομαθεῖς ὅτι παραλαβοῦσα αὐτῶν τὴν ψυχὴν ἡ φιλοσοφία ἀτεχνῶς διαδεδεμένην ἐν τῷ σώματι καὶ προσκεκολλημένην, ἀναγκαζομένην δὲ ὥσπερ δι' εἱργμοῦ διὰ τούτου σκοπεῖσθαι τὰ ὄντα, ἀλλὰ μὴ αὐτὴν δι' αὐτῆς, καὶ ἐν πάσῃ ἀμαθίᾳ καλινδουμένην, καὶ τοῦ εἱργμοῦ τὴν δεινότητα κατιδοῦσα ὅτι δι' ἐπιθυμίας ἐστίν, ὡς ἂν μάλιστα αὐτὸς ὁ δεδεμένος ξυλλήπτωρ εἴη τῷ δεδέσθαι· ὅπερ οὖν λέγω, γιγνώσκουσιν οἱ φιλομαθεῖς ὅτι οὕτω παραλαβοῦσα ἡ φιλοσοφία ἔχουσαν αὐτῶν τὴν ψυχὴν ἠρέμα παραμυθεῖται καὶ λύειν ἐπιχειρεῖ, ἐνδεικνυμένη ὅτι ἀπάτης μὲν μεστὴ ἡ διὰ τῶν ὀμμάτων σκέψις, ἀπάτης δὲ ἡ διὰ τῶν ὤτων καὶ τῶν ἄλλων αἰσθήσεων, πείθουσα δὲ ἐκ τούτων μὲν ἀναχωρεῖν, ὅσον μὴ ἀνάγκη αὐτοῖς χρῆσθαι, αὐτὴν δὲ εἰς αὐτὴν ξυλλέγεσθαι καὶ ἀθροίζεσθαι παρακελευομένη, πιστεύειν δὲ μηδενὶ ἄλλῳ ἀλλ' ἢ αὐτὴν αὐτῇ, ὅ τι ἂν νοήσῃ αὐτὴ καθ' αὑτὴν αὐτὸ καθ' αὑτὸ τῶν ὄντων, ὅ τι δ' ἂν δι' ἄλλων σκοπῇ ἐν ἄλλοις ὂν ἄλλο, μηδὲν ἡγεῖσθαι ἀληθές, εἶναι δὲ τὸ μὲν τοιοῦτον αἰσθητόν τε καὶ

C D E 83 B

---

*) ἄλλ. φιλοσοφοῦντες.
**) Ἴσ. σώματι πράττοντες.

plane purus abierit, nemini fas est pervenire. hanc igitur ob causam, o amice Simmia et Cebes, qui vere philosophi sunt, abstinent omnibus corporis voluptatibus, sibi temperant nec illis sese dedunt, nequaquam rei familiaris iacturam et paupertatem timentes, sicut volgus et pecuniae cupidi, neque etiam ignobilitatem et famam inertiae pertimescentes, quemadmodum ii qui principatus et honoris sunt cupidi, sed illam ob causam se abstinent. Nec vero deceret, inquit, Socrate, Cebes. Minime vero mehercule, inquit. iccirco hos omnes, ait, Cebes, ii qui in suo ipsi animo curam aliquam ponunt nec cum corpore facientes vivunt, missos facientes non eadem cum istis via proficiscuntur quippe qua pergant nescientibus, sed existimantes, non esse contra philosophiam faciendum eiusque liberationem ac purgationem, huc se convertunt, illam sequentes quo illa praeit. Quomodo, Socrate? Ego dicam, inquit. cognoscunt enim, ait, qui sapientiam appetunt, philosophiam, quae ipsorum animum nanciscatur revera constrictum corpore atque agglutinatum, ita ut cogatur tamquam per carcerem per hoc spectare quae sunt, non ipse per se, et in omni inscientia volutetur, animadvertentem quam vehementer carcer enitatur, ut ipse constrictus maxime sit adiutor constringendi: quod igitur dico, cognoscunt qui sapientiam appetunt, philosophiam, quae ipsorum animum ita affectum nanciscatur, leniter eum admonere ac liberare conari, commonstrantem fraudis plenam esse spectationem per oculos, fraudis plenam perceptionem per aures reliquosque sensus, persuadentem ipsi ut ab his se revocet, nisi si necesse sit iis uti, et adhortantem ut se ipsum colligat et in unum se cogat, nec ulli alii rei fidem habeat nisi sibi ipsi, pro vero habens id quod cogitaverit ipse per se et ita ut ipsum per se quidque sit, quicquid vero per alia cogitaverit idque in aliis aliter se habens, nihil horum verum putans, hoc quidem docentem sensibile esse atque

ὁρατόν, ὃ δὲ αὐτὴ ὁρᾷ, νοητόν τε καὶ ἀειδές· ταύτῃ οὖν
τῇ λύσει οὐκ οἰομένη δεῖν ἐναντιοῦσθαι ἡ τοῦ ὡς ἀληθῶς
φιλοσόφου ψυχὴ οὕτως ἀπέχεται τῶν ἡδονῶν τε καὶ ἐπιθυ-
μιῶν καὶ λυπῶν καὶ φόβων, καθ' ὅσον δύναται, λογιζομένη
ὅτι, ἐπειδάν τις σφόδρα ἡσθῇ ἢ φοβηθῇ ἢ λυπηθῇ ἢ ἐπι-
θυμήσῃ, οὐδὲν τοσοῦτον κακὸν ἔπαθεν ἀπ' αὐτῶν, ὅσον ἄν
τις οἰηθείη, οἷον ἢ νοσήσας ἤ τι ἀνα*λώσας διὰ τὰς ἐπιθυ- C
μίας, ἀλλ' ὃ πάντων μέγιστόν τε κακὸν καὶ ἔσχατόν ἐστι,
τοῦτο πάσχει καὶ οὐ λογίζεται αὐτό. Τί τοῦτο, ὦ Σώκρατες;
ἔφη ὁ Κέβης. Ὅτι ψυχὴ παντὸς ἀνθρώπου ἀναγκάζεται
ἅμα τε ἡσθῆναι ἢ λυπηθῆναι σφόδρα ἐπί τῳ καὶ ἡγεῖσθαι,
περὶ ὃ ἂν μάλιστα τοῦτο πάσχῃ, τοῦτο ἐναργέστατόν τε εἶ-
ναι καὶ ἀληθέστατον, οὐχ οὕτως ἔχον. ταῦτα δὲ μάλιστα τὰ
ὁρατά· ἢ οὔ; Πάνυ γε. Οὐκοῦν ἐν τούτῳ τῷ πάθει μά-
λιστα κα*ταδεῖται ψυχὴ ὑπὸ σώματος; Πῶς δή; Ὅτι ἑκάστη D
ἡδονὴ καὶ λύπη ὥσπερ ἧλον ἔχουσα προσηλοῖ αὐτὴν πρὸς
τὸ σῶμα καὶ προσπερονᾷ καὶ ποιεῖ σωματοειδῆ, δοξάζουσαν
ταῦτα ἀληθῆ εἶναι, ἅπερ ἂν καὶ τὸ σῶμα φῇ. ἐκ γὰρ τοῦ
ὁμοδοξεῖν τῷ σώματι καὶ τοῖς αὐτοῖς χαίρειν ἀναγκάζεται,
οἶμαι, ὁμότροπός τε καὶ ὁμότροφος γίγνεσθαι καὶ οἵα μη-
δέποτε καθαρῶς εἰς Ἅιδου ἀφικέσθαι, ἀλλ' ἀεὶ τοῦ σώμα-
τος ἀναπλέα ἐξιέναι, ὥστε ταχὺ πάλιν πίπτειν εἰς ἄλλο
σῶμα καὶ ὥσπερ σπειρομένη ἐμφύεσθαι, καὶ ἐκ τού*των E
ἄμοιρος εἶναι τῆς τοῦ θείου τε καὶ καθαροῦ καὶ μο-
νοειδοῦς ξυνουσίας. Ἀληθέστατα, ἔφη, λέγεις, ὁ Κέβης,
ὦ Σώκρατες. Τούτων τοίνυν ἕνεκα, ὦ Κέβης, οἱ δι-
καίως φιλομαθεῖς κόσμιοί τ' εἰσὶ καὶ ἀνδρεῖοι, οὐχ ὧν
οἱ πολλοὶ ἕνεκά φασιν· ἢ σὺ οἴει; * Οὐ δῆτα ἔγωγε. 84
Οὐ γὰρ ἀλλ' οὕτω λογίσαιτ' ἂν ψυχὴ ἀνδρὸς φιλοσόφου,
καὶ οὐκ ἂν οἰηθείη τὴν μὲν φιλοσοφίαν χρῆναι ἑαυ-
τὴν λύειν, λυούσης δὲ ἐκείνης αὐτὴν παραδιδόναι ταῖς
ἡδοναῖς καὶ λύπαις ἑαυτὴν πάλιν αὖ ἐγκαταδεῖν καὶ
ἀνήνυτον ἔργον πράττειν, Πηνελόπης τινὰ ἐναντίως
ἱστὸν μεταχειριζομένην· ἀλλὰ γαλήνην τούτων παρα-

adſpectabile, id vero quod ipſe videat, mente comprehendi nec in conſpectum cadere: huic igitur liberationi quia exiſtimat non eſſe repugnandum veri philoſophi animus, abstinet voluptatibus, cupiditatibus, doloribus ac timoribus, quantum poteſt, ſecum reputans, ſi quis vehementer gaudeat vel timeat vel doleat vel concupiſcat, non tantum ab iis malum, quantum exiſtimaverit quispiam, ipſi accidere, ſi exempli cauſa aegrotet vel ſumtum aliquem faciat propter cupiditates, ſed, quod omnium maximum ſit malum atque extremum, hoc ipſi accidere non id reputanti. Quodnam eſt iſtud, Socrate? ait Cebes. Quod animus cuiusvis hominis cogitur ſimul gaudere et dolere vehementer re quapiam et exiſtimare, in quo maxime id patiatur, hoc evidentiſſimum eſſe atque veriſſimum, ut non ſit. hae autem maxime ſunt res adſpectabiles; nonne? Sane quidem. Non igitur in hac affectione maxime conſtringitur animus corpore? Quo tandem modo? Quia quaeque voluptas ac dolor clavo quaſi eum affigit corpori et annectit et corporeum efficit, ita ut vera eſſe iudicet, quaecumque corpus quoque exiſtimet. eo enim quod idem ſentit atque corpus iisdemque rebus gaudet, ſit, opinor, ut eundem cogatur morem vitaeque inſtitutum ſequi, nec umquam ad inferos poſſit purus pervenire, ſed corpore ſemper inquinatus excedat, ita ut mox rurſus cadat in aliud corpus et quaſi ſatione ingeneretur iccircoque expers ſit cum divino et puro et ſimplice conſuetudinis. Veriſſima, inquit, dicis, Cebes, Socrate. Hanc igitur ob cauſam, Cebes, ii qui ſapientiam recte appetunt temperantes ſunt atque fortes, non ob eam quam volgus profert; an tu exiſtimas? Minime vero equidem. Immo vero ita ſentiet animus viri philoſophi, nec arbitrabitur philoſophiam quidem oportere ipſum liberare, ipſum autem, dum illa liberet, voluptatibus ac doloribus ſeſe tradere rurſus conſtringendum opusque irritum facere, quaſi Penelopes telam contrario modo texentem; ſed ita cenſet ſibi

σκευάζουσα, ἑπομένη τῷ λογισμῷ καὶ ἀεὶ ἐν τούτῳ οὖσα, τὸ
ἀληθὲς καὶ τὸ θεῖον καὶ τὸ ἀδόξαστον θεωμένη καὶ ὑπ' ἐκεί-
νου τρεφομένη, * ζῆν τε οὕτως οἴεται δεῖν, ἕως ἂν ζῇ, καὶ B
ἐπειδὰν τελευτήσῃ, εἰς τὸ ξυγγενὲς καὶ εἰς τὸ τοιοῦτον ἀφικο-
μένη ἀπηλλάχθαι τῶν ἀνθρωπίνων κακῶν. ἐκ δὲ τῆς τοιαύτης
τροφῆς οὐδὲν δεινὸν μὴ φοβηθῇ, ταῦτά γ' ἐπιτηδεύσασα, ὦ
Σιμμία τε καὶ Κέβης, ὅπως μὴ διασπασθεῖσα ἐν τῇ ἀπαλλαγῇ
τοῦ σώματος ὑπὸ τῶν ἀνέμων διαφυσηθεῖσα καὶ διαπτομένη
οἴχηται καὶ οὐδὲν ἔτι οὐδαμοῦ ᾖ.

Σιγὴ οὖν ἐγένετο ταῦτα εἰπόντος τοῦ * Σωκράτους C
ἐπὶ πολὺν χρόνον, καὶ αὐτός τε πρὸς τῷ εἰρημένῳ λόγῳ
ἦν ὁ Σωκράτης, ὡς ἰδεῖν ἐφαίνετο, καὶ ἡμῶν οἱ πλεῖ-
στοι· Κέβης δὲ καὶ Σιμμίας σμικρὸν πρὸς ἀλλήλω διελε-
γέσθην. καὶ ὁ Σωκράτης ἰδὼν αὐτὼ ἤρετο Τί, ἔφη, ὑμῖν
τὰ λεχθέντα; μῶν μὴ δοκεῖ ἐνδεῶς λελέχθαι; πολλὰς γὰρ
δὴ ἔτι ἔχει ὑποψίας καὶ ἀντιλαβάς, εἴ γε δή τις αὐτὰ μέλ-
λει ἱκανῶς διεξιέναι. εἰ μὲν οὖν τι ἄλλο σκοπεῖσθον, οὐδὲν
λέγω· εἰ δὲ *) περὶ τούτων ἀπορεῖτον, μηδὲν ἀποκνήσητε
καὶ αὐτοὶ εἰπεῖν καὶ * διεξελθεῖν, εἴ πῃ ὑμῖν φαίνεται D
βέλτιον **) λεχθῆναι, καὶ αὖ καὶ ἐμὲ ξυμπαραλαβεῖν, εἴ τι
μᾶλλον οἴεσθε μετ' ἐμοῦ εὐπορήσειν. Καὶ ὁ Σιμμίας ἔφη
Καὶ μήν, ὦ Σώκρατες, τἀληθῆ σοι ἐρῶ. πάλαι γὰρ ἡμῶν
ἑκάτερος ἀπορῶν τὸν ἕτερον προωθεῖ καὶ κελεύει ἐρέ-
σθαι διὰ τὸ ἐπιθυμεῖν μὲν ἀκοῦσαι, ὀκνεῖν δὲ ὄχλον
παρέχειν, μή σοι ἀηδὲς ᾖ διὰ τὴν παροῦσαν ξυμφοράν.
Καὶ ὃς ἀκούσας ἐγέλασέ τε ἠρέμα καί φησι Βαβαί, ὦ
Σιμμία! ἦ που χαλεπῶς ἂν τοὺς ἄλλους * πείσαιμι ἀν- E
θρώπους ὡς οὐ ξυμφορὰν ἡγοῦμαι τὴν παροῦσαν τύ-
χην, ὅτε γε μηδ' ὑμᾶς δύναμαι πείθειν, ἀλλὰ φοβεῖ-
σθε μὴ δυςκολώτερόν τι νῦν διάκειμαι ἢ ἐν τῷ πρόσθεν
βίῳ. καί, ὡς ἔοικε, τῶν κύκνων δοκῶ φαυλότερος ὑμῖν
εἶναι τὴν μαντικήν, οἵ, ἐπειδὰν αἴσθωνται ὅτι δεῖ αὐ-
τοὺς ἀποθανεῖν, ᾄδοντες καὶ ἐν τῷ πρόσθεν χρόνῳ,

*) ἄλλ. εἰ δ' ἔτι. ἴσ. εἰ δέ τι.
**) ἴσ. βέλτιον ἂν λ.

vivendum esse, quoad vivat, ut harum sibi rerum quietem et tranquillitatem comparet, rationem sequatur semperque studeat verum et divinum et supra opinationem positum spectare eoque ali, quum vero mortuus fuerit, ad cognatum et simile profectus liberetur humanis malis. in hoc vero vitae instituto haud sane periculum est, ne, postquam haec quidem tractavit, Simmia et Cebes, extimescat, ne distractus in excessu corporis a ventis dispersus et difflatus evanescat, nec quicquam amplius usquam sit.

Silentium fuit, quum haec dixisset Socrates, satis diu, et tum ipse de iis quae disputata erant secum meditatus est Socrates, ut adspectus indicabat, tum nostrum plurimi; Cebes vero et Simmias paullulum inter se colloquuti sunt. quod Socrates quum animadvertisset, quaesivit ex iis Quid, inquit, vobis videtur de iis quae disseruimus? numquid vobis non satisfaciunt? multas videlicet adhuc habent dubitationes ac reprehensionis ansas, si quis satis ea velit persequi.. quodsi aliud quid quaeritis, nihil dico, sin de illis addubitatis, ne cunctemini et ipsi dicere atque exponere, si qua vobis videntur melius posse explicari, et me quoque in quaestionis societatem assumere, si magis arbitramini mecum vobis successurum esse. Tum Simmias At, inquit, Socrate, vera tibi dicam. etenim iam dudum uterque nostrum addubitans alterum urget et instigat ut roget, quoniam cupimus quidem audire, dubitamus vero molestiam tibi exhibere, incommodum tibi fore existimantes propter praesentem calamitatem. Atque ille his auditis risit leniter et Papae, inquit, Simmia! aegre profecto ceteris potero hominibus persuadere, me non pro calamitate habere praesentem casum, quandoquidem neque vobis possum persuadere, sed veremini ne aliquanto difficilior sim, quam in vita praeterita. atque, ut patet, cycnis videor deterior vobis esse ad divinationem, qui, quum sentiunt sibi moriendum esse, canentes etiam praeterito

τότε δὴ πλεῖ*στα καὶ μάλιστα ᾄδουσι, γεγηθότες ὅτι μέλ- 85
λουσι παρὰ τὸν θεὸν ἀπιέναι οὗπέρ εἰσι θεράποντες. οἱ δὲ
ἄνθρωποι διὰ τὸ αὑτῶν δέος τοῦ θανάτου καὶ τῶν κύ-
κνων καταψεύδονται καὶ φασιν αὐτοὺς θρηνοῦντας τὸν
θάνατον ὑπὸ λύπης ἐξᾴδειν, καὶ οὐ λογίζονται ὅτι οὐδὲν
ὄρνεον ᾄδει, ὅταν πεινῇ ἢ ῥιγοῖ ἤ τινα ἄλλην λύπην λυ-
πῆται, οὐδὲ αὐτὴ ἥ τε ἀηδὼν καὶ ἡ χελιδὼν καὶ ὁ ἔποψ,
ἃ δή φασι διὰ λύπην θρηνοῦντα ᾄδειν· ἀλλ' οὔτε ταῦτά
μοι φαίνεται λυπούμενα ᾄδειν οὔτε οἱ κύκνοι, ἀλλ' ἅτε,
οἶμαι, * τοῦ Ἀπόλλωνος ὄντες μαντικοί τ' εἰσὶ καὶ προει- B
δότες τὰ ἐν Ἅιδου ἀγαθὰ ᾄδουσί τε καὶ τέρπον-
ται ἐκείνην τὴν ἡμέραν διαφερόντως ἢ ἐν τῷ ἔμπροσθεν
χρόνῳ. ἐγὼ δὲ καὶ αὐτὸς ἡγοῦμαι ὁμόδουλός τε εἶναι τῶν
κύκνων καὶ ἱερὸς τοῦ αὐτοῦ θεοῦ, καὶ οὐ χεῖρον ἐκείνων
τὴν μαντικὴν ἔχειν παρὰ τοῦ δεσπότου, οὐδὲ δυςθυμότερον
αὐτῶν τοῦ βίου ἀπαλλάττεσθαι. ἀλλὰ τούτου γε ἕνεκα
λέγειν τε χρὴ καὶ ἐρωτᾶν ὅ τι ἂν βούλησθε, ἕως ἂν οἱ
Ἀθηναίων ἐῶσιν ἄνδρες ἕνδεκα. Καλῶς, ἔφη, λέγεις, ὁ
Σιμμίας· καὶ ἐγώ τέ σοι ἐρῶ ὃ ἀ*πορῶ, καὶ αὖ ὅδε, ᾗ C
οὐκ ἀποδέχεται τὰ εἰρημένα. ἐμοὶ γὰρ δοκεῖ, ὦ Σώκρα-
τες, περὶ τῶν τοιούτων ἴσως ὥςπερ καὶ σοί, τὸ μὲν σαφὲς
εἰδέναι ἐν τῷ νῦν βίῳ ἢ ἀδύνατον εἶναι ἢ παγχάλεπόν
τι, τὸ μέντοι αὖ τὰ λεγόμενα περὶ αὐτῶν μὴ οὐχὶ παν-
τὶ τρόπῳ ἐλέγχειν καὶ μὴ προαφίστασθαι, πρὶν ἂν πανταχῇ
χῇ σκοπῶν ἀπείπῃ τις, πάνυ μαλθακοῦ εἶναι ἀνδρός·
δεῖν γὰρ περὶ αὐτὰ ἕν γέ τι τούτων διαπράξασθαι, ἢ
μαθεῖν ὅπῃ ἔχει, ἢ εὑρεῖν, ἤ, εἰ ταῦτα ἀδύνατον, τὸν
γοῦν βέλτιστον τῶν ἀνθρωπίνων λόγων λαβόντα καὶ δυς-
εξε*λεγκτότατον, ἐπὶ τούτου ὀχούμενον ὥςπερ ἐπὶ σχε- D
δίας, κινδυνεύοντα διαπλεῦσαι τὸν βίον, εἰ μή τις δύ-
ναιτο ἀσφαλέστερον καὶ ἀκινδυνότερον ἐπὶ βεβαιοτέρου
ὀχήματος, [ἢ] λόγου θείου τινός, διαπορευθῆναι. καὶ δὴ
καὶ νῦν ἔγωγε οὐκ ἐπαισχυνθήσομαι ἔρεσθαι, ἐπειδὴ καὶ
σὺ ταῦτα λέγεις, οὐδὲ ἐμαυτὸν αἰτιάσομαι ἐν ὑστέρῳ χρό-

tempore, tum plurimum et maxime canunt, in eo laetantes quod abeundum sibi est ad deum cuius sunt ministri. homines autem propter suum mortis metum etiam de cycnis mentiuntur eosque dicunt, mortem lugentes, prae maerore animam canendo efflare, nec reputant nullam avem canere, quando esuriat vel frigeat aliove dolore afficiatur, ne lusciniam quidem, hirundinem et upupam, quas quidem dicunt propter maerorem lugentes canere; at neque hae mihi videntur dolentes canere neque cycni; ac potius, quippe, opinor, Apollini dicati, fatidici sunt et praevidentes quae apud inferos bona sint canunt et delectantur illo die multo magis quam superiore tempore. ego vero ipse quoque mihi videor conservus esse cycnorum et sacer eidem deo, nec minus illis divinationem habere a domino, neque animo abiectiore e vita excedere. itaque, quod ad hoc quidem attinet, dicere debetis et interrogare, quodcumque volueritis, dum Atheniensium permittunt undecimviri. Praeclare, inquit, dicis, Simmias; atque tam ego tibi dicam de quo addubitem, quam hic, quatenus non probet dicta. mihi enim videtur, Socrate, de hoc genere fortasse idem quod tibi: ut certi aliquid sciamus in hac vita vel fieri non posse vel plane esse difficile; tamen ea quae super his dicantur, non omni modo examinare, non prius desistentem, quam omnibus ex partibus quaerens succumbat, admodum mollis esse viri; oportere videlicet in illis unum certe horum impetrare, ut vel discamus quomodo se habeant, vel inveniamus, vel, si id fieri nequeat, optimam saltem humanarum rationum sumentes et quae ad refellendum sit difficillima, in eaque vehentes tamquam in rate, periclitantes navigemus per vitam, nisi quis possit tutius magisque extra periculum in firmiore navigio, ratione aliqua divina, eam transmittere. atque etiam nunc equidem non verebor interrogare, quum tu quoque haec dicas, nec mihimet ipse hoc crimini dabo postero

νῳ, ὅτι νῦν οὐκ εἶπον ἃ ἐμοὶ δοκεῖ. ἐμοὶ γάρ, ὦ Σώκρατες, ἐπειδὴ καὶ πρὸς ἐμαυτὸν καὶ πρὸς τόνδε σκοπῶ τὰ εἰρημένα, οὐ πάνυ φαίνεται ἱκανῶς εἰρῆσθαι. Καὶ * ὁ E
Σωκράτης· Ἴσως γάρ, ἔφη, ὦ ἑταῖρε, ἀληθῆ σοι φαίνεται· ἀλλὰ λέγε ὅπῃ δὴ οὐχ ἱκανῶς. Ταύτῃ ἔμοιγε, ἦ δ᾽ ὅς, ᾗ δὴ καὶ περὶ ἁρμονίας ἄν τις καὶ λύρας τε καὶ χορδῶν τὸν αὐτὸν τοῦτον λόγον εἴποι, ὡς ἡ μὲν ἁρμονία ἀόρατόν τι καὶ ἀσώματον καὶ πάγκαλόν [τι] καὶ θεῖόν ἐστιν ἐν τῇ ἡρμοσμένῃ λύρᾳ, * αὐτὴ δ᾽ ἡ λύρα καὶ αἱ χορδαὶ σώμα- 86
τά τε καὶ σωματοειδῆ καὶ ξύνθετα καὶ γεώδη ἐστὶ καὶ τοῦ θνητοῦ ξυγγενῆ. ἐπειδὰν οὖν ἢ κατάξῃ τις τὴν λύραν ἢ διατέμῃ ἢ καὶ διαῤῥήξῃ τὰς χορδάς, εἴ τις διϊσχυρίζοιτο τῷ αὐτῷ λόγῳ ὥςπερ σύ, ὡς ἀνάγκη ἔτι εἶναι τὴν ἁρμονίαν ἐκείνην καὶ μὴ ἀπολωλέναι· οὐδεμία γὰρ μηχανὴ [ἂν] εἴη τὴν μὲν λύραν ἔτι εἶναι διεῤῥωγυιῶν τῶν χορδῶν καὶ τὰς χορδὰς θνητοειδεῖς οὔσας, τὴν δὲ ἁρμονίαν ἀπολωλέναι τὴν τοῦ θείου τε καὶ ἀθανάτου ὁμοφυῆ * τε B
καὶ ξυγγενῆ, προτέραν τοῦ θνητοῦ ἀπολομένην· ἀλλὰ φαίη, ὡς ἀνάγκη ἔτι που εἶναι αὐτὴν τὴν ἁρμονίαν, καὶ πρότερον τὰ ξύλα καὶ τὰς χορδὰς κατασαπήσεσθαι πρίν τι ἐκείνην παθεῖν· — καὶ γὰρ οὖν, ὦ Σώκρατες, οἶμαι ἔγωγε καὶ αὐτόν σε τοῦτο ἐντεθυμῆσθαι, ὅτι τοιοῦτόν τι μάλιστα ὑπολαμβάνομεν τὴν ψυχὴν εἶναι, ὥςπερ ἐντεταμένου τοῦ σώματος ἡμῶν καὶ ξυνεχομένου ὑπὸ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ καὶ ξηροῦ καὶ ὑγροῦ καὶ τοιούτων τινῶν, κρᾶσιν εἶναι καὶ ἁρμονίαν αὐτῶν τούτων * τὴν ψυχὴν C
ἡμῶν, ἐπειδὰν ταῦτα καλῶς καὶ μετρίως κραθῇ πρὸς ἄλληλα. εἰ οὖν τυγχάνει ἡ ψυχὴ οὖσα ἁρμονία τις, δῆλον ὅτι, ὅταν χαλασθῇ τὸ σῶμα ἡμῶν ἀμέτρως ἢ ἐπιταθῇ ὑπὸ νόσων καὶ ἄλλων κακῶν, τὴν μὲν ψυχὴν ἀνάγκη εὐθὺς ὑπάρχει ἀπολωλέναι, καίπερ οὖσαν θειοτάτην, ὥςπερ καὶ αἱ ἄλλαι ἁρμονίαι αἵ τ᾽ ἐν τοῖς φθόγγοις καὶ αἱ ἐν τοῖς τῶν δημιουργῶν ἔργοις πᾶσι, τὰ δὲ λείψανα τοῦ σώματος ἑκάστου πολὺν χρόνον παραμένειν, ἕως ἂν ἢ κατακαυθῇ ἢ κατασα*πῇ. ὅρα οὖν πρὸς τοῦτον D
τὸν λόγον τί φήσομεν, ἐάν τις ἀξιοῖ κρᾶσιν οὖσαν τὴν

tempore, quod nunc non dixerim quae mihi videantur. mihi enim, Socrate, quando et per me et cum hoc perpendo quae dicta sunt, haud sane videntur satisfacere. Tum Socrates Forsitan, inquit, o amice, verum sit id quod tibi videtur; at dic qua tandem ratione illa non satisfaciant. Hactenus, ait ille, quód etiam de harmonia, lyra et chordis idem quispiam possit dicere, harmoniam quidem esse aliquid adspectum fugiens, incorporale, oppido pulchrum et divinum in lyrá concinente, ipsam vero lyram et chordas corpora esse resque corpori similes, compositas, terrènas et mortali cognatas. quocirca quum lyram quis vel fregerit vel disciderit vel etiam ruperit chordas, si quis contendat eadem qua tu ratione necesse esse harmoníam illam adhuc exstare nec perisse: fieri non posse dicens, ut lyra quidem adhuc exstet ruptis chordis, ipsaeque chordae, mortali illae quidem similes, harmonia autem perierit divino et immortali cognata similisque, et quidem prius quam mortale illud, sed necesse èsse uspiam exstare adhuc ipsam harmoniam, et fore ut prius ligna chordaeque putrescant, quam illi quicquam accidat; — etenim arbitror equidem, Socrate, te ipsum hoc mente informasse tale quid potissimum nos iudicare animum esse: quum scilicet intentum quasi sit corpus nostrum et contineatur calido ac frigido, sicco et humido et talibus quibusdam, temperationem esse et harmoniam horum ipsorum animum nostrum, quando haec bene et modice inter se sint temperata. quodsi animus est harmonia aliqua, dubium non ést quin, quum remittitur corpus nostrum immodice aut intenditur a morbis aliisque malis, animus quidem necessario statim intereat, licet divinissimus sit, quemadmodum ceterae quoque harmoniae, tum in sonis tum in quibuslibet opificum operibus, reliquiae vero corporis cuiusque diu permâneant, donec vel comburantur vel putrescant. iam contra hanc rationem vide quid dicturi simus, si quis contendat temperationem esse ani-

ψυχὴν τῶν ἐν τῷ σώματι ἐν τῷ καλουμένῳ θανάτῳ πρώτην ἀπόλλυσθαι.

Διαβλέψας οὖν ὁ Σωκράτης, ὥσπερ τὰ πολλὰ εἰώθει, καὶ μειδιάσας Δίκαια μέντοι, ἔφη, λέγει ὁ Σιμμίας. εἰ οὖν τις ὑμῶν εὐπορώτερος ἐμοῦ, τί οὐκ ἀπεκρίνατο; καὶ γὰρ οὐ φαύλως ἔοικεν ἁπτομένῳ τοῦ λόγου. δοκεῖ μέντοι μοι χρῆναι πρὸ τῆς ἀποκρίσεως ἔτι πρότερον Κέβητος ἀκοῦσαι, τί αὖ ὅ*δε ἐγκαλεῖ τῷ λόγῳ, ἵνα χρόνου E ἐγγενομένου βουλευσώμεθα τί ἐροῦμεν, ἔπειτα ἀκούσαντας ἢ ξυγχωρεῖν αὐτοῖς, ἐάν τι δοκῶσι προσάδειν, ἐὰν δὲ μή, οὕτως ἤδη ὑπερδικεῖν τοῦ λόγου. ἀλλ' ἄγε, ἦ δ' ὅς, ὦ Κέβης, λέγε τί ἦν ὃ σὲ αὖ θρᾶττον ἀπιστίαν παρέχει. Λέγω δή, ἦ δ' ὃς ὁ Κέβης. ἐμοὶ γὰρ φαίνεται ἔτι ἐν τῷ αὐτῷ ὁ λόγος εἶναι καί, ὅπερ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἐλέγομεν, ταὐτὸν ἔγκλημα ἔχειν. * ὅτι μὲν γὰρ ἦν ἡμῶν ἡ ψυχὴ καὶ 87 πρὶν εἰς τόδε τὸ εἶδος ἐλθεῖν, οὐκ ἀνατίθεμαι μὴ οὐχὶ πάνυ χαριέντως καί, εἰ μὴ ἐπαχθές ἐστιν εἰπεῖν, πάνυ ἱκανῶς ἀποδεδεῖχθαι· ὡς δὲ καὶ ἀποθανόντων ἡμῶν ἔτι που ἔστιν, οὔ μοι δοκεῖ τῇδε. ὡς μὲν οὐκ ἰσχυρότερον καὶ πολυχρονιώτερον ψυχὴ σώματος, οὐ ξυγχωρῶ τῇ Σιμμίου ἀντιλήψει· δοκεῖ γάρ μοι πᾶσι τούτοις πάνυ πολὺ διαφέρειν. τί οὖν, ἂν φαίη ὁ λόγος, ἔτι ἀπιστεῖς, ἐπειδή γε ὁρᾷς ἀποθανόντος τοῦ ἀνθρώπου τό γε ἀσθενέστερον ἔτι ὄν; τὸ δὲ πολυ*χρονιώτερον οὐ δοκεῖ σοι ἀναγκαῖον εἶναι B ἔτι σώζεσθαι ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ; πρὸς δὴ τοῦτο τόδε ἐπίσκεψαι εἴ τι λέγω· εἰκόνος γάρ τινος, ὡς ἔοικε, κἀγὼ ὥσπερ Σιμμίας δέομαι. ἐμοὶ γὰρ δοκεῖ ὁμοίως λέγεσθαι ταῦτα, ὥσπερ ἄν τις περὶ ἀνθρώπου ὑφάντου πρεσβύτου ἀποθανόντος λέγοι τοῦτον τὸν λόγον, ὅτι οὐκ ἀπόλωλεν ὁ ἄνθρωπος, ἀλλ' ἔστι που ἴσως, τεκμήριον δὲ παρέχοιτο θοιμάτιον ὃ ἠμπείχετο αὐτὸς ὑφηνάμενος, ὅτι ἔστι σῶν καὶ οὐκ ἀπόλωλε, καὶ εἴ τις ἀπιστοίη αὐτῷ,

mum eorum quae in corpore insint, ideoque in morte quae dicitur primum interire.

Tum Socrates acrius, ut plerumque solebat, aciem intendens et subridens Vera sane, inquit, dicit Simmias. quodsi quis vestrum facilius quam ego id expedire potest, cur non respondet? neque enim male videtur impugnasse orationem. videtur tamen mihi necesse esse, antequam respondeamus, audire quid sit quod Cebes reprehendat in oratione, ut tempus et spatium habeamus ad deliberandum, quid nobis dicendum sit, et deeinde, quum hos audiverimus, vel assentiamur ipsis, si qua videantur cum nobis concinere, sin minus, tum demum defendamus orationem nostram. agedum, inquit, Cebes, dic, quinam te rursus scrupulus pungat et addubitare cogat. Dicam vero, ait Cebes. mihi enim videtur in eodem adhuc stare oratio et eandem quam supra vituperationem subire. de hoc scilicet quod posuimus, animum nostrum ante fuisse quam hanc intraret speciem, sententiam non muto, admodum scite illud et, nisi arrogantiae est id dicere, ita demonstratum esse ut plane satisfaciat; hoc autem, etiam nobis mortuis adhuc uspiam esse animum, non similiter mihi videtur probatum esse. animum non esse validiorem et diuturniorem corpore, hoc quidem non concedo Simmiae id obiicienti; videtur enim mihi in his omnibus satis multum differre. quid igitur, ratio dixerit, adhuc dubitas, quum videas scilicet, mortuo homine imbecillius adhuc esse? diuturnius vero non videtur tibi necessario adhuc salvum esse hoc tempore? huic quod oppono, vide num id alicuius sit momenti. videtur enim mihi (nam similitudine aliqua, ut patet, mihi quoque, sicut Simmiae, utendum est) hoc similiter dici, ac si quis de sene textore mortuo hoc ipsum dicat: non perisse hominem, sed esse uspiam sine dubio, testimonii autem loco proferat pallium quo amictus fuerit ab ipso texto, quod salvum sit nec interierit, et si quis fidem non ha-

ἀνερωτῴη πότερον πο*λυχρονιώτερόν ἐστι, τὸ γένος ἀνθρώ- C
που ἢ ἱματίου ἐν χρείᾳ τε ὄντος καὶ φορουμένου, ἀποκρι-
ναμένου δέ τινος ὅτι πολὺ τὸ τοῦ ἀνθρώπου, οἴοιτο ἀποδε-
δεῖχθαι, ὅτι παντὸς ἄρα μᾶλλον ὅ γε ἄνθρωπος σῶς ἐστιν,
ἐπειδὴ τό γε ὀλιγοχρονιώτερον οὐκ ἀπόλωλε. τὸ δ' οἶμαι, ὦ
Σιμμία, οὐχ οὕτως ἔχει· σκόπει γὰρ καὶ σὺ ἃ λέγω· πᾶς
γὰρ ἂν ὑπολάβοι ὅτι εὔηθες λέγει ὁ τοῦτο λέγων. ὁ γὰρ
ὑφάντης οὗτος πολλὰ κατατρίψας τοιαῦτα ἱμάτια καὶ ὑφη-
νάμενος ἐκείνων μὲν ὕστερος ἀπόλωλε πολλῶν ὄντων, τοῦ
δὲ * τελευταίου, οἶμαι, πρότερος· καὶ οὐδέν τι μᾶλλον τού- D
του ἕνεκα ἄνθρωπός ἐστιν ἱματίου φαυλότερον οὐδ' ἀσθενέ-
στερον. τὴν αὐτὴν δὲ ταύτην, οἶμαι, εἰκόνα δέξαιτ' ἂν καὶ
ψυχὴ πρὸς σῶμα, καί τις λέγων αὐτὰ *) ταῦτα περὶ αὐτῶν
μέτρι' ἂν μοι φαίνοιτο λέγειν, ὡς ἡ μὲν ψυχὴ πολυχρόνιόν
ἐστι, τὸ δὲ σῶμα ἀσθενέστερον καὶ ὀλιγοχρονιώτερον. ἀλλὰ
γὰρ ἂν φαίη ἑκάστην τῶν ψυχῶν πολλὰ σώματα κατατρί-
βειν, ἄλλως τε καὶ εἰ πολλὰ ἔτη βιῴη· εἰ γὰρ ῥέοι τὸ σῶμα
καὶ ἀπολλύοιτο ἔτι ζῶντος τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλ' ἡ ψυχὴ ἀεὶ
τὸ κα*τατριβόμενον ἀνυφαίνοι, ἀναγκαῖον μέντ' ἂν εἴη **), E
ὁπότε ἀπολλύοιτο ἡ ψυχή, τὸ τελευταῖον ὕφασμα τυχεῖν αὐ-
τὴν ἔχουσαν καὶ τούτου μόνου προτέραν ἀπόλλυσθαι· ἀπολο-
μένης δὲ τῆς ψυχῆς τότ' ἤδη τὴν φύσιν τῆς ἀσθενείας ἐπιδει-
κνύοι τὸ σῶμα καὶ ταχὺ σαπὲν διοίχοιτο. ὥστε τούτῳ τῷ λόγῳ
οὔπω ἄξιον πιστεύσαντα θαῤῥεῖν ὡς, ἐπειδὰν ἀποθάνωμεν, ἔτι
που ἡμῶν ἡ ψυχὴ ἔστιν. * εἰ γάρ τις καὶ πλέον ἔτι τῷ λέγοντι 88
ἢ ἃ σὺ λέγεις ξυγχωρήσειε, δοὺς αὐτῷ μὴ μόνον ἐν τῷ πρὶν
καὶ γενέσθαι ἡμᾶς χρόνῳ εἶναι ἡμῶν τὴν ψυχήν, ἀλλὰ μη-
δὲν κωλύειν καί, ἐπειδὰν ἀποθάνωμεν, ἐνίων ἔτι εἶναι καὶ
ἔσεσθαι καὶ πολλάκις γενήσεσθαι καὶ ἀποθανεῖσθαι αὖθις·
οὕτω γὰρ αὐτὸ φύσει ἰσχυρὸν εἶναι, ὥστε πολλάκις γιγνομέ-
νην [ψυχὴν] ἀντέχειν· δοὺς δὲ ταῦτα μηκέτι ἐκεῖνο ξυγ-
χωροίη, μὴ οὐ πονεῖν αὐτὴν ἐν ταῖς πολλαῖς γενέσεσι καὶ
τελευτῶσάν γε ἔν τινι τῶν θανάτων παντάπασιν ἀπόλλυ-
σθαι· τοῦτον δὲ τὸν θάνατον καὶ ταύτην τὴν * διάλυσιν B

*) ἴσ. ταὐτά.
**) ἴσ. μέντοι εἴη.

beat ipsi, interroget, utrum sit diuturnius, genus hominum an pallii, quod quidem in usu sit et geratur; et si quis respondeat multo magis hominis naturam, demonstratum esse censeat, omni modo hominem esse salvum, quum id quod citius pereat non interierit. hoc vero, Simmia, non ita se habet; nam perpende etiam tu quae dico; quivis enim iudicabit inepte dicere qui hoc dicat. etenim textor ille, qui multa trivit eiusmodi pallia atque texuit, his quidem multis serius perit, sed postremo, puto, prius; nihilo tamen magis inde sequitur hominem esse pallio deteriorem et imbecilliorem. eadem vero, opinor, similitudine uti licebit de animo cum corpore collato, et qui eadem illa de his dicat, consentanea mihi videatur dicere, animum videlicet diuturniorem, corpus autem imbecillius esse citiusque perire. unumquemque autem animum dicat ille multa corpora terere, praesertim si multos annos vivat; nam si diffluat corpus atque intereat vivo adhuc homine, animus vero semper id quod teratur rursus contexat, necesse sane esse, quando intereat animus, postremum tum eum vestimentum habere eoque solo priorem interire; exstincto autem animo tum denique naturam suam imbecillam patefacere corpus citoque putrescens dilabi. quocirca huic rationi nondum par est fidem habentes nos confidere fore ut nobis mortuis uspiam adhuc sit animus noster. quid enim si quis illi qui hoc contendit etiam plus concedat quam tu dicis, dans ei, non solum ante ortum nostrum animum fuisse. sed nihil impedire quominus etiam post mortem nonnullorum animi adhuc sint et futuri sint et saepius exstituri rursusque interituri; tam validum enim natura esse animum ut crebras generationes sustineat; dans vero haec iam illud non concedat, animum non confici multis illis generationibus nec tandem una aliqua de mortibus prorsus exstingui: hanc vero mortem et hanc dissolutionem

τοῦ σώματος, ἢ τῇ ψυχῇ φέρει ὄλεθρον, μηδένα φαίη εἰδέναι· ἀδύνατον γὰρ εἶναι ὁτῳοῦν αἰσθάνεσθαι ἡμῶν· εἰ δὲ τοῦτο οὕτως ἔχει *), οὐδενὶ προςήκει **) θάνατον θαῤῥοῦντι μὴ οὐκ ἀνοήτως θαῤῥεῖν, ὃς ἂν μὴ ἔχῃ ἀποδεῖξαι ὅτι ἔστι ψυχὴ παντάπασιν ἀθάνατόν τε καὶ ἀνώλεθρον· εἰ δὲ μή, ἀνάγκην εἶναι ἀεὶ τὸν μέλλοντα ἀποθανεῖσθαι δεδιέναι ὑπὲρ τῆς αὑτοῦ ψυχῆς, μὴ ἐν τῇ νῦν τοῦ σώματος διαζεύξει παντάπασιν ἀπόληται.

Πάντες οὖν ἀκούσαντες εἰπόντων αὐτῶν ἀη*δῶς διετέθημεν, ὡς ὕστερον ἐλέγομεν πρὸς ἀλλήλους, ὅτι ὑπὸ τοῦ ἔμπροσθεν λόγου σφόδρα πεπεισμένους ἡμᾶς πάλιν ἐδόκουν ἀναταράξαι καὶ εἰς ἀπιστίαν καταβαλεῖν οὐ μόνον τοῖς προειρημένοις λόγοις, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ ὕστερον μέλλοντα ῥηθήσεσθαι, μὴ οὐδενὸς ἄξιοι εἶμεν κριταὶ ἢ καὶ τὰ πράγματα αὐτὰ ἄπιστα εἴη. C

ΕΧ. Νὴ τοὺς θεούς, ὦ Φαίδων, ξυγγνώμην γε ἔχω ὑμῖν· καὶ γὰρ αὐτόν με νῦν ἀκούσαντά σου τοιοῦτόν τι λέγειν πρὸς ἐμαυτὸν ἐπέρχεται Τίνι οὖν ἔτι πι*στεύσομεν λόγῳ; ὡς D γὰρ σφόδρα πιθανὸς ὤν, ὃν ὁ Σωκράτης ἔλεγε λόγον, νῦν εἰς ἀπιστίαν καταπέπτωκε. θαυμαστῶς γάρ μου ὁ λόγος οὗτος ἀντιλαμβάνεται καὶ νῦν καὶ ἀεὶ τὸ ἁρμονίαν τινὰ ἡμῶν εἶναι τὴν ψυχήν, καὶ ὥςπερ ὑπέμνησέ με ῥηθεὶς ὅτι καὶ αὐτῷ μοι ταῦτα προὐδέδοκτο. καὶ πάνυ δέομαι πάλιν, ὥςπερ ἐξ ἀρχῆς, ἄλλου τινὸς λόγου, ὅς με πείσει ὡς τοῦ ἀποθανόντος οὐ ξυναποθνήσκει ἡ ψυχή. λέγε οὖν πρὸς Διός, πῇ ὁ Σωκράτης μετῆλθε τὸν λόγον, καὶ πότερον κἀ*κεῖνος, ὥςπερ ὑμᾶς E φῄς, ἔνδηλός τι ἐγένετο ἀχθόμενος ἢ οὔ, ἀλλὰ πρᾴως ἐβοήθει τῷ λόγῳ, καὶ ἱκανῶς ἐβοήθησεν ἢ ἐνδεῶς· πάντα ἡμῖν δίελθε ὡς δύνασαι ἀκριβέστατα.

ΦΑΙΔ. Καὶ μήν, ὦ Ἐχέκρατες, πολλάκις θαυμάσας Σωκράτη οὐ πώποτε μᾶλλον ἠγάσθην ἢ τότε παραγενόμενος. τὸ * μὲν οὖν ἔχειν ὅ τι λέγοι ἐκεῖνος, ἴσως 89 οὐδὲν ἄτοπον· ἀλλ' ἔγωγε μάλιστα ἐθαύμασα αὐτοῦ

---

*) ἴσ. ἔχοι.
**) ἴσ. προςήκειν.

corporis quae animo afferat perniciem, neminem dicat scire; fieri enim non posse ut quisquam nostrum cognoscat: hoc autem si ita se habeat, fieri non posse quin insipienter aliquis morti confidat, nisi demonstrare possit animum prorsus immortalem esse interitusque expertem, sin minus, necesse esse, cuicumque moriendum sit, eum metuere de animo suo, ne in ea quae instet separatione a corpore penitus intereat.

Nos omnes his auditis, quae illi dixerant, haud suaviter affecti eramus animo, ut serius diximus inter nos, quod, quum superior disputatio magno nobis opere persuasisset, rursus videbantur nobis perturbare et dubitationem nobis iniicere non solum de orationibus ante dictis, verum etiam de iis quae postea essent dicenda, ne viles essemus iudices vel res ipsae incertae essent.

Ech. Et hercle, Phaedo, veniam equidem do vobis; mihi enim ipsi te nunc audienti hoc fere mecum loqui in mentem venit: Cui tandem iam fidem habebimus orationi? quippe illius, quae admodum probabilis erat, a Socrate expositae rationis fides nunc concidit, mirifice enim ratione illa teneor quum semper tum nunc, harmoniam quandam esse animum nostrum, et recordatus sum propemodum quum explicaretur, mihi ipsi iam ante hoc placuisse. ac profecto rursus tamquam ab initio alia mihi opus est ratione, quae mihi persuasura sit, homine moriente non una mori animum. dic igitur per Iovem, quomodo Socrates aggressus sit ad disputationem, utrum ipse quoque, ut de vobis fateris, visus fuerit nonnihil commotus esse necne, sed aequo animo opem tulerit rationi, et num satis opis tulerit an parum: haec omnia expone quam potes accuratissime.

Phaed. Ego sane, Echecrate, saepius admiratus Socratem numquam magis eo delectatus sum, quam tum praesens. habuisse quidem ipsum quod diceret, minime admirabile sit, verum ego maxime ipsum admi-

πρῶτον μὲν τοῦτο, ὡς ἡδέως καὶ εὐμενῶς καὶ ἀγαμένως τῶν νεανίσκων τὸν λόγον ἀπεδέξατο, ἔπειτα, ἡμῶν ὡς ὀξέως ᾔσθετο ὃ πεπόνθειμεν ὑπὸ τῶν λόγων, ἔπειτα, ὡς εὖ ἡμᾶς ἰάσατο καὶ ὥςπερ πεφευγότας καὶ ἡττημένους ἀνεκαλέσατο καὶ προὔτρεψε πρὸς τὸ παρέπεσθαί τε καὶ ξυσκοπεῖν τὸν λόγον.

ΕΧ. Πῶς δή;

ΦΑΙΔ. Ἐγὼ ἐρῶ. ἔτυχον γὰρ ἐν δεξιᾷ αὐτοῦ κα-
θήμενος παρὰ τὴν κλίνην ἐπὶ * χαμαιζήλου τινός, ὁ δὲ B
ἐπὶ πολὺ ὑψηλοτέρου ἢ ἐγώ. καταψήσας οὖν μου τὴν κε-
φαλὴν καὶ ξυμπιέσας τὰς ἐπὶ τῷ αὐχένι τρίχας (εἰώθει
γάρ, ὁπότε τύχοι, παίζειν μου εἰς τὰς τρίχας) Αὔριον δή,
ἔφη, ἴσως, ὦ Φαίδων, τὰς καλὰς ταύτας κόμας ἀποκερεῖ.
Ἔοικεν, ἦν δ' ἐγώ, ὦ Σώκρατες. Οὔκ, ἄν γε ἐμοὶ πεί-
θῃ. Ἀλλὰ τί; ἦν δ' ἐγώ. Τήμερον, ἔφη, κἀγὼ τὰς ἐμὰς
καὶ σὺ ταύτας, ἐάνπερ γε ἡμῖν ὁ λόγος τελευτήσῃ καὶ μὴ
δυνώμεθα αὐτὸν ἀναβιώσασθαι. καὶ ἔγωγ' ἂν * εἰ σὺ εἴην C
καί με διαφύγοι ὁ λόγος, ἔνορκον ἂν ποιησαίμην ὥςπερ
Ἀργεῖοι, μὴ πρότερον κομήσειν, πρὶν ἂν νικήσω ἀναμα-
χόμενος τὸν Σιμμίου τε καὶ Κέβητος λόγον. Ἀλλ', ἦν δ'
ἐγώ, πρὸς δύο οὐδ' ὁ Ἡρακλῆς λέγεται οἷός τε εἶναι.
Ἀλλὰ καὶ ἐμέ, ἔφη, τὸν Ἰόλεων παρακάλει, ἕως ἔτι φῶς
ἐστίν. Παρακαλῶ τοίνυν, ἔφην, οὐχ ὡς Ἡρακλῆς, ἀλλ'
ὡς Ἰόλεως τὸν Ἡρακλῆ. Οὐδὲν διοίσει, ἔφη. ἀλλὰ πρῶ-
τον εὐλαβηθῶμέν τι πάθος μὴ πάθωμεν. Τὸ ποῖον; ἦν
δ' ἐγώ. Μὴ γενώμεθα, ἦ δ' ὅς, μισολό*γοι, ὥςπερ οἱ D
μισάνθρωποι γιγνόμενοι· ὡς οὐκ ἔστιν, ἔφη, ὅ τι ἄν τις
μεῖζον τούτου κακὸν πάθοι ἢ λόγους μισήσας. γίγνεται
δὲ ἐκ τοῦ αὐτοῦ τρόπου μισολογία τε καὶ μισανθρωπία.
ἥ τε γὰρ μισανθρωπία ἐνδύεται ἐκ τοῦ σφόδρα τινὶ πι-
στεῦσαι ἄνευ τέχνης καὶ ἡγήσασθαι, παντάπασί τε ἀληθῆ
εἶναι καὶ ὑγιᾶ καὶ πιστὸν τὸν ἄνθρωπον, ἔπειτα ὀλίγον
ὕστερον εὑρεῖν τοῦτον πονηρόν τε καὶ ἄπιστον, καὶ αὖθις

ratus sum primum de hoc, quod tam libenter et benivole tantaque cum approbatione iuvenum disputationem acciperet, deinde, quod tam acute perspiceret animorum nostrorum commotionem disputationibus illis excitatam, tum, quam bonam nobis medicinam adhiberet nosque quasi fugientes ac victos revocaret et impelleret ad sequendum unaque investigandam quaestionem.

Ech. Quo tandem pacto?

Phaed. Ego dicam. etenim forte ad ipsius dextram sedebam prope lectum in sella humili, ille vero in multo editiore quam ego. iam demulcens caput meum et comprimens capillos in cervice (consueverat enim quandoque ludens capillos meos tractare) Cras igitur, inquit, ni fallor, Phaedo, pulchras hasce comas tondebis. Videtur vero, inquam, Socrate. Non, si quidem mihi obtemperas. Quid ita? inquam. Hodie, inquit, et ego meas et tu tuas, si quidem ratio nostra interierit nec in vitam revocare eam potuerimus. ac ego quidem, si tu essem et ratio mihi elaberetur, iusiurandum darem, sicut Argivi, non prius me comam esse nutriturum, quam vicissem repugnans contra Simmiae et Cebetis rationem. At, inquam, contra duos ne Hercules quidem dicitur aliquid potuisse. Itaque me quoque, inquit, ut Iolaum advoca, dum lux est. Advoco igitur, inquam, non ut Hercules, sed ut Iolaus Herculem. Nihil intererit, inquit. at ante omnia caveamus, ne quid nobis accidat. Quid tandem? inquam. Ne rationum, inquit, osores fiamus, quemadmodum qui hominum osores exsistunt; neque enim maius est malum, inquit, quod cuiquam accidere possit, quam hoc, rationum odium habere. exsistit autem eodem modo rationum et hominum odium, hominum enim odium animum nostrum subit, si cui nimiam fidem habemus artis expertes eumque arbitramur plane verum esse, sincerum ac fidum hominem, paullo post autem eum deprehendimus pravum et infidum, rursusque

ἕτερον· καὶ ὅταν τοῦτο πολλάκις πάθῃ τις, καὶ ὑπὸ τού-
των μάλιστα, οὓς ἂν ἡγήσαιτο οἰκειοτάτους τε καὶ ἑταιρο-*
τάτους, τε*λευτῶν δὴ θαμὰ προσκρούων μισεῖ τε πάντας E
καὶ ἡγεῖται οὐδενὸς οὐδὲν ὑγιὲς εἶναι τὸ παράπαν· ἢ
οὐκ ᾔσθησαι οὕτω τοῦτο γιγνόμενον; Πάνυ γε, ἦν δ'
ἐγώ. Οὐκοῦν, ἦ δ' ὅς, αἰσχρὸν καὶ δῆλον ὅτι ἄνευ τέ-
χνης τῆς περὶ τἀνθρώπεια ὁ τοιοῦτος χρῆσθαι ἐπιχειρεῖ
τοῖς ἀνθρώποις; εἰ γάρ που μετὰ τέχνης ἐχρῆτο, ὥςπερ
ἔχει, οὕτως ἂν ἡγήσατο, τοὺς μὲν χρηστοὺς καὶ πονηροὺς
*σφόδρα ὀλίγους εἶναι ἑκατέρους, τοὺς δὲ μεταξὺ πλεί- 90
στους. Πῶς λέγεις; ἦν δ' ἐγώ. Ὥςπερ, ἦ δ' ὅς, περὶ
τῶν σφόδρα σμικρῶν καὶ μεγάλων· οἴει τι σπανιώτερον
εἶναι ἢ σφόδρα μέγαν ἢ σφόδρα σμικρὸν ἐξευρεῖν ἄνθρω-
πον ἢ κύνα ἢ ἄλλο ὁτιοῦν; ἢ αὖ ταχὺν ἢ βραδύν, ἢ κα-
λὸν ἢ αἰσχρόν, ἢ λευκὸν ἢ μέλανα; ἢ οὐκ ᾔσθησαι ὅτι
πάντων τῶν τοιούτων τὰ μὲν ἄκρα τῶν ἐσχάτων σπάνια
καὶ ὀλίγα, τὰ δὲ μεταξὺ ἄφθονα καὶ πολλά; Πάνυ γε, ἦν
δ' ἐγώ. Οὐκοῦν οἴει, ἔφη, εἰ πονηρίας * ἀγὼν προτεθείη, B
πάνυ ἂν ὀλίγους καὶ ἐνταῦθα τοὺς πρώτους φανῆναι; Εἰ-
κός γε, ἦν δ' ἐγώ. Εἰκὸς γάρ, ἔφη· ἀλλὰ ταύτῃ μὲν οὐχ
ὅμοιοι οἱ λόγοι τοῖς ἀνθρώποις εἰσίν, ἀλλὰ σοῦ νῦν δὴ
προάγοντος ἐγὼ ἐφεσπόμην, ἀλλ' ἐκείνῃ ᾗ, ἐπειδάν τις
πιστεύσῃ λόγῳ τινὶ ἀληθεῖ εἶναι ἄνευ τῆς περὶ τοὺς λό-
γους τέχνης, κἄπειτα ὀλίγον ὕστερον αὐτῷ δόξῃ ψευ-
δὴς εἶναι, ἐνίοτε μὲν ὤν, ἐνίοτε δ' οὐκ ὤν, καὶ αὖθις
ἕτερος καὶ ἕτερος· καὶ μάλιστα δὴ οἱ περὶ τοὺς ἀντιλο-
γικοὺς λόγους διατρίψαν*τες οἶσθ' ὅτι τελευτῶντες οἴον- C
ται σοφώτατοι γεγονέναι καὶ κατανενοηκέναι μόνοι, ὅτι
οὔτε τῶν πραγμάτων οὐδενὸς οὐδὲν ὑγιὲς οὐδὲ βέβαιον
οὔτε τῶν λόγων, ἀλλὰ πάντα τὰ ὄντα, ἀτεχνῶς ὥςπερ
ἐν Εὐρίπῳ, ἄνω καὶ κάτω στρέφεται καὶ χρόνον οὐδένα
ἐν οὐδενὶ μένει. Πάνυ μὲν οὖν, ἔφην ἐγώ, ἀληθῆ λέ-
γεις. Οὐκοῦν, ὦ Φαίδων, ἔφη, οἰκτρὸν ἂν εἴη τὸ πά-
θος, εἰ, ὄντος δή τινος ἀληθοῦς καὶ βεβαίου λόγου καὶ

alium; et si cui id saepius accidit, et maxime quidem ab his, quos existimavit familiarissimos et amicissimos, tandem, quum crebro offendit, odit omnîs, nec quicquam censet omnino in quopiam esse sincerum. an non animadvertisti hoc ita fieri? Sane quidem, inquam. Estne, inquit, turpe atque perspicuum, artis ad res humanas spectantis expertem aggredi illum hominibus uti? nam si ex arte iis uteretur, ita ut res est censeret, proborum et improborum perpaucum esse numerum, eorum vero, qui inter utrosque medii essent, maximum. Quomodo dicis? inquam. Quemadmodum, inquit, de admodum parvis et magnis: putasne rarius quicquam esse, quam valde magnum vel valde parvum invenire hominem aut canem aut aliud quid? vel etiam celerem aut tardum, pulchrum aut deformem, album aut nigrum? nonne animadvertisti omnium id genus extrema et ultima rara et pauca esse, media vero larga et multa? Sane quidem, inquam. Putasne igitur, inquit, si improbitatis certamen institueretur, fore ut in hoc etiam genere pauci reperirentur primi? Consentaneum id quidem est, inquam. Consentaneum vero, inquit; nec tamen in eo similes sunt rationes hominum (te enim nunc praeeuntem sequutus sum), sed in hoc, quod, si quis credit rationem aliquam veram esse, artis ad rationes spectantis expers, et deinde non ita multo post ipsi videtur falsa esse, quae interdum falsa est, interdum non est, et rursus alia atque alia; maxime vero eos, qui in rationibus adversariis studium ponunt, nosti ad extremum arbitrari sapientissimos se exstitisse solosque perspectum habere, neque in re ulla quicquam vel sincerum vel stabile inesse neque in ratione quapiam, sed omnia quae exstent, prorsus ut in Euripo, sursum deorsum agitari nec ad ullum punctum temporis alicubi manere. Sane quidem, inquam, vera dicis. Nonne igitur, Phaedo, miserabilis esset affectio, si quis, licet exstaret vera aliqua et stabilis ratio, quae posset etiam

δυνατοῦ κατανοῆσαι, ἔπειτα διὰ * τὸ παραγίγνεσθαι τοιού- D
τοις τισὶ λόγοις τοῖς αὐτοῖς τοτὲ μὲν δοκοῦσιν ἀληθέσιν
εἶναι, τοτὲ δὲ μή, μὴ ἑαυτόν τις αἰτιῷτο μηδὲ τὴν
ἑαυτοῦ ἀτεχνίαν, ἀλλὰ τελευτῶν διὰ τὸ ἀλγεῖν ἄσμενος
ἐπὶ τοὺς λόγους ἀφ' ἑαυτοῦ τὴν αἰτίαν ἀπώσαιτο, καὶ
ἤδη τὸν λοιπὸν βίον μισῶν τε καὶ λοιδορῶν τοὺς λόγους
διατελοῖ, τῶν δὲ ὄντων τῆς ἀληθείας τε καὶ ἐπιστήμης
στερηθείη; Νὴ τὸν Δία, ἦν δ' ἐγώ, οἰκτρὸν δῆτα. Πρῶ-
τον μὲν τοίνυν, ἔφη, τοῦτο εὐλαβηθῶμεν καὶ μὴ παριῶ-
μεν εἰς τὴν * ψυχήν, ὡς τῶν λόγων κινδυνεύει οὐδὲν E
ὑγιὲς εἶναι, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ὅτι ἡμεῖς οὔπω ὑγιῶς
ἔχομεν, ἀλλ' ἀνδριστέον καὶ προθυμητέον ὑγιῶς ἔχειν,
σοὶ μὲν οὖν καὶ τοῖς ἄλλοις καὶ τοῦ ἔπειτα βίου παν-
τὸς ἕνεκα, ἐμοὶ δὲ αὐτοῦ ἕνεκα τοῦ θανά*του· ὡς κιν- 91
δυνεύω ἔγωγε ἐν τῷ παρόντι περὶ αὐτοῦ τούτου οὐ φι-
λοσόφως ἔχειν, ἀλλ' ὥςπερ οἱ πάνυ ἀπαίδευτοι φιλονεί-
κως. καὶ γὰρ ἐκεῖνοι ὅταν περί του ἀμφιςβητήσωσιν, ὅπῃ
μὲν ἔχει περὶ ὧν ἂν ὁ λόγος ᾖ οὐ φροντίζουσιν, ὅπως
δὲ ἃ αὐτοὶ ἔθεντο ταῦτα δόξει τοῖς παροῦσι, τοῦτο προ-
θυμοῦνται. καὶ ἐγώ μοι δοκῶ ἐν τῷ παρόντι τοσοῦτον
μόνον ἐκείνων διοίσειν· οὐ γὰρ ὅπως τοῖς παροῦσιν ἃ
ἐγὼ λέγω δόξει ἀληθῆ εἶναι προθυμήσομαι, εἰ μὴ εἴη
πάρεργον, ἀλλ' ὅπως αὐτῷ ἐμοὶ ὅτι μάλιστα δόξει οὕτως
ἔχειν. λο*γίζομαι γάρ, ὦ φίλε ἑταῖρε (καὶ θέασαι ὡς πλεο- B
νεκτικῶς), εἰ μὲν τυγχάνει ἀληθῆ ὄντα ἃ λέγω, καλῶς
δὴ ἔχει τὸ πεισθῆναι, εἰ δὲ μηδέν ἐστι τελευτήσαντι, ἀλλ'
οὖν τοῦτόν γε τὸν χρόνον αὐτὸν τὸν πρὸ τοῦ θανάτου
ἧττον τοῖς παροῦσιν ἀηδὴς ἔσομαι ὀδυρόμενος· ἡ δὲ ἄγνοιά
μοι αὕτη οὐ ξυνδιατελεῖ (κακὸν γὰρ ἂν ἦν), ἀλλ' ὀλίγον
ὕστερον ἀπολεῖται. παρεσκευασμένος μὲν δή, ἔφη, ὦ Σιμμία
τε καὶ Κέβης, οὑτωσὶ ἔρχομαι ἐπὶ τὸν λόγον· ὑμεῖς μέν-
τοι, ἂν ἐμοὶ πείθησθε, σμικρὸν * φροντίσαντες Σωκρά- C
τους, τῆς δὲ ἀληθείας πολὺ μᾶλλον, ἐὰν μέν τι ὑμῖν δο-
κῶ ἀληθὲς λέγειν, ξυνομολογήσατε, εἰ δὲ μή, παντὶ λόγῳ
ἀντιτείνετε, εὐλαβούμενοι ὅπως μὴ ἐγὼ ὑπὸ προθυμίας

perspici, tamen, quia interfuisset eiusmodi rationibus expositis, quae eaedem modo verae ipsi essent visae modo falsae, non sibi ipsi culpam attribueret nec suae artis ignorationi, sed ad extremum molestiam capiens libenter culpam a se demotam in orationes inferret, et iam reliquam per vitam perpetuo et odio et obiurgatione insectaretur orationes, rerum vero ipsarum et veritate et cognitione privaretur. Et hercle, inquam, miserabilis esset affectio. Ante omnia igitur, inquit, hoc caveamus nec animum inducamus, nullam fere rationem sanam esse, sed potius hoc, nos nondum sanos esse, sed viriliter nobis esse agendum atque enitendum, ut sani exsistamus; et tibi quidem ceterisque totius posterae vitae causa, mihi vero ipsius mortis gratia; quippe videor equidem in praesentia, quod ad hanc ipsam attinet, non pro philosopho me gerere, sed, quemadmodum illi qui a doctrina prorsus abhorrent, pro contentionis cupido. etenim hi quoque, si de re quapiam ambigunt, non hoc, quomodo res se habeat, de qua disceptetur, curant, sed, ut quod ipsi statuunt id videatur praesentibus, contendunt. atque ego mihi videor in praesentia hoc tantum ab illis differre: non enim, ut praesentibus quae ego dicam videantur vera esse, enisurus sum, nisi si obiter id fiet, sed ut mihi ipsi quam maxime videantur se sic habere. ratiocinor enim ita, o care amice (et vide quantopere in rem meam): si vera sunt quae dico, operae pretium est persuaderi, sin nihil est mortuis, hoc ipso saltem tempore ante mortem meam minus praesentibus molestus ero lamentando; ignoratio vero haec mihi non manebit (malum enim esset), sed paullo post tolletur. ita igitur paratus, inquit, Simmia et Cebes, aggredior ad quaestionem; vos autem, si mihi obtemperatis, parum curantes Socratem, veritatem autem multo magis, si quid vobis videor veri dicere, assentimini, sin minus, omni ratione repugnate, caventes ne

ἅμα ἐμαυτόν τε καὶ ὑμᾶς ἐξαπατήσας, ὥσπερ μέλιττα, τὸ
κέντρον ἐγκαταλιπὼν οἰχήσομαι.

Ἀλλ' ἰτέον, ἔφη. πρῶτον μὲν με ὑπομνήσατε ἃ ἐλέ-
γετε, ἐὰν μὴ φαίνωμαι μεμνημένος. Σιμμίας μὲν γάρ, ὡς
ἐγᾦμαι, ἀπιστεῖ τε καὶ φοβεῖται μὴ ἡ ψυχὴ ὅμως καὶ
θειότερον καὶ κάλλιον ὂν τοῦ * σώματος προαπολλύηται D
ἐν ἁρμονίας εἴδει οὖσα· Κέβης δέ μοι ἔδοξε τοῦτο μὲν
ἐμοὶ ξυγχωρεῖν, πολυχρονιώτερόν γε εἶναι ψυχὴν σώματος,
ἀλλὰ τόδε ἄδηλον παντί, μὴ πολλὰ δὴ σώματα καὶ πολλά-
κις κατατρίψασα ἡ ψυχὴ τὸ τελευταῖον σῶμα καταλιποῦσα
νῦν αὐτὴ ἀπολλύηται, καὶ ᾖ αὐτὸ τοῦτο θάνατος, ψυχῆς
ὄλεθρος, ἐπεὶ σῶμά γ' ἀεὶ ἀπολλύμενον οὐδὲν παύεται.
ἆρα ἄλλ', ἢ ταῦτ' ἐστίν, ὦ Σιμμία τε καὶ Κέβης, ἃ δεῖ
ἡμᾶς ἐπισκοπεῖσθαι; Ξυνωμολογείτην δὴ * ταῦτ' εἶναι E
ἄμφω. Πότερον οὖν, ἔφη, πάντας τοὺς ἔμπροσθεν λόγους
οὐκ ἀποδέχεσθε, ἢ τοὺς μέν, τοὺς δ' οὔ; Τοὺς μέν, ἐφά-
την, τοὺς δ' οὔ. Τί οὖν, ἦ δ' ὅς, περὶ ἐκείνου τοῦ λό-
γου λέγετε, ἐν ᾧ ἔφαμεν τὴν μάθησιν ἀνάμνησιν εἶναι,
καὶ τούτου οὕτως ἔχοντος ἀναγκαίως ἔχειν ἄλλοθί που
πρότερον ἡμῶν εἶναι τὴν ψυχήν, πρὶν ἐν τῷ * σώματι 92
ἐνδεθῆναι; Ἐγὼ μέν, ἔφη ὁ Κέβης, καὶ τότε θαυμαστῶς
ὡς ἐπείσθην ὑπ' αὐτοῦ καὶ νῦν ἐμμένω ὡς οὐδενὶ λόγῳ.
Καὶ μήν, ἔφη ὁ Σιμμίας, καὶ αὐτὸς οὕτως ἔχω, καὶ πά-
νυ ἂν θαυμάζοιμι εἴ μοι περί γε τούτου ἄλλα ποτὲ ἔτι δό-
ξειεν. Καὶ ὁ Σωκράτης· Ἀλλ' ἀνάγκη σοι, ἔφη, ὦ ξένε
Θηβαῖε, ἄλλα δόξαι, ἐάνπερ μείνῃ ἥδε ἡ οἴησις, τὸ ἁρμο-
νίαν μὲν εἶναι ξύνθετον πρᾶγμα, ψυχὴν δὲ ἁρμονίαν τινὰ
ἐκ τῶν κατὰ τὸ σῶμα ἐντεταμένων ξυγκεῖσθαι. οὐ γάρ
που ἀποδέξει γε σαυτοῦ λέ*γοντος ὡς πρότερον ἦν ἁρμο- B
νία ξυγκειμένη, πρὶν ἐκεῖνα εἶναι ἐξ ὧν ἔδει αὐτὴν ξυντε-
θῆναι· ἢ ἀποδέξει; Οὐδαμῶς, ἔφη, ὦ Σώκρατες. Αἰσθά-
νει οὖν, ἦ δ' ὅς, ὅτι ταῦτά σοι ξυμβαίνει λέγειν, ὅταν
φῇς μὲν εἶναι τὴν ψυχήν, πρὶν καὶ εἰς ἀνθρώπου εἶδός τε
καὶ σῶμα ἀφικέσθαι, εἶναι δ' αὐτὴν ξυγκειμένην ἐκ τῶν οὐδέ-

prae studio et me ipsum et vos decipiens, tamquam apis, aculeo relicto aufugiam.

Sed agenda est res, inquit. primum in memoriam mihi reducite ea quae dixistis, si non satis videbor meminisse. Simmias enim, ut opinor, addubitat ac veretur, ne animus, licet et divinior et pulchrior sit corpore, prius tamen intereat, quippe qui harmoniae sit species; Cebes autem mihi visus est hoc mihi concedere, diuturniorem esse animum corpore, sed hoc neminem fore quin vereatur, ne animus, ubi multa corpora ac saepius triverit, postremum corpus relinquens ipse iam intereat et hoc ipsum mors sit, animi interitus; nam corpus quidem numquam non interire. num alia quaedam, an haec sunt, Simmia et Cebes, quae nos oporteat anquirere? Confessus est uterque haec ipsa esse. Utrum igitur, inquit, omnes superiores rationes reiicitis, an alias probatis, alias reprobatis? Probamus, inquiunt, alias, alias non probamus. Iam quid, inquit, de illa ratione sentitis qua posuimus, discere esse recordari, et, si hoc ita se haberet, necessario effici, ut usquam alibi fuisset animus noster antequam corpore illigatus esset? Equidem, ait Cebes, hoc et tum mirum quam persuasum habui et nunc sto in hac, ut in alia nulla, ratione. Quin ego quoque, ait Simmias, ita affectus sum; et valde mirarer si mihi de hoc genere aliter umquam videretur. Tum Socrates At necesse sane est, inquit, hospes Thebane, aliter tibi videri, siquidem stat haec sententia, harmoniam esse rem compositam, animum vero harmoniam quandam e rebus in corpore intentis conflatam. numquam enim te ipsum probabis dicentem, prius fuisse harmoniam conflatam, quam ea ex quibus eam oportuerit componi; an probabis? Minime vero, inquit, Socrate. Iamne intelligis, inquit, accidere tibi ut hoc dicas, si posueris, fuisse quidem animum, priusquam in hominis formam ac corpus veniret, fuisse autem conflatum ex iis quae nondum fue-

πω ὄντων; οὐ γὰρ δὴ ἁρμονία γέ σοι τοιοῦτόν ἐστιν, ᾧ ἀπεικάζεις, ἀλλὰ πρότερον καὶ ἡ λύρα καὶ αἱ χορδαὶ καὶ οἱ φθόγγοι ἔτι ἀνάρμοστοι ὄντες γίγνονται, τελευ*ταῖον δὲ πάν- C
των ξυνίσταται ἡ ἁρμονία καὶ πρῶτον ἀπόλλυται. οὗτος οὖν σοι ὁ λόγος ἐκείνῳ πῶς ξυνᾴσεται; Οὐδαμῶς, ἔφη ὁ Σιμμίας. Καὶ μὴν, ἦ δ' ὅς, πρέπει γε, εἴπερ τῳ ἄλλῳ λόγῳ, ξυνῳδῷ εἶναι καὶ τῷ περὶ ἁρμονίας. Πρέπει γὰρ, ἔφη ὁ Σιμμίας. Οὗτος τοίνυν, ἔφη, σοὶ οὐ ξυνῳδός· ἀλλ' ὅρα· πότερον αἱρεῖ τῶν λόγων, τὴν μάθησιν ἀνάμνησιν εἶναι, ἢ ψυχὴν ἁρμονίαν; Πολὺ μᾶλλον, ἔφη, ἐκεῖνον, ὦ Σώκρατες· ὅδε μὲν γάρ μοι γέγονεν ἄνευ ἀποδείξεως μετὰ εἰκότος τινὸς καὶ
*εὐπρεπείας, ὅθεν καὶ τοῖς πολλοῖς δοκεῖ ἀνθρώποις· ἐγὼ D
δὲ τοῖς διὰ τῶν εἰκότων τὰς ἀποδείξεις ποιουμένοις λόγοις ξύνοιδα οὖσιν ἀλαζόσι καὶ, ἄν τις αὐτοὺς μὴ φυλάττηται, εὖ μάλα ἐξαπατῶσι, καὶ ἐν γεωμετρίᾳ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ἅπασιν. ὁ δὲ περὶ τῆς ἀναμνήσεως καὶ μαθήσεως λόγος δι' ὑποθέσεως ἀξίας ἀποδέξασθαι εἴρηται. ἐῤῥήθη γάρ που, οὕτως ἡμῶν εἶναι ἡ ψυχὴ, καὶ πρὶν εἰς σῶμα ἀφικέσθαι, ὥσπερ αὐτῆς ἐστιν ἡ οὐσία ἔχουσα τὴν ἐπωνυμίαν τὴν τοῦ ὃ ἔστιν·
ἐγὼ * δὲ ταύτην, ὡς ἐμαυτὸν πείθω, ἱκανῶς τε καὶ ὀρθῶς E
ἀποδέδεγμαι. ἀνάγκη οὖν μοι, ὡς ἔοικε, διὰ ταῦτα μήτε ἐμαυτοῦ μήτε ἄλλου ἀποδέχεσθαι λέγοντος ὡς ψυχή ἐστιν ἁρμονία. Τί δὲ, ἦ δ' ὅς, ὦ Σιμμία, τῇδε *); δοκεῖ σοι
ἁρμονίᾳ ἢ ἄλλῃ τινὶ ξυνθέσει προσήκειν ἄλλως πως ἔχειν * ἢ 93
ὡς ἂν ἐκεῖνα ἔχῃ ἐξ ὧν ἂν ξυγκέηται; Οὐδαμῶς. Οὐδὲ μὴν ποιεῖν τι, ὡς ἐγῷμαι, οὐδέ τι πάσχειν ἄλλο παρ' ἃ ἂν ἐκεῖνα ἢ ποιῇ ἢ πάσχῃ. Συνέφη. Οὐκ ἄρα ἡγεῖσθαί γε προσήκει ἁρμονίαν τούτων ἐξ ὧν ἂν ξυντεθῇ, ἀλλ' ἕπεσθαι. Συνεδόκει. Πολλοῦ ἄρα δεῖ ἐναντία γε ἁρμονίαν κινηθῆναι ἢ φθέγξασθαι ἢ τι ἄλλο ἐναντιωθῆναι τοῖς αὐτῆς μέρεσιν. Πολλοῦ μέντοι, ἔφη. Τί δέ; οὐχ οὕτως ἁρμονία πέφυκεν εἶναι ἑκάστη ἁρμονία, ὡς ἂν ἁρμοσθῇ;
Οὐ μανθάνω, ἔφη. Ἡ ψυχὴ **), ἦ * δ' ὅς, ἐὰν μὲν μᾶλλον B
ἁρμοσθῇ καὶ ἐπὶ πλέον, εἴπερ ἐνδέχεται τοῦτο γίγνεσθαι,

*) ἴσ. τόδε.
**) ἴσ. Ἡ οὐχὶ ἢ Οὐχί.

rint? non enim harmonia tibi tale quid est quale id cum quo eam comparas, sed prius sunt et lyra et chordae et soni adhuc discrepantes, omnium vero postrema conflatur harmonia et prima perit. haec igitur ratio quomodo cum illa tibi concinet? Nullo vero modo, ait Simmias. Atqui, inquit, decet hanc de harmonia rationem, si quamquam, concinere. Decet vero, ait Simmias. Haec tamen, inquit, non concinit; at vide: utram eligis de his rationibus, discere esse recordari, an, animum harmoniam? Multo magis, inquit, illam, Socrate; haec enim ratio mihi obtigit sine demonstratione, verisimilitudinem quandam ac speciem sequuto, ex quo etiam plerisque probatur hominibus; ego vero rationes quae e verisimilibus demonstrationes ducant, scio esse vanas et, nisi quis ab iis caveat, vehementer decipere, tum in geometria tum in reliquis omnibus. illa vero de reminiscendo ac discendo ratio ex principio approbatione digno posita est. ponebatur videlicet, animum nostrum etiam ante quam in corpus veniret, perinde exstare atque proprium ipsius esse id quod vere esse diceretur; ego vero hanc rationem, ut mihi persuadeo, satis recteque probavi. quocirca necesse est, ut patet, me neque mihi ipsi neque alteri assentiri dicenti, animum esse harmoniam. Quid vero, inquit, Simmia, hoc? num videtur tibi in harmoniam vel aliam quampiam compositionem cadere ut aliter se habeat quam illa se habeant e quibus constet? Nullo vero pacto. Neque etiam ut agat quid, opinor, vel patiatur praeter id quod illa vel agant vel faciant. Concessit. Non igitur in harmoniam cadit ut regat ea ex quibus composita est, sed ut sequatur. Probavit. Multum ergo abest ut harmonia moveatur vel sonet vel aliud quid faciat contra atque partes ipsius. Multum vero, inquit. Quid? nonne quaevis harmonia ita natura est comparata, prout temperata est? Non intelligo, inquit. Nonne, inquit, si magis temperata est atque intentius, siquidem hoc fieri potest,

μᾶλλόν τε ἂν ἁρμονία εἴη καὶ πλείων, εἰ δ' ἧττόν τε καὶ ἐπ' ἔλαττον, ἧττόν τε καὶ ἐλάττων; Πάνυ γε. Ἦ οὖν ἔστι τοῦτο καὶ περὶ ψυχήν, ὥςτε καὶ κατὰ τὸ σμικρότατον [μᾶλλον] ἑτέραν ἑτέρας [ψυχῆς] ἐπὶ πλέον καὶ μᾶλλον ἢ ἐπ' ἔλαττον καὶ ἧττον αὐτὸ τοῦτο εἶναι, ψυχήν; Οὐδ' ὁπωστιοῦν, ἔφη. Φέρε δή, ἔφη, πρὸς Διός· λέγεται ψυχὴ ἡ μὲν νοῦν τε ἔχειν καὶ ἀρετὴν καὶ εἶναι ἀγαθή, ἡ δὲ ἄνοιάν τε καὶ μοχθηρίαν καὶ εἶναι κακή· καὶ ταῦτα ἀληθῶς λέ*γεται. C
Ἀληθῶς μέντοι. Τῶν οὖν τιθεμένων ψυχὴν ἁρμονίαν εἶναι τί τις φήσει ταῦτα ὄντα εἶναι ἐν ταῖς ψυχαῖς, τήν τε ἀρετὴν καὶ τὴν κακίαν; πότερον ἁρμονίαν αὖ τιν' ἄλλην καὶ ἀναρμοστίαν; καὶ τὴν μὲν ἡρμόσθαι, τὴν ἀγαθήν, καὶ ἔχειν ἐν αὐτῇ ἁρμονίᾳ οὔσῃ ἄλλην ἁρμονίαν, τὴν δὲ ἀνάρμοστον αὐτήν τε εἶναι καὶ οὐκ ἔχειν ἐν αὐτῇ ἄλλην; Οὐκ ἔχω ἔγωγε, ἔφη ὁ Σιμμίας, εἰπεῖν· δῆλον δὲ ὅτι τοιαῦτ' ἄττ' ἂν λέγοι ὁ ἐκεῖνο *ὑποθέμενος. Ἀλλὰ προωμολόγηται, ἔφη, μηδὲν μᾶλλον D
μηδ' ἧττον ἑτέραν ἑτέρας ψυχὴν ψυχῆς εἶναι· τοῦτο δ' ἔστι τὸ ὁμολόγημα, μηδὲν μᾶλλον μηδ' ἐπὶ πλέον μηδὲ ἧττον μηδ' ἐπ' ἔλαττον ἑτέραν ἑτέρας ἁρμονίαν ἁρμονίας εἶναι· ἢ γάρ; Πάνυ γε. Τὴν δέ γε μηδὲν μᾶλλον μηδὲ ἧττον ἁρμονίαν οὖσαν μηδὲ μᾶλλον μηδὲ ἧττον ἡρμόσθαι· ἔστιν οὕτως; Ἔστιν. Ἡ δὲ μήτε μᾶλλον μήτε ἧττον ἡρμοσμένη ἔστιν ὅ τι πλέον ἢ ἔλαττον ἁρμονίας μετέχει, ἢ τὸ ἴσον; Τὸ ἴσον. Οὐκοῦν ψυχή, ἐ*πειδὴ οὐδὲν μᾶλλον οὐδὲ E
ἧττον ἄλλη ἄλλης αὐτὸ τοῦτο, ψυχή, ἐστίν, οὐδὲν δὴ μᾶλλον οὐδὲ ἧττον ἥρμοσται; Οὕτως. Τοῦτο δέ γε πεπονθυῖα οὐδὲν πλέον ἀναρμοστίας οὐδὲ ἁρμονίας μετέχοι ἄν; Οὐ γὰρ οὖν. Τοῦτο δ' αὖ πεπονθυῖα ἆρ' ἄν τι πλέον κακίας ἢ ἀρετῆς μετέχοι ἑτέρα ἑτέρας, εἴπερ ἡ μὲν κακία ἀναρμοστία, ἡ δὲ ἀρετὴ ἁρμονία εἴη; Οὐδὲν πλέον. Μᾶλλον δέ γέ που, ὦ Σιμμία, κατὰ τὸν ὀρθὸν λό*γον κακίας 94
οὐδεμία ψυχὴ μεθέξει, εἴπερ ἁρμονία ἐστίν· ἁρμονία γὰρ δήπου παντελῶς αὐτὸ τοῦτο οὖσα, ἁρμονία, ἀναρμοστίας

magis erit harmonia atque intentior, fin minus et laxius, minus et laxior? Sane quidem. Num hoc etiam in animum cadit, ut vel minimum alter altero magis et intentius aut minus et laxius hoc ipſum, animus, fit? Nullo prorſus modo, inquit. Agedum, inquit, per Iovem: animusne dicitur alius mentem virtutemque habere atque bonus eſſe, alius vero demens, improbus et malus eſſe? eaque vera dicuntur? Vera ſane. Iam qui ponunt animum harmoniam eſſe quid dicent illa in animo eſſe, virtutem et pravitatem? num harmoniam aliam quampiam et discrepantiam? et hunc quidem temperatum eſſe, bonum, aliamque in ſe, qui harmonia ſit, harmoniam continere, illum vero discrepantem eſſe per ſe nec aliam in ſe continere harmoniam? Non poſſum equidem, ait Simmias, dicere; nec vero dubium eſt quin tale quid dicturus ſit qui illud ſumpſerit. At conceſſum eſt ante, inquit, neque magis neque minus alterum altero animum eſſe; haec autem confeſſio ſignificat, neque magis et intentius neque minus et laxius alteram altera eſſe harmoniam; nonne? Sane quidem. Harmoniam vero, quae neque magis neque minus harmonia ſit, neque magis neque minus temperatam eſſe; eſtne ita? Eſt vero. Quae autem neque magis neque minus temperata eſt, num quid plus vel minus harmoniae habet, an tantundem? Tantundem. Itaque animus, quandoquidem alter altero neque magis neque minus hoc ipſum, animus, eſt, neque magis neque minus eſt temperatus. Ita. Hoc autem modo ſi comparatus eſt, neque discrepantiae neque harmoniae plus habebit. Minime vero. Rurſus vero ita comparatus numquid plus pravitatis vel virtutis alter altero habebit, ſiquidem pravitas discrepantia, virtus autem harmonia eſt? Non plus habebit. Potius vero, Simmia, ſecundum rectam rationem pravitatis nullus animus particeps erit, ſiquidem harmonia eſt; harmonia enim, quae plane hoc ipſum, harmonia, eſt, discre-

οὔποτ' ἂν μετάσχοι. Οὐ μέντοι. Οὐδέ γε δήπου ψυχή, οὖσα παντελῶς ψυχή, κακίας. Πῶς γὰρ ἔκ γε τῶν προειρημένων; Ἐκ τούτου ἄρα τοῦ λόγου ἡμῖν πᾶσαι ψυχαὶ πάντων ζώων ὁμοίως ἀγαθαὶ ἔσονται, εἴπερ ὁμοίως [ψυχαὶ] πεφύκασιν αὐτὸ τοῦτο, ψυχαί, εἶναι. Ἔμοιγε δοκεῖ, ἔφη, ὦ Σώκρατες. Ἦ καὶ καλῶς δοκεῖ, ἦ δ' ὅς, οὕτω λέγεσθαι,
καὶ πάσχειν ἂν * ταῦτα ὁ λόγος, εἰ ὀρθὴ ἡ ὑπόθεσις ἦν, B
τὸ ψυχὴν ἁρμονίαν εἶναι; Οὐδ' ὁπωστιοῦν, ἔφη. Τί δέ; ἦ δ' ὅς· τῶν ἐν ἀνθρώπῳ πάντων ἔσθ' ὅ τι ἄλλο λέγεις ἄρχειν ἢ ψυχήν, ἄλλως τε καὶ φρόνιμον; Οὐκ ἔγωγε. Πότερον ξυγχωροῦσαν τοῖς κατὰ τὸ σῶμα πάθεσιν *), ἢ καὶ ἐναντιουμένην; λέγω δὲ τὸ τοιόνδε, οἷον, καύματος ἐνόντος καὶ δίψους, ἐπὶ τοὐναντίον ἕλκειν, τὸ μὴ πίνειν, καί, πείνης ἐνούσης, ἐπὶ τὸ μὴ ἐσθίειν· καὶ ἄλλα που μυρία ὁρῶμεν ἐναντιουμένην τὴν ψυχὴν * τοῖς κατὰ τὸ σῶμα· ἢ οὔ; C
Πάνυ μὲν οὖν. Οὐκοῦν αὖ ὡμολογήσαμεν ἐν τοῖς πρόσθεν, μήποτ' ἂν αὐτήν, ἁρμονίαν γε οὖσαν, ἐναντία ᾄδειν οἷς ἐπιτείνοιτο καὶ χαλῷτο καὶ πάλλοιτο καὶ ἄλλο ὁτιοῦν πάθος πάσχοι ἐκεῖνα ἐξ ὧν τυγχάνοι οὖσα, ἀλλ' ἕπεσθαι ἐκείνοις καὶ οὔποτ' ἂν ἡγεμονεύειν; Ὡμολογήσαμεν, ἔφη· πῶς γὰρ οὔ; Τί οὖν; νῦν οὐ πᾶν τοὐναντίον ἡμῖν φαίνεται ἐργαζομένη, ἡγεμονεύουσά τε ἐκείνων πάντων ἐξ ὧν φήσει τις αὐτὴν εἶναι, καὶ ἐναντιουμένη ὀλίγου πάντα
* διὰ παντὸς τοῦ βίου καὶ δεσπόζουσα πάντας τρόπους, τὰ D
μὲν χαλεπώτερον κολάζουσα καὶ μετ' ἀλγηδόνων, τά τε κατὰ τὴν γυμναστικὴν καὶ τὴν ἰατρικήν, τὰ δὲ πρᾳότερον, καὶ τὰ μὲν ἀπειλοῦσα, τὰ δὲ νουθετοῦσα, ταῖς ἐπιθυμίαις καὶ ὀργαῖς καὶ φόβοις, ὡς ἄλλη οὖσα ἄλλῳ πράγματι διαλεγομένη; οἷόν που καὶ Ὅμηρος ἐν Ὀδυσσείᾳ πεποίηκεν, οὗ λέγει τὸν Ὀδυσσέα,

Στῆθος δὲ πλήξας κραδίην ἠνίπαπε μύθῳ·
Τέτλαθι δή, κραδίη· καὶ κύντερον ἄλλο ποτ' * ἔτλης. E

ἆρ' οἴει αὐτὸν ταῦτα ποιῆσαι διανοούμενον ὡς ἁρμονίας αὐτῆς οὔσης καὶ οἵας ἄγεσθαι ὑπὸ τῶν τοῦ σώματος πα-

*) ἄλλ. παθήμασιν.

pantiae numquam particeps erit. Numquam vero. Neque, ut opinor, animus, qui plane est animus, pravitatis. Quonam enim pacto ex iis quae ante dicta sunt? Ex hac igitur ratione nobis omnes animi omnium animantium pariter boni erunt, siquidem pariter naturâ hoc ipsum, animi, sunt. Mihi quidem videtur, inquit, Socrate. Num etiam bene videtur, inquit, ita dici et accidere posse hoc rationi, si vera esset sumptio, animum harmoniam esse? Nullo prorsus modo, inquit. Quid? inquit: ex omnibus quae in homine insunt num aliud quid dicis imperare praeter animum, praesertim si prudens sit? Nihil aliud. Utrum ita ut corporis affectionibus indulgeat, an ita ut etiam repugnet illis? dico autem hoc, velut quum aestus et sitis urgeant, tum ipsum ad contrarium cogere, ne bibat, et si fames, ne edat, et in sexcentis aliis animadvertimus adversari animum corporis cupiditatibus; anne? Sane quidem. Nonne concessimus quoque supra, numquam fore ut animus, si harmonia esset, discreparet a tensione, remissione, agitatione aliisque affectionibus eorum, ex quibus constaret, sed sequuturum esse illa, nec umquam ductaturum? Concessimus vero, inquit, quidni? Quid igitur? nunc nonne plane contrarium nobis videtur facere: ductare omnia illa, ex quibus dixerit quis ipsum constare, et repugnare illis in omnibus fere totam per vitam dominarique in ea omni modo, tum gravius castigantem et cum doloribus, ut arte gymnastica et medicina, tum lenius, alias minitantem, alias monentem, cum cupiditatibus et iris et timoribus, tamquam ipsum alium cum alia persona, colloquentem? quale illud etiam est quod Homerus in Odyssea fecit, ubi de Ulixe dicit:

Tum pectus tundit corque increpat hisce loquelis:
Sustine, cor, tu quondam etiam peiora tulisti.

num censes illum haec finxisse arbitrantem, animum esse harmoniam et ita comparatum, ut duceretur a corporis

θῶν, ἀλλ' οὐχ οἵας ἄγειν τε ταῦτα καὶ δεσπόζειν, καὶ οὔ-
σης αὐτῆς πολὺ θειοτέρου τινὸς πράγματος ἢ καθ' ἁρμο-
νίαν; Νὴ Δία, ὦ Σώκρατες, ἔμοιγε δοκεῖ. Οὐκ ἄρα,
ὦ ἄριστε, ἡμῖν οὐδαμῇ καλῶς ἔχει ψυχὴν ἁρμονίαν τινὰ
φάναι εἶναι· οὔτε γὰρ ἄν, ὡς ἔοικεν, * Ὁμήρῳ, θείῳ ποι- 95
ητῇ, ὁμολογοῖμεν οὔτε αὐτοὶ ἡμῖν αὐτοῖς. Ἔχει οὕτως,
ἔφη *).

Εἶεν δή, ἦ δ' ὃς ὁ Σωκράτης, τὰ μὲν Ἁρμονίας
ἡμῖν τῆς Θηβαϊκῆς ἵλεά πως, ὡς ἔοικε, μετρίως γέγονε·
τί δὲ δὴ τὰ Κάδμου, ἔφη, ὦ Κέβης, πῶς ἱλασόμεθα καὶ
τίνι λόγῳ; Σύ μοι δοκεῖς, ἔφη ὁ Κέβης, ἐξευρήσειν· του-
τονὶ γοῦν τὸν λόγον τὸν πρὸς τὴν ἁρμονίαν θαυμαστῶς
μοι εἶπες ὡς παρὰ δόξαν. Σιμμίου γὰρ λέγοντος ὅ τι
ἠπόρει, πάνυ ἐθαύμαζον εἴ τι ἕξει τις χρήσασθαι * τῷ λό- B
γῳ αὐτοῦ· πάνυ οὖν μοι ἀτόπως ἔδοξεν εὐθὺς τὴν πρώ-
την ἔφοδον οὐ δέξασθαι τοῦ σοῦ λόγου. ταὐτὰ δὴ οὐκ ἂν
θαυμάσαιμι καὶ τὸν τοῦ Κάδμου λόγον εἰ πάθοι. Ὦ 'γα-
θέ, ἔφη ὁ Σωκράτης, μὴ μέγα λέγε, μή τις ἡμῖν βασκανία
περιτρέψῃ τὸν λόγον τὸν μέλλοντα λέγεσθαι. ἀλλὰ δὴ ταῦτα
μὲν τῷ θεῷ μελήσει, ἡμεῖς δὲ Ὁμηρικῶς ἐγγὺς ἰόντες
πειρώμεθα εἰ ἄρα τι λέγεις. ἔστι δὲ δὴ τὸ κεφάλαιον ὧν
ζητεῖς· ἀξιοῖς ἐπιδειχθῆναι ἡμῶν τὴν ψυχὴν ἀνώλεθρόν τε
καὶ ἀθάνατον οὖσαν, εἰ φιλόσοφος ἀνήρ, μέλλων ἀποθα- C
νεῖσθαι, θαῤῥῶν τε καὶ ἡγούμενος ἀποθανὼν ἐκεῖ εὖ πρά-
ξειν διαφερόντως, ἢ εἰ ἐν ἄλλῳ βίῳ βιοὺς ἐτελεύτα, μὴ
ἀνόητόν τε καὶ ἠλίθιον θάῤῥος θαῤῥήσει. τὸ δὲ ἀποφαί-
νειν ὅτι ἰσχυρόν τί ἐστιν ἡ ψυχὴ καὶ θεοειδές, καὶ ἦν ἔτι
πρότερον πρὶν ἡμᾶς ἀνθρώπους γενέσθαι, οὐδὲν κωλύειν
φῂς πάντα ταῦτα μηνύειν ἀθανασίαν μὲν μή, ὅτι δὲ πολυ-
χρόνιόν τέ ἐστιν ἡ ψυχὴ καὶ ἦν που πρότερον ἀμήχανον
ὅσον χρόνον καὶ ᾔδει τε καὶ ἔπραττε πόλλ' ἄττα· * ἀλλὰ γὰρ D
οὐδέν τι μᾶλλον ἦν ἀθάνατον, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ εἰς ἀνθρώ-
που σῶμα ἐλθεῖν ἀρχὴ ἦν αὐτῇ ὀλέθρου, ὥσπερ νόσος, καὶ

*) γρ. Ἔχειν οὕτως ἔφη.

affectionibus, non ipse eas duceret in easque dominaretur, quippe res multo divinior quam ut cum harmonia comparari posset? Ita hercle, Socrate, mihi quidem videtur. Nullo igitur modo, mi optime, decet animum dici harmoniam esse; neque enim, ut patet, Homero, divino poetae, consentiremus neque nobismet ipsis. Ita habet, inquit.

Iam Harmonia quidem Thebana, ait Socrates, nobis, ut videtur, satis est placata; quid vero, Cadmum, inquit, o Cebes, quomodo placabimus et qua ratione? Tu mihi videris, ait Cebes, inventurus esse; hanc certe rationem contra harmoniam mirum quam exposuisti praeter exspectationem meam. Simmias enim quum dixisset de quo addubitaret, mirum mihi videbatur si quis haberet quid faceret eius ratione. quocirca quam admirabile visum est, quod ne primam quidem disputationis tuae excursionem sustineret. idem igitur haud mirabor, si Cadmi quoque rationi accidat. Noli, o bone, ait Socrates, superbe dicere, ne obtrectatio aliqua nobis prosternat quam dicturi sumus rationem. at deo hoc curae erit, nos vero, ut cum Homero loquamur, cominus euntes experiamur an aliquid dicas. est vero haec eorum quae quaeris summa: postulas ut demonstretur, animum nostrum interitus expertem et immortalem esse, nisi philosophus, qui, morte instante, confidat ac censeat fore ut post mortem ibi longe melius secum agatur, quam si aliud vitae institutum sequutus mortem obisset, insipientem ac stolidam habiturus sit fiduciam. si quis ostendat, validum aliquid esse animum et divini simile eumque etiam prius fuisse, quam nos homines exsisteremus, hoc nihil impedire ais, quominus haec omnia non immortalitatem indicent, sed hoc tantum, diuturnum esse animum et tempore immenso ante fuisse et cognovisse et fecisse permulta; nihilo tamen magis esse immortalem, sed hoc ipsum, quod in hominis corpus migret, initium ei esse interitus, tamquam morbum, et

ταλαιπωρουμένη τε δὴ τοῦτον τὸν βίον ζῴη καὶ τελευτῶσά
γε ἐν τῷ καλουμένῳ θανάτῳ ἀπολλύοιτο. διαφέρει δὲ δή,
φῄς, οὐδὲν εἴτε ἅπαξ εἰς σῶμα ἔρχεται εἴτε πολλάκις, πρός
γε τὸ ἕκαστον ἡμῶν φοβεῖσθαι· προςήκει γὰρ φοβεῖσθαι,
εἰ μὴ ἀνόητος εἴη, τῷ μὴ εἰδότι μηδ' ἔχοντι λόγον διδόναι
ὡς ἀθάνατόν ἐστι. τοιαῦτ' ἄττα ἐστίν, οἶμαι, ὦ Κέ*βης, ἃ E
λέγεις· καὶ ἐξεπίτηδες πολλάκις ἀναλαμβάνω, ἵνα μή τι
διαφύγῃ ἡμᾶς, εἴ τέ τι βούλει, προςθῇς ἢ ἀφέλῃς. Καὶ
ὁ Κέβης, Ἀλλ' οὐδὲν ἔγωγε ἐν τῷ παρόντι, ἔφη, οὔτ' ἀφε-
λεῖν οὔτε προςθεῖναι δέομαι· ἔστι δὲ ταῦτα ἃ λέγω.

Ὁ οὖν Σωκράτης, συχνὸν χρόνον ἐπισχὼν καὶ πρὸς
ἑαυτόν τι σκεψάμενος, Οὐ φαῦλον πρᾶγμα, ἔφη, ὦ Κέβης,
ζητεῖς· ὅλως γὰρ δεῖ περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς τὴν αἰτίαν
διαπραγματεύσασθαι. * ἐγὼ οὖν σοι δίειμι περὶ αὐτῶν, ἐὰν 96
βούλῃ, τά γε ἐμὰ πάθη· ἔπειτα, ἄν τί σοι χρήσιμον φαί-
νηται ὧν ἂν λέγω, πρὸς τὴν πειθὼ περὶ ὧν λέγεις χρήσει.
Ἀλλὰ μήν, ἔφη ὁ Κέβης, βούλομαί γε. Ἄκουε τοίνυν ὡς
ἐροῦντος.

Ἐγὼ γάρ, ἔφη, ὦ Κέβης, νέος ὢν θαυμαστῶς ὡς
ἐπεθύμησα ταύτης τῆς σοφίας ἣν δὴ καλοῦσι περὶ φύσεως
ἱστορίαν. ὑπερήφανος γάρ μοι ἐδόκει εἶναι, εἰδέναι τὰς
αἰτίας ἑκάστου, διὰ τί γίγνεται ἕκαστον καὶ διὰ τί ἀπόλλυ-
ται καὶ διὰ τί ἔστι· καὶ πολλάκις ἐμαυτὸν ἄνω καὶ κάτω
*μετέβαλλον σκοπῶν πρῶτον τὰ τοιάδε, ἆρ', ἐπειδὰν τὸ B
θερμὸν καὶ τὸ ψυχρὸν σηπεδόνα τινὰ λάβῃ, ὥς τινες ἔλε-
γον, τότε δὴ τὰ ζῶα ξυντρέφεται· καὶ πότερον τὸ αἷμά
ἐστιν ᾧ φρονοῦμεν, ἢ ὁ ἀὴρ ἢ τὸ πῦρ, ἢ τούτων μὲν
οὐδέν, ὁ δὲ ἐγκέφαλός ἐστιν ὁ τὰς αἰσθήσεις παρέχων τοῦ
ἀκούειν καὶ ὁρᾶν καὶ ὀσφραίνεσθαι, ἐκ τούτων δὲ γίγνοι-
το μνήμη καὶ δόξα, ἐκ δὲ μνήμης καὶ δόξης λαβούσης
τὸ ἠρεμεῖν κατὰ ταὐτὰ γίγνεσθαι ἐπιστήμην. καὶ αὖ τού-
των τὰς φθορὰς σκοπῶν καὶ τὰ περὶ τὸν οὐ*ρανόν τε καὶ C
τὴν γῆν πάθη, τελευτῶν οὕτως ἐμαυτῷ ἔδοξα πρὸς ταύ-
την τὴν σκέψιν ἀφυὴς εἶναι, ὡς οὐδὲν χρῆμα. τεκμήριον
δέ σοι ἐρῶ ἱκανόν· ἐγὼ γὰρ ἃ καὶ πρότερον σαφῶς ἠπι-
στάμην, ὥς γε ἐμαυτῷ καὶ τοῖς ἄλλοις ἐδόκουν, τότε ὑπὸ

afflictum scilicet hanc vitam vivere tandemque morte sic dicta exstingui. nihil autem, ut dicis, differt, utrum semel in corpus veniat an saepius, ad nostrum cuiusque metum; par est enim unumquemque, nisi insipiens sit, metuere, quippe qui nesciat nec rationem teneat qua probet immortalem esse animum. haec fere sunt, opinor, Cebes, quae dicis, et consulto saepius ea repeto, ut ne quid nobis excidat, et tu, si quid velis, vel adiicias vel demas.

Atque Socrates, quum diu moratus esset et secum aliquid reputasset, Haud leve est, inquit, Cebes, quod quaeris; omnino enim oportet generationis et interitus causam pertractari. ego autem tibi, si vis, quae mihi hoc in genere evenerint, enarrabo; deinde si quid eorum quae dicturus sum utile tibi visum erit ad confirmanda ea quae posuisti, eo uteris. Sane quidem, ait Cebes, ego volo. Audi igitur quae dicturus sum.

Etenim, inquit, Cebes, quum iuvenis essem, mirum me desiderium tenebat eius sapientiae quam vocant naturae rationem. eximium enim mihi videbatur quid esse cognoscere causas cuiusque rei, de quibus interiret et de quibus esset, et saepius sursum deorsum mentem versabam, primum hoc quaerens, num, quando calidum et frigidum putrescerent quodammodo, ut nonnulli dixerant, tum animantia concrescerent; et utrum sanguis id esset quo cogitaremus, an aër, an ignis, an nihil horum, sed cerebrum sensus praeberet audiendi et videndi et olfaciendi, et ex his exsisterent memoria et opinio, ex memoria vero et opinione, quum stabiles factae essent, eodem modo exsisteret scientia. rursusque harum rerum interitus perscrutans et quae tum in caelo tum in terra gererentur, ad extremum tam parum mihi visus sum ad hanc quaestionem factus esse, ut nihil minus cogitari posset. argumentum vero tibi afferam idoneum; ego enim etiam ea quae ante certo cognoveram, ut quidem et mihi et aliis videbar, tum hac

ταύτης τῆς σκέψεως οὕτω σφόδρα ἐτυφλώθην, ὥστε ἀπέμαθον καὶ ταῦτα ἃ πρὸ τοῦ ᾤμην εἰδέναι, περὶ ἄλλων τε πολλῶν καὶ διὰ τί ἄνθρωπος αὐξάνεται· τοῦτο γὰρ ᾤμην πρὸ τοῦ παντὶ δῆλον εἶναι, ὅτι διὰ τὸ ἐσθίειν καὶ πίνειν· ἐπειδὰν * γὰρ ἐκ τῶν σιτίων ταῖς μὲν σαρξὶ σάρκες προςγένωνται, τοῖς δὲ ὀστοῖς ὀστᾶ, καὶ οὕτω κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ τοῖς ἄλλοις τὰ αὐτῶν οἰκεῖα ἑκάστοις προςγένηται, τότε δὴ τὸν ὀλίγον ὄγκον ὄντα ὕστερον πολὺν γεγονέναι, καὶ οὕτω γίγνεσθαι τὸν σμικρὸν ἄνθρωπον μέγαν. οὕτω τότε ᾤμην· οὐ δοκῶ σοι μετρίως; Ἔμοιγε, ἔφη ὁ Κέβης. Σκέψαι δὴ καὶ τάδε ἔτι. ᾤμην γὰρ ἔγωγε ἱκανῶς μοι δοκεῖν, ὁπότε τις φαίνοιτο ἄνθρωπος παραστὰς μέγας σμικρῷ, μείζων εἶναι αὐτῇ *) τῇ κεφαλῇ, καὶ ἵππος ἵππου· καὶ * ἔτι γε τούτων ἐναργέστερα, τὰ δέκα μοι ἐδόκει τῶν ὀκτὼ πλείονα εἶναι διὰ τὸ δύο αὐτοῖς προςεῖναι, καὶ τὸ δίπηχυ τοῦ πηχυαίου μεῖζον εἶναι διὰ τὸ ἡμίσει αὐτοῦ ὑπερέχειν. Νῦν δὲ δή, ἔφη ὁ Κέβης, τί σοι δοκεῖ περὶ αὐτῶν; Πόῤῥω που, ἔφη, νὴ Δί' ἐμὲ εἶναι τοῦ οἴεσθαι περὶ τούτων του τὴν αἰτίαν εἰδέναι, ὅς γε οὐκ ἀποδέχομαι ἐμαυτοῦ οὐδὲ ὡς, ἐπειδὰν ἑνί τις προςθῇ ἕν, ἢ τὸ ἓν ᾧ προςετέθη δύο γέγονεν, ἢ τὸ προςτεθὲν καὶ ᾧ προςετέθη * διὰ τὴν πρόςθεσιν τοῦ ἑτέρου τῷ ἑτέρῳ δύο ἐγένετο· θαυμάζω γὰρ εἰ, ὅτε μὲν ἑκάτερον αὐτῶν χωρὶς ἀλλήλων ἦν, ἓν ἄρ' ἑκάτερον ἦν καὶ οὐκ ἤστην τότε δύο, ἐπεὶ δ' ἐπλησίασαν ἀλλήλοις, αὕτη ἄρα αὐτοῖς αἰτία ἐγένετο δυοῖν γενέσθαι ἡ ξύνοδος τοῦ πλησίον ἀλλήλων τεθῆναι. οὐδέ γε [ὡς], ἐάν τις ἓν διασχίσῃ, δύναμαι ἔτι πείθεσθαι ὡς αὕτη αὖ αἰτία γέγονεν ἡ σχίσις τοῦ δύο γεγονέναι· ἐναντία γὰρ γίγνεται, ἢ τότε, αἰτία τοῦ δύο γίγνεσθαι· * τότε μὲν γάρ, ὅτι ξυνήγετο πλησίον ἀλλήλων καὶ προςετίθετο ἕτερον ἑτέρῳ, νῦν δ', ὅτι ἀπάγεται καὶ χωρίζεται ἕτερον ἀφ' ἑτέρου. οὐδέ γε διότι ἓν γίγνεται ὡς ἐπίσταμαι ἔτι πείθω ἐμαυτόν, οὐδ' ἄλλο οὐδὲν ἑνὶ λόγῳ, διότι γίγνεται ἢ ἀπόλλυται ἢ ἔστι, κατὰ τοῦτον τὸν

*) ἴσ. αὐτοῦ.

quaestione tantopere occaecatus sum, ut dedifcerem etiam ea, quae ante putaram me scire, quum multa alia, tum etiam quanam re homo cresceret; hoc enim putaram ante cuivis perspicuum esse edendo et bibendo effici; quando enim per cibos carnibus carnes et ossibus ossa accederent, et ita eadem ratione ceteris quoque id quod cuiusque proprium esset, tum corpus quod exiguum fuisset posthac magnum exsistere, et sic fieri parvum hominem magnum. ita tum arbitrabar; nonne tibi videor recte? Mihi vero, ait Cebes. Considera dum etiam haec. arbitrabar enim equidem recte mihi videri, si quis homo prope ab altero parvo adstans magnus conspiceretur, maior illo esse capite, itemque equus equo, et, quod illo etiam evidentius est, decem mihi videbantur plura esse quam octo, quia illi numero duo essent adiecta, et bicubitale maius esse cubitali, quia dimidio hoc superaret. Nunc vero, ait Cebes, quid tibi videtur de his? Procul, inquit, mehercule mihi abesse videor ab opinione hac ut censeam horum alicuius causam tenere, ut qui ne hoc quidem assentiri mihi possim, si quis uni addat unum, vel unum illud, cui additum sit, duo factum esse, vel id quod additum et id cui additum sit, per additionem alterius ad alterum duo facta esse; admiror enim quid sit quod, quum unumquodque eorum separatum ab altero esset, unum fuerit utrumque, non duo fuerint, quum vero coissent, hoc effecerit ut duo fierent, ille videlicet congressus quo inter se coissent. neque etiam si quis unum diviserit, possum mihi persuadere hanc divisionem effecisse ut duo fierent; contraria enim, ac tum, causa exsistit ob quam duo fiunt: tum enim duo fiebant, quia coniungebantur inter se et alterum alteri addebatur, nunc vero duo fiunt, quia disiungitur ac separatur alterum ab altero. neque etiam quomodo unum fiat, me scire iam mihi persuadeo, neque, ut uno verbo dicam, quam ob causam quicquam fiat vel intereat vel sit, ex hac quidem investigationis

τρόπον τῆς μεθόδου, ἀλλά τιν' ἄλλον τρόπον αὐτὸς εἰκῇ φύρω, τοῦτον δὲ οὐδαμῇ προσίεμαι. ἀλλ' ἀκούσας μέν ποτε ἐκ βιβλίου τινός, ὡς ἔφη, Ἀναξαγόρου ἀναγιγνώσκοντος καὶ λέγοντος, ὡς * ἄρα νοῦς ἐστιν ὁ διακοσμῶν τε καὶ πάντων C
αἴτιος, ταύτῃ ἤδη *) τῇ αἰτίᾳ ἥσθην τε καὶ ἔδοξέ μοι τρόπον τινὰ εὖ ἔχειν τὸ τὸν νοῦν εἶναι πάντων αἴτιον, καὶ ἡγησάμην, εἰ τοῦθ' οὕτως ἔχει, τόν γε νοῦν κοσμοῦντα πάντα κοσμεῖν καὶ ἕκαστον τιθέναι ταύτῃ, ὅπῃ ἂν βέλτιστα ἔχῃ· εἰ οὖν τις βούλοιτο τὴν αἰτίαν εὑρεῖν περὶ ἑκάστου, ὅπῃ γίγνεται ἢ ἀπόλλυται ἢ ἔστι, τοῦτο δεῖν περὶ αὐτοῦ εὑρεῖν, ὅπῃ βέλτιστον αὐτῷ ἐστιν ἢ εἶναι ἢ ἄλλο ὁτιοῦν πάσχειν ἢ ποιεῖν· ἐκ δὲ δὴ τοῦ λό*γου τούτου οὐδὲν ἄλλο σκοπεῖν D
προσήκειν ἀνθρώπῳ καὶ περὶ αὐτοῦ καὶ περὶ τῶν ἄλλων, ἀλλ' ἢ τὸ ἄριστον καὶ τὸ βέλτιστον· ἀναγκαῖον δὲ εἶναι τὸν αὐτὸν τοῦτον καὶ τὸ χεῖρον εἰδέναι· τὴν αὐτὴν γὰρ εἶναι ἐπιστήμην περὶ αὐτῶν. ταῦτα δὴ λογιζόμενος ἄσμενος εὑρηκέναι ᾤμην διδάσκαλον τῆς αἰτίας περὶ τῶν ὄντων κατὰ νοῦν ἐμαυτῷ, τὸν Ἀναξαγόραν, καί μοι φράσειν πρῶτον μέν, πότερον ἡ γῆ πλατεῖά ἐστιν ἢ στρογγύλη, ἐπειδὴ δὲ φράσειεν, ἐπεκδιηγή*σεσθαι τὴν αἰτίαν καὶ τὴν ἀνάγκην, λέ- E
γοντα τὸ ἄμεινον καὶ ὅτι αὐτὴν ἄμεινον ἦν τοιαύτην εἶναι· καὶ εἰ ἐν μέσῳ φαίη εἶναι αὐτήν, ἐπεκδιηγήσεσθαι ὡς ἄμεινον ἦν αὐτὴν ἐν μέσῳ εἶναι· καὶ εἴ μοι ταῦτα ἀποφαίνοιτο, παρεσκευάσμην * ὡς οὐκέτι ὑποθησόμενος **) αἰτίας ἄλλο εἶ- 98
δος. καὶ δὴ καὶ περὶ ἡλίου οὕτω παρεσκευάσμην ὡσαύτως πευσόμενος καὶ σελήνης καὶ τῶν ἄλλων ἄστρων, τάχους τε πέρι πρὸς ἄλληλα καὶ τροπῶν καὶ τῶν ἄλλων παθημάτων, πῇ ποτε ταῦτ' ἄμεινόν ἐστιν ἕκαστον καὶ ποιεῖν καὶ πάσχειν ἃ πάσχει. οὐ γὰρ ἄν ποτε αὐτὸν ᾤμην, φάσκοντά γε ὑπὸ νοῦ αὐτὰ κεκοσμῆσθαι, ἄλλην τινὰ αὐτοῖς αἰτίαν ἐπενεγκεῖν, ἢ ὅτι βέλτιστον αὐτὰ οὕτως ἔχειν ἐστὶν ὥσπερ ἔχει· ἑκάστῳ οὖν αὐ*τὸν ***) ἀποδιδόντα τὴν αἰτίαν καὶ κοινῇ B

---

*) ἄλλ. δή.
**) ἴσ. προσησόμενος.
***) ἄλλ. αὐτῶν.

ratione, fed aliam quandam rationem, utcumque fuccedet, ipfe concinnare ftudeo, hanc vero nequaquam admitto. attamen quum audirem aliquando quendam è libro, ut dicebat, Anaxagorae legentem et hoc proferentem, mentem effe quae res in ordinem adduceret omniaque efficeret, hac iam caufa delectabar et bene quodammodo fe habere mihi videbatur, quod mens effet omnium caufa, atque arbitrabar, fi hoc ita fe haberet, mentem disponentem unumquodque ita disponere ac collocare, ut optimum effet; quodfi quis vellet caufam indagare ob quam quidque nafceretur vel interiret vel effet, hoc eum debere indagare, quomodo optimum illi effet vel effe vel aliud quid pati vel agere; atque ex hac ratione nihil aliud oportere hominem et de fe et de reliquis rebus quaerere, nifi id quod convenientiffimum et optimum effet; fieri enim non poffe, quin hic idem etiam deterius cognofceret, propterea quod eadem effet utriusque cognitio. haec igitur mecum reputans laetus me inveniffe arbitrabar qui caufas rerum me doceret, ut mens mea defideraret, Anaxagoram, eumque primo mihi dicturum effe, utrum terra lata effet an globofa, et hoc expofito, etiam caufam et neceffitatem explicaturum effe, id quod melius effet afferentem, quia videlicet melius effet ita eam fe habere, et fi eam in medio effe mundo diceret, etiam explicaturum, quare melius effet in medio eam effe; quodfi haec mihi declaraffet, ftatutum habebam cum animo, nullum amplius admittere caufae genus. atque etiam de fole ita ftatueram quaerere et de luna reliquisque ftellis, ratione celeritatis qua inter fe ferrentur, converfionum reliquarumque affectionum, quo tandem modo melius fit quamque et facere et pati ea quae pateretur, numquam enim arbitrabar fore ut, quum dixiffet a mente illa disponi, aliam ullam iis caufam attribueret nifi hanc, quod optimum effet ita fe illa habere ut fe haberent; quocirca, unicuique et communiter omnibus quum caufae loco

πᾶσι τὸ ἑκάστῳ βέλτιστον ᾤμην καὶ τὸ κοινὸν πᾶσιν ἐπεκ-
διηγήσεσθαι ἀγαθόν· καὶ οὐκ ἂν ἀπεδόμην πολλοῦ τὰς ἐλ-
πίδας, ἀλλὰ πάνυ σπουδῇ λαβὼν τὰς βίβλους, ὡς τάχιστα
οἷός τ' ἦ, ἀνεγίγνωσκον, ἵν' ὡς τάχιστα εἰδείην τὸ βέλτι-
στον καὶ τὸ χεῖρον. ἀπὸ δὴ θαυμαστῆς, ὦ ἑταῖρε, ἐλπίδος
ᾠχόμην φερόμενος, ἐπειδὴ προϊὼν καὶ ἀναγιγνώσκων ὁρῶ
ἄνδρα τῷ μὲν νῷ οὐδὲν χρώμενον οὐδέ τινας αἰτίας ἐπαι-
τιώμενον εἰς τὸ δια*κοσμεῖν τὰ πράγματα, ἀέρας δὲ καὶ αἰ- C
θέρας καὶ ὕδατα αἰτιώμενον καὶ ἄλλα πολλὰ καὶ ἄτοπα·
καί μοι ἔδοξεν ὁμοιότατον πεπονθέναι, ὥσπερ ἂν *εἴ τις
λέγων ὅτι Σωκράτης πάντα ὅσα πράττει νῷ πράττει, κἄπει-
τα, ἐπιχειρήσας λέγειν τὰς αἰτίας ἑκάστων ὧν πράττω, λέ-
γοι πρῶτον μέν, ὅτι διὰ ταῦτα νῦν ἐνθάδε κάθημαι, ὅτι
ξύγκειταί μου τὸ σῶμα ἐξ ὀστῶν καὶ νεύρων, καὶ τὰ μὲν
ὀστᾶ ἐστὶ στερρὰ καὶ διαφυὰς ἔχει χωρὶς ἀπ' ἀλλήλων, τὰ
δὲ νεῦρα οἷα ἐπιτείνεσθαι * καὶ ἀνίεσθαι, περιαμπέχοντα D
τὰ ὀστᾶ μετὰ τῶν σαρκῶν καὶ δέρματος, ὃ ξυνέχει αὐτά·
αἰωρουμένων οὖν τῶν ὀστῶν ἐν ταῖς αὑτῶν ξυμβολαῖς, χα-
λῶντα καὶ ξυντείνοντα τὰ νεῦρα κάμπτεσθαί που ποιεῖ οἷόν
τ' εἶναι ἐμὲ νῦν τὰ μέλη, καὶ διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν ξυγ-
καμφθεὶς ἐνθάδε κάθημαι· καὶ αὖ περὶ τοῦ διαλέγεσθαι
ὑμῖν ἑτέρας τοιαύτας αἰτίας λέγοι, φωνάς τε καὶ ἀέρας καὶ
ἀκοὰς καὶ ἄλλα μυρία τοιαῦτα αἰτιώμενος, ἀμελήσας τὰς
ὡς ἀ*ληθῶς αἰτίας λέγειν ὅτι, ἐπειδὴ Ἀθηναίοις ἔδοξε βέλ- E
τιον εἶναι ἐμοῦ καταψηφίσασθαι, διὰ ταῦτα δὴ καὶ ἐμοὶ
βέλτιον αὖ δέδοκται ἐνθάδε καθῆσθαι, καὶ δικαιότερον πα-
ραμένοντα ὑπέχειν τὴν δίκην ἣν ἂν κελεύσωσιν· ἐπεὶ νὴ
τὸν κύνα, ὡς ἐγῷμαι, πάλαι ἂν * ταῦτα τὰ νεῦρά τε καὶ 99
τὰ ὀστᾶ ἢ περὶ Μέγαρα ἢ Βοιωτοὺς ἦν, ὑπὸ δόξης φερό-
μενα τοῦ βελτίστου, εἰ μὴ δικαιότερον ᾤμην καὶ κάλ-
λιον εἶναι πρὸ τοῦ φεύγειν τε καὶ ἀποδιδράσκειν ὑπέ-
χειν τῇ πόλει δίκην ἥντιν' ἂν τάττῃ. ἀλλ' αἴτια μὲν τὰ
τοιαῦτα καλεῖν λίαν ἄτοπον· εἰ δέ τις λέγοι ὅτι ἄνευ
τοῦ τὰ τοιαῦτα ἔχειν, καὶ ὀστᾶ καὶ νεῦρα καὶ ὅσα ἄλλα
ἔχω, οὐκ ἂν οἷός τ' ἦ ποιεῖν τὰ δόξαντά μοι, ἀλη-
θῆ ἂν λέγοι· ὡς μέντοι διὰ ταῦτα ποιῶ ἃ ποιῶ,

posuisset id quod cuique optimum esset, arbitrabar ipsum etiam commune omnibus bonum expositurum esse, nec pecunia grandi vendidissem spes meas, sed cupidissime sumens libros quam velocissime poteram legi, ut quam celerrime cognoscerem quid optimum esset, quid deterius. hac vero mirifica spe, o amice, statim deturbatus sum, quum progrediens ac legens viderem virum mente nihil utentem nec ullam rerum disponendarum causam ei attribuentem, sed aëres et aetheras et aquas aliaque multa inepta pro causis habentem; et videbatur mihi perinde agere ac si quis poneret, Socratem quicquid faceret id mente facere, deinde, causas allaturus singulorum quae facerem, diceret primum, propterea me nunc hic sedere, quod constaret corpus meum ex ossibus ac nervis; ossa videlicet esse rigida et inter se incisa, nervos vero posse intendi et remitti, circumdantes ossa cum carnibus et cute, quae contineret illa; ossa igitur quum in commissuris suspensa essent, remittentes et intendentes nervos efficere ut flectere nunc possem membra, et hanc ob causam inflexum me hic sedere; itemque si colloquendi cum vobis similes quasdam afferret causas, voces, aëres, auditus alia innumerabilia generis eiusdem pro causis habens et omittens veras afferre causas, quod, quia Atheniensibus visum esset melius me condemnari, iccirco mihi quoque melius visum esset hic sedere atque iustius manentem poenas quas repetituri essent persolvere; alioqui per canem, ut opinor, diu iam hi nervi et ossa vel apud Megarenses vel Boeotos essent, ab eius quod optimum videretur opinione abrepta, nisi iustius censuissem atque honestius esse non elabi et aufugere, sed urbi poenam quamcumque constitutura esset persolvere. eiusmodi vero causas afferre valde absurdum est; si quis autem dicat, nisi talia haberem, velut ossa, nervos et quaecumque alia habeo, fieri non posse ut haec facerem quae mihi visa essent, verum dixerit; hoc autem dicere, propter illa me facere quae

καὶ ταύτῃ νῷ πράττω *), ἀλλ' οὐ τῇ τοῦ βελ*τίστου αἱρέσει, B
πολλὴ ἂν καὶ μακρὰ ῥᾳθυμία εἴη τοῦ λόγου· τὸ γὰρ μὴ διελέσθαι οἷόν τ' εἶναι ὅτι ἄλλο μέν τί ἐστι τὸ αἴτιον τῷ ὄντι, ἄλλο δ' ἐκεῖνο, ἄνευ οὗ τὸ αἴτιον οὐκ ἄν ποτ' εἴη αἴτιον· ὃ δή μοι φαίνονται ψηλαφῶντες οἱ πολλοὶ ὥσπερ ἐν σκότῳ, ἀλλοτρίῳ ὀνόματι προσχρώμενοι, ὡς αἴτιον αὐτὸ προσαγορεύειν. διὸ δὴ καὶ ὁ μέν τις δίνην περιτιθεὶς τῇ γῇ ὑπὸ τοῦ οὐρανοῦ μένειν δὴ ποιεῖ τὴν γῆν, ὁ δὲ ὥσπερ καρδόπῳ πλατείᾳ βάθρον τὸν ἀέρα ὑπερείδει· τὴν δὲ τοῦ ὡς οἷόν τε * βέλτιστα αὐτὰ τεθῆναι δύναμιν οὕτω νῦν κεῖσθαι, C
ταύτην οὔτε ζητοῦσιν οὔτε τινὰ οἴονται δαιμονίαν ἰσχὺν ἔχειν, ἀλλὰ ἡγοῦνται τούτου ἄν ποτε Ἄτλαντα ἰσχυρότερον καὶ ἀθανατώτερον καὶ μᾶλλον ἅπαντα ξυνέχοντα ἐξευρεῖν, καὶ ὡς ἀληθῶς τἀγαθὸν καὶ δέον ξυνδεῖν καὶ ξυνέχειν οὐδὲν οἴονται **). ἐγὼ μὲν οὖν τῆς τοιαύτης αἰτίας ὅπῃ ποτὲ ἔχει μαθητὴς ὁτουοῦν ἥδιστ' ἂν γενοίμην· ἐπειδὴ δὲ ταύτης ἐστερήθην καὶ οὔτ' αὐτὸς εὑρεῖν οὔτε παρ' ἄλλου μαθεῖν οἷός τε ἐγενόμην, τὸν δεύ*τερον πλοῦν ἐπὶ τὴν τῆς αἰτίας ζή- D
τησιν ᾗ πεπραγμάτευμαι, βούλει σοι, ἔφη, ἐπίδειξιν ποιήσωμαι, ὦ Κέβης; Ὑπερφυῶς μὲν οὖν, ἔφη, ὡς βούλομαι. Ἔδοξε τοίνυν μοι, ἦ δ' ὅς, μετὰ ταῦτα, ἐπειδὴ ἀπείρηκα τὰ ὄντα σκοπῶν, δεῖν εὐλαβηθῆναι, μὴ πάθοιμι ὅπερ οἱ τὸν ἥλιον ἐκλείποντα θεωροῦντες καὶ σκοπούμενοι ***)· διαφθείρονται γάρ που ἔνιοι τὰ ὄμματα, ἐὰν μὴ ἐν ὕδατι ἤ τινι τοιούτῳ σκοπῶνται τὴν εἰκόνα αὐ*τοῦ. τοιοῦτόν τι καὶ E
ἐγὼ διενοήθην καὶ ἔδεισα, μὴ παντάπασι τὴν ψυχὴν τυφλωθείην βλέπων πρὸς τὰ πράγματα τοῖς ὄμμασι καὶ ἑκάστῃ τῶν αἰσθήσεων ἐπιχειρῶν ἅπτεσθαι αὐτῶν. ἔδοξε δή μοι χρῆναι εἰς τοὺς λόγους καταφυγόντα ἐν ἐκείνοις σκοπεῖν τῶν ὄντων τὴν ἀλήθειαν. ἴσως μὲν οὖν, ᾧ ****) εἰκάζω, τρόπον τινὰ οὐκ ἔοικεν· * οὐ γὰρ πάνυ ξυγχωρῶ τὸν ἐν τοῖς λόγοις σκοπούμενον τὰ ὄντα ἐν εἰκόσι μᾶλλον σκοπεῖν, ἢ τὸν ἐν τοῖς ἔργοις·

---

*) ἴσ. καὶ ταῦτα νῷ πράττων.

**) ἴσ. τὸ δὲ ὡς ἀληθῶς δέον ξυνδεῖν καὶ ξυνέχειν οὐδὲν οἴονται.

***) ἄλλ. σκοπούμενοι πάσχουσι.

****) ἄλλ. ὡς.

faciam, et quidem mente agentem, non ex eius quod optimum sit optione, hominis fuerit sane quam socordis; nam distinguere non posse aliud esse veram causam, aliud vero id, sine quo causa numquam possit causa esse! quod quidem mihi videntur plerique, contrectantes quasi in tenebris, alieno nomine ipsam nuncupare causam: quo etiam fit ut alius, turbinem circumdans terrae quo caelum eam vertat, fixam eam manere statuat, alius ei, tamquam mactrae latae, aërem fundamenti loco subiiciat; vim autem eam, qua ita illa posita sint uti optime poni potuerint, neque quaerunt neque divinum quoddam eam robur habere arbitrantur, sed Atlantem censent illa robustiorem, magis immortalem fortiusque omnia continentem aliquando se inventuros esse, id autem quod vere nectit nihil connectere ac continere existimant. equidem, quae huiusmodi causae ratio esset, perlibenter a quolibet didicissem; quod quum mihi non obtigisset, eamque neque ipse invenire neque ab alio discere potuissem, alteram tentavi navigationem ad causam indagandam, in quam quomodo incubuerim vis tibi, inquit, ostentem, Cebes? Mirum quam volo, ait ille. Existimavi igitur, inquit, posthac, quum in rebus considerandis succubuissem, cavendum esse, ne idem mihi accideret quod iis usu veniret qui solem deficientem intuerentur ac considerarent; amittunt enim nonnulli adspectum, nisi in aqua vel alia eiusmodi re contemplantur illius imaginem. tale quid ego quoque reputavi atque timui ne omnino mens mihi occaecaretur, si res adspicerem oculis et quovis sensu eas attingere conarer, sed existimavi ad rationes mihi confugiendum et in his rerum veritatem considerandam esse. fortasse quidem simili illo quod posui non satis id convenit; nequaquam enim assentior, qui res in rationibus perscrutetur, eum magis in imaginibus eas

ἀλλ' οὖν δὴ ταύτῃ γε ὥρμησα, καὶ ὑποθέμενος ἑκάστοτε λόγον ὃν ἂν κρίνω ἐῤῥωμενέστατον εἶναι, ἃ μὲν ἄν μοι δοκῇ τούτῳ ξυμφωνεῖν, τίθημι ὡς ἀληθῆ ὄντα, καὶ περὶ αἰτίας καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων, ἃ δ' ἂν μή, ὡς οὐκ ἀληθῆ. βούλομαι δέ σοι σαφέστερον εἰπεῖν ἃ λέγω· οἶμαι γάρ σε νῦν οὐ μανθάνειν. Οὐ μὰ τὸν Δί', ἔφη ὁ Κέβης, οὐ σφόδρα. Ἀλλ', ἦ δ' ὅς, ὧδε * λέγω *), οὐδὲν καινόν, ἀλλ' ἅπερ ἀεὶ B
καὶ **) ἄλλοτε καὶ ἐν τῷ παρεληλυθότι λόγῳ οὐδὲν πέπαυμαι λέγων. ἔρχομαι γὰρ δὴ ἐπιχειρῶν σοι ἐπιδείξασθαι τῆς αἰτίας τὸ εἶδος ὃ πεπραγμάτευμαι, καὶ εἶμι πάλιν ἐπ' ἐκεῖνα τὰ πολυθρύλλητα καὶ ἄρχομαι ἀπ' ἐκείνων, ὑποθέμενος εἶναί τι καλὸν αὐτὸ καθ' αὑτὸ καὶ ἀγαθὸν καὶ μέγα καὶ τἄλλα πάντα· ἃ εἴ μοι δίδως τε καὶ ξυγχωρεῖς εἶναι ταῦτα, ἐλπίζω σοι ἐκ τούτων τήν τε αἰτίαν ἐπιδείξειν καὶ ἀνευρήσειν, ὡς ἀθάνατον ἡ ψυχή. Ἀλλὰ μήν, ἔφη ὁ * Κέβης, C
ὡς διδόντος σοι, οὐκ ἂν φθάνοις περαίνων. Σκόπει δή, ἔφη, τὰ ἑξῆς ἐκείνοις, ἐάν σοι ξυνδοκῇ ὥσπερ ἐμοί. φαίνεται γάρ μοι, εἴ τί ἐστιν ἄλλο καλὸν πλὴν αὐτὸ τὸ καλόν, οὐδὲ δι' ἓν ἄλλο καλὸν εἶναι, ἢ διότι μετέχει ἐκείνου τοῦ καλοῦ· καὶ πάντα δὴ οὕτω λέγω. τῇ τοιᾷδε αἰτίᾳ ξυγχωρεῖς; Ξυγχωρῶ, ἔφη. Οὐ τοίνυν, ἦ δ' ὅς, ἔτι μανθάνω οὐδὲ δύναμαι τὰς ἄλλας αἰτίας τὰς σοφὰς ταύτας γιγνώσκειν, ἀλλ' ἐάν τίς μοι λέγῃ, διότι καλόν ἐστιν ὁτιοῦν, ἢ ὅτι χρῶμα εὐανθὲς ἔ*χον ἢ σχῆμα ἢ ἄλλο ὁτιοῦν τῶν τοιούτων, τὰ μὲν ἄλλα D
χαίρειν ἐῶ, (ταράττομαι γὰρ ἐν τοῖς ἄλλοις πᾶσι), τοῦτο δὲ ἁπλῶς καὶ ἀτέχνως καὶ ἴσως εὐήθως ἔχω παρ' ἐμαυτῷ, ὅτι οὐκ ἄλλο τι ποιεῖ αὐτὸ καλὸν ἢ ἐκείνου τοῦ καλοῦ εἴτε παρουσία εἴτε κοινωνία εἴτε ὅπῃ δὴ καὶ ὅπως προσγενομένη ***)· οὐ γὰρ ἔτι τοῦτο διϊσχυρίζομαι, ἀλλ' ὅτι τῷ καλῷ πάντα τὰ καλὰ γίγνεται καλά. τοῦτο γάρ μοι δοκεῖ ἀσφαλέστατον εἶναι καὶ ἐμαυτῷ ἀποκρίνασθαι καὶ ἄλλῳ, καὶ τούτου ἐχόμενος ἡγοῦμαι οὐκ ἂν * ποτε πεσεῖν, ἀλλ' ἀσφαλὲς E

---

*) ἴσ. ὅ τι λέγω.
**) ἄλλ. ἀεί τε ἄλλοτε.
***) ἴσ. προσγενομένου.

considerare, quam qui reapse eas conspiciat; verumtamen hanc viam ingressus sum et ponens semper rationem quam existimo validissimam, ea quae mihi videntur huic consentire sumo vera esse, sive ad causas sive ad alia quaecumque spectant, quae vero discrepare videntur, ea falsa esse iudico. volo autem tibi apertius dicere quae sentio; puto enim te nondum intelligere. Non satis mehercule, ait Cebes. Ita vero, inquit, dico idque nihil novi, sed quod quum semper alias tum in superiore disputatione non est desitum a me dici. aggredior igitur tibi demonstrare illud causae genus quod studiose tractavi, et redeo ad pervulgata illa ab iisque exordior ponens esse aliquid pulchrum per se ipsum et bonum et magnum et reliqua omnia; quae si mihi das et concedis esse, spero tibi ex his causam demonstrare atque invenire, cur animum oporteat immortalem existimari. Equidem, ait Cebes, id tibi do: tu quin perficis? Perpende igitur, inquit, quae deinceps sequuntur, num idem tibi de his videatur quod mihi. persuasum est enim mihi, si quid aliud pulchrum sit praeter ipsum pulchrum, hoc nullam aliam ob causam pulchrum esse, nisi quod illius pulchri particeps sit; et de omnibus sic statuo. huiusmodi causam num concedis? Concedo vero, ait. Neque igitur, inquit, amplius intelligo neque possum ceteras causas argutas illas agnoscere, sed si quis dicit, quamobrem quidque pulchrum sit, quia vel colorem habeat floridum vel formam vel aliud quid generis eiusdem, cetera missa facio (perturbor enim his omnibus), hoc vero simpliciter, tenuiter et fortasse imperite apud me teneo, nihil aliud facere hanc rem pulchram nisi pulchri illius sive praesentiam sive communionem sive qualemcumque accessionem; id enim iam pro certo non affirmo, sed hoc, ipso pulchro omnia pulchra fieri pulchra; hoc enim mihi videtur tutissimum esse et mihi respondere et alteri, atque huic adhaerescens puto numquam fore ut labar, sed tutum

εἶναι καὶ ἐμοὶ καὶ ὁτῳοῦν ἄλλῳ ἀποκρίνασθαι, ὅτι τῷ κα-
λῷ τὰ καλὰ γίγνεται καλά· ἢ οὐ καὶ σοὶ δοκεῖ; Δοκεῖ.
Καὶ μεγέθει ἄρα τὰ μεγάλα μεγάλα καὶ τὰ μείζω μείζω,
καὶ σμικρότητι τὰ ἐλάττω ἐλάττω. Ναί. Οὐδὲ σὺ ἄρ' ἂν
ἀποδέχοιο, εἴ τίς τινα φαίη ἕτερον ἑτέρου τῇ κεφαλῇ μείζω
εἶναι καὶ τὸν ἐλάττω τῷ αὐτῷ τούτῳ ἐλάττω, * ἀλλὰ δια- 101
μαρτύροιο ἂν ὅτι σὺ μὲν οὐδὲν ἄλλο λέγεις, ἢ ὅτι τὸ μὲν
μεῖζον πᾶν ἕτερον ἑτέρου οὐδενὶ ἄλλῳ μεῖζόν ἐστιν ἢ μεγέ-
θει, καὶ διὰ τοῦτο μεῖζον, διὰ τὸ μέγεθος, τὸ δὲ ἔλαττον
οὐδενὶ ἄλλῳ ἔλαττον ἢ σμικρότητι, καὶ διὰ τοῦτο ἔλαττον,
διὰ τὴν σμικρότητα, φοβούμενος, οἶμαι, μή τίς σοι ἐναν-
τίος λόγος ἀπαντήσῃ, ἐὰν τῇ κεφαλῇ μείζονά τινα φῇς εἶ-
ναι καὶ ἐλάττω, πρῶτον μὲν τῷ αὐτῷ τὸ μεῖζον μεῖζον εἶ-
ναι καὶ τὸ ἔλαττον ἔλαττον, ἔπειτα τῇ κεφαλῇ σμικρᾷ οὔσῃ
τὸν μείζω * μείζω εἶναι, καὶ τοῦτο δὴ τέρας εἶναι, τὸ B
σμικρῷ τινι μέγαν τινὰ εἶναι· ἢ οὐκ ἂν φοβοῖο ταῦτα;
Καὶ ὁ Κέβης γελάσας, Ἔγωγε, ἔφη. Οὐκοῦν, ἦ δ' ὅς, τὰ
δέκα τῶν ὀκτὼ δυοῖν πλείω εἶναι, καὶ διὰ ταύτην τὴν αἰ-
τίαν ὑπερβάλλειν, φοβοῖο ἂν λέγειν, ἀλλὰ μὴ πλήθει καὶ
διὰ τὸ πλῆθος, καὶ τὸ δίπηχυ τοῦ πηχυαίου ἡμίσει μεῖζον
εἶναι, ἀλλ' οὐ μεγέθει; ὁ αὐτὸς γάρ που φόβος. Πάνυ
γε, ἔφη. Τί δέ; ἑνὶ ἑνὸς προστεθέντος, τὴν πρόσθεσιν
αἰτίαν εἶναι τοῦ δύο γενέσθαι, ἢ διασχισθέντος, τὴν σχί-
σιν * οὐκ εὐλαβοῖο ἂν λέγειν, καὶ μέγα ἂν βοῴης, ὅτι C
οὐκ οἶσθα ἄλλως πως ἕκαστον γιγνόμενον, ἢ μετασχὸν
τῆς ἰδίας οὐσίας ἑκάστου οὗ ἂν μετάσχῃ, καὶ ἐν τού-
τοις οὐκ ἔχεις ἄλλην τινὰ αἰτίαν τοῦ δύο γενέσθαι, ἀλλ'
ἢ τὴν τῆς δυάδος μετάσχεσιν, καὶ δεῖν τούτου μετα-
σχεῖν τὰ μέλλοντα δύο ἔσεσθαι, καὶ μονάδος ὃ ἂν μέλ-
λῃ ἓν ἔσεσθαι, τὰς δὲ σχίσεις ταύτας καὶ προσθέσεις
καὶ τὰς ἄλλας τὰς τοιαύτας κομψείας ἐῴης ἂν χαίρειν,
παρεὶς ἀποκρίνασθαι τοῖς σεαυτοῦ σοφωτέροις, σὺ δὲ
δεδιὼς ἄν, τὸ λεγό*μενον, τὴν σαυτοῦ σκιὰν καὶ τὴν D
ἀπειρίαν, ἐχόμενος ἐκείνου τοῦ ἀσφαλοῦς τῆς ὑποθέσεως,

esse et mihi et aliis quibuscumque respondere, pulchro res pulchras fieri pulchras; an tibi quoque videtur? Videtur vero. Itaque etiam magnitudine res magnas fieri magnas et maiores maiores, et parvitate res parvas fieri parvas. Ita. Neque tu ergo assentieris, si quis dixerit alterum altero esse capite maiorem, et minorem eodem hoc capite minorem, sed pro certo affirmabis te quidem nihil aliud intelligere nisi, quodvis maius alterum altero nulla alia re esse maius quam magnitudine, et propterea esse maius, propter magnitudinem, minus vero nulla ulla re esse minus nisi parvitate, et propterea esse minus, propter parvitatem, verens, opinor, ne qua repugnans tibi occurrat ratio, si capite dicas aliquem maiorem esse et minorem, primum, uno et eodem maiorem rem esse maiorem et minorem minorem, deinde, capite, re parva, maiorem hominem esse maiorem, et hoc scilicet monstrum esse, re quapiam parva magnum quempiam esse: an hoc vereberis? Atque Cebes subridens, Ego vero, inquit. Nonne, inquit, etiam dubitabis dicere decem duobus plura esse quam octo et hanc ob causam superare, non numero et propter numerum, et bicubitale dimidio maius esse quam cubitale, non magnitudine? eandem enim, puto, hoc dubitationem habet. Sane quidem, inquit. Quid? si unum uni additur, additionem esse causam cur duo fiant, vel si dividitur, divisionem, hoc dicere nonne vereberis multumque clamabis, te nescire, quonam alio pacto quicquam fiat, nisi communione propriae naturae cuiusque rei cuius particeps fiat, nec his locis te aliam tenere causam, cur duo fiant, nisi binarii numeri communionem, eiusque debere participia esse quaecumque duo futura sint, et unitatis quicquid unum sit futurum, divisiones vero illas et additiones aliasque id genus delicias missas facies, tradens eas te sapientioribus ad respondendum, tu vero, metuens, ut aiunt, tuam ipse umbram atque imperitiam, respondebis ita ut tutae illi

οὕτως ἀποκρίναιο ἄν; εἰ δέ τις αὐτῆς τῆς *) ὑποθέσεως
ἔχοιτο, χαίρειν ἐῴης ἂν καὶ οὐκ ἀποκρίναιο, ἕως ἂν τὰ ἀπ'
ἐκείνης ὁρμηθέντα σκέψαιο, εἴ σοι ἀλλήλοις ξυμφωνεῖ ἢ
διαφωνεῖ; ἐπειδὴ δὲ ἐκείνης αὐτῆς δέοι σε διδόναι λόγον,
ὡσαύτως ἂν διδοίης, ἄλλην αὖ ὑπόθεσιν ὑποθέμενος, ἥτις
τῶν ἄνωθεν βελτίστη φαίνοιτο, ἕως ἐπί τι ἱκανὸν ἔλθοις·
ἅμα δὲ * οὐκ ἂν φύροιο, ὥσπερ οἱ ἀντιλογικοί, περί τε E
τῆς ἀρχῆς διαλεγόμενος καὶ τῶν ἐξ ἐκείνης ὡρμημένων, εἴ-
περ βούλοιό τι τῶν ὄντων εὑρεῖν; ἐκείνοις μὲν γὰρ ἴσως
οὐδὲ εἷς περὶ τούτου λόγος οὐδὲ φροντίς· ἱκανοὶ γὰρ ὑπὸ
σοφίας ὁμοῦ πάντα κυκῶντες ὅμως δύνασθαι αὐτοὶ αὑτοῖς
ἀρέσκειν· σὺ δ', εἴπερ εἶ τῶν φιλο*σόφων, οἶμαι, ἂν ὡς 102
ἐγὼ λέγω ποιοῖς. Ἀληθέστατα, ἔφη, λέγεις, ὅ τε Σιμμίας
ἅμα καὶ ὁ Κέβης.

EX. Νὴ Δία, ὦ Φαίδων, εἰκότως γε· θαυμαστῶς γάρ μοι δοκεῖ ὡς ἐναργῶς τῷ καὶ σμικρὸν νοῦν ἔχοντι εἰπεῖν ἐκεῖνος ταῦτα.

ΦΑΙΔ. Πάνυ μὲν οὖν, ὦ Ἐχέκρατες, καὶ πᾶσι τοῖς παροῦσιν ἔδοξεν.

EX. Καὶ γὰρ ἡμῖν τοῖς ἀποῦσι, νῦν δὲ ἀκούουσιν. ἀλλὰ τίνα δὴ ἦν τὰ μετὰ ταῦτα λεχθέντα;

ΦΑΙΔ. Ὡς μὲν ἐγὼ οἶμαι, ἐπεὶ αὐτῷ ταῦτα ξυνεχω-
ρήθη καὶ ὡμολογεῖτο, εἶναί τι ἕκαστον * τῶν εἰδῶν καὶ τού- B
των τἆλλα μεταλαμβάνοντα αὐτῶν τούτων τὴν ἐπωνυμίαν
ἴσχειν, τὸ δὴ μετὰ ταῦτα ἠρώτα Εἰ δή, ἦ δ' ὅς, ταῦτα
οὕτω λέγεις, ἆρ' οὐχ, ὅταν Σιμμίαν Σωκράτους φῂς μείζω
εἶναι, Φαίδωνος δὲ ἐλάττω, λέγεις τότ' εἶναι ἐν τῷ Σιμμίᾳ
ἀμφότερα, καὶ μέγεθος καὶ σμικρότητα; Ἔγωγε. Ἀλλὰ γάρ,
ἦ δ' ὅς, ὁμολογεῖς τὸ τὸν Σιμμίαν ὑπερέχειν Σωκράτους
οὐχ, ὡς τοῖς ῥήμασι λέγεται, οὕτω καὶ τὸ ἀληθὲς ἔχειν· οὐ
γάρ που πεφυκέναι Σιμμίαν ὑπερέχειν τούτῳ * τῷ Σιμμίαν C
εἶναι, ἀλλὰ τῷ μεγέθει ὃ τυγχάνει ἔχων, οὐδ' αὖ Σω-
κράτους ὑπερέχειν, ὅτι Σωκράτης ὁ Σωκράτης ἐστίν, ἀλλ'
ὅτι σμικρότητα ἔχει ὁ Σωκράτης πρὸς τὸ ἐκείνου μεγε-

*) Ἴσ. ἄλλης τινός.

sumptioni adhaerescas? sin quis alii cuidam sumptioni adhaerescat, eum valere iubebis nec respondebis, donec ea quae ex illa consequantur consideraveris, num inter se consentiant an discrepent? et si illius ipsius te oporteat rationem afferre, ita eam afferes, ut aliam sumptionem ponas quae ex altioribus optima videatur, donec ad aliquid perveneris quod satisfaciat; nec vero omnia confundes, ut contentiosi disputatores, simul de principio disserens et de consequentibus eius, siquidem aliquid veri volueris reperire? illis enim nullus profecto de hoc sermo est nullaque cogitatio: possunt scilicet pro sapientia sua omnia simul commiscere et sibi tamen ipsis placere: tu autem, si es in philosophis, ita, opinor, ut dico, facies. Verissima, inquit, dicis, Simmias cum Cebete.

Ech. Et id quidem, mehercule, Phaedo, merito; nam ille mihi videtur mirum quam perspicue etiam hebetiori haec exposuisse.

Phaed. Ita, Echecrate, etiam omnibus praesentibus visum est.

Ech. Et nobis quoque absentibus, nunc vero audientibus. at quaenam deinde dicta sunt?

Phaed. Quantum equidem memini, postquam ipsi haec concessa erant et inter nos convenerat, unamquamque formarum esse et quae illarum participia essent, ab his ipsis nominari, deinceps interrogans Quodsi, inquit, haec ita dicis, nonne, si Simmiam Socrate ais maiorem esse, Phaedone autem minorem, dicis tum esse in Simmia utrumque, et magnitudinem et parvitatem? Ego vero. At vero, inquit, concedis, hoc, quod Simmias superet Socratem, non, ut ad verbum dicitur, ita quoque reapse esse; neque enim ita comparatum esse Simmiam ut superet propterea quod Simmias sit, sed propter magnitudinem quam habeat, neque etiam ut Socratem superet propterea quod Socrates sit Socrates, sed quod parvitatem habet Socrates ad illius magnitudi-

θος. Ἀληθῆ. Οὐδέ γε αὖ ὑπὸ Φαίδωνος ὑπερέχεσθαι τῷ ὅτι Φαίδων ὁ Φαίδων ἐστίν, ἀλλ' ὅτι μέγεθος ἔχει ὁ Φαίδων πρὸς τὴν Σιμμίου σμικρότητα. Ἔστι ταῦτα. Οὕτως ἄρα ὁ Σιμμίας ἐπωνυμίαν ἔχει σμικρός τε καὶ μέγας εἶναι, ἐν μέσῳ ὢν ἀμφοτέρων, τοῦ μὲν τῷ μεγέθει ὑπερέχειν τὴν
σμι*κρότητα ὑπερέχων, τῷ δὲ τὸ μέγεθος τῆς σμικρότητος D
παρέχων ὑπερέχον *). Καὶ ἅμα μειδιάσας Ἔοικα, ἔφη, καὶ ξυγγραφικῶς ἐρεῖν, ἀλλ' οὖν ἔχει γέ που ὡς λέγω. Ξυνέφη. Λέγω δὲ τοῦδ' ἕνεκα, βουλόμενος δόξαι σοί, ὅπερ ἐμοί· ἐμοὶ γὰρ φαίνεται οὐ μόνον αὐτὸ τὸ μέγεθος οὐδέποτ' ἐθέλειν ἅμα μέγα καὶ σμικρὸν εἶναι, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐν ἡμῖν μέγεθος οὐδέποτε προςδέχεσθαι τὸ σμικρὸν οὐδ' ἐθέλειν ὑπερέχεσθαι, ἀλλὰ δυεῖν τὸ ἕτερον, ἢ φεύγειν καὶ ὑπεκχωρεῖν, ὅταν αὐτῷ
*προςίῃ τὸ ἐναντίον, τὸ σμικρόν, ἢ προςελθόντος ἐκείνου E
ἀπολωλέναι· ὑπομένον δὲ καὶ δεξάμενον τὴν σμικρότητα οὐκ ἐθέλειν εἶναι ἕτερον, ἢ ὅπερ ἦν· ὥςπερ ἐγώ, δεξάμενος καὶ ὑπομείνας τὴν σμικρότητα καὶ ἔτι ὢν ὅςπερ εἰμί, οὗτος ὁ αὐτὸς σμικρός εἰμι, ἐκεῖνο δὲ οὐ τετόλμηκε μέγα ὂν σμικρὸν εἶναι. ὡς δ' αὔτως καὶ τὸ σμικρὸν τὸ ἐν ἡμῖν οὐκ ἐθέλει ποτὲ μέγα γίγνεσθαι οὐδὲ εἶναι, οὐδὲ ἄλλο οὐδὲν τῶν ἐναντίων, ἔτι ὂν ὅπερ ἦν, ἅμα τοὐναντίον γίγνεσθαί τε καὶ εἶναι, ἀλλ' ἤτοι
ἀπέρ*χεται ἢ ἀπόλλυται ἐν τούτῳ τῷ παθήματι. Παντάπασιν, 103
ἔφη ὁ Κέβης, οὕτω φαίνεταί μοι. Καί τις εἶπε τῶν παρόντων ἀκούσας (ὅςτις δ' ἦν, οὐ σαφῶς μέμνημαι) Πρὸς θεῶν, οὐκ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν **) ἡμῖν λόγοις αὐτὸ τὸ ἐναντίον τῶν νυνὶ λεγομένων ὡμολογεῖτο, ἐκ τοῦ ἐλάττονος τὸ μεῖζον γίγνεσθαι καὶ ἐκ τοῦ μείζονος τὸ ἔλαττον, καὶ ἀτεχνῶς αὕτη εἶναι ἡ γένεσις τοῖς ἐναντίοις ἐκ τῶν ἐναντίων; νῦν δέ μοι δοκεῖ λέγεσθαι ὅτι τοῦτο οὐκ ἄν ποτε γένοιτο. Καὶ ὁ Σωκράτης παραβαλὼν τὴν κεφαλὴν καὶ ἀκούσας
Ἀνδρικῶς, ἔφη, ἀπε*μνημόνευκας· οὐ μέντοι ἐννοεῖς B
τὸ διαφέρον τοῦ τε νῦν λεγομένου καὶ τοῦ τότε. τότε μὲν

---

*) ἴσ. τοῦ μὲν τῷ μεγέθει τὴν σμικρότητα ὑπερέχων, τῷ δὲ τὸ μέγεθος τῆς σμικρότητος παρέχων ὑπερέχειν.

**) ἄλλ. πρόσθεν.

nem. Vera. Neque etiam, ut a Phaedone superetur propterea quod Phaedo sit Phaedo, sed quod magnitudinem habeat Phaedo ad Simmiae parvitatem. Est vero ita. Hanc igitur ob caussam Simmias nominatur et parvus et magnus, quia medius est inter utrumque, unius parvitatem magnitudine superans, alteri vero concedens ut eius magnitudo superet parvitatem. Atque simul subridens Videor, inquit, vel putide explicare, quasi tabellis obsignatis agam; sed tamen ita, opinor, habet ut dico. Assensit. Dico autem haec propterea quod tibi idem cupio visum quod mihi; mihi enim videtur non ipsa modo magnitudo nullo umquam modo velle simul magna et parva esse, verum etiam magnitudo quae in nobis est numquam recipere parvum neque velle superari, sed alterutrum evenire, ut vel fugiat seque subtrahat, si ei accedat contrarium, parvum, vel, quum illud accesserit, intereat; sustinens vero ac recipiens parvitatem non velle aliud esse quam quod fuit; quemadmodum ego, recipiens ac sustinens parvitatem idemque manens qui sum, parvus sum, illa vero neutiquam sustinet, quum magna sit, parvam se esse. eodem modo etiam parvum quod in nobis inest numquam vult magnum fieri vel esse, nec aliud quid de contrariis, manens id quod erat, simul contrarium et fieri et esse, sed aut discedit aut interit in hoc casu. Prorsus, ait Cebes, ita mihi videtur. Tum aliquis de iis qui aderant, quum haec audivisset (quis fuerit, non satis memini) Dii boni, inquit, nonne in praegressis sermonibus ipsum contrarium eius quod nunc dicitur concedebatur, e minore maius fieri et e maiore minus, et revera hanc esse contrariorum generationem, e contrariis? nunc vero videtur mihi dici id numquam fieri posse. Atque Socrates, capite admoto quum hoc audivisset, Probe, inquit, admonuisti; neque tamen intelligis quid intersit inter id quod nunc dicitur et inter id quod tum ponebatur. tum

θος. Ἀληθῆ. Οὐδέ γε αὖ ὑπὸ Φαίδωνος ὑπερέχεσθαι
τῷ ὅτι Φαίδων ὁ Φαίδων ἐστίν, ἀλλ' ὅτι μέγεθος ἔχει ὁ Φαί-
δων πρὸς τὴν Σιμμίου σμικρότητα. Ἔστι ταῦτα. Οὕτως
ἄρα ὁ Σιμμίας ἐπωνυμίαν ἔχει σμικρός τε καὶ μέγας εἶναι,
ἐν μέσῳ ὢν ἀμφοτέρων, τοῦ μὲν τῷ μεγέθει ὑπερέχειν τὴν
σμι*κρότητα ὑπερέχων, τῷ δὲ τὸ μέγεθος τῆς σμικρότητος D
παρέχων ὑπερέχον *). Καὶ ἅμα μειδιάσας Ἔοικα, ἔφη, καὶ
ξυγγραφικῶς ἐρεῖν, ἀλλ' οὖν ἔχει γέ που ὡς λέγω. Ξυνέφη.
Λέγω δὲ τοῦδ' ἕνεκα, βουλόμενος δόξαι σοι, ὅπερ ἐμοί·
ἐμοὶ γὰρ φαίνεται οὐ μόνον αὐτὸ τὸ μέγεθος οὐδέποτ' ἐθέλειν
ἅμα μέγα καὶ σμικρὸν εἶναι, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐν ἡμῖν μέγεθος οὐ-
δέποτε προσδέχεσθαι τὸ σμικρὸν οὐδ' ἐθέλειν ὑπερέχεσθαι,
ἀλλὰ δυεῖν τὸ ἕτερον, ἢ φεύγειν καὶ ὑπεκχωρεῖν, ὅταν αὐτῷ
*προσίῃ τὸ ἐναντίον, τὸ σμικρόν, ἢ προσελθόντος ἐκείνου E
ἀπολωλέναι· ὑπομένον δὲ καὶ δεξάμενον τὴν σμικρότητα οὐκ
ἐθέλειν εἶναι ἕτερον, ἢ ὅπερ ἦν· ὥσπερ ἐγώ, δεξάμενος καὶ
ὑπομείνας τὴν σμικρότητα καὶ ἔτι ὢν ὅσπερ εἰμί, οὗτος ὁ αὐ-
τὸς σμικρός εἰμι, ἐκεῖνο δὲ οὐ τετόλμηκε μέγα ὂν σμικρὸν εἶ-
ναι. ὡς δ' αὔτως καὶ τὸ σμικρὸν τὸ ἐν ἡμῖν οὐκ ἐθέλει ποτὲ
μέγα γίγνεσθαι οὐδὲ εἶναι, οὐδὲ ἄλλο οὐδὲν τῶν ἐναντίων, ἔτι
ὂν ὅπερ ἦν, ἅμα τοὐναντίον γίγνεσθαί τε καὶ εἶναι, ἀλλ' ἤτοι
ἀπέρ*χεται ἢ ἀπόλλυται ἐν τούτῳ τῷ παθήματι. Παντάπασιν, 103
ἔφη ὁ Κέβης, οὕτω φαίνεταί μοι. Καί τις εἶπε τῶν παρόν-
των ἀκούσας (ὅστις δ' ἦν, οὐ σαφῶς μέμνημαι) Πρὸς θεῶν,
οὐκ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν **) ἡμῖν λόγοις αὐτὸ τὸ ἐναντίον
τῶν νυνὶ λεγομένων ὡμολογεῖτο, ἐκ τοῦ ἐλάττονος τὸ μεῖ-
ζον γίγνεσθαι καὶ ἐκ τοῦ μείζονος τὸ ἔλαττον, καὶ ἀτεχνῶς
αὕτη εἶναι ἡ γένεσις τοῖς ἐναντίοις ἐκ τῶν ἐναντίων; νῦν
δέ μοι δοκεῖ λέγεσθαι ὅτι τοῦτο οὐκ ἂν ποτε γένοιτο.
Καὶ ὁ Σωκράτης παραβαλὼν τὴν κεφαλὴν καὶ ἀκούσας
Ἀνδρικῶς, ἔφη, ἀπε*μνημόνευκας· οὐ μέντοι ἐννοεῖς B
τὸ διαφέρον τοῦ τε νῦν λεγομένου καὶ τοῦ τότε. τότε μὲν

*) ἴσ. τοῦ μὲν τῷ μεγέθει τὴν σμικρότητα ὑπερέχων, τῷ δὲ τὸ μέγεθος τῆς σμικρότητος παρέχων ὑπερέχειν.

**) ἄλλ. πρόσθεν.

nem. Vera. Neque etiam, ut a Phaedone superetur propterea quod Phaedo sit Phaedo, sed quod magnitudinem habeat Phaedo ad Simmiae parvitatem. Est vero ita. Hanc igitur ob causam Simmias nominatur et parvus et magnus, quia medius est inter utrumque, unius parvitatem magnitudine superans, alteri vero concedens ut eius magnitudo superet parvitatem. Atque simul subridens Videor, inquit, vel putide explicare, quasi tabellis obsignatis agam; sed tamen ita, opinor, habet ut dico. Assensit. Dico autem haec propterea quod tibi idem cupio visum quod mihi; mihi enim videtur non ipsa modo magnitudo nullo umquam modo velle simul magna et parva esse, verum etiam magnitudo quae in nobis est numquam recipere parvum neque velle superari, sed alterutrum evenire, ut vel fugiat seque subtrahat, si ei accedat contrarium, parvum, vel, quum illud accesserit, intereat; sustinens vero ac recipiens parvitatem non velle aliud esse quam quod fuit; quemadmodum ego, recipiens ac sustinens parvitatem idemque manens qui sum, parvus sum, illa vero neutiquam sustinet, quum magna sit, parvam se esse. eodem modo etiam parvum quod in nobis inest numquam vult magnum fieri vel esse, nec aliud quid de contrariis, manens id quod erat, simul contrarium et fieri et esse, sed aut discedit aut interit in hoc casu. Prorsus, ait Cebes, ita mihi videtur. Tum aliquis de iis qui aderant, quum haec audivisset (quis fuerit, non satis memini) Dii boni, inquit, nonne in praegressis sermonibus ipsum contrarium eius quod nunc dicitur concedebatur, e minore maius fieri et e maiore minus, et revera hanc esse contrariorum generationem, e contrariis? nunc vero videtur mihi dici id numquam fieri posse. Atque Socrates, capite admoto quum hoc audivisset, Probe, inquit, admonuisti; neque tamen intelligis quid intersit inter id quod nunc dicitur et inter id quod tum ponebatur. tum

γὰρ ἐλέγετο ἐκ τοῦ ἐναντίου πράγματος τὸ ἐναντίον πρᾶγμα
γίγνεσθαι, νῦν δὲ ὅτι αὐτὸ τὸ ἐναντίον ἑαυτῷ ἐναντίον
οὐκ ἄν ποτε γένοιτο, οὔτε τὸ ἐν ἡμῖν οὔτε τὸ ἐν τῇ φύ-
σει. τότε μὲν γάρ, ὦ φίλε, περὶ τῶν ἐχόντων τὰ ἐναντία
ἐλέγομεν, ἐπονομάζοντες αὐτὰ τῇ ἐκείνων ἐπωνυμίᾳ, νῦν
δὲ περὶ ἐκείνων αὐτῶν, ὧν ἐνόντων ἔχει τὴν ἐπωνυμίαν
τὰ ὀνομαζόμενα· αὐτὰ δ' ἐκεῖνα οὐκ ἄν ποτέ φαμεν * ἐθε- C
λῆσαι γένεσιν ἀλλήλων δέξασθαι. Καὶ ἅμα βλέψας εἰς τὸν
Κέβητα εἶπεν Ἆρα μή που, ἔφη, ὦ Κέβης, καὶ σέ τι τού-
των ἐτάραξεν ὧν ὅδε εἶπεν; Οὐδ' αὖ, ἔφη ὁ Κέβης, οὕτως
ἔχω, καὶ τοιοῦτό τι λέγω ὡς οὐ πολλά με ταράττει. Ξυνω-
μολογήκαμεν ἄρα, ἦ δ' ὅς, ἁπλῶς τοῦτο, μηδέποτε ἐναν-
τίον ἔσεσθαι ἑαυτῷ τὸ ἐναντίον. Παντάπασιν, ἔφη. Ἔτι
δή μοι καὶ τόδε σκέψαι, ἔφη, εἰ ἄρα ξυνομολογήσεις· θερ-
μόν τι καλεῖς καὶ ψυχρόν; Ἔγωγε. Ἆρ' ὅπερ χιόνα καὶ
πῦρ; Μὰ Δί' οὐκ * ἔγωγε. Ἀλλ' ἕτερόν τι πυρὸς τὸ θερ- D
μὸν καὶ ἕτερόν τι χιόνος τὸ ψυχρόν; Ναί. Ἀλλὰ τόδε γ',
οἶμαι, δοκεῖ σοι, οὐδέποτε χιόνα γ' οὖσαν, δεξαμένην τὸ
θερμόν, ὥσπερ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἐλέγομεν, ἔτι ἔσεσθαι
ὅπερ ἦν, χιόνα καὶ θερμόν, ἀλλὰ προσιόντος τοῦ θερμοῦ
ἢ ὑπεκχωρήσειν αὐτῷ ἢ ἀπολεῖσθαι. Πάνυ γε. Καὶ τὸ
πῦρ γε αὖ, προσιόντος τοῦ ψυχροῦ αὐτῷ, ἢ ὑπεξιέναι ἢ
ἀπολεῖσθαι, οὐ μέντοι ποτὲ τολμήσειν δεξάμενον τὴν ψυ-
χρότητα ἔτι εἶναι ὅπερ ἦν, πῦρ καὶ ψυχρόν. Ἀλη*θῆ, E
ἔφη, λέγεις. Ἔστιν ἄρ', ἦ δ' ὅς, περὶ ἔνια τῶν τοιούτων,
ὥστε μὴ μόνον αὐτὸ τὸ εἶδος ἀξιοῦσθαι τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος
εἰς τὸν ἀεὶ χρόνον, ἀλλὰ καὶ ἄλλο τι, ὃ ἔστι μὲν οὐκ ἐκεῖνο,
ἔχει δὲ τὴν ἐκείνου μορφὴν ἀεὶ ὅτανπερ ᾖ. ἔτι δ' ἐν τοῖσδε *)
ἴσως ἔσται σαφέστερον ὃ λέγω. τὸ γὰρ περιττὸν ἀεί που δεῖ
τούτου τοῦ ὀνόματος τυγχάνειν, ὅπερ νῦν λέγομεν· ἢ οὔ;
Πάνυ γε. Ἆρα μόνον τῶν ὄντων (τοῦτο γὰρ ἐρωτῶ), ἢ καὶ
ἄλλο τι, ὃ ἔστι μὲν οὐχ ὅπερ τὸ πε*ριττόν, ὅμως δὲ δεῖ 104
αὐτὸ μετὰ τοῦ ἑαυτοῦ ὀνόματος καὶ τοῦτο καλεῖν ἀεί, διὰ

---

*) ἄλλ. τῷδε.

enim dicebatur e contraria re contrariam rem fieri, nunc vero, ipsum contrarium numquam suimet ipsius contrarium fieri posse neque in nobis neque in natura. tum videlicet, o amice, de rebus disserebamus quae contraria habent, ab his eas nominantes, nunc autem de iis ipsis, a quibus, si insunt, res nominantur; ipsa vero haec numquam statuimus generationem velle inter se recipere. Atque simul intuens in Cebetem Numquid, inquit, Cebes, illa te perturbarunt quae hicce dixit? Non iterum, ait Cebes, ita affectus sum, et tale quid confiteor me non valde perturbare. Consensimus igitur, inquit, simpliciter hoc, numquam contrarium sui ipsius fore contrarium. Ita prorsus, ait ille. Praeterea etiam hoc mihi perpende, inquit, an consentias: calidumne aliquid vocas et frigidum? Ego vero. Num id quod nivem et ignem? Non equidem mehercule. Sed diversum quid ab igne calidum et diversum quid a nive frigidum? Ita. Hoc autem, opinor, videtur tibi, numquam nivem, quatenus nix sit, recipientem calidum, ut supra diximus, adhuc futuram esse id quod fuerit, nivem simulque calidam, sed accedente calido aut se subtracturam aut interituram esse. Sane quidem. Etiam ignem, accedente ei frigido, aut se subducturum aut interiturum esse, nec umquam posse, recipientem frigus, adhuc esse quod fuerit, ignem simulque frigidum. Vera, inquit, dicis. Est igitur, inquit, in nonnullis rebus huiuscemodi generis, ut non ipsi modo speciei idem nomen impertiatur in perpetuum, sed etiam alii cui, quod non est illa species, illius vero, quotiescumque est, semper habet formam. in his autem fortasse etiam clarius erit quod dico. impar videlicet semper debet hoc nomen obtinere quod nunc dicimus; nonne? Sane quidem. Num id solum ex omnibus (hoc est enim id quod quaero), an etiam aliud quid quod, licet non sit idem quod impar, tamen et proprio suo et illo nomine semper appellemus oportet, propterea quod

τὸ οὕτω πεφυκέναι ὥςτε τοῦ περιττοῦ μηδέποτε ἀπολείπεσθαι; λέγω δὲ αὐτὸ εἶναι οἷον καὶ ἡ τριὰς πέπονθε καὶ ἄλλα πολλά. σκόπει δὴ περὶ τῆς τριάδος· ἆρα οὐ δοκεῖ σοι τῷ τε αὐτῆς ὀνόματι ἀεὶ προςαγορευτέα εἶναι καὶ τῷ τοῦ περιττοῦ, ὄντος οὐχ οὗπερ τῆς τριάδος; ἀλλ' ὅμως οὕτω πως πέφυκε καὶ ἡ τριὰς καὶ ἡ πεμπτὰς καὶ ὁ ἥμισυς τοῦ ἀριθμοῦ ἅπας, ὥςτε, οὐκ ὢν ὅπερ τὸ περιττόν, ἀεὶ ἕκαστος * αὐτῶν ἐστὶ περιττός· καὶ αὖ τὰ δύο καὶ τὰ τέτταρα B
καὶ ἅπας ὁ ἕτερος αὖ στίχος τοῦ ἀριθμοῦ, οὐκ ὢν ὅπερ τὸ ἄρτιον, ὅμως ἕκαστος αὐτῶν ἄρτιός ἐστιν ἀεί. ξυγχωρεῖς, ἢ οὔ; Πῶς γὰρ οὔκ; ἔφη. Ὃ τοίνυν, ἔφη, βούλομαι δηλῶσαι, ἄθρει· ἔστι δὲ τόδε, ὅτι φαίνεται οὐ μόνον ἐκεῖνα τὰ ἐναντία ἄλληλα οὐ δεχόμενα, ἀλλὰ καὶ ὅσα οὐκ ὄντα ἀλλήλοις ἐναντία ἀεὶ ἔχει τὰ ἐναντία, οὐδὲ ταῦτα ἔοικε δεχομένοις ἐκείνην τὴν ἰδέαν, ἣ ἂν τῇ ἐν αὐτοῖς οὔσῃ ἐναντία ᾖ, ἀλλ' ἐπιούσης αὐτῆς ἤτοι ἀπολλύμενα ἢ *ὑπεκχωροῦντά· ἢ οὐ φήσομεν τὰ τρία καὶ ἀπολεῖσθαι C
πρότερον καὶ ἄλλο ὁτιοῦν πείσεσθαι, πρὶν ὑπομεῖναι ἔτι τρία ὄντα ἄρτια γενέσθαι; Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη ὁ Κέβης. Οὐδὲ μήν, ἦ δ' ὅς, ἐναντίον γ' ἐστὶ δυὰς τριάδι. Οὐ γὰρ οὖν. Οὐκ ἄρα μόνον τὰ εἴδη τὰ ἐναντία οὐχ ὑπομένει ἐπιόντα ἄλληλα, ἀλλὰ καὶ ἄλλ' ἄττα τὰ ἐναντία οὐχ ὑπομένει ἐπιόντα. Ἀληθέστατα, ἔφη, λέγεις. Βούλει οὖν, ἦ δ' ὅς, ἐὰν οἷοί τε ὦμεν, ὁρισώμεθα ὁποῖα ταῦτ' ἐστίν; Πάνυ γε. Ἆρ' οὖν, ἔφη, * ὦ Κέβης, τάδε εἴη ἄν, ἅ, ὅ τι ἂν D
κατάσχῃ, μὴ μόνον ἀναγκάζει τὴν αὐτοῦ ἰδέαν αὐτὸ ἴσχειν, ἀλλὰ καὶ μηδ' ἐναντίου αὐτῷ τινός *); Πῶς λέγεις; Ὥςπερ ἄρτι ἐλέγομεν· οἶςθα γὰρ δήπου ὅτι, ἃ ἂν ἡ τῶν τριῶν ἰδέα κατάσχῃ, ἀνάγκη αὐτοῖς οὐ μόνον τρισὶν εἶναι, ἀλλὰ καὶ περιττοῖς. Πάνυ γε. Ἐπὶ τὸ τοιοῦτον δή, φαμέν, ἡ ἐναντία ἰδέα ἐκείνῃ τῇ μορφῇ, ἣ ἂν τοῦτο ἀπεργάζηται, οὐδέποτ' ἂν ἔλθοι. Οὐ γάρ. Εἰργάζετο δέ γε ἡ περιττή; Ναί. Ἐναντία δὲ ταύτῃ ἡ τοῦ ἀρτίου; Ναί. Ἐπὶ

*) γρ. δήνος. ἴσ. δή τινος.

ita comparatum est ut perpetuo impari adhaereat? dico vero id quod verbi causa in numerum quoque ternarium aliosque multos cadit. considera dum ternarium: nonne videtur tibi et proprio suo et imparis nomine semper appellandus esse, licet hoc non idem sit quod ternarius? verumtamen ita comparatus esset ternarius et quinarius et universum numerorum dimidium ut, licet non sint idem quod impar, tamen unusquisque eorum semper sit impar, binarius contra et quaternarius et universa altera numerorum series, licet non sint id quod par, tamen unusquisque eorum semper par sit. assentiris necne? Quidni, inquit, assentiar? Iam id, inquit, quod volo declarare, considera; est autem hoc; videri non solum contraria inter se non recipere, sed etiam ea quae, licet inter se non sint contraria, tamen contraria semper in se contineant, non videri recipere speciem eius contrariam quam in se contineant, sed hac invadente vel interire vel se subtrahere; an non dicemus fore ut ternarius prius et intereat et aliud quodvis patiatur quam sustineat ternarium se manentem fieri parem? Sane quidem, ait Cebes. Neque tamen, inquit, contrarius est binarius ternarii. Non est. Non solum ergo species contrariae non inter se recipiunt invadentes, sed etiam alia quaedam non sustinent contraria invadentia. Verissima, ait, dicis. Visne igitur, inquit, si potuerimus, definiamus qualia haec sint? Sane quidem. Nonne, inquit, Cebes, haec erunt quae, quodcumque occupant, id non solum cogunt suam ipsum speciem habere, sed etiam contrarii cuiusdam speciem non habere? Quomodo istud dicis? Quemadmodum modo dicebamus: scis enim sane ea, quae ternarii species occupet, non solum oportere tria esse, verum etiam imparia. Sane quidem. Ad tale vero, dicimus, species contraria illius formae, quae hoc efficit, numquam accedet. Numquam vero. Effecit autem impar? Ita. Et contraria huius est paris species? Etiam. Ad

τὰ * τρία ἄρα ἡ τοῦ ἀρτίου ἰδέα οὐδέποτε ἥξει. Οὐ δῆτα. E
Ἄμοιρα δὴ τοῦ ἀρτίου τὰ τρία. Ἄμοιρα. Ἀνάρτιος ἄρα ἡ τριάς. Ναί. Ὃ τοίνυν ἔλεγον ὁρίσασθαι, ποῖα οὐκ ἐναντία τινὶ ὄντα ὅμως οὐ δέχεται αὐτὸ [τὸ ἐναντίον], οἷον νῦν ἡ τριὰς τῷ ἀρτίῳ οὐκ οὖσα ἐναντία οὐδέν τι μᾶλλον αὐτὸ δέχεται, τὸ γὰρ ἐναντίον αὐτῷ ἀεὶ ἐπιφέρει,
καὶ ἡ δυὰς τῷ περιττῷ καὶ τὸ πῦρ τῷ ψυχρῷ καὶ ἄλ*λα 105
πάμπολλα, ἀλλ' ὅρα δὴ εἰ οὕτως ὁρίζει, μὴ μόνον τὸ ἐναντίον τὸ ἐναντίον μὴ δέχεσθαι, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνο, ὃ ἂν ἐπιφέρῃ τι ἐναντίον ἐκείνῳ, ἐφ' ὅ τι ἂν αὐτὸ ἴῃ, αὐτὸ τὸ ἐπιφέρον τὴν τοῦ ἐπιφερομένου ἐναντιότητα μηδέποτε δέξασθαι. πάλιν δὲ ἀναμιμνήσκου· οὐ γὰρ χεῖρον πολλάκις ἀκούειν. τὰ πέντε τὴν τοῦ ἀρτίου οὐ δέξεται, οὐδὲ τὰ δέκα τὴν τοῦ περιττοῦ, τὸ διπλάσιον· τοῦτο μὲν οὖν καὶ αὐτὸ ἄλλῳ ἐναντίον, ὅμως δὲ τὴν τοῦ περιττοῦ οὐ δέξεται, οὐδὲ δὴ τὸ ἡμιόλιον οὐδὲ
*τἄλλα τὰ τοιαῦτα, τὸ ἥμισυ, τὴν τοῦ ὅλου *), καὶ τριτη- B
μόριον αὖ καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα, εἴπερ ἕπει τε καὶ ξυνδοκεῖ σοι οὕτως. Πάνυ σφόδρα καὶ ξυνδοκεῖ, ἔφη, καὶ ἕπομαι. Πάλιν δή μοι, ἔφη, ἐξ ἀρχῆς λέγε, καὶ μή μοι ᾧ ἂν ἐρωτῶ ἀποκρίνου, ἀλλ' ἄλλῳ, μιμούμενος ἐμέ. λέγω δὲ παρ' ἣν τὸ πρῶτον ἔλεγον ἀπόκρισιν, τὴν ἀσφαλῆ ἐκείνην, ἐκ τῶν νῦν λεγομένων ἄλλην ὁρῶν ἀσφάλειαν. εἰ γὰρ ἔροιό με ᾧ ἂν **) τί [ἐν τῷ] σώματι ἐγγένηται, θερμὸν ἔσται, οὐ
τὴν * ἀσφαλῆ σοι ἐρῶ ἀπόκρισιν ἐκείνην τὴν ἀμαθῆ, C
ὅτι ᾧ ἂν θερμότης, ἀλλὰ κομψοτέραν ἐκ τῶν νῦν, ὅτι ᾧ ἂν πῦρ· οὐδὲ ἂν ἔρῃ, ᾧ ἂν σώματι τί ἐγγένηται, νοσήσει, οὐκ ἐρῶ ὅτι ᾧ ἂν νόσος, ἀλλ' ᾧ ἂν πυρετός· οὐδ' ᾧ ἂν ἀριθμῷ τί ἐγγένηται, περιττὸς ἔσται, οὐκ ἐρῶ ᾧ ἂν περιττότης, ἀλλ' ᾧ ἂν μονάς, καὶ τἄλλα οὕτως. ἀλλ' ὅρα εἰ ἤδη ἱκανῶς οἶσθ' ὅ τι βούλομαι. Ἀλλὰ πάνυ ἱκανῶς, ἔφη. Ἀποκρίνου δή, ἦ δ' ὅς, ᾧ ἂν τί ἐγγένηται σώματι, ζῶν ἔσται; Ὧι ἂν ψυχή, ἔφη. Οὐκοῦν ἀεὶ τοῦτο οὕτως * ἔχει; Πῶς γὰρ οὐχί; ἦ δ' ὅς. Ἡ ψυχὴ D

*) ἴσ. τὸ ἥμισυ, τὸ ὅλον, καὶ τὸ τριτ.
**) γρ. ὃ ἂν τί.

ternarium igitur paris species numquam accedet. Numquam vero. Expers ergo paris est ternarius. Expers. Itaque impar ternarius. Ita. Quod igitur dicebam definiendum esse, qualia illa essent quae, licet non essent alicuius contraria, tamen hoc non reciperent, veluti nunc ternarius, licet paris non sit contrarius, nihilo tamen magis id recipit, propterea quod hoc ipsi contrarium affert, et binarius impar et ignis frigidum et alia permulta: sed vide an ita definias, ut non solum contrarium contrarium non recipiat, verum etiam illud, quod contrarii aliquid afferat ei ad quod accedat, hoc ipsum afferens numquam recipiat allati ab ipso contrarium. rursus vero recordare; non est enim inutile saepius audire. quinarius paris speciem non recipiet, neque denarius imparis, duplus; hoc ipsum vero duplum, licet alius contrarium sit, tamen imparis speciem non recipiet; neque etiam sesquialterum aliaque generis eiusdem, ut dimidium, totum, tertia pars omniaque id genus, siquidem sequeris et idem tibi videtur. Omnino et videtur mihi, inquit, et sequor. Iterum igitur mihi, inquit, dic ab initio, nec mihi id quod interrogo responde, sed aliud quid, me imitans. dico autem hoc, quia praeter tutam illam quam ante commemoravi responsionem, ex iis quae nunc explicata sunt, aliam item tutam perspicio. etenim si ex me quaesiveris, quid in corpore insit quo calescat, non tutam et indoctam illam dabo responsionem, calorem in eo inesse, sed magis scitam secundum ea quae nunc disputata sunt: ignem inesse; neque si quaesiveris, quid in corpore insit quo aegrotet, respondebo, morbum inesse, sed, febrem; nec si rogaveris, quid in numero insit, quo impar fiat, respondebo, imparis speciem, sed, unitatem, et sic reliqua. at vide tu an satis iam intelligas quid velim. Satis vero, ait. Responde igitur, inquit: quid in corpore inerit quo vivat? Animus, inquit. Nonne semper hoc se sic habet? Quidni habeat? inquit.

ἄρα, ὅ τι ἂν αὐτὴ κατάσχῃ, ἀεὶ ἥκει ἐπ' ἐκεῖνο φέρουσα ζωήν. Ἥκει μέντοι, ἔφη. Πότερον δ' ἔστι τι ζωῇ ἐναντίον, ἢ οὐδέν; Ἔστιν, ἔφη. Τί; Θάνατος. Οὐκοῦν ἡ ψυχὴ τὸ ἐναντίον, ὃ αὐτὴ ἐπιφέρει ἀεί, οὐ μή ποτε δέξεται *), ὡς ἐκ τῶν πρόσθεν ὡμολόγηται; Καὶ μάλα, ἔφη, σφόδρα, ὁ Κέβης. Τί οὖν; τὸ μὴ δεχόμενον τὴν τοῦ ἀρτίου ἰδέαν τί νῦν δὴ ὠνομάζομεν; Ἀνάρτιον, ἔφη. Τὸ δὲ δίκαιον μὴ δεχόμενον καὶ ὃ ἂν μουσικὸν μὴ δέχηται; Ἄμου*σον, ἔφη, τὸ δὲ ἄδικον. Εἶεν, ὃ δ' ἂν E
θάνατον μὴ δέχηται, τί καλοῦμεν; Ἀθάνατον, ἔφη. Οὐκοῦν ἡ ψυχὴ οὐ δέχεται θάνατον; Οὔ. Ἀθάνατον ἄρα ἡ ψυχή. Ἀθάνατον. Εἶεν, ἔφη, τοῦτο μὲν δὴ ἀποδεδεῖχθαι φῶμεν, ἢ πῶς δοκεῖ; Καὶ μάλα γε ἱκανῶς, ὦ Σώκρατες. Τί οὖν, ἦ δ' ὅς, ὦ Κέβης; εἰ τῷ ἀναρτίῳ ἀναγκαῖον ἦν ἀνωλέθρῳ εἶναι, * ἄλλο τι τὰ τρία ἀνώλεθρα ἂν ἦν; Πῶς γὰρ οὔ; Οὐκ- 106
οῦν εἰ καὶ τὸ ἄθερμον ἀναγκαῖον ἦν ἀνώλεθρον εἶναι, ὁπότε τις ἐπὶ χιόνα θερμὸν ἐπαγάγοι, ὑπεξῄει ἂν ἡ χιὼν οὖσα σῶς καὶ ἄτηκτος; οὐ γὰρ ἂν ἀπώλετό γε, οὐδ' αὖ ὑπομένουσα ἐδέξατο ἂν τὴν θερμότητα. Ἀληθῆ, ἔφη, λέγεις. Ὡς δ' αὔτως, οἶμαι, κἂν εἰ τὸ ἄψυκτον ἀνώλεθρον ἦν, ὁπότε ἐπὶ τὸ πῦρ ψυχρόν τι ἐπίοι **), οὔποτ' ἂν ἀπεσβέννυτο οὐδ' ἀπώλλυτο, ἀλλὰ σῶν ἂν ἀπελθὸν ᾤχετο. Ἀνάγκη, ἔφη. Οὐκοῦν καὶ ὧδε, ἔφη, ἀνάγ*κη περὶ τοῦ ἀθανάτου εἰπεῖν· εἰ μὲν τὸ B
ἀθάνατον καὶ ἀνώλεθρόν ἐστιν, ἀδύνατον ψυχῇ, ὅταν θάνατος ἐπ' αὐτὴν ἴῃ, ἀπόλλυσθαι· θάνατον μὲν γὰρ δὴ ἐκ τῶν προειρημένων οὐ δέξεται οὐδ' ἔσται τεθνηκυῖα, ὥσπερ τὰ τρία οὐκ ἔσται, ἔφαμεν, ἄρτιον, οὐδέ γ' αὖ τὸ περιττόν, οὐδὲ δὴ τὸ πῦρ ψυχρόν, οὐδέ γε ἡ ἐν τῷ πυρὶ θερμότης. ἀλλὰ τί κωλύει, φαίη ἄν τις, ἄρτιον μὲν τὸ περιττὸν μὴ γίγνεσθαι ἐπιόντος τοῦ ἀρτίου, ὥσπερ ὡμολόγηται, ἀπολλυμένου δὲ αὐτοῦ ἀντ' ἐκεί*νου ἄρτιον γεγονέναι; τῷ ταῦτα λέγοντι οὐκ ἂν C
ἔχοιμεν διαμάχεσθαι ὅτι οὐκ ἀπόλλυται· τὸ γὰρ ἀνάρτιον οὐκ ἀνώλεθρόν ἐστιν· ἐπεὶ εἰ τοῦτο ὡμολόγητο ἡμῖν, ῥᾳδίως ἂν

---

*) γρ. δέξηται.
**) γρ. ἐπῄει.

Animus ergo, quicquid occupat, ei ſemper affert vitam. Affert vero, inquit. Num eſt autem aliquid vitae contrarium, an nihil? Eſt vero, inquit. Quid? Mors. Nonne animus contrarium eius quod ipſe ſemper affert, numquam recipiet, ut ex iis quae ſupra conceſſimus efficitur? Eſt ſane ita, ait Cebes. Quid vero? quod paris ſpeciem non recipit quomodo id modo appellavimus? Impar, inquit. Et quod iuſtum vel doctrinam non recipit? Hoc indoctum, inquit, illud iniuſtum. Iam, quod mortem non recipit, quomodo id appellamus? Immortale, inquit. Nonne animus non recipit mortem? Non recipit. Immortalis ergo animus. Immortalis. Iamne dicamus, inquit, hoc demonſtratum eſſe, an quomodo videtur? Et ſatis quidem, Socrate. Quid igitur, inquit, Cebes? ſi impar neceſſario eſſet interitus expers, nonne ternarius foret interitus expers? Quidni? Nonne etiam ſi calore vacuum neceſſario eſſet interitus expers, quotiescumque nivi quisquam calidum admoveret, ſubterfugeret nix incolumis, nec liquata? non enim interiret neque ſuſtinens reciperet calorem. Vera, inquit, dicis. Similiter, opinor, ſi frigore vacuum eſſet interitus expers, quando ignem aliquid frigidi adoriretur, numquam ille exſtingueretur neque interiret, ſed incolumis diſcederet. Neceſſe eſt, ait. Nonne ita, inquit, etiam de immortali ſtatuendum eſt: ſi immortale eſt idem interitus expers, fieri nequit ut animus, quando mors eum adoritur, intereat; mortem enim ex iis quae ante dicta ſunt non recipiet nec erit mortuus, ſicut ternarius non erit, ut dicimus, par, neque etiam numerus impar, neque ignis frigidus neque qui in igne eſt calor. ſed quid impedit, dixerit quispiam, quominus impar par quidem non fiat accedente pare, ut conceſſimus, hoc autem exſtincto pro ipſo par fiat? ei qui haec diceret non poſſemus repugnare ac contendere impar non interire; impar enim non eſt interitus expers; alioqui ſi hoc nobis conſtaret, facile poſſemus

διεμαχόμεθα ὅτι, ἐπελθόντος τοῦ ἀρτίου, τὸ περιττὸν καὶ τὰ
τρία οἴχεται ἀπιόντα· καὶ περὶ πυρὸς καὶ θερμοῦ καὶ τῶν
ἄλλων οὕτως ἂν διεμαχόμεθα. ἢ οὔ; Πάνυ μὲν οὖν. Οὐκ-
οῦν καὶ νῦν περὶ τοῦ ἀθανάτου, εἰ μὲν ἡμῖν ὁμολογεῖται
καὶ ἀνώλεθρον εἶναι, ψυχὴ ἂν εἴη πρὸς τῷ ἀθάνατος εἶναι
καὶ ἀνώλεθρος, * εἰ δὲ μή, ἄλλου ἂν δέοι λόγου; Ἀλλ' οὐ- D
δὲν δεῖ, ἔφη, τούτου γε ἕνεκα· σχολῇ γὰρ ἄν τι ἄλλο φθο-
ρὰν μὴ δέχοιτο, εἰ τό γε ἀθάνατον καὶ ἀΐδιον φθορὰν δέ-
ξεται. Ὁ δέ γε θεός, οἶμαι, ἔφη ὁ Σωκράτης, καὶ αὐτὸ
τὸ τῆς ζωῆς εἶδος καὶ εἴ τι ἄλλο ἀθάνατόν ἐστι, παρὰ
πάντων ἂν ὁμολογηθείη μηδέποτε ἀπόλλυσθαι. Παρὰ πάν-
των μέντοι νὴ Δί', ἔφη, ἀνθρώπων τε καὶ ἔτι μᾶλλον, ὡς
ἐγῷμαι, παρὰ θεῶν. Ὁπότε δὴ τὸ ἀθάνατον καὶ ἀδιά-
φθορόν * ἐστιν, ἄλλο τι ψυχή, εἰ ἀθάνατος τυγχάνει οὖσα, E
καὶ ἀνώλεθρος ἂν εἴη; Πολλὴ ἀνάγκη. Ἐπιόντος ἄρα θα-
νάτου ἐπὶ τὸν ἄνθρωπον, τὸ μὲν θνητόν, ὡς ἔοικεν, αὐτοῦ
ἀποθνήσκει, τὸ δ' ἀθάνατον σῶν καὶ ἀδιάφθορον οἴχεται
ἀπιόν, ὑπεκχωρῆσαν τῷ θανάτῳ. Φαίνεται. Παντὸς μᾶλ-
λον ἄρα, ἔφη, ὦ Κέβης, ψυχὴ ἀθάνατον καὶ ἀνώ*λεθρον, 107
καὶ τῷ ὄντι ἔσονται ἡμῶν αἱ ψυχαὶ ἐν Ἅιδου. Οὔκουν
ἔγωγε, ὦ Σώκρατες, ἔφη, ἔχω παρὰ ταῦτα ἄλλο τι λέγειν
οὐδέ πῃ ἀπιστεῖν τοῖς λόγοις· ἀλλ' εἰ δή τι Σιμμίας ὅδε
ἤ τις ἄλλος ἔχει λέγειν, εὖ ἔχει μὴ κατασιγῆσαι· ὡς οὐκ
οἶδα εἰς ὅντιν' ἄν τις ἄλλον καιρὸν ἀναβάλλοιτο ἢ τὸν νῦν
παρόντα, περὶ τῶν τοιούτων βουλόμενος ἤ τι εἰπεῖν ἢ
ἀκοῦσαι. Ἀλλὰ μήν, ἦ δ' ὃς ὁ Σιμμίας, οὐδ' αὐτὸς ἔχω
ἔτι ὅπῃ ἀπιστῶ ἔκ γε τῶν λεγομένων· ὑπὸ μέντοι τοῦ με-
γέθους, περὶ ὧν οἱ λόγοι εἰσί, καὶ τὴν ἀνθρωπίνην ἀσθέ-
νειαν ἀτιμά*ζων ἀναγκάζομαι ἀπιστίαν ἔτι ἔχειν παρ' ἐμαυ- B
τῷ περὶ τῶν εἰρημένων. Οὐ μόνον γ', ἔφη, ὦ Σιμμία, ὁ
Σωκράτης, ἀλλὰ ταῦτά τε εὖ λέγεις *), καὶ τὰς ὑποθέσεις
τὰς πρώτας, καὶ εἰ πισταὶ ὑμῖν εἰσίν, ὅμως ἐπισκεπτέαι σαφέ-
στερον· καὶ ἐὰν αὐτὰς ἱκανῶς διέλητε, ὡς ἐγῷμαι, ἀκολουθή-
σετε τῷ λόγῳ, καθ' ὅσον δυνατὸν μάλιστα ἀνθρώπῳ ἐπα-

*) ἴσ. ταῦτά γε εὖ λέγεις.

contendere, pare accedente impar numerumque ternarium discedere, idemque de igne, de calido, de ceteris contenderemus; nonne? Sane quidem. Nonne etiam nunc de immortali: si nobis constat immortale esse idem interitus expers, animus non solum immortalis, verum etiam interitus expers erit, sin autem minus, alia opus erit ratione? Sed nihil, inquit, iccirco opus est; vix enim quicquam erit, quod dissolutionem nullam recipiat, si immortale et sempiternum dissolutionem recipiet. Deum certe, opinor, ait Socrates, ipsam vitae speciem et si quid aliud immortale est, inter omnes constet numquam interire. Inter omnes mehercule, inquit, et homines et magis etiam, uti arbitror, deos. Quodsi immortale idem est dissolutionis expers, nonne animus, si immortalis est, idem interitus erit expers? Prorsus necesse est. Accedente igitur morte ad hominem, mortalis eius pars, ut patet, moritur, immortalis vero incolumis et dissolutionis expers abit, se subtrahens a morte. Patet. Omnino igitur, inquit, Cebes, animus immortalis est atque interitus expers, et revera erunt animi nostri apud inferos. Nihil equidem, Socrate, inquit, aliud nisi hoc dicere habeo nec possum diffidere disputationi; verum si Simmias hic vel alius quis habet quod moneat, non oportet reticere; nescio enim in quod aliud tempus opportunum, praeter hoc praesens, quisquam differat, si quid de hoc genere vel dicere vel audire cupiat. At neque ego, ait Simmias, iam diffidere possum, his disputatis; sed tamen magnitudo rei, quae agitur, et humana imbecillitas, quam imparem illi existimo, adhuc me cogunt ut mecum dubitem de iis quae dicta sunt. Non solum hoc, inquit, Simmia, Socrates, sed, id si confiteris, etiam de sumptionibus primis, ut certae vobis sint, tamen quaerendum est accuratius, et, si satis eas perscrutati estis, assequemini, ut opinor, rationem, quantum maxime potest homo

κολουθῆσαι· κἂν τοῦτο αὐτὸ σαφὲς γένηται, οὐδὲν ζητήσετε περαιτέρω. Ἀληθῆ, ἔφη, λέγεις. Ἀλλὰ τόδε γ', ἔφη, ὦ ἄνδρες, δίκαιον διανοη*θῆναι ὅτι, εἴπερ ἡ ψυχὴ ἀθάνατός C ἐστιν, ἐπιμελείας δὴ δεῖται οὐχ ὑπὲρ τοῦ χρόνου τούτου μόνον, ἐν ᾧ καλοῦμεν τὸ ζῆν, ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ παντός, καὶ ὁ κίνδυνος νῦν δὴ καὶ δόξειεν ἂν δεινὸς εἶναι, εἴ τις αὐτῆς ἀμελήσει. εἰ μὲν γὰρ ἦν ὁ θάνατος τοῦ παντὸς ἀπαλλαγή, ἕρμαιον ἂν ἦν τοῖς κακοῖς ἀποθανοῦσι τοῦ τε σώματος ἅμα ἀπηλλάχθαι καὶ τῆς αὐτῶν*) κακίας μετὰ τῆς ψυχῆς· νῦν δὲ ἐπειδὴ ἀθάνατος φαίνεται οὖσα, οὐδεμία ἂν εἴη αὐτῇ ἄλλη ἀποφυγὴ κακῶν οὐδὲ * σωτηρία πλὴν τοῦ ὡς βελτίστην τε καὶ φρονιμωτάτην γενέσθαι. D οὐδὲν γὰρ ἄλλο ἔχουσα εἰς Ἅιδου ἡ ψυχὴ ἔρχεται πλὴν τῆς παιδείας τε καὶ τροφῆς, ἃ δὴ καὶ λέγεται μέγιστα ὠφελεῖν ἢ βλάπτειν τὸν τελευτήσαντα εὐθὺς ἐν ἀρχῇ τῆς ἐκεῖσε πορείας. λέγεται δὲ οὕτως, ὡς ἄρα τελευτήσαντα ἕκαστον ὁ ἑκάστου δαίμων, ὅσπερ ζῶντα εἰλήχει, οὗτος ἄγειν ἐπιχειρεῖ εἰς δή τινα τόπον, οἷ δεῖ τοὺς ξυλλεγέντας διαδικασαμένους εἰς Ἅιδου πορεύεσθαι μετὰ ἡγεμόνος ἐκείνου, ᾧ δὴ προστέ*τακται τοὺς ἐνθένδε ἐκεῖσε πορεῦσαι. τυχόντας δ' ἐκεῖ E ὧν δεῖ τυχεῖν καὶ μείναντας ὃν χρὴ χρόνον ἄλλος δεῦρο πάλιν ἡγεμὼν κομίζει ἐν πολλαῖς χρόνου καὶ μακραῖς περιόδοις. ἔστι δὲ ἄρα ἡ πόρεια οὐχ, ὡς ὁ Αἰσχύλου Τήλεφος λέγει· ἐκεῖ*νος 108 μὲν γὰρ ἁπλῆν οἶμόν φησιν εἰς Ἅιδου φέρειν, ἡ δ' οὔτε ἁπλῆ οὔτε μία φαίνεταί μοι εἶναι· οὐδὲ γὰρ ἂν ἡγεμόνων ἔδει· οὐ γάρ πού τις ἂν διαμάρτοι οὐδαμόσε μιᾶς ὁδοῦ οὔσης· νῦν δὲ ἔοικε σχίσεις τε καὶ περιόδους πολλὰς ἔχειν· ἀπὸ τῶν ὁσίων τε καὶ νομίμων τῶν ἐνθάδε τεκμαιρόμενος λέγω. ἡ μὲν οὖν κοσμία τε καὶ φρόνιμος ψυχὴ ἕπεταί [τε] καὶ οὐκ ἀγνοεῖ τὰ παρόντα· ἡ δὲ ἐπιθυμητικῶς τοῦ σώματος ἔχουσα, ὅπερ ἐν τῷ πρόσθεν **) εἶπον, περὶ ἐκεῖνο πολὺν χρόνον ἐπτοη*μένη καὶ περὶ τὸν ὁρατὸν τόπον, πολλὰ ἀντιτείνασα καὶ B πολλὰ παθοῦσα, βίᾳ καὶ μόγις ὑπὸ τοῦ προστεταγμένου δαίμονος οἴχεται ἀγομένη. ἀφικομένην δὲ ὅθιπερ αἱ ἄλλαι, τὴν

---

*) ἴσ. αὐτῶν.

**) ἄλλ. ἔμπροσθεν.

assequi; quodsi hoc ipsum vobis perspectum erit, nihil quaeretis amplius. Vera, inquit, dicis. At hoc certe, inquit, viri, par est cogitari, si animus est immortalis, curam esse adhibendam, non propter hoc tantum tempus in quod vivere quod dicimus cadit, sed universi causa, et periculum nunc scilicet videbitur ingens esse, si quis eum neglexerit. etenim si mors esset discessus omnia tollens, lucro foret improbis hominibus moriendo simul a corpore liberari et a pravitate sua una cum animo; nunc quum immortalem eum esse pateat, nullum aliud ei erit effugium malorum neque salus nisi haec, quam optimum exsistere atque prudentissimum. nihil enim aliud secum ducens ad inferos animus migrat nisi eruditionem et institutionem, quae quidem dicuntur etiam plurimum prodesse vel obesse mortuo in ipso statim initio migrationis ad inferos. dicitur vero ita: mortuum quemque a proprio ipsius genio, qui vivum sortitus sit, duci ad locum quendam, ubi oporteat congregatos iudicium subire et dein ad inferos proficisci duce genio illo cui mandatum sit ut hinc decedentes illuc traducat. ibi quum illis obtigerint quae par sit et manserint quamdiu oporteat, alium eos huc ducem reducere post multos temporis longosque circuitus. est igitur migratio non talis qualem Aeschyli Telephus dicit; hic enim simplicem semitam ait ad inferos ducere, illa vero neque simplex neque una videtur mihi esse: opus enim non esset ducibus, quia nullam in partem quisquam aberraret, una si via esset; nunc vero patet anfractus eam et ambages multas habere: e sacris et ritibus nostris colligens hoc dico. iam modestus et prudens animus sequitur, haud ignorans scilicet sortem suam: qui vero corporis cupiditate flagrat, is, ut supra dixi, diu illo attonitus et ad locum adspectabilem multum reluctatus multaque passus, vi et aegre a genio ei praefecto abducitur. qui quum pervenit eo quo ceteri quoque animi,

μὲν ἀκάθαρτον καί τι πεποιηκυῖαν τοιοῦτον, ἢ φόνων ἀδί-
κων ἡμμένην ἢ ἄλλ' ἄττα τοιαῦτα εἰργασμένην, ἃ τούτων
ἀδελφά τε καὶ ἀδελφῶν ψυχῶν ἔργα τυγχάνει ὄντα, ταύτην
μὲν ἅπας φεύγει τε καὶ ὑπεκτρέπεται καὶ οὔτε ξυνέμπορος
οὔτε ἡγεμὼν ἐθέλει γίγνεσθαι, αὐτὴ δὲ πλανᾶται ἐν * πάσῃ C
ἐχομένη ἀπορίᾳ, ἕως ἂν δή τινες χρόνοι γένωνται, ὧν ἐξελ-
θόντων ὑπ' ἀνάγκης φέρεται εἰς τὴν αὐτῇ πρέπουσαν οἴκη-
σιν· ἡ δὲ καθαρῶς τε καὶ μετρίως τὸν βίον διεξελθοῦσα,
καὶ ξυνεμπόρων καὶ ἡγεμόνων θεῶν τυχοῦσα, ᾤκησε τὸν αὐτῇ
ἑκάστη τόπον προσήκοντα. εἰσὶ δὲ πολλοὶ καὶ θαυμαστοὶ
τῆς γῆς τόποι, καὶ αὐτὴ οὔτε οἵα οὔτε ὅση δοξάζεται ὑπὸ
τῶν περὶ γῆς εἰωθότων λέγειν, ὡς ἐγὼ ὑπό τινος πέπει-
σμαι. Καὶ ὁ Σιμμίας Πῶς * ταῦτα, ἔφη, λέγεις, ὦ Σώκρα- D
τες; περὶ γάρ τοι τῆς γῆς καὶ αὐτὸς πολλὰ δὴ ἀκήκοα, οὐ
μέντοι ταῦτα ἃ σὲ πείθει· ἡδέως ἂν οὖν ἀκούσαιμι. Ἀλλὰ
μέντοι, ὦ Σιμμία, οὐχ ἡ *) Γλαύκου γέ μοι τέχνη δοκεῖ
εἶναι διηγήσασθαι ἅ γ' ἐστίν· ὡς μέντοι ἀληθῆ, χαλεπώτε-
ρόν μοι φαίνεται ἢ κατὰ τὴν Γλαύκου τέχνην, καὶ ἅμα μὲν
ἐγὼ ἴσως οὐδ' ἂν οἷός τε εἴην, ἅμα δέ, εἰ καὶ ἠπιστάμην,
ὁ βίος μοι δοκεῖ ὁ ἐμός, ὦ Σιμμία, τῷ μήκει τοῦ λόγου
οὐκ ἐξαρκεῖν. τὴν μέντοι ἰδέαν τῆς γῆς, οἵαν πέπει*σμαι E
εἶναι, καὶ τοὺς τόπους αὐτῆς οὐδέν με κωλύει λέγειν. Ἀλλ',
ἔφη ὁ Σιμμίας, καὶ ταῦτα ἀρκεῖ.

Πέπεισμαι τοίνυν, ἦ δ' ὅς, ἐγὼ ὡς πρῶτον μέν, εἰ
ἔστιν ἐν μέσῳ τῷ οὐρανῷ περιφερὴς οὖσα, μηδὲν αὐτῇ
δεῖν μήτε ἀέρος πρὸς τὸ μὴ πεσεῖν * μήτε ἄλλης ἀνάγκης 109
μηδεμιᾶς τοιαύτης, ἀλλὰ ἱκανὴν εἶναι αὐτὴν ἴσχειν τὴν ὁμοιό-
τητα τοῦ οὐρανοῦ αὐτοῦ ἑαυτῷ πάντῃ καὶ τῆς γῆς αὐτῆς τὴν
ἰσοῤῥοπίαν· ἰσόῤῥοπον γὰρ πρᾶγμα ὁμοίου τινὸς ἐν μέσῳ τε-
θὲν οὐχ ἕξει μᾶλλον οὐδ' ἧττον οὐδαμόσε κλιθῆναι, ὁμοίως δ'
ἔχον ἀκλινὲς μενεῖ. πρῶτον μὲν τοίνυν, ἦ δ' ὅς, τοῦτο πέπει-
σμαι. Καὶ ὀρθῶς γ', ἔφη ὁ Σιμμίας. Ἔτι τοίνυν, ἔφη,
πάμμεγά τι εἶναι αὐτό, καὶ ἡμᾶς οἰκεῖν τοὺς μέχρι Ἡρακλεί-
ων * στηλῶν ἀπὸ Φάσιδος ἐν σμικρῷ τινὶ μορίῳ, ὥσπερ B

*) ἴσ. οὐχί.

impurum quidem ſcelereque adſtrictum, velut caedibus iniuſtis contaminatum vel aliis quibusdam his ſimilibus ſimiliumque animorum flagitiis inquinatum, unusquisque fugit et averſatur nec itineris comes neque dux vult fieri; ille tum vagatur omni affectus inopia, donec ſpatia quaedam temporis praeterierint, quibus exactis fertur coactus ad habitationem ei accommodatam; qui vero pure et continenter vitam traduxit, et comites et duces deos nactus migrat in locum quisque ſibi convenientem. ſunt autem multi et admirabiles terrae loci, et ipſa non eſt qualis et quanta exiſtimatur ab his qui de terra ſolent disſerere, ut mihi quidam perſuaſit. Tum Simmias Quomodo, inquit, haec dicis, Socrate? etenim de terra et ipſe quoque multa iam audivi, nondum tamen haec quae tibi probantur; libenter igitur audierim. Minime quidem, Simmia, Glauci ars mihi videtur eſſe exponere quae illa ſint, ſed demonſtrare vera iſta eſſe, difficilius iudico quam pro Glauci arte; ſimul etiam vereor ut id poſſim, ſimul, etiamſi poſſim, vita mihi videtur mea, Simmia, longitudini explicationis non ſuppetere. de forma tamen terrae, qualem eſſe mihi perſuaſi, et de locis illius nihil impedit quominus exponam. At, ait Simmias, etiam hoc ſatis eſt.

Perſuaſus igitur ſum, inquit, primum, ſi in medio eſt coelo, formam habens globoſam, nihil ei opus eſſe neque aëre, ne decidat, neque alia ulla huiusmodi neceſſitate, ſed ſatis eſſe ad eam ſustinendam caeli aequalitatem omnibus partibus ipſiusque terrae aequilibritatem; aequilibris enim res in medio quodam aequali poſita nec magis nec minus poterit ullam in partem vergere, aequaliter vero ſe habens ſine ulla inclinatione manebit. primum igitur, inquit, hoc eſt quod perſuaſum habeo. Et recte id quidem, ait Simmias. Praeterea, inquit, permagnam eam eſſe nosque a Phaſide ad Herculeas columnas incolere exiguam quandam partem,

περὶ τέλμα μύρμηκας ἢ βατράχους, περὶ τὴν θάλατταν οἰκοῦν-
τας, καὶ ἄλλους ἄλλοθι πολλοὺς ἐν πολλοῖσι τοιούτοις τόποις
οἰκεῖν. εἶναι γὰρ πανταχῇ περὶ τὴν γῆν πολλὰ κοῖλα καὶ παν-
τοδαπὰ καὶ τὰς ἰδέας καὶ τὰ μεγέθη, εἰς ἃ ξυνεῤῥυηκέναι τό
τε ὕδωρ καὶ τὴν ὁμίχλην καὶ τὸν ἀέρα· αὐτὴν δὲ τὴν γῆν κα-
θαρὰν ἐν καθαρῷ κεῖσθαι τῷ οὐρανῷ, ἐν ᾧπερ ἐστὶ τὰ ἄστρα,
ὃν δὴ αἰθέρα ὀνομάζειν * τοὺς πολλοὺς τῶν περὶ τὰ τοιαῦτα C
εἰωθότων λέγειν· οὗ δὴ ὑποστάθμην ταῦτα εἶναι καὶ ξυῤῥεῖν
ἀεὶ εἰς τὰ κοῖλα τῆς γῆς. ἡμᾶς οὖν οἰκοῦντας ἐν τοῖς κοίλοις
αὐτῆς λεληθέναι καὶ οἴεσθαι ἄνω ἐπὶ της γῆς οἰκεῖν, ὥςπερ
ἂν εἴ τις ἐν μέσῳ τῷ πυθμένι τοῦ πελάγους οἰκῶν οἴοιτό τε
ἐπὶ τῆς θαλάττης οἰκεῖν καὶ διὰ τοῦ ὕδατος ὁρῶν τὸν ἥλιον
καὶ τὰ ἄλλα ἄστρα τὴν θάλατταν ἡγοῖτο οὐρανὸν εἶναι, διὰ δὲ
βραδυτῆτά τε καὶ ἀσθένειαν μηδεπώποτε ἐπὶ τὰ * ἄκρα τῆς D
θαλάττης ἀφιγμένος μηδὲ ἑωρακὼς εἴη, ἐκδὺς καὶ ἀνακύψας
ἐκ τῆς θαλάττης εἰς τὸν ἐνθάδε τόπον, ὅσῳ καθαρώτερος καὶ
καλλίων τυγχάνει ὢν τοῦ παρὰ σφίσι, μηδὲ ἄλλου ἀκηκοὼς εἴη
τοῦ ἑωρακότος· ταὐτὸν δὴ τοῦτο καὶ ἡμᾶς πεπονθέναι· οἰ-
κοῦντας γὰρ ἔν τινι κοίλῳ τῆς γῆς οἴεσθαι ἐπάνω αὐτῆς οἰ-
κεῖν, καὶ τὸν ἀέρα οὐρανὸν καλεῖν, ὡς διὰ τούτου οὐρανοῦ ὄν-
τος τὰ ἄστρα χωροῦντα· τὸ δὲ εἶναι ταὐτόν, ὑπ' ἀσθενείας καὶ
βραδυτῆτος * οὐχ οἵους τε εἶναι ἡμᾶς διεξελθεῖν ἐπ' ἔσχατον E
τὸν ἀέρα, ἐπεὶ εἴ τις αὐτοῦ ἐπ' ἄκρα ἔλθοι ἢ πτηνὸς γενόμενος
ἀνάπτοιτο, κατιδεῖν ἂν ἀνακύψαντα, ὥςπερ ἐνθάδε οἱ ἐκ τῆς
θαλάττης ἰχθύες ἀνακύπτοντες ὁρῶσι τὰ ἐνθάδε, οὕτως ἄν τι-
να καὶ τὰ ἐκεῖ κατιδεῖν, καὶ εἰ ἡ φύσις ἱκανὴ εἴη ἀνέχεσθαι
θεωροῦσα, γνῶναι ἂν ὅτι ἐκεῖνός ἐστιν ὁ ἀληθινὸς οὐρανὸς
καὶ τὸ ἀληθινὸν *) φῶς καὶ ἡ * ὡς ἀληθῶς γῆ. ἥδε μὲν γὰρ ἡ 110
γῆ καὶ οἱ λίθοι καὶ ἅπας ὁ τόπος ὁ ἐνθάδε διεφθαρμένα ἐστὶ
καὶ καταβεβρωμένα, ὥςπερ τὰ ἐν τῇ θαλάττῃ ὑπὸ τῆς ἅλμης,
καὶ οὔτε φύεται ἄξιον λόγου οὐδὲν ἐν τῇ θαλάττῃ, οὔτε τέλει-
ον ὡς ἔπος εἰπεῖν οὐδέν ἐστι, σήραγγες δὲ καὶ ἄμμος καὶ πη-
λὸς ἀμήχανος καὶ βόρβοροί εἰσιν, ὅπου ἂν καὶ ἡ γῆ ᾖ, καὶ
πρὸς τὰ παρ' ἡμῖν κάλλη κρίνεσθαι οὐδ' ὁπωστιοῦν ἄξια·

*) ἄλλ. ὁ ἀληθῶς οὐρανὸς καὶ τὸ ἀληθῶς φ.

veluti circa paludem formicas vel ranas, circa mare habitantes, et alios multos in aliis multis huiusmodi locis habitare. esse enim ubique circum terram multa cava variâ et formâ et magnitudine, in quae confluant aqua, nebula et aër; ipsam vero terram puram in puro sitam esse caelo, in quo sunt stellae, quem quidem aethera nominant plerique qui his de rebus solent exponere; huiusque sedimentum esse ea quae confluant semper in cava terrae. nos igitur nescientes habitare in eius cavis et putare in superiore terrae parte habitare, velut si quis in medio maris fundo habitans opinetur supra mare habitare et per aquam spectans solem ceterasque stellas mare arbitretur caelum esse, propter tarditatem vero et imbecillitatem numquam ad summum mare progressus nec contemplatus sit, emergens et caput erigens e mari ad hunc locum, quanto is purior ac pulchrior sit illo suo, neque ex alio qui hunc spectasset audierit: idem etiam nobis accidere; habitantes enim in cavo quodam terrae nos arbitrari supra ipsam habitare et aërem vocare caelum, quia per hunc tamquam caelum astra currant; hoc autem esse idem illud: propter imbecillitatem ac tarditatem non posse nos pervenire ad summum aërem; nam si quis ad altitudinem eius veniret vel alis acceptis evolaret, hunc emergentem, sicut pisces e mari emergentes conspiciunt quae hic sunt, conspecturum esse quae ibi sunt, et si natura satis posset sustinere contemplationem, cogniturum esse, illud esse verum caelum, veram lucem et veram terram. haec enim terra, hi lapides et totus hic locus corruptus est atque exesus, veluti res in mari ab aqua salsa, ita ut neque quicquam nascatur insigne in mari neque ulla propemodum res perfecta reperiatur, sed rupes, arena, limus immensus ac coenum conspiciantur, ubicumque etiam terra exstat, quae quidem cum pulchritudinibus apud nos exstantibus collata nihili prorsus facienda

ἐκεῖνα δὲ αὖ τῶν παρ' ἡμῖν πολὺ ἂν ἔτι πλέον φανείη διαφέ*ρειν. εἰ γὰρ δεῖ καὶ μῦθον λέγειν καλόν, ἄξιον ἀκοῦσαι, B
ὦ Σιμμία, οἷα τυγχάνει τὰ ἐπὶ τῆς γῆς ὑπὸ τῷ οὐρανῷ ὄντα. Ἀλλὰ μήν, ἔφη ὁ Σιμμίας, ὦ Σώκρατες, ἡμεῖς γε τούτου τοῦ μύθου ἡδέως ἂν ἀκούσαιμεν. Λέγεται τοίνυν, ἔφη, ὦ ἑταῖρε, πρῶτον μὲν εἶναι τοιαύτη ἡ γῆ αὐτὴ ἰδεῖν, εἴ τις ἄνωθεν θεῷτο, ὥςπερ αἱ δωδεκάσκυτοι σφαῖραι, ποικίλοις χρώμασι διειλημμένη, ὧν καὶ τὰ ἐνθάδε εἶναι χρώματα ὥςπερ δείγματα, οἷς δὴ οἱ γραφεῖς κα*ταχρῶνται· ἐκεῖ C
δὲ πᾶσαν τὴν γῆν ἐκ τοιούτων εἶναι, καὶ πολὺ ἔτι ἐκ λαμπροτέρων καὶ καθαρωτέρων ἢ τούτων· τὴν μὲν γὰρ ἁλουργῆ εἶναι καὶ θαυμαστὴν τὸ κάλλος, τὴν δὲ χρυσοειδῆ, τὴν δὲ ὅση λευκὴ γύψου ἢ χιόνος λευκοτέραν, καὶ ἐκ τῶν ἄλλων χρωμάτων ξυγκειμένην ὡςαύτως, καὶ ἔτι πλειόνων καὶ καλλιόνων, ἢ ὅσα ἡμεῖς ἑωράκαμεν. καὶ γὰρ αὐτὰ ταῦτα τὰ κοῖλα αὐτῆς, ὕδατός τε καὶ ἀέρος ἔμπλεα ὄντα, χρώματός τι εἶδος παρέχεσθαι, * στίλβοντα ἐν τῇ τῶν ἄλλων χρω- D
μάτων ποικιλίᾳ, ὥςτε ἕν τι αὐτῆς εἶδος ξυνεχὲς ποικίλον φαντάζεσθαι. ἐν δὲ ταύτῃ οὔσῃ τοιαύτῃ ἀνὰ λόγον τὰ φυόμενα φύεσθαι, δένδρα τε καὶ ἄνθη καὶ τοὺς καρπούς, καὶ αὖ τὰ ὄρη ὡςαύτως καὶ τοὺς λίθους ἔχειν ἀνὰ τὸν αὐτὸν λόγον τήν τε λειότητα καὶ τὴν διαφάνειαν καὶ τὰ χρώματα κάλλιω· ὧν καὶ τὰ ἐνθάδε λιθίδια εἶναι ταῦτα τὰ ἀγαπώμενα μόρια, σάρδιά τε καὶ ἰάσπιδας καὶ σμαράγδους καὶ *πάντα τὰ τοιαῦτα· ἐκεῖ δὲ οὐδὲν ὅ τι οὐ τοιοῦτον εἶναι E
καὶ ἔτι τούτων κάλλιον. τὸ δ' αἴτιον τούτου εἶναι, ὅτι ἐκεῖνοι οἱ λίθοι καθαροί εἰσι καὶ οὐ κατεδηδεσμένοι οὐδὲ διεφθαρμένοι, ὥςπερ οἱ ἐνθάδε, ὑπὸ σηπεδόνος καὶ ἅλμης, ὑπὸ *) τῶν δεῦρο ξυνεῤῥυηκότων, ἃ καὶ λίθοις καὶ γῇ καὶ τοῖς ἄλλοις ζώοις τε καὶ φυτοῖς αἴσχη τε καὶ νόσους παρέχει. τὴν δὲ γῆν αὐτὴν κεκοσμῆσθαι τούτοις τε ἅπασι καὶ ἔτι χρυσῷ τε καὶ ἀργύρῳ καὶ τοῖς ἄλλοις αὖ τοῖς *τοιου- 111
τοις· ἐκφανῆ γὰρ αὐτὰ πεφυκέναι, ὄντα πολλὰ πλήθει καὶ μεγάλα καὶ πανταχοῦ τῆς γῆς, ὥςτε αὐτὴν ἰδεῖν εἶναι θέα-

*) ἴσ. καί.

funt; illa vero etiam magis his nostris praestantia reperientur. nam si fabulam oportet narrari pulchram, operae pretium est audire, Simmia, quomodo se habeant res in terra sub caelo exstantes. Nos vero, inquit Simmias, Socrate, avemus hanc audire fabulam. Dicitur igitur, inquit, amici, primum terra ipsa talis videri, si quis desuper spectet, quales sint pilae e duodecim corii particulis consutae, variis coloribus distincta, quorum specimina quasi sint colores nostri, quibus videlicet pictores utantur; ibi vero universa terra talibus constare multoque etiam splendidioribus ac purioribus quam hi sint; una enim eius pars purpurea esse et admirabili pulchritudine, altera auro similis, et quantum eius candidum sit, id gypso et nive esse candidius, et e reliquis coloribus dicitur constare eadem ratione, etiam pluribus ac pulchrioribus quam quos conspeximus. nam haec ipsa eius cava, aqua et aëre plena, coloris speciem quandam exhibere, splendentia in ceterorum colorum varietate: ut una quaedam eius species, variis continenter coloribus distincta, conspiciatur. in hac vero ita comparata ea quae nascantur eadem ratione dicunt nasci: arbores, flores et fructus, itemque montes ac lapides eidem rationi convenientem habere et laevitatem et perspicuitatem coloresque pulchriores; quorum particulas esse lapillos illos qui apud nos in pretio habeantur, sardas, iaspides, smaragdos omniaque generis eiusdem; illic autem nihil reperiri quod non sit tale atque etiam pulchrius. causam vero eius rei esse hanc, quod illi lapides puri sint nec exesi vel corrupti, sicut nostri, a putredine, aqua salsa rebusque huc confluentibus, quae non solum lapidibus ac terrae, verum etiam animantibus et plantis deformitates ac morbos afferunt. ipsam vero terram ornatam esse his omnibus, praeterea auro et argento et aliis huiusmodi rebus; exstare enim haec et copiosa et multa ubique in terra, ut

μα εὐδαιμόνων θεατῶν. ζῶα δ' ἐπ' αὐτῆς εἶναι ἄλλα τε
πολλὰ καὶ ἀνθρώπους, τοὺς μὲν ἐν μεσογαίᾳ *) οἰκοῦντας,
τοὺς δὲ περὶ τὸν ἀέρα, ὥσπερ ἡμεῖς περὶ τὴν θάλατταν,
τοὺς δὲ ἐν νήσοις, ἃς περιῤῥεῖν τὸν ἀέρα πρὸς τῇ ἠπείρῳ
οὔσας, καὶ ἑνὶ λόγῳ, ὅπερ ἡμῖν τὸ ὕδωρ καὶ ἡ θάλαττά
ἐστι πρὸς τὴν ἡμετέραν χρείαν, τοῦτο ἐκεῖ τὸν ἀέ*ρα, ὃ δὲ B
ἡμῖν ὁ ἀήρ, τοῦτο **) ἐκείνοις τὸν αἰθέρα. τὰς δὲ ὥρας αὐ-
τοῖς κρᾶσιν ἔχειν τοιαύτην, ὥστε ἐκείνους ἀνόσους εἶναι καὶ
χρόνον τε ζῆν πολὺ πλείω τῶν ἐνθάδε, καὶ ὄψει καὶ ἀκοῇ
καὶ ὀσφρήσει ***) καὶ πᾶσι τοῖς τοιούτοις ἡμῶν ἀφεστάναι
τῇ αὐτῇ ἀποστάσει, ᾗπερ ἀήρ τε ὕδατος ἀφέστηκε καὶ αἰ-
θὴρ ἀέρος πρὸς καθαρότητα. καὶ δὴ καὶ θεῶν ἔδη τε καὶ
ἱερὰ αὐτοῖς εἶναι, ἐν οἷς τῷ ὄντι οἰκητὰς θεοὺς εἶναι, καὶ
φήμας τε καὶ μαντείας καὶ αἰσθήσεις τῶν θεῶν καὶ τοι-
αύτας ξυνουσίας γίγνεσθαι * αὐτοῖς πρὸς αὐτούς· καὶ τόν C
γε ἥλιον καὶ σελήνην καὶ ἄστρα ὁρᾶσθαι ὑπ' αὐτῶν, οἷα
τυγχάνει ὄντα, καὶ τὴν ἄλλην εὐδαιμονίαν τούτων ἀκόλου-
θον εἶναι. καὶ ὅλην μὲν δὴ τὴν γῆν οὕτω πεφυκέναι καὶ
τὰ περὶ τὴν γῆν· τόπους δ' ἐν αὐτῇ εἶναι κατὰ τὰ ἔγκοι-
λα αὐτῆς κύκλῳ περὶ ὅλην πολλούς, τοὺς μὲν βαθυτέρους
καὶ ἀναπεπταμένους μᾶλλον, ἢ ἐν ᾧ ἡμεῖς οἰκοῦμεν, τοὺς
δὲ βαθυτέρους ὄντας τὸ χάσμα αὐτῶν ἔλαττον ἔχειν τοῦ
παρ' ἡμῖν τόπου, ἔστι δ' οὓς καὶ βραχυτέ*ρους τῷ βάθει D
τοῦ ἐνθάδε εἶναι καὶ πλατυτέρους. τούτους δὲ πάντας ὑπὸ
γῆν εἰς ἀλλήλους ξυντετρῆσθαί τε πολλαχῇ, καὶ κατὰ στε-
νότερα καὶ εὐρύτερα, καὶ διεξόδους ἔχειν, ᾗ πολὺ μὲν
ὕδωρ ῥεῖν ἐξ ἀλλήλων εἰς ἀλλήλους ὥσπερ εἰς κρατῆ-
ρας, καὶ ἀενάων ποταμῶν ἀμήχανα μεγέθη ὑπὸ τὴν γῆν,
καὶ θερμῶν ὑδάτων καὶ ψυχρῶν, πολὺ δὲ πῦρ καὶ πυ-
ρὸς μεγάλους ποταμούς, πολλοὺς δὲ ὑγροῦ πηλοῦ, καὶ
καθαρωτέρου καὶ βορβορωδεστέρου, ὥσπερ ἐν * Σικε- E
λίᾳ οἱ πρὸ τοῦ ῥύακος πηλοῦ ῥέοντες ποταμοὶ καὶ αὐ-
τὸς ὁ ῥύαξ· ὧν δὴ καὶ ἑκάστους τοὺς τόπους πληροῦ-
σθαι, ὧν ἂν ἑκάστοις τύχῃ ἑκάστοτε ἡ περιῤῥοὴ γιγνο-

*) ἄλλ. μεσογείᾳ. **) γρ. τοῦτο ἐκεῖ.
***) γρ. φρονήσει.

eam conspicere spectaculum sit beatorum spectatorum. animantia in ea esse quum alia multa tum etiam homines, partim in locis mediterraneis habitantes, partim circum aërem, sicut nos circum mare, partim in insulis quas aër circumfluat prope continentem sitas, et uno verbo, quod nobis aqua et mare sit ad usum nostrum, hoc ibi esse aërem, et quod nobis aër, id illis aethera. tempestates vero iis eiusmodi caeli temperationem habere, ut morbis illi sint vacui, longe diutius vivant quam qui hic sunt, et ad videndum, audiendum, olfaciendum omniaque generis eiusdem eadem a nobis ratione distent, qua aër ab aqua et aether ab aëre distat ad sinceritatem. atque etiam deorum templa locaque sacrata iis esse, in quibus revera habitatores sint dii, et voces, oracula visionesque deorum et huiusmodi congressiones cum diis contingere illis; ac solem, lunam stellasque conspici ab iis quales vere sint, reliquamque his felicitatem respondere. et universam quidem terram ita esse natura comparatam atque res circum terram; esse vero loca in ipsa secundum eius cava circumcirca multa, partim profundiora magisque aperta quam in quo nos habitamus, partim profundiora quidem, sed minore hiatu quam nostrum locum; nonnulla etiam minus profunda esse hoc loco, at latiora. haec autem omnia sub terra inter se esse perforata multis partibus, tum angustius tum latius, et canales habere, per quos multum aquae fluat ex aliis in alia tamquam in aquarum conceptacula, itemque immensas perennium fluminum magnitudines sub terra et calidarum aquarum et frigidarum, multum quoque ignis, ignisque magna flumina multaque luti liquidi, et limpidioris et coenosioris, eorum instar qui in Sicilia fluvium ferventem antecedunt luti rivi ipseque fluvius fervens; et his quidem compleri locos singulos, prout quemque illa cir-

μένη. ταῦτα δὲ πάντα κινεῖν ἄνω καὶ κάτω, ὥσπερ αἰώραν τινὰ ἐνοῦσαν ἐν τῇ γῇ. ἔστι δὲ ἄρα αὕτη ἡ αἰώρα διὰ φύσιν τοιάνδε τινά· ἕν τι τῶν χασμάτων τῆς γῆς ἄλλως τε μέγιστον τυγχάνει ὂν καὶ διαμπερὲς τετρημένον δι' * ὅλης τῆς γῆς, τοῦ- 111
το ὅπερ Ὅμηρος εἶπε, λέγων αὐτὸ

Τῆλε μάλ', ἧχι βάθιστον ὑπὸ χθονός ἐστι βέρεθρον·

ὃ καὶ ἄλλοθι καὶ ἐκεῖνος καὶ ἄλλοι πολλοὶ τῶν ποιητῶν Τάρταρον κεκλήκασιν· εἰς γὰρ τοῦτο τὸ χάσμα ξυῤῥέουσί τε πάντες οἱ ποταμοὶ καὶ ἐκ τούτου πάλιν ἐκρέουσι· γίγνονται δὲ ἕκαστοι τοιοῦτοι, δι' οἵας ἂν καὶ τῆς γῆς ῥέωσιν. ἡ δ' αἰτία ἐστὶ τοῦ ἐκρεῖν τε ἐντεῦθεν καὶ εἰςρεῖν * πάντα τὰ ῥεύ- B
ματα, ὅτι πυθμένα οὐκ ἔχει οὐδὲ βάσιν τὸ ὑγρὸν τοῦτο· αἰωρεῖται δὴ καὶ κυμαίνει ἄνω καὶ κάτω, καὶ ὁ ἀὴρ καὶ τὸ πνεῦμα τὸ περὶ αὐτὸ ταὐτὸν ποιεῖ· ξυνέπεται γὰρ αὐτῷ καὶ ὅταν εἰς τὸ ἐπ' ἐκεῖνα τῆς γῆς ὁρμήσῃ καὶ ὅταν εἰς τὸ ἐπὶ τάδε, καὶ ὥσπερ τῶν ἀναπνεόντων ἀεὶ ἐκπνεῖ τε καὶ ἀναπνεῖ ῥέον τὸ πνεῦμα, οὕτω καὶ ἐκεῖ ξυναιωρούμενον τῷ ὑγρῷ τὸ πνεῦμα δεινούς τινας ἀνέμους καὶ ἀμηχάνους παρέχεται καὶ εἰςιὸν καὶ ἐξιόν. ὅταν τε οὖν ὁρμῆσαν ὑπο*χω- C
ρήσῃ τὸ ὕδωρ εἰς τὸν τόπον τὸν δὴ κάτω καλούμενον, τοῖς κατ' ἐκεῖνα τὰ ῥεύματα διὰ τῆς γῆς *) εἰςρεῖ τε καὶ πληροῖ αὐτὰ ὥσπερ οἱ ἐπαντλοῦντες· ὅταν τε αὖ ἐκεῖθεν μὲν ἀπολίπῃ, δεῦρο δὲ ὁρμήσῃ, τὰ ἐνθάδε πληροῖ αὖθις, τὰ δὲ πληρωθέντα ῥεῖ διὰ τῶν ὀχετῶν καὶ διὰ τῆς γῆς, καὶ εἰς τοὺς τόπους ἕκαστα ἀφικνούμενα, εἰς οὓς ἑκάστους ὁδοποιεῖται, θαλάττας τε καὶ λίμνας καὶ ποταμοὺς καὶ κρήνας ποιεῖ. ἐντεῦθεν δὲ πάλιν δυόμενα κατὰ τῆς γῆς, τὰ μὲν * μα- D
κροτέρους τόπους περιελθόντα καὶ πλείους, τὰ δὲ ἐλάττους καὶ βραχυτέρους, πάλιν εἰς τὸν Τάρταρον ἐμβάλλει, τὰ μὲν πολὺ κατωτέρω ἢ ἐπηντλεῖτο, τὰ δὲ ὀλίγον· πάντα δὲ ὑποκάτω εἰςρεῖ τῆς ἐκροῆς. καὶ ἔνια μὲν καταντικρὺ ᾗ εἰςρεῖ

---

*) ἴσ. κατ' ἐκεῖνα τ. ῥ. τῆς γῆς.

confluant. haec autem omnia sursum deorsum moveri, quasi oscillatio quaedam in terra sit. est vero haec oscillatio ex hac fere causa repetenda: unus ex illis terrae hiatibus tum maximus est tum per totam continenter terram perforatus, is quem Homerus intellexit canens:

Longius hinc, ubi sub terra est immane barathrum;

quem quidem aliis quoque locis et ille et alii multi poetae Tartarum nuncuparunt; in hunc enim hiatum confluunt omnia flumina exque hoc rursus effluunt; evadunt autem omnia talia, qualis per quam fluunt terra est. in causa vero, cur effluant illinc et influant omnia flumina, hoc est, quod neque fundum habet neque fulcimentum haec aquarum colluvies; quocirca suspensa tenetur fluctuatque sursum deorsum; idemque aër et ventus circa illam facit; sequitur enim illam, et quando in ulteriorem terrae partem prorumpit, et quando in citeriorem, et ut respirantium semper exspirat et respirat flatus fluens, sic etiam illic simul cum aquarum colluvie suspensus flatus horribiles et immensos efficit ventos et influens et effluens. quando igitur aqua prorumpens recedit in locum qui inferior dicitur, in flumina terrae quae illic sunt influit eaque implet sicut ii qui infundunt, quando vero illinc digreditur et huc prorumpit, flumina quae hic sunt rursus implet, quae impleta fluunt per canales et terram, et in loca singula quum venerunt, ad quae viam sibi quodque facit, maria, lacus, fluvios ac fontes fingunt. illinc vero rursus terram subeuntia, quum partim ampliores circumiverunt et plures locos, partim minores ac breviores, rursus in Tartarum effunduntur, alia multo inferius quam ubi infundendo implebantur, alia parum, omnia vero inferius influunt quam effluxerunt. et nonnulla quidem e regione eius loci ubi influunt effunduntur, nonnulla

ἐξέπεσεν, ἔνια δὲ κατὰ τὸ αὐτὸ μέρος, ἔστι δὲ καὶ ἃ παντάπασι κύκλῳ περιελθόντα ἢ ἅπαξ ἢ καὶ πλεονάκις, περιελιχθέντα περὶ τὴν γῆν ὥσπερ οἱ ὄφεις, εἰς τὸ δυνατὸν κάτω καθέντα πάλιν ἐμβάλλει· δυνατὸν δ' ἐστὶν ἑκατέρωσε μέχρι E
τοῦ μέσου καθιέναι, πέρα δ' οὔ· ἄναντες γὰρ*) ἀμφοτέροις τοῖς ῥεύμασι τὸ ἑκατέρωθεν γίγνεται μέρος. τὰ μὲν οὖν δὴ ἄλλα πολλά τε καὶ μεγάλα καὶ παντοδαπὰ ῥεύματά ἐστι· τυγχάνει δ' ἄρα ὄντα ἐν τούτοις τοῖς πολλοῖς τέτταρ' ἄττα ῥεύματα, ὧν τὸ μὲν μέγιστον καὶ ἐξωτάτω ῥέον περὶ κύκλῳ**) ὁ καλούμενος Ὠκεανός ἐστι, τούτου δὲ καταντικρὺ καὶ ἐναντίως ῥέων Ἀχέρων, ὃς δι' ἐρήμων τε τόπων ῥεῖ ἄλλων καὶ δὴ καὶ ὑπὸ γῆν ῥέων * εἰς τὴν λίμνην ἀφικνεῖ- 113
ται τὴν Ἀχερουσιάδα, οὗ αἱ τῶν τετελευτηκότων ψυχαὶ τῶν πολλῶν ἀφικνοῦνται καί τινας εἱμαρμένους χρόνους μείνασαι, αἱ μὲν μακροτέρους, αἱ δὲ βραχυτέρους, πάλιν ἐκπέμπονται εἰς τὰς τῶν ζώων γενέσεις. τρίτος δὲ ποταμὸς τούτων κατὰ μέσον ἐκβάλλει, καὶ ἐγγὺς τῆς ἐκβολῆς ἐκπίπτει εἰς τόπον μέγαν πυρὶ πολλῷ καόμενον, καὶ λίμνην ποιεῖ μείζω τῆς παρ' ἡμῖν θαλάττης, ζέουσαν ὕδατος καὶ πηλοῦ· ἐντεῦθεν δὲ χωρεῖ κύκλῳ θολερὸς καὶ * πηλώδης, περιελιτ- B
τόμενος δὲ [τῇ γῇ] ἄλλοσέ τε ἀφικνεῖται καὶ παρ' ἔσχατα τῆς Ἀχερουσιάδος λίμνης, οὐ ξυμμιγνύμενος τῷ ὕδατι· περιελιχθεὶς δὲ πολλάκις ὑπὸ γῆς ἐμβάλλει κατωτέρω τοῦ Ταρτάρου. οὗτος δ' ἐστὶν ὃν ἐπονομάζουσι Πυριφλεγέθοντα, οὗ καὶ οἱ ῥύακες ἀποσπάσματα ἀναφυσῶσιν, ὅπῃ ἂν τύχωσι τῆς γῆς. τούτου δ' αὖ καταντικρὺ ὁ τέταρτος ἐκπίπτει εἰς τόπον πρῶτον δεινόν τε καὶ ἄγριον, ὡς λέγεται, χρῶμα δὲ ἔχοντα ὅλον οἷον ὁ κυανός, * ὃν δὴ ἐπονομάζουσι Στύγιον C
καὶ τὴν λίμνην, ἣν ποιεῖ ὁ ποταμὸς ἐμβάλλων, Στύγα. ὁ δ' ἐμπεσὼν ἐνταῦθα καὶ δεινὰς δυνάμεις λαβὼν ἐν τῷ ὕδατι, δὺς κατὰ τῆς γῆς, περιελιττόμενος χωρεῖ ἐναντίως τῷ Πυριφλεγέθοντι καὶ ἀπαντᾷ ἐν τῇ Ἀχερουσιάδι λίμνῃ ἐξ ἐναντίας· καὶ οὐδὲ τὸ τούτου ὕδωρ οὐδενὶ μίγνυται, ἀλλὰ καὶ

*) Is. ἄναντες γὰρ πρόσω κτλ.
**) Is. περιῤῥέον κύκλῳ.

eadem parte; sunt vero etiam quae, quum ubique circumcirca fluxerunt vel semel vel saepius, circumvolventia se circum terram sicut angues, quam altissime possunt se demittentia, rursus effunduntur; possunt autem in utramque regionem usque ad medium se demittere, ultra nequeunt: abrupta est enim utrique flumini ulterior utriusque partis regio. atque alia quidem flumina sunt multa et magna et varia; in his vero multis quattuor quidam sunt fluvii, quorum maximus et extima parte circumfluens Oceanus est qui dicitur; huius e regione parteque opposita fluit Acheron, qui quum per alia loca effunditur deserta, tum vero etiam sub terra fluens in paludem venit Acherusiam, quo animi plurimorum mortuorum deveniunt, et quum praestituta quaedam tempora manserunt, alii longiora, alii breviora, rursus emittuntur in animantium generationes. Tertius vero fluvius medius inter hos erumpit et prope ab eruptione labitur in locum magnum igni multo flagrantem, et paludem facit maiorem hoc nostro mari, ferventem illam aqua et limo; illinc currit circumcirca turbidus et lutulentus, circumvolvens autem sese quum alio tum ad extremam paludem Acherusiam pervenit, non se commiscens cum huius aqua; circumvolutus saepius sub terra effunditur inferius in Tartarum. hic vero est quem Pyriphlegethontem nominant, a quo partes divulsas fluvii ardentes, ubicumque terrae sunt, eiiciunt. huius autem e regione quartus effunditur in locum primo horribilem ac ferum, ut dicitur, totum vero colore praeditum, qualis est lapidis caerulei, quem quidem cognomine appellant Stygium et paludem, quam facit fluvius sese effundens, Styga; ille vero in hanc delapsus horribilibus viribus in aqua assumptis, quum subit terram, se circumvolvens fluit contra Pyriphlegethontem et occurrit huic in Acherusia palude ex adverso; nec huius aqua cum alia se commiscet, sed,

οὗτος κύκλῳ περιελθὼν ἐμβάλλει εἰς τὸν Τάρταρον ἐναντί-
ως τῷ Πυριφλεγέθοντι· ὄνομα δὲ τούτῳ ἐστὶν, ὡς οἱ ποιη-
ταὶ λέγουσι, Κωκυτός. * τούτων δὲ οὕτω πεφυκότων, ἐπει- D
δὰν ἀφίκωνται οἱ τετελευτηκότες εἰς τὸν τόπον, οἷ ὁ δαί-
μων ἕκαστον κομίζει, πρῶτον μὲν διεδικάσαντο οἵ τε καλῶς
καὶ ὁσίως βιώσαντες καὶ οἱ μή· καὶ οἳ μὲν ἂν δόξωσι μέ-
σως βεβιωκέναι, πορευθέντες ἐπὶ τὸν Ἀχέροντα, ἀναβάντες
ἃ δὴ αὐτοῖς ὀχήματά ἐστιν, ἐπὶ τούτων ἀφικνοῦνται εἰς τὴν
λίμνην, καὶ ἐκεῖ οἰκοῦσί τε καὶ καθαιρόμενοι τῶν τε ἀδι-
κημάτων διδόντες δίκας ἀπολύονται, εἴ τίς τι ἠδίκηκε, τῶν
τε εὐεργεσιῶν τιμὰς φέρον*ται κατὰ τὴν ἀξίαν ἕκαστος· οἳ E
δ᾽ ἂν δόξωσιν ἀνιάτως ἔχειν διὰ τὰ μεγέθη τῶν ἁμαρτημά-
των, ἢ ἱεροσυλίας πολλὰς καὶ μεγάλας ἢ φόνους ἀδίκους
καὶ παρανόμους πολλοὺς ἐξειργασμένοι ἢ ἄλλα ὅσα τυγχάνει
τοιαῦτα ὄντα, τούτους δὲ ἡ προσήκουσα μοῖρα ῥίπτει εἰς
τὸν Τάρταρον, ὅθεν οὔ ποτε ἐκβαίνουσιν· οἳ δ᾽ ἂν ἰάσιμα
μὲν, μεγάλα δὲ δόξωσιν ἡμαρτηκέναι ἁμαρτήματα, οἷον πρὸς
πατέρα ἢ μητέρα ὑπ᾽ ὀργῆς βιαιόν τι πράξαντες, καὶ μετα-
μέλον * αὐτοῖς τὸν ἄλλον βίον βιῶσιν, ἢ ἀνδροφόνοι τοι- 114
οὕτῳ τινὶ ἄλλῳ τρόπῳ γένωνται, τούτους δὲ ἐμπεσεῖν μὲν
εἰς τὸν Τάρταρον ἀνάγκη, ἐμπεσόντας δὲ αὐτοὺς καὶ ἐνιαυ-
τὸν ἐκεῖ γενομένους ἐκβάλλει τὸ κῦμα, τοὺς μὲν ἀνδροφό-
νους κατὰ τὸν Κωκυτόν, τοὺς δὲ πατραλοίας καὶ μητραλοί-
ας κατὰ τὸν Πυριφλεγέθοντα· ἐπειδὰν δὲ φερόμενοι γένων-
ται κατὰ τὴν λίμνην τὴν Ἀχερουσιάδα, ἐνταῦθα βοῶσί τε
καὶ καλοῦσιν, οἱ μὲν οὓς ἀπέκτειναν, οἱ δὲ οὓς ὕβρισαν,
καλέσαντες δ᾽ ἱκετεύουσι καὶ δέονται ἐᾶ*σαι σφᾶς ἐκβῆναι B
εἰς τὴν λίμνην καὶ δέξασθαι, καὶ ἐὰν μὲν πείσωσιν, ἐκβαί-
νουσί τε καὶ λήγουσι τῶν κακῶν, εἰ δὲ μή, φέρονται αὖθις
εἰς τὸν Τάρταρον κἀκεῖθεν πάλιν εἰς τοὺς ποταμούς, καὶ
ταῦτα πάσχοντες οὐ πρότερον παύονται, πρὶν ἂν πείσωσιν
οὓς ἠδικήκασιν· αὕτη γὰρ ἡ δίκη ὑπὸ τῶν δικαστῶν αὐ-
τοῖς ἐτάχθη. οἳ δὲ δὴ ἂν δόξωσι διαφερόντως πρὸς τὸ ὁσί-
ως βιῶναι, οὗτοί εἰσιν οἱ τῶνδε μὲν τῶν τόπων τῶν ἐν τῇ
γῇ ἐλευθερούμενοί τε καὶ ἀπαλλαττόμενοι ὥςπερ δεσμω-
τηρίων, * ἄνω δὲ εἰς τὴν καθαρὰν οἴκησιν ἀφικνούμενοι C

quum circumcirca fluxit, effunditur in Tartarum e regione Pyriphlegethontis, nomen vero illi est, ut poetae dicunt, Cocytus. his igitur ita comparatis, quando venerunt mortui ad locum, quo suus quemque genius ducit, iudicium subeunt, qui bene pieque vixerint necne; et qui videntur mediocriter vixisse, proficiscuntur ad Acherontem et conscendentes quae videlicet iis sunt vehicula migrant ad paludem, ibique habitant et sese expiantes scelerumque poenas persolventes liberantur, si quis quid iniuste fecit, benefactorum etiam praemia consequuntur pro sua quisque dignitate; qui vero reperiuntur insanabiles propter scelerum magnitudinem, vel sacrilegiis multis ac magnis vel caedibus iniustis et iniquis multis perpetratis vel aliis generis eiusdem commissis, eos sors conveniens coniicit in Tartarum, unde numquam evadunt. qui sanabilia quidem, sed magna iudicantur concepisse scelera, velut patri vel matri per iram vim attulerunt, poenitentesque reliquam vitam traduxerunt, vel qui alia huic simili ratione homicidae exstiterunt, ii in Tartarum quidem coniiciantur necesse est, coniectos vero et per annum ibi commoratos eiicit fluctus, et homicidas quidem in Cocytum, parricidas vero ac matricidas in Pyriphlegethontem. qui quum delati prope accesserunt ad paludem Acherusiam, clamitant atque invocant alii quos interfecerunt, alii quos contumelia affecerunt, invocantesque supplicant et orant, ut sinant se egredi in paludem atque recipiant, et si illis persuaserunt, egrediuntur ac liberantur a malis, sin minus, deferuntur iterum in Tartarum indeque rursus in fluvios, neque prius ita affligi desinunt, quam persuaserunt iis quibus fecerunt iniuriam; haec est enim iis poena a iudicibus constituta. qui vero videntur excelluisse vitae sanctitate, hi sunt qui ab his in terra locis liberantur atque disiunguntur tamquam a carceribus, sursum vero in purum domicilium perveniunt et

καὶ ἐπὶ τῆς γῆς οἰκιζόμενοι. τούτων δὲ αὐτῶν οἱ φιλοσοφίᾳ
ἱκανῶς καθηράμενοι ἄνευ τε σωμάτων ζῶσι τὸ παράπαν εἰς
τὸν ἔπειτα χρόνον καὶ εἰς οἰκήσεις ἔτι τούτων καλλίους
ἀφικνοῦνται, ἃς οὔτε ῥᾴδιον δηλῶσαι οὔτε ὁ χρόνος ἱκα-
νὸς ἐν τῷ παρόντι. ἀλλὰ τούτων δὴ ἕνεκα χρὴ ὧν διεληλύ-
θαμεν, ὦ Σιμμία, πάντα *) ποιεῖν ὥστε ἀρετῆς καὶ φρονή-
σεως ἐν τῷ βίῳ μετασχεῖν· καλὸν γὰρ τὸ ἆθλον καὶ ἡ
ἐλπὶς μεγάλη.

Τὸ μὲν οὖν ταῦτα * διϊσχυρίσασθαι οὕτως ἔχειν, ὡς ἐγὼ D
διελήλυθα, οὐ πρέπει νοῦν ἔχοντι ἀνδρί, ὅτι μέντοι ἢ ταῦτ᾽
ἐστὶν ἢ τοιαῦτ᾽ ἄττα περὶ τὰς ψυχὰς ἡμῶν καὶ τὰς οἰκήσεις,
ἐπείπερ ἀθάνατόν γε ἡ ψυχὴ φαίνεται οὖσα, τοῦτο καὶ πρέ-
πειν μοι δοκεῖ καὶ ἄξιον κινδυνεῦσαι οἰομένῳ οὕτως ἔχειν·
καλὸς γὰρ ὁ κίνδυνος καὶ χρὴ τὰ τοιαῦτα ὥσπερ ἐπᾴδειν
ἑαυτῷ· διὸ δὴ ἔγωγε καὶ πάλαι μηκύνω τὸν μῦθον. ἀλλὰ
τούτων δὴ ἕνεκα θαῤῥεῖν χρὴ περὶ τῇ αὑτοῦ ψυχῇ ἄνδρα,
ὅστις ἐν τῷ βίῳ τὰς μὲν ἄλλας ἡδονὰς * τὰς περὶ τὸ σῶμα E
καὶ τοὺς κόσμους εἴασε χαίρειν ὡς ἀλλοτρίους τε ὄντας καὶ
πλέον θάτερον ἡγησάμενος ἀπεργάζεσθαι, τὰς δὲ περὶ τὸ μαν-
θάνειν ἐσπούδασέ τε καὶ κοσμήσας τὴν ψυχὴν οὐκ ἀλλοτρίῳ,
ἀλλὰ τῷ αὐτῆς κόσμῳ, σωφροσύνῃ τε καὶ δικαιοσύνῃ καὶ
ἀνδρείᾳ καὶ ἐλευθερίᾳ καὶ * ἀληθείᾳ, οὕτω περιμένει τὴν 115
εἰς Ἅιδου πορείαν, ὡς πορευσόμενος ὅταν ἡ εἱμαρμένη κα-
λῇ. ὑμεῖς μὲν οὖν, ἔφη, ὦ Σιμμία τε καὶ Κέβης καὶ οἱ ἄλ-
λοι, ἐςαῦθις ἔν τινι χρόνῳ ἕκαστοι πορεύσεσθε, ἐμὲ δὲ νῦν
ἤδη καλεῖ, φαίη ἂν ἀνὴρ τραγικός, ἡ εἱμαρμένη, καὶ σχε-
δόν τί μοι ὥρα τραπέσθαι πρὸς τὸ λουτρόν· δοκεῖ γὰρ δὴ
βέλτιον εἶναι λουσάμενον πιεῖν τὸ φάρμακον, καὶ μὴ πρά-
γματα ταῖς γυναιξὶ παρέχειν νεκρὸν λούειν.

Ταῦτα δὴ εἰπόντος αὐτοῦ, ὁ Κρίτων Εἶεν, * ἔφη, B
ὦ Σώκρατες, τί δὲ τούτοις ἢ ἐμοὶ ἐπιστέλλεις ἢ περὶ
τῶν παίδων ἢ περὶ ἄλλου του, ὅ τι ἄν σοι ποιοῦντες
ἡμεῖς ἐν χάριτι μάλιστα ποιοῖμεν; Ἅπερ ἀεί, ἔφη, λέγω,
ὦ Κρίτων, οὐδὲν καινότερον, ὅτι ὑμῶν αὐτῶν ἐπιμελού-

---

*) ἄλλ. πᾶν.

ſupra terram habitant. in his ipſis autem qui philoſophia ſatis ſe purgarunt ſine corporibus vivunt per omne poſterum tempus et in domicilia etiam pulchriora illis aſcendunt, quae neque facile eſt deſcribere neque tempus ſuppetit praesens. horum vero cauſa quae expoſuimus, Simmia, omni hoc nos ſtudio agere oportet ut virtutem ac prudentiam in vita nanciſcamur; praeclarum enim eſt praemium et ſpes magna.

Ac pro certo quidem affirmare haec ita ſe habere, ut perſequutus ſum, haud decet virum prudentem, hanc tamen eſſe vel ſimilem quandam animorum noſtrorum ac domiciliorum rationem, ſiquidem immortalem eſſe animum patet, hoc credi et decere mihi videtur et dignum eſſe periculum quod ſuscipiatur; pulchrum enim eſt periculum et oportet talibus quaſi incantatis animum erigi; quamobrem ego quoque iam diu produxi narrationem. horum autem cauſa ſecurum oportet de animo ſuo eſſe virum, qui in vita ceteras corporis voluptates atque ornatus miſſos fecit, exiſtimans alienos illos eſſe et magis obeſſe quam prodeſſe, eos vero qui ad doctrinam ſpectant coluit et, quum animum ornavit non alieno, ſed proprio ſuo ornatu, temperantia, iuſtitia, fortitudine, libertate ac veritate, ita exſpectat migrationem ad inferos, paratus ad migrandum, quando fatum vocat. vos quidem, inquit, Simmia et Cebes et reliqui, alias ſuo quisque tempore migrabitis, me autem nunc iam vocat, dixerit vir tragicus, fatum, et tempus fere urget ut pergam ad lavationem; videtur enim melius eſſe lavare antequam venenum potem, nec mulieribus id negotii exhibere ut cadaver lavent.

Quae quum dixiſſet, Crito Iam vero, inquit, Socrate, quid his aut mihi mandas vel de filiis vel de alia quapiam re, quod gratiſſimum tibi facere poſſimus? Quod ſemper, ait, dico, Crito, nihil novi: vos curam

μενοι ὑμεῖς καὶ ἐμοὶ καὶ τοῖς ἐμοῖς καὶ ὑμῖν αὐτοῖς ἐν χάριτι ποιήσετε, ἅττ' ἂν ποιῆτε, κἂν μὴ νῦν ὁμολογήσητε· ἐὰν δὲ ὑμῶν αὐτῶν ἀμελῆτε καὶ μὴ θέλητε ὥσπερ κατ' ἴχνη κατὰ τὰ νῦν τε εἰρημένα καὶ τὰ ἐν τῷ ἔμπροσθεν χρόνῳ ζῆν, οὐδ', ἐὰν πολλὰ ὁμολογήσητε * ἐν τῷ παρόντι C καὶ σφόδρα, οὐδὲν πλέον ποιήσετε. Ταῦτα μὲν τοίνυν προθυμηθησόμεθα, ἔφη, οὕτω ποιεῖν· θάπτωμεν δὲ τίνα σε τρόπον; Ὅπως ἄν, ἔφη, βούλησθε, ἐάνπερ γε λάβητέ με καὶ μὴ ἐκφύγω ὑμᾶς. Γελάσας δὲ ἅμα ἡσυχῇ καὶ πρὸς ἡμᾶς ἀποβλέψας εἶπεν Οὐ πείθω, ἔφη, ὦ ἄνδρες, Κρίτωνα, ὡς ἐγώ εἰμι οὗτος ὁ Σωκράτης ὁ νυνὶ διαλεγόμενος καὶ διατάττων ἕκαστα τῶν λεγομένων, ἀλλ' οἴεταί με ἐκεῖνον εἶναι, ὃν ὄψεται ὀλίγον ὕστερον νεκρόν, καὶ ἐρωτᾷ δὴ *πῶς με θάπτῃ· ὅτι δὲ ἐγὼ πάλαι πολὺν λόγον πεποίημαι D ὡς, ἐπειδὰν πίω τὸ φάρμακον, οὐκέτι ὑμῖν παραμενῶ, ἀλλ' οἰχήσομαι ἀπιὼν εἰς μακάρων δή τινας εὐδαιμονίας, ταῦτά μοι δοκῶ αὐτῷ ἄλλως λέγειν, παραμυθούμενος ἅμα μὲν ὑμᾶς, ἅμα δ' ἐμαυτόν. ἐγγυήσασθε οὖν με πρὸς Κρίτωνα, ἔφη, τὴν ἐναντίαν ἐγγύην, ἢ ἣν οὗτος πρὸς τοὺς δικαστὰς ἠγγυᾶτο· οὗτος μὲν γάρ, ἦ μὴν παραμενεῖν, ὑμεῖς δέ, ἦ μὴν μὴ παραμενεῖν, ἐγγυήσασθε, ἐπειδὰν ἀποθάνω, ἀλλὰ οἰ*χήσεσθαι ἀπιόντα, ἵνα Κρίτων ῥᾶον φέρῃ καὶ μὴ ὁρῶν μου E τὸ σῶμα ἢ καόμενον ἢ κατορυττόμενον ἀγανακτῇ ὑπὲρ ἐμοῦ ὡς δεινὰ ἄττα πάσχοντος, μηδὲ λέγῃ ἐν τῇ ταφῇ ὡς ἢ προτίθεται Σωκράτη ἢ ἐκφέρει ἢ κατορύττει. εὖ γὰρ ἴσθι, ἦ δ' ὅς, ὦ ἄριστε Κρίτων, τὸ μὴ καλῶς λέγειν οὐ μόνον εἰς αὐτὸ τοῦτο πλημμελές, ἀλλὰ καὶ κακόν τι ἐμποιεῖ ταῖς ψυχαῖς. ἀλλὰ θαῤῥεῖν τε χρὴ καὶ φάναι τοὐμὸν σῶμα θάπτειν, καὶ θάπτειν οὕτως * ὅπως ἄν σοι φίλον ᾖ 116 καὶ μάλιστα ἡγῇ νόμιμον εἶναι.

Ταῦτ' εἰπὼν ἐκεῖνος μὲν ἀνίστατο εἰς οἴκημά τι ὡς λουσόμενος, καὶ ὁ Κρίτων εἵπετο αὐτῷ, ἡμᾶς δ' ἐκέλευε περιμένειν. περιεμένομεν οὖν πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς διαλεγόμενοι περὶ τῶν εἰρημένων καὶ ἀνασκοποῦντες, τοτὲ δ' αὖ περὶ τῆς

in vosmet ipsos conferentes et mihi et iis quae ad me pertinent et vobismet ipsis gratum facturos esse quicquid faciatis, etiamsi nunc non promiseritis; sin vos ipsi negligitis nec voltis tamquam vestigia ea quae tum nunc tum in superiore vita dicta sunt, sequentes vivere, etiamsi multum promiseritis in praesentia idque religiose, nihil tamen proficietis. Haec sane studebimus, inquit, ut ita faciamus; sed quomodo te sepeliamus? Quomodocumque, ait, voltis, siquidem me nacti eritis nec vos effugero. Simul placide ridens et in nos intuens Non persuadeo, inquit, o viri, Critoni, me esse hunc Socratem qui nunc vobiscum colloquitur et singula mandans dicit, sed arbitratur me illum esse, quem visurus sit paullo post mortuum; atque iccirco interrogat quomodo me sepeliat; id autem in quo iam diu multus fui, me veneno poto non amplius vobis mansurum, sed abiturum esse ad beatorum quasdam felicitates, hoc igitur mihi videor frustra ei dicere consolans simul vos simul me ipsum. sponsionem igitur Critoni, inquit, facite contrariam eius quam ipse iudicibus fecit; ipse enim spopondit, fore ut maneam, vos autem, non fore ut maneam, spondete, quum mortuus sim, sed ut abeam, quo Crito facilius id ferat nec corpus meum cernens vel cremari vel sepeliri vicem meam doleat quasi indigna patiar, neque dicat in sepultura, se Socratem vel mortuum collocare vel efferre vel in sepulcro condere. probe enim scito, inquit, optime Crito, non recte dicere non modo per se abhorrere, sed etiam mali quid inferre animis. at securo te animo esse oportet atque dicere, corpus te meum sepelire, idque ita sepelire debes, ut tibi placet et maxime arbitraris legibus consentaneum esse.

Haec quum dixisset, surrexit et in cellam quandam ivit ut se lavaret; Crito ipsum sequutus est, nos autem iussit praestolari. praestolati igitur sumus, partim inter nos colloquentes de iis quae dicta erant eorumque me-

ξυμφορᾶς διεξιόντες, ὅση ἡμῖν γεγονυῖα εἴη, ἀτεχνῶς ἡγούμενοι, ὥςπερ πατρὸς στερηθέντες, διάξειν ὀρφανοὶ τὸν ἔπειτα βίον. ἐπειδὴ δὲ ἐλούσατο * καὶ ἠνέχθη παρ' αὐτὸν τὰ B παιδία (δύο γὰρ αὐτῷ υἱεῖς σμικροὶ ἦσαν, εἷς δὲ μέγας) καὶ αἱ οἰκεῖαι γυναῖκες ἀφίκοντο, ἐκείναις ἐναντίον τοῦ Κρίτωνος διαλεχθείς τε καὶ ἐπιστείλας ἅττα ἐβούλετο, τὰς μὲν γυναῖκας καὶ τὰ παιδία ἀπιέναι ἐκέλευσεν, αὐτὸς δὲ ἧκε παρ' ἡμᾶς. καὶ ἦν ἤδη ἐγγὺς ἡλίου δυσμῶν· χρόνον γὰρ πολὺν διέτριψεν ἔνδον. ἐλθὼν δ' ἐκαθέζετο λελουμένος, καὶ οὐ πόλλ' ἄττα μετὰ ταῦτα διελέχθη· καὶ ἧκεν ὁ τῶν ἕνδεκα ὑπηρέτης καὶ στὰς παρ' αὐτόν Ὦ Σώκρα*τες, ἔφη, C οὐ καταγνώσομαί γε σοῦ, ὅπερ τῶν ἄλλων καταγιγνώσκω, ὅτι μοι χαλεπαίνουσι καὶ καταρῶνται, ἐπειδὰν αὐτοῖς παραγγείλω πίνειν τὸ φάρμακον, ἀναγκαζόντων τῶν ἀρχόντων· σὲ δ' ἐγὼ καὶ ἄλλως ἔγνωκα ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ γενναιότατον καὶ πρᾳότατον καὶ ἄριστον ἄνδρα ὄντα τῶν πώποτε δεῦρο ἀφικομένων, καὶ δὴ καὶ νῦν εὖ οἶδ' ὅτι οὐκ ἐμοὶ χαλεπαίνεις (γιγνώσκεις γὰρ τοὺς αἰτίους), ἀλλ' ἐκείνοις. νῦν οὖν (οἶσθα γὰρ ἃ ἦλθον ἀγγελῶν) χαῖρέ τε καὶ πειρῶ ὡς ῥᾷστα φέ*ρειν τὰ ἀναγκαῖα. Καὶ ἅμα δακρύσας D μεταστρεφόμενος ἀπῄει. Καὶ ὁ Σωκράτης ἀναβλέψας πρὸς αὐτόν Καὶ σύ, ἔφη, χαῖρε, καὶ ἡμεῖς ταῦτα ποιήσομεν. Καὶ ἅμα πρὸς ἡμᾶς Ὡς ἀστεῖος, ἔφη, ὁ ἄνθρωπος· καὶ παρὰ πάντα μοι τὸν χρόνον προςῄει καὶ διελέγετο ἐνίοτε καὶ ἦν ἀνδρῶν λῷστος, καὶ νῦν ὡς γενναίως με ἀποδακρύει. ἀλλ' ἄγε δή, ὦ Κρίτων, πειθώμεθα αὐτῷ, καὶ ἐνεγκάτω τις τὸ φάρμακον, εἰ τέτριπται, εἰ δὲ μή, τριψάτω ὁ ἄνθρωπος. Καὶ ὁ Κρίτων Ἀλλ' οἶμαι, * ἔφη, ἔγωγε, ὦ E Σώκρατες, ἔτι ἥλιον εἶναι ἐπὶ τοῖς ὄρεσι καὶ οὔπω δεδυκέναι. καὶ ἅμα ἐγὼ οἶδα καὶ ἄλλους πάνυ ὀψὲ πίνοντας, ἐπειδὰν παραγγελθῇ αὐτοῖς, δειπνήσαντάς τε καὶ πιόντας εὖ μάλα, καὶ ξυγγενομένους γ' ἐνίους, ὧν ἂν τύχωσιν ἐπιθυμοῦντες. ἀλλὰ μηδὲν ἐπείγου· ἔτι γὰρ ἐγχωρεῖ. Καὶ ὁ Σωκράτης

moriam repetentes, partim exponentes quantam accepissemus calamitatem, revera nos existimantes, quasi patre orbatos, traducturos esse orbos posteram vitam. postquam lavatus erat et allati ad ipsum erant pueruli (duos enim filios habebat parvulos, unum vero grandem), simulque mulieres propinquae venerant, cum his coram Critone colloquutus est iisque mandavit quae cupiebat; tum mulieres ac puerulos abire iussit, ipse vero ad nos redit. atque iam propius solis occasum erat; diu enim intus fuerat commoratus. quum rediisset, consedit lotus, nec multa posthac loquutus est. tum undecimvirorum minister venit et consistens ad eum O Socrates, inquit, non arbitror in te me offensurum esse quod in aliis offendo, qui quidem mihi succensent atque exsecrantur, quando iis denuncio ut venenum bibant, cogentibus magistratibus; te vero quum alias cognovi per hoc tempus generosissimum, humanissimum et optimum esse virum ex omnibus, qui umquam huc venerant, tum etiam nunc sat scio te non mihi succensere, sed illis quos scis in culpa esse. nunc igitur (nosti enim quae tibi nunciatum venerim) vale et conare quam facillime ferre quod necesse est. Effusis simul lacrimis conversus ille abit. Tum Socrates illum respectans Et tu, inquit, vale, nos vero ita faciemus. Simul ad nos conversus Quam comis, inquit, est homo! per totum hoc tempus ad me accedebat et colloquebatur nonnumquam mecum et optimus erat virorum, et nunc quoque quam ingenue me deplorat! agedum vero, Crito, obtemperemus isti et afferto quis venenum, si contritum est, sin minus, conterito homo. Tum Crito At reor, inquit, equidem, Socrate, solem adhuc in montibus esse, necdum occidisse. praeterea scio etiam alios bene sero bibisse, hoc iis iam nunciato, coenantes ante beneque potantes, quin nonnullos etiam consuescentes cum iis quos concupissent. itaque ne festina; tempus enim suppetit. Atque Socrates Convenienter quidem sibi, inquit,

*Εἰκότως γ', ἔφη, ὦ Κρίτων, ἐκεῖνοί τε ταῦτα ποιοῦσιν, οὓς
σὺ λέγεις· οἴονται γὰρ κερδανεῖν ταῦτα ποιήσαντες· καὶ ἔγωγε
εἰκότως ταῦτα οὐ ποιήσω· οὐδὲν γὰρ οἶμαι κερδαίνειν*) * ὀλί- 117
γον ὕστερον πιὼν ἄλλο γε, ἢ γέλωτα ὀφλήσειν παρ' ἐμαυτῷ,
γλιχόμενος τοῦ ζῆν καὶ φειδόμενος οὐδενὸς ἔτι ἐνόντος. ἀλλ'
ἴθι, ἔφη, πιθοῦ καὶ μὴ ἄλλως ποίει. Καὶ ὁ Κρίτων ἀκούσας
ἔνευσε τῷ παιδὶ πλησίον ἑστῶτι· καὶ ὁ παῖς ἐξελθὼν καὶ συ-
χνὸν χρόνον διατρίψας ἧκεν ἄγων τὸν μέλλοντα δώσειν τὸ
φάρμακον, ἐν κύλικι φέροντα τετριμμένον. ἰδὼν δὲ ὁ Σωκρά-
της τὸν ἄνθρωπον Εἶεν, ἔφη, ὦ βέλτιστε, σὺ γὰρ τούτων
ἐπιστήμων, τί χρὴ ποιεῖν; Οὐδὲν ἄλλο, ἔφη, ἢ πιόντα πε-
ριϊέναι, ἕως ἄν σου βάρος ἐν τοῖς σκέλεσι γένη*ται, ἔπειτα B
κατακεῖσθαι· καὶ οὕτως αὐτὸ ποιήσει. Καὶ ἅμα ὤρεξε τὴν
κύλικα τῷ Σωκράτει. καὶ ὃς λαβὼν καὶ μάλα ἵλεως, ὦ Ἐχέ-
κρατες, οὐδὲν τρέσας οὐδὲ διαφθείρας οὔτε τοῦ χρώματος
οὔτε τοῦ προσώπου, ἀλλ', ὥςπερ εἰώθει, ταυρηδὸν ὑποβλέ-
ψας πρὸς τὸν ἄνθρωπον Τί λέγεις, ἔφη, περὶ τοῦδε τοῦ
πόματος πρὸς τὸ ἀποσπεῖσαί τινι; ἔξεστιν, ἢ οὔ; Τοσοῦτον,
ἔφη, ὦ Σώκρατες, τρίβομεν, ὅσον οἰόμεθα μέτριον εἶναι
πιεῖν. Μανθάνω, ἦ δ' ὅς· ἀλλ' εὔχεσθαί γέ που τοῖς
*θεοῖς ἔξεστί τε καὶ χρή, τὴν μετοίκησιν τὴν ἐνθένδε ἐκεῖ- C
σε εὐτυχῆ γενέσθαι· ἃ δὴ καὶ ἐγὼ εὔχομαί τε καὶ γένοιτο
ταύτῃ. Καὶ ἅμα εἰπὼν ταῦτα ἐπισχόμενος καὶ μάλα εὐχε-
ρῶς καὶ εὐκόλως ἐξέπιε. καὶ ἡμῶν οἱ πολλοὶ τέως μὲν ἐπι-
εικῶς οἷοί τε ἦσαν κατέχειν τὸ μὴ δακρύειν, ὡς δὲ εἴδομεν
πίνοντά τε καὶ πεπωκότα, οὐκέτι, ἀλλ' ἐμοῦ γε καὶ αὐτοῦ
βίᾳ καὶ ἀστακτὶ **) ἐχώρει τὰ δάκρυα, ὥςτε ἐγκαλυψάμενος
ἀπέκλαον ἐμαυτόν· οὐ γὰρ δὴ ἐκεῖνόν γε, ἀλλὰ τὴν ἐμαυτοῦ
τύχην, οἵου ἀνδρὸς * ἑταίρου ἐστερημένος εἴην. ὁ δὲ Κρί- D
των ἔτι πρότερος ἐμοῦ, ἐπειδὴ οὐχ οἷός τ' ἦν κατέχειν τὰ
δάκρυα, ἐξανέστη, Ἀπολλόδωρος δὲ καὶ ἐν τῷ ἔμπροσθεν
χρόνῳ οὐδὲν ἐπαύετο δακρύων, καὶ δὴ καὶ τότε ἀναβρυ-
χησάμενος, κλάων καὶ ἀγανακτῶν, οὐδένα ὅν τινα οὐ κα-*

---

*) ἴσ. κερδανεῖν.

**) γρ. ἀλλ' ἐμοῦ γε βίᾳ καὶ αὐτοῦ ἀστ. ἄλλ. ἐμοῦ γε βίᾳ καὶ ἀστ.

Crito, illi quos dicis haec faciunt; arbitrantur enim aliquid lucrari haec facientes; ego autem convenienter mihi haec non sum facturus; nihil enim aliud opinor aliquanto serius veneno bibendo me lucraturum esse nisi hoc, quod mihi ipse risui sim futurus, adhaerens vitae eique parcens quae pro nihilo iam sit. at agedum, inquit, obtemperato nec aliter facito. Tum Crito his auditis annuit puero prope stanti; atque puer egressus diuque moratus redit cum homine qui venenum daturus erat, in poculo id afferens contritum. quem Socrates quum vidisset Iam, inquit, mi bone, quoniam tu hoc intelligis, quid facere me oportet? Nihil aliud, inquit, quam, eo poto, circumire, donec gravitatem senseris in cruribus, tum recumbere; ita per se efficax erit. Et simul porrexit poculum Socrati. hic vero illud accipiens et quidem admodum hilaris, Echecrate, non tremens nec mutans neque colorem neque vultum, sed oculis, ut solebat, defixis hominem intuens Quid dicis? inquit; num licet de hac potione alicui libare, necne? Tantum, ait ille, Socrate, conterimus quantum satis esse arbitramur ad bibendum. Intelligo, inquit; at precari certe deos licet et oportet, ut migratio quam hinc illuc instituo felix faustaque sit; quod quidem etiam precor et ut fiat opto. Haec dum dicebat, poculum ori admovit et admodum strenue ac facile ebibit. atque maxima nostrum pars adhuc satis potuerat a lacrymando se continere, quum autem videremus ipsum bibentem et postquam biberat, non amplius potuimus nos tenere, sed mihi ipsi quoque vi et effuse fluxerunt lacrymae, ita ut pallio me obvolvens deplorarem vicem meam: non enim illum, sed meam ipse sortem deflevi, quod tali amico orbatus essem. Crito etiam prior me quum lacrymas non potuisset continere, surrexerat, Apollodorus autem jam ante non desierat flere, tum vero eiulavit, ploravit et lamentatus est adeo ut nemo de praesen-

τέκλασε τῶν παρόντων, πλήν γε αὐτοῦ Σωκράτους. ἐκεῖνος δὲ Οἷα, ἔφη, ποιεῖτε, ὦ θαυμάσιοι; ἐγὼ μέντοι οὐχ ἥκιστα τούτου ἕνεκα τὰς γυναῖκας ἀπέπεμψα, ἵνα μὴ τοιαῦτα πλημμελοῖεν· καὶ γὰρ ἀκήκοα ὅτι ἐν εὐφημίᾳ * χρὴ τελευτᾶν. E
ἀλλ' ἡσυχίαν τε ἄγετε καὶ καρτερεῖτε. Καὶ ἡμεῖς ἀκούσαντες ᾐσχύνθημέν τε καὶ ἐπέσχομεν τοῦ δακρύειν· ὁ δὲ περιελθών, ἐπειδή οἱ βαρύνεσθαι ἔφη τὰ σκέλη, κατεκλίθη ὕπτιος· οὕτω γὰρ ἐκέλευεν ὁ ἄνθρωπος. καὶ ἅμα ἐφαπτόμενος αὐτοῦ οὗτος ὁ δοὺς τὸ φάρμακον, διαλιπὼν χρόνον ἐπεσκόπει τοὺς πόδας καὶ τὰ σκέλη, κἄπειτα σφόδρα πιέσας αὐτοῦ τὸν πόδα ἤρετο εἰ αἰσθάνοιτο· ὁ δ' οὐκ ἔφη. καὶ μετὰ τοῦτο αὖθις * τὰς κνήμας, καὶ ἐπανιὼν οὕτως ἡμῖν 118
ἐπεδείκνυτο ὅτι ψύχοιτό τε καὶ πήγνυτο *)· καὶ αὐτὸς ἥπτετο καὶ εἶπεν ὅτι, ἐπειδὰν πρὸς τῇ καρδίᾳ γένηται αὐτῷ, τότε οἰχήσεται. ἤδη οὖν σχεδόν τι αὐτοῦ ἦν τὰ περὶ τὸ ἦτρον ψυχόμενα, καὶ ἐκκαλυψάμενος (ἐνεκεκάλυπτο γάρ) εἶπεν, ὃ δὴ τελευταῖον ἐφθέγξατο, Ὦ Κρίτων, ἔφη, τῷ Ἀσκληπιῷ ὀφείλομεν ἀλεκτρυόνα· ἀλλ' ἀπόδοτε καὶ μὴ ἀμελήσητε. Ἀλλὰ ταῦτα, ἔφη, ἔσται, ὁ Κρίτων· ἀλλ' ὅρα εἴ τι ἄλλο λέγεις. Ταῦτα ἐρομένου αὐτοῦ, οὐδὲν ἔτι ἀπεκρίνατο, ἀλλ' ὀλίγον χρόνον διαλιπὼν ἐκινήθη τε **) καὶ ὁ ἄνθρωπος ἐξεκάλυψεν αὐτόν, καὶ ὃς τὰ ὄμματα ἔστησεν· ἰδὼν δὲ ὁ Κρίτων ξυνέλαβε τὸ στόμα τε καὶ τοὺς ὀφθαλμούς.

Ἥδε ἡ τελευτή, ὦ Ἐχέκρατες, τοῦ ἑταίρου ἡμῖν ἐγένετο, ἀνδρός, ὡς ἡμεῖς φαῖμεν ἄν, τῶν τότε ὧν ἐπειράθημεν ἀρίστου καὶ ἄλλως φρονιμωτάτου καὶ δικαιοτάτου.

---

*) ἴσ. πηγνῦτο ἢ πηγνύοιτο.
**) ἴσ. ἐκινήθη· καὶ ὁ ἄνθρ.

---

tibus esset cuius animum non frangeret, ipso videlicet Socrate excepto; hic enim Quid, inquit, facitis, admirabiles? ego tamen hanc potissimum ob causam mulieres amandavi ne tale quid committerent; audivi enim bonis ominibus esse moriendum. itaque quieti estote vobisque temperatote. Atque nos his auditis erubuimus et tenuimus lacrymas; ille vero, quum circumivisset, crura sibi gravari dixit supinusque recubuit; hoc enim iusserat homo. simulque ipsum contrectans is qui venenum dederat, paullo post inspexit eius pedes ac crura, deinde vehementer premens eius pedem interrogavit an sentiret. ille negavit. postea rursus tibias pressit et manu ita ascendens ostendit nobis eum frigescere fierique rigidum; ipse quoque tetigit dixitque, quum ad cor ei perventum esset, tum eum mortem esse obiturum. iam fere partes circa ventrem imum ei frigidae erant, quum se detegens (tectus enim erat) diceret, quod quidem postremum loquutus est: O Crito, inquit, Aesculapio debemus gallum; reddite hunc, nec negligite. Hoc sane, inquit, fiet, Crito; sed vide num quid aliud velis. Ad haec quae ille dixerat nihil amplius respondit, sed aliquanto post palpitavit; homo eum detexit, et oculi eius obriguerant; quod Crito quum vidisset, compressit os atque oculos.

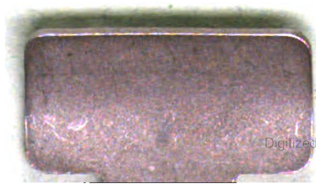
Hic fuit finis, Echecrate, amici nostri, viri, ut nos dicamus, omnium nostrae memoriae, quos consuetudine cognovimus, quum optimi tum prudentissimi atque iustissimi.

CORRIGENDA.

P. 4 v. 4 a f. σοφώτερον leg. σοφώτερον.
— 22 v. 10 Ικκος leg. Ἴκκος.
— 47 v. 24 accuſare leg. accuſari.
— 74 v. 9 οὐ leg. σύ.
— 81 v. 6 a f. ſieri leg. fieri.
— 89 v. 20 huiusmodi inter ſocietates leg. ita etiam huiusmodi ſoc.
— 110 v. 16 ὗστε leg. οὔτε.
— 132 v. 8 Poſt v. ἔχειν puncto diſtinguendum.
— 147 v. 19 nullius leg. ullius.
— 157 v. 23 tunc leg. tum.
— 170 v. 2 Πῆ leg. Πῇ, itemque in ſeqq. ὅπῃ.
— 177 v. 3 vere leg. vero.
— 195 v. 5 comma ante v. pinnati delendum.
— 207 v. 2 a f. Qui aliter leg. Qui aliter?
— 219 v. 7 discindere leg. discidere.
— 240 v. 15 ἐπῄνει leg. ἐπῄνει.
— 250 v. 5 poſt v. βοηθεῖν commate diſtinguendum.
— 251 v. 10 Quidnam leg. Quodnam.
— — v. 1 a f. attigerint leg. attigerunt.
— 264 v. 18 poſt v. καχεξίαν interrogationis pone ſignum.
— 281 v. 4 a f. poſt v. creetur comma delendum.
— 285 v. 4 a f. ad hos leg. hos.
— 305 v. 23 Interrogationum leg. Interrogatio num.
— 313 v. 11 his leg. hic.
— — v. 21 facere leg. faceret.
— 331 v. 8 a f. erat leg. erit.
— 347 v. 4 perſe verare leg. perſeverare.
— 352 v. 11 a f. ἐρωτωμένου leg. ἐρωτώμενον.
— 358 v. 3 οἶμαι leg. οἶμαι.
— 369 v. 17 poſt v. Quid interrogationis ſignum ponendum.
— 382 v. 12 πότερον φὴς leg. πότερόν φῃς.
— 389 v. 18 gerat leg. gereret.
— 417 v. 1 viſui leg. viſus.
— 437 v. 6 a f. fuerit leg. fuiſſet.
— 454 v. 4 ἀποθνοίμι leg. ἀποθάνοιμι.
— 463 v. 22 facinora leg. facinora.
— 472 v. 1 a f. ᾧ leg. ᾧ.
— 500 v. 9 το leg. τὸ.
— 504 not. **) ουν leg. οὖν.
— 508 v. 5 a f. καὶ leg. καὶ.
— 516 v. 22 τοῦτ' ἐστί leg. τοῦτ' ἔστι.
— 526 v. 26 not. *) ἀεὶ leg. ἀεὶ.
— 530 v. 17 ἀπικομένη leg. ἀφικομένῃ.
— 549 v. 12 nobis leg. nos.
— 596 v. 19 tenere leg. me tenere.
— 671 v. 6 a f. ſit leg. eſſet.
— 581 v. 1 a f. habet leg. habeat.
— 549 v. 3 a f. comma poſt v. τόπου delendum.

UNIVE

ENT

PLATONIS
QUAE EXSTANT

OPERA.

ACCEDUNT
PLATONIS QUAE FERUNTUR
SCRIPTA.

AD
OPTIMORUM LIBRORUM FIDEM
RECENSUIT
IN LINGUAM LATINAM CONVERTIT
ANNOTATIONIBUS EXPLANAVIT INDICESQUE
RERUM AC VERBORUM ACCURATISSIMOS
ADIECIT

FRIDERICUS ASTIUS.

TOMUS SECUNDUS
THEAETETUM, SOPHISTAM ET VIRUM
CIVILEM CONTINENS.

LIPSIAE MDCCCXX.
IN LIBRARIA WEIDMANNIA.

ΘΕΑΙΤΗΤΟΣ.

ΕΥΚΛΕΙΔΗΣ ΤΕΡΨΙΩΝ

ΣΩΚΡΑΤΗΣ, ΘΕΟΔΩΡΟΣ
ΘΕΑΙΤΗΤΟΣ

EUCLIDES TERPSION

SOCRATES THEODORUS THEAETETUS

ΕΥ. Ἄρτι, ὦ Τερψίων, ἢ πάλαι ἐξ ἀγροῦ;

ΤΕΡ. Ἐπιεικῶς πάλαι· καὶ σέ γε ἐζήτουν κατ' ἀγορὰν καὶ ἐθαύμαζον ὅτι οὐχ οἷός τ' ἦ εὑρεῖν.

ΕΥ. Οὐ γὰρ ἦ κατὰ πόλιν.

ΤΕΡ. Ποῦ μήν; ———

ΕΥ. Εἰς λιμένα καταβαίνων Θεαιτήτῳ ἐνέτυχον φερομένῳ ἐκ Κορίνθου ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου Ἀθήναζε.

ΤΕΡ. Ζῶντι, ἢ τετελευτηκότι;

ΕΥ. * Ζῶντι, καὶ μάλα μόγις· χαλεπῶς μὲν γὰρ ἔχει B καὶ ὑπὸ τραυμάτων τινῶν, μᾶλλον μὴν αὐτὸν αἱρεῖ τὸ γεγονὸς νόσημα ἐν τῷ στρατεύματι.

ΤΕΡ. Μῶν ἡ δυσεντερία;

ΕΥ. Ναί.

ΤΕΡ. Οἷον ἄνδρα λέγεις ἐν κινδύνῳ εἶναι!

ΕΥ. Καλόν τε καὶ ἀγαθόν, ὦ Τερψίων· ἐπεί τοι καὶ νῦν ἤκουόν τινων μάλα ἐγκωμιαζόντων αὐτὸν περὶ τὴν μάχην.

ΤΕΡ. Καὶ οὐδέν γε ἄτοπον, ἀλλὰ πολὺ θαυμαστότερον, εἰ μὴ τοιοῦτος ἦν. ἀτὰρ πῶς οὐκ * αὐτοῦ Μεγαροῖ C κατέλυεν;

ΕΥ. Ἠπείγετο οἴκαδε· ἐπεὶ ἔγωγ' ἐδεόμην καὶ ξυνεβούλευον, ἀλλ' οὐκ ἤθελε. καὶ δῆτα προπέμψας αὐτόν, ἀπιὼν πάλιν ἀνεμνήσθην καὶ ἐθαύμασα Σωκράτους, ὡς μαντικῶς ἄλλα τε δὴ εἶπε καὶ περὶ τούτου. δοκεῖ γάρ μοι ὀλίγον πρὸ τοῦ θανάτου ἐντυχεῖν αὐτῷ μειρακίῳ ὄντι, καὶ ξυγγενόμενός τε καὶ διαλεχθεὶς πάνυ ἀγασθῆναι αὐτοῦ τὴν φύσιν. καί μοι ἐλθόντι Ἀθήναζε τούς τε λόγους οὓς διε-

Eu. Modo, Terpsio, an diu rure?

Ter. Satis diu; quin etiam te quaerebam in foro et admirabar quod non possem te invenire.

Eu. Neque enim eram in urbe.

Ter. Ubi vero?

Eu. In portum descendens Theaetetum offendi qui ferebatur Corintho e castris Athenas.

Ter. Vivumne, an mortuum?

Eu. Vivum, at bene aegre; quum enim graviter se habet a vulneribus aliquibus, tum etiam magis afflictatur morbo qui in exercitum invasit.

Ter. Num ex intestinis laborat?

Eu. Ita.

Ter. Qualem dicis virum in periculo versari!

Eu. Honestum vero ac bonum, Terpsio; sane enim etiam nunc audivi aliquos vehementer eum laudantes ob pugnam.

Ter. Et minime id quidem admirabile, sed multo magis mirandum foret, si non esset talis, at cur non huc Megaram devertit?

Eu. Festinabat domum; quamquam equidem oravi ac suasi, sed nolebat. et sane, quum eum prosequutus essem, huc rediens recordatus et admiratus sum Socratem, quam praesagiente animo quum alia tum de hoc dixisset. etenim, si bene memini, paullo ante mortem offendit illum adhuc adolescentulum, et quum esset cum eo atque colloqueretur, valde admiratus est eius indolem. atque mihi, quum profectus essem Athenas, sermones quos cum eo contulerat narravit, et il-

λεχθῇ αὐτῷ διηγήσατο, καὶ μάλα ἀξίους ἀκοῆς, εἶπέ τε D
ὅτι πᾶσα ἀνάγκη εἴη τοῦτον ἐλλόγιμον γενέσθαι, εἴπερ εἰς
ἡλικίαν ἔλθοι.

ΤΕΡ. Καὶ ἀληθῆ γε, ὡς ἔοικεν, εἶπεν. ἀτὰρ τίνες
ἦσαν οἱ λόγοι; ἔχοις ἂν διηγήσασθαι;

ΕΥ. Οὐ μὰ τὸν Δία, οὔκουν οὕτω γε ἀπὸ στόμα-
τος· ἀλλ' ἐγραψάμην μὲν τότ' εὐθὺς * οἴκαδ' ἐλθὼν ὑπο- 143
μνήματα, ὕστερον δὲ κατὰ σχολὴν ἀναμιμνησκόμενος ἔγρα-
φον καί, ὁσάκις Ἀθήναζε ἀφικοίμην, ἐπανηρώτων τὸν
Σωκράτην ὃ μὴ ἐμεμνήμην, καὶ δεῦρο ἐλθὼν ἐπηνωρθού-
μην. ὥστε μοι σχεδόν τι πᾶς ὁ λόγος γέγραπται.

ΤΕΡ. Ἀληθῆ· ἤκουσά σου καὶ πρότερον· καὶ μέν-
τοι ἀεὶ μέλλων κελεύσειν ἐπιδεῖξαι διατέτριφα δεῦρο. ἀλλὰ
τί κωλύει νῦν ἡμᾶς διελθεῖν; πάντως ἔγωγε καὶ ἀναπαύ-
σασθαι δέομαι, ὡς ἐξ ἀγροῦ ἥκων.

ΕΥ. * Ἀλλὰ μὲν δὴ καὶ αὐτὸς μέχρι Ἐρινοῦ Θεαί- B
τητον προὔπεμψα, ὥστε οὐκ ἂν ἀηδῶς ἀναπαυοίμην.
ἀλλ' ἴωμεν, καὶ ἡμῖν ἅμα ἀναπαυομένοις ὁ παῖς ἀναγνώ-
σεται.

ΤΕΡ. Ὀρθῶς λέγεις.

ΕΥ. Τὸ μὲν δὴ βιβλίον, ὦ Τερψίων, τουτί· ἐγρα-
ψάμην δὲ δὴ οὑτωσὶ τὸν λόγον, οὐκ ἐμοὶ Σωκράτη διη-
γούμενον ὡς διηγεῖτο, ἀλλὰ διαλεγόμενον οἷς ἔφη δια-
λεχθῆναι· ἔφη δὲ τῷ τε γεωμέτρῃ Θεοδώρῳ καὶ τῷ Θεαι-
τήτῳ. ἵνα οὖν ἐν τῇ γραφῇ μὴ παρέχοιεν πράγματα αἱ C
μεταξὺ τῶν λόγων διηγήσεις περὶ αὑτοῦ τε ὁπότε λέγοι ὁ
Σωκράτης, οἷον Κἀγὼ ἔφην ἢ Καὶ ἐγὼ εἶπον, ἢ αὖ
περὶ τοῦ ἀποκρινομένου, ὅτι Συνέφη ἢ Οὐχ ὡμολόγει,
τούτων ἕνεκα ὡς αὐτὸν αὐτοῖς διαλεγόμενον ἔγραψα, ἐξε-
λὼν τὰ τοιαῦτα.

ΤΕΡ. Καὶ οὐδέν γε ἀπὸ τρόπου, ὦ Εὐκλείδη.

ΕΥ. Ἀλλά, παῖ, λαβὲ τὸ βιβλίον καὶ λέγε.

los quidem admodum dignos qui audirentur, atque dixit fieri non posse quin celeber ille exsisteret, siquidem in aetatem venisset.

Ter. Et vera quidem, ut patet, dixit. at quinam fuerunt sermones? possisne narrare?

Eu. Non sane hercle, certe non sic memoriter; sed consignavi mihi tum, statim ut domum veneram, commentarios, postea autem per otium recordans scribebam, et, quoties Athenas venissem, interrogabam Socratem id cuius non recordabar, et huc reversus corrigebam: ut totum fere sermonem habeam conscriptum.

Ter. Vera: audivi a te iam ante; quin etiam semper te rogaturus ut mihi eum ostenderes, cunctatus sum adhuc. sed quid impedit quominus nunc eum persequamur? praesertim quum requiete mihi opus sit, quippe rure venienti.

Eu. Sane quidem ipse quoque usque ad Erinum Theaetetum prosequutus sum: ut haud ingratum mihi sit requiescere. itaque eamus, et nobis dum requiescimus puer leget.

Ter. Recte vero dicis.

Eu. Liber quidem, Terpsio, hicce; scripsi vero ita sermonem, ut Socratem non facerem mihi narrantem, quemadmodum narraverat, sed colloquentem cum eis quibuscum se dixerat colloquutum esse; dixerat autem cum Theodoro et Theaeteto. ne videlicet in scriptione negotium facesserent narrationes inter sermones interiectae, Socratem et ipsum, quoties loqueretur, dixisse verbi causa: Tum ego dixi vel Atque ego loquutus sum, et de altero qui responderit memorasse Confessus est vel Non assensit: iccirco eum cum illis colloquentem induxi, talibus exemptis.

Ter. Nec vero id non consentaneum, Euclide.

Eu. Itaque, puer, sume librum et lege.

ΣΩ. Εἰ μὲν τῶν ἐν Κυρήνῃ μᾶλ*λον ἐκηδόμην, ὦ D
Θεόδωρε, τὰ ἐκεῖ ἄν σε καὶ περὶ ἐκείνων ἀνηρώτων, εἴ
τινες αὐτόθι περὶ γεωμετρίαν ἤ τινα ἄλλην φιλοσοφίαν
εἰσὶ τῶν νέων ἐπιμέλειαν ποιούμενοι· νῦν δὲ ἧττον γὰρ
ἐκείνους ἢ τούσδε φιλῶ, καὶ μᾶλλον ἐπιθυμῶ εἰδέναι, τί-
νες ἡμῖν τῶν νέων ἐπίδοξοι γενέσθαι ἐπιεικεῖς· ταῦτα δὴ
αὐτός τε σκοπῶ καθ' ὅσον δύναμαι, καὶ τοὺς ἄλλους
ἐρωτῶ, οἷς ἂν ὁρῶ τοὺς νέους ἐθέλοντας ξυγγίγνεσθαι. σοὶ
δὴ οὐκ ὀλίγιστοι πλησιάζουσι, καὶ δικαίως· ἄξιος γὰρ
τά * τε ἄλλα καὶ γεωμετρίας ἕνεκα· εἰ δὴ οὖν τινι ἐνέτυ- E
χες ἀξίῳ λόγου, ἡδέως ἂν πυθοίμην.

ΘΕΟ. Καὶ μήν, ὦ Σώκρατες, ἐμοί τε εἰπεῖν καὶ
σοὶ ἀκοῦσαι πάνυ ἄξιον, οἵῳ ὑμῖν τῶν πολιτῶν μειρακίῳ
ἐντετύχηκα. καὶ εἰ μὲν ἦν καλός, ἐφοβούμην ἂν σφόδρα
λέγειν, μὴ καὶ τῳ δόξω ἐν ἐπιθυμίᾳ αὐτοῦ εἶναι, νῦν
δέ, καὶ μή μοι ἄχθου, οὐκ ἔστι καλός, προσέοικε δὲ σοὶ
τήν τε σιμότητα καὶ τὸ ἔξω τῶν ὀμμάτων· ἧττον δὲ ἢ σὺ
ταῦτ' ἔχει. ἀδεῶς δὴ λέγω· εὖ * γὰρ ἴσθι ὅτι ὧν δὴ πώ- 144
ποτε ἐνέτυχον (καὶ πάνυ πολλοῖς πεπλησίακα) οὐδένα πω
ᾐσθόμην οὕτω θαυμαστῶς εὖ πεφυκότα. τὸ γὰρ εὐμαθῆ
ὄντα, ὡς ἄλλῳ *) χαλεπόν, πρᾶον αὖ εἶναι διαφερόντως,
καὶ ἐπὶ τούτοις ἀνδρεῖον παρ' ὁντινοῦν, ἐγὼ μὲν οὔτ' ἂν
ᾠόμην γενέσθαι οὔτε ὁρῶ γιγνομένους, ἀλλ' οἵ τε ὀξεῖς,
ὥσπερ οὗτος, καὶ ἀγχίνοι καὶ μνήμονες ὡς τὰ πολλὰ καὶ
πρὸς τὰς ὀργὰς ὀξύῤῥοποί εἰσι καὶ ᾄττοντες φέρονται ὥσ-
περ τὰ ἀνερμάτιστα πλοῖα, καὶ μανι*κώτεροι ἢ ἀνδρειότε- B
ροι φύονται, οἵ τε αὖ ἐμβριθέστεροι νωθροί πως ἀπαν-
τῶσι πρὸς τὰς μαθήσεις καὶ λήθης γέμοντες· ὁ δὲ οὕτω
λείως τε καὶ ἀπταίστως καὶ ἀνυσίμως ἔρχεται ἐπὶ τὰς μα-
θήσεις τε καὶ ζητήσεις μετὰ πολλῆς πρᾳότητος, οἷον
ἐλαίου ῥεῦμα ἀψοφητὶ ῥέοντος, ὥστε θαυμάσαι τὸ τηλικοῦ-
τον ὄντα οὕτω ταῦτα διαπράττεσθαι.

ΣΩ. Εὖ ἀγγέλλεις. τίνος δὲ καὶ ἔστι τῶν πολιτῶν;

---

*) ἴσ. ἄλλως.

So. Si Cyrenaei maiori mihi curae essent, Theodore, de eis quae apud illos agerentur et de ipsis te interrogarem, an ibi essent in iuvenibus qui in geometriam vel aliam quampiam philosophiae partem studium operamque conferrent; nunc vero minus illos quam hos diligo, magisque cupio scire, quinam nostratium iuvenum spem faciant fore ut laudabiles evadant; hoc igitur et ipse exploro quantum in me est, et ceteros interrogo, cum quibus video iuvenes libenter esse. iam te non pauci utuntur, idque iure: dignus enim es quum alias ob res tum propter geometriam; quocirca si quem inveneris insignem, libenter id comperiam.

Theo. Et sane, Socrate, tam me dicere quam te audire operae pretium est, qualem e vestris popularibus adolescentulum invenerim. atque si esset pulcher, vererer admodum id dicere, ne scilicet alicui viderer cupiditate illius ardere, nunc vero (et ne mihi aegre id feras) non est pulcher, sed similis tibi ad simam narem oculosque exstantes; minus tamen quam tu haec habet, atque sine ullo metu id dico; bene enim scito, me de eis, quos offenderim (et cum permultis consuetudo mihi fuit) neminem umquam cognovisse tam admirabili naturae bonitate. nam ut docilis quisquam, quippe alias asper, idem mitis esset insigniter et praeterea fortis prae quovis uno, neque putaram umquam fore neque video tales exsistentes, sed acres, ut hic est, et sagaces sunt et memores plerumque et in iram praecipites et raptim feruntur sicut navigia nulla saburra gravata, et insaniores quam fortiores naturâ sunt, graviores contra segniter fere aggrediuntur ad disciplinas atque obliviosi sunt; hic vero tam leniter et sine ulla offensione tantoque cum profectu accedit ad disciplinas et quaestiones magna cum mansuetudine, olei in modum sine strepitu fluentis, ut mirere eum, quum id aetatis sit, ita haec agere.

So. Bene narras. quiusnam vero est civium?

ΘΕΟ. Ἀκήκοα μὲν τοὔνομα, μνημονεύω δὲ οὔ. ἀλλὰ γάρ ἐστι * τῶνδε τῶν προσιόντων ὁ ἐν τῷ μέσῳ. C ἄρτι γὰρ ἐν τῷ ἔξω δρόμῳ ἠλείφοντο ἑταῖροί τέ τινες οὗτοι αὐτοῦ καὶ αὐτός, νῦν δέ μοι δοκοῦσιν ἀλειψάμενοι δεῦρο ἰέναι. ἀλλὰ σκόπει εἰ γιγνώσκεις αὐτόν.

ΣΩ. Γιγνώσκω· ὁ τοῦ Σουνιέως Εὐφρονίου ἐστί, καὶ πάνυ γε, ὦ φίλε, ἀνδρὸς οἷον καὶ σὺ τοῦτον διηγεῖ, καὶ ἄλλως εὐδοκίμου, καὶ μέντοι καὶ οὐσίαν μάλα πολλὴν κατέλιπε. τὸ δ' ὄνομα οὐκ οἶδα τοῦ μειρακίου.

ΘΕΟ. Θεαίτητος, ὦ Σώκρατες, * τό γε ὄνομα· τὴν D μέντοι οὐσίαν δοκοῦσί μοι ἐπίτροποί τινες διεφθαρκέναι. ἀλλ' ὅμως καὶ πρὸς τὴν τῶν χρημάτων ἐλευθεριότητα θαυμαστός, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Γεννικὸν λέγεις τὸν ἄνδρα. καί μοι κέλευε αὐτὸν ἐνθάδε παρακαθίζεσθαι.

ΘΕΟ. Ἔσται ταῦτα. — Θεαίτητε, δεῦρο παρὰ Σωκράτη.

ΣΩ. Πάνυ μὲν οὖν, ὦ Θεαίτητε, ἵνα κἀγὼ ἐμαυτὸν ἀνασκέψωμαι, ποῖόν τι ἔχω τὸ πρόσωπον. φησὶ γὰρ Θεόδωρος ἔχειν με σοὶ * ὅμοιον. ἀτὰρ εἰ νῷν ἐχόντοιν E ἑκατέρου λύραν ἔφη αὐτὰς ἡρμόσθαι ὁμοίως, πότερον εὐθὺς ἂν ἐπιστεύομεν, ἢ ἐπεσκεψάμεθ' ἂν εἰ μουσικὸς ὢν λέγει;

ΘΕΑΙ. Ἐπεσκεψάμεθ' ἄν.

ΣΩ. Οὐκοῦν τοιοῦτον μὲν εὑρόντες ἐπειθόμεθ' ἄν, ἄμουσον δὲ ἠπιστοῦμεν;

ΘΕΑΙ. Ἀληθῆ.

ΣΩ. Νῦν δέ γ', οἶμαι, εἴ τι μέλει ἡμῖν τῆς τῶν προσώπων ὁμοιότητος, σκεπτέον εἰ γραφικὸς * ὢν λέγει, 145 ἢ οὔ.

ΘΕΑΙ. Δοκεῖ μοι.

ΣΩ. Ἦν οὖν ζωγραφικὸς Θεόδωρος;

ΘΕΑΙ. Οὔχ, ὅσον γέ με εἰδέναι.

ΣΩ. Ἆρ' οὐδὲ γεωμετρικός;

ΘΕΑΙ. Πάντως δήπου, ὦ Σώκρατες.

Theo. Audivi quidem nomen, sed non memini. at vero horum qui accedunt medius est. modo enim in exteriore porticu sese unxerunt hi eius amici quidam et ipse, nunc vero mihi videntur uncti huc pergere. iam vide an eum noveris.

So. Novi vero: Euphronii Suniensis est filius, et quidem viri, amice, prorsus ita comparati, ut tu hunc describis, qui quum alias spectatus fuit, tum etiam patrimonium satis lautum reliquit. nec vero nomen novi adolescentuli.

Theo. Theaetetus, Socrate, nomen ei est; patrimonium autem, ni fallor, tutores quidam confecerunt. sed tamen etiam pecuniae liberalis est mirum in modum, Socrate.

So. Generosum depingis virum. iam mihi iube eum hic assidere.

Theo. Ita fiet. — Theaetete, huc ad Socratem.

So. Sane quidem, Theaetete, ut videlicet me ipsum considerem, quali sim voltu; dicit enim Theodorus me habere tibi similem. at si lyram haberemus uterque easque diceret temperatas esse similiter, utrum statim fidem ei haberemus, an exploraremus, num ut musicus hoc diceret?

Theae. Exploraremus vero.

So. Nonne talem eum reperientes fidem haberemus, musicae vero ignarum, nullam haberemus?

Theae. Vera.

So. Nunc autem, opinor, si nobis curae est voltus similitudo, explorandum, num ut picturae peritus id dicat, necne.

Theae. Videtur mihi.

So. Iamne picturae est peritus Theodorus?

Theae. Non, quod sciam.

So. Num nec geometriae?

Theae. Huius sane est guarus, Socrate.

ΣΩ. Ἡ καὶ ἀστρονομικὸς καὶ λογιστικός τε καὶ μουσικὸς καὶ ὅσα παιδείας ἔχεται;

ΘΕΑΙ. Ἔμοιγε δοκεῖ.

ΣΩ. Εἰ μὲν ἄρα ἡμᾶς τοῦ σώματός τι φησιν ὁμοίους εἶναι, ἐπαινῶν πῃ ἢ ψέγων, οὐ πάνυ αὐτῷ ἄξιον τὸν νοῦν προσέχειν.

ΘΕΑΙ. Ἴσως οὔ.

ΣΩ. Τί δ'; εἰ ποτέρου τὴν ψυχὴν ἐ*παινοῖ πρὸς ἀρετήν τε καὶ σοφίαν, ἆρ' οὐκ ἄξιον *) τῷ μὲν ἀκούσαντι προθυμεῖσθαι ἀνασκέψασθαι τὸν ἐπαινεθέντα, τῷ δὲ προθύμως ἑαυτὸν ἐπιδεικνύναι; B

ΘΕΑΙ. Πάνυ μὲν οὖν, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Ὥρα τοίνυν, ὦ φίλε Θεαίτητε, σοὶ μὲν ἐπιδεικνύναι, ἐμοὶ δὲ σκοπεῖσθαι· ὡς εὖ ἴσθι ὅτι Θεόδωρος πολλοὺς δὴ πρός με ἐπαινέσας ξένους τε καὶ ἀστοὺς οὐδένα πω ἐπῄνεσεν ὡς σὲ νῦν δή.

ΘΕΑΙ. Εὖ ἂν ἔχοι, ὦ Σώκρατες· ἀλλ' ὅρα μὴ παίζων * ἔλεγεν. C

ΣΩ. Οὐχ οὗτος ὁ τρόπος Θεοδώρου. ἀλλὰ μὴ ἀναδύου τὰ ὡμολογημένα σκηπτόμενος παίζοντα λέγειν τόνδε, ἵνα μὴ καὶ ἀναγκασθῇ μαρτυρεῖν· πάντως γὰρ οὐδεὶς ἐπισκήψει αὐτῷ. **) ἀλλὰ θαῤῥῶν ἔμμενε τῇ ὁμολογίᾳ.

ΘΕΑΙ. Ἀλλὰ χρὴ ταῦτα ποιεῖν, εἴ σοι δοκεῖ.

ΣΩ. Λέγε δή μοι· μανθάνεις που παρὰ Θεοδώρου γεωμετρίας ἄττα;

ΘΕΑΙ. Ἔγωγε.

ΣΩ. Καὶ τῶν περὶ ἀστρονομίαν τε καὶ * ἁρμονίας καὶ λογισμούς; D

ΘΕΑΙ. Προθυμοῦμαί γε δή.

ΣΩ. Καὶ γὰρ ἐγώ, ὦ παῖ, παρά τε τούτου καὶ παρ' ἄλλων, οὓς ἂν οἴωμαί τι τούτων ἐπαΐειν. ἀλλ' ὅμως τὰ μὲν ἄλλα ἔχω περὶ αὐτὰ μετρίως, σμικρὸν δέ τι ἀπορῶ, ὃ μετὰ σοῦ τε καὶ τῶνδε σκεπτέον. καί μοι λέγε·

---

*) ἴσ. ἆρ' οὐκ ἂν ἄξιον.

**) ἴσ. ἐπισκήψει αὐτῷ ψευδομαρτυρίων.

So. Num etiam astronomiae et artis ratiocinandi et musicae reliquarumque quae ad institutionem pertinent peritus est?

Theae. Mihi quidem videtur.

So. Si igitur nos dicit aliqua corporis parte similes esse, laudans fere vel vituperans, nequaquam operae pretium est eum attendere.

Theae. Fortasse non est operae pretium.

So. Quid? si alterutrius animum laudet a virtute et sapientia, nonne par fit audientem id studere ut exploret laudatum, hunc vero studiose se ipsum ostendere?

Theae. Sane quidem, Socrate.

So. Tempus igitur est, o care Theaetete, te ostendere et me explorare; nam bene scito Theodorum multos quidem mihi laudasse hospites et cives, neminem vero umquam tantum quantum te modo.

Theae. Bene haberet, Socrate; sed vide ne iocans dixerit.

So. Non est moris hoc Theodori. neo vero retracta quod promisisti praetexens iocantem loqui hunc, ne cogatur testaris. revera enim nemo eum accusabit falsi testimonii. itaque fidenter sta promissis.

Theae. Ergo ita faciendum est, si tibi videtur.

So. Dic igitur mihi: discisne a Theodoro geometrica quaedam?

Theae. Ego vero.

So. Etiam quae ad astronomiam, harmonias artemque ratiocinandi spectant?

Theae. Studeo videlicet hoc.

So. Ego quoque, o puer, ab hoc et aliis quos arbitrer illarum intelligentes esse. et cetera quidem satis percepi disciplinas istas, ob paullum tamen quid haesito, quod tecum et cum hisce anquirendum. itaque dic

ἆρ᾽ οὐ τὸ μανθάνειν ἐστὶ τὸ σοφώτερον γίγνεσθαι περὶ ὃ μανθάνει τις;

ΘΕΑΙ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΣΩ. Σοφίᾳ δέ γ᾽, οἶμαι, σοφοὶ οἱ σοφοί.

ΘΕΑΙ. Ναί.

ΣΩ. * Τοῦτο δὲ μῶν διαφέρει τι ἐπιστήμης; E

ΘΕΑΙ. Τὸ ποῖον;

ΣΩ. Ἡ σοφία. ἢ οὐχ, ἅπερ ἐπιστήμονες, ταῦτα καὶ σοφοί;

ΘΕΑΙ. Τί μήν;

ΣΩ. Ταὐτὸν ἄρα σοφία καὶ ἐπιστήμη;

ΘΕΑΙ. Ναί.

ΣΩ. Τοῦτ᾽ αὐτὸ τοίνυν ἐστὶν ὃ ἀπορῶ καὶ οὐ δύναμαι λαβεῖν ἱκανῶς παρ᾽ ἐμαυτῷ, *) ἐπιστήμη ὅ τί ποτε
τυγχάνει ὄν. ἆρ᾽ οὖν δὴ ἔχομεν * λέγειν αὐτό; τί φατέ; 146
τίς ἂν ἡμῶν **) πρῶτος εἴποι; ὁ δὲ ἁμαρτὼν, καὶ ὃς ἂν ἀεὶ ἁμαρτάνῃ, καθεδεῖται, ὥσπερ φασὶν οἱ παῖδες οἱ σφαιρίζοντες, ὄνος· ὃς δ᾽ ἂν περιγένηται ἀναμάρτητος, βασιλεύσει ἡμῶν καὶ ἐπιτάξει ὅ τι ἂν βούληται ἀποκρίνεσθαι. Τί σιγᾶτε; οὔ τί που, ὦ Θεόδωρε, ἐγὼ ὑπὸ φιλολογίας ἀγροικίζομαι, προθυμούμενος ἡμᾶς ποιῆσαι διαλέγεσθαι καὶ φίλους τε καὶ προσηγόρους ἀλλήλοις γίγνεσθαι;

ΘΕΟ. * Ἥκιστα μὲν, ὦ Σώκρατες, τὸ τοιοῦτον ἂν B
εἴη ἄγροικον, ἀλλὰ τῶν μειρακίων τι κέλευέ σοι ἀποκρίνεσθαι. ἐγὼ μὲν γὰρ ἀήθης τῆς τοιαύτης διαλέκτου, καὶ οὐδ᾽ αὖ ξυνεθίζεσθαι ἡλικίαν ἔχω· τοῖσδε δὲ πρέποι τε ἂν τοῦτο καὶ πολὺ πλεῖον ἐπιδιδοῖεν· τῷ γὰρ ὄντι ἡ νεότης εἰς πᾶν ἐπίδοσιν ἔχει. ἀλλ᾽, ὥσπερ ἦρξω, μὴ ἀφίεσο τοῦ Θεαιτήτου, ἀλλ᾽ ἐρώτα.

ΣΩ. Ἀκούεις δή, ὦ Θεαίτητε, ἃ λέγει Θεόδωρος, ᾧ
ἀπιστεῖν, ὡς ἐγὼ οἶμαι, οὔτε σὺ ἐθελή*σεις, οὔτε θέμις C
περὶ τὰ τοιαῦτα ἀνδρὶ σοφῷ ἐπιτάττοντι νεώτερον ἀπειθεῖν. ἀλλ᾽ εὖ καὶ γενναίως εἰπέ· τί σοι δοκεῖ εἶναι ἐπιστήμη;

---

*) Ia. ἐμαυτοῦ.
**) Ia. ὑμῶν.

mihi: nonne diſcere eſt ſapientiorem exſiſtere in eo quod quis diſcat?

Theae. Quidni ſit?

So. Sapientiâ vero, uti arbitror, ſapientes ſunt ſapientes?

Theae. Ita.

So. Haec autem num quid differt a ſcientia?

Theae. Quaenam?

So. Sapientia. anne quorum ſcientes ſunt, in eis etiam ſapientes?

Theae. Qui aliter?

So. Idem igitur ſapientia et ſcientia?

Theae. Etiam.

So. Hoc vero ipſum eſt illud in quo haeſito quodque non poſſum per me ipſe ſatis perſpicere, ſcientia quid tandem ſit? num igitur id poſſumus explicare? quid cenſetis? quis veſtrum primus dicet? is vero qui erraverit, et quoties quis erraverit, ſedebit, ut pueri dicunt pila ludentes, aſinus, is autem qui ſuperior erit immunis errore, rex erit noſter et imperabit quicquid voluerit reſponderi. Quid tacetis? numquid, Theodore, ego prae diſſerendi ſtudio ruſtice facio hoc contendens ut nos colloquamur et amici affabilesque inter nos exſiſtamus?

Theo. Minime vero, Socrate, tale quid erit ruſticum, ſed adoleſcentulorum aliquem iube tibi reſpondere. ego enim nec adſuetus ſum huiuſmodi ſermone nec id aetatis ut adſueſcam; hos vero id deceat et multo magis proficiant; revera enim iuventus in omnibus proficit. ſed, quemadmodum coepiſti, ne dimittas Theaetetum, ſed roges.

So. Audis igitur, Theaetete, quae dicit Theodorus, cui refragari, uti arbitror, neque tu voles neque par eſt iuniorem, ſi vir ſapiens talia iuſſerit, morem non gerere. itaque bene et ingenue dic: quid tibi videtur, eſſe ſcientia?

ΘΕΑΙ. Ἀλλὰ χρή, ὦ Σώκρατες, ἐπειδήπερ ὑμεῖς κελεύετε. πάντως γάρ, ἄν τι καὶ ἁμάρτω, ἐπανορθώσετε.

ΣΩ. Πάνυ μὲν οὖν, ἄν πέρ γε οἷοί τε ὦμεν.

ΘΕΑΙ. Δοκεῖ τοίνυν μοι καὶ ἃ παρὰ Θεοδώρου ἄν τις μάθοι ἐπιστῆμαι εἶναι, γεωμετρία τε καὶ ἃς νῦν δὴ σὺ διῆλθες, καὶ αὖ σκυτοτομική τε καὶ * αἱ τῶν ἄλλων D
δημιουργῶν τέχναι πᾶσαί τε καὶ ἑκάστη τούτων οὐκ ἄλλο τι ἢ ἐπιστήμη εἶναι.

ΣΩ. Γενναίως γε καὶ φιλοδώρως, ὦ φίλε, ἓν αἰτηθεὶς πολλὰ δίδως καὶ ποικίλα ἀνθ' ἁπλοῦ.

ΘΕΑΙ. Πῶς τί τοῦτο λέγεις, ὦ Σώκρατες;

ΣΩ. Ἴσως μὲν οὐδέν· ὃ μέντοι οἶμαι, φράσω. ὅταν λέγῃς σκυτικήν, μή τι ἄλλο φράζεις ἢ ἐπιστήμην ὑποδημάτων ἐργασίας;

ΘΕΑΙ. Οὐδέν.

ΣΩ. Τί δ', ὅταν τεκτονικήν; μή τι ἄλλο ἢ ἐπιστή- E
μην τῆς τῶν ξυλίνων σκευῶν ἐργασίας;

ΘΕΑΙ. Οὐδὲ τοῦτο.

ΣΩ. Οὐκοῦν ἐν ἀμφοῖν, οὗ ἑκατέρα ἐπιστήμη, τοῦτο ὁρίζεις;

ΘΕΑΙ. Ναί.

ΣΩ. Τὸ δέ γε ἐπερωτηθέν, ὦ Θεαίτητε, οὐ τοῦτο ἦν, τίνων ἡ ἐπιστήμη, οὐδὲ ὁπόσαι τινές· οὐ γὰρ ἀριθμῆσαι αὐτὰς βουλόμενοι ἠρόμεθα, ἀλλὰ γνῶναι ἐπιστήμην αὐτὸ ὅ τί ποτ' ἐστίν· ἢ οὐδὲν λέγω;

ΘΕΑΙ. Πάνυ μὲν οὖν ὀρθῶς.

ΣΩ. * Σκέψαι δὴ καὶ τόδε. εἴ τις ἡμᾶς τῶν φαύλων τι καὶ προχείρων ἔροιτο, οἷον περὶ πηλοῦ, ὅ τί ποτ' ἐστιν, εἰ ἀποκριναίμεθα αὐτῷ πηλὸς ὁ τῶν χυτρέων καὶ πηλὸς ὁ τῶν ἰπνοπλαθῶν *), καὶ πηλὸς ὁ τῶν πλινθουργῶν, οὐκ ἂν γελοῖοι εἶμεν;

ΘΕΑΙ. Ἴσως.

ΣΩ. Πρῶτον μέν γέ που οἰόμενοι ξυνιέναι ἐκ

*) γρ. κοροπλάθων.

Theae. Neceſſe igitur eſt, Socrate, quandoquidem vos iubetis. omnino enim, ſiqua erravero, me corrigetis.

So. Sane quidem, ſi potuerimus.

Theae. Videntur igitur mihi tum ea quae quis a Theodoro diſcat ſcientiae eſſe, geometria et quas tu modo memoraſti, tum etiam ſutrina reliquorumque opificum artes, et omnes et ſingulae, nihil aliud eſſe niſi ſcientiae.

So. Fidenter ac liberaliter, amice, unum rogatus multa das et varia pro ſimplice.

Theae. Quale iſtud eſt quod dicis, Socrate?

So. Nihil fortaſſe; quod tamen ſentio dicam. quum dicis ſutrinam, num quid aliud ſignificas niſi ſcientiam calceorum conficiendorum?

Theae. Nihil vero aliud.

So. Quid quum artem tignariam? num quid aliud niſi ſcientiam ſupellectilis ligneae conficiendae?

Theae. Etiam tum nihil aliud.

So. Nonne in utraque, cuiusnam rei quaeque ſcientia ſit, eam definis?

Theae. Ita.

So. Quaeſtio vero, Theaetete, non haec erat, ad quasnam res ſpectaret ſcientia, nec quot fere eſſent; neque enim eas numeraturi rogavimus, ſed ſcientiae per ſe cognoſcendae cauſa, qualis tandem eſſet; an nihil dico?

Theae. Sane quidem recte.

So. Specta quaeſo etiam hoc. ſi quis nos de rerum vilium et obviarum aliqua roget, velut de luto, quale tandem ſit, ſi reſpondeamus ei: lutum eſt ollarum figulorum, lutum eſt eorum qui fornaces fingunt, lutum eſt laterariorum, nonne ridiculi ſimus?

Theae. Sine dubio.

So. Primum videlicet arbitrantes intellecturum

ἡμετέρας ἀποκρίσεως τὸν ἐρωτῶντα, ὅταν εἴπωμεν πηλός, εἴτε ὁ τῶν κοροπλαθῶν προςθέντες εἴτε ἄλ*λων ὡντινων- B οὖν δημιουργῶν. ἤ, οἴει, τίς τι ξυνίησί τινος ὄνομα, ὃ μὴ οἶδε τί ἐστιν;

ΘΕΑΙ. Οὐδαμῶς.

ΣΩ. Οὐδ' ἄρα ἐπιστήμην ὑποδημάτων ξυνίησιν ὁ ἐπιστήμην μὴ εἰδώς.

ΘΕΑΙ. Οὐ γάρ.

ΣΩ. Σκυτικὴν ἄρα οὐ ξυνίησιν ὃς ἂν ἐπιστήμην ἀγνοῇ, οὐδέ τιν' ἄλλην τέχνην.

ΘΕΑΙ. Ἔστιν οὕτως.

ΣΩ. Γελοία ἄρα ἡ ἀπόκρισις τῷ ἐρωτηθέντι ἐπιστήμη τί ἐστιν, ὅταν ἀποκρίνηται τέχνης τινὸς ὄνομα· τινὸς γὰρ ἐπιστή*μην ἀποκρίνεται, οὐ τοῦτ' ἐρωτηθείς. C

ΘΕΑΙ. Ἔοικεν.

ΣΩ. Ἔπειτά γέ που, ἐξὸν φαύλως καὶ βραχέως ἀποκρίνασθαι, περιέρχεται ἀπέραντον ὁδόν. οἷον καὶ ἐν τῇ τοῦ πηλοῦ ἐρωτήσει φαῦλόν που καὶ ἁπλοῦν εἰπεῖν ὅτι γῆ ὑγρῷ φυραθεῖσα πηλὸς ἂν εἴη, τὸ δ' ὅτου ἐᾶν χαίρειν.

ΘΕΑΙ. Ῥᾴδιον, ὦ Σώκρατες, νῦν γε οὕτω φαίνεται· ἀτὰρ κινδυνεύεις ἐρωτᾶν οἷον καὶ αὐτοῖς ἡμῖν ἔναγχος εἰςῆλθε διαλεγομένοις, ἐμοί τε καὶ τῷ σῷ ὁμω*νύμῳ D τούτῳ Σωκράτει.

ΣΩ. Τὸ ποῖον δή, ὦ Θεαίτητε;

ΘΕΑΙ. Περὶ δυνάμεών τι ἡμῖν Θεόδωρος ὅδε ἔγραφε, τῆς τε τρίποδος πέρι καὶ πεντέποδος, ἀποφαίνων ὅτι μήκει οὐ ξύμμετροι τῇ ποδιαίᾳ, καὶ οὕτω κατὰ μίαν ἑκάστην προαιρούμενος μέχρι τῆς ἑπτακαιδεκάποδος· ἐν δὲ ταύτῃ πως ἐνέσχετο. ἡμῖν οὖν εἰςῆλθέ τι τοιοῦτον, ἐπειδὴ ἄπειροι τὸ πλῆθος αἱ δυνάμεις ἐφαίνοντο, πειραθῆναι ξυλλαβεῖν εἰς ἕν, ὅτῳ πάσας ταύτας προςα*γορεύσομεν τὰς E δυνάμεις.

ΣΩ. Ἦ καὶ εὕρετέ τι τοιοῦτον;

esse e nostra responsione eum qui interroget, si dicamus: lutum est — sive puparum fictorum addentes sive aliorum quorumcumque opificum. an quem censes intelligere rei alicuius nomen, quod quale sit nesciat?

Theae. Minime vero.

So. Neque ergo scientiam calceorum intelligit qui quid sit scientia nescit.

Theae. Non sane.

So. Sutrinam igitur non intelligit qui quid scientia sit ignorat, neque aliam quam artem.

Theae. Est ita.

So. Ridicula est ergo responsio eius qui rogatur quid scientia sit, si respondet artis alicuius nomen memorans: alicuius enim scientiam respondens memorat, de hoc non rogatus.

Theae. Videtur.

So. Deinde, ni fallor, quum licuerit simpliciter ac breviter respondere, immensam commeat viam. velut etiam in hac de luto interrogatione facile sane ac simplex est dictu, terram humido subactam esse lutum, omisso hoc, cuiusnam sit lutum.

Theae. Facile, Socrate, nunc quidem ita videtur. at tale fere quid interrogas, quale nobis ipsis nuper in mentem venit inter nos colloquentibus, mihi et huic Socrati tui cognomini.

So. Quale tandem hoc erat, Theaetete?

Theae. De potentiis aliquid nobis hic Theodorus descripserat, de tripedali et quinquepedali, demonstrans longitudine eas non cadere sub pedalis mensuram, et ita singulas sumens usque ad potentiam septendecim pedum; in hac fere institit. iam nobis tale quid in mentem venit, quia innumerae videbantur potentiae esse, conari eas una complecti comprehensione, quam omnium illarum potentiarum nuncuparemus nomine.

So. Num etiam invenistis tale quid?

ΘΕΑΙ. Ἔμοιγε δοκοῦμεν· σκόπει δὲ καὶ σύ.

ΣΩ. Λέγε.

ΘΕΑΙ. Τὸν ἀριθμὸν πάντα δίχα διελάβομεν· τὸν μὲν δυνάμενον ἴσαν ἰσάκις γίγνεσθαι τῷ τετραγώνῳ τὸ σχῆμα *) ἀπεικάσαντες τετράγωνόν τε καὶ ἰσόπλευρον προσείπομεν.

ΣΩ. Καὶ εὖ γε.

ΘΕΑΙ. Τὸν τοίνυν μεταξὺ τούτου, ὧν καὶ τὰ τρία καὶ τὰ πέντε * καὶ πᾶς ὃς ἀδύνατος ἴσος ἰσάκις γενέσθαι, 148
ἀλλ' ἢ πλείων ἐλαττονάκις ἢ ἐλάττων πλεονάκις γίγνεται, μείζων δὲ καὶ ἐλάττων ἀεὶ πλευρὰ αὐτὸν περιλαμβάνει, τῷ προμήκει αὖ σχήματι ἀπεικάσαντες προμήκη ἀριθμὸν ἐκαλέσαμεν.

ΣΩ. Κάλλιστα. ἀλλὰ τί τὸ μετὰ τοῦτο;

ΘΕΑΙ. Ὅσαι μὲν γραμμαὶ τὸν ἰσόπλευρον καὶ ἐπίπεδον ἀριθμὸν τετραγωνίζουσι, μῆκος ὡρισάμεθα, ὅσαι δὲ τὸν ἑτερομήκη, δυνάμεις, ὡς μήκει μὲν οὐ ξυμ*μέτρους B
ἐκείναις, τοῖς δ' ἐπιπέδοις ἃ δύνανται. καὶ περὶ τὰ στερεὰ ἄλλο τοιοῦτον.

ΣΩ. Ἀριστά γ' ἀνθρώπων, ὦ παῖδες· ὥστε μοι δοκεῖ ὁ Θεόδωρος οὐκ ἔνοχος τοῖς ψευδομαρτυρίοις ἔσεσθαι.

ΘΕΑΙ. Καὶ μήν, ὦ Σώκρατες, ὅ γε ἐρωτᾷς περὶ ἐπιστήμης, οὐκ ἂν δυναίμην ἀποκρίνασθαι ὥσπερ περὶ τοῦ μήκους καὶ τῆς δυνάμεως· καίτοι σύ γέ μοι δοκεῖς τοιοῦτόν τι ζητεῖν. ὥστε πάλιν αὖ φαίνεται ψευδὴς ὁ Θεόδωρος.

ΣΩ. Τί δαί; εἴ σε * πρὸς δρόμον ἔφη ἐπαινῶν μη- C
δενὶ οὕτω δρομικῷ τῶν νέων ἐντετυχηκέναι, εἶτα διαθέων τοῦ ἀκμάζοντος καὶ ταχίστου ἡττήθης, ἧττόν τι ἂν οἴει ἀληθῆ τόνδ' ἐπαινέσαι;

ΘΕΑΙ. Οὐκ ἔγωγε.

ΣΩ. Ἀλλὰ τὴν ἐπιστήμην, ὥσπερ νῦν δὴ ἐγὼ ἔλεγον, σμικρόν τι οἴει εἶναι ἐξευρεῖν, καὶ οὐ τῶν πάντῃ ἄκρων;

---

*) ſc. τῷ τετραγώνου σχήματι.

Theae. Ego vero existimo; considera tu quoque.

So. Dic.

Theae. Numerum omnem bifariam distribuimus; eum qui posset aequalis aequaliter fieri, cum quadranguli figura collatum, quadrangulum et aequalia latera habentem appellavimus.

So. Et bene quidem.

Theae. Eum vero, qui inter hunc interiectus esset, ut ternarium, quinarium omnemque numerum, qui non posset aequalis aequaliter fieri, sed vel maior per minorem numerum vel minor per maiorem exsisteret, ita ut maius et minus semper latus eum circumplecteretur, cum oblonga figura collatum, oblongum numerum nuncupavimus.

So. Praeclare. sed quid deinde?

Theae. Quotquot lineae numerum aequalia latera habentem ac planum quadrarent, eas definivimus longitudines, quotquot vero numerum altera parte longiorem, potentias, quippe quae non longitudine sub illarum mensuram caderent, sed planis quae possent efficere. et solidorum similis est ratio.

So. Sane quam potestis optime, o pueri; ut mihi videatur Theodorus minime falsi testimonii reus fore.

Theae. At vero, Socrate, quod interrogas de scientia, ad id non potero respondere, sicut ad quaestionem quae habetur de longitudine ac potentia; quamquam tu quidem mihi videris simile quid quaerere. ut iterum Theodorus deprehendatur falsus testis.

So. Ain tu? si te in cursu laudans se dixisset neminem iuvenum ad currendum tam aptum offendisse, deinde vero tu cursu certans a vegeto admodumque veloce vincerere, minus censes vere hunc laudavisse?

Theae. Non equidem censeo.

So. At scientiam, ita ut modo ego dicebam, leve quid censes esse ad inveniendum, ac non eorum qui omnino sint praestantes?

ΘΕΑΙ. Νὴ τὸν Δί' ἔγωγε καὶ μάλα γε τῶν ἀκρο-
τάτων.

ΣΩ. Θάῤῥει τοίνυν περὶ σαυτῷ καί τι οἴου Θεόδω-
ρον λέγειν, προ*θυμήθητι δὲ παντὶ τρόπῳ τῶν τε ἄλλων D
πέρι καὶ ἐπιστήμης λαβεῖν λόγον, τί ποτε τυγχάνει ὄν.

ΘΕΑΙ. Προθυμίας μὲν ἕνεκεν, ὦ Σώκρατες, φα-
νεῖται.

ΣΩ. Ἴθι δή· καλῶς γὰρ ἄρτι ὑφηγήσω· πειρῶ μι-
μούμενος τὴν περὶ τῶν δυνάμεων ἀπόκρισιν, ὥςπερ ταύ-
τας πολλὰς οὔσας ἑνὶ εἴδει περιέλαβες, οὕτω καὶ τὰς πολ-
λὰς ἐπιστήμας ἑνὶ λόγῳ προςειπεῖν.

ΘΕΑΙ. Ἀλλ' εὖ ἴσθι, ὦ Σώ*κρατες, πολλάκις δὴ E
αὐτὸ ἐπεχείρησα σκέψασθαι, ἀκούων τὰς παρὰ σοῦ ἀποφε-
ρομένας ἐρωτήσεις· ἀλλὰ γὰρ οὔτ' αὐτὸς δύναμαι πεῖσαι
ἐμαυτὸν ὡς ἱκανῶς τι λέγω, οὔτ' ἄλλου ἀκοῦσαι λέγοντος
οὕτως, ὡς σὺ διακελεύει, οὐ μὲν δὴ αὖ οὐδ' ἀπαλλαγῆ-
ναι τοῦ μέλλειν.

ΣΩ. Ὠδίνεις γάρ, ὦ φίλε Θεαίτητε, διὰ τὸ μὴ κε-
νὸς ἀλλ' ἐγκύμων εἶναι.

ΘΕΑΙ. Οὐκ οἶδα, ὦ Σώκρατες· ὃ μέντοι πέπονθα
λέγω.

ΣΩ. Εἶτα, ὦ * καταγέλαστε, οὐκ ἀκήκοας ὡς ἐγώ 149
εἰμι υἱὸς μαίας μάλα γενναίας τε καὶ βλοσυρᾶς, Φαινα-
ρέτης;

ΘΕΑΙ. Ἤδη τοῦτό γε ἤκουσα.

ΣΩ. Ἆρα καὶ ὅτι ἐπιτηδεύω τὴν αὐτὴν τέχνην
ἀκήκοας;

ΘΕΑΙ. Οὐδαμῶς.

ΣΩ. Ἀλλ' εὖ ἴσθ' ὅτι· μὴ μέντοι μου κατείπῃς πρὸς
τοὺς ἄλλους. λέληθα γάρ, ὦ ἑταῖρε, ταύτην ἔχων τὴν
τέχνην· οἱ δέ, ἅτε οὐκ εἰδότες, τοῦτο μὲν οὐ λέγουσι
περὶ ἐμοῦ, ὅτι δὲ ἀτοπώτατός εἰμι καὶ ποιῶ τοὺς ἀνθρώ-
πους ἀπορεῖν. ἦ καὶ τοῦτο ἀκήκοας;

ΘΕΑΙ. * Ἔγωγε. B

ΣΩ. Εἴπω οὖν σοι τὸ αἴτιον;

ΘΕΑΙ. Πάνυ μὲν οὖν.

Theae. Immo hercle equidem id existimo esse sane praestantissimorum.

So. Bono igitur animo esto de te et Theodorum existimato aliquid dicere, conare vero omni modo quum aliarum rerum tum scientiae comprehendere notionem, qualis tandem sit.

Theae. Per conatum quidem, Socrate, licebit eam reperire.

So. Age dum: quoniam praeclare modo praeivisti, experire illam de potentiis responsionem sequens, quemadmodum multas illas una specie comprehendisti, ita etiam multas scientias una complecti notione.

Theae. At bene scito, Socrate: saepius iam id institui perscrutari, quum audissem tuas quae feruntur quaestiones; sed neque ipse possum mihi persuadere dicere me aliquid quod satisfaciat, neque alium audire dicentem ita, ut tu cohortaris, nec tamen etiam desistere de conatu.

So. Parturis, o care Theaetete, quia non inanis es, sed praegnans.

Theae. Nescio, Socrate; quod tamen mihi accidit, id dixi.

So. Itane, o deridicule, non audisti me esse filium obstetricis sane generosae ac severae, Phaenaretae?

Theae. Hoc quidem iam audivi.

So. Num etiam me eidem arti studere audisti?

Theae. Minime vero.

So. At bene scito ita esse; ne tamen me prodas apud ceteros; fugit enim illos, amice, me hanc tenere artem, isti vero, quippe nescientes, id quidem non dicunt de me, hoc autem, me esse ineptissimum et facere ut homines haesitent. an hoc quoque audisti?

Theae. Ego vero.

So. Visne tibi causam afferam?

Theae. Sane quidem volo.

ΣΩ. Ἐννόησον δὴ τὸ περὶ τὰς μαίας ἅπαν ὡς ἔχει, καὶ ῥᾷον μαθήσει ὃ βούλομαι. οἶσθα γάρ που ὅτι οὐδεμία αὐτῶν ἔτι αὐτὴ κυϊσκομένη τε καὶ τίκτουσα ἄλλας μαιεύεται, ἀλλ᾽ αἱ ἤδη ἀδύνατοι τίκτειν.

ΘΕΑΙ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΣΩ. Αἰτίαν δέ γε τούτου φασὶν εἶναι τὴν Ἄρτεμιν, ὅτι ἄλοχος οὖσα τὴν λοχείαν εἴληχε. στερίφαις μὲν οὖν ἄρα οὐκ * ἔδωκε μαιεύεσθαι, ὅτι ἡ ἀνθρωπίνη φύσις ἀσθενεστέρα ἢ λαβεῖν τέχνην ὧν ἂν ᾖ ἄπειρος, ταῖς C
δὲ δι᾽ ἡλικίαν ἀτόκοις προςέταξε, τιμῶσα τὴν αὑτῆς ὁμοιότητα.

ΘΕΑΙ. Εἰκός.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ τόδε εἰκός τε καὶ ἀναγκαῖον, τὰς κυούσας καὶ μὴ γιγνώσκεσθαι μᾶλλον ὑπὸ τῶν μαιῶν ἢ τῶν ἄλλων;

ΘΕΑΙ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Καὶ μὴν καὶ διδοῦσαί γε αἱ μαῖαι φαρμάκια καὶ ἐπᾴδουσαι δύνανται ἐγείρειν τε τὰς ὠδῖνας καὶ * μαλ- D
θακωτέρας, ἂν βούλωνται, ποιεῖν, καὶ τίκτειν τε δὴ τὰς δυστοκούσας, καὶ ἐὰν νέον ὂν δόξῃ ἀμβλίσκειν, ἀμβλίσκουσιν; *)

ΘΕΑΙ. Ἔστι ταῦτα.

ΣΩ. Ἆρ᾽ οὖν ἔτι καὶ τόδε αὐτῶν ᾔσθησαι, ὅτι καὶ προμνήστριαί εἰσι δεινόταται, ὡς πάνσοφοι οὖσαι περὶ τοῦ γνῶναι ποίαν χρὴ ποίῳ ἀνδρὶ ξυνοῦσαν ὡς ἀρίστους παῖδας τίκτειν;

ΘΕΑΙ. Οὐ πάνυ τοῦτο οἶδα.

ΣΩ. Ἀλλ᾽ ἴσθ᾽ ὅτι ἐπὶ τούτῳ μεῖζον φρονοῦσιν ἢ ἐπὶ τῇ ὀμφαλητο*μίᾳ. ἐννόει γάρ· τῆς αὐτῆς ἢ ἄλλης οἴει E
τέχνης εἶναι θεραπείαν τε καὶ ξυγκομιδὴν τῶν ἐκ γῆς καρπῶν καὶ αὖ τὸ γιγνώσκειν εἰς ποίαν γῆν ποῖον φυτόν τε καὶ σπέρμα καταβλητέον;

ΘΕΑΙ. Οὔκ, ἀλλὰ τῆς αὐτῆς.

---

*) ἴσ. καὶ ἐὰν μόνον δόξῃ, ἀμβλίσκειν

So. Reputa igitur in universum quae sit obstetricum ratio, et facilius cognosces id quod volo. scis enim sine dubio, nullam earum, dum ipsa adhuc gravidetur ac pariat, aliis opem ferre obstetriciam, sed has, quae non amplius possint parere.

Theae. Sane quidem.

So. Causam vero eius rei dicunt hanc esse, quod Diana, partus illa quidem expers, partus procurandi provinciam nacta sit. iam sterilibus quidem non dedit potestatem obstetriciae opis ferendae, quia humana natura est imbecillior quam ut artem percipiat rerum tractandarum quas non est experta, eis vero, quae propter aetatem steriles sunt, id muneris iniunxit, tribuens aliquid sui similitudini.

Theae. Consentaneum.

So. Nonne etiam hoc consentaneum est atque necessarium, quae gravidae sint quae non cognosci magis ab obstetricibus quam a reliquis?

Theae. Sane quidem.

So. Atque obstetrices etiam medelas et carmina adhibentes possunt dolores et excitare et, si volunt, leniores reddere, atque efficere ut quae difficulter pariant vel partum edant vel, si modo visum sit, abortum faciant.

Theae. Sunt ista.

So. Num etiam hoc cognovisti, illas etiam lenas esse peritissimas, quippe quae scientissimae sint perspiciendi, qualem feminam quali cum viro consuescere oporteat, si quam optimos genitura sit liberos?

Theae. Non sane istud novi.

So. At scito in hoc magis se illas iactare quam in umbilico praecidendo. reputa enim: eiusdemne an alius censes artis esse curare et colligere terrae fructus, atque etiam cognoscere, quali terrae qualem plantam et semen ingeri oporteat?

Theae. Non alius, sed eiusdem.

ΣΩ. Εἰς γυναῖκα δέ, ὦ φίλε, ἄλλην μὲν οἴει τοῦ τοιούτου, ἄλλην δὲ ξυγκομιδῆς;

ΘΕΑΙ. Οὔκουν εἰκός γε.

ΣΩ. * Οὐ γάρ· ἀλλὰ διὰ τὴν ἄδικόν τε καὶ ἄτεχνον 150
ξυναγωγὴν ἀνδρὸς καὶ γυναικός, ᾗ δὴ προαγωγεία ὄνομα, φεύγουσι καὶ τὴν προμνηστικὴν ἅτε σεμναὶ οὖσαι αἱ μαῖαι, φοβούμεναι μὴ εἰς ἐκείνην τὴν αἰτίαν διὰ ταύτην ἐμπέσωσιν· ἐπεὶ ταῖς γε ὄντως μαίαις μόναις που προσήκει καὶ προμνήσασθαι ὀρθῶς.

ΘΕΑΙ. Φαίνεται.

ΣΩ. Τὸ μὲν τοίνυν τῶν μαιῶν τοσοῦτον, ἔλαττον δὲ
τοῦ ἐμοῦ δράματος· οὐ γὰρ πρόσεστι γυναιξὶν ἐνίοτε μὲν
εἴδωλα τίκτειν, ἔστι δ' * ὅτε ἀληθινά, τοῦτο δὲ μὴ ῥᾴ- B
διον εἶναι διαγνῶναι· εἰ γὰρ προσῆν, μέγιστόν τε καὶ κάλλιστον ἔργον ἦν ἂν ταῖς μαίαις τὸ κρίνειν τὸ ἀληθές τε καὶ μή· ἢ οὐκ οἴει;

ΘΕΑΙ. Ἔγωγε.

ΣΩ. Τῇ δέ γ' ἐμῇ τέχνῃ τῆς μαιεύσεως τὰ μὲν
ἄλλα ὑπάρχει ὅσα ἐκείναις, διαφέρει δὲ τῷ τε ἄνδρας,
ἀλλὰ μὴ γυναῖκας, μαιεύεσθαι καὶ τῷ τὰς ψυχὰς αὐτῶν
τικτούσας ἐπισκοπεῖν, ἀλλὰ μὴ τὰ σώματα· μέγιστον δὲ
τοῦτ' ἔνι τῇ ἡμετέρᾳ τέχνῃ, βασανίζειν δυνατὸν εἶναι
παν*τὶ τρόπῳ πότερον εἴδωλον καὶ ψεῦδος ἀποτίκτει τοῦ C
νέου ἡ διάνοια, ἢ γόνιμόν τε καὶ ἀληθές· ἐπεὶ τόδε
γε καὶ ἐμοὶ ὑπάρχει, ὅπερ ταῖς μαίαις· ἄγονός εἰμι σο-
φίας, καὶ ὅπερ ἤδη πολλοί μοι ὠνείδισαν, ὡς τοὺς
μὲν ἄλλους ἐρωτῶ, αὐτὸς δὲ οὐδὲν ἀποκρίνομαι περὶ
οὐδενὸς διὰ τὸ μηδὲν ἔχειν σοφόν, ἀληθὲς ὀνειδίζουσι.
τὸ δὲ αἴτιον τούτου τόδε· μαιεύεσθαί με ὁ θεὸς ἀναγ-
κάζει, γεννᾶν δὲ ἀπεκώλυσεν. εἰμὶ δὴ οὖν αὐτὸς μὲν
οὐ πάνυ τι σοφός, οὐδέ τί μοι ἔστιν εὕρη*μα τοιοῦτον, D
γεγονὸς τῆς ἐμῆς ψυχῆς ἔκγονον, οἱ δ' ἐμοὶ ξυγγιγνό-
μενοι τὸ μὲν πρῶτον φαίνονται ἔνιοι μὲν καὶ πάνυ ἀμα-
θεῖς, πάντες δὲ προϊούσης τῆς ξυνουσίας, οἷσπερ ἂν

So. Feminae autem, o amice, aliam existimas artem esse seminis ingerendi, aliam fructus colligendi?

Theae. Non est consentaneum.

So. Minime vero, sed propter iniustam artisque expertem conciliationem viri ac feminae, cui nomen est lenocinii, fugiunt etiam pronubarum artem obstetrices quippe augustae, verentes ne in reprehensionem illam per hanc incurrant; quamquam veris quidem obstetricibus solis haud dubie convenit pronubarum etiam officio recte fungi.

Theae. Patet vero.

So. Munus igitur obstetricum tantum quidem est, minus tamen meo negotio; neque enim cadit in feminas ut nonnumquam simulacra gignant, aliquando veros edant partus, quod scilicet haud facile possit internosci; nam hoc si in illas caderet, maximum ac pulcherrimum esset hoc negotium obstetricibus discernere verum et falsum; annon censes?

Theae. Ego vero.

So. Meae autem arti obstetriciae quum alia omnia insint quae illis, tum hoc differt quod viris, non feminis, opem fert et animos eorum gignentes perscrutatur, non corpora; maximum vero hoc inest nostrae arti, quod explorare potest omni modo, utrum simulacrum et falsi quid procreet iuvenis animus, an nativum aliquid atque verum. ceterum quidem idem mihi inest quod obstetricibus: sterilis sum sapientiae, et quod multi iam mihi exprobrarunt, quod alios quidem interrogarem, ipse vero nihil responderem ulla de re propterea quod nihil tenerem sapientiae, id iure exprobrant. in causa vero hoc est: opem obstetriciam ferre deus me cogit, generare autem prohibet. iam vero ipse quidem non sane sapiens sum, nec mihi est tale inventum, animi mei fetus, ii vero qui me utuntur, etsi primum quidem nonnulli admodum rudes reperiuntur, omnes tamen procedente consuetudine, qui-

ὁ θεὸς παρείκῃ, θαυμαστὸν ὅσον ἐπιδιδόντες, ὡς αὐτοῖς
τε καὶ τοῖς ἄλλοις δοκοῦσι· καὶ τοῦτο ἐναργές, ὅτι παρ'
ἐμοῦ οὐδὲν πώποτε μαθόντες, ἀλλ' αὐτοὶ παρ' αὐτῶν
πολλὰ καὶ καλὰ εὑρόντες τε καὶ κατέχοντες. τῆς μέντοι
μαιείας ὁ θεός τε καὶ ἐγὼ αἴτιος. ὧδε δὲ δῆλον· πολλοὶ
ἤδη τοῦτο ἀ*γνοήσαντες καὶ ἑαυτοὺς αἰτιασάμενοι, ἐμοῦ E
δὲ καταφρονήσαντες, ἢ αὐτοὶ *) ὑπ' ἄλλων πεισθέντες,
ἀπῆλθον πρωϊαίτερον τοῦ δέοντος, ἀπελθόντες δὲ τά τε
λοιπὰ ἐξήμβλωσαν διὰ πονηρὰν ξυνουσίαν καὶ τὰ ὑπ' ἐμοῦ
μαιευθέντα κακῶς τρέφοντες ἀπώλεσαν, ψευδῆ καὶ εἴδωλα
περὶ πλείονος ποιησάμενοι τοῦ ἀληθοῦς, τελευτῶντες δ'
αὐτοῖς τε καὶ τοῖς ἄλλοις ἔδοξαν ἀμαθεῖς εἶναι. ὧν εἷς
γέγονεν Ἀριστείδης * ὁ Λυσιμάχου καὶ ἄλλοι πάνυ πολ- 151
λοί. οἷς, ὅταν πάλιν ἔλθωσι δεόμενοι τῆς ἐμῆς ξυνουσίας
καὶ θαυμαστὰ δρῶντες, ἐνίοις μὲν τὸ γιγνόμενόν μοι δαι-
μόνιον ἀποκωλύει ξυνεῖναι, ἐνίοις δὲ ἐᾷ· καὶ πάλιν οὗτοι
ἐπιδιδόασι. πάσχουσι δὲ δὴ οἱ ἐμοὶ ξυγγιγνόμενοι καὶ τοῦ-
το ταὐτὸν ταῖς τικτούσαις· ὠδίνουσι γὰρ καὶ ἀπορίας ἐμ-
πίπλανται νύκτας τε καὶ ἡμέρας πολὺ μᾶλλον ἢ ἐκεῖναι.
ταύτην δὲ τὴν ὠδῖνα ἐγείρειν τε καὶ ἀποπαύειν ἡ ἐμὴ
τέχνη δύναται. καὶ οὗτοι μὲν * δὴ οὕτως. ἐνίοτε δέ, ὦ B
Θεαίτητε, οἳ ἄν μοι μὴ δόξωσί πως ἐγκύμονες εἶναι,
γνοὺς ὅτι οὐδὲν ἐμοῦ δέονται, πάνυ εὐμενῶς προμνῶμαι,
καί, σὺν θεῷ εἰπεῖν, πάνυ ἱκανῶς τοπάζω, οἷς ἂν ξυγγε-
νόμενοι ὄναιντο. ὧν πολλοὺς μὲν δὴ ἐξέδωκα Προδίκῳ,
πολλοὺς δὲ ἄλλοις σοφοῖς τε καὶ θεσπεσίοις ἀνδράσι.
Ταῦτα δή σοι, ὦ ἄριστε, ἕνεκα τοῦδε ἐμήκυνα, ὑπο-
πτεύων σε, ὥσπερ καὶ αὐτὸς οἴει, ὠδίνειν τι κύοντα ἔν-
δον. προσφέρου οὖν πρός με ὡς πρὸς μαίας υἱὸν καὶ αὐ-
*τὸν μαιευτικόν, καὶ ἃ ἂν ἐρωτῶ, προθυμοῦ, ὅπως οἷός C
τ' εἶ, οὕτως ἀποκρίνασθαι. καὶ ἐὰν ἄρα σκοπούμενός τι
ὧν ἂν λέγῃς ἡγήσωμαι εἴδωλον καὶ μὴ ἀληθές, εἶτα

---

*) Ia. αὐτό.

bus quidem deus id concesserit, mirum quam proficiunt, ut sibimet ipsis ac reliquis videntur, et quidem, ut perspicuum est, nihil umquam a me discentes, sed ipsi per se multa pulchra invenientes et capientes. opis tamen obstetriciae deus et ego auctores sumus. inde vero perspicitur: multi iam hoc ignorantes et sibimet ipsi causam attribuentes, me autem despicientes, vel ab aliis ad hoc adducti, discesserunt citius quam oportebat, et, quum discessissent, tum reliqua abortu perdiderunt ob pravam consuetudinem tum ea, quae ope mea obstetricia in lucem erant edita, male educando exstinxerunt, falsa et simulacra pluris facientes quam verum, ad extremum vero et sibimet ipsis et ceteris visi sunt rudes esse. quorum unus fuit Aristides Lysimachi filius et alii permulti. qui quum iterum accedunt expetentes meam consuetudinem et mira facientes, nonnullis quidem divinum illud quod mihi obtingit prohibet me familiariter uti, nonnullis vero mihi permittit; et iterum hi proficiunt. accidit vero eis qui me utuntur idem illud quod parturientibus: doloribus enim anguntur et aestu complentur et noctis et dies multo magis quam illae. hunc vero dolorem et excitare et sedare mea ars potest. et horum quidem haec est causa. aliquando autem, Theaetete, qui mihi non videntur fere praegnantes esse, eos intelligens nihil opera mea indigere, sane quam benivole aliis concilio, et, deo annuente, satis bene coniicio, quibusnam familiariter utentes iuventur. quorum quidem multos locavi Prodico, multos aliis et sapientibus et divinis viris. Haec vero tibi, mi optime, propterea fusius exposui, quod te suspicor, ut ipse quoque arbitraris, doloribus angi gravidatum intus. age igitur mecum, ut cum obstetricis filio ipsoque artis obstetriciae perito, et quae interrogo, ad haec stude pro eo ac potes respondere. et si forte explorans eorum aliquid quae dicis existimem simulacrum, non verum, et ic-

ὑπεξαιρῶμαι *) καὶ ἀποβάλλω, μὴ ἀγρίαινε, ὥςπερ αἱ
πρωτοτόκοι περὶ τὰ παιδία· πολλοὶ γὰρ ἤδη, ὦ θαυμάσιε,
πρός με οὕτω διετέθησαν, ὥςτε ἀτεχνῶς δάκνειν ἕτοιμοι
εἶναι, ἐπειδάν τινα λῆρον αὐτῶν ἀφαιρῶμαι, καὶ οὐκ οἴ-
ονται εὐνοίᾳ τοῦτο ποιεῖν, πόῤῥω ὄντες τοῦ εἰδέναι ὅτι
οὐδεὶς θεὸς * δύςνους ἀνθρώποις, οὐδ' ἐγὼ δυςνοίᾳ τοι- D
οῦτον οὐδὲν δρῶ, ἀλλά μοι ψεῦδός τε ξυγχωρῆσαι καὶ
ἀληθὲς ἀφανίσαι οὐδαμῶς θέμις. Πάλιν δὴ οὖν ἐξ ἀρχῆς,
ὦ Θεαίτητε, ὅ τί ποτ' ἐστὶν ἐπιστήμη, πειρῶ λέγειν· ὡς
δ' οὐχ οἷός τ' εἶ, μηδέποτ' εἴπῃς· ἐὰν γὰρ θεὸς ἐθέλῃ καὶ
ἀνδρίζῃ, οἷός τ' ἔσει.

ΘΕΑΙ. Ἀλλὰ μέντοι, ὦ Σώκρατες, σοῦ γε οὕτω
παρακελευομένου αἰσχρὸν μὴ οὐ παντὶ τρόπῳ προθυμεῖ-
σθαι ὅ τί τις ἔχει * λέγειν. δοκεῖ οὖν μοι ὁ ἐπιστάμενός E
τι αἰσθάνεσθαι τοῦτο ὃ ἐπίσταται, καί, ὥς γε νυνὶ φαίνε-
ται, οὐκ ἄλλο τί ἐστιν ἐπιστήμη ἢ αἴσθησις.

ΣΩ. Εὖ γε καὶ γενναίως, ὦ παῖ· χρὴ γὰρ οὕτως
ἀποφαινόμενον λέγειν. ἀλλὰ φέρε δὴ αὐτὸ κοινῇ σκεψώ-
μεθα, γόνιμον ἢ ἀνεμιαῖον τυγχάνει ὄν. αἴσθησις, φῄς,
ἐπιστήμη;

ΘΕΑΙ. Ναί.

ΣΩ. Κινδυνεύεις μέντοι λόγον οὐ φαῦλον εἰρηκέναι
περὶ ἐπιστήμης. ἀλλ' ὃν ἔλεγε * καὶ Πρωταγόρας· τρόπον 152
δέ τινα ἄλλον εἴρηκε τὰ αὐτὰ ταῦτα. φησὶ γάρ που πάν-
των χρημάτων μέτρον ἄνθρωπον εἶναι, τῶν μὲν ὄντων,
ὡς ἔστι, τῶν δὲ μὴ ὄντων, ὡς οὐκ ἔστιν. ἀνέγνωκας
γάρ που;

ΘΕΑΙ. Ἀνέγνωκα καὶ πολλάκις.

ΣΩ. Οὐκοῦν οὕτω πως λέγει, ὡς οἷα μὲν ἕκαστα
ἐμοὶ φαίνεται, τοιαῦτα μέν ἐστιν ἐμοί, οἷα δὲ σοί, τοιαῦτα
δὲ αὖ σοί, ἄνθρωπος δὲ σύ τε κἀγώ;

ΘΕΑΙ. Λέγει γὰρ οὖν οὕτως.

ΣΩ. Εἰκὸς μέντοι σοφὸν ἄνδρα μὴ ληρεῖν· * ἐπα- B
κολουθήσωμεν οὖν αὐτῷ. ἆρ' οὐκ ἐνίοτε πνέοντος ἀνέμου

---

*) γρ. ὑπεξαίρωμαι.

circo clam eximam atque abiiciam, ne fuccenfeas, ut quae primum pepererunt propter infantes; multi enim iam, o mirifice, erga me ita affecti fuerunt, ut revera mordere parati essent, si quid nugarum eis adimerem, nec illi me censent benivolentia adductum hoc facere, quippe qui longe absint ab hac cognitione, nullum deum malivolum esse in homines, neque me malivolentia adductum tale quid facere, sed mihi falsi quid concedere et verum de medio tollere nullo modo fas esse. Rursus igitur ab initio, Theaetete, quid sit scientia, conare dicere; te vero id non posse, cave dicas; nam si deus volt et tu viriliter te geris, sane poteris.

Theae. Sane quidem, Socrate, te ita cohortante turpe ducendnm est non omni modo studere id quod quis possit dicere. videtur igitur mihi qui aliquid scit sentire hoc quod scit, et, ut quidem nunc patet, nihil aliud est scientia nisi sensus.

So. Bene ac fidenter, puer; ita enim oportet sententiam suam declarare eum qui loquitur. sed agedum communiter consideremus, nativum illud an vanum sit. sensus, dicis, scientia?

Theae. Ita.

So. Videris sane non levem protulisse scientiae definitionem, sed eam quam posuit etiam Protagoras; ratione vero alia eloquutus est eadem haec; dicit enim omnium rerum mensuram hominem esse, earum quidem quae sint, quod videlicet sint, earum vero quae non sint, quod non sint. legisti enim sine dubio?

Theae. Legi vero idque saepius.

So. Nonne ita fere dicit, quale mihi quidque videatur, tale esse mihi, quale autem tibi, tale etiam tibi, homines vero nos esse te et me?

Theae. Sane quidem ita dicit.

So. Consentaneum vero sapientem virum non nugari; consequamur igitur illum. nonne aliquando

τοῦ αὐτοῦ ὁ μὲν ἡμῶν ῥιγοῖ, ὁ δ' οὔ, καὶ ὁ μὲν ἠρέμα, ὁ δὲ σφόδρα;

ΘΕΑΙ. Καὶ μάλα.

ΣΩ. Πότερον οὖν τότε αὐτὸ ἐφ' ἑαυτῷ τὸ πνεῦμα ψυχρὸν ἢ οὐ ψυχρὸν φήσομεν; ἢ πεισόμεθα τῷ Πρωταγόρᾳ ὅτι τῷ μὲν ῥιγοῦντι ψυχρόν, τῷ δὲ μὴ οὔ;

ΘΕΑΙ. Ἔοικεν.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ φαίνεται οὕτως ἑκατέρῳ;

ΘΕΑΙ. Ναί.

ΣΩ. Τὸ δέ γε φαίνεται αἰσθάνεσθαί *) ἐστιν;

ΘΕΑΙ. Ἔστι γάρ.

ΣΩ. * Φαντασία ἄρα καὶ αἴσθησις ταὐτὸν ἔν τε θερ- C
μοῖς καὶ πᾶσι τοῖς τοιούτοις· οἷα γὰρ αἰσθάνεται ἕκαστος, τοιαῦτα ἑκάστῳ καὶ κινδυνεύει εἶναι.

ΘΕΑΙ. Ἔοικεν.

ΣΩ. Αἴσθησις ἄρα τοῦ ὄντος ἀεί ἐστι καὶ ἀψευδής, ὡς ἐπιστήμη οὖσα.

ΘΕΑΙ. Φαίνεται.

ΣΩ. Ἆρ' οὖν πρὸς Χαρίτων πάνσοφός τις ἦν ὁ Πρωταγόρας, καὶ τοῦτο ἡμῖν μὲν ἠνίξατο τῷ πολλῷ συρφετῷ, τοῖς δὲ μαθηταῖς ἐν ἀποῤῥήτῳ τὴν ἀλήθειαν ἔλεγεν;

ΘΕΑΙ. Πῶς δή, ὦ Σώκρατες, τοῦτο λέ*γεις; D

ΣΩ. Ἐγὼ ἐρῶ καὶ μάλ' οὐ φαῦλον λόγον, ὡς ἄρα ἓν μὲν αὐτὸ καθ' αὑτὸ οὐδέν ἐστιν, οὐδ' ἄν τι προσείποις ὀρθῶς οὐδ' ὁποιονοῦν τι, ἀλλ' ἐὰν ὡς μέγα προσαγορεύῃς, καὶ σμικρὸν φανεῖται, καὶ ἐὰν βαρύ, κοῦφον, ξύμπαντά τε οὕτως, ὡς μηδενὸς ὄντος ἑνὸς μήτε τινὸς μήτε ὁποιουοῦν· ἐκ δὲ δὴ φορᾶς τε καὶ κινήσεως καὶ κράσεως πρὸς ἄλληλα γίγνεται πάντα ἃ δή φαμεν εἶναι, οὐκ ὀρθῶς προσαγορεύοντες· ἔστι μὲν γὰρ οὐδέποτ' οὐδέν, ἀεὶ δὲ * γίγνεται. καὶ E
περὶ τούτου πάντες ἑξῆς οἱ σοφοὶ πλὴν Παρμενίδου ξυμφερέσθων, **) Πρωταγόρας τε καὶ Ἡράκλειτος καὶ Ἐμπεδοκλῆς,

---

*) ἴσ. αἰσθάνεται.

**) ἄλλ. ξυμφέρονται. ἄλλ. ξυμφερέσθων.

flante vento eodem alter noftrûm friget, alter non friget, et hic quidem leniter, ille vero vehementer?

Theae. Sane quidem.

So. Utrum vero tum ipfum per fe ventum frigidum vel non frigidum dicemus? an fidem habebimus Protagorae frigenti eum frigidum effe cenfenti, non frigenti vero non effe frigidum?

Theae. Confentaneum.

So. Nonne etiam videtur ita utrique?

Theae. Etiam.

So. Hoc autem *videtur* eft *fentitur?*

Theae. Eft vero.

So. Vifio ergo et fenfus idem in rebus calidis omnibusque generis eiusdem. nam quale fentit quisque, tale cuique etiam fere eft.

Theae. Confentaneum eft.

So. Senfus igitur ad id quod eft femper refertur, nec falfus eft, quippe qui fcientia fit.

Theae. Videtur.

So. Num vero per Gratias mirifica quadam fapientia praeditus fuit Protagoras, et hoc nobis tecte fignificavit quippe turbae et colluviei, difcipulis vero arcano verum dixit?

Theae. Quî tandem, Socrate, iftud dicis?

So. Ego dicam et quidem non vilem rationem, nihil per fe ipfum unum quoddam effe, nec recte dici aliquid neque tale quid quale fit cumque, fed fi magnum appellaveris, etiam parvum fore ut appareat, et fi grave, etiam leve, omniaque ita effe, ut nihil fit unum nec aliquid nec tale qualecumque fit; ex incitatione autem et motu et permixtione inter fe mutua exfiftere omnia quae dicamus effe, non recte ita dicentes; numquam enim quicquam effe, fed femper fieri. et hoc omnes deinceps fapientes, Parmenide excepto, confenferunt, Protagoras, Heraclitus et Empedocles, et in

καὶ τῶν ποιητῶν οἱ ἄκροι τῆς ποιήσεως ἑκατέρας, κωμῳδίας μὲν Ἐπίχαρμος, τραγῳδίας δὲ Ὅμηρος· εἰπὼν γὰρ

Ὠκεανόν τε θεῶν γένεσιν καὶ μητέρα Τηθὺν

πάντα εἴρηκεν ἔκγονα ῥοῆς τε καὶ κινήσεως· ἢ οὐ δοκεῖ τοῦτο λέγειν;

ΘΕΑΙ. Ἔμοιγε.

ΣΩ. Τίς οὖν ἂν ἔτι πρός γε τοσοῦτον * στρατόπε- 153
δον καὶ στρατηγὸν Ὅμηρον δύναιτο ἀμφισβητήσας μὴ οὐ καταγέλαστος γενέσθαι;

ΘΕΑΙ. Οὐ ῥᾴδιον, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Οὐ γάρ, ὦ Θεαίτητε. ἐπεὶ καὶ τάδε τῷ λόγῳ σημεῖα ἱκανά, ὅτι τὸ μὲν εἶναι δοκοῦν καὶ τὸ γίγνεσθαι κίνησις παρέχει, τὸ δὲ μὴ εἶναι καὶ ἀπόλλυσθαι ἡσυχία· τὸ γὰρ θερμόν τε καὶ πῦρ, ὃ δὴ καὶ τἆλλα γεννᾷ καὶ ἐπιτροπεύει, αὐτὸ γεννᾶται ἐκ φορᾶς καὶ τρίψεως, τοῦτο δὲ κίνησις· ἢ οὐχ αὗται γενέσεις πυρός;

ΘΕΑΙ. Αὗται * μὲν οὖν. B

ΣΩ. Καὶ μὴν τό γε τῶν ζώων γένος ἐκ τῶν αὐτῶν τούτων φύεται.

ΘΕΑΙ. Πῶς δ' οὔ;

ΣΩ. Τί δέ; ἡ τῶν σωμάτων ἕξις οὐχ ὑπὸ ἡσυχίας μὲν καὶ ἀργίας διόλλυται, ὑπὸ γυμνασίων δὲ καὶ κινήσεων ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ σώζεται;

ΘΕΑΙ. Ναί.

ΣΩ. Ἡ δ' ἐν τῇ ψυχῇ ἕξις οὐχ ὑπὸ μαθήσεως μὲν καὶ μελέτης, κινήσεων ὄντων *), κτᾶταί τε μαθήματα καὶ σώζεται καὶ γίγνεται βελτίων, ὑπὸ δ' ἡσυχίας, ἀμελετησίας τε καὶ ἀμαθίας οὔσης, οὔτε τι μανθάνει ἅ τε ἂν μάθῃ ἐπιλανθάνεται; C

ΘΕΑΙ. Καὶ μάλα.

ΣΩ. Τὸ μὲν ἄρα ἀγαθὸν κίνησις κατά τε ψυχὴν καὶ κατὰ σῶμα, τὸ δὲ τοὐναντίον.

ΘΕΑΙ. Ἔοικεν.

ΣΩ. Ἔτι οὖν σοι λέγω νηνεμίας τε καὶ γαλήνας καὶ ὅσα τοιαῦτα, ὅτι αἱ μὲν ἡσυχίαι σήπουσι καὶ ἀπολλύασι, τὰ δ' ἕτερα σώζει; καὶ ἐπὶ τούτοις

---

*) ἴσ. οὐσῶν ἢ κινήσεων ὄντοιν.

poetis principes poesis utriusque, comoediae Epicharmus, tragoediae Homerus; hic enim dicens

Oceanum divûm patrem et Tethyn genetricem

omnia ponit progigni e fluxione ac motione; an non videtur hoc dicere?

Theae. Mihi vero.

So. Quis vero iam cum tanto exercitu ac duce Homero possit contendere, quin ridiculus exsistat?

Theae. Non est facile, Socrate.

So. Non sane, Theaetete; nam hoc etiam est idoneo argumento rationi illi, quod id quod esse videtur et id quod fit motione efficitur, non esse autem et interire ex quiete proficiscitur; calidum enim et ignis, qui quidem etiam cetera gignit ac regit, ipse gignitur ex incitatione ac frictione; haec autem motio est. an non hae sunt generationes ignis?

Theae. Hae sane quidem.

So. Atqui animantium genus ex îsdem his nascitur.

Theae. Quidni?

So. Quid vero? corporum habitus nonne quiete quidem et segnitia perit, exercitationibus vero et motionibus maximam partem conservatur?

Theae. Vero.

So. Animi autem habitus nonne disciplina et meditatione, quae motiones sunt, sibi acquirit doctrinas et conservatur et melior exsistit, quiete vero, quae exercitationis negligentia et inscitia est, neque aliquid discit et quae didicit obliviscitur?

Theae. Sane quidem.

So. Bona igitur et ad animum et ad corpus motio est, altera vero contraria.

Theae. Videtur.

So. Etiamne tibi afferam tranquillitates ac serenitates et quaecumque his similia sunt, quo probem quietes putrefacere ac perdere, contraria vero servare? et

τὸν κολοφῶνα ἀναγκάζω προςβιβάζων, τὴν χρυσῆν σειρὰν ὡς οὐδὲν ἄλλο ἢ τὸν ἥλιον Ὅμηρος λέγει, καὶ δηλοῖ ὅτι * ἕως μὲν ἂν ἡ περιφορὰ ᾖ κινουμένη καὶ ὁ ἥλιος, πάντα ἔστι καὶ σώζεται τὰ ἐν θεοῖς τε καὶ ἀνθρώποις, εἰ δὲ σταίη τοῦτο ὥςπερ δεθέν, πάντα χρήματ' ἂν διαφθαρείη καὶ γένοιτ' ἂν τὸ λεγόμενον ἄνω κάτω πάντα; D

ΘΕΑΙ. Ἀλλ' ἔμοιγε δοκεῖ, ὦ Σώκρατες, ταῦτα δηλοῦν ἅπερ λέγεις.

ΣΩ. Ὑπόλαβε τοίνυν, ὦ ἄριστε, οὑτωσί. κατὰ τὰ ὄμματα πρῶτον, ὃ δὴ καλεῖς χρῶμα λευκόν, μὴ εἶναι αὐτὸ ἕτερόν τι ἔξω τῶν σῶν ὀμμάτων μηδ' ἐν τοῖς ὄμμασι, μηδέ τιν' αὐτῷ χώραν * ἀποτάξῃς· ἤδη γὰρ ἂν εἴη τε ὂν *) που ἐν τάξει καὶ μένοι καὶ οὐκ ἂν ἐν γενέσει γίγνοιτο. E

ΘΕΑΙ. Ἀλλὰ πῶς;

ΣΩ. Ἑπώμεθα τῷ ἄρτι λόγῳ, μηδὲν αὐτὸ καθ' αὑτὸ ἓν ὂν τιθέντες· καὶ ἡμῖν οὕτω μέλαν τε καὶ λευκὸν καὶ ὁτιοῦν ἄλλο χρῶμα ἐκ τῆς προςβολῆς τῶν ὀμμάτων πρὸς τὴν προςήκουσαν φορὰν φανεῖται γεγενημένον, καὶ ὃ δὴ ἕκαστον εἶναί φαμεν χρῶμα, οὔτε τὸ προςβάλλον οὔτε τὸ προςβαλ*λόμενον ἔσται, ἀλλὰ μεταξύ τι ἑκάστῳ ἴδιον γεγονός. ἢ σὺ διϊσχυρίσαιο ἂν ὡς, οἷον σοὶ φαίνεται ἕκαστον χρῶμα, τοιοῦτον καὶ κυνὶ καὶ ὁτῳοῦν ζώῳ; 154

ΘΕΑΙ. Μὰ Δί' οὐκ ἔγωγε.

ΣΩ. Τί δ'; ἄλλῳ ἀνθρώπῳ ἆρ' ὅμοιον καὶ σοὶ φαίνεται ὁτιοῦν; ἔχεις τοῦτο ἰσχυρῶς, ἢ πολὺ μᾶλλον, ὅτι οὐδὲ σοὶ αὐτῷ ταὐτὸν διὰ τὸ μηδέποτε ὁμοίως αὐτὸν σεαυτῷ ἔχειν;

ΘΕΑΙ. Τοῦτο μᾶλλόν μοι δοκεῖ ἢ ἐκεῖνο.

ΣΩ. Οὐκοῦν εἰ μὲν ὃ παραμετρούμεθα ἢ οὗ ἐφα*πτόμεθα, μέγα ἢ λευκὸν ἢ θερμὸν ἦν, οὐκ ἄν ποτε ἄλλῳ τῷ προςπεσὸν ἄλλο ἂν ἐγεγόνει, αὐτό γε μηδὲν μεταβάλλον· εἰ δὲ αὖ τὸ παραμετρούμενον ἢ ἐφαπτόμενον ἕκαστον ἦν τούτων, οὐκ ἂν αὖ ἄλλου προςελθόντος ἤ τι παθόντος αὐτὸ B

*) γρ. ἄν.

praeterea colophonem admovens evincam, auream catenam nihil aliud praeter solem Homerum dicere, eumque significare, quamdiu rerum universitas et sol moveantur, omnia esse et servari et apud deos et apud homines, sin illa consistant quasi vincta, omnes res fore ut exstinguantur idque contingat, quod proverbii loco dicitur, sursum deorsum omnia?

Theae. Atque mihi quidem videtur, Socrate, id significare quod dicis.

So. Intellige igitur, mi optime, ita; de oculis primum: id quod appellas colorem album, non esse diversum quid ac proprium extra tuos oculos nec in oculis, neque locum quendam ei adsignes; iam enim esset uspiam in ordine et maneret nec in generatione versaretur.

Theo. Sed quomodo?

So. Sequamur modo explicatam rationem, nihil ipsum per se unum quoddam esse ponentes; atque ita nobis nigrum et album et quemvis alium colorem ex incursione oculorum in agitationem eis respondentem patebit nasci, et quod quemque dicimus colorem esse, id neque quod incurrit neque in quod incurritur erit, sed medium quoddam cuique proprium natum. an tu pro certo affirmaveris, qualis tibi appareat quisque color, talem etiam cani apparere et cuivis animali?

Theae. Non sane mehercule.

So. Quid vero? alii homini simile atque tibi apparet quidlibet? tenes hoc firme, an potius, neque tibi ipsi idem apparere, quia numquam tibimet ipsi constes?

Theae. Hoc magis mihi videtur quam illud.

So. Nonne vero si id, quod cum altero collatum metimur vel quod attingimus, magnum vel album vel calidum *esset*, numquam in aliud quid incidens aliud fieri posset, quia ipsum non mutaretur; itemque si id quod metitur aliquid vel attingit quidque illorum *esset*, non posset, altero incidente vel aliquo modo affecto,

μηδὲν παθὸν ἄλλο ἂν ἐγένετο. ἐπεὶ νῦν γε, ὦ φίλε, θαυμαστά τε καὶ γελοῖα εὐχερῶς πως ἀναγκαζόμεθα λέγειν, ὡς φαίη ἂν Πρωταγόρας τε καὶ πᾶς ὁ τὰ αὐτὰ ἐκείνῳ ἐπιχειρῶν λέγειν.

ΘΕΑΙ. Πῶς δὴ καὶ ποῖα λέγεις;

ΣΩ. Σμι*κρὸν λαβὲ παράδειγμα, καὶ πάντα εἴσει ἃ C
βούλομαι. ἀστραγάλους γάρ που ἕξ, ἂν μὲν τέτταρας αὐτοῖς προςενέγκῃς, πλείους φαμὲν εἶναι τῶν τεττάρων καὶ ἡμιολίους, ἐὰν δὲ δώδεκα, ἐλάττους καὶ ἡμίσεις· καὶ οὐδὲ ἀνεκτὸν ἄλλως λέγειν· ἢ σὺ ἀνέξει;

ΘΕΑΙ. Οὐκ ἔγωγε.

ΣΩ. Τί οὖν; ἄν σε Πρωταγόρας ἔρηται ἤ τις ἄλλος Ὦ Θεαίτητε, ἔσθ' ὅπως τι μεῖζον ἢ πλέον γίγνεται ἄλλως ἢ αὐξηθέν; τί ἀποκρινεῖ;

ΘΕΑΙ. Ἐὰν μέν, ὦ Σώκρατες, τὸ δοκοῦν πρὸς τὴν
νῦν ἐρώτησιν * ἀποκρίνωμαι, ὅτι οὐκ ἔστιν, ἐὰν δὲ πρὸς D
τὴν προτέραν, φυλάττων μὴ ἐναντία εἴπω, ὅτι ἔστιν.

ΣΩ. Εὖ γε νὴ τὴν Ἥραν, ὦ φίλε, καὶ θείως. ἀτάρ, ὡς ἔοικεν, ἐὰν ἀποκρίνῃ ὅτι ἔστιν, Εὐριπίδειόν τι ξυμβήσεται· ἡ μὲν γὰρ γλῶττα ἀνέλεγκτος ἡμῖν ἔσται, ἡ δὲ φρὴν οὐκ ἀνέλεγκτος.

ΘΕΑΙ. Ἀληθῆ.

ΣΩ. Οὐκοῦν; εἰ μὲν δεινοὶ καὶ σοφοὶ ἐγώ τε καὶ σὺ ἦμεν, πάντα τὰ τῶν φρενῶν ἐξητακότες, ἤδη ἂν τὸ λοιπὸν ἐκ περιουσίας ἀλλήλων ἀποπειρώμενοι, ξυνελθόντες
σοφιστι*κῶς εἰς μάχην τοιαύτην, ἀλλήλων τοὺς λόγους τοῖς E
λόγοις ἐκρούομεν· νῦν δὲ ἅτε ἰδιῶται πρῶτον βουλησόμεθα θεάσασθαι αὐτὰ πρὸς αὑτά, τί ποτ' ἐστὶν ἃ διανοούμεθα, πότερον ἡμῖν ἀλλήλοις ξυμφωνεῖ ἢ οὐδ' ὁπωστιοῦν.

ΘΕΑΙ. Πάνυ μὲν οὖν ἔγωγε τοῦτ' ἂν βουλοίμην.

ΣΩ. Καὶ μὴν ἐγώ. *) ὅτε δ' οὕτως ἔχει, ἄλλο τι ἠρέμα, ὡς πάνυ πολλὴν σχολὴν ἄγοντες, πάλιν ἐπανασκε-
ψόμεθα, οὐ * δυςκολαίνοντες, ἀλλὰ τῷ ὄντι ἡμᾶς αὐτοὺς 155
ἐξετάζοντες, ἅττα ποτ' ἐστὶ ταῦτα τὰ φάσματα ἐν ἡμῖν; ὧν

*) Ie. Καὶ μὴν καὶ ἐγώ.

quia ipſum non afficeretur, aliud fieri. quamquam nunc quidem, amice, admirabilia et ridicula expedite quodammodo cogimur dicere, ut autumaverit Protagoras et quicumque eadem atque hic inſtituit dicere.

Theae. Quî tandem et qualia dicis?

So. Exiguum cape exemplum et omnia cognoſces quae volo. talos videlicet ſex, ſi quattuor eis componas, plures dicimus eſſe quam quattuor et quidem ſesquî maiores, ſin duodecim, minores et dimidios; nec committendum eſt ut aliter dicatur; an tu committes?

Theae. Equidem non committam.

So. Iam ſi Protagoras ex te quaerat vel alius quis: O Theaetete, eſtne ut aliquid maius vel plus fiat, niſi augeatur? quid reſpondeas?

Theae. Si mihi, Socrate, reſpondendum eſt id quod ſecundum hanc quaeſtionem videtur, dicam, non eſſe, ſin ſecundum priorem, cavens ne contraria dicam, referam, eſſe.

So. Bene per Iunonem, amice, et divine. at, ut patet, ſi retuleris, eſſe, Euripideum aliquid eveniet: lingua quidem non erit convicta, mens vero ſane convicta.

Theae. Vera.

So. Nonne igitur, ſi callidi ac ſapientes ego et tu eſſemus, quum mentes noſtras exploraſſemus, iam poſtea animi cauſa inter nos tentaremus et coorti ſophiſtico more talem in pugnam, rationes rationibus feriremus; nunc vero quippe rudes primum volemus ſpectare ipſa per ſe qualia tandem ſint quae ſentiamus, utrum nobis inter ſe concinant, an nullo prorſus modo.

Theae. Sane quidem ego hoc velim.

So. Quin etiam ego. quando vero ita ſe habet, nonne leniter, quum permultum nobis otii ſit, iterum ſpectabimus, non moleſte ferentes, ſed revera nos ipſos explorantes, qualia ſint illa in nobis viſa? quorum pri-

πρῶτον ἐπισκοποῦντες φήσομεν, ὡς ἐγὼ οἶμαι, μηδέποτε
μηδὲν ἂν μεῖζον μηδὲ ἔλαττον γενέσθαι μήτε ὄγκῳ μήτε
ἀριθμῷ, ἕως ἴσον εἴη αὐτὸ ἑαυτῷ· οὐχ οὕτως;

ΘΕΑΙ. Ναί.

ΣΩ. Δεύτερον δέ γε, ᾧ μήτε προστιθοῖτο μήτε ἀφαιροῖτο, τοῦτο μήτε αὐξάνεσθαί ποτε μήτε φθίνειν, ἀεὶ δὲ ἴσον εἶναι.

ΘΕΑΙ. Κομιδῇ μὲν οὖν.

ΣΩ. Ἆρ' * οὖν οὐ καὶ τρίτον, ὃ μὴ πρότερον ἦν, B
ἀλλὰ ὕστερον τοῦτο εἶναι ἄνευ τοῦ γενέσθαι καὶ γίγνεσθαι
ἀδύνατον;

ΘΕΑΙ. Δοκεῖ γε δή.

ΣΩ. Ταῦτα δή, οἶμαι, ὁμολογήματα τρία μάχεται
αὐτὰ αὐτοῖς ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ψυχῇ, ὅταν τὰ περὶ τῶν ἀστρα-
γάλων λέγωμεν, ἢ ὅταν φῶμεν ἐμὲ τηλικόνδε ὄντα, μήτε
αὐξηθέντα μήτε τοὐναντίον παθόντα, ἐν ἐνιαυτῷ σοῦ τοῦ
νέου νῦν μὲν μείζω εἶναι, ὕστερον δὲ ἐλάττω, μηδὲν τοῦ
ἐμοῦ ὄγκου ἀφαιρεθέντος, ἀλλὰ σοῦ αὐξηθέντος. * εἰμὶ γὰρ C
δὴ ὕστερον ὃ πρότερον οὐκ ἦ, οὐ γενόμενος· ἄνευ γὰρ
τοῦ γίγνεσθαι γενέσθαι ἀδύνατον, μηδὲν δὲ ἀπολλὺς τοῦ
ὄγκου οὐκ ἄν ποτε ἐγιγνόμην ἐλάττων. καὶ ἄλλα δὴ μυρία
ἐπὶ μυρίοις οὕτως ἔχει, εἴπερ καὶ ταῦτα παραδεξόμεθα. ἕπει
γάρ που, ὦ Θεαίτητε· δοκεῖς γοῦν μοι οὐκ ἄπειρος τῶν
τοιούτων εἶναι.

ΘΕΑΙ. Καὶ νὴ τοὺς θεούς γε, ὦ Σώκρατες, ὑπερφυῶς ὡς θαυμάζω τί ποτ' ἐστὶ ταῦτα, καὶ ἐνίοτε ὡς ἀληθῶς βλέπων εἰς αὐτὰ σκοτοδινιῶ.

ΣΩ. * Θεόδωρος γάρ, ὦ φίλε, φαίνεται οὐ κακῶς D
τοπάζειν περὶ τῆς φύσεώς σου· μάλα γὰρ φιλοσόφου τοῦτο
τὸ πάθος, τὸ θαυμάζειν· οὐ γὰρ ἄλλη ἀρχὴ φιλοσοφίας ἢ
αὕτη, καὶ ἔοικεν ὁ τὴν Ἶριν Θαύμαντος ἔκγονον φήσας
οὐ κακῶς γενεαλογεῖν. ἀλλὰ πότερον μανθάνεις ἤδη, διὸ
ταῦτα τοιαῦτ' ἐστίν, ἐξ ὧν τὸν Πρωταγόραν φαμὲν λέγειν,
ἢ οὔπω;

mnum considerantes dicemus, uti arbitror, numquam aliquid neque maius neque minus fieri posse nec ad magnitudinem nec ad numerum, dum aequale sit sibimet ipsi; nonne ita?

Theae. Etiam.

So. Secundum vero, cui neque addatur quid neque detrahatur, hoc neque augeri umquam neque decrescere, sed semper aequale esse.

Theae. Sic prorsus videtur.

So. Nonne etiam tertium, id quod ante non fuerit, fieri non posse ut hoc postea sit, nisi factum sit ac fiat?

Theae. Videtur vero.

So. Hae iam, opinor, tres confessiones pugnant secum ipsae in animo nostro, si de talis illis loquimur vel si dicimus me, qui hac sim magnitudine, neque auctum neque contrarium passum per anni spatium te iuvene nunc quidem maiorem esse, postea vero minorem, licet mea magnitudo non imminuta, sed tua aucta sit. sum enim postea, qui ante non eram, isque non factus; ac tamen, quia factum esse aliquid nequit nisi fiat, numquam fierem minor, nisi aliquantulo magnitudinis amisso. et alia iam sexcenta ad sexcenta ita se habent, si hoc admittimus. assequeris haud dubie, Theaetete; videris certe mihi non imperitus talium quaestionum esse.

Theae. Atque per deos, Socrate, dici non potest quam admirer quale tandem hoc sit, et nonnumquam revera in illud intuens vertigine corripior.

So. Theodorus videlicet, mi care, videtur non male augurari de indole tua; sane enim philosophi haec est affectio, admiratio; neque aliud est initium philosophiae quam hoc, et videtur is, qui Irin Thaumantis filiam dixit, non male generis originem persequi. at utrum intelligis iam, cur haec ita se habeant, ex iis quae Protagoram dicimus ponere, an nondum?

ΘΕΑΙ. Οὔπω μοι δοκῶ.

ΣΩ. Χάριν οὖν μοι εἴσει, ἐάν σοι ἀνδρός, μᾶλλον
δὲ ἀνδρῶν ὀνομαστῶν τῆς διανοίας * τὴν ἀλήθειαν ἀπο- E
κεκρυμμένην ξυνεξερευνήσωμαι αὐτῶν;

ΘΕΑΙ. Πῶς γὰρ οὐκ εἴσομαι, καὶ πάνυ γε πολλήν;

ΣΩ. Ἄθρει δὴ περισκοπῶν, μή τις τῶν ἀμυήτων ἐπακούῃ. εἰσὶ δὲ οὗτοι οἱ οὐδὲν ἄλλο οἰόμενοι εἶναι ἢ οὗ ἂν δύνωνται ἀπρὶξ τοῖν χεροῖν λαβέσθαι, πράξεις δὲ καὶ γενέσεις καὶ πᾶν τὸ ἀόρατον οὐκ ἀποδεχόμενοι ὡς ἐν οὐσίας μέρει.

ΘΕΑΙ. Καὶ μὲν δή, ὦ Σώκρατες, σκληρούς γε λέ-
γεις καὶ * ἀντιτύπους ἀνθρώπους. 156

ΣΩ. Εἰσὶ γάρ, ὦ παῖ, μάλ' εὖ ἄμουσοι. ἄλλοι δὲ πολὺ κομψότεροι, ὧν μέλλω σοι τὰ μυστήρια λέγειν. ἀρχὴ δέ, ἐξ ἧς καὶ ἃ νῦν δὴ ἐλέγομεν πάντα ἤρτηται, ἥδε αὐτῶν, ὡς τὸ πᾶν κίνησις ἦν καὶ ἄλλο παρὰ τοῦτο οὐδέν, τῆς δὲ κινήσεως δύο εἴδη, πλήθει μὲν ἄπειρον ἑκάτερον, δύναμιν δὲ τὸ μὲν ποιεῖν ἔχον, τὸ δὲ πάσχειν. ἐκ δὲ τῆς τούτων ὁμιλίας τε καὶ τρίψεως πρὸς ἄλληλα γίγνεται ἔκ-
γονα πλήθει μὲν ἄπει*ρα, δίδυμα δέ, τὸ μὲν αἰσθητόν, τὸ B
δὲ αἴσθησις, ἀεὶ ξυνεκπίπτουσα *) καὶ γεννωμένη μετὰ τοῦ αἰσθητοῦ. αἱ μὲν οὖν αἰσθήσεις τὰ τοιάδε ἡμῖν ἔχουσιν ὀνόματα, ὄψεις τε καὶ ἀκοαὶ καὶ ὀσφρήσεις καὶ **) ψύξεις τε καὶ καύσεις ***), καὶ ἡδοναί γε δὴ καὶ λῦπαι καὶ ἐπιθυμίαι καὶ φόβοι κεκλημέναι καὶ ἄλλαι, ἀπέραντοι μὲν αἱ ἀνώνυμοι, παμπληθεῖς δὲ αἱ ὠνομασμέναι· τὸ δ' αὖ αἰσθητὸν γένος τούτων ἑκάσταις ὁμόγονον, ὄψεσι μὲν χρώ-
ματα παντοδαπαῖς παντο*δαπά, ἀκοαῖς δὲ ὡσαύτως φωναί, C
καὶ ταῖς ἄλλαις αἰσθήσεσι τὰ ἄλλα αἰσθητὰ ξυγγενῆ γιγνόμενα. Τί δὴ οὖν ἡμῖν βούλεται οὗτος ὁ μῦθος, ὦ Θεαίτητε, πρὸς τὰ πρότερα; ἆρα ἐννοεῖς;

ΘΕΑΙ. Οὐ πάνυ, ὦ Σώκρατες.

---

*) ἴσ. ξυνεκτίκτουσα.
**) ἴσ. καὶ γεύσεις καὶ ψ.
***) ἄλλ. θερμάνσεις.

Theae. Nondum mihi videor.

So. Gratiamne igitur mihi habebis, ſi tibi opem feram in viri, vel potius virorum nobilium vera, quam celarunt, ſententia perſcrutanda?

Theae. Quidni habeam, et etiam quidem magnam?

So. Vide igitur circumſpectans, ne quis profanorum audiat. ſunt vero hi ii qui nihil aliud arbitrantur eſſe niſi id quod poſſint tenaciter manibus apprehendere, actiones vero et generationes et quicquid ſub adſpectum non cadit non referunt in rerum quae ſint numero.

Theae. Quin etiam, Socrate, rigidos dicis atque obſtinatos homines.

So. Sunt enim, o puer, ſane quam indocti. alii autem multo elegantiores, quorum tibi volo myſteria aperire. principium vero, e quo etiam quae modo diximus omnia pendent, hoc illorum, omne eſſe motionem et nihil praeter hanc, motionis autem duas eſſe ſpecies, ad copiam quidem innumerabilem utramque, alteram vero agendi, alteram patiendi vim habentem. ex harum autem coniunctione ac frictione inter ſe mutua naſci res ad copiam innumerabiles, quarum duo ſint genera, ſenſibile unum, alterum ſenſus, ſemper ille quidem ſimul procreans et procreatus cum ſenſibili. iam ſenſus quidem talia nobis habent nomina, viſus, auditus, olfactus, refrigerationes et calefactus, atque etiam voluptates, dolores, cupiditates et timores vocantur, et alii exſtant, infiniti quidem qui nomine carent, permulti vero qui nomen invenerunt; ſenſibile vero genus horum cuique cognatum eſt, viſibus colores variis varii, auditibus itidem voces, et ſic reliquis ſenſibus reliqua ſenſibilia, quae cum eis affinitate coniuncta ſunt. Quid vero nobis volt haec oratio, Theaetete, praegreſſa ſi ſpectamus? num intelligis?

Theae. Non ſane, Socrate.

ΣΩ. Ἀλλ' ἄθρει, ἐάν πως ἀποτελεσθῇ. βούλεται γὰρ δὴ λέγειν ὡς ταῦτα πάντα μέν, ὥςπερ λέγομεν, κινεῖται, τάχος δὲ καὶ βραδυτὴς ἔνι τῇ κινήσει αὐτῶν. ὅσον μὲν οὖν βραδύ, ἐν τῷ αὐτῷ καὶ πρὸς τὰ πλησιάζοντα τὴν κίνησιν ἴσχει καὶ οὕτω δὴ * γεννᾷ, τὰ δὲ γεννώμενα οὕτω δὴ [βραδύτερά ἐστιν· ὅσον δὲ αὖ ταχύ, πρὸς τὰ πόῤῥωθεν τὴν κίνησιν ἴσχει καὶ οὕτω γεννᾷ, τὰ δὲ γεννώμενα οὕτω δὴ] θάττω ἐστί· φέρεται γὰρ καὶ ἐν φορᾷ *) αὐτῶν ἡ κίνησις πέφυκεν. ἐπειδὰν οὖν ὄμμα καὶ ἄλλο τι τῶν τούτῳ ξυμμέτρων πλησιάσαν γεννήσῃ τὴν λευκότητά τε καὶ αἴσθησιν αὐτῇ ξύμφυτον, ἃ οὐκ ἄν ποτε ἐγένετο ἑκατέρου ἐκείνων πρὸς ἄλλο ἐλθόντος, τότε δὴ μεταξὺ φερομένων τῆς μὲν ὄψεως πρὸς τῶν ὀφθαλμῶν, τῆς δὲ λευκότητος * πρὸς τοῦ ξυναποτίκτοντος τὸ χρῶμα, ὁ μὲν ὀφθαλμὸς ἄρα ὄψεως ἔμπλεως ἐγένετο καὶ ὁρᾷ δὴ τότε καὶ ἐγένετο οὔτι ὄψις, ἀλλὰ ὀφθαλμὸς ὁρῶν, τὸ δὲ ξυγγεννῆσαν τὸ χρῶμα λευκότητος περιεπλήσθη καὶ ἐγένετο οὐ λευκότης αὖ, ἀλλὰ λευκόν, εἴτε ξύλον εἴτε λίθος εἴτε ὁτιοῦν ξυνέβη χρῆμα χρωσθῆναι τῷ τοιούτῳ χρώματι **)· καὶ τἄλλα δὴ οὕτω, σκληρὸν καὶ θερμὸν καὶ πάντα τὸν αὐτὸν τρόπον ὑποληπτέον, αὐτὸ μὲν καθ' αὑτὸ μηδὲν εἶναι, ὃ δὴ καὶ τότε * ἐλέγομεν, ἐν δὲ τῇ πρὸς ἄλληλα ὁμιλίᾳ πάντα γίγνεσθαι καὶ παντοῖα ἀπὸ τῆς κινήσεως· ἐπεὶ καὶ τὸ ποιοῦν εἶναί τι καὶ τὸ πάσχον αὖ τι ἐπὶ ἑνὸς νοῆσαι, ὥς φασιν, οὐκ εἶναι παγίως· οὔτε γὰρ ποιοῦν ἐστί τι, πρὶν ἂν τῷ πάσχοντι ξυνέλθῃ, οὔτε πάσχον, πρὶν ἂν τῷ ποιοῦντι· τό τέ τινι ξυνελθὸν καὶ ποιοῦν ἄλλῳ αὖ προςπεσὸν πάσχον ἀνεφάνη· ὥςτε ἐξ ἁπάντων τούτων, ὅπερ ἐξ ἀρχῆς ἐλέγομεν, οὐδὲν εἶναι ἓν αὐτὸ καθ' αὑτό, ἀλλά τινι ἀεὶ γίγνεσθαι, τὸ δ' εἶναι πανταχόθεν ἐξαι*ρετέον, οὐχ ὅτι ἡμεῖς πολλὰ καὶ ἄρτι ἠναγκάσμεθα ὑπὸ ξυνηθείας καὶ ἀνεπιστημοσύνης χρῆσθαι αὐτῷ· τὸ δ' οὐ δεῖ, ὡς ὁ τῶν σοφῶν λόγος, οὔτε τι ξυγχωρεῖν οὔτε του οὔτ' ἐμοῦ οὔτε τόδε

D E 157 B

*) Ισ. ὅσον μὲν οὖν βραδὺ ἢ ταχύ ἐστιν, ἐν τῷ αὐτῷ καὶ πρὸς τὰ πλησιάζοντα τὴν κίνησιν ἴσχει καὶ οὕτω δὴ γεννᾷ, τὰ δὲ γεννώμενα οὕτω δὴ φέρεται· φορὰ γὰρ αὐτῶν ἡ κίνησις πέφυκεν.

**) Ισ. χρώματι χρωσθῆναι τῷ τοιούτῳ.

So. At vide, numquid ad exitum eam adducamus. volt enim dicere, haec quidem omnia, quemadmodum diximus, moveri, celeritatem vero et tarditatem inesse in eorum motione. quodcumque igitur tardum vel celere sit, id eodem modo etiam ad ea, quibuscum coëat, motionem habere et ita procreare, procreata vero ita agitari; agitationem enim eorum motionem esse. quum igitur oculus et aliud quid eorum quae huic respondeant coëuntia gignant albitudinem et sensum huic congenitum, quae quidem numquam gignerentur, si alterutrum ad aliud accessisset, tum videlicet, inter agitationem tam visus ab oculis proficiscentem quam albitudinis ex eo exorientem quod una gignat colorem, oculum quidem visu impleri et videre tum et exsistere non visum, sed oculum videntem, id vero quod colorem una procreet albitudine compleri, itemque exsistere non albitudinem, sed album quid, sive lignum sive lapis sive quid aliud sit cui accidat ut colore coloretur huiusmodi; et de ceteris quoque, de duro et calido omnibusque idem esse statuendum, ipsum per se nihil esse, quod quidem iam ante diximus, in mutua vero inter se coniunctione omnia exsistere et omnigena per motum; etenim etiam aliquid esse agens itemque aliquid patiens non de uno, ut dicunt, firme esse statuendum; neque enim agens quicquam esse priusquam cum patiente congrediatur, neque patiens priusquam cum agente; et quod cum aliquo congrediens agens sit, id in aliud contra incidens patiens reperiri: ut secundum omnia haec, quod initio diximus, nihil sit unum ipsum per se, sed per aliquid semper exsistat, et *esse* undique sit eximendum, licet nos multum etiam ante coacti fuerimus propter consuetudinem et inscitiam illo uti; potius, ut sapientium oratio, neque *aliquid* concedendum esse neque *alicuius* neque *mei* neque *hoc* neque *il-*

οὔτ' ἐκεῖνο οὔτε ἄλλο οὐδὲν ὄνομα ὅ τι ἂν ἱστῇ, ἀλλὰ κατὰ φύσιν φθέγγεσθαι γιγνόμενα καὶ ποιούμενα καὶ ἀπολλύμενα καὶ ἀλλοιούμενα· ὡς, ἐάν τί τις στήσῃ τῷ λόγῳ, εὐέλεγκτος ὁ τοῦτο ποιῶν. δεῖ δὲ καὶ κατὰ μέρος οὕτω λέγειν καὶ περὶ πολλῶν ἀθροισθέντων, ᾧ δὴ ἀθροίσματι ἄνθρωπόν τε τίθενται * καὶ λίθον καὶ ἕκαστον ζῶόν τε καὶ C εἶδος *). Ταῦτα δή, ὦ Θεαίτητε, ἆρ' ἡδέα δοκεῖ σοι εἶναι, καὶ γεύοιο ἂν αὐτῶν ὡς ἀρεσκόντων;

ΘΕΑΙ. Οὐκ οἶδα ἔγωγε, ὦ Σώκρατες· καὶ γὰρ οὐδὲ περὶ σοῦ δύναμαι κατανοῆσαι, πότερα δοκοῦντά σοι λέγεις αὐτά, ἢ ἐμοῦ ἀποπειρᾷ.

ΣΩ. Οὐ μνημονεύεις, ὦ φίλε, ὅτι ἐγὼ μὲν οὔτ' οἶδα οὔτε ποιοῦμαι τῶν τοιούτων οὐδὲν ἐμόν, ἀλλ' εἰμὶ αὐτῶν ἄγονος, σὲ δὲ μαιεύομαι καὶ τούτου ἕνεκα ἐπᾴδω τε καὶ παρατίθημι ἑκάστων τῶν σοφῶν ἀπογεύσασθαι, ἕως ἂν * εἰς D φῶς τὸ σὸν δόγμα ξυνεξαγάγω· ἐξαχθέντος δέ, τότ' ἤδη σκέψομαι εἴτ' ἀνεμιαῖον εἴτε γόνιμον ἀναφανήσεται. ἀλλὰ θαῤῥῶν καὶ καρτερῶν εὖ καὶ ἀνδρείως ἀποκρίνου ἃ ἂν φαίνεταί σοι περὶ ὧν ἂν ἐρωτῶ.

ΘΕΑΙ. Ἐρώτα δή.

ΣΩ. Λέγε τοίνυν πάλιν, εἴ σοι ἀρέσκει τὸ μή τι εἶναι, ἀλλὰ γίγνεσθαι ἀεὶ [ἀγαθὸν καὶ καλὸν] καὶ πάντα ἃ ἄρτι διῇμεν.

ΘΕΑΙ. Ἀλλ' ἔμοιγε, ἐπειδὴ σοῦ ἀκούω οὕτω διεξιόντος, θαυμασίως φαίνεται ὡς ἔχειν λόγον καὶ ὑποληπτέον, ᾗπερ διελήλυθας.

ΣΩ. * Μὴ τοίνυν ἀπολίπωμεν ὅσον ἐλλεῖπον αὐτοῦ. E λείπεται δὲ ἐνυπνίων τε πέρι καὶ νόσων, τῶν τε ἄλλων καὶ μανίας, ὅσα τε παρακούειν ἢ παρορᾶν ἤ τι ἄλλο παραισθάνεσθαι λέγεται. οἶσθα γάρ που ὅτι ἐν πᾶσι τούτοις ὁμολογουμένως ἐλέγχεσθαι δοκεῖ ὃν ἄρτι διῇμεν λόγον, ὡς παντὸς μᾶλλον ἡμῖν ψευδεῖς αἰσθήσεις ἐν * αὐ- 158 τοῖς γιγνομένας, καὶ πολλοῦ δεῖ **) τὰ φαινόμενα ἑκάστῳ

---

*) Ιs. καὶ ζῶον καὶ ἕκαστον εἶδος.
**) Ιs. δεῖν.

lud neque alind vocabulum quod sistat, sed secundum naturam res esse dicendas *fieri* et *agi* et *perire* et *mutari*; nam, si quis quid sistat oratione, facile posse refutari eum qui hoc faciat. oportere autem et singula ita dici et multa in unum collecta, cui quidem collectioni hominis nomen imponant. et lapidis et animantis et cuiusque generis. Haec igitur, Theaetete, num suavia tibi videntur esse eaque gustaveris ut accepta?

Theae. Nescio equidem, Socrate; etenim nec de te possum perspicere, utrum ea dicas ut tibi probata, an me tentes.

So. Non recordaris, mi care, me neque scire neque meum vindicare horum aliquid, sed esse eorum sterilem, tibi vero opem ferre obstetriciam et iccirco incantare atque sapiens quidvis apponere degustandum, donec in lucem sententiam tuam una producam; qua quidem producta, tum denique spectabo, inanis an nativa reperiatur. itaque fidens ac perseverans bene et viriliter responde quicquid videtur tibi de eis quae interrogo.

Theae. Roga dum.

So. Dic igitur iterum, num tibi placeat nihil esse, sed fieri semper [bonum et pulchrum] omniaque quae modo memoravimus.

Theae. Mihi vero, quando te audio ita hoc exponentem, mirum quam videtur consentaneum esse et ita statuendum, ut persequutus es.

So. Ne igitur praetermittamus quantum eius est reliquum. restat vero, ut de somniis ac morbis, quum aliis tum insania, exponamus et quae reliquae visus, auditus ceterorumque sensuum errationes dicuntur. scis enim sine dubio in his omnibus manifesto videri, quam modo persequuti sumus, rationem refutari, propterea quod omni modo falsae sint in illis perceptiones nostrae et tantum absit, ut quae cuique videantur haec

ταῦτα καὶ εἶναι, ἀλλὰ πᾶν τοὐναντίον οὐδὲν ὧν φαίνεται εἶναι.

ΘΕΑΙ. Ἀληθέστατα λέγεις, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Τίς δὴ οὖν, ὦ παῖ, λείπεται λόγος τῷ τὴν αἴσθησιν ἐπιστήμην τιθεμένῳ καὶ τὰ φαινόμενα ἑκάστῳ ταῦτα καὶ εἶναι τούτῳ ᾧ φαίνεται;

ΘΕΑΙ. Ἐγὼ μέν, ὦ Σώκρατες, ὀκνῶ εἰπεῖν ὅτι οὐκ ἔχω τί λέγω, διότι μοι νῦν δὴ ἐπέπληξας εἰπόντι αὐτό. ἐπεὶ ὡς ἀληθῶς γε οὐκ ἂν δυναίμην ἀμφισβη*τῆσαι ὡς οἱ B
μαινόμενοι ἢ οἱ ὀνειρώττοντες οὐ ψευδῆ δοξάζουσιν, ὅταν οἱ μὲν θεοὶ αὑτῶν οἴωνται εἶναι, οἱ δὲ πτηνοί τε καὶ ὡς πετόμενοι ἐν τῷ ὕπνῳ διανοῶνται.

ΣΩ. Ἆρ' οὖν οὐδὲ τὸ τοιόνδε ἀμφισβήτημα ἐννοεῖς περὶ αὐτῶν, μάλιστα δὲ περὶ τοῦ ὄναρ τε καὶ ὕπαρ;

ΘΕΑΙ. Τὸ ποῖον;

ΣΩ. Ὃ πολλάκις σε οἶμαι ἀκηκοέναι ἐρωτώντων τί ἂν τις ἔχοι τεκμήριον ἀποδεῖξαι, εἴ τις ἔροιτο νῦν οὕτως ἐν τῷ παρόντι, πότερον καθεύδομεν καὶ πάντα ἃ διανοούμεθα ὀνειρώττομεν, ἢ ἐγρηγόραμέν τε καὶ ὕπαρ ἀλλήλοις
* διαλεγόμεθα. C

ΘΕΑΙ. Καὶ μήν, ὦ Σώκρατες, ἄπορόν γε ὅτῳ χρὴ ἐπιδεῖξαι τεκμηρίῳ· πάντα γὰρ ὥσπερ ἀντίστροφα τὰ αὐτὰ παρακολουθεῖ· ἅ τε γὰρ νυνὶ διειλέγμεθα, οὐδὲν κωλύει καὶ ἐν τῷ ἐνυπνίῳ δοκεῖν ἀλλήλοις διαλέγεσθαι, καὶ ὅταν δὴ ὄναρ ὀνείρατα *) δοκῶμεν διηγεῖσθαι, ἄτοπος ἡ ὁμοιότης τούτων ἐκείνοις.

ΣΩ. Ὁρᾷς οὖν ὅτι τό γε ἀμφισβητῆσαι οὐ χαλεπόν, ὅτε καὶ πότερόν ἐστιν ὕπαρ ἢ ὄναρ ἀμφισβητεῖ*ται· καὶ D
δὴ ἴσου ὄντος τοῦ χρόνου ὃν καθεύδομεν ᾧ ἐγρηγόραμεν, ἐν ἑκατέρῳ διαμάχεται ἡμῶν ἡ ψυχὴ τὰ ἀεὶ παρόντα δόγματα παντὸς μᾶλλον εἶναι ἀληθῆ, ὥστε ἴσον μὲν χρόνον τάδε φαμὲν ὄντα εἶναι, ἴσον δὲ ἐκεῖνα, καὶ ὁμοίως ἐφ' ἑκατέροις διισχυριζόμεθα.

ΘΕΑΙ. Παντάπασι μὲν οὖν.

---

*) ἴσ. ὄναρ ἄττα.

etiam vera sint, ut plane ex contrario nihil eorum quae videantur vere sit.

Theae. Verissima dicis, Socrate.

So. Quaenam igitur, o puer, relinquitur ratio ei qui sensum ponit scientiam et quae cuique videantur haec etiam esse ei cui videantur?

Theae. Equidem, Socrate, vereor confiteri me non habere quid dicam, quia modo me reprehendisti illud dicentem. quamquam revera quidem non possim hoc in controversiam adducere insanientes et somniantes falsa opinari, quando alii deos se credant esse, alii alatos et volare in somno sibi videantur.

So. Num nec hanc controversiam animadvertis de illis, maxime vero de somniando ac vigilando?

Theae. Qualem?

So. Quam saepius te arbitror audivisse, si interrogatur scilicet, quonam quis possit argumento uti, si quis quaerat sic statim in praesentia, utrum dormiamus omniaque quae cogitemus somniemus, an vigilemus et revera inter nos colloquamur.

Theae. Sane, Socrate, difficile est dictu quo uti debeamus argumento; omnia enim tamquam ex altera parte sibi respondentia eadem consequuntur; nam quae nunc colloquuti sumus, nil impedit quominus etiam in somnis videamur inter nos colloqui, et quum in somnis nonnulla nobis videmur referre, admirabilis est horum cum illis similitudo.

So. Vides igitur controversiam facere non esse difficile, quandoquidem etiam, utrum aliquid sit verum an somnium, in controversiam vocatur; quin etiam, aequale quum sit tempus quod dormimus ei quod vigilamus, utroque contendit animus noster opiniones quasque praesentes omni modo esse veras: ut aequale tempus haec censeamus vera esse, aequale tempus illa, et similiter utraque pro certo affirmemus.

Theae. Prorsus ita.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ περὶ νόσων τε καὶ μανιῶν ὁ αὐτὸς λόγος, πλὴν τοῦ χρόνου, ὅτι οὐχὶ ἴσος;

ΘΕΑΙ. Ὀρθῶς.

ΣΩ. Τί οὖν; πλήθει χρόνου καὶ ὀλιγότητι τὸ ἀληθὲς ὁρισθήσεται;

ΘΕΑΙ. Γε*λοῖον μέντ' ἂν εἴη πολλαχῇ. E

ΣΩ. Ἀλλά τι ἄλλο ἔχεις σαφὲς ἐνδείξασθαι, ὁποῖα τούτων τῶν δοξασμάτων ἀληθῆ;

ΘΕΑΙ. Οὔ μοι δοκῶ.

ΣΩ. Ἐμοῦ τοίνυν ἄκουε οἷα περὶ αὐτῶν ἂν λέγοιεν οἱ τὰ ἀεὶ δοκοῦντα ὁριζόμενοι τῷ δοκοῦντι εἶναι ἀληθῆ. λέγουσι δέ, ὡς ἐγὼ οἶμαι, οὕτως ἐρωτῶντες· Ὦ Θεαίτητε, ὃ ἂν ἕτερον ᾖ παντάπασι, μή πῄ τινα δύναμιν τὴν αὐτὴν ἕξει τῷ ἑτέρῳ; καὶ μὴ ὑπολάβωμεν τῇ μὲν ταὐτὸν εἶναι ἃ ἐρωτῶμεν, τῇ δὲ ἕτερον, ἀλλ' ὅλως ἕτερον.

ΘΕΑΙ. Ἀδύνατον τοίνυν ταὐτόν τι ἔχειν ἢ ἐν δυνάμει * ἢ ἐν ἄλλῳ ὁτῳοῦν, ὅταν ᾖ κομιδῇ ἕτερον. *) 159

ΣΩ. Ἆρ' οὖν οὐ καὶ ἀνόμοιον ἀναγκαῖον τὸ τοιοῦτον ὁμολογεῖν;

ΘΕΑΙ. Ἔμοιγε δοκεῖ.

ΣΩ. Εἰ ἄρα τι ξυμβαίνει ὅμοιόν τῳ γίγνεσθαι ἢ ἀνόμοιον, εἴτε ἑαυτῷ εἴτε ἄλλῳ, ὁμοιούμενον μὲν ταὐτὸν φήσομεν γίγνεσθαι, ἀνομοιούμενον δὲ ἕτερον.

ΘΕΑΙ. Ἀνάγκη.

ΣΩ. Οὐκοῦν πρόσθεν ἐλέγομεν ὡς πολλὰ μὲν εἴη τὰ ποιοῦντα καὶ ἄπειρα, ὡσαύτως δέ γε τὰ πάσχοντα;

ΘΕΑΙ. Ναί.

ΣΩ. Καὶ μὴν ὅτι γε ἄλλο ἄλλῳ ξυμμιγνύμενον καὶ ἄλλῳ οὐ ταὐτά, ἀλλ' ἕτερα γεννήσει;

ΘΕΑΙ. * Πάνυ μὲν οὖν. B

ΣΩ. Λέγωμεν δὴ ἐμέ τε καὶ σὲ καὶ τἆλλ' ἤδη κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον, Σωκράτη ὑγιαίνοντα καὶ Σωκράτη αὖ

---

*) ἴσ. ἕτερον. Ἀδύνατον τοίνυν, φήσομεν, ταὐτόν τι — ἕτερον.
ΘΕΑΙ. Ἀδύνατον ἢ Πάνυ μὲν οὖν ἢ τοιοῦτόν τι.

So. Nonne etiam morborum et infaniarum eadem eft ratio, nifi quod tempus non eft aequale?

Theae. Recte.

So. Quid igitur? longitudine temporis et brevitate verum definietur?

Theae. Ridiculum vero effet multis modis.

So. Sed tamen numquid aliud quid tenes certum quo declares, quae harum opinionum verae fint?

Theae. Non mihi videor.

So. A me igitur audi qualia de his dicturi fint ii qui opiniones quasque exiftiment ei qui opinetur effe veras. dicunt autem, uti arbitror, ita rogantes: O Theaetete, id quod diverfum eft omnino, numquid vim eandem habebit atque alterum? et ne ftatuamus in hanc partem idem effe id quod interrogamus, in illam vero diverfum, fed in omnes partes diverfum. — Fieri non poteft, dicemus, idem aliquid ut habeat quod alterum vel vim vel aliud quid, fi prorfus eft diverfum.

Theae. Sane quidem.

So. Num vero etiam disfimile effe tale confiteamur neceffe eft?

Theae. Mihi vero videtur.

So. Quodfi accidit ut quid cui fimile fiat aut disfimile, five fibimet ipfi five alteri, fi fimile fit idem dicemus fieri, fin disfimile, diverfum.

Theae. Neceffe eft.

So. Nonne fupra diximus multa effe quae agerent atque innumerabilia, itidemque quae paterentur?

Theae. Vero.

So. Atque etiam aliud fi cum alio atque alio commifceretur, non eadem, fed diverfa procreaturum effe?

Theae. Sane quidem.

So. Dicamus igitur et me et te et reliqua iam eadem ratione, Socratem valentem et contra Socratem

ἀσθενοῦντα· πότερον ὅμοιον τοῦτ' ἐκείνῳ ἢ ἀνόμοιον φήσομεν;

ΘΕΑΙ. Ἆρα τὸν ἀσθενοῦντα Σωκράτη, ὅλον τοῦτο λέγεις ὅλῳ ἐκείνῳ, τῷ ὑγιαίνοντι Σωκράτει;

ΣΩ. Κάλλιστα ὑπέλαβες· αὐτὸ τοῦτο λέγω.

ΘΕΑΙ. Ἀνόμοιον δήπου.

ΣΩ. Καὶ ἕτερον ἄρα οὕτως ὥςπερ ἀνόμοιον;

ΘΕΑΙ. Ἀνάγκη.

ΣΩ. Καὶ καθεύδοντα δὴ καὶ *) πάντα ἃ νῦν **) δι*ήλθομεν, ὡσαύτως φήσεις; C

ΘΕΑΙ. Ἔγωγε.

ΣΩ. Ἕκαστον δὴ τῶν πεφυκότων τι ποιεῖν ἄλλο τι, ὅταν μὲν λάβῃ ὑγιαίνοντα Σωκράτη, ὡς ἑτέρῳ μοι χρήσεται, ὅταν δὲ ἀσθενοῦντα, ὡς ἑτέρῳ;

ΘΕΑΙ. Τί δ' οὐ μέλλει;

ΣΩ. Καὶ ἕτερα δὴ ἐφ' ἑκατέρου γεννήσομεν ἐγώ τε ὁ πάσχων καὶ ἐκεῖνο τὸ ποιοῦν.

ΘΕΑΙ. Τί μήν;

ΣΩ. Ὅταν δὴ οἶνον πίνω ὑγιαίνων, ἡδύς μοι φαίνεται καὶ γλυκύς.

ΘΕΑΙ. Ναί.

ΣΩ. Ἐγέννησε γὰρ δὴ ἐκ τῶν προωμολογημένων τό τε ποιοῦν καὶ τὸ πά*σχον γλυκύτητά τε καὶ αἴσθησιν, ἅμα D φερόμενα ἀμφότερα, καὶ ἡ μὲν αἴσθησις πρὸς τοῦ πάσχοντος οὖσα αἰσθανομένην τὴν γλῶσσαν ἀπειργάσατο, ἡ δὲ γλυκύτης πρὸς τοῦ οἴνου περὶ αὐτὸν φερομένη γλυκὺν τὸν οἶνον τῇ ὑγιαινούσῃ γλώττῃ ἐποίησε καὶ εἶναι καὶ φαίνεσθαι.

ΘΕΑΙ. Πάνυ μὲν οὖν τὰ πρότερα ἡμῖν οὕτως ὡμολόγητο.

ΣΩ. Ὅταν δὲ ἀσθενοῦντα, ἄλλο τι πρῶτον μὲν τῇ ἀληθείᾳ οὐ τὸν αὐτὸν ἔλαβεν; ἀνομοίῳ γὰρ δὴ προσῆλθεν.

ΘΕΑΙ. Ναί.

---

*) ἴσ. καὶ ἐγρηγορότα καὶ π.

**) ἴσ. νῦν δή.

aegrotantem: utrum simile hoc illi an dissimile dicemus esse?

Theae. Num si aegrotantem dicis Socratem, totum hoc intelligis dissimile toti illi, aegrotanti Socrati?

So. Paeclare cepisti: hoc ipsum dico.

Theae. Dissimile scilicet statuemus esse.

So. Et diversum igitur perinde atque dissimile?

Theae. Necesse est.

So. Etiam dormientem et vigilantem omniaque quae nunc persequuti sumus similiter dices?

Theae. Dicam vero.

So. Unumquodque igitur eorum quae ita comparata sunt ut aliquid efficiant, nonne, quando Socratem nactum erit valentem, ut diversum me tractabit, quando vero aegrotantem, ut diversum?

Theae. Quidni tractet?

So. Et diversa quidem in utraque causa procreabimus ego qui patior et illud quod efficit.

Theae. Quippini?

So. Iam quum vinum bibo valens, suave mihi videtur atque dulce.

Theae. Etiam.

So. Procreat enim, ex eis quae ante concessimus, efficiens et patiens dulcedinem ac sensum, simul agitatum utrumque, et sensus quidem a patiente proficiscens sentientem reddit linguam, dulcedo vero a vino ducta et circum hoc agitata dulce efficit ut vinum linguae valenti et sit et videatur.

Theae. Sane quidem priora a nobis ita concessa sunt.

So. Quando vero aegrotantem nanciscitur, nonne primum revera non eundem nanciscitur? dissimili enim accessit.

Theae. Ita.

ΣΩ. Ἕτερα δὴ αὖ ἐ*γεννησάτην *) ὅ τε τοιοῦτος Σωκράτης καὶ ἡ τοῦ οἴνου πόσις, περὶ μὲν τὴν γλῶτταν αἴσθησιν πικρότητος, περὶ δὲ τὸν οἶνον γιγνομένην καὶ φερομένην πικρότητα, καὶ τὸν μὲν οὐ πικρότητα, ἀλλὰ πικρόν, ἐμὲ δὲ οὐκ αἴσθησιν, ἀλλ' αἰσθανόμενον. E

ΘΕΑΙ. Κομιδῇ μὲν οὖν.

ΣΩ. Οὐκοῦν ἐγώ τε οὐδὲν ἄλλο ποτὲ γενήσομαι οὕτως αἰσθανόμενος (τοῦ γὰρ ἄλλου ἄλλη αἴσθησις καὶ ἀλλοῖον * καὶ ἄλλον ποιεῖ τὸν αἰσθανόμενον), οὔτ' ἐκεῖνο 160 τὸ ποιοῦν ἐμὲ μή ποτ' ἄλλῳ ξυνελθὸν ταὐτὸν γεννῆσαν τοιοῦτον γένηται· ἀπὸ γὰρ ἄλλου ἄλλο γεννῆσαν ἀλλοῖον γενήσεται.

ΘΕΑΙ. Ἔστι ταῦτα.

ΣΩ. Οὐδὲ μὴν ἔγωγε ἐμαυτῷ τοιοῦτος, ἐκεῖνό τε ἑαυτῷ τοιοῦτον γενήσεται.

ΘΕΑΙ. Οὐ γὰρ οὖν.

ΣΩ. Ἀνάγκη δέ γε ἐμέ τε τινὸς γίγνεσθαι, ὅταν αἰσθανόμενος γίγνωμαι· αἰσθανόμενον γάρ, μηδενὸς δὲ αἰσθανόμενον ἀδύνατον γίγνεσθαι· ἐκεῖνό τε τινὶ γίγνεσθαι, ὅταν γλυκὺ * ἢ πικρὸν ἤ τι τοιοῦτον γίγνηται· γλυκὺ γάρ, B μηδενὶ δὲ γλυκὺ ἀδύνατον γενέσθαι.

ΘΕΑΙ. Παντάπασι μὲν οὖν.

ΣΩ. Λείπεται δή, οἶμαι, ἡμῖν ἀλλήλοις, εἴτ' ἐσμέν, εἶναι, εἴτε γιγνόμεθα, γίγνεσθαι, ἐπείπερ ἡμῶν ἡ ἀνάγκη τὴν οὐσίαν ξυνδεῖ μέν, ξυνδεῖ δὲ οὐδενὶ τῶν ἄλλων οὐδ' αὖ ἡμῖν αὐτοῖς· ἀλλήλοις δὴ λείπεται ξυνδεδέσθαι. ὥστε εἴτε τις εἶναί τι ὀνομάζει, τινὶ εἶναι ἢ τινὸς ἢ πρός τι ῥητέον αὐτῷ, εἴτε γίγνεσθαι· αὐτὸ δὲ ἐφ' αὑτοῦ τι ἢ ὂν ἢ γιγνόμενον οὔτε αὐτῷ * λεκτέον οὔτ' ἄλλου λέγοντος ἀποδεκτέον, ὡς ὁ λόγος ὃν διεληλύθαμεν σημαίνει. C

ΘΕΑΙ. Παντάπασι μὲν οὖν, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Οὐκοῦν ὅτε δὴ τὸ ἐμὲ ποιοῦν ἐμοί ἐστι καὶ οὐκ ἄλλῳ, ἐγὼ καὶ αἰσθάνομαι αὐτοῦ, ἄλλος δ' οὔ;

ΘΕΑΙ. Πῶς γὰρ οὔ;

*) ἄλλ. ἐγεννήσαμεν.

So. Diversa igitur gignunt Socrates ita comparatus et vini potio, et circa linguam equidem sensum amaritudinis, circa vinum vero factam et agitatam amaritudinem, et illud quidem non amaritudinem, sed amarum efficit, me vero non sensum, sed sentientem.

Theae. Prorsus quidem sic habet.

So. Itaque neque ego alius quis umquam fiam ita sentiens (alius enim rei alia perceptione opus erit, quae mutatum atque alium efficiat sentientem), neque illud quod me ita afficit umquam cum alio congrediens idem tale fiet; ex alio enim aliud procreans mutatum fiet.

Theae. Sunt ista.

So. Neque etiam ego mihi ipsi talis fiam, neque illud sibimet ipsi tale exsistet.

Theae. Nullo sane modo.

So. Necesse autem est et me ratione alicuius rei fieri, quando sentiens fiam (sentiens enim, ratione vero nullius rei sentiens quî fieri possit?), et illud alicui fieri, quando dulce vel amarum vel tale quid fiat; dulce enim, nemini autem dulce quî fiat?

Theae. Ita prorsus habet.

So. Relinquitur igitur, opinor, ut inter nos simus, si simus, et fiamus, si fiamus, quandoquidem necessitas nostram naturam colligat quidem, sed colligat cum alia nulla re neque etiam cum nobismet ipsis; inter nos igitur relinquitur ut colligati simus. quocirca sive quis quid dicit esse, alicui esse vel alicuius vel ad aliquid dicendum ei est, sive fieri, similiter, ipsum vero per se aliquid vel esse vel fieri neque illi dicendum neque, alio dicente, probandum est, ut oratio quam persequuti sumus declarat.

Theae. Sic prorsus habet, Socrate.

So. Nonne igitur quando id quod me afficit mihi est, non alii, ego etiam sentio illud, alius vero non sentit?

Theae. Quippini?

ΣΩ. Ἀληθὴς ἄρα ἐμοὶ ἡ ἐμὴ αἴσθησις· τῆς γὰρ
ἐμῆς οὐσίας ἀεί ἐστι. καὶ ἐγὼ κριτὴς κατὰ τὸν Πρωταγό-
ραν τῶν τε ὄντων ἐμοί, ὡς ἔστι, καὶ τῶν μὴ ὄντων, ὡς
οὐκ ἔστιν.

ΘΕΑΙ. Ἔοικεν.

ΣΩ. Πῶς οὖν * ἀψευδὴς ὢν καὶ μὴ πταίων τῇ D
διανοίᾳ περὶ τὰ ὄντα ἢ γιγνόμενα οὐκ ἐπιστήμων ἂν εἴην
ὧνπερ αἰσθητής;

ΘΕΑΙ. Οὐδαμῶς ὅπως οὔ.

ΣΩ. Παγκάλως ἄρα σοι εἴρηται ὅτι ἐπιστήμη οὐκ
ἄλλο τί ἐστιν ἢ αἴσθησις, καὶ εἰς ταὐτὸν ξυμπέπτωκε,
κατὰ μὲν Ὅμηρον καὶ Ἡράκλειτον καὶ πᾶν τὸ τοιοῦτον
φῦλον, οἷον ῥεύματα κινεῖσθαι τὰ πάντα, κατὰ δὲ Πρω-
ταγόραν τὸν σοφώτατον, πάντων χρημάτων ἄνθρωπον μέ-
τρον εἶναι, κατὰ δὲ Θεαίτητον, τούτων οὕτως * ἐχόντων E
αἴσθησιν ἐπιστήμην γίγνεσθαι. ἢ γάρ, ὦ Θεαίτητε; φῶμεν
τοῦτο σὸν μὲν εἶναι οἷον νεογενὲς παιδίον, ἐμὸν δὲ μαί-
ευμα; ἢ πῶς λέγεις;

ΘΕΑΙ. Οὕτως ἀνάγκη, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Τοῦτο μὲν δή, ὡς ἔοικε, μόγις ποτὲ ἐγεννή-
σαμεν, ὅ τι δή ποτε καὶ τυγχάνει ὄν. μετὰ δὲ τὸν τόκον
τὰ ἀμφιδρόμια αὐτοῦ ὡς ἀληθῶς ἐν κύκλῳ περιθρεκτέον
τῷ λόγῳ, σκοπουμένους μὴ λάθῃ ἡμᾶς οὐκ ἄξιον ὂν τρο-
φῆς τὸ γιγνόμενον, ἀλλὰ * ἀνεμιαῖόν τε καὶ ψεῦδος. ἢ 161
σὺ οἴει πάντως δεῖν τό γε σὸν τρέφειν καὶ μὴ ἀποτιθέναι;
ἢ καὶ ἀνέξει ἐλεγχόμενον ὁρῶν, καὶ οὐ σφόδρα χαλεπανεῖς,
ἐάν τις σου ὡς πρωτοτόκου αὐτὸ ὑφαιρῇ;

ΘΕΟ. Ἀνέξεται, ὦ Σώκρατες, Θεαίτητος· οὐδαμῶς
γὰρ δύσκολος. ἀλλὰ πρὸς θεῶν εἰπέ, ἢ αὖ οὐχ οὕτως
ἔχει;

ΣΩ. Φιλολόγος γ' εἶ ἀτεχνῶς καὶ χρηστός, ὦ Θεό-
δωρε, ὅτι με οἴει λόγων τινὰ εἶναι θύλακον καὶ ῥᾳδίως
ἐξελόντα ἐρεῖν ὡς οὐκ αὖ ἔχει οὕτω ταῦτα. τὸ δὲ γι*γνό- B
μενον οὐκ ἐννοεῖς, ὅτι οὐδεὶς τῶν λόγων ἐξέρχεται παρ'
ἐμοῦ, ἀλλ' ἀεὶ παρὰ τοῦ ἐμοὶ προσδιαλεγομένου, ἐγὼ δὲ

So. Verus igitur mihi est sensus meus; ad meam enim semper naturam pertinet; atque ego iudex sum secundum Protagoram eorum quae mihi sunt, ea esse, et eorum quae non sunt, ea non esse.

Theae. Videtur.

So. Quum igitur neque errem neque animus me fallat in eis quae sunt vel fiunt, quidni sciens sim eorum quae sensibus percipio?

Theae. Nullo id modo fieri non potest.

So. Oppido pulchre igitur a te dictum est scientiam nihil aliud esse nisi sensum, et congruunt Homeri, Heracliti totiusque huius familiae sententia, fluminis instar moveri omnia, Protagorae sapientissimi ratio, omnium rerum hominem mensuram esse, et Theaeteti opinio, illa si ita se habeant, sensum scientiam exsistere. num ita est, Theaetete? dicamusne tuum quidem hunc esse recens natum fetum, mea vero arte obstetricia in lucem editum? an quid censes?

Theae. Ita vero necesse est, Socrate.

So. Hunc sane, ut patet, vix tandem genuimus, qualis is cumque est. post partum vero, ut ritum observemus, profecto circumcirca nobis cursitandum est cum ratione videntibus ne quid nobis insciis gignatur educatione non dignum, sed vanum ac falsum. an tu censes omni modo tuum quidem partum esse educandum, non exponendum? an etiam sustinebis eum refutatum videre, nec graviter succensebis, si quis tibi, quippe qui primum pepereris, eum subtraxerit?

Theo. Sustinebit, Socrate, Theaetetus; minime enim morosus est. at per deos dic; num etiam non ita se habet?

So. Disserendi es profecto amans et comis, Theodore, quod me existimas orationum quendam esse saccum, e quo depromens facile possim dicere etiam non ita se haec habere. ut res sit, non intelligis, nullam orationem prodire per me, sed semper ab eo qui mecum

οὐδὲν ἐπίσταμαι πλέον πλὴν βραχέος, ὅσον λόγον παρ' ἑτέρου σοφοῦ λαβεῖν καὶ ἀποδέξασθαι μετρίως. καὶ νῦν τοῦτο παρὰ τοῦδε πειράσομαι, οὔτι αὐτὸς εἰπεῖν.

ΘΕΟ. Σὺ κάλλιον, ὦ Σώκρατες, λέγεις· καὶ ποίει οὕτως.

ΣΩ. Οἶσθ' οὖν, ὦ Θεόδωρε, ὃ θαυμάζω τοῦ ἑταίρου σοῦ Πρωταγόρου;

ΘΕΟ. Τὸ * ποῖον; C

ΣΩ. Τὰ μὲν ἄλλα μοι πάνυ ἡδέως εἴρηκεν, ὡς τὸ δοκοῦν ἑκάστῳ τοῦτο καὶ ἔστι, τὴν δ' ἀρχὴν τοῦ λόγου τεθαύμακα, ὅτι οὐκ εἶπεν ἀρχόμενος τῆς ἀληθείας ὅτι πάντων χρημάτων μέτρον ἐστὶν ὗς ἢ κυνοκέφαλος ἤ τι ἄλλο ἀτοπώτερον τῶν ἐχόντων αἴσθησιν, ἵνα μεγαλοπρεπῶς καὶ πάνυ καταφρονητικῶς ἤρξατο ἡμῖν λέγειν, ἐνδεικνύμενος ὅτι ἡμεῖς μὲν αὐτὸν ὥσπερ θεὸν ἐθαυμάζομεν ἐπὶ σοφίᾳ, ὁ δ' ἄρα ἐτύγχανεν ὢν εἰς φρόνησιν οὐδὲν βελτίων * βατράχου γυρίνου, μὴ ὅτι ἄλλου του ἀνθρώ- D
πων. ἢ πῶς λέγομεν, ὦ Θεόδωρε; εἰ γὰρ δὴ ἑκάστῳ ἀληθὲς ἔσται ὃ ἂν δι' αἰσθήσεως δοξάζῃ, καὶ μήτε τὸ ἄλλου πάθος ἄλλος βέλτιον διακρινεῖ, μήτε τὴν δόξαν κυριώτερος ἔσται ἐπισκέψασθαι ἕτερος τὴν ἑτέρου, ὀρθὴ ἢ ψευδής, ἀλλ' ὃ πολλάκις εἴρηται, αὐτὸς τὰ αὑτοῦ ἕκαστος μόνος δοξάσει, ταῦτα δὲ πάντα ὀρθὰ καὶ ἀληθῆ, τί δή ποτε, ὦ ἑταῖρε, Πρωταγόρας μὲν σοφὸς, ὥστε καὶ ἄλλων διδάσκαλος ἀξιοῦσθαι * δικαίως μετὰ μεγάλων μι- E
σθῶν, ἡμεῖς δὲ ἀμαθέστεροί τε καὶ φοιτητέον ἡμῖν ἦν παρ' ἐκεῖνον, μέτρῳ ὄντι αὐτῷ ἑκάστῳ τῆς αὑτοῦ σοφίας; ταῦτα πῶς μὴ φῶμεν δημούμενον λέγειν τὸν Πρωταγόραν; τὸ δὲ δὴ ἐμόν τε καὶ τῆς ἐμῆς τέχνης τῆς μαιευτικῆς σιγῶ, ὅσον γέλωτα ὀφλισκάνομεν, οἶμαι δὲ καὶ ξύμπασα ἡ τοῦ διαλέγεσθαι πραγματεία· τὸ γὰρ ἐπισκοπεῖν καὶ ἐπιχειρεῖν ἐλέγχειν τὰς ἀλλήλων φαντασίας τε καὶ δόξας, ὀρθὰς ἑκάστου οὔσας, οὐ μακρὰ * μὲν καὶ διωλύγιος φλυα- 162

colloquatur, me autem nihil scire amplius praeter exiguum hoc, orationem ab alio sapiente percipere satisque tractare. etiam nunc illud ab hoc perceptum conabor explorare, neutiquam ipse dicere.

Theo. Rectius habet id, quod dicis, Socrate, et fac ita.

So. Scin, Theodore, de quo admirer amicum tuum Protagoram?

Theo. De quo tandem?

So. Cetera quidem, quae dixit, valde mihi accepta sunt, quod cuique videretur, id etiam esse, de principio autem orationis admiror, quod non dixerit exorsus veritatem omnium rerum mensuram esse suem vel simiam vel aliud quid ineptius animantium sensu praeditorum, ut magnifice et magna cum contemptione incipere potuisset nobis dicere declarans nos quidem se ut deum admirari propter sapientiam, se autem nihilo prudentiorem esse quam ranae pullum, nedum alium quemquam hominum. an quomodo dicimus, Theodore? nam si cuique verum erit id quod per sensum iudicaverit, et neque alter alterius affectionem melius diiudicabit neque iudicium rectius poterit explorare alter alterius verumne an falsum sit, sed, id quod saepius dictum est, sua ipse quisque solus iudicabit, haec autem omnia recta et vera sunt, quid est tandem, amice, quod Protagoras quidem sapiens sit adeo ut etiam aliorum praeceptor censeatur iure magna cum mercede, nos vero indoctiores simus nobisque ventitandam sit ad illum, mensura quum quisque sit suae ipse sapientiae? haec quidni dicamus iocantem dicere Protagoram? quod vero ad me attinet meamque artem obstetriciam, tacitum relinquo, quanto simus risui, opinor etiam universa disserendi exercitatio; nam si exploremus et refutare conemur inter nos visiones et iudicia, quippe quae vera sint cuiusque, nonne magnae et immensae sit

ρία, εἰ ἀληθὴς ἡ ἀλήθεια Πρωταγόρου, ἀλλὰ μὴ παίζουσα ἐκ τοῦ ἀδύτου τῆς βίβλου ἐφθέγξατο;

ΘΕΟ. Ὦ Σώκρατες, φίλος ἀνήρ, ὥςπερ σὺ νῦν δὴ εἶπες· οὐκ ἂν οὖν δεξαίμην δι' ἐμοῦ ὁμολογοῦντος ἐλέγχεσθαι Πρωταγόραν, οὐδ' αὖ σοι παρὰ δόξαν ἀντιτείνειν. τὸν οὖν Θεαίτητον πάλιν λαβέ· πάντως καὶ νῦν δὴ μάλ' ἐμμελῶς σοι ἐφαίνετο ὑπακούειν.

ΣΩ. Ἆρα κἂν εἰς Λακεδαίμονα ἐλθών, ὦ Θεόδωρε, * πρὸς τὰς παλαίστρας ἀξιοῖς ἂν ἄλλους θεώμενος γυμνούς, B
ἐνίους φαύλους, αὐτὸς μὴ ἀντεπιδεικνύναι τὸ εἶδος παραποδυόμενος;

ΘΕΟ. Ἀλλὰ τί μὴν δοκεῖς, εἴπερ μέλλοιέν μοι ἐπιτρέψειν καὶ πείσεσθαι; ὥςπερ νῦν οἶμαι ὑμᾶς πείσειν ἐμὲ μὲν ἐᾶν θεᾶσθαι καὶ μὴ ἕλκειν πρὸς τὸ γυμνάσιον σκληρὸν ἤδη ὄντα, τῷ δὲ δὴ νεωτέρῳ τε καὶ ὑγροτέρῳ ὄντι προςπαλαίειν.

ΣΩ. Ἀλλ' εἰ οὕτως, ὦ Θεόδωρε, σοὶ φίλον, οὐδ' ἐμοὶ ἐχθρόν, φασὶν * οἱ παροιμιαζόμενοι. πάλιν δὴ οὖν C
ἐπὶ τὸν σοφὸν Θεαίτητον ἰτέον. Λέγε δή, ὦ Θεαίτητε, πρῶτον μὲν ἃ νῦν δὴ διήλθομεν, ἆρα οὐ ξυνθαυμάζεις εἰ ἐξαίφνης οὕτως ἀναφανήσει μηδὲν χείρων εἰς σοφίαν ὁτουοῦν ἀνθρώπων ἢ καὶ θεῶν; ἢ ἧττόν τι οἴει τὸ Πρωταγόρειον μέτρον εἰς θεοὺς ἢ εἰς ἀνθρώπους λέγεσθαι;

ΘΕΑΙ. Μὰ Δί' οὐκ ἔγωγε· καί, ὅπερ γε ἐρωτᾷς, πάνυ θαυμάζω. ἡνίκα γὰρ διῇμεν ὃν τρόπον λέγοιεν τὸ δοκοῦν ἑκάστῳ τοῦτο καὶ * εἶναι τῷ δοκοῦντι, πάνυ μοι D
εὖ ἐφαίνετο λέγεσθαι· νῦν δὲ αὖ τοὐναντίον ταχὺ μεταπέπτωκεν.

ΣΩ. Νέος γὰρ εἶ, ὦ φίλε παῖ· τῆς οὖν δημηγορίας ὀξέως ὑπακούεις καὶ πείθει. πρὸς γὰρ ταῦτα ἐρεῖ Πρωταγόρας ἤ τις ἄλλος ὑπὲρ αὐτοῦ, Ὦ γενναῖοι παῖδές τε καὶ γέροντες, δημηγορεῖτε ξυγκαθεζόμενοι, θεούς τε εἰς τὸ μέσον ἄγοντες, οὓς ἐγὼ ἔκ τε τοῦ λέγειν καὶ

vanitatis, siquidem vera est veritas Protagorae, ac non iocans e secretiore libri loco vocem misit?

Theo. O Socrates, amicus mihi est, quemadmodum tu modo dixisti; quocirca neque mea ope concedentis velim refutari Protagoram, neque etiam tibi praeter animi mei sententiam repugnare. Theaetetum igitur iterum sume; sane etiam modo admodum scite tibi videbatur animum attendere.

So. Num etiam Lacedaemonem profectus, Theodore, ad palaestras recuses alios spectans nudatos, nonnullos viles, tuam ipse speciem contra ostendere iuxta te exuens?

Theo. Sed cur censes me non recusaturum esse, si quidem voluerint mihi id permittere ac persuadenti mihi obtemperare? sicut nunc opinor vobis me persuasurum esse ut sinatis me spectare, nec trahatis ad exercitationem quippe virum iam rigidum, sed cum iuniore et agiliore luctemini.

So. At si hoc, Theodore, tibi commodum est, neque mihi incommodum, quod proverbii loco dici solet. iam ad Theaetetum redeundum est. Dic igitur, Theaetete, primum, quod modo persequuti sumus, nonne mecum miraris sic repente te reperiri nemine sapientiâ inferiorem neque hominum neque deorum? an minus arbitraris Protagoriam mensuram in diis quam in hominibus dici?

Theae. Non sane mehercule; et id quod interrogas, id valde miror. quum enim explicaremus quomodo dicerent quod cuique videretur hoc etiam esse ei cui videretur, satis mihi bene id videbatur dici; nunc autem contra res subito cecidit.

So. Iuvenis quia es, o care puer, iccirco nugas concionales attendis et persuaderis. contra haec enim Protagoras vel alius quis eius nomine O honesti pueri ac senes, dicet, concionamini confidentes deosque in medium proferentes, quos esse aut non esse neque dicere

τοῦ γράφειν περὶ αὐ*τῶν, ὡς εἰσὶν ἢ ὡς οὐκ εἰσὶν, ἐξαι- E
ρῶ, καὶ ἃ ἂν οἱ πολλοὶ ἀποδέχοιντο ἀκούοντες, λέγετε
ταῦτα, ὡς δεινὸν εἰ μηδὲν διοίσει εἰς σοφίαν ἕκαστος τῶν
ἀνθρώπων βοσκήματος ὁτουοῦν· ἀπόδειξιν δὲ καὶ ἀνάγκην
οὐδ' ἡντινοῦν λέγετε, ἀλλὰ τῷ εἰκότι χρῆσθε, ᾧ εἰ ἐθέλοι
Θεόδωρος ἢ ἄλλος τις τῶν γεωμετρῶν χρώμενος γεωμε-
τρεῖν, ἄξιος οὐδ' ἑνὸς μόνου ἂν εἴη. σκοπεῖτε οὖν σύ τε
καὶ Θεόδωρος εἰ ἀποδέξεσθε πιθανολογίᾳ τε καὶ εἰκόσι
* περὶ τηλικούτων λεγομένους λόγους. 163

ΘΕΑΙ. Ἀλλ' οὐ *) δίκαιον, ὦ Σώκρατες, οὔτε σὺ
οὔτε ἂν ἡμεῖς φαῖμεν.

ΣΩ. Ἄλλῃ δὴ σκεπτέον, ὡς ἔοικεν, ὡς ὅ τε σὸς
λόγος καὶ ὁ Θεοδώρου.

ΘΕΑΙ. Πάνυ μὲν οὖν ἄλλῃ.

ΣΩ. Τῇδε δὴ σκοπῶμεν, εἰ ἄρα ἐστὶν ἐπιστήμη τε
καὶ αἴσθησις ταὐτὸν ἢ ἕτερον· εἰς γὰρ τοῦτό που πᾶς ὁ
λόγος ἡμῖν ἔτεινε, καὶ τούτου χάριν τὰ πολλὰ καὶ ἄτοπα
ταῦτα ἐκινήσαμεν· οὐ γάρ;

ΘΕΑΙ. Παντάπασι μὲν οὖν.

ΣΩ. Ἦ οὖν ὁμολο*γήσομεν, ἃ τῷ ὁρᾶν αἰσθανό- B
μεθα ἢ τῷ ἀκούειν, πάντα ταῦτα ἅμα καὶ ἐπίστασθαι; οἷον
τῶν βαρβάρων πρὶν μαθεῖν τὴν φωνὴν, πότερον οὐ φή-
σομεν ἀκούειν, ὅταν φθέγγωνται, ἢ ἀκούειν τε καὶ ἐπί-
στασθαι ἃ λέγουσι; καὶ αὖ γράμματα μὴ ἐπιστάμενοι, βλέ-
ποντες εἰς αὐτὰ πότερον οὐχ ὁρᾶν, ἢ ἐπίστασθαι, εἴπερ
ὁρῶμεν, διϊσχυριούμεθα;

ΘΕΑΙ. Αὐτό γε, ὦ Σώκρατες, τοῦτο αὐτῶν, ὅπερ ὁρῶ-
μέν τε καὶ ἀκούομεν, ἐπίστασθαι φήσομεν· τῶν μὲν γὰρ τὸ
σχῆμά τε καὶ τὸ χρῶμα ὁρᾶν τε καὶ ἐπίστασθαι, τῶν δὲ τὴν
ὀξύ*τητα καὶ βαρύτητα ἀκούειν τε ἅμα καὶ εἰδέναι· ἃ δὲ οἵ C
τε γραμματισταὶ περὶ αὐτῶν καὶ οἱ ἑρμηνεῖς διδάσκουσιν, οὔ-
τε αἰσθάνεσθαι τῷ ὁρᾶν ἢ ἀκούειν οὔτε ἐπίστασθαι.

ΣΩ. Ἄριστά γε, ὦ Θεαίτητε, καὶ οὐκ ἄξιόν σοι πρὸς
ταῦτα ἀμφισβητῆσαι, ἵνα καὶ αὐξάνῃ. ἀλλ' ὅρα δὴ καὶ
τόδε ἄλλο προσιόν, καὶ σκόπει πῇ αὐτὸ διωσόμεθα.

---

*) ἴσ. ὅτι.

neque scribere libet, et talia quae multitudo probet audiens commemoratis, quasi indignum sit, si nihil differat ad sapientiam quivis hominum a quovis pecore; argumentum vero et necessitatem ne unam quidem dicite, sed verisimilitudine utimini, qua si Theodorus vel alius quis geometrarum uti vellet in geometria, nullo plane esset loco habendus. videte igitur tu et Theodorus an probaturi sitis orationes tantis de rebus probabiles ac veri similes.

Theae. At hoc convenire, Socrate, neque tu neque nos dicemus.

So. Alia igitur ratione quaerendum esse patet, ut tua et Theodori oratio significat.

Theae. Alia sane ratione.

So. Ita iam videamus, num sint scientia et sensus idem an inter se differant; huc enim, ni fallor, universa nobis oratio spectavit, et iccirco multa illa et admirabilia commovimus; nonne?

Theae. Sic prorsus.

So. Num igitur confitebimur, quae videndo sentiamus vel audiendo, haec omnia simul etiam nos scire? veluti barbarorum priusquam perceperimus linguam, utrum negabimus nos audire, quando loquantur, an audire et scire quae dicant? itemque litteras nescientes, si eas intueamur, utrum nos non videre an scire eas, siquidem conspiciamus, pro certo affirmabimus?

Theae. Hoc ipsum, Socrate: quicquid ex illis videmus et audimus, nos scire dicemus; illorum videlicet habitum et colorem nos videre ac noscere, horum vero acutum et gravem sonum audire simulque scire, quae autem grammatistae de illis et interpretes doceant, neque sentire videndo vel audiendo neque scire.

So. Optime quidem, Theaetete, neque par est tecum de his disceptare, ut videlicet in hoc procedas, at vide dum etiam hoc aliud quod occurrit, et considera quomodo id repellamus.

ΘΕΑΙ. Τὸ ποῖον δή;

ΣΩ. Τὸ τοιόνδε. εἴ τις ἔροιτο, ἆρα δυνατόν, ὅτου τις ἐπιστήμων γένοιτό ποτε, ἔτι ἔχοντα * μνήμην αὐτοῦ D τούτου καὶ σωζόμενον, τότε ὅτε μέμνηται μὴ ἐπίστασθαι αὐτὸ τοῦτο ὃ μέμνηται. μακρολογῶ δέ, ὡς ἔοικε, βουλόμενος ἐρέσθαι, εἰ μαθών τίς τι μεμνημένος μὴ οἶδεν.

ΘΕΑΙ. Καὶ πῶς, ὦ Σώκρατες; τέρας γὰρ ἂν εἴη ὃ λέγεις.

ΣΩ. Μὴ οὖν ἐγὼ ληρῶ; σκόπει δέ. ἆρα τὸ ὁρᾶν οὐκ αἰσθάνεσθαι λέγεις καὶ τὴν ὄψιν αἴσθησιν;

ΘΕΑΙ. Ἔγωγε.

ΣΩ. Οὐκοῦν ὁ ἰδών τι ἐπιστήμων ἐκείνου γέγονεν ὃ εἶδε κατὰ τὸν ἄρτι λόγον;

ΘΕΑΙ. Ναί.

ΣΩ. * Τί δαί; *) μνήμην οὐ λέγεις μέντοι τι; E

ΘΕΑΙ. Ναί.

ΣΩ. Πότερον οὐδενὸς ἢ τινός;

ΘΕΑΙ. Τινὸς δήπου.

ΣΩ. Οὐκοῦν ὧν ἔμαθε καὶ ὧν ᾔσθετο, τοιουτωνί τινων;

ΘΕΑΙ. Τί μήν;

ΣΩ. Ὃ δὴ εἶδέ τις, μέμνηταί που ἐνίοτε;

ΘΕΑΙ. Μέμνηται.

ΣΩ. Ἦ καὶ μύσας; ἢ τοῦτο δράσας ἐπελάθετο;

ΘΕΑΙ. Ἀλλὰ δεινόν, ὦ Σώκρατες, τοῦτό γε φάναι.

ΣΩ. * Δεῖ γε μέντοι, εἰ σώσοιμεν τὸν πρόσθεν λόγον, εἰ δὲ μή, οἴχεται. 164

ΘΕΑΙ. Καὶ ἐγὼ νὴ τὸν Δί᾽ ὑποπτεύω, οὐ μὴν ἱκανῶς γε ξυννοῶ· ἀλλ᾽ εἰπὲ πῇ.

ΣΩ. Τῇδε· ὁ μὲν ὁρῶν ἐπιστήμων, φαμέν, τούτου γέγονεν οὗπερ ὁρᾷ· ὄψις γὰρ καὶ αἴσθησις καὶ ἐπιστήμη ταὐτὸν ὡμολόγηται.

---

*) Ισ. δέ;

Theae. Quale tandem iſtud?

So. Hoc: ſi quis quaerat, num fieri poſſit, ut quis id, cuius aliquando ſciens exſtiterit, adhuc memoriam habens huius ipſius eamque conſervans tum quum meminerit neſciat id ipſum cuius meminerit? multus vero ſum, ut patet, quum voluerim quaerere, an quis, qui aliquid perceperit, id recordans neſciat.

Theae. Et quî hoc fiat, Socrate? monſtrum enim eſſet quod dicis.

So. Numquid ego nugas ago? conſidera vero. nonne videre dicis ſentire et viſum eſſe ſenſum?

Theae. Ego vero.

So. Nonne qui aliquid vidit ſciens eius factus eſt quod vidit ſecundum orationem modo dictam?

Theae. Ita.

So. Quid vero? memoriam nonne dicis tamen aliquid?

Theae. Etiam.

So. Utrum nullius an alicuius rei?

Theae. Alicuius ſane rei.

So. Nonne quas quis didicit et quas ſentit, huiusmodi quarundam rerum?

Theae. Quidni?

So. Iam quod quis vidit, eius aliquando haud dubie meminit?

Theae. Meminit vero.

So. Num etiam oculis clauſis? an hoc faciens obliviſcitur?

Theae. At abſurdum eſſet, Socrate, hoc dicere.

So. Oportet tamen, ſi ſervare velimus ſuperiorem orationem, ſin minus, dilabitur.

Theae. Atque ego mehercule ſuſpicor, non ſatis tamen perſpicio; itaque dic quomodo.

So. Sic: videns ſciens, dicimus, eius exſiſtit quod videt; viſum enim et ſenſum et ſcientiam idem eſſe conceſſimus.

ΘΕΑΙ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Ὁ δέ γε ὁρῶν καὶ ἐπιστήμων γεγονὼς οὗ ἑώρα, ἐὰν μύσῃ, μέμνηται μέν, οὐχ ὁρᾷ δὲ αὐτό· ἢ γάρ;

ΘΕΑΙ. Ναί.

ΣΩ. Τὸ δέ γε οὐχ ὁρᾷ οὐκ * ἐπίσταταί ἐστιν, εἴπερ B καὶ τὸ ὁρᾷ ἐπίσταται *).

ΘΕΑΙ. Ἀληθῆ.

ΣΩ. Ξυμβαίνει ἄρα, οὗ τις ἐπιστήμων ἐγένετο, ἔτι μεμνημένον αὐτὸν μὴ ἐπίστασθαι, ἐπειδὴ οὐχ ὁρᾷ· ὃ τέρας ἔφαμεν ἂν εἶναι, εἰ γίγνοιτο.

ΘΕΑΙ. Ἀληθέστατα λέγεις.

ΣΩ. Τῶν ἀδυνάτων δή τι ξυμβαίνειν φαίνεται, ἐάν τις ἐπιστήμην καὶ αἴσθησιν ταὐτὸν φῇ εἶναι.

ΘΕΑΙ. Ἔοικεν.

ΣΩ. Ἄλλο ἄρα ἑκάτερον φατέον.

ΘΕΑΙ. Κινδυνεύει.

ΣΩ. Τί οὖν δῆτ' ἂν εἴη ἐπιστήμη; * πάλιν ἐξ ἀρ- C χῆς, ὡς ἔοικε, λεκτέον. καίτοι τί ποτε μέλλομεν, ὦ Θεαίτητε, δρᾶν;

ΘΕΑΙ. Τίνος πέρι;

ΣΩ. Φαινόμεθά μοι ἀλεκτρυόνος ἀγεννοῦς δίκην, πρὶν νενικηκέναι, ἀποπηδήσαντες ἀπὸ τοῦ λόγου ᾄδειν.

ΘΕΑΙ. Πῶς δή;

ΣΩ. Ἀντιλογικῶς ἐοίκαμεν πρὸς τὰς τῶν ὀνομάτων ὁμολογίας ἀνομολογησάμενοι καὶ τοιούτῳ τινὶ περιγενόμενοι τοῦ λόγου ἀγαπᾶν, καὶ οὐ φάσκοντες ἀγωνισταί, ἀλλὰ φιλόσοφοι εἶναι, λανθάνομεν ταὐτὰ ἐκείνοις * τοῖς δεινοῖς D ἀνδράσι ποιοῦντες.

ΘΕΑΙ. Οὔπω μανθάνω ὅπως λέγεις.

ΣΩ. Ἀλλ' ἐγὼ πειράσομαι δηλῶσαι περὶ αὐτῶν ὅ γε δὴ νοῶ. ἠρόμεθα γὰρ δὴ εἰ μαθὼν καὶ μεμνημένος τίς τι μὴ ἐπίσταται, καὶ τὸν ἰδόντα καὶ μύσαντα μεμνημένον, ὁρῶντα δὲ οὔ, ἀποδείξαντες, οὐκ εἰδότα ἀπεδείξαμεν καὶ

*) ἄλλ. τὸ ὁρᾶν ἐπίστασθαι.

Theod. Sane quidem.

So. Qui vero videt et ſciens factus eſt eius quod vidit, ſi oculos claudit, meminit quidem, ſed non videt illud; nonne?

Theae. Ita.

So. Hoc vero *non videt* eſt *neſcit*, ſiquidem *videt* eſt *ſcit*.

Theae. Vera.

So. Accidit igitur ut quis, cuius ſciens exſtitit, id adhuc memoria tenens non ſciat, quoniam non videt; quod monſtrum fore diximus, ſi uſu veniret.

Theae. Veriſſima dicis.

So. Eorum igitur aliquid quae fieri nequeunt accidere videtur, ſi quis ſcientiam et ſenſum idem dicat eſſe.

Theae. Patet vero.

So. Aliud igitur eſſe utrumque dicendum.

Theae. Ita fere ſe habet.

So. Iam quid tandem erit ſcientia? rurſum ab initio, ut videtur, dicendum. quamquam quid tandem volumus, Theaetete, facere?

Theae. Quale dicis?

So. Ut mihi videtur, galli in modum vilis, antequam vicimus, reſilientes ab oratione canimus.

Theae. Quo tandem pacto?

So. Controverſorum more videmur ſecundum eum quem conceſſimus ſenſum verborum inter nos convenientes et huiusmodi re ſuperantes orationem acquieſcere, et prae nobis ferentes non contentionis, ſed ſapientiae nos ſtudioſos eſſe, inſcii idem quod illi arguti viri facimus.

Theae. Nondum intelligo quomodo dicas.

So. At conabor declarare de his quid ſentiam. quaerebamus videlicet, an qui aliquid percepiſſet ac meminiſſet, is neſciret, et eum qui vidiſſet oculosque clauſiſſet meminiſſe quidem, ſed non videre probantes, neſcientem probavimus eum eſſe ſimulque recordan-

ἅμα μεμνημένον· τοῦτο δ' εἶναι ἀδύνατον. καὶ οὕτω δὴ μῦθος *) ἀπώλετο ὁ Πρωταγόρειος, καὶ ὁ σὸς ἅμα ὁ τῆς ἐπιστήμης καὶ αἰσθήσεως, ὅτι ταὐτόν ἐστιν.

ΘΕΑΙ. * Φαίνεται. E

ΣΩ. Οὔτι ἄν, οἶμαι, ὦ φίλε, εἴπερ γε ὁ πατὴρ τοῦ ἑτέρου μύθου ἔζη, ἀλλὰ πολλὰ ἂν ἤμυνε· νῦν δὲ ὀρφανὸν αὐτὸν ἡμεῖς προπηλακίζομεν. καὶ γὰρ οὐδ' οἱ ἐπίτροποι, οὓς Πρωταγόρας κατέλιπε, βοηθεῖν ἐθέλουσιν, ὧν Θεόδωρος εἷς ὅδε· ἀλλὰ δὴ αὐτοὶ κινδυνεύσομεν τοῦ δικαίου ἕνεκ' αὐτῷ βοηθεῖν.

ΘΕΟ. Οὐ γὰρ ἐγώ, ὦ Σώκρατες, ἀλλὰ μᾶλλον Καλλίας ὁ Ἱππονίκου τῶν ἐκεί*νου ἐπίτροπος· ἡμεῖς δέ πως 165 θᾶττον ἐκ τῶν ψιλῶν λόγων πρὸς τὴν γεωμετρίαν ἀπενεύσαμεν. χάριν γε μέντοι σοι ἕξομεν, ἐὰν αὐτῷ βοηθῇς.

ΣΩ. Καλῶς λέγεις, ὦ Θεόδωρε. σκέψαι οὖν τήν γ' ἐμὴν βοήθειαν. τῶν γὰρ ἄρτι δεινότερα ἄν τις ὁμολογήσειε μὴ προσσχὼν τοῖς ῥήμασι τὸν νοῦν, ᾗ τὸ πολὺ εἰθίσμεθα φάναι τε καὶ ἀπαρνεῖσθαι. σοὶ λέγω ὅπῃ, ἢ Θεαιτήτῳ;

ΘΕΟ. Εἰς τὸ κοινὸν μὲν οὖν, ἀποκρινέσθω δὲ ὁ νεώτερος· σφα*λεὶς γὰρ ἧττον ἀσχημονήσει. B

ΣΩ. Λέγω δὴ τὸ δεινότατον ἐρώτημα. ἔστι δέ, οἶμαι, τοιόνδε τι· ἆρα οἷόν τε τὸν αὐτὸν εἰδότα τι τοῦτο ὃ οἶδε μὴ εἰδέναι;

ΘΕΟ. Τί δὴ οὖν ἀποκρινούμεθα, ὦ Θεαίτητε;

ΘΕΑΙ. Ἀδύνατόν που, οἶμαι ἔγωγε.

ΣΩ. Οὔκ, εἰ τὸ ὁρᾶν γε ἐπίστασθαι θήσεις. τί γὰρ χρήσει ἀφύκτῳ ἐρωτήματι, τὸ λεγόμενον, ἐν φρέατι ξυνεχόμενος **), ὅταν ἐρωτᾷ ἀνέκπληκτος ἀνήρ, καταλαβὼν τῇ χειρὶ σοῦ τὸν ἕτερον ὀφθαλμόν, εἰ ὁρᾷς τὸ ἱμάτιον τῷ * κατειλημμένῳ. C

ΘΕΑΙ. Οὐ φήσω, οἶμαι, τούτῳ γε, τῷ μέντοι ἑτέρῳ.

ΣΩ. Οὐκοῦν ὁρᾷς τε καὶ οὐχ ὁρᾷς ἅμα ταὐτόν;

---

*) ἴσ. ὁ μῦθος.

**) γρ. συσχόμενος. ἴσ. ξυνισχόμενος.

tem; hoc autem fieri non posse. et ita scilicet oratio evanuit Protagoria et illa simul, scientiam et sensum idem esse ponens.

Theae. Videtur.

So. Nequaquam vero, mi care, siquidem pater alterius orationis viveret, sed multum eam defenderet; nunc autem orbam illam contumelia vexamus. etenim ne curatores quidem, quos Protagoras reliquit, auxiliari volunt, quorum unus est hic Theodorus; immo soli periclitabimur, quia par est, ei auxiliari.

Theo. Neque enim ego, Socrate, sed potius Callias Hipponici filius rerum illius curator est; nos vero sane citius a meris orationibus ad geometriam deflexi-mus. gratiam tamen profecto tibi habebimus, si illi auxiliere.

So. Bene dicis, Theodore. vide igitur quam equidem opem feram. etenim modo dictis absurdiora quispiam concesserit, nisi animum ad verba adverterit qua ratione maxima ex parte consueverimus in dicendo et negando eis uti. tibine dicam, quomodo, an Theaeteto?

Theo. Communiter quidem, respondeto autem iunior; nam si erraverit, minus ei erit indecorum.

So. Proferam igitur absurdissimam quaestionem; est vero illa, opinor, talis fere: num fieri potest, ut idem qui sciat id quod sciat nesciat?

Theo. Quid iam respondebimus, Theaetete?

Theae. Fieri non posse, equidem censeo.

So. Non potest, si videre esse scire pones. nam quid facies inexplicabili quaestioni, puteo, ut in proverbio est, constrictus, si quaerat intrepidus vir, comprimens manu alterum tuum oculum, an videas pallium oculo compresso.

Theae. Negabo, opinor, hoc me videre, altero tamen.

So. Nonne vides simulque non vides idem?

ΘΕΑΙ. Οὕτω γέ πως.

ΣΩ. Οὐδὲν ἐγώ, φήσει, τοῦτο οὔτε τάττω οὔτε ἠρόμην τὸ ὅπως, ἀλλ' εἰ, ὃ ἐπίστασαι, τοῦτο καὶ οὐκ ἐπίστασαι. νῦν δ', ὃ οὐχ ὁρᾷς, ὁρῶν φαίνει· ὡμολογηκὼς δὲ τυγχάνεις τὸ ὁρᾶν ἐπίστασθαι καὶ τὸ μὴ ὁρᾶν μὴ ἐπίστασθαι. ἐξ οὖν τούτων λογίζου τί σοι ξυμβαίνει.

ΘΕΑΙ. Ἀλλὰ λογίζομαι ὅτι τἀναντία οἷς * ὑπεθέμην. D

ΣΩ. Ἴσως δέ γ', ὦ θαυμάσιε, πλείω ἂν τοιαῦτ' ἔπαθες, εἴ τίς σε προςηρώτα εἰ ἐπίστασθαι ἔστι μὲν ὀξύ, ἔστι δὲ ἀμβλύ, καὶ ἐγγύθεν μὲν ἐπίστασθαι, πόῤῥωθεν δὲ μή, καὶ σφόδρα καὶ ἠρέμα τὸ αὐτό, καὶ ἄλλα μυρία, ἃ ἐλλοχῶν ἂν πελταστικὸς ἀνὴρ μισθοφόρος ἐν λόγοις ἐρόμενος, ἡνίκ' ἐπιστήμην καὶ αἴσθησιν ταὐτὸν ἔθου, ἐμβαλὼν ἂν εἰς τὸ ἀκούειν καὶ ὀσφραίνεσθαι καὶ τὰς τοιαύτας αἰσθή-
σεις, ἤλεγχεν ἂν ἐπέχων καὶ οὐκ ἀνιείς, * πρὶν θαυμασας E
τὴν πολυάρατον *) σοφίαν ξυνεποδίσθης ὑπ' αὐτοῦ, οὗ δή σε χειρωσάμενός τε καὶ ξυνδήσας ἤδη ἂν τότε ἐλύτρου χρημάτων ὅσων σοί τε κἀκείνῳ ἐδόκει. Τίν' οὖν δὴ ὁ Πρωταγόρας, φαίης ἂν ἴσως, λόγον ἐπίκουρον τοῖς αὑτοῦ ἐρεῖ; ἄλλο τι πειρώμεθα λέγειν;

ΘΕΑΙ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΣΩ. Ταῦτά τε δὴ πάντα ὅσα ἡμεῖς ἐπαμύνοντες
αὐτῷ λέγομεν, καὶ ὁμόσε, οἶμαι, * χωρήσεται, καταφρο- 166
νῶν ἡμῶν καὶ λέγων· Οὗτος δὴ ὁ Σωκράτης ὁ χρηστός, ἐπειδὴ αὐτῷ παιδίον τι ἐρωτηθὲν ἔδεισεν, εἰ οἷόν τε τὸν αὐτὸν τὰ αὐτὰ μεμνῆσθαι ἅμα καὶ μὴ εἰδέναι, καὶ δεῖσαν ἀπέφησε διὰ τὸ μὴ δύνασθαι προορᾶν, γέλωτα δὴ τὸν ἐμὲ ἐν τοῖς λόγοις ἀπέδειξε. τὸ δέ, ὦ ῥᾳθυμότατε Σώκρατες, τῇδ' ἔχει· ὅταν τι τῶν ἐμῶν δι' ἐρωτήσεως σκοπῇς, ἐὰν μὲν ὁ ἐρωτηθεὶς, οἷάπερ ἂν ἐγὼ ἀποκριναίμην,
ἀποκρινάμενος σφάλληται, ἐγὼ ἐλέγχομαι, εἰ δὲ * ἀλλοῖα, B
αὐτὸς ὁ ἐρωτηθείς. αὐτίκα γὰρ δοκεῖς τινά σοι ξυγχωρή-

*) ſs. πολυάῤῥατον.

Theae. Ita nescio quomodo habet.

So. Minime ego, dicet, hoc iubeo neque interrogabam quomodo, sed an, quod scires, hoc etiam nescires. nunc, quod non vides, id te videre patet; confessus vero es videre esse scire et non videre nescire: ex hoc iam collige, quid tibi eveniat.

Theae. At colligo contraria eorum, quae posueram.

So. Forsitan vero, o admirabilis, plura huiusmodi tibi acciderent, si quis te praeterea rogaret an scire esset acutum et hebes, et cominus quidem sciri posset, eminus autem non posset, et vehementer et leniter idem aliaque innumerabilia, quae insidias faciens pelta armatus vir mercenarius in disputando interrogans, quando scientiam et sensum idem esse posuisses, irrumpens in auditum et olfactum sensusque generis eiusdem, refutaret te retinens, nec dimittens prius quam admiratus sane quam robustam sapientiam irretirere ab ipso: ut, quum te subegisset ac vinxisset, tum demum te solveret tanto redemptionis pretio, quantum inter te et illum convenisset. Quam igitur Protagoras, dixeris forsitan, orationem auxiliarem rationi suae afferet? num conemur dicere?

Theae. Sane quidem.

So. Et haec igitur omnia dicet quae nos auxiliantes ei diximus, et cominus, opinor, instabit contemnens nos et dicens: Hicce Socrates bonus, quando puerulus ab ipso interrogatus, fierine possit ut idem eandem rem meminerit simul et nesciat, exhorrescit exhorrescensque negat propterea quod non potest prospicere, ridiculum me in sermonibus suis exhibet. immo vero, inconsideratissime Socrate, res sic se habet: si, quum aliquam rationum mearum interrogando inquiris, is qui interrogatur a te eadem respondens quae equidem responderim erroris convincitur, ego refellor, sin alia, ipse interrogatus. etenim num censes exempli causa

σεσθαι μνήμην παρεῖναί τῳ ὧν ἔπαθε, τοιοῦτόν τι οὖ-
σαν πάθος, οἷον ὅτε ἔπασχε, μηκέτι πάσχοντι; πολλοῦ
γε δεῖ· ἢ αὖ ἀποκνήσειν ὁμολογεῖν οἷόν τ᾽ εἶναι εἰδέναι
καὶ μὴ εἰδέναι τὸν αὐτὸν τὸ αὐτό; ἤ, ἐάνπερ τοῦτο
δείσῃ, δώσειν ποτὲ τὸν αὐτὸν εἶναι τὸν ἀνομοιούμενον
τῷ πρὶν ἀνομοιοῦσθαι ὄντι; μᾶλλον δὲ τὸν εἶναί τινα,
ἀλλ᾽ οὐχὶ τούς, καὶ τούτους γιγνομένους ἀπείρους, ἐάν-
περ ἀνομοίωσις γίγνηται, εἰ δὴ ὀ*νομάτων γε δεήσει C
θηρεύσεις διευλαβεῖσθαι ἀλλήλων; ἀλλ᾽, ὦ μακάριε, φή-
σει, γενναιοτέρως ἐπ᾽ αὐτὸ ἐλθὼν ὃ λέγω, εἰ δύνασαι,
ἐξέλεγξον ὡς οὐχὶ ἴδιαι αἰσθήσεις ἡμῶν ἑκάστῳ γίγνον-
ται, ἢ ὡς, ἰδίων γιγνομένων, οὐδέν τι ἂν μᾶλλον τὸ
φαινόμενον μόνῳ ἐκείνῳ γίγνοιτο, ἤ, εἰ εἶναι δεῖ ὀνο-
μάζειν, εἴη, ᾧπερ φαίνεται. ὗς δὲ δὴ καὶ κυνοκεφά-
λους λέγων οὐ μόνον αὐτὸς ὑηνεῖς, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀκού-
οντας τοῦτο δρᾶν εἰς τὰ ξυγγράμματά μου ἀναπείθεις,
οὐ καλῶς * ποιῶν. ἐγὼ γάρ φημι μὲν τὴν ἀλήθειαν ἔχειν D
ὡς γέγραφα· μέτρον γὰρ ἕκαστον ἡμῶν εἶναι τῶν τε
ὄντων καὶ μή· μυρίον μέντοι διαφέρειν ἕτερον ἑτέρου
αὐτῷ τούτῳ, ὅτι τῷ μὲν ἄλλα ἔστι τε καὶ φαίνεται, τῷ
δὲ ἄλλα· καὶ σοφίαν καὶ σοφὸν ἄνδρα πολλοῦ δέω [τῷ]
μὴ φάναι εἶναι, ἀλλ᾽ αὐτὸν τοῦτον καὶ λέγω σοφόν, ὃς
ἄν τινι ἡμῶν, ᾧ φαίνεται καὶ ἔστι κακά, μεταβάλ-
λων ποιήσῃ ἀγαθὰ φαίνεσθαί τε καὶ εἶναι. τὸν δὲ λό-
γον αὖ μὴ τῷ ῥήματί μου δίωκε, * ἀλλ᾽ ὧδε ἔτι σα- E
φέστερον μάθε τί λέγω. οἷον γὰρ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἐλέ-
γετο ἀναμνήσθητι, ὅτι τῷ μὲν ἀσθενοῦντι πικρὰ φαίνε-
ται ἃ ἐσθίει καὶ ἔστι, τῷ δὲ ὑγιαίνοντι τἀναντία ἔστι
καὶ φαίνεται· σοφώτερον μὲν οὖν τούτων οὐδέτερον δεῖ
ποιῆσαι (οὐδὲ γὰρ δυνατόν), οὐδὲ * κατηγορητέον ὡς 167
ὁ μὲν κάμνων ἀμαθής, ὅτι τοιαῦτα δοξάζει, ὁ δὲ ὑγι-
αίνων σοφός, ὅτι ἀλλοῖα· μεταβλητέον δ᾽ ἐπὶ θάτερα·
ἀμείνων γὰρ ἡ ἑτέρα ἕξις· οὕτω δὲ καὶ ἐν τῇ παιδείᾳ

quemquam tibi concessurum esse, memoriam adesse alicui eorum, quibus affectus fuerit, ut talem quandam affectionem qualis fuerit quum afficeretur, illi scilicet qui iam non afficiatur? plurimum abest; an etiam cunctaturum esse concedere fieri posse, ut sciat et nesciat idem eandem rem? an, si hoc horruerit, daturum esse umquam eundem esse mutatum illum, qui fuerit antequam mutaretur? vel potius aliquem esse, ac non aliquos, eosque exsistentes innumerabiles, ut scilicet mutatio exsistat, siquidem verborum aucupia inter nos cavere oportuerit? at, egregie, dicet, fidentius ad id ipsum aggrediens quod dico, si potueris, convince, non proprios sensus cuique nostrûm exsistere, vel, licet proprii exsistant, nihilo tamen magis id quod videatur exsistere aut, si esse appellari oporteat, esse ei cui videatur. sues vero ac simias si affers, non solum te ipse pro sue geris, verum etiam audientibus, hoc ut committant in scriptiones meas, persuades, non bene ita faciens. ego enim dico quidem veritatem ita habere ut scripsi, mensuram videlicet quemque nostrûm esse tam eorum quae sint quam eorum quae non sint, immensum tamen differre alterum ab altero hanc ipsam ob causam, quod huic alia sint et videantur, illi alia; et sapientiam virumque sapientem longe abest ut negem esse, sed hunc ipsum etiam dico sapientem qui efficit, ut, cui nostrûm videantur et sint mala, huic contra bona videantur ac sint. orationem autem meam non ad verbum persequere, sed ita etiam clarius accipe quid dicam. quod enim in praegressis dictum est, id recordare, aegrotanti videlicet amara et videri quae ederet et esse, valenti autem contraria et esse et videri; iam sapientiorem quidem horum neutrum oportet effici (id enim fieri nequit), neque dicendus est aegrotans imperitus, quia talia iudicet, valens autem sapiens, quia alia, sed convertendus est ille contrariam in partem; melior est enim alter status: ita igitur etiam in institutione ex al-

ἀπὸ ἑτέρας ἕξεως ἐπὶ τὴν ἀμείνω μεταβλητέον. ἀλλ' ὁ μὲν
ἰατρὸς φαρμάκοις μεταβάλλει, ὁ δὲ σοφιστὴς λόγοις. ἐπεὶ
οὔ τέ τι γε *) ψευδῆ δοξάζοντά τίς τινα ὕστερον ἀληθῆ
ἐποίησε δοξάζειν· οὔτε γὰρ τὰ μὴ ὄντα δυνατὸν δοξάσαι,
οὔτε ἄλλα παρ' ἃ ἂν πάσχῃ· ταῦτα δὲ ἀεὶ ἀληθῆ· ἀλλ',
οἶμαι, πονηρᾷ ψυχῆς ἕξει δοξά*ζοντα ξυγγενῆ αὐτῆς χρη- B
στὴ ἐποίησε δοξάσαι ἕτερα τοιαῦτα, ἃ δή τινες τὰ φαν-
τάσματα ὑπὸ ἀπειρίας ἀληθῆ καλοῦσιν, ἐγὼ δὲ βελτίω μὲν
τὰ ἕτερα τῶν ἑτέρων, ἀληθέστερα δὲ οὐδέν. καὶ τοὺς σο-
φούς, ὦ φίλε Σώκρατες, πολλοῦ δέω βατράχους λέγειν,
ἀλλὰ κατὰ μὲν σώματα ἰατροὺς λέγω, κατὰ δὲ φυτὰ γεωρ-
γούς· φημὶ γὰρ καὶ τούτους τοῖς φυτοῖς ἀντὶ πονηρῶν
αἰσθήσεων, ὅταν τι αὐτῶν ἀσθενῇ, χρηστὰς καὶ * ὑγιει- C
νὰς αἰσθήσεις [τε καὶ ἀληθεῖς] ἐμποιεῖν, τοὺς δέ γε σο-
φούς τε καὶ ἀγαθοὺς ῥήτορας ταῖς πόλεσι τὰ χρηστὰ ἀντὶ
τῶν πονηρῶν δίκαια δοκεῖν εἶναι **) ποιεῖν· ἐπεὶ οἷά γ'
ἂν ἑκάστῃ πόλει δίκαια καὶ καλὰ δοκῇ, ταῦτα καὶ εἶναι
αὐτῇ, ἕως ἂν αὐτὰ νομίζῃ· ἀλλ' ὁ σοφὸς ἀντὶ πονηρῶν
ὄντων αὐτοῖς ἑκάστων χρηστὰ ἐποίησεν εἶναι καὶ δοκεῖν.
κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ ὁ σοφιστὴς τοὺς παιδευομέ-
νους οὕτω δυνάμενος παιδαγωγεῖν σοφός τε καὶ ἄξιος πολ-
λῶν χρημάτων τοῖς παι*δευθεῖσι. καὶ οὕτω σοφώτεροί τέ D
εἰσιν ἕτεροι ἑτέρων καὶ οὐδεὶς ψευδῆ δοξάζει, καὶ σοί,
ἐάν τε βούλῃ ἐάν τε μή, ἀνεκτέον ὄντι μέτρῳ· σώζεται
γὰρ ἐν τούτοις ὁ λόγος οὗτος. ᾧ σὺ εἰ μὲν ἔχεις ἐξ ἀρχῆς
ἀμφισβητεῖν, ἀμφισβήτει λόγῳ ἀντιδιεξελθών, εἰ δὲ δι'
ἐρωτήσεων βούλει, δι' ἐρωτήσεων· οὐδὲ γὰρ τοῦτο φευ-
κτέον, ἀλλὰ πάντων μάλιστα διωκτέον τῷ νοῦν ἔχοντι.
ποίει μέντοι οὑτωσί· μὴ ἀδίκει ἐν τῷ ἐ*ρωτᾶν· καὶ γὰρ E
πολλὴ ἀλογία ἀρετῆς φάσκοντα ἐπιμελεῖσθαι μηδὲν ἀλλ' ἢ
ἀδικοῦντα ἐν λόγοις διατελεῖν· ἀδικεῖν δ' ἐστὶν ἐν τῷ
τοιούτῳ, ὅταν τις μὴ χωρὶς μὲν ὡς ἀγωνιζόμενος τὰς δια-
τριβὰς ποιῆται, χωρὶς δὲ διαλεγόμενος, καὶ ἐν μὲν τῷ παίζῃ

*) ἴσ. οὔτι γε.
**) ἴσ. δοκεῖν καὶ εἶναι.

tero ſtatu in meliorem converſionem fieri oportet, et medicus quidem remediis convertit, ſophiſtes vero orationibus. ceterum vero neque falſa quempiam iudicantem aliquis poſtea efficit vera iudicantem; neque enim ea quae non ſunt iudicari licet, neque alia praeter ea quibus afficitur; haec autem ſemper vera ſunt; ſed, opinor, eum qui pravo in ſtatu iudicaverit quae illi cognata ſunt probus ſtatus efficit iudicantem alia ſimilia, quae quidem ipſa nonnulli prae imperitia vera nominant, ego autem meliora alia aliis appello, veriora autem nullo modo. atque ſapientes, mi care Socrates, longe abeſt ut ranas dicam, ſed, quod ad corpora ſpectat, medicos appello, quod ad plantas, agricolas; exiſtimo enim etiam hos plantis pro pravis ſenſibus, ſi quo aegrotent, bonos et ſanos ſenſus iniicere, ſapientes autem et bonos rhetores efficere ut civitatibus proba pro improbis iuſta et videantur et ſint; nam per ſe quidem quaecumque cuique civitati iuſta et pulchra videntur, haec etiam ſunt illi, quamdiu illa pro iuſtis habet, at ſapiens efficit, ut pro pravis quibusque, quae illae habent, bona eis et ſint et videantur. eadem vero ratione etiam ſophiſtes qui inſtituendos ita poteſt regere, ſapiens dignusque quem multa pecunia remunerentur inſtituti. itaque et ſapientiores ſunt alii aliis nec ullus falſa iudicat, et tu velis nolis non potes non eſſe menſura; ſervatur enim his haec oratio. de qua ſi quid habes quod ab initio in controverſiam voces, in controverſiam id voca perpetua oratione contrariam ſententiam exponens, ſin interrogando malis, interrogando; neque enim hoc fugiendum, ſed omnium maxime ſectandum eſt viro prudenti. fac autem ita; ne iniuſte agas in quaerendo; etenim multae eſt inſipientiae virtutis ſtudium prae ſe ferre, nihil tamen niſi iniuſte perpetuo facere in ſermonibus; iniuſte autem facere eſt hac in cauſa, ſi quis non aliter ut certaturus diſputat, aliter vero ut colloquens, ita ut in illo quidem iocetur et in

τε καὶ σφάλλῃ, καθ' ὅσον ἂν δύνηται, ἐν δὲ τῷ διαλέγεσθαι σπουδάζῃ τε καὶ ἐπανορθοῖ τὸν προςδιαλεγόμενον, ἐκεῖνα μόνα αὐτῷ ἐνδεικνύμενος τὰ σφάλματα, ἃ αὐτὸς ὑφ' ἑαυτοῦ καὶ * τῶν προτέρων ξυνουσιῶν παρεκέκρου- 165
στο. ἂν μὲν γὰρ οὕτω ποιῇς, ἑαυτοὺς αἰτιάσονται οἱ προςδιατρίβοντές σοι τῆς αὑτῶν ταραχῆς καὶ ἀπορίας, ἀλλ' οὐ σέ, καὶ σὲ μὲν διώξονται καὶ φιλήσουσιν, αὑτοὺς δὲ μισήσουσι, καὶ φεύξονται ἀφ' ἑαυτῶν εἰς φιλοσοφίαν, ἵν' ἄλλοι γενόμενοι ἀπαλλαγῶσι τῶν οἳ πρότερον ἦσαν· ἐὰν δὲ τἀναντία τούτων δρᾷς, ὥσπερ οἱ πολλοί, τἀναντία ξυμβήσεταί σοι καὶ τοὺς ξυνόντας ἀντὶ φιλοσόφων μισοῦντας τοῦτο * τὸ πρᾶγμα ἀποφανεῖς, ἐπειδὰν πρεσβύτεροι γένων- B
ται. ἐὰν οὖν ἐμοὶ πείθῃ, ὃ καὶ πρότερον ἐῤῥήθη, οὐ δυςμενῶς οὐδὲ μαχητικῶς, ἀλλ' ἵλεῳ τῇ διανοίᾳ ξυγκαθεὶς ὡς ἀληθῶς σκέψει τί ποτε λέγομεν, κινεῖσθαί τε ἀποφαινόμενοι τὰ πάντα τό τε δοκοῦν ἑκάστῳ τοῦτο καὶ εἶναι ἰδιώτῃ τε καὶ πόλει· καὶ ἐκ τούτων ἐπισκέψει εἴτε ταὐτὸν εἴτε καὶ ἄλλο ἐπιστήμη καὶ αἴσθησις, ἀλλ' οὐχ, ὥςπερ ἄρτι, ἐκ ξυνηθείας ῥημάτων τε καὶ ὀνομάτων, ἃ οἱ * πολλοὶ C
ὅπῃ ἂν τύχωσιν ἕλκοντες ἀπορίας ἀλλήλοις παντοδαπὰς παρέχουσι. Ταῦτα, ὦ Θεόδωρε, τῷ ἑταίρῳ σου εἰς βοήθειαν προςηρξάμην κατ' ἐμὴν δύναμιν, σμικρὰ ἀπὸ σμικρῶν, εἰ δ' αὐτὸς ἔζη, μεγαλειότερον ἂν τοῖς αὑτοῦ ἐβοήθησεν.

ΘΕΟ. Παίζεις, ὦ Σώκρατες· πάνυ γὰρ νεανικῶς τῷ ἀνδρὶ βεβοήθηκας.

ΣΩ. Εὖ λέγεις, ὦ ἑταῖρε· καί μοι εἰπέ· ἐνενόησάς που λέγοντος ἄρτι τοῦ Πρωταγόρου καὶ ὀνειδίζοντος ἡμῖν, ὅτι * πρὸς παιδίον τοὺς λόγους ποιούμενοι τῷ τοῦ παιδὸς D
φόβῳ ἀγωνιζοίμεθα εἰς τὰ ἑαυτοῦ, καὶ χαριεντισμόν τινα ἀποκαλῶν, ἀποσεμνύνων δὲ τὸ πάντων μέτρον, σπουδάσαι ἡμᾶς διεκελεύσατο περὶ τὸν αὑτοῦ λόγον;

ΘΕΟ. Πῶς γὰρ οὐκ ἐνενόησα, ὦ Σώκρατες;

ΣΩ. Τί οὖν; κελεύεις πείθεσθαι αὐτῷ;

ΘΕΟ. Σφόδρα γε.

errorem inducat quantum possit, in colloquendo vero serio dicat et corrigat colloquentem hos solos ei ostendens errores, in quos ipse et per se et per superiores disputationes inductus fuerit. nam si ita facis, sibimet ipsis culpam attribuent colloquentes perturbationis suae atque haesitationis, non tibi, et te quidem consectabuntur ac diligent, sibi ipsis autem erunt in odio et fugient a semet ipsis in philosophiam, ut alii facti disiungantur ab eis qui ante erant; sin contra facis, quemadmodum plurimi, contraria contingent tibi, et eos qui familiariter te utuntur pro philosophis osores huius negotii reddes, quando seniores facti fuerint. quodsi mihi obtemperaveris, id quod iam ante dictum est, non infense nec pugnaciter, sed propitio animo te demittens revera spectabis quid tandem dicamus, et moveri declarantes omnia et quod videatur cuique hoc etiam esse tum privato tum civitati; et ex his indicabis utrum idem an diversum sit scientia et sensus, non, ut modo, ex usu verborum ac nominum, quae plurimi, quocumque casus fert, trahentes difficultates sibi multiplices afferunt. Haec, Theodore, ut amico tuo auxilium ferrem, attuli pro viribus meis, pauca ex paucis depromens; si ipse viveret, magnificentius rationibus suis auxilium tulisset.

Theo. Iocaris, Socrate; satis enim fortiter viro auxilium tulisti.

So. Bene narras, amice. iam dic mihi: nonne animadvertisti modo dixisse Protagoram et exprobrasse nobis, quod, cum puerulo sermones conferentes, ex pueri metu praesidium nobis petentes certaremus cum rationibus suis, et cavillationem quandam id appellantem, extollentem vero illam omnium rerum mensuram nos cohortatum esse ut seria ageremus in ratione sua perscrutanda?

Theo. Quidni animadverterim, Socrate?

So. Quid igitur? iubesne ei obtemperari?

Theo. Sane quidem.

ΣΩ. Ὁρᾷς οὖν ὅτι τάδε πάντα πλὴν σοῦ παιδία
ἐστίν; εἰ οὖν πεισόμεθα τῷ ἀνδρί, ἐμὲ καὶ σὲ δεῖ ἐρωτῶν-
τάς τε καὶ ἀπο*κρινομένους ἀλλήλοις σπουδάσαι αὐτοῦ E
περὶ τὸν λόγον, ἵνα μὴ τοῦτό γε ἔχῃ ἐγκαλεῖν, ὡς παίζον-
τες πρὸς μειράκια διεσκεψάμεθ' αὖ τοῦτον τὸν λόγον *).

ΘΕΟ. Τί δ'; οὐ πολλῶν τοι Θεαίτητος μεγάλους
πώγωνας ἐχόντων ἄμεινον ἂν ἐπακολουθήσειε λόγῳ διερευ-
νωμένῳ;

ΣΩ. Ἀλλ' οὔτι σοῦ γε, ὦ Θεόδωρε, ἄμεινον. μὴ
οὖν οἴου ἐμὲ μὲν τῷ σῷ ἑταίρῳ τετελευτηκότι δεῖν παντὶ
τρόπῳ ἐπαμύνειν, σὲ * δὲ μηδενί, ἀλλ' ἴθι, ὦ ἄριστε, ὀλί- 169
γον ἐπίσπου, μέχρι τούτου αὐτοῦ ἕως ἂν εἰδῶμεν, εἴτε
ἄρα σὲ δεῖ διαγραμμάτων πέρι μέτρον εἶναι, εἴτε πάντες
ὁμοίως σοὶ ἱκανοὶ ἑαυτοῖς εἴς τε ἀστρονομίαν καὶ τἆλλα,
ὧν δὴ σὺ πέρι αἰτίαν ἔχεις διαφέρειν.

ΘΕΟ. Οὐ ῥᾴδιον, ὦ Σώκρατες, σοὶ παρακαθήμενον
μὴ διδόναι λόγον, ἀλλ' ἐγὼ ἄρτι παρελήρησα φάσκων σε
ἐπιτρέψειν μοι μὴ ἀποδύεσθαι, καὶ οὐχὶ ἀναγκάσειν καθά-
περ Λακεδαιμόνιοι· σὺ δέ μοι δοκεῖς πρὸς τὸν Σκίῤῥωνα **)
μᾶλλον τείνειν. Λακεδαιμόνιοι μὲν * γὰρ ἀπιέναι ἢ ἀπο- B
δύεσθαι κελεύουσι, σὺ δὲ κατ' Ἀνταῖόν τί μοι μᾶλλον δο-
κεῖς τὸ δρᾶμα δρᾶν· τὸν γὰρ προσελθόντα οὐκ ἀνίης,
πρὶν ***) ἀναγκάσῃς ἀποδύσας ἐν τοῖς λόγοις προσπαλαῖσαι.

ΣΩ. Ἄριστά γε, ὦ Θεόδωρε, τὴν νόσον μου ἀπείκα-
σας· ἰσχυρότερος ****) μέντοι ἐγὼ ἐκείνων· μυρίοι γὰρ ἤδη
μοι Ἡρακλέες τε καὶ Θησέες ἐντυχόντες καρτεροὶ πρὸς τὸ
λέγειν μάλ' εὖ ξυγκεκόφασιν, ἀλλ' ἐγὼ οὐδέν τι μᾶλλον
ἀφίσταμαι· οὕτω τις ἔρως δεινὸς ἐνδέδυκε τῆς * περὶ C
ταῦτα γυμνασίας. μὴ οὖν μηδὲ σὺ φθονήσῃς προσανατρι-
ψάμενος σαυτόν τε ἅμα καὶ ἐμὲ ὀνῆσαι.

ΘΕΟ. Οὐδὲν ἔτι ἀντιλέγω, ἀλλ' ἄγε ὅπῃ ἐθέλεις·

---

*) ἴσ. αὐτοῦ τὸν λόγον.
**) ἴσ. τοὺς Σκίῤῥωνας.
***) ἴσ. πρὶν ἄν.
****) ἄλλ. ἰσχυρικώτερος.

So. Iamne vides hos omnes praeter te pueros esse? quodsi obtemperabimus viro, me et te oportebit rogantes et respondentes inter nos seria agere in illius ratione examinanda, ut ne hoc possit ut probrum obiicere, quod iocantes cum adolescentulis exploraverimus ipsius rationem.

Theo. Quid vero? nonne multis sane Theaetetus magnas barbas habentibus melius assequetur orationem perscrutandam?

So. At neutiquam te, Theodore, melius. ne igitur arbitrere me quidem amico tuo mortuo oportere omni modo opitulari, te autem nullo modo, sed age mi optime, paullulum subsequere, idque usque eo dum cognoscamus, utrum te oporteat, quod ad descriptiones attineat, mensuram esse, an omnes aeque ac tu sibimet ipsi satisfaciant in astronomia ceterisque, in quibus quidem tu diceris excellere.

Theo. Haud facile est, Socrate, tibi assidentem rationem non reddere, sed nugas modo dixi declarans te permissurum mihi ut vestem non exuerem, non me coacturum esse in Lacedaemoniorum modum; tu vero mihi videris ad Scirronum similitudinem propius accedere. Lacedaemonii enim discedere quemque aut vestem exuere iubent, tu autem potius ut Antaeus mihi videris negotium gerere: eum enim quicum congrederis non dimittis priusquam coëgeris veste deposita in sermonibus colluctari.

So. Optime quidem, Theodore, morbum tu meum comparatione illa descripsisti; robustior tamen ego sum illis; innumerabiles enim iam Hercules et Thesei dicendi validi in me incidentes probe me contuderunt, at ego nihilo magis desisto: tam vehemens quidam me amor incessit huius exercitationis. ne igitur tu quoque recuses mecum luctando te simul et me iuvare.

Theo. Nihil iam contra dico, sed duc quo vis:

πάντως τὴν περὶ ταῦτα εἱμαρμένην, ἣν ἂν σὺ ἐπικλώσῃς, δεῖ ἀνατλῆναι ἐλεγχόμενον. οὐ μέντοι περαιτέρω γε ὧν προτίθεσαι οἷός τ' ἔσομαι παρασχεῖν ἐμαυτόν σοι.

ΣΩ. Ἀλλ' ἀρκεῖ καὶ μέχρι τούτων. καί μοι πάνυ τήρει τὸ τοιόνδε, μή που παιδικόν τι λάθωμεν εἶδος τῶν λόγων ποιούμενοι, καί τις πάλιν * ἡμῖν αὐτὸ ὀνειδίσῃ. D

ΘΕΟ. Ἀλλὰ δὴ πειράσομαί γε καθ' ὅσον ἂν δύνωμαι.

ΣΩ. Τοῦδε τοίνυν πρῶτον πάλιν ἀντιλαβώμεθα οὗπερ τὸ πρότερον, καὶ ἴδωμεν, ὀρθῶς ἢ οὐκ ὀρθῶς ἐδυσχεραίνομεν ἐπιτιμῶντες τῷ λόγῳ, ὅτι αὐτάρκη ἕκαστον εἰς φρόνησιν ἐποίει. καὶ ἡμῖν ξυνεχώρησεν ὁ Πρωταγόρας, περί τε τοῦ ἀμείνονος καὶ χείρονος διαφέρειν τινάς, οὓς δὴ καὶ εἶναι σοφούς· οὐχὶ δή;

ΘΕΟ. Ναί.

ΣΩ. Εἰ μὲν τοίνυν αὐτὸς παρὼν ὡμολόγει, ἀλλὰ μὴ ἡμεῖς * βοηθοῦντες ὑπὲρ αὐτοῦ ξυνεχωρήσαμεν, οὐδὲν ἂν πάλιν ἔδει ἐπαναλαβόντας βεβαιοῦσθαι· νῦν δὲ τάχ' ἄν τις ἡμᾶς ἀκύρους τιθείη τῆς ὑπὲρ ἐκείνου ὁμολογίας. διὸ κάλλιον, ὡς ἔχει, σαφέστερον περὶ τούτου αὐτοῦ διομολογήσασθαι· οὐ γάρ τι σμικρὸν παραλλάττει οὕτως ἔχον ἢ ἄλλως. E

ΘΕΟ. Λέγεις ἀληθῆ.

ΣΩ. Μὴ τοίνυν δι' ἄλλων, ἀλλ' ἐκ τοῦ ἐκείνου λόγου ὡς διὰ βραχυτάτων * λάβωμεν τὴν ὁμολογίαν. 170

ΘΕΟ. Πῶς;

ΣΩ. Οὑτωσί. Τὸ δοκοῦν ἑκάστῳ τοῦτο καὶ εἶναί φησί που ᾧ δοκεῖ;

ΘΕΟ. Φησὶ γὰρ οὖν.

ΣΩ. Οὐκοῦν, ὦ Πρωταγόρα, καὶ ἡμεῖς ἀνθρώπου, μᾶλλον δὲ πάντων ἀνθρώπων δόξας λέγομεν καὶ φαμὲν οὐδένα ὅντινα οὐ τὰ μὲν αὑτὸν ἡγεῖσθαι τῶν ἄλλων σοφώτερον, τὰ δὲ ἄλλους ἑαυτοῦ, καὶ ἔν γε τοῖς μεγίστοις κινδύνοις, ὅταν ἐν στρατείαις ἢ νόσοις ἢ ἐν θαλάττῃ χειμάζωνται, ὥσπερ πρὸς θεοὺς ἔχειν τοὺς ἐν

omni modo necessitatem, quam in his mihi imponis, oportet me sustinere, ut refellar. neque tamen ultra quam proposuisti potero me tibi dedere.

So. At satis est etiam hactenus. atque mihi sedulo cave hoc, ne forte puerile quoddam sermonum genus inscii sequamur, neque iterum quisquam id nobis exprobret.

Theo. At vero conabor equidem, quantum potuero.

So. Hoc igitur primum iterum impugnemus, quod ante, et videamus, recte secusne improbraverimus orationem vituperantes quod unumquemque satis habere sapientiae poneret. iam nobis concessit Protagoras, ad melius et deterius differre aliquos, qui scilicet etiam essent sapientes; nonne?

Theo. Ita.

So. Quodsi ipse praesens consensisset, non opitulantes nos eius nomine concessissemus, minime necesse esset nobis rursus repetentibus ea confirmare; nunc autem forsitan quis nobis potestatem abroget illius nomine consentiendi. quocirca rectius est hoc, quomodo se habeat, certius convenire; neque enim parum interest utrum ita se habeat an aliter.

Theo. Vera dicis.

So. Ne igitur per alias, sed ex illius oratione quam paucissimis verbis capiamus assensum.

Theo. Quomodo?

So. Ita. Quod cuique videatur hoc etiam esse nonne dicit ei cui videatur?

Theo. Dicit vero.

So. Iam, Protagora, nos quoque id quod homini, potius omnibus hominibus videtur, ponimus dicentes neminem esse quin in his se ipsum existimet ceteris sapientiorem, in illis vero alios se sapientiores, et in maximis quidem periculis homines, quando in expeditionibus vel morbis vel in mari iactentur, quasi pro

ἑκάστοις ἄρχοντας, σωτῆρας σφῶν * προσδοκῶντας, οὐκ B
ἄλλῳ τῷ διαφέροντας ἢ τῷ εἰδέναι· καὶ πάντα που μεστὰ
τἀνθρώπινα ζητούντων διδασκάλους τε καὶ ἄρχοντας ἑαυ-
τῶν τε καὶ τῶν ἄλλων ζώων τῶν τε ἐργασιῶν, οἰομένων
τε αὖ ἱκανῶν μὲν διδάσκειν, ἱκανῶν δὲ ἄρχειν εἶναι· καὶ
ἐν τούτοις ἅπασι τί ἄλλο φήσομεν ἢ αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώ-
πους ἡγεῖσθαι σοφίαν καὶ ἀμαθίαν εἶναι παρὰ σφίσιν;

ΘΕΟ. Οὐδὲν ἄλλο.

ΣΩ. Οὐκοῦν τὴν μὲν σοφίαν ἀληθῆ διάνοιαν ἡγοῦν-
ται, τὴν δὲ ἀμαθίαν ψευδῆ δόξαν;

ΘΕΟ. Τί * μήν; C

ΣΩ. Τί οὖν, ὦ Πρωταγόρα, χρησόμεθα τῷ λόγῳ;
πότερον ἀληθῆ φῶμεν ἀεὶ τοὺς ἀνθρώπους δοξάζειν, ἢ
ποτὲ μὲν ἀληθῆ, ποτὲ δὲ *) καὶ ψευδῆ; ἐξ ἀμφοτέρων γάρ
που ξυμβαίνει μὴ ἀεὶ ἀληθῆ, ἀλλ' ἀμφότερα αὐτοὺς δοξά-
ζειν. σκόπει γάρ, ὦ Θεόδωρε, εἰ ἐθέλοι ἄν τις τῶν ἀμφὶ
Πρωταγόραν ἢ σὺ αὐτὸς διαμάχεσθαι, ὡς οὐδεὶς ἡγεῖται
ἕτερος ἕτερον ἀμαθῆ τε εἶναι καὶ ψευδῆ δοξάζειν.

ΘΕΟ. Ἀλλ' ἄπιστον, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Καὶ μὴν εἰς τοῦτό γε ἀνάγ*κης ὁ λόγος ἥκει D
ὁ πάντων χρημάτων μέτρον ἄνθρωπον λέγων.

ΘΕΟ. Πῶς δή;

ΣΩ. Ὅταν σὺ κρίνας τι παρὰ σαυτῷ πρὸς ἐμέ ἀπο-
φαίνῃ περί τινος δόξαν, σοὶ μὲν δὴ τοῦτο κατὰ τὸν ἐκεί-
νου λόγον ἀληθὲς ἔστω, ἡμῖν δὲ δὴ τοῖς ἄλλοις περὶ τῆς
σῆς κρίσεως πότερον οὐκ ἔστι κριταῖς γενέσθαι, ἢ σὲ **)
ἀεὶ κρίνομεν ἀληθῆ δοξάζειν; ἢ μυρίοι ἑκάστοτέ σοι μά-
χονται ἀντιδοξάζοντες, ἡγούμενοι ψευδῆ κρίνειν τε καὶ
οἴεσθαι;

ΘΕΟ. Νὴ τὸν Δία, ὦ Σώκρατες, μάλα μυ*ρίοι δῆτα, E
φησὶν Ὅμηρος, οἵ γέ μοι τὰ ἐξ ἀνθρώπων πράγματα πα-
ρέχουσιν.

---

*) ἴσ. τοτὲ μὲν — τοτὲ δέ.
**) ἄλλ. ἢ ἀεί σε. ἴσ. ἀλλ' ἀεί σε.

diis habere quosque in periculo imperantes, servatores suos illos existimantes, eosque ipsa hac scientia praestantes; et omnes fere res humanae refertae sunt quaerentibus praeceptores ac duces et sui et reliquorum animantium operumque, et contra se existimantibus idoneos ad docendum, idoneos ad imperandum esse; atque in his omnibus quid aliud dicemus nisi hoc, ipsos arbitrari homines sapientiam et inscitiam sibi inesse?

Theo. Nihil aliud.

So. Nonne sapientiam quidem veram existimant cogitationem, inscitiam vero falsam opinationem?

Theo. Quidni existiment?

So. Quid igitur, Protagora, faciemus oratione? utrum vera dicamus semper homines iudicare, an modo vera, modo falsa? ex utroque enim sequitur, ut non semper vera, sed utrumque iudicent. vide enim, Theodore, numquis velit eorum qui Protagoram sequuntur vel tu ipse contendere, neminem existimare alterum inscientem esse falsaque iudicare.

Theo. Incredibile id est, Socrate.

So. At vero eo necessitatis ratio adducitur quae omnium rerum mensuram hominem dicit.

Theo. Quomodo vero?

So. Quum tu de aliqua re decrevisti tecum et mihi declaras tuum de ea decretum, num tibi quidem hoc ex illius ratione verum esto, nobis autem reliquis de tuo decreto non licet iudicibus esse, sed semper te statuimus vera iudicare? an innumerabiles semper tibi adversantur contrarium facientes iudicium, existimantes falsa te decernere et opinari?

Theo. Sane mehercule, Socrate, innumerabiles, dicit Homerus, qui mihi mirum quanta negotia facessant.

ΣΩ. Τί οὖν; βούλει λέγωμεν ὡς σὺ τότε σαυτῷ μὲν
ἀληθῆ δοξάζεις, τοῖς δὲ μυρίοις ψευδῆ;

ΘΕΟ. Ἔοικεν ἔκ γε τοῦ λόγου ἀνάγκη εἶναι.

ΣΩ. Τί δὲ αὐτῷ Πρωταγόρᾳ; ἆρ' οὐχὶ ἀνάγκη, εἰ
μὲν μηδὲ αὐτὸς ᾤετο μέτρον εἶναι ἄνθρωπον μηδὲ οἱ πολ-
λοί, ὥςπερ οὐδὲ οἴονται, μηδενὶ δὴ εἶναι ταύτην τὴν ἀλή-
θειαν ἣν ἐκεῖνος ἔγραψεν; εἰ δὲ * αὐτὸς μὲν ᾤετο, τὸ δὲ 171
πλῆθος μὴ ξυνοίεται, οἶσθ' ὅτι πρῶτον μέν, ὅσῳ πλείους
οἷς μὴ δοκεῖ ἢ οἷς δοκεῖ, τοσούτῳ μᾶλλον οὐκ ἔστιν ἢ
ἔστιν.

ΘΕΟ. Ἀνάγκη, εἴπερ γε καθ' ἑκάστην δόξαν ἔσται
καὶ οὐκ ἔσται.

ΣΩ. Ἔπειτά γε τοῦτ' ἔχει κομψότατον· ἐκεῖνος μὲν
περὶ τῆς αὑτοῦ οἰήσεως τὴν τῶν ἀντιδοξαζόντων οἴησιν,
ᾗ ἐκεῖνον ἡγοῦνται ψεύδεσθαι, ξυγχωρεῖ που ἀληθῆ εἶναι,
ὁμολογῶν τὰ ὄντα δοξάζειν ἅπαντας.

ΘΕΟ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΣΩ. Οὐκοῦν τὴν αὑτοῦ ἂν ψευδῆ ξυγ*χωροῖ, εἰ τὴν B
τῶν ἡγουμένων αὐτὸν ψεύδεσθαι ὁμολογεῖ ἀληθῆ εἶναι;

ΘΕΟ. Ἀνάγκη.

ΣΩ. Οἱ δέ γ' ἄλλοι οὐ ξυγχωροῦσιν ἑαυτοὺς ψεύ-
δεσθαι;

ΘΕΟ. Οὐ γὰρ οὖν.

ΣΩ. Ὁ δέ γ' αὖ ὁμολογεῖ καὶ ταύτην ἀληθῆ τὴν δό-
ξαν, ἐξ ὧν γέγραφεν.

ΘΕΟ. Φαίνεται.

ΣΩ. Ἐξ ἁπάντων *) ἄρα ἀπὸ Πρωταγόρου ἀρξαμέ-
νων ἀμφισβητήσεται, μᾶλλον δὲ ὑπό γε ἐκείνου ὁμολογή-
σεται, ὅταν τῷ τἀναντία λέγοντι ξυγχωρῇ ἀληθῆ αὐτὸν δο-
ξάζειν, τότε καὶ ὁ Πρωταγόρας αὐτὸς * ξυγχωρήσεται μήτε C
κύνα μήτε τὸν ἐπιτυχόντα ἄνθρωπον μέτρον εἶναι μηδὲ
περὶ ἑνὸς οὗ ἂν μὴ μάθῃ· οὐχ οὕτως;

ΘΕΟ. Οὕτως.

ΣΩ. Οὐκοῦν, ἐπειδὴ ἀμφισβητεῖται ὑπὸ πάντων,

*) ἴσ. Ὑφ' ἁπάντων.

So. Quid igitur? visne dicamus te tunc tibi vera iudicare, innumerabilibus vero illis falsa?

Theo. Videtur sane ex oratione hac necesse esse.

So. Quid vero ipsi Protagorae? nonne necesse est, si neque ipse arbitratus sit mensuram esse hominem neque multitudo, sicut haec non arbitratur, nemini iam esse hanc veritatem quam ille conscripsit? sin ipse quidem arbitratus sit, multitudo vero non idem statuat, scis primum, quo plures sint quibus non videatur quam quibus videatur, eo magis illam non esse quam esse.

Theo. Necesse est, siquidem ex cuiusque iudicio vel erit vel non erit.

So. Deinde hoc est lepidissimum: ille quidem eorum qui adversantur iudicium de sua ipsius sententia, quo ipsum existimant mentiri, concedit, ni fallor, verum esse, quum confiteatur ea quae sint iudicare omnes.

Theo. Sane quidem.

So. Nonne suam ipse sententiam falsam esse concedet, si illorum sententiam qui existimant ipsum mentiri confitetur veram esse?

Theo. Necesse est.

So. Reliqui vero non concedunt se mentiri?

Theo. Non concedunt.

So. Ille autem hoc quoque confitetur verum esse iudicium, ex iis quae scripsit.

Theo. Videtur sane.

So. Ab omnibus igitur, nec Protagora excepto, contendetur, potius ab illo concedetur: quum videlicet contraria dicenti concedat vera ipsum iudicare, tum ipse etiam Protagoras concedet neque canem neque primum quemque hominem mensuram esse ullius rei quam non didicerit; nonne ita se habet?

Theo. Etiam.

So. Itaque quum contenditur ab omnibus, nemini

οὐδενὶ ἂν εἴη ἡ Πρωταγόρου ἀλήθεια ἀληθής, οὔτε τινὶ
ἄλλῳ οὔτ' αὐτῷ ἐκείνῳ.

ΘΕΟ. Ἄγαν, ὦ Σώκρατες, τὸν ἑταῖρόν μου κατα-
θέομεν.

ΣΩ. Ἀλλά τοι, ὦ φίλε, ἄδηλον εἰ καὶ παραθέομεν
τὸ ὀρθόν. εἰκός γε ἄρα ἐκεῖνον πρεσβύτερον ὄντα σοφώ-
τερον ἡμῶν εἶναι· καὶ εἰ αὐτίκα ἐν*τεῦθεν ἀνακύψειε μέ- D
χρι τοῦ αὐχένος, πολλὰ ἂν ἐμέ τε ἐλέγξας ληροῦντα, ὡς
τὸ εἰκός, καὶ σὲ ὁμολογοῦντα, καταδὺς ἂν οἴχοιτο ἀποτρέ-
χων. ἀλλ' ἡμῖν ἀνάγκη, οἶμαι, χρῆσθαι ἡμῖν αὐτοῖς,
ὁποῖοί τινές ἐσμεν, καὶ τὰ δοκοῦντα ἀεὶ ταῦτα λέγειν.
καὶ δῆτα καὶ νῦν ἄλλο τι φῶμεν ὁμολογεῖν ἂν τοῦτό γε
ὁντινοῦν, τὸ εἶναι σοφώτερον ἕτερον ἑτέρου, εἶναι δὲ καὶ
ἀμαθέστερον;

ΘΕΟ. Ἔμοιγ' οὖν δοκεῖ.

ΣΩ. Ἦ καὶ ταύτῃ ἂν μάλιστα ἵστασθαι τὸν λόγον,
ᾗ ἡμεῖς ὑπεγράψαμεν βοηθοῦντες Πρω*ταγόρᾳ, ὡς τὰ μὲν E
πολλὰ ᾗ δοκεῖ ταύτῃ καὶ ἔστιν ἑκάστῳ, θερμά, ξηρά, γλυ-
κέα, πάντα ὅσα τοῦ τύπου τούτου· εἰ δέ που ἔν τισι ξυγ-
χωρήσεται διαφέρειν ἄλλον ἄλλου, περὶ τὰ ὑγιεινὰ καὶ νο-
σώδη ἐθελῆσαι ἂν φάναι μὴ πᾶν γύναιον καὶ παιδίον καὶ
θηρίον δὲ ἱκανὸν εἶναι ἰᾶσθαι αὑτὸ γιγνῶσκον ἑαυτῷ τὸ
ὑγιεινόν, ἀλλὰ ἐνταῦθα δὴ ἄλλον ἄλλου διαφέρειν, εἴ-
περ που;

ΘΕΟ. Ἔμοιγε δοκεῖ οὕτως.

ΣΩ. * Οὐκοῦν καὶ περὶ πολιτικῶν, καλὰ μὲν καὶ 172
αἰσχρὰ καὶ δίκαια καὶ ἄδικα καὶ ὅσια καὶ μή, οἷα ἂν ἑκά-
στη πόλις οἰηθεῖσα θῆται νόμιμα ἑαυτῇ, ταῦτα καὶ εἶναι
τῇ ἀληθείᾳ ἑκάστῃ, καὶ ἐν τούτοις μὲν οὐδὲν σοφώτερον
οὔτε ἰδιώτην ἰδιώτου οὔτε πόλιν πόλεως εἶναι· ἐν δὲ τῷ
ξυμφέροντα ἑαυτῇ ἢ μὴ ξυμφέροντα τίθεσθαι, ἐνταῦθ',
εἴπερ που, αὖ ὁμολογήσει ξύμβουλόν τε ξυμβούλου διαφέ-
ρειν καὶ πόλεως δόξαν ἑτέραν ἑτέρας πρὸς ἀλήθειαν, καὶ
οὐκ ἂν πάνυ τολμήσειε φῆ*σαι, ἃ ἂν θῆται πόλις ξυμφέ- B

erit Protagorae veritas vera, neque alicui alteri neque illi ipsi.

Theo. Nimis, Socrate, in amicum meum invehimur.

So. At vero, mi care, incertum est, an etiam praetervehamur rectum. consentaneum est enim illum seniorem sapientiorem nobis esse, et si repente hinc emergeret cervice tenus, postquam multum et me coarguisset nugas agentem, ut consentaneum est, et te confitentem, submersus aufugeret, at nobis necesse est, opinor, consulere nos ipsos, qualescumque sumus, et quaecumque nobis videantur haec dicere. atque etiam nunc num affirmemus concessurum esse hoc quidem quemvis, esse sapientiorem alterum altero, esse vero etiam inscitiorem?

Theo. Mihi quidem videtur.

So. Num etiam fore ut ita maxime stet oratio, quemadmodum praescripserimus opitulantes Protagorae, plurima quidem ut videantur sic etiam esse cuique, calida, sicca, dulcia omniaque generis eiusdem; sin in quibusdam concessurus sit Protagoras excellere alium alio, in salubribus et insalubribus dicturum esse non quamvis mulierculam vel puerulum vel etiam bestiolam idoneam esse ad se ipsam sanandam cognoscentem id quod sibi salutare sit, sed hic scilicet, si usquam, alium alio excellere.

Theo. Mihi quidem videtur ita.

So. Nonne etiam in rebus civilibus ita se habere, ut pulchra et turpia, iusta et iniusta, pia et impia quae civitas quaeque statuat legitima sibi existimans, haec etiam sint revera cuique, nec in his sapientior neque privatus privato neque civitas civitate; in eis vero statuendis quae sibimet ipsi utilia sint vel nocitura, hic, si usquam, contra confitebitur et consiliarium consiliario antecellere et urbis decretum alterum altero ad veritatem, neque sane sustinebit affirmare, quaecumque ci-

φοντα οἰηθεῖσα αὐτῇ, παντὸς μᾶλλον ταῦτα καὶ ξυνοίσειν. ἀλλ' ἐκεῖ οὗ λέγω, ἐν τοῖς δικαίοις καὶ ἀδίκοις καὶ ὁσίοις καὶ ἀνοσίοις, ἐθέλουσιν ἰσχυρίζεσθαι ὡς οὐκ ἔστι φύσει αὐτῶν οὐδὲν οὐσίαν ἑαυτοῦ ἔχον, ἀλλὰ τὸ κοινῇ δόξαν τοῦτο γίγνεται ἀληθὲς τότε ὅταν δόξῃ καὶ ὅσον ἂν δοκῇ χρόνον. καὶ ὅσοι γε δὴ μὴ παντάπασι τὸν Πρωταγόρου λόγον λέγουσιν, ὧδέ πως τὴν σοφίαν ἄγουσι. Λόγος δὲ ἡμᾶς, ὦ Θεόδωρε, ἐκ λόγου, μείζων ἐξ ἐλάττονος, κατα*λαμβάνει. C

ΘΕΟ. Οὐκοῦν σχολὴν ἄγομεν, ὦ Σώκρατες;

ΣΩ. Φαινόμεθα. καὶ πολλάκις μέν γε δή, ὦ δαιμόνιε, καὶ ἄλλοτε κατενόησα, ἀτὰρ καὶ νῦν, ὡς εἰκότως οἱ ἐν ταῖς φιλοσοφίαις πολὺν χρόνον διατρίψαντες εἰς τὰ δικαστήρια ἰόντες γελοῖοι φαίνονται ῥήτορες.

ΘΕΟ. Πῶς δὴ οὖν λέγεις;

ΣΩ. Κινδυνεύουσιν οἱ ἐν δικαστηρίοις καὶ τοῖς τοιούτοις ἐκ νέων καλινδούμενοι πρὸς τοὺς ἐν φιλοσοφίᾳ καὶ τῇ τοιᾷδε διατριβῇ τεθραμ*μένους ὡς οἰκέται πρὸς ἐλευθέρους τεθράφθαι. D

ΘΕΟ. Πῇ δή;

ΣΩ. Ἧι τοῖς μέν, τοῦτο ὃ σὺ εἶπες, ἀεὶ πάρεστι σχολὴ καὶ τοὺς λόγους ἐν εἰρήνῃ ἐπὶ σχολῆς ποιοῦνται, ὥςπερ ἡμεῖς νυνὶ τρίτον ἤδη λόγον ἐκ λόγου μεταλαμβάνομεν, οὕτω κἀκεῖνοι, ἐὰν αὐτοὺς ὁ ἐπελθὼν τοῦ προκειμένου μᾶλλον, καθάπερ ἡμᾶς, ἀρέσῃ, καὶ διὰ μακρῶν ἢ βραχέων μέλει οὐδὲν λέγειν, ἂν μόνον τύχωσι τοῦ ὄντος· οἱ δὲ ἐν ἀσχολίᾳ τε ἀεὶ λέγουσι (κατεπείγει γὰρ ὕδωρ ῥέον) καὶ οὐκ * ἐγχωρεῖ περὶ οὗ ἂν ἐπιθυμήσωσι τοὺς λόγους ποιεῖσθαι, ἀλλ' ἀνάγκην ἔχων ὁ ἀντίδικος ἐφέστηκε καὶ ὑπογραφὴν παραναγιγνωσκομένην, ὧν ἐκτὸς οὐ ῥητέον [ἣν ἀντωμοσίαν καλοῦσιν]· οἱ δὲ λόγοι ἀεὶ περὶ ὁμοδούλου πρὸς δεσπότην καθήμενον, ἐν χειρὶ τὴν δίκην ἔχοντα, καὶ οἱ ἀγῶνες οὐδέποτε τὴν ἄλλως, ἀλλ' ἀεὶ τὴν περὶ αὐτοῦ· πολλάκις δὲ καὶ περὶ E

vitas utilia sibi existimans statuat, omni modo haec etiam utilia fore. sed hic, ut dico, in iustis et iniustis, piis et impiis asseverant omnino nihil horum suam propriam naturam habere, sed quod communiter visum sit, hoc existere verum tum quum visum sit et quamdiu videatur, et quicumque non plane Protagorae rationem referunt, in hunc fere modum de sapientia statuunt. Oratio autem nobis, Theodore, ex oratione, maior e minore, supervenit.

Theo. Nonne otio fruimur, Socrate?

So. Videmur vero, atque sane videlicet, mi bone, et alias saepe et nunc animadverto, haud esse mirandum quod ii qui in philosophando multum temporis consumpserint in iudicia adducti ridiculi reperiantur rhetores.

Theo. Quomodo autem dicis?

So. Non multum abest quin ii qui in iudiciis et huiusmodi negotiis a pueris versantur ad eos qui in philosophia et eiusmodi studio educati sunt ut servi ad liberos educati sint.

Theo. Quo tandem modo?

So. Hoc quod illis quidem, id quod tu dicebas, semper est otium et sermones in quiete per otium conferunt, et quemadmodum nos nunc tertiam iam orationem ex oratione instituimus, sic etiam illi faciunt, si ipsis sermo in mentem veniens proposito magis, ut nobis, placuerit, nec multis aut paucis verbis curant dicere, dummodo assequantur verum; illi vero et occupationibus semper implicati dicunt (urget enim aqua defluens), nec licet eis de quo cupiant verba facere, sed legem habens qua cogat adversarius adstat et actionem quam opponat recitans, a quibus nefas est digredi [quam accusationem vocant]; orationes porro semper de conservo instituuntur ad dominum sedentem et in manu ius habentem, et certationes numquam temere nulloque consilio peraguntur, sed semper de ipso agitur,

ψυχῆς ὁ δρόμος. ὥστ' ἐξ ἁπάν*των τούτων ἔντονοι καὶ δριμεῖς γίγνονται, ἐπιστάμενοι τὸν δεσπότην λόγῳ τε θωπεῦσαι καὶ ἔργῳ χαρίσασθαι, σμικροὶ δὲ καὶ οὐκ ὀρθοὶ τὰς ψυχάς. τὴν γὰρ αὔξην καὶ τὸ εὐθύ τε καὶ τὸ ἐλεύθερον ἡ ἐκ νέων δουλεία ἀφῄρηται, ἀναγκάζουσα πράττειν σκολιά, μεγάλους κινδύνους καὶ φόβους ἔτι ἁπαλαῖς ψυχαῖς ἐπιβάλλουσα, οὓς οὐ δυνάμενοι μετὰ τοῦ δικαίου καὶ ἀληθοῦς ὑποφέρειν, εὐθὺς ἐπὶ τὸ ψεῦδός τε καὶ τὸ ἀλλήλους ἀνταδικεῖν τρεπόμενοι πολλὰ κάμπτονται καὶ ξυγκλῶν*ται, ὥσθ' ὑγιὲς οὐδὲν ἔχοντες τῆς διανοίας εἰς ἄνδρας ἐκ μειρακίων τελευτῶσι, δεινοί τε καὶ σοφοὶ γεγονότες, ὡς οἴονται. Καὶ οὗτοι μὲν δὴ τοιοῦτοι, ὦ Θεόδωρε· τοὺς δὲ τοῦ ἡμετέρου χοροῦ πότερον βούλει διελθόντες, ἢ ἐάσαντες πάλιν ἐπὶ τὸν λόγον τραπώμεθα, ἵνα μὴ καί, ὃ νῦν δὴ ἐλέγομεν, λίαν πολὺ τῇ ἐλευθερίᾳ καὶ μεταλήψει τῶν λόγων καταχρώμεθα;

173 (right margin, line 1); B (right margin, line 11)

ΘΕΟ. Μηδαμῶς, ὦ Σώκρατες, ἀλλὰ διελθόντες. πάνυ γὰρ εὖ τοῦτο εἴρηκας, ὅτι * οὐχ ἡμεῖς οἱ ἐν τῷ τοιῷδε χορεύοντες τῶν λόγων ὑπηρέται, ἀλλ' οἱ λόγοι οἱ ἡμέτεροι *) ὥσπερ οἰκέται, καὶ ἕκαστος αὐτῶν περιμένει ἀποτελεσθῆναι ὅταν ἡμῖν δοκῇ· οὔτε γὰρ δικαστὴς οὔτε θεατής, ὥσπερ ποιηταῖς, ἐπιτιμήσων τε καὶ ἄρξων ἐπιστατεῖ παρ' ἡμῖν. C

ΣΩ. Λέγωμεν δή, ὡς ἔοικεν, ἐπεὶ σοί γε δοκεῖ, περὶ τῶν κορυφαίων· τί γὰρ ἄν τις τούς γε φαύλως διατρίβοντας ἐν φιλοσοφίᾳ λέγοι; Οὗτοι δέ που ἐκ νέων πρῶτον μὲν εἰς ἀγορὰν οὐκ ἴσασι τὴν ὁδόν, οὐδὲ ὅ*που D δικαστήριον ἢ βουλευτήριον ἤ τι κοινὸν ἄλλο τῆς πόλεως ξυνέδριον· νόμους δὲ καὶ ψηφίσματα λεγόμενα ἢ γεγραμμένα οὔτε ὁρῶσιν οὔτε ἀκούουσι. σπουδαὶ δὲ ἑταιρειῶν ἐπ' ἀρχὰς καὶ ξύνοδοι καὶ δεῖπνα καὶ σὺν αὐλητρίσι κῶμοι, οὐδὲ ὄναρ πράττειν προσίσταται αὐτοῖς. εὖ δὲ ἢ κακῶς τις γέγονεν ἐν πόλει, ἤ τί τῳ κακόν ἐστιν

*) ἴσ. ἡμέτεροι.

saepius etiam de anima cursus conficitur. ut his omnibus de causis acres et acutuli exsistant, scientes domino verbis blandiri et re gratum facere, pusillum ac pravum animum nacti. incrementum enim et rectum et liberale servitus a pueris adimit, cogens eos facere oblique, magna pericula et timores adhuc teneris animis inferens, quos quum nequeant salva iustitia et veritate sustinere, statim ad mendacium et iniurias inter se faciendas se convertentes mirum quam depravantur ac distorquentur, ut nihil sanae mentis habentes viri ex adolescentulis evadant, callidi ac sapientes facti, ut arbitrantur. Et horum quidem talis est ratio, Theodore; de iis vero qui nostri sunt chori utrum vis exponamus, an eos mittentes rursus ad orationem convertamur, ut ne videlicet, quod modo dicebamus, nimium multum libertate ac varietate orationum abutamur?

Theo. Minime vero, Socrate, sed de illis ante exponamus. admodum enim bene hoc dixisti, nos, qui in illo choro exerceremur, non orationum ministros, sed orationes nostras quasi servas esse, et quamque earum exspectare dum ad exitum adducatur, quando nobis videatur; neque enim iudex neque spectator, ut poetis, reprehensurus atque imperaturus, apud nos praeest.

So. Dicamus igitur, ut par est, quum tibi videatur, de coryphaeis; quid enim quisquam de iis loquatur qui vili ratione aetatem agunt in philosophia? Hi fere a pueris primum in forum nesciunt viam neque ubi iudicium sit vel curia vel aliud quid commune civitatis conventiculum; leges vero et plebis scita recitata vel scripta nec vident nec audiunt. de factionum autem appetitionibus magistratuum et congressibus et coenis et comissationibus cum tibicinis, ne in somnis quidem talia exercere in mentem illis venit. honestone an ignobili loco aliquis natus sit in civitate et quid alicui mali e

ἐκ προγόνων γεγονὸς ἢ πρὸς ἀνδρῶν ἢ γυναικῶν, μᾶλλον αὐτὸν λέληθεν ἢ οἱ τῆς θαλάττης λεγόμενοι χόες. καὶ ταῦτα πάντ', * οὐδ' ὅτι οὐκ οἶδεν οἶδεν· οὐδὲ γὰρ αὐτῶν E ἀπέχεται τοῦ εὐδοκιμεῖν χάριν, ἀλλὰ τῷ ὄντι τὸ σῶμα μόνον ἐν τῇ πόλει κεῖται αὐτοῦ καὶ ἐπιδημεῖ, ἡ δὲ διάνοια, ταῦτα πάντα ἡγησαμένη σμικρὰ καὶ οὐδέν, ἀτιμάσασα πανταχῇ φέρεται κατὰ Πίνδαρον, τά τε γᾶς ὑπένερθε καὶ τὰ ἐπίπεδα γεωμετροῦσα, οὐρανοῦ τε ὕπερ ἀστρονομοῦσα, καὶ πᾶσαν πάντῃ φύσιν *-ἐρευνωμένη τῶν ὄντων ἑκάστου 174 ὅλου *), εἰς τῶν ἐγγὺς οὐδὲν αὑτὴν ξυγκαθιεῖσα.

ΘΕΟ. Πῶς τοῦτο λέγεις, ὦ Σώκρατες;

ΣΩ. Ὥςπερ καὶ Θαλῆν ἀστρονομοῦντα, ὦ Θεόδωρε, καὶ ἄνω βλέποντα, πεσόντα εἰς φρέαρ, Θρᾷττά τις ἐμμελὴς καὶ χαρίεσσα θεραπαινὶς ἀποσκῶψαι λέγεται, ὡς τὰ μὲν ἐν οὐρανῷ προθυμοῖτο εἰδέναι, τὰ δ' ἔμπροσθεν αὐτοῦ καὶ παρὰ πόδας λανθάνοι αὐτόν. ταὐτὸν δὲ ἀρκεῖ σκῶμμα ἐπὶ πάντας ὅσοι ἐν φιλοσοφίᾳ διάγου*σι· τῷ γὰρ B ὄντι τὸν τοιοῦτον ὁ μὲν πλησίον καὶ ὁ γείτων λέληθεν, οὐ μόνον ὅ τι πράττει, ἀλλ' ὀλίγου καὶ εἰ ἄνθρωπός ἐστιν ἤ τι ἄλλο θρέμμα· τί δέ ποτ' ἐστὶν ἄνθρωπος καὶ τί τῇ τοιαύτῃ φύσει προςήκει διάφορον τῶν ἄλλων ποιεῖν ἢ πάσχειν, ζητεῖ τε καὶ πράγματ' ἔχει διερευνώμενος. μανθάνεις γάρ που, ὦ Θεόδωρε· ἢ οὔ;

ΘΕΟ. Ἔγωγε· καὶ ἀληθῆ λέγεις.

ΣΩ. Τοιγάρτοι, ὦ φίλε, ἰδίᾳ τε ξυγγιγνόμενος ὁ τοιοῦτος ἑκάστῳ καὶ δημοσίᾳ, ὅπερ ἀρχόμενος ἔ*λεγον, C ὅταν ἐν δικαστηρίῳ ἤ που ἄλλοθι ἀναγκασθῇ περὶ τῶν παρὰ πόδας καὶ τῶν ἐν ὀφθαλμοῖς διαλέγεσθαι, γέλωτα παρέχει οὐ μόνον Θρᾴτταις, ἀλλὰ καὶ τῷ ἄλλῳ ὄχλῳ, εἰς φρέατά τε καὶ πᾶσαν ἀπορίαν ἐμπίπτων ὑπὸ ἀπειρίας, καὶ ἡ ἀσχημοσύνη δεινή, δόξαν ἀβελτερίας παρεχομένη. ἔν τε γὰρ ταῖς λοιδορίαις ἴδιον ἔχει οὐδὲν οὐδένα λοιδορεῖν, ἅτ' οὐκ εἰδὼς κακὸν οὐδὲν οὐδενὸς ἐκ τοῦ μὴ μεμελετηκέναι·

---

*) ὅσ. ἑκάστου, τὸ ὅλον.

maioribus exstiterit, vel viris vel mulieribus, hoc magis ipsum latet quam maris, ut in proverbio est, congii. atque haec omnia ne scit quidem se nescire; neque enim ab illis abstinet ut gloriam consequatur, sed revera corpus solum in urbe iacet ipsius et adest, mens vero, haec omnia existimans minuta ac nihil, contemnens ubique fertur secundum Pindarum infra terram et in superficie posita dimetiens et supera in caelo contemplans et omnem omnino naturam perscrutans cuiusque rerum, in universum ad nullam rerum propinquarum sese demittens.

Theo. Quomodo hoc dicis, Socrate?

So. Quemadmodum etiam Thalen, quum astra speculans, Theodore, et sursum spectans decidisset in puteum, Thracia quaedam scita et lepida ancilla cavillata esse dicitur, quod res caelestes cuperet cognoscere, ante ipsum vero et ad pedes positae eum laterent. idem valet dictum in omnes qui in philosophia versantur; revera enim talem propinquus et vicinus latet, non solum quid faciat, verum etiam propemodum homone sit an aliud animans; quid vero sit homo et quid huiusmodi naturae conveniat prae reliquis facere vel pati, hoc quaerit et satis negoti habet in eo perscrutando. intelligis, ni fallor, Theodore; annon?

Theo. Ego sane, et vera dicis.

So. Iccirco, mi care, vel privatim agens talis cum unoquoque vel publice, quod initio diximus, quum in iudicio vel usquam alibi cogitur de rebus ad pedes et ante oculos positis disserere, risui est non Thraciis modo, verum etiam reliquae turbae, in puteos omnemque aestum incidens propter imperitiam, et insulsitas indigna est, quippe quae opinionem stupiditatis excitet. etenim in reprehensionibus nihil habet singulare quo alterum reprehendat, quippe qui nihil mali de quopiam sciat, propterea quod animo id non agitat; haesitans

ἀπορῶν οὖν γελοῖος φαίνεται· ἔν * τε τοῖς ἐπαίνοις καὶ D
ταῖς τῶν ἄλλων μεγαλαυχίαις οὐ προσποιήτως, ἀλλὰ τῷ ὄντι γελῶν ἔνδηλος γιγνόμενος ληρώδης δοκεῖ εἶναι. τύραννόν τε γὰρ ἢ βασιλέα ἐγκωμιαζόμενον *), ἕνα τῶν νομέων [οἷον συβώτην ἢ ποιμένα] ἤ τινα βουκόλον ἡγεῖται ἀκούειν εὐδαιμονιζόμενον πολὺ βδάλλοντα· δυσκολώτερον δὲ ἐκείνων ζῶον καὶ ἐπιβουλότερον ποιμαίνειν τε καὶ βδάλλειν νομίζει αὐτούς· ἄγροικον δὲ καὶ ἀπαίδευτον ὑπὸ ἀσχολίας οὐδὲν ἧττον τῶν νομέων τὸν * τοιοῦτον ἀναγκαῖον γίγνεσθαι, E
σηκὸν ἐν ὄρει τὸ τεῖχος περιβεβλημένον. γῆς δὲ ὅταν μύρια **) πλέθρα ἢ ἔτι πλείω ἀκούσῃ ὥς τις ἄρα κεκτημένος θαυμαστὰ πλήθει κέκτηται, πάνυ σμικρὰ δοκεῖ ἀκούειν εἰς ἅπασαν εἰωθὼς τὴν γῆν βλέπειν. τὰ δὲ δὴ γένη ὑμνούντων, ὡς γενναῖός τις ἑπτὰ πάππους πλουσίους ἔχων ἀποφῆναι, παντάπασιν ἀμβλὺ καὶ ἐπὶ σμικρὸν ὁρώντων ἡγεῖται τὸν ἔπαινον, ὑπὸ ἀπαι*δευσίας οὐ δυναμένων εἰς τὸ 175
πᾶν ἀεὶ βλέπειν οὐδὲ λογίζεσθαι, ὅτι πάππων καὶ προγόνων μυριάδες ἑκάστῳ γεγόνασιν ἀναρίθμητοι, ἐν αἷς πλούσιοι καὶ πτωχοὶ καὶ βασιλεῖς καὶ δοῦλοι βάρβαροί τε καὶ Ἕλληνες πολλάκις μύριοι ***) γεγόνασιν ὁτῳοῦν, ἀλλ' ἐπὶ πέντε καὶ εἴκοσι καταλόγῳ προγόνων σεμνυνομένων καὶ ἀναφερόντων εἰς Ἡρακλέα τὸν Ἀμφιτρύωνος ἄτοπα. αὐτῷ καταφαίνεται τῆς σμικρολογίας· ὅτι δὲ ὁ ἀπ' Ἀμφιτρύωνος εἰς τὸ * ἄνω πεντεκαιεικοστὸς τοιοῦτος ἦν, οἵα ξυνέβαινεν B
αὐτῷ τύχη, καὶ ὁ πεντηκοστὸς ἀπ' αὐτοῦ, γελᾷ οὐ δυναμένων λογίζεσθαί τε καὶ χαυνότητα ἀνοήτου ψυχῆς ἀπαλλάττειν. Ἐν ἅπασι δὴ τούτοις ὁ τοιοῦτος ὑπὸ τῶν πολλῶν καταγελᾶται, τὰ μὲν ὑπερηφάνως ἔχων, ὡς δοκεῖ, τὰ δ' ἐν ποσὶν ἀγνοῶν τε καὶ ἐν ἑκάστοις ἀπορῶν.

ΘΕΟ. Παντάπασι τὰ γιγνόμενα λέγεις, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Ὅταν δέ γέ τινα αὐτός, ὦ φίλε, ἑλκύσῃ ἄνω, καὶ ἐθελήσῃ τις αὐτῷ ἐκ*βῆναι ἐκ τοῦ Τί ἐγὼ σὲ ἀδικῶ C

---

*) Ισ. ἐγκωμιαζόμενον ἀκούων.

**) γρ. μυρία.

***) γρ. μυρίοι.

igitur ridiculus reperitur; et in laudationibus reliquorum magnificisque venditationibus quum non in simulato, sed in vero risu manifesto deprehendatur, nugator videtur esse. tyrannum enim vel regem quum audit laudibus celebratum, unum de pastoribus [velut subulcum vel opilionem] vel bubulcum fere se existimat beatum audire iudicatum multum mulgentem; difficilius vero illis animal et insidiosius eos pascere et mulgere censet; agrestis vero et incultus propter occupationes necesse esse existimat non minus quam pastores eiusmodi homo exsistat, muro cinctus tamquam stabulo in monte. terrae autem quando audit qui decem millia iugerorum vel etiam plura possideat, eum mirum quantum possidere, valde exiguum quid sibi videtur audire, quum universam consueverit terram intueri. progeniem vero qui celebrant nobilem esse iudicantes eum qui septem avos divites proferre possit, eos hebetes esse et minuta respicere existimat, quippe qui propter ingenii incultum non queant in totum quodque intueri neque computare avos ac maiores decem mille cuique fuisse innumerabiles, in quibus divites et pauperes, reges et servi, barbari et Graeci pluries decem mille fuerint cuivis, at quinque et viginti serie maiorum gloriari genusque referre ad Herculem Amphitryonis filium ipsi mirum quam pusilli animi videtur esse; nimirum quintum et vigesimum Amphitryone superiorum talem fuisse, qualis ei fortuna acciderit, pariterque quinquagesimum ridet quod non possint computare et a stolida insipientis animi ostentatione sese vindicare. In his igitur omnibus eiusmodi homo a multitudine deridetur, modo superbum se praebens, ut videtur, modo quae ante pedes sunt posita ignorans et in quavis causa aestuans.

Theo. Prorsus vera sunt quae dicis, Socrate.

So. Quando autem aliquem ipse, amice, traxerit sursum et voluerit quisquam ipsi egredi ex hoc Quid

ἢ σὺ ἐμέ; εἰς σκέψιν αὖ τῆς *) δικαιοσύνης τε καὶ ἀδικίας, τί τε ἑκάτερον αὐτοῖν καὶ τί τῶν πάντων ἢ ἀλλήλων διαφέρετον, ἢ ἐκ τοῦ Εἰ βασιλεὺς εὐδαίμων κεκτημένος τ᾽ αὖ πολὺ χρυσίον, βασιλείας πέρι καὶ ἀνθρωπίνης ὅλως εὐδαιμονίας καὶ ἀθλιότητος ἐπὶ σκέψιν, ποίω τέ τινε ἐστὸν καὶ τίνα τρόπον ἀνθρώπου **) φύσει προσήκει τὸ μὲν κτήσασθαι αὐτοῖν, τὸ δὲ ἀποφυγεῖν· περὶ τούτων ἁπάντων ὅταν αὖ δέῃ λόγον διδόναι τὸν σμι*κρὸν ἐκεῖνον τὴν ψυχὴν καὶ D
δριμὺν καὶ δικανικόν, πάλιν αὖ τὰ ἀντίστροφα ἀποδίδωσιν· ἰλιγγιῶν τε γάρ, ἀπὸ ὑψηλοῦ κρεμασθεὶς καὶ βλέπων μετέωρος ἄνωθεν, ὑπὸ ἀηθείας, ἀδημονῶν τε καὶ ἀπορῶν καὶ βαρβαρίζων γέλωτα Θρᾴτταις μὲν οὐ παρέχει οὐδ᾽ ἄλλῳ ἀπαιδεύτῳ οὐδενί, (οὐ γὰρ αἰσθάνονται), τοῖς δ᾽ ἐναντίως ἢ ὡς ἀνδραπόδοις τραφεῖσιν ἅπασιν. Οὗτος δὴ ἑκατέρου τρόπος, ὦ Θεόδωρε, ὁ μὲν τῷ ὄντι ἐν ἐλευθερίᾳ τε καὶ σχολῇ τεθραμμένου, * ὃν δὴ φιλόσοφον καλεῖς, ᾧ ἀνεμέ- E
σητον εὐήθει δοκεῖν καὶ οὐδενὶ εἶναι, ὅταν εἰς δουλικὰ ἐμπέσῃ διακονήματα, οἷον στρωματόδεσμον μὴ ἐπιστάμενος ξυσκευάσασθαι μηδὲ ὄψον ἡδῦναι ἢ θῶπας λόγους· ὁ δ᾽ αὖ τὰ μὲν τοιαῦτα πάντα δυναμένου τορῶς τε καὶ ὀξέως διακονεῖν, ἀναβάλλεσθαι δὲ οὐκ ἐπισταμένου ἐπιδέξια ἐλευθέρως, οὐδέ γ᾽, ἁρμονίαν λόγων λαβόντος * ὀρθῶς, ὑμνῆ- 176
σαι θεῶν τε καὶ ἀνδρῶν εὐδαιμόνων βίον ἀληθῆ.

ΘΕΟ. Εἰ πάντας, ὦ Σώκρατες, πείθοις ἃ λέγεις, ὥσπερ ἐμέ, πλείων ἂν εἰρήνη καὶ κακὰ ἐλάττω κατ᾽ ἀνθρώπους εἴη.

ΣΩ. Ἀλλ᾽ οὔτ᾽ ἀπολέσθαι τὰ κακὰ δυνατόν, ὦ Θεόδωρε· ὑπεναντίον γάρ τι τῷ ἀγαθῷ ἀεὶ εἶναι ἀνάγκη· οὔτ᾽ ἐν θεοῖς αὐτὰ ἱδρύσθαι, τὴν δὲ θνητὴν φύσιν καὶ τόνδε τὸν τόπον περιπολεῖ ἐξ ἀνάγκης. διὸ καὶ πειρᾶσθαι χρὴ ἐνθένδε ἐκεῖσε φεύγειν ὅτι τάχιστα. φυγὴ * δὲ B

---

*) ἴσ. αὐτοῦ.

**) ἴσ. ἀνθρώπῳ.

iniuriae tibi facio vel tu mihi? ad quaestionem de ipsa iustitia et iniustitia, qualis utraque sit et quid ab omnibus reliquis rebus vel inter se differant; vel ex hoc: Num rex beatus est, atque etiam qui multum possidet auri? ad quaestionem de regno et humana in universum felicitate vitaque misera, qualia sint et quo modo homini naturâ conveniat alterum eorum sibi acquirere, alterum fugere: de his omnibus quando illum contra rationem reddere oportet qui pusillo est animo, acutus et causarum agendarum peritus, contrarium ei accidit: vertigine enim correptus, quum sublime pendeat et desuper excelsus spectet, propter rei insolentiam, et obstupefactus, aestuans balbutiensque risui non est Thraciis nec alii ulli inculto (non enim animadvertunt), sed eis, qui contra ac servi educati sunt, omnibus. Hoc igitur utriusque est ingenium, Theodore, alterum eius, qui revera in libertate atque otio educatus est, quem quidem philosophum appellas, qui sine ulla reprehensione fatuus videtur atque nihili esse, si in servilia inciderit ministeria, velut sarcinas nesciens colligere neque obsonium condire vel verbis blandiri; alterum vero eius, qui talia omnia potest accurate et acriter ministrare, pallium vero colligere nescit decenter liberorum more neque, harmonia orationum recte percepta, celebrare deorum virorumque beatorum vitam veram.

Theo. Si omnibus, Socrate, persuaderes ea quae dicis ut mihi, plus esset pacis et minus malorum inter homines.

So. At neque interire mala possunt, Theodore (contrarium enim aliquid boni semper sit necesse est), neque apud deos sedem habere, sed mortalem circa naturam hancque regionem versantur necessario. quocirca conari etiam oportet hinc illuc fugere quam celerrime. fuga autem est studium ad similitudinem dei quam pro-

ἢ σὺ ἐμέ; εἰς σκέψιν αὖ τῆς *) δικαιοσύνης τε καὶ ἀδικίας, τί τε ἑκάτερον αὐτοῖν καὶ τί τῶν πάντων ἢ ἀλλήλων διαφέρετον, ἢ ἐκ τοῦ Εἰ βασιλεὺς εὐδαίμων κεκτημένος τ' αὖ πολὺ χρυσίον, βασιλείας πέρι καὶ ἀνθρωπίνης ὅλως εὐδαιμονίας καὶ ἀθλιότητος ἐπὶ σκέψιν, ποίω τέ τινε ἐστὸν καὶ τίνα τρόπον ἀνθρώπου **) φύσει προσήκει τὸ μὲν κτήσασθαι αὐτοῖν, τὸ δὲ ἀποφυγεῖν· περὶ τούτων ἁπάντων ὅταν αὖ δέῃ λόγον διδόναι τὸν σμι*κρὸν ἐκεῖνον τὴν ψυχὴν καὶ D δριμὺν καὶ δικανικόν, πάλιν αὖ τὰ ἀντίστροφα ἀποδίδωσιν· ἰλιγγιῶν τε γάρ, ἀπὸ ὑψηλοῦ κρεμασθεὶς καὶ βλέπων μετέωρος ἄνωθεν, ὑπὸ ἀηθείας, ἀδημονῶν τε καὶ ἀπορῶν καὶ βαρβαρίζων γέλωτα Θρᾴτταις μὲν οὐ παρέχει οὐδ' ἄλλῳ ἀπαιδεύτῳ οὐδενί, (οὐ γὰρ αἰσθάνονται), τοῖς δ' ἐναντίως ἢ ὡς ἀνδραπόδοις τραφεῖσιν ἅπασιν. Οὗτος δὴ ἑκατέρου τρόπος, ὦ Θεόδωρε, ὁ μὲν τῷ ὄντι ἐν ἐλευθερίᾳ τε καὶ σχολῇ τεθραμμένου, * ὃν δὴ φιλόσοφον καλεῖς, ᾧ ἀνεμέσητον εὐήθει δοκεῖν καὶ οὐδενὶ εἶναι, ὅταν εἰς δουλικὰ E ἐμπέσῃ διακονήματα, οἷον στρωματόδεσμον μὴ ἐπιστάμενος ξυσκευάσασθαι μηδὲ ὄψον ἡδῦναι ἢ θῶπας λόγους· ὁ δ' αὖ τὰ μὲν τοιαῦτα πάντα δυναμένου τορῶς τε καὶ ὀξέως διακονεῖν, ἀναβάλλεσθαι δὲ οὐκ ἐπισταμένου ἐπιδέξια ἐλευθέρως, οὐδέ γ', ἁρμονίαν λόγων λαβόντος * ὀρθῶς, ὑμνῆσαι θεῶν τε καὶ ἀνδρῶν εὐδαιμόνων βίον ἀληθῆ. 176

ΘΕΟ. Εἰ πάντας, ὦ Σώκρατες, πείθοις ἃ λέγεις, ὥςπερ ἐμέ, πλείων ἂν εἰρήνη καὶ κακὰ ἐλάττω κατ' ἀνθρώπους εἴη.

ΣΩ. Ἀλλ' οὔτ' ἀπολέσθαι τὰ κακὰ δυνατόν, ὦ Θεόδωρε· ὑπεναντίον γάρ τι τῷ ἀγαθῷ ἀεὶ εἶναι ἀνάγκη· οὔτ' ἐν θεοῖς αὐτὰ ἱδρῦσθαι, τὴν δὲ θνητὴν φύσιν καὶ τόνδε τὸν τόπον περιπολεῖ ἐξ ἀνάγκης. διὸ καὶ πειρᾶσθαι χρὴ ἐνθένδε ἐκεῖσε φεύγειν ὅτι τάχιστα. φυγὴ * δὲ B

---

*) ἴσ. αὐτοῖν.
**) ἴσ. ἀνθρώπῳ.

iniuriae tibi facio vel tu mihi? ad quaestionem de ipsa iustitia et iniustitia, qualis utraque fit et quid ab omnibus reliquis rebus vel inter se differant; vel ex hoc: Num rex beatus est, atque etiam qui multum possidet auri? ad quaestionem de regno et humana in universum felicitate vitaque misera, qualia sint et quo modo homini naturâ conveniat alterum eorum sibi acquirere, alterum fugere: de his omnibus quando illum contra rationem reddere oportet qui pusillo est animo, acutus et causarum agendarum peritus, contrarium ei accidit: vertigine enim correptus, quum sublime pendeat et desuper excelsus spectet, propter rei insolentiam, et obstupefactus, aestuans balbutiensque risui non est Thraciis nec alii ulli inculto (non enim animadvertunt), sed eis, qui contra ac servi educati sunt, omnibus. Hoc igitur utriusque est ingenium, Theodore, alterum eius, qui revera in libertate atque otio educatus est, quem quidem philosophum appellas, qui sine ulla reprehensione fatuus videtur atque nihili esse, si in servilia inciderit ministeria, velut sarcinas nesciens colligere neque obsonium condire vel verbis blandiri; alterum vero eius, qui talia omnia potest accurate et acriter ministrare, pallium vero colligere nescit decenter liberorum more neque, harmonia orationum recte percepta, celebrare deorum virorumque beatorum vitam veram.

Theo. Si omnibus, Socrate, persuaderes ea quae dicis ut mihi, plus esset pacis et minus malorum inter homines.

So. At neque interire mala possunt, Theodore (contrarium enim aliquid boni semper fit necesse est), neque apud deos sedem habere, sed mortalem circa naturam hancque regionem versantur necessario. quocirca conari etiam oportet hinc illuc fugere quam celerrime. fuga autem est studium ad similitudinem dei quam pro-

ὁμοίωσις θεῷ κατὰ τὸ δυνατόν· ὁμοίωσις δὲ δίκαιον καὶ
ὅσιον μετὰ φρονήσεως γενέσθαι. ἀλλὰ γάρ, ὦ ἄριστε, οὐ
πάνυ τι ῥᾴδιον πεῖσαι ὡς ἄρα οὐχ, ὧν ἕνεκα οἱ πολλοί
φασι δεῖν πονηρίαν μὲν φεύγειν, ἀρετὴν δὲ διώκειν, τού-
των χάριν τὸ μὲν ἐπιτηδευτέον, τὸ δ' οὔ, ἵνα δὴ μὴ κα-
κὸς καὶ ἵνα ἀγαθὸς δοκῇ εἶναι· ταῦτα μὲν γάρ ἐστιν ὁ λε-
γόμενος γραῶν ὕθλος, ὡς ἐμοὶ φαίνεται· τὸ δὲ ἀληθὲς
ὧδε λέγωμεν. * Θεὸς οὐδαμῇ οὐδαμῶς ἄδικος, ἀλλ' ὡς C
οἷόν τε δικαιότατος, καὶ οὐκ ἔστιν αὐτῷ ὁμοιότερον οὐδέν,
ἢ ὃς ἂν ἡμῶν αὖ γένηται ὅτι δικαιότατος. περὶ τούτου καὶ
ἡ ὡς ἀληθῶς δεινότης ἀνδρὸς καὶ οὐδενία τε καὶ ἀναν-
δρία. ἡ μὲν γὰρ τούτου γνῶσις σοφία καὶ ἀρετὴ ἀληθινή,
ἡ δὲ ἄγνοια ἀμαθία καὶ κακία ἐναργής· αἱ δ' ἄλλαι δει-
νότητές τε δοκοῦσαι καὶ σοφίαι ἐν μὲν πολιτικαῖς δυνα-
στείαις γιγνόμεναι φορτικαί, ἐν δὲ τέχναις βάναυσοι. τῷ
οὖν ἀδικοῦντι καὶ ἀνόσια λέγοντι ἢ πράτ*τοντι μακρῷ D
ἄριστ' ἔχει τὸ μὴ ξυγχωρεῖν δεινῷ ὑπὸ πανουργίας εἶναι·
ἀγάλλονται γὰρ τῷ ὀνείδει καὶ οἴονται ἀκούειν, ὅτι οὐ λῆ-
ροί εἰσι, γῆς ἄλλως ἄχθη, ἀλλ' ἄνδρες οἵους δεῖ ἐν πόλει
τοὺς σωθησομένους. λεκτέον οὖν τἀληθές, ὅτι τοσούτῳ
μᾶλλόν εἰσιν οἷοι οὐκ οἴονται, ὅτι οὐχὶ οἴονται· ἀγνοοῦσι
γὰρ ζημίαν ἀδικίας, ὃ δεῖ ἥκιστα ἀγνοεῖν. οὐ γάρ ἐστιν
ἣν δοκοῦσι, πληγαί τε καὶ θάνατοι, ὧν ἐνίοτε πάσχουσιν
οὐδὲν ἀδικοῦντες, ἀλλὰ ἣν ἀδύνατον ἐκ*φυγεῖν. E

ΘΕΟ. Τίνα δὴ λέγεις;

ΣΩ. Παραδειγμάτων, ὦ φίλε, ἐν τῷ ὄντι ἑστώ-
των, τοῦ μὲν θείου εὐδαιμονεστάτου, τοῦ δὲ ἀθέου
ἀθλιωτάτου, οὐχ ὁρῶντες ὅτι οὕτως ἔχει, ὑπὸ ἠλιθιό-
τητός τε καὶ τῆς ἐσχάτης ἀνοίας λανθάνουσι τῷ μὲν ὁμοι-
ούμενοι διὰ τὰς * ἀδίκους πράξεις, τῷ δὲ ἀνομοιούμενοι. 177
οὗ δὴ τίνουσι δίκην ζῶντες τὸν εἰκότα βίον ᾧ ὁμοιοῦν-
ται. ἐὰν δ' εἴπωμεν ὅτι, ἂν μὴ ἀπαλλαγῶσι τῆς δεινό-

xime accedendi, et ad hanc accedit qui iustus et pius cum sapientia exsistit. at vero, mi optime, non sane facile est persuasu non ob quae multitudo dicit pravitatem esse fugiendam, virtutem vero sectandam, eorum causa huic esse studendum, illi vero non, ut scilicet non malus, sed ut bonus aliquis videatur esse; haec enim sunt quae dicuntur anicularum nugae, ut mihi videtur; sic vero, ut res est, dicamus. Deus nullo omnino modo est iniustus, sed quam iustissimus, nec quicquam ei similius, nisi qui nostrûm idem est iustissimus. in hoc quoque nititur vera viri vel excellentia vel inanitas atque indignitas. huius enim rei cognitio est sapientia et virtus vera, ignoratio vero inscitia et pravitas manifesta; reliquae autem excellentiae quae videntur et sapientiae in civilibus quidem dominationibus exsistentes abiectae, in artibus vero sordidae sunt; quocirca iniuste facienti et impia dicenti vel facienti longe optimum est non permitti ut excellat in malitia; delectantur enim hoc probro sibi obiectato et arbitrantur audire se non esse nihili, inania terrae onera, sed viros quales esse debeant qui in civitate salvi esse velint. dicendum igitur verum, eos tanto magis tales esse, quales se esse non arbitrentur, quanto minus arbitrentur; ignorant enim poenam iniustitiae, quam minime decet ignorari. haec enim non sunt, uti putant, plagae et mortes, quarum nonnumquam nulla afficiuntur iniuste facientes, sed ea quam nemo potest effugere.

Theo. Qualem quaeso dicis?

So. Exempla, amice, quum in rerum natura proposita sint, divinum quidem summae felicitatis, impium vero maximae miseriae, haud animadvertentes rem se sic habere, propter stultitiam extremamque dementiam inscii ad huius similitudinem propius accedunt iniuste factis, ab illo autem descíscunt. quapropter poenam persolvunt vitam degentes ei convenientem, ad cuius similitudinem accedunt. quodsi dixerimus, nisi se vindi-

τητός, καὶ τελευτήσαντας αὐτοὺς ἐκεῖνος μὲν ὁ τῶν κακῶν καθαρὸς τόπος οὐ δέξεται, ἐνθάδε δὲ τὴν αὑτοῖς ὁμοιότητα τῆς διαγωγῆς ἀεὶ ἕξουσι, κακοὶ κακοῖς ξυνόντες, ταῦτα δὴ καὶ παντάπασιν ὡς δεινοὶ καὶ πανοῦργοι ἀνοήτων τινῶν ἀκούσονται.

ΘΕΟ. Καὶ μάλα δή, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Οἶδά τοι, * ὦ ἑταῖρε. ἓν μέντοι τι αὐτοῖς ξυμ- B
βέβηκεν, ὅτι, ἂν ἰδίᾳ λόγον δέῃ δοῦναί τε καὶ δέξασθαι περὶ ὧν ψέγουσι, καὶ ἐθελήσωσιν ἀνδρικῶς πολὺν χρόνον ὑπομεῖναι καὶ μὴ ἀνάνδρως φεύγειν, τότε ἀτόπως, ὦ δαιμόνιε, τελευτῶντες οὐκ ἀρέσκουσιν αὐτοὶ αὑτοῖς περὶ ὧν λέγουσι, καὶ ἡ ῥητορικὴ ἐκείνη πως *) ἀπομαραίνεται, ὥστε παίδων μηδὲν δοκεῖν διαφέρειν. Περὶ μὲν οὖν τούτων, ἐπειδὴ καὶ πάρεργα τυγχάνει λεγόμενα, ἀποστῶμεν, εἰ δὲ μή, πλείω ἀεὶ ἐπιῤῥέον*τα καταχώσει ἡμῶν τὸν ἐξ C
ἀρχῆς λόγον· ἐπὶ δὲ τὰ ἔμπροσθεν ἴωμεν, εἰ καὶ σοὶ δοκεῖ.

ΘΕΟ. Ἐμοὶ μὲν τὰ τοιαῦτα, ὦ Σώκρατες, οὐκ ἀηδέστερα ἀκούειν· ῥάω γὰρ τηλικῷδε ὄντι ἐπακολουθεῖν· εἰ μέντοι δοκεῖ, πάλιν ἐπανίωμεν.

ΣΩ. Οὐκοῦν ἐνταῦθά που ἦμεν τοῦ λόγου, ἐν ᾧ ἔφαμεν τοὺς τὴν φερομένην οὐσίαν λέγοντας καὶ τὸ ἀεὶ δοκοῦν ἑκάστῳ τοῦτο καὶ εἶναι τούτῳ ᾧ δοκεῖ, ἐν μὲν τοῖς ἄλλοις ἐθέλειν διϊσχυρίζεσθαι, καὶ οὐχ ἥκιστα περὶ τὰ δίκαια, ὡς * παντὸς μᾶλλον, ἃ ἂν θῆται πόλις δόξαντα D
αὐτῇ, ταῦτα καὶ ἔστι δίκαια τῇ θεμένῃ, ἕως περ ἂν κέηται· περὶ δὲ τοῦ ἀγαθοῦ οὐδένα ἀνδρεῖον ἔθ' οὕτως εἶναι, ὥστε τολμᾶν διαμάχεσθαι ὅτι καὶ ἃ ἂν ὠφέλιμα οἰηθεῖσα πόλις ἑαυτῇ θῆται, καὶ ἔστι τοσοῦτον χρόνον ὅσον ἂν κέηται ὠφέλιμα, πλὴν εἴ τις τὸ ὄνομα λέγοι· τοῦτο δέ που σκῶμμ' ἂν εἴη πρὸς ὃ λέγομεν· οὐχί;

ΘΕΟ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Μὴ λεγέ*τω τὸ ὄνομα, ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα ὃ ὀνο- E
μαζόμενον θεωρεῖται.

---

*) ἴσ. οὕτως.

cent ab excellentia ista, etiam mortuos ipsos illum a malis vacuum locum non recepturum, sed hic sui similem vitam semper acturos esse; malos in malis versantes, haec scilicet quippe callidi et versuti prorsus ita audient, ac si insipientes quidam illa dixerint.

Theo. Sane quidem, Socrate.

So. Ita profecto est, amice. unum tamen illis usu venit, ut, quum privatim eos oporteat rationem et reddere et accipere eorum quae vituperent et instituant viriliter ad longum spatium sustinere, nec ignave fugere, tum admirabiliter, mi bone, ad extremum sibimet ipsis displiceant in eis quae dicant et rhetorica illa adeo languescat, ut a pueris nihil videantur differre. De his igitur, quoniam etiam haec quae dicta sunt ad institutum nihil pertinent, desistamus, sin minus, plura semA per affluentia obruent nostram a principio susceptam orationem, ad superiora vero redeamus, si tibi quoque videtur.

Theo. Mihi quidem talia, Socrate, haud ingratiora sunt auditu; facilius enim homo id aetatis ea assequitur; attamen si videtur ad propositum revertamur.

So. Igitur eo, ni fallor, disputationis perveneramus, ut poneremus illos qui res agitari dicerent et quod cuique videretur, hoc etiam esse ei cui videretur, quum in ceteris id pro certo esse affirmaturos, tum maxime in iustis, omni videlicet modo, quae civitas scivisset sibi visa, haec etiam esse iusta illi ita sciscenti, quamdiu starent; de bono autem, nondum quemquam tam fortem fuisse qui sustineret contendere ea quoque, quae civitas sibi utilia existimans scivisset, etiam esse tamdiu dum starent utilia, nisi forte quis vocabulum intelligeret; hoc vero, ni fallor, dictum esset in id quod ponimus; nonne?

Theo. Sane quidem.

So. Ne igitur intelligat vocabulum, sed rem quae illo signata spectatur.

ΘΕΟ. Μὴ γάρ.

ΣΩ. Ἀλλ' ὃ ἂν τοῦτο ὀνομάζῃ, τούτου δήπου στοχάζεται νομοθετουμένη, καὶ πάντας τοὺς νόμους, καθ' ὅσον οἴεταί τε καὶ δύναται, ὡς ὠφελιμωτάτους ἑαυτῇ τίθεται· ἢ πρὸς ἄλλο τι βλέπουσα νομοθετεῖται;

ΘΕΟ. * Οὐδαμῶς. 178

ΣΩ. Ἦ οὖν καὶ τυγχάνει ἀεί, ἢ πολλὰ καὶ διαμαρτάνει ἑκάστη;

ΘΕΟ. Οἶμαι ἔγωγε καὶ διαμαρτάνειν.

ΣΩ. Ἔτι τοίνυν ἐνθένδε ἂν μᾶλλον πᾶς τις ὁμολογήσειε ταὐτὰ ταῦτα, εἰ περὶ παντός τις τοῦ εἴδους ἐρωτῴη, ἐν ᾧ καὶ τὸ ὠφέλιμον τυγχάνει ὄν· ἔστι δέ που καὶ περὶ τὸν μέλλοντα χρόνον· ὅταν γὰρ νομοθετώμεθα, ὡς ἐσομένους ὠφελίμους τοὺς νόμους τιθέμεθα εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον· τοῦτο δὲ μέλλον ὀρθῶς ἂν λέγοιμεν.

ΘΕΟ. * Πάνυ γε. B

ΣΩ. Ἴθι δή, οὑτωσὶ ἐρωτῶμεν Πρωταγόραν ἢ ἄλλον τινὰ τῶν ἐκείνῳ τὰ αὐτὰ λεγόντων, Πάντων μέτρον ἄνθρωπός ἐστιν, ὥς φατε, ὦ Πρωταγόρα, λευκῶν, *) βαρέων, κούφων, οὐδενὸς ὅτου οὐ τῶν τοιούτων. ἔχων γὰρ αὐτῶν τὸ κριτήριον ἐν ἑαυτῷ, οἷα πάσχει τοιαῦτα οἰόμενος, ἀληθῆ τε οἴεται αὐτῷ καὶ ὄντα· οὐχ οὕτως;

ΘΕΟ. Οὕτως.

ΣΩ. Ἦ καὶ τῶν μελλόντων ἔσεσθαι, φήσομεν, ὦ Πρωταγόρα, ἔχει τὸ κριτήριον ἐν ἑαυτῷ, καὶ οἷα * ἂν C οἰηθῇ ἔσεσθαι, τοιαῦτα καὶ γίγνεται ἐκείνῳ τῷ οἰηθέντι; οἷον θερμά· ἆρ' ὅταν τις οἰηθῇ ἰδιώτης αὐτὸν πυρετὸν λήψεσθαι καὶ ἔσεσθαι ταύτην τὴν θερμότητα, καὶ ἕτερος, ἰατρὸς δέ, ἀντοιηθῇ, κατὰ τὴν ποτέρου δόξαν φῶμεν τὸ μέλλον ἀποβήσεσθαι, ἢ κατὰ τὴν ἀμφοτέρων, καὶ τῷ μὲν ἰατρῷ οὐ θερμὸς οὐδὲ πυρέττων γενήσεται, ἑαυτῷ δὲ ἀμφότερα;

ΘΕΟ. Γελοῖον μέντ' ἂν εἴη.

---

*) Is. λευκῶν, μελάνων.

Theo. Sane ne intelligat.

So. Sed quodcumque nomine illo fignet, hoc fine dubio propofitum eft civitati leges fcifcenti, omnesque leges, quantum arbitratur et poteft, ut utiliffimas fibi fcifcit. an aliud quid fpectans eas fcifcit?

Theo. Nullo modo.

So. Num etiam illud assequitur femper, an faepe etiam aberrat quaeque?

Theo. Arbitror equidem etiam aberrare.

So. Itaque magis etiam hinc quivis confitebitur eadem haec, fi de univerfo quis genere rogaverit, ad quod etiam utile pertinet; fpectat enim etiam hoc ad futurum tempus. nam fi leges fcifcimus, ut utiles futuras leges fcifcimus in pofterum tempus; hoc autem futurum recte dicemus.

Theo. Sane quidem.

So. Agedum, ita interrogemus Protagoram vel alium quempiam eorum qui idem atque ille dicunt: Omnium menfura homo eft, ut ponitis, o Protagora, alborum et nigrorum, gravium et levium, omniumque id genus. habens enim iudicium ex quo de his iudicet in femet ipfo, qualia patiatur talia exiftimans et vera exiftimat fibi ipfe et ea quae funt; nonne ita eft?

Theo. Ita vero.

So. Num etiam futurorum, dicimus, o Protagora, habet iudicium in fe, et qualia arbitratur futura effe, talia etiam fiunt illi qui arbitratur? velut calida: num fi quis arbitretur artis medicae imperitus febrem fe correpturam effe et hunc fibi fore calorem, alius vero isque medicus contrarium arbitretur, ex alterutrius opinione dicamus rem effe eventuram, an ex utriusque opinione, et medico neque calidus neque febricitans exfiftet, fibimet ipfi vero utrumque?

Theo. Ridiculum fane foret.

ΣΩ. Ἀλλ', οἶμαι, περὶ οἴνου γλυκύτητος καὶ αὐστηρότητος μελλούσης ἔ*σεσθαι ἡ τοῦ γεωργοῦ δόξα, ἀλλ' D
οὐχὶ ἡ τοῦ κιθαριστοῦ, κυρία.

ΘΕΟ. Τί μήν;

ΣΩ. Οὐδ' ἂν αὖ περὶ ἀναρμόστου τε καὶ εὐαρμόστου ἐσομένου παιδοτρίβης ἂν βέλτιον δοξάσειε μουσικοῦ, ὃ καὶ ἔπειτα αὐτῷ τῷ παιδοτρίβῃ δόξει εὐάρμοστον εἶναι.

ΘΕΟ. Οὐδαμῶς.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ τοῦ μέλλοντος ἑστιάσεσθαι μὴ μαγειρικοῦ ὄντος, σκευαζομένης θοίνης, ἀκυροτέρα ἡ κρίσις τῆς τοῦ ὀψοποιοῦ περὶ τῆς ἐσομένης ἡδονῆς. περὶ μὲν γὰρ
τοῦ ἤδη * ὄντος ἑκάστῳ ἡδέος ἢ γεγονότος μηδέν πω τῷ E
λόγῳ διαμαχώμεθα, ἀλλὰ περὶ τοῦ μέλλοντος ἑκάστῳ καὶ δόξειν καὶ ἔσεσθαι, πότερον αὐτὸς αὑτῷ ἄριστος κριτής, ἢ σύ, ὦ Πρωταγόρα, τό γε περὶ λόγους πιθανὸν ἑκάστῳ ἡμῶν ἐσόμενον εἰς δικαστήριον βέλτιον ἂν προδοξάσαις ἢ τῶν ἰδιωτῶν ὁστισοῦν;

ΘΕΟ. Καὶ μάλα, ὦ Σώκρατες, τοῦτό γε σφόδρα ὑπισχνεῖτο πάντων διαφέρειν αὐτός.

ΣΩ. Νὴ Δία, ὦ μέλε· ἢ οὐδείς γ' ἂν αὐτῷ διελέ-
γετο * διδοὺς πολὺ ἀργύριον, εἰ μὴ *) τοὺς ξυνόντας ἔπει- 179
θεν ὅτι καὶ τὸ μέλλον ἔσεσθαί τε καὶ δόξειν οὔτε μάντις οὔτε τις ἄλλος ἄμεινον κρίνειεν ἂν ἢ αὐτὸς αὑτῷ.

ΘΕΟ. Ἀληθέστατα.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ αἱ νομοθεσίαι καὶ τὸ ὠφέλιμον περὶ τὸ μέλλον ἐστί, καὶ πᾶς ἂν ὁμολογοῖ νομοθετουμένην πόλιν πολλάκις ἀνάγκην εἶναι τοῦ ὠφελιμωτάτου ἀποτυγχάνειν;

ΘΕΟ. Μάλα γε.

ΣΩ. Μετρίως ἄρα ἡμῖν πρὸς τὸν διδάσκαλόν σου
εἰρήσεται, ὅτι ἀνάγκη αὐ*τῷ ὁμολογεῖν σοφώτερόν τε ἄλ- B
λον ἄλλου εἶναι καὶ τὸν μὲν τοιοῦτον μέτρον εἶναι, ἐμοὶ δὲ τῷ ἀνεπιστήμονι μηδὲ ὁπωστιοῦν ἀνάγκην εἶναι μέτρῳ

---

*) ἄλλ. εἴ κη. Ἴσ. εἰ μὴ — ἢ αὐτός.

So. At, opinor, de vini dulcedine et austeritate futura agricolae iudicium, non citharistae ratum est.

Theo. Quidni sit?

So. Neque etiam de eo, quod discrepans et concinnum futurum est, palaestrae magister rectius iudicabit quam musicus, quod quidem postea ipsi etiam palaestrae magistro videbitur concinnum esse.

Theo. Nullo modo.

So. Itaque etiam eius qui epulaturus est, coquinariae artis imperiti, quum apparatur epulum, minus ratum est iudicium quam coqui de futura voluptate: nam de hoc, quod cuique iam est vel fuit iucundum, nondum verbis contendamus, sed de eo, quod cuique et videbitur et erit, utrum sibi ipse optimus futurus sit iudex, an tu, Protagora, quae cuique nostrûm in iudicio futura sit probabilis oratio, melius ante iudicaturus sis quam imperitorum quisquam.

Theo. Sane quidem, Socrate, hac in re ipse se profitebatur omnibus admodum excellere.

So. Ita, mehercule, admirabilis; aliter nemo ipso usus esset multum solvens pecuniae, nisi discipulis persuasisset etiam de eo quod et futurum et visurum sit, neque vatem neque alium quemquam rectius quam se posse iudicare.

Theo. Verissime.

So. Nonne etiam legum sanctiones et utile ad futurum spectant, et quisque consentiet civitatem leges sciscentem non posse non saepenumero ab eo quod utilissimum sit aberrare?

Theo. Sane quidem.

So. Recte ergo a nobis adversus magistrum tuum dicetur, necesse esse eum confiteri sapientiorem alium alio esse, et huiusmodi hominem mensuram esse, me autem inscium nulla omnino ratione necesse esse mensu-

γίγνεσθαι, ὡς ἄρτι με ἠνάγκαζεν ὁ ὑπὲρ ἐκείνου λόγος, εἴτ' ἐβουλόμην εἴτε μή, τοιοῦτον εἶναι.

ΘΕΟ. Ἐκείνῃ μοι δοκεῖ, ὦ Σώκρατες, μάλιστα ἁλίσκεσθαι ὁ λόγος, ἁλισκόμενος καὶ ταύτῃ, ᾗ τὰς τῶν ἄλλων δόξας κυρίας ποιεῖ· αὗται δὲ ἐφάνησαν τοὺς ἐκείνου λόγους οὐδαμῇ ἀληθεῖς ἡγούμεναι.

ΣΩ. * Πολλαχῇ, ὦ Θεόδωρε, καὶ ἄλλῃ ἂν τό γε C
τοιοῦτον ἁλοίη, μὴ πᾶσαν παντὸς ἀληθῆ δόξαν εἶναι· περὶ δὲ τὸ παρὸν ἑκάστῳ πάθος, ἐξ οὗ αἱ αἰσθήσεις καὶ αἱ κατὰ ταύτας δόξαι γίγνονται, χαλεπώτερον ἑλεῖν ὡς οὐκ ἀληθεῖς. ἴσως δὲ οὐδὲν λέγω· ἀνάλωτοι γάρ, εἰ ἔτυχον, εἰσί, καὶ οἱ φάσκοντες αὐτὰς ἐναργεῖς τε εἶναι καὶ ἐπιστήμας τάχα ἂν ὄντα *) λέγοιεν, καὶ Θεαίτητος ὅδε οὐκ ἀπὸ σκοποῦ εἴρηκεν αἴσθησιν καὶ ἐπιστήμην ταὐτὸν θέμενος.
προσιτέον οὖν ἐγγυτέ*ρω, ὡς ὁ ὑπὲρ Πρωταγόρου λόγος D
ἐπέταττε, καὶ σκεπτέον τὴν φερομένην ταύτην οὐσίαν διακρούοντα, εἴτε ὑγιὲς εἴτε σαθρὸν φθέγγεται. μάχη δ' οὖν περὶ αὐτῆς οὐ φαύλη οὐδ' ὀλίγοις γέγονεν.

ΘΕΟ. Πολλοῦ καὶ δεῖ φαύλη εἶναι, ἀλλὰ περὶ μὲν τὴν Ἰωνίαν καὶ ἐπιδίδωσι πάμπολυ. οἱ γὰρ τοῦ Ἡρακλείτου ἑταῖροι χορηγοῦσι τούτου τοῦ λόγου μάλα ἐρρωμένως.

ΣΩ. Τῷ τοι, ὦ φίλε Θεόδωρε, μᾶλλον σκεπτέον
ἐξ ἀρχῆς, ὥσπερ αὐτοὶ ὑπο*τείνονται. E

ΘΕΟ. Παντάπασι μὲν οὖν. καὶ γάρ, ὦ Σώκρατες, περὶ τούτων τῶν Ἡρακλειτείων ἤ, ὥσπερ σὺ λέγεις, Ὁμηρείων, καὶ ἔτι παλαιοτέρων, αὐτοῖς μὲν τοῖς περὶ τὴν Ἔφεσον, ὅσοι προσποιοῦνται ἔμπειροι εἶναι, οὐδὲν μᾶλλον οἷόν τε διαλεχθῆναι ἢ τοῖς οἰστρῶσιν. ἀτεχνῶς γὰρ κατὰ τὰ ξυγγράμματα φέρονται, τὸ δ' ἐπιμεῖναι ἐπὶ λόγῳ καὶ ἐρωτήματι καὶ ἡσυχίως ἐν μέρει ἀποκρίνασθαι καὶ ἐρέσθαι
ἧττον αὐ*τοῖς ἔνι ἢ τὸ μηδέν· μᾶλλον δὲ ὑπερβάλλει τὸ 180
οὐδ' οὐδὲν πρὸς τὸ μηδὲ σμικρὸν ἐνεῖναι τοῖς ἀνδράσιν ἡσυχίας. ἀλλ' ἄν τινά τι ἔρῃ, ὥσπερ ἐκ φαρέτρας ῥη-

*) [illegible] τὰ ὄντα.

ram exſiſtere, quemadmodum modo me coëgit oratio illius nomine habita, vellem nollem, talem eſſe.

Theo. Illa mihi videtur ratione, Socrate, maxime convinci illius oratio, quae quidem convincitur etiam hoc quod aliorum ſententias ratas ponit; has enim patuit illius orationes neutiquam veras exiſtimare.

So. Aliis vero, Theodore, etiam multis modis hoc convinci poterit probando non quamque cuiusque veram eſſe ſententiam; de affectione autem cuique praesente, unde ſenſus et his convenientes ſententiae exſiſtunt, difficilius eſt convincere ac demonſtrare non eſſe veram. fortaſſe autem nihil dico; convinci enim forſitan non poſſint, et qui ponunt ea certa eſſe atque ſcientias haud ſcio an vera dicant, et hic Theaetetus haud a vero aberravit ſenſum et ſcientiam idem eſſe ponens. accurrendum igitur propius, ut oratio Protagorae nomine dicta iuſſit, et exploranda agitatio illa rerum pulſando, num ſolidum an vitioſum ſonet. pugna vero de hac haud mediocris nec paucorum exſtitit.

Theo. Multum etiam abeſt ut mediocris ſit, immo vero in Ionia invaleſcit magno opere. Heracliti enim amici ductant hanc rationem admodum fortiter.

So. Iccirco ſane, care Theodore, magis exploranda eſt ab initio, ſicut ipſi eam proponunt.

Theo. Prorſus ita. etenim, Socrate, quod ad hos Heracliteos vel, ut tu dicis, Homereos et natu etiam maiores attinet, cum eis qui Epheſi verſantur, quotquot ſe profitentur illius gnaros eſſe, non magis potes colloqui quam cum oeſtro percuſſis. revera enim, quod in eorum ſcriptionibus eſt, agitantur, permanendi vero in oratione et quaeſtione tranquilleque alternis reſpondendi atque interrogandi facultatis minus in iſtis ineſt quam nihil, potius ne nihil quidem ineſt pro eo quod ne tantulum quidem viris ineſt tranquillitatis. ſed ſi quem quid roges, tamquam ex pharetra voculas tectas depro-

ματίσκια αἰνιγματώδη ἀνασπῶντες ἀποτοξεύουσι, κἂν τούτου ζητῇς λόγον λαβεῖν, τί εἴρηκεν, ἑτέρῳ πεπλήξει καινῶς μετωνομασμένῳ, περανεῖς δὲ οὐδέποτε οὐδὲν πρὸς οὐδένα αὐτῶν· οὐδέ γε ἐκεῖνοι αὐτοὶ πρὸς ἀλλήλους, ἀλλ' εὖ πάνυ φυλάττουσι τὸ μηδὲν βέβαιον ἐᾶν εἶναι μήτ' * ἐν λόγῳ μήτ' ἐν ταῖς αὑτῶν ψυχαῖς, ἡγούμενοι, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, αὐτὸ στάσιμον εἶναι· τούτῳ δὲ πάνυ πολεμοῦσι, καὶ καθ' ὅσον δύνανται πανταχόθεν ἐκβάλλουσιν. B

ΣΩ. Ἴσως, ὦ Θεόδωρε, τοὺς ἄνδρας μαχομένους ἑώρακας, εἰρηνεύουσι δὲ οὐ ξυγγέγονας· οὐ γάρ σοι ἑταῖροί εἰσιν. ἀλλ', οἶμαι, τὰ τοιαῦτα τοῖς μαθηταῖς ἐπὶ σχολῆς φράζουσιν, οὓς ἂν βούλωνται ὁμοίους αὑτοῖς ποιῆσαι.

ΘΕΟ. Ποίοις μαθηταῖς, ὦ δαιμόνιε; οὐδὲ γίγνεται τῶν τοιού*των ἕτερος ἑτέρου μαθητής, ἀλλ' αὐτόματοι ἀναφύονται, ὁπόθεν ἂν τύχῃ ἕκαστος αὐτῶν ἐνθουσιάσας, καὶ τὸν ἕτερον ὁ ἕτερος οὐδὲν ἡγεῖται εἰδέναι. παρὰ μὲν οὖν τούτων, ὅπερ ᾖα ἐρῶν, οὐκ ἄν ποτε λάβοις λόγον οὔτε ἑκόντων οὔτε ἀκόντων· αὐτοὺς δὲ δεῖ παραλαβόντας ὥσπερ πρόβλημα ἐπισκοπεῖσθαι. C

ΣΩ. Καὶ μετρίως γε λέγεις. τό γε *) δὴ πρόβλημα ἄλλο τι παρειλήφαμεν παρὰ μὲν τῶν ἀρχαίων, μετὰ ποιήσεως ἐπικρυπτομένων τοὺς * πολλούς, ὡς ἡ γένεσις τῶν ἄλλων πάντων Ὠκεανός τε καὶ Τηθὺς ῥεύματα τυγχάνει καὶ οὐδὲν ἕστηκε, παρὰ δὲ τῶν ὑστέρων, ἅτε σοφωτέρων, ἀναφανδὸν ἀποδεικνυμένων, ἵνα καὶ οἱ σκυτοτόμοι αὐτῶν τὴν σοφίαν μάθωσιν ἀκούσαντες καὶ παύσωνται ἠλιθίως οἰόμενοι τὰ μὲν ἑστάναι, τὰ δὲ κινεῖσθαι τῶν ὄντων, μαθόντες δ' ὅτι πάντα κινεῖται, τιμῶσιν αὐτούς; ὀλίγου δὲ ἐπελαθόμην, ὦ Θεόδωρε, ὅτι ἄλλοι αὖ τἀναντία τούτοις ἀπεφήναντο, οἷον ἀκί*νητον τελέθειν, τῷ πάντ' ὄνομ' **) εἶναι, καὶ ἄλλα ὅσα Μέλισσοί τε καὶ Παρμενίδαι ἐναντιούμενοι πᾶσι τούτοις διισχυρίζονται, ὡς ἕν τε D E

*) ἴσ. τὸ δὲ δ.

**) ἴσ. οὖλον ἀκίνητόν τε πέλειν· τῷ πάντ' ὄνομ' εἶναι.

mentes emittunt, et quum ab hoc velis rationem accipere quid dixerit, alio statim percussus eris mutato nomine nove ficto, nihil vero umquam proficies cum nemine illorum; ne ipsi quidem illi inter se, sed sedulo cavent ne quicquam firmum sinant esse neque in oratione neque in suis ipsi animis, arbitrantes, ut mihi videtur, hoc stabile esse; adversus hoc enim prorsus pugnant et quantum possunt undique id expellunt.

So. Fortasse, Theodore, viros pugnantes vidisti, cum pacem vero habentibus non egisti; non enim tibi sunt amici; at, opinor, talia discipulis per otium tradunt, quos quidem velint similes sibi efficere.

Theo. Quid? discipulis, mi bone? non exsistit horum hominum alter alterius discipulus, sed sua sponte progignuntur undecumque quisque mente incitatur, et alterum alter nihil putat scire. ab his igitur, id quod modo dicturus eram, numquam accipies rationem neque volentibus neque invitis; sed per nos oportet hoc tamquam quaestionem geometricam accipientes perscrutari.

So. Ac recte quidem dicis. quaestionem vero hanc nonne accepimus tam a priscis, qui poesi iuvante celarunt multitudinem, ponentibus illis, originem reliquarum omnium rerum Oceanum et Tethyn flumina esse nec quicquam consistere, quam a recentioribus, quippe sapientioribus, aperte ac palam id declarantibus, ut etiam sutores ipsorum sapientiam percipiant audientes et desistant a stolida opinione, alia stare, alia moveri eorum quae sint, immo hoc percepto omnia moveri in honore ipsos habeant? fere oblitus sum, Theodore, alios plane contraria atque hos declarasse, totum immobile esse, cui universi esset nomen, et alia quae Melissi et Parmenides adversantes omnibus his affirmant, unum

πάντα ἐστὶ καὶ ἕστηκεν αὐτὸ ἐν αὐτῷ, οὐκ ἔχον χώραν ἐν ᾗ κινεῖται. Τούτοις οὖν, ὦ ἑταῖρε, πᾶσι τί χρησόμεθα; κατὰ σμικρὸν γὰρ προϊόντες λελήθαμεν ἀμφοτέρων εἰς τὸ μέσον πεπτωκότες καὶ, ἂν μή πῃ ἀμυνόμενοι διαφύγωμεν, * δίκην δώσομεν, ὥσπερ οἱ ἐν ταῖς παλαίστραις διὰ γραμ- 181
μῆς παίζοντες, ὅταν ὑπ' ἀμφοτέρων ληφθέντες ἕλκωνται εἰς τἀναντία. δοκεῖ οὖν μοι τοὺς ἑτέρους πρότερον σκεπτέον, ἐφ' οὕσπερ ὡρμήσαμεν, τοὺς ῥέοντας, καὶ ἐὰν μέν τι φαίνωνται λέγοντες, ξυνέλξομεν μετ' αὐτῶν ἡμᾶς αὐτούς, τοὺς ἑτέρους ἐκφυγεῖν πειρώμενοι· ἐὰν δὲ οἱ τοῦ ὅλου στασιῶται ἀληθέστερα λέγειν δοκῶσι, φευξόμεθα παρ' αὐτοὺς αὖ ἀπὸ τῶν *) καὶ τὰ ἀκίνητα κινούντων. ἀμφό-
*τεροι δ' ἂν φανῶσι μηδὲν μέτριον λέγοντες, γελοῖοι ἐσό- B
μεθα ἡγούμενοι ἡμᾶς μέν τι λέγειν φαύλους ὄντας, παμπαλαίους δὲ καὶ πανσόφους ἄνδρας ἀποδεδοκιμακότες. ὅρα οὖν, ὦ Θεόδωρε, εἰ λυσιτελεῖ εἰς τοσοῦτον προϊέναι κίνδυνον.

ΘΕΟ. Οὐδὲν μὲν οὖν ἀνεκτόν, ὦ Σώκρατες, μὴ οὐ διασκέψασθαι τί λέγουσιν ἑκάτεροι τῶν ἀνδρῶν.

ΣΩ. Σκεπτέον ἂν εἴη σοῦ γε οὕτω προθυμουμένου. Δοκεῖ οὖν μοι ἀρχὴ εἶναι τῆς σκέψεως κινήσεως πέρι,
*ποῖόν τί ποτε ἄρα λέγοντες φασὶ τὰ πάντα κινεῖσθαι. C
βούλομαι δὲ λέγειν τὸ τοιόνδε· πότερον ἕν τι εἶδος αὐτῆς λέγουσιν ἤ, ὥσπερ ἐμοὶ φαίνεται, δύο; μὴ μέντοι μόνον ἐμοὶ δοκείτω, ἀλλὰ ξυμμέτεχε καὶ σύ, ἵνα κοινῇ πάσχωμεν, ἄν τι καὶ δέῃ. καί μοι λέγε· ἆρα κινεῖσθαι καλεῖς, ὅταν τι χώραν ἐκ χώρας μεταβάλλῃ ἢ καὶ ἐν τῷ αὐτῷ στρέφηται;

ΘΕΟ. Ἔγωγε.

ΣΩ. Τοῦτο μὲν τοίνυν ἓν ἔστω εἶδος. ὅταν δὲ ᾖ
μὲν ἐν τῷ αὐτῷ, γηράσκῃ δὲ ἢ μέ*λαν ἐκ λευκοῦ ἢ σκλη- D
ρὸν ἐκ μαλακοῦ γίγνηται, ἤ τινα ἄλλην ἀλλοίωσιν ἀλλοιῶται, ἆρα οὐκ ἄξιον ἕτερον εἶδος φάναι κινήσεως;

ΘΕΟ. Ἔμοιγε δοκεῖ.

*) γρ. παρ' αὐτοὺς ἀπ' αὐτῶν.

esse omnia et consistere hoc unum in se ipsum, non spatium habens in quo moveatur. His igitur omnibus, amice, quid faciemus? paullatim enim progressi inscii in medios utrosque incidimus, et nisi forte nos defendentes effugerimus, poenas dabimus, sicut ii qui in palaestris per lineam ludunt, quum ab utrisque prehensi trahuntur in contrarias partes. videntur igitur mihi alteri prius considerandi esse, quos aggressi eramus, fluentes, et si reperti fuerint aliquid dicentes, nos ipsi cum eis contrahemus, alteros effugere conantes; sin universi statores veriora dicere visi fuerint, fugiemus contra ad hos ab illis qui etiam immobilia movent; utrique autem si reperti fuerint nihil recti dicentes, ridiculi erimus arbitrantes nos quidem aliquid dicere qui homines nihili sumus, pervetustos autem et persapientes viros reprobantes. vide igitur, Theodore, num conducat nobis tantum subire periculum.

Theo. Facere non possumus, Socrate, quin dispiciamus quid dicant virorum illorum utrique.

So. Quaerendum igitur erit, quum tu id tantopere contendas. Videtur igitur mihi initium quaestionis a motione ducendum esse, qualem tandem dicentes ponant omnia moveri. volo autem dicere hoc: utrum unam quandam eius speciem dicunt, an, ut mihi videtur, duas? ne tamen mihi tantum videatur, socium te mihi adiunge, ut communiter patiamur, si quid nos pati oporteat. itaque dic mihi: moverine aliquid dicis, quum ex loco in locum transit vel etiam in eodem versatur?

Theo. Ego vero.

So. Haec igitur una esto species. quum autem in eodem quidem est, senescit vero vel nigrum ex albo aut durum ex molli fit, vel aliam quampiam mutationem accipit, nonne par est alteram hanc vocari motionis speciem?

Theo. Mihi quidem videtur necessarium esse.

ΣΩ. Ἀναγκαῖον μὲν οὖν. δύο δὴ *) λέγω τούτω εἴδη κινήσεως, ἀλλοίωσιν, τὴν δὲ περιφοράν **).

ΘΕΟ. Ὀρθῶς γε λέγων.

ΣΩ. Τοῦτο τοίνυν οὕτω διελόμενοι διαλεγώμεθα ἤδη τοῖς τὰ πάντα φάσκουσι κινεῖσθαι, καὶ ἐρωτῶμεν Πότερον πᾶν φατὲ ἀμφοτέρως κινεῖσθαι, φερόμενόν τε καὶ * ἀλ- E λοιούμενον, ἢ τὸ μέν τι ἀμφοτέρως, τὸ δ' ἑτέρως;

ΘΕΟ. Ἀλλὰ μὰ Δί' ἔγωγε οὐκ ἔχω εἰπεῖν· οἶμαι δ' ἂν φάναι ἀμφοτέρως.

ΣΩ. Εἰ δέ γε μή, ὦ ἑταῖρε, κινούμενά τε αὐτοῖς καὶ ἑστῶτα φανεῖται, καὶ οὐδὲν μᾶλλον ὀρθῶς ἕξει εἰπεῖν ὅτι κινεῖται τὰ πάντα, ἢ ὅτι ἕστηκεν.

ΘΕΟ. Ἀληθέστατα λέγεις.

ΣΩ. Οὐκοῦν ἐπειδὴ κινεῖσθαι αὐτὰ δεῖ, τὸ δὲ μὴ κινεῖσθαι μὴ ἐνεῖναι μηδενί, πάντα δὴ πᾶσαν * κίνησιν 182 ἀεὶ κινεῖται.

ΘΕΟ. Ἀνάγκη.

ΣΩ. Σκόπει δή μοι τόδε αὐτῶν· τῆς θερμότητος ἢ λευκότητος ἢ ὁτουοῦν γένεσιν οὐχ οὕτω πως ἐλέγομεν φάναι αὐτούς, φέρεσθαι ἕκαστον τούτων ἅμα αἰσθήσει μεταξὺ τοῦ ποιοῦντός τε καὶ πάσχοντος, καὶ τὸ μὲν πάσχον αἰσθητόν ***), ἀλλ' οὐκ αἴσθησιν ἔτι γίγνεσθαι, τὸ δὲ ποιοῦν ποιόν τι, ἀλλ' οὐ ποιότητα; ἴσως οὖν ἡ ποιότης ἅμα ἀλλόκοτόν τε φαίνεται ὄνομα, καὶ οὐ μανθάνεις ἀθρόον λεγόμενον· κατὰ μέρη οὖν ἄκουε. * τὸ γὰρ ποι- B οῦν οὔτε θερμότης οὔτε λευκότης, θερμὸν δὲ καὶ λευκὸν γίγνεται, καὶ τἆλλα οὕτω. μέμνησαι γάρ που ἐν τοῖς πρόσθεν ὅτι οὕτως ἐλέγομεν, ἓν μηδὲν αὐτὸ καθ' αὑτὸ εἶναι, μηδ' αὖ τὸ ποιοῦν ἢ πάσχον, ἀλλ' ἐξ ἀμφοτέρων πρὸς ἄλληλα ξυγγιγνομένων τὰς αἰσθήσεις καὶ τὰ αἰσθητὰ ἀποτίκτοντα τὰ μὲν ποιὰ ἄττα γίγνεσθαι, τὰ δὲ αἰσθανόμενα.

---

*) ἴσ. Ἔμοιγε δοκεῖ ἀναγκαίως. ΣΩ. Δύο μὲν οὖν δὴ λ.

**) ἴσ. φοράν.

***) ἴσ. αἰσθητικόν. (ἄλλ. αἰσθανόμενον).

So. Duas igitur dico has species motionis, mutationem unam, alteram agitationem.

Theo. Recte vero dicis.

So. Hoc autem quum ita distinxerimus, iam colloquamur cum eis qui omnia dicunt moveri, et rogemus: Num omne dicitis utroque modo moveri, ita ut et agitetur et mutetur, an hoc utroque modo, illud alterutro?

Theo. At equidem mehercule non possum dicere; opinor autem dicturos esse utroque modo.

So. Quod nisi dixerint, amice, et moveri et stare omnia ipsis videbuntur, et nihilo rectius erit dicere moveri omnia quam stare.

Theo. Verissima dicis.

So. Itaque quum moveri omnia oporteat, nec in quicquam cadat ut non moveatur, omnia omni semper motione agitantur.

Theo. Necesse est.

So. Considera mihi quaeso hoc de illis: caloris vel albitudinis vel cuiusvis rei generationem nonne ita fere diximus ipsos explicaturos esse, ut moveri ponerent quamque harum rerum una cum sensu inter id quod efficeret et id quod afficeretur, et affectum fieri sentiens, non iam sensum, efficiens vero aliquid fieri qualecumque exsisteret, non qualitatem? forsitan vero qualitas admirabile tibi videatur nomen, nec intelligas generatim usurpatum; singulatim igitur percipe. efficiens videlicet neque calor neque albitudo, sed calidum et album exsistit, et reliqua ita. recordaris enim in praegressis ita nos dixisse, nihil certi quid ipsum per se esse, neque id quod efficeret neque id quod afficeretur, sed, quum utraque inter se coniuncta sensus et sensibilia procreassent, haec aliqua fieri qualiacumque exsisterent, illa vero sentientia.

ΘΕΟ. Μέμνημαι· πῶς δ' οὔ;

ΣΩ. Τὰ μὲν τοίνυν ἄλλα χαίρειν ἐάσωμεν, εἴτε * ἄλλως εἴτε οὕτω λέγουσιν· οὗ δ' ἕνεκα λέγομεν, τοῦτο μόνον φυλάττωμεν, ἐρωτῶντες Κινεῖται καὶ ῥεῖ, ὡς φατέ, τὰ πάντα; — ἦ γάρ; C

ΘΕΟ. Ναί.

ΣΩ. Οὐκοῦν ἀμφοτέρας ἃς διειλόμεθα κινήσεις, φερόμενά τε καὶ ἀλλοιούμενα;

ΘΕΟ. Πῶς δ' οὔ; εἴπερ γε δὴ τελέως κινήσεται.

ΣΩ. Εἰ μὲν τοίνυν ἐφέρετο μόνον, ἠλλοιοῦτο δὲ μή, εἴχομεν ἄν που εἰπεῖν, οἷα ἄττα ῥεῖ τὰ φερόμενα· ἢ πῶς λέγομεν; *)

ΘΕΟ. Οὕτως.

ΣΩ. Ἐπειδὴ δὲ * οὐδὲ τοῦτο μένει, τὸ λευκὸν ῥεῖν τὸ ῥέον, ἀλλὰ μεταβάλλει, ὥςτε καὶ αὐτοῦ τούτου εἶναι ῥοήν, τῆς λευκότητος, καὶ μεταβολὴν εἰς ἄλλην χρόαν, ἵνα μὴ ἁλῷ ταύτῃ μένον, ἆρά ποτε οἷόν τέ τι προςειπεῖν χρῶμα, ὥςτε καὶ ὀρθῶς προςαγορεύειν; D

ΘΕΟ. Καὶ τίς μηχανή, ὦ Σώκρατες; ἢ ἄλλο γέ τι τῶν τοιούτων, εἴπερ ἀεὶ λέγοντος ὑπεξέρχεται, ἅτε δὴ ῥέον;

ΣΩ. Τί δὲ περὶ αἰσθήσεως ἐροῦμεν ὁποιαςοῦν, οἷον τῆς τοῦ ὁρᾶν ἢ ἀκούειν; μένειν ποτὲ ἐν αὐτῷ τῷ * ὁρᾶν ἢ ἀκούειν; E

ΘΕΟ. Οὔκουν δεῖ γε, εἴπερ πάντα κινεῖται.

ΣΩ. Οὔτε ἄρα ὁρᾶν προςρητέον τι μᾶλλον ἢ μὴ ὁρᾶν, οὔτε τιν' ἄλλην αἴσθησιν μᾶλλον ἢ μή, πάντων γε πάντως κινουμένων.

ΘΕΟ. Οὐ γὰρ οὖν.

ΣΩ. Καὶ μὴν αἴσθησίς γε ἐπιστήμη, ὡς ἔφαμεν ἐγώ τε καὶ Θεαίτητος.

ΘΕΟ. Ἦν ταῦτα.

---

*) ἄλλ. λέγωμεν.

Theo. Recordor; quidni?

So. Cetera igitur mittamus, feu aliter feu ita dicunt; id vero unum, de quo fuscepta eft oratio noftra, teneamus rogantes: Moventurne ac fluunt, ut dicitis, omnia? — nonne?

Theo. Etiam.

So. Nonne utrisque, quas diftinximus, motionibus, ita ut et agitentur et commutentur?

Theo. Quidni? fiquidem perfecta erit earum motio.

So. Quodfi agitarentur tantum, non commutarentur, poffemus, ni fallor, dicere, qualia fluerent agitata; an quomodo cenfemus?

Theo. Ita.

So. Quoniam autem ne hoc quidem manet, album fluere, id videlicet quod fluat, fed commutetur, ita ut etiam huius ipfius fit fluxio, albitudinis, et transitus in alium colorem, ut ne deprehendatur in eodem ftatu, quî tandem quicquam poterit dici color, ita ut recte fic nuncupetur?

Theo. Et quî hoc ita fieri poffit, Socrate? vel aliud quid id genus, fiquidem femper dum nuncupatur fe fubducit, quippe fluens?

So. Quid vero de fenfu dicemus, qualis is cumque eft? velut de fenfu videndi vel audiendi? manere eum umquam in ipfo vifu vel auditu?

Theo. Minime vero oportet, fiquidem omnia moventur.

So. Neque igitur magis aliquid vifum quam non vifum dici oportet, neque alium quemquam fenfum magis fenfum quam non fenfum, quum omnia omnino moveantur.

Theo. Nullo fane modo.

So. Atqui fenfus eft fcientia, ut diximus ego et Theaetetus.

Theo. Ita vero videbatur.

ΣΩ. Οὐδὲν ἄρα ἐπιστήμην μᾶλλον ἢ μὴ ἐπιστήμην ἀπεκρινάμεθα ἐρωτώμενοι ὅ τι ἐστιν ἐπιστήμη.

ΘΕΟ. * Ἐοίκατε. 183

ΣΩ. Καλὸν ἂν ἡμῖν ξυμβαίνοι τὸ ἐπανόρθωμα τῆς ἀποκρίσεως, προθυμηθεῖσιν ἀποδεῖξαι ὅτι πάντα κινεῖται, ἵνα δὴ ἐκείνη ἡ ἀπόκρισις ὀρθὴ φανῇ. τὸ δ', ὡς ἔοικεν, ἐφάνη, εἰ πάντα κινεῖται, πᾶσα ἀπόκρισις, περὶ ὅτου ἄν τις ἀποκρίνηται, ὁμοίως ὀρθὴ εἶναι, οὕτω τ' ἔχειν φάναι καὶ μὴ οὕτως, εἰ δὲ βούλει, γίγνεσθαι, ἵνα μὴ στήσωμεν αὐτοὺς *) τῷ λόγῳ.

ΘΕΟ. Ὀρθῶς λέγεις.

ΣΩ. Πλήν γε, ὦ Θεόδωρε, ὅτι οὕτω τε εἶπον καὶ
οὐχ οὕτω. δεῖ δὲ οὐδὲ τοῦτο οὕτω λέγειν· οὐδὲ γὰρ ἂν ἔτι
κι*νοῖτο οὕτω· οὐδ' αὖ μὴ οὕτω· οὐδὲ γὰρ τοῦτο κίνησις· B
ἀλλά τιν' ἄλλην φωνὴν θετέον τοῖς τὸν λόγον τοῦτον λέγουσιν, ὡς νῦν γε πρὸς τὴν αὑτῶν ὑπόθεσιν οὐκ ἔχουσι ῥήματα, εἰ μὴ ἄρα τὸ οὐδ' ὅπως. μάλιστα δ' οὕτως ἂν αὐτοῖς ἁρμόττοι, ἄπειρον λεγόμενον.

ΘΕΟ. Οἰκειοτάτη γοῦν διάλεκτος αὕτη αὐτοῖς.

ΣΩ. Οὐκοῦν, ὦ Θεόδωρε, τοῦ τε σοῦ ἑταίρου ἀπηλ-
λάγμεθα, καὶ οὔπω **) ξυγχωροῦμεν αὐτῷ πάντ' ἄνδρα πάν-
των χρημάτων μέτρον εἶναι, ἂν μὴ * φρόνιμός τις ᾖ· C
ἐπιστήμην δὲ ***) αἴσθησιν οὐ ξυγχωρησόμεθα κατά γε τὴν τοῦ πάντα κινεῖσθαι μέθοδον· εἰ μή τί πως ἄλλως Θεαίτητος ὅδε λέγει.

ΘΕΟ. Ἄριστ' εἴρηκας, ὦ Σώκρατες· τούτων γὰρ περανθέντων καὶ ἐμὲ δεῖ ἀπηλλάχθαι σοι ἀποκρινόμενον κατὰ τὰς ξυνθήκας, ἐπειδὴ τὸ περὶ τοῦ Πρωταγόρου λόγου τέλος σχοίη.

ΘΕΑΙ. Μὴ πρίν γ' ἄν, ὦ Θεόδωρε, Σωκράτης τε
καὶ σὺ τοὺς φάσκοντας αὖ τὸ πᾶν * ἑστάναι διέλθητε, ὥσ- D
περ ἄρτι προὔθεσθε.

ΘΕΟ. Νέος ὤν, ὦ Θεαίτητε, τοὺς πρεσβυτέρους

*) ἴσ. αὐτό. ἢ αὖ τοῦτο.
) ἄλλ. οὕτω. ἴσ. οὔ πως. *) γρ. τε.

So. Ergo non magis ſcientiam eſſe quam non ſcientiam reſpondimus interrogati quid eſſet ſcientia.

Theo. Videmini vero.

So. Praeterea nobis contigerit haec correctio interrogationis ſtudentibus demonſtrare omnia moveri, ut ſcilicet illa reſponſio recta videatur. immo vero, ut patet, videtur, ſi omnia moventur, quaevis reſponſio, de quacumque re quis reſponderit, aeque recta eſſe, ſive ita ſe habere ponit ſive non ita, vel, ſi mavis, fieri, ut ne ſiſtamus hoc oratione.

Theo. Recte vero dicis.

So. Niſi quod, Theodore, *ita* dixi et *non ita*; oportet enim nec hoc *ita* dicere; neque enim iam movebitur hac ratione, neque contra *non ita*; nam neque hoc eſt motio; ſed alium quempiam ſermonem eos fingere oportet qui hanc rationem ponunt, quia nunc quidem verba nulla habent ſumptioni ſuae convenientia, niſi forte hoc: ne ulla quidem ratione; maxime hoc iſtis congruet ut infinitum poſitum.

Theo. Convenientiſſima certe loquutio haecce illis.

So. Iam ab amico tuo, Theodore, diſcedimus, nec ullo modo ipſi damus quemvis eſſe cuiusvis rei menſuram, niſi prudens eſt; ſcientiam vero ſenſum eſſe non concedemus ex illa quidem omnia moveri ſtatuente ratione; niſi quid aliud huic Theaeteto videtur.

Theo. Optime dicis, Socrate; his enim ad exitum adductis me quoque oportet diſcedere a munere tibi reſpondendi, ut inter nos convenit, quum diſputatio de Protagorae decreto finem eſſet habitura.

Theae. Ne deſinas, Theodore, prius quam Socrates et tu de his, qui contra univerſum ſtare ponunt, expoſueritis, quemadmodum ſupra propoſuiſtis.

Theo. Iuvenis adhuc tu, Theaetete, ſeniores in-

ἀδικεῖν διδάσκεις ὁμολογίας παραβαίνοντας; ἀλλὰ παρασκευάζου ὅπως τῶν ἐπιλοίπων Σωκράτει δώσεις λόγον.

ΘΕΑΙ. Ἐάνπερ γε βούληται. ἥδιστα μέντ' ἂν ἤκουσα περὶ ὧν λέγω.

ΘΕΟ. Ἱππέας εἰς πεδίον προκαλεῖ Σωκράτη εἰς λόγους προκαλούμενος. ἐρώτα οὖν καὶ ἀκούσει.

ΣΩ. Ἀλλά μοι δοκῶ, ὦ Θεόδωρε, περί γε ὧν κε-
λεύει Θεαίτητος οὐ πείσεσθαι αὐ*τῷ. E

ΘΕΟ. Τί δὴ οὖν οὐ πείσεσθαι;

ΣΩ. Μέλισσον μὲν καὶ τοὺς ἄλλους, οἳ ἓν ἑστὸς λέ-
γουσι τὸ πᾶν, αἰσχυνόμενος μὴ φορτικῶς σκοπῶμεν, ἧτ-
τον αἰσχύνομαι, ἢ ἕνα ὄντα Παρμενίδην. Παρμενίδης δέ
μοι φαίνεται, τὸ τοῦ Ὁμήρου, αἰδοῖός τέ μοι ἅμα δεινός
τε. ξυμπροςέμιξα γὰρ δὴ τῷ ἀνδρὶ πάνυ νέος πάνυ πρες-
βύτῃ, καί μοι ἐφάνη βάθος τι ἔχειν παντάπασι γενναῖον.
* φοβοῦμαι οὖν μὴ οὔτε τὰ λεγόμενα ξυνιῶμεν, τί τε 184
διανοούμενος εἶπε πολὺ πλέον λειπώμεθα, καὶ τὸ μέγι-
στον, οὗ ἕνεκα ὁ λόγος ὥρμηται, ἐπιστήμης πέρι, τί
ποτ' ἐστίν, ἄσκεπτον γένηται ὑπὸ τῶν ἐπειςκωμαζόντων
λόγων, εἴ τις αὐτοῖς πείσεται· ἄλλως τε καὶ ὃν νῦν ἐγεί-
ρομεν πλήθει ἀμήχανον, εἴτε τις ἐν παρέργῳ σκέψεται,
ἀνάξι' ἂν πάθοι, εἴτε ἱκανῶς, μηκυνόμενος τὸ τῆς ἐπι-
στήμης ἀφανιεῖ. δεῖ δὲ οὐδέτερα· ἀλλὰ Θεαίτητον, ὧν
* κύει περὶ ἐπιστήμης, πειρᾶσθαι ἡμᾶς τῇ μαιευτικῇ τέχνῃ B
ἀπολῦσαι.

ΘΕΟ. Ἀλλὰ χρή, εἰ δοκεῖ, οὕτω ποιεῖν.

ΣΩ. Ἔτι τοίνυν, ὦ Θεαίτητε, τοσόνδε περὶ τῶν εἰρημένων ἐπίσκεψαι. αἴσθησιν γὰρ δὴ ἐπιστήμην ἀπεκρίνω· ἦ γάρ;

ΘΕΑΙ. Ναί.

ΣΩ. Εἰ οὖν τίς σε ὧδ' ἐρωτῴη, τῷ τὰ λευκὰ καὶ

iufte facere doces, pacta migrare eos iubens? at paratus efto ad rationem Socrati reddendam de his quae reliqua funt.

Theae. Sane quidem fi voluerit. perlibenter tamen audiffem ea quae dixi.

Theo. Equites in campum provocas Socratem ad orationes provocans. iam roga et audies.

So. At non mihi videor, Theodore, Theaeteto in eo, quod iubet, obtemperaturus effe.

Theo. Cur tandem non es obtemperaturus?

So. Meliffi quidem et reliquorum, qui unum ftans dicunt univerfum, minus me pudet verentem ne arroganter in eos inquiramus, quam unius Parmenidis. Parmenides autem mihi videtur, quemadmodum eft apud Homerum, venerandus mihi fimulque excellens. congreffus enim fum cum viro admodum iuvenis admodum fene, et mihi videbatur altitudinem quandam habere prorfus eximiam. vereor igitur ne quae dixerit non percipiamus, multoque minus, quorfum fpectans ea dixerit, asfequamur, quodque maximum eft, ne fcientia, cuius caufa oratio inftituta eft, qualis tandem fit, inexplorata relinquatur propter orationes proterve fe inferentes et intrudentes, fi quis eis aufcultaturus fit; praefertim etiam quum verendum fit, ne, quam nunc excitavimus, immenfae longitudinis oratio, feu quis leviter eam transiens exploraverit, indigna patiatur, feu copiofe, fufius explicata fcientiam oblitteret. quorum neutrum fieri debet; at Theaetetum nos oportet ab eis quibus gravidus eft de fcientia conari arte noftra obftetricia exfolvere.

Theo. Sane quidem, fi videtur, ita eft faciendum.

So. Hoc praeterea, Theaetete, de eo quod explicavimus confidera. fenfum enim fcientiam effe refpondifti; nonne?

Theae. Etiam.

So. Quodfi quis ex te quaerat, quonam alba et

μέλανα ὁρᾷ ἄνθρωπος καὶ τῷ τὰ ὀξέα καὶ βαρέα ἀκούει, εἴποις ἄν, οἶμαι, ὄμμασί τε καὶ ὠσίν.

ΘΕΑΙ. Ἔγωγε.

ΣΩ. Τὸ δὲ εὐχερὲς τῶν * ὀνομάτων τε καὶ ῥημάτων C καὶ μὴ δι' ἀκριβείας ἐξεταζόμενον τὰ μὲν πολλὰ οὐκ ἀγεννές, ἀλλὰ μᾶλλον τὸ τούτου ἐναντίον ἀνελεύθερον, ἔστι δὲ ὅτε ἀναγκαῖον· οἷον καὶ νῦν ἀνάγκη ἐπιλαβέσθαι τῆς ἀποκρίσεως ἣν ἀποκρίνει, ᾗ οὐκ ὀρθή. σκόπει γάρ, ἀπόκρισις ποτέρα ὀρθοτέρα, ᾧ ὁρῶμεν, τοῦτο εἶναι ὀφθαλμούς, ἢ δι' οὗ ὁρῶμεν, καὶ ᾧ ἀκούομεν, ὦτα, ἢ δι' οὗ ἀκούομεν;

ΘΕΑΙ. Δι' ὧν ἕκαστα αἰσθανόμεθα, ἔμοιγε δοκεῖ, ὦ Σώκρατες, μᾶλλον ἢ οἷς.

ΣΩ. * Δεινὸν γάρ που, ὦ παῖ, εἰ πολλαί τινες ἐν D ἡμῖν, ὥςπερ ἐν δουρείοις ἵπποις, αἰσθήσεις ἐγκάθηνται, ἀλλὰ μὴ εἰς μίαν τινὰ ἰδέαν, εἴτε ψυχὴν εἴτε ὅ τι δεῖ καλεῖν, πάντα ταῦτα ξυντείνει, ᾗ διὰ τούτων οἷον ὀργάνων αἰσθανόμεθα ὅσα αἰσθητά.

ΘΕΑΙ. Ἀλλά μοι δοκεῖ οὕτω μᾶλλον ἢ ἐκείνως.

ΣΩ. Τοῦ δέ τοι ἕνεκα αὐτά σοι διακριβοῦμαι; εἴ τινι ἡμῶν αὐτῶν τῷ αὐτῷ διὰ μὲν ὀφθαλμῶν ἐφικνούμεθα λευκῶν τε καὶ μελάνων, διὰ δὲ τῶν ἄλλων ἑτέρων αὖ τινῶν, καὶ * ἕξεις ἐρωτώμενος πάντα τὰ τοιαῦτα εἰς E τὸ σῶμα ἀναφέρειν; ἴσως δὲ βέλτιον σὲ λέγειν αὐτὰ ἀποκρινόμενον μᾶλλον ἢ ἐμὲ ὑπὲρ σοῦ πολυπραγμονεῖν. καί μοι λέγε· θερμὰ καὶ ξηρὰ *) καὶ κοῦφα καὶ γλυκέα δι' ὧν αἰσθάνει, ἆρα οὐ **) τοῦ σώματος ἕκαστα τίθης, ἢ ἄλλου τινός;

ΘΕΑΙ. Οὐδενὸς ἄλλου.

ΣΩ. Ἦ καὶ ἐθελήσεις ὁμολογεῖν, ἃ δι' ἑτέρας δυνάμεως αἰσθάνει, ἀδύνατον εἶναι * δι' ἄλλης ταῦτ' αἰσθέσθαι, 185 οἷον ἃ δι' ἀκοῆς, δι' ὄψεως, ἢ ἃ δι' ὄψεως, δι' ἀκοῆς;

ΘΕΑΙ. Πῶς γὰρ οὐκ ἐθελήσω;

---

*) ἄλλ. σκληρά.
**) ἴσ. οὖν.

nigra videat homo et quonam acuta et gravia audiat, dicas, opinor, oculis et auribus.

Theae. Ego vero.

So. Liber nominum ac verborum usus nec ad accurationem exactus maximam partem non inhonestus, sed potius contrarius eius illiberalis est, aliquando tamen necessarius: quemadmodum etiam nunc necesse est redarguere responsionem tuam quatenus non est recta. perpende enim, responsio utra rectior sit, quo videamus, hoc esse oculos, an per quod videamus, et quo audiamus, aures, an per quod audiamus?

Theae. Per quae quodque sentiamus, mihi quidem videtur, Socrate, rectius dici quam quibus.

So. Mirum enim haud dubie, o puer, si multi quidam in nobis, tamquam in ligneis equis, sensus insideant, nec ad unam quandam speciem, sive animum sive quomodocumque eam appellari oporteat, haec omnia pertineant, qua per haec tamquam per instrumenta sentiamus quaecumque sub sensum cadant.

Theae. Mihi vero videtur ita magis se habere quam illa ratione.

So. Cur autem haec tibi accurate expono? ut videamus, num aliqua nostri parte una et eadem per oculos quidem attingamus alba et nigra, per reliquos vero sensus alias rursus res, et tu possis interrogatus omnia id genus ad corpus referre. forsitan tamen melius sit te dicere ad haec respondentem potius quam me tuo nomine curiosius id expendere. itaque mihi dic: ea per quae calida et dura et levia et dulcia sentis, num quaeso ad corpus refers, an ad aliud quicquam?

Theae. Ad nihil aliud.

So. Num etiam concedes, quae per hanc facultatem sentias, haec fieri non posse ut per illam sentias, exempli causa, quae per auditum, ut haec per visum sentias, vel quae per visum, ea per auditum?

Theae. Quidni ego concedam?

ΣΩ. Εἴ τι ἄρα περὶ ἀμφοτέρων διανοεῖ, οὐκ ἂν διά γε τοῦ ἑτέρου ὀργάνου, οὐδ' αὖ διὰ τοῦ ἑτέρου περὶ ἀμφοτέρων αἰσθάνοι' ἄν.

ΘΕΑΙ. Οὐ γὰρ οὖν.

ΣΩ. Περὶ δὴ φωνῆς καὶ περὶ χρόας πρῶτον μὲν αὐτὸ τοῦτο περὶ ἀμφοτέρων διανοεῖ, ὅτι ἀμφοτέρω ἐστόν;

ΘΕΑΙ. Ἔγωγε.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ ὅτι ἑκάτερον ἑκατέρου μὲν ἕτερον, ἑαυτῷ δὲ ταὐτόν;

ΘΕΑΙ. * Τί μήν; B

ΣΩ. Καὶ ὅτι ἀμφοτέρω δύο, ἑκάτερον δὲ ἕν;

ΘΕΑΙ. Καὶ τοῦτο.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ εἴτε ἀνομοίω εἴτε ὁμοίω ἀλλήλοιν, δυνατὸς εἶ ἐπισκέψασθαι;

ΘΕΑΙ. Ἴσως.

ΣΩ. Ταῦτα δὴ πάντα διὰ τίνος περὶ αὐτοῖν διανοεῖ; οὔτε γὰρ δι' ἀκοῆς οὔτε δι' ὄψεως οἷόν τε τὸ κοινὸν λαμβάνειν περὶ αὐτῶν. ἔτι δὲ καὶ τόδε τεκμήριον περὶ οὗ λέγομεν. εἰ γὰρ δυνατὸν εἴη ἀμφοτέρω σκέψασθαι, ἆρ' ἐστὸν ἁλμυρὼ ἢ οὔ, οἶσθ' ὅτι ἕξεις εἰπεῖν ᾧ ἐπισκέψει, καὶ τοῦτο οὔτε * ὄψις οὔτε ἀκοὴ φαίνεται, ἀλλά τι ἄλλο. C

ΘΕΑΙ. Τί δ' οὐ μέλλει, ἥ γε διὰ τῆς γλώττης δύναμις;

ΣΩ. Καλῶς λέγεις. ἡ δὲ δὴ διὰ τίνος δύναμιν τό τ' ἐπὶ πᾶσι κοινὸν καὶ τὸ ἐπὶ τούταις δηλοῖ σοι, ᾧ τὸ ἔστιν ἐπονομάζεις καὶ τὸ οὐκ ἔστι καὶ ἃ νῦν δὴ ἠρωτῶμεν περὶ αὐτῶν; τούτοις πᾶσι ποῖα ἀποδώσεις ὄργανα, δι' ὧν αἰσθάνεται ἡμῶν τὸ αἰσθανόμενον ἕκαστα;

ΘΕΑΙ. Οὐσίαν λέγεις καὶ τὸ μὴ εἶναι, καὶ ὁμοιότητα καὶ ἀνομοιότητα, καὶ τὸ ταὐτόν τε καὶ τὸ ἕτερον, ἔτι δὲ ἕν * τε καὶ τὸν ἄλλον ἀριθμὸν περὶ αὐτῶν. δῆλον D δὲ ὅτι καὶ ἄρτιόν τε καὶ περιττὸν ἐρωτᾷς, καὶ τἄλλα ὅσα τούτοις ἕπεται, διὰ τίνος ποτὲ τῶν τοῦ σώματος τῇ ψυχῇ αἰσθανόμεθα.

So. Si quid ergo de utroque cogitas, non per alterutrum instrumentum id cogitabis, neque etiam per alterutrum de utroque aliquid senties.

Theae. Minime vero.

So. Igitur de voce et de colore, primum hoc ipsum de utroque cogitas, utrumque esse.

Theae. Ego vero.

So. Nonne etiam, alterutrum ab alterutro diversum, per se vero idem esse?

Theae. Quidni?

So. Et utraque esse duo, alterutrum vero unum?

Theae. Etiam hoc.

So. Nonne etiam, utrum dissimilia an similia inter se sint, potes anquirere?

Theae. Haud dubie.

So. Haec igitur omnia per quid de illis cogitas? neque enim per auditum neque per visum poteris commune quid de iis percipere. hoc praeterea argumento confirmatur id quod ponimus; etenim si utraque possint spectari utrum falsa sint necne, scis te habiturum esse dicere quo explores, idque, ut patet, neque visus neque auditus est, sed aliud quid.

Theae. Quidni sit, et quidem facultas in lingua consistens?

So. Praeclare dicis. in quonam igitur consistit facultas id quod omnibus atque etiam his commune est tibi declarans, quod quidem et esse et non esse dicis et cui cetera, quae modo rogabamus, nomina imponis? his omnibus qualia tribues instrumenta, per quae quidque sentiat pars nostri sentiens?

Theae. Esse dicis et non esse, similitudinem ac dissimilitudinem, idem et diversum, praeterea unum reliquumque numerum. neque dubium est quin etiam de pari et impari roges reliquisque quae his adiuncta sunt, per quidnam eorum, quae in corpore nostro insunt, animo illa sentiamus.

ΣΩ. Ὑπέρευ, ὦ Θεαίτητε, ἀκολουθεῖς, καὶ ἔστιν ἃ ἐρωτῶ αὐτὰ ταῦτα.

ΘΕΑΙ. Ἀλλὰ μὰ Δία, ὦ Σώκρατες, ἔγωγε οὐκ ἂν ἔχοιμι εἰπεῖν, πλήν γ' ὅτι μοι δοκεῖ τὴν ἀρχὴν οὐδ' εἶναι τοιοῦτον οὐδὲν τούτοις ὄργανον ἴδιον, ὥσπερ ἐκείνοις, ἀλλ' αὐτὴ δι' αὑτῆς ἡ ψυχὴ τὰ * κοινά μοι φαίνεται περὶ πάν- E
των ἐπισκοπεῖν.

ΣΩ. Καλὸς γὰρ εἶ, ὦ Θεαίτητε, καὶ οὐχ, ὡς ἔλεγε Θεόδωρος, αἰσχρός· ὁ γὰρ καλῶς λέγων καλός τε κἀγαθός· πρὸς δὲ τῷ καλῷ εὖ ἐποίησάς με μάλα συχνοῦ λόγου ἀπαλλάξας, εἰ φαίνεταί σοι τὰ μὲν αὐτὴ δι' αὑτῆς ἡ ψυχὴ ἐπισκοπεῖν, τὰ δὲ διὰ τῶν τοῦ σώματος δυνάμεων. τοῦτο γὰρ ἦν ὃ καὶ αὐτῷ μοι ἐδόκει, ἐβουλόμην δὲ καὶ σοὶ δόξαι.

ΘΕΑΙ. * Ἀλλὰ μὴν φαίνεταί γε. 186

ΣΩ. Ποτέρων οὖν τίθης τὴν οὐσίαν; τοῦτο γὰρ μάλιστα ἐπὶ πάντων παρέπεται.

ΘΕΑΙ. Ἐγὼ μέν, ὧν αὐτὴ ἡ ψυχὴ καθ' αὑτὴν ἐπορέγεται.

ΣΩ. Ἦ καὶ τὸ ὅμοιον καὶ τὸ ἀνόμοιον, καὶ τὸ ταὐτὸν καὶ ἕτερον;

ΘΕΑΙ. Ναί.

ΣΩ. Τί δέ; καλὸν καὶ αἰσχρόν, καὶ ἀγαθὸν καὶ κακόν;

ΘΕΑΙ. Καὶ τούτων μοι δοκεῖ ἐν τοῖς μάλιστα πρὸς ἄλληλα σκοπεῖσθαι τὴν οὐσίαν, ἀναλογιζομένη ἐν ἑαυτῇ τὰ γεγονότα καὶ τὰ παρόντα * πρὸς τὰ μέλλοντα. B

ΣΩ. Ἔχε δή· ἄλλο τι τοῦ μὲν σκληροῦ τὴν σκληρότητα διὰ τῆς ἐπαφῆς αἰσθήσεται, καὶ τοῦ μαλακοῦ τὴν μαλακότητα ὡσαύτως;

ΘΕΑΙ. Ναί.

ΣΩ. Τὴν δέ γε οὐσίαν καὶ ὅ τι ἐστὸν καὶ τὴν ἐναντιότητα πρὸς ἀλλήλω καὶ τὴν οὐσίαν αὖ τῆς ἐναντιότητος αὐτὴ ἡ ψυχὴ ἐπανιοῦσα καὶ ξυμβάλλουσα πρὸς ἄλληλα κρίνειν πειρᾶται ἡμῖν.

ΘΕΑΙ. Πάνυ μὲν οὖν.

So. Nimium quantum, Theaetete, asſequeris, et ſunt de quibus rogo haec ipſa.

Theae. At hercle, Socrate, equidem non potuero dicere, niſi quod mihi videtur nullum omnino eſſe huiusmodi inſtrumentum horum proprium, ut illorum, ſed ipſe per ſe animus communia mihi videtur de omnibus perſcrutari.

So. Pulcher enim es, Theaetete, non, ut Theodorus dixit, deformis; nam qui pulchre dicit is pulcher ac bonus. praeterquam vero quod pulcher es, bene hoc feciſti quod admodum longam mihi orationem remiſiſti, ſi videtur tibi nonnulla ipſe per ſe animus ſpectare, nonnulla per corporis facultates. hoc enim erat quod etiam mihi videbatur, quodque cupiebam tibi quoque viſum.

Theae. Ac videtur quidem.

So. In utro igitur numeras id quod eſt? hoc enim maxime omnibus adhaeret.

Theae. Equidem in eis quae ipſe animus per ſe appetit.

So. Num etiam ſimile ac disſimile, et idem ac diverſum?

Theae. Ita.

So. Quid? pulchrum et deforme, bonum et malum?

Theae. Etiam haec mihi videtur quam maxime quomodo inter ſe habeant perſcrutari, in ſemet ipſo praeterita et praesentia cum futuris conferens.

So. Agedum: nonne duri duritiem per tactum ſentiet et mollis mollitiem ſimiliter?

Theae. Ita.

So. De hoc vero, quod ſint et qualia ſint et quod inter ſe repugnent itemque qualis ſit haec repugnantia, ipſe animus multum et diu ſecum agitans eaque inter ſe comparans iudicare ſtudet nobis.

Theae. Sane quidem.

ΣΩ. Οὐκοῦν τὰ μὲν εὐθὺς γενομένοις πάρεστι φύσει αἰσθά*νεσθαι ἀνθρώποις τε καὶ θηρίοις, ὅσα διὰ τοῦ σώματος παθήματα ἐπὶ τὴν ψυχὴν τείνει, τὰ δὲ περὶ τούτων ἀναλογίσματα πρός τε οὐσίαν καὶ ὠφέλειαν μόγις καὶ ἐν χρόνῳ διὰ πολλῶν πραγμάτων καὶ παιδείας παραγίγνεται, οἷς ἂν καὶ παραγίγνηται; C

ΘΕΑΙ. Παντάπασι μὲν οὖν.

ΣΩ. Οἷόν τε οὖν ἀληθείας τυχεῖν, ᾧ *) μηδὲ οὐσίας;

ΘΕΑΙ. Ἀδύνατον.

ΣΩ. Οὗ δὲ ἀληθείας τις ἀτυχήσει, ποτὲ τούτου ἐπιστήμων ἔσται;

ΘΕΑΙ. Καὶ πῶς ἄν, ὦ * Σώκρατες; D

ΣΩ. Ἐν μὲν ἄρα τοῖς παθήμασιν οὐκ ἔνι ἐπιστήμη, ἐν δὲ τῷ περὶ ἐκείνων ξυλλογισμῷ· οὐσίας γὰρ καὶ ἀληθείας ἐνταῦθα μέν, ὡς ἔοικε, δυνατὸν ἅψασθαι, ἐκεῖ δὲ ἀδύνατον.

ΘΕΑΙ. Φαίνεται.

ΣΩ. Ἦ οὖν ταὐτὸν ἐκεῖνό τε καὶ τοῦτο καλεῖς, τοσαύτας διαφορὰς ἔχοντε;

ΘΕΑΙ. Οὔκουν ἂν δὴ **) δίκαιόν γε.

ΣΩ. Τί οὖν δὴ ἐκείνῳ ἀποδίδως ὄνομα, τῷ ὁρᾶν, ἀκούειν, ὀσφραίνεσθαι, ψύχεσθαι, θερμαίνεσθαι;

ΘΕΑΙ. Αἰσθάνεσθαι * ἔγωγε· τί γὰρ ἄλλο; E

ΣΩ. Ξύμπαν ἄρ' αὐτὸ καλεῖς αἴσθησιν;

ΘΕΑΙ. Ἀνάγκη.

ΣΩ. Ὧι γε, φαμέν, οὐ μέτεστιν ἀληθείας ἅψασθαι· οὐδὲ γὰρ οὐσίας.

ΘΕΑΙ. Οὐ γὰρ οὖν.

ΣΩ. Οὐδ' ἄρ' ἐπιστήμης.

ΘΕΑΙ. Οὐ γάρ.

ΣΩ. Οὐκ ἄρ' ἂν εἴη ποτέ, ὦ Θεαίτητε, αἴσθησίς τε καὶ ἐπιστήμη ταὐτόν.

ΘΕΑΙ. Οὐ φαίνεται, ὦ Σώκρατες. καὶ μάλιστά

---

*) ἴσ. οὗ.

**) ἴσ. Οὔκουν δὴ ἄ.

So. Nonne eas quidem affectiones ſtatim ut nati ſunt poſſunt ſentire et homines et beſtiae, quae per corpus ad animum tendunt, collationes vero earum, quatenus ſint et utilitatem afferant, aegre et multo poſt multa per negotia et inſtitutionem obtingunt, ſi quibus contingunt?

Theae. Prorſus ita habet.

So. Num quis poteſt veritatem eius asſequi, quod ne quatenus ſit quidem asſequitur?

Theae. Fieri id nequit.

So. Cuius vero veritatem quis non asſequetur, num umquam eius ſciens erit?

Theae. At quî ſit, Socrate?

So. In affectionibus igitur nulla ineſt ſcientia, ſed in earum collatione; id enim quod eſt et verum hîc quidem, ut patet, poſſumus attingere, illic vero non poſſumus.

Theae. Videtur vero.

So. Num etiam idem illud et hoc vocas, quae tantopere inter ſe differant?

Theae. Minime quidem par eſt.

So. Iam quodnam das nomen illi, viſui, auditui, olfactui, refrigerationi, calefactui?

Theae. Senſus equidem; quodnam enim aliud?

So. Univerſum ergo hoc vocas ſenſum?

Theae. Neceſſe eſt.

So. In quem quidem, ut diximus, non cadit ut verum attingat; neque enim id quod eſt attingit.

Theae. Minime vero.

So. Neque igitur ſcientiam.

Theae. Minime vero.

So. Ergo numquam, Theaetete, ſenſus et ſcientia idem erunt.

Theae. Non videtur, Socrate. et maxime quidem

γε νῦν καταφανέστατον γέγονεν ἄλλο ὂν αἰσθήσεως ἐπιστήμη.

ΣΩ. Ἀλλ' οὔτι * μὲν δὴ *) τούτου γε ἕνεκα ἠρχό- 187
μεθα διαλεγόμενοι, ἵνα εὕρωμεν τί ποτ' οὐκ ἔστ' ἐπιστήμη, ἀλλὰ τί ἔστιν. ὅμως δὲ τοσοῦτόν γε προβεβήκαμεν, ὥστε μὴ ζητεῖν αὐτὴν ἐν αἰσθήσεί τὸ παράπαν, ἀλλ' ἐν ἐκείνῳ τῷ ὀνόματι, ὅ τι ποτ' ἔχει ἡ ψυχή, ὅταν αὐτὴ καθ' αὑτὴν πραγματεύηται περὶ τὰ ὄντα.

ΘΕΑΙ. Ἀλλὰ μὴν τοῦτό γε καλεῖται, ὦ Σώκρατες, ὡς ἐγῷμαι, δοξάζειν.

ΣΩ. Ὀρθῶς γὰρ οἴει, ὦ φίλε. καὶ ὅρα δὴ νῦν πάλιν ἐξ ἀρχῆς, πάντα τὰ πρόσθεν * ἐξαλείψας, εἴ τι μᾶλ- B
λον καθορᾷς, ἐπειδὴ ἐνταῦθα προελήλυθας. καὶ λέγε αὖθις τί ποτ' ἐστὶν ἐπιστήμη.

ΘΕΑΙ. Δόξαν μὲν πᾶσαν εἰπεῖν, ὦ Σώκρατες, ἀδύνατον, ἐπειδὴ καὶ ψευδής ἐστι δόξα· κινδυνεύει δὲ ἡ ἀληθὴς δόξα ἐπιστήμη εἶναι, καί μοι τοῦτο ἀποκεκρίσθω. ἐὰν γὰρ μὴ φανῇ προϊοῦσιν, ὥσπερ τὸ νῦν, ἄλλο τι πειρασόμεθα λέγειν.

ΣΩ. Οὕτω μέντοι χρή, ὦ Θεαίτητε, λέγειν προθύμως μᾶλλον, ἢ ὡς τὸ πρῶτον ὤκνεις ἀποκρίνεσθαι. ἐὰν γὰρ οὕτω δρῶμεν, δυεῖν θάτερον, ἢ εὑρήσομεν ἐφ' ὃ ἐρ-
χό*μεθα, ἢ ἧττον οἰησόμεθα εἰδέναι ὃ μηδαμῇ ἴσμεν· καί- C
τοι οὐκ ἂν εἴη μεμπτὸς μισθὸς ὁ τοιοῦτος. καὶ δὴ καὶ νῦν τί φῄς; δυεῖν ὄντοιν εἰδέοιν δόξης, τοῦ μὲν ἀληθινοῦ, ψευδοῦς δὲ τοῦ ἑτέρου, τὴν ἀληθῆ δόξαν ἐπιστήμην ὁρίζει;

ΘΕΑΙ. Ἔγωγε· τοῦτο γὰρ αὖ νῦν μοι φαίνεται.

ΣΩ. Ἆρ' οὖν ἔτ' ἄξιον περὶ δόξης ἀναλαβεῖν πάλιν;

ΘΕΑΙ. Τὸ ποῖον δὴ λέγεις;

ΣΩ. Θράττει μέ πως νῦν τε καὶ ἄλλοτε δὴ πολλάκις, ὥστ' ἐν ἀπορίᾳ πολλῇ πρὸς ἐ*μαυτὸν καὶ πρὸς ἄλλον D

---

*) γρ. ΣΩ. Καὶ μάλιστα — ἐπιστήμη· ἀλλ' οὔτι μὲν δὴ κτλ.

nunc perſpicuum eſt factum, diverſum quid a ſenſu eſſe ſcientiam.

So. Nequaquam tamen iccirco inſtituimus disſerere, ut inveniremus, quid non eſſet ſcientia, ſed, quid eſſet. attamen tantum certe profecimus, ut eam nullo iam modo quaeramus in ſenſu, ſed in eo nomine, quod invenit animus, quum ipſe per ſe ſtudioſe ea quae ſunt anquirit.

Theae. Iam vero hoc dicitur, Socrate, ut opinor, iudicare.

So. Recte ſane opinaris, atque vide, quaeſo, nunc rurſus ab initio, omnibus ſuperioribus oblitteratis, numquid magis perſpicias, quum eo proceſſeris. iam dic iterum quid tandem ſit ſcientia.

Theae. Iudicium quidem omne dicere, Socrate, non poſſumus, quoniam etiam falſum eſt iudicium; videtur tamen verum iudicium ſcientia eſſe, et hoc mihi reſponſum eſto. nam ſi nobis procedentibus non ita apparebit, ut nunc, aliud quid conabimur dicere.

So. Ita ſane te oportet, Theaetete, dicere impigre magis, quam, quod prius feciſti, cunctari reſpondere. nam ſi hoc facimus, alterum de duobus eveniet, ut vel inveniamus ad quod aggredimur vel minus arbitremur ſcire quod nullo modo ſcimus; quod quidem haud contemnendum erit praemium. atque etiam nunc quid dicis? duae quum ſint ſpecies iudicii, una verum, falſum altera, verum iudicium ſcientiam definis?

Theae. Ego vero; hoc enim nunc mihi videtur.

So. Nonne etiam operae eſt pretium de iudicio illud repetere?

Theae. Quid quaeſo dicis?

So. Scrupulus neſcio qui me ſtimulat ac pungit et nunc et alias ſaepe, ita ut magnopere aeſtuem adverſus

γεγονέναι, οὐκ ἔχοντα εἰπεῖν τί ποτ' ἐστὶ τοῦτο τὸ πάθος παρ' ἡμῖν καὶ τίνα τρόπον ἐγγιγνόμενον.

ΘΕΑΙ. Τὸ ποῖον δή;

ΣΩ. Τὸ δοξάζειν τινὰ ψευδῆ. σκοπῶ δὴ *) καὶ νῦν ἔτι διστάζων, πότερον ἐάσομεν αὐτὸ ἢ ἐπισκεψόμεθα ἄλλον τρόπον, ἢ ὀλίγον πρότερον.

ΘΕΑΙ. Τί μήν, ὦ Σώκρατες; εἴπερ γε καὶ ὁπῃοῦν φαίνεται δεῖν; ἄρτι γὰρ οὐ κακῶς γε σὺ καὶ ὁ Θεόδωρος ἐλέγετε σχολῆς πέρι, ὡς οὐδὲν ἐν τοῖς τοιοῖσδε κατεπείγει.

ΣΩ. * Ὀρθῶς ὑπέμνησας. ἴσως γὰρ οὐκ ἄπο καιροῦ E
πάλιν ὥςπερ ἴχνος μετελθεῖν· κρεῖττον γάρ που σμικρὸν εὖ ἢ πολὺ μὴ ἱκανῶς περᾶναι.

ΘΕΑΙ. Τί μήν;

ΣΩ. Πῶς οὖν; τί δὴ καὶ λέγομεν; ψευδῆ φαμὲν ἑκάστοτε εἶναι δόξαν, καί τινα ἡμῶν δοξάζειν ψευδῆ, τὸν δ' αὖ ἀληθῆ, ὡς φύσει οὕτως ἐχόντων;

ΘΕΑΙ. Φαμὲν γὰρ δή.

ΣΩ. Οὐκοῦν τόδε γ' ἔσθ' ἡμῖν περὶ πάντα * καὶ 188
καθ' ἕκαστον, ἤτοι εἰδέναι ἢ μὴ εἰδέναι; μανθάνειν γὰρ καὶ ἐπιλανθάνεσθαι μεταξὺ τούτων ὡς ὄντα χαίρειν λέγω ἐν τῷ παρόντι· νῦν γὰρ ἡμῖν πρὸς λόγον ἐστὶν οὐδέν.

ΘΕΑΙ. Ἀλλὰ μήν, ὦ Σώκρατες, ἄλλο γ' οὐδὲν λείπεται περὶ ἕκαστον πλὴν εἰδέναι ἢ μὴ εἰδέναι.

ΣΩ. Οὐκοῦν ἤδη ἀνάγκη τὸν δοξάζοντα δοξάζειν ἢ ὧν τι οἶδεν ἢ μὴ οἶδεν;

ΘΕΑΙ. Ἀνάγκη.

ΣΩ. Καὶ μὴν εἰδότα γε μὴ εἰδέναι τὸ αὐτὸ ἢ μὴ εἰδότα εἰδέ*ναι ἀδύνατον. B

ΘΕΑΙ. Πῶς δ' οὔ;

ΣΩ. Ἆρ' οὖν ὁ τὰ ψευδῆ δοξάζων, ἃ οἶδε, ταῦτα οἴεται οὐ ταῦτα εἶναι, ἀλλὰ ἕτερ' ἄττα ὧν οἶδε, καὶ ἀμφότερα εἰδὼς ἀγνοεῖ αὖ ἀμφότερα;

---

*) ἴσ. δεῖ.

me et alterum, quum nefciam dicere qualis haec fit affectio in nobis et qua tandem ratione exfiftat.

Theae. Quale tandem iftud eft?

So. Hoc, num quis falfa iudicet. quaero etiam nunc dubitans, utrum finamus hoc an confideremus alia ratione, quam paullo ante.

Theae. Quidni, Socrate? fiquidem id, quacumque demum ratione fit, neceffe effe apparet? nuper enim haud male tu et Theodorus dixiftis de otio, nihil videlicet his in caufis urgere.

So. Recte animadvertifti. forfitan enim haud alienum fuerit id iterum tamquam veftigium perfequi; melius autem haud dubie pauca bene quam multum non fatis perficere.

Theae. Quidni?

So. Quomodo igitur? quid quaefo ponere poffumus? falfumne dicimus quandoque effe iudicium et aliquem noftrûm iudicare falfa, alium contra vera, quippe quae naturâ ita fe habeant?

Theae. Dicimus vero.

So. Nonne hoc quidem in nos cadit in omnibus et in fingulis, ut aut fciamus aut nefciamus? difcere enim et oblivifci, quae interiecta funt inter haec media, valere iubeo in praesentia; nunc enim nobis ad quaeftionem propofitam nihil pertinent.

Theae. Enimvero, Socrate, nihil certe aliud relinquitur in quaque caufa nifi ut fciamus aut nefciamus.

So. Iam nonne neceffe eft iudicantem iudicare quid eorum quae fciat vel quae nefciat?

Theae. Neceffe eft.

So. Atqui ut fciens idem nefciat vel nefciens fciat fieri non poteft.

Theae. Quî poffit fieri?

So. Num igitur, qui falfa iudicat ea quae fcit, haec arbitratur non haec effe, fed alia quaedam ex eis quae fcit, et utraque fciens ignorat idem utraque?

ΘΕΑΙ. Ἀλλ' ἀδύνατον, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Ἀλλ' ἄρα, ἃ μὴ οἶδεν, ἡγεῖται αὐτὰ εἶναι ἕτερ' ἄττα ὧν μὴ οἶδε, καὶ τοῦτ' ἐστὶ τῷ μήτε Θεαίτητον μήτε Σωκράτη εἰδότι, εἰς τὴν διάνοιαν λαβεῖν ὡς ὁ Σωκράτης Θεαίτητος ἢ ὁ Θεαίτητος Σωκράτης;

ΘΕΑΙ. * Καὶ πῶς ἄν; C

ΣΩ. Ἀλλ' οὐ μήν, ἅ γέ τις οἶδεν, οἴεταί που ἃ μὴ οἶδεν αὐτὰ εἶναι, οὐδ' αὖ ἃ μὴ οἶδεν, ἃ οἶδεν.

ΘΕΑΙ. Τέρας γὰρ ἔσται.

ΣΩ. Πῶς οὖν ἄν τις ἔτι ψευδῆ δοξάσειεν; ἐκτὸς γὰρ τούτων ἀδύνατάν που δοξάζειν, ἐπείπερ πάντ' ἢ ἴσμεν ἢ οὐκ ἴσμεν, ἐν δὲ τούτοις οὐδαμοῦ φαίνεται δυνατὸν ψευδῆ δοξάσαι.

ΘΕΑΙ. Ἀληθέστατα.

ΣΩ. Ἆρ' οὖν οὐ ταύτῃ σκεπτέον ὃ ζητοῦμεν, κατὰ τὸ εἰδέναι καὶ μὴ εἰδέναι ἰόντας, ἀλλὰ κατὰ τὸ εἶναι * καὶ μή; D

ΘΕΑΙ. Πῶς λέγεις;

ΣΩ. Μὴ ἁπλοῦν ᾖ ὅτι ὁ τὰ μὴ ὄντα περὶ ὁτουοῦν δοξάζων οὐκ ἔσθ' ὡς οὐ ψευδῆ δοξάσει, κἂν ὁπωσοῦν ἄλλως τὰ τῆς διανοίας ἔχῃ.

ΘΕΑΙ. Εἰκός γ' αὖ, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Πῶς οὖν; τί ἐροῦμεν, ὦ Θεαίτητε, ἐάν τις ἡμᾶς ἀνακρίνῃ· Δυνατὸν δὲ *) ὁτῳοῦν ὃ λέγετε, καί τις ἀνθρώπων τὸ μὴ ὂν δοξάσει, εἴτε περὶ τῶν ὄντων του εἴτε αὐτὸ καθ' αὑτό; Καὶ ἡμεῖς δή, ὡς ἔοικε, πρὸς ταῦτα φήσομεν· Ὅταν γε ἀ*ληθῆ μὴ οἴηται οἰόμενος. — E ἢ πῶς ἐροῦμεν;

ΘΕΑΙ. Οὕτως.

ΣΩ. Ἦ οὖν καὶ ἄλλοθί που τὸ τοιοῦτόν ἐστιν;

ΘΕΑΙ. Τὸ ποῖον;

ΣΩ. Εἴ τις ὁρᾷ μέν τι, ὁρᾷ δὲ οὐδέν.

ΘΕΑΙ. Καὶ πῶς;

---

*) ἴσ. δή.

Theae. At fieri hoc nequit, Socrate.

So. Num vero quae nescit, arbitratur ea esse alia quaedam ex eis quae nescit, et potest is qui neque Theaetetum neque Socratem novit, animum inducere Socratem Theaetetum vel Theaetetum Socratem esse?

Theae. Et quî hoc fiat?

So. Atqui nemo quae scit ea arbitratur illa esse quae nesciat, neque etiam quae nescit ea quae sciat.

Theae. Monstrum enim erit.

So. Quomodo igitur quisquam iam falsa iudicaverit? extra haec enim fieri nequit ut quis iudicet, siquidem omnia vel scimus vel nescimus, in his vero numquam fieri posse videtur ut falsa quis iudicet.

Theae. Verissime.

So. Numquid non ita spectandum est id quod quaerimus, ut scientiam et inscientiam consideremus, sed id quod est et non est?

Theae. Quomodo dicis?

So. Numquid simpliciter res se sic habeat, ut, qui quae non sunt de aliqua re opinetur, non possit non falsa iudicare, quomodocumque alias sit animo affectus.

Theae. Consentaneum etiam istud, Socrate.

So. Quomodo igitur? quid dicemus, Theaetete, si quis ex nobis quaerat: Potestne quis id facere quod dicitis, et iudicabit quisquam hominum id quod non est, sive de aliqua re sive ipsum quod non est per se? Et nos quidem, ut patet, ad haec respondebimus: Quando vera non opinatur opinans. — an quomodo dicemus?

Theae. Ita.

So. Num etiam alibi hoc usu venit?

Theae. Quale?

So. Num quis videat quidem aliquid, videat autem nihil.

Theae. Et quomodo?

ΣΩ. Ἀλλὰ μὴν εἰ ἕν γέ τι ὁρᾷ, τῶν ὄντων τι ὁρᾷ· ἢ σὺ οἴει ποτὲ τὸ ἓν ἐν τοῖς μὴ οὖσιν εἶναι;

ΘΕΑΙ. Οὐκ ἔγωγε.

ΣΩ. Ὁ ἄρα ἕν γέ τι ὁρῶν ὄν τι ὁρᾷ.

ΘΕΑΙ. Φαίνεται.

ΣΩ. * Καὶ ὁ ἄρα τι ἀκούων ἕν τέ τι ἀκούει καὶ ὂν ἀκούει. 189

ΘΕΑΙ. Ναί.

ΣΩ. Καὶ ὁ ἁπτόμενος δήπου ἑνός τέ του ἅπτεται καὶ ὄντος, εἴπερ ἑνός.

ΘΕΑΙ. Καὶ τοῦτο.

ΣΩ. Ὁ δὲ δὴ δοξάζων οὐχ ἕν τι δοξάζει;

ΘΕΑΙ. Ἀνάγκη.

ΣΩ. Ὁ δ' ἕν τι δοξάζων οὐκ ὄν τι;

ΘΕΑΙ. Ξυγχωρῶ.

ΣΩ. Ὁ ἄρα μὴ ὂν δοξάζων οὐδὲν δοξάζει.

ΘΕΑΙ. Οὐ φαίνεται.

ΣΩ. Ἀλλὰ μὴν ὅ γε μηδὲν δοξάζων τὸ παράπαν οὐδὲ δοξάζει.

ΘΕΑΙ. Δῆλον, ὡς ἔοικεν.

ΣΩ. * Οὐκ ἄρα οἷόν τε τὸ μὴ ὂν δοξάζειν, οὔτε B περὶ τῶν ὄντων οὔτε αὐτὸ καθ' αὑτό.

ΘΕΑΙ. Οὐ φαίνεται.

ΣΩ. Ἄλλο τι ἄρ' ἐστὶ τὸ ψευδῆ δοξάζειν τοῦ τὰ μὴ ὄντα δοξάζειν.

ΘΕΑΙ. Ἄλλο ἔοικεν.

ΣΩ. Οὔτ' ἄρ' *) οὕτως οὔτε, ὡς ὀλίγον πρότερον ἐσκοποῦμεν, ψευδής ἐστι δόξα ἐν ἡμῖν.

ΘΕΑΙ. Οὐ γὰρ οὖν δή.

ΣΩ. Ἀλλ' ἄρα ὧδε γιγνόμενον τοῦτο προσαγορεύομεν;

ΘΕΑΙ. Πῶς;

---

*) γρ. Οὔτε γάρ.

So. Atqui si unum aliquid videt, eorum aliquid quae sunt videt; an tu censes umquam unum in eis esse quae non sint?

Theae. Minime vero ego.

So. Is ergo qui unum aliquid videt id quod est videt.

Theae. Patet.

So. Igitur is quoque qui quid audit et unum aliquid audit et quod est audit.

Theae. Etiam.

So. Et qui tangit haud dubie et unum aliquid tangit et aliquid quod est, siquidem unum tangit.

Theae. Etiam hoc ita se habet.

So. Qui igitur iudicat, nonne unum aliquid iudicat?

Theae. Necesse est.

So. Qui vero unum aliquid iudicat, non aliquid quod est?

Theae. Concedo.

So. Qui ergo non iudicat quod est nihil iudicat.

Theae. Non videtur.

So. At vero qui nihil iudicat omnino non iudicat.

Theae. Perspicuum, ut patet.

So. Ergo non potest fieri ut quis iudicet quod non sit, neque de iis quae sunt neque ipsum quod non est per se.

Theae. Non videtur.

So. Aliud igitur quid est falsum iudicare quam ea quae non sunt iudicare.

Theae. Aliud, ut patet.

So. Neque igitur ita neque sic, ut paullo ante considerabamus, falsum est iudicium in nobis.

Theae. Nulla sane ratione.

So. Num vero hoc modo existit illud quod ita vocamus?

Theae. Quomodo?

ΣΩ. Ἀλλοδοξίαν τινὰ οὖσαν ψευδῆ φαμὲν εἶναι δόξαν, ὅταν τίς τι τῶν ὄντων ἄλλο αὖ * τῶν ὄντων, ἀνταλλαξάμενος τῇ διανοίᾳ, φῇ εἶναι. οὕτω γὰρ ὂν μὲν ἀεὶ δοξάζει, ἕτερον δὲ ἀνθ' ἑτέρου, καὶ ἁμαρτάνων οὗ ἐσκόπει δικαίως ἂν καλοῖτο ψευδῆ δοξάζων. C

ΘΕΑΙ. Ὀρθότατά μοι νῦν δοκεῖς εἰρηκέναι. ὅταν γάρ τις ἀντὶ καλοῦ αἰσχρὸν ἢ ἀντὶ αἰσχροῦ καλὸν δοξάζῃ, τότε ὡς ἀληθῶς δοξάζει ψευδῆ.

ΣΩ. Δῆλος εἶ, ὦ Θεαίτητε, καταφρονῶν μου καὶ οὐ δεδιώς.

ΘΕΑΙ. Τί μάλιστα;

ΣΩ. Οὐκ ἄν, οἶμαι, σοὶ δοκῶ τοῦ ἀληθῶς ψεύδους ἀντιλαβέσθαι, * ἐρόμενος εἰ οἷόν τε ταχὺ βραδέως ἢ κοῦφον βαρέως ἢ ἄλλο τι ἐναντίον μὴ κατὰ τὴν αὑτοῦ φύσιν, ἀλλὰ κατὰ τὴν τοῦ ἐναντίου γίγνεσθαι ἑαυτῷ ἐναντίως. τοῦτο μὲν οὖν, ἵνα μὴ μάτην θαῤῥήσῃς, ἀφίημι. ἀρέσκει δέ, ὡς φῄς, τὸ τὰ ψευδῆ δοξάζειν ἀλλοδοξεῖν εἶναι; D

ΘΕΑΙ. Ἔμοιγε.

ΣΩ. Ἔστιν ἄρα κατὰ τὴν σὴν δόξαν ἕτερόν τι ὡς ἕτερον καὶ μὴ ὡς ἐκεῖνο τῇ διανοίᾳ τίθεσθαι.

ΘΕΑΙ. Ἔστι μέντοι.

ΣΩ. Ὅταν οὖν τοῦθ' ἡ διάνοιά του δρᾷ, οὐ καὶ ἀ*νάγκη αὐτὴν ἤτοι ἀμφότερα ἢ τὸ ἕτερον διανοεῖσθαι; E

ΘΕΑΙ. Ἀνάγκη μὲν οὖν.

ΣΩ. Ἤτοι ἅμα γε ἢ ἐν μέρει;

ΘΕΑΙ. Κάλλιστα. *)

ΣΩ. Τὸ δὲ διανοεῖσθαι ἆρ', ὅπερ ἐγώ, καλεῖς;

ΘΕΑΙ. Τί καλῶν;

ΣΩ. Λόγον ὃν αὐτὴ πρὸς αὑτὴν ἡ ψυχὴ διεξέρχεται περὶ ὧν ἂν σκοπῇ. ὥς γε μὴ εἰδώς σοι ἀποφαίνομαι· τοῦτο γάρ μοι ἰνδάλλεται διανοουμένη, οὐκ ἄλλο τι ἢ διαλέγεσθαι, αὐτὴ ἑαυτὴν ἐρωτῶσα * καὶ ἀποκρινομένη, καὶ φάσκουσα καὶ οὐ φάσκουσα. ὅταν δὲ ὁρίσασα, 190

*) Ita. Μάλιστα.

So. Falsum dicimus iudicium esse, pro confuso quodam id habentes, quum quis quid eorum quae sunt aliud quid eorum quae sunt, utraque permutans cogitatione, contendit esse. ita enim quod est semper iudicat, aliud vero pro alio, et aberrans ab eo quod spectabat iure dicetur falsum iudicare.

Theae. Rectissime mihi nunc videris dixisse. quum enim quis pro pulchro deforme vel pro deformi pulchrum quid iudicat, tum vere iudicat falsa.

So. Patet te, Theaetete, me contemnere nec vereri.

Theae. Quid potissimum?

So. Non, ut opinor, tibi videor hoc *vere falsa* arrepturus esse ad reprehendendum, interrogans, an fieri possit ut celere tarde vel leve graviter vel aliud quid contrarii non secundum suam ipsum, sed contrarii naturam contra atque ipsum sit eveniat. hoc tamen, ut ne frustra confidens fueris, remitto. placet vero, ut dicis, falsa iudicare esse confusa iudicare.

Theae. Mihi vero.

So. Potest igitur ex tua opinione diversum quid ut diversum, non ut illud animo comprehendi.

Theae. Potest vero.

So. Quod si cuius animus facit, nonne etiam necesse est eum vel utrumque vel alterum cogitare?

Theae. Ac necesse quidem est.

So. Vel simul vel alternis?

Theae. Maxime vero.

So. Cogitare vero num idem quod ego vocas?

Theae. Quid tu vocas?

So. Orationem quam ipse per se animus persequitur de his quae perscrutatur. quippe nesciens tibi id expono; nam ut mihi obversatur, videtur animus, si cogitat, nihil aliud quam colloqui, se ipse interrogans et respondens, et dicens ac negans. quum vero definivit,

εἴτε βραδύτερον εἴτε καὶ ὀξύτερον ἐπαΐξασα, τὸ αὐτὸ ἤδη φῇ καὶ μὴ διστάζῃ, δόξαν ταύτην τίθεμεν αὐτῆς. ὥςτ' ἔγωγε τὸ δοξάζειν λέγειν καλῶ καὶ τὴν δόξαν λόγον εἰρημένον, οὐ μέντοι πρὸς ἄλλον οὐδὲ φωνῇ, ἀλλὰ σιγῇ πρὸς αὐτόν. σὺ δὲ τί;

ΘΕΑΙ. Κἀγώ.

ΣΩ. Ὅταν ἄρα τις τὸ ἕτερον ἕτερον δοξάζῃ, καὶ φησίν, ὡς ἔοικε, τὸ ἕτερον ἕτερον εἶναι πρὸς ἑαυτόν.

ΘΕΑΙ. * Τί μήν; B

ΣΩ. Ἀναμιμνήσκου δὴ εἰ πώποτ' εἶπες πρὸς σεαυτόν, ὅτι παντὸς μᾶλλον τό τοι καλὸν αἰσχρόν ἐστιν ἢ τὸ ἄδικον δίκαιον, ἢ καί, τὸ πάντων κεφάλαιον, σκόπει εἴ ποτ' ἐπεχείρησας σεαυτὸν πείθειν ὡς παντὸς μᾶλλον τὸ ἕτερον ἕτερόν ἐστιν, ἢ πᾶν τοὐναντίον οὐδ' ἐν ὕπνῳ πώποτε ἐτόλμησας εἰπεῖν πρὸς σεαυτὸν ὡς παντάπασιν ἄρα τὰ περιττὰ ἄρτιά ἐστιν ἢ τι ἄλλο τοιοῦτον.

ΘΕΑΙ. Ἀληθῆ λέγεις.

ΣΩ. Ἄλλον δέ τινα οἴει ὑ*γιαίνοντα ἢ μαινόμενον *) C τολμῆσαι σπουδῇ πρὸς ἑαυτὸν εἰπεῖν, ἀναπείθοντα αὐτόν, ὡς ἀνάγκη τὸν βοῦν ἵππον εἶναι ἢ τὰ δύο ἕν;

ΘΕΑΙ. Μὰ Δί' οὐκ ἔγωγε.

ΣΩ. Οὐκοῦν εἰ τὸ λέγειν πρὸς ἑαυτὸν δοξάζειν ἐστίν, οὐδεὶς ἀμφότερά γε λέγων καὶ δοξάζων καὶ ἐφαπτόμενος ἀμφοῖν τῇ ψυχῇ εἴποι ἂν καὶ δοξάσειεν ὡς τὸ ἕτερον ἕτερόν ἐστιν. ἐατέον δὲ καὶ σοὶ τὸ ῥῆμα περὶ τοῦ ἑτέρου· λέγω γὰρ αὐτὸ τῇδε **), μηδένα δοξάζειν ὡς τὸ αἰσχρὸν καλὸν ἢ ἄλλο τι * τῶν τοιούτων. D

ΘΕΑΙ. Ἀλλ', ὦ Σώκρατες, ἐῶ τε καί μοι δοκεῖ ὡς λέγεις.

ΣΩ. Ἄμφω μὲν ἄρα δοξάζοντα ἀδύνατον τὸ ἕτερον ἕτερον δοξάζειν.

ΘΕΑΙ. Ἔοικεν.

ΣΩ. Ἀλλὰ μὴν τὸ ἕτερόν γε μόνον δοξάζων, τὸ

---

*) ἴσ. ὑγιαίνοντα τολμῆσαι.

**) ἴσ. αὖ τόδε.

ſive tardius ſive celerius id aggreſſus eſt, et idem iam dicit nec dubitat, hoc iudicium eius ponimus. quocirca equidem iudicare dico dicere et iudicium orationem dictam, non tamen alteri nec voce, ſed tacite ſibi ipſi. quid tu?

Theae. Et ego quoque ſic ſtatuo.

So. Quum igitur aliquis alterum iudicat alterum, etiam dicit, ut patet, ſibi ipſe alterum eſſe alterum.

Theae. Quidni?

So. Recordare igitur, num umquam dixeris ad te ipſe, omni modo pulchrum eſſe deforme vel iniuſtum iuſtum, vel etiam, ut omnia ſummatim complectar, vide num umquam conatus ſis tibi ipſe perſuadere omni modo alterum eſſe alterum, an plane ex contrario ne ſomno quidem umquam ſuſtinueris dicere tibi ipſe omnino imparia eſſe paria vel alia generis eiusdem.

Theae. Vera dicis.

So. Alium vero quempiam arbitraris qui ſanae ſit mentis ſuſtinere ſerio ſibi ipſum dicere, perſuadentem ſibimet ipſum, neceſſario bovem eſſe equum vel duo unum?

Theae. Non mehercule equidem arbitror.

So. Itaque ſi dicere ad ſe ipſum iudicare eſt, nemo utrumque et dicens et iudicans et attingens animo dicet et iudicabit alterum eſſe alterum. mittendum vero etiam tibi eſt illud quod dixiſti de altero: dico enim rurſus hoc, neminem iudicare deforme eſſe pulchrum vel aliud quid id genus.

Theae. Sane, Socrate, et mitto illud et videtur mihi ut dicis.

So. Utrumque igitur ſi iudicat, fieri nequit ut alterum eſſe alterum iudicet.

Theae. Conſentaneum.

So. At vero qui alterum tantum iudicat, alterum

δὲ ἕτερον μηδαμῇ, οὐδέποτε δοξάσει τὸ ἕτερον ἕτερον εἶναι.

ΘΕΑΙ. Ἀληθῆ λέγεις· ἀναγκάζοιτο γὰρ ἂν ἐφάπτεσθαι καὶ οὗ μὴ δοξάζει.

ΣΩ. Οὔτ᾽ ἄρ᾽ ἀμφότερα οὔτε τὸ ἕτερον δοξάζοντι ἐγχωρεῖ ἀλλοδοξεῖν. ὥστ᾽ εἴ τις ὁ*ριεῖται δόξαν εἶναι ψευδῆ E τὸ ἑτεροδοξεῖν, οὐδὲν ἂν λέγοι· οὔτε γὰρ ταύτῃ οὔτε κατὰ τὰ πρότερα φαίνεται ψευδὴς ἐν ἡμῖν οὖσα δόξα.

ΘΕΑΙ. Οὐκ ἔοικεν.

ΣΩ. Ἀλλὰ μέντοι, ὦ Θεαίτητε, εἰ τοῦτο μὴ φανήσεται ὄν, πολλὰ ἀναγκασθησόμεθα ὁμολογεῖν καὶ ἄτοπα.

ΘΕΑΙ. Τὰ ποῖα δή;

ΣΩ. Οὐκ ἐρῶ σοι, πρὶν ἂν πανταχῇ πειραθῶ σκοπῶν· αἰσχυνοίμην γὰρ ἂν ὑπὲρ ἡμῶν, ἐν ᾧ ἀποροῦμεν, ἀναγκαζομένων ὁμολογεῖν οἷα λέγω. ἀλλ᾽ ἐὰν * εὕρωμεν 191 καὶ ἐλεύθεροι γενώμεθα, τότ᾽ ἤδη περὶ τῶν ἄλλων ἐροῦμεν ὡς πασχόντων αὐτά, ἐκτὸς *) τοῦ γελοίου ἑστῶτες· ἐὰν δὲ πάντῃ ἀπορήσωμεν, ταπεινωθέντες, οἶμαι, τῷ λόγῳ παρέξομεν ὡς ναυτιῶντες πατεῖν τε καὶ χρῆσθαι ὅ τι ἂν βούληται. ᾗ οὖν ἔτι πόρον τινὰ εὑρίσκω τοῦ ζητήματος ἡμῖν, ἄκουε.

ΘΕΑΙ. Λέγε μόνον.

ΣΩ. Οὐ φήσω ἡμᾶς ὀρθῶς ὁμολογῆσαι, ἡνίκα ὡμολογήσαμεν, ἅ τις οἶδεν, ἀδύνατον δοξάσαι ἃ μὴ οἶδεν εἶναι αὐτά, καὶ * ψευσθῆναι, ἀλλά πῃ δυνατόν. B

ΘΕΑΙ. Ἆρα λέγεις, ὃ καὶ ἐγὼ τότε ὑπώπτευσα, ἡνίκ᾽ αὐτὸ ἔφαμεν, τοιοῦτον εἶναι, ὅτι ἐνίοτ᾽ ἐγὼ γιγνώσκων Σωκράτη, πόῤῥωθεν δὲ ὁρῶν ἄλλον ὃν οὐ γιγνώσκω, ᾠήθην εἶναι Σωκράτη ὃν οἶδα; γίγνεται γὰρ δὴ ἐν τῷ τοιούτῳ οἷον λέγεις.

ΣΩ. Οὐκοῦν ἀπέστημεν αὐτοῦ, ὅτι ἃ ἴσμεν, ἐποίει ἡμᾶς εἰδότας μὴ εἰδέναι;

---

*) ἴσ. πασχόντων, αὐτοὶ ἐκτ.

vero nullo modo, is numquam iudicabit alterum esse alterum.

Theae. Vera dicis; cogeretur enim attingere etiam quod non iudicat.

So. Igitur neque qui utrumque neque qui alterutrum iudicat, poterit aliud quid iudicare. quocirca, si quis iudicium falsum ita definierit ut sit aliud quid iudicare, nihil dicet; neque enim hac ratione neque secundum praegressa videtur falsum in nobis esse iudicium.

Theae. Non videtur.

So. At vero, Theaetete, si hoc non esse apparuerit, multa cogemur concedere pugnantia.

Theae. Qualia tandem?

So. Non dicam tibi prius quam in omnes partes conatus fuero perpendere; puderet enim me nostro nomine, si, dum haesitamus, cogeremur confiteri ea quae dico. at quum invenerimus et liberi exstiterimus, tum demum de ceteris loquemur quibus hoc accidat, ipsi extra risum constituti; sin prorsus haesitamus, submissi, opinor, orationi trademus nos tamquam nauseantes conculcandos et accipiendos quomodocumque voluerit. itaque quatenus viam aliquam adhuc invenerim nostrae quaestionis, accipe.

Theae. Dic modo.

So. Negabo nos recte concessisse, quum concesserimus fieri non posse ut aliquis ea quae sciret iudicaret esse ea quae nesciret et falleretur, sed fieri hoc aliqua ratione posse.

Theae. Num dicis, quod ego quoque tum suspicabar, quum de hoc loqueremur, tale hoc esse, nonnumquam videlicet me Socratem cognoscentem, eminus vero conspicientem alium, quem non cognoscam, opinari esse Socratem quem cognoscam? fit enim hac in causa id quod dicis.

So. Nonne destitimus ab eo, quia efficiebat ut nos quae sciremus scientes nesciremus?

ΘΕΑΙ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΣΩ. Μὴ γὰρ οὕτω τιθῶμεν, ἀλλ' ὧδε· καὶ ἴσως πῃ ἡμῖν ξυγχωρήσεται, ἴσως δὲ ἀντι*τενεῖ. ἀλλὰ γὰρ ἐν τῷ C τοιούτῳ ἐχόμεθα, ἐν ᾧ ἀνάγκη πάντα μεταστρέφοντα λόγον βασανίζειν. σκόπει οὖν εἴ τι λέγω. ἆρα ἔστι μὴ εἰδότα τι πρότερον ὕστερον μαθεῖν;

ΘΕΑΙ. Ἔστι μέντοι.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ αὖθις ἕτερον καὶ ἕτερον;

ΘΕΑΙ. Τί δ' οὔ;

ΣΩ. Θὲς δή μοι λόγου ἕνεκα ἐν ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν ἐνὸν κήρινον ἐκμαγεῖον, τῷ μὲν μεῖζον, τῷ δ' ἔλαττον, καὶ τῷ μὲν καθαρωτέρου κηροῦ, τῷ δὲ κοπρωδεστέρου, καὶ σκληροτέρου, ἐνίοις δὲ ὑγροτέρου, * ἔστι δ' D οἷς μετρίως ἔχοντος.

ΘΕΑΙ. Τίθημι.

ΣΩ. Δῶρον τοίνυν αὐτὸ φῶμεν εἶναι τῆς τῶν Μουσῶν μητρὸς Μνημοσύνης, καὶ ἐς τοῦτο, ὅ τι ἂν βουληθῶμεν μνημονεῦσαι ὧν ἂν ἴδωμεν ἢ ἀκούσωμεν ἢ αὐτοὶ ἐννοήσωμεν, ὑπέχοντες αὐτὸ ταῖς αἰσθήσεσι καὶ ἐννοίαις, ἀποτυποῦσθαι, ὥσπερ δακτυλίων σημεῖα ἐνσημαινομένους· καὶ ὃ μὲν ἂν ἐκμαγῇ, μνημονεύειν τε καὶ ἐπίστασθαι, ἕως ἂν ἐνῇ τὸ εἴδωλον αὐτοῦ· ὅταν δὲ ἐξαλειφθῇ ἢ μὴ οἷόν τε γένηται ἐκ*μαγῆναι, ἐπιλελῆσθαί τε καὶ μὴ ἐπί- E στασθαι.

ΘΕΑΙ. Ἔστω οὕτως.

ΣΩ. Ὁ τοίνυν ἐπιστάμενος μὲν αὐτά, σκοπῶν δέ τι ὧν ὁρᾷ ἢ ἀκούει, ἄθρει εἰ ἄρα τοιῷδε τρόπῳ ψευδῆ ἂν δοξάσαι.

ΘΕΑΙ. Ποίῳ δή τινι;

ΣΩ. Ἃ οἶδεν, οἰηθεὶς εἶναι τοτὲ μὲν ἃ οἶδε, τοτὲ δὲ ἃ μή. ταῦτα γὰρ ἐν τοῖς πρόσθεν οὐ καλῶς ὡμολογήσαμεν ὁμολογοῦντες ἀδύνατα.

ΘΕΑΙ. Νῦν δὲ πῶς λέγεις;

ΣΩ. Δεῖ ὧδε λέ*γεσθαι περὶ αὐτῶν, ἐξ ἀρχῆς διο- 192 ριζομένους, ὅτι ὃ μέν τις οἶδεν ἔχων αὐτοῦ μνημεῖον ἐν

Theae. Sane quidem.

So. Ne igitur ita ſtatuamus, ſed ſic; et fortaſſe nobis cedet, fortaſſe autem repugnabit. enimvero in cauſa haeremus, in qua nos oportet omnem verſantes orationem explorare. vide igitur num quid dicam. fierine poteſt ut aliquis neſciens quid prius poſthac diſcat?

Theae. Poteſt vero.

So. Nonne etiam rurſus aliud et aliud?

Theae. Quidni poſſit?

So. Pone igitur mihi dicis cauſa in animis noſtris ceream ineſſe materiam in qua omnia imprimantur, eiusque in alio plus eſſe, in alio minus, et in hoc eſſe purioris cerae, in illo ſordidioris, in aliis durioris, in nonnullis mollioris, in quibusdam etiam modice ſe habentis.

Theae. Pono.

So. Donum vero hoc dicamus eſſe Muſarum matris Mnemoſynes, et in hac, quicquid velimus memoria tenere eorum quae viderimus vel audiverimus vel ipſi cogitaverimus, id exprimi a nobis, ſenſibus et cogitationibus eam ſupponentibus, quaſi annulorum ſigillis eam conſignemus; et quod exprimatur, id nos memoria tenere et ſcire, quamdiu inſit eius imago, quum vero oblitteretur vel non potuerit exprimi, nos obliviſci et ignorare.

Theae. Eſto ita.

So. Is igitur qui ea ſcit et conſiderat aliquid eorum quae conſpicit vel audit, vide num hac fere ratione falſa poſſit iudicare.

Theae. Quali tandem?

So. Ita ut quae ſciat opinetur modo eſſe ea quae ſciat modo ea quae neſciat. haec enim in praegreſſis non recte conceſſimus fieri non poſſe.

Theae. Nunc vero quomodo dicis?

So. Oportet ita nos dicere de iſtis, ab initio definientes: fieri non poſſe ut quis, quod ſciat, monumen-

τῇ ψυχῇ, αἰσθάνεται δὲ αὐτὸ μή, τοῦτο οἰηθῆναι ἕτερόν τι ὧν οἶδεν, ἔχοντα καὶ ἐκείνου τύπον, αἰσθανόμενον δὲ μή, ἀδύνατον· καὶ ὅ γε οἶδεν αὖ, οἰηθῆναι εἶναι ὃ μὴ οἶδε μηδ' ἔχει αὐτοῦ σφραγῖδα· καὶ ὃ μὴ οἶδεν, ὃ μὴ οἶδεν αὖ· καὶ ὃ μὴ οἶδεν, ὃ οἶδε· καὶ ὃ αἰσθάνεταί γε, ἕτερόν τι ὧν αἰσθάνεται, οἰηθῆναι εἶναι· καὶ ὃ αἰσθάνεται, ὧν τι μὴ αἰσθάνεται· καὶ ὃ μὴ αἰσθάνε*ται, ὧν μὴ B αἰσθάνεται· καὶ ὃ μὴ αἰσθάνεται, ὧν αἰσθάνεται. καὶ ἔτι γε αὖ ὧν *) οἶδε καὶ αἰσθάνεται καὶ ἔχει τὸ σημεῖον κατὰ τὴν αἴσθησιν, οἰηθῆναι αὖ ἕτερόν τι ὧν οἶδε καὶ αἰσθάνεται καὶ ἔχει αὖ κἀκείνου τὸ σημεῖον κατὰ τὴν αἴσθησιν, ἀδυνατώτερον ἔτι ἐκείνων, εἰ οἷόν τε. καὶ ὃ οἶδε καὶ ὃ αἰσθάνεται ἔχων τὸ μνημεῖον ὀρθῶς, ὃ οἶδεν οἰηθῆναι ἀδύνατον· καὶ ὃ οἶδε καὶ αἰσθάνεται ἔχων κατὰ ταὐτά, ὃ αἰσθάνεται· καὶ ὃ αὖ μὴ οἶδε μηδὲ αἰσθάνεται, ὃ μὴ οἶδε μη*δὲ αἰσθάνεται· καὶ ὃ μὴ οἶδε μηδὲ αἰσθάνεται, ὃ μὴ C οἶδε· καὶ ὃ μὴ οἶδε μηδὲ αἰσθάνεται, ὃ μὴ αἰσθάνεται. πάντα ταῦτα ὑπερβάλλει ἀδυναμίᾳ τοῦ ἐν αὐτοῖς ψευδῆ τινὰ δοξάσαι. λείπεται δὴ ἐν τοῖς τοιοῖσδε, εἴπερ που ἄλλοθι, τὸ τοιοῦτον γενέσθαι.

ΘΕΑΙ. Ἐν τίσι δή; ἐὰν ἄρα ἐξ αὐτῶν τι μᾶλλον μάθω· νῦν μὲν γὰρ οὐχ ἕπομαι.

ΣΩ. Ἐν οἷς οἶδεν, οἰηθῆναι αὐτὰ ἕτερ' ἄττα εἶναι ὧν οἶδε καὶ αἰσθάνεται· ἢ ὧν μὴ οἶδεν, αἰσθάνεται δέ· ἢ ὧν **) * οἶδε καὶ αἰσθάνεται, ὧν οἶδεν αὖ καὶ αἰσθάνεται. D

ΘΕΑΙ. Νῦν πολὺ πλεῖον ἀπελείφθην ἢ τότε.

ΣΩ. Ὧδε δὴ ἀνάπαλιν ἄκουε. ἐγὼ εἰδὼς Θεόδωρον καὶ ἐν ἐμαυτῷ μεμνημένος οἷός ἐστι, καὶ Θεαίτητον κατὰ ταὐτά, ἄλλο τι ἐνίοτε μὲν ὁρῶ αὐτούς, ἐνίοτε δὲ οὔ, καὶ ἅπτομαί ποτ' ***) αὐτῶν, ποτὲ δ' οὔ, καὶ ἀκούω

---

*) ἴσ. ὅ.

**) ἴσ. ἅ.

***) ἴσ. ποτέ.

tum eius in animo habens, sed non sentiens, hoc opinetur aliud quid esse eorum quae sciat, eius quoque formam impressam tenens, sed non sentiens; neque ut, quod sciat, hoc opinetur esse id quod nesciat cuiusque signum nullum habeat; neque ut quod nesciat opinetur id esse quod itidem nesciat; neque quod nesciat id quod sciat; neque etiam ut, quod sentiat, id aliud quid eorum quae sentiat opinetur esse; neque, quod sentiat, eorum quid quae non sentiat; neque quae non sentiat eorum quid quae non sentiat; neque quod non sentiat eorum quid quae sentiat. ut quis vero id quod sciat et sentiat cuiusque signum habeat sensui conveniens, opinetur aliud quid esse eorum quae sciat ac sentiat et quorum signum itidem habeat sensui respondens, hoc etiam minus, si fieri potest, quam illa accidet. neque ut, quod sciat et sentiat tenens monumentum recte, id esse opinetur quod sciat fieri potest; neque ut quod sciat et sentiat, similiter monumentum habens, aliud quid esse opinetur quod sentiat; neque quod nec sciat nec sentiat aliud quid quod nec sciat neque sentiat; neque quod nec sciat nec sentiat aliud quid quod nesciat; neque quae nec sciat nec sentiat, aliud quid quod non sentiat. haec omnia nimium quantum absunt ab hoc, ut quisquam in eis falsa possit iudicare; relinquitur igitur ut in his, si usquam alibi, illud usu veniat.

Theae. In quibusnam? forsitan ex his magis intelligam; nunc enim non assequor.

So. In his: si quis, quae sciat, arbitretur haec alia quaedam esse ex eis quae sciat et sentiat; vel ex eis quae nesciat quidem, at sentiat; vel ea quae sciat et sentiat, aliqua ex eis quae itidem sciat et sentiat.

Theae. Nunc multo minus subsequor quam tum.

So. Ita igitur iterum accipe. ego cognoscens Theodorum et cum animo meo recordans qualis sit, itemque Theaetetum, nonne nonnumquam vos video, nonnumquam vero non conspicio, et attingo modo vos,

ἢ τιν' ἄλλην αἴσθησιν αἰσθάνομαι, τοτὲ δ' αἴσθησιν μὲν οὐδεμίαν ἔχω περὶ ὑμῶν, μέμνημαι δὲ ὑμᾶς οὐδὲν ἧττον καὶ ἐπίσταμαι αὐτὸς ἐν ἐμαυτῷ;

ΘΕΑΙ. Πά*νυ μὲν οὖν. E

ΣΩ. Τοῦτο τοίνυν πρῶτον μαθὲ ὧν βούλομαι δηλῶσαι, ὡς ἔστι μὲν ἃ οἶδε μὴ αἰσθάνεσθαι, ἔστι δὲ αἰσθάνεσθαι.

ΘΕΑΙ. Ἀληθῆ.

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ ἃ μὴ οἶδε, πολλάκις μὲν ἔστι μηδὲ αἰσθάνεσθαι, πολλάκις δὲ αἰσθάνεσθαι μόνον;

ΘΕΑΙ. Ἔστι καὶ τοῦτο.

ΣΩ. Ἰδὲ δὴ ἐάν τι μᾶλλον νῦν ἐπίσπῃ. Σωκράτης ἐπιγιγνώσκει *) * Θεόδωρον καὶ Θεαίτητον, ὁρᾷ δὲ μηδέτε- 195
ρον, μηδὲ ἄλλη αἴσθησις αὐτῷ πάρεστι περὶ αὐτῶν, οὐκ ἄν ποτε ἐν ἑαυτῷ δοξάσειεν ὡς ὁ Θεαίτητός ἐστι Θεόδωρος. λέγω τι ἢ οὐδέν;

ΘΕΑΙ. Ναί, ἀληθῆ γε.

ΣΩ. Τοῦτο μὲν τοίνυν ἐκείνων πρῶτον ἦν ὧν ἔλεγον.

ΘΕΑΙ. Ἦν γάρ.

ΣΩ. Δεύτερον τοίνυν, ὅτι τὸν μὲν γιγνώσκων ὑμῶν, τὸν δὲ μὴ γιγνώσκων, αἰσθανόμενος δὲ μηδέτερον, οὐκ ἄν ποτε αὖ οἰηθείην, ὃν οἶδα, εἶναι ὃν μὴ οἶδα.

ΘΕΑΙ. Ὀρθῶς.

ΣΩ. Τρίτον δέ, μηδέτερον γιγνώσκων μηδὲ αἰσθα-
*νόμενος οὐκ ἂν οἰηθείην, ὃν μὴ οἶδα, ἕτερόν τιν' εἶναι B
ὧν μὴ οἶδα. καὶ τἆλλα τὰ πρότερα πάνθ' ἑξῆς νόμιζε πάλιν ἀκηκοέναι, ἐν οἷς οὐδέποτ' ἐγὼ περὶ σοῦ καὶ Θεοδώρου τὰ ψευδῆ δοξάσω, οὔτε γιγνώσκων οὔτε ἀγνοῶν ἄμφω, οὔτε τὸν μέν, τὸν δ' οὐ γιγνώσκων· καὶ περὶ αἰσθήσεων κατὰ ταὐτά, εἰ ἄρα ἕπει.

ΘΕΑΙ. Ἕπομαι.

ΣΩ. Λείπεται τοίνυν τὰ ψευδῆ δοξάσαι ἐν τῷδε, ὅταν γιγνώσκων σὲ καὶ Θεόδωρον, καὶ ἔχων ἐν ἐκείνῳ τῷ

*) Ἴσ. ἐπεὶ γιγνώσκει· ἢ εἰ γιγν.

modo non, alias audio vel alio ſenſu vos percipio, alias nullo ſenſu percipio, recordor autem vos nihilo minus et novi ipſe apud me?

Theae. Sane quidem.

So. Hoc igitur primum percipe ex eis quae volo declarare, fieri poſſe ut aliquis quae ſciat non ſentiat, poſſe etiam fieri, ut ſentiat.

Theae. Vera.

So. Nonne etiam quae quis neſcit, ſaepius fieri poteſt, ut ne ſentiat quidem, ſaepius vero ut ſentiat tantum?

Theae. Hoc quoque poteſt fieri.

So. Vide dum, numquid magis nunc ſubſequare; Socrates ſi cognoſcit Theodorum et Theaetetum, videt autem neutrum, neque alio eos ſenſu percipit, numquam ſecum opinabitur Theaetetum eſſe Theodorum. dicone aliquid an nihil?

Theae. Ac vera quidem.

So. Hoc igitur illorum primum erat quae dixi.

Theae. Erat vero.

So. Secundum autem erat, me unum de vobis cognoſcentem, alterum non cognoſcentem, neutrum vero ſentientem, numquam opinaturum eſſe, quem noverim eſſe eum quem non noverim.

Theae. Et recte quidem.

So. Tertium: me neutrum cognoſcentem neque ſentientem non opinaturum quem non noverim alium quem eſſe ex eis quos non noverim. et cetera quae reliqua ſunt omnia deinceps puta te iterum audiſſe, in quibus numquam ego de te et Theodoro falſa iudicabo, neque cognoſcens neque ignorans ambo, neque hunc cognoſcens, illum vero non cognoſcens; et eadem eſt ſenſuum ratio, ſiquidem ſequeris.

Theae. Sequor.

So. Relinquitur igitur ut falſa iudicare liceat in hac cauſa, quum cognoſcens te et Theaetetum et ha-

κηρίνῳ * ὥςπερ δακτυλίων σφῷν ἀμφοῖν τὰ σημεῖα, διὰ C μακροῦ καὶ μὴ ἱκανῶς ὁρῶν ἄμφω προθυμηθῶ, τὸ οἰκεῖον ἑκατέρου σημεῖον ἀποδοὺς τῇ οἰκείᾳ ὄψει, ἐμβιβάσας προςαρμόσαι εἰς τὸ ἑαυτῆς ἴχνος, ἵνα γένηται ἀναγνώρισις, εἶτα τούτων ἀποτυχὼν καὶ ὥςπερ οἱ ἔμπαλιν ὑποδούμενοι παραλλάξας προςβάλω τὴν ἑκατέρου ὄψιν πρὸς τὸ ἀλλότριον σημεῖον, ἢ καί, οἷα τὰ ἐν τοῖς κατόπτροις τῆς ὄψεως πάθη, δεξιὰ εἰς ἀριστερὰ *) μεταῤῥεούσης, ταὐτὸν πα*θὼν D διαμάρτω· τότε δὴ ξυμβαίνει ἡ ἑτεροδοξία καὶ τὸ ψευδῆ δοξάζειν.

ΘΕΑΙ. Ἔοικε γάρ, ὦ Σώκρατες, θαυμασίως ὡ̃ λέγεις τὸ τῆς δόξης πάθος.

ΣΩ. Ἔτι τοίνυν καὶ ὅταν ἀμφοτέρους γιγνώσκων τὸν μὲν πρὸς τῷ γιγνώσκειν αἰσθάνωμαι, τὸν δὲ μή, τὴν δὲ γνῶσιν τοῦ ἑτέρου **) μὴ κατὰ τὴν αἴσθησιν ἔχω· ὃ ἐν τοῖς πρόσθεν οὕτως ἔλεγον καί μου τότε οὐκ ἐμάνθανες.

ΘΕΑΙ. Οὐ γὰρ οὖν.

ΣΩ. Τοῦτο μὴν ἔλεγον, ὅτι γιγνώσκων τὸν ἕτερον καὶ * αἰσθανόμενος, καὶ τὴν γνῶσιν κατὰ τὴν αἴσθησιν E αὐτοῦ ἔχων, οὐδέποτε οἰήσεται εἶναι αὐτὸν ἕτερόν τινα ὧν ***) γιγνώσκει τε καὶ αἰσθάνεται καὶ τὴν γνῶσιν αὖ καὶ ἐκείνου ἔχει κατὰ τὴν αἴσθησιν. ἦν γὰρ τοῦτο;

ΘΕΑΙ. Ναί.

ΣΩ. Παρελείπετο δέ γέ πού τὸ νῦν λεγόμενον, ἐν ᾧ δή φαμεν τὴν ψευδῆ δόξαν γίγνεσθαι, τὸ ἄμφω γιγνώσκοντα καὶ ἄμφω ὁρῶντα ἢ τιν᾽ ἄλλην * αἴσθησιν ἔχοντα 194 ἀμφοῖν, τῷ σημείῳ ****) μὴ κατὰ τὴν αὑτοῦ αἴσθησιν ἑκάτερον †) ἔχειν, ἀλλ᾽ οἷον τοξότην φαῦλον ἱέντα παραλλάξαι τοῦ σκοποῦ καὶ ἁμαρτεῖν, ὃ δὴ καὶ ψεῦδος ἄρα ὠνόμασται.

ΘΕΑΙ. Εἰκότως γε.

---

*) ἴσ. δεξιᾶς εἰς ἀριστερὰν μετ.
**) ἴσ. γνῶσιν ἑκατέρου.
) ἴσ. ὄν. *) ἴσ. τὸ σημεῖον.
†) ἴσ. ἑκατέρου.

bens in cerea illa materia tamquam annulorum utriusque veſtrûm ſigna, e longinquo nec ſatis conſpiciens ambo conor, proprium utriusque ſignum reddens proprio adſpectui, hunc inducere et accommodare ad ſuum ipſum veſtigium, ut eum poſſim recognoſcere, deinde ab his aberrans et veluti qui calceos permutantes ſibi induunt, a vero deflectens utriusque adſpectum accommodo ad alienum ſignum, vel etiam, quod viſui in ſpeculis accidit, ut dextra in ſiniſtra mutentur, idem paſſus erro: tum videlicet contingit ut aliud idque falſum iudicem.

Theae. Mirum ſane quam ſimilia ſunt, Socrate, ei quod dicis quae iudicio accidunt.

So. Praeterea hoc accidit, quum utrosque cognoſcens unum non ſolum cognoſco, ſed etiam ſentio, alterum vero non ſentio, utriusque vero cognitionem ſenſui non convenientem habeo: quod quidem in praegreſſis ita dicebam, tu vero tum non intelligebas.

Theae. Non intelligebam.

So. Hoc vero ſignificabam dicens, quemquam cognoſcentem alterum et ſentientem, eiusque cognitionem ſenſui convenientem habentem numquam opinaturum hunc alium quem eſſe quem cognoſceret ac ſentiret et cuius cognitionem item haberet ſenſui convenientem. haeccine erant illa?

Theae. Vero.

So. Relinquebatur autem, ni fallor, id in quo nunc dictum eſt nos putare falſum iudicium exſiſtere, ut videlicet quisquam ambos cognoſcens et ambos videns vel alio ſenſu percipiens utrosque, ſignum utriusque non ſenſui eius conveniens habeat, ſed velut ſagittarius vilis iaciens aberret a meta et labatur, quod quidem etiam mendacium eſt dictum.

Theae. Et convenienter id quidem.

ΣΩ. Καὶ ὅταν τοίνυν τῷ μὲν παρῇ αἴσθησις τῶν σημείων, τῷ δὲ μή, τὸ δὲ τῆς ἀπούσης αἰσθήσεως τῇ παρούσῃ προσαρμόσῃ, πάντῃ ταύτῃ ψεύδεται ἡ διάνοια· καὶ ἑνὶ λόγῳ, περὶ ὧν μὲν μὴ οἶδέ τις μηδὲ ᾔσθετο πώποτε, οὐκ ἔστιν, * ὡς ἔοικεν, οὔτε ψεύδεσθαι οὔτε ψευδὴς δόξα, εἴ τι νῦν ἡμεῖς ὑγιὲς λέγομεν· περὶ δὲ ὧν ἴσμεν τε καὶ αἰσθανόμεθα, ἐν αὐτοῖς τούτοις στρέφεται καὶ ἑλίττεται ἡ δόξα, ψευδὴς καὶ ἀληθὴς γιγνομένη, καταντικρὺ μὲν καὶ κατὰ τὸ εὐθὺ τὰ οἰκεῖα ξυνάγουσα ἀποτυπώματα καὶ τυποῦσα, ἀληθής, εἰς πλάγια δὲ καὶ σκολιά, ψευδής. B

ΘΕΑΙ. Οὐκοῦν καλῶς, ὦ Σώκρατες, λέγεται;

ΣΩ. Ἔτι τοίνυν καὶ τάδε ἀκού*σας μᾶλλον αὐτὸ ἐρεῖς. τὸ μὲν γὰρ τἀληθὲς δοξάζειν καλόν, τὸ δὲ ψεύδεσθαι αἰσχρόν. C

ΘΕΑΙ. Πῶς δ' οὔ;

ΣΩ. Ταῦτα τοίνυν φασὶν ἐνθένδε γίγνεσθαι· ὅταν μὲν ὁ κηρός του ἐν τῇ ψυχῇ βαθύς τε καὶ πολὺς καὶ λεῖος καὶ μετρίως ὠργασμένος *) ᾖ, τὰ ἰόντα διὰ τῶν αἰσθήσεων ἐνσημαινόμενα **) εἰς τοῦτο τὸ τῆς ψυχῆς κέαρ ***), ὃ ἔφη Ὅμηρος αἰνιττόμενος τὴν τοῦ κηροῦ ὁμοιότητα, τότε μὲν καὶ τούτοις καθαρὰ τὰ ση*μεῖα ἐγγιγνόμενα καὶ ἱκανῶς τοῦ βάθους ἔχοντα πολυχρόνιά τε γίγνεται, καὶ εἰσὶν οἱ τοιοῦτοι πρῶτον μὲν εὐμαθεῖς, ἔπειτα μνήμονες, εἶτα οὐ παραλλάττουσι τῶν αἰσθήσεων τὰ σημεῖα, ἀλλὰ δοξάζουσιν ἀληθῆ· σαφῆ γὰρ καὶ ἐν εὐρυχωρίᾳ ὄντα ταχὺ διανέμουσιν ἐπὶ τὰ αὑτῶν ἕκαστα ἐκμαγεῖα, ἃ δὴ ὄντα καλεῖται· καὶ σοφοὶ δὴ οὗτοι καλοῦνται· ἢ οὐ δοκεῖ σοι; D

ΘΕΑΙ. Ὑπερφυῶς μὲν οὖν.

ΣΩ. Ὅταν * τοίνυν λάσιόν του τὸ κέαρ ****) ᾖ, ὃ δὴ ἐπῄνεσεν ὁ πάντα σοφὸς ποιητής, ἢ ὅταν κοπρῶδες καὶ μὴ καθαροῦ τοῦ κηροῦ, ἢ ὑγρὸν σφόδρα ἢ σκληρόν, ὧν μὲν ὑγρόν, εὐμαθεῖς μέν, ἐπιλήσμονες δὲ γίγνονται, ὧν δὲ σκληρόν, τἀναντία· οἱ δὲ δὴ λάσιον καὶ τραχύ, λι- E

---

*) ἄλλ. εἰργασμένος. **) ἴσ. ἐνσημαινόμενος.
) ἴσ. κῆρ. *) ἴσ. κῆρ.

So. Itaque, quum uni ſigno adeſt ſenſus, alteri non adeſt, animus vero ſignum abſentis ſenſus ad praesentem accommodat, omnino ita fallitur; et uno verbo, in eis quae quis neque ſcit neque ſenſit umquam, neque poteſt, ut patet, falli neque falſum ineſſe iudicium, ſi quid nunc veri dicimus; de iis vero quae ſcimus et ſentimus, in his ipſis verſatur et vertitur iudicium falſum ac verum exſiſtens: etenim ſi e regione et directe proprias coniungit imagines expreſſas atque ſingit, verum, ſin oblique et perverſe, falſum exſiſtit.

Theae. Nonne recte, Socrate, dicitur?

So. Hoc autem praeterea ſi audiveris, magis id dices. etenim vera iudicare pulchrum, falli autem turpe.

Theae. Quidni ſit?

So. Haec autem dicunt ex eo fieri; quum enim cera in animo alicuius profunda et copioſa et levis et recte ſubacta eſt, dum, quae ſenſibus percipiuntur, imprimit in animi corde, quod Homerus dixit, tecte ſignificans cerae ſimilitudinem: tum etiam his pura ſigna innaſcentia et ſatis profundi habentia diuturna exſiſtunt, et tales ſunt primum dociles, deinde memores, tum non permutant ſenſuum ſigna, ſed iudicant vera; certa enim quum illa ſint et lato in ſpatio poſita, ſtatim ſuis attribuunt ſignis unumquodque eorum quae res dicuntur; et ſapientes ſcilicet hi vocantur; annon videtur tibi?

Theae. Quam maxime.

So. Quum vero hirſutum alicuius cor eſt, quod quidem laudibus celebravit omnium rerum ſapiens ille poeta, vel quum lutulentum eſt nec purae cerae, vel molle admodum ant durum, ii, quibus molle eſt, dociles quidem, ſed oblivioſi exſiſtunt, quibus durum, contra; qui vero hirſutum et aſperum vel lapideum vel

θῶδές τε *) ἢ γῆς ἢ κόπρου ξυμμιγείσης ἔμπλεων ἔχοντες ἀσαφῆ τὰ ἐκμαγεῖα ἴσχουσιν· ἀσαφῆ δὲ καὶ οἱ τὰ σκληρά· βάθος γὰρ οὐκ ἔνι· ἀσαφῆ δὲ καὶ οἱ τὰ ὑγρά· ὑπὸ γὰρ τοῦ ξυγχεῖσθαι ταχὺ * γίγνεται ἀμυδρά· ἐὰν δὲ πρὸς πᾶσι 195 τούτοις ἐπ' ἀλλήλων ξυμπεπτωκότα ᾖ ὑπὸ στενοχωρίας, ἐάν του σμικρὸν ᾖ τὸ ψυχάριον, ἔτι ἀσαφέστερα ἐκείνων. πάντες οὖν οὗτοι γίγνονται οἷοι δοξάζειν ψευδῆ. ὅταν γάρ τι ὁρῶσιν ἢ ἀκούωσιν ἢ ἐπινοῶσιν, ἕκαστα ἀπονέμειν ταχὺ ἑκάστοις οὐ δυνάμενοι βραδεῖς τέ εἰσι καὶ ἀλλοτριονομοῦντες παρορῶσί τε καὶ παρακούουσι καὶ παρανοοῦσι πλεῖστα, καὶ καλοῦνται αὖ οὗτοι ἐψευσμένοι τε δὴ τῶν ὄντων καὶ ἀμαθεῖς.

ΘΕΑΙ. * Ὀρθότατα ἀνθρώπων λέγεις, ὦ Σώκρατες. B

ΣΩ. Φῶμεν ἄρα ἐν ἡμῖν ψευδεῖς δόξας εἶναι;

ΘΕΑΙ. Σφόδρα γε.

ΣΩ. Καὶ ἀληθεῖς δή;

ΘΕΑΙ. Καὶ ἀληθεῖς.

ΣΩ. Ἤδη οὖν οἰόμεθα ἱκανῶς ὡμολογῆσθαι ὅτι παντὸς μᾶλλον ἐστὸν ἀμφοτέρα τούτω τὼ δόξα;

ΘΕΑΙ. Ὑπερφυῶς μὲν οὖν.

ΣΩ. Δεινόν γε, ὦ Θεαίτητε, ὡς ἀληθῶς κινδυνεύει καὶ ἀηδὲς εἶναι ἀνὴρ ἀδολέσχης.

ΘΕΑΙ. Τί δαί; πρὸς τί τοῦτ' εἶπες;

ΣΩ. * Τὴν ἐμαυτοῦ δυσμαθίαν δυσχεράνας καὶ ὡς C ἀληθῶς ἀδολεσχίαν. τί γὰρ ἄν τις ἄλλο θεῖτο ὄνομα, ὅταν ἄνω κάτω τοὺς λόγους ἕλκῃ τις ὑπὸ νωθείας οὐ δυνάμενος πεισθῆναι, καὶ ᾖ δυσαπάλλακτος ἀφ' ἑκάστου λόγου;

ΘΕΑΙ. Σὺ δὲ δὴ τί δυσχεραίνεις;

ΣΩ. Οὐ δυσχεραίνω μόνον, ἀλλὰ καὶ δέδοικα ὅ τι ἀποκρινοῦμαι, ἄν τις ἔρηταί με· Ὦ Σώκρατες, εὕρηκας δὴ ψευδῆ δόξαν, ὅτι οὔτε ἐν ταῖς αἰσθήσεσίν ἐστι πρὸς ἀλλήλας οὔτ' ἐν ταῖς διανοίαις, ἀλλ' ἐν τῇ ξυν*άψει αἰ- D σθήσεως πρὸς διάνοιαν; Φήσω δὲ ἐγώ, οἶμαι, καλλωπιζόμενος ὥς τι εὑρηκότων ἡμῶν καλόν.

---

*) Ια. λιθώδές τε.

terra aut luto commixto plenum habent, hi incerta continent ſigna; incerta etiam habent quibus dura ſunt corda; profundi enim nihil in eis ineſt; incerta quoque quibus mollia; nam confuſione ſtatim exſiſtunt obſcura. quum vero ad haec omnia inter ſe collapſa ſunt propter anguſtiam loci, ſi parvum quis habet animulum, etiam incertiora ſunt quam illa. hi igitur omnes ii ſunt qui falſa iudicent. nam quum quid vident vel audiunt vel cogitant, ſingula distribuere ſtatim ſingulis quia non poſſunt, tardi ſunt et aliena attribuentes falſo et vident et audiunt et cogitant pleraque, et hi contra dicuntur falſi eſſe rerum atque inſcientes.

Theae. Quam potes rectiſſime dicis, Socrate.

So. Dicamus igitur in nobis falſa iudicia ineſſe?

Theae. Maxime vero.

So. Etiam vera, quaeſo?

Theae. Etiam.

So. Iamne cenſemus ſatis conceſſum eſſe omni modo eſſe utraque haec iudicia?

Theae. Quam maxime vero.

So. Sane quam admirabilis, Theaetete, videtur atque moleſtus eſſe vir garrulus.

Theae. Quid ita? quorſum haec dixiſti?

So. Tardum meum ingenium indignatus et, quam vere dixeris, garrulitatem; nam quodnam aliud imponas nomen huic rei, ſi quis in omnes partes orationes trahat, ut qui propter ſegnitiam non poſſit perſuaderi, et aegre ab oratione ulla avellatur?

Theae. Tu vero quid indignaris?

So. Non indignor modo, verum etiam vereor quid reſponſurus ſim, ſi quis me rogaverit O Socrate, inveniſti igitur falſum iudicium neque in ſenſibus ineſſe inter ſe neque in cogitationibus, ſed in computatione ſenſus et cogitationis? Dicam equidem, opinor, me iactans, quaſi invenerimus nos praeclari aliquid.

ΘΕΑΙ. Ἔμοιγε δοκεῖ, ὦ Σώκρατες, οὐκ αἰσχρὸν εἶναι τὸ νῦν ἀποδεδειγμένον.

ΣΩ. Οὐκοῦν, φήσει, λέγεις ὅτι αὖ τὸν ἄνθρωπον ὃν διανοούμεθα μόνον, ὁρῶμεν δ' οὔ, ἵππον οὐκ ἄν ποτε οἰηθείημεν εἶναι, ὃν νῦν *) οὔθ' ὁρῶμεν οὔθ' ἁπτόμεθα, διανοούμεθα δὲ μόνον καὶ ἄλλ' οὐδὲν αἰσθανόμεθα περὶ αὐτοῦ; Ταῦτα, οἶμαι, φήσω λέγειν.

ΘΕΑΙ. Καὶ ὀρθῶς γε.

ΣΩ. Τί οὖν; * φήσει, τὰ ἕνδεκα, ἃ μηδὲν ἄλλο ἢ E διανοεῖταί τις, ἄλλο τι ἐκ τούτου τοῦ λόγου οὐκ ἄν ποτε οἰηθείη δώδεκα εἶναι, ἃ μόνον αὖ διανοεῖται; ἴθι οὖν δή, σὺ ἀποκρίνου.

ΘΕΑΙ. Ἀλλ' ἀποκρινοῦμαι, ὅτι ὁρῶν μὲν ἄν τις ἢ ἐφαπτόμενος οἰηθείη τὰ ἕνδεκα δώδεκα εἶναι, ἃ μέντοι ἐν τῇ διανοίᾳ ἔχει, οὐκ ἄν ποτε περὶ αὐτῶν ταῦτα δοξάσειεν οὕτως.

ΣΩ. Τί οὖν; οἴει τινὰ πώποτε αὐτὸν ἐν αὑτῷ πέντε καὶ ἑπτά, λέγω δὲ * μὴ ἀνθρώπους ἑπτὰ καὶ πέντε προσ- 196 θέμενον σκοπεῖν μηδ' ἄλλο τοιοῦτον, ἀλλ' αὐτὰ πέντε **) καὶ ἑπτά, ἅ φαμεν ***) ἐκεῖ μνημεῖα ἐν τῷ ἐκμαγείῳ εἶναι καὶ ψευδῆ ἐν αὐτοῖς οὐκ εἶναι δοξάσαι ταῦτα αὐτὰ εἴ τις ἀνθρώπων ἤδη πώποτε ἐσκέψατο λέγων πρὸς αὑτὸν καὶ ἐρωτῶν πόσα ποτ' ἐστί, καὶ ὁ μέν τις εἶπεν οἰηθεὶς ἕνδεκα αὐτὰ εἶναι, ὁ δὲ δώδεκα, ἢ πάντες λέγουσί τε καὶ οἴονται δώδεκα αὐτὰ εἶναι;

ΘΕΑΙ. Οὐ μὰ τὸν Δία, ἀλλὰ πολλοὶ δὴ καὶ ἕνδεκα * ἐὰν δέ γε ἐν πλείονι ἀριθμῷ τις σκοπῆται, μᾶλλον σφάλ- B λεται· οἶμαι γάρ σε περὶ παντὸς ἀριθμοῦ μᾶλλον λέγειν.

ΣΩ. Ὀρθῶς γὰρ οἴει, καὶ ἐνθυμοῦ μή τι τότε ****) γίγνεται ἄλλο ἢ αὐτὰ τὰ δώδεκα τὰ ἐν τῷ ἐκμαγείῳ ἕνδεκα οἰηθῆναι.

ΘΕΑΙ. Ἔοικέ γε.

---

*) ἴσ. αὖ. **) ἴσ. αὐτὰ τὰ πέντε.

***) ἴσ. ἃ ἔφαμεν.

****) γρ. ποτέ.

Theae. Mihi ſane videtur, Socrate, non abiectum eſſe id quod nunc probavimus.

So. Nonne, dicet, ponis etiam nos hominem quem cogitemus ſolum, non videamus, numquam opinaturos eſſe equum, quem itidem neque videamus neque tangamus, ſed cogitemus tantum nec alio modo percipiamus? Haec, opinor, dicam nos ponere.

Theae. Ac recte quidem.

So. Quid igitur? dicet, undecim, quod quis tantum cogitat, num ex hac oratione numquam opinabitur eſſe duodecim, quod itidem cogitat tantum? agedum, tu reſponde.

Theae. Itaque reſpondebo, videntem quidem quemquam vel attingentem opinaturum undecim duodecim eſſe, de iis tamen, quae cogitatione complectatur, numquam haec iudicaturum eſſe ita.

So. Quid igitur? num putas aliquem umquam quinque et ſeptem, non dico homines ſeptem et quinque ſibi propoſuiſſe conſiderare neque aliud quid id genus, ſed ipſa quinque et ſeptem, quae diximus ibi monumenta in cerea materia eſſe nec falſa in eis poſſe iudicari — haec ipſa num quisquam hominum umquam conſideravit dicens ſibi ipſe et interrogans quot tandem eſſent, et unus dixit ex opinione ſua undecim illa eſſe, alter duodecim, an omnes dicunt et opinantur duodecim illa eſſe?

Theae. Non mehercule, ſed multi quidem etiam undecim. ſi vero quis in maiore id numero ſpectat, magis fallitur. arbitror enim de omni te potius numero dicere.

So. Recte vero arbitraris; atque reputa numquid tum aliud fiat niſi hoc, ut ipſa duodecim illa in cerea materia undecim eſſe arbitretur?

Theae. Videtur vero.

ΣΩ. Οὐκοῦν εἰς τοὺς πρώτους πάλιν ἀνήκει λόγους· ὁ γὰρ τοῦτο παθών, ὃ οἶδεν, ἕτερον αὐτὸ οἴεται εἶναι ὧν αὖ οἶδεν· ὃ ἔφαμεν ἀδύνατον, καὶ τούτῳ αὐτῷ ἠναγκάζομεν μὴ εἶναι ψευ*δῆ δόξαν, ἵνα μὴ τὰ αὐτὰ ὁ αὐτὸς C ἀναγκάζοιτο εἰδὼς μὴ εἰδέναι ἅμα.

ΘΕΑΙ. Ἀληθέστατα.

ΣΩ. Οὐκοῦν ἄλλ' ὁτιοῦν δεῖ ἀποφαίνειν τὸ τὰ ψευδῆ δοξάζειν ἢ διανοίας πρὸς αἴσθησιν παραλλαγήν· εἰ γὰρ τοῦτ' ἦν, οὐκ ἄν ποτε ἐν αὐτοῖς τοῖς διανοήμασιν ἐψευδόμεθα· νῦν δὲ ἤτοι οὐκ ἔστι ψευδὴς δόξα, ἤ, ἅ τις οἶδεν, οἷόν τε μὴ εἰδέναι· καὶ τούτων πότερα αἱρεῖ;

ΘΕΑΙ. Ἄπορον αἵρεσιν προτίθης, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Ἀλλὰ μέντοι ἀμφότε*ρά γε κινδυνεύει ὁ λόγος D οὐκ ἐάσειν· ὅμως δὲ (πάντα γὰρ τολμητέον) τί εἰ ἐπιχειρήσαιμεν ἀναισχυντεῖν;

ΘΕΑΙ. Πῶς;

ΣΩ. Ἐθελήσαντες εἰπεῖν, ποῖόν τί ποτ' ἐστὶ τὸ ἐπίστασθαι.

ΘΕΑΙ. Καὶ τί τοῦτο ἀναίσχυντον;

ΣΩ. Ἔοικας οὐκ ἐννοεῖν ὅτι πᾶς ἡμῖν ἐξ ἀρχῆς ὁ λόγος ζήτησις γέγονεν ἐπιστήμης, ὡς οὐκ εἰδόσι τί ποτ' ἐστίν.

ΘΕΑΙ. Ἐννοῶ μὲν οὖν.

ΣΩ. Ἔπειτ' οὐκ ἀναιδὲς δοκεῖ, μὴ εἰδότας ἐπιστήμην ἀποφαίνεσθαι τὸ ἐπίστασθαι οἷόν ἐστιν; ἀλλὰ γάρ, ὦ Θεαί*τητε, πάλαι ἐσμὲν ἀνάπλεῳ τοῦ μὴ καθαρῶς διαλέ- E γεσθαι. μυριάκις γὰρ εἰρήκαμεν τὸ γιγνώσκομεν καὶ οὐ γιγνώσκομεν, καὶ ἐπιστάμεθα καὶ οὐκ ἐπιστάμεθα, ὥς τι ξυνιέντες ἀλλήλων, ἐν ᾧ ἔτι ἐπιστήμην ἀγνοοῦμεν. εἰ δὲ βούλει, καὶ νῦν ἐν τῷ παρόντι κεχρήμεθ' αὖ τῷ ἀγνοεῖν τε καὶ ξυνιέναι, ὡς προσῆκον αὐτοῖς χρῆσθαι, εἴπερ στερόμεθα ἐπιστήμης.

ΘΕΑΙ. Ἀλλὰ τίνα τρόπον διαλέξει, ὦ Σώκρατες, τούτων ἀπεχόμενος;

ΣΩ. * Οὐδένα ὢν γε ὃς εἰμί· εἰ μέντοι ἦ ἀντιλογι- 197

So. Igitur res ad primas redit orationes; nam cum hoc accidit, is id quod ſcit aliud quid opinátur eſſe ex eis quae itidem ſcit; quod diximus fieri non poſſe et quo ipſo neceſſarium eſſe evicimus non eſſe falſum iudicium, ut ne eadem idem cogeretur ſciens neſcire ſimul.

Theae. Veriſſime.

So. Itaque aliud quidvis ſtatui oportet falſa eſſe iudicare potius quam cogitationis cum ſenſu permutationem; nam ſi hoc eſſet, numquam poſſemus in ipſis cogitatis falli; nunc aut non eſt falſum iudicium, aut, quae quis ſcit, fieri poteſt ut neſciat; et utrum horum mavis?

Theae. Difficilem mihi optionem das, Socrate.

So. Nec vero utrumque videtur oratio permiſſura eſſe. attamen (omnia enim audere nos oportet) quid ſi inſtituamus impudenter facere?

Theae. Quomodo?

So. Geſtientes dicere quale tandem ſit ſcire.

Theae. Et quî hoc ſit impudens?

So. Non videris intelligere omnem noſtram ab initio ſusceptam orationem eſſe quaeſtionem quae de ſcientia habeatur, quippe nobis neſcientibus quid tandem ſit.

Theae. Intelligo vero.

So. Itane non impudens videtur, ſi nos neſcientes quid ſit ſcientia declaremus ſcire quale ſit? at enim, Theaetete, iam pridem nos contaminavimus impuro ſermone. millies enim diximus *cognoſcimus* et *non cognoſcimus*, *ſcimus* et *neſcimus*, quaſi inter nos aliquid intelligamus, dum quid ſit ſcientia adhuc ignoremus. ſin mavis, etiam nunc in praeſentia uſi iterum ſumus verbis *ignorare* et *intelligere*, quaſi conveniat eis uti, ſi privati ſimus ſcientia.

Theae. At quonam pacto diſſeres, Socrate, ab his te abſtinens?

So. Nullo dum ſum qui ſum; ac nimirum ſi eſſem

κός, οἷος ἀνὴρ εἰ καὶ νῦν παρῆν *), τούτων τ' ἂν ἔφη ἀπέχεσθαι καὶ ἡμῖν σφόδρ' ἂν ἃ ἐγὼ λέγω ἐπέπληττεν. ἐπειδὴ οὖν ἐσμὲν φαῦλοι, βούλει τολμήσω εἰπεῖν οἷόν ἐστι τὸ ἐπίστασθαι; φαίνεται γάρ μοι προὔργου τι ἂν γενέσθαι.

ΘΕΑΙ. Τόλμα τοίνυν νὴ Δία· τούτων δὲ μὴ ἀπεχομένῳ σοι ἔσται πολλὴ ξυγγνώμη.

ΣΩ. Ἀκήκοας οὖν ὃ νῦν λέγουσι τὸ ἐπίστασθαι;

ΘΕΑΙ. Ἴσως, οὐ μέντοι ἔν γε τῷ παρόντι μνημονεύω.

ΣΩ. Ἐπιστήμης που ἕξιν * φασὶν αὐτὸ εἶναι. B

ΘΕΑΙ. Ἀληθῆ.

ΣΩ. Ἡμεῖς τοίνυν σμικρὸν μεταθώμεθα καὶ εἴπωμεν ἐπιστήμης κτῆσιν.

ΘΕΑΙ. Τί οὖν δὴ φήσεις τοῦτο ἐκείνου διαφέρειν;

ΣΩ. Ἴσως μὲν οὐδέν· ὃ δ' οὖν δοκεῖ, ἀκούσας ξυνδοκίμαζε.

ΘΕΑΙ. Ἐάνπερ γε οἷός τ' ὦ.

ΣΩ. Οὐ τοίνυν μοι ταὐτὸν φαίνεται τὸ κεκτῆσθαι τῷ ἔχειν· οἷον εἰ ἱμάτιον πριάμενός τις καὶ ἐγκρατὴς ὢν μὴ φοροῖ, ἔχειν μὲν οὐκ ἂν αὐτὸν αὐτό, κεκτῆσθαι δέ γε φαῖμεν.

ΘΕΑΙ. Καὶ ὀρθῶς γε.

ΣΩ. Ὅρα * δὴ καὶ ἐπιστήμην εἰ δυνατὸν οὕτω κεκτημένον μὴ ἔχειν· ἀλλ' ὥσπερ εἴ τις ὄρνιθας ἀγρίας, περιστερὰς ἤ τι ἄλλο, θηρεύσας οἴκοι κατασκευασάμενος περιστερεῶνα τρέφοι· τρόπον μὲν γὰρ ἄν πού τινα φαῖμεν αὐτὸν αὐτὰς ἀεὶ ἔχειν, ὅτι δὴ κέκτηται· ἢ γάρ; C

ΘΕΑΙ. Ναί.

ΣΩ. Τρόπον δέ γ' ἄλλον οὐδεμίαν ἔχειν, ἀλλὰ δύναμιν μὲν αὐτῷ περὶ αὐτὰς παραγεγονέναι, ἐπειδὴ ἐν οἰκείῳ περιβόλῳ ὑποχειρίους ἐποιήσατο, λαβεῖν καὶ σχεῖν,

---

*) ἴσ. ἀντιλογικὸς ἀνήρ, ἢ καὶ τοιοῦτος νῦν παρῆν.

vir contentionis ſtudioſus, vel etiam talis nunc adeſſet, ab his diceret abstinendum eſſe nobisque vehementer, quae ego dico, obiiceret. quoniam vero pro nihilo ſumus, visne audeam dicere quale ſit ſcire? videtur enim mihi operae pretium id fore.

Theae. Aude igitur per Iovem; ab his vero ſi non abstinueris, multum tibi veniae dabitur.

So. Iamne audiſti quid nunc dicant ſcire eſſe?

Theae. Fortaſſe; neque tamen in praeſentia recordor.

So. Scientiam habere, ni fallor, dicunt eſſe.

Theae. Vera.

So. Nos vero paullulum id immutemus ac dicamus eſſe ſcientiam poſſidere.

Theae. Quid igitur dices hoc ab illo differre?

So. Fortaſſe nihil; quod tamen videtur, id percipe et mecum perpende.

Theae. Sane quidem, ſi potuero.

So. Non idem mihi videtur eſſe poſſidere et habere, velut ſi quis pallium emerit nec, compos eius factus, gerat, habere quidem eum illud non dicemus, ſed poſſidere.

Theae. Ac recte quidem.

So. Iam vide num etiam ſcientiam poſſimus ita poſſidentes non habere; velut ſi quis aves feras, columbas vel alias quas, venatus domi ſibi conſtruens columbaria nutriat; ratione enim quadam, ni fallor, dicemus eum illas ſemper habere, quia poſſideat; nonne?

Theae. Etiam.

So. Ratione vero alia nullam habere, ſed poteſtatem ipſi obtigiſſe, poſtquam in propriis ſeptis imperio ſuo eas ſubiecerit, capiendi et habendi, quando volue-

ἐπειδὰν βούλη*ται, θηρευσαμένῳ ἣν ἂν ἀεὶ ἐθέλῃ, καὶ D πάλιν ἀφιέναι· καὶ τοῦτο ἐξεῖναι ποιεῖν, ὁποσάκις ἂν δοκῇ αὐτῷ.

ΘΕΑΙ. Ἔστι ταῦτα.

ΣΩ. Πάλιν δή, ὥςπερ ἐν τοῖς πρόσθεν κήρινόν τι ἐν ταῖς ψυχαῖς κατεσκευάζομεν οὐκ οἶδ᾽ ὅ τι πλάσμα, νῦν αὖ ἐν ἑκάστῃ ψυχῇ ποιήσωμεν περιστερεῶνά τινα παντοδαπῶν ὀρνίθων, τὰς μὲν κατ᾽ ἀγέλας οὔσας χωρὶς τῶν ἄλλων, τὰς δὲ κατ᾽ ὀλίγας, ἐνίας δὲ μόνας διὰ πασῶν ὅπῃ ἂν τύχωσι πετομένας.

ΘΕΑΙ. * Πεποιήσθω δή. ἀλλὰ τί τοὐντεῦθεν; E

ΣΩ. Παιδίων μὲν ὄντων, φάναι χρή, εἶναι τοῦτο τὸ ἀγγεῖον κενόν, ἀντὶ δὲ τῶν ὀρνίθων ἐπιστήμας νοῆσαι· ἣν δ᾽ ἂν ἐπιστήμην κτησάμενος καθείρξῃ εἰς τὸν περίβολον, φάναι αὐτὸν μεμαθηκέναι ἢ εὑρηκέναι τὸ πρᾶγμα οὗ ἦν αὕτη ἡ ἐπιστήμη, καὶ τὸ ἐπίστασθαι τοῦτ᾽ εἶναι.

ΘΕΑΙ. Ἔστω.

ΣΩ. Τὸ τοίνυν πάλιν ἣν * ἂν βούληται τῶν ἐπι- 198 στημῶν θηρεύειν καὶ λαβόντα ἴσχειν καὶ αὖθις ἀφιέναι, σκόπει τίνων δεῖται ὀνομάτων, εἴτε τῶν αὐτῶν ὧν τὸ πρῶτον, ὅτε ἐκτᾶτο, εἴθ᾽ ἑτέρων. μαθήσει δ᾽ ἐνθένδε σαφέστερον τί λέγω. ἀριθμητικὴν μὲν γὰρ λέγεις τέχνην;

ΘΕΑΙ. Ναί.

ΣΩ. Ταύτην δὴ ὑπόλαβε θήραν ἐπιστημῶν ἀρτίου τε καὶ περιττοῦ παντός.

ΘΕΑΙ. Ὑπολαμβάνω.

ΣΩ. Ταύτῃ δή, οἶμαι, τῇ τέχνῃ αὐτός τε ὑποχειρίους τὰς ἐπιστήμας τῶν ἀριθμῶν ἔ*χει καὶ ἄλλῳ παραδί- B δωσιν ὁ παραδιδούς.

ΘΕΑΙ. Ναί.

ΣΩ. Καὶ καλοῦμέν γε παραδιδόντα μὲν διδάσκειν, παραλαμβάνοντα δὲ μανθάνειν, ἔχοντα δὲ δὴ τῷ κεκτῆσθαι ἐν τῷ περιστερεῶνι ἐκείνῳ ἐπίστασθαι.

ΘΕΑΙ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΣΩ. Τῷ δὴ ἐντεῦθεν ἤδη πρόςσχες τὸν νοῦν. ἀρι-

rit, venanti quamcumque cupiat, iterumque dimittendi, et hoc licet facere, quotiescumque ipsi videatur.

Theae. Sunt vero ista.

So. Iterum igitur, quemadmodum in praegressis ceream quandam in animis construximus nescio quam fictionem, ita nunc etiam in quoque animo ponamus columbarium quoddam variarum avium, quarum aliae congregatae seorsum a reliquis, quaedam paucae una, nonnullae autem solivagae per omnes, quocumque casus ferat, volent.

Theae. Positum igitur hoc esto. sed quid deinde?

So. Pueris nobis, dici oportet, esse hoc receptaculum vacuum, pro avibus vero scientias esse intelligendas; quamcumque autem scientiam quis nactus incluserit in septa, is dicendus est didicisse vel invenisse rem cuius fuerit haec scientia, et scire hoc esse.

Theae. Esto ita.

So. Contra quamcumque voluerit scientiarum venari et captam habere rursusque dimittere, vide quaenam haec requirant vocabula, utrum eadem quae primo, quum sibi acquireret, an alia. intelliges vero ita clarius quid dicam; etenim arithmeticam sumis artem?

Theae. Ita.

So. Hanc vero statue venationem esse scientiarum paris et imparis cuiusque.

Theae. Statuo vero.

So. Hac igitur, opinor, arte et ipse imperio suo subiicit scientias numerorum et alteri tradit quicumque tradit.

Theae. Etiam.

So. Et dicimus quidem tradentem docere, accipientem discere, habentem vero eo quod possideat in columbario illo scire.

Theae. Sane quidem.

So. Iam id quod inde sequitur attende. nume-

θμητικὸς γὰρ ὢν τελέως ἄλλο τι πάντας ἀριθμοὺς ἐπίσταται; πάντων γὰρ ἀριθμῶν εἰσὶν αὐτῷ ἐν τῇ ψυχῇ ἐπιστῆμαι.

ΘΕΑΙ. Τί μήν;

ΣΩ. Ἦ * οὖν ὁ τοιοῦτος ἀριθμοῖ ἄν ποτέ τι ἢ αὐτὸς πρὸς αὑτὸν αὐτὰ *) ἢ ἄλλο τι τῶν ἔξω ὅσα ἔχει ἀριθμόν; C

ΘΕΑΙ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΣΩ. Τὸ δὲ ἀριθμεῖν γε οὐκ ἄλλο τι θήσομεν τοῦ σκοπεῖσθαι πόσος τις ἀριθμὸς τυγχάνει ὤν.

ΘΕΑΙ. Οὕτως.

ΣΩ. Ὃ ἄρα ἐπίσταται, σκοπούμενος φαίνεται ὡς οὐκ εἰδώς, ὃν ὡμολογήκαμεν ἅπαντα ἀριθμὸν εἰδέναι. ἀκούεις γάρ που τὰς τοιαύτας ἀμφισβητήσεις.

ΘΕΑΙ. Ἔγωγε.

ΣΩ. Οὐκοῦν ἡμεῖς ἀπεικάζοντες τῇ τῶν * περιστερῶν κτήσει τε καὶ θήρᾳ ἐροῦμεν ὅτι διττὴ ἦν ἡ θήρα, ἡ μὲν πρὶν ἐκτῆσθαι τοῦ κεκτῆσθαι ἕνεκα, ἡ δὲ κεκτημένῳ τοῦ λαβεῖν καὶ ἔχειν ἐν ταῖς χερσὶν ἃ πάλαι ἐκέκτητο. οὕτω δὲ καὶ ὧν πάλαι ἐπιστῆμαι ἦσαν αὐτῷ μαθόντι καὶ ἠπίστατο **) αὐτά, πάλιν ἔστι καταμανθάνειν ταὐτὰ ταῦτα ἀναλαμβάνοντα τὴν ἐπιστήμην ἑκάστου καὶ ἴσχοντα, ἣν ἐκέκτητο μὲν πάλαι, πρόχειρον δ' οὐκ εἶχε τῇ διανοίᾳ. D

ΘΕΑΙ. Ἀληθῆ.

ΣΩ. Τοῦτο δὴ ἄρτι ἠρώτων, ὅπως * χρὴ τοῖς ὀνόμασι χρώμενον λέγειν περὶ αὐτῶν, ὅταν ἀριθμήσων ἴῃ ὁ ἀριθμητικὸς ἤ τι ἀναγνωσόμενος ὁ γραμματικός. ὡς ἐπιστάμενος ἄρα ἐν τῷ τοιούτῳ πάλιν ἔρχεται μαθησόμενος παρ' ἑαυτοῦ ἃ ἐπίσταται. E

ΘΕΑΙ. Ἀλλ' ἄτοπον, ὦ Σώκρατες.

---

*) ἄλλ. ἐντός. ἴσ. ἄν ποτέ τι αὐτὸς πρὸς αὑτὸν ἢ τῶν ἐντὸς ἢ ἄλλο τι τῶν ἔξω κτλ. ἤ· ἂν αὐτὸς πρὸς αὑτὸν τοτὲ μὲν τῶν ἐντός τι, ἄλλοτε δὲ τῶν ἔξω κτλ.

**) γρ. μαθόντι, ἠπίστατο.

randi enim qui peritus eſt perfecte nonne omnes numeros ſcit? omnium enim numerorum ſunt in eius animo ſcientiae.

Theae. Quidni?

So. Nonne talis numerabit quandoque ipſe ſecum modo rerum interiorum aliquam modo externarum, quotquot numerum habent?

Theae. Quippini?

So. Numerare vero nihil aliud ponemus eſſe niſi conſiderare quantus ſit aliquis numerus.

Theae. Ita.

So. Ergo id quod ſcit conſiderans ſeſe exhibet quaſi neſcientem, quoniam confeſſi ſumus omnes eum numeros ſcire. audis enim, ni fallor, huiusmodi controverſias.

Theae. Ego vero.

So. Nos igitur comparantes hoc cum columbarum poſſeſſione ac venatione dicemus duplicem eſſe venationem, unam ante poſſeſſionem poſſeſſionis ipſius cauſa, alteram quum poſſideas, ut capias et habeas in manibus quae iam pridem tibi acquiſieris. ita etiam quorum ſcientiam iam pridem ſibi quisquam comparaverat diſcendo et quae ſciebat, rurſus poteſt addiſcere eadem haec repetens cuiusque ſcientiam ac tenens, quam ſibi acquiſierat quidem iam pridem, in promptu autem non habebat apud animum ſuum.

Theae. Vera.

So. Huc igitur ſpectans modo interrogabam, quibusnam oporteat vocabulis uti qui de his loquatur, quando quid numerare aggrediatur numerandi peritus vel legere quicquam grammaticus. quippe ſciens hac in cauſa rurſus aggreditur diſcere a ſe ipſo quae ſcit.

Theae. Abſurdum tamen hoc eſt, Socrate.

ΣΩ. Ἀλλ' ἃ οὐκ ἐπίσταται φῶμεν αὐτὸν ἀναγνώσεσθαι καὶ ἀριθμήσειν, δεδωκότες αὐτῷ πάντα μὲν γράμ-
*ματα, πάντα δὲ ἀριθμὸν ἐπίστασθαι; 199

ΘΕΑΙ. Ἀλλὰ καὶ τοῦτ' ἄλογον.

ΣΩ. Βούλει οὖν λέγωμεν ὅτι τῶν μὲν ὀνομάτων οὐδὲν ἡμῖν μέλει, ὅπῃ τις χαίρει ἕλκων τὸ ἐπίστασθαι καὶ μανθάνειν, ἐπειδὴ δὲ ὡρισάμεθα ἕτερον μέν τι τὸ κεκτῆσθαι τὴν ἐπιστήμην, ἕτερον δὲ τὸ ἔχειν, ὃ μέν τις κέκτηται μὴ κεκτῆσθαι ἀδύνατόν φαμεν εἶναι, ὥςτε οὐδέποτε ξυμβαίνει *) ὅ τις οἶδε μὴ εἰδέναι, ψευδῆ μέντοι δόξαν οἷόν τ' εἶναι περὶ αὐτοῦ λαβεῖν; μὴ γὰρ ἔχειν τὴν ἐπιστήμην τού*του οἷόν τε, ἀλλ' ἑτέραν ἀντ' ἐκείνης, ὅταν θη- B
ρεύων τινὰ ἀπ' αὐτοῦ ἐπιστήμην **) διαπετομένων ἀνθ' ἑτέρας ἑτέραν ἁμαρτὼν λάβῃ, ὅτε ***) ἄρα τὰ ἕνδεκα δώδεκα οἰηθῇ εἶναι, τὴν τῶν ἕνδεκα ἐπιστήμην ἀντὶ τῆς τῶν δώδεκα λαβών, τὴν ἐν ἑαυτῷ οἷον φάτταν ἀντὶ περιστερᾶς.

ΘΕΑΙ. Ἔχει γὰρ οὖν λόγον.

ΣΩ. Ὅταν δέ γε ἣν ἐπιχειρεῖ λαβεῖν λάβῃ, ἀψευδεῖν τε καὶ τὰ ὄντα δοξάζειν τότε· καὶ οὕτω δὴ εἶναι ἀληθῆ τε καὶ ψευδῆ δόξαν, καὶ ὧν ἐν τοῖς * ἔμπροσθεν C
ἐδυςχεραίνομεν οὐδὲν ἐμποδὼν γίγνεσθαι. ἴσως οὖν μοι ξυμφήσεις· ἢ πῶς ποιήσεις;

ΘΕΑΙ. Οὕτως.

ΣΩ. Καὶ γὰρ τοῦ μὲν ἃ ἐπίσταται μὴ ἐπίστασθαι ἀπηλλάγμεθα· ἃ γὰρ κεκτήμεθα μὴ κεκτῆσθαι οὐδαμοῦ ****) ἔτι ξυμβαίνει, οὔτε ψευσθεῖσί τινος οὔτε μή. δεινότερον μέντοι πάθος ἄλλο παραφαίνεσθαί μοι δοκεῖ.

ΘΕΑΙ. Τὸ ποῖον;

ΣΩ. Εἰ ἡ τῶν ἐπιστημῶν μεταλλαγὴ ψευδὴς γενήσεταί ποτε δόξα. †)

---

*) ἴσ. ξυμβαίνειν.

**) ἴσ. ἐπιστημῶν. ἢ τῶν ἀφ' αὐτοῦ ἐπιστημῶν.

) ἴσ. ποτέ. *) ἴσ. οὐδαμῶς.

†) ἴσ. δοκεῖ, εἰ ἡ — δόξα. ΘΕΑΙ. Τὸ ποῖον; ΣΩ. Πρῶτον κτλ.

So. An forte dicendum, quae nesciat ea lecturum et numeraturum esse, cum ipsi iam literarum omnium et numerorum intelligentiam tradiderimus?

Theae. Hoc quoque absurdum.

So. Visne igitur dicamus, vocabula nos nihil curare, quocumque quis gestiat trahere verba scire et discere, sed, quum definierimus aliud esse possidere scientiam, aliud habere, nos statuere fieri non posse ut quod quis possideat hoc non possideat, ita ut numquam accidat ut quod quis sciat id nesciat, falsum tamen iudicium possit de eo capere? fieri enim posse ut scientiam eius rei non habeat, sed aliam pro illa, quum videlicet venans scientiarum suarum aliquam circumvolantium pro alia aliam errans capiat, quandoque igitur undecim duodecim opinetur esse, numeri undenarii scientiam pro duodenarii scientia capiens, palumbem quasi in se pro columba.

Theae. Consentaneum vero est.

So. Quum vero quam conetur capere capiat, haud falli et vera tum iudicare; et hac quidem ratione esse et verum et falsum iudicium, nec eorum quae in praegressis male nos habuerunt quicquam negotia nobis facessit. fortasse mihi asentieris; an quomodo facies?

Theae. Ita.

So. Iam ab hoc quod ponitur, quae quis sciat ea ipsum nescire, discessimus; nam quae possidemus ea ut non possideamus iam nullo modo accidit, sive fallimur in aliqua re sive non fallimur; gravius tamen aliud malum apparere mihi videtur.

Theae. Quale istud?

So. Si scientiarum permutatio falsum umquam *) erit iudicium.

---

*) Fort. *videtur, si — iudicium. Theae. Quale istud? So. Primo cet.*

ΘΕΑΙ. Πῶς δή;

ΣΩ. * Πρῶτον μὲν τό τινος ἔχοντα ἐπιστήμην τοῦτο αὐτὸ ἀγνοεῖν, μὴ ἀγνωμοσύνῃ, ἀλλὰ τῇ ἑαυτοῦ ἐπιστήμῃ, ἔπειτα ἕτερον αὖ τοῦτο δοξάζειν, τὸ δ' ἕτερον τοῦτο, πῶς οὐ πολλὴ ἀλογία, ἐπιστήμης παραγενομένης γνῶναι μὲν τὴν ψυχὴν μηδέν, ἀγνοῆσαι δὲ πάντα; ἐκ γὰρ τούτου τοῦ λόγου κωλύει οὐδὲν καὶ ἄγνοιαν παραγενομένην γνῶναί τι ποιῆσαι καὶ τυφλότητα ἰδεῖν, εἴπερ καὶ ἐπιστήμη ἀγνοῆσαί ποτέ τινα ποιήσει. D

ΘΕΑΙ. Ἴσως γάρ, ὦ Σώκρατες, οὐ καλῶς * τὰς ὄρνιθας ἐτίθεμεν ἐπιστήμας μόνον τιθέντες, ἔδει δὲ καὶ ἀνεπιστημοσύνας τιθέναι ὁμοῦ ξυνδιαπετομένας ἐν τῇ ψυχῇ, καὶ τὸν θηρεύοντα, τοτὲ μὲν ἐπιστήμην λαμβάνοντα, τοτὲ δ' ἀνεπιστημοσύνην τοῦ αὐτοῦ πέρι, ψευδῆ μὲν δοξάζειν τῇ ἀνεπιστημοσύνῃ, ἀληθῆ δὲ τῇ ἐπιστήμῃ. E

ΣΩ. Οὐ ῥᾴδιόν γε, ὦ Θεαίτητε, μὴ ἐπαινεῖν σε· ὃ μέντοι εἶπες, πάλιν ἐπίσκεψαι. ἔστω μὲν γὰρ ὡς λέγεις· ὁ δὲ δὴ τὴν ἀνεπιστημοσύνην * λαβὼν ψευδῆ μέν, φής, δοξάσει· ἦ γάρ; 200

ΘΕΑΙ. Ναί.

ΣΩ. Οὐ δήπου καὶ ἡγήσεταί γε ψευδῆ δοξάζειν.

ΘΕΑΙ. Πῶς γάρ.

ΣΩ. Ἀλλ' ἀληθῆ γε, καὶ ὡς εἰδὼς διακείσεται περὶ ὧν ἔψευσται.

ΘΕΑΙ. Τί μήν;

ΣΩ. Ἐπιστήμην ἄρα οἰήσεται τεθηρευκὼς ἔχειν, ἀλλ' οὐκ ἀνεπιστημοσύνην.

ΘΕΑΙ. Δῆλον.

ΣΩ. Οὐκοῦν μακρὰν περιελθόντες πάλιν ἐπὶ τὴν πρώτην πάρεσμεν ἀπορίαν. ὁ γὰρ ἐλεγκτικὸς ἐκεῖνος γελάσας φήσει· Πό*τερον, ὦ βέλτιστοι, ἀμφοτέρας τις εἰδώς, ἐπιστήμην τε καὶ ἀνεπιστημοσύνην, ἣν οἶδεν, ἑτέραν αὐτὴν οἴεταί τινα εἶναι ὧν οἶδεν; ἢ οὐδετέραν αὐτοῖν *) εἰ- B

*) γρ. αὐτήν. ἄλλ. αὐταῖν.

Theae. Quomodo quaeso?

So. Primo quemquam alicuius rei scientiam habentem hanc ipsam ignorare non ignoratione, sed sua ipsum scientia, deinde hoc pro alio habere, aliud vero pro hoc, quidni multae sit insipientiae, si videlicet statuamus scientia quum adsit cognoscere animum nihil, sed ignorare omnia? nam ex hac quidem oratione nil impedit quominus etiam ignorantia quum adsit cognoscentes nos efficiat et caecitas videntes, siquidem etiam scientia ignorantem aliquem umquam sit effectura?

Theae. Fortasse vero, Socrate, non recte aves sumpsimus scientias tantum sumentes, oportuit etiam inscientias sumere simul cum illis pervolantes in animo, et venantem, modo scientiam capientem, modo inscientiam eiusdem rei, falsa iudicare inscientiâ, vera autem scientiâ.

So. Non possum quidem non te, Theaetete, laudare, quod tamen dixisti, hoc iterum perpende. esto enim ut ponis: qui igitur inscientiam cepit falsa, ut affirmas, iudicabit; nonne?

Theo. Ita.

So. Neque vero etiam arbitrabitur se falsa iudicare.

Theae. Quî possit?

So. Sed vera, et scientem se arbitrabitur esse eorum in quibus falsus est.

Theae. Quidni?

So. Scientiam ergo se opinabitur venatum esse, non inscientiam.

Theae. Perspicuum.

So. Itaque longo circuitu ad primam revenimus dubitationem. reprehensor ille ridens dicet Utrum, optimi, utrasque quisquam sciens, scientiam et inscientiam, quam scit, aliam quampiam opinatur esse ex eis quas sciat? an neutram sciens, quam nescit, iudicat

δώς, ἣν μὴ οἶδε, δοξάζει ἑτέραν ὧν οὐκ οἶδεν; ἢ τὴν μὲν εἰδώς, τὴν δ' οὔ, ἣν οἶδεν, ἣν μὴ οἶδεν, ἢ ἣν μὴ οἶδεν, ἣν οἶδεν ἡγεῖται; ἢ πάλιν αὖ μοι ἐρεῖτε ὅτι τῶν ἐπιστημῶν καὶ ἀνεπιστημοσυνῶν εἰσὶν αὖ ἐπιστῆμαι, ἃς ὁ κεκτημένος ἐν ἑτέροις τισὶ γελοίοις περιστερεῶσιν ἢ κηρίνοις πλάσμασι καθείρξας, * ἕωσπερ ἂν κεκτῆται, ἐπίσταται, καὶ C ἐὰν μὴ προχείρους ἔχῃ ἐν τῇ ψυχῇ; καὶ οὕτω δὴ ἀναγκασθήσεσθε εἰς ταὐτὸν περιτρέχειν μυριάκις οὐδὲν πλέον ποιοῦντες; Τί πρὸς ταῦτα, ὦ Θεαίτητε, ἀποκρινούμεθα;

ΘΕΑΙ. Ἀλλὰ μὰ Δία, ὦ Σώκρατες, ἔγωγε οὐκ ἔχω τί χρὴ λέγειν.

ΣΩ. Ἆρ' οὖν ἡμῖν, ὦ παῖ, καλῶς ὁ λόγος ἐπιπλήττει, καὶ ἐνδείκνυται ὅτι οὐκ ὀρθῶς ψευδῆ δόξαν προτέραν ζητοῦμεν ἐπιστήμης, ἐκείνην ἀφέντες; τὸ δ' * ἐστὶν ἀδύ- D νατον γνῶναι, πρὶν ἄν τις ἐπιστήμην ἱκανῶς λάβῃ τί ποτ' ἐστίν.

ΘΕΑΙ. Ἀνάγκη, ὦ Σώκρατες, ἐν τῷ παρόντι ὡς λέγεις οἴεσθαι.

ΣΩ. Τί οὖν τις ἐρεῖ πάλιν ἐξ ἀρχῆς ἐπιστήμην; οὐ γάρ πω *) ἀπεροῦμέν γέ πω.

ΘΕΑΙ. Ἥκιστα, ἐάνπερ μὴ σύ γε ἀπαγορεύσῃς.

ΣΩ. Λέγε δή, τί ἂν αὐτὸ μάλιστα εἰπόντες ἥκιστ' ἂν ἡμῖν αὐτοῖς ἐναντιωθεῖμεν;

ΘΕΑΙ. Ὅπερ ἐπεχειροῦμεν, ὦ Σώκρατες, * ἐν τῷ E πρόσθεν· οὐ γὰρ ἔχω ἔγωγε ἄλλο οὐδέν.

ΣΩ. Τὸ ποῖον;

ΘΕΑΙ. Τὴν ἀληθῆ δόξαν ἐπιστήμην εἶναι. ἀναμάρτητόν γέ πού ἐστι τὸ δοξάζειν ἀληθῆ, καὶ τὰ ὑπ' αὐτοῦ γιγνόμενα πάντα καλὰ κἀγαθὰ γίγνεται.

ΣΩ. Ὁ τὸν ποταμὸν καθηγούμενος, ὦ Θεαίτητε, ἔφη ἄρα δείξειν αὐτό· καὶ τοῦτο ἐὰν ἰόντες ἐρευνῶμεν, τάχ' ἂν ἐμπόδιον γενόμενον αὐτὸ φή*νειε τὸ ζητούμενον, 201 μένουσι δὲ δῆλον οὐδέν.

---

*) Ισ. γάρ που. ἤ· οὐ γάρ πω ἀπεροῦμεν. ΘΕΑΙ. Ἔγωγ' ἥκιστα κτλ.

aliam esse earum quas nesciat? an hanc sciens, illam nesciens, quam scit pro ea habet quam nescit, vel quam nescit eam quam scit existimat? an rursus mihi dicetis, scientiarum et inscientiarum esse itidem scientias, quas qui possideat in aliis quibusdam ridiculis columbariis vel cereis fictionibus inclusas habens, quamdiu possideat, sciat, etiamsi in promptu non habeat apud animum suum? et hac quidem ratione cogemini aliquo circuitu eodem revolvi millies nihil proficientes? Quid ad haec, Theaetete, respondebimus?

Theae. At mehercule, Socrate, equidem non teneo quid oporteat dici.

So. Nonne igitur nos, puer, recte oratio reprehendit, ostendens perperam nos de falso iudicio prius quaerere quam de scientia, hanc dimittentes? immo vero non potest illa cognosci, priusquam aliquis scientiam qualis tandem sit satis perceperit.

Theae. Necesse est, Socrate, in praesentia hoc quod dicis statuamus.

So. Quid igitur aliquis dicet rursus ab initio scientiam esse? nondum enim, uti arbitror, deficimus.

Theae. Minime vero, siquidem tu non recusaveris.

So. Dic igitur, quid potissimum eam esse statuentes minime nobismet ipsi repugnaturi simus.

Theae. Quod quidem instituimus, Socrate, in praegressis: non enim habeo equidem aliud quicquam.

So. Quale?

Theae. Verum iudicium scientiam esse; errore certe immune est vera iudicare, et quae ab eo proficiscuntur omnia sunt pulchra ac bona.

So. Qui in fluvio transmittendo praeibat, Theaetete, dixit scilicet rem ipsam esse ostensuram: etiam hoc si progredientes indagamus, fortasse, quum impedimento nobis fuerit, ipsum declarabit quod quaerimus, manentibus vero nihil patebit.

ΘΕΑΙ. Ὀρθῶς λέγεις· ἀλλ' ἴωμέν γε καὶ σκοπῶμεν.

ΣΩ. Οὐκοῦν τοῦτό γε βραχείας σκέψεως· τέχνη γάρ σοι *) ὅλη σημαίνει μὴ εἶναι ἐπιστήμην αὐτό.

ΘΕΑΙ. Πῶς δή; καὶ τίς αὕτη;

ΣΩ. Ἡ τῶν μεγίστων εἰς σοφίαν, οὓς δὴ καλοῦσι ῥήτοράς τε καὶ δικανικούς. οὗτοι γάρ που τῇ ἑαυτῶν τέχνῃ πείθουσιν οὐ διδάσκοντες, ἀλλὰ δοξάζειν ποιοῦντες ἃ ἂν βούλωνται· ἢ σὺ οἴει δεινούς τινας οὕτω διδασκάλους εἶναι, ὥςτε, οἷς * μὴ παρεγένοντό τινες **) ἀποστερουμένοις χρήματα ἤ τι ἄλλο βιαζομένοις, τούτους δύνασθαι πρὸς ὕδωρ σμικρὸν διδάξαι ἱκανῶς τῶν γενομένων τὴν ἀλήθειαν; B

ΘΕΑΙ. Οὐδαμῶς ἔγωγε οἶμαι, ἀλλὰ πεῖσαι μέν.

ΣΩ. Τὸ πεῖσαι δ' οὐχὶ δοξάσαι λέγεις ποιῆσαι;

ΘΕΑΙ. Τί μήν;

ΣΩ. Οὐκοῦν ὅταν δικαίως πεισθῶσι δικασταὶ περὶ ὧν ἰδόντι μόνον ἔστιν εἰδέναι, ἄλλως ***) δὲ μή, ταῦτα τότε ἐξ ἀκοῆς κρίνοντες, ἀληθῆ δόξαν λα*βόντες, ἄνευ ἐπιστήμης ἔκριναν, ὀρθὰ πεισθέντες, εἴπερ εὖ ἐδίκασαν; C

ΘΕΑΙ. Παντάπασι μὲν οὖν.

ΣΩ. Οὐκ ἄν, ὦ φίλε, εἴ γε ταὐτὸν ἦν δόξα τε ἀληθὴς [καὶ δικαστήρια] καὶ ἐπιστήμη, ὀρθά ποτ' ἂν δικαστὴς ἄκρος ἐδόξαζεν ἄνευ ἐπιστήμης· νῦν δὲ ἔοικεν ἄλλο τι ἑκάτερον εἶναι.

ΘΕΑΙ. Ὅ γε ἐγώ, ὦ Σώκρατες, εἰπόντος του ἀκούσας ἐπιλελήσμην, νῦν δ' ἐννοῶ· ἔφη δὲ τὴν μὲν μετὰ λόγου ἀληθῆ δόξαν ἐπιστήμην εἶναι, * τὴν δὲ ἄλογον ἐκτὸς ἐπιστήμης, καὶ ὧν μὲν μή ἐστι λόγος, οὐκ ἐπιστητὰ εἶναι, οὑτωσὶ καὶ ὀνομάζων, ἃ δ' ἔχει, ἐπιστητά. D

*) ἴσ. γάρ τις.

**) ἴσ. οἷ μὴ παρεγένοντό τισιν ἀποστ.

***) ἴσ. ἄλλῳ.

Theae. Recte dicis; itaque progrediamur et videamus.

So. Iam hoc quidem brevis est quaestionis; ars enim universa quaedam indicat non esse scientiam illud.

Theae. Quomodo? et qualis ista est?

So. Eorum qui maxima sunt sapientia, quos quidem dicunt rhetores et causidicos. hi enim certe arte sua persuadent non docentes, sed iudicare facientes quaecumque voluerint; an tu eos arbitraris tam graves quosdam esse doctores, ut, qui non adfuerint quum pecunia aliqui privarentur vel etiam quampiam iniuriam acciperent, hos possint ad paullulum aquae se accommodantes docere satis eorum quae facta sint veritatem?

Theae. Nullo equidem modo arbitror, sed persuadere sane.

So. Persuadere autem nonne dicis efficere ut quis iudicet?

Theae. Quidni?

So. Nonne quum iuste persuasi sunt iudices de eis, quae videns solus scire potest, nullus alius, haec tum ex audito iudicantes, quum veram ceperunt sententiam, sine scientia iudicant, rectam sibi induentes persuasionem, siquidem bene iudicant?

Theae. Prorsus ita habet.

So. Numquam sane, o care, si idem essent iudicium verum et scientia, recte iudex perfectus iudicaret sine scientia; nunc autem videtur utrumque diversum esse.

Theae. Quod videlicet, Socrate, ab aliquo dicente quum audissem, oblitus eram, nunc autem teneo; dicebat vero iudicium verum cum oratione coniunctum esse scientiam, oratione vero destitutum extra scientiam esse, et ea quorum nulla esset oratio sub scientiam non cadere (ita etiam nominabat); quae vero orationem haberent qua explicarentur, ea cadere sub scientiam.

ΣΩ. Ἦ καλῶς λέγεις. τὰ δὲ δὴ ἐπιστητὰ ταῦτα καὶ μὴ πῇ διῄρει; λέγε, εἰ ἄρα κατὰ ταὐτὰ σύ τε κἀγὼ ἀκηκόαμεν.

ΘΕΑΙ. Ἀλλ' οὐκ οἶδα εἰ ἐξευρήσω· λέγοντος μέντ' ἂν ἑτέρου, ὡς ἐγῷμαι, ἀκολουθήσαιμι.

ΣΩ. Ἄκουε δὴ ὄναρ ἀντὶ ὀνείρατος. ἐγὼ γὰρ αὖ
ἐδόκουν ἀκούειν τινῶν, ὅτι τὰ μὲν * πρῶτα οἱονπερεὶ στοι- E
χεῖα, ἐξ ὧν ἡμεῖς τε ξυγκείμεθα καὶ τἄλλα, λόγον οὐκ
ἔχοι· αὐτὸ γὰρ καθ' αὑτὸ ἕκαστον ὀνομάσαι μόνον εἴη,
προςειπεῖν δὲ οὐδὲν ἄλλο δυνατόν, οὔθ' ὡς ἔστιν οὔθ' ὡς
οὐκ ἔστιν· ἤδη γὰρ ἂν οὐσίαν ἢ μὴ οὐ*σίαν αὐτῷ προς- 202
τίθεσθαι, δεῖν δὲ οὐδὲν προςφέρειν, εἴπερ αὐτὸ ἐκεῖνο μό-
νον τις ἐρεῖ. ἐπεὶ οὐδὲ τὸ αὐτὸ οὐδὲ τὸ ἐκεῖνο οὐδὲ τὸ
ἕκαστον οὐδὲ τὸ μόνον οὐδὲ τοῦτο *) προςοιστέον οὐδ'
ἄλλα πολλὰ τοιαῦτα· ταῦτα μὲν γὰρ περιτρέχοντα πᾶσι
προςφέρεσθαι, ἕτερα ὄντα ἐκείνων οἷς προςτίθεται· δεῖν
δέ, εἴπερ ἦν δυνατὸν αὐτὸ λέγεσθαι καὶ εἶχεν οἰκεῖον αὑ-
τοῦ λόγον, ἄνευ τῶν ἄλλων ἁπάντων λέγεσθαι· νῦν δὲ
ἀδύνατον εἶναι ὁτιοῦν τῶν πρώτων ῥηθῆναι λό*γῳ· οὐ B
γὰρ εἶναι αὐτῷ ἀλλ' ἢ ὀνομάζεσθαι μόνον· ὄνομα γὰρ μό-
νον ἔχειν. τὰ δὲ ἐκ τούτων ἤδη ξυγκείμενα, ὥςπερ αὐτὰ
πέπλεκται, οὕτω καὶ τὰ ὀνόματα αὐτῶν ξυμπλακέντα λόγον
γεγονέναι· ὀνομάτων γὰρ ξυμπλοκὴν εἶναι λόγου οὐσίαν.
οὕτω δὴ τὰ μὲν στοιχεῖα ἄλογα καὶ ἄγνωστα εἶναι, αἰσθητὰ
δέ, τὰς δὲ ξυλλαβὰς γνωστάς τε καὶ ῥητὰς καὶ ἀληθεῖ
δόξῃ δοξαστάς. ὅταν μὲν οὖν ἄνευ λόγου τὴν ἀληθῆ δόξαν
τινός τις λάβῃ, ἀληθεύειν μὲν αὐτοῦ τὴν * ψυχὴν περὶ C
αὐτό, γιγνώσκειν δ' οὔ· τὸν γὰρ μὴ δυνάμενον δοῦναί τε
καὶ δέξασθαι λόγον ἀνεπιστήμονα εἶναι περὶ τούτου, προς-
λαβόντα δὲ λόγον δυνατόν τε ταῦτα πάντα γεγονέναι **)
καὶ τελέως πρὸς ἐπιστήμην ἔχειν. Οὕτω σὺ τὸ ἐνύπνιον
ἢ ἄλλως ἀκήκοας;

---

*) ἴσ. τὸ τοῦτο.

**) ἄλλ. γε γνῶναι. ἴσ. γιγνώσκειν.

So. Praeclare sane dicis. iam vero ea quae sciri possunt quaeque non possunt quomodo distinguis? dic num fortasse idem tu et ego audiverimus.

Theae. At nescio an inventurus sim; altero tamen dicente, uti arbitror, sim assequuturus.

So. Audi igitur visum pro viso. ego enim quoque visus mihi sum audire a quibusdam, prima quasi elementa, e quibus et nos constructi essemus et reliqua, orationem non admittere; unumquodque enim per se ipsum nominari tantum posse, nihil aliud vero de eo praedicari, neque esse neque non esse; iam enim fore ut esse vel non esse apponeretur, oportere vero nihil adiici, siquidem ipsum illud tantum quisquam dicere vellet: etenim neque ipsum neque illud neque unumquodque neque tantum neque hoc esse adiiciendum neque alia multa generis eiusdem; haec enim circumcursantia omnibus adiici, licet diversa essent ab eis quibus adiungerentur; oportere autem illud, si fieri posset ut diceretur et propriam sui orationem haberet, sine reliquis omnibus dici; nunc fieri non posse ut quicquam illorum primorum explicaretur oratione; nihil aliud enim in illud cadere nisi ut nominaretur modo; nomen enim tantum habere. iam vero de iis quae ex his constructa essent, quemadmodum ipsa texta essent, ita etiam eorum nomina contexta orationem fieri; nominum enim contextum esse orationis naturam. hac igitur ratione elementa neque oratione explicari neque cognosci, at sentiri posse, comprehensiones vero cognosci et exponi et vero iudicio percipi posse. quum igitur quis sine oratione verum iudicium de aliqua re concepisset, vera quidem cogitare ipsius animum de illa, sed non cognoscere; nam qui non posset reddere et accipere rationem, eum inscientem esse huius rei, rationem vero quum adiunxisset, et posse haec omnia cognoscere et perfectum esse in scientia. Itane tu de hoc viso audisti, an aliter?

ΘΕΑΙ. Οὕτω μὲν οὖν παντάπασιν.

ΣΩ. Ἀρέσκει οὖν σε καὶ τίθεσαι ταύτῃ, δόξαν ἀληθῆ μετὰ λόγου ἐπιστήμην εἶναι;

ΘΕΑΙ. Κομιδῇ μὲν οὖν.

ΣΩ. Ἆρ', ὦ Θεαί*τητε, νῦν οὕτω τῇδε τῇ ἡμέρᾳ D
εἰλήφαμεν, ὃ πάλαι καὶ πολλοὶ τῶν σοφῶν ζητοῦντες πρὶν εὑρεῖν κατεγήρασαν;

ΘΕΑΙ. Ἐμοὶ γοῦν δοκεῖ, ὦ Σώκρατες, καλῶς λέγεσθαι τὸ νῦν ῥηθέν.

ΣΩ. Καὶ εἰκός γε αὐτὸ *) τοῦτο οὕτως ἔχειν· τίς γὰρ ἂν καὶ ἔτι ἐπιστήμη εἴη χωρὶς λόγου τε καὶ ὀρθῆς δόξης; ἕν μέντοι τί με τῶν ῥηθέντων ἀπαρέσκει.

ΘΕΑΙ. Τὸ ποῖον δή;

ΣΩ. Ὃ καὶ δοκεῖ λέγεσθαι κομψότατα, ὡς τὰ μὲν
στοιχεῖα ἄγνωστα, τὸ δὲ τῶν ξυλλαβῶν γένος * γνωστόν. E

ΘΕΑΙ. Οὐκοῦν ὀρθῶς;

ΣΩ. Ἰστέον δή· ὥσπερ γὰρ ὁμήρους ἔχομεν τοῦ λόγου τὰ παραδείγματα, οἷς χρώμενος εἶπε πάντα ταῦτα.

ΘΕΑΙ. Ποῖα δή;

ΣΩ. Τὰ τῶν γραμμάτων στοιχεῖά τε καὶ ξυλλαβάς· ἢ οἴει ἄλλοσέ ποι βλέποντα ταῦτα εἰπεῖν τὸν εἰπόντα ἃ λέγομεν;

ΘΕΑΙ. Οὐκ, ἀλλ' εἰς ταῦτα.

ΣΩ. Βασα*νίζωμεν δὴ αὐτὰ ἀναλαμβάνοντες, μᾶλ- 203
λον δὲ ἡμᾶς αὐτούς, οὕτως ἢ οὐχ οὕτω γράμματα ἐμάθομεν. φέρε πρῶτον· ἆρ' αἱ μὲν ξυλλαβαὶ λόγον ἔχουσι, τὰ δὲ στοιχεῖα ἄλογα;

ΘΕΑΙ. Ἴσως.

ΣΩ. Πάνυ μὲν οὖν καὶ ἐμοὶ φαίνεται. Σωκράτους γοῦν εἴ τις ἔροιτο τὴν πρώτην ξυλλαβὴν οὑτωσί, Ὦ Θεαίτητε, λέγε τί ἐστι σω, τί ἀποκρινεῖ;

ΘΕΑΙ. Ὅτι σίγμα καὶ ὦ.

---

*) ἴσ. αὖ.

Theae. Ita vero omnino.

So. Placet igitur tibi et ita ftatuis iudicium verum cum oratione coniunctum fcientiam effe?

Theae. Maxime vero.

So. Num, Theaetete, fic ftatim hoc die naeti fumus, quod iam pridem et multi fapientes quaerentes antequam invenerint confenuerunt?

Theae. Mihi quidem videtur, Socrate, praeclare dici quod nunc memoratum eft.

So. Et confentaneum quoque eft hoc ita fe habere; quaenam enim etiam fcientia foret fublatis oratione rectoque iudicio? unum tamen aliquod eorum quae dicta funt mihi difplicet.

Theae. Quale iftud?

So. Quod etiam videtur dici fcitiffime, elementa cognofci non poffe, comprehenfionum vero genus in cognitionem cadere.

Theae. Nonne recte?

So. Videndum eft; tamquam enim pignora habemus orationis exempla, quibus ufus eft qui haec omnia dixit.

Theae. Qualia tandem?

So. Litterarum elementa et fyllabas: an cenfes alio fpectantem haec dixiffe qui dixerit quae memoramus?

Theae. Non, fed huc.

So. Examinemus igitur illa repetentes, potius vero nos ipfos, num ita an non ita litteras didicerimus. age primum: num fyllabae quidem orationem admittunt, elementa vero eam repudiant?

Theae. Fortaffe.

So. Sane quidem etiam mihi videtur. Socratis certe fi quis quaerat de prima fyllaba ita: O Theaetete, dic quid fit *fo*, quid refpondeas?

Theae. Eam e litteris f et o conftare.

ΣΩ. Οὐκοῦν τοῦτον ἔχεις λόγον τῆς ξυλλαβῆς;

ΘΕΑΙ. Ἔγωγε.

ΣΩ. Ἴθι δή, οὕτως εἰπὲ καὶ τὸν τοῦ * σῖγμα λόγον. B

ΘΕΑΙ. Καὶ πῶς τοῦ στοιχείου τις ἐρεῖ στοιχεῖα; καὶ γάρ δή, ὦ Σώκρατες, τό τε σῖγμα τῶν ἀφώνων ἐστί, ψόφος τις μόνον, οἷον συριττούσης τῆς γλώττης· τοῦ δ' αὖ βῆτα οὔτε φωνὴ οὔτε ψόφος, οὐδὲ τῶν πλείστων στοιχείων. ὥστε πάνυ εὖ ἔχει τὸ λέγεσθαι αὐτὰ ἄλογα, ὧν γε τὰ ἐναργέστατα ἑπτὰ αὐτὰ φωνὴν μόνον ἔχει, λόγον δὲ οὐδ' ὁντινοῦν.

ΣΩ. Τουτὶ μὲν ἄρα, ὦ ἑταῖρε, κατωρθώκαμεν περὶ ἐπιστήμης.

ΘΕΑΙ. Φαινόμεθα.

ΣΩ. Τί δὲ * δή; τὸ μὴ γνωστὸν εἶναι τὸ στοιχεῖον, C ἀλλὰ τὴν ξυλλαβὴν ἆρ' ὀρθῶς ἀποδεδέγμεθα;

ΘΕΑΙ. Εἰκός γε.

ΣΩ. Φέρε δή, τὴν ξυλλαβὴν πότερον λέγομεν τὰ ἀμφότερα στοιχεῖα καί, ἐὰν πλείω ᾖ ἢ δύο, τὰ πάντα, ἢ μίαν τινὰ ἰδέαν γεγονυῖαν ξυντεθέντων αὐτῶν;

ΘΕΑΙ. Τὰ ἅπαντα ἔμοιγε δοκοῦμεν.

ΣΩ. Ὅρα δὴ ἐπὶ δυοῖν, σῖγμα *) καὶ ὦ· ἀμφότερά ἐστιν ἡ πρώτη ξυλλαβὴ τοῦ ἐμοῦ ὀνόματος· ἄλλο τι ὁ γιγνώσκων αὐτὴν τὰ ἀμφότερα γιγνώσκει;

ΘΕΑΙ. * Τί μήν; D

ΣΩ. Τὸ σῖγμα καὶ τὸ ὦ ἄρα γιγνώσκει.

ΘΕΑΙ. Ναί.

ΣΩ. Τί δ'; ἑκάτερον ἆρ' ἀγνοεῖ, καὶ οὐδέτερον εἰδὼς ἀμφότερα γιγνώσκει;

ΘΕΑΙ. Ἀλλὰ δεινὸν καὶ ἄλογον, ὦ Σώκρατες.

ΣΩ. Ἀλλὰ μέντοι εἴ γε ἀνάγκη ἑκάτερον γιγνώσκειν, E εἴπερ ἀμφότερά τις γνώσεται, προγιγνώσκειν τὰ στοιχεῖα ἅπασα ἀνάγκη τῷ μέλλοντί ποτε γνώσεσθαι ξυλλαβήν, καὶ οὕτως ἡμῖν ὁ καλὸς λόγος ἀποδεδρακὼς οἰχήσεται.

---

*) Ιs. τῷ σῖγμα.

So. Nonne hanc habes orationem, qua syllabam explores?

Theae. Ego vero.

So. Agedum, ita expone etiam litterae f rationem.

Theae. Et quomodo elementi aliquis dixerit elementa? etenim, Socrate, f est consonantium, strepitus tantum, quasi sibilante lingua, b autem neque vocem neque strepitum habet, non magis quam pleraque elementa. ut satis bene se habeat si dicantur explicationis expertia, quippe quorum clarissima ipsa septem vocem tantum habeant, nullam vero explicationem.

So. Hoc igitur, amice, recte exposuimus de scientia.

Theae. Videmur vero.

So. Quid iam? cognosci non posse elementum, at syllabam, num recte probavimus?

Theae. Est quidem probabile.

So. Agedum, syllabam utrum dicimus utraque elementa et, si plura sunt quam duo, cuncta, an unum aliquod singulare ex illorum coniunctione natum?

Theae. Cuncta mihi quidem videmur dicere.

So. Vide dum de duobus f et o: utraque sunt prima syllaba mei nominis: nonne qui hanc cognoscit, utraque cognoscit?

Theae. Quidni cognoscat?

So. S igitur et o cognoscit.

Theae. Ita.

So. Quid? utrumque igitur ignorat et neutrum sciens ambo cognoscit?

Theae. At absurdum et ineptum, Socrate.

So. Attamen si necesse est utrumque cognoscere eum qui ambo cogniturus sit, praenoscere elementa prorsus necesse est ei qui umquam cogniturus sit syllabam, et ita fiet ut nobis praeclara oratio aufugiat.

ΘΕΑΙ. Καὶ μάλα γε * ἐξαίφνης. E

ΣΩ. Οὐ γὰρ καλῶς αὐτὸν φυλάττομεν. χρῆν γὰρ ἴσως τὴν ξυλλαβὴν τίθεσθαι μὴ τὰ στοιχεῖα, ἀλλ' ἐξ ἐκείνων ἕν τι γεγονὸς εἶδος, ἰδέαν μίαν αὐτὸ αὑτοῦ ἔχον, ἕτερον δὲ τῶν στοιχείων.

ΘΕΑΙ. Πάνυ μὲν οὖν· καὶ τάχα γ' ἂν μᾶλλον οὕτως ἢ ἐκείνως ἔχοι.

ΣΩ. Σκεπτέον καὶ οὐ προδοτέον οὕτως ἀνάνδρως μέγαν τε καὶ σεμνὸν λόγον.

ΘΕΑΙ. Οὐ γὰρ οὖν.

ΣΩ. Ἐχέτω δὴ ὡς νῦν φαμέν· μία * ἰδέα ἐξ ἑκάστων τῶν ξυναρμοττόντων στοιχείων γιγνομένη ἡ ξυλλαβή, ὁμοίως ἔν τε γράμμασι καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ἅπασιν. 204

ΘΕΑΙ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΣΩ. Οὐκοῦν μέρη αὐτῆς οὐ δεῖ εἶναι.

ΘΕΟ. Τί δή;

ΣΩ. Ὅτι οὗ ἂν ᾖ μέρη, τὸ ὅλον ἀνάγκη τὰ πάντα μέρη εἶναι. ἢ καὶ τὸ ὅλον ἐκ τῶν μερῶν λέγεις γεγονὸς ἕν τι εἶδος ἕτερον τῶν πάντων μερῶν;

ΘΕΑΙ. Ἔγωγε.

ΣΩ. Τὸ δὲ δὴ πᾶν καὶ τὸ ὅλον πότερον ταὐτὸν καλεῖς ἢ ἕτερον ἑ*κάτερον; B

ΘΕΑΙ. Ἔχω μὲν οὐδὲν σαφές, ὅτι δὲ κελεύεις προθύμως ἀποκρίνασθαι, παρακινδυνεύων λέγω ὅτι ἕτερον.

ΣΩ. Ἡ μὲν προθυμία, ὦ Θεαίτητε, ὀρθή· εἰ δὲ καὶ ἡ ἀπόκρισις, σκεπτέον.

ΘΕΑΙ. Δεῖ δέ γε δή.

ΣΩ. Οὐκοῦν διαφέροι ἂν τὸ ὅλον τοῦ παντός, ὡς ὁ νῦν λόγος;

ΘΕΑΙ. Ναί.

ΣΩ. Τί δὲ δή; τὰ πάντα καὶ τὸ πᾶν ἔσθ' ὅ τι διαφέρει; οἷον ἐπειδὰν λέγωμεν ἕν, δύο, τρία, τέτταρα, πέντε, ἕξ, καὶ ἐὰν δὶς τρία ἢ * τρὶς δύο ἢ τέτταρά τε C

Theae. Et valde quidem fubito.

So. Neque enim bene eam cuftodimus. oportet enim fortaffe fyllabam exiftimare non elementa, fed ex his unum aliquod natum genus, propriam fui formam habens, diverfum vero ab elementis.

Theae. Sane quidem, et forfitan magis hac quam illa ratione fe habeat.

So. Anquirenda eft, non deferenda tam ignave magna et gravis oratio.

Theae. Minime vero.

So. Efto ita, ut nunc diximus, una forma e quibusque congruentibus elementis proficifcens fyllaba, pariter in litteris reliquisque omnibus.

Theae. Sane quidem.

So. Itaque partes eius nullae effe debent.

Theae. Quî tandem?

So. Quia, cuius partes funt, totum neceffe eft omnes partes effe. an etiam totum e partibus exfiftens dicis unam quandam fpeciem effe diverfam a cunctis partibus?

Theae. Ego vero.

So. Univerfum vero et totum num idem vocas, an diverfum utrumque?

Theae. Habeo quidem nihil certi; quia vero me iubes alacri animo refpondere, periclitans dico diverfum effe.

So. Alacritas quidem, Theaetete, recta eft; num etiam refponfio, videndum.

Theae. Sane id neceffe eft.

So. Igitur differet totum ab univerfo, ut oratio nunc inftituta ponit?

Theae. Etiam.

So. Quid vero? omnia et univerfum eft quod differant? velut quando dicimus unum, duo, tria, quattuor, quinque, fex, et quando bis tria vel ter duo vel

καὶ δύο ἢ τρία καὶ δύο καὶ ἕν *), πότερον ἐν πᾶσι τούτοις τὸ αὐτὸ ἢ ἕτερον λέγομεν;

ΘΕΑΙ. Ταὐτόν.

ΣΩ. Ἆρ' ἄλλο τι ἢ ἕξ;

ΘΕΑΙ. Οὐδέν.

ΣΩ. Οὐκοῦν ἐφ' ἑκάστης λέξεως πάντα **) τὰ ἓξ εἰρήκαμεν;

ΘΕΑΙ. Ναί.

ΣΩ. Πάλιν δ' οὐδὲν λέγομεν τὰ πάντα λέγοντες;

ΘΕΑΙ. Ἀνάγκη.

ΣΩ. Ἢ ἄλλο τι ἢ τὰ ἕξ;

ΘΕΑΙ. Οὐδέν.

ΣΩ. Ταὐτὸν ἄρα ἔν γε τοῖς ὅσα ἐξ * ἀριθμοῦ ἐστί, τό τε πᾶν προςαγορεύομεν καὶ τὰ ἅπαντα; D

ΘΕΑΙ. Φαίνεται.

ΣΩ. Ὧδε δὴ περὶ αὐτῶν λέγωμεν· ὁ τοῦ πλέθρου ἀριθμὸς καὶ τὸ πλέθρον ταὐτόν· ἦ γάρ;

ΘΕΑΙ. Ναί.

ΣΩ. Καὶ ὁ τοῦ σταδίου δὴ ὡςαύτως;

ΘΕΑΙ. Ναί.

ΣΩ. Καὶ μὴν καὶ ὁ τοῦ στρατοπέδου γε καὶ τὸ στρατόπεδον, καὶ πάντα τὰ τοιαῦθ' ὁμοίως; ὁ γὰρ ἀριθμὸς πᾶς τὸ ὂν πᾶν ἕκαστον αὐτῶν ἐστίν.

ΘΕΑΙ. Ναί.

ΣΩ. Ὁ δὲ ἑκάστων ἀριθμὸς μῶν ἄλλο τι ἢ μέρη * ἐστίν; E

ΘΕΑΙ. Οὐδέν.

ΣΩ. Ὅσα ἄρα ἔχει μέρη, ἐκ μερῶν ἂν εἴη;

ΘΕΑΙ. Φαίνεται.

ΣΩ. Τὰ δέ γε πάντα μέρη τὸ πᾶν εἶναι ὡμολόγηται, εἴπερ καὶ ὁ πᾶς ἀριθμὸς τὸ πᾶν ἔσται.

ΘΕΑΙ. Οὕτως.

---

*) ἀλλ. ἓν ἢ πέντε καὶ ἕν.

**) ἴσ. τὸ πᾶν.

quattuor et duo vel tria et duo et unum, num in his omnibus idem an diverſum dicimus?

Theae. Idem.

So. Num aliud quid niſi ſex?

Theae. Nihil aliud.

So. Nonne unaquaque dictione univerſum ſex ſignificavimus?

Theae. Etiam.

So. Contra omnia dicentes nihil dicimus?

Theae. Neceſſe eſt nos aliquid dicere.

So. Num aliud quid niſi ſex?

Theae. Nihil aliud.

So. Idem igitur in omnibus, quae e numero conſtant, univerſum appellamus et omnia.

Theae. Videtur.

So. Ita igitur de his ſtatuamus. iugeri numerus et iugerum idem ſunt; nonne?

Theae. Vero.

So. Et ſtadii numerus ſimiliter.

Theae. Etiam.

So. Quin etiam exercitus numerus et exercitus et omnia id genus pariter? numerus enim univerſus eſt univerſum illud quod quidque eorum eſt.

Theae. Ita.

So. Numerus vero cuiusque num aliud quid eſt quam partes?

Theae. Nihil vero aliud.

So. Quaecumque igitur partes habent, ea e partibus conſtabunt?

Theae. Videtur.

So. Omnes vero partes univerſum eſſe conceſſimus, ſiquidem etiam univerſus numerus univerſum erit.

Theae. Ita.

ΣΩ. Τὸ ὅλον ἄρ' οὐκ ἔστιν ἐκ μερῶν· πᾶν *) γὰρ ἂν εἴη, τὰ πάντα ὂν μέρη.

ΘΕΑΙ. Οὐκ ἔοικεν.

ΣΩ. Μέρος δ' ἔσθ' ὅτου ἄλλου ἐστὶν ὅπερ ἐστὶν ἢ τοῦ ὅλου;

ΘΕΑΙ. Τοῦ παντός γε.

ΣΩ. Ἀν*δρικῶς γε, ὦ Θεαίτητε, μάχει. τὸ πᾶν δὲ οὐχ ὅταν μηδὲν ἀπῇ, αὐτὸ τοῦτο πᾶν **) ἐστίν; 205

ΘΕΑΙ. Ἀνάγκη.

ΣΩ. Ὅλον δὲ οὐ ταὐτὸν τοῦτο ἔσται, οὗ ἂν μηδαμῇ μηδὲν ἀποστατῇ; οὗ δ' ἂν ἀποστατῇ, οὔτε ὅλον οὔτε πᾶν, ἅμα γενόμενον ἐκ τοῦ αὐτοῦ τὸ αὐτό;

ΘΕΑΙ. Δοκεῖ μοι νῦν οὐδὲν διαφέρειν πᾶν τε καὶ ὅλον.

ΣΩ. Οὐκοῦν ἐλέγομεν ὅτι, οὗ ἂν μέρη ᾖ, τὸ ὅλον τε καὶ πᾶν τὰ πάντα μέρη ἔσται;

ΘΕΑΙ. Πάνυ γε.

ΣΩ. Πάλιν δή ***), ὅπερ ἄρτι ἐπεχείρουν, οὐκ, εἴπερ ἡ ξυλλαβὴ μὴ τὰ στοιχεῖά ἐστιν, ἀνάγκη αὐτὴν μὴ ὡς * μέρη ἔχειν ἑαυτῆς τὰ στοιχεῖα, ἢ ταὐτὸν οὖσαν αὐτοῖς B
ὁμοίως ἐκείνοις γνωστὴν εἶναι;

ΘΕΑΙ. Οὕτως.

ΣΩ. Οὐκοῦν τοῦτο ἵνα μὴ γένηται, ἕτερον αὐτῶν αὐτὴν ἐθέμεθα;

ΘΕΑΙ. Ναί.

ΣΩ. Τί δ'; εἰ μὴ τὰ στοιχεῖα ξυλλαβῆς μέρη ἐστίν, ἔχεις ἄλλ' ἄττα εἰπεῖν, ἃ μέρη μέν ἐστι ξυλλαβῆς, οὐ μέντοι στοιχεῖά γε ἐκείνης;

ΘΕΑΙ. Οὐδαμῶς, ὦ Σώκρατες, μόρια ταύτης ξυγχωροίην ****)· γελοῖόν που †) τὰ στοιχεῖα ἀφέντα ἐπ' ἄλλα ἰέναι.

---

*) ἴσ. τὸ πᾶν. **) ἴσ. τὸ πᾶν.
***) ἴσ. δέ.
****) ἴσ. ξυγχωροίην ἄν.
†) ἴσ. γελοῖον γάρ που.

So. Totum ergo non conſtabit e partibus; univerſum enim eſſet, ſi omnes eſſet partes.

Theae. Non conſtabit.

So. Pars autem num alius rei eſt id quod eſt niſi totius?

Theae. Immo univerſi.

So. Viriliter, Theaetete, pugnas. univerſum tamen nonne, quum nihil abeſt, hoc ipſum univerſum eſt?

Theae. Neceſſe eſt.

So. Totum vero nonne idem hoc erit, quod nulla omnino re deficitur? quod vero deficitur, neque totum eſt neque univerſum, quod quidem idem ſimul ex eodem exſiſtit?

Theae. Videtur mihi nunc nihil differre univerſum et totum.

So. Nonne diximus, totum et univerſum id cuius partes exſtarent, cunctas eſſe partes?

Theae. Sane quidem.

So. Rurſus vero, id quod modo inſtituebam dicere, nonne, ſi ſyllaba non eſt elementa, neceſſe eſt eam non ut partes ſuas habere elementa, aut, ſi idem ſit atque illa, aeque atque illa in cognitionem cadere?

Theae. Ita.

So. Nonne hoc ne conſequeretur, diverſam ab illis eam exiſtimavimus?

Theae. Etiam.

So. Quid? ſi elementa non ſunt ſyllabae partes, habesne alia quaedam dicere, quae partes quidem ſint ſyllabae, non tamen eius elementa?

Theae. Neutiquam, Socrate, partes eius eſſe conceſſerim; ridiculum enim foret elementis dimiſſis ad alia pergere.

ΣΩ. Παντάπασι δή, ὦ Θεαίτητε, * κατὰ τὸν νῦν C
λόγον μία τις ἰδέα ἀμέριστος ξυλλαβὴ ἂν εἴη.

ΘΕΑΙ. Ἔοικεν.

ΣΩ. Μέμνησαι οὖν, ὦ φίλε, ὅτι ὀλίγον ἐν τῷ πρόσθεν ἀπεδεχόμεθα ἡγούμενοι εὖ λέγεσθαι ὅτι τῶν πρώτων οὐν εἴη λόγος, ἐξ ὧν τὰ ἄλλα ξύγκειται, διότι αὐτὸ καθ' αὑτὸ ἕκαστον εἴη ἀξύνθετον, καὶ οὐδὲ τὸ εἶναι περὶ αὐτοῦ ὀρθῶς ἔχοι προσφέροντα εἰπεῖν, οὐδὲ τοῦτο *), ὡς ἕτερα καὶ ἀλλότρια λεγόμενα, καὶ αὕτη δὴ ἡ αἰτία ἄλογόν τε καὶ ἄγνωστον αὐτὸ ποιοῖ;

ΘΕΑΙ. Μέμνημαι.

ΣΩ. * Ἦ οὖν ἄλλη τις ἢ αὕτη ἡ αἰτία τοῦ μονοει- D
δές τι καὶ ἀμέριστον αὐτὸ εἶναι; ἐγὼ μὲν γὰρ οὐχ ὁρῶ ἄλλην.

ΘΕΑΙ. Οὐ γὰρ οὖν δὴ φαίνεται.

ΣΩ. Οὐκοῦν εἰς ταὐτὸν ἐμπέπτωκεν ἡ ξυλλαβὴ εἶδος ἐκείνῳ, εἴπερ μέρη τε μὴ ἔχει καὶ μία ἐστὶν ἰδέα;

ΘΕΑΙ. Παντάπασι μὲν οὖν.

ΣΩ. Εἰ μὲν ἄρα πολλὰ στοιχεῖα ἡ ξυλλαβή ἐστι καὶ ὅλον τι, μέρη δ' αὐτῆς ταῦτα, ὁμοίως αἵ τε ξυλλαβαὶ γνωσταὶ καὶ ῥηταὶ καὶ τὰ στοιχεῖα, ἐπείπερ τὰ πάντα μέρη τῷ ὅλῳ ταὐτὸν ἐφάνη.

ΘΕΑΙ. * Καὶ μάλα. E

ΣΩ. Εἰ δέ γε ἕν τε καὶ ἀμερές, ὁμοίως μὲν ξυλλαβή, ὡσαύτως δὲ στοιχεῖον ἄλογόν τε καὶ ἄγνωστον· ἡ γὰρ αὐτὴ αἰτία ποιήσει αὐτὰ τοιαῦτα.

ΘΕΑΙ. Οὐκ ἔχω ἄλλως εἰπεῖν.

ΣΩ. Τοῦτο **) μὲν ἄρα μὴ ἀποδεχώμεθα, ὃς ἂν λέγῃ ξυλλαβὴν μὲν γνωστὸν καὶ ῥητόν, στοιχεῖον δὲ τοὐναντίον.

ΘΕΑΙ. Μὴ γάρ, εἴπερ τῷ λόγῳ πειθόμεθα.

ΣΩ. * Τί δ' αὖ; τοὐναντίον λέγοντος ἆρ' οὐ μᾶλ- 206

---

*) ἴσ. τὸ τοῦτο. ἤ· οὐδὲ τοιοῦτό τι.

**) ἴσ. Τοῦτον.

So. Omnino igitur, Theaetete, fecundum orationem nunc fusceptam una aliqua fpecies individua fyllaba erit.

Theae. Videtur.

So. Meminiftine, mi care, paullo fupra nos probaffe exiftimantes bene dici primorum nullam effe orationem, e quibus reliqua effent conftructa, propterea quod unumquodque per fe effet compofitionis expers, neque effe dicendo ei recte adiungi neque hoc, quippe quae diverfa et aliena dicerentur, et hanc fcilicet effe caufam cur orationem repudiaret cognitionemque fugeret?

Theae. Memini vero.

So. Num igitur alia quaepiam quam haec caufa eft cur fimplex quid et individuum illud fit? equidem non video aliam.

Theae. Neque etiam apparet.

So. Nonne in idem incurrit fyllaba genus in quod illud, fiquidem partes nullas habet et una eft forma fingularis?

Theae. Prorfus ita.

So. Ergo fi multa elementa fyllaba eft et totum aliquod, partes vero eius haec funt, pariter fyllabae cognofci et explicari poffunt atque elementa, fiquidem cunctas partes idem effe quod totum perfpeximus.

Theae. Sane quidem.

So. Sin unum aliquod et individuum eft, fyllaba aeque atque elementum explicationem et cognitionem fugit; eadem enim caufa efficiet ut talia fint.

Theae. Non poffum aliter dicere.

So. Hunc ergo ne audiamus, qui dicat fyllabam quidem cognofci et explicari poffe, elementum vero contra.

Theae. Minime vero, fiquidem orationem fequimur.

So. Quid vero? contrarium dicentem nonne ma-

λον ἂν ἀποδέξαιο, ἐξ ὧν αὐτὸς ξύνοισθα σαυτῷ ἐν τῇ τῶν
γραμμάτων μαθήσει;

ΘΕΑΙ. Τὸ ποῖον;

ΣΩ. Ὡς οὐδὲν ἄλλο μανθάνων διετέλεσας ἢ τὰ
στοιχεῖα ἔν τε τῇ ὄψει διαγιγνώσκειν πειρώμενος καὶ ἐν
τῇ ἀκοῇ αὐτὸ καθ' αὐτὸ ἕκαστον, ἵνα μὴ ἡ θέσις σε τα-
ράττοι λεγομένων τε καὶ γραφομένων.

ΘΕΑΙ. Ἀληθέστατα λέγεις.

ΣΩ. Ἐν δὲ κιθαριστοῦ τελέως μεμαθηκέναι μῶν ἄλ-
λο τι ἦν ἢ τὸ τῷ φθόγγῳ ἑκά*στῳ δύνασθαι ἐπακολου- B
θεῖν, ποίας χορδῆς εἴη; ἃ δὴ στοιχεῖα πᾶς ἂν ὁμολογήσειε
μουσικῆς λέγεσθαι.

ΘΕΑΙ. Οὐδὲν ἄλλο.

ΣΩ. Ὧν μὲν ἄρ' αὐτοὶ ἔμπειροί ἐσμεν στοιχείων καὶ
ξυλλαβῶν, εἰ δεῖ ἀπὸ τούτων τεκμαίρεσθαι καὶ εἰς τὰ ἄλ-
λα, πολὺ τὸ τῶν στοιχείων γένος ἐναργεστέραν τε τὴν γνῶ-
σιν ἔχειν φήσομεν καὶ κυριωτέραν τῆς ξυλλαβῆς πρὸς τὸ
λαβεῖν τελέως ἕκαστον μάθημα, καὶ ἐάν τις φῇ ξυλλαβὴν
μὲν γνωστόν, ἄγνωστον δὲ πεφυκέναι στοιχεῖον, ἑκόντα ἢ
ἄκοντα παίζειν ἡγησόμεθ' αὐτόν.

ΘΕΑΙ. Κομιδῇ μὲν οὖν.

ΣΩ. * Ἀλλὰ δὴ τούτου μὲν ἔτι κἂν ἄλλαι φανεῖεν C
ἀποδείξεις, ὥς ἐμοὶ δοκεῖ· τὸ δὲ προκείμενον μὴ ἐπιλα-
θώμεθα δι' αὐτὰ ἰδεῖν, ὅ τι δή ποτε καὶ λέγεται τὸ μετὰ
δόξης ἀληθοῦς λόγον προσγενόμενον τὴν τελεωτάτην ἐπι-
στήμην γεγονέναι.

ΘΕΑΙ. Οὐκοῦν χρὴ ὁρᾶν.

ΣΩ. Φέρε δή, τί *) ποτε βούλεται τὸν λόγον **) ἡμῖν
σημαίνειν; τριῶν γάρ ἕν τί μοι δοκεῖ λέγειν.

ΘΕΑΙ. Τίνων δή;

ΣΩ. Τὸ μὲν πρῶτον εἴη * ἂν τὸ τὴν αὐτοῦ ***) D
διάνοιαν ἐμφανῆ ποιεῖν διὰ φωνῆς μετὰ ῥημάτων τε καὶ

---

*) γρ. τίνα. **) ἴσ. λόγος.
***) γρ. αὐτοῦ.

gis audies ex eis quorum tibimet ipſe conſcius es in litteris percipiendis?

Theae. Quid tandem intelligis?

So. Te diſcentem ſemper ſtuduiſſe tantum elementa et viſu internoſcere et auditu, unumquodque per ſe, ut ne poſitio te perturbaret vel dictorum vel ſcriptorum.

Theae. Veriſſima dicis.

So. Apud cithariſtam vero perfecte didiciſſe num aliud quid erat quam ſonum quemque poſſe asſequi cuius eſſet chordae? quae quidem elementa quivis confitebitur muſicae dici.

Theae. Nihil vero aliud.

So. Quorum igitur ipſi gnari ſumus elementorum et ſyllabarum, ſi coniectura ex his eſt facienda de reliquis, multo elementorum genus clariorem habere cognitionem dicemus magisque ratam quam ſyllabam ad percipiendam perfecte unamquamque diſciplinam, et ſi quis dixerit ſyllabam quidem cognoſci poſſe, cognitionem autem naturâ fugere elementum, invitum vel non invitum iocari eum exiſtimabimus.

Theae. Maxime vero.

So. Huius tamen generis etiam aliae reperiri poſſint demonſtrationes, ut mihi videtur; propoſitum autem ne obliviſcamur per haec perpendere, quid tandem ſit quod oratio dicatur ad iudicium verum accedens perfectiſſima ſcientia eſſe.

Theae. Sane id oportet conſiderari.

So. Agedum: quid tandem volt vocabulum oratio nobis ſignificare? ex tribus enim unum quid mihi videtur dicere.

Theae. Ex quibus tandem?

So. Primum fere eſt id, quo cogitationem ſuam aliquis declarat voce per verba et nomina, tanquam ſpe-

ὀνομάτων, ὥςπερ εἰς κάτοπτρον ἢ ὕδωρ τὴν δόξαν ἐκτυπούμενον εἰς τὴν διὰ τοῦ στόματος ῥοήν· ἢ οὐ δοκεῖ σοι τὸ τοιοῦτον λόγος εἶναι;

ΘΕΑΙ. Ἔμοιγε. τὸν οὖν αὐτὸ δρῶντα λέγειν φαμέν. *)

ΣΩ. Οὐκοῦν τοῦτό γε πᾶς ποιεῖν δυνατὸς θᾶττον ἢ σχολαίτερον, τὸ ἐνδείξασθαι τί δοκεῖ περὶ ἑκάστου αὐτῷ, ὁ μὴ ἐνεὸς ἢ κωφὸς ἀπ' ἀρχῆς· καὶ οὕτως ὅσοι τι ὀρθὸν δοξάζουσι, πάντες αὐτὸ φανοῦνται μετὰ * λόγου ἔχοντες, E
καὶ οὐδαμοῦ ἔτι ὀρθὴ δόξα χωρὶς ἐπιστήμης γενήσεται.

ΘΕΑΙ. Ἀληθῆ.

ΣΩ. Μὴ τοίνυν ῥᾳδίως καταγιγνώσκωμεν τὸ μηδὲν εἰρηκέναι τὸν ἀποφηνάμενον ἐπιστήμην ὃ νῦν σκοποῦμεν. ἴσως γὰρ ὁ λέγων οὐ τοῦτο ἔλεγεν, ἀλλὰ τὸ ἐρωτηθέντα, τί ἕκαστον, δυνατὸν εἶναι τὴν ἀπόκρισιν διὰ τῶν στοιχείων ἀποδοῦναι * τῷ ἐρομένῳ. 207

ΘΕΑΙ. Οἷον τί λέγεις, ὦ Σώκρατες;

ΣΩ. Οἷον καὶ Ἡσίοδος περὶ ἁμάξης λέγει τὸ

ἑκατὸν δέ τε δούραθ' ἁμάξης.

ἃ ἐγὼ μὲν οὐκ ἂν δυναίμην εἰπεῖν, οἶμαι δὲ οὐδὲ σύ, ἀλλ' ἀγαπῷμεν ἂν ἐρωτηθέντες ὅ τί ἐστιν ἅμαξα, εἰ ἔχοιμεν εἰπεῖν τροχοί, ἄξων, ὑπερτερία, ἄντυγες, ζυγόν.

ΘΕΑΙ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΣΩ. Ὁ δέ γε ἴσως οἴοιτ' ἂν ἡμᾶς, ὥςπερ ἂν τὸ σὸν ὄνομα ἐρωτηθέντας καὶ ἀποκριναμένους κατὰ ξυλλαβήν, γελοίους εἶναι, * ὀρθῶς μὲν δοξάζοντας καὶ λέγοντας ἃ B
λέγομεν, οἰομένους δὲ γραμματικοὺς εἶναι καὶ ἔχειν τε καὶ λέγειν γραμματικῶς τὸν τοῦ Θεαιτήτου ὀνόματος λόγον· τὸ δ' οὐκ εἶναι ἐπιστημόνως οὐδὲν λέγειν, πρὶν ἂν διὰ τῶν στοιχείων μετὰ τῆς ἀληθοῦς δόξης ἕκαστον περαίνῃ τις, ὅπερ καὶ ἐν τοῖς πρόσθεν που ἐῤῥήθη.

ΘΕΑΙ. Ἐῤῥήθη γάρ.

ΣΩ. Οὕτω τοίνυν καὶ περὶ ἁμάξης ἡμᾶς μὲν ὀρθὴν ἔχειν δόξαν, τὸν δὲ διὰ τῶν ἑκατὸν ἐκείνων δυνάμενον

*) Is. ΣΩ. Τὸν οὖν — φαμέν. ΘΕΑΙ. Φαμέν. ΣΩ. Οὐκοῦν κτλ.

culo vel aqua iudicium suum exprimens oris fluxione: annon videtur tibi tale quid oratio esse?

Theae. Mihi vero.

So. Qui igitur id facit, eum loqui dicimus.

Theae. Dicimus vero.

So. Iam vero hoc quivis facere potest vel citius vel tardius, ostendere videlicet, quid sibi videatur de quaque re, nisi mutus vel surdus omnino est; et ita quicumque recti quid iudicant, hi reperientur hoc cum ratione habentes, nec iam usquam rectum iudicium sine scientia consistet.

Theae. Vera.

So. Ne autem facile iudicemus nihil dixisse eum qui scientiam id esse declaraverit de quo nunc quaerimus. fortasse enim qui id dixit non illud intellexit, sed hoc: interrogatum, quid sit quidque, posse responsum per elementa dare interroganti.

Theae. Quale verbi caussa istud dicis, Socrate?

So. Quale etiam Hesiodus de curru dicit:

currus centenaque ligna.

quae ego quidem non possim enumerare, arbitror vero neque te posse, sed contenti erimus interrogati, quid sit currus, si potuerimus dicere, rotas, axem, sirpeam, orbiculos, iugum.

Theae. Sane quidem.

So. Ille vero forsitan arbitretur nos, veluti de tuo nomine rogatos et respondentes per syllabas, ridiculos esse, recte quidem iudicantes et dicentes quae dicamus, opinantes vero grammaticos esse et tenere atque dicere grammatice Theaeteti nominis explicationem; potius vero nihil posse scienter dici, priusquam per elementa cum vero iudicio quidque absolvat quispiam, quod etiam in praegressis, ni fallor, dictum est.

Theae. Dictum vero est.

So. Ita igitur etiam de curru nos quidem rectum habere iudicium, eum vero qui per centena illa possit

διελθεῖν αὐτῆς τὴν οὐ*σίαν, προςλαβόντα τοῦτο, λόγον τε C προςειληφέναι τῇ ἀληθεῖ δόξῃ καὶ ἀντὶ δοξαστικοῦ τεχνικόν τε καὶ ἐπιστήμονα περὶ ἁμάξης οὐσίας γεγονέναι, διὰ στοιχείων τὸ ὅλον περάναντα.

ΘΕΑΙ. Οὐκοῦν εὖ δοκεῖ σοι, ὦ Σώκρατες;

ΣΩ. Εἰ σοί, ὦ ἑταῖρε, δοκεῖ, καὶ ἀποδέχει τὴν διὰ τοῦ στοιχείου διέξοδον περὶ ἑκάστου λόγον εἶναι, τὴν δὲ κατὰ ξυλλαβὰς ἢ καὶ κατὰ μεῖζον ἔτι ἀλογίαν, τοῦτό μοι λέγε, ἵν' αὐ*τὸ ἐπισκοπῶμεν. D

ΘΕΑΙ. Ἀλλὰ πάνυ ἀποδέχομαι.

ΣΩ. Πότερον ἡγούμενος ἐπιστήμονα εἶναι ὁντινοῦν ὁτουοῦν, ὅταν τὸ αὐτὸ τοτὲ μὲν τοῦ αὐτοῦ δοκῇ αὐτῷ εἶναι, τοτὲ δὲ ἑτέρου, ἢ καὶ ὅταν τοῦ αὐτοῦ τοτὲ μὲν ἕτερον, τοτὲ δὲ ἕτερον δοξάζῃ;

ΘΕΑΙ. Μὰ Δί' οὐκ ἔγωγε.

ΣΩ. Εἶτα ἀμνημονεῖς ἐν τῇ τῶν γραμμάτων μαθήσει κατ' ἀρχὰς σαυτόν τε καὶ τοὺς ἄλλους δρῶντας αὐτά;

ΘΕΑΙ. Ἆρα λέγεις τῆς αὐτῆς ξυλλαβῆς τοτὲ μὲν ἕτερον, τοτὲ δὲ * ἕτερον ἡγουμένους γράμμα, καὶ τὸ αὐτὸ E τοτὲ μὲν εἰς τὴν προςήκουσαν, τοτὲ δὲ εἰς ἄλλην τιθέντας ξυλλαβήν;

ΣΩ. Ταῦτα λέγω.

ΘΕΑΙ. Μὰ Δί' οὐ τοίνυν ἀμνημονῶ, οὐδέ γέ πω ἡγοῦμαι ἐπίστασθαι τοὺς οὕτως ἔχοντας.

ΣΩ. Τί οὖν; ὅταν ἐν τῷ τοιούτῳ καιρῷ Θεαίτητον γράφων τις θῆτα καὶ εἶ οἴηταί τε δεῖν γράφειν καὶ γράψῃ, καὶ αὖ * Θεόδωρον ἐπιχειρῶν γράφειν ταῦ καὶ εἶ οἴηταί 208 τε δεῖν γράφειν καὶ γράψῃ, ἆρ' ἐπίστασθαι φήσομεν αὐτὸν τὴν πρώτην τῶν ὑμετέρων ὀνομάτων ξυλλαβήν;

ΘΕΑΙ. Ἀλλ' ἄρτι ὡμολογήσαμεν τὸν οὕτως ἔχοντα μήπω εἰδέναι.

ΣΩ. Κωλύει οὖν τι καὶ περὶ τὴν δευτέραν ξυλλαβὴν καὶ τρίτην καὶ τετάρτην οὕτως ἔχειν τὸν αὐτόν;

ΘΕΑΙ. Οὐδέν γε.

perfequi eius naturam, hoc affumpto, et explicationem adiungere vero iudicio et pro opinatore artificiofum ac fcientem currus naturae exfiftere, per elementa totum perfequentem.

Theae. Nonne bene videtur tibi, Socrate?

So. Num tibi, mi care, videatur et amplectare cuiusque rei explicationem per elementa orationem effe, illam vero per fyllabas vel etiam maius quid ab oratione alienam, hoc mihi dic, ut perfcrutemur.

Theae. Sane quidem id amplector.

So. Utrum arbitrans fcientem effe quemlibet cuiuslibet rei, quando idem modo ad idem ipfi videatur pertinere, modo ad diverfum quid, vel etiam quando ad eandem rem modo hoc modo illud pertinere iudicet?

Theae. Non mehercule.

So. Itane non recordaris in litteris percipiendis initio te ipfum et ceteros feciffe idem?

Theae. Num hoc dicis eiusdem nos fyllabae modo hanc modo illam exiftimaffe litteram effe, et eandem litteram modo convenienti, modo alii adiunxiffe fyllabae?

So. Haec dico.

Theae. Nec hercle non recordor, necdum exiftimo fcire eos qui ita fe habeant.

So. Quid igitur? quum tali tempore Theaetetum fcribens aliquis Th et e arbitretur fcribendum effe atque etiam fcribat, rurfusque Theodorum fcripturus T et e arbitretur fcribendum effe atque fcribat, num fcire dicemus eum primam nominum veftrorum fyllabam?

Theae. At modo confeffi fumus eum qui ita fe habeat nondum fcire.

So. Iamne obftat quid quominus etiam de fecunda fyllaba et tertia et quarta ita fe habeat idem?

Theae. Nihil vero.

ΣΩ. Ἆρ' οὖν τότε τὴν διὰ στοιχείου διέξοδον ἔχων γράψει Θεαίτητον μετὰ ὀρθῆς δόξης, ὅταν ἑξῆς γράφῃ;

ΘΕΑΙ. Δῆλον δή.

ΣΩ. * Οὐκοῦν ἔτι ἀνεπιστήμων ὤν, ὀρθὰ δὲ δοξάζων, ὥς φαμέν; B

ΘΕΑΙ. Ναί.

ΣΩ. Λόγον γε ἔχων μετὰ ὀρθῆς δόξης· τὴν γὰρ διὰ τοῦ στοιχείου ὁδὸν ἔχων ἔγραψεν, ἣν δὴ λόγον ὡμολογήσαμεν.

ΘΕΑΙ. Ἀληθῆ.

ΣΩ. Ἔστιν ἄρα, ὦ ἑταῖρε, μετὰ λόγου ὀρθὴ δόξα, ἣν οὔπω δεῖ ἐπιστήμην καλεῖν.

ΘΕΑΙ. Κινδυνεύει.

ΣΩ. Ὄναρ δή, ὡς ἔοικεν, ἐπλουτήσαμεν οἰηθέντες ἔχειν τὸν ἀληθέστατον ἐπιστήμης λόγον. ἢ μήπω κατηγορῶμεν; ἴσως γὰρ οὐ τοῦτό τις αὐτὸν ὁριεῖται, * ἀλλὰ C τὸ λοιπὸν εἶδος τῶν τριῶν, ὧν ἕν γέ τι ἔφαμεν λόγον θήσεσθαι τὸν ἐπιστήμην ὁριζόμενον δόξαν εἶναι ὀρθὴν μετὰ λόγου.

ΘΕΑΙ. Ὀρθῶς ὑπέμνησας· ἔτι γὰρ ἓν λοιπόν. τὸ μὲν γὰρ ἦν διανοίας ἐν φωνῇ ὥςπερ εἴδωλον, τὸ δ' ἄρτι λεχθὲν διὰ στοιχείου ὁδὸς ἐπὶ τὸ ὅλον· τὸ δὲ δὴ τρίτον τί λέγεις;

ΣΩ. Ὅπερ ἂν οἱ πολλοὶ εἴποιεν, τὸ ἔχειν τι σημεῖον εἰπεῖν ᾧ τῶν ἁπάντων διαφέρει τὸ ἐρωτηθέν.

ΘΕΑΙ. Οἷον τίνα τίνος ἔχεις μοι λόγον εἰπεῖν;

ΣΩ. * Οἷον, εἰ βούλει, ἡλίου πέρι ἱκανὸν οἶμαί σοι D εἶναι ἀποδέξασθαι, ὅτι τὸ λαμπρότατόν ἐστι τῶν κατὰ τὸν οὐρανὸν ἰόντων περὶ γῆν.

ΘΕΑΙ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΣΩ. Λαβὲ δὴ οὗ χάριν εἴρηται. ἔστι δέ, ὅπερ ἄρτι ἐλέγομεν, ὡς ἄρα, τὴν διαφορὰν ἑκάστου ἂν λαμβάνῃς

So. Nonne vero tum explicationem per elementa habens scribet Theaetetum recto cum iudicio, quum ordine scribet?

Theae. Perspicuum sane.

So. Nonne adhuc insciens ille, recta vero iudicans, ut dicimus?

Theae. Ita.

So. Et quidem expositionem habens recto cum iudicio; explicationem enim per elementa habens scripsit, quam scilicet expositionem esse concessimus.

Theae. Vera.

So. Est igitur, amice, rectum cum expositione iudicium, quod nondum oportet scientiam dici.

Theae. Videtur sane.

So. In somnis igitur, ut patet, divitiis aucti sumus arbitrantes verissimam nos tenere scientiae expositionem. an nondum id condemnemus? forsitan enim non hoc quisquam orationem definierit, sed reliquam intellexerit speciem ex tribus illis, quarum unam aliquam diximus orationem existimaturum esse qui scientiam definierit iudicium verum cum oratione coniunctum.

Theae. Recte admonuisti; adhuc enim unum est reliquum. unum enim erat cogitationis imago quasi in voce expressa, alterum modo dictum progressio per elementa ad totum; tertium autem quid dicis?

So. Quod quidem plerique dicturi sint, posse iudicium afferre eius quo ab omnibus reliquis differat id de quo quaestio habeatur.

Theae. Quamnam et cuiusnam rei exempli causa afferre mihi potes orationem?

So. Velut, si vis, de sole satis tibi fore arbitror accipere, eum esse splendidissimum eorum quae in caelo volvantur circum terram.

Theae. Sane quidem.

So. Accipe dum cuius rei gratia hoc dictum sit. est enim, quod modo diximus, ut, differentiam cuiusque

ἢ τῶν ἄλλων διαφέρει, λόγον, ὥς φασί τινες, λήψει· ἕως δ' ἂν κοινοῦ τινος ἐφάπτῃ, ἐκείνων πέρι σοι ἔσται ὁ λόγος ὧν ἂν ἡ κοινότης ῇ.

ΘΕΑΙ. Μανθάνω· * καί μοι δοκεῖ καλῶς ἔχειν λόγον τὸ τοιοῦτον καλεῖν. E

ΣΩ. Ὃς δ' ἂν μετ' ὀρθῆς δόξης περὶ ὁτουοῦν τῶν ὄντων τὴν διαφορὰν τῶν ἄλλων προςλάβῃ, αὐτοῦ ἐπιστήμων γεγονὼς ἔσται οὗ πρότερον ἦν δοξαστής.

ΘΕΑΙ. Φαμέν γε μὴν οὕτως.

ΣΩ. Νῦν δῆτα, ὦ Θεαίτητε, παντάπασί γε ἔγωγε, ἐπειδὴ ἐγγὺς ὥςπερ σκιαγραφήματος γέγονα τοῦ λεγομένου, ξυνίημι οὐδὲ σμικρόν, ἕως δὲ ἀφεστήκη πόῤῥωθεν, ἐφαίνετό τί μοι λέγεσθαι.

ΘΕΑΙ. Πῶς τί τοῦτο;

ΣΩ. * Φράσω, ἐὰν οἷός τε γένωμαι. ὀρθὴν ἔγωγε 209 ἔχων δόξαν περὶ σοῦ, ἐὰν μὲν προςλάβω τὸν σὸν λόγον, γιγνώσκω δή σε, εἰ δὲ μή, δοξάζω μόνον.

ΘΕΑΙ. Ναί.

ΣΩ. Λόγος δέ γε ἦν ἡ τῆς σῆς διαφορότητος ἑρμηνεία.

ΘΕΑΙ. Οὕτως.

ΣΩ. Ἡνίκ' οὖν ἐδόξαζον μόνον, ἄλλο τι, ᾧ τῶν ἄλλων διαφέρεις, τούτων οὐδενὸς ἡπτόμην τῇ διανοίᾳ;

ΘΕΑΙ. Οὐκ ἔοικεν.

ΣΩ. Τῶν κοινῶν τι ἄρα διενοούμην, ὧν οὐδὲν σὺ μᾶλλον ἤ τις ἄλλος ἔχει.

ΘΕΑΙ. Ἀ*νάγκη. B

ΣΩ. Φέρε δὴ πρὸς Διός· πῶς ποτ' ἐν τῷ τοιούτῳ σὲ μᾶλλον ἐδόξαζον ἢ ἄλλον ὁντινοῦν; θὲς γάρ με διανοούμενον ὡς ἔστιν οὗτος Θεαίτητος, ὃς ἂν ᾖ τε ἄνθρωπος καὶ ἔχῃ ῥῖνα καὶ ὀφθαλμοὺς καὶ στόμα καὶ οὕτω δὴ ἓν ἕκαστον τῶν μελῶν. αὕτη οὖν ἡ διάνοια ἔσθ' ὅ τι μᾶλλον ποιήσει με Θεαίτητον ἢ Θεόδωρον διανοεῖσθαι ἤ, τὸ λεγόμενον, Μυσῶν τὸν ἔσχατον;

rei quum perceperis qua a reliquis differat, orationem, ut dicunt nonnulli, nanciſcaris; dum vero commune quid attigeris, de illis tibi erit oratio quorum eſt haec communitas.

Theae. Intelligo; et mihi videtur bene habere orationem hoc vocare.

So. Qui igitur cum recto iudicio de quavis re differentiam ſimul eius a reliquis perceperit, is ſciens exſiſtet eius cuius ante erat opinator.

Theae. Sane ita dicimus.

So. Nunc profecto, Theaetete, equidem, ubi tamquam ad picturam verum ſimulantem ita ad dictum appropinquavi, ne tantulum quidem perſpicio, dum vero procul ſteteram, videbatur mihi aliquid dici.

Theae. Quomodo hoc?

So. Dicam ſi potuero. rectum equidem habens iudicium de te, ſi adiungo tui explicationem, cognoſco iam te, ſin minus, iudico tantum.

Theae. Ita.

So. Explicatio vero erat differentiae tuae explanatio.

Theae. Ita.

So. Quum igitur iudicarem tantum, nonne nihil eorum, quibus a reliquis differs, attingebam cogitatione?

Theae. Nihil vero.

So. Communium ergo aliquid cogitabam, quorum nihil tu magis quam alius quiſpiam habet?

Theae. Neceſſe eſt.

So. Agedum per Iovem: quomodo tandem ita te magis complectebar quam alium quempiam? pone enim me cogitare hunc eſſe Theaetetum qui ſit homo, qui habeat naſum et oculos et os et ſic unumquodque membrum. haec cogitatio num efficiet magis ut Theaetetum quam ut Theodorum cogitem vel, ut in proverbio eſt, Myſorum ultimum?

ΘΕΑΙ. Τί γάρ;

ΣΩ. Ἀλλ' ἐὰν δὴ μὴ μόνον τὸν ἔχοντα ῥῖνα καὶ ὀφθαλμοὺς διανοηθῶ, ἀλ*λὰ καὶ τὸν σιμόν τε καὶ ἐξόφθαλμον, μή τι σὲ αὖ μᾶλλον δοξάσω ἢ ἐμαυτὸν ἢ ὅσοι τοιοῦτοι; C

ΘΕΑΙ. Οὐδέν.

ΣΩ. Ἀλλ' οὐ πρότερόν γε, οἶμαι, Θεαίτητος ἐν ἐμοὶ δοξασθήσεται, πρὶν ἂν ἡ σιμότης αὕτη τῶν ἄλλων σιμοτήτων ὧν ἐγὼ ἑώρακα διάφορόν τι μνημεῖον παρ' ἐμοὶ ἐνσημηναμένη καταθῆται, καὶ τἄλλα οὕτως ἐξ ὧν εἶ σύ, ἢ *) ἐμὲ καὶ ἐὰν αὔριον ἀπαντήσω, ἀναμνήσει καὶ ποιήσει ὀρθὰ δοξάζειν περὶ σοῦ.

ΘΕΑΙ. Ἀληθέστατα.

ΣΩ. Περὶ τὴν * διαφορότητα ἄρα καὶ ἡ ὀρθὴ δόξα ἂν εἴη ἑκάστου πέρι. D

ΘΕΑΙ. Φαίνεταί γε.

ΣΩ. Τὸ οὖν προσλαβεῖν λόγον τῇ ὀρθῇ δόξῃ τί ἂν ἔτι εἴη; εἰ μὲν γὰρ προσδοξάσαι λέγει ᾗ διαφέρει τι τῶν ἄλλων, πάνυ γελοία γίγνεται ἡ ἐπίταξις.

ΘΕΑΙ. Πῶς;

ΣΩ. Ὧν ὀρθὴν δόξαν ἔχομεν ᾗ τῶν ἄλλων διαφέρει, τούτων προσλαβεῖν κελεύει ἡμᾶς ὀρθὴν δόξαν ᾗ τῶν ἄλλων διαφέρει. καὶ οὕτως ἡ μὲν σκυτάλης ἢ ὑπέρου ἢ ὅτου δὴ λέγεται περιτροπὴ πρὸς * ταύτην τὴν ἐπίταξιν οὐδὲν ἂν λέγοι, τυφλοῦ δὲ παρακέλευσις ἂν καλοῖτο δικαιότερον· τὸ γάρ, ἃ ἔχομεν, ταῦτα προσλαβεῖν κελεύειν, ἵνα μάθωμεν ἃ δοξάζομεν, πάνυ γενναίως ἔοικεν ἐσκοτωμένῳ. E

ΘΕΑΙ. Εἰπὲ δή, τί νῦν δὴ ὡς ἐρῶν ἐπύθου;

*) ἴσ. ᾗ.

Theae. Quî aliter?

So. At ſi non ſolum talem qui naſum et oculos habeat cogito, verum etiam ſimum oculosque exſtantes habentem, numquid te magis cogitatione complectar quam me ipſum vel quicumque ita ſe habent?

Theae. Minime vero.

So. Sed non prius, opinor, Theaetetum animo complectar, quam naſus hic ſimus ab aliis ſimis quos vidi differens quoddam ſignum memoriae meae impreſſerit idque apud me depoſuerit, et ſic reliqua quibus tu conſtas: quod quidem me etiam ſi cras tibi obviam factus fuerim admoniturum ſit atque id effecturum, ut recte te complectar.

Theae. Veriſſime.

So. In differentia ergo etiam rectum de quacumque re iudicium verſabitur.

Theae. Ac videtur quidem.

So. Aſſumere igitur explicationem ad rectum iudicium quid iam erit? nam ſi iuſſerit nos praeterea animo complecti quid differat aliquid a reliquis, prorſus ridiculum erit hoc mandatum.

Theae. Quomodo?

So. Quibus de rebus rectum habemus iudicium quid a ceteris differant, de his aſſumere nos iubet rectum iudicium de eo quid a ceteris differant. ita vero ſcytalae vel piſtilli vel cuiuscumque rei dicitur converſio ad hocce mandatum nihil erit, ſed caeci adhortatio rectius dicetur; nam quae habemus haec nos ſumere iubere ut diſcamus quae complectimur, egregie ſane id convenit occaecato.

Theae. Dic quaeſo: quid modo dicere inſtituens ſciſcitabare?

ΣΩ. Εἰ τὸ λόγον, ὦ παῖ, προςλαβεῖν γνῶναι κε-
λεύει, ἀλλὰ μὴ δοξάσαι τὴν διαφορότητα, ἡδὺ χρῆμ' ἂν
εἴη τοῦ καλλίστου τῶν περὶ ἐπιστήμης λόγου· τὸ γὰρ γνῶ-
ναι ἐπιστήμην που λαβεῖν ἐστίν· ἢ * γάρ; 210

ΘΕΑΙ. Ναί.

ΣΩ. Οὐκοῦν ἐρωτηθείς, ὡς ἔοικε, τί ἐστιν ἐπιστήμη, ἀποκρινεῖται ὅτι δόξα ὀρθὴ μετὰ ἐπιστήμης διαφορότητος· λόγου γὰρ πρόςληψις τοῦτ' ἂν εἴη κατ' ἐκεῖνον.

ΘΕΑΙ. Ἔοικεν.

ΣΩ. Καὶ παντάπασί γε εὔηθες, ζητούντων ἡμῶν
ἐπιστήμην, δόξαν φάναι ὀρθὴν εἶναι μετ' ἐπιστήμης εἴτε
διαφορότητος εἴτε ὁτουοῦν. Οὔτε ἄρα αἴσθησις, ὦ Θεαί-
τητε, οὔτε δόξα ἀληθὴς οὔτε μετ' ἀληθοῦς δόξης λόγος
προς*γιγνόμενος ἐπιστήμη ἂν εἴη. B

ΘΕΑΙ. Οὐκ ἔοικεν.

ΣΩ. Ἦ οὖν ἔτι κυοῦμέν τι καὶ ὠδίνομεν, ὦ φίλε, περὶ ἐπιστήμης, ἢ πάντα ἐκτετόκαμεν;

ΘΕΑΙ. Καὶ ναὶ μὰ Δί' ἔγωγε πλείω ἢ ὅσα εἶχον ἐν ἐμαυτῷ διὰ σὲ εἴρηκα.

ΣΩ. Οὐκοῦν ταῦτα μὲν ἅπαντα ἡ μαιευτικὴ ἡμῖν τέχνη ἀνεμιαῖά φησι γεγενῆσθαι καὶ οὐκ ἄξια τροφῆς;

ΘΕΑΙ. Παντάπασι μὲν οὖν.

ΣΩ. Ἐὰν τοίνυν ἄλλων μετὰ ταῦτα ἐγκύμων ἐπιχειρῇς
γίγνεσθαι, ὦ Θεαίτητε, ἐάν τε * γίγνῃ, βελτιόνων ἔσει πλή- C
ρης διὰ τὴν νῦν ἐξέτασιν, ἐάν τε κενὸς ᾖς, ἧττον ἔσει
βαρὺς τοῖς ξυνοῦσι καὶ ἡμερώτερος σωφρόνως *), οὐκ οἰό-
μενος εἰδέναι ἃ μὴ οἶσθα. τοσοῦτον γὰρ μόνον ἡ ἐμὴ τέ-
χνη δύναται, πλέον δὲ οὐδέν, οὐδέ τι οἶδα ὧν οἱ ἄλλοι,
ὅσοι μεγάλοι καὶ θαυμάσιοι ἄνδρες εἰσί τε καὶ γεγόνασι.

*) ἴσ. ἡμερώτερος, σεσωφρονηκὼς οὐκ οἰόμενος κτλ.

So. Si explicationem, o puer, aſſumere nos cognoſcere iubet, non cogitatione complecti differentiam, lepidum ſane negotium erit pulcherrima haec omnium ſcientiae definitionum; etenim cognoſcere ſcientiam eſt certe accipere; nonne?

Theae. Ita.

So. Igitur rogata illa, ut patet, quid ſit ſcientia, reſpondebit, iudicium eſſe rectum cum ſcientia differentiae coniunctum; explicationis enim aſſumptio hoc erit ſecundum illam.

Theae. Patet.

So. Quin etiam prorſus fatuum eſt, quod nos de ſcientia quaerentes iudicium dicimus eam rectum eſſe cum ſcientia coniunctum ſive differentiae ſive alius cuiuspiam rei. Ergo neque ſenſus, Theaetete, neque iudicium verum, neque explicatio ad verum iudicium accedens ſcientia erit.

Theae. Non videtur.

So. Ecquid adhuc gravidi ſumus et parturimus, amice, de ſcientia, an omnia in lucem edidimus?

Theae. At mehercule equidem plura quam in me habueram propter te dixi.

So. Nonne haec omnia obſtetricia noſtra ars irrita dicit edita eſſe nec digna quae educentur?

Theae. Sane quidem.

So. Si igitur aliis rebus poſthac praegnans conaris fieri, Theaetete, ſi factus es, melioribus eris impletus per hanc quam nunc inſtituimus explicationem, ſin vacuus eris, minus eris gravis inter quos es verſaturus, atque manſuetior, modeſtia mitigatus non te arbitrans ſcire quae neſcis. hoc enim tantum mea ars poteſt, nihil amplius, neque quid ſcio eorum quae ceteri, quicumque magni et admirabiles viri et ſunt et fuerunt.

τὴν δὲ μαιείαν ταύτην ἐγώ τε καὶ ἡ μήτηρ ἐκ θεοῦ ἐλάχομεν, ἡ μὲν τῶν γυναικῶν, ἐγὼ δὲ τῶν νέων τε * καὶ D γενναίων καὶ ὅσοι καλοί. νῦν μὲν οὖν ἀπαντητέον μοι εἰς τὴν τοῦ βασιλέως στοὰν ἐπὶ τὴν Μελίτου γραφὴν ἥν με γέγραπται· ἕωθεν δέ, ὦ Θεόδωρε, δεῦρο πάλιν ἀπαντῶμεν.

---

munus autem hoc obſtetriciae opis ferendae ego et mater a deo nacti ſumus, illa quidem mulieribus, ego vero iuvenibus et generoſis et quicumque pulchri ſunt. nunc pergendum mihi eſt ad regis porticum actionis cauſa quam Melitus mihi intendit; cras mane vero, Theodore, huc rurſus veniamus.

ΣΟΦΙΣΤΗΣ

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΣΩΚΡΑΤΗΣ ΞΕΝΟΣ ΕΛΕΑΤΗΣ ΘΕΑΙΤΗΤΟΣ

ΘΕΟ. Κατὰ τὴν χθὲς ὁμολογίαν, ὦ Σώκρατες, ἥκομεν αὐτοί τε κοσμίως καὶ τόνδε τινὰ ξένον ἄγομεν, τὸ μὲν γένος ἐξ Ἐλέας, ἑταῖρον δὲ τῶν ἀμφὶ Παρμενίδην καὶ Ζήνωνα *), μάλα δὲ ἄνδρα φιλόσοφον. 216

ΣΩ. Ἆρ' οὖν, ὦ Θεόδωρε, οὐ ξένον, ἀλλά τινα θεὸν ἄγων κατὰ τὸν Ὁμήρου λόγον λέληθας; ὅς φησιν ἄλλους τε θεοὺς τοῖς ἀνθρώποις, * ὁπόσοι μετέχουσιν αἰδοῦς δικαίας, B
καὶ δὴ καὶ τὸν ξένιον οὐχ ἥκιστα θεὸν ξυνοπαδὸν γιγνόμενον ὕβρεις τε καὶ εὐνομίας τῶν ἀνθρώπων καθορᾶν. τάχ' οὖν ἂν καὶ σοί τις οὗτος τῶν κρειττόνων ξυνέποιτο, φαύλους ἡμᾶς ὄντας ἐν τοῖς λόγοις ἐποψόμενός τε καὶ ἐλέγξων, θεὸς ὤν τις ἐλεγκτικός.

ΘΕΟ. Οὐχ οὗτος ὁ τρόπος, ὦ Σώκρατες, τοῦ ξένου, ἀλλὰ μετριώτερος τῶν περὶ τὰς ἔριδας ἐσπουδακότων. καί μοι δοκεῖ θεὸς μὲν ἀνὴρ οὐδαμῶς εἶναι, θεῖος μήν· πάντας γὰρ ἐ*γὼ τοὺς φιλοσόφους τοιούτους προσαγορεύω. C

ΣΩ. Καὶ καλῶς γε, ὦ φίλε. τοῦτο μέντοι κινδυνεύει τὸ γένος οὐ πολύ τι ῥᾶον ὡς ἔπος εἰπεῖν εἶναι διακρίνειν, ἢ τὸ τοῦ θεοῦ· πάνυ γὰρ ἄνδρες οὗτοι παντοῖοι φανταζόμενοι διὰ τὴν τῶν ἄλλων ἄγνοιαν ἐπι-

*) γρ. τῶν περὶ — Ζήνωνα ἑταίρων.

THEODORUS SOCRATES HOSPES ELEATES THEAETETUS

Theo. Ut heri inter nos convenimus, Socrate, venimus et ipſi ut par eſt et hoſpitem quendam hîc adducimus, oriundum illum quidem ab Elea, familiarem eis qui Parmenidem et Zenonem ſequuntur, virumque admodum philoſophum.

So. Num vero, Theodore, non hoſpitem, ſed deum quendam, ut apud Homerum eſt, inſciens adducis? qui quidem dicit quum alios deos hominibus quicumque utantur pudore debito, tum maxime etiam hoſpitalem deum comitem ſe praebentem inſolentias et aequitates hominum adſpicere. forſitan igitur etiam tibi hic unus e ſuperis comitem ſe adiunxerit, nos qui pro nihilo ſumus in ſermonibus inſpecturus et redarguturus, quum ſit deus quidam redarguens.

Theo. Non hic eſt mos, Socrate, hoſpitis, ſed modeſtior eſt eis qui ad contentiones ſtudium contulerunt. atque videtur mihi vir deus quidem neutiquam eſſe, at divinus: omnes enim ego philoſophos ita appello.

So. Ac praeclare quidem, amice. hoc tamen videtur genus non multo facilius propemodum eſſe ad discernendum quam dei; omnino enim hi viri omnigeni apparentes propter reliquorum hominum inſcientiam

στρωφῶσι πόληας, οἱ μὴ πλαστῶς, ἀλλ' ὄντως φιλόσοφοι, καθορῶντες ὑψόθεν τὸν τῶν κάτω βίον, καὶ τοῖς μὲν δοκοῦσιν εἶναι τοῦ μηδενὸς τίμιοι, τοῖς δ' ἄξιοι τοῦ παντός, καὶ τοτὲ μὲν πολιτικοὶ φαντάζονται, * τοτὲ δὲ σοφισταί, D
τοτὲ δ' ἔστιν οἷς δόξαν παράσχοιντ' ἂν ὡς παντάπασιν ἔχοντες μανικῶς. τοῦ μέντοι ξένου ἡμῖν ἡδέως ἂν πυνθανοίμην, εἰ φίλον αὐτῷ, τί ταῦθ' οἱ περὶ τὸν ἐκεῖ τόπον
* ἡγοῦντο καὶ ὠνόμαζον. 217

ΘΕΟ. Τὰ ποῖα δή;

ΣΩ. Σοφιστήν, πολιτικόν, φιλόσοφον.

ΘΕΟ. Τί δὲ μάλιστα καὶ τὸ ποῖόν τι περὶ αὐτῶν διαπορηθεὶς ἐρέσθαι διενοήθης;

ΣΩ. Τόδε· πότερον ἓν πάντα ταῦτα ἐνόμιζον ἢ δύο, ἤ, καθάπερ τὰ ὀνόματα τρία, τρία καὶ γένη διαιρούμενοι καθ' ἓν ὄνομα [γένος] ἑκάστῳ προςῆπτον;

ΘΕΟ. Ἀλλ' οὐδείς, ὡς ἐγῷμαι, φθόνος αὐτῷ διελθεῖν αὐτά. Ἢ πῶς, ὦ ξένε, λέγο*μεν *); B

ΞΕ. Οὕτως, ὦ Θεόδωρε· φθόνος μὲν γὰρ οὐδεὶς οὐδὲ χαλεπὸν εἰπεῖν ὅτι γε τρία ἡγοῦντο, καθ' ἕκαστον μὴν διορίσασθαι σαφῶς, τί ποτ' ἐστίν, οὐ σμικρὸν οὐδὲ ῥᾴδιον ἔργον.

ΘΕΟ. Καὶ μὲν δὴ κατὰ τύχην γε, ὦ Σώκρατες, λόγων ἐπελάβου παραπλησίων ὧν καὶ πρὶν ἡμᾶς δεῦρ' ἐλθεῖν διερωτῶντες αὐτὸν ἐτυγχάνομεν· ὁ δὲ ταῦτα, ἅπερ πρὸς σὲ νῦν, καὶ τότε ἐσκήπτετο πρὸς ἡμᾶς. ἐπεὶ διακηκοέναι γέ φησιν ἱκανῶς καὶ οὐκ ἀμνημονεῖν.

ΣΩ. * Μὴ τοίνυν ἡμῶν, ὦ ξένε, τήν γε πρώτην C
αἰτησάντων χάριν ἀπαρνηθεὶς γένῃ. τοσόνδε δ' ἡμῖν φράζε· πότερον εἴωθας ἥδιον αὐτὸς ἐπὶ σαυτοῦ μακρῷ λόγῳ διεξιέναι λέγων τοῦτο, ὃ ἂν ἐνδείξασθαί τῳ βουληθῇς, ἢ δι' ἐρωτήσεων; οἷόν ποτε καὶ Παρμενίδῃ χρωμένῳ καὶ διεξιόντι λόγους παγκάλους παρεγενόμην ἐγὼ νέος ὢν ἐκείνου μάλα δὴ τότε ὄντος πρεςβύτου.

ΞΕ. Τῷ μέν, ὦ Σώκρατες, ἀλύπως τε καὶ εὐηνίως

*) ἄλλ. λέγωμεν.

invisunt urbes, qui quidem non simulate, sed vere sunt philosophi, despicientes desuper inferiorum vitam, et aliis videntur nihili faciendi esse, aliis vero plurimi, et modo civiles se exhibent, modo sophistas, nonnullis etiam opinionem excitaverint se prorsus esse insanos. ex hospite autem nostro libenter audierim, si ipsi commodum est, quomodo de his ii qui illo loco commorati sunt existimaverint eosque appellaverint.

Theo. De quibusnam?

So. De sophista, civili, philosopho.

Theo. Quid potissimum et quale de iis dubitans quaerere in animo habes?

So. Hoc: utrum unum haec omnia existimaverint an duo, an, quemadmodum nomina sunt tria, ita etiam tria genera distinguentes singula nomina eis assignaverint?

Theo. At neutiquam, ut arbitror, recusabit quominus de his exponat. an quomodo, hospes, dicamus?

Hosp. Ita, Theodore; neque enim recusabo neque difficile est dictu tria illos posuisse genera; singillatim tamen definire accurate quid quidque sit neque exiguum neque facile negotium.

Theo. Quin etiam forte fortuna, Socrate, orationes attigisti similes eis de quibus etiam priusquam huc pergeremus ipsum interrogavimus; is vero haec, quae tibi nunc, etiam tum praetexuit nobis. ceterum se audisse de illis satis fatetur nec ea non recordari.

So. Ne igitur nobis, hospes, primam quam petimus gratiam denegato. hoc vero nobis dic: utrum consuevisti libentius ipse per te longa oratione persequi exponens id quod demonstrare alicui volueris, an interrogando? quemadmodum olim etiam Parmenidi facienti sermonesque perpulchros habenti interfui ego adhuc iuvenis illi tum aetate iam valde provecto.

Hosp. Si quis respondentis personam ita sustinet

προσδιαλεγομένῳ, ῥᾷον· οὕτω τὸ * πρὸς ἄλλον, εἰ δὲ μή, D
τὸ καθ' αὑτόν.

ΣΩ. Ἔξεστι τοίνυν τῶν παρόντων ὃν ἂν βουληθῇς ἐκλέξασθαι· πάντες γὰρ ὑπακούσονταί σοι πράως. ξυμβούλῳ μὴν ἐμοὶ χρώμενος τῶν νέων τινὰ αἱρήσει, Θεαίτητον τόνδε, ἢ καὶ τῶν ἄλλων εἴ τίς σοι κατὰ νοῦν.

ΞΕ. Ὦ Σώκρατες, αἰδώς τίς μ' ἔχει τὸ νῦν πρῶτον *) ξυγγενόμενον ὑμῖν μὴ κατὰ σμικρὸν ἔπος πρὸς ἔπος ποιεῖσθαι τὴν ξυνουσίαν, ἀλλ' ἐκτείναντα ἀπομηκύνειν λόγον συχνόν, κατ' ἐμαυτὸν εἴτε καὶ * πρὸς ἕτερον, οἷον E
ἐπίδειξιν ποιούμενον· τῷ γὰρ ὄντι τὸ νῦν ῥηθὲν οὐχ, ὅσον **) ὧδε ἐρωτηθὲν ἐλπίσειεν ἂν αὐτὸ εἶναί τις, ἀλλὰ τυγχάνει λόγου παμμήκους ὄν. τὸ δὲ αὖ σοὶ μὴ χαρίζεσθαι ***) καὶ τοῖσδε, ἄλλως τε καὶ σοῦ λέξαντος ὡς εἶπες, ἄξενόν τι καταφαίνεταί μοι καὶ ἄγριον. ἐπεὶ Θεαίτητόν γε τὸν προς*διαλεγόμενον εἶναι δέχομαι παντάπασιν, ἐξ ὧν 218
αὐτός τε πρότερον διείλεγμαι καὶ σὺ τὰ νῦν μοι διακελεύει.

ΘΕΑΙ. Ἆρα τοίνυν, ὦ ξένε, οὕτω καί, καθάπερ εἶπε Σωκράτης, πᾶσι κεχαρισμένος ἔσει.

ΞΕ. Κινδυνεύει πρὸς μὲν ταῦτα οὐδὲν ἔτι λεκτέον εἶναι, Θεαίτητε, πρὸς δὲ σὲ ἤδη τὸ μετὰ τοῦτο, ὡς ἔοικε, γίγνοιτ' ἂν ὁ λόγος· ἂν δ' ἄρα τι τῷ μήκει πονῶν ἄχθῃ, μὴ ἐμὲ αἰτιᾶσθαι τούτων, ἀλλὰ τούςδε τοὺς σοὺς ἑταίρους.

ΘΕΑΙ. Ἀλλ' οἶμαι μὲν δὴ νῦν * οὕτως οὐκ ἀπε- B
ρεῖν· ἂν δ' ἄρα τι τοιοῦτον γίγνηται, καὶ τόνδε παραληψόμεθα Σωκράτη, τὸν Σωκράτους μὲν ὁμώνυμον, ἐμὸν δὲ ἡλικιώτην καὶ ξυγγυμναστήν, ᾧ ξυνδιαπονεῖν μετ' ἐμοῦ τὰ πολλὰ οὐκ ἄηθες.

ΞΕ. Εὖ λέγεις, καὶ ταῦτα μὲν ἰδίᾳ βουλεύσει προϊόντος τοῦ λόγου· κοινῇ δὲ μετ' ἐμοῦ σοι ξυσκεπτέον ἀρχομένῳ πρῶτον, ὡς ἐμοὶ φαίνεται, νῦν ἀπὸ

---

*) ἴσ. νῦν τὸ πρῶτον.
**) ἴσ. οἷον.
***) ἄλλ. χαρίσασθαι.

ut non gravetur et flexibilem ſe praebeat, facilius eſt ita disſerere ut cum altero colloquamur, ſin minus, ita ut per nos exponamus.

So. Licet igitur tibi e praesentibus quemcumque vis eligere; omnes enim obtemperabunt tibi placide. mihi tamen ſi auſcultaveris, iuvenem aliquem elegeris, Theaetetum huncce vel de ceteris quicumque tibi placuerit.

Hoſp. O Socrate, pudor eſt mihi qui nunc primum vobiscum ſim non breviter verbum pro verbo reddendo conferre ſermonem, ſed eum producere longamque orationem exprimere, ſive per me ſive etiam cum alio, mei quaſi oſtentandi cauſa; revera enim quod nunc in quaeſtionem venit non eſt tale quale ſic interrogatum quispiam exiſtimaverit eſſe, ſed longiſſimam exquirit expoſitionem. contra autem tibi gratum non facere et hisce, praeſertim illud dicenti quod protuliſti, inhoſpitalitatis puto eſſe atque ruſticitatis. ceterum Theaetetum eſſe qui reſpondentis perſonam ſustineat plane probo, quippe quum et ipſe ante cum eo colloquutus ſim et tu nunc me adhortere.

Theae. Iam igitur, hoſpes, ita ſcilicet, quemadmodum dixit Socrates, ab omnibus gratiam inibis.

Hoſp. Videtur nihil amplius hac de re dicendum eſſe, Theaetete, ad te autem iam, ut patet, convertetur oratio mea; ſi vero longitudine confectus gravari coeperis, ne mihi cauſam eius rei attribuas, ſed his tuis amicis.

Theae. Neque tamen arbitror fore ut ſic ſtatim deficiam. ſin autem hoc acciderit, etiam hunc adſciſcemus Socratem, Socratis cognominem, meumque aequalem et exercitationis ſocium, qui mecum exerceri plerumque ſolet.

Hoſp. Bene dicis; et de hoc quidem per te conſilium inibis procedente disputatione; una vero mecum tibi ſpectandum eſt initio ducto, ut mihi videtur, nunc

τοῦ σοφιστοῦ, ζητοῦντι καὶ ἐμφανίζοντι λόγῳ τί ποτ᾽ ἐστί. νῦν γὰρ δὴ σὺ * κἀγὼ τούτου πέρι τοὔνομα μόνον ἔχο- C
μεν κοινῇ· τὸ δὲ ἔργον, ἐφ᾽ ᾧ καλοῦμεν, ἑκάτερος τάχ᾽ ἂν ἰδίᾳ παρ᾽ ἡμῖν αὐτοῖς ἔχοιμεν· δεῖ δὲ ἀεὶ παντὸς πέρι τὸ πρᾶγμα αὐτὸ μᾶλλον διὰ λόγων ἢ τοὔνομα μόνον ξυνομολογεῖσθαι *) χωρὶς λόγου. τὸ δὲ φῦλον, ὃ νῦν ἐπινοοῦμεν ζητεῖν, οὐ πάντων ῥᾷστον ξυλλαβεῖν τί ποτ᾽ ἐστίν, ὁ σοφιστής· ὅσα δ᾽ αὖ τῶν μεγάλων δεῖ διαπονεῖσθαι καλῶς, περὶ τῶν τοιούτων δέδοκται πᾶσι καὶ πάλαι τὸ πρότερον ἐν σμικροῖς * καὶ ῥᾴοσιν αὐτὰ δεῖν μελετᾶν, πρὶν ἐν αὐ- D
τοῖς τοῖς μεγίστοις. νῦν οὖν, ὦ Θεαίτητε, ἔγωγε καὶ νῷν οὕτω ξυμβουλεύω, χαλεπὸν καὶ δυςθήρατον **) ἡγησαμένοις εἶναι τὸ τοῦ σοφιστοῦ γένος, πρότερον ἐν ἄλλῳ ῥᾷονι τὴν μέθοδον αὐτοῦ προμελετᾶν, εἰ μὴ σύ ποθεν εὐπετεστέραν ἔχεις εἰπεῖν ἄλλην ὁδόν.

ΘΕΑΙ. Ἀλλ᾽ οὐκ ἔχω.

ΞΕ. Βούλει δῆτα περί τινος τῶν φαύλων μετιόντες πειραθῶμεν παράδειγμα αὐτὸ θέσθαι τοῦ μείζονος;

ΘΕΑΙ. * Ναί. E

ΞΕ. Τί δῆτα προταξαίμεθ᾽ ἂν εὔγνωστον μὲν καὶ σμικρόν, λόγον δὲ μηδενὸς ἐλάττονα ἔχον τῶν μειζόνων; οἷον ἀσπαλιευτής· ἆρ᾽ οὐ πᾶσί τε γνώριμον καὶ σπουδῆς οὐ πάνυ τι πολλῆς τινὸς ἐπάξιον;

ΘΕΑΙ. Οὕτως.

ΞΕ. Μέθοδον μὴν αὐτὸν * ἐλπίζω καὶ λόγον οὐκ 219
ἀνεπιτήδειον ἡμῖν ἔχειν πρὸς ὃ βουλόμεθα.

ΘΕΑΙ. Καλῶς τοίνυν ἂν ἔχοι.

ΞΕ. Φέρε δή, τῇδε ἀρχώμεθα αὐτοῦ. καί μοι λέγε· πότερον ὡς τεχνίτην αὐτὸν ἤ τινα ἄτεχνον, ἄλλην δὲ δύναμιν ἔχοντα θήσομεν;

---

*) ἄλλ. συνωμολογῆσθαι, συνομολογήσασθαι.
**) ἄλλ. δυςθήρευτον.

a sophista, quaerenti et declaranti oratione quid tandem sit. nunc enim tu et ego de hoc nomen tantum habemus communiter, rem vero quam eo nuncupamus, uterque nostrûm forsitan separatim animo complectetur; oportet vero semper quaque in causa rem ipsam potius per orationem quam nomen tantum convenire sine oratione. familia autem de qua nunc cogitamus quaerere non facillima est ad comprehendendum qualis tandem sit, sophista videlicet; quaecumque porro res magnae conficiendae sunt recte, de his statuerunt omnes iam dudum ante in parvis ac facilibus eas esse exercendas, quam in ipsis maximis. nunc igitur, Theaetete, etiam nobis ita auctor sum, quum grave et difficile indagatu arbitremur esse sophistae genus, prius in alio faciliore eius investigationis praemeditandae, nisi si tu procliviorem habes dicere aliam viam.

Theae. At non habeo.

Hosp. Visne igitur de rerum aliqua levium exponentes conemur exemplum hoc ponere maioris?

Theae. Etiam.

Hosp. Quid tandem proponemus quod et facile cognitu et vile sit, expositionem vero haud minorem habeat quam alia ulla rerum maiorum? exempli causa piscator; annon omnibus notum quid est nec dignum fere in quod multum operae impendamus?

Theae. Ita.

Hosp. Investigationem tamen ipsum arbitror et expositionem nobis habere haud alienam ab eo quod volumus.

Theae. Praeclare igitur habebit.

Hosp. Agedum, ita ordiamur de illo. iam mihi dic: utrum artificem eum an artis quendam expertem, alia vero facultate praeditum ponamus esse?

ΘΕΑΙ. Ἥκιστά γε ἄτεχνον.

ΞΕ. Ἀλλὰ μὴν τῶν γε τεχνῶν πασῶν σχεδὸν εἴδη δύο.

ΘΕΑΙ. Πῶς;

ΞΕ. Γεωργία μὲν καὶ ὅση περὶ τὸ θνητὸν πᾶν σῶμα θεραπεία, τό τε αὖ περὶ τὸ ξύνθετον καὶ πλαστόν, ὃ δὴ σκεῦος * ὠνομάκαμεν, ἥ τε μιμητική, ξύμπαντα ταῦτα B δικαιότατ' ἂν ἑνὶ προσαγορεύοιτ' ὀνόματι.

ΘΕΑΙ. Πῶς καὶ τίνι;

ΞΕ. Πᾶν ὅπερ ἂν μὴ πρότερόν τις ὂν ὕστερον εἰς οὐσίαν ἄγῃ, τὸν μὲν ἄγοντα ποιεῖν, τὸ δὲ ἀγόμενον ποιεῖσθαί πού φαμεν.

ΘΕΑΙ. Ὀρθῶς.

ΞΕ. Τὰ δέ γε νῦν δὴ ἃ *) διήλθομεν ἅπαντα, εἶχεν εἰς τοῦτο τὴν αὐτῶν δύναμιν.

ΘΕΑΙ. Εἶχε γὰρ οὖν.

ΞΕ. Ποιητικὴν τοίνυν αὐτὰ ξυγκεφαλαιωσάμενοι προσείπωμεν.

ΘΕΑΙ. * Ἔστω. C

ΞΕ. Τὸ δὴ **) μαθητικὸν αὖ μετὰ τοῦτο εἶδος ὅλον καὶ τὸ τῆς γνωρίσεως τό τε χρηματιστικὸν καὶ ἀγωνιστικὸν καὶ θηρευτικόν, ἐπειδὴ δημιουργεῖ μὲν οὐδὲν τούτων, τὰ δὲ ὄντα καὶ γεγονότα τὰ μὲν χειροῦται λόγοις καὶ πράξεσι, τὰ δὲ τοῖς χειρουμένοις οὐκ ἐπιτρέπει, μάλιστ' ἄν που διὰ ταῦτα ξύμπαντα ***) τὰ μέρη τέχνη τις κτητικὴ λεχθεῖσα ἂν διαπρέψειεν ****).

ΘΕΑΙ. Ναί· πρέποι γὰρ ἄν.

ΞΕ. Κτητικῆς δὴ καὶ ποιητικῆς ξυμπασῶν * οὐσῶν D τῶν τεχνῶν ἐν ποτέρᾳ τὴν ἀσπαλιευτικήν, ὦ Θεαίτητε, τιθῶμεν;

ΘΕΑΙ. Ἐν κτητικῇ που δῆλον.

---

*) ἄλλ. νῦν ἃ δή. **) Ιω. Τὸ δὲ μαθ.

***) ἄλλ. ξυνάπαντα.

****) γρ. διαγράψεις, ἐκτρέψειεν.

Theae. Minime vero artis expertem.

Hosp. Iam vero artium quidem omnium fere species sunt duae.

Theae. Quomodo?

Hosp. Agricultura et quaecumque mortalis cuiusque corporis curatio, itemque compositi ac formati, quod quidem supellectilis nomen invenit, et ea quae in imitando versatur: hae ad unam omnes rectissime uno nuncupabuntur nomine.

Theae. Quomodo et quonam?

Hosp. Quicquid aliquis, quum ante non fuerit, postea in rerum naturam profert, hoc eum qui profert facere, id vero quod profertur fieri sine dubio dicimus.

Theae. Recte vero.

Hosp. Quas autem nunc enumeravimus omnes, earum facultas huc spectat.

Theae. Spectat vero.

Hosp. Fictrices igitur istas, ut generatim amplectamur omnes, appellémus.

Theae. Esto.

Hosp. Speciem contra universam ad disciplinas spectantem et ad cognitionem itemque peritiam quaestus faciendi, certandi ac venandi, quoniam nihil horum fabricatur, sed eis quae exstant et facta sunt partim potitur verbis et actionibus, partim eis potiri conantibus non concedit, maxime propterea has omnes partes artem quandam acquirendi dici decebit.

Theae. Sane quidem decebit.

Hosp. Acquirendi igitur et efficiendi peritiae quum omnes sint artes, in utram piscium tractum, Theaetete, referamus?

Theae. In acquirendi haud dubie peritiam.

ΞΕ. Κτητικῆς δὲ ἆρ' οὐ δύο εἴδη; τὸ μὲν ἑκόντων πρὸς ἑκόντας μεταβλητικὸν ὂν διά τε δωρεῶν καὶ ἀγοράσεων καὶ μισθώσεων, τὸ δὲ λοιπὸν ἢ κατ' ἔργα ἢ κατὰ λόγους χειρούμενον ξύμπαν χειρωτικὸν ἂν εἴη;

ΘΕΑΙ. Φαίνεται γοῦν ἐκ τῶν εἰρημένων.

ΞΕ. Τί δέ; τὴν χειρωτικὴν ἆρ' οὐ διχῇ τμητέον;

ΘΕΑΙ. Πῇ;

ΞΕ. Τὸ μὲν ἀναφαν*δὸν ὅλον ἀγωνιστικὸν θέντας, E
τὸ δὲ κρυφαῖον αὐτῆς πᾶν θηρευτικόν.

ΘΕΑΙ. Ναί.

ΞΕ. Τήν γε μὴν θηρευτικὴν ἄλογον τὸ μὴ οὐ τέμνειν διχῇ.

ΘΕΑΙ. Λέγε ὅπῃ.

ΞΕ. Τὸ μὲν ἀψύχου γένους διελομένους, τὸ δ' ἐμψύχου.

ΘΕΑΙ. Τί μήν; εἴπερ ἔστον γε ἄμφω.

ΞΕ. Πῶς δὲ οὐκ ἔστον; καὶ δεῖ γε ἡμᾶς * τὸ μὲν 220
τῶν ἀψύχων, ἀνώνυμον ὂν *) πλὴν κατ' ἔνια τῆς κολυμβητικῆς ἄττα μέρη καὶ τοιαῦτ' ἄλλα βραχέα, χαίρειν ἐᾶσαι, τὸ δέ, τῶν ἐμψύχων ζώων οὖσαν θήραν, προσειπεῖν ζωοθηρικήν.

ΘΕΑΙ. Ἔστω.

ΞΕ. Ζωοθηρικῆς δὲ ἆρ' οὐ διπλοῦν εἶδος ἂν λέγοιτο ἐν δίκῃ; τὸ μὲν πεζοῦ γένους, πολλοῖς εἴδεσι καὶ ὀνόμασι διῃρημένον, πεζοθηρικόν, τὸ δ' ἕτερον νευστικοῦ ζώου πᾶν ἐνυγροθηρικόν;

ΘΕΑΙ. Πάνυ γε.

ΞΕ. Νευστικοῦ μὴν τὸ μὲν πτηνὸν φῦ*λον ὁρῶμεν, B
τὸ δὲ ἔνυδρον.

ΘΕΑΙ. Πῶς δ' οὔ;

ΞΕ. Καὶ τοῦ πτηνοῦ μὲν γένους πᾶσα ἡμῖν ἡ θήρα λέγεταί πού τις ὀρνιθοθηρευτική **).

---

*) γρ. ἐᾶν.

**) ἄλλ. ὀρνιθευτική.

Hosp. Acquirendi vero peritiae nonne duae sunt species? una volentium cum volentibus permutatio in muneribus, emptionibus et conductionibus illa quidem consistens, altera vero quae vel factis vel dictis potitur nonne universa potiundi erit facultas?

Theae. Videtur certe ex eis quae dicta sunt.

Hosp. Quid vero? potiundi facultas nonne bifariam est distribuenda?

Theae. Quomodo?

Hosp. Ita ut apertam quidem universam concertatoriam esse artem ponamus, occultam vero totam venatoriam.

Theae. Etiam.

Hosp. Venatoriam autem consentaneum est dividere bifariam.

Theae. Dic quo pacto.

Hosp. Ita ut eam quae ad inanimatum genus pertinet et quae ad animatum, distinguamus.

Theae. Quidni? certe si est utraque.

Hosp. Quidni sit? et oportet nos inanimatorum venationem, quae nomine caret, quum a nonnullis urinandi peritiae partibus et aliis paucis id genus facultatibus discesseris, missam facere, eam vero quae ad animantia spectat appellare animantium venationem.

Theae. Esto.

Hosp. Animantium vero venationis nonne duplex species ponetur iure? una quidem terrestris generis, multis illa quidem formis et nominibus distincta, terrestris venatio, altera vero natatilis animalis universa aquatilis?

Theae. Sane quidem.

Hosp. Natatilis vero generis unam esse speciem volatilem, alteram aquatilem videmus.

Theae. Quidni?

Hosp. Et volatilis quidem speciei omnis nobis venatio dicitur fere aucupium.

ΘΕΑΙ. Λέγεται γὰρ οὖν.

ΞΕ. Τοῦ δὲ ἐνύδρου σχεδὸν τὸ ξύνολον ἁλιευτική.

ΘΕΑΙ. Ναί.

ΞΕ. Τί δέ; ταύτην αὖ τὴν θήραν ἆρ' οὐκ ἂν κατὰ τὰ μέγιστα *) μέρη δύο διέλοιμεν;

ΘΕΑΙ. Κατὰ ποῖα;

ΞΕ. Καθ' ἃ τὸ μὲν ἕρκεσιν αὐτόθι **) ποιεῖται τὴν θήραν, τὸ δὲ πληγῇ.

ΘΕΑΙ. Πῶς λέγεις, καὶ πῇ διαιρούμενος ἑκάτερον;

ΞΕ. Τὸ μέν, ὅτι πᾶν ὅσον ἂν ἕνεκα κωλύσεως εἴρ-*γῃ τι περιέχον, ἕρκος εἰκὸς ὀνομάζειν. C

ΘΕΑΙ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΞΕ. Κύρτους δὴ καὶ δίκτυα καὶ βρόχους καὶ πόρκους καὶ τὰ τοιαῦτα μῶν ἄλλο τι πλὴν ἕρκη χρὴ προσαγορεύειν;

ΘΕΑΙ. Οὐδὲν ἄλλο.

ΞΕ. Τοῦτο μὲν ἄρα ἑρκοθηρικὸν τῆς ἄγρας τὸ μέρος φήσομεν ἤ τι τοιοῦτον.

ΘΕΑΙ. Ναί.

ΞΕ. Τὸ δὲ ἀγκίστροις καὶ τριόδουσι πληγῇ γιγνόμενον, ἕτερον μὲν ἐκείνου, πληκτικὴν δέ τινα ***) θήραν ἡμᾶς προσειπεῖν ἑνὶ λόγῳ νῦν χρεών· * ἢ τί τις ἄν, ὦ D Θεαίτητε, εἴποι κάλλιον;

ΘΕΑΙ. Ἀμελῶμεν τοῦ ὀνόματος· ἀρκεῖ γὰρ καὶ τοῦτο.

ΞΕ. Τῆς τοίνυν πληκτικῆς τὸ μὲν νυκτερινόν, οἶμαι, πρὸς πυρὸς φῶς γιγνόμενον ὑπ' αὐτῶν τῶν περὶ τὴν θήραν πυρευτικὴν ῥηθῆναι ξυμβέβηκεν.

ΘΕΑΙ. Πάνυ γε.

ΞΕ. Τὸ δέ γε μεθημερινόν, ὡς ἐχόντων ἐν ἄκροις ἄγκιστρα καὶ τῶν τριοδόντων, πᾶν ἀγκιστρευτικόν.

ΘΕΑΙ. Λέγεται * γὰρ οὖν. E

---

*) ἄλλ. κατὰ μέγιστα.
**) ἴσ. αὐτόθεν.
***) ἴσ. δή τινα.

Theae. Dicitur vero.

Hosp. Aquatilis vero universa venatio piscatus.

Theae. Ita.

Hosp. Quid vero? hanc etiam venationem nonne in duas maximas partes dividemus?

Theae. In quasnam?

Hosp. In hanc, quae septis per se peragit venationem, et in hanc, quae ictu.

Theae. Quomodo dicis et quo pacto distinguis utramque?

Hosp. Hanc quidem, quia, quicquid coercendi causa sepit aliquid cingens, septum par est appellari.

Theae. Sane quidem.

Hosp. Nassas igitur et retia et laqueos et verricula et alia generis eiusdem num alio nisi septi nomine oportet nuncupari?

Theae. Nullo vero alio.

Hosp. Hanc igitur capturae partem, piscatum, septis peragendum dicemus, vel tale aliquid.

Theae. Etiam.

Hosp. Eam vero quae per hamos et fuscinas ictu peragitur, diversam ab illa, icentem quandam venationem nos appellare uno verbo nunc oportet: an quomodo quisquam, Theaetete, dicet rectius?

Theae. Non curemus nomen; satisfacit iam hoc.

Hosp. Venationis vero icentis parti nocturnae, uti arbitror, quae ad ignis lucem peragitur, ab ipsis qui in hac venatione versantur igni collustrata ut diceretur contigit.

Theae. Sane quidem.

Hosp. Diurna vero, quia habent in extremitatibus hamos etiam fuscinae, universa dicta est hamatilis.

Theae. Dicitur vero ita.

ΞΕ. Τοῦ τοίνυν ἀγκιστρευτικοῦ τῆς πληκτικῆς τὸ μὲν ἄνωθεν εἰς τὸ κάτω γιγνόμενον, διὰ τὸ τοῖς τριόδουσιν οὕτω μάλιστα χρῆσθαι, τριοδοντία τις, οἶμαι, κέκληται.

ΘΕΑΙ. Φασὶ γοῦν τινές.

ΞΕ. Τὸ δέ γε λοιπόν ἐστιν ἓν ἔτι μόνον ὡς εἰπεῖν εἶδος.

ΘΕΑΙ. Τὸ πόθεν;

ΞΕ. Τὸ τῆς ἐναντίας ταύτῃ πληγῆς, ἀγκίστρῳ τε
γιγνόμενον καὶ τῶν ἰχθύων οὐχ ᾗ τις ἂν τύχῃ * τοῦ σώ- 221
ματος, ὥσπερ τοῖς τριόδουσιν, ἀλλὰ περὶ τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ στόμα τοῦ θηρευθέντος ἑκάστοτε, καὶ κάτωθεν εἰς τοὐναντίον ἄνω ῥάβδοις καὶ καλάμοις ἀνασπώμενον· οὗ τί φήσομεν, ὦ Θεαίτητε, δεῖν τοὔνομα λέγεσθαι;

ΘΕΑΙ. Δοκῶ μέν, ὅπερ ἄρτι προὐθέμεθα δεῖν ἐξευρεῖν, τοῦτ' αὐτὸ νῦν ἀποτετελέσθαι.

ΞΕ. Νῦν ἄρα τῆς ἀσπαλιευτικῆς πέρι σύ τε κἀγὼ
ξυνωμολογήκαμεν οὐ μόνον * τοὔνομα, ἀλλὰ καὶ τὸν λόγον B
περὶ αὐτὸ τοὔργον εἰλήφαμεν ἱκανῶς. ξυμπάσης γὰρ τέχνης τὸ μὲν ἥμισυ μέρος κτητικὸν ἦν, κτητικοῦ δὲ χειρωτικόν, χειρωτικοῦ δὲ θηρευτικόν, τοῦ δὲ θηρευτικοῦ ζωοθηρικόν, ζωοθηρικοῦ δὲ ἐνυγροθηρικόν, ἐνυγροθηρικοῦ δὲ τὸ κάτωθεν τμῆμα ὅλον ἁλιευτικόν, ἁλιευτικῆς δὲ πληκτικόν, πληκτικῆς δὲ ἀγκιστρευτικόν· τούτου δὲ τὸ περὶ τὴν κάτωθεν ἄνω πληγὴν ἀνασπωμένην *), ἀπ' αὐτῆς τῆς πράξεως ἀφο-
*μοιωθὲν τοὔνομα, ἡ νῦν ἀσπαλιευτικὴ ζητηθεῖσα ἐπίκλην C
γέγονεν.

ΘΕΑΙ. Παντάπασι μὲν οὖν τοῦτό γε ἱκανῶς δεδήλωται.

ΞΕ. Φέρε δή, κατὰ τοῦτο τὸ παράδειγμα καὶ τὸν σοφιστὴν ἐπιχειρῶμεν εὑρεῖν, ὅ τι ποτ' ἐστίν;

ΘΕΑΙ. Κομιδῇ μὲν οὖν.

ΞΕ. Καὶ μὴν ἐκεῖνό γ' ἦν τὸ ζήτημα πρῶτον, πότε-

---

*) ἴσ. ἀνασπώμενον.

Hosp. Hamatilis vero ad venationem icentem pertinentis piscatus ea pars quae a summo ad imum fit, propterea quod fuscinis ita maxime utitur, fuscinis, uti arbitror, peraganda appellatur.

Theae. Sunt certe qui ita dicant.

Hosp. Quae vero relinquitur, est una adhuc tantum omnino species.

Theae. Qualis autem?

Hosp. Ea quae contrario quam illa ictu eaque hamo peragitur, nec quamvis piscium corporis partem, quemadmodum fuscinis, sed caput et os capti cuiusque ferit, et ab imo contra ad summum virgis et calamis sursum trahit: quam quonam, dicemus, Theaetete, nomine esse nuncupandam?

Theae. Arbitror equidem, cuius nobis modo proposueramus investigationem, id ipsum nunc ad exitum esse adductum.

Hosp. Nunc igitur piscium tractus non solum nomen inter nos convenit, verum etiam definitionem ipsius rei percepimus satis. universae enim artis dimidia pars erat acquirendi facultas, acquirendi facultatis potiundi facultas, potiundi facultatis venatoria, venatoriae animantium venatio, animantium venationis aquatilis captura, aquatilis capturae inferior particula universa piscatus, piscatus icens venatio, icentis venationis hamatilis, huius vero pars quae ictu ab imo ad summum peragitur sursum illa quidem trahens, cognomine ex ipso negotio ficto, is de quo nunc quaerimus, piscium tractus est appellatus.

Theae. Ac prorsus quidem hoc satis declaratum est.

Hosp. Agedum, ad hoc exemplum etiam sophistam conemur indagare, qualis tandem sit.

Theae. Ita sane videtur.

Hosp. Iam vero haec quidem erat quaestio prima,

ρον ἰδιώτην ἤ τινα τέχνην ἔχοντα θετέον εἶναι τὸν ἀσπαλιευτήν.

ΘΕΑΙ. Ναί.

ΞΕ. Καὶ νῦν δὴ τοῦτον ἰδιώτην θήσομεν, ὦ Θεαίτητε, ἢ * παντάπασιν ὡς ἀληθῶς σοφιστήν; D

ΘΕΑΙ. Οὐδαμῶς ἰδιώτην· μανθάνω γὰρ ὃ λέγεις, ὡς πάντως δεῖ τοιοῦτον εἶναι τό γε *) ὄνομα τοῦτ' ἔχοντα· ἀλλά τινα τέχνην αὐτὸν ἡμῖν ἔχοντα, ὡς ἔοικε, θετέον.

ΞΕ. Τίνα ποτ' οὖν δὴ ταύτην; ἆρ' **) ὦ πρὸς θεῶν ἠγνοήκαμεν τἀνδρὸς τὸν ἄνδρα ὄντα ξυγγενῆ;

ΘΕΑΙ. Τίνα τοῦ;

ΞΕ. Τὸν ἀσπαλιευτὴν τοῦ σοφιστοῦ.

ΘΕΑΙ. Πῇ;

ΞΕ. Θηρευτά τινε καταφαίνεσθον ἄμφω μοι.

ΘΕΑΙ. * Τίνος θήρας ἅτερος; τὸν μὲν γὰρ ἕτερον εἴπομεν. E

ΞΕ. Δίχα που νῦν δὴ διείλομεν τὴν ἄγραν πᾶσαν, νευστικοῦ μέρους, τὸ δὲ πεζοῦ τέμνοντες.

ΘΕΑΙ. Ναί.

ΞΕ. Καὶ τὸ μὲν διήλθομεν, ὅσον περὶ τὰ νευστικὰ τῶν ἐνύδρων, τὸ δὲ πεζὸν εἰάσαμεν ἄσχιστον, εἰπόντες ὅτι πολυειδὲς εἴη.

ΘΕΑΙ. * Πάνυ γε. 222

ΞΕ. Μέχρι μὲν τοίνυν ἐνταῦθα ὁ σοφιστής τε καὶ ὁ ἀσπαλιευτὴς ἅμα ἀπὸ τῆς κτητικῆς τέχνης πορεύεσθον.

ΘΕΑΙ. Ἐοίκατον γοῦν.

ΞΕ. Ἐκτρέπεσθον δέ γε ἀπὸ τῆς ζωοθηρικῆς ὁ μὲν ἐπὶ θάλατταν που καὶ ποταμοὺς καὶ λίμνας, τὰν τούτοις ζῶα θηρευσόμενος.

ΘΕΑΙ. Τί μήν;

ΞΕ. Ὁ δέ γε ἐπὶ τὴν γῆν καὶ ποταμοὺς ἑτέρους αὖ

*) ἴσ. τόν γε.

**) ἄλλ. ἔχοντα. ΞΕ. Ἀλλά τινα — θετέον. ΘΕΑΙ. Τίνα — ταύτην; ΞΕ. Ἆρ' κτλ.

utrum imperitus an artis fere gnarus exiſtimandus esset piſcator.

Theae. Etiam.

Hoſp. Igitur nunc quoque hunc num imperitum iudicabimus, Theaetete, an omnino verum ſophiſtam?

Theae. Minime vero imperitum: intelligo enim quid dicas, omni modo oportere talem eſſe, quippe cui hoc ſit nomen. ſed artis fere gnarum, ut patet, eum nos exiſtimare oportet.

Hoſp. Cuiusnam autem? num, per deos, nos fugit viro virum eſſe cognatum?

Theae. Quemnam cuinam?

Hoſp. Piſcatorem ſophiſtae.

Theae. Quomodo?

Hoſp. Venatores quidem videntur utrique.

Theae. Cuiusnam venationis alter? de altero enim iam diximus.

Hoſp. Bifariam certe nunc distribuimus capturam omnem, unam natatilem, alteram terreſtrem partem diſtinguentes.

Theae. Ita.

Hoſp. Et de eo natatilium genere expoſuimus quod eſt aquatile, terreſtre vero reliquimus indiviſum, dicentes multiforme eſſe.

Theae. Sane quidem.

Hoſp. Hactenus igitur ſophiſta et piſcator ſimul ab acquirendi arte profecti ſunt.

Theae. Videntur certe.

Hoſp. Digrediuntur vero inde ab animantium venatione ille quidem ad mare et fluvios et lacus, quae in his inſunt animalia venaturus.

Theae. Quidni?

Hoſp. Hic vero ad terram ac fluvios alios quos-

τινάς, πλούτου καὶ νεότητος οἷον λειμῶνας ἀφθόνους, τὰν τούτοις θρέμματα χειρωσόμενος.

ΘΕΑΙ. Πῶς * λέγεις; B

ΞΕ. Τῆς πεζῆς θήρας γίγνεσθον δύο μεγίστω τινὲ μέρη.

ΘΕΑΙ. Ποῖον ἑκάτερον;

ΞΕ. Τὸ μὲν τῶν ἡμέρων, τὸ δὲ τῶν ἀγρίων.

ΘΕΑΙ. Εἶτ' ἔστι τις θήρα τῶν ἡμέρων;

ΞΕ. Εἴπερ γέ ἐστιν ἄνθρωπος ἥμερον ζῶον. θὲς δὲ ὅπῃ χαίρεις, εἴτε μηδὲν τιθεὶς ἥμερον, εἴτε ἄλλο μὲν ἥμερόν τι, τὸν δὲ ἄνθρωπον ἄγριον, εἴτε ἥμερον μὲν λέγεις αὖ τὸν ἄνθρωπον, ἀνθρώπων δὲ μηδεμίαν ἡγεῖ θήραν· τούτων ὁπότερ' ἂν ἡγεῖ *) φίλον εἰρῆσθαί σοι, τοῦτο ἡμῖν διόρισον.

ΘΕΑΙ. * 'Αλλ' ἡμᾶς τε ἥμερον, ὦ ξένε, ἡγοῦμαι C
ζῶον, θήραν τε ἀνθρώπων εἶναι λέγω.

ΞΕ. Διττὴν τοίνυν καὶ τὴν ἡμεροθηρικὴν εἴπωμεν.

ΘΕΑΙ. Κατὰ τί λέγοντες;

ΞΕ. Τὴν μὲν ληστικὴν καὶ ἀνδραποδιστικὴν καὶ τυραννικὴν καὶ ξύμπασαν τὴν πολεμικήν, ἓν πάντα, βίαιον θήραν ὁρισάμενοι.

ΘΕΑΙ. Καλῶς.

ΞΕ. Τὴν δέ γε δικανικὴν καὶ δημηγορικὴν καὶ προσομιλητικήν, ἓν αὖ τὸ ξύνολον, πιθανουργικήν τινα μίαν τέχνην * προσειπόντες. D

ΘΕΑΙ. 'Ορθῶς.

ΞΕ. Τῆς δὲ πιθανουργικῆς διττὰ λέγομεν γένη.

ΘΕΑΙ. Ποῖα;

ΞΕ. Τὸ μὲν ἕτερον ἰδίᾳ, τὸ δὲ δημοσίᾳ γιγνόμενον.

ΘΕΑΙ. Γίγνεσθον γὰρ οὖν εἶδος ἑκάτερον.

ΞΕ. Οὐκοῦν αὖ τῆς ἰδιοθηρευτικῆς τὸ μὲν μισθαρνευτικόν **) τί ἐστι, τὸ δὲ δωροφορικόν;

---

*) γρ. ἡγῇ.
**) ἴσ. μισθαρνητικόν.

dam, opulentiae et iuventutis tamquam prata quaedam fecunda, quae in his pafcuntur eis potiturus.

Theae. Quomodo dicis?

Hosp. Terreftris venationis funt duae quaedam maximae partes.

Theae. Qualis utraque?

Hosp. Una eft cicurum beftiarum, altera immanium.

Theae. Itane eft quaedam venatio cicurum?

Hosp. Siquidem eft homo cicur animal. pone vero quomodo tibi lubet, five nullum fumens cicur genus, five aliud quid cicur, hominem autem ferum, five etiam cicurem quidem dicis hominem effe, hominum vero nullam fumis venationem: horum utrum putes te approbante dictum iri, id nobis declara.

Theae. Itaque nos effe, amice, cicura puto animalia, et venationem hominum effe aio.

Hosp. Duplicem igitur etiam cicurum venationem dicamus.

Theae. Quomodo?

Hosp. Latrocinium, hominum raptum et tyrannida et univerfam rem militarem, unum omnia, violentam definientes venationem.

Theae. Praeclare.

Hosp. Iudicialem vero, concionalem et fermocinandi peritiam, unum rurfus hoc totum, perfuadendi unam artem appellantes.

Theae. Recte.

Hosp. Perfuadendi vero artis bina fumimus genera.

Theae. Qualia?

Hosp. Unum quod privatim, alterum quod publice fit.

Theae. Eft certe genus utrumque.

Hosp. Nonne etiam privatae venationis una pars eft opera mercenaria, altera donatio?

ΘΕΑΙ. Οὐ μανθάνω.

ΞΕ. Τῇ τῶν ἐρώντων θήρᾳ τὸν νοῦν, ὡς ἔοικας, οὔπω προςέσχες.

ΘΕΑΙ. Τοῦ πέρι;

ΞΕ. * Ὅτι τοῖς θηρευθεῖσι δῶρα προςεπιδιδόασιν. E

ΘΕΑΙ. Ἀληθέστατα λέγεις.

ΞΕ. Τοῦτο μὲν τοίνυν ἐρωτικῆς τέχνης ἔστω εἶδος.

ΘΕΑΙ. Πάνυ γε.

ΞΕ. Τοῦ δέ γε μισθαρνευτικοῦ τὸ μὲν προςομιλοῦν διὰ χάριτος καὶ παντάπασι δι' ἡδονῆς τὸ δέλεαρ πεποιημένον καὶ τὸν μισθὸν πραττόμενον τροφὴν ἑαυτῷ μόνον κολακικήν, ὡς ἐγῷμαι, * πάντες φαῖμεν ἂν ἡδυντικήν 223 τινα *) τέχνην εἶναι.

ΘΕΑΙ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΞΕ. Τὸ δὲ ἐπαγγελλόμενον μὲν ὡς ἀρετῆς ἕνεκα τὰς ὁμιλίας ποιούμενον, μισθὸν δὲ νόμισμα πραττόμενον, ἆρα οὐ τοῦτο τὸ γένος ἑτέρῳ προςειπεῖν ἄξιον ὀνόματι;

ΘΕΑΙ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΞΕ. Τίνι δὴ τούτῳ; πειρῶ λέγειν.

ΘΕΑΙ. Δῆλον δή· τὸν γὰρ σοφιστήν μοι δοκοῦμεν ἀνευρηκέναι. τοῦτ' οὖν ἔγωγε εἰπὼν τὸ προςῆκον ὄνομ' ἂν ἡγοῦμαι καλεῖν αὐτόν.

ΞΕ. Κατὰ * δὴ τὸν νῦν, ὦ Θεαίτητε, λόγον, ὡς B ἔοικεν, ἡ τέχνης οἰκειωτικῆς, χειρωτικῆς [κτητικῆς], θηρευτικῆς, ζωοθηρίας [πεζοθηρίας], χερσαίας [ἡμεροθηρικῆς], ἀνθρωποθηρίας, **) ἰδιοθηρίας [μισθαρνικῆς], νομισματοπωλικῆς, δοξαπαιδευτικῆς, νέων, πλουσίων καὶ ἐνδόξων γιγνομένη θήρα προςρητέον, ὡς ὁ νῦν λόγος ξυμβαίνει ***) ἡμῖν, σοφιστική.

ΘΕΑΙ. Παντάπασι μὲν οὖν.

ΞΕ. Ἔτι δὲ καὶ τῇδε ἴδωμεν· οὐ γάρ τι φαύλης μέτοχόν ἐστι τέχνης τὸ νῦν ζητούμενον, * ἀλλ' εὖ μάλα C

---

*) ἴσ. ἢ ἡδυντικήν τινα.

) ἴσ. ἀνθρωποθηρίας, πιθανοθηρίας, ἰδιοθηρίας. *) ἴσ. σημαίνει.

Theae. Non intelligo.

Hosp. Ad amantium venationem animum, ut videtur, nondum attendisti.

Theae. Quid significas?

Hosp. Hos eis quos venati sint munera etiam afferre.

Theae. Verissime dicis.

Hosp. Haec igitur amatoriae artis esto species.

Theae. Sane quidem.

Hosp. Mercenariae vero eam partem quae sermocinatur blande, omnino voluptatis illecebris utitur et mercedis loco pastum sibi ipsi tantum exigit, adulatoriam, ut arbitror, omnes dicemus vel voluptariam quandam artem esse.

Theae. Quidni?

Hosp. Quae autem profitetur virtutis causa se in sermonem dare et mercedis loco numos exigit, nonne hanc speciem alio nuncupari decet nomine?

Theae. Quidni?

Hosp. Quonam autem? conare dicere.

Theae. Manifestum est: sophistam enim, ut mihi videtur, invenimus. ita vero equidem appellans accommodato eum nomine arbitror afficere.

Hosp. Secundum hanc igitur, Theaetete, expositionem, ut patet, altera illa pars artis vindicandi, potiundi, venandi, animalia capiendi, terrestria capiendi, homines venandi, privatim venandi, numos conflandi simulateque instituendi, quae iuvenum, divitum ac nobilium est venatio, dicenda, ut oratio nunc explicata nobis ostendit, sophistica.

Theae. Prorsus ita habet.

Hosp. Praeterea etiam sic consideremus: neque enim vilis particeps est artis id de quo nunc quaerimus,

ποικίλης· καὶ γὰρ οὖν ἐν τοῖς πρόσθεν εἰρημένοις φάντασμα παρέχεται, μὴ τοῦτο, ὃ νῦν αὐτὸ ἡμεῖς φαμέν, ἀλλ' ἕτερον εἶναί τι γένος.

ΘΕΑΙ. Πῇ δή;

ΞΕ. Τὸ τῆς κτητικῆς τέχνης διπλοῦν ἦν εἶδός που, τὰ μὲν θηρευτικὸν μέρος ἔχον, τὸ δὲ ἀλλακτικόν.

ΘΕΑΙ. Ἦν γὰρ οὖν.

ΞΕ. Τῆς τοίνυν ἀλλακτικῆς δύο εἴδη λέγωμεν, τὸ μὲν δωρητικόν, τὸ δὲ ἕτερον ἀγοραστικόν;

ΘΕΑΙ. Εἰρήσθω.

ΞΕ. Καὶ μὴν αὖ φήσομεν ἀγοραστικὴν διχῇ τέμνεσθαι.

ΘΕΑΙ. * Πῇ; D

ΞΕ. Τὴν μὲν τῶν αὐτουργῶν αὐτοπωλικὴν διαιρουμένην *), τὴν δὲ τὰ ἀλλότρια ἔργα μεταβαλλομένην μεταβλητικήν.

ΘΕΑΙ. Πάνυ γε.

ΞΕ. Τί δέ; τῆς μεταβλητικῆς οὐχ ἡ μὲν κατὰ πόλιν ἀλλαγή, σχεδὸν αὐτῆς ἥμισυ μέρος ὄν, καπηλικὴ προσαγορεύεται;

ΘΕΑΙ. Ναί.

ΞΕ. Τὸ δέ γε ἐξ ἄλλης εἰς ἄλλην πόλιν διαλλαττομένων **) ὠνῇ καὶ πράσει ἐμπορική;

ΘΕΑΙ. Τί δ' οὔ;

ΞΕ. Τῆς δ' ἐμπορικῆς ἆρ' οὐκ ᾐσθήμεθα ὅτι τὸ μέν, ὅσοις τὸ σῶμα τρέφεται καὶ χρῆται, τὸ δέ, ὅσοις E ἡ ψυχή, πωλοῦν διὰ νομίσματος ἀλλάττεται;

ΘΕΑΙ. Πῶς τοῦτο λέγεις;

ΞΕ. Τὸ περὶ τὴν ψυχὴν ἴσως ἀγνοοῦμεν, ἐπεὶ τό γε ἕτερόν που ξυνίεμεν.

ΘΕΑΙ. Ναί.

ΞΕ. Μουσικήν τε τοίνυν ξυνάπασαν λέγωμεν, ἐκ 224 πόλεως ἑκάστοτε εἰς πόλιν ἔνθεν μὲν ὠνηθεῖσαν, ἑτέρωσε

---

*) ἴσ. διαιρούμενοι.

**) ἴσ. διαλλαττόμενον.

sed admodum multiplicis; etenim in eis quae supra explicavimus speciem praebuit, quasi non hoc, quod nunc esse dicimus, sed aliud quodpiam esset genus.

Theae. Quo autem pacto?

Hosp. Artis acquirendi duplex erat species, una venatoriam partem habens, altera permutatio.

Theae. Erat vero.

Hosp. Permutationis autem duas species sumamus, unam donationem, alteram negotiationem.

Theae. Ita dictum esto.

Hosp. Atque etiam mercaturam dicemus bifariam distribui.

Theae. Quomodo?

Hosp. Ita ut eorum qui ipsi fabricantur mercaturam distinguamus a permutatione quae alienorum operum mercatum instituit.

Theae. Sane quidem.

Hosp. Quid vero? permutationis nonne una prope dimidia pars, quae commercium est in urbe, institoris dicitur negotiatio?

Theae. Ita.

Hosp. Quae vero ex alia in aliam urbem transit resque emendo et vendendo mutat, mercatoria?

Theae. Quî aliter?

Hosp. Mercatoriae vero nonne cognitum habemus unam partem ea, quibus corpus alitur et utitur, alteram ea, quibus animus, vendendo cum numis mutare?

Theae. Quomodo istud dicis?

Hosp. Ea quae ad animum spectant fortasse nos fugiunt, alterum vero certe intelligimus.

Theae. Etiam.

Hosp. Musicam igitur universam dicamus, quae ex urbe quaque in urbem transiens hinc quidem ema-

δὲ ἀγομένην καὶ πιπρασκομένην, καὶ γραφικὴν καὶ θαυματοποιϊκὴν *) καὶ πολλὰ ἕτερα τῆς ψυχῆς, τὰ μὲν παραμυθίας, τὰ δὲ καὶ σπουδῆς χάριν ἀχθέντα καὶ πωλούμενα, τὸν ἄγοντα καὶ πωλοῦντα μηδὲν ἧττον τῆς τῶν σιτίων καὶ ποτῶν πράσεως ἔμπορον ὀρθῶς ἂν λεγόμενον παρασχεῖν **).

ΘΕΑΙ. Ἀληθέστατα λέγεις.

ΞΕ. Οὐκοῦν καὶ τὸν μα*θήματα ξυνωνούμενον πόλιν τε ἐκ πόλεως νομίσματος ***) ἀμείβοντα ταὐτὸν προσερεῖς ὄνομα; B

ΘΕΑΙ. Σφόδρα γε.

ΞΕ. Τῆς δὴ ψυχεμπορικῆς ταύτης ἆρ᾽ οὐ τὸ μὲν ἐπιδεικτικὴ δικαιότατα λέγοιτ᾽ ἄν, τὸ δὲ γελοῖον μὲν οὐχ ἧττον τοῦ πρόσθεν, ὅμως δὲ μαθημάτων οὖσαν πρᾶσιν αὐτὴν ἀδελφῷ τινὶ τῆς πράξεως ὀνόματι προσειπεῖν ἀνάγκη;

ΘΕΑΙ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΞΕ. Ταύτης τοίνυν τῆς μαθηματοπωλικῆς τὸ μὲν περὶ τὰ * τῶν ἄλλων τεχνῶν μαθήματα ἑτέρῳ, τὸ δὲ περὶ C τὸ τῆς ἀρετῆς ἄλλῳ προσρητέον.

ΘΕΑΙ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΞΕ. Τεχνοπωλικὸν μὲν τό γε ****) περὶ τἄλλ᾽ ἂν ἁρμόττοι, τὸ δὲ περὶ ταῦτα σὺ προθυμήθητι λέγειν ὄνομα.

ΘΕΑΙ. Καὶ τί τις ἂν ἄλλο ὄνομα εἰπὼν οὐκ ἂν πλημμελοίη πλὴν τὸ νῦν ζητούμενον αὐτὸ εἶναι τὸ σοφιστικὸν γένος;

ΞΕ. Οὐδὲν ἄλλο. Ἴθι δὴ νῦν ξυναγάγωμεν αὐτό, λέγοντες ὡς τὸ τῆς κτητικῆς, μεταβλητικῆς, ἀγοραστικῆς, ἐμπο*ρικῆς, ψυχεμπορικῆς περὶ λόγους καὶ μαθήματα ἀρετῆς πωλητικὸν δεύτερον ἀνεφάνη σοφιστική. D

ΘΕΑΙ. Μάλα γε.

ΞΕ. Τρίτον δέ γ᾽ οἶμαί σε, κἂν εἴ τις, αὐτοῦ κα-

*) ἄλλ. θαυματοποιητικήν.

**) ἄλλ. παρέχειν.

***) ἴσ. ἐκ πόλεως ἀμείβοντα.

****) ἴσ. τῷ γε.

tur, illuc vero importetur ac vendatur, et picturam et praeſtigias et multa alia ad animum ſpectantia, quae partim oblectationis, partim doctrinae ſtudiorum cauſa importantur et venduntur: haec igitur omnia non minus quum eſculentorum et potulentorum venditionem hoc efficere ut qui ipſa importet et vendat is mercator recte nominetur.

Theae. Veriſſime dicis.

Hoſp. Nonne etiam eum qui diſciplinas coëmit et urbem cum urbe permutat, eodem afficies nomine?

Theae. Maxime vero.

Hoſp. Huius igitur ad animum ſpectantis mercaturae, quam ψυχεμπορικὴν dicimus, nonne una ſpecies oſtentatio rectiſſime dicetur, alteram vero ridiculo quidem non minus, quam ſuperius eſt, tamen, quum diſciplinarum ſit mercatus, nomine ipſi negotio accommodato nuncupari oportet?

Theae. Sane quidem.

Hoſp. Huius autem diſciplinarum mercaturae, quam μαθηματοπωλικὴν vocamus, una pars quae ad ceterarum artium diſciplinas ſpectat alio, et altera quae ad virtutem refertur alio nuncupanda eſt.

Theae. Quidni?

Hoſp. In mercaturam ad ceteras artes ſpectantem τεχνοπωλικῆς nomen conveniet, eius vero quae ad hanc ſpectat, tu ſtude nomen dicere.

Theae. At quid aliud quisquam dicere poſſit non aberrans a vero niſi hoc, ſophiſticum id eſſe, de quo nunc quaeritur, genus?

Hoſp. Nihil aliud. age nunc id complectamur dicentes artis acquirendi et quidem permutationis, negotiationis, mercaturae eiusque ad animum ſpectantis eam partem, quae orationes et diſciplinas virtutis vendat, ſecundo repertam eſſe ſophiſticam.

Theae. Sane quidem.

Hoſp. Tertio arbitror te, ſi quis in ipſa ſedens

θιδρυμένος ἐν πόλει τὰ μὲν ὠνούμενος, τὰ δὲ καὶ τεκταινόμενος αὐτὸς μαθήματα περὶ τὰ αὐτὰ ταῦτα καὶ πωλῶν, ἐκ τούτου τὸ ζῆν προὐτάξατο, καλεῖν οὐδὲν ἄλλο πλὴν ὅπερ νῦν δή.

ΘΕΑΙ. Τί δ' οὐ μέλλω;

ΞΕ. Καὶ τὸ κτητικῆς ἄρα μεταβλητικόν, ἀγοραστικόν, κα*πηλικὸν εἴτε αὐτοπωλικόν, ἀμφοτέρως, ὅ τιπερ E
ἂν ᾖ περὶ τὰ τοιαῦτα μαθηματοπωλικὸν γένος, ἀεὶ σὺ προςερεῖς, ὡς φαίνει, σοφιστικόν.

ΘΕΑΙ. Ἀνάγκη· τῷ γὰρ λόγῳ δεῖ ξυνακολουθεῖν.

ΞΕ. Ἔτι δὴ σκοπῶμεν, εἴ τινι τοιῷδε προςέοικεν
ἄρα τὸ νῦν μεταδιωκόμενον γέ*νος. 225

ΘΕΑΙ. Ποίῳ δή;

ΞΕ. Τῆς κτητικῆς ἀγωνιστική τι μέρος ἡμῖν ἦν.

ΘΕΑΙ. Ἦν γὰρ οὖν.

ΞΕ. Οὐκ ἄπο τρόπου τοίνυν ἐστὶ διαιρεῖν αὐτὴν δίχα.

ΘΕΑΙ. Καθ' ὁποῖα, λέγε.

ΞΕ. Τὸ μὲν ἁμιλλητικὸν αὐτῆς τιθέντας, τὸ δὲ μαχητικόν.

ΘΕΑΙ. Ἔστιν.

ΞΕ. Τῆς τοίνυν μαχητικῆς τῷ μὲν σώματι πρὸς σώματα γιγνομένῳ σχεδὸν εἰκὸς καὶ πρέπον ὄνομα λέγειν τι τοιοῦτον τιθεμένους οἷον βιαστικόν.

ΘΕΑΙ. Ναί.

ΞΕ. Τῷ δὲ λόγοις πρὸς λόγους τί τις, ὦ Θεαίτητε, ἄλλο εἴπῃ πλὴν ἀμφισβητητικόν;

ΘΕΑΙ. Οὐδέν.

ΞΕ. Τὸ δέ γε * περὶ τὰς ἀμφισβητήσεις θετέον B
διττόν.

ΘΕΑΙ. Πῇ;

ΞΕ. Καθ' ὅσον μὲν γὰρ γίγνεται μήκεσί τε πρὸς ἐναντία μήκη λόγων καὶ περὶ δίκαια *) καὶ ἄδικα δημοσίᾳ, δικανικόν.

---

*) ἄλλ. περὶ τὰ δίκαια.

urbe illarum rerum ſcientias, quas partim emat partim ipſe fabricetur, vendat indeque vivere ſibi propoſuerit, hunc non alio nuncupaturum eſſe nomine niſi hoc quod nunc poſitum eſt.

Theae. Quidni nuncupaverim?

Hoſp. Artis igitur acquirendi ea pars, quae permutat ac negotiatur, ſive aliena ſive propria vendit, utroque modo quamque diſciplinarum mercaturam ſemper tu, ut videtur, appellabis ſophiſticam.

Theae. Neceſſe eſt; orationem enim oportet ſequi.

Hoſp. Praeterea videamus, num huic fere ſimile ſit genus id quod nunc inveſtigamus.

Theae. Quali autem?

Hoſp. Artis acquirendi pars quaedam nobis erat concertatoria.

Theae. Erat vero.

Hoſp. Conſentaneum igitur eſt distribuere eam bifariam.

Theae. Quo modo, dic.

Hoſp. Ita ut contentionem unam eius partem ponamus, pugnam alteram.

Theae. Eſt ita.

Hoſp. Pugnae autem ei generi, quod corpore adverſus corpora committitur, conſentaneum fere atque conveniens nomen tale imponamus quale eſt violentia.

Theae. Etiam.

Hoſp. Id vero quod orationibus adverſus orationes committitur, quo quis, Theaetete, alio niſi controverſiae nomine afficiat?

Theae. Nullo alio.

Hoſp. Controverſiae autem duplex eſt genus ponendum.

Theae. Quomodo?

Hoſp. Quatenus enim fit orationibus longis adverſus contrarias orationes longas de iuſtis et iniuſtis publice, iudicialis eſt.

ΘΕΑΙ. Ναί.

ΞΕ. Τὸ δ' ἐν ἰδίοις αὖ καὶ κατακεκερματισμένον ἐρωτήσεσι πρὸς ἀποκρίσεις μῶν εἰθίσμεθα καλεῖν ἄλλο πλὴν ἀντιλογικόν;

ΘΕΑΙ. Οὐδέν.

ΞΕ. Τοῦ δὲ ἀντιλογικοῦ τὸ μὲν ὅσον περὶ τὰ ξυμβόλαια ἀμφισβητεῖται μέν, εἰκῇ δὲ καὶ * ἀτέχνως περὶ αὐτὸ πράττεται, ταῦτα θετέον μὲν εἶδος, ἐπείπερ αὐτὸ διέγνωκεν ὡς ἕτερον ὂν ὁ λόγος, ἀτὰρ ἐπωνυμίας οὔθ' ὑπὸ τῶν ἔμπροσθεν ἔτυχεν οὔτε νῦν ὑφ' ἡμῶν τυχεῖν ἄξιον. C

ΘΕΑΙ. Ἀληθῆ· κατὰ σμικρὰ γὰρ λίαν καὶ παντοδαπὰ διῄρηται.

ΞΕ. Τὸ δέ γε ἔντεχνον, καὶ περὶ δικαίων αὐτῶν καὶ ἀδίκων καὶ περὶ τῶν ἄλλων ὅλως ἀμφισβητοῦν, ἆρ' οὐκ ἐριστικὸν αὖ λέγειν εἰθίσμεθα;

ΘΕΑΙ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΞΕ. Τοῦ μὴν ἐριστικοῦ τὸ μὲν * χρηματοφθορικόν, D
τὸ δὲ χρηματιστικὸν ὂν τυγχάνει.

ΘΕΑΙ. Παντάπασί γε.

ΞΕ. Τὴν ἐπωνυμίαν τοίνυν, ἣν ἑκάτερον δεῖ καλεῖν αὐτῶν, πειραθῶμεν εἰπεῖν.

ΘΕΑΙ. Οὐκοῦν χρή.

ΞΕ. Δοκῶ μὴν *) τό γε δι' ἡδονὴν τῆς περὶ ταῦτα διατριβῆς ἀμελὲς τῶν οἰκείων γιγνόμενον, περὶ δὲ τὴν λέξιν τοῖς πολλοῖς τῶν ἀκουόντων οὐ μεθ' ἡδονῆς ἀκουόμενον καλεῖσθαι κατὰ γνώμην τὴν ἐμὴν οὐχ ἕτερον ἀδολεσχικοῦ.

ΘΕΑΙ. Λέγεται γὰρ οὖν οὕτω πως.

ΞΕ. Τούτου τοίνυν * τοὐναντίον, ἀπὸ τῶν ἰδιωτι- E
κῶν ἐρίδων χρηματιζόμενον, ἐν τῷ μέρει σὺ πειρῶ νῦν εἰπεῖν.

ΘΕΑΙ. Καὶ τί τις ἂν αὖ εἰπὼν ἕτερον οὐκ ἐξαμάρτοι πλήν γε τὸν θαυμαστὸν πάλιν ἐκεῖνον ἥκειν αὖ νῦν τέταρτον μεταδιωκόμενον ὑφ' ἡμῶν σοφιστήν;

---

*) ἴσ. μέν.

Theae. Ita.

Hosp. Eam contra quae inter privatos est, discerpta illa quidem in interrogationes quae responsionibus opponuntur, num consuevimus alio nuncupare nomine nisi contra dicendi facultatis?

Theae. Nullo alio.

Hosp. Contra dicendi vero facultatis ea pars qua de pactis conventis disceptatur quidem, sed sine ullo ordine et arte id peragitur, haec ponenda quidem est species, quum eam discreverit ut diversam ac propriam oratio, at appellationem neque a superioribus accepit, neque quae nunc a nobis eam accipiat, digna est.

Theae. Verum: in minuta enim nimis atque varia divisa est.

Hosp. Artificiosam vero partem, quae de iustis per se et iniustis ceterisque generatim disceptat, nonne disputandi artem appellare consuevimus?

Theae. Quidni?

Hosp. Disputandi autem artis una pars rem conficit, altera auget.

Theae. Maxime vero.

Hosp. Appellationem igitur, qua utramque oporteat affici, conemur dicere.

Theae. Decet vero.

Hosp. Videtur autem hoc genus disputandi quod, quia voluptatem capit e sermonibus de illis rebus, negligit res suas, propter dictionem vero plerisque auditorum non cum voluptate auditur, mea sententia non alio nisi garrulitatis nomine nuncupari.

Theae. Appellatur sane sic fere.

Hosp. Eius vero contrarium, quod privatis disputationibus quaestum facit, tu vicissim conare nunc dicere.

Theae. At quid quis rursus aliud dixerit non peccans nisi hoc, admirabilem illum rursus venire nunc quarto, qui investigatur a nobis, sophistem?

ΞΕ. Οὐδὲν ἀλλ' ἢ τὸ χρη*ματιστικὸν γένος, ὡς ἔοι- 226
κεν, ἐριστικῆς ὂν τέχνης, τῆς ἀντιλογικῆς, τῆς ἀμφισβητητικῆς, τῆς μαχητικῆς, τῆς ἀγωνιστικῆς, τῆς κτητικῆς ἔστιν, ὡς ὁ λόγος αὖ μεμήνυκε νῦν, ὁ σοφιστής.

ΘΕΑΙ. Κομιδῇ μὲν οὖν.

ΞΕ. Ὁρᾷς οὖν ὡς ἀληθῆ λέγεται τὸ ποικίλον εἶναι τοῦτο τὸ θηρίον καί, τὸ λεγόμενον, οὐ τῇ ἑτέρᾳ ληπτέον;

ΘΕΑΙ. Οὐκοῦν ἀμφοῖν χρή.

ΞΕ. Χρὴ γὰρ οὖν, καὶ κατὰ δύναμίν γε οὕτω ποιητέον, τοιόνδε τι με*ταθέοντας ἴχνος αὐτοῦ. καί μοι λέγε· B
τῶν οἰκετικῶν ὀνομάτων καλοῦμεν ἄττα που;

ΘΕΑΙ. Καὶ πολλά· ἀτὰρ ποῖα δὴ τῶν πολλῶν πυνθάνει;

ΞΕ. Τὰ τοιάδε, οἷον διηθεῖν τε λέγομεν καὶ διαττᾷν καὶ βράττειν καὶ διακρίνειν *).

ΘΕΑΙ. Τί μήν;

ΞΕ. Καὶ πρός γε τούτοις ἔτι ξαίνειν καὶ κατάγειν καὶ κερκίζειν καὶ μυρία ἐν ταῖς τέχναις ἄλλα τοιαῦτα ἐνόντα ἐπιστάμεθα· ἢ γάρ;

ΘΕΑΙ. Τὸ ποῖον αὐτῶν πέρι βουληθεὶς δηλῶσαι, πα*ραδείγματα προθεὶς ταῦτα κατὰ πάντων ἤρου; C

ΞΕ. Διαιρετικά που τὰ λεχθέντα εἴρηται ξύμπαντα.

ΘΕΑΙ. Ναί.

ΞΕ. Κατὰ τὸν ἐμὸν τοίνυν λόγον ὡς περὶ ταῦτα μίαν οὖσαν ἐν ἅπασι τέχνην ἑνὸς ὀνόματος ἀξιώσομεν αὐτήν.

ΘΕΑΙ. Τίνα προσειπόντες;

ΞΕ. Διακριτικήν.

ΘΕΑΙ. Ἔστω.

ΞΕ. Σκόπει δὴ ταύτης αὖ δύο ἄν πῃ δυνώμεθα κατιδεῖν εἴδη.

ΘΕΑΙ. Ταχεῖαν ὡς ἐμοὶ σκέψιν ἐπιτάττεις.

ΞΕ. Καὶ * μὴν ἔν γε ταῖς εἰρημέναις διακρίσεσι τὸ D

---

*) Io. καὶ βράττειν, ἄνευ τοῦ καὶ διακρίνειν.

Hosp. Nihil aliud nisi genus, ut patet, quaestum faciens, quae pars est artis disputandi, contra dicendi, controversandi, pugnandi, concertandi et acquirendi, est, ut oratio rursus declaravit nunc, sophistes.

Theae. Maxime vero.

Hosp. Videsne igitur, quam vere dicatur multiplex esse haec bellua nec, ut in proverbio est, altera manu capienda.

Theae. Itaque ambabus capi oportet.

Hosp. Oportet sane, atque adeo quam maxime nobis ita faciundum est, hoc fere persequentibus eius vestigium. nimirum dic mihi: servilium vocabulorum usurpamus aliqua?

Theae. Ac multa quidem: at qualia tandem e multis illis rogas?

Hosp. Talia fere, qualia percolare dicimus, cribrare et vanno excutere.

Theae. Quidni?

Hosp. Et praeterea carminare, nere et texere, et sexcenta alia id genus in artibus esse scimus; nonne?

Theae. Quidnam de iis declaraturus exemplis hisce propositis de omnibus rogasti?

Hosp. Dirimentia certe haec quae memoravimus dicta sunt omnia.

Theae. Ita.

Hosp. Ex mea igitur oratione, quia una horum omnium ars est, uno eam nomine impertiemur.

Theae. Quomodo appellantes?

Hosp. Discernendi artem.

Theae. Esto.

Hosp. Vide igitur num huius quoque duas possimus cognoscere species.

Theae. Celeriorem quam pro mea facultate quaestionem imponis.

Hosp. Atqui in secretionibus quas memoravimus

μὲν χεῖρον ἀπὸ βελτίονος ἀποχωρίζειν ἦν, τὸ δ' ὅμοιον ἀφ' ὁμοίου.

ΘΕΑΙ. Σχεδὸν οὕτω νῦν λεχθὲν φαίνεται.

ΞΕ. Τῆς μὲν τοίνυν ὄνομα οὐκ ἔχω λεγόμενον, τῆς δὲ καταλειπούσης μὲν τὸ βέλτιον διακρίσεως, τὸ δὲ χεῖρον ἀποβαλλούσης ἔχω.

ΘΕΑΙ. Λέγε τί.

ΞΕ. Πᾶσα ἡ τοιαύτη διάκρισις, ὡς ἐγὼ ξυννοῶ, λέγεται παρὰ πάντων καθαρμός τις.

ΘΕΑΙ. Λέγεται γὰρ οὖν.

ΞΕ. * Οὐκοῦν τό γε καθαρτικὸν εἶδος αὖ διπλοῦν E
ὂν πᾶς ἂν ἴδοι;

ΘΕΑΙ. Ναί, κατὰ σχολήν γε ἴσως· οὐ μὴν ἔγωγε καθορῶ νῦν.

ΞΕ. Καὶ μὴν τὰ περὶ τὰ σώματα πολλὰ εἴδη καθάρσεων ἑνὶ περιλαβεῖν ὀνόματι προςήκει.

ΘΕΑΙ. Ποῖα καὶ τίνι;

ΞΕ. Τά τε τῶν ζώων, ὅσα ἐντὸς σωμάτων ὑπὸ γυμναστικῆς ἰατρικῆς τε ὀρθῶς διακρινόμενα κα*θαίρεται, 227
καὶ τὰ περὶ τὰ ἐκτός, ἃ εἰπεῖν μὲν φαῦλα, ὅσα βαλανευτικὴ παρέχεται, καὶ τῶν ἀψύχων σωμάτων, ὧν γναφευτικὴ καὶ ξύμπασα κοσμητικὴ τὴν ἐπιμέλειαν παρεχομένη κατὰ σμικρὰ πολλὰ καὶ γελοῖα δοκοῦντα ὀνόματα ἔσχεν.

ΘΕΑΙ. Μάλα γε.

ΞΕ. Παντάπασι μὲν οὖν, ὦ Θεαίτητε· ἀλλὰ γὰρ τῇ τῶν λόγων μεθόδῳ σπογγιστικῆς ἢ φαρμακοποσίας *) οὐδὲν ἧττον οὐδέ τι μᾶλλον τυγχάνει μέλον, εἰ τὸ μὲν σμικρά, τὸ δὲ μεγάλα ἡμᾶς ὠφελεῖ καθαῖρον· τοῦ κτήσασθαι γὰρ ἕνεκα νοῦν * πασῶν τεχνῶν τὸ ξυγγενὲς καὶ B
τὸ μὴ ξυγγενὲς κατανοεῖν πειρωμένη τιμᾷ πρὸς τοῦτο ἐξ ἴσου πάσας, καὶ θάτερα τῶν ἑτέρων κατὰ τὴν ὁμοιότητα οὐδὲν ἡγεῖται γελοιότερα, σεμνότερον δέ τι τὸν διὰ στρατηγικῆς ἢ φθειριστικῆς δηλοῦντα θηρευτικὴν οὐδὲν νενό-

*) Ie. φαρμακοποιΐας.

una erat quae deterius a meliore ſeparat, altera quae aequale ab aequali.

Theae. Fere ita nunc expoſitum perſpicio.

Hoſp. Illa quidem quomodo appelletur neſcio, huius vero ſecretionis nomen, quae melius reliquum facit et deterius abiicit, teneo.

Theae. Dic quae ſit.

Hoſp. Omnis huiusmodi ſecretio, ut ego intelligo, dicitur ab omnibus purgatio quaedam.

Theae. Dicitur ſane.

Hoſp. Nonne purgationis etiam duas quisque cognoverit ſpecies?

Theae. Sane per otium forſitan; non tamen equidem nunc perſpicio.

Hoſp. At vero multa illa corporis purgandi genera uno complecti nomine convenit.

Theae. Qualia et quonam?

Hoſp. Purgationes animalium, quaecumque videlicet intra corpora a gymnaſtica et medicina recte ſecreta purgantur, et externas illas viles dictu, quas balneatorum ars praebet, itemque inanimatorum corporum purgationes, de quibus fullonica univerſaque ornandi ars curam adhibens minutis in rebus multa quae ridicula videntur nomina invenit.

Theae. Sane quidem.

Hoſp. Prorſus ita habet, Theaetete; etenim ſecta ratioque disputationis ſpongiâ purgandi peritiam nihil minus magisve curat quam medicamentorum confectionem, ſi illa parum, haec vero multum nobis prodeſt purgando; intelligentiae enim adipiſcendae cauſa omnium artium ſimilitudinem ac diſſimilitudinem perſpicere ſtudens aeſtimat hactenus pariter omnes, nec alterum altero ſecundum ſimilitudinem ducit magis ridiculum, nihilo autem graviorem eum habet qui arte imperatoria quam qui pediculari illuſtrat venatoriam,

μικεν, ἀλλ' ὡς τὸ πολὺ χαυνότερον. καὶ δὴ καὶ νῦν, ὅπερ ἤρου, τί προσεροῦμεν ὄνομα ξυμπάσας δυνάμεις, ὅσαι σῶμα εἴτε ἔμψυχον εἴτε ἄψυχον εἰλήχασι καθαίρειν, οὐδὲν αὐτῇ διοίσει, ποῖόν τι * λεχθὲν εὐπρεπέστατον εἶναι δόξει· μόνον ἐχέτω χωρὶς τῶν τῆς ψυχῆς καθάρσεων πάντα ξυνδῆσαν ὅσα ἄλλο τι καθαίρει· τὸν γὰρ περὶ τὴν διάνοιαν καθαρμὸν ἀπὸ τῶν ἄλλων ἐπικεχείρηκεν ἀφορίσασθαι τὰ νῦν, εἴγε ὅπερ βούλεται μανθάνομεν. C

ΘΕΑΙ. Ἀλλὰ μεμάθηκα καὶ ξυγχωρῶ δύο μὲν εἴδη καθάρσεως, ἓν δὲ τὸ περὶ τὴν ψυχὴν εἶδος εἶναι, τοῦ περὶ τὸ σῶμα χωρὶς ὄν.

ΞΕ. Πάντων κάλλιστα. καί μοι τὸ μετὰ τοῦτο ἐπάκουε πειρώμενος αὖ τὸ * λεχθὲν διχῇ τέμνειν. D

ΘΕΑΙ. Καθ' ὁποῖ' ἂν ὑφηγῇ, πειράσομαί σοι ξυντέμνειν.

ΞΕ. Πονηρίαν ἕτερον ἀρετῆς ἐν ψυχῇ λεγομέν τι;

ΘΕΑΙ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΞΕ. Καὶ μὴν καθαρμὸς ἦν τὸ λιπεῖν μὲν θάτερον, ἐκβάλλειν δὲ ὅσον ἂν ᾖ πού τι φλαῦρον.

ΘΕΑΙ. Ἦν γὰρ οὖν.

ΞΕ. Καὶ ψυχῆς ἄρα, καθ' ὅσον ἂν εὑρίσκωμεν κακίας ἀφαίρεσίν τινα, καθαρμὸν αὐτὸν λέγοντες ἐν μέλει φθεγξόμεθα.

ΘΕΑΙ. Καὶ μάλα γε.

ΞΕ. Δύο μὲν *) εἴδη κακίας περὶ ψυχὴν ῥητέον.

ΘΕΑΙ. Ποῖα;

ΞΕ. * Τὸ μὲν οἷον νόσον ἐν σώματι, τὸ δ' οἷον αἶσχος ἐγγιγνόμενον. 228

ΘΕΑΙ. Οὐκ ἔμαθον.

ΞΕ. Νόσον ἴσως καὶ στάσιν οὐ ταὐτὸν νενόμικας.

---

*) ἴσ. μήν.

sed ex maxima parte vaniorem. atque etiam nunc, quum tu rogaveris, quonam affecturi essemus nomine cunctas facultates, quibus munus corporis sive animati sive inanimati purgandi esset iniunctum, nihil eius intererit quale positum decentissimum sit visurum: modo ut contineat seorsum ab animi purgationibus omnia colligata quae aliud quid purgant; animi enim purgationem a reliquis instituit nunc secernere, si quorsum spectet intelligimus.

Theae. At intelligo et concedo duas esse species purgationis, unam vero ad animum pertinere, quae diversa sit a corporis purgatione.

Hosp. Omnium pulcherrime. iam mihi id quod sequitur attende conans rursus quod positum est bifariam distribuere.

Theae. Ut tu praeiveris, ita conabor tecum distribuere.

Hosp. Pravitatem diversum quid a virtute in animo dicimus?

Theae. Quidni?

Hosp. Atqui purgatio quaedam erat reliquum facere alterum, eiicere vero quicquid est malum.

Theae. Erat vero.

Hosp. Igitur etiam animi, quatenus invenerimus improbitatis ademptionem aliquam, purgationem eam appellantes vocem haud absonam mittemus.

Theae. Sane quidem.

Hosp. Duas vero species animi improbitatis dici oportet.

Theae. Quales?

Hosp. Unam, quae sicut morbus in corpore, alteram, quae sicut deformitas in eo exsistat.

Theae. Non intelligo.

Hosp. Morbum forsitan et seditionem non idem existimaveris.

ΘΕΑΙ. Οὐδ' αὖ πρὸς τοῦτο ἔχω τί χρή με ἀποκρίνασθαι.

ΞΕ. Πότερον ἄλλο τι στάσιν ἡγούμενος, ἢ τὴν τοῦ φύσει ξυγγενοῦς ἔκ τινος διαφθορᾶς διαφοράν;

ΘΕΑΙ. Οὐδέν.

ΞΕ. Ἀλλ' αἶσχος ἄλλο τι πλὴν τὸ τῆς ἀμετρίας πανταχοῦ δυςειδὲς ὂν *) γένος;

ΘΕΑΙ. Οὐ*δαμῶς ἄλλο. B

ΞΕ. Τί δέ; **) ἐν ψυχῇ δόξας ἐπιθυμίαις καὶ θυμὸν ἡδοναῖς καὶ λόγον λύπαις ***) καὶ πάντ' ἀλλήλοις ταῦτα τῶν φλαύρως ἐχόντων οὐκ ᾐσθήμεθα διαφερόμενα;

ΘΕΑΙ. Καὶ σφόδρα γε.

ΞΕ. Ξυγγενῆ γε μὴν ἐξ ἀνάγκης ξύμπαντα γέγονεν.

ΘΕΑΙ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΞΕ. Στάσιν ἄρα καὶ νόσον τῆς ψυχῆς πονηρίαν ****) λέγοντες ὀρθῶς ἐροῦμεν.

ΘΕΑΙ. Ὀρθότατα μὲν οὖν.

ΞΕ. Τί δ'; ὅσα κινήσεως με*τασχόντα καὶ σκοπόν C τινα θέμενα, πειρώμενα τούτου τυγχάνειν, καθ' ἑκάστην ὁρμὴν παράφορα αὐτοῦ γίγνεται καὶ ἀποτυγχάνει, πότερον αὐτὰ φήσομεν ὑπὸ ξυμμετρίας τῆς πρὸς ἄλληλα ἢ τοὐναντίον ὑπ' ἀμετρίας αὐτὰ πάσχειν;

ΘΕΑΙ. Δῆλον ὡς ὑπ' ἀμετρίας.

ΞΕ. Ἀλλὰ μὴν ψυχήν γε ἴσμεν ἄκουσαν πᾶσαν πᾶν ἀγνοοῦσαν.

ΘΕΑΙ. Σφόδρα γε.

ΞΕ. Τό γε μὴν ἀγνοεῖν ἔστιν, ἐπ' ἀλήθειαν ὁρμωμένης ψυχῆς, παρα*φόρου ξυνέσεως γιγνομένης, οὐδὲν D ἄλλο πλὴν παραφροσύνη.

ΘΕΑΙ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΞΕ. Ψυχὴν ἄρα ἀνόητον αἰσχρὰν καὶ ἄμετρον θετέον.

---

*) γρ. ἓν ὄν, ἑνόν. **) γρ. δαί;
***) ἴσ. λόγον ἡδοναῖς καὶ θυμὸν λύπαις.
****) ἴσ. τὴν τῆς ψυχῆς πονηρίαν.

Theae. Neque ad hoc habeo quid me oporteat respondere.

Hosp. Num aliud quid seditionem esse putas nisi eius quod natura cognatum est discordiam e depravatione quadam ortam?

Theae. Nihil vero aliud.

Hosp. Deformitatem vero num aliud quid nisi immoderationis genus, quod, ubicumque comparet, foedum est?

Theae. Nequaquam aliud quid.

Hosp. Quid vero? nonne animadvertimus in animo eorum qui male sunt affecti iudicia a cupiditatibus, rationem a voluptatibus, excandescentiam a doloribus et omnia haec inter se dissidere?

Theae. Maxime vero.

Hosp. Cognata autem necessario omnia sibi sunt.

Theae. Quippini?

Hosp. Seditionem igitur et morbum pravitatem animi appellantes recte dicemus.

Theae. Rectissime vero.

Hosp. Quid vero? quaecumque moveri possunt metamque quandam sibi positam conantur attingere, quibus vero eam appetunt, ab ea deflectunt et aberrant, num his dicemus id accidere propter moderationem mutuam, an contra propter immoderationem?

Theae. Ut perspicuum est, propter immoderationem.

Hosp. Atqui animum scimus invitum quemque quidque ignorare.

Theae. Maxime vero.

Hosp. Ignorare autem est, quia animus verum appetens a cognitione aberrat, nihil aliud nisi aberratio mentis.

Theae. Sane quidem.

Hosp. Animum igitur amentem deformem et immoderatum poni oportet.

ΘΕΑΙ. Ἔοικεν.

ΞΕ. Ἔστι δὴ δύο ταῦτα, ὡς φαίνεται, κακῶν ἐν αὐτῇ γένη, τὸ μὲν πονηρία καλούμενον ὑπὸ τῶν πολλῶν, νόσος αὐτῆς σαφέστατα ὄν.

ΘΕΑΙ. Ναί.

ΞΕ. Τὸ δέ γε ἄγνοιαν μὲν καλοῦσι, κακίαν δὲ αὐτὸ ἐν ψυχῇ μόνον γιγνόμενον οὐκ ἐθέλουσιν ὁμολογεῖν.

ΘΕΑΙ. Κομιδῇ * ξυγχωρητέον, ὃ νῦν δὴ λέξαντος E
ἠμφιγνόησά σου *), τὸ δύο εἶναι γένη κακίας ἐν ψυχῇ, καὶ δειλίαν μὲν καὶ ἀκολασίαν καὶ ἀδικίαν ξύμπαντα ἡγητέον νόσον ἐν ἡμῖν, τὸ δὲ τῆς πολλῆς καὶ παντοδαπῆς ἀγνοίας πάθος αἶσχος θετέον.

ΞΕ. Οὐκοῦν ἐν σώματί γε περὶ δύο παθήματε τούτω δύο τέχνα τινὲ ἐγενέσθην;

ΘΕΑΙ. Τίνε τούτω;

ΞΕ. Περὶ μὲν αἶσχος γυμναστική, περὶ * δὲ νόσον 229
ἰατρική.

ΘΕΑΙ. Φαίνεσθον.

ΞΕ. Οὐκοῦν καὶ περὶ μὲν ὕβριν καὶ ἀδικίαν καὶ δειλίαν ἡ κολαστικὴ πέφυκε τεχνῶν μάλιστα δὴ πασῶν προσήκουσα δίκη;

ΘΕΑΙ. Τὸ γοῦν εἰκὸς ὡς εἰπεῖν κατὰ τὴν ἀνθρωπίνην δόξαν.

ΞΕ. Τί δέ; περὶ ξύμπασαν ἄγνοιαν μῶν ἄλλην τινὰ ἢ διδασκαλικὴν ὀρθότατα **) εἴποι τις ἄν;

ΘΕΑΙ. Οὐδεμίαν.

ΞΕ. Φέρε δή, διδασκαλικῆς δὲ ἆρα ἓν μόνον γένος
φατέον εἶναι, ἢ * πλείω, δύο δέ τινε αὐτῆς εἶναι μεγί- B
στω; σκόπει.

ΘΕΑΙ. Σκοπῶ.

ΞΕ. Καί μοι δοκοῦμεν τῇδε ἂν πῃ τάχιστα εὑρεῖν.

ΘΕΑΙ. Πῇ;

---

*) γρ. ἠμφιγνόησά (ἄλλ. ἠμφεγνόησά) σου.
**) ἄλλ. ὀρθότερον.

Theae. Patet.

Hosp. Sunt igitur duo haec, ut apparet, malorum in eo genera: unum quod pravitas vocatur a multitudine, et morbus eius est apertissime.

Theae. Etiam.

Hosp. Alterum vero ignorationem quidem dicunt, sed pravitatem eam in animo solam esse nolunt confiteri.

Theae. Prorsus concedendum est, de quo quum tu modo diceres dubitaveram, duo esse genera pravitatis in animo, et timiditatem, incontinentiam atque iniustitiam, has omnes existimandas esse morbum in nobis, frequentem vero illam et multiplicem affectionem, ignorationem, pro deformitate esse habendam.

Hosp. Nonne ad has duas affectiones, si in corpore insunt, duae quaedam artes spectantes repeririuntur?

Theae. Quales?

Hosp. Ad deformitatem quidem spectat gymnastica, ad morbum vero medicina.

Theae. Patet.

Hosp. Nonne etiam insolentiae et iniustitiae et timiditatis omnium artium accommodatissima est castigans iurisdictio?

Theae. Probabile sane est, ut humana fert opinio.

Hosp. Quid vero? ad universam ignorationem num aliud quid nisi doctrinam spectare recte dixerit quispiam?

Theae. Nihil vero aliud.

Hosp. Agedum, doctrinaene unum tantum genus dicendum, an plura, duo autem ipsius esse maxima? considera.

Theae. Considero.

Hosp. Et poterimus, ut mihi videtur, hac fere ratione facillime invenire.

Theae. Qua tandem?

ΞΕ. Τὴν ἄγνοιαν ἰδόντες εἴ πῃ κατὰ μέσον αὐτῆς τομὴν ἔχει τινά· διπλῆ γὰρ αὕτη γιγνομένη δῆλον ὅτι καὶ τὴν διδασκαλικὴν δύο ἀναγκάζει *) μόρια ἔχειν, ἓν ἐφ' ἑνὶ γένει τῶν αὐτῆς ἑκατέρῳ.

ΘΕΑΙ. Τί οὖν; καταφανές πῄ σοι τὸ νῦν ζητούμενον;

ΞΕ. Ἀγνοίας δ' οὖν μέγα τί μοι δοκῶ καὶ χαλεπὸν C
ἀφωρισμένον ὁρᾶν εἶδος, πᾶσι τοῖς ἄλλοις αὐτῆς ἀντίσταθμον μέρεσιν.

ΘΕΑΙ. Ποῖον δή;

ΞΕ. Τὸ μὴ κατειδότα τι δοκεῖν εἰδέναι· δι' οὗ κινδυνεύει πάντα ὅσα διανοίᾳ σφαλλόμεθα γίγνεσθαι πᾶσιν.

ΘΕΑΙ. Ἀληθῆ.

ΞΕ. Καὶ δὴ καὶ τούτῳ γε οἶμαι μόνῳ τῆς ἀγνοίας ἀμαθίαν τοὔνομα προςρηθῆναι.

ΘΕΑΙ. Πάνυ γε.

ΞΕ. Τί δὲ δὴ τῷ τῆς διδασκαλικῆς ἄρα μέρει τῷ
τοῦτο ἀπαλλάττοντι λεκτέον; D

ΘΕΑΙ. Οἶμαι μὲν οὖν, ὦ ξένε, τὸ μὲν ἄλλο δημιουργικὰς διδασκαλίας, τοῦτο δὲ ἐνθάδε γε παιδείαν δι' ἡμῶν κεκλῆσθαι.

ΞΕ. Καὶ γὰρ σχεδόν, ὦ Θεαίτητε, ἐν πᾶσιν Ἕλλησιν. ἀλλὰ γὰρ ἡμῖν ἔτι καὶ τοῦτο σκεπτέον, εἰ ἄτομον ἤδη ἐστὶ πᾶν, ἤ ἄρα τινὰ ἔχον διαίρεσιν ἀξίαν ἐπωνυμίας.

ΘΕΑΙ. Οὐκοῦν χρὴ σκοπεῖν.

ΞΕ. Δοκεῖ τοίνυν μοι καὶ τοῦτο ἔτι πῃ σχίζεσθαι.

ΘΕΑΙ. Κατὰ τί;

ΞΕ. Τῆς ἐν τοῖς λόγοις διδασκαλικῆς ἡ μὲν τρα- E
χυτέρα τις ἔοικεν ὁδὸς εἶναι, τὸ δ' ἕτερον αὐτῆς μόριον λειότερον.

ΘΕΑΙ. Τὸ ποῖον δὴ τούτων ἑκάτερον λέγωμεν;

ΞΕ. Τὸ μὲν ἀρχαιοπρεπές τι πάτριον, ᾧ πρὸς τοὺς υἱεῖς μάλιστ' ἐχρῶντό τε καὶ ἔτι πολλοὶ χρῶνται τὰ νῦν,

---

*) ἴσ. ἀναγκάσει.

Hosp. Ignorationem si viderimus an forte in medio sectionem quandam recipiat; duplex enim si haec fuerit, sine dubio etiam doctrinam duas coget partes habere, singulas in singulas illius partes descriptas.

Theae. Quid? ecquid perspicuum tibi quod nunc quaerimus?

Hosp. Ignorationis quidem magnam mihi videor, et difficilem videre speciem separatam, quae pari ac reliquae omnes eius partes est momento.

Theae. Qualem autem?

Hosp. Hanc qua qui nescit se putat scire; per quam videntur omnia, in quibus animus nos fallit, accidere omnibus.

Theae. Vera.

Hosp. Atque etiam hoc opinor solum ignorationis genus insipientiae nomine nuncupari oportet.

Theae. Sane quidem.

Hosp. Quomodo vero ea doctrinae pars quae ab hac vindicat erit nominanda?

Theae. Arbitror equidem, hospes, reliquas quidem partes doctrinas operarias, hanc vero hic certe apud nos institutionem appellari.

Hosp. Etenim, Theaetete, apud omnes fere Graecos. nobis autem praeterea hoc anquirendum est, num individua iam sit omnis, an forte distributionem quandam recipiat dignam appellatione.

Theae. Sane oportet anquiri.

Hosp. Videtur igitur mihi etiam haec posse adhuc dividi.

Theae. Quomodo?

Hosp. Una doctrinae pars quae in sermonibus versatur asperior quaedam videtur via esse, altera vero mollior.

Theae. Qualem autem utramque dicamus?

Hosp. Unum est priscum quoddam patrum institutum, quo erga filios maxime utebantur et multi etiam

ὅταν αὐτοῖς ἐξαμαρτάνωσί τι, τὰ μὲν χαλεπαί*νοντες, τὰ 230
δὲ μαλθακωτέρως παραμυθούμενοι· τὸ δ' οὖν ξύμπαν αὐτὸ ὀρθότατα εἴποι τις ἂν νουθετητικήν.

ΘΕΑΙ. Ἔστιν οὕτως.

ΞΕ. Τὸ δέ γε, ὥς ἐοίκασί τινες αὖ λόγον ἑαυτοῖς δόντες ἡγήσασθαι πᾶσαν ἀκούσιον ἀμαθίαν εἶναι, καὶ μαθεῖν οὐδέποτ' ἂν ἐθέλειν τὸν οἰόμενον εἶναι σοφὸν τούτων ὧν οἴοιτο πέρι δεινὸς εἶναι, μετὰ δὲ πολλοῦ πόνου τὸ νουθετητικὸν εἶδος τῆς παιδείας σμικρὸν ἀνύτειν.

ΘΕΑΙ. Ὀρθῶς γε νομίζοντες.

ΞΕ. Καὶ γάρ τοι *) ταύτης τῆς δόξης ἐπὶ ἐκ*βολὴν B
ἄλλῳ τρόπῳ στέλλονται.

ΘΕΑΙ. Τίνι δή;

ΞΕ. Διερωτῶσιν ὧν ἂν οἴηταί τις τι πέρι λέγειν λέγων μηδέν, εἶθ' ἅτε πλανωμένων τὰς δόξας ῥᾳδίως ἐξετάζουσι, καὶ ξυνάγοντες δὴ τοῖς λόγοις εἰς ταὐτὸν τιθέασι παρ' ἀλλήλας, τιθέντες δὲ ἐπιδεικνύουσιν αὐτὰς αὑταῖς ἅμα περὶ τῶν αὐτῶν πρὸς τὰ αὐτὰ κατὰ ταὐτὰ ἐναντίας· οἱ δ' ὁρῶντες ἑαυτοῖς μὲν χαλεπαίνουσι, πρὸς δὲ τοὺς ἄλλους ἡμεροῦνται, καὶ τούτῳ δὴ τῷ τρόπῳ τῶν περὶ αὑτοὺς μεγάλων καὶ * σκληρῶν δοξῶν ἀπαλλάττονται, πασῶν C
[τε] ἀπαλλαγῶν ἀκούειν τε ἡδίστην καὶ τῷ πάσχοντι βεβαιότατα γιγνομένην. νομίζοντες γάρ, ὦ παῖ φίλε, οἱ καθαίροντες αὐτούς, ὥσπερ οἱ περὶ τὰ σώματα ἰατροὶ νενομίκασι μὴ πρότερον ἂν τῆς προσφερομένης τροφῆς ἀπολαύειν δύνασθαι σῶμα, πρὶν ἂν τὰ ἐμποδίζοντα ἐν αὐτῷ τις ἐκβάλῃ, ταὐτὸν καὶ περὶ ψυχῆς διενοήθησαν ἐκεῖνοι, μὴ πρότερον αὐτὴν ἕξειν τῶν προσφερομένων μαθημάτων
ὄνησιν, πρὶν * ἂν ἐλέγχων τις τὸν ἐλεγχόμενον εἰς αἰσχύ- D
νην καταστήσας, τὰς τοῖς μαθήμασιν ἐμποδίους δόξας ἐξελών, καθαρὸν ἀποφήνῃ καὶ ταῦτα ἡγούμενον, ἅπερ οἶδεν, εἰδέναι μόνα, πλείω δὲ μή.

---

*) Ις. Τοιγάρτοι. ἄλλ. Τῷ τοι.

nunc utuntur, si quid illi peccaverint, partim saevientes, partim lenius commonefacientes; universum autem hoc rectissime quis dixerit admonitionem.

Theae. Est ita.

Hosp. De altero autem, quia videntur quidam rem secum reputantes arbitrari nullam insipientiam esse voluntariam, nec umquam fore ut discat is qui se putet eorum peritum esse in quibus se opinetur excellere, et, multum licet laboris impendas, tamen admonitione, altera institutionis specie, parum profici.

Theae. Et recte quidem iudicant.

Hosp. Iccirco ad huius opinionis eiectionem alia ratione aggrediuntur.

Theae. Quanam?

Hosp. Quaerunt de his de quibus opinatur aliquis se aliquid dicere nihil dicens, deinde utpote vagantium opiniones facile explorant, easque orationibus in unum conductas inter se componunt, compositas vero ostendunt simul de eodem ad idem eodem modo inter se contractas esse. illi hoc videntes sibimet ipsi succensent, erga reliquos vero mansueti fiunt; atque hac iam ratione a magnis quas de se ipsi conceperant obstinatisque opinionibus liberantur, quae quidem omnium liberationum est et auditu iucundissima et ei cui obtingit firmissima. illi enim, mi care puer, qui istos purgant, quemadmodum corporum medici iudicant non prius pastu qui praebeatur frui posse corpus, quam quae impedimento sint ex eo quispiam eiecerit, ita etiam animum existimant non prius ex his quae praebeantur disciplinis utilitatem esse capturum, quam quis refutans refutatum ad pudendum induxerit eisque quae disciplinis impedimento sint opinionibus expulsis purum reddiderit et haec tantum existimantem quae sciat se scire, non plura.

ΘΕΑΙ. Βελτίστη γοῦν καὶ σωφρονεστάτη τῶν ἕξεων αὕτη.

ΞΕ. Διὰ ταῦτα δὴ πάντα ἡμῖν, ὦ Θεαίτητε, καὶ τὸν ἔλεγχον λεκτέον ὡς ἄρα μεγίστη καὶ κυριωτάτη τῶν καθάρσεών ἐστι, καὶ τὸν ἀνέλεγκτον αὖ νομιστέον, ἂν καὶ τυγχάνῃ βασιλεὺς ὁ μέγας ὤν, τὰ μέγιστα ἀκά*θαρτον E ὄντα, ἀπαίδευτόν τε καὶ αἰσχρὸν γεγονέναι ταῦτα, ἃ καθαρώτατον καὶ κάλλιστον ἔπρεπε τὸν ὄντως ἐσόμενον εὐδαίμονα εἶναι.

ΘΕΑΙ. Παντάπασι μὲν οὖν.

ΞΕ. Τί δέ; *) τοὺς ταύτῃ χρωμένους τῇ τέχνῃ τίνας φήσομεν; ἐγὼ μὲν γὰρ φοβοῦμαι σοφι*στὰς φάναι. 231

ΘΕΑΙ. Τί δή;

ΞΕ. Μὴ μεῖζον αὐτοῖς προσάπτωμεν γέρας.

ΘΕΑΙ. Ἀλλὰ μὴν προσέοικέ τινι τοιούτῳ τὰ νῦν εἰρημένα.

ΞΕ. Καὶ γὰρ κυνὶ λύκος, ἀγριώτατον ἡμερωτάτῳ. τὸν δὲ ἀσφαλῆ δεῖ πάντων μάλιστα περὶ τὰς ὁμοιότητας ἀεὶ ποιεῖσθαι τὴν φυλακήν· ὀλισθηρότατον γὰρ τὸ γένος. ὅμως δὲ ἔστωσαν· οὐ γὰρ περὶ σμικρῶν ὅρων τὴν ἀμφισβήτησιν οἴομαι γενήσεσθαι τότε ὁπόταν ἱ*κανῶς φυ- B λάττωσιν.

ΘΕΑΙ. Οὔκουν τό γε εἰκός.

ΞΕ. Ἔστω δὴ διακριτικῆς τέχνης καθαρτική, καθαρτικῆς δὲ τὸ περὶ ψυχὴν μέρος ἀφωρίσθω, τούτου δὲ διδασκαλική, διδασκαλικῆς δὲ παιδευτική, τῆς δὲ παιδευτικῆς ὁ περὶ τὴν μάταιον δοξοσοφίαν γιγνόμενος ἔλεγχος ἐν τῷ νῦν λόγῳ παραφανέντι μηδὲν ἄλλ' ἡμῖν εἶναι λεγέσθω πλὴν ἡ γένει γενναία σοφιστική.

ΘΕΑΙ. Λεγέσθω μέν, ἀπορῶ δὲ ἔγωγε ἤδη διὰ τὸ πολλὰ πεφάνθαι, τί * χρή ποτε ὡς ἀληθῆ λέγοντα καὶ C διϊσχυριζόμενον εἰπεῖν ὄντως εἶναι τὸν σοφιστήν.

ΞΕ. Εἰκότως γε σὺ ἀπορῶν. ἀλλά τοι κἀκεῖνον ἡγεῖσθαι χρὴ νῦν ἤδη σφόδρα ἀπορεῖν ὅπῃ |ποτὲ ἔτι διαδύ-

---

*) γρ. δαί;

Theae. Optimus certe et modestissimus hic est animi habitus.

Hosp. His igitur omnibus de causis nos, Theaetete, etiam oportet dicere refutationem esse optimam et certissimam purgationum, eum contra qui non refutatur iudicare, etiamsi rex sit magnus, quia ad maxima non sit purgatus, incultum et deformem esse ad haec, ad quae purissimum ac pulcherrimum deceat esse qui vere futurus sit beatus.

Theae. Maxime vero.

Hosp. Quid vero? qui hac utuntur arte eos quomodo appellabimus? vereor enim eos sophistas dicere.

Theae. Quî tandem?

Hosp. Ut ne nimium eis attribuamus dignitatis.

Theae. At vero simile fere huic est id quod nunc posuimus.

Hosp. Etiam cani lupus, ferissimum mansuetissimo. providum vero oportet omnium maxime similitudinibus semper adhibere cautionem; maxime est enim lubricum hoc rerum genus. attamen sunto; neque enim de exiguis terminis controversiam arbitror fore ita, si satis illud caveamus.

Theae. Neque vero probabile est.

Hosp. Esto igitur discernendi artis pars purgatio, a purgatione vero ea quae ad animum spectat pars separator, ab hac doctrina, a doctrina institutio, institutionis autem ea pars quae vanae sapientiae opinionis refutatio est secundum hanc nunc demonstratam rationem nihil aliud nobis esse dicatur nisi genere ingenua sophistica.

Theae. Dicatur quidem ita, sed haesito iam, quia tam multa nobis se obtulerunt, qualem tandem eum qui vera dicere et pro certo affirmare velit, statuere oporteat reapse esse sophistam.

Hosp. Nec mirum te haesitare. at vero etiam ille existimandus est nunc valde haesitare, quo tandem pa-

σεται τὸν λόγον· ὀρθὴ γὰρ ἡ παροιμία, τὸ τὰς ἁπάσας μὴ ῥᾴδιον εἶναι διαφεύγειν. νῦν οὖν καὶ μάλιστα ἐπιθετέον αὐτῷ.

ΘΕΑΙ. Καλῶς λέγεις.

ΞΕ. Πρῶτον δὴ στάντες οἷον ἐξαναπνεύσωμεν, καὶ πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς διαλογισώμεθα ἅμα ἀναπαυόμενοι, φέρε,
ὁπό*σα ἡμῖν ὁ σοφιστὴς πέφανται. δοκῶ μὲν γάρ, τὸ πρῶ- D
τον εὑρέθη νέων καὶ πλουσίων ἔμμισθος θηρευτής.

ΘΕΑΙ. Ναί.

ΞΕ. Τὸ δέ γε *) δεύτερον ἔμπορός τις περὶ τὰ τῆς ψυχῆς μαθήματα.

ΘΕΑΙ. Πάνυ γε.

ΞΕ. Τρίτον δὲ ἆρα οὐ περὶ ταὐτὰ ταῦτα κάπηλος ἀνεφάνη;

ΘΕΑΙ. Ναί. καὶ τέταρτόν γε αὐτοπώλης περὶ τὰ μαθήματα ἡμῖν **).

ΞΕ. Ὀρθῶς ἐμνημόνευσας. πέμπτον δ' ἐγὼ πειρά-
σομαι μνημονεύειν· τῆς γὰρ ἀγωνιστικῆς * περὶ λόγους ἦν E
τις ἀθλητής, τὴν ἐριστικὴν τέχνην ἀφωρισμένος.

ΘΕΑΙ. Ἦν γὰρ οὖν.

ΞΕ. Τό γε μὴν ἕκτον ἀμφισβητήσιμον μέν, ὅμως δ' ἔθεμεν ***) αὐτῷ ξυγχωρήσαντες δοξῶν ἐμποδίων μαθήμασι περὶ ψυχὴν καθαρτὴν αὐτὸν εἶναι.

ΘΕΑΙ. Παντάπασι μὲν οὖν.

ΞΕ. Ἆρ' οὖν * ἐννοεῖς, ὅταν ἐπιστήμων τις πολλῶν 232
φαίνηται, μιᾶς δὲ τέχνης ὀνόματι προσαγορεύηται, τὸ φάντασμα τοῦτο ὡς οὐκ ἔσθ' ὑγιές, ἀλλὰ δῆλον ὡς ὁ πάσχων αὐτὸ πρός τινα τέχνην οὐ δύναται κατιδεῖν ἐκεῖνο αὐτῆς, εἰς ὃ πάντα τὰ μαθήματα ταῦτα βλέπει, διὸ καὶ πολλοῖς ὀνόμασιν ἀνθ' ἑνὸς τὸν ἔχοντα αὐτὰ προσαγορεύει;

---

*) γρ. τό γε.

**) ἴσ. ἡμῖν ἦν.

***) γρ. φῶμεν.

cto effugere iam possit orationem; rectum est enim proverbium, omnes non facile esse prehensiones eludere. nunc igitur vel maxime eum adoriamur oportet.

Theae. Recte dicis.

Hosp. Primum iam consistentes quasi respiremus et age inter nos computemus simul quieti nos dantes, quot nobis sophistae formae se obtulerint. ut enim mihi videtur, primum repertus est iuvenum et divitum mercenarius venator.

Theae. Ita.

Hosp. Secundo mercator quidam disciplinas ad animum spectantes vendens.

Theae. Sane quidem.

Hosp. Tertio vero nonne earundem institor reperiebatur?

Theae. Etiam. et quarto quidem nobis erat is qui disciplinas proprias venderet.

Hosp. Recte recordatus es; quintum vero ego conabor recordari: artis enim orationibus concertandi erat athleta quidam, artem disputandi separatim a ceteris factitans.

Theae. Erat sane.

Hosp. Sextum controversiam quidem faciebat, concedentes tamen ei ponebamus opinionum ipsum, quae disciplinis animo servientibus impedimento essent, purgatorem esse.

Theae. Maxime vero.

Hosp. Iamne intelligis, si quis sciens multarum rerum videatur, unius vero artis nomine nuncupetur, hoc visum non esse sincerum, sed dubium non esse quin is, cui hoc accidat in arte aliqua, non possit hoc conspicere, quo omnes illae disciplinae spectent; quo quidem etiam fiat ut multis nominibus pro uno eum qui eas teneat nuncupet?

ΘΕΑΙ. Κινδυνεύει τοῦτο ταύτῃ πῃ μάλιστα πεφυκέναι.

ΞΕ. Μὴ τοίνυν ἡμεῖς γε αὐτὸ ἐν τῇ * ζητήσει δι' B
ἀργίαν πάσχωμεν, ἀλλ' ἀναλάβωμεν πρῶτόν τι *) τῶν περὶ τὸν σοφιστὴν εἰρημένων· ἓν γάρ τί μοι μάλιστα κατεφάνη αὐτὸν μηνῦον.

ΘΕΑΙ. Τὸ ποῖον;

ΞΕ. Ἀντιλογικὸν αὐτὸν ἔφαμεν εἶναί που.

ΘΕΑΙ. Ναί.

ΞΕ. Τί δ'; οὐ καὶ τῶν ἄλλων αὐτοῦ τούτου διδάσκαλον γίγνεσθαι;

ΘΕΑΙ. Τί μήν;

ΞΕ. Σκοπῶμεν δὴ περὶ τίνος ἄρα καί φασιν οἱ τοιοῦτοι ποιεῖν ἀντιλογικούς. ἡ δὲ σκέψις ἡμῖν ἐξ ἀρχῆς ἔστω τῇδέ πῃ. φέρε, περὶ τῶν θείων, * ὅσ' ἀφανῆ τοῖς πολλοῖς, C
ἆρ' ἱκανοὺς ποιοῦσι τοῦτο δρᾶν;

ΘΕΑΙ. Λέγεται οὖν δὴ περὶ αὐτῶν ταῦτα.

ΞΕ. Τί δ', ὅσα φανερὰ γῆς τε καὶ οὐρανοῦ καὶ τῶν περὶ τὰ τοιαῦτα;

ΘΕΑΙ. Τί γάρ;

ΞΕ. Ἀλλὰ μὴν ἔν γε ταῖς ἰδίαις ξυνουσίαις, ὁπόταν γενέσεώς τε καὶ οὐσίας πέρι κατὰ πάντων λέγηταί τι, ξύνισμεν ὡς αὐτοί τε ἀντειπεῖν δεινοὶ τούς τε ἄλλους ὅτι ποιοῦσιν ἅπερ αὐτοὶ δυνατούς **).

ΘΕΑΙ. Παντάπασί γε.

ΞΕ. * Τί δ' αὖ περὶ νόμων καὶ ξυμπάντων τῶν D
πολιτικῶν, ἆρ' οὐχ ὑπισχοῦνται ποιεῖν ἀμφισβητητικούς;

ΘΕΑΙ. Οὐδεὶς γὰρ ἂν αὐτοῖς ὡς ἔπος εἰπεῖν διελέγετο μὴ τοῦτο ὑπισχνουμένοις.

ΞΕ. Τά γε μὴν περὶ πασῶν τε καὶ κατὰ μίαν ἑκάστην τέχνην, ἃ δεῖ πρὸς ἕκαστον αὐτὸν τὸν δημιουργὸν ἀντειπεῖν, δεδημοσιωμένα που καταβέβληται γεγραμμένα τῷ βουλομένῳ μαθεῖν.

---

*) γρ. πρῶτον. ἄλλ. ἓν πρῶτον.

**) ἄλλ. δυνατοί.

Theae. Videtur ſane hoc ita maxime ſe habere.

Hoſp. Ne igitur nobis id in quaeſtione per ſegnitiem accidat, ſed repetamus primo aliquid ex eis quae de ſophiſtica poſita ſunt: unum enim quoddam mihi maxime viſum eſt ipſum declarare.

Theae. Quale?

Hoſp. Contra dicentem eum diximus eſſe.

Theae. Ita.

Hoſp. Quid? nonne etiam aliorum huius ipſius artis magiſtrum eſſe?

Theae. Quidni?

Hoſp. Videamus igitur de quibusnam rebus hi ſe profiteantur alios reddere contra dicentes. quaeſtio autem nobis a tali quodam ducatur exordio: age, de divinis, quae obſcura ſunt plerisque, num idoneos efficiunt ad illud faciendum?

Theae. Dicitur certe hoc de illis.

Hoſp. Quid? quae manifeſta ſunt in terra et caelo eisque quae ad haec pertinent?

Theae. Quidni?

Hoſp. At in privatis congreſſionibus, quando de generatione et natura rerum omnium diſſeritur, ſcimus et ipſos contra dicendi facultate pollere et reliquos efficere eiusdem, cuius ipſi, artis peritos.

Theae. Maxime.

Hoſp. Quid vero de legibus cunctisque rebus civilibus, nonne ſe profitentur reddere disceptandi peritos?

Theae. Nemo enim propemodum eis ut magiſtris uteretur, niſi hoc profiterentur.

Hoſp. Ea vero quae de omnibus ſingulisque artibus ſingulis ipſis opificibus contra dici oportet, in publicum ſane propoſita ſunt litteris conſignata, ut qui velit diſcat.

ΘΕΑΙ. Τὰ Πρωταγόρειά μοι φαίνει περί τε πάλης καὶ τῶν ἄλ*λων τεχνῶν εἰρηκέναι. E

ΞΕ. Καὶ πολλῶν γε, ὦ μακάριε, ἑτέρων. ἀτὰρ δὴ τὸ τῆς ἀντιλογικῆς τέχνης ἆρ' οὐκ ἐν κεφαλαίῳ περὶ πάντων πρὸς ἀμφισβήτησιν ἱκανή τις δύναμις ἔοικ' εἶναι;

ΘΕΑΙ. Φαίνεται γοῦν δὴ σχεδὸν οὐδὲν ὑπολιπεῖν.

ΞΕ. Σὺ δὲ δὴ πρὸς θεῶν, ὦ παῖ, δυνατὸν ἡγεῖ τοῦτο; τάχα γὰρ ἂν ὑμεῖς μὲν ὀξύτερον οἱ νέοι πρὸς αὐτὸ βλέποιτε, ἡμεῖς δὲ ἀμβλύτερον.

ΘΕΑΙ. Τὸ ποῖον, καὶ πρὸς τί * μάλιστα λέγεις; οὐ 255
γάρ πω κατανοῶ τὸ νῦν ἐρωτώμενον.

ΞΕ. Εἰ πάντα ἐπίστασθαί τινα ἀνθρώπων ἐστὶ δυνατόν.

ΘΕΑΙ. Μακάριον μέντ' ἂν ἡμῶν, ὦ ξένε, ἦν τὸ γένος.

ΞΕ. Πῶς οὖν ἄν ποτέ τις πρός γε τὸν ἐπιστάμενον αὐτὸς ἀνεπιστήμων ὢν δύναιτο ὑγιές τι λέγων ἀντειπεῖν;

ΘΕΑΙ. Οὐδαμῶς.

ΞΕ. Τί ποτ' οὖν ἂν εἴη τὸ τῆς σοφιστικῆς δυνάμεως θαῦμα;

ΘΕΑΙ. Τοῦ δὴ πέρι;

ΞΕ. Καθ' ὅν τινα τρόπον ποτὲ * δυνατοὶ τοῖς νέοις B
δόξαν παρασκευάζειν, ὡς εἰσὶ πάντα πάντων αὐτοὶ σοφώτατοι. δῆλον γὰρ ὡς εἰ μήτε ἀντέλεγον ὀρθῶς μήτε ἐκείνοις ἐφαίνοντο, φαινόμενοί τε εἰ μηδὲν αὖ μᾶλλον ἐδόκουν διὰ τὴν ἀμφισβήτησιν εἶναι φρόνιμοι, τὸ σὸν δὴ τοῦτο, σχολῇ ποτ' ἂν αὐτοῖς τις χρήματα διδοὺς ἤθελεν ἂν τούτων αὐτῶν μαθητὴς γίγνεσθαι.

ΘΕΑΙ. Σχολῇ μέντ' ἄν.

ΞΕ. Νῦν δέ γ' ἐθέλουσιν;

ΘΕΑΙ. Καὶ μάλα.

ΞΕ. Δοκοῦσι γάρ, οἶμαι, * πρὸς ταῦτα ἐπιστημό- C
νως ἔχειν αὐτοὶ πρὸς ἅπερ ἀντιλέγουσιν.

ΘΕΑΙ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΞΕ. Δρῶσι δέ γε τοῦτο πρὸς ἅπαντα, φαμέν.

Theae. Protagoria mihi videris de lucta ceterisque artibus dicere.

Hosp. Et multorum quoque, egregie, aliorum scripta. at contra dicendi ars nonne in universum de omnibus rebus controversiam faciendi facultas videtur esse?

Theae. Videtur sane nihil fere reliquum facere.

Hosp. Tu vero per deos, mi puer, censes hoc fieri posse? forsitan enim vos iuvenes acrius hoc intueamini, nos vero obtusius.

Theae. Quale et quorsum potissimum spectans hoc dicis? nondum enim intelligo id quod nunc interrogatur.

Hosp. Num omnia ut sciat hominum aliquis fieri possit.

Theae. Beatum sane nostrum, hospes, foret genus.

Hosp. Quo igitur tandem pacto aliquis, ipse si insciens sit, scienti contra dicens sinceri quid possit proferre?

Theae. Nullo modo.

Hosp. Quodnam igitur erit sophisticae facultatis miraculum?

Theae. Quid vero dicis?

Hosp. Quo tandem modo possint iuvenibus opinionem afferre se omnibus in rebus omnium esse sapientissimos. patet enim, si neque recte contra dicerent neque illis viderentur, vel, ut viderentur, nihilo magis per controversiam se exhiberent prudentes, id quod tu dixisti, vix fore ut pecuniam eis aliquis solvens velit in his ipsis discipulus exsistere.

Theae. Vix profecto.

Hosp. Nunc autem volunt?

Theae. Sane quidem.

Hosp. Videntur enim, opinor, horum ipsi scientes esse in quibus contra dicunt.

Theae. Quippini?

Hosp. Faciunt autem hoc in omnibus, ut dicimus.

ΘΕΑΙ. Ναί.

ΞΕ. Πάντ᾽ ἄρα σοφοὶ τοῖς μαθηταῖς φαίνονται.

ΘΕΑΙ. Τί μήν;

ΞΕ. Οὐκ ὄντες γε· ἀδύνατον γὰρ τοῦτό γε ἐφάνη.

ΘΕΑΙ. Πῶς γὰρ οὐκ ἀδύνατον;

ΞΕ. Δοξαστικὴν ἄρα τινὰ περὶ πάντων ἐπιστήμην ὁ σοφιστὴς ἡμῖν, ἀλλ᾽ οὐκ ἀλήθειαν ἔχων ἀναπέφαν*ται. D

ΘΕΑΙ. Παντάπασι μὲν οὖν· καὶ κινδυνεύει γε τὸ νῦν εἰρημένον ὀρθότατα περὶ αὐτῶν εἰρῆσθαι.

ΞΕ. Λάβωμεν τοίνυν σαφέστερόν τι παράδειγμα περὶ τούτων.

ΘΕΑΙ. Τὸ ποῖον δή;

ΞΕ. Τόδε. καί μοι πειρῶ προσέχων τὸν νοῦν εὖ μάλα ἀποκρίνασθαι.

ΘΕΑΙ. Τὸ ποῖον;

ΞΕ. Εἴ τις φαίη μὴ λέγειν μηδ᾽ ἀντιλέγειν, ἀλλὰ ποιεῖν καὶ δρᾶν μιᾷ τέχνῃ ξυνάπαντα ἐπίστασθαι πράγματα.

ΘΕΑΙ. * Πῶς πάντ᾽ εἶπες; E

ΞΕ. Τὴν ἀρχὴν τοῦ ῥηθέντος σύ γ᾽ ἡμῖν εὐθὺς ἀγνοεῖς· τὰ γὰρ ξύμπαντα, ὡς ἔοικας, οὐ μανθάνεις.

ΘΕΑΙ. Οὐ γὰρ οὖν.

ΞΕ. Λέγω τοίνυν σὲ καὶ ἐμὲ τῶν πάντων, καὶ πρὸς ἡμῖν τἄλλα ζῶα καὶ δένδρα.

ΘΕΑΙ. Πῶς λέγεις;

ΞΕ. Εἴ τις ἐμὲ καὶ σὲ καὶ τἄλλα φυτὰ πάντα ποιήσειν φαίη.

ΘΕΑΙ. Τίνα δὴ λέγων τὴν ποίησιν; οὐ γὰρ δὴ *. γεωργόν γε ἐρεῖς τινά· καὶ γὰρ ζώων αὐτὸν εἶπες ποιητήν. 234

ΞΕ. Φημί, καὶ πρός γε θαλάττης καὶ γῆς καὶ οὐρανοῦ καὶ θεῶν καὶ τῶν ἄλλων ξυμπάντων. καὶ τοίνυν

Theae. Etiam.

Hosp. Omnium igitur rerum sapientes discipulis videntur.

Theae. Quidni videantur?

Hosp. Licet non sint; non posse enim hoc fieri perspeximus.

Theae. Quî enim possit fieri?

Hosp. Opinatam ergo quandam omnium rerum scientiam sophistes, non veram cognitionem habens nobis repertus est.

Theae. Prorsus ita habet; et videtur quod nunc posuimus rectissime de iis dictum esse.

Hosp. Adiungamus vero dilucidius quoddam exemplum huic rei.

Theae. Quale tandem?

Hosp. Hoc; tu vero conare animum probe attendens respondere.

Theae. Ad quodnam?

Hosp. Si quis dixerit se non loqui neque contra dicere, sed facere et agere una arte omnia posse quaecumque sint.

Theae. Quomodo omnia dicis?

Hosp. Exordium statim enunciati tu nobis non assequeris; *omnia* enim, ut videtur, non intelligis.

Theae. Minime vero.

Hosp. Dico autem te et me ad omnia pertinere, et praeter nos reliqua animantia et arbores.

Theae. Quomodo dicis?

Hosp. Si quis me et te et reliqua quae nascuntur omnia se facturum esse dicat.

Theae. Quam autem dicis confectionem? non enim sane agricolam dices aliquem; nam etiam animantium eum appellasti effectorem.

Hosp. Aio, et praeterea maris et terrae et caeli et deorum et reliquorum omnium. atque etiam celeri-

καὶ ταχὺ ποιήσας αὐτῶν ἕκαστα πάνυ σμικροῦ νομίσματος ἀποδίδοται.

ΘΕΑΙ. Παιδιὰν λέγεις τινά.

ΞΕ. Τί δαί; τὴν τοῦ λέγοντος ὅτι πάντα οἶδε καὶ ταῦτα ἕτερον ἂν διδάξειεν ὀλίγου καὶ ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ, μῶν οὐ παιδιὰν νομιστέον;

ΘΕΑΙ. Πάντως που.

ΞΕ. Παιδιᾶς δὲ ἔχεις τι τε*χνικώτερον [ἢ] καὶ χαριέστερον εἶδος ἢ τὸ μιμητικόν; B

ΘΕΑΙ. Οὐδαμῶς· πάμπολυ γὰρ εἴρηκας εἶδος εἰς ἓν πάντα ξυλλαβὼν καὶ σχεδὸν ποικιλώτατον.

ΞΕ. Οὐκοῦν τόν γ' ὑπισχνούμενον δυνατὸν εἶναι μιᾷ τέχνῃ πάντα ποιεῖν γιγνώσκομέν που τοῦτο, ὅτι μιμήματα καὶ ὁμώνυμα τῶν ὄντων ἀπεργαζόμενος τῇ γραφικῇ τέχνῃ δυνατὸς ἔσται τοὺς ἀνοήτους τῶν νέων παίδων, πόῤῥωθεν τὰ γεγραμμένα ἐπιδεικνύς, λανθάνειν ὡς, ὅτι περ ἂν βου*ληθῇ δρᾶν, τοῦτο ἱκανώτατος ὢν ἀποτελεῖν ἔργῳ. C

ΘΕΑΙ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΞΕ. Τί δὲ δή; *) περὶ τοὺς λόγους ἆρ' οὐ προσδοκῶμεν εἶναί τινα ἄλλην τέχνην, ᾗ δυνατὸν **) αὖ τυγχάνειν τοὺς νέους καὶ ἔτι πόῤῥω τῶν πραγμάτων τῆς ἀληθείας ἀφεστῶτας διὰ τῶν ὤτων τοῖς λόγοις γοητεύειν, δεικνύντας εἴδωλα λεγόμενα περὶ πάντων, ὥςτε ποιεῖν ἀληθῆ δοκεῖν λέγεσθαι καὶ τὸν λέγοντα δὴ σοφώτατον πάντων ἅπαντ' εἶναι;

ΘΕΑΙ. Τί γὰρ * οὐκ ἂν εἴη ἄλλη τις τοιαύτη τέχνη; D

ΞΕ. Τοὺς πολλοὺς οὖν, ὦ Θεαίτητε, τῶν τότε ἀκουόντων ἆρ' οὐκ ἀνάγκη, χρόνου τε ἐπελθόντος αὐτοῖς ἱκανοῦ καὶ προϊούσης ἡλικίας, τοῖς τε οὖσι προςπίπτοντας ἐγγύθεν καὶ διὰ παθημάτων ἀναγκαζομένους ἐναργῶς ἐφάπτεσθαι τῶν ὄντων μεταβάλλειν τὰς τότε γενομένας δόξας,

---

*) γρ. Τί δαὶ δή;

**) γρ. ἧς οὐ δυνατόν, ἢ οὐ δυνατόν.

tor faciens horum unumquodque admodum exigua id pecunia vendit.

Theae. Iocum dicis quendam.

Hosp. Ain tu? iocus dicentis se omnia scire et haec alterum docere posse pretio parvo brevique tempore, numquid pro ioco non est habendus?

Theae. Omnino vero.

Hosp. Ioci vero habesne artificiosiorem et venustiorem speciem quam quae in imitando versatur?

Theae. Minime. late enim patentem dixisti speciem, una comprehensione omnia complexus, omniumque fere maxime multiplicem.

Hosp. Itaque eum qui se profitetur posse una arte omnia facere intelligimus simulacra et cognominia rerum conficientem arte pingendi tantum valiturum esse ut, qui inscientes sint e teneris pueris, eos, procul picta monstrans, fallat, quasi, quicquid velit agere, hoc maximam habeat facultatem re perficiendi.

Theae. Quidni?

Hosp. Quid vero? orationum nonne existimamus etiam quandam esse artem, qua possis iuvenes qui longe adhuc a vera rerum cognitione absint per aures orationibus decipere ostendens omnium rerum simulacra oratione expressa, ita ut vera existiment dici et dicentem scilicet pro sapientissimo omnium in omnibus rebus habeant?

Theae. Quidni alia quaedam huiusmodi ars sit?

Hosp. Plurimos igitur, Theaetete, eorum qui tum audiverunt nonne necesse est, si satis temporis eis consequutum fuerit aetasque processerit, ad res accedentes cominus et affectionibus coactos perspicue res attingere, mutare eas quas tum animo conceperint opiniones, ita

ὥστε σμικρὰ μὲν φαίνεσθαι τὰ μεγάλα, χαλεπὰ δὲ τὰ ῥᾴ-
δια, καὶ πάντα πάντῃ ἀνατετράφθαι τὰ * ἐν τοῖς λόγοις E
φαντάσματα ὑπὸ τῶν ἐν ταῖς πράξεσιν ἔργων παραγενομένων;

ΘΕΑΙ. Ὡς γοῦν ἐμοὶ τηλικῷδε ὄντι κρῖναι. *) οἶ-
μαι δὲ καὶ ἐμὲ τῶν ἔτι πόῤῥωθεν ἀφεστηκότων εἶναι.

ΞΕ. Τοιγαροῦν ἡμεῖς σε οἵδε πάντες πειρασόμεθα
καὶ νῦν πειρώμεθα ὡς ἐγγύτατα ἄνευ τῶν παθημάτων
προσάγειν. περὶ δ' οὖν τοῦ σοφιστοῦ τόδε μοι λέγε· πό-
τερον ἤδη τοῦτο σαφὲς ὅτι τῶν * γοήτων ἐστὶ τις, μιμη- 235
τὴς ὢν τῶν ὄντων, ἢ διστάζομεν ἔτι μὴ περὶ ὅσωνπερ ἀν-
τιλέγειν δοκεῖ δυνατὸς εἶναι, περὶ τοσούτων καὶ τὰς ἐπι-
στήμας ἀληθῶς ἔχων τυγχάνει **);

ΘΕΑΙ. Καὶ πῶς ἄν, ὦ ξένε; ἀλλὰ σχεδὸν ἤδη σα-
φὲς ἐκ τῶν εἰρημένων ὅτι τῶν τῆς παιδιᾶς μετεχόντων ἐστί
τις μερῶν ***).

ΞΕ. Εἰς γόητα μὲν δὴ καὶ μιμητὴν ἄρα θετέον αὐ-
τόν τινα.

ΘΕΑΙ. Πῶς γὰρ οὐ θετέον;

ΞΕ. Ἄγε δή, νῦν ἡμέτερον ἔργον ἤδη τὸν θῆρα
μηκέτ' ἀνεῖναι· σχεδὸν γὰρ αὐτὸν * περιειλήφαμεν ἐν ἀμ- B
φιβληστρικῷ τινὶ τῶν ἐν τοῖς λόγοις περὶ τὰ τοιαῦτα ὀρ-
γάνων, ὥστε οὐκέτ' ἐκφεύξεται τόδε γε.

ΘΕΑΙ. Τὸ ποῖον;

ΞΕ. Τὸ μὴ οὐ τοῦ γένους ****) εἶναι τοῦ τῶν θαυ-
ματοποιῶν τις εἷς.

ΘΕΑΙ. Κἀμοὶ τοῦτό γε οὕτω περὶ αὐτοῦ ξυνδοκεῖ.

ΞΕ. Δέδοκται τοίνυν ὅτι τάχιστα διαιρεῖν τὴν εἰδω-
λοποιϊκὴν †) τέχνην, καὶ καταβάντας εἰς αὐτήν, ἐὰν μὲν
ἡμᾶς εὐθὺς ὁ σοφιστὴς ὑπομείνῃ, ξυλλαβεῖν αὐτὸν κατὰ
τὰ ἐπεσταλμένα ὑπὸ τοῦ βασιλικοῦ λόγου, * κἀκείνῳ C
παραδόντας ἀποφῆναι τὴν ἄγραν, ἐὰν δ' ἄρα κατὰ μέρη

---

*) ἴσ. τηλικῷδε ὄντι. οἶμαι.
) γρ. τυγχάνοι, τυγχάνῃ. *) ἴσ. μέρος.
****) γρ. Τὸ μὴ ἐκ τοῦ γένους.
†) γρ. εἰδωλοποιητικήν.

ut parva iam appareant magna, difficilia facilia et omnia omnibus partibus evertantur visa illa oratoria a rebus ipsis in agendo comparentibus?

Theae. Sane quidem meo ut iunioris iudicio; arbitror autem etiam me esse illorum qui longe adhuc absint.

Hosp. Iccirco nos te omnes hi conabimur et nunc conemur quam proxime sine affectionibus illis adducere. de sophista autem hoc mihi dic: utrum hoc iam manifestum est, in praestigiatoribus eum esse, quippe imitatorem rerum, an dubii adhuc sumus numquid totidem rerum, quot sint de quibus contra dicere posse videatur, etiam scientias vere habeat?

Theae. Et qui possit, hospes? at perspicuum fere iam est ex eis quae diximus eum esse illorum qui ioco utantur.

Hosp. Praestigiator igitur et imitator aliquis est existimandus.

Theae. Quidni sit?

Hosp. Agedum nunc est nostrum belluam iam non dimittere; propemodum enim eum comprehendimus reticulo quodam ex eorum genere instrumentorum quae sunt oratoria et ad hoc negotium idonea: ut iam non possit effugere hoc.

Theae. Quale?

Hosp. Ne familiae praestigiatorum sit unus aliquis.

Theae. Mihi quoque hoc ita de eo videtur.

Hosp. Placitum igitur est ut quam celerrime dividamus simulacra fingendi artem et descendentes in eam, si sophistes nos sustinuerit, statim eum comprehendamus ex praescriptione regiae orationis et in medium proferentes praedam huic tradamus, sin forte in partes

τῆς μιμητικῆς δύνηταί πῃ, ξυνακολουθεῖν αὐτῷ διαιροῦντας ἀεὶ τὴν ὑποδεχομένην αὐτὸν μοῖραν, ἕωςπερ ἂν ληφθῇ. πάντως οὔτε οὗτος οὔτε ἄλλο γένος οὐδὲν μήποτε ἐκφυγὸν ἐπεύξηται *) τὴν τῶν οὕτω δυναμένων μετιέναι καθ' ἕκαστά τε καὶ ἐπὶ πάντα μέθοδον.

ΘΕΑΙ. Λέγεις εὖ, καὶ ταῦτα ταύτῃ ποιητέον.

ΞΕ. Κατὰ δὴ τὸν παρεληλυθότα τρόπον τῆς διαιρέσεως ἔγωγέ μοι * καὶ νῦν φαίνομαι δύο καθορᾶν εἴδη D τῆς μιμητικῆς, τὴν δὲ ζητουμένην ἰδέαν, ἐν ὁποτέρῳ ποθ' ἡμῖν οὖσα τυγχάνει, καταμαθεῖν οὐδέπω μοι δοκῶ νῦν δυνατὸς εἶναι.

ΘΕΑΙ. Σὺ δ' ἀλλ' εἰπὲ πρῶτον καὶ δίελε ἡμῖν τίνε τὼ δύο λέγεις.

ΞΕ. Μίαν μὲν τὴν εἰκαστικὴν ὁρῶν ἐν αὐτῇ τέχνην. ἔστι δ' αὕτη μάλιστα, ὁπόταν κατὰ τὰς τοῦ παραδείγματος ξυμμετρίας τις ἐν μήκει καὶ βάθει καὶ πλάτει, καὶ πρὸς τούτοις ἔτι χρώματα ἀποδιδοὺς τὰ προςή*κοντα ἑκάστοις, τὴν τοῦ μιμήματος γένεσιν ἀπεργάζηται. E

ΘΕΑΙ. Τί δ'; οὐ πάντες οἱ μιμούμενοί τι τοῦτ' ἐπιχειροῦσι δρᾶν;

ΞΕ. Οὔκουν ὅσοι γε τῶν μεγάλων πού τι πλάττουσιν ἔργων ἢ γράφουσιν. εἰ γὰρ ἀποδιδοῖεν τὴν τῶν καλῶν ἀληθινὴν ξυμμετρίαν, οἶσθ' ὅτι σμικρότερα μὲν τοῦ δέοντος τὰ ἄνω, μείζω δὲ τὰ * κάτω φαίνοιτ' ἂν διὰ τὸ τὰ μὲν 236 πόῤῥωθεν, τὰ δ' ἐγγύθεν ὑφ' ἡμῶν ὁρᾶσθαι;

ΘΕΑΙ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΞΕ. Ἆρ' οὖν οὐ χαίρειν τὸ ἀληθὲς ἐάσαντες οἱ δημιουργοὶ νῦν οὐ τὰς οὔσας ξυμμετρίας, ἀλλὰ τὰς δοξούσας εἶναι καλὰς τοῖς εἰδώλοις ἐναπεργάζονται;

ΘΕΑΙ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΞΕ. Τὸ μὲν ἄρα ἕτερον οὐ δίκαιον, εἰκός γε ὄν, εἰκόνα καλεῖν;

---

*) γρ. ἐπεύξεται.

quasdam imitandi artis sese abdiderit, eum persequamur dividentes quaecumque eum pars receperit, dum captus fuerit. omnino neque hic neque ullum aliud genus umquam se effugisse gloriabitur eorum investigationem, qui ita possunt aliquid persequi et singulatim et generatim.

Theae. Dicis bene, et hoc ita faciendum.

Hosp. Secundum eam quam sequuti sumus dividendi rationem equidem mihi nunc quoque videor duas conspicere species imitandi artis, eam autem quam quaerimus formam in utra illarum tandem insit me nondum nunc posse arbitror perspicere.

Theae. Tu tamen dic prius et divide nobis duas illas quas significas species.

Hosp. Unam in ea video similitudinum effingendarum artem. est vero haec maxime, si quis secundum exemplaris proportiones ad longitudinem et latitudinem, colores praeterea illinens cuique convenientes, imaginis expressae generationem conficit.

Theae. Quid vero? nonne omnes qui aliquid imitantur hoc conantur facere?

Hosp. Minime quotquot magnorum aliquod operum fingunt vel pingunt. nam si tribuerent veram pulchrorum proportionem, scis fore ut minora quam deceret superiora, maiora vero inferiora apparerent, propterea quod illa quidem eminus, haec vero cominus a nobis conspicerentur.

Theae. Sane quidem.

Hosp. Nonne igitur valere iubentes verum opifices iccirco non proportiones quae sunt, sed quae esse videntur pulchrae, imaginibus suis exprimunt?

Theae. Sane quidem.

Hosp. Unum igitur annon par est, simile quum sit, similitudinem appellari?

ΘΕΑΙ. Ναί. *)

ΞΕ. * Καὶ τῆς γε μιμητικῆς τὸ ἐπὶ τούτῳ μέρος B κλητέον, ὅπερ εἴπομεν ἐν τῷ πρόσθεν, εἰκαστικήν;

ΘΕΑΙ. Κλητέον.

ΞΕ. Τί δέ; τὸ φαινόμενον μὲν διὰ τὴν οὐκ ἐκ καλοῦ **) θέαν ἐοικέναι τῷ καλῷ, δύναμιν δὲ εἴ τις λάβοι τὰ τηλικαῦτα ἱκανῶς ὁρᾶν, μηδὲ εἰκὸς ***) ᾧ φησὶν ἐοικέναι, τί καλοῦμεν; ἆρ' οὐκ, ἐπείπερ φαίνεται μέν, ἔοικε δὲ οὔ, φάντασμα;

ΘΕΑΙ. Τί μήν;

ΞΕ. Οὐκοῦν πάμπολυ καὶ κατὰ τὴν ζωγραφίαν τοῦτο τὸ μέ*ρος ἐστὶ καὶ κατὰ τὴν ξύμπασαν μιμητικήν; C

ΘΕΑΙ. Πῶς δ' οὔ;

ΞΕ. Τὴν δὴ φάντασμα, ἀλλ' οὐκ εἰκόνα ἀπεργαζομένην τέχνην ἆρ' οὐ φανταστικὴν ὀρθότατ' ἂν προσαγορεύοιμεν;

ΘΕΑΙ. Πολύ γε.

ΞΕ. Τούτω τοίνυν τὼ δύο ἔλεγον εἴδη τῆς εἰδωλοποιϊκῆς, εἰκαστικὴν καὶ φανταστικήν.

ΘΕΑΙ. Ὀρθῶς.

ΞΕ. Ὃ δέ γε καὶ τότ' ἠμφιγνόουν, ἐν ποτέρᾳ τὸν σοφιστὴν θετέον, οὐδὲ νῦν πω δύναμαι θεάσασθαι σαφῶς, ἀλλ' ὄντως θαυ*μαστὸς ἀνὴρ καὶ κατιδεῖν παγχάλεπος, ἐπεὶ καὶ νῦν μάλα εὖ καὶ κομψῶς εἰς ἄπορον εἶδος διερευνήσασθαι καταπέφευγεν. D

ΘΕΑΙ. Ἔοικεν.

ΞΕ. Ἆρ' οὖν αὐτὸ γιγνώσκων ξύμφῃς, ἤ σε οἷον ῥύμη τις ὑπὸ τοῦ λόγου ξυνειθισμένον ξυνεπεσπάσατο πρὸς τὸ ταχὺ ξυμφῆσαι;

ΘΕΑΙ. Πῶς καὶ πρὸς τί ****) τοῦτο εἴρηκας;

---

*) γρ. Παντάπασί γε. ΞΕ. Ἆρ' οὖν τὸ μὲν ἕτερον δίκαιον εἰκαστικὸν καλεῖν; ΘΕΑΙ. Ναί.

**) ἴσ. οὐκ ἐξ ἀληθοῦς.

***) γρ. ἐοικός.

****) γρ. πρὸς ὅ τι.

Theae. Ita.

Hosp. Et imitandi pars illa in hoc occupata nominanda est, quemadmodum diximus in praegressis, similitudinum ars effingendarum?

Theae. Nominanda vero.

Hosp. Quid vero? quod videtur quidem, quia non ita ut est spectatur, simile esse pulchro, sed si quis facultatem nactus fuerit eiusmodi grandia recte considerandi, ne simile quidem apparet ei cui simile prae se fert simile esse, quomodo id dicemus? nonne, quia videtur quidem, at non est simile, visum?

Theae. Quidni dicamus?

Hosp. Nonne late patens et in pictura haec est pars et in universa imitandi arte?

Theae. Quippini?

Hosp. Eam igitur quae visum, non similitudinem conficit artem nonne visorum confectionem artem rectissime appellabimus?

Theae. Maxime vero.

Hosp. Itaque has duas diximus species artis simulacrorum effingendorum, similitudinum et visorum confectionem.

Theae. Recte.

Hosp. Id autem de quo etiam tum dubitabam, in utram describi oporteret sophisten, nunc quoque nondum possum cognoscere plane, sed revera admirabilis vir est scrutatu perdifficilis, siquidem etiam nunc admodum probe et callide in speciem investigatu arduam confugit.

Theae. Patet vero.

Hosp. Num hoc cognoscens assentiris, an quasi impetus quidam ab oratione datus te affirmando assuetum abripuit ad celerem assensionem?

Theae. Quomodo et quorsum spectans hoc dicis?

ΞΕ. Ὄντως, ὦ μακάριε, ἐσμὲν ἐν παντάπασι χαλεπῇ σκέψει. τὸ γὰρ φαίνεσθαι * τοῦτο καὶ τὸ δοκεῖν, εἶναι δὲ μή, καὶ τὸ λέγειν μὲν ἄττα, ἀληθῆ δὲ μή, πάντα ταῦτά ἐστι μεστὰ ἀπορίας ἀεὶ *) ἐν τῷ πρόσθεν χρόνῳ καὶ νῦν· ὅπως γὰρ εἰπόντα χρή, ψευδῆ λέγειν ἢ δοξάζειν ὄντως εἶναι, καὶ τοῦτο φθεγξάμενον ἐναντιολογίᾳ **) μὴ ξυνέχεσθαι, παντάπασιν, ὦ Θεαί*τητε, χαλεπόν. E 237

ΘΕΑΙ. Τί δή;

ΞΕ. Τετόλμηκεν ὁ λόγος οὗτος ὑποθέσθαι τὸ μὴ ὂν εἶναι· ψεῦδος γὰρ οὐκ ἂν ἄλλως ἐγίγνετο ὄν. Παρμενίδης δὲ ὁ μέγας, ὦ παῖ, παισὶν ἡμῖν οὖσιν ἀρχόμενός τε καὶ διὰ τέλους τοῦτο ἀπεμαρτύρατο, πεζῇ τε ὧδε ἑκάστοτε λέγων καὶ μετὰ μέτρων·

Οὐ γὰρ μήποτε τοῦτο δαῇς ***), φησίν, εἶναι μὴ ἐόντα·
Ἀλλὰ σὺ τῆσδ' ἀφ' ὁδοῦ διζήσιος ****) εἶργε νόημα.

παρ' ἐκείνου τε οὖν μαρτυρεῖται, †) καὶ μάλι*στά γε δὴ πάντων ὁ λόγος αὐτὸς ἂν δηλώσειε μέτρια βασανισθείς. τοῦτ' οὖν αὐτὸ πρῶτον θεασώμεθα, εἰ μή τί σοι διαφέρει. B

ΘΕΑΙ. Τὸ μὲν ἐμὸν ὅπῃ βούλει τίθεσο, τὸν δὲ λόγον, ᾗ βέλτιστα δίεξεισι, σκοπῶν αὐτός τε ἴθι κἀμὲ κατὰ ταύτην τὴν ὁδὸν ἄγε.

ΞΕ. Ἀλλὰ χρὴ δρᾶν ταῦτα. καί μοι λέγε· τὸ μηδαμῶς ὂν τολμῶμέν που φθέγγεσθαι.

ΘΕΑΙ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΞΕ. Μὴ τοίνυν ἔριδος ἕνεκα μηδὲ παιδιᾶς, ἀλλ' ἂν σπουδῇ δέοι ††) ξυννοή*σαντά τινα ἀποφήνασθαι τῶν ἀκροατῶν, ποῖ χρὴ τοὔνομ' ἐπιφέρειν τοῦτο τὸ μὴ ὄν, ἔχειν C

---

*) ἴσ. ἀεί τε ἐν τ. π.

**) γρ. ἐν ἀντιλογίᾳ.

***) γρ. τοῦτ' οὐδαμῇ.

****) γρ. διζήμενος.

†) ἴσ. ὃ μαρτυρεῖται — βασανισθείς, τοῦτ' οὖν κτλ. ἤ· παρ' ἐκείνου δὲ οὖν ὃ μαρτυρεῖται, καὶ μάλιστα — βασανισθείς. τοῦτ' οὖν κτλ.

††) ἴσ. εἰ δέοι.

Hosp. Revera, egregie, versamur in quaestione prorsus difficili. nam hoc apparere et videri, neque tamen esse, et dicere aliqua, neque tamen vera, omnia haec plena fuerunt difficultatis quum semper ante tum nunc; nam quî fieri possit ut, qui dicat vere esse ut quis falsa dicat et opinetur, is vel hanc vocem mittens repugnantiâ non implicetur, plane, Theaetete, difficile est perspectu.

Theae. Quî autem?

Hosp. Audet oratio haec sumere, quod non sit id esse: mendacium enim aliter non foret. Parmenides autem magnus, mi puer, pueris nobis ab initio ad finem testificatus est, quum soluta oratione ita semper dicens et versibus:

Nam tu percipies numquam, inquit, *quae non sint esse;*
Sane via hac par est quaerendi avertere mentem.

iam quod huius testimonio confirmatur, id omnium maxime ipsa quoque oratio declaraverit modice explorata. hoc igitur primo spectemus, nisi quid tibi videtur secus.

Theae. Quod quidem ad me attinet, ut tibi placet ita constitue: oratione autem quomodo optime explicetur quum perpenderis, hanc et ipse viam ingredere et me duc eadem.

Hosp. Hoc sane faciendum. itaque dic mihi: id quod omnino non est audemus tamen eloqui?

Theae. Quidni?

Hosp. Non contentionis causa nec per iocum, sed serio si cui secum reputandum et declarandum sit auditorum cuinam rei attribui oporteat hanc dictionem *id*

δοκοῦμεν ἂν εἴς τί καὶ ἐπὶ ποῖον αὐτόν τε καταχρήσασθαι καὶ τῷ πυνθανομένῳ δεικνύναι;

ΘΕΑΙ. Χαλεπὸν ἤρου καὶ σχεδὸν εἰπεῖν οἵῳ γε ἐμοὶ παντάπασιν ἄπορον.

ΞΕ. Ἀλλ' οὖν τοῦτό γε δῆλον, ὅτι τῶν ὄντων ἐπί τι τὸ μὴ ὂν οὐκ οἰστέον.

ΘΕΑΙ. Πῶς γὰρ ἄν;

ΞΕ. Οὐκοῦν, ἐπείπερ οὐκ ἐπὶ τὸ ὄν, οὐδ' ἐπὶ τὸ τὶ φέρων ὀρθῶς ἄν τις φέροι.

ΘΕΑΙ. Πῶς δή;

ΞΕ. * Καὶ τοῦτο ἡμῖν που φανερόν, ὡς καὶ τὸ τὶ D τοῦτο ῥῆμα *) ἐπὶ ὄντι λέγομεν ἑκάστοτε· μόνον γὰρ αὐτὸ λέγειν, ὥςπερ γυμνὸν καὶ ἀπηρημωμένον ἀπὸ τῶν ὄντων ἁπάντων, ἀδύνατον· ἦ γάρ;

ΘΕΑΙ. Ἀδύνατον.

ΞΕ. Ἆρα τῇδε σκοπῶν ξύμφης ὡς ἀνάγκη τὸν τὶ **) λέγοντα ἕν γέ τι λέγειν;

ΘΕΑΙ. Οὕτως.

ΞΕ. Ἑνὸς γὰρ δὴ τό γε τὶ φήσεις σημεῖον εἶναι, τὸ δὲ τινὲ δυεῖν ***), τὸ δὲ τινὲς πολλῶν.

ΘΕΑΙ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΞΕ. * Τὸν δὲ δὴ μὴ τὶ λέγοντα ἀναγκαιότατον, ὡς E ἔοικε, παντάπασι μηδὲν λέγειν.

ΘΕΑΙ. Ἀναγκαιότατον μὲν οὖν.

ΞΕ. Ἆρ' οὖν οὐδὲ τοῦτο ξυγχωρητέον τὸ τὸν τοιοῦτον λέγειν μέν [τι], λέγειν μέντοι μηδέν, ἀλλ' οὐδὲ λέγειν φατέον, ὃς ἂν ἐπιχειρῇ μὴ ὂν φθέγγεσθαι;

ΘΕΑΙ. Τέλος γοῦν ἂν ἀπορίας ἔχοι ὁ λόγος.

ΞΕ. * Μήπω μέγ' εἴπῃς· ἔστι γάρ, ὦ μακάριε, ἔστι 238 καὶ ταῦτά γε ****) τῶν ἀποριῶν ἡ μεγίστη καὶ πρώτη· περὶ γὰρ αὐτὴν αὐτοῦ τὴν ἀρχὴν οὖσα τυγχάνει.

ΘΕΑΙ. Πῶς φῄς; λέγε καὶ μηδὲν ἀποκνήσῃς.

---

*) ἴσ. τοῦτο τὸ ῥῆμα.

**) γρ. τόν τι.

***) γρ. δυοῖν.

****) ἴσ. περὶ ταῦτά γε.

quod non eſt, quorſum et cuinam rei eum cenſemus poſſe et ipſum adhibere et interroganti oſtendere?

Theae. Difficile eſt quod rogaſti et propemodum dixerim tali qualis ego ſum prorſus inexplicabile.

Hoſp. At hoc certe perſpicuum, rebus quae ſint id quod non eſt non poſſe attribui.

Theae. Et quî poſſit?

Hoſp. Nonne, ſiquidem non poteſt ei quod eſt, ne huic quidem quod aliquid eſt recte quis attribuat?

Theae. Quî id poſſit?

Hoſp. Etiam hoc nobis liquet, hoc quoque vocabulum *aliquid* in eo quod eſt nos dicere, quandocumque dicamus; ſolum enim id dici quaſi nudum et deſtitutum ab omnibus quae ſint, non poteſt; nonne?

Theae. Sane non poteſt.

Hoſp. Num igitur ita conſiderans asſentiris neceſſe eſſe eum qui quid dicat unum aliquid dicere?

Theae. Ita.

Hoſp. Unius videlicet dices hoc *aliquid* indicium eſſe, binos aliquos duorum, plures vero aliquos multorum.

Theae. Quidni dicturus ſim?

Hoſp. Eum vero qui non aliquid dicit prorſus neceſſe eſt, ut patet, omnino nihil dicere.

Theae. Prorſus vero neceſſe eſt.

Hoſp. Num igitur nec hoc confitendum eſt talem dicere quidem, dicere tamen nihil, ſed ponendum ne dicere quidem eum qui inſtituat quod non eſt pronunciare?

Theae. Abſolveretur certe dubitatione oratio.

Hoſp. Nondum magna loquere; habet enim, egregie, habet hoc quidem dubitationem omnium maximam ac primam, quippe quae ad ipſum ipſius initium ſpectet.

Theae. Quomodo dicis? declara, nec cuncteris.

ΞΕ. Τῷ μὲν ὄντι που προσγένοιτ' ἄν τι τῶν ὄντων ἕτερον.

ΘΕΑΙ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΞΕ. Μὴ ὄντι δὲ τῶν ὄντων ἆρά ποτε *) προσγίγνεσθαι φήσομεν δυνατὸν εἶναι;

ΘΕΑΙ. Καὶ πῶς;

ΞΕ. Ἀριθμὸν δὴ τὸν ξύμπαντα τῶν ὄντων τίθεμεν.

ΘΕΑΙ. Εἴ*περ γε καὶ ἄλλο τι θετέον ὡς ὄν. B

ΞΕ. Μὴ τοίνυν μηδ' ἐπιχειρῶμεν ἀριθμοῦ μήτε πλῆθος μήτε τὸ ἓν πρὸς τὸ μὴ ὂν προσφέρειν.

ΘΕΑΙ. Οὔκουν ἂν ὀρθῶς γε, ὡς ἔοικεν, ἐπιχειροῖμεν, ὥς φησιν ὁ λόγος.

ΞΕ. Πῶς οὖν ἂν ἢ διὰ τοῦ στόματος φθέγξαιτ' ἄν τις ἢ καὶ τῇ διανοίᾳ τὸ παράπαν λάβοι τὰ μὴ ὄντα ἢ τὸ μὴ ὂν χωρὶς ἀριθμοῦ;

ΘΕΑΙ. Λέγε ὅπῃ.

ΞΕ. Μὴ ὄντα μὲν ἐπειδὰν λέγωμεν, ἆρα οὐ πλῆθος ἐπιχειροῦ*μεν ἀριθμοῦ προστιθέναι; C

ΘΕΑΙ. Τί μήν;

ΞΕ. Μὴ ὂν δέ, ἆρα οὐ τὸ ἓν αὖ;

ΘΕΑΙ. Σαφέστατά γε.

ΞΕ. Καὶ μὴν οὔτε δίκαιόν γε οὔτ' ὀρθόν φαμεν ὂν ἐπιχειρεῖν μὴ ὄντι προσαρμόττειν.

ΘΕΑΙ. Λέγεις ἀληθέστατα.

ΞΕ. Ξυννοεῖς οὖν ὡς οὔτε φθέγξασθαι δυνατὸν ὀρθῶς οὔτ' εἰπεῖν οὔτε διανοηθῆναι τὸ μὴ ὂν αὐτὸ καθ' αὑτό, ἀλλ' ἔστιν ἀδιανόητόν τε καὶ ἄῤῥητον καὶ ἄφθεγκτον καὶ ἄλογον;

ΘΕΑΙ. Παντάπασι μὲν οὖν.

ΞΕ. Ἆρ' οὖν ἐψευ*σάμην ἄρτι λέγων τὴν μεγίστην ἀπορίαν ἐρεῖν αὐτοῦ πέρι; D

---

*) ἴσ. ἆρά ποτέ τι.

Hosp. Ei quod est adiungi potest aliud quid eorum quae sunt.

Theae. Quippini?

Hosp. Ad id vero quod non est num dicemus umquam fieri posse ut eorum aliquid quae sunt accedat?

Theae. Quî tandem?

Hosp. Numerum iam universum in ea quae sunt adscribimus.

Theae. Vero, si quicquam, hunc adscribi oportet.

Hosp. Quocirca ne conemur quidem numeri neque multitudinem neque unitatem ei quod non est adiungere.

Theae. Neque sane recte, ut patet, conaremur, ut dicit oratio.

Hosp. Quomodo igitur vel ore eloquatur quisquam vel etiam mente omnino comprehendat ea quae non sunt aut id quod non est sine numero?

Theae. Dic quomodo.

Hosp. Quae non sunt quum dicimus, nonne multitudinem instituimus numeri adiungere?

Theae. Quidni?

Hosp. At, quum quod non est, nonne contra unitatem?

Theae. Apertissime vero.

Hosp. Atqui neque par neque rectum esse dicimus id quod est instituere ad id quod non est accommodare.

Theae. Dicis verissima.

Hosp. Intelligis ergo neque eloqui nos posse recte neque dicere neque cogitare id quod non est ipsum per se, sed fugere et cogitationem et dictionem et eloquutionem et orationem?

Theae. Prorsus est ita.

Hosp. Num igitur mentiebar quum modo dicerem maximam me quam haberet illud dubitationem esse dicturum?

ΘΕΑΙ. Τί δέ; *) ἔτι μείζω τινὰ λέγειν ἄλλην ἔχομεν;

ΞΕ. Τί δέ, ὦ θαυμάσιε; οὐκ ἐννοεῖς αὐτοῖς τοῖς λεχθεῖσιν ὅτι καὶ τὸν ἐλέγχοντα εἰς ἀπορίαν καθίστησι τὸ μὴ ὂν οὕτως ὥςτε, ὁπόταν αὐτὸ ἐπιχειρῇ τις ἐλέγχειν, ἐναντία αὐτὸν αὑτῷ περὶ ἐκεῖνο ἀναγκάζεσθαι λέγειν;

ΘΕΑΙ. Πῶς φῃς; εἰπὲ ἔτι σαφέστερον.

ΞΕ. Οὐδὲν δεῖ τὸ σαφέστερον ἐν ἐμοὶ σκοπεῖν· ἐγὼ μὲν γὰρ ὑποθέ*μενος οὔτε ἑνὸς οὔτε τῶν πολλῶν τὸ μὴ E
ὂν δεῖν μετέχειν, ἄρτι τε καὶ νῦν οὕτως ἓν αὐτὸ εἴρηκα· τὸ μὴ ὂν γάρ φημι. ξυνίης τοι; **)

ΘΕΑΙ. Ναί.

ΞΕ. Καὶ μὴν αὖ καὶ σμικρὸν ἔμπροσθεν ἄφθεγκτόν τε αὐτὸ καὶ ἄῤῥητον καὶ ἄλογον ἔφην εἶναι. ξυνέπει;

ΘΕΑΙ. Ξυνέπομαι· πῶς γὰρ οὔ;

ΞΕ. Οὐκοῦν τό γε εἶναι προςάπτειν πειρώμενος ἐναντία τοῖς πρό*σθεν ἔλεγον. 239

ΘΕΑΙ. Φαίνει.

ΞΕ. Τί δέ; τοῦτο προςάπτων οὐχ ὡς ἑνὶ ***) διελεγόμην;

ΘΕΑΙ. Ναί.

ΞΕ. Καὶ μὴν ἄλογόν τε λέγων καὶ ἄῤῥητον καὶ ἄφθεγκτον ὥς γε πρὸς ἓν τὸν λόγον ἐποιούμην.

ΘΕΑΙ. Πῶς δ' οὔ;

ΞΕ. Φαμὲν δέ γε δεῖν, εἴπερ ὀρθῶς τις λέξει, μήτε ὡς ἓν μήτε ὡς πολλὰ διορίζειν αὐτὸ μηδὲ τὸ παράπαν αὐτὸ καλεῖν· ἓν τι ****) γὰρ ἤδη καὶ κατὰ ταύτην †) ἂν τὴν πρόςρησιν προσαγορεύοιτο.

ΘΕΑΙ. Παντάπασί γε.

ΞΕ. Τὸν μὲν τοίνυν ἐμέ γε * ἔτι τί τις ἂν λέγοι; B
καὶ γὰρ πάλαι καὶ τὰ νῦν ἡττημένον ἂν εὕροι περὶ τὸν τοῦ μὴ ὄντος ἔλεγχον. ὥςτε ἐν ἔμοιγε λέγοντι, καθάπερ

---

*) ἴσ. δαί;

**) γρ. ξυνίης τί;

***) γρ. ἕν.

****) γρ. ἕν τε.

†) ἴσ. αὐτήν.

Thede. Quid ita? etiam maiorem aliquam dicere aliam possumus?

Hosp. Quid, o mirifice? nonne perspicis ex ipsa hac expositione, etiam ei qui refutare velit dubitationem iniicere hoc quod non est, adeo ut, si id aggrediatur refutare, secum ipse pugnare cogatur?

Theae. Quomodo ais? dic etiam dilucidius.

Hosp. Haudquaquam opus est dilucidius hoc in me considerari; ego enim qui posueram neque unum neque multa ad id quod non est accommodanda esse, quum supra tum nunc unum id appellavi: id enim quod est nomino. intelligisne?

Theae. Etiam.

Hosp. Atque etiam paullo ante et eloquutionem illud fugere et dictionem et orationem statuebam. consequeris?

Theae. Consequor vero; quidni?

Hosp. Igitur appellationem eius quod est attribuere illi conans contraria eorum quae supra posueram dicebam.

Theae. Videtur.

Hosp. Quid? hoc attribuens nonne tamquam cum uno colloquutus sum?

Theae. Ita.

Hosp. Atque etiam quum dicerem orationem illud fugere et dictionem et eloquutionem tamquam ad unum verba feci.

Theae. Quidni?

Hosp. Contendimus vero oportere illud, si quis recte velit loqui, neque ita definiri ut sit unum, neque ita ut sit multa, neque omnino nominari; unum enim aliquid iam ex ipsa appellatione diceretur.

Theae. Maxime vero.

Hosp. De me igitur quid quis iam dicat? nam et paullo ante et nunc victum me reperiet in eo quod non est refellendo. quocirca in me dicente, ut dixi, ne con-

εἶπον, μὴ σκοπῶμεν τὴν ὀρθολογίαν περὶ τὸ μὴ ὄν, ἀλλ' εἶα δὴ νῦν ἐν σοὶ σκεψώμεθα.

ΘΕΑΙ. Πῶς φῄς;

ΞΕ. Ἴθι ἡμῖν εὖ καὶ γενναίως, ἅτε νέος ὤν, ὅ τι μάλιστα δύνασαι ξυντείνας πειράθητι, μήτε οὐσίαν μήτε τὸ ἓν μήτε πλῆθος ἀριθμοῦ προστιθεὶς τῷ μὴ ὄντι, κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον φθέγξασθαί τι περὶ αὐτοῦ.

ΘΕΑΙ. Πολλὴ μέντ' ἄν με καὶ ἄτοπος ἔχοι προθυμία τῆς ἐπιχειρήσεως, εἰ σὲ τοιαῦθ' ὁρῶν πάσχοντα αὐτὸς ἐπιχειροίην. E

ΞΕ. Ἀλλ' εἰ δοκεῖ, σὲ μὲν καὶ ἐμὲ χαίρειν ἐῶμεν· ἕως δ' ἂν τινι δυναμένῳ δρᾶν τοῦτ' ἐντυγχάνωμεν, μέχρι τούτου λέγωμεν ὡς παντὸς μᾶλλον πανούργως εἰς ἄπορον ὁ σοφιστὴς τόπον καταδέδυκεν.

ΘΕΑΙ. Καὶ μάλα γε *) φαίνεται.

ΞΕ. Τοιγαροῦν εἴ τινα φήσομεν αὐτὸν ἔχειν φανταστικὴν τέχνην, ῥᾳδίως ἐκ ταύτης τῆς χρείας τῶν λόγων D ἀντιλαμβανόμενος ἡμῶν εἰς τοὐναντίον ἀποστρέψει τοὺς λόγους, ὅταν εἰδωλοποιὸν αὐτὸν καλῶμεν, ἀνερωτῶν τί **) τὸ παράπαν εἴδωλον λέγομεν. σκοπεῖν οὖν, ὦ Θεαίτητε, χρὴ τί τις τῷ νεανίᾳ πρὸς τὸ ἐρωτώμενον ἀποκρινεῖται.

ΘΕΑΙ. Δῆλον ὅτι φήσομεν τά τε ἐν τοῖς ὕδασι καὶ κατόπτροις εἴδωλα, ἔτι ***) καὶ τὰ γεγραμμένα καὶ τὰ τετυπωμένα καὶ τἄλλα, ὅσα που τοιαῦτά ἐστιν ἕτερα.

ΞΕ. Φανερός, ὦ Θεαίτητε, εἶ σοφιστὴν οὐχ ἑωρακώς. E

ΘΕΑΙ. Τί δή;

ΞΕ. Δόξει σοι μύειν ἢ παντάπασιν οὐκ ἔχειν ὄμματα.

ΘΕΑΙ. Πῶς;

ΞΕ. Τὴν ἀπόκρισιν ὅταν οὕτως αὐτῷ διδῷς, ἐὰν ἐν κατόπτροις ἢ πλάσμασι λέγῃς τι, καταγελάσεταί σου τῶν

---

*) ἄλλ. δή.

**) ἄλλ. τί ποτε.

***) ἴσ. ἔτι δέ.

ſideremus rectam eius quod non eſt expoſitionem, ſed agedum nunc in te ſpectemus.

Theae. Quomodo dicis?

Hoſp. Agedum nobis probe et ingenue, quippe iuvenis, quam maxime potes animum intendens conare, neque eſſentiam neque unum neque multitudinem numeri attribuens ei quod non eſt, ſecundum rectam rationem eloqui aliquid de ipſo.

Theae. Magna ſane me et incredibilis teneat propenſio ad hoc tentandum, ſi tibi talia videns accidiſſe ipſe tentem.

Hoſp. At, ſi videtur, te et me mittamus; quoad vero quemquam qui hoc facere poſſit offendimus, tamdiu dicamus prorſus callide ſophiſten in locum ſeſe abdidiſſe inexplicabilem.

Theae. Ac ſane quidem videtur.

Hoſp. Iccirco ſi artem quandam eum dicemus habere viſorum effingendorum, facile ex hac orationis uſurpatione impugnans nos in contrarium convertet orationem, ita ut, quando ſimulacrorum fictorem eum appellemus, ex nobis quaerat, quid omnino ſimulacrum dicamus. videndum eſt igitur, Theaetete, quid quis viro iuvenili ad hanc quaeſtionem ſit reſponſurus.

Theae. Perſpicuum nos dicturos eſſe ea quae in aqua et ſpeculo compareant ſimulacra, praeterea picta et ficta et quae reliqua ſunt generis eiusdem.

Hoſp. Liquet te, Theaetete, ſophiſten nullum vidiſſe.

Theae. Quî tandem?

Hoſp. Videbitur tibi oculos comprimere vel omnino nullos habere oculos.

Theae. Quomodo?

Hoſp. Reſponſionem ſi ita ipſi dederis, ut ſimulacrum in ſpeculis vel fictum aliquod dicas, ridebit verba

S 2

λόγων, ὅταν ὡς βλέποντι λέγῃς αὐτῷ, προςποιούμενος οὔτε κάτοπτρα οὔτε ὕδατα γι*γνώσκειν οὔτε τὸ παράπαν ὄψιν, τὸ δ' ἐκ τῶν λόγων ἐρωτήσει σε μόνον. 240

ΘΕΑΙ. Ποῖον;

ΞΕ. Τὸ διὰ πάντων τούτων, ἃ πολλὰ εἰπὼν ἠξίωσας ἑνὶ προςειπεῖν ὀνόματι, φθεγξάμενος εἴδωλον ἐπὶ πᾶσιν ὡς ἓν ὄν. λέγε οὖν καὶ ἀμύνου μηδὲν ὑποχωρῶν τὸν ἄνδρα.

ΘΕΑΙ. Τί δῆτα, ὦ ξένε, εἴδωλον ἂν φαῖμεν εἶναι πλήν γε τὸ πρὸς τἀληθινὸν ἀφωμοιωμένον ἕτερον τοιοῦτον;

ΞΕ. Ἕτερον δὲ λέγεις τοιοῦτον ἀληθινόν, ἢ ἐπὶ τίνι τὸ τοιοῦ*τον εἶπες; B

ΘΕΑΙ. Οὐδαμῶς ἀληθινόν γε, ἀλλ' ἐοικὸς μήν.

ΞΕ. Ἆρα τὸ ἀληθινὸν ὄντως ὂν λέγων;

ΘΕΑΙ. Οὕτως.

ΞΕ. Τί δέ *); τὸ μὴ ἀληθινὸν ἆρ' ἐναντίον ἀληθοῦς;

ΘΕΑΙ. Τί μήν;

ΞΕ. Οὐκ ὂν ἄρα λέγεις τὸ ἐοικός, εἴπερ αὐτό γε μὴ ἀληθινὸν ἐρεῖς· ἀλλ' ἔστι γε μήν.

ΘΕΑΙ. Πῶς;

ΞΕ. Οὔκουν **) ἀληθῶς γέ φης.

ΘΕΑΙ. Οὐ γὰρ οὖν· πλήν γ' εἰκὼν ὄντως.

ΞΕ. Οὐκ ὂν ἄρ' οὐκ ὄντως ἐστὶν ὄντως ***) ἣν λέγομεν εἰκόνα.

ΘΕΑΙ. * Κινδυνεύει τοιαύτην τινὰ πεπλέχθαι ξυμπλοκὴν τὸ μὴ ὂν τῷ ὄντι, καὶ μάλα ἄτοπον. C

ΞΕ. Πῶς γὰρ οὐκ ἄτοπον; ὁρᾷς γοῦν ὅτι καὶ νῦν διὰ τῆς ἐπαλλάξεως ταύτης ὁ πολυκέφαλος σοφιστὴς ἠνάγκακεν ****) ἡμᾶς τὸ μὴ ὂν οὐχ ἑκόντας ὁμολογεῖν εἶναί πως.

ΘΕΑΙ. Ὁρῶ καὶ μάλα.

---

*) γρ. δαί.
**) ἄλλ. Οὐκ ὄν.
***) γρ. ὄντας.
****) ἄλλ. ἠνάγκασεν.

tua, si videlicet cum ipso loquaris tamquam vidente, simulans se neque specula neque aquam nosse neque omnino visum, hoc autem solum ex oratione tua rogabit.

Theae. Quale istud?

Hosp. Id quod genus est multorum illorum, quae tibi proferenti lubuit uno appellare nomine, dicens simulacrorum in omnibus tamquam unum quoddam. dic igitur teque defende nihil cedens viro.

Theae. Quid tandem, hospes, simulacrum dicemus esse nisi aliud quid tale quod ad veri similitudinem sit fictum?

Hosp. Aliud autem tale num dicis verum, an in quonam hoc tale dicis?

Theae. Minime verum quidem, at simile tamen.

Hosp. Num verum vere esse dicis?

Theae. Ita.

Hosp. Quid? quod non est verum, num contrarium veri?

Theae. Quidni?

Hosp. Non esse ergo dicis simile illud, si non verum id dixeris; et tamen est.

Theae. Quomodo?

Hosp. Non esse vere quidem dicis.

Theae. Minime; nisi quod imago vere.

Hosp. Igitur licet non sit vere, est tamen vere quam dicimus imago.

Theae. Videtur tali modo connexum esse id quod non est cum eo quod est, eoque valde admirabili.

Hosp. Quidni sit admirabilis? vides certe etiam nunc hac vicissitudine sophisten illum multorum capitum nos coëgisse id quod non est invitos confiteri esse quodammodo.

Theae. Sane quidem video.

ΞΕ. Τί δὲ *) δή; τὴν τέχνην αὐτοῦ τίνα ἀφορίσαντες ἡμῖν αὐτοῖς ξυμφωνεῖν οἷοί τε ἐσόμεθα;

ΘΕΑΙ. Πῇ καὶ τὸ ποῖόν τι φοβούμενος οὕτω λέγεις;

ΞΕ. Ὅταν περὶ τὸ φάντασμα αὐτὸν ἀπατᾶν φῶμεν D καὶ τὴν τέχνην εἶναί τινα ἀπατητικὴν αὐτοῦ, τότε πότερον ψευδῆ δοξάζειν τὴν ψυχὴν ἡμῶν φήσομεν ὑπὸ τῆς ἐκείνου τέχνης, ἢ τί ποτ' ἐροῦμεν;

ΘΕΑΙ. Τοῦτο· τί γὰρ ἂν ἄλλο εἴποιμεν **);

ΞΕ. Ψευδὴς δ' αὖ δόξα ἔσται τἀναντία τοῖς οὖσι δοξάζουσα, ἢ πῶς;

ΘΕΑΙ. Τἀναντία.

ΞΕ. Λέγεις ἄρα τὰ μὴ ὄντα δοξάζειν τὴν ψευδῆ δόξαν;

ΘΕΑΙ. Ἀνάγκη.

ΞΕ. Πότερον μὴ εἶναι τὰ μὴ ὄντα δοξάζουσαν, ἢ E πως εἶναι τὰ μηδαμῶς ὄντα;

ΘΕΑΙ. Εἶναί πως τὰ μὴ ὄντα δεῖ γε, εἴπερ ψεύσεταί ποτέ τίς τι καὶ κατὰ βραχύ.

ΞΕ. Τί δ'; οὐ καὶ μηδαμῶς εἶναι τὰ πάντως ὄντα δοξάζεται;

ΘΕΑΙ. Ναί.

ΞΕ. Καὶ τοῦτο δὴ ψεῦδος.

ΘΕΑΙ. Καὶ τοῦτο.

ΞΕ. Καὶ λόγος, οἶμαι, ψευδὴς οὕτω κατὰ ταὐτὰ ταῦτα νομισθήσεται τά τε ὄντα λέγων μὴ εἶναι * καὶ τὰ 241 μὴ ὄντα εἶναι.

ΘΕΑΙ. Πῶς γὰρ ἂν ἄλλως τοιοῦτος γένοιτο;

ΞΕ. Σχεδὸν οὐδαμῶς· ἀλλὰ ταῦτα ὁ σοφιστὴς οὐ φήσει· ἢ τίς μηχανὴ ξυγχωρεῖν τινὰ τῶν εὖ φρονούντων, ὅταν ἄφθεγκτα καὶ ἄῤῥητα καὶ ἄλογα καὶ ἀδιανόητα προδιωμαλογημένα ᾖ τὰ πρὸ τούτων ὁμολογηθέντα; μανθάνομεν, ὦ Θεαίτητε, ὃ λέγεις ***);

ΘΕΑΙ. Πῶς γὰρ οὐ μανθάνομεν, ὅτι τἀναντία φή-

---

*) γρ. δαί. **) ἄλλ. εἴπαιμεν.

***) ἴσ. λέγει; ἢ λέξεις;

Hosp. Quid igitur? quomodo artem ipsius definientes inter nosmet ipsi poterimus concinere?

Theae. Quomodo et quid timens hoc dicis?

Hosp. Quum visis eum decipere dicimus et artem eius esse quandam deceptricem, tum utrum falsa opinari animum nostrum ponemus per illius artem, an quid tandem dicemus?

Theae. Hoc. quid enim aliud possimus statuere?

Hosp. Falsa autem opinio erit ea quae contraria eius quod est opinatur, an quî?

Theae. Contraria vero.

Hosp. Dicis igitur ea quae non sint opinari falsam opinionem.

Theae. Necesse est.

Hosp. Utrum ita ut opinetur illa non esse ea quae non sint, an ita ut quodammodo esse opinetur quae nullo modo sint?

Theae. Esse quodammodo ea quae non sint opinetur oportet, siquidem futurum est ut quis quandoque fallatur etiam paullulum.

Hosp. Quid? nonne etiam nullo modo esse ea quae omni modo sunt iudicantur?

Theae. Etiam.

Hosp. Et hoc quidem est mendacium.

Theae. Hoc vero.

Hosp. Etiam oratio, opinor, falsa eodem hoc modo existimabitur dicere quae sint ea non esse et quae non sint ea esse.

Theae. Et quo alio modo talis possit exsistere?

Hosp. Nullo fere alio; neque tamen sophistes hoc dicet; an quî poterit id concedere quisquam eorum qui suae sunt mentis, quum eloquutionem et dictionem et orationem et cogitationem fugere ante confessi simus ea quae supra convenerunt? num intelligimus, Theaetete, quid sit dicturus?

Theae. Quidni intelligamus eum esse dicturum

σει λέγειν ἡμᾶς τοῖς νῦν δή, ψευδῆ τολμήσαντας εἰπεῖν ὡς ἔστιν ἐν δόξαις τε καὶ κατὰ λόγους; τῷ * γὰρ μὴ ὄντι B τὸ ὂν προσάπτειν ἡμᾶς πολλάκις ἀναγκάζεσθαι, διομολογησαμένους νῦν δή που εἶναι τοῦτο πάντων ἀδυνατώτατον.

ΞΕ. Ὀρθῶς ἀπεμνημόνευσας. ἀλλ' ὥρα δὴ βουλεύσασθαι τί χρὴ δρᾷν τοῦ σοφιστοῦ πέρι· τὰς γὰρ ἀντιλήψεις καὶ ἀπορίας, ἐὰν αὐτὸν διερευνῶμεν ἐν τῇ τῶν ψευδουργῶν καὶ γοήτων τέχνῃ τιθέντες, ὁρᾷς ὡς εὔποροι καὶ πολλαί.

ΘΕΑΙ. Καὶ μάλα.

ΞΕ. Σμικρὸν *) μέρος τοίνυν αὐτῶν διεληλύθαμεν, οὐσῶν ὡς * ἔπος εἰπεῖν ἀπεράντων. C

ΘΕΑΙ. Ἀδύνατον γὰρ ἂν **), ὡς ἔοικεν, εἴη τὸν σοφιστὴν ἑλεῖν, εἰ ταῦτα οὕτως ἔχει.

ΞΕ. Τί οὖν; ἀποστησόμεθα νῦν μαλθακισθέντες;

ΘΕΑΙ. Οὔκουν ἔγωγέ φημι δεῖν, εἰ καὶ κατὰ σμικρὸν οἷοί τ' ἐπιλαβέσθαι πῃ τἀνδρός ἐσμεν.

ΞΕ. Ἕξεις οὖν ξυγγνώμην καί, καθάπερ νῦν ***) εἶπες, ἀγαπήσεις, ἐάν πῃ καὶ κατὰ βραχὺ παρασπασώμεθα οὕτως ἰσχυροῦ λόγου;

ΘΕΑΙ. Πῶς γὰρ οὐχ ἕξω;

ΞΕ. Τόδε τοίνυν ἔτι μᾶλ*λον παραιτοῦμαί σε. D

ΘΕΑΙ. Τὸ ποῖον;

ΞΕ. Μή με οἷον πατραλοίαν ὑπολάβῃς γίγνεσθαί τινα.

ΘΕΑΙ. Τί δή;

ΞΕ. Τὸν τοῦ πατρὸς Παρμενίδου λόγον ἀναγκαῖον ἡμῖν ἀμυνομένοις ἔσται βασανίζειν, καὶ βιάζεσθαι τό τε μὴ ὂν ὡς ἔστι κατά τι καὶ τὸ ὂν αὖ πάλιν ὡς οὐκ ἔστι πῃ.

ΘΕΑΙ. Φαίνεται τὸ τοιοῦτον διαμαχητέον ἐν τοῖς λόγοις.

ΞΕ. Πῶς γὰρ οὐ φαίνεται καὶ τὸ λεγόμενον δὴ τοῦτο τυφλῷ; τούτων γὰρ μήτε ἐλεγχθέντων μήθ' ὁ*μολογηθέντων σχολῇ ποτέ τις οἷός τε ἔσται περὶ λόγων ψευδῶν E

---

*) γρ. Μικρόν. **) γρ. γάρ, ὡς κτλ.
***) ἴσ. νῦν δή.

nos contraria ponere eorum quae paullo ante sint posita, audentes videlicet dicere mendacia esse in opinionibus et orationibus? ei enim quod non est id quod est attribuere saepius nos cogi, quum confessi simus supra hoc omnium minime fieri posse.

Hosp. Recte monuisti, at tempus iam est deliberare quid faciendum sit sophiste; reprehensiones enim et dubitationes, si eum investigemus in mendaciorum fictores et praestigiatores repositum, vides quam faciles sint inventu et quam copiosae.

Theae. Sane quidem.

Hosp. Exiguam vero earum partem persequuti sumus, quum sint fere immensae.

Theae. Neque sane, ut patet, fieri poterit ut sophisten capiamus, si haec ita se habent.

Hosp. Quid igitur? desistemus nunc languentes?

Theae. Neutiquam ego censeo id nos debere, si vel paullulum poterimus prehendere virum.

Hosp. Dabisne igitur veniam et, quemadmodum modo dicebas, contentus eris, si vel tantulum tam validae orationis nobis arripiamus?

Theae. Quidni sim daturus?

Hosp. Hoc vero etiam magis a te deprecor.

Theae. Quale istud?

Hosp. Ne me existimes tamquam parricidam exstitisse.

Theae. Quî autem?

Hosp. Patris Parmenidis rationem nos oportebit defensionis nostrae causa explorare et hoc cogere id quod non sit esse aliqua ratione, contra etiam id quod sit non esse quodammodo.

Theae. Videtur hoc esse evincendum disputando.

Hosp. Quidni videatur etiam, ut in proverbio est, caeco? haec enim nisi convicta fuerint atque concessa, vix poterit umquam aliquis de orationibus falsis disse-

λέγων ἢ δόξης, εἴτε εἰδώλων εἴτε εἰκόνων εἴτε μιμημάτων εἴτε φαντασμάτων αὐτῶν, ἢ καὶ περὶ τεχνῶν τῶν ὅσαι περὶ ταῦτά εἰσι, μὴ καταγέλαστος εἶναι τἀναντία ἀναγκαζόμενος αὐτῷ λέγειν.

ΘΕΑΙ. Ἀληθέστατα.

ΞΕ. * Διὰ ταῦτα μέντοι τολμητέον ἐπιτίθεσθαι τῷ 242 πατρικῷ λόγῳ, ἢ τὸ παράπαν ἐατέον, εἰ τοῦτό τις εἴργει δρᾶν ὄκνος.

ΘΕΑΙ. Ἀλλ' ἡμᾶς τοῦτό γε μηδὲν μηδαμῇ εἴρξῃ.

ΞΕ. Τρίτον τοίνυν ἔτι σε σμικρόν τι παραιτήσομαι.

ΘΕΑΙ. Λέγε μόνον.

ΞΕ. Εἶπόν που νῦν δὴ λέγων ὡς πρὸς τὸν περὶ ταῦτ' ἔλεγχον ἀεί τε ἀπειρηκὼς ἐγὼ τυγχάνω καὶ δὴ καὶ τὰ νῦν.

ΘΕΑΙ. Εἶπες.

ΞΕ. Φοβοῦμαι δὴ τὰ εἰρημένα, μή ποτε διὰ ταῦτά σοι μανικὸς εἶναι δόξω παρὰ πόδα μεταβαλὼν ἐμαυτὸν ἄνω καὶ * κάτω. σὴν γὰρ δὴ χάριν ἐλέγχειν τὸν λόγον ἐπιθησόμεθα, ἐάνπερ ἐλέγχωμεν. B

ΘΕΑΙ. Ὡς τοίνυν ἔμοιγε μηδαμῇ δόξων μηδὲν πλημμελεῖν, ἂν ἐπὶ τὸν ἔλεγχον τοῦτον καὶ τὴν ἀπόδειξιν ἴῃς, θαῤῥῶν ἴθι τούτου γε ἕνεκα.

ΞΕ. Φέρε δή, τίνα ἀρχήν τις ἂν ἄρξαιτο παρακινδυνευτικοῦ λόγου; δοκῶ μὲν γὰρ τήνδ', ὦ παῖ, τὴν ὁδὸν ἀναγκαιοτάτην ἡμῖν εἶναι τρέπεσθαι.

ΘΕΑΙ. Ποίαν δή;

ΞΕ. Τὰ δοκοῦντα νῦν ἐναργῶς ἔχειν ἐπισκέψασθαι πρῶτον, μή πῃ * τεταραγμένοι μὲν ὦμεν περὶ ταῦτα, ῥᾳδίως δ' ἀλλήλοις ὁμολογῶμεν ὡς εὐκρινῶς ἔχοντες. C

ΘΕΑΙ. Λέγε σαφέστερον ὃ λέγεις.

ΞΕ. Εὐκόλως μοι δοκεῖ Παρμενίδης ἡμῖν διειλέχθαι καὶ πᾶς ὅστις πώποτε ἐπὶ κρίσιν ὥρμησε τοῦ τὰ ὄντα διορίσασθαι πόσα τε καὶ ποῖά ἐστιν.

rere vel opinione, ſive de ſimulacris, imaginibus, imitationibus viſisve ipſis, ſive de artibus quaecumque in illis verſantur, quin riſum moveat pugnare ſecum coactus.

Theae. Veriſſime.

Hoſp. Hanc igitur ob cauſam audendum eſt adoriri paternam rationem vel omnino hoc mittendum, ſi quae hoc facere vetat verecundia.

Theae. At vero nos id facere nihil omnino vetabit.

Hoſp. Tertio autem praeterea exiguum quid a te deprecabor.

Theae. Dic modo.

Hoſp. Declaravi modo dicens me ad huius cauſae refutationem quum ſemper animum deſpondiſſe tum etiam nunc.

Theae. Declaraſti vero.

Hoſp. Vereor igitur ne quando propter ea quae dicta ſunt inſanus tibi viſurus ſim repente e veſtigio omnibus partibus mutatus. tua tamen gratia convincere rationem aggreſſuri ſumus, ſi modo convincimus.

Theae. Quum minime tu mihi viſurus ſis quicquam committere, ſi ad refutationem hanc et demonſtrationem pergas, fidens ad eam perge hanc ob cauſam.

Hoſp. Agedum, quodnam initium quis ſumpſerit orationis audacter ſusceptae? arbitror enim hanc, mi puer, viam nobis maxime neceſſarium eſſe ingredi.

Theae. Qualem autem?

Hoſp. Hanc ut, quae nunc videntur perſpicua eſſe, ea primum exploremus, numquid perturbati ſimus de his, facile autem inter nos conſentiamus, quaſi explorata ea habeamus.

Theae. Dic clarius quod dicis.

Hoſp. Ludens mihi videtur Parmenides nobis explicaſſe et quisquis umquam ad iudicium aggreſſus eſt de iis quae ſunt faciendum, ut definiret quot et qualia eſſent.

ΘΕΑΙ. Πῆ;

ΞΕ. Μῦθόν τινα ἕκαστος φαίνεταί μοι διηγεῖσθαι παισὶν ὡς οὖσιν ἡμῖν, ὁ μὲν ὡς τρία τὰ ὄντα, πολεμεῖ δὲ ἀλλήλοις ἐνίοτε αὐτῶν ἄττα πη, τοτὲ δὲ καὶ φίλα γι*γνό- D
μενα γάμους τε καὶ τόκους καὶ τροφὰς τῶν ἐκγόνων παρέχεται· δύο δὲ ἕτερος εἰπών, ὑγρὸν καὶ ξηρὸν ἢ θερμὸν καὶ ψυχρόν, ξυνοικίζει τε αὐτὰ καὶ ἐκδίδωσι· τὸ δὲ παρ' ἡμῖν *) Ἐλεατικὸν ἔθνος, ἀπὸ Ξενοφάνους τε καὶ ἔτι πρόσθεν ἀρξάμενον, ὡς ἑνὸς ὄντος τῶν πάντων καλουμένων οὕτω διεξέρχεται τοῖς μύθοις **). Ἰάδες δὲ καὶ Σικελαί τινες ὕστερον Μοῦσαι ξυνενόησαν ὅτι ξυμπλέκειν ἀσφαλέστατον ***) ἀμφότερα * καὶ λέγειν ὡς τὸ ὂν πολλά τε καὶ E
ἕν ἐστιν, ἔχθρᾳ δὲ καὶ φιλίᾳ ξυνέχεται· διαφερόμενον γὰρ ἀεὶ ξυμφέρεται, φασὶν αἱ ξυντονώτεραι τῶν Μουσῶν· αἱ δὲ μαλακώτεραι τὸ μὲν ἀεὶ ταῦθ' οὕτως ἔχειν ἐχάλασαν, ἐν μέρει δὲ τοτὲ μὲν ἓν εἶναί φασι τὸ πᾶν καὶ φίλον ὑπ' Ἀφροδίτης, τοτὲ δὲ * πολλὰ καὶ πολέμιον αὐτὸ αὑτῷ διὰ 243
νεῖκός τι. ταῦτα δὲ πάντα εἰ μὲν ἀληθῶς τις ἢ μὴ τούτων εἴρηκε, χαλεπὸν καὶ πλημμελὲς οὕτω μεγάλα κλεινοῖς καὶ παλαιοῖς ἀνδράσιν ἐπιτιμᾶν, ἐκεῖνο δὲ ἀνεπίφθονον ἀποφήνασθαι.

ΘΕΑΙ. Τὸ ποῖον;

ΞΕ. Ὅτι λίαν τῶν πολλῶν ἡμῶν ὑπεριδόντες ὠλιγώρησαν· οὐδὲν γὰρ φροντίσαντες εἴτ' ἐπακολουθοῦμεν αὐτοῖς λέγουσιν εἴτε ἀπολειπόμεθα, περαίνουσι τὸ σφέτερον αὐτῶν ****) ἕ*καστοι. B

ΘΕΑΙ. Πῶς λέγεις;

ΞΕ. Ὅταν τις αὐτῶν φθέγξηται λέγων ὡς ἔστιν ἢ γέγονεν ἢ γίγνεται πολλὰ ἢ δύο ἢ ἕν †), καὶ θερμὸν αὖ ψυχρῷ ξυγκεραννύμενον, ἄλλοθί πη ††) διακρίσεις καὶ ξυγκρίσεις ὑποτιθείς, τούτων, ὦ Θεαίτητε, ἑκάστοτε σύ τι πρὸς θεῶν ξυνίης ὅ τι λέγουσιν; ἐγὼ μὲν γὰρ ὅτε μὲν ἦν

---

*) ἄλλ. ἡμῶν. **) ἴσ. τοὺς μύθους.
) ἄλλ. ἀσφαλέστερον. *) γρ. αὐτοί.
†) ἄλλ. ἢ ἓν ἢ δύο. ††) ἴσ. ἢ ἄλλοθί πη.

Theae. Quomodo?

Hosp. Fabulam quandam quisque videtur mihi narrare quasi pueris nobis, unus tria esse rerum genera statuens et modo pugnare quodammodo inter se aliqua, tum autem amicitiâ iunctâ nuptias et partus et educationes prolis edere; alter qui duo ponit, fluidum et siccum, vel calidum et frigidum, ea inter se copulat et in matrimonium collocat; nostra vero Eleatica familia inde a Xenophane etiamque superioribus ita fabulam exponit, ut unum esse dicat omnia sic dicta. Ionicae autem et Siculae quaedam postea Musae perspexerunt contexere tutissimum esse utraque atque dicere ea quae essent et multa et unum esse, discordia autem et amicitia contineri; dicunt enim intentiores Musae id quod discrepet semper concinere, molliores vero rationem eam quae haec semper ita se habere ponit laxarunt et alternis modo unum esse dicunt universum et amicum Veneris beneficio, modo multa et inimica inter se esse per discordiam quandam. haec autem omnia num vere quis illorum dixerit necne, difficile est dictu et immodestum tanta probra celebribus ac vetustis viris obiicere, illud tamen sine ulla invidia possumus affirmare.

Theae. Quale istud?

Hosp. Nimis illos nos multitudinem despexisse et contempsisse; nihil enim curantes utrum assequamur ipsorum orationem an subsequi nequeamus, perficiunt suum quisque opus.

Theae. Quomodo dicis?

Hosp. Quum quis eorum declarat esse vel facta esse vel fieri multa vel duo vel unum, et calidum cum frigido commisceri aliarumve rerum secretiones et concretiones ponit, num tu horum, Theaetete, per deos aliquid intelligis quae quisque dicit? equidem, quum

νεώτερος, τοῦτό τε τὸ νῦν ἀπορούμενον ὁπότε τις εἴποι, τὸ μὴ ὄν, ἀκριβῶς ᾤμην ξυνιέναι· νῦν δὲ ὁρᾷς ἵν' ἐσμὲν αὐτοῦ πέρι τῆς ἀπο*ρίας. C

ΘΕΑΙ. Ὁρῶ.

ΞΕ. Τάχα τοίνυν ἴσως οὐχ ἧττον καὶ κατὰ τὸ ὂν ταὐτὸν τοῦτο πάθος εἰληφότες ἐν τῇ ψυχῇ περὶ μὲν τοῦτο εὐπορεῖν φαμὲν καὶ μανθάνειν, ὁπόταν τις αὐτὸ φθέγξηται, περὶ δὲ θάτερον οὔ, πρὸς ἀμφότερα ὁμοίως ἔχοντες.

ΘΕΑΙ. Ἴσως.

ΞΕ. Καὶ περὶ τῶν ἄλλων δὴ τῶν προειρημένων ἡμῖν ταὐτὸν τοῦτο εἰρήσθω.

ΘΕΑΙ. Πάνυ γε.

ΞΕ. Τῶν μὲν τοίνυν πολλῶν πέρι καὶ μετὰ τοῦτο σκεψόμεθ', ἂν δόξῃ, περὶ * δὲ τοῦ μεγίστου τε καὶ ἀρχη- D
γοῦ πρῶτον νῦν σκεπτέον.

ΘΕΑΙ. Τίνος δὴ λέγεις; ἢ δῆλον ὅτι τὸ ὂν φῂς πρῶτον δεῖν διερευνήσασθαι, τί ποθ' οἱ λέγοντες αὐτὸ δηλοῦν ἡγοῦνται;

ΞΕ. Κατὰ πόδα γε, ὦ Θεαίτητε, ὑπέλαβες. λέγω γὰρ δὴ ταύτῃ *) δεῖν ποιεῖσθαι τὴν μέθοδον ἡμᾶς, οἷον αὐτῶν παρόντων ἀναπυνθανομένους ὧδε· Φέρε, ὁπόσοι θερμὸν καὶ ψυχρὸν ἤ τινε δύο τοιούτω τὰ πάντ' εἶναί φατε, τί ποτε ἄρα τοῦτ' ἐπ' ἀμφοῖν φθέγγεσθε * λέγοντες ἄμφω καὶ ἑκά- E
τερον εἶναι; τί τὸ εἶναι τοῦτο ὑπολάβωμεν ὑμῶν; πότερον τρίτον παρὰ τὰ δύο ἐκεῖνα, καὶ τρία τὸ πᾶν, ἀλλὰ μὴ δύο ἔτι καθ' ὑμᾶς τιθῶμεν; οὐ γάρ που **) τοῖν γε δυοῖν καλοῦντες θάτερον ὂν ἀμφότερα ὁμοίως εἶναι λέγετε· σχεδὸν γὰρ ἂν ἀμφοτέρως ἕν, ἀλλ' οὐ δύο εἴτην.

ΘΕΑΙ. Ἀληθῆ λέγεις.

ΞΕ. Ἀλλ' ἆρά γε τὰ ἄμφω βούλεσθε καλεῖν ὄν;

ΘΕΑΙ. Ἴσως.

ΞΕ. Ἀλλ', ὦ φίλοι, φήσομεν, * κἂν ***) οὕτω τὰ 244
δύο λέγοιτ' ἂν σαφέστατα ἕν.

---

*) ἄλλ. ταύτην. **) γρ. γάρ πω.
***) ἄλλ. καὶ οὕτω.

iunior essem, hoc quod nunc in controversia versatur, id videlicet quod non est, quotiescumque aliquis id diceret, plane me putabam intelligere; nunc autem vides, quo progressi simus de hoc dubitationis.

Theae. Video.

Hosp. Fortasse autem haud aliter etiam ad id quod est animo affecti expedite nos hoc quidem explicare posse dicimus atque intelligere, si quis de eo dicat, alterum autem non posse, licet ad utrumque aequaliter simus affecti.

Theae. Fortasse vero.

Hosp. Et de reliquis quidem ante dictis idem hoc nobis positum esto.

Theae. Sane quidem.

Hosp. De multis illis igitur etiam postea videbimus, si placuerit, de eo autem quod maximum est et principatum obtinet, primum nunc videndum.

Theae. Quodnam dicis? an dubium quidem non est quin id quod est dicas primum esse perscrutandum, quid tandem qui id dicant declarare sibi videantur?

Hosp. E vestigio sane, Theaetete, cepisti. dico enim ita nobis instituendam esse quaestionem, quasi ex ipsis praesentibus hoc quaeramus: Agite, quotquot calidum et frigidum vel duo quaedam huiusmodi cuncta esse dicitis, quid tandem significatis de utroque si dicitis ambo et singula esse? quid hoc vestrum *esse* significare iudicemus? utrum tertium ad duo illa, et tria universum, non duo iam esse vobiscum ponamus? neque enim, si alterutrum de duobus esse dicitis, ambo pariter esse ponitis; fere enim utroque modo unum, non duo erunt.

Theae. Vera dicis.

Hosp. Num igitur ambo vultis dicere esse?

Theae. Forsitan.

Hosp. At, amici, reponemus, hac quoque ratione duo illa dicentur apertissime unum.

ΘΕΑΙ. Ὀρθότατα εἴρηκας.

ΞΕ. Ἐπειδὴ τοίνυν ἡμεῖς ἠπορήκαμεν, ὑμεῖς αὐτὰ ἡμῖν ἐμφανίζετε ἱκανῶς, τί ποτε βούλεσθε σημαίνειν, ὁπόταν ὂν φθέγγησθε. δῆλον γὰρ ὡς ὑμεῖς μὲν ταῦτα πάλαι γιγνώσκετε, ἡμεῖς δὲ πρὸ τοῦ μὲν ᾠόμεθα, νῦν δ' ἠπορήκαμεν. διδάσκετε οὖν πρῶτον τοῦτ' αὐτὸ ἡμᾶς, ἵνα μὴ δοξάζωμεν μανθάνειν μὲν τὰ λεγόμενα παρ' ὑμῶν, τὸ δὲ τούτου γίγνηται πᾶν τοὐναντίον. Ταῦτα δὴ λέ*γοντές τε B καὶ ἀξιοῦντες παρά τε τούτων καὶ παρὰ τῶν ἄλλων, ὅσοι πλεῖον ἑνὸς λέγουσι τὸ πᾶν εἶναι, μῶν, ὦ παῖ, τὶ πλημμελήσομεν;

ΘΕΑΙ. Ἥκιστά γε.

ΞΕ. Τί δέ; παρὰ τῶν ἓν τὸ πᾶν λεγόντων ἆρ' οὐ πευστέον εἰς δύναμιν τί ποτε λέγουσι τὸ ὄν;

ΘΕΑΙ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΞΕ. Τόδε τοίνυν ἀποκρινέσθωσαν. Ἓν πού φατε μόνον εἶναι; Φαμὲν γάρ, φήσουσιν· ἦ γάρ;

ΘΕΑΙ. Ναί.

ΞΕ. Τί δέ; ὂν καλεῖτέ τι;

ΘΕΑΙ. Ναί.

ΞΕ. Πότερον ὅπερ ἕν, ἐπὶ τῷ * αὐτῷ προσχρώμενοι C δυοῖν ὀνόμασιν, ἢ πῶς;

ΘΕΑΙ. Τίς οὖν αὐτοῖς ἡ μετὰ τοῦτ', ὦ ξένε, ἀπόκρισις;

ΞΕ. Δῆλον, ὦ Θεαίτητε, ὅτι τῷ ταύτην τὴν ὑπόθεσιν ὑποθεμένῳ πρὸς τὸ νῦν ἐρωτηθὲν καὶ πρὸς ἄλλο δὲ ὁτιοῦν οὐ πάντων ῥᾷστον ἀποκρίνασθαι.

ΘΕΑΙ. Πῶς;

ΞΕ. Τό τε δύο ὀνόματα ὁμολογεῖν εἶναι μηδὲν θέμενον πλὴν ἓν καταγέλαστόν που.

ΘΕΑΙ. Πῶς δ' οὔ;

ΞΕ. Καὶ τὸ παράπαν γε ἀποδέχεσθαι τοῦ λέγοντος ὡς ἔστιν ὄνο*μά τι, λόγον οὐκ ἂν ἔχον. D

ΘΕΑΙ. Πῇ;

ΞΕ. Τιθείς τε τοὔνομα τοῦ πράγματος ἕτερον δύο λέγει πού τινε.

Theae. Verissime dicis.

Hosp. Quum igitur nos haesitemus, vos hoc nobis explanate satis, quid tandem velitis significare, si *esse* dicatis. patet enim vos quidem haec iam diu nota habere, nos autem ante putasse, nunc vero haesitare. docete igitur primum nos hoc ipsum, ut ne opinemur quidem intelligere quae a vobis dicuntur, totum vero contra sit. Hoc autem dicentes et petentes ab illis reliquisque qui plus uno dicunt universum esse, numquid, mi puer, committemus?

Theae. Minime vero.

Hosp. Quid vero? ex iis qui unum esse universum dicunt, nonne quaerendum pro viribus, quid tandem dicant id quod est?

Theae. Quidni?

Hosp. Ad hoc igitur respondento. Unum certe dicitis solum esse? Dicimus vero, dicent; nonne?

Theae. Ita.

Hosp. Quid vero? essene vocatis aliquid?

Theae. Etiam.

Hosp. Utrum id quod unum, in eodem utentes duobus nominibus, an qui?

Theae. Quaenam erit tum, hospes, eorum responsio?

Hosp. Dubium non est, Theaetete, quin qui hoc posuerit is ad hanc et quamvis aliam quaestionem non tam facile possit respondere.

Theae. Curnam?

Hosp. Confiteri videlicet duo esse nomina, quum nihil posueris nisi unum, ridiculum haud dubie.

Theae. Quidni?

Hosp. Et omnino assentiri dicenti, nomen esse aliquid, non sit consentaneum.

Theae. Quomodo?

Hosp. Ponens nomen a re diversum duo quaedam dicit.

ΘΕΑΙ. Ναί.

ΞΕ. Καὶ μὴν ἂν ταὐτόν γε αὐτῷ τιθῇ τοὔνομα, ἢ μηδενὸς ὄνομα ἀναγκασθήσεται λέγειν, εἰ δέ τινος αὐτὸ φήσει, ξυμβήσεται τὸ ὄνομα ὀνόματος ὄνομα μόνον, ἄλλου δὲ οὐδενὸς ὄν.

ΘΕΑΙ. Οὕτως.

ΞΕ. Καὶ τὸ ἕν γε ἑνὸς ἓν ὂν μόνον, καὶ τοῦτο *) ὀνόματος αὐτὸ **) ἓν ὄν.

ΘΕΑΙ. Ἀνάγκη.

ΞΕ. Τί δέ; τὸ ὅλον ἕτερον τοῦ ὄντος ἑνὸς ἢ ταὐτὸν φήσουσι τού*τῳ; E

ΘΕΑΙ. Πῶς γὰρ οὐ φήσουσί τε καὶ φασίν;

ΞΕ. Εἰ τοίνυν ὅλον ἐστίν, ὥςπερ καὶ Παρμενίδης λέγει,

Πάντοθεν εὐκύκλου σφαίρης ἐναλίγκιον ὄγκῳ,
Μεσσόθεν ἰσοπαλὲς πάντῃ· τὸ γὰρ οὔτε τι μεῖζον
Οὔτε τι βαιότερον πελέναι χρεών ἐστι τῇ ἢ τῇ,

τοιοῦτόν γε ὂν τὸ ὂν μέσον τε καὶ ἔσχατα ἔχει, ταῦτα δὲ ἔχον πᾶσα ἀνάγκη μέρη ἔχειν· ἢ πῶς;

ΘΕΑΙ. Οὕτως.

ΞΕ. Ἀλλὰ * μὴν τό γε μεμερισμένον πάθος μὲν τοῦ 245 ἑνὸς ἔχειν ἐπὶ τοῖς μέρεσι πᾶσιν οὐδὲν ἀποκωλύει, καὶ ταύτῃ δὴ πᾶν τε ὂν καὶ ὅλον ἓν εἶναι.

ΘΕΑΙ. Τί δ' οὔ;

ΞΕ. Τὸ δὲ πεπονθὸς ταῦτα ἆρ' οὐκ ἀδύνατον αὐτό γε τὸ ἓν αὐτὸ εἶναι;

ΘΕΑΙ. Πῶς;

ΞΕ. Ἀμερὲς δήπου δεῖ παντελῶς τό γε ἀληθῶς ἓν κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον εἰρῆσθαι.

ΘΕΑΙ. Δεῖ γὰρ οὖν.

ΞΕ. Τὸ δέ γε τοιοῦτον ἐκ πολ*λῶν μερῶν ὂν οὐ B ξυμφωνήσει τῷ λόγῳ.

---

*) ἴσ. καὶ οὐ τοῦ ὀν ματος.

**) ἄλλ. αὐ τό.

Theae. Ita.

Hosp. Atque etiam si idem quod res sit posuerit nomen, aut nullius rei nomen cogetur dicere, aut si cuius rei nomen dixerit, efficietur ut nomen nominis nomen tantum sit, nullius alius rei.

Theae. Ita.

Hosp. Et ut unum quidem unius sit unum tantum, non nominis hoc unum sit.

Theae. Necesse est.

Hosp. Quid? totum num diversum ab eo quod unum est an idem dicent esse?

Theae. Quidni et dicturi sint et dicant?

Hosp. Quodsi universitas, quemadmodum etiam Parmenides dicit,

Aequiparat sphaerae teretis sane undique molem,
Prorsus de medio aequalis; namque est neque maior
Nec minor ullam in partem, ut declarare necesse est.

tale igitur est id quod est medium et extrema habet, haec autem habens illud prorsus necesse est partes habere; an quomodo?

Theae. Ita.

Hosp. Iam vero quod partitum ac distributum est quominus sicut unum se habeat partibus omnibus nil impedit: ut hac quidem ratione quod omne et universum est id unum sit.

Theae. Quidni?

Hosp. Quod vero se sic habet, nonne fieri nequit ut id unum per se sit?

Theae. Quî?

Hosp. Individuum videlicet oportet omnino id quod vere unum est e recta ratione appellari.

Theae. Oportet vero.

Hosp. Tale vero multis e partibus constans non concinet cum ratione.

ΘΕΑΙ. Μανθάνω.

ΞΕ. Πότερον δὴ πάθος ἔχον τὸ ὂν *) τοῦ ἑνὸς οὕτως ἕν τε ἔσται καὶ ὅλον, ἢ παντάπασι μὴ λέγωμεν ὅλον εἶναι τὸ ὄν;

ΘΕΑΙ. Χαλεπὴν προβέβληκας αἵρεσιν.

ΞΕ. Ἀληθέστατα μέντοι λέγεις· πεπονθός τε γὰρ τὸ ὂν ἓν εἶναί πως, οὐ ταὐτὸν ὂν τῷ ἑνὶ φαίνεται **), καὶ πλέονα δὴ τὰ πάντα ἑνὸς ἔσται.

ΘΕΑΙ. Ναί.

ΞΕ. Καὶ μὴν ἐάν γε τὸ ὂν ᾖ μὴ ὅλον διὰ τὸ πε-*πονθέναι τὸ ὑπ' ἐκείνου πάθος, ᾖ δὲ αὐτὸ τὸ ὅλον, ἐν- C δεὲς τὸ ὂν ἑαυτοῦ ξυμβαίνει.

ΘΕΑΙ. Πάνυ γε.

ΞΕ. Καὶ κατὰ τοῦτον δὴ τὸν λόγον ἑαυτοῦ στερόμενον οὐκ ὂν ἔσται τὸ ὄν.

ΘΕΑΙ. Οὕτως.

ΞΕ. Καὶ ἑνός γε αὖ πλείω τὰ πάντα γίγνεται, τοῦ τε ὄντος καὶ τοῦ ὅλου χωρὶς ἰδίαν ἑκατέρου φύσιν εἰληφότος.

ΘΕΑΙ. Ναί.

ΞΕ. Μὴ ὄντος δέ γε τὸ παράπαν *τοῦ ὅλου, ταὐτά τε ταῦτα ὑπάρχει τῷ ὄντι καὶ πρὸς τῷ μὴ εἶναι μηδ' * ἂν D γενέσθαι ποτὲ ὄν.

ΘΕΑΙ. Τί δή;

ΞΕ. Τὸ γενόμενον ἀεὶ γέγονεν ὅλον, ὥστε οὔτε οὐσίαν οὔτε γένεσιν ὡς οὖσαν δεῖ προσαγορεύειν [τὸ ἓν ἢ], τὸ ὅλον ἐν τοῖς οὖσι μὴ τιθέντα.

ΘΕΑΙ. Παντάπασιν ἔοικε ταῦθ' οὕτως ἔχειν.

ΞΕ. Καὶ μὴν οὐδ' ὁποσονοῦν τι δεῖ τὸ μὴ ὅλον εἶναι· ποσόν τι γὰρ ὄν, ὁπόσον ἂν ᾖ, τοσοῦτον ὅλον ἀναγκαῖον αὐτὸ εἶναι.

ΘΕΑΙ. Κομιδῇ γε.

ΞΕ. Καὶ τοίνυν ἄλλας μυρίας ***) ἀπεράντους ἀπορίας ἕκαστον εἰληφὸς φανεῖται τῷ τὸ ὂν * εἴτε δύο τινὲ E εἴτε ἓν μόνον εἶναι λέγοντι.

---

*) γρ. ὅλον. **) ἄλλ. φανεῖται. ***) ἄλλ. ἄλλα μυρία.

Theae. Intelligo.

Hosp. Utrum igitur id quod est si ita se habet ut unum ita et unum erit et totum, an ne dicamus quidem omnino totum esse id quod sit?

Theae. Difficilem dedisti optionem.

Hosp. Verissima sane dicis; nam id quod est si ita habet ut unum sit aliquo modo, non idem quod unum est reperitur, et plura quidem omnia uno erunt.

Theae. Etiam.

Theae. At vero si id quod est non totum est, propterea quod per illud ita se haberet, totum vero per se est, semet ipso id quod est privatur.

Theae. Sane quidem.

Hosp. Et secundum hanc quidem rationem se ipso orbatum id quod est erit id quod non est.

Theae. Ita.

Hosp. Atque uno rursus plura omnia exsistunt, si id quod est et totum separatam quodque naturam nacta sunt.

Theae. Etiam.

Hosp. Totum vero si omnino non est, idem hoc evenit ei quod est, neque solum non est, verum etiam numquam factum est.

Theae. Quî tandem?

Hosp. Id quod factum est semper factum est totum, ita ut neque esse neque fieri quicquam vere dicere debeas, si totum in res quae sint non reposueris.

Theae. Prorsus ita videtur habere.

Hosp. Quin etiam ne quantumcumque quidem debet esse id quod non est totum: nam si quantitas est quaedam, quantum est, tantum sit totum necesse est.

Theae. Sane quidem.

Hosp. Et alias praeterea innumerabiles immensasque dubitationes quodque habere patebit ei qui id quod est sive duo aliqua sive unum tantum esse ponit.

ΘΕΑΙ. Δηλοῖ σχεδὸν καὶ τὰ νῦν ὑποφαίνοντα· ξυνάπτεται γὰρ ἕτερον ἐξ ἄλλου, μείζω καὶ χαλεπωτέραν φέρον περὶ τῶν ἔμπροσθεν ἀεὶ ῥηθέντων πλάνην.

ΞΕ. Τοὺς μὲν τοίνυν διακριβολογουμένους ὄντος τε πέρι καὶ μὴ πάντας *) μὲν οὐ διεληλύθαμεν, ὅμως δὲ ἱκανῶς ἐχέτω· τοὺς δὲ ἄλλως λέγοντας αὖ θεατέον, ἵν' ἐκ πάντων ἴδωμεν **) ὅτι τὸ ὂν τοῦ μὴ ὄντος οὐδὲν εὐπορώτερον * εἰπεῖν ὅ τί ποτ' ἔστιν. 246

ΘΕΑΙ. Οὐκοῦν πορεύεσθαι χρὴ καὶ ἐπὶ τούτους.

ΞΕ. Καὶ μὴν ἔοικέ γε ἐν αὐτοῖς οἷον γιγαντομαχία τις εἶναι διὰ τὴν ἀμφισβήτησιν περὶ τῆς οὐσίας πρὸς ἀλλήλους.

ΘΕΑΙ. Πῶς;

ΞΕ. Οἱ μὲν εἰς γῆν ἐξ οὐρανοῦ καὶ τοῦ ἀοράτου πάντα ἕλκουσι, ταῖς χερσὶν ἀτεχνῶς πέτρας καὶ δρῦς περιλαμβάνοντες· τῶν γὰρ τοιούτων ἐφαπτόμενοι πάντων διϊσχυρίζονται τοῦτο εἶναι μόνον ὃ παρέχει προςβολὴν καὶ ἐπαφήν τινα, ταὐτὸν σῶμα καὶ οὐσίαν ὁριζόμενοι, τῶν δὲ ἄλλων * εἴ τί τίς φησι ***) μὴ σῶμα ἔχον εἶναι, καταφρο- B
νοῦντες τὸ παράπαν καὶ οὐδὲν ἐθέλοντες ἄλλο ἀκούειν.

ΘΕΑΙ. Ἦ δεινοὺς εἴρηκας ἄνδρας· ἤδη γὰρ καὶ ἐγὼ τούτων συχνοῖς προςέτυχον.

ΞΕ. Τοιγαροῦν οἱ πρὸς αὐτοὺς ἀμφισβητοῦντες μάλα εὐλαβῶς ἄνωθεν ἐξ ἀοράτου ποθὲν ἀμύνονται, νοητὰ ἄττα καὶ ἀσώματα εἴδη βιαζόμενοι τὴν ἀληθινὴν οὐσίαν εἶναι· τὰ δὲ ἐκείνων σώματα καὶ τὴν λεγομένην ὑπ' αὐτῶν ἀλήθειαν κατὰ σμικρὰ διαθραύ*οντες ἐν τοῖς λόγοις γένεσιν C
ἀντ' οὐσίας φερομένην τινὰ προςαγορεύουσιν. ἐν μέσῳ δὲ περὶ ταῦτα ἄπλετος ἀμφοτέρων μάχη τις, ὦ Θεαίτητε, ἀεὶ ξυνέστηκεν.

ΘΕΑΙ. Ἀληθῆ.

---

*) ἄλλ. πάνυ.

**) ἄλλ. εἰδῶμεν.

***) γρ. εἴ τις φησι.

Theae. Ostendunt fere etiam ea quae nunc sublucent; connectitur enim aliud cum alio, maiorem et difficiliorem afferens de omnibus quae ante dicta sunt errationem.

Hosp. De iis vero qui accurate disputarunt de eo quod est et eo quod non est omnibus quidem non exposuimus, attamen satis esto; eos etiam qui aliter dicunt considerari oportet, ut ex omnibus cognoscamus facilius, id quod est neutiquam esse expeditius eo quod non est, quale tandem sit.

Theae. Itaque etiam ad hos proficiscendum est.

Hosp. Quin etiam Gigantum quasi bellum inter eos geritur propter controversiam quae de eo quod est inter illos agitatur.

Theae. Quomodo?

Hosp. Nonnulli quidem in terram e caelo et eo quod sub adspectum non cadit omnia trahunt, manibus reapse petras et quercus amplectentes; talia enim contrectantes omnia contendunt hoc esse solum quod appulsum admittat et tactum quendam, corpus et id quod est idem definientes, de reliquis vero si quis quid dicat esse corpore carens, contemnentes prorsus nihilque volentes aliud audire.

Theae. Obstinatos profecto dixisti viros; etenim ego quoque multos iam eorum offendi.

Hosp. Iccirco qui cum istis disceptant admodum caute desuper ex eo fere quod sub adspectum non cadit sese defendunt, mente comprehendendas quasdam et corporis expertes species contendentes vere esse; illorum autem corpora et quae ab iis dicitur veritatem in minutas partes disputando discindentes generationem quandam quam nuncupant agitatam in eius quod est locum substituunt. in medio autem quod inter utrosque interiectum est spatio immanis quaedam, Theaetete, pugna semper committitur.

Theae. Vera.

ΞΕ. Παρ' ἀμφοῖν τοίνυν τοῖν γενοῖν κατὰ μέρος λάβωμεν λόγον ὑπὲρ ἧς τίθενται τῆς οὐσίας.

ΘΕΑΙ. Πῶς οὖν δὴ ληψόμεθα;

ΞΕ. Παρὰ μὲν τῶν ἐν εἴδεσιν αὐτὴν τιθεμένων ῥᾷον· ἡμερώτεροι γάρ· παρὰ δὲ τῶν εἰς σῶμα πάντα ἑλκόντων βίᾳ χαλεπώ*τερον, ἴσως δὲ καὶ σχεδὸν *) ἀδύνατον. ἀλλ' D
ὧδέ μοι δεῖν δοκεῖ περὶ αὐτῶν δρᾶν.

ΘΕΑΙ. Πῶς;

ΞΕ. Μάλιστα μέν, εἴ πῃ δυνατὸν ἦν, ἔργῳ βελτίους αὐτοὺς ποιεῖν, εἰ δὲ τοῦτο μὴ ἐγχωρεῖ, λόγῳ ποιῶμεν, ὑποτιθέμενοι νομιμώτερον αὐτοὺς ἢ νῦν ἐθέλοντας ἂν ἀποκρίνασθαι· τὸ γὰρ ὁμολογηθὲν παρὰ βελτιόνων που κυριώτερον ἢ τὸ παρὰ χειρόνων· ἡμεῖς δὲ οὐ τούτων φροντίζομεν, ἀλλὰ τἀληθὲς ζητοῦμεν.

ΘΕΑΙ. * Ὀρθότατα. E

ΞΕ. Κέλευε δὴ τοὺς βελτίους γεγονότας ἀποκρίνασθαί σοι, καὶ τὸ λεχθὲν παρ' αὐτῶν ἀφερμήνευε.

ΘΕΑΙ. Ταῦτ' ἔσται.

ΞΕ. Λεγόντων δὴ θνητὸν ζῶον εἴ φασιν εἶναί τι.

ΘΕΑΙ. Πῶς δ' οὔ;

ΞΕ. Τοῦτο δὲ οὐ σῶμα ἔμψυχον ὁμολογοῦσιν;

ΘΕΑΙ. Πάνυ γε.

ΞΕ. Τιθέντες τι τῶν ὄντων ψυχήν;

ΘΕΑΙ. * Ναί. 247

ΞΕ. Τί δέ; ψυχὴν οὐ τὴν μὲν δικαίαν, τὴν δὲ ἄδικόν φασιν εἶναι, καὶ τὴν μὲν φρόνιμον, τὴν δὲ ἄφρονα;

ΘΕΑΙ. Τί μήν;

ΞΕ. Ἀλλ' οὐ δικαιοσύνης ἕξει καὶ παρουσίᾳ τοιαύτην αὐτῶν ἑκάστην γίγνεσθαι, καὶ τῶν ἐναντίων ἐναντίαν;

ΘΕΑΙ. Ναί, καὶ ταῦτα ξύμφασιν.

---

*) γρ. ἴσως δὲ σχεδόν.

Hosp. Ab utrisque iam generibus singulatim reposcamus rationem de eo quod ponunt esse.

Theae. Quomodo autem reposcemus?

Hosp. Ab his qui species esse ponunt facilius; sunt enim mansuetiores; ab illis vero qui ad corpus omnia trahunt violenter difficilius; fortasse etiam nec potest id fieri. at hoc mihi videtur illis faciendum esse.

Theae. Quodnam?

Hosp. Hoc ut potissimum quidem, si qua fieri potest, re eos meliores efficiamus; quodsi hoc non licet, oratione fingamus sumentes probius eos quam nunc velle respondere; nam quod conceditur a melioribus magis ratum est quam quod a peioribus; nos autem non hoc curamus, sed verum quaerimus.

Theae. Rectissime.

Hosp. Iube dum eos qui meliores exstiterunt tibi respondere, et quod dictum ab iis fuerit id mihi renuncia.

Theae. Ita vero fiet.

Hosp. Dicunto iam mortale animans num ponant aliquid esse.

Theae. Quidni ponant?

Hosp. Hoc autem nonne corpus esse animatum confitentur?

Theae. Sane quidem.

Hosp. Ponentes videlicet aliquid de iis quae exstent animum esse?

Theae. Etiam.

Hosp. Quid? animum nonne alium iustum, alium iniustum dicunt esse, et hunc prudentem, illum vero imprudentem?

Theae. Quippini?

Theae. Nonne vero iustitiâ, quod possideatur et adsit, talem quemque eorum exsistere, per contraria vero contrarium?

Theae. Ita, etiam haec concedunt.

ΞΕ. Ἀλλὰ μὴν τό γε δυνατόν τῳ παραγίγνεσθαι καὶ ἀπογίγνεσθαι πάντως εἶναί τι φήσουσιν.

ΘΕΑΙ. Φασὶ μὲν οὖν.

ΞΕ. Οὔσης οὖν δικαιοσύνης καὶ * φρονήσεως καὶ τῆς ἄλλης ἀρετῆς καὶ τῶν ἐναντίων καὶ δὴ καὶ ψυχῆς ἐν ᾗ ταῦτα ἐγγίγνεται, πότερον ὁρατὸν καὶ ἁπτὸν εἶναί φασί τι αὐτῶν, ἢ πάντα ἀόρατα; B

ΘΕΑΙ. Σχεδὸν οὐδὲν τούτων γε ὁρατόν.

ΞΕ. Τί δέ; τῶν τοιούτων μῶν σῶμά τι λέγουσιν ἴσχειν;

ΘΕΑΙ. Τοῦτο οὐκέτι κατὰ ταὐτὰ ἀποκρίνονται πᾶν, ἀλλὰ τὴν μὲν ψυχὴν αὐτὴν δοκεῖν σφίσι σῶμά τι κεκτῆσθαι, φρόνησιν δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον ὧν ἠρώτηκας, αἰσχύνονται τὸ τολμᾶν ἢ μηδὲν τῶν * ὄντων αὐτὰ ὁμολογεῖν, ἢ πάντ' εἶναι σώματα διϊσχυρίζεσθαι. C

ΞΕ. Σαφῶς γὰρ ἡμῖν, ὦ Θεαίτητε, βελτίους γεγόνασιν οἱ ἄνδρες· ἐπεὶ τούτων οὐδ' ἂν ἓν ἐπαισχυνθεῖεν οἵ γε αὐτῶν σπαρτοί τε καὶ αὐτόχθονες, ἀλλὰ διατείνοιντ' ἂν πᾶν ὃ μὴ δυνατοὶ ταῖς χερσὶ ξυμπιέζειν εἰσίν, ὡς ἄρα τοῦτο οὐδὲν τὸ παράπαν ἐστίν.

ΘΕΑΙ. Σχεδὸν οἷα διανοοῦνται λέγεις.

ΞΕ. Πάλιν τοίνυν ἀνερωτῶμεν αὐτούς· εἰ γάρ τι καὶ σμικρὸν ἐθέλουσι τῶν ὄντων ξυγχωρεῖν ἀσώματον, * ἐξαρκεῖ· τὸ γὰρ ἐπί τε τούτοις ἅμα καὶ ἐπ' ἐκείνοις ὅσα ἔχει σῶμα ξυμφυὲς γεγονός, εἰς ὃ βλέποντες ἀμφότερα εἶναι λέγουσι, τοῦτο αὐτοῖς ῥητέον. τάχ' οὖν ἴσως ἂν ἀποροῖεν· εἰ δέ *) τι τοιοῦτον πεπόνθασι, σκόπει, προτεινομένων ἡμῶν ἆρ' ἐθέλοιεν ἂν δέχεσθαι καὶ ὁμολογεῖν τοιόνδ' εἶναι τὸ ὄν. D

ΘΕΑΙ. Τὸ ποῖον δή; λέγε, καὶ τάχα εἰσόμεθα.

ΞΕ. Λέγω δὴ τὸ καὶ ὁποιανοῦν τινὰ κεκτημένον δύναμιν, εἴτ' εἰς τὸ ποιεῖν ἕτερον ὁτιοῦν πεφυκὸς εἴτ' εἰς * τὸ παθεῖν καὶ σμικρότατον ὑπὸ τοῦ φαυλοτάτου, κἂν εἰ μόνον εἰςάπαξ, πᾶν τοῦτο ὄντως εἶναι· τίθεμαι γὰρ ὅρον [ὁρίζειν], τὰ ὄντα ὡς ἔστιν οὐκ ἄλλο τι πλὴν δύναμις. E

---

*) γρ. δή — πεπόνθασι, σκόπει κτλ.

Hosp. At vero id quod alicui et adesse et abesse potest omnino esse quicquam dicent.

Theae. Dicunt vero.

Hosp. Quum igitur sint iustitia et prudentia reliquaeque virtutes et quae earum sunt contraria, atque etiam animus in quo haec insunt, utrum horum aliquid dicunt sub adspectum et tactum cadere, an nihil eorum esse adspectabile.

Theae. Nihil ferme eorum esse adspectabile.

Hosp. Quid? horum num quid corpus dicunt habere?

Theae. Ad hoc iam non eodem omnino modo respondent, sed animum quidem ipsum videri sibi corpus quoddam habere, de prudentia vero et reliquis quae tu rogasti, verentur concedere vel nihil horum esse vel omnia esse corpora contendere.

Hosp. Manifesto sane, Theaetete, meliores exstiterunt viri illi; quamquam horum nihil verebuntur quicumque ex iis sati et ex ipsa terra orti sunt, sed contente clamabunt, quicquid non possint manibus comprimere, id nihil omnino esse.

Theae. Ferme quae sentiunt dicis.

Hosp. Iterum iam quaeramus ex iis; nam etiamsi exiguum quid ex iis quae sunt corporis expers esse concedunt, satis est; quale enim sit et his et illis rebus quae corpus habent innatum illud, quod respicientes utrasque esse dicunt, exponere eos oportet. forsitan haesitaverint; tale vero si quid iis inciderit, vide a nobis ostentantibus num velint accipere et concedere tale esse id quod sit.

Theae. Quale tandem? dic et mox sciemus.

Hosp. Dico igitur quicquid qualemcumque habeat facultatem ita ut vel efficiat aliud quid vel patiatur vel minimum a vilissimo, etiamsi semel tantum, omne hoc vere esse; sic enim definio id quod est ut nihil aliud dicam id esse nisi facultatem.

ΘΕΑΙ. Ἀλλ' ἐπείπερ αὐτοί γε οὐκ ἔχουσιν ἐν τῷ παρόντι τούτου βέλτιον λέγειν, δέχονται τοῦτο.

ΞΕ. Καλῶς· ἴσως γὰρ εἰςύστερον ἡμῖν τε καὶ τούτοις ἕτερον ἂν φανείη. πρὸς μὲν οὖν τούτους τοῦτο * ἡμῖν 248 ἐνταῦθα μενέτω ξυνομολογηθέν.

ΘΕΑΙ. Μένει.

ΞΕ. Πρὸς δὲ τοὺς ἑτέρους ἴωμεν τοὺς τῶν εἰδῶν φίλους· σὺ δ' ἡμῖν καὶ τὰ παρὰ τούτων ἀφερμήνευε.

ΘΕΑΙ. Ταῦτ' ἔσται.

ΞΕ. Γένεσιν, τὴν δὲ οὐσίαν χωρίς που διελόμενοι λέγετε· ἦ γάρ;

ΘΕΑΙ. Ναί.

ΞΕ. Καὶ σώματι μὲν ἡμᾶς γενέσει δι' αἰσθήσεως κοινωνεῖν, διὰ λογισμοῦ δὲ ψυχῇ πρὸς τὴν ὄντως οὐσίαν, ἣν ἀεὶ κατὰ ταὐτὰ ὡςαύτως ἔχειν φατέ, γένεσιν δὲ ἄλλο*τε B ἄλλως.

ΘΕΑΙ. Φαμὲν γὰρ οὖν.

ΞΕ. Τὸ δὲ δὴ κοινωνεῖν, ὦ πάντων ἄριστοι, τί τοῦθ' ὑμᾶς ἐπ' ἀμφοῖν φῶμεν λέγειν; ἆρ' οὐ τὸ νῦν δὴ παρ' ἡμῶν ῥηθέν;

ΘΕΑΙ. Τὸ ποῖον;

ΞΕ. Πάθημα ἢ ποίημα ἐκ δυνάμεώς τινος ἀπὸ τῶν πρὸς ἄλληλα ξυνιόντων γιγνόμενον. Τάχ' οὖν, ὦ Θεαίτητε, αὐτῶν τὴν πρὸς ταῦτα ἀπόκρισιν σὺ μὲν οὐ κατακούεις, ἐγὼ δὲ ἴσως διὰ ξυνήθειαν.

ΘΕΑΙ. Τίν' οὖν δὴ λέγουσι λόγον;

ΞΕ. Οὐ ξυγχωροῦσιν ἡμῖν τὸ νῦν δὴ * ῥηθὲν πρὸς C τοὺς γηγενεῖς οὐσίας πέρι.

ΘΕΑΙ. Τὸ ποῖον;

ΞΕ. Ἱκανὸν ἔθεμεν ὅρον που τῶν ὄντων, ὅταν τῳ παρῇ ἡ τοῦ πάσχειν ἢ δρᾶν καὶ πρὸς *) τὸ σμικρότατον δύναμις.

ΘΕΑΙ. Ναί.

ΞΕ. Πρὸς δὴ ταῦτα τόδε λέγουσιν, ὅτι γενέσει μὲν

---

*) ἴσ. καὶ τὸ σμικρότατον.

Theae. At quoniam ipſi non habent in praesentia melius quid quam hoc dicere, accipiunt hoc.

Hoſp. Praeclare; fortaſſe autem poſtea nobis et his aliud quid videbitur. ad hos autem hoc nobis hic maneto conceſſum.

Theae. Manet vero.

Hoſp. Ad alteros iam pergamus qui ſpecies adamant; tu nobis etiam horum reſponſa renuncia.

Theae. Ita faciam.

Hoſp. Unum fieri et alterum eſſe ſeparantes utrumque dicitis; nonne?

Hoſp. Etiam.

Hoſp. Et corpore quidem nos eius quod fiat per ſenſum participes eſſe, per rationem vero animo eius quod vere ſit, quod quidem ſemper eodem plane modo ſe habere dicitis, id vero quod fiat aliter alio modo.

Theae. Sane quidem dicimus.

Hoſp. Hoc autem *nos participes eſſe*, omnium optimi, quid vos in utroque cenſeamus dicere? nonne id quod modo a nobis dictum eſt?

Theae. Quale iſtud?

Hoſp. Affectionem vel actionem eſſe e facultate quadam eorum quae inter ſe congrediuntur proficiſcentem. Forſitan, Theaetete, eorum ad hoc reſponſionem tu quidem non percipias, ego autem fortaſſe propter conſuetudinem quae mihi cum illis eſt.

Theae. Quamnam vero uſurpant orationem?

Hoſp. Non concedunt nobis quod ſupra diximus terrigenis de eo quod eſt.

Theae. Quale?

Hoſp. Idonea declaravimus, ni fallor, definitione id quod eſt, ſi cui adſit vel patiendi vel agendi etiam minimum facultas.

Theae. Ita.

Hoſp. Contra haec dicunt, in id quod fiat cadere

μέτεστι τοῦ πάσχειν καὶ ποιεῖν δυνάμεως, πρὸς δὲ οὐσίαν τούτων οὐδετέρου τὴν δύναμιν ἁρμόττειν φασίν.

ΘΕΑΙ. Οὐκοῦν λέγουσί τι;

ΞΕ. Πρός ὅ γε λεκτέον ἡμῖν ὅτι δεόμεθα παρ' αὐτῶν ἔτι πυθέσθαι σαφέ*στερον, εἰ προσομολογοῦσι τὴν μὲν D ψυχὴν γιγνώσκειν, τὴν δ' οὐσίαν γιγνώσκεσθαι.

ΘΕΑΙ. Φασὶ μὴν τοῦτό γε.

ΞΕ. Τί δέ; τὸ γιγνώσκειν ἢ τὸ γιγνώσκεσθαί φατε ποίημα ἢ πάθος ἢ ἀμφότερον; ἢ τὸ μὲν πάθημα, τὸ δὲ θάτερον; ἢ παντάπασιν οὐδέτερον οὐδετέρου τούτων μεταλαμβάνειν;

ΘΕΑΙ. Δῆλον ὡς οὐδέτερον οὐδετέρου· τἀναντία γὰρ ἂν τοῖς ἔμπροσθεν λέγοιεν.

ΞΕ. Μανθάνω, τόδε γε, ὡς τὸ γιγνώσκειν εἴπερ ἔσται ποιεῖν τι, τὸ γιγνω*σκόμενον ἀναγκαῖον αὖ ξυμβαίνει πάσχειν, τὴν οὐσίαν δὴ κατὰ τὸν λόγον τοῦτον γιγνωσκομένην ὑπὸ τῆς γνώσεως, καθ' ὅσον γιγνώσκεται, κατὰ τοσοῦτον κινεῖσθαι διὰ τὸ πάσχειν, ὃ δή φαμεν οὐκ ἂν γενέσθαι περὶ τὸ ἠρεμοῦν. E

ΘΕΑΙ. Ὀρθῶς.

ΞΕ. Τί δαὶ πρὸς Διός; ὡς ἀληθῶς κίνησιν καὶ ζωὴν καὶ ψυχὴν καὶ φρόνησιν ἢ ῥᾳδίως πεισθησόμεθα τῷ παντελῶς ὄντι μὴ παρεῖναι, μηδὲ ζῆν αὐτὸ μηδὲ * φρονεῖν, 249 ἀλλὰ σέμνὸν καὶ ἅγιον νοῦν οὐκ ἔχον ἀκίνητον ἑστὸς εἶναι;

ΘΕΑΙ. Δεινὸν μέντ' ἄν, ὦ ξένε, λόγον ξυγχωροῖμεν.

ΞΕ. Ἀλλὰ νοῦν μὲν ἔχειν, ζωὴν δὲ μὴ φῶμεν;

ΘΕΑΙ. Καὶ πῶς;

ΞΕ. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἀμφότερα ἐνόντ' αὐτῷ λέγομεν, οὐ μὴν ἐν ψυχῇ γε φήσομεν αὐτὸ ἔχειν αὐτά;

ΘΕΑΙ. Καὶ τίν' ἂν ἕτερον ἔχοι τρόπον;

ΞΕ. Ἀλλὰ δῆτα νοῦν μὲν καὶ ζωὴν καὶ ψυχήν, ἀκίνητον μέντοι τὸ παράπαν ἔμψυχον ὂν ἑστάναι;

patiendi et agendi facultatem, ei vero quod ſit neutram harum facultatum convenire ſtatuunt.

Theae. Nonne dicunt aliquid?

Hoſp. Cui reponendum nobis eſt, cupere nos ab iis etiam clarius audire, num etiam confiteantur animum cognoſcere, id vero quod eſt cognoſci.

Theae. Dicunt hoc quidem.

Hoſp. Quid vero? cognoſcere et cognoſci dicitis affectionem vel actionem vel utrumque? an hoc quidem affectionem eſſe, illud vero alterum? an neutrum omnino neutrius horum eſſe particeps?

Theae. Patet neutrum neutrius; contraria enim ſuperiorum dicerent.

Hoſp. Teneo: hoc ſane dicent: cognoſcere ſiquidem eſt facere aliquid, id quod cognoſcitur neceſſario etiam patitur; id ergo quod eſt, quia ex hac ratione cognoſcitur a cognitione, quantum cognoſcitur, tantum movetur quoniam patitur; quod quidem negamus incidere poſſe ſtabili.

Theae. Recte.

Hoſp. Quid ita per Iovem? veram motionem et vitam et animum et prudentiam num facile nobis perſuadebitur ei quod omnino ſit non adeſſe, nec vivere id neque ſapere, ſed auguſta venerandaque ratione carens immotum ſtare?

Theae. Abſurdam vero, hoſpes, rationem concederemus.

Hoſp. At rationem quidem illud habere dicamus, vitam autem negemus?

Theae. Qui tandem?

Hoſp. At has utrasque ineſſe quidem in eo dicimus, neque tamen in animo id ponemus has habere?

Theae. Et quonam alio eas habeat modo?

Hoſp. At rationem ſcilicet et vitam et animum id habere, immotum tamen ſtare, licet prorſus ſit animatum?

ΘΕΑΙ. Πάντα ἔμοιγε ἄλογα * ταῦτ' εἶναι φαίνεται. B

ΞΕ. Καὶ τὸ κινούμενον δὴ καὶ κίνησιν ξυγχωρητέον ὡς ὄντα.

ΘΕΑΙ. Πῶς δ' οὔ;

ΞΕ. Ξυμβαίνει δ' οὖν *), ὦ Θεαίτητε, ἀκινήτων τε ὄντων **) νοῦν μηδενὶ περὶ μηδενὸς εἶναι μηδαμοῦ.

ΘΕΑΙ. Κομιδῇ μὲν οὖν.

ΞΕ. Καὶ μὴν ἐὰν αὖ φερόμενα καὶ κινούμενα πάντ' εἶναι ξυγχωρῶμεν, καὶ τούτῳ τῷ λόγῳ ταὐτὸν τοῦτο ἐκ τῶν ὄντων ἐξαιρήσομεν.

ΘΕΑΙ. Πῶς;

ΞΕ. Τὸ κατὰ ταὐτὰ καὶ ὡσαύτως καὶ περὶ τὸ αὐτὸ δοκεῖ σοι χωρὶς στά*σεως γενέσθαι ποτ' ἄν; C

ΘΕΑΙ. Οὐδαμῶς.

ΞΕ. Τί δ'; ἄνευ τούτων νοῦν καθορᾷς ὄντα ἢ γενόμενον ἂν καὶ ὁπουοῦν;

ΘΕΑΙ. Ἥκιστα.

ΞΕ. Καὶ μὴν πρός γε τοῦτον παντὶ λόγῳ μαχητέον, ὃς ἂν ἐπιστήμην ἢ φρόνησιν ἢ νοῦν ἀφανίζων ἰσχυρίζηται περί τινος ὁπῃοῦν.

ΘΕΑΙ. Σφόδρα γε.

ΞΕ. Τῷ δὴ φιλοσόφῳ καὶ ταῦτα μάλιστα τιμῶντι πᾶσα, ὡς ἔοικεν, ἀνάγκη διὰ ταῦτα μήτε τῶν ἓν ἢ καὶ τὰ πολλὰ εἴδη λεγόντων τὸ πᾶν ἑστηκὸς ἀπο*δέχεσθαι, D τῶν τε ***) αὖ πανταχῇ τὸ ὂν κινούντων μηδὲ τὸ παράπαν ἀκούειν, ἀλλά, κατὰ τὴν τῶν παίδων εὐχήν, ὅσα ἀκίνητα καὶ κεκινημένα, τὸ ὄν τε καὶ τὸ πᾶν ξυναμφότερα λέγειν.

ΘΕΑΙ. Ἀληθέστατα.

ΞΕ. Τί δὴ οὖν; ἆρ' οὐκ ἐπιεικῶς ἤδη φαινόμεθα περιειληφέναι τῷ λόγῳ τὸ ὄν;

ΘΕΑΙ. Πάνυ μὲν οὖν.

---

*) ἴσ. γοῦν.

**) ἴσ. ἀκινήτων τῶν ὄντων.

***) γρ. δέ.

Theae. Omnia haec mihi quidem non videntur consentanea esse.

Hosp. Id igitur quod movetur et motionem confitendum est vere esse.

Theae. Quidni?

Hosp. Efficitur certe, Theaetete, si immota sint ea quae exstant, nulli ulla de re usquam rationem inesse.

Theae. Sane quidem.

Hosp. Atque etiam si agitari et moveri omnia concesserimus, hac quoque ratione idem hoc ex iis quae sunt eximemus.

Theae. Quomodo?

Hosp. Id quod eodem plane modo et ad idem se habet, num videtur tibi sine stabilitate umquam posse exsistere?

Theae. Nullo modo.

Hosp. Quid? sine his rationem num animadvertis esse vel fieri posse ulla de re?

Theae. Minime vero.

Hosp. Et certe quidem adversus hunc omni oratione pugnandum, qui scientiam vel prudentiam vel rationem de medio tollens affirmaverit quicquam quocumque modo.

Theae. Sane quidem.

Hosp. Philosophum igitur et qui haec maximi aestimat necesse est, ut patet, his de causis neque iis qui unam vel plures species ponunt assentiri dicentibus universum stare, neque omnino eos qui omni modo id quod est movent audire, sed, secundum puerorum votum, quaecumque et immota et mota sunt, ea et id quod est et universum utrumque appellare.

Theae. Verissime.

Hosp. Quid vero? nonne satis iam videmur comprehendisse oratione id quod est?

Theae. Sane quidem.

ΞΕ. Βαβαὶ μέντ' ἂν ἄρα, ὦ Θεαίτητε, ὥς μοι δοκοῦμεν νῦν αὐτοῦ γνώσεσθαι πέρι*) τὴν ἀπορίαν τῆς * σκέψεως! E

ΘΕΑΙ. Πῶς αὖ καὶ τί τοῦτ' εἴρηκας;

ΞΕ. Ὦ μακάριε, οὐκ ἐννοεῖς ὅτι νῦν ἐσμὲν ἐν ἀγνοίᾳ τῇ πλείστῃ περὶ αὐτοῦ, φαινόμεθα δέ τι λέγειν ἡμῖν αὐτοῖς;

ΘΕΑΙ. Ἐμοὶ γοῦν· ὅπῃ δ' αὖ λελήθαμεν οὕτως ἔχοντες, οὐ πάνυ ξυνίημι.

ΞΕ. Σκόπει δὴ σαφέστερον, εἰ ταῦτα νῦν ξυνομολογοῦντες * δικαίως ἂν ἐπερωτηθεῖμεν ἅπερ αὐτοὶ τότε ἠρω- 250
τῶμεν τοὺς λέγοντας εἶναι τὸ πᾶν θερμὸν καὶ ψυχρόν.

ΘΕΑΙ. Ποῖα; ὑπόμνησόν με.

ΞΕ. Πάνυ μὲν οὖν· καὶ πειράσομαί γε δρᾶν τοῦτο ἐρωτῶν σὲ καθάπερ ἐκείνους τότε, ἵνα ἅμα τι καὶ προΐωμεν.

ΘΕΑΙ. Ὀρθῶς.

ΞΕ. Εἶεν δή, κίνησιν καὶ στάσιν ἆρ' οὐκ ἐναντιώτατα λέγεις ἀλλήλοις;

ΘΕΑΙ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΞΕ. Καὶ μὴν εἶναί γε ὁμοίως φῂς ἀμφότερα αὐτὰ καὶ ἑκάτερον.

ΘΕΑΙ. * Φημὶ γὰρ οὖν. B

ΞΕ. Ἆρα κινεῖσθαι λέγων ἀμφότερα καὶ ἑκάτερον, ὅταν εἶναι ξυγχωρῇς;

ΘΕΑΙ. Οὐδαμῶς.

ΞΕ. Ἀλλ' ἑστάναι σημαίνεις λέγων αὐτὰ ἀμφότερα εἶναι;

ΘΕΑΙ. Καὶ πῶς;

ΞΕ. Τρίτον ἄρα τι παρὰ ταῦτα τὸ ὂν ἐν τῇ ψυχῇ τιθείς, ὡς ὑπ' ἐκείνου τήν τε στάσιν καὶ τὴν κίνησιν περιεχομένην, ξυλλαβὼν καὶ ἀπιδὼν αὐτῶν πρὸς τὴν τῆς οὐσίας κοινωνίαν, οὕτως εἶναι προσεῖπας ἀμφότερα.

ΘΕΑΙ. Κινδυνεύομεν ὡς ἀλη*θῶς τρίτον ἀπομαντεύε- C
σθαί τι τὸ ὄν, ὅταν κίνησιν καὶ στάσιν εἶναι λέγωμεν.

---

*) Ἴσ. Βαβαί, ὦ Θεαίτητε, ὥς μοι δοκοῦμεν νῦν αὐτοῦ γνώσεσθαι πέρι μηδὲν ἀλλ' ἢ τὴν ἀπορίαν τ. σ.

Hoſp. Papae, Theaetete, quam mihi videmur nunc nihil aliud de hoc perſpectum habituri eſſe niſi quaeſtionis difficultatem!

Theae. Quomodo rurſus et quale hoc dixiſti?

Hoſp. O egregie, non intelligis nos nunc in maxima illius verſari ignorantia, videri autem nobismet ipſis aliquid dicere?

Theae. Mihi ſane videmur; quomodo autem factum ſit ut inſcientes ita habeamus, non ſatis perſpicio.

Hoſp. Vide dum accuratius, num haec nunc con-
c cedentes iure poſſimus interrogari ea quae ipſi tum interrogavimus eos qui dicunt eſſe univerſum calidum et frigidum.

Theae. Qualia? in memoriam mihi reduc.

Hoſp. Sane quidem, et conabor hoc facere te interrogans quemadmodum illos tum, ut ſimul aliquid progrediamur.

Theae. Recte.

Hoſp. Iam motionem et ſtabilitatem nonne maxime dicis inter ſe contrarias eſſe?

Theae. Quidni dicam?

d *Hoſp.* Atque etiam eſſe pariter dicis utrasque et ſingulas.

Theae. Dico vero.

Hoſp. Num moveri dicis utrasque et ſingulas, ſi eſſe eas ponis?

Theae. Minime vero.

Hoſp. Sed ſtare eas declaras dicens utrasque eſſe?

Theae. Quidni?

e *Hoſp.* Ut tertium igitur aliquid praeter has id quod eſt animo complectens, quod quidem et ſtabilitatem et motionem contineat, utrasque comprehendens et reſpiciens earum cum eo quod eſt communitatem, ita eſſe dicis utrasque.

Theae. Videmur revera ut tertium quid divinare id quod eſt, ſi motionem et ſtabilitatem eſſe ponimus.

ΞΕ. Οὐκ ἄρα κίνησις καὶ στάσις ἐστὶ ξυναμφότερον τὸ ὄν, ἀλλ' ἕτερον δή τι τούτων.

ΘΕΑΙ. Ἔοικεν.

ΞΕ. Κατὰ τὴν αὐτοῦ *) φύσιν ἄρα τὸ ὂν οὔτε ἕστηκεν οὔτε κινεῖται.

ΘΕΑΙ. Σχεδόν.

ΞΕ. Ποῖ δὴ χρὴ **) τὴν διάνοιαν ἔτι τρέπειν τὸν βουλόμενον ἐναργές τι περὶ αὐτοῦ παρ' ἑαυτῷ βεβαιώσασθαι;

ΘΕΑΙ. Ποῖ γάρ;

ΞΕ. Οἶμαι μὲν οὐδαμόσε ἔτι ῥάδιον. εἰ γάρ τι μὴ κινεῖται, πῶς οὐχ ἕστηκεν; ἢ τὸ μηδαμῶς ἑστὸς πῶς D
οὐκ αὖ κινεῖται; τὸ δὲ ὂν ἡμῖν νῦν ἐκτὸς τούτων ἀμφοτέρων ἀναπέφανται· ἦ δυνατὸν οὖν τοῦτο;

ΘΕΑΙ. Πάντων μὲν οὖν ἀδυνατώτατον.

ΞΕ. Τόδε τοίνυν μνησθῆναι δίκαιον ἐπὶ τούτοις.

ΘΕΑΙ. Τὸ ποῖον;

ΞΕ. Ὅτι τοῦ μὴ ὄντος ἐρωτηθέντες τοὔνομα ἐφ' ὅ τί ποτε δεῖ φέρειν, πάσῃ ξυνεσχόμεθα ***) ἀπορίᾳ· μέμνησαι;

ΘΕΑΙ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΞΕ. Μῶν οὖν ἐν ἐλάττονί τινι νῦν ἐσμὲν ἀπορίᾳ περὶ τὸ ὄν; E

ΘΕΑΙ. Ἐμοὶ μέν, ὦ ξένε, εἰ δυνατὸν εἰπεῖν, ἐν πλείονι φαινόμεθα.

ΞΕ. Τοῦτο μὲν τοίνυν ἐνταῦθα κείσθω διηπορημένον· ἐπειδὴ δὲ ἐξ ἴσου τό τε ὂν καὶ τὸ μὴ ὂν ἀπορίας μετειλήφατον, νῦν ἐλπὶς ἤδη, καθάπερ ἂν αὐτῶν θάτερον εἴτε ἀμυδρότερον εἴτε σαφέστερον ἀναφαίνηται, καὶ θάτερον οὕτως ἀναφαίνεσθαι ****)· καὶ ἐὰν αὖ μηδέτερον ἰδεῖν δυνώμεθα, τὸν γοῦν λόγον ὅπηπερ ἂν οἷοί τε ὦμεν εὐ- 251
πρεπέστατα διωσόμεθα †) οὕτως ἀμφοῖν ἅμα.

ΘΕΑΙ. Καλῶς.

*) ἄλλ. αὐτοῦ. **) γρ. Ποῖ χρή.
***) γρ. συνεχόμεθα, ἄλλ. συνειχόμεθα.
****) ἴσ. ἀναφανεῖσθαι. †) ἴσ. διωξόμεθα.

Hosp. Neque igitur motio et ſtabilitas utraque coniuncta eſt id quod eſt, ſed diverſum quid ab illis.

Theae. Videtur.

Hosp. Secundum ſuam ergo propriam naturam id quod eſt neque ſtat neque movetur.

Theae. Sane quidem.

Hosp. Quonam oportet mentem iam convertere eum qui certi aliquid de eo voluerit cum animo ſtatutum habere?

Theae. Quonam ſane potuerit?

Hosp. Arbitror nusquam iam facile eſſe. nam ſi quid non movetur, quidni ſtet? vel quod nullo modo ſtat, quidni contra moveatur? id vero quod eſt nunc extra haec utraque comparuit: num fieri hoc poteſt?

Theae. Omnium vero minime.

Hosp. Hoc autem nos meminiſſe praeterea par eſt.

Theae. Quale iſtud?

Hosp. Quum quaereretur ex nobis cuinam eius quod non eſt nomen oporteret attribui, in omnem nos dubitationem adductos eſſe; meminiſtine?

Theae. Quidni meminerim?

Hosp. Numquid in minore nunc verſamur dubitatione de eo quod eſt?

Theae. Mihi quidem, hoſpes, ſi dici poteſt, in maiore videmur verſari.

Hosp. Hoc igitur hîc poſitum eſto ambiguum; quoniam vero id quod eſt et id quod non eſt aequales habent partes dubitationis, nunc iam ſpes eſt fore ut, ſicut alterum eorum ſive obſcurius ſive clarius eluceat, etiam alterum ita eluceat; et neutrum ſi perſpicere potuerimus, orationem certe quam decentiſſime potuerimus de utroque ſimul perſequemur.

Theae. Praeclare.

ΞΕ. Λέγωμεν δὴ καθ' ὅντινά ποτε τρόπον πολλοῖς ὀνόμασι ταὐτὸν τοῦτο ἑκάστοτε προσαγορεύομεν.

ΘΕΑΙ. Οἷον δὴ τί; παράδειγμα εἰπέ.

ΞΕ. Λέγομεν ἄνθρωπον *) δήπου πόλλ' ἄττα ἐπονομάζοντες, τά τε χρώματα ἐπιφέροντες αὐτῷ καὶ τὰ σχήματα καὶ μεγέθη καὶ κακίας καὶ ἀρετάς, ἐν οἷς πᾶσι καὶ ἑτέροις μυρίοις οὐ μόνον * ἄνθρωπον αὐτὸν εἶναί φαμεν, B ἀλλὰ καὶ ἀγαθὸν καὶ ἕτερα ἄπειρα, καὶ τἄλλα δὴ κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον οὕτως ἓν ἕκαστον ὑποθέμενοι πάλιν αὐτὸ πολλὰ καὶ πολλοῖς ὀνόμασι λέγομεν.

ΘΕΑΙ. Ἀληθῆ λέγεις.

ΞΕ. Ὅθεν γε, οἶμαι, τοῖς τε νέοις καὶ τῶν γερόντων τοῖς ὀψιμαθέσι θοίνην παρεσκευάκαμεν· εὐθὺς γὰρ ἀντιλαβέσθαι παντὶ πρόχειρον ὡς ἀδύνατον τά τε πολλὰ ἓν καὶ τὸ ἓν πολλὰ εἶναι, καὶ δήπου χαίρουσιν οὐκ ἐῶντες ἀγαθὸν λέγειν ἄνθρωπον, ἀλλὰ τὸ μὲν ἀγαθὸν ἀγαθόν, τὸν δὲ ἄνθρωπον ἄνθρω*πον. ἐντυγχάνεις γάρ, ὦ Θεαίτητε, ὡς C ἐγῷμαι, πολλάκις τὰ τοιαῦτα ἐσπουδακόσιν, ἐνίοτε πρεσβυτέροις ἀνθρώποις καὶ ὑπὸ πενίας τῆς περὶ φρόνησιν κτήσεως τὰ τοιαῦτα τεθαυμακόσι, καὶ δή τι καὶ πάνσοφον οἰομένοις τοῦτ' αὐτὸ ἀνευρηκέναι.

ΘΕΑΙ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΞΕ. Ἵνα τοίνυν πρὸς ἅπαντας ἡμῖν ὁ λόγος ᾖ τοὺς πώποτε περὶ οὐσίας καὶ ὁτιοῦν διαλεχθέντας, ἔστω καὶ πρὸς τούτους * καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους, ὅσοις ἔμπροσθεν D διειλέγμεθα, τὰ νῦν ὡς ἐν ἐρωτήσει λεχθησόμενα.

ΘΕΑΙ. Τὰ ποῖα δή;

ΞΕ. Πότερον μήτε τὴν οὐσίαν κινήσει καὶ στάσει προσάπτωμεν μήτε ἄλλο ἄλλῳ μηδὲν μηδενί, ἀλλ' ὡς ἄμικτα ὄντα καὶ ἀδύνατα μεταλαμβάνειν ἀλλήλων οὕτως αὐτὰ ἐν τοῖς παρ' ἡμῖν λόγοις τιθῶμεν; ἢ πάντα εἰς ταὐτὸν ξυνάγωμεν ὡς δυνατὰ ἐπικοινωνεῖν ἀλλήλοις; ἢ τὰ μέν,

*) Ισ. ἄνθρωπον ἕνα.

Hosp. Dicamus igitur quo tandem pacto multis nominibus idem hoc semper nuncupemus.

Theae. Quale istud? exemplum profer.

Hosp. Dicimus hominem scilicet unum, multa ei nomina imponentes, colores ei attribuentes et figuras et magnitudines et pravitates et virtutes; quibus omnibus aliisque sexcentis non solum hominem eum esse declaramus, verum etiam bonum aliaque innumerabilia, et reliqua quoque eadem hac ratione unum quodque sumentes rursus multa id multisque nominibus appellamus.

Theae. Vera dicis.

Hosp. Unde quidem, opinor, iuvenibus et senibus qui sero discere coeperunt epulum paravimus; statim enim hoc arripere ad reprehendendum cuivis in promptu est, contendenti fieri non posse ut multa unum et unum multa sit, ac nimirum gaudent non sinentes bonum dici hominem, sed bonum affirmantes esse bonum, hominem vero hominem. offendis enim, Theaetete, ut arbitror, saepenumero tales qui ad haec studium contulerunt, nonnumquam seniores homines et qui propter inopiam sapientiae tales res admirantur, atque etiam persapiens quid se autumant hoc ipsum excogitasse.

Theae. Sane quidem.

Hosp. Ut igitur cum omnibus oratio a nobis habeatur qui umquam de eo, quod est quicquam disseruerunt, sunto et his et reliquis omnibus quibuscum supra colloquuti sumus haec nunc interrogando dicta.

Theae. Qualia tandem?

Hosp. Utrum neque id quod est motioni et stabilitati attribuamus neque ullam aliam rem ulli alii, sed neque mixtas esse neque posse inter se quicquam communicare nostra ratione ponamus? an omnia in unum conducamus quippe inter quae communitas possit esse?

τὰ δὲ μή; Τούτων, ὦ Θεαίτητε, τί ποτ' ἂν προ*αιρεῖσθαι E
τούτους φήσαιμεν;

ΘΕΑΙ. Ἐγὼ μὲν ὑπὲρ αὐτῶν οὐδὲν ἔχω πρὸς ταῦτα ἀποκρίνασθαι. τί οὖν οὐ καθ' ἓν ἀποκρινόμενος *) ἐφ' ἑκάστου τὰ ξυμβαίνοντα ἐσκέψω;

ΞΕ. Καλῶς λέγεις, καὶ τιθῶμέν γε αὐτοὺς λέγειν, εἰ βούλει, πρῶτον μηδενὶ μηδὲν μηδεμίαν δύναμιν ἔχειν κοινωνίας εἰς μηδέν. οὐκοῦν κίνησίς τε καὶ στάσις οὐδαμῇ μεθέξετον οὐσίας;

ΘΕΑΙ. * Οὐ γὰρ οὖν; 252

ΞΕ. Τί δέ; ἔσται πότερον αὐτῶν οὐσίας μὴ προσκοινωνοῦν;

ΘΕΑΙ. Οὐκ ἔσται.

ΞΕ. Ταχὺ δὴ ταύτῃ γε τῇ ξυνομολογίᾳ πάντα ἀνάστατα γέγονεν, ὡς ἔοικεν, ἅμα τε τῶν τὸ πᾶν κινούντων καὶ τῶν ὡς ἓν ἱστάντων καὶ ὅσοι κατ' εἴδη τὰ ὄντα κατὰ ταὐτὰ ὡσαύτως ἔχοντα εἶναί φασιν ἀεί. πάντες γὰρ οὗτοι τό γε εἶναι προσάπτουσιν, οἱ μὲν ὄντως κινεῖσθαι λέγοντες, οἱ δὲ ὄντως ἑστηκότα εἶναι.

ΘΕΑΙ. Κομιδῇ μὲν οὖν.

ΞΕ. Καὶ μὴν καὶ ὅσοι τοτὲ μὲν ξυν*τιθέασι τὰ πάν- B
τα, τοτὲ δὲ διαιροῦσιν, εἴτε εἰς ἓν καὶ ἐξ ἑνὸς ἄπειρα εἴτε εἰς πέρας ἔχοντα στοιχεῖα διαιρούμενοι καὶ ἐκ τούτων ξυντιθέντες, ὁμοίως μὲν ἐὰν ἐν μέρει τοῦτο τιθῶσι γιγνόμενον, ὁμοίως δὲ καὶ ἐὰν ἀεί, κατὰ πάντα ταῦτα λέγοιεν ἂν οὐδέν, εἴπερ μηδεμία ἔστι ξύμμιξις.

ΘΕΑΙ. Ὀρθῶς.

ΞΕ. Ἔτι τοίνυν ἂν αὐτοὶ πάντων καταγελαστότατα μετίοιεν τὸν λόγον οἱ μηδὲν ἐῶντες κοινωνίᾳ παθήματος ἑτέρου θάτερον προσαγορεύειν.

ΘΕΑΙ. * Πῶς; C

ΞΕ. Τῷ τε εἶναί που περὶ πάντα ἀναγκάζονται χρῆσθαι καὶ τῷ χωρὶς καὶ τῷ ἄλλων καὶ τῷ καθ' αὑτὸ καὶ μυρίοις ἑτέροις, ὧν ἀκρατεῖς ὄντες εἴργεσθαι, καὶ

*) γρ. ἀποκρινόμενον.

an alia, alia non? Ex his, Theaetete, quidnam electuros esse illos dicamus?

Theae. Equidem nihil habeo quod illorum nomine ad haec respondeam. quin tu ad singula respondens cuiusque consequentia exploras?

Hosp. Praeclare dicis, et sumamus eos dicere, si vis, primum nihil esse quod ullam habeat facultatem cum ulla re quicquam communicandi. nonne igitur motio et stabilitas nullas eius quod est partes habebunt?

Theae. Minime vero.

Hosp. Quid? num erit alterutrum eorum si nullas habebit eius quod est partes?

Theae. Non erit.

Hosp. Protinus hac quidem assensione omnia ad seditionem excitabuntur, ut patet, et eorum qui universum movent et eorum qui ut unum illud sistunt et quicumque secundum species ea quae sunt una et eadem semper ratione se habere dicunt. omnes enim hi id quod vere est attribuunt, alii vere moveri dicentes, alii vere stare.

Theae. Ita sane se habet.

Hosp. Quin etiam quicumque modo componunt omnia modo dividunt, sive in unum et ex uno in infinita sive in finita elementa dividentes exque his componentes, tam si alternis hoc ponunt fieri, quam si semper, his omnibus nihil dicent, siquidem nulla est communio.

Theae. Recte vero.

Hosp. Et illi quidem ratione omnium maxime deridenda explicabunt orationem suam, qui non sinunt ab alterius cuius particeps est affectione alterum denominari.

Theae. Quomodo?

Hosp. Verbo videlicet *esse* in omnibus coguntur uti et vocabulis *sine*, *alia*, *per se* aliisque innumerabilibus, quibus quum nequeant se abstinere quin ea con-

μὴ ξυναπτεῖν ἐν τοῖς λόγοις οὐκ ἄλλων δέονται τῶν ἐξελεγξόντων, ἀλλὰ τὸ λεγόμενον οἴκοθεν τὸν πολέμιον καὶ ἐναντιωσόμενον ἔχοντες, ἐντὸς ὑποφθεγγόμενον ὥςπερ τὸν ἄτοπον Εὐρυκλέα, περιφέροντες ἀεὶ πορεύονται.

ΘΕΑΙ. Κομιδῇ λέγεις ὅμοιόν * τε καὶ ἀληθές. D

ΞΕ. Τί δ', ἂν πάντα ἀλλήλοις ἐῶμεν δύναμιν ἔχειν [ἐπι] κοινωνίας;

ΘΕΑΙ. Τοῦτο μὲν οἷός τε κἀγὼ διαλύειν.

ΞΕ. Πῶς;

ΘΕΑΙ. Ὅτι κίνησίς τε αὐτὴ παντάπασιν ἵσταιτ' ἂν καὶ στάσις αὖ πάλιν αὐτὴ κινοῖτο, εἴπερ ἐπιγιγνοίσθην ἐπ' ἀλλήλοιν.

ΞΕ. Ἀλλὰ μὴν τοῦτό γέ που ταῖς μεγίσταις ἀνάγκαις ἀδύνατον, κίνησίν τε ἵστασθαι καὶ στάσιν κινεῖσθαι;

ΘΕΑΙ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΞΕ. Τὸ τρίτον δὴ μόνον λοιπόν. *)

ΘΕΑΙ. Ναί.

ΞΕ. Καὶ μὴν ἕν γέ * τι τούτων ἀναγκαῖον, ἢ πάντα E ἢ μηδὲν ἢ τὰ μὲν ἐθέλειν, τὰ δὲ μὴ ξυμμίγνυσθαι.

ΘΕΑΙ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΞΕ. Καὶ μὴν τά γε δύο ἀδύνατον εὑρέθη.

ΘΕΑΙ. Ναί.

ΞΕ. Πᾶς ἄρα ὁ βουλόμενος ὀρθῶς ἀποκρίνεσθαι τὸ λοιπὸν τῶν τριῶν θήσει.

ΘΕΑΙ. Κομιδῇ μὲν οὖν.

ΞΕ. Ὅτε δὴ τὰ μὲν ἐθέλει τοῦτο δρᾶν, τὰ δ' οὔ, σχεδὸν οἷον τὰ γράμματα * πεπονθότ' ἂν εἴη· καὶ γὰρ 253 ἐκείνων τὰ μὲν ἀναρμοστεῖ που πρὸς ἄλληλα, τὰ δὲ ξυναρμόττει.

ΘΕΑΙ. Πῶς δ' οὔ;

ΞΕ. Τὰ δέ γε φωνήεντα διαφερόντως τῶν ἄλλων οἷον δεσμὸς διὰ πάντων κεχώρηκεν, ὥςτε ἄνευ τινὸς αὐτῶν ἀδύνατον ἁρμόττειν καὶ τῶν ἄλλων ἕτερον ἑτέρῳ.

---

*) γρ. ΘΕΑΙ. Ὅτι κίνησις — κινεῖσθαι. ΞΕ. Πῶς γὰρ οὔ; τὸ τρίτον — λοιπόν.

nectant in sermone, non aliis opus est qui eos refellant, sed, ut in proverbio est, domesticum habent hostem et adversarium, quem intus loquentem admirabilis instar Euryclis circumferentes semper incedunt.

Theae. Prorsus dicis simile quid ac verum.

Hosp. Quid vero, si omnia sinimus facultatem habere sua inter se communicandi?

Theae. Id quidem ego quoque possum redarguere.

Hosp. Quomodo?

Theae. Hoc, quod et motio ipsa prorsus staret et contra stabilitas ipsa moveretur, siquidem inter se coirent.

Hosp. Enimvero maximae vetant necessitates hoc fieri, ut motio stet et stabilitas moveatur.

Theae. Quidni vetent?

Hosp. Tertium igitur solum relinquitur.

Theae. Ita.

Hosp. Etenim unum quidem aliquid ex his necesse est, aut omnia aut nihil aut alia posse, alia non posse commisceri.

Theae. Quidni sit?

Hosp. Iam vero duo patuit fieri non posse.

Theae. Etiam.

Hosp. Quicumque ergo voluerit recte respondere, id quod reliquum est ex tribus illis ponet.

Theae. Sane quidem videtur.

Hosp. Iam si alia possunt hoc facere, alia non possunt, eadem ferme eorum quae litterarum erit ratio; nam harum etiam aliae inter se non concinunt, aliae vero concinunt.

Theae. Quippini?

Hosp. Atque vocales prae ceteris tamquam vinculum in omnes pertinent, ita ut sine aliqua earum nulla etiam alia cum alia possit congruere.

ΘΕΑΙ. Καὶ μάλα γε.

ΞΕ. Πᾶς οὖν οἶδεν ὁποῖα ὁποίοις δυνατὰ κοινωνεῖν, ἢ τέχνης δεῖ τῷ μέλλοντι δρᾶν ἱκανῶς αὐτά;

ΘΕΑΙ. Τέχνης.

ΞΕ. Ποίας;

ΘΕΑΙ. Τῆς γραμματικῆς.

ΞΕ. Τί δέ, περὶ τοὺς τῶν ὀξέων καὶ βαρέων * φθόγ- B γους ἆρ' οὐχ οὕτως, ὁ μὲν τοὺς ξυγκεραννυμένους τε καὶ μὴ τέχνην ἔχων γιγνώσκειν μουσικός, ὁ δὲ μὴ ξυνιεὶς ἄμουσος;

ΘΕΑΙ. Οὕτως.

ΞΕ. Καὶ κατὰ τῶν ἄλλων δὴ τεχνῶν καὶ ἀτεχνιῶν τοιαῦτα εὑρήσομεν ἕτερα.

ΘΕΑΙ. Πῶς δ' οὔ;

ΞΕ. Τί δ'; ἐπειδὴ καὶ τὰ γένη πρὸς ἄλληλα κατὰ ταὐτὰ μίξεως ἔχειν *) ὡμολογήκαμεν, ἆρ' οὐ μετ' ἐπιστήμης τινὸς ἀναγκαῖον διὰ τῶν λόγων πορεύεσθαι τὸν ὀρθῶς μέλλοντα δείξειν ποῖα ποίοις ξυμφωνεῖ τῶν γενῶν καὶ ποῖα ἄλληλα οὐ δέχεται; καὶ δὴ * καὶ διὰ πάντων εἰ ξυνέχοντα C ταὔτ' ἐστίν, ὥςτε ξυμμίγνυσθαι δυνατὰ εἶναι, καὶ πάλιν ἐν ταῖς διαιρέσεσιν, εἰ δι' ὅλων ἕτερα τῆς διαιρέσεως αἴτια;

ΘΕΑΙ. Πῶς γὰρ οὐκ ἐπιστήμης δεῖ, καὶ σχεδόν γε ἴσως τῆς μεγίστης;

ΞΕ. Τί **) οὖν αὖ προςεροῦμεν, ὦ Θεαίτητε, ταύτην; ἢ πρὸς Διὸς ἐλάθομεν εἰς τὴν τῶν ἐλευθέρων ἐμπεσόντες ἐπιστήμην, καὶ κινδυνεύομεν ζητοῦντες τὸν σοφιστὴν πρότερον ἀνευρηκέναι τὸν φιλόσοφον;

ΘΕΑΙ. Πῶς λέγεις;

ΞΕ. Τὸ κατὰ γένη διαιρεῖσθαι καὶ * μήτε ταὐτὸν εἶ- D δος ἕτερον ἡγήσασθαι μήθ' ἕτερον ὂν ταὐτὸν μῶν οὐ τῆς διαλεκτικῆς φήσομεν ἐπιστήμης εἶναι;

ΘΕΑΙ. Ναί, φήσομεν.

ΞΕ. Οὐκοῦν ὅ γε τοῦτο δυνατὸς δρᾶν μίαν ἰδέαν

---

*) ἴσ. μετέχειν.
**) ἄλλ. Τίν'.

Theae. Sane quidem.

Hosp. Num vero quivis scit quales cum qualibus possint coniungi, an arte opus est ei qui recte hoc facturus est?

Theae. Arte.

Hosp. Quali?

Theae. Grammatica.

Hosp. Quid? nonne eadem est in sonis acutis et gravibus ratio, ut, qui artem teneat cognoscendi qui coniungi possint qui non possint, musicus sit, qui eam non perceptam habeat, musicae ignarus?

Theae. Ita.

Hosp. Et in ceteris quoque artibus artiumque ignorationibus alia similia reperiemus.

Theae. Quidni?

Hosp. Quid vero? quoniam etiam genera inter se eandem habere mixtionem concessimus, nonne scientia quadam necesse est orationem eius procedere qui recte sit ostensurus qualia cum qualibus concinant generibus et qualia inter se non recipiant? atque etiam num haec ita omnia contineant ut commisceri possint, et rursus in disiunctionibus, nam per omnia sint aliae disiunctionis causae?

Theae. Quidni scientia opus sit, et forsitan quidem maxima?

Hosp. Quomodo autem appellabimus, Theaetete, hanc? an per Iovem imprudentes in scientiam ingenuorum incidimus et fortasse quaerentes sophisten prius invenimus philosophum?

Theae. Quomodo dicis?

Hosp. In genera tribuere, neque eandem speciem diversam existimare nec diversam eandem, nonne dialecticae hoc dicemus artis esse?

Theae. Ita, dicemus.

Hosp. Nonne qui hoc potest facere, unam formam

διὰ πολλῶν, ἑνὸς ἑκάστου κειμένου χωρὶς, πάντῃ διατεταμένην ἱκανῶς διαισθάνεται, καὶ πολλὰς ἑτέρας ἀλλήλων ὑπὸ μιᾶς ἔξωθεν περιεχομένας, καὶ μίαν αὖ δι' ὅλων πολλῶν ἐν ἑνὶ ξυνημμένην, καὶ πολλὰς χωρὶς πάντῃ διωρισμένας; τοῦτο δ' * ἔστιν, ᾗ τε κοινωνεῖν ἕκαστα δύναται καὶ ὅπῃ E
μή, διακρίνειν κατὰ γένος ἐπίστασθαι.

ΘΕΑΙ. Παντάπασι μὲν οὖν.

ΞΕ. Ἀλλὰ μὴν τό γε διαλεκτικὸν οὐκ ἄλλῳ δώσεις, ὡς ἐγῷμαι, πλὴν τῷ καθαρῶς τε καὶ δικαίως φιλοσοφοῦντι.

ΘΕΑΙ. Πῶς γὰρ ἂν ἄλλῳ δοίη τις;

ΞΕ. Τὸν μὲν δὴ φιλόσοφον ἐν τοιούτῳ τινὶ τόπῳ καὶ νῦν καὶ ἔπειτα ἀνευρήσομεν, ἐὰν ζητῶμεν, ἰδεῖν μὲν χαλεπὸν * ἐναργῶς καὶ τοῦτον, ἕτερον μὴν τρόπον ἥ τε 254
τοῦ σοφιστοῦ χαλεπότης ἥ τε τούτου.

ΘΕΑΙ. Πῶς;

ΞΕ. Ὁ μὲν ἀποδιδράσκων εἰς τὴν τοῦ μὴ ὄντος σκοτεινότητα, τριβῇ προσαπτόμενος αὐτῆς, διὰ τὸ σκοτεινὸν τοῦ τόπου κατανοῆσαι χαλεπός· ἦ γάρ;

ΘΕΑΙ. Ἔοικεν.

ΞΕ. Ὁ δέ γε φιλόσοφος, τῇ τοῦ ὄντος ἀεὶ διὰ λογισμῶν προσκείμενος ἰδέᾳ, διὰ τὸ λαμπρὸν αὖ τῆς χώρας οὐδαμῶς εὐπετὴς ὀφθῆναι· τὰ γὰρ τῆς τῶν πολλῶν ψυχῆς ὄμματα καρτερεῖν * πρὸς τὸ θεῖον ἀφορῶντα ἀδύνατα. B

ΘΕΑΙ. Καὶ ταῦτα εἰκὸς οὐχ ἧττον ἐκείνων οὕτως ἔχειν.

ΞΕ. Οὐκοῦν περὶ μὲν τούτου καὶ τάχα *) ἐπισκεψόμεθα σαφέστερον, ἂν ἔτι βουλομένοις ἡμῖν ᾖ· περὶ δὲ τοῦ σοφιστοῦ που δῆλον ὡς οὐκ ἀνετέον, πρὶν ἂν ἱκανῶς αὐτὸν θεασώμεθα.

ΘΕΑΙ. Καλῶς εἶπες.

ΞΕ. Ὅτ' οὖν δὴ τὰ μὲν ἡμῖν τῶν γενῶν ὡμολόγηται κοινωνεῖν ἐθέλειν ἀλλήλοις, τὰ δὲ μή, καὶ τὰ μὲν ἐπ' ὀλίγον, τὰ δ' ἐπὶ πολλά, τὰ δὲ καὶ διὰ πάντων οὐδὲν κωλύειν

*) γρ. τούτου τάχα.

per multa, quonam unumquodque separatum est, usquequaque pertinentem probe perspicit et multas inter se diversas, quas una extrinsecus continet, atque unam rursus per omnia multa cum uno colligatam, et multas usquequaque separatas? hoc vero est, quomodo quaeque inter se coniungi queant et quomodo nequeant, generatim posse discernere.

Theae. Prorsus ita habet.

Hosp. At vero dialecticam artem nulli alii tribues, ut arbitror, nisi ei qui sincere et vere philosophatur.

Theae. Quomodo enim alii quis eam tribuat?

Hosp. Philosophum igitur in tali quadam regione et nunc et postea reperiemus, si quaeramus, spectatu quidem clare difficilem etiam hunc, ita tamen ut alia sit sophistae difficultas ac philosophi.

Theae. Quomodo?

Hosp. Ille quidem aufugiens in eius quod non est obscuritatem, quam consuetudine attingit, propter obscuram hanc regionem perspectu est difficilis; nonne?

Theae. Patet.

Hosp. Philosophus contra, in eius quod est semper cogitando defixus specie, propter loci splendorem nequaquam proclivis est visu; multitudinis enim mentis oculi sustinere divini adspectum nequeunt.

Theae. Haec vero consentaneum est non minus quam illa se ita habere.

Hosp. Iam de hoc quidem etiam mox videbimus accuratius, si adhuc nobis placuerit; de sophista autem, patet non remittendum esse prius quam satis eum perspexerimus.

Theae. Praeclare dicis.

Hosp. Iam vero quoniam alia genera concessum nobis est inter se posse coniungi, alia non posse, et alia quidem cum paucis, alia vero cum multis, nonnulla etiam per omnia nihil impedire quominus cum omni-

τοῖς ἄλλοις κεκοι*νωνηκέναι, τὸ δὴ μετὰ τοῦτο ξυνεπισπώμεθα τῷ λόγῳ τῇδε σκοποῦντες, μὴ περὶ πάντων τῶν εἰδῶν, ἵνα μὴ ταραττώμεθα ἐν πολλοῖς, ἀλλὰ προελόμενοι τῶν μεγίστων λεγομένων ἄττα, πρῶτον μὲν ποῖα ἕκαστά ἐστιν, ἔπειτα κοινωνίας ἀλλήλων πῶς ἔχει δυνάμεως, ἵνα τό τε ὂν καὶ μὴ ὂν εἰ μὴ πάσῃ σαφηνείᾳ δυνάμεθα λαβεῖν, ἀλλ' οὖν λόγου γε ἐνδεεῖς μηδὲν γιγνώμεθα περὶ αὐτῶν, καθ' ὅσον ὁ τρόπος ἐνδέχεται τῆς νῦν σκέψεως, ἐὰν ἄρα ἡμῖν πῃ παρεικάθῃ τὸ μὴ * ὂν λέγουσιν ὡς ἔστιν ὄντως μὴ ὂν ἀθῴοις ἀπαλλάττειν. C D

ΘΕΑΙ. Οὐκοῦν χρή.

ΞΕ. Μέγιστα μὴν τῶν γενῶν, ἃ νῦν δὴ διῇμεν, τό τε ὂν αὐτὸ καὶ στάσις καὶ κίνησις.

ΘΕΑΙ. Πολύ γε.

ΞΕ. Καὶ μὴν τώ γε δύο φαμὲν αὐτοῖν ἀμίκτω πρὸς ἀλλήλω.

ΘΕΑΙ. Σφόδρα γε.

ΞΕ. Τὸ δέ γε ὂν μικτὸν ἀμφοῖν· ἐστὸν γὰρ ἄμφω που.

ΘΕΑΙ. Πῶς δ' οὔ;

ΞΕ. Τρία δὴ γίγνεται ταῦτα.

ΘΕΑΙ. Τί μήν;

ΞΕ. Οὐκοῦν αὐτῶν ἕκαστον τοῖν μὲν δυοῖν ἕτερόν ἐστιν, αὐτὸ δ' ἑαυτῷ ταὐτόν;

ΘΕΑΙ. Οὕ*τως. E

ΞΕ. Τί ποτ' αὖ νῦν οὕτως εἰρήκαμεν τό τε ταὐτὸν καὶ θάτερον; πότερα δύο γένη τινὲ αὐτώ *), τῶν μὲν τριῶν ἄλλω, ξυμμιγνυμένω μὴν ἐκείνοις ἐξ ἀνάγκης ἀεί, καὶ περὶ πέντε, ἀλλ' οὐ περὶ τριῶν ὡς ὄντων αὐτῶν σκεπτέον, ἢ τό τε ταὐτὸν τοῦτο καὶ θάτερον ὡς * ἐκείνων τι προσαγο- 255 ρεύοντες λανθάνομεν ἡμᾶς αὐτούς;

ΘΕΑΙ. Ἴσως.

ΞΕ. Ἀλλ' οὔ τι μὴν κίνησίς γε καὶ στάσις οὔθ' ἕτερον οὔτε ταὐτόν ἐστιν.

ΘΕΑΙ. Πῶς;

---

*) γρ. αὐτοῦ.

bus coniuncta sint, deinceps sequamur orationem non omnes formas spectantes, ut ne confundamur multis, sed eligentes ex iis quae maximae dicuntur aliquas; et primo quidem quales quaeque sint, deinde qualem habeant inter se coniungendi facultatem, ut de eo quod est et de eo quod non est, si non omni ea perspicuitate potuerimus comprehendere, explicatione tamen non careamus, quantum ratio patitur eius quam nunc habemus quaestionis: si forte nobis liceat id quod non est dicentibus vere non esse impune discedere.

Theae. Sane necesse est.

Hosp. Maxima vero generum de quibus nunc exposuimus sunt essentia per se, stabilitas et motio.

Theae. Omnino haec sunt.

Hosp. Atque duo dicimus ex illis inter se non misceri.

Theae. Sane quidem.

Hosp. Essentiam vero misceri cum ambobus; sunt enim certe ambo.

Theae. Quidni sint?

Hosp. Tria igitur haec reperiuntur.

Theae. Tria vero.

Hosp. Nonne quodque eorum a duobus alteris diversum est, per se vero unum et idem?

Theae. Ita.

Hosp. Quid tandem rursus hoc diximus de eodem et diverso? utrum duo genera quaedam haec sunt, a tribus illis diversa quidem, necessario autem cum eis coniuncta, ut de quinque, non de tribus generibus nobis quaerendum sit, an hoc idem et diversum, tamquam aliquid ad illa pertinens, inscientes diximus?

Theae. Fortasse.

a *Hosp.* At vero neutiquam motio et stabilitas neque diversae neque eaedem sunt.

Theae. Quomodo?

ΞΕ. Ὅ τί περ ἂν κοινῇ προσείπωμεν κίνησιν καὶ στάσιν, τοῦτο οὐδέτερον αὐτοῖν οἷόν τε εἶναι.

ΘΕΑΙ. Τί δή;

ΞΕ. Κίνησίς τε στήσεται καὶ στάσις αὖ κινηθήσεται· περὶ γὰρ ἀμφότερα θάτερον ὁποτερονοῦν γιγνόμενον αὐτοῖν ἀναγκάσει μεταβάλλειν αὖ θάτερον ἐπὶ τοὐναντίον τῆς αὑτοῦ φύσεως, ἅτε * μετασχὸν τοῦ ἐναντίου. B

ΘΕΑΙ. Κομιδῇ γε.

ΞΕ. Μετέχετον μὴν ἄμφω ταὐτοῦ καὶ θατέρου.

ΘΕΑΙ. Ναί.

ΞΕ. Μὴ τοίνυν λέγωμεν κίνησιν γ' εἶναι ταὐτὸν ἢ θάτερον, μηδ' αὖ στάσιν.

ΘΕΑΙ. Μὴ γάρ.

ΞΕ. Ἀλλ' ἆρα τὸ ὂν καὶ τὸ ταὐτὸν ὡς ἕν τι διανοητέον ἡμῖν;

ΘΕΑΙ. Ἴσως.

ΞΕ. Ἀλλ' εἰ τὸ ὂν καὶ τὸ ταὐτὸν μηδὲν διάφορον σημαίνετον, κίνησιν αὖ πάλιν καὶ στάσιν ἀμφότερα εἶναι λέγοντες ἀμφότερα οὕτως αὐτὰ ταὐτὸν ὡς ὄντα προσε*ροῦμεν. C

ΘΕΑΙ. Ἀλλὰ μὴν τοῦτό γε ἀδύνατον.

ΞΕ. Ἀδύνατον ἄρα ταὐτὸν καὶ τὸ ὂν ἓν εἶναι.

ΘΕΑΙ. Σχεδόν.

ΞΕ. Τέταρτον δὴ πρὸς τοῖς τρισὶν εἴδεσιν εἶδος τὸ ταὐτὸν τιθῶμεν;

ΘΕΑΙ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΞΕ. Τί δέ; τὸ θάτερον ἆρα ἡμῖν λεκτέον πέμπτον, ἢ τοῦτο καὶ τὸ ὂν ὡς δύ' ἄττα ὀνόματα ἐφ' ἑνὶ γένει διανοεῖσθαι δεῖ;

ΘΕΑΙ. Τάχ' ἄν.

ΞΕ. Ἀλλ' οἶμαί σε συγχωρεῖν τῶν ὄντων τὰ μὲν αὐτὰ καθ' αὑτά, τὰ δὲ πρὸς ἄλληλα *) ἀεὶ λέγεσθαι.

ΘΕΑΙ. Τί δ' οὔ;

ΞΕ. * Τὸ δ' ἕτερον ἀεὶ πρὸς ἕτερον· ἢ γάρ; D

---

*) γρ. ἄλλα.

Hosp. Id quod communiter attribuimus motioni et stabilitati, id neutra potest earum esse.

Theae. Qui autem?

Hosp. Motio stabit, stabilitas contra movebitur; altera enim utracumque earum in utraque versans coget etiam alteram in contrariam sui naturam vertere, quippe quae coniuncta sit cum contraria.

Theae. Sane quidem.

Hosp. Coniunctae vero ambae sunt cum eodem et diverso.

Theae. Etiam.

Hosp. Ne igitur dicamus motionem esse idem vel diversum, neque stabilitatem.

Theae. Ne dicamus.

Hosp. Num vero id quod est et idem cogitandum nobis unum aliquod esse?

Theae. Fortasse.

Hosp. Iam si id quod est et idem nihil diversi significant, motionem rursus et stabilitatem dum ponemus utramque esse, ambas, quia sunt, easdem dicemus esse.

Theae. At hoc quidem fieri nequit.

Hosp. Fieri igitur nequit ut idem et id quod est unum sint.

Theae. Ita fere est.

Hosp. Quartam igitur ad tres illas species speciem idem ponamus?

Theae. Sane quidem.

Hosp. Quid vero? diversum num nobis dicendum est quintum, an hoc et id quod est duo unius generis vocabula existimari oportet?

Theae. Forsitan.

Hosp. At arbitror te concedere rerum quae sint alias ipsas per se, alias inter se collatas semper dici.

Theae. Quidni dicantur?

Hosp. Aliud vero semper ad aliud: nonne?

ΘΕΑΙ. Οὕτως.

ΞΕ. Οὐκ ἄν, εἴ γε τὸ ὂν καὶ τὸ θάτερον μὴ πάμπολυ διεφερέτην· ἀλλ' εἴπερ θάτερον ἀμφοῖν μετεῖχε τοῖν εἰδοῖν ὥσπερ τὸ ὄν, ἦν ἄν ποτέ τι καὶ τῶν ἑτέρων ἕτερον οὐ πρὸς ἕτερον· νῦν δὲ ἀτεχνῶς ἡμῖν, ὅ, τιπερ ἂν ἕτερον ᾖ, ξυμβέβηκεν ἐξ ἀνάγκης ἑτέρου τοῦτο ὅπερ ἐστὶν εἶναι.

ΘΕΑΙ. Λέγεις, καθάπερ ἔχει.

ΞΕ. Πέμπτον δὴ τὴν θατέρου φύσιν λεκτέον ἐν τοῖς εἴδεσιν οὖσαν, ἐν οἷς προαιρού*μεθα. E

ΘΕΑΙ. Ναί.

ΞΕ. Καὶ διὰ πάντων γε αὐτὴν αὐτῶν φήσομεν εἶναι διεληλυθυῖαν· ἓν ἕκαστον γὰρ ἕτερον εἶναι τῶν ἄλλων οὐ διὰ τὴν αὑτοῦ φύσιν, ἀλλὰ διὰ τὸ μετέχειν τῆς ἰδέας τῆς θατέρου.

ΘΕΑΙ. Κομιδῇ μὲν οὖν.

ΞΕ. Ὧδε δὴ λέγωμεν ἐπὶ τῶν πέντε καθ' ἓν ἀναλαμβάνοντες.

ΘΕΑΙ. Πῶς;

ΞΕ. Πρῶτον μὲν κίνησιν, ὡς ἔστι παντάπασιν ἕτερον στάσεως· ἢ πῶς λέγομεν;

ΘΕΑΙ. Οὕτως.

ΞΕ. Οὐ στάσις ἄρ' ἐστίν.

ΘΕΑΙ. Οὐδαμῶς.

ΞΕ. Ἔστι δέ γε * διὰ τὸ μετέχειν τοῦ ὄντος. 256

ΘΕΑΙ. Ἔστιν.

ΞΕ. Αὖθις δὴ πάλιν ἡ κίνησις ἕτερον ταὐτοῦ ἐστίν.

ΘΕΑΙ. Σχεδόν.

ΞΕ. Οὐ ταὐτὸν ἄρα ἐστίν.

ΘΕΑΙ. Οὐ γὰρ οὖν.

ΞΕ. Ἀλλὰ μὴν αὕτη γ' *) ἦν ταὐτὸν διὰ τὸ μετέχειν αὖ πάντ' αὐτοῦ.

ΘΕΑΙ. Καὶ μάλα.

ΞΕ. Τὴν κίνησιν δὴ ταὐτόν τ' εἶναι καὶ μὴ ταὐτὸν

---

*) ἴσ. αὖ πή γ'.

Theae. Ita.

Hosp. Non sane, nisi id quod est et diversum permultum differrent, sed si diversum utriusque particeps esset formae, quemadmodum id quod est, esset quandoque aliquid eorum quae alia sunt aliud non ad aliud; nunc autem omnino quicquid aliud est efficitur necessario alius hoc esse quod est.

Theae. Dicis ita, ut habet.

Hosp. Quintam igitur diversi naturam dicendum in iis esse formis quas elegimus.

Theae. Ita.

Hosp. Et per omnes quidem illas dicemus eam pertinere; unamquamque enim diversam esse a reliquis non per suam ipsam naturam, sed per coniunctionem cum specie diversi.

Theae. Sane quidem.

Hosp. Ita igitur dicamus de quinque illis singulatim repetentes.

Theae. Quomodo?

Hosp. Primum quidem motionem esse prorsus diversam a stabilitate: an quomodo dicemus?

Theae. Ita.

Hosp. Ergo non est stabilitas?

Theae. Minime vero.

Hosp. Est autem per coniunctionem cum eo quod est.

Theae. Est vero.

Hosp. Rursus autem motio diversa est ab eodem.

Theae. Etiam.

Hosp. Non est ergo idem.

Theae. Minime vero.

Hosp. Iam vero etiam idem erat, propterea quod omnia cum hoc coniuncta sunt.

Theae. Sane quidem.

Hosp. Motionem igitur et idem esse et non idem

ὁμολογητέον καὶ οὐ δυσχεραντέον· οὐ γὰρ ὅταν εἴπωμεν αὐτὴν ταὐτὸν καὶ μὴ ταὐτόν, ὁμοίως εἰρήκαμεν, ἀλλ' ὁπόταν μὲν ταὐτόν, διὰ τὴν μέθεξιν ταὐτοῦ * πρὸς αὐτὴν *) B οὕτω λέγομεν, ὅταν δὲ μὴ ταὐτόν, διὰ τὴν κοινωνίαν αὖ θατέρου, δι' ἣν ἀποχωριζομένη ταὐτοῦ γέγονεν οὐκ ἐκεῖνο, ἀλλ' ἕτερον, ὥςτε ὀρθῶς αὖ λέγεται πάλιν οὐ ταὐτόν.

ΘΕΑΙ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΞΕ. Οὐκοῦν κἂν εἴ πῃ μετελάμβανεν αὐτὴ **) κίνησις στάσεως, οὐδὲν ἂν ἄτοπον ἦν στάσιμον αὐτὴν προςαγορεύειν;

ΘΕΑΙ. Ὀρθότατά γε, εἴπερ τῶν γενῶν ξυγχωρησόμεθα τὰ μὲν ἀλλήλοις ἐθέλειν μίγνυσθαι, τὰ δὲ μή.

ΞΕ. Καὶ μὴν ἐπί γε * τὴν τούτου πρότερον ἀπόδειξιν ἢ τῶν νῦν ἀφικόμεθα, ἐλέγχοντες ὡς ἔστι κατὰ φύσιν ταύτῃ. C

ΘΕΑΙ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΞΕ. Λέγωμεν δὴ πάλιν· ἡ κίνησίς ἐστιν ἕτερον τοῦ ἑτέρου, καθάπερ ταὐτοῦ τε ἦν ἄλλο καὶ τῆς στάσεως.

ΘΕΑΙ. Ἀναγκαῖον.

ΞΕ. Οὐχ ἕτερον ἄρ' ἐστί πῃ καὶ ἕτερον κατὰ τὸν νῦν δὴ λόγον.

ΘΕΑΙ. Ἀληθῆ.

ΞΕ. Τί οὖν δὴ τὸ μετὰ τοῦτο; ἆρ' αὖ ***) τῶν μὲν τριῶν ἕτερον αὐτὴν φήσομεν εἶναι, τοῦ δὲ τετάρτου μὴ φῶμεν, ὁμολογήσαντες αὐτὰ εἶναι πέντε, περὶ ὧν καὶ ἐν * οἷς προὐθέμεθα σκοπεῖν; D

ΘΕΑΙ. Καὶ πῶς; ἀδύνατον γὰρ ξυγχωρεῖν ἐλάττω τὸν ἀριθμὸν τοῦ νῦν δὴ φανέντος.

ΞΕ. Ἀδεῶς ἄρα τὴν κίνησιν ἕτερον εἶναι τοῦ ὄντος διαμαχόμενοι λέγωμεν;

ΘΕΑΙ. Ἀδεέστατα μὲν οὖν.

ΞΕ. Οὐκοῦν δὴ σαφῶς ἡ κίνησις ὄντως οὐκ ὄν ἐστι καὶ ὄν, ἐπείπερ τοῦ ὄντος μετέχει;

*) ἴσ. αὐτήν.
) ἴσ. αὖ ἡ. *) γρ. αὐ.

confitendum est nec aversandum; neque enim quum ponimus eam idem esse et non idem, pari id modo dicimus, sed quum idem, ita dicimus, quia cum eodem ad se ipsa coniuncta est, quum vero non idem, propter communitatem cum diverso, quâ separata ab eodem non hoc, sed aliud exsistit: ut recte etiam dicatur non idem.

Theae. Sane quidem.

Hosp. Nonne etiam, si qua coniuncta esset motio cum stabilitate, non absurdum foret stabilem eam appellare?

Theae. Rectissime vero, siquidem generum confitebimur alia inter se posse misceri, alia non posse.

Hosp. At vero ad huius quidem rei demonstrationem prius pervenimus quam ad huius de qua nunc quaerimus, probantes naturâ ita esse.

Theae. Quî aliter?

Hosp. Dicamus igitur rursus: motio est diversa a diverso, quemadmodum ab eodem et a statu diversa erat.

Theae. Necesse est.

Hosp. Non diversa igitur est quodammodo et diversa ex ea quam modo explanavimus ratione.

Theae. Vera.

Hosp. Quid iam deinceps? num a tribus quidem illis diversam eam dicemus esse, a quarto vero non dicemus, cum concesserimus quinque ea esse de quibus et in quibus faceremus quaestionem?

Theae. Quomodo autem? neque enim possumus concedere minorem numerum eo qui modo apparuit.

Hosp. Fidenter ergo motionem diversam esse ab eo quod est contendamus?

Theae. Fidentissime vero.

Hosp. Nonne igitur manifesto motio vere non est simulque est, quandoquidem particeps est eius quod est?

ΘΕΑΙ. Σαφέστατά γε.

ΞΕ. Ἔστιν ἄρα ἐξ ἀνάγκης τὸ μὴ ὂν ἐπί τε κινήσεως εἶναι καὶ κατὰ πάντα τὰ γένη· κατὰ πάντα γὰρ ἡ θατέρου φύσις ἕτερον ἀπεργαζομένη * τοῦ ὄντος ἕκαστον E οὐκ ὂν ποιεῖ; καὶ ξύμπαντα δὴ κατὰ ταὐτὰ οὕτως οὐκ ὄντα ὀρθῶς ἐροῦμεν, καὶ πάλιν, ὅτι μετέχει τοῦ ὄντος, εἶναί τε καὶ ὄντα.

ΘΕΑΙ. Κινδυνεύει.

ΞΕ. Περὶ ἕκαστον ἄρα τῶν εἰδῶν πολὺ μέν ἐστι τὸ ὄν, ἄπειρον δὲ πλήθει τὸ μὴ ὄν.

ΘΕΑΙ. Ἔοικεν.

ΞΕ. Οὐκοῦν καὶ τὸ ὂν αὐτὸ τῶν ἄλλων * ἕτερον 257 εἶναι λεκτέον;

ΘΕΑΙ. Ἀνάγκη.

ΞΕ. Καὶ τὸ ὂν ἄρ' ἡμῖν, ὅσαπέρ ἐστι τὰ ἄλλα, κατὰ τοσαῦτα οὐκ ἔστιν· ἐκεῖνα γὰρ οὐκ ὂν ἓν μὲν αὐτό ἐστιν, ἀπέραντα δὲ τὸν ἀριθμὸν τἆλλα οὐκ ἔστιν αὖ.

ΘΕΑΙ. Σχεδὸν οὕτως.

ΞΕ. Οὐκοῦν δὴ καὶ ταῦτα οὐ δυσχεραντέον, ἐπείπερ ἔχει κοινωνίαν ἀλλήλοις ἡ τῶν γενῶν φύσις. εἰ δέ τις ταῦτα μὴ ξυγχωρεῖ, πείσας ἡμῶν τοὺς ἔμπροσθεν λόγους οὕτω πειθέτω τὰ μετὰ ταῦτα.

ΘΕΑΙ. Δικαιότατα εἴρηκας.

ΞΕ. Ἴδωμεν * δὴ καὶ τόδε. B

ΘΕΑΙ. Τὸ ποῖον;

ΞΕ. Ὁπόταν τὸ μὴ ὂν λέγωμεν, ὡς ἔοικεν, οὐκ ἐναντίον τι λέγομεν τοῦ ὄντος, ἀλλ' ἕτερον μόνον.

ΘΕΑΙ. Πῶς;

ΞΕ. Οἷον ὅταν εἴπωμέν τι μὴ μέγα, τότε μᾶλλόν τί σοι φαινόμεθα τὸ σμικρὸν ἢ τὸ ἴσον δηλοῦν τῷ ῥήματι;

ΘΕΑΙ. Καὶ πῶς;

ΞΕ. Οὐκ ἄρ' ἐναντίον, ὅταν ἀπόφασις λέγηται, σημαίνειν ξυγχωρησόμεθα, τοσοῦτον δὲ μόνον, ὅτι τῶν ἀλ-

Theae. Manifestissime vero.

Hosp. Est igitur necessarium, id quod non est et in motione esse et in omnibus generibus; in omnibus enim diversi natura diversum efficiens ab eo quod est unumquodque facit ut non sit, et cuncta iccirco eadem hac ratione non esse recte dicemus, et rursus, quia coniuncta sunt cum eo quod est, esse eadem.

Theae. Sane quidem ita videtur.

Hosp. In unaquaque ergo formarum late patet id quod est, innumerabile etiam id quod non est.

Theae. Consentaneum est.

Hosp. Nonne etiam id ipsum quod est a reliquis diversum esse dicendum?

Theae. Necesse est.

Hosp. Ergo etiam id quod est, quot sunt reliqua, totidem nobis non est; illa enim dum non est, unum quidem per se est, innumerabilia vero cetera non est.

Theae. Ita fere est.

Hosp. Itaque nec hoc aversandum, siquidem sua inter se communicat generum natura. sin quisquam haec non concesserit, is, quum persuaserit primo superioribus disputationibus, ita etiam persuadeto eis quae sequuntur.

Theae. Iustissime dicis.

Hosp. Videamus etiam hoc.

Theae. Quale?

Hosp. Quum id quod non est dicimus, non, ut patet, contrarii quid dicimus eius quod est, sed diversum tantum.

Theae. Quomodo?

Hosp. Veluti quum dicimus aliquid non magnum, tum magis tibi videmur parvum, quam aequale significare hoc verbo?

Theae. Quî autem videamur?

Hosp. Neque ergo, si negatio ponatur, contrarium eam significare concedemus, sed hoc tantum, in-

λων τί μηνύει τὸ μή καὶ τὸ οὔ προτιθέμενα τῶν ἐπιόντων ὀνομάτων, * μᾶλλον δὲ τῶν πραγμάτων, περὶ ἅττ' ἂν κέηται τὰ ἐπιφθεγγόμενα ὕστερον τῆς ἀποφάσεως ὀνόματα. C

ΘΕΑΙ. Παντάπασι μὲν οὖν.

ΞΕ. Τάδε δὲ διανοηθῶμεν, εἰ καὶ σοὶ ξυνδοκεῖ.

ΘΕΑΙ. Τὸ ποῖον;

ΞΕ. Ἡ θατέρου μοι φύσις φαίνεται κατακεκερματίσθαι, καθάπερ ἐπιστήμη.

ΘΕΑΙ. Πῶς;

ΞΕ. Μία μέν ἐστί που καὶ ἐκείνη, τὸ δ' ἐπί τῳ γιγνόμενον μέρος αὐτῆς ἕκαστον ἀφορισθὲν ἐπωνυμίαν ἴσχει τινὰ ἑαυτῆς ἰδίαν· διὸ πολλαὶ * τέχναι τ' εἰσὶ λεγόμεναι καὶ ἐπιστῆμαι. D

ΘΕΑΙ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΞΕ. Οὐκοῦν καὶ τὰ τῆς θατέρου φύσεως μόρια μιᾶς οὔσης ταὐτὸν πέπονθε τοῦτο;

ΘΕΑΙ. Τάχ' ἄν· ἀλλ' ὅπῃ δὴ *) λέγωμεν.

ΞΕ. Ἔστι τῷ καλῷ τι θατέρου μόριον ἀντιτιθέμενον;

ΘΕΑΙ. Ἔστιν.

ΞΕ. Τοῦτ' οὖν ἀνώνυμον ἐροῦμεν ἤ τιν' ἔχον ἐπωνυμίαν;

ΘΕΑΙ. Ἔχον· ὃ γὰρ μὴ καλὸν ἑκάστοτε φθεγγόμεθα, τοῦτο οὐκ ἄλλου τινὸς ἕτερόν ἐστιν ἢ τῆς τοῦ καλοῦ φύσεως.

ΞΕ. Ἴθι νῦν τόδε μοι λέγε.

ΘΕΑΙ. * Τὸ ποῖον; E

ΞΕ. Ἄλλο τι τῶν ὄντων τινὸς γένους ἀφορισθὲν καὶ πρός τι τῶν ὄντων αὖ πάλιν ἀντιτεθὲν οὕτω ξυμβέβηκεν εἶναι τὸ μὴ καλόν;

ΘΕΑΙ. Οὕτως.

ΞΕ. Ὄντος δὴ πρὸς ὂν ἡ ἀντίθεσις, ὡς ἔοικ', εἶναί τι **) ξυμβαίνει τὸ μὴ καλόν.

ΘΕΑΙ. Ὀρθότατα.

---

*) γρ. ΞΕ. Ἀλλά πῃ δὴ λ.
**) ἴσ. εἶναί πῃ.

dicare haec *ne* et *non* praepofita diverfum quid a fequentibus nominibus, vel potius a rebus de quibus ufurpata funt ea quae negationem excipiunt nomina.

Theae. Prorfus ita.

Hofp. Hoc vero fpectemus, num tibi quoque videatur.

Theae. Quidnam eft iftud?

Hofp. Diverfi natura videtur difcerpta effe, quemadmodum fcientia.

Theae. Quomodo?

Hofp. Una quidem eft etiam haec, unaquaeque vero eius pars quae in aliqua re verfatur feparata nomen invenit proprium quoddam; quocirca multae et artes nominantur et fcientiae.

Theae. Sane quidem.

Hofp. Nonne etiam in diverfi naturae partes, licet una illa fit, idem hoc cadit?

Theae. Forfitan; at quo pacto dicamus.

Hofp. Eftne pulchro diverfi pars aliqua oppofita?

Theae. Eft vero.

Hofp. Hoc autem nomine carere dicemus, an nomen quoddam habere?

Theae. Habere: nam quodcumque non pulchrum dicimus, hoc ab alia nulla re diverfum eft nifi a pulchri natura.

Hofp. Age nunc hoc mihi dic.

Theae. Quale iftud?

Hofp. Nonne, quum ab eorum quae funt genere quopiam feparatur rurfusque alicui eorum quae funt opponitur, ita efficitur ut fit non pulchrum?

Theae. Ita.

Hofp. Eius igitur quod eft ad id quod eft oppofitio, ut patet, eft fere non pulchrum.

Theae. Rectiffime.

ΞΕ. Τί οὖν; κατὰ τοῦτον τὸν λόγον ἆρα μᾶλλον μὲν τὸ καλὸν ἡμῖν ἐστι τῶν ὄντων, ἧττον δὲ τὸ μὴ καλόν;

ΘΕΑΙ. Οὐδέν.

ΞΕ. Ὁμοίως ἄρα τὸ μὴ * μέγα καὶ τὸ μέγα αὐτὸ 258
εἶναι λεκτέον;

ΘΕΑΙ. Ὁμοίως.

ΞΕ. Οὐκοῦν καὶ τὸ μὴ δίκαιον τῷ δικαίῳ κατὰ ταὐτὰ θετέον πρὸς τὸ μηδέν τι μᾶλλον εἶναι θάτερον θατέρου;

ΘΕΑΙ. Τί μήν;

ΞΕ. Καὶ τἆλλα δὴ ταύτῃ λέξομεν, ἐπείπερ ἡ θατέρου φύσις ἐφάνη τῶν ὄντων οὖσα· ἐκείνης δὲ οὔσης ἀνάγκη δὴ καὶ τὰ μόρια αὐτῆς μηδενὸς ἧττον ὄντα τιθέναι.

ΘΕΑΙ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΘΕΑΙ. Οὐκοῦν, ὡς ἔοικεν, ἡ τῆς θατέρου μορίου
φύσεως καὶ τῆς τοῦ ὄντος πρὸς * ἄλληλα ἀντικειμένων B
ἀντίθεσις οὐδὲν ἧττον, εἰ θέμις εἰπεῖν, αὐτοῦ τοῦ ὄντος
οὐσία *) ἐστίν, οὐκ ἐναντίον ἐκείνῳ σημαίνουσα, ἀλλὰ τοσοῦτον μόνον, ἕτερον ἐκείνου.

ΘΕΑΙ. Σαφέστατά γε.

ΞΕ. Τίν' οὖν αὐτὴν προσείπωμεν;

ΘΕΑΙ. Δῆλον ὅτι τὸ μὴ ὄν, ὃ διὰ τὸν σοφιστὴν ἐζητοῦμεν, αὐτό ἐστι τοῦτο.

ΞΕ. Πότερον οὖν, ὥσπερ εἶπες, ἔστιν οὐδενὸς τῶν
ἄλλων οὐσίας ἐλλειπόμενον, καὶ δεῖ θαῤῥοῦντα ἤδη λέγειν
ὅτι τὸ μὴ ὂν βεβαίως ἐστὶ τὴν αὑτοῦ φύσιν ἔχον, ὥσπερ
τὸ μέγα ἦν μέ*γα καὶ τὸ καλὸν ἦν καλὸν καὶ τὸ μὴ μέγα C
μὴ μέγα καὶ τὸ μὴ καλὸν μὴ καλόν **), οὕτω δὲ καὶ τὸ μὴ ὂν κατὰ ταὐτὸν ἦν τε καὶ ἔστι μὴ ὄν, ἐνάριθμον τῶν πολλῶν ὄντων εἶδος ἕν; ἤ τινα ἔτι πρὸς αὐτό, ὦ Θεαίτητε, ἀπιστίαν ἔχομεν;

ΘΕΑΙ. Οὐδεμίαν.

ΞΕ. Οἶσθ' οὖν ὅτι Παρμενίδῃ μακροτέρως τῆς ἀποῤῥήσεως ἠπιστήκαμεν;

---

*) ἄλλ. οὖσα.

**) γρ. καὶ τὸ μὴ μέγα καὶ τὸ μὴ καλόν.

Hosp. Quid? ex hac ratione num magis pulchrum nobis est eorum aliquid quae sunt, minus vero non pulchrum?

Theae. Nihilo magis.

Hosp. Pari ergo modo non magnum et ipsum magnum *esse* dicendum?

Theae. Pari modo.

Hosp. Nonne etiam de iniusto aeque atque iusto statuendum nihilo magis *esse* alterum altero?

Theae. Quidni ponendum sit?

Hosp. Et de reliquis quoque ita dicemus, siquidem diversi naturam patuit eorum esse quae sunt; illa videlicet quum sit, etiam partes eius non minus quam aliud quicquam esse ponamus oportet.

Theae. Quidni oporteat?

Hosp. Itaque, ut patet, naturae partis alicuius ad diversi genus pertinentis et naturae eius quod est inter se oppositio nihilo minus est, si fas dictu, quam ipsum quod est, non contrarium quid illius significans, sed hoc tantum, diversum ab illo.

Theae. Manifestissime.

Hosp. Quomodo autem eam appellabimus?

Theae. Dubium non est quin quod non est, de quo propter sophisten quaesivimus, hoc ipsum sit.

Hosp. Utrum, quemadmodum dicebas, nulli aliarum quae sunt rerum cedit et fidenter iam dici potest id quod non est firme esse suam habens naturam? nempe sicuti magnum erat magnum et pulchrum erat pulchrum et non magnum non magnum et non pulchrum non pulchrum, ita etiam id quod non est fuisse et esse quod non est, haud vulgarem multarum quae sunt formarum unam? an adhuc ei, Theaetete, diffidimus?

Theae. Nullo modo.

Hosp. Scin Parmenidi nos interdicto audientes non fuisse?

ΘΕΑΙ. Τί δή;

ΞΕ. Πλεῖον ἢ 'κεῖνος ἀπεῖπε σκοπεῖν, ἡμεῖς εἰς τὸ πρόσθεν ἔτι ζητήσαντες ἀπεδείξαμεν αὐτῷ.

ΘΕΑΙ. Πῶς;

ΞΕ. Ὅτι ὁ μὲν * πού φησιν D

Οὐ γὰρ μή ποτε τοῦτο δαῇς εἶναι μὴ ἐόντα,
Ἀλλὰ σὺ τῆσδ' ἀφ' ὁδοῦ διζήσιος εἶργε νόημα.

ΘΕΑΙ. Λέγει γὰρ οὖν οὕτως.

ΞΕ. Ἡμεῖς δέ γε οὐ μόνον ὡς ἔστι τὰ μὴ ὄντα ἀπεδείξαμεν, ἀλλὰ καὶ τὸ εἶδος ὃ τυγχάνει ὂν τοῦ μὴ ὄντος ἀπεφηνάμεθα· τὴν γὰρ θατέρου φύσιν ἀποδείξαντες οὖσάν τε καὶ κατακεκερματισμένην ἐπὶ πάντα τὰ ὄντα πρὸς ἄλληλα, * τὸ πρὸς τὸ ὂν ἕκαστον μόριον αὐτῆς ἀντιτιθέ- E μενον ἐτολμήσαμεν εἰπεῖν ὡς αὐτὸ τοῦτό ἐστιν ὄντως τὸ μὴ ὄν.

ΘΕΑΙ. Καὶ παντάπασί γε, ὦ ξένε, ἀληθέστατά μοι δοκοῦμεν εἰρηκέναι.

ΞΕ. Μὴ τοίνυν ἡμᾶς εἴπῃ τις ὅτι τοὐναντίον τοῦ ὄντος τὸ μὴ ὂν ἀποφαινόμενοι τολμῶμεν λέγειν ὡς ἔστιν· ἡμεῖς γὰρ περὶ μὲν ἐναντίου τινὸς αὐτῷ χαίρειν πάλαι λέγομεν, εἴτ' ἔστιν εἴτε μή, λόγον ἔχον ἢ καὶ παντάπασιν ἄλο*γον· ὃ δὲ νῦν εἰρήκαμεν εἶναι τὸ μὴ ὄν, ἢ πεισάτω 259 τις ὡς οὐ καλῶς λέγομεν ἐλέγξας, ἢ μέχριπερ ἂν ἀδυνατῇ, λεκτέον καὶ ἐκείνῳ καθάπερ ἡμεῖς λέγομεν, ὅτι ξυμμίγνυταί τε ἀλλήλοις τὰ γένη καὶ τό τε ὂν καὶ θάτερον διὰ πάντων καὶ δι' ἀλλήλων διεληλυθότα τὸ μὲν ἕτερον μετασχὸν τοῦ ὄντος ἔστι μὲν διὰ ταύτην τὴν μέθεξιν, οὐ μὴν ἐκεῖνό γε οὗ μετέσχεν, ἀλλ' ἕτερον, ἕτερον δὲ τοῦ ὄντος ὂν ἔστι σαφέστατα ἐξ ἀνάγκης εἶναι μὴ ὄν· τὸ δὲ ὂν αὖ θατέ*ρου μετειληφὸς ἕτερον τῶν ἄλλων ἂν εἴη γενῶν, ἕτε- B ρον δ' ἐκείνων ἁπάντων ὂν οὐκ ἔστιν ἕκαστον αὐτῶν οὐδὲ ξύμπαντα τὰ ἄλλα πλὴν αὐτό, ὥστε τὸ ὂν ἀναμφισβητήτως αὖ μυρία ἐπὶ μυρίοις οὐκ ἔστι, καὶ τἄλλα δὴ καθ' ἕκαστον οὕτω καὶ ξύμπαντα πολλαχῇ μὲν ἔστι, πολλαχῇ δ' οὐκ ἔστιν.

Theae. Quî tandem?

Hosp. Supra quam vetuit anquiri, nos etiam ulterius quaerentes ei demonstravimus.

Theae. Quomodo?

Hosp. Ille enim dicit:

Nam tu percipies numquam, quae non sint esse,
Sane via hac par est quaerendi avertere mentem.

Theae. Dicit sane ita.

Hosp. Nos autem non solum esse ea quae non sunt probavimus, verum etiam quaenam esset species eius quod non est declaravimus; diversi enim naturam probantes et esse et discerpi in omnia quae essent inter se, quamque eius partem ad id quod est oppositam ausi sumus dicere vere esse id quod non esset.

Theae. Et prorsus quidem, hospes, verissime mihi videmur dixisse.

Hosp. Ne igitur dicat quispiam nos contrarium eius quod est id quod non est declarantes audere dicere id esse; nos enim contrarium eius iamdiu valere iubemus, sive est sive non est, consentaneum aut a ratione prorsus aversum; quod autem nunc diximus esse, id quod non est, aut persuadeto quisquam non recte nos dicere refellendo, aut dum id nequit facere, dicendum etiam huic, quemadmodum nos dicimus, commisceri inter se genera et, quum id quod est et diversum per omnia et inter se pertineant, diversum quidem cum eo quod est coniunctum esse per hanc coniunctionem, non tamen id quocum coniunctum est, sed aliud, aliud vero quum sit quam id quod est, prorsus necessario esse id quod non est; itemque id quod est cum diverso coniunctum aliud fore ac reliqua genera, aliud vero quia sit quam illa omnia, non esse quodque eorum neque omnia reliqua, sed ipsum per se: ut id quod est sine ulla controversia plus millies non sit, et cetera quoque hac ratione et singulatim et generatim multis modis tam sint quam non sint.

ΘΕΑΙ. Ἀληθῆ.

ΞΕ. Καὶ ταύταις δὴ ταῖς ἐναντιώσεσιν εἴτε ἀπιστεῖ τις, ἐπισκεπτέον αὐτῷ καὶ λεκτέον βέλτιόν τι τῶν νῦν εἰρημένων, εἴτε ὥς τι χα*λεπὸν κατανενοηκὼς χαίρει τοτὲ C μὲν ἐπὶ θάτερα τοτὲ δ' ἐπὶ θάτερα τοὺς λόγους ἕλκων, οὐκ ἄξια πολλῆς σπουδῆς ἐσπούδακεν, ὡς οἱ νῦν λόγοι φασί· τοῦτο μὲν γὰρ οὔτε τι κομψὸν οὔτε χαλεπὸν εὑρεῖν, ἐκεῖνο δ' ἤδη καὶ χαλεπὸν ἅμα καὶ καλόν.

ΘΕΑΙ. Τὸ ποῖον;

ΞΕ. Ὃ καὶ πρόσθεν εἴρηται, τὸ ταῦτα ἐάσαντα ὡς δυνατὰ τοῖς λεγομένοις οἷόν τ' εἶναι καθ' ἕκαστον ἐλέγχοντα ἐπακολουθεῖν, ὅταν τέ τις ἕτερον ὄν πῃ ταὐτὸν εἶναι φῇ καὶ ὅταν ταὐτὸν ὂν * ἕτερον, ἐκείνῃ καὶ κατ' ἐκεῖνο ὅ D φησι τούτων πεπονθέναι πότερον. τὸ δὲ ταὐτὸν ἕτερον ἀποφαίνειν ἀμηγέπῃ καὶ τὸ θάτερον ταὐτὸν καὶ τὸ μέγα σμικρὸν καὶ τὸ ὅμοιον ἀνόμοιον, καὶ χαίρειν οὕτω τἀναντία ἀεὶ προφέροντα ἐν τοῖς λόγοις, οὔ τέ τις ἔλεγχος οὗτος ἀληθινὸς ἄρτι τε τῶν ὄντων τινὸς ἐφαπτομένου δῆλος νεογενὴς ὤν.

ΘΕΑΙ. Κομιδῇ μὲν οὖν.

ΞΕ. Καὶ γάρ, ὦ 'γαθέ, τό γε πᾶν ἀπὸ παντὸς ἐπιχειρεῖν ἀποχωρίζειν ἄλλως τε οὐκ ἐμμελὲς καὶ δὴ καὶ * παντάπασιν ἀμούσου τινὸς καὶ ἀφιλοσόφου. E

ΘΕΑΙ. Τί δή;

ΞΕ. Τελεωτάτη πάντων λόγων ἐστὶν ἀφάνισις τὸ διαλύειν ἕκαστον ἀπὸ πάντων· διὰ γὰρ τὴν ἀλλήλων τῶν εἰδῶν ξυμπλοκὴν ὁ λόγος γέγονεν ἡμῖν.

ΘΕΑΙ. Ἀλη*θῆ. 260

ΞΕ. Σκόπει τοίνυν ὡς ἐν καιρῷ νῦν δὴ *) τοῖς τοιούτοις διεμαχόμεθα καὶ προσηναγκάζομεν ἐᾶν ἕτερον ἑτέρῳ μίγνυσθαι.

ΘΕΑΙ. Πρὸς δὴ τί;

ΞΕ. Πρὸς τὸ τὸν λόγον ἡμῖν τῶν ὄντων ἕν τι γενῶν εἶναι· τούτου γὰρ στερηθέντες τὰ μὲν μέγιστον φιλο-

---

*) γρ. δὴ νῦν.

Theae. Vera.

Hosp. Et his quidem oppositionibus si quis diffidat, anquirendum ei ac dicendum melius quid eis quae nunc posita sunt, sin, quasi difficile quid excogitaverit, gestiat modo in hanc modo in illam partem sermones trahere, rei multo indignae studio studet, ut sermones nostri dicunt; hoc enim neque exquisiti quid neque difficile est inventu, illud vero iam et difficile et pulchrum est.

Theae. Quale istud?

Hosp. Quod etiam ante dictum est, haec sinere tamquam quae facile fieri possint, dicta vero posse singula convincentem consequi, sive quis id quod aliud est quodammodo idem esse dicit sive quod idem aliud, hac videlicet ratione et hoc respicientem quod ille dixerit alterutri illorum accidere. idem vero diversum exhibere omni modo et diversum idem et magnum parvum et simile dissimile et gestire ita contraria semper proferre in sermonibus, haec neque vera et novicia est inquisitio alicuius qui recens ea quae sunt attingit.

Theae. Sane quidem.

Hosp. Etenim, mi bone, omnia ab omnibus aggredi separare quum inconcinnum tum etiam hominis est humanitatis et philosophiae prorsus inopis.

Theae. Quî autem?

Hosp. Perfectissima omnium orationum est exstinctio divellere quidque ab omnibus; ex formarum enim inter se contextu oratio exsistit nobis.

Theae. Vera.

Hosp. Iam considera quam opportune modo cum talibus contenderimus eosque coëgerimus ut sinerent alterum cum altero commisceri.

Theae. Quorsum istud dicis?

Hosp. Huc ut probem, orationem nobis unum aliquid esse generum quae sint; hac enim privati, id quod

σοφίας ἂν στερηθεῖμεν· ἔτι δ' ἐν τῷ παρόντι δεῖ λόγον ἡμᾶς διομολογήσασθαι τί ποτ' ἐστίν, εἰ δὲ ἀφῃρέθημεν αὐτὸ μηδ' εἶναι τὸ παράπαν, οὐδὲν ἂν ἔτι που λέγειν οἷοί τ' ἦμεν· ἀφῃρέθημεν δ' ἄν, εἰ ξυνε*χωρήσαμεν μηδεμίαν εἶ- B ναι μῖξιν μηδενὶ πρὸς μηδέν.

ΘΕΑΙ. Ὀρθῶς τοῦτό γε· λόγον δὲ διότι νῦν διομολογητέον, οὐκ ἔμαθον.

ΞΕ. Ἀλλ' ἴσως τῇδ' ἑπόμενος ῥᾷστ' ἂν μάθοις.

ΘΕΑΙ. Πῇ;

ΞΕ. Τὸ μὲν δὴ μὴ ὂν ἡμῖν ἕν τι τῶν ἄλλων γένος ὂν ἀνεφάνη, κατὰ πάντα τὰ ὄντα διεσπαρμένον.

ΘΕΑΙ. Οὕτως.

ΞΕ. Οὐκοῦν τὸ μετὰ τοῦτο σκεπτέον, εἰ δόξῃ τε καὶ λόγῳ μίγνυται.

ΘΕΑΙ. Τί δή;

ΞΕ. Μὴ μιγνυμένου μὲν αὐτοῦ τούτοις ἀναγκαῖον ἀλη*θῆ πάντ' εἶναι, μιγνυμένου δέ, δόξα τε ψευδὴς γίγνε- C ται καὶ λόγος· τὸ γὰρ τὰ μὴ ὄντα δοξάζειν ἢ λέγειν, τοῦτ' ἐστί που τὸ ψεῦδος ἐν διανοίᾳ τε καὶ λόγοις γιγνόμενον.

ΘΕΑΙ. Οὕτως.

ΞΕ. Ὄντος δέ γε ψεύδους ἔστιν ἀπάτη.

ΘΕΑΙ. Ναί.

ΞΕ. Καὶ μὴν ἀπάτης οὔσης εἰδώλων τε καὶ εἰκόνων ἤδη καὶ φαντασίας πάντα ἀνάγκη μεστὰ εἶναι.

ΘΕΑΙ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΞΕ. Τὸν δέ γε σοφιστὴν ἔφαμεν ἐν τούτῳ που τῷ τόπῳ καταπεφευγέναι μέν, * ἔξαρνον δὲ γεγονέναι τὸ πα- D ράπαν μηδ' εἶναι ψεῦδος· τὸ γὰρ μὴ ὂν οὔτε διανοεῖσθαί τινα οὔτε λέγειν· οὐσίας γὰρ οὐδὲν οὐδαμῇ τὸ μὴ ὂν μετέχειν.

ΘΕΑΙ. Ἦν ταῦτα.

maximum est, philosophia privaremur; praeterea in praesentia oportet inter nos hoc convenire, quid tandem sit oratio; quodsi nobis adimeretur tamquam aliquid quod omnino non esset, nihil iam dicere possemus; adimeretur autem nobis, si concederemus omnino nullam esse alterius cum altero permixtionem.

Theae. Recte hoc quidem; oratio vero cur nunc inter nos conveniat necesse sit, non intelligo.

Hosp. Forsitan autem huc sequens facillime intelligas.

Theae. Quo?

Hosp. Id quod non est nobis apparuit unum e reliquis generibus esse, per omnia quae sunt dispersum.

Theae. Ita.

Hosp. Itaque deinde videndum, num cum iudicio et oratione commisceatur.

Theae. Quomodo tandem?

Hosp. Si cum his non commiscetur, necesse est vera omnia sint, sin commiscetur, et iudicium falsum exsistit et oratio: ea enim quae non sunt iudicare vel dicere, haec est haud dubie falsitas et in cogitatione et in orationibus exsistens.

Theae. Ita.

Hosp. Falsitas vero si est, est etiam fraus.

Theae. Etiam.

Hosp. Atqui fraus si est, simulacrorum et imaginum iam et visionis omnia plena sint necesse est.

Theae. Qui aliter?

Hosp. Sophisten autem diximus in hunc fere locum confugisse quidem, sed negasse omnino esse falsitatem; id enim quod non esset neque cogitare quemquam neque dicere, propterea quod id quod non esset nullas omnino partes haberet eius quod esset.

Theae. Diximus vero.

ΞΕ. Νῦν δέ γε τοῦτο μὲν ἐφάνη μετέχον τοῦ ὄντος, ὥςτε ταύτῃ μὲν ἴσως οὐκ ἂν μάχοιτο ἔτι· τάχα δ' ἂν φαίη τῶν εἰδῶν τὰ μὲν μετέχειν τοῦ μὴ ὄντος, τὰ δ' οὔ, καὶ λόγον δὴ καὶ δόξαν εἶναι τῶν οὐ μετεχόντων· ὥςτε τὴν εἰδωλοποιϊκὴν *) καὶ φανταστικήν, ἐν ᾗ φαμὲν αὐτὸν εἶναι, διαμά*χοιτ' E ἂν πάλιν ὡς παντάπασιν οὐκ ἔστιν, ἐπειδὴ δόξα καὶ λόγος οὐ κοινωνεῖ τοῦ μὴ ὄντος· ψεῦδος γὰρ τὸ παράπαν οὐκ εἶναι ταύτης μὴ ξυνισταμένης τῆς κοινωνίας. διὰ ταῦτ' οὖν λόγον πρῶτον καὶ δόξαν καὶ φαντασίαν διερευνητέον ὅ τί ποτ' ἔστιν, ἵνα φανέντων καὶ τὴν κοινωνίαν αὐτῶν τῷ μὴ ὄντι κατίδωμεν, κατι*δόντες δὲ τὸ ψεῦδος ὂν ἀποδείξωμεν, 261 ἀποδείξαντες δὲ τὸν σοφιστὴν εἰς αὐτὸ ἐνδήσωμεν, εἴπερ ἔνοχός ἐστιν, ἢ καὶ ἀπολύσαντες ἐν ἄλλῳ γένει ζητῶμεν.

ΘΕΑΙ. Κομιδῇ γε, ὦ ξένε, ἔοικεν ἀληθὲς εἶναι τὸ περὶ τὸν σοφιστὴν κατ' ἀρχὰς λεχθέν, ὅτι δυςθήρευτον εἴη τὸ γένος. φαίνεται γὰρ οὖν προβλημάτων γέμειν, ὧν ἐπειδάν τι προβάλῃ, τοῦτο πρότερον ἀναγκαῖον διαμάχεσθαι, πρὶν ἐπ' αὐτὸν ἐκεῖνον ἀφικέσθαι. νῦν γὰρ μόγις μὲν τὸ μὴ ὂν ὡς οὐκ ἔστι προβληθὲν διεπεράσαμεν, ἕτερον δὲ * προβέβληται, καὶ δεῖ δὴ ψεῦδος ὡς ἔστι καὶ περὶ λόγον B καὶ περὶ δόξαν ἀποδεῖξαι, καὶ μετὰ τοῦτο ἴσως ἕτερον καὶ ἔτ' ἄλλο μετ' ἐκεῖνο· καὶ πέρας, ὡς ἔοικεν, οὐδὲν φανήσεταί ποτε.

ΞΕ. Θαῤῥεῖν, ὦ Θεαίτητε, χρὴ τὸν καὶ σμικρόν τι δυνάμενον εἰς τὸ πρόσθεν ἀεὶ προϊέναι· τί γὰρ ὅ γ' ἀθυμῶν ἐν τούτοις δράσειεν ἂν ἐν ἄλλοις, ἢ μηδὲν ἐν ἐκείνοις ἀνύτων ἢ καὶ πάλιν εἰς τοὔπισθεν ἀπωσθείς; σχολῇ που, τὸ κατὰ τὴν παροιμίαν λεγόμενον, ὅ γε τοιοῦτος * ἄν ποτε ἕλοι πόλιν. νῦν δ' ἐπεί, ὦ 'γαθέ, τοῦτο ὃ λέγεις διαπεπέρανται, τό τοι μέγιστον ἡμῖν τεῖχος ᾑρημένον ἂν εἴη, τὰ δ' ἄλλα ἤδη ῥᾴω καὶ σμικρότερα. C

ΘΕΑΙ. Καλῶς εἶπες.

---

*) γρ. εἰδωλοποιητικήν.

Hosp. Nunc autem hoc patuit coniunctum esse cum eo quod est, ut in hanc quidem partem fortasse non sit amplius dimicaturus; forsitan vero dixerit formarum alias coniunctas esse cum eo quod est, alias non esse coniunctas, et orationem quidem et iudicium esse earum quae nullas eius partes habeant: ut simulacrorum et visorum effingendorum artem, in qua dicimus eum versari, contendat rursus omnino non esse, quia iudicio et orationi nihil cum eo quod est commune sit; falsitatem enim omnino non esse, haec nisi communitas constet. hanc igitur ob causam oratio primum et iudicium et visio quid sint perscrutandum est, ut, quum hoc patuerit, eorum communitatem cum eo quod non est perspiciamus, hoc perspecto falsitatem esse probemus eoque probato sophisten illa illigemus si reus fuerit, vel etiam exsolutum in alio investigemus genere.

Theae. Sane quidem, hospes, videtur verum esse quod de sophista initio dicebatur, genus eum esse captu difficile. etenim videtur propugnaculis quibusdam refertus esse, quorum si quid opposuerit, adversus hoc prius pugnandum sit quam ad ipsum illum possis pervenire. nunc enim vix id quod opposuit: non esse id quod non est, traiecimus, aliud est oppositum; oportet videlicet falsitatem esse et in oratione et in iudicio probari; deinde fortasse aliud iterumque aliud post illud; neque finis, ut patet, ullus umquam apparebit.

Hosp. Bono esse animo, Theaetete, oportet eum qui vel paullulum potest prorsum semper pergere; quid enim, qui animis cadit in hac causa, facere poterit in aliis, ubi vel nihil profecerit vel etiam rursus repulsus fuerit? vix ac ne vix quidem, quod proverbii loco dici solet, talis umquam expugnaverit urbem. nunc vero, mi bone, quum hoc quod dicis traiecerimus, maximus sane murus nobis expugnatus erit; reliqua iam faciliora ac minora.

Theae. Praeclare dicis.

ΞΕ. Λόγον δὴ πρῶτον καὶ δόξαν, καθάπερ ἐῤῥήθη νῦν δή, *) λάβωμεν, ἵν' ἐναργέστερον ἀπολογισώμεθα, πότερον αὐτῶν ἅπτεται τὸ μὴ ὄν, ἢ παντάπασιν ἀληθῆ μέν ἐστιν ἀμφότερα ταῦτα, ψεῦδος δὲ οὐδέποτε οὐδέτερον.

ΘΕΑΙ. Ὀρθῶς.

ΞΕ. Φέρε δή, καθάπερ ἐπὶ τῶν * εἰδῶν καὶ τῶν D
γραμμάτων ἐλέγομεν, περὶ τῶν ὀνομάτων πάλιν ὡσαύτως ἐπισκεψώμεθα· φαίνεται **) γάρ πῃ ταύτῃ τὸ νῦν ζητούμενον.

ΘΕΑΙ. Τὸ ποῖον οὖν δὴ περὶ τῶν ὀνομάτων ὑπακουστέον;

ΞΕ. Εἴτε πάντα ἀλλήλοις ξυναρμόττει εἴτε μηδέν, εἴτε τὰ μὲν ἐθέλει, τὰ δὲ μή.

ΘΕΑΙ. Δῆλον τοῦτό γε, ὅτι τὰ μὲν ἐθέλει, τὰ δ' οὔ.

ΞΕ. Τὸ τοιόνδε λέγεις ἴσως, ὅτι τὰ μὲν ἐφεξῆς λε-
γόμενα καὶ δηλοῦν* τά τι ξυναρμόττει, τὰ δὲ τῇ ξυνεχείᾳ E
μηδὲν σημαίνοντα ἀναρμοστεῖ.

ΘΕΑΙ. Πῶς τί τοῦτ' εἶπες;

ΞΕ. Ὅπερ ᾠήθην ὑπολαβόντα σε προσομολογεῖν. ἔστι γὰρ ἡμῖν που τῶν τῇ φωνῇ περὶ τὴν οὐσίαν δηλωμάτων διττὸν γένος.

ΘΕΑΙ. Πῶς;

ΞΕ. Τὸ μὲν ὀνόματα, τὸ * δὲ ῥήματα κληθέν. 262

ΘΕΑΙ. Εἰπὲ ἑκάτερον.

ΞΕ. Τὸ μὲν ἐπὶ ταῖς πράξεσιν ὂν δήλωμα ῥῆμά που λέγομεν.

ΘΕΑΙ. Ναί.

ΞΕ. Τὸ δέ γ' ἐπ' αὐτοῖς ***) ἐκεῖνα πράττουσι σημεῖον τῆς φωνῆς ἐπιτεθὲν ὄνομα.

ΘΕΑΙ. Κομιδῇ μὲν οὖν.

ΞΕ. Οὐκοῦν ἐξ ὀνομάτων μὲν μόνων ξυνεχῶς λεγομένων οὐκ ἔστι ποτὲ λόγος, οὐδ' αὖ ῥημάτων χωρὶς ὀνομάτων λεχθέντων;

---

*) γρ. ἐῤῥήθη, νῦν διαλάβωμεν.
) ἴσ. φανεῖται. *) ἴσ. ἐπ' αὖ τοῖς.

Hosp. Orationem igitur primo et iudicium, quemadmodum dictum est modo, sumamus, ut evidentius colligamus, utrum ea attingat id quod non est, an omnino vera sint haec ambo, nec umquam alterutrum falsum.

Theae. Recte vero.

Hosp. Agedum, quemadmodum de formis et litteris exposuimus, ita etiam de nominibus quaeramus; patebit enim hac fere ratione id quod nunc agitur.

Theae. Quidnam autem de nominibus attendendum?

Hosp. Num omnia inter se concinant, an nullum, an alia quidem possint, alia vero non possint.

Theae. Dubium id quidem non est quin alia possint, alia non possint.

Hosp. Hoc fortasse dicis, ea quae deinceps ponantur et aliquid declarent concinere, quae vero coniuncta nihil significent, ea non concinere.

Theae. Quomodo et quidnam istud dixisti?

Hosp. Quod te arbitrabar existimantem assentiri. est enim nobis certe eius quod est per vocem declarationum duplex genus.

Theae. Quomodo?

Hosp. Nominum unum, alterum verborum quae dicuntur.

Theae. Dic utrumque.

Hosp. Actionum videlicet declarationem verbum dicimus.

Theae. Ita.

Hosp. Id vero quod illas suscipientibus imponitur vocis signum nomen.

Theae. Sane quidem.

Hosp. Nonne ex nominibus solis continuo dictis numquam exsistit oratio, neque etiam e verbis sine nominibus prolatis?

ΘΕΑΙ. Ταῦτ' οὐκ ἔμαθον.

ΞΕ. Δῆλον γὰρ ὡς πρὸς ἕτερόν τι * βλέπων ἄρτι ξυνωμολόγεις· ἐπεὶ τοῦτ' αὐτὸ ἐβουλόμην εἰπεῖν, ὅτι ξυνεχῶς ὧδε λεγόμενα ταῦτα οὐκ ἔστι λόγος. B

ΘΕΑΙ. Πῶς;

ΞΕ. Οἷον βαδίζει τρέχει καθεύδει καὶ τἄλλα ὅσα πράξεις σημαίνει ῥήματα, κἂν πάντα τις ἐφεξῆς αὔτ' *) εἴπῃ, λόγον οὐδέν τι μᾶλλον ἀπεργάζεται.

ΘΕΑΙ. Πῶς γάρ;

ΞΕ. Οὐκοῦν καὶ πάλιν ὅταν λέγηται λέων ἔλαφος ἵππος, ὅσα τε ὀνόματα τῶν τὰς πράξεις αὖ πραττόντων ὠνομάσθη, καὶ κατὰ ταύ*την δὴ τὴν ξυνέχειαν οὐδείς πω ξυνέστη λόγος; οὐδεμίαν γὰρ οὔτε οὕτως οὔτ' ἐκείνως πρᾶξιν οὐδ' ἀπραξίαν οὐδὲ οὐσίαν ὄντος οὐδὲ μὴ ὄντος δηλοῖ τὰ φωνηθέντα, πρὶν ἄν τις τοῖς ὀνόμασι τὰ ῥήματα κεράσῃ· τότε δ' ἥρμοσέ τε καὶ λόγος ἐγένετο εὐθὺς ἡ πρώτη ξυμπλοκή, σχεδὸν τῶν λόγων ὁ πρῶτος καὶ **) σμικρότατος. C

ΘΕΑΙ. Πῶς ἆρ' ὧδε λέγεις;

ΞΕ. Ὅταν εἴπῃ τις ἄνθρωπος μανθάνει, λόγον εἶναί φῃς τοῦτον ἐλάχιστόν τε καὶ πρῶτον;

ΘΕΑΙ. * Ἔγωγε. D

ΞΕ. Δηλοῖ γὰρ ἤδη που τότε περὶ τῶν ὄντων ἢ γιγνομένων ἢ γεγονότων ἢ μελλόντων, καὶ οὐκ ὀνομάζει μόνον, ἀλλά τι περαίνει, ξυμπλέκων τὰ ῥήματα τοῖς ὀνόμασι. διὸ λέγειν τε [καὶ] αὐτόν, ἀλλ' οὐ μόνον ὀνομάζειν εἴπομεν, καὶ δὴ καὶ τῷ πλέγματι τούτῳ τὸ ὄνομα ἐφθεγξάμεθα λόγον.

ΘΕΑΙ. Ὀρθῶς.

ΞΕ. Οὕτω δὴ καθάπερ τὰ πράγματα τὰ μὲν ἀλλήλοις ἥρμοττε, τὰ δ' οὔ, καὶ περὶ τὰ τῆς φωνῆς αὖ σημεῖα, τὰ μὲν οὐχ ἁρμόττει, τὰ δὲ * ἁρμόττοντα αὐτῶν λόγον ἀπειργάσατο. E

ΘΕΑΙ. Παντάπασι μὲν οὖν.

ΞΕ. Ἔτι δὴ σμικρὸν τόδε.

---

*) γρ. αὖ τ'. **) ἄλλ. πρῶτος, εἰ καὶ σμικρότατος.

Theae. Haec non intellexi.

Hosp. Patet enim te aliud quid spectantem modo concessisse; etenim hoc ipsum volebam dicere, continuo ita prolata non esse orationem.

Hosp. Quomodo?

Hosp. Velut, vadit currit dormit et quaecumque alia actiones significant verba; etiamsi omnia quispiam deinceps pronunciet, orationem nihilo magis efficit.

Theae. Sane quidem.

Hosp. Nonne rursus etiam quando dicitur leo cervus equus et quotquot nomina de iis qui actiones suscipiunt usurpantur, in hac quoque continuatione nulla umquam conflatur oratio? neque enim hac neque illa ratione nec actionem nec cessationem neque aliquid quod est vel non est declarant pronunciata, donec quis nominibus verba misceat; tum concinunt et oratio exsistit primus statim contextus, orationum fere prima et minima.

Theae. Quomodo istud dicis?

Hosp. Si quis dicit *homo discit*, orationemne esse dicis hanc brevissimam et primam?

Theae. Equidem.

Hosp. Declarat enim iam tum aliquid de iis quae sunt vel fiunt vel facta vel futura sunt, nec solum nominat, verum etiam aliquid definit, connectens verba cum nominibus. quocirca et loqui eum, non solum nominare dicimus, et contextui huic nomen imponimus orationis.

Theae. Recte.

Hosp. Hac igitur ratione quemadmodum res aliae inter se concinunt, aliae non concinunt, ita etiam vocis signa alia non concinunt, alia vero inter se concinentia orationem efficiunt.

Theae. Prorsus ita habet.

Hosp. Iam etiam exiguum hocce.

ΘΕΑΙ. Τὸ ποῖον;

ΞΕ. Λόγον ἀναγκαῖον, ὅτανπερ ᾖ, τινὸς εἶναι λόγον, μὴ δὲ τινὸς ἀδύνατον.

ΘΕΑΙ. Οὕτως.

ΞΕ. Οὐκοῦν καὶ ποιόν τινα αὐτὸν εἶναι δεῖ;

ΘΕΑΙ. Πῶς δ' οὔ;

ΞΕ. Προσέχωμεν δὴ τὸν νοῦν ἡμῖν αὐτοῖς.

ΘΕΑΙ. Δεῖ γοῦν.

ΞΕ. Λέξω τοίνυν σοι λόγον, ξυνθεὶς πρᾶγμα πράξει δι' ὀνόματος καὶ ῥήματος· ὅτου δ' ἂν ὁ λόγος ᾖ, σύ μοι φράζειν.

ΘΕΑΙ. Ταῦτ' * ἔσται κατὰ δύναμιν. 263

ΞΕ. Θεαίτητος κάθηται. μῶν μὴ μακρὸς ὁ λόγος;

ΘΕΑΙ. Οὔκ, ἀλλὰ μέτριος.

ΞΕ. Σὸν ἔργον δὴ φράζειν περὶ οὗ τ' ἐστὶ καὶ ὅτου.

ΘΕΑΙ. Δῆλον ὅτι περὶ ἐμοῦ τε καὶ ἐμός.

ΞΕ. Τί δὲ ὅδ' αὖ;

ΘΕΑΙ. Ποῖος;

ΞΕ. Θεαίτητος, ᾧ νῦν ἐγὼ διαλέγομαι, πέτεται.

ΘΕΑΙ. Καὶ τοῦτον οὐδ' ἂν εἷς ἄλλως εἴποι πλὴν ἐμόν τ' εἶναι καὶ περὶ ἐμοῦ.

ΞΕ. Ποιὸν δέ γέ τινά φαμεν ἀναγκαῖον ἕκαστον εἶναι τῶν λόγων.

ΘΕΑΙ. * Ναί. B

ΞΕ. Τούτων δὴ ποιόν τινα ἑκάτερον φατέον εἶναι;

ΘΕΑΙ. Τὸν μὲν ψευδῆ που, τὸν δὲ ἀληθῆ.

ΞΕ. Λέγει δὲ αὐτῶν ὁ μὲν ἀληθὴς τὰ ὄντα, ὡς ἔστι περὶ σοῦ.

ΘΕΑΙ. Τί μήν;

ΞΕ. Ὁ δὲ δὴ ψευδὴς ἕτερα τῶν ὄντων.

ΘΕΑΙ. Ναί.

ΞΕ. Τὰ μὴ ὄντ' ἄρα ὡς ὄντα λέγει.

Theae. Quale istud?

Hosp. Orationem necesse est, quandocumque est, alicuius esse orationem, nullius vero ut sit fieri nequit.

Theae. Ita.

Hosp. Nonne etiam qualem eam esse oportet?

Theae. Quidni?

Hosp. Animos igitur attendamus ad nosmet ipsos.

Theae. Debemus certe.

Hosp. Dicam enim tibi orationem, rem cum actione connectens per nomen et verbum, et ad quem spectet oratio, tu mihi indica.

Theae. Haec equidem faciam pro viribus.

Hosp. Theaetetus sedet. numquid longa haec oratio?

Theae. Non, sed modica.

Hosp. Tuum iam est dicere, de quonam agat et ad quem spectet.

Theae. Dubium non est quin de me agat meque spectet.

Hosp. Quid contra haec?

Theae. Qualis?

Hosp. Theaetetus, quocum nunc ego colloquor, volat.

Theae. Etiam hanc nemo alio dixerit nisi ad me spectare et de me agere.

Hosp. Qualem autem dicimus necessario quamque esse orationem.

Theae. Ita.

Hosp. Harum vero utramque qualem esse dici oportet?

Theae. Falsam unam, alteram veram.

Hosp. Dicit autem vera de te quod est id esse.

Theae. Quidni?

Hosp. Falsa autem diversa ab eis quae sunt.

Theae. Ita.

Hosp. Ea igitur quae non sunt dicit quasi sint.

ΘΕΑΙ. Σχεδόν.

ΞΕ. Ὄντως δέ γε ὄντα ἕτερα περὶ σοῦ· πολλὰ μὲν γὰρ ἔφαμεν ὄντα περὶ ἕκαστον εἶναί που, πολλὰ δὲ οὐκ ὄντα.

ΘΕΑΙ. Κομιδῇ μὲν οὖν.

ΞΕ. * Ὃν ὕστερον δὴ λόγον εἴρηκα περὶ σοῦ, πρῶτον μέν, ἐξ ὧν ὡρισάμεθα τί ποτ' ἐστὶ λόγος, ἀναγκαιότατον αὐτὸν ἕνα τῶν βραχυτάτων εἶναι. C

ΘΕΑΙ. Νῦν δὴ γοῦν ταύτῃ ξυνωμολογήσαμεν.

ΞΕ. Ἔπειτα δέ γε τινός.

ΘΕΑΙ. Οὕτως.

ΞΕ. Εἰ δὲ μὴ ἔστι σός, οὐκ ἄλλου γε οὐδενός.

ΘΕΑΙ. Πῶς γάρ;

ΞΕ. Μηδενὸς δὲ *) ὢν οὐδ' ἂν λόγος εἴη τὸ παράπαν· ἀπεφήναμεν γὰρ ὅτι τῶν ἀδυνάτων ἦν λόγον ὄντα μηδενὸς εἶναι λόγον.

ΘΕΑΙ. Ὀρθότατα.

ΞΕ. Περὶ δὴ σοῦ λεγόμενα μέντοι θάτερα ὡς τὰ αὐτὰ καὶ μὴ ὄντα ὡς ὄντα, παντάπασιν, ὡς ἔοικεν, ἡ τοιαύτη ξύνθεσις ἔκ τε ῥημάτων γιγνομένη καὶ ὀνομάτων ὄντως τε καὶ ἀληθῶς γίγνεσθαι λόγος ψευδής. D

ΘΕΑΙ. Ἀληθέστατα μὲν οὖν.

ΞΕ. Τί δὲ δὴ διάνοιά τε καὶ δόξα καὶ φαντασία; μῶν οὐκ ἤδη δῆλον ὅτι ταῦτα τὰ γένη **) ψευδῆ τε καὶ ἀληθῆ πάνθ' ἡμῶν ἐν ταῖς ψυχαῖς ἐγγίγνεται;

ΘΕΑΙ. Πῶς;

ΞΕ. Ὧδ' εἴσει ῥᾷον, ἂν πρῶτον λάβῃς, τί ποτ' ἔστι καὶ τί δια*φέρουσιν ἕκαστ' ἀλλήλων. E

ΘΕΑΙ. Δίδου μόνον.

ΞΕ. Οὐκοῦν διάνοια μὲν καὶ λόγος ταὐτόν, πλὴν ὁ μὲν ἐντὸς τῆς ψυχῆς πρὸς αὑτὴν ***) διάλογος ἄνευ φωνῆς γιγνόμενος τοῦτ' αὐτὸ ἡμῖν ἐπωνομάσθη, διάνοια;

ΘΕΑΙ. Πάνυ μὲν οὖν.

---

*) γρ. Μηδενός γε.

**) ἴσ. ταῦτά γε ψευδῆ.

***) γρ. αὐτήν.

Theae. Fere ita habet.

Hosp. Eaque diversa ab eis quae sunt de te; multa enim diximus esse quae cuiusque essent, multa etiam quae non essent.

Theae. Sane quidem.

Hosp. Quam vero postea orationem protuli de te, eam primum, ex eis quae statuimus de hoc quid oratio esset, prorsus necesse est unam de brevissimis esse.

Theae. Modo sane hoc inter nos convenit.

Hosp. Deinde spectare ad aliquem.

Theae. Ita.

Hosp. Et nisi ad te spectat, ad nullum alium pertinet.

Theae. Quî aliter?

Hosp. Ad neminem vero si spectaverit, nec oratio omnino erit; ostendimus enim fieri non posse ut oratio quae haberetur de nullo haberetur.

Theae. Rectissime.

Hosp. De te igitur si dicuntur diversa tamquam eadem et quae non sunt tamquam sint, prorsus, ut patet, huiusmodi compositio e verbis exsistens ac nominibus vere et reapse exsistit oratio falsa.

Theae. Verissima sane.

Hosp. Quid vero cogitatio, iudicium et visio? nonne iam perspicuum est haecce omnia et falsa et vera in animis nostris inesse?

Theae. Quomodo?

Hosp. Ita intelliges facilius, ubi primum perceperis, qualia tandem sint et quid inter se differant.

Theae. Doce modo.

Hosp. Nonne cogitatio et oratio idem sunt, nisi quod interior mentis secum colloquutio sine voce hoc ipsum nomen accepit cogitationis?

Theae. Sane quidem.

ΞΕ. Τὸ δέ γ' ἀπ' ἐκείνης ῥεῦμα διὰ τοῦ στόματος ἰὸν μετὰ φθόγγου κέκληται λόγος.

ΘΕΑΙ. Ἀληθῆ.

ΞΕ. Καὶ μὴν ἐν λόγοις γε αὐτὸ ἴσμεν ὄν.

ΘΕΑΙ. Τὸ ποῖον;

ΞΕ. Φάσιν τε καὶ ἀπόφασιν.

ΘΕΑΙ. Ἴσμεν.

ΞΕ. Ὅταν οὖν τοῦτο ἐν * ψυχῇ κατὰ διάνοιαν ἐγ- 264
γίγνηται μετὰ σιγῆς, πλὴν δόξης ἔχεις ὅ τι προςείπῃς αὐτό;

ΘΕΑΙ. Καὶ πῶς;

ΞΕ. Τί δ', ὅταν μὴ καθ' αὑτὴν, ἀλλὰ δι' αἰσθήσεως παρῇ τινὶ τὸ τοιοῦτον αὖ πάθος, ἆρ' οἷόν τε ὀρθῶς εἰπεῖν ἕτερόν τι πλὴν φαντασίαν;

ΘΕΑΙ. Οὐδέν.

ΞΕ. Οὐκοῦν, ἐπείπερ λόγος ἀληθὴς ἦν καὶ ψευδὴς, τούτων δ' ἐφάνη διάνοια μὲν αὐτῆς πρὸς ἑαυτὴν ψυχῆς διάλογος, δόξα δὲ διανοίας ἀποτελεύτησις, φαίνεται δὲ ὃ * λέγομεν ξύμμιξις αἰσθήσεως καὶ δόξης, ἀνάγκη B
δὴ καὶ τούτων τῷ λόγῳ ξυγγενῶν ὄντων ψευδῆ τε αὐτῶν ἔνια καὶ ἐνίοτε εἶναι;

ΘΕΑΙ. Πῶς δ' οὔ;

ΞΕ. Κατανοεῖς οὖν ὅτι πρότερον εὑρέθη ψευδὴς δόξα καὶ λόγος ἢ κατὰ τὴν προσδοκίαν ἣν ἐφοβήθημεν ἄρτι, μὴ παντάπασιν ἀνήνυτον ἔργον ἐπιβαλλοίμεθα ζητοῦντες αὐτό;

ΘΕΑΙ. Κατανοῶ.

ΞΕ. Μὴ τοίνυν μηδ' εἰς τὰ λοιπὰ ἀθυμῶμεν. ἐπειδὴ γὰρ πέφανται ταῦτα, τῶν ἔμπρο*σθεν ἀναμνησθῶμεν κατ' C
εἴδη διαιρέσεων.

ΘΕΑΙ. Ποίων δή;

ΞΕ. Διειλόμεθα τῆς εἰδωλοποιικῆς εἴδη δύο, τὴν μὲν εἰκαστικήν, τὴν δὲ φανταστικήν.

Hosp. Illa vero eius fluxio quae per os emittitur cum voce coniuncta nuncupata est oratio.

Theae. Vera.

Hosp. Iam vero in orationibus quidem hoc scimus inesse.

Theae. Quale istud?

Hosp. Affirmationem et negationem.

Theae. Scimus vero.

Hosp. Quando igitur hoc in animo cogitando peragitur silentio, praeter iudicium habes quo id nuncupes?

Theae. Qui habeam praeter iudicium?

Hosp. Quid vero, si cui non per se, sed per sensum tale quid usu venit, num potest hoc recte dici aliud quid nisi visio?

Theae. Nihil aliud.

Hosp. Nonne igitur, quum oratio vera fuerit et falsa, et ad has pertinentem cogitationem patuerit mentis ipsius secum colloquutionem esse, iudicium vero cogitationis conclusionem, et id quod dicimus *videtur* permixtionem sensus et iudicii, etiam horum quae cum oratione cognata sunt nonnulla et nonnumquam falsa sint necesse est?

Theae. Quidni?

Hosp. Intelligisne citius nobis repertum esse falsum iudicium et orationem quam exspectaveramus modo timentes, ne irritum prorsus negotium de hoc quaerendi susciperemus?

Theae. Intelligo.

Hosp. Quocirca nec de reliquis desperandum. postquam enim haec patuerunt, formarum quas supra posuimus divisiones recordemur.

Theae. Quales quaeso?

Hosp. Distinximus duas artis simulacrorum fingendorum species, similitudinum confectionem unam, visorum fictionem alteram.

ΘΕΑΙ. Ναί.

ΞΕ. Καὶ τὸν σοφιστὴν εἴπομεν ὡς ἀποροῖμεν εἰς ὁποτέραν θήσομεν.

ΘΕΑΙ. Ἦν ταῦτα.

ΞΕ. Καὶ τοῦθ' ἡμῶν ἀπορουμένων ἔτι μείζων κατεχύθη σκοτοδινία, φανέντος τοῦ λόγου τοῦ πᾶσιν ἀμφισβητοῦντος ὡς οὔτε εἰκὼν οὔτε εἴδωλον οὔτε φάντασμα εἴη τὸ παράπαν οὐδὲν * διὰ τὸ μηδαμῶς μηδέποτε μηδαμοῦ D
ψεῦδος εἶναι.

ΘΕΑΙ. Λέγεις ἀληθῆ.

ΞΕ. Νῦν δέ γ', ἐπειδὴ πέφανται μὲν λόγος, πέφανται δ' οὖσα δόξα ψευδής, ἐγχωρεῖ δὴ μιμήματα τῶν ὄντων εἶναι καὶ τέχνην ἐκ ταύτης γίγνεσθαι τῆς διαθέσεως ἀπατητικήν.

ΘΕΑΙ. Ἐγχωρεῖ.

ΞΕ. Καὶ μὴν ὅτι γ' ἦν ὁ σοφιστὴς τούτων πότερον, διωμολογημένον ἡμῖν ἐν τοῖς πρόσθεν ἦν.

ΘΕΑΙ. Ναί.

ΞΕ. Πάλιν τοίνυν ἐπιχειρῶμεν, σχίζοντες διχῇ τὸ * προτεθὲν γένος, πορεύεσθαι κατὰ τοὐπὶ δεξιὰ ἀεὶ μέ- E
ρος τοῦ τμηθέντος ἐχόμενοι τῆς τοῦ σοφιστοῦ κοινωνίας, ἕως ἂν αὐτοῦ τὰ κοινὰ πάντα περιελόντες τὴν οἰκείαν λιπόντες φύσιν ἐπιδείξωμεν μάλιστα μὲν ἡμῖν αὐτοῖς, ἔπειτα δὲ * καὶ τοῖς ἐγγυτάτω γένει τῆς τοιαύτης μεθόδου 265
πεφυκόσιν.

ΘΕΑΙ. Ὀρθῶς.

ΞΕ. Οὐκοῦν τότε μὲν ἠρχόμεθα ποιητικὴν καὶ κτητικὴν τέχνην διαιρούμενοι;

ΘΕΑΙ. Ναί.

ΞΕ. Καὶ τῆς κτητικῆς ἐν θηρευτικῇ καὶ ἀγωνίᾳ καὶ ἐμπορικῇ καί τισιν ἐν τοιούτοις εἴδεσιν ἐφαντάζετο ἡμῖν;

ΘΕΑΙ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΞΕ. Νῦν δέ γ', ἐπειδὴ μιμητικὴ περιείληφεν αὐτὸν

Theae. Ita.

Hosp. Et de sophista diximus nos haesitare utri eum adscriberemus.

Theae. Erant ista.

Hosp. Et de his dum haesitabamus, etiam maiores nobis offusae sunt tenebrae, quum oratio sese offerret omnibus hoc opponens, neque imaginem neque simulacrum neque visionem ullam omnino esse, propterea quod nullo plane modo umquam uspiam falsitas esset.

Theae. Dicis vera.

Hosp. Nunc autem quum patuerit orationem patueritque iudicium esse falsum, possunt iam imitationes eorum quae sunt exstare et ars ex hac exsistere constitutione decipiendi.

Theae. Possunt vero.

Hosp. Iam vero sophisten ad alterutram illarum artium pertinere convenit inter nos supra.

Theae. Ita.

Hosp. Iterum igitur aggrediamur, distribuentes bifariam genus propositum, procedere e dextra semper parte divisi generis adhaerescentes ei in qua sophistes versatur communitate, dum omnibus quae ei communia sunt circumcisis propriam eius reliquam faciamus naturam eamque ostendamus potissimum quidem nobismet ipsis, deinde vero etiam eis qui genere maxime propinqui sunt huic disputandi rationi.

Theae. Recte.

Hosp. Nonne tum initium duximus ab arte fingendi et acquirendi distinguenda?

Theae. Ita.

Hosp. Et in arte venatoria, concertatoria, mercatoria et in huiusmodi fere artis acquirendi formis visus est nobis?

Theae. Sane quidem.

Hosp. Nunc vero, quum imitandi ars eum com-

τέχνη, δῆλον ὡς αὐτὴν τὴν ποιητικὴν δίχα διαιρετέον πρώτην· ἡ γάρ που μίμησις * ποίησίς τίς ἐστιν, εἰδώλων μέν- B
τοι φαμέν, ἀλλ' οὐκ αὐτῶν ἑκάστων· ἦ γάρ;

ΘΕΑΙ. Παντάπασι μὲν οὖν.

ΞΕ. Ποιητικῆς δὴ πρῶτον δύο ἔστω μέρη.

ΘΕΑΙ. Ποίω;

ΞΕ. Τὸ μὲν θεῖον, τὸ δ' ἀνθρώπινον.

ΘΕΑΙ. Οὔπω μεμάθηκα.

ΞΕ. Ποιητικήν, εἴπερ μεμνήμεθα τὰ κατ' ἀρχὰς λεχθέντα, πᾶσαν ἔφαμεν εἶναι δύναμιν, ἥτις ἂν αἰτία γίγνηται τοῖς μὴ πρότερον οὖσιν ὕστερον γίγνεσθαι.

ΘΕΑΙ. Μεμνήμεθα.

ΞΕ. Ζῶα δὴ * πάντα θνητὰ καὶ φυτά, ὅσα τ' ἐπὶ C
γῆς ἐκ σπερμάτων καὶ ῥιζῶν φύεται καὶ ὅσα ἄψυχα ἐν γῇ ξυνίσταται σώματα τηκτὰ καὶ ἄτηκτα, μῶν ἄλλου τινὸς ἢ θεοῦ δημιουργοῦντος φήσομεν ὕστερον γίγνεσθαι πρότερον οὐκ ὄντα; ἢ τῷ τῶν πολλῶν δόγματι καὶ ῥήματι χρώμενοι;

ΘΕΑΙ. Ποίῳ;

ΞΕ. Τῷ τὴν φύσιν αὐτὰ γεννᾶν ἀπό τινος αἰτίας αὐτομάτης καὶ ἄνευ διανοίας φυούσης· ἢ μετὰ λόγου τε καὶ ἐπιστήμης θείας ἀπὸ θεοῦ γιγνομένης;

ΘΕΑΙ. Ἐγὼ * μὲν ἴσως διὰ τὴν ἡλικίαν πολλάκις D
ἀμφότερα μεταδοξάζω· νῦν μὴν βλέπων εἰς σὲ καὶ ὑπολαμβάνων οἴεσθαί σε κατά γε θεὸν αὐτὰ γίγνεσθαι, ταύτῃ καὶ αὐτὸς νενόμικα.

ΞΕ. Καλῶς γε, ὦ Θεαίτητε, καὶ εἰ μέν γέ σε ἡγούμεθα τῶν εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον ἄλλως πως δοξαζόντων εἶναι, νῦν ἂν τῷ λόγῳ μετὰ πειθοῦς ἀναγκαίας ἐπεχειροῦμεν ποιεῖν ὁμολογεῖν· ἐπειδὴ δέ σου καταμανθάνω τὴν φύσιν, ὅτι καὶ ἄνευ τῶν παρ' ἡμῶν λόγων αὐτὴ πρόσεισιν ἐφ' ἅπερ νῦν ἕλκεσθαί φῃς, ἐάσω· E

plexa sit, perspicuum ipsam fingendi artem bifariam esse distribuendam primum; nam imitatio certe est confectio quaedam, simulacrorum tamen dicimus, non rei cuiusque ipsius; nonne?

Theae. Prorsus ita habet.

Hosp. Fingendi igitur artis primum duae sunto partes.

Theae. Quales?

Hosp. Divina una, altera humana.

Theae. Nondum perspexi.

Hosp. Fingendi artem, si meminimus ea quae initio dicta sunt, universam posuimus esse facultatem eam quae efficeret ut quae ante non fuissent postea exsisterent.

Theae. Meminimus vero.

Hosp. Animalia igitur omnia mortalia et naturae quotquot supra terram e seminibus et radicibus nascuntur et quotquot inanimata in terra consistunt corpora, tam quae possunt quam quae non possunt liquefieri, num alio quopiam nisi deo fabricante dicemus postea exsistere, quum ante non fuerint, an illo, quod plerique sequuntur, decreto ac sermone utemur?

Theae. Quali?

Hosp. Hoc, naturam illa procreare per caussam quandam sua sponte et sine mente gignentem; an cum ratione et scientia divina a deo proficiscente?

Theae. Equidem fortasse propter aetatem meam saepe in utraque sententia fluctuo; nunc vero intuens in te et existimans te arbitrari per deum sane illa procreari, ipse quoque ita statuo.

Hosp. Praeclare vero, Theaetete; atque si te existimarem esse eorum qui in posterum aliter iudicaturi essent, nunc oratione persuasionem adhibens cogentem aggrederemur efficere ut assentirere; quoniam vero perspectum habeo naturam tuam etiam sine orationibus nostris per se eo inclinare, quo nunc te trahi dicis,

χρόνος γὰρ ἐκ περιττοῦ γίγνοιτ' ἄν. ἀλλὰ θήσω τὰ μὲν φύσει λεγόμενα ποιεῖσθαι θεία τέχνη, τὰ δ' ἐκ τούτων ὑπ' ἀνθρώπων ξυνιστάμενα ἀνθρωπίνη, καὶ κατὰ τοῦτον δὴ τὸν λόγον δύο ποιητικῆς γένη, τὸ μὲν ἀνθρώπινον εἶναι, τὸ δὲ θεῖον.

ΘΕΑΙ. Ὀρθῶς.

ΞΕ. Τέμνε δὴ δυεῖν οὔσαιν δίχα ἑκατέραν αὐταῖν *).

ΘΕΑΙ. Πῶς;

ΞΕ. Οἷον τότε μὲν κατὰ πλάτος τέμνων τὴν ποιη- 266
τικὴν πᾶσαν, νῦν δὲ αὖ κατὰ μῆκος.

ΘΕΑΙ. Τετμήσθω.

ΞΕ. Τέτταρα μὴν αὐτῆς οὕτω τὰ πάντα μέρη γίγνεται, δύο μὲν τὰ πρὸς ἡμῶν, ἀνθρώπεια, δύο δ' αὖ τὰ πρὸς θεῶν, θεῖα.

ΘΕΑΙ. Ναί.

ΞΕ. Τὰ δέ γ' ὡς ἑτέρως αὖ διῃρημένα, μέρος μὲν ἓν ἀφ' ἑκατέρας τῆς μερίδος αὐτοποιητικόν, τὼ δ' ὑπολοίπω σχεδὸν μάλιστ' ἂν λεγοίσθην εἰδωλοποιϊκώ· καὶ κατὰ ταῦτα δὴ πάλιν ἡ ποιητικὴ διχῆ διαιρεῖται.

ΘΕΑΙ. Λέγε ὅπῃ ἑκατέρα αὖθις. B

ΞΕ. Ἡμεῖς **) μέν που καὶ τἆλλα ζῷα καὶ ἐξ ὧν τὰ πεφυκότ' ἐστί, πῦρ καὶ ὕδωρ καὶ τὰ τούτων ἀδελφά, θεοῦ γεννήματα πάντα ἴσμεν αὐτὰ ἀπειργασμένα ἕκαστα· ἢ πῶς;

ΘΕΑΙ. Οὕτως.

ΞΕ. Τούτων δέ γε ἑκάστων εἴδωλα, ἀλλ' οὐκ αὐτά, παρέπεται, δαιμονίᾳ καὶ ταῦτα μηχανῇ γεγονότα.

ΘΕΑΙ. Ποῖα;

ΞΕ. Τά τε ἐν τοῖς ὕπνοις καὶ ὅσα μεθ' ἡμέραν φαντάσματα αὐτοφυῆ λέγεται, σκιὰ μὲν ὅταν ἐν τῷ πυρὶ σκότος ἐγγίγνηται, διπλοῦν δὲ ἡνίκ' ἂν φῶς οἰκεῖόν τε καὶ C
ἀλλότριον περὶ τὰ λαμπρὰ καὶ λεῖα εἰς ἓν ξυνελθὸν τῆς

---

*) ἄλλ. αὖθις.
**) ἴσ. Ἡμᾶς.

finam; frustra enim contereretur tempus. at vero ponam quae a natura dicantur procreari ea effici divina arte, quae autem ab hominibus componantur humanâ, et ex hac quidem ratione duo esse artis fingendi genera, humanum unum, alterum divinum.

Theae. Recte vero.

Hosp. Divide igitur, quum duo sint, bifariam utrumque eorum.

Theae. Quomodo?

Hosp. Quasi tum per latitudinem fingendi artem universam diviseris, nunc contra per longitudinem divide.

Theae. Divisa est.

Hosp. Quattuor iam ita eius cunctae partes exsistunt, duae quidem nostrae artis, humanae, duae etiam divinae artis, divinae.

Theae. Ita.

Hosp. Hoc alio autem modo quum iterum divisae sint, una utriusque generis pars effectrix per se, reliquae vero potissimum fere dicentur simulacrorum effectrices; et hac quidem ratione rursus fingendi ars bifariam distribuitur.

Theae. Dic quomodo utraque rursus.

Hosp. Nos videlicet, reliqua animantia et ea e quibus quae nata sunt constant, ignem et aquam hisque similia dei esse opera omnia scimus singulaque confecta; nonne?

Theae. Ita.

Hosp. Horum autem singulis simulacra a rebus ipsis diversa tamquam comites se adiungunt, divinâ haec quoque fabricâ effecta.

Theae. Qualia?

Hosp. Illa in somnis et quaecumque interdiu visa naturalia dicuntur, umbra quoque, quum igni caligo interiicitur, et imago, duplex quam lux, propria et aliena, circa res splendidas ac leves in unum confluens

ἔμπροσθεν εἰωθυίας ὄψεως ἐναντίαν αἴσθησιν παρέχον εἶδος ἀπεργάζηται.

ΘΕΑΙ. Δύο γὰρ οὖν ἐστὶ ταῦτα θείας ἔργα ποιήσεως, αὐτό τε καὶ τὸ παρακολουθοῦν εἴδωλον ἑκάστῳ.

ΞΕ. Τί δὲ τὴν ἡμετέραν τέχνην; ἆρ' οὐκ αὐτὴν μὲν οἰκίαν οἰκοδομικῇ φήσομεν ποιεῖν, γραφικῇ δέ τιν' ἑτέραν, οἷον ὄναρ ἀνθρώπινον ἐγρηγορόσιν ἀπειργασμένην;

ΘΕΑΙ. Πά*νυ μὲν οὖν. D

ΞΕ. Οὐκοῦν καὶ τἆλλα οὕτω κατὰ δύο διττὰ ἔργα τῆς ἡμετέρας αὖ ποιητικῆς πράξεως, τὸ μὲν αὐτό, φαμέν, αὐτουργική, τὸ δὲ εἴδωλον εἰδωλοποιϊκή *).

ΘΕΑΙ. Νῦν μᾶλλον ἔμαθον, καὶ τίθημι δύο διχῇ ποιητικῆς εἴδη, θεία μὲν καὶ ἀνθρωπίνη **) κατὰ θάτερον τμῆμα, κατὰ δὲ θάτερον τὸ μὲν αὐτῶν ὄν, τὸ δὲ ὁμοιωμάτων τινῶν γέννημα.

ΞΕ. Τῆς τοίνυν εἰδωλουργικῆς ἀναμνησθῶμεν ὅτι τὸ μὲν εἰκαστικόν, τὸ δὲ φανταστικὸν ἔμελλεν εἶναι γένος, εἰ τὸ * ψεῦδος ὄντως ὂν ψεῦδος καὶ τῶς ὄντων ἕν τι φανείη πεφυκός. E

ΘΕΑΙ. Ἦν γὰρ οὖν.

ΞΕ. Οὐκοῦν ἐφάνη τε καὶ διὰ ταῦτα δὴ καταριθμήσομεν αὐτὼ ***) νῦν ἀναμφισβητήτως εἴδη δύο;

ΘΕΑΙ. Ναί.

ΞΕ. Τὸ τοίνυν φανταστικὸν αὖθις διορί*ζομεν ****) δίχα. 267

ΘΕΑΙ. Πῇ;

ΞΕ. Τὸ μὲν δι' ὀργάνων γιγνόμενον, τὸ δὲ αὐτοῦ παρέχοντος ἑαυτὸν ὄργανον τοῦ ποιοῦντος τὸ φάντασμα.

ΘΕΑΙ. Πῶς φῄς;

---

*) ἴσ. τὸ μὲν αὐτό φαμεν αὐτουργικῆς, τὸ δὲ εἴδωλον εἰδωλοποιϊκῆς.

**) ἴσ. θείαν μὲν καὶ ἀνθρωπίνην.

***) γρ. αὐτῷ.

****) ἄλλ. διορίζωμεν.

efficit, quae quidem imago ante consuetae visionis contrariam exhibet speciem.

Theae. Duo igitur haec sunt divinae opera confectionis, res ipsa et quod quamque comitatur simulacrum.

Hosp. Quid vero nostra ars? nonne ipsam quidem domum nos aedificandi arte dicemus facere, pingendi autem arte aliam quandam, quae velut somnium humanum vigilantibus conficiatur?

Theae. Sane quidem.

Hosp. Igitur etiam in reliquis ita secundum duas partes duplicia opera nostrae fictricis effectionis ponentes ipsam quidem rem dicimus artis per se fabricantis opus esse, simulacrum vero artis simulacra fingendi.

Theae. Nunc magis intelligo, et pono binas bifariam artis fingendi species, divinam et humanam secundum unam divisionem, secundum alteram vero unam rerum ipsarum, alteram similitudinum quarundam procreationem.

Hosp. Artis vero imaginum fingendarum recordemur unam partem similitudinum, alteram visorum effectionem esse oportuisse, si futurum esset ut falsitatem veram falsitatem et eorum quae essent unum aliquid esse pateret.

Theae. Erant vero ista.

Hosp. Nonne igitur et hoc patuit et hanc ob caussam enumerabimus has nunc sine alia controversia species duas?

Theae. Etiam.

Hosp. Visorum iam effectionem rursus distribuimus bifariam.

Theae. Quomodo?

Hosp. Una eius pars est ea quae per instrumenta illa efficit, altera ea, qua se ipsum instrumentum exhibet is qui efficit visum.

Theae. Quomodo dicis?

ΞΕ. Ὅταν, οἶμαι, τὸ σὸν σχῆμά τις τῷ ἑαυτοῦ χρώμενος σώματι προσόμοιον ἢ φωνὴν φωνῇ φαίνεσθαι ποιῇ, μίμησις τοῦτο τῆς φανταστικῆς μάλιστα κέκληταί που.

ΘΕΑΙ. Ναί.

ΞΕ. Μιμητικὸν δὴ τοῦτο αὐτῆς προσειπόντες ἀπονειμώμεθα, τὸ δ' ἄλλο πᾶν ἀφῶμεν μαλακισθέντες καὶ παρέντες ἑτέρῳ ξυναγαγεῖν τε * εἰς ἓν καὶ πρέπουσαν ἐπωνυμίαν ἀποδοῦναί τιν' αὐτῷ. B

ΘΕΑΙ. Νενεμήσθω, τὸ δὲ μεθείσθω.

ΞΕ. Καὶ μὴν καὶ τοῦτο ἔτι διπλοῦν, ὦ Θεαίτητε, ἄξιον ἡγεῖσθαι· δι' ἃ δέ, σκόπει.

ΘΕΑΙ. Λέγε.

ΞΕ. Τῶν μιμουμένων οἱ μὲν εἰδότες ὃ μιμοῦνται τοῦτο πράττουσιν, οἱ δ' οὐκ εἰδότες· καίτοι τίνα μείζω διαίρεσιν ἀγνωσίας τε καὶ γνώσεως θήσομεν;

ΘΕΑΙ. Οὐδεμίαν.

ΞΕ. Οὐκοῦν τό γε ἄρτι λεχθὲν εἰδότων ἦν μίμημα· τὸ γὰρ σὸν σχῆμα καὶ σὲ γιγνώσκων ἄν τις μιμήσαιτο.

ΘΕΑΙ. * Πῶς δ' οὔ; C

ΞΕ. Τί δὲ *) δικαιοσύνης τὸ σχῆμα καὶ ὅλης ξυλλήβδην ἀρετῆς; ἆρ' οὐκ ἀγνοοῦντες μέν, δοξάζοντες δέ πῃ, σφόδρα ἐπιχειροῦσι πολλοὶ τὸ δοκοῦν σφίσι τοῦτο ὡς ἐνὸν αὐτοῖς προθυμεῖσθαι φαίνεσθαι ποιεῖν, ὅτι μάλιστα ἔργοις τε καὶ λόγοις μιμούμενοι;

ΘΕΑΙ. Καὶ πάνυ γε πολλοί.

ΞΕ. Μῶν οὖν πάντες ἀποτυγχάνουσι τοῦ δοκεῖν εἶναι δίκαιοι μηδαμῶς ὄντες; ἢ τούτου πᾶν τοὐναντίον;

ΘΕΑΙ. Πᾶν.

ΞΕ. Μιμητὴν δὴ τοῦτόν γε ἕτερον ἐκείνου λε*κτέον οἶμαι, τὸν ἀγνοοῦντα τοῦ γιγνώσκοντος. D

---

*) γρ. δαί.

Hosp. Si quis, opinor, tuam figuram suum ipse corpus adhibens vel vocem tuam sua voce assimilatam exhibet, haec visorum fingendorum artis pars maxime fere imitatio appellatur.

Theae. Ita.

Hosp. Imitandi igitur artem hanc eius partem appellemus eique attribuamus, alteram vero cunctam dimittamus defatigati et relinquamus eam alii, ut eam conducat in unum conveniensque aliquod qi nomen imponat.

Theae. Attributum hoc, illud vero dimissum esto.

Hosp. Atque etiam hoc duplex, Theaetete, par est existimari; quamobrem, vide.

Theae. Dic.

Hosp. Eorum qui imitantur alii scientes eius quod imitantur hoc faciunt, alii vero nescientes; et quam maiorem ponemus distinctionem nisi hanc inscientiae et scientiae?

Theae. Nullam vero maiorem.

Hosp. Itaque, quod modo dicebatur, scientium erat imitatio; tuam enim figuram teque cognoscens quis imitabitur.

Theae. Prorsus ita.

Hosp. Quid vero iustitiae figura et universae omnino virtutis? nonne multi ignorantes quidem, cogitatione vero quodammodo eam complectentes, instituunt vehementer eniti, ut quod sibi videtur id ita exhibeant, quasi ipsis insit, quam maxime possunt et factis et dictis id imitantes?

Theae. Sane quidem multi.

Hosp. Num igitur omnes frustra hoc agunt ut videantur esse iusti, quum non sint? an plane contra sit?

Theae. Plane.

Hosp. Imitatorem igitur hunc diversum ab illo dicendum esse puto, nescientem a sciente.

ΘΕΑΙ. Ναί.

ΞΕ. Πόθεν οὖν ὄνομα ἑκατέρῳ τις αὐτῶν λήψεται πρέπον; ἢ δῆλον δὴ χαλεπὸν ὄν, διότι τῆς τῶν γενῶν κατ' εἴδη διαιρέσεως παλαιά τις, ὡς ἔοικεν, αἰτία *) τοῖς ἔμπροσθεν καὶ ἀξύννους παρῆν, ὥστε μηδ' ἐπιχειρεῖν μηδένα διαιρεῖσθαι· καθὸ δὴ τῶν ὀνομάτων ἀνάγκη μὴ σφόδρα εὐπορεῖν; ὅμως δέ, κἂν ᾖ τολμηρότερον εἰρῆσθαι, διαγνώσεως ἕνεκα τὴν μὲν μετὰ δόξης μίμησιν δοξομιμητικὴν προσεί*πωμεν, τὴν δὲ μετ' ἐπιστήμης ἱστορικήν τινα μί- E
μησιν.

ΘΕΑΙ. Ἔστω.

ΞΕ. Θατέρῳ τοίνυν χρηστέον· ὁ γὰρ σοφιστὴς οὐκ ἐν τοῖς εἰδόσιν ἦν, ἀλλ' ἐν τοῖς μιμουμένοις δή.

ΘΕΑΙ. Καὶ μάλα.

ΞΕ. Τὸν δοξομιμητὴν δὴ σκοπώμεθα ὥσπερ σίδηρον, εἴτε ὑγιὴς εἴτε διπλόην ἔτ' ἔχων τινά ἐστιν ἐν ἑαυτῷ.

ΘΕΑΙ. Σκοπῶμεν.

ΞΕ. Ἔχει τοίνυν καὶ μάλα συχνήν· ὁ μὲν γὰρ εὐή-
θης αὐτῶν * ἐστίν, οἰόμενος εἰδέναι ταῦτα ἃ δοξάζει, τὸ 268
δὲ θατέρου σχῆμα διὰ τὴν ἐν τοῖς λόγοις κυλίνδησιν ἔχει πολλὴν ὑποψίαν καὶ φόβον, ὡς ἀγνοεῖ ταῦτα ἃ πρὸς τοὺς ἄλλους ὡς εἰδὼς ἐσχημάτισται.

ΘΕΑΙ. Πάνυ μὲν οὖν ἔστιν ἑκατέρου γένους ὧν **) εἴρηκας.

ΞΕ. Οὐκοῦν τὸν μὲν ἁπλοῦν μιμητήν τινα, τὸν δὲ εἰρωνικὸν μιμητὴν θήσομεν;

ΘΕΑΙ. Εἰκὸς γοῦν.

ΞΕ. Τούτου δ' αὖ τὸ γένος ἓν ἢ δύο φῶμεν;

ΘΕΑΙ. Ὅρα σύ.

ΞΕ. Σκοπῶ, καί μοι διττὼ καταφαίνε*σθόν τινε· B
τὸν μὲν δημοσίᾳ τε καὶ μακροῖς λόγοις πρὸς πλήθη δυ-

---

*) ἴσ. ἀηδία.

**) ἄλλ. ὡς.

Theae. Etiam.

Hosp. Unde iam nomen utrique eorum quisquam arripiet conveniens? an dubium non est quin difficile sit, propterea quod ad generum in species distributionem vetustam quandam, ut videtur, et inconsideratam superiores habebant offensionem atque fastidium, ita ut ne conaretur quidem ullus dividere; quocirca etiam nomina non satis nobis possunt in promptu esse? attamen, etiamsi audacius est dictu, distinctionis causa imitationem cum opinione coniunctam opinatam imitationem appellemus, eam vero quae cum scientia coniuncta est, scientem quandam.

Theae. Esto.

Hosp. De altera iam nobis agendum; sophistes enim non in scientibus erat, sed in imitantibus.

Theae. Sane quidem.

Hosp. Opinatum igitur imitatorem spectemus sicut ferrum, num sanus sit an scissuram quandam adhuc in se habeat.

Theae. Spectemus.

Hosp. Habet vero etiam permagnam; unus enim eorum fatuus, ut qui se opinetur scire haec quae cogitatione fingat, alterius vero species, quia in omni genere orationum volutatur, magnam habet suspicionem ac dubitationem, sciatne haec in quibus apud multitudinem scientis prae se fert speciem.

Theae. Sane quidem est utriusque generis, ut dixisti.

Hosp. Nonne alterum simplicem quendam imitatorem, alterum simulatum imitatorem ponemus?

Theae. Consentaneum profecto.

Hosp. Huius iterum genus unumne an duo esse dicamus?

Theae. Vide tu.

Hosp. Considero, et bini quidam mihi sese offerunt; unum quidem, qui publice longisque orationibus

νατὸν εἰρωνεύεσθαι καθορῶ, τὸν δὲ ἰδίᾳ τε καὶ βραχέσι λόγοις ἀναγκάζοντα τὸν προςδιαλεγόμενον ἐναντιολογεῖν αὐτὸν αὑτῷ.

ΘΕΑΙ. Λέγεις ὀρθότατα.

ΞΕ. Τίνα οὖν ἀποφαινώμεθα τὸν μακρολογώτερον εἶναι; πότερα πολιτικὸν ἢ δημολογικόν;

ΘΕΑΙ. Δημολογικόν.

ΞΕ. Τί δὲ τὸν ἕτερον ἐροῦμεν; σοφὸν ἢ σοφιστικόν;

ΘΕΑΙ. Τὸ *) μέν που σοφὸν ἀδύνατον, ἐπείπερ οὐκ εἰδότα * αὐτὸν ἔθεμεν· μιμητὴς δ' ὢν τοῦ σοφοῦ δῆλον C ὅτι παρωνύμιον αὐτοῦ τι λήψεται, καὶ σχεδὸν ἤδη μεμάθηκα ὅτι τοῦτον δεῖ προςειπεῖν ἀληθῶς αὐτὸν ἐκεῖνον τὸν παντάπασιν ὄντως σοφιστήν.

ΞΕ. Οὐκοῦν ξυνδήσωμεν αὐτοῦ, καθάπερ ἔμπροσθεν, τοὔνομα ξυμπλέξαντες ἀπὸ τελευτῆς ἐπ' ἀρχήν;

ΘΕΑΙ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΞΕ. Τὸ δὴ τῆς ἐναντιοποιολογικῆς εἰρωνικοῦ μέρους τῆς δοξαστικῆς μιμητικόν, τοῦ φανταστικοῦ γένους ἀπὸ τῆς εἰδωλοποιϊ*κῆς οὐ θεῖον, ἀλλ' ἀνθρωπικὸν **) τῆς D ποιήσεως ἀφωρισμένον ἐν λόγοις τὸ θαυματοποιϊκὸν μόριον, ταύτης τῆς γενεᾶς τε καὶ αἵματος ὃς ἂν φῇ τὸν ὄντως σοφιστὴν εἶναι, τἀληθέστατα, ὡς ἔοικεν, ἐρεῖ.

ΘΕΑΙ. Παντάπασι μὲν οὖν.

---

*) γρ. Τόν.

**) ἴσ. ἀνθρώπινον.

apud plebem habitis poteſt ſimulatione uti, conſpicio, alterum vero privatim brevibusque ſermonibus cogentem hunc quicum colloquitur, ut ſecum ipſe pugnet.

Theae. Dicis rectiſſime.

Hoſp. Quem iam affirmemus longioribus uti orationibus? utrum civilem an eum qui apud populum verba facit?

Theae. Eum qui apud populum verba facit.

Hoſp. Quem vero alterum dicemus? ſapientem an ſophiſticum?

Theae. Ut ſapiens appelletur fieri nequit, quoniam non eſſe ſcientem eum poſuimus; ſed imitator quum ſit ſapientis, haud dubie denominationem ab hoc aliquam accipiet, et ferme iam intelligo hunc profecto dicendum eſſe ipſum illum germaniſſimum ſophiſten.

Hoſp. Nonne iam colligemus, qnemadmodum ſupra, eius nomen connectentes a fine ad initium?

Theae. Sane quidem.

Hoſp. Itaque eius imitationis partis quae efficit ſermonibus ut alter ſecum ipſe pugnet, ad ſimulationem et opinationem illius quidem pertinentis, ab arte proficiſcentis viſorum et ſimulacrorum fingendorum, et repetendae non a divinae, ſed ab humanae confectionis ea parte ſeparata, quae in praeſtigiis oratoriis habitat: huius generis ac ſanguinis qui ponit germanum ſophiſten eſſe, veriſſima, ut patet, dicet.

Theae. Prorſus iſto modo res habet.

ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ

ΣΩΚΡΑΤΗΣ ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΞΕΝΟΣ ΣΩΚΡΑΤΗΣ Ο ΝΕΩΤΕΡΟΣ

ΣΩ. Ἦ πολλὴν χάριν ὀφείλω σοι τῆς Θεαιτήτου γνω- 257
ρίσεως, ὦ Θεόδωρε, ἅμα καὶ τῆς τοῦ ξένου.

ΘΕΟ. Τάχα δέ γε, ὦ Σώκρατες, ὀφειλήσεις ταύτης τριπλασίαν, ἐπειδὰν τόν τε πολιτικὸν ἀπεργάσωνταί σοι καὶ τὸν φιλόσοφον.

ΣΩ. Εἶεν, οὕτω τοῦτο, ὦ φίλε Θεόδωρε, φήσομεν ἀκηκοότες εἶναι τοῦ περὶ λογισμοὺς καὶ τὰ γεωμετρικὰ κρατίστου;

ΘΕΟ. * Πῶς, ὦ Σώκρατες; B

ΣΩ. Τῶν ἀνδρῶν ἕκαστον θέντος *) τῆς ἴσης ἀξίας, οἳ τῇ τιμῇ πλέον ἀλλήλων ἀφεστᾶσιν, ἢ κατὰ τὴν ἀναλογίαν τὴν τῆς ὑμετέρας τέχνης;

ΘΕΟ. Εὖ γε, νὴ τὸν ἡμέτερον θεόν, ὦ Σώκρατες, τὸν Ἄμμωνα, καὶ δικαίως, καὶ πάνυ μὲν οὖν μνημονικῶς ἐπέπληξάς μοι τὸ περὶ τοὺς λογισμοὺς ἁμάρτημα. καὶ σὲ μὲν ἀντὶ τούτων ἐξαῦθις **) μέτειμι· σὺ δ' ἡμῖν, ὦ ξένε, μηδαμῶς ἀποκάμης χαριζόμενος, ἀλλ' ἑξῆς, εἴτε τὸν πολι-
τικὸν ἄνδρα πρότερον * εἴτε τὸν φιλόσοφον προαιρεῖ, προ- C
ελόμενος διέξελθε.

ΞΕ. Ταῦτ', ὦ Θεόδωρε, ποιητέον· ἐπείπερ ἅπαξ γε ἐγκεχειρήκαμεν, καὶ οὐκ ἀποστατέον, πρὶν ἂν αὐτῶν πρὸς τὸ τέλος ἔλθωμεν. ἀλλὰ γὰρ περὶ Θεαιτήτου τοῦδε τί χρῆν δρᾶν με;

*) γρ. θέντες. **) γρ. εἰσαῦθις.

SOCRATES THEODORUS HOSPES SOCRATES IUNIOR

So. Magnam profecto gratiam tibi debeo propter Theaeteti notitiam, Theodore, itemque hospitis.

Theo. Fortasse autem, Socrate, debebis triplam, quum virum civilem exhibuerint tibi atque philosophum.

So. Quid? itane hoc, o care Theodore, dicemus nos audisse a viro in arte numerandi et geometricis praestantissimo?

Theo. Quomodo, Socrate?

So. Eum virorum quemque paris aestimasse, qui dignitate inter se longius distant quam pro vestrae artis proportione?

Theo. Praeclare vero, per nostrum Deum, Socrate, Ammonem, iure et satis quidem memoria id custodiens obiecisti mihi quod in computando erravi. atque a te quidem huius rei poenas posthac repetam; tu vero nobis, hospes, nullo modo recuses gratificari. sed ex ordine, sive civilem virum prius sive philosophum elegeris, hunc eligens persequere.

Hosp. Haec, Theodore, facienda: quoniam semel id suscepimus, etiam non prius desistendum, quam ad exitum venerimus. at vero Theaeteto hoc quid oportet me facere?

ΘΕΟ. Τοῦ πέρι;

ΞΕ. Διαναπαύσωμεν αὐτὸν μεταλαβόντες αὐτοῦ τὸν ξυγγύμναστὴν τόνδε Σωκράτη; ἢ πῶς ξυμβουλεύει;

ΘΕΟ. Καθάπερ εἶπες, μεταλάμβανε· *) νέω γὰρ ὄντε ῥᾷον οἴσετον πάντα πόνον ἀναπαυομένω.

ΣΩ. * Καὶ μὴν κινδυνεύετον, ὦ ξένε, ἄμφω ποθὲν D
ἐμοὶ ξυγγένειαν ἔχειν τινά· τὸν μέν γε οὖν ὑμεῖς κατὰ τὴν
τοῦ προσώπου φύσιν ὅμοιον ἐμοὶ φαίνεσθαί φατε, τοῦ δ'
ἡμῖν ἡ κλῆσις ὁμώνυμος οὖσα καὶ ἡ * πρόσρησις παρέχε- 258
ταί τινα οἰκειότητα. δεῖ δὴ τούς γε **) ξυγγενεῖς ἡμᾶς ἀεὶ
προθύμως διὰ λόγων ἀναγνωρίζειν. Θεαιτήτῳ μὲν οὖν
αὐτός τε ξυνέμιξα χθὲς διὰ λόγων καὶ νῦν ἀκήκοα ἀποκρι-
νομένου, Σωκράτους δὲ οὐδέτερα· δεῖ δὲ σκέψασθαι καὶ
τοῦτον. ἐμοὶ μὲν οὖν ἐσαῦθις, σοὶ δὲ νῦν ἀποκρινέσθω.

ΞΕ. Ταῦτ' ἔσται. Ὦ Σώκρατες, ἀκούεις δὴ Σωκράτους;

ΝΕΟΣ ΣΩ. Ναί.

ΞΕ. Ξυγχωρεῖς οὖν οἷς λέγει;

ΣΩ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΞΕ. Οὐ * τὰ σὰ κωλύειν φαίνεται, δεῖ δὲ ἴσως ἔτι B
ἧττον τἀμὰ διακωλύειν. ἀλλὰ δὴ μετὰ τὸν σοφιστὴν ἀναγ-
καῖον, ὡς ἐμοὶ φαίνεται, τὸν πολιτικὸν ἄνδρα διαζητεῖν
νῷν. καί μοι λέγε, πότερον τῶν ἐπιστημόνων τιν' ἡμῖν καὶ
τοῦτον θετέον, ἢ πῶς;

ΣΩ. Οὕτως.

ΞΕ. Τὰς ἐπιστήμας ἄρα διαληπτέον, ὥσπερ ἡνίκα τὸν πρότερον ἐσκοποῦμεν.

ΣΩ. Τάχ' ἄν.

ΞΕ. Οὐ μὲν δὴ κατὰ ταὐτόν γε, ὦ Σώκρατες, φαίνεταί μοι τμῆμα.

ΣΩ. Τί μήν;

ΞΕ. * Κατ' ἄλλο. C

---

*) γρ. εἶπες. ΞΕ. Μεταλάμβανε.

**) γρ. τούς τε.

Theo. Quidnam significas?

Hosp. Requiescere eum sinamus assumto, qui exercitationis ei socius est, hoc Socrate? an quomodo suades?

Theo. Quemadmodum dixisti, eum illius loco assume; iuvenes enim quum sint facilius ferent quemvis laborem requiescentes.

So. Etenim videntur, hospes, utrique cognatione aliqua mecum coniuncti esse; unum certe vos similem mihi voltum habere dicitis, alterius vero nomen, idem quod nostrum, et appellatio efficit necessitudinem aliquam. oportet igitur nos cognatos prompto semper animo disserendo recognoscere. Atque cum Theaeteto quidem quum ipse sermonem contuli heri, tum nunc eum audivi respondentem, Socratem vero neutram in partem cognovi; oportet autem etiam hunc considerari. mihi igitur alias, tibi vero nunc respondeto.

Hosp. Hoc ita fiet. O Socrate, audisne Socratem?

So. iun. Ita.

Hosp. Num assentiris eis quae dicit?

So. Sane quidem.

Hosp. Per te nulla videtur mora esse, fortasse autem multo minus per me morae sit oportet. iam vero post sophistam necesse est, ut mihi videtur, civilem nos virum perscrutari. itaque mihi dic: num scientium aliquem esse etiam hunc nobis ponendum est, an quomodo?

So. Ita.

Hosp. Scientiae igitur distribuendae sunt, sicuti, quum de priore quaereremus.

So. Forsitan.

Hosp. Neque tamen eadem, Socrate, videtur mihi divisio.

So. Quidni?

Hosp. Sed alia.

ΣΩ. Ἔοικέ γε.

ΞΕ. Τὴν οὖν πολιτικὴν ἀτραπὸν πῇ τις ἀνευρήσει *); δεῖ γὰρ αὐτὴν ἀνευρεῖν, καὶ χωρὶς ἀφελόντας ἀπὸ τῶν ἄλλων ἰδέαν αὐτῇ μίαν ἐπισφραγίσασθαι, καὶ ταῖς ἄλλαις ἐκτροπαῖς ἓν ἄλλο εἶδος ἐπισημηναμένους πάσας τὰς ἐπιστήμας ὡς οὔσας δύο εἴδη διανοηθῆναι τὴν ψυχὴν ἡμῶν ποιῆσαι.

ΣΩ. Τοῦτ' ἤδη σόν, οἶμαι, τὸ ἔργον, ὦ ξένε, ἀλλ' οὐκ ἐμὸν γίγνεται.

ΞΕ. Δεῖ γε μήν, ὦ Σώκρατες, αὐτὸ * εἶναι καὶ D σόν, ὅταν ἐμφανὲς ἡμῖν γένηται.

ΣΩ. Καλῶς εἶπες.

ΞΕ. Ἆρ' οὖν οὐκ ἀριθμητικὴ μὲν καί τινες ἕτεραι ταύτῃ ξυγγενεῖς τέχναι ψιλαὶ τῶν πράξεών εἰσι, τὸ δὲ γνῶναι παρέχονται **) μόνον;

ΣΩ. Ἔστιν οὕτως.

ΞΕ. Αἱ δέ γε περὶ τεκτονικὴν αὖ καὶ ξύμπασαν χειρουργίαν ὥςπερ ἐν ταῖς πράξεσιν ἐνοῦσαν ξύμφυτον τὴν ἐπιστήμην * κέκτηνται, καὶ ξυναποτελοῦσι τὰ γιγνόμενα E ὑπ' αὐτῶν σώματα, πρότερον οὐκ ὄντα.

ΣΩ. Τί μήν;

ΞΕ. Ταύτῃ τοίνυν ξυμπάσας ἐπιστήμας διαίρει, τὴν μὲν πρακτικὴν προςειπών, τὴν δὲ μόνον γνωστικήν.

ΣΩ. Ἔστω σοι ταῦθ' ὡς μιᾶς ἐπιστήμης τῆς ὅλης εἴδη δύο.

ΞΕ. Πότερ' οὖν τὸν πολιτικὸν καὶ βασιλέα καὶ δεσπότην καὶ ἔτ' οἰκονόμον θήσομεν ὡς ἓν πάντα ταῦτα προςαγορεύοντες, ἢ τοσαύτας τέχνας αὐτὰς εἶναι φῶμεν, ὅσαπερ ὀνόματα ἐῤῥήθη; Μᾶλλον δέ μοι δεῦρο ἕπου.

ΣΩ. Πῇ.

ΞΕ. * Τῇδε. εἴ τῴ τις τῶν δημοσιευόντων ἰατρῶν 259 ἱκανὸς ξυμβουλεύειν ἰδιωτεύων αὐτός, ἆρ' οὐκ ἀναγκαῖον αὐτῷ προςαγορεύεσθαι τοὔνομα τῆς τέχνης ταὐτόν, ὅπερ ***) ᾧ ξυμβουλεύει;

---

*) γρ. ἂν εὑρήσει. **) ἄλλ. παρέσχοντο.

***) γρ. ταὐτόν περ.

So. Videtur ſane.

Hoſp. Civilem iam ſemitam quomodo quis inveniat? oportet enim eam inveniri, ſeparatim exemptam ex reliquarum numero una ſpecie ſignari, reliquisque digreſſionibus una alia forma nota inſignitis effici ut cunctas ſcientias duo eſſe genera animo complectamur.

So. Hoc iam tuum, opinor, eſt, hoſpes, non meum.

Hoſp. Oportet tamen, Socrate, etiam tuum eſſe, quum manifeſtum nobis factum fuerit.

So. Bene vero dicis.

Hoſp. Nonne arithmetica et aliae quaedam huic cognatae artes vacuae ſunt ab actionibus, et cognitionem tantum praeſtant?

So. Eſt ita.

Hoſp. Ars vero tignaria et univerſa operaria tamquam actionibus inſitam atque innatam ſcientiam poſſident unaque perficiunt quae ex iis exſiſtunt res corporeas ante non exſtantes.

So. Quippini?

Hoſp. Hac igitur ratione univerſas diſciplinas distribue unam dicens eam quae in agendo, alteram eam quae in cognoſcendo tantum poſita ſit.

So. Sunto tibi hae tamquam unius ſcientiae univerſae ſpecies duae.

Hoſp. Utrum vero civilem et regem et dominatorem itemque diſpenſatorem ponemus uno hos omnes nomine appellantes, an tot artes eas eſſe dicamus, quot nomina dicta ſint? Potius vero me huc ſequere.

So. Quo tandem?

Hoſp. Huc. ſi quis cui eorum qui medicinam publice profitentur conſilium dare poteſt ipſe privatim artem factitans, nonne neceſſe eſt eodem eum artis nomine nuncupari quo is cui ſuaſerit nuncupetur?

ΣΩ. Ναί.

ΞΕ. Τί δ'; ὅστις βασιλεύοντι χώρας ἀνδρὶ παραινεῖν δεινὸς ἰδιώτης ὢν αὐτός, ἆρ' οὐ φήσομεν ἔχειν αὐτὸν τὴν ἐπιστήμην, ἣν ἔδει τὸν ἄρχοντα αὐτὸν κεκτῆσθαι;

ΣΩ. Φήσομεν.

ΞΕ. Ἀλλὰ μὴν ἥ γε ἀληθινοῦ βασι*λέως βασιλική; B

ΣΩ. Ναί.

ΞΕ. Ταύτην δὲ ὁ κεκτημένος οὐκ, ἄν τε ἄρχων ἄν τ' ἰδιώτης ὢν τυγχάνῃ, πάντως κατά γε τὴν τέχνην αὐτὴν βασιλικὸς ὀρθῶς προσρηθήσεται;

ΣΩ. Δίκαιον γοῦν.

ΞΕ. Καὶ μὴν οἰκονόμος γε καὶ δεσπότης ταὐτόν.

ΣΩ. Τί μήν;

ΞΕ. Τί δέ; μεγάλης σχῆμα οἰκήσεως ἢ σμικρᾶς αὖ πόλεως ὄγκος μῶν τι πρὸς ἀρχὴν διοίσετον;

ΣΩ. Οὐδέν.

ΞΕ. Οὐκοῦν, ὃ νῦν δὴ διε*σκοπούμεθα, φανερὸν C ὡς ἐπιστήμη μία περὶ πάντ' ἐστὶ ταῦτα. ταύτην δὲ εἴτε βασιλικὴν εἴτε πολιτικὴν εἴτε οἰκονομικήν τις ὀνομάζει, μηδὲν αὐτῷ διαφερώμεθα.

ΣΩ. Τί γάρ;

ΞΕ. Ἀλλὰ μὴν τόδε γε δῆλον, ὡς βασιλεὺς ἅπας χερσὶ καὶ ξύμπαντι τῷ σώματι σμίκρ' ἄττα εἰς τὸ κατέχειν τὴν ἀρχὴν δύναται πρὸς τὴν τῆς ψυχῆς ξύνεσιν καὶ ῥώμην.

ΣΩ. Δῆλον.

ΞΕ. Τῆς δὴ γνωστικῆς μᾶλλον ἢ τῆς χειροτεχνικῆς καὶ ὅλως πρα*κτικῆς βούλει τὸν βασιλέα φῶμεν οἰκειότερον D εἶναι;

ΣΩ. Τί μήν;

ΞΕ. Τὴν ἄρα πολιτικὴν καὶ πολιτικὸν καὶ βασιλικὴν καὶ βασιλικὸν εἰς ταὐτὸν ὡς ἓν πάντα ταῦτα ξυνθήσομεν;

ΣΩ. Δῆλον.

So. Ita.

Hosp. Quid vero? qui viro terram regenti suadere potest quum ipse privatus sit, nonne dicemus eum habere scientiam eam quam oportuit imperantem ipsum tenere?

So. Dicemus.

Hosp. Atqui veri quidem regis scientia est regia?

So. Ita.

Hosp. Hanc vero qui possidet nonne, sive imperator sive privatus est, omnino ex hac quidem arte regius recte nominabitur?

So. Par certe est.

Hosp. Atqui dispensator et dominator idem.

So. Quidni?

Hosp. Quid vero? magnarum status rerum familiarium vel parvae urbis corpus numquid ad imperium different?

So. Nihil vero.

Hosp. Itaque, de quo modo quaerebamus, manifestum scientiam unam horum omnium esse. hanc vero sive regiam sive civilem sive rei familiaris tuendae artem quis nominaverit, minime cum eo contendamus.

So. Minime vero.

Hosp. At vero hoc quidem perspicuum est, regem quemvis manibus universoque corpore parum ad retinendum imperium pollere, pro eo quantum animi intelligentia atque vis possunt.

So. Patet vero.

Hosp. Cognoscendi igitur arti magis quam operariae et omnino in agendo positae num vis regem dicamus propinquiorem esse?

So. Quidni dicamus?

Hosp. Civilem igitur disciplinam civilemque virum, regiam regiumque virum in idem, tamquam unum omnia haec sint, conducemus.

So. Patet vero.

ΞΕ. Οὐκοῦν πορευοίμεθ' ἂν ἑξῆς, εἰ *) μετὰ ταῦτα τὴν γνωστικὴν διορίζοίμεθα;

ΣΩ. Πάνυ γε.

ΞΕ. Πρόςεχε δὴ τὸν νοῦν, ἂν ἄρα ἐν αὐτῇ τινὰ διαφυὴν **) κατανοήσωμεν.

ΣΩ. Φράζε ποίαν.

ΞΕ. Τοιάνδε. λογιστική πού τις ἡμῖν ἦν * τέχνη. E

ΣΩ. Ναί.

ΞΕ. Τῶν γνωστικῶν γε, οἶμαι, παντάπασι τεχνῶν.

ΣΩ. Πῶς δ' οὔ;

ΞΕ. Γνούσῃ δὴ λογιστικῇ τὴν ἐν τοῖς ἀριθμοῖς διαφορὰν μῶν τι πλέον ἔργον δώσομεν, ἢ τὰ γνωσθέντα κρῖναι;

ΣΩ. Τί μήν;

ΞΕ. Καὶ γὰρ ἀρχιτέκτων γε πᾶς οὐκ αὐτὸς ἐργαστικός, ἀλλὰ ἐργατῶν ἄρχων.

ΣΩ. Ναί.

ΞΕ. Παρεχόμενός γε που γνῶσιν, ἀλλ' οὐ χειρουργίαν.

ΣΩ. Οὕτως.

ΞΕ. Δικαίως δὴ μετέχειν * ἂν λέγοιτο τῆς γνωστικῆς ἐπιστήμης. 260

ΣΩ. Πάνυ γε.

ΞΕ. Τούτῳ ***) δέ γε, οἶμαι, προςήκει κρίναντι μὴ τέλος ἔχειν μηδ' ἀπηλλάχθαι, καθάπερ ὁ λογιστὴς ἀπήλλακτο, προςτάττειν δὲ ἑκάστοις τῶν ἐργατῶν τό γε πρόςφορον, ἕως ἂν ἀπεργάσωνται τὸ προςταχθέν.

ΣΩ. Ὀρθῶς.

ΞΕ. Οὐκοῦν γνωστικαὶ μὲν αἵ τε τοιαῦται ξύμπασαι καὶ ὁπόσαι ξυνέπονται τῇ λογιστικῇ, κρίσει δὲ καὶ ἐπιτάξει * διαφέρετον ἀλλήλοιν τούτω τὼ γένεε; B

ΣΩ. Φαίνεσθον.

ΞΕ. Ἆρ' οὖν ξυμπάσης τῆς γνωστικῆς εἰ τὸ μὲν

---

*) γρ. ἑξῆς, μετὰ τ. **) γρ. διαφυγήν.
***) γρ. Τοῦτο.

Hosp. Nonne progrediemur ordine, si dein artem in cognoscendo versantem definiemus?

So. Sane quidem.

Hosp. Attende igitur animum, num forte in ea articulum quendam animadvertamus.

So. Dic qualem.

Hosp. Talem. ars ratiocinandi erat nobis certe ars?

So. Ita.

Hosp. Et quidem una ex artibus, opinor, prorsus in cognitione versantibus.

So. Quidni?

Hosp. Iam ratiocinandi arti cognoscenti numerorum differentiam, numquid amplius negoti dabimus praeter hoc, ut ea quae cognoverit diiudicet?

So. Quî possimus?

Hosp. Atque etiam architectus quivis non ipse operarius est, sed operarum praefectus.

So. Ita.

Hosp. Praestans quidem cognitionem, opus vero non faciens.

So. Ita.

Hosp. Iure igitur particeps esse dicetur scientiae in cognitione versantis.

So. Sane quidem.

Hosp. Nec vero hunc, opinor, par est si diiudicaverit absolvi ac dimitti, quemadmodum dimissus est, sed praecipere cuique operarum id quod convenit, dum perfecerint quod praeceptum sit.

So. Recte vero.

Hosp. Nonne in cognitione versantur quidem hae omnes et quotquot sequuntur ratiocinandi artem, iudicio autem et praecepto differunt inter se haec genera?

So. Videntur vero.

Hosp. Num igitur universae artis in cognoscendo

ἐπιτακτικὸν μέρος, τὸ δὲ κριτικὸν διαιρούμενοι προσείποιμεν, ἐμμελῶς ἂν φαῖμεν διῃρῆσθαι;

ΣΩ. Κατά γε τὴν ἐμὴν δόξαν.

ΞΕ. Ἀλλὰ μὴν τοῖς γε κοινῇ τι πράττουσιν ἀγαπητὸν ὁμονοεῖν.

ΣΩ. Πῶς δ' οὔ;

ΞΕ. Τούτου τοίνυν μέχριπερ ἂν αὐτοὶ κοινωνῶμεν, ἐατέον τά γε τῶν ἄλλων δοξάσματα χαίρειν.

ΣΩ. Τί μήν;

ΞΕ. * Φέρε δή, ταύταιν ταῖν τέχναιν ἡμῖν τὸν βασιλικὸν ἐν ποτέρᾳ θετέον; ἆρ' ἐν τῇ κριτικῇ, καθάπερ τινὰ θεατήν; ἢ μᾶλλον τῆς ἐπιτακτικῆς ὡς ὄντα αὐτὸν τέχνης θήσομεν, δεσπόζοντά γε; C

ΣΩ. Πῶς γὰρ οὐ μᾶλλον;

ΞΕ. Τὴν ἐπιτακτικὴν δὴ τέχνην πάλιν ἂν εἴη θεατέον εἴ πῃ διέστηκε. καί μοι δοκεῖ τῇδέ πῃ, καθάπερ ἡ τῶν καπήλων τέχνη τῆς τῶν αὐτοπωλῶν διώρισται τέχνης, καὶ τὸ βα*σιλικὸν γένος ἔοικεν ἀπὸ τοῦ τῶν κηρύκων γένους ἀφωρίσθαι. D

ΣΩ. Πῶς;

ΞΕ. Πωληθέντα που πρότερον ἔργα ἀλλότρια παραδεχόμενοι δεύτερον πωλοῦσι πάλιν οἱ κάπηλοι.

ΣΩ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΞΕ. Οὐκοῦν καὶ τὸ κηρυκικὸν φῦλον ἐπιταχθὲν, τἀλλότρια νοήματα παραδεχόμενον, αὐτὸ *) δεύτερον ἐπιτάττει πάλιν ἑτέροις;

ΣΩ. Ἀληθέστατα.

ΞΕ. Τί οὖν; εἰς ταὐτὸν μίξομεν **) βασιλικὴν ἑρμηνευτικῇ, κελευστικῇ, μαντικῇ, * κηρυκικῇ καὶ πολλαῖς ἑτέραις τούτων τέχναις ξυγγενέσιν, αἳ ξύμπασαι τό γ' ἐπιτάττειν ἔχουσιν; ἢ βούλει, καθάπερ εἰκάζομεν νῦν δή, καὶ τοὔνομα παρεικάσωμεν, ἐπειδὴ καὶ σχεδὸν ἀνώνυμον ὂν τυγχάνει τὸ τῶν αὐτεπιτακτῶν γένος, καὶ E

*) ἴσ. ἐπιταχθέντα ἀλλότρεα νοήματα παραδεχόμενον αὐτά κτλ.

**) ἄλλ. μίξωμεν.

positae si unam partem praeceptionem, alteram diiudicationem appellantes distinguimus, concinne dicemus eas distinctas esse?

So. Ut mea quidem fert opinio.

Hosp. Iam vero eis qui communiter aliquid agunt acceptum est si consentiunt.

So. Quidni sit?

Hosp. Hoc igitur dum ipsis nobis obvenit, aliorum certe opiniones missae sunt faciendae.

So. Sane quidem.

Hosp. Age dum, harum artium vir regius in utram nobis adscribendus? num in diiudicandi artem tamquam spectatorem aliquem? an potius ad praecipiendi eum artem referemus, quippe qui dominetur?

So. Quidni potius hoc ponamus?

Hosp. Praecipiendi iam ars rursus spectanda erit numquid disiuncta sit. atque mihi videtur, quemadmodum cauponum ars ab eorum arte qui res a se inventas confectasve vendunt discernitur, ita etiam regium genus a praeconum genere separatum esse.

So. Quomodo?

Hosp. Opera aliena ante vendita suscipientes rursus vendunt caupones.

So. Sane quidem.

Hosp. Nonne etiam praeconum familia praecepta aliena consilia suscipiens denuo rursus praecipit aliis?

Se. Verissime.

Hosp. Quid igitur? commisceamus regiam artem cum interpretandi, hortandi, vaticinandi, praeconii faciundi multisque aliis his cognatis artibus, quae cunctae praecipiendi munus sunt nactae? an vis ex ea qua modo usi sumus similitudine etiam nomen fingamus, quum fere nomine careat eorum qui ipsi praecipiunt

ταύτῃ ταῦτα διελώμεθα, τὸ μὲν τῶν βασιλέων γένος εἰς τὴν αὐτεπιτακτικὴν θέντες, τοῦ δὲ ἄλλου παντὸς ἀμελήσαντες, ὄνομα ἕτερον αὐτοῖς παραχωρήσαντες θέσθαι τινά; τοῦ γὰρ ἄρχοντος ἕνεκα ἡμῖν ἡ μέθοδος ἦν, ἀλλ' οὐχὶ τοῦ * ἐναντίου. 261

ΣΩ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΞΕ. Οὐκοῦν, ἐπειδὴ τοῦτο μετρίως ἀφέστηκεν ἀπ' ἐκείνων, ἀλλοτριότητι διορισθὲν πρὸς οἰκειότητα, τοῦτ' αὐτὸ πάλιν αὖ διαιρεῖν ἀναγκαῖον, εἴ τινα τομὴν ἔτι ἔχομεν ὑπείκουσαν ἐν τούτῳ;

ΣΩ. Πάνυ γε.

ΞΕ. Καὶ μὴν φαινόμεθα ἔχειν· ἀλλ' ἐπακολουθῶν ξύντεμνε.

ΣΩ. Πῇ;

ΞΕ. Πάντας ὁπόσους ἂν ἄρχοντας διανοηθῶμεν ἐπιτάξει προσχρωμένους, ἆρ' οὐχ εὑρήσομεν γενέσεώς τινος * ἕνεκα προστάττοντας; B

ΣΩ. Πῶς δ' οὔ;

ΞΕ. Καὶ μὴν τά γε *) γιγνόμενα πάντα δίχα διαλαβεῖν οὐ παντάπασι χαλεπόν.

ΣΩ. Πῇ;

ΞΕ. Τὰ μὲν ἔμψυχα αὐτῶν ἐστί που ξυμπάντων, τὰ δ' ἄψυχα.

ΣΩ. Ναί.

ΞΕ. Τούτοις δέ γε αὐτοῖς τὸ τοῦ γνωστικοῦ μέρος **) ἐπιτακτικὸν ὄν, εἴπερ βουλόμεθα τέμνειν, τεμοῦμεν.

ΣΩ. Κατὰ τί;

ΞΕ. Τὸ μὲν ἐπὶ ταῖς τῶν ἀψύχων γενέσεσιν αὐτοῦ τάσσοντες, τὸ δ' ἐπὶ ταῖς τῶν ἐμψύχων. καὶ * πᾶν οὕτως ἤδη διαιρήσεται δίχα. C

ΣΩ. Παντάπασί γε.

ΞΕ. Τὸ μὲν τοίνυν αὐτῶν παραλίπωμεν, τὸ δ' ἀναλάβωμεν, ἀναλαβόντες δὲ μερισώμεθα εἰς δύο τὸ ξύμπαν.

---

*) γρ. τά τε.

**) γρ. μέρους.

genus, et hac ratione haec diftinguamus ut regum genus in artem per fe praecipiendi adfcribamus, reliquum vero univerfum haud curantes aliud ei nomen ut quis imponat concedamus? praefecti enim caufa haec nobis inftituta eft quaeftio, non contrarii.

So. Sane quidem.

Hofp. Nonne igitur quum hoc fatis diftet ab illis, ratione alieni ad proprium discretum, hoc ipfum rurfus distribui oportet fi quam divifionem habemus in eo admiffam?

So. Sane quidem.

Hofp. Atque etiam videmur talem habere; iam fequens mecum divide.

So. Quomodo?

Hofp. Omnes quoscumque praefectos exiftimamus praeceptione uti, nonne inveniemus confilio praecipere ut aliquid fiat?

So. Quidni?

Hofp. Atque quae fiunt, bifariam distribuere non eft plane difficile.

So. Quomodo?

Hofp. Alia eorum cunctorum funt certe animata, alia inanimata.

So. Ita.

Hofp. Ex his vero ipfis cognitionis id genus quod in praecipiendo pofitum eft, fi voluerimus dividere, dividemus.

So. Quomodo?

Hofp. Ita ut unam eius partem hanc ftatuamus quae ad inanimatorum generationes fpectet, alteram quae ad animatorum. et univerfum ita iam dividetur bifariam.

So. Prorfus ita habet.

Hofp. Illam vero partem praetermittamus, hanc autem fumamus fumptamque partiamur in duo univerfam.

ΣΩ. Λέγεις δ' αὐτοῖν ἀναληπτέον εἶναι πότερον;

ΞΕ. Πάντως που τὸ περὶ τὰ ζῷα ἐπιτακτικόν· οὐ γὰρ δὴ τό γε τῆς βασιλικῆς ἐπιστήμης ἐστί ποτε τῶν ἀψύχων ἐπιστατοῦν, οἷον ἀρχιτεκτονικόν, ἀλλὰ γενναιότερον, ἐν τοῖς ζῴοις καὶ περὶ αὐτὰ ταῦτα τὴν * δύναμιν ἀεὶ κε- D
κτημένον.

ΣΩ. Ὀρθῶς.

ΞΕ. Τήν γε μὴν τῶν ζῴων γένεσιν καὶ τροφὴν τὴν μέν τις ἂν ἴδοι μονοτροφίαν οὖσαν, τὴν δὲ κοινὴν τῶν ἐν ταῖς ἀγέλαις θρεμμάτων ἐπιμέλειαν.

ΣΩ. Ὀρθῶς.

ΞΕ. Ἀλλ' οὐ μὴν τόν γε πολιτικὸν εὑρήσομεν ἰδιοτρόφον *), ὥςπερ βοηλάτην ἤ τινα ἱπποκόμον, ἀλλ' ἱπποφορβῷ τε καὶ βουφορβῷ μᾶλλον προςεοικότα.

ΣΩ. Φαίνεταί γε δὴ ῥηθὲν νῦν.

ΞΕ. Πότερον οὖν τῆς ζωοτροφίας τὴν * τῶν ξυμ- E
πόλλων κοινὴν τροφὴν ἀγελαιοτροφίαν ἢ κοινοτροφικήν τινα ὀνομάζωμεν;

ΣΩ. Ὁπότερον ἂν ἐν τῷ λόγῳ ξυμβαίνῃ **).

ΞΕ. Καλῶς γε, ὦ Σώκρατες· κἂν διαφυλάξῃς τὸ μὴ σπουδάζειν ἐπὶ τοῖς ὀνόμασι, πλουσιώτερος εἰς τὸ γῆρας ἀναφανήσει φρονήσεως. νῦν δὲ τοῦτο μέν, καθάπερ διακελεύει, ποιητέον· τὴν δὲ ἀγελαιοτροφικὴν ἆρ' ἐννοεῖς πῇ τις δίδυμον ἀποφήνας τὸ ζητούμενον ἐν δι*πλασίοις τὰ 262
νῦν ἐν τοῖς ἡμίσεσιν εἰς τότε ποιήσει ζητεῖσθαι;

ΣΩ. Προθυμήσομαι. καί μοι δοκεῖ τῶν μὲν ἀνθρώπων ἑτέρα τις εἶναι, τῶν δὲ αὖ θηρίων ἄλλη τροφή.

ΞΕ. Παντάπασί γε προθυμότατα καὶ ἀνδρειότατα διῄρησαι. μὴ μέντοι τοῦτό γε ἐσαῦθις κατὰ δύναμιν πάσχωμεν.

ΣΩ. Τὸ ποῖον;

ΞΕ. Μὴ σμικρὸν μόριον ἓν πρὸς πολλὰ καὶ μεγάλα ἀφαιρῶμεν, μηδὲ εἴδους χωρίς, * ἀλλὰ τὸ μέρος ἅμα B
εἶδος ἐχέτω· κάλλιστον μὲν γὰρ ἀπὸ τῶν ἄλλων εὐθὺς

---

*) γρ. ἰδιότροπον. **) γρ. ξυμβαίνοι.

So. Dicis vero earum ſumendam eſſe utram?

Hoſp. Prorſus ſane eam quae animantibus praecipit; neque enim regia ſcientia umquam inanimatis praeeſt, velut architectonica, ſed generoſior eſt, inter animantia et in haec ipſa poteſtatem habens, quotiescumque habet.

So. Recte.

Hoſp. Animantium vero generationem et paſtum partim quisquam cognoverit paſtionem eſſe ſolitariam, partim communem congregati pecoris curationem.

So. Recte.

Hoſp. Nec vero civilem reperiemus ſolitarium curatorem eſſe uni tantum praefectum, veluti bubulcum vel etiam equiſonem, ſed ei qui equos vel boves paſcit potius aſſimilem.

So. Videtur ſane nunc dictum.

Hoſp. Iam utrum animantium paſtionis eam partem qui communis eſt permultorum paſtus gregalem, an communem quandam appellemus paſtionem?

So. Utrumcumque in oratione conſequitur.

Hoſp. Praeclare vero, Socrate, et ſi caveas ne ſerium ſtudium conferas ad nomina, ditior quum ſenueris reperieris ſapientiâ. nunc vero hoc, quemadmodum adhortaris, ita faciendum; gregalem autem paſtionem num intelligis quomodo, ſi quis geminam eam eſſe ſtatuerit, hoc effecturus ſit, ut, quod modo quaeſivimus in duplo, id iam in dimidio quaeratur?

So. Studebo; atque videtur mihi hominum alius quis eſſe, beſtiarum rurſus alius paſtus.

Hoſp. Plane quidem ſtudioſiſſime ac fortiſſime diſtribuiſti. ne tamen hoc in poſterum pro viribus committamus.

So. Quale?

Hoſp. Ne particulam unam, exiguam ad multas et magnas, eximamus, neque ſine ſpecie, ſed ita ut pars ſimul ſpeciem habeat ſuam; etenim pulcherrimum

διαχωρίζειν τὸ ζητούμενον, ἂν ὀρθῶς ἔχῃ, καθάπερ ὀλίγον σὺ πρότερον οἰηθεὶς ἔχειν τὴν διαίρεσιν ἐπέσπευσας τὸν λόγον, ἰδὼν ἐπ' ἀνθρώπους πορευόμενον. ἀλλὰ γάρ, ὦ φίλε, λεπτουργεῖν οὐκ ἀσφαλές, διὰ μέσων δὲ ἀσφαλέστερον ἰέναι τέμνοντας, καὶ μᾶλλον ἰδέαις ἄν τις προστυγχάνοι· τοῦτο δὲ διαφέρει τὸ πᾶν πρὸς * τὰς ζητήσεις. C

ΣΩ. Πῶς, ὦ ξένε, λέγεις τοῦτο;

ΞΕ. Πειρατέον ἔτι σαφέστερον φράζειν εὐνοίᾳ τῆς σῆς φύσεως, ὦ Σώκρατες. ἐν τῷ μὲν οὖν παρεστηκότι τὰ νῦν δηλῶσαι μηδὲν ἐνδεῶς ἀδύνατον· ἐπιχειρητέον δέ τι καὶ σμικρῷ πλέον αὐτὸ προαγαγεῖν εἰς τὸ πρόσθεν σαφηνείας ἕνεκα.

ΣΩ. Ποῖον οὖν δὴ φράζεις διαιρουμένους ἡμᾶς οὐκ ὀρθῶς ἄρτι δρᾶν;

ΞΕ. Τοιόνδε οἷον, εἴ τις τἀνθρώπινον ἐπιχειρήσας δίχα διελέσθαι γένος * διαιροῖ, καθάπερ οἱ πολλοὶ τῶν ἐνθάδε διανέμουσι, τὸ μὲν Ἑλληνικὸν ὡς ἓν ἀπὸ πάντων ἀφαιροῦντες χωρίς, ξύμπασι δὲ τοῖς ἄλλοις γένεσιν, ἀπείροις οὖσι καὶ ἀμίκτοις καὶ ἀξυμφώνοις πρὸς ἄλληλα, βάρβαρον μιᾷ κλήσει προσειπόντες αὐτὸ διὰ ταύτην τὴν μίαν κλῆσιν καὶ γένος ἓν αὐτὸ εἶναι προσδοκῶσιν· ἢ *) τὸν ἀριθμόν τις αὖ νομίζοι κατ' εἴδη δύο διαιρεῖν μυριάδα ἀποτεμνόμενος ἀπὸ πάντων, ὡς ἓν εἶδος ἀποχωρίζων, καὶ τῷ λοι*πῷ δὴ παντὶ θέμενος ἓν ὄνομα διὰ τὴν κλῆσιν αὖ καὶ τοῦτ' ἀξιοῖ γένος ἐκείνου χωρὶς ἕτερον ἐγγίγνεσθαι. κάλλιον δέ που καὶ μᾶλλον κατ' εἴδη καὶ δίχα διαιροῖτ' ἄν, εἰ τὸν μὲν ἀριθμὸν ἀρτίῳ καὶ περιττῷ τις τέμνοι, τὸ δὲ αὖ τῶν ἀνθρώπων γένος ἄῤῥενι καὶ θήλει, Λυδοὺς δὲ ἢ Φρύγας ἤ τινας ἑτέρους πρὸς ἅπαντας τάττων ἀποσχίζοι τότε, ἡνίκα ἀποροῖ γένος ἅμα καὶ μέρος εὑρίσκειν ἑκά*τερον τῶν σχισθέντων.

D (margin) — E (margin) — 263 (margin)

ΣΩ. Ὀρθότατα· ἀλλὰ γὰρ τοῦτ' αὐτό, ὦ ξένε, πῶς

---

*) ἴσ. ἢ εἰ.

quidem est a reliquis statim id quod quaeritur discerni, si recte hoc se habet, quemadmodum tu paullo ante arbitratus se habere divisionem accelerasti sermonem, quum vidisses eum ad homines pergentem. attamen, mi amice, in minuta partiri non satis est tutum, per media vero tutius est pergere secando, et magis species aliquis attigerit; in hoc vero sunt omnia, si quid in quaestione versatur.

So. Quomodo, hospes, dicis hoc?

Hosp. Conandum etiam clarius exponere, ut indoli tuae faveam, Socrate. at in eo quidem quod propositum est modo dicta declarari sine ulla defectione non possunt; instituendum vero est paullo ulterius id producere perspicuitatis gratia.

So. Quidnam igitur nos dicis distribuentes non recte modo fecisse?

Hosp. Hoc, velut si, qui humanum instituat bifariam distribuere genus, distribuat, quemadmodum plerique nostratium dividunt, graecum quidem ut unum ex omnibus separatim eximentes, cunctis vero reliquis generibus, licet infinita sint nec ullum inter se commercium habeant neque lingua eadem utantur, unam appellationem tribuentes barbarorum propter hanc unam appellationem etiam genus unum esse opinantur; vel si quis numerum quoque se putet in species duas distribuere decem millia desecans ex omnibus, ut unum genus discernens, et reliquis omnibus unum imponens nomen propter hanc appellationem etiam hoc censeat genus alterum exsistere ab illo separatum. pulchrius vero magisque secundum species et bifariam distribuerit quisquam, si numerum in parem et imparem diviserit, et hominum quoque genus in masculum et femininum, Lydos vero vel Phryges vel alios cunctis opponens disiunxerit tum quum nescierit quomodo genus simul et partem inveniat utraque divisorum.

So. Rectissime; at vero hoc ipsum, hospes, quo-

ἄν τις γένος καὶ μέρος ἐναργέστερον γνοίη, ὡς οὐ ταὐτὸν ἐστον, ἀλλ' ἕτερον ἀλλήλοιν;

ΞΕ. Ὦ βέλτιστε ἀνδρῶν, οὐ φαῦλον προστάττεις, Σώκρατες. ἡμεῖς μὲν καὶ νῦν μακρότερον *) τοῦ δέοντος ἀπὸ τοῦ προτεθέντος λόγου πεπλανήμεθα, σὺ δὲ ἔτι πλέον ἡμᾶς κελεύεις πλανηθῆναι. νῦν μὲν οὖν, ὥσπερ εἰκός, ἐπανίωμεν πάλιν· ταῦτα δὲ ἐσαῦθις κατὰ σχολὴν καθάπερ * ἰχνεύοντες **) μέτιμεν. οὐ μὴν ἀλλὰ τοῦτό γε αὖ παντάπασι φύλαξαι, μή ποτε παρ' ἐμοῦ δόξῃς αὐτὸ ἐναργῶς διωρισμένον ἀκηκοέναι. B

ΣΩ. Τὸ ποῖον;

ΞΕ. Εἶδός τε καὶ μέρος ἕτερον ἀλλήλων εἶναι.

ΣΩ. Τί μήν;

ΞΕ. Ὡς εἶδος μὲν ὅταν ***) ᾖ του, καὶ μέρος ἀναγκαῖον αὐτὸ εἶναι τοῦ πράγματος, ὅτου περ ἂν εἶδος λέγηται, μέρος δὲ εἶδος, οὐδεμία ἀνάγκη. ταύτῃ με ἢ ἐκείνῃ μᾶλλον, ὦ Σώκρατες, ἀεὶ φαθὶ λέγειν.

ΣΩ. Ταῦτ' ἔσται.

ΞΕ. * Φράσον δή μοι τὸ μετὰ τοῦτο. C

ΣΩ. Ποῖον;

ΞΕ. Τὸ τῆς ἀποπλανήσεως ὁπόθεν ἡμᾶς δεῦρ' ἤγαγεν. οἶμαι μὲν γὰρ μάλιστα, ὅθεν ἐρωτηθεὶς σὺ τὴν ἀγελαιοτροφίαν ὅπῃ διαιρετέον εἶπες μάλα προθύμως δύ' εἶναι ζώων γένη, τὸ μὲν ἀνθρώπινον, ἕτερον δὲ τῶν ἄλλων ξυμπάντων θηρίων ἕν.

ΣΩ. Ἀληθῆ.

ΞΕ. Καὶ ἔμοιγε δὴ τότ' ἐφάνης μέρος ἀφαιρῶν ἡγεῖσθαι καταλιπεῖν τὸ λοιπὸν αὖ πάντων γένος ἕν, ὅτι πᾶσι ταὐτὸν ἐπονομά*ζειν ἔσχες ὄνομα, θηρία καλέσας. D

ΣΩ. Ἦν καὶ ταῦτα οὕτως.

ΞΕ. Τὸ δέ γε, ὦ πάντων ἀνδρειότατε, τάχ' ἄν, εἴ που φρόνιμόν ἐστί τι ζῶον ἕτερον, οἷον δοκεῖ τὸ τῶν γεράνων, ἢ τι τοιοῦτον ἄλλο, [ὃ] κατὰ ταὐτὰ

*) ἄλλ. μακροτέραν. **) ἄλλ. ἰχνεύομεν.
***) ἴσ. ὅ τι ἂν ᾖ.

modo quispiam clarius cognoscat, genera et partem non esse eadem, sed diversa inter se?

Hosp. O praestantissime virorum, non leve est quod me poscis, Socrate. nos quidem iam nunc ultra quam par est a proposita quaestione aberravimus, tu autem etiam ulterius nos iubes aberrare. nunc vero, ut par est, redeamus unde huc digressi sumus, de hoc autem alias per otium vestigia eius quasi persequentes quaeramus. verumtamen prorsus cave credas umquam te clare a me definitum hoc audivisse.

So. Quid tandem?

Hosp. Hoc, speciem et partem inter se diversas esse.

So. Cur istud non statuis?

Hosp. Quia species quidem quae rei alicuius est etiam pars necessario est eius rei cuius species dicitur esse, partem vero etiam speciem esse nulla cogitur necessitate. hac me potius quam illa ratione, Socrate, semper existima dicere.

So. Ita vero fiet.

Hosp. Dic autem mihi deinde.

So. Quidnam?

Hosp. Digressio unde nos huc duxerit. arbitror vero illinc maxime, quum tu interrogatus quomodo pastio gregalis esset dividenda diceres satis impigre, duo esse animantium genera, humanum unum, alterum reliquarum ad unam omnium bestiarum.

So. Vera.

Hosp. Ac mihi quidem tum videbaris parte exempta existimare reliquum te omnium genus unum reliquisse, quia unum idemque habebas nomen quo omnia appellares, bestias nuncupans.

So. Erant vero etiam ista.

Hosp. At vero, omnium fortissime, forsitan, si quod aliud animal est quod ratione utatur, quale videntur grues esse vel aliud quid generis eiusdem, similiter

ἴσως διονομάζοι, καθάπερ καὶ σύ, γεράνους μὲν ἓν γένος ἀντιτιθὲν τοῖς ἄλλοις ζώοις καὶ σεμνῦνον αὐτὸ ἑαυτό, τὰ δὲ ἄλλα μετὰ τῶν ἀνθρώπων ξυλλαβὸν εἰς ταὐτὸ οὐδὲν ἄλλο πλὴν ἴσως θηρία προςείποι. πειραθῶμεν οὖν ἡμεῖς ἐξευλα*βεῖσθαι πάνθ' ὁπόσα τοιαῦτα. E

ΣΩ. Πῶς;

ΞΕ. Μὴ πᾶν τὸ τῶν ζώων γένος διαιρούμενοι, ἵνα ἧττον αὐτὸ πάσχωμεν.

ΣΩ. Οὐδὲν γὰρ δεῖ.

ΞΕ. Καὶ γὰρ οὖν καὶ τότε ἡμαρτάνετο ταύτῃ.

ΣΩ. Τί δή;

ΞΕ. Τῆς γνωστικῆς ὅσον ἐπιτακτικὸν ἡμῖν μέρος, ἦν που τοῦ ζωοτροφικοῦ γένους, ἀγελαίων μὴν ζώων· ἦ γάρ;

ΣΩ. Ναί.

ΞΕ. Διῄρητο τοίνυν ἤδη καὶ τότε ξύμπαν τὸ ζῶον * τῷ τιθασσῷ καὶ ἀγρίῳ· τὰ μὲν γὰρ ἔχοντα τιθασσεύε- 264
σθαι φύσιν ἥμερα προςείρηται, τὰ δὲ μὴ ἔχοντα ἄγρια.

ΣΩ. Καλῶς.

ΞΕ. Ἣν δέ γε θηρεύομεν ἐπιστήμην, ἐν τοῖς ἡμέροις ἦν τε καὶ ἔστιν, ἐπὶ τοῖς ἀγελαίοις μὴν ζητητέα θρέμμασιν.

ΣΩ. Ναί.

ΞΕ. Μὴ τοίνυν διαιρώμεθα, ὥςπερ τότε, πρὸς ἅπαντα ἀποβλέψαντες, μηδὲ σπεύσαντες, ἵνα δὴ ταχὺ γενώμεθα πρὸς τῇ πολιτικῇ· πε*ποίηκε γὰρ ἡμᾶς καὶ νῦν παθεῖν τὸ B
κατὰ τὴν παροιμίαν πάθος.

ΣΩ. Ποῖον;

ΞΕ. Οὐχ ἡσύχους εὖ διαιροῦντας ἡνυκέναι βραδύτερον.

ΣΩ. Καὶ καλῶς γε, ὦ ξένε, πεποίηκεν.

ΞΕ. Ταῦτ' ἔστω. πάλιν δ' οὖν ἐξ ἀρχῆς τὴν κοινοτροφικὴν πειρώμεθα διαιρεῖν· ἴσως γὰρ καὶ τοῦτο, ὃ σὺ

nuncuparit atque tu, grues ut unum genus opponens reliquis animalibus seque ipsum extollens, reliqua vero cum hominibus una comprehensione complectens nullo alio fortasse nisi bestiarum nomine affecerit. conemur igitur omnia id genus cavere.

So. Quomodo?

Hosp. Ne universum animalium genus dividamus, quo minus id nobis accidat.

So. Minime vero oportet.

Hosp. Atque etiam tum erravimus in hoc.

So. Quomodo?

Hosp. Cognoscendi artis ea pars quam praeceptionem vocavimus pertinebat sine dubio ad animalium pastionem, et gregalium quidem; nonne?

So. Ita.

Hosp. Divisum igitur iam tum universum animalium genus in cicur et ferum; quae enim ita naturâ comparata sunt ut mansuefieri possint, haec mansueta dicuntur, quae non possunt, fera.

So. Recte vero.

Hosp. Quam autem venamur scientiam, ea in mansuetis et erat et est, in gregalibus vero quaerenda pecoribus.

So. Ita.

Hosp. Ne igitur dividamus, ut tum, ad universum spectantes, neque festinantes ut celeriter perveniamus ad artem civilem; ex hoc enim factum est ut etiam nunc id quod proverbii loco dici solet nobis accideret.

So. Quidnam?

Hosp. Ut non placide nec bene dividentes tardius aliquid proficeremus.

So. Et recte quidem, hospes, hoc factum est.

Hosp. Ita hoc habeto. rursus vero ab initio communem pastionem conemur distribuere; fortasse enim

προθυμεῖ, διαπεραινόμενος ὁ λόγος αὐτός σοι κάλλιον μηνύσει. καί μοι φράζε.

ΣΩ. Ποῖον δή;

ΞΕ. Τόδε, εἴ τινων πολλάκις ἄρα διακήκοας· οὐ γὰρ δὴ * προστυχής γε αὐτὸς οἶδ' ὅτι γέγονας ταῖς ἐν τῷ C Νείλῳ τιθασσείαις τῶν ἰχθύων καὶ τῶν ἐν ταῖς βασιλικαῖς λίμναις· ἐν μὲν γὰρ κρήναις τάχ' ἂν ἴσως εἴης ᾐσθημένος.

ΣΩ. Πάνυ μὲν οὖν καὶ ταῦτα τεθέαμαι κἀκεῖνα πολλῶν ἀκήκοα.

ΞΕ. Καὶ μὴν χηνοβωτίας γε καὶ γερανοβωτίας, εἰ καὶ μὴ πεπλάνησαι περὶ τὰ Θετταλικὰ πεδία, πέπυσαι γοῦν καὶ πιστεύεις εἶναι.

ΣΩ. Τί μήν;

ΞΕ. Τοῦ δ' * ἕνεκά τοι πάντα ἠρώτησα ταῦτα; *) D διότι τῆς τῶν ἀγελαίων τροφῆς ἔστι μὲν ἔνυδρον, ἔστι δὲ καὶ ξηροβατικόν.

ΣΩ. Ἔστι γὰρ οὖν.

ΞΕ. Ἆρ' οὖν καὶ σοὶ ξυνδοκεῖ ταύτῃ δεῖν διχάζειν τὴν κοινοτροφικὴν ἐπιστήμην, ἐφ' ἑκατέρῳ τούτων τὸ μέρος αὐτῆς ἐπινέμοντας ἑκάτερον, τὸ μὲν ἕτερον ὑγροτροφικὸν ὀνομάζοντας, τὸ δ' ἕτερον ξηροτροφικόν;

ΣΩ. Ἔμοιγε.

ΞΕ. Καὶ μὴν καὶ τὸ βασιλικὸν οὕτως οὐ ζητήσο*μεν E ὁποτέρας ἐστὶ τῆς τέχνης· δῆλον γὰρ δὴ παντί.

ΣΩ. Πῶς δ' οὔ;

ΞΕ. Πᾶς μὲν δὴ τό γε ξηροτροφικὸν τῆς ἀγελαιοτροφίας διέλοιτ' ἂν φῦλον.

ΣΩ. Πῶς;

ΞΕ. Τῷ πτηνῷ τε καὶ πεζῷ διορισάμενος.

ΣΩ. Ἀληθέστατα.

ΞΕ. Τί δέ; τὸ πολιτικὸν ὥσπερ τὸ πεζὸν **) ζητητέον; ἢ οὐκ οἴει καὶ τὸν ἀφρονέστατον, ὡς ἔπος εἰπεῖν, δοξάζειν οὕτως;

---

*) γρ. Τοῦδ' ἕνεκά τι (ἄλλ. τοι) πάντα ἠρώτησα ταῦτα, διότι.

**) ἴσ. ὡς περὶ τὸ πεζὸν ὂν ζητητ.

oratio si explicatur ipsa etiam hoc quod tu appetis pulchrius tibi declarabit. itaque dic mihi.

So. Quid tandem?

Hosp. Hoc, num fortasse ex quibusdam audieris; neque enim te ipsum scio affuisse ad Nilum regiosque lacus in quibus pisces mansuefiunt; in fontibus autem quomodo id fiat haud dubie nosti.

So. Sane quidem tam hoc vidi quam illud a multis audivi.

Hosp. Atque de anserum gruumque pastu, etiamsi non vagatus es per Thessalicos campos, comperisti certo eumque credis esse.

So. Quidni?

Hosp. Quam vero ob causam haec omnia interrogavi? quia gregalium animalium pastionis sunt et aquatilia et in sicco gradientia.

So. Sunt vero ista.

Hosp. Num igitur etiam tibi videtur ita distribuenda esse communis pastionis scientia, ut singulas huius partes illis attribuamus, in humido degentium unum pastum, alterum in sicco viventium appellantes?

So. Mihi vero.

Hosp. Quin etiam regium munus ita non quaeremus utrius sit artis; patet enim cuilibet.

So. Quidni?

Hosp. Quivis sane gregalem pastionem animalium in sicco viventium distribuet.

So. Quomodo?

Hosp. In pastionem volatilium et pedestrium animalium pastum dividens.

So. Verissime.

Hosp. Quid vero? civilis ars num ut ad pedestria spectans quaerenda est? annon existimas etiam insipientissimum propemodum hoc sentire?

ΣΩ. Ἔγωγε.

ΞΕ. Τὴν δὲ πεζονομικήν, καθάπερ ἄρτιον *) ἀριθμόν, δεῖ τέμνομένην δίχα ἀποφαίνειν.

ΣΩ. Δῆλον.

ΞΕ. Καὶ μήν, ἐφ' ὅ γε μέρος ὥρμηκεν ἡμῖν * ὁ 265 λόγος, ἐπ' ἐκεῖνο δύο τινὲ καθορᾶν ὁδὼ τεταμένα φαίνεται, τὴν μὲν θάττω, πρὸς μέγα μέρος σμικρὸν διαιρουμένην, τὴν δέ, ὅπερ ἐν τῷ πρόσθεν ἐλέγομεν, ὅτι δεῖ μεσοτομεῖν ὡς μάλιστα, τοῦτ' ἔχουσαν μᾶλλον, μακροτέραν γε μήν. ἔξεστιν οὖν, ὁποτέραν ἂν βουληθῶμεν, ταύτην πορευθῆναι.

ΣΩ. Τί δέ; ἀμφοτέρας ἀδύνατον;

ΞΕ. Ἅμα γ', ὦ θαυμαστέ· ἐν μέρει γε μὴν δῆλον ὅτι δυνατόν.

ΣΩ. Ἐν μέρει τοίνυν ἔγωγε ἀμφοτέρας * αἱροῦμαι. B

ΞΕ. Ῥᾴδιον, ἐπειδὴ τὸ λοιπὸν βραχύ· κατ' ἀρχὰς μὲν οὖν **) καὶ μεσοῦσιν ἅμα τῆς πορείας χαλεπὸν ἂν ἦν ἡμῖν τὸ πρόσταγμα, νῦν δ', ἐπειδὴ δοκεῖ ταύτῃ, τὴν μακροτέραν πρότερον ἴωμεν· νεαλέστεροι γὰρ ὄντες ῥᾷον αὐτὴν πορευσόμεθα. τὴν δὲ δὴ διαίρεσιν ὅρα.

ΣΩ. Λέγε.

ΞΕ. Τὰ πεζὰ ἡμῖν τῶν ἡμέρων, ὅσαπερ ἀγελαῖα, διῃρημένα ἐστὶ φύσει δίχα.

ΣΩ. Τίνι;

ΞΕ. Τῷ τῶν μὲν τὴν γένεσιν ἄκερων εἶναι, τῶν δὲ κερασφό*ρον. C

ΣΩ. Φαίνεται.

ΞΕ. Τὴν δὴ πεζονομικὴν διελὼν ἀπόδος ἑκατέρῳ τῷ μέρει, λόγῳ χρώμενος· ἂν γὰρ ὀνομάζειν αὐτὰ βουληθῇς, ἔσται σοι περιπεπλεγμένον μᾶλλον τοῦ δέοντος.

ΣΩ. Πῶς οὖν χρὴ λέγειν;

ΞΕ. Ὧδε· τῆς πεζονομικῆς ἐπιστήμης δίχα διαιρεθείσης τὸ μόριον θάτερον ἐπὶ τῷ κερασφόρῳ μέρει

---

*) ἴσ. ἄρτι τὸν ἀρ.

**) ἀλλ. μήν.

So. Equidem vero existimo.

Hosp. Animalium vero terrestrium pastionem, quemadmodum modo numerum, oportet bifariam divisam poni.

So. Liquet.

Hosp. At vero ad quam partem tendit nostra oratio, ad hanc duas quasdam conspicere vias patentes mihi videor, unam breviorem, quae exiguam ad magnam partem dividit, alteram id quod in praegressis diximus, quam maxime oportere per media dividi, hoc magis habentem, longiorem autem. licet iam, utramcumque volumus, hanc inire.

So. Quid? utramque non possumus?

Hosp. Non possumus simul, o praestantissime, alternis vero possumus.

So. Alternis igitur equidem utramque eligo.

Hosp. Facile hoc, quia quod restat paucum est; initio quidem et medio simul in itinere difficile fuisset nobis mandatum, nunc vero, quoniam ita videtur, longius prius ingrediamur. divisionem autem considera.

So. Dic.

Hosp. Terrestria nobis ex animalibus cicuribus, quaecumque sunt gregalia, distributa sunt naturâ bifariam.

So. Quomodo?

Hosp. Ita ut genus aliorum nulla habeat cornua, aliorum vero sit cornigerum.

So. Patet.

Hosp. Animalium terrestrium pastionem dividens explicationem adhibe, eamque cuique parti appone; nam si appellare eas volueris, erit tibi magis quam par est perplexum.

So. Quomodo igitur oportet dici?

Hosp. Ita: terrestrium pascendorum scientia quum bifariam distributa sit, particulae uni cornigerae gregis

τῷ τῆς ἀγέλης ἐπιτετάχθαι, τὸ δὲ ἕτερον ἐπὶ τῷ τῆς ἀκεράτου.

ΣΩ. Ταῦθ᾽ ἴστω ταύτῃ λεχθέντα· πάντως * γὰρ ἱκα- D
νῶς δεδήλωται.

ΞΕ. Καὶ μὴν ὅ γε βασιλεὺς ἡμῖν αὖ καταφανὴς ὅτι κολοβόν τινα ἀγέλην κεράτων *) νομεύει.

ΣΩ. Πῶς γὰρ οὐ δῆλος;

ΞΕ. Ταύτην τοίνυν καταθραύσαντες τὸ γιγνόμενον αὐτῷ πειρώμεθα ἀποδοῦναι.

ΣΩ. Πάνυ γε.

ΞΕ. Πότερον οὖν βούλει τῷ σχιστῷ τε καὶ τῷ καλουμένῳ μώνυχι διαιρεῖν αὐτήν, ἢ τῇ κοινογονίᾳ τε καὶ ἰδιογονίᾳ; μανθάνεις γάρ που.

ΣΩ. Τὸ ποῖον;

ΞΕ. Ὅτι τὸ μὲν τῶν ἵππων καὶ ὄνων * πέφυκεν ἐξ E
ἀλλήλων γεννᾶν.

ΣΩ. Ναί.

ΞΕ. Τὸ δέ γε λοιπὸν ἔτι τῆς λείας **) ἀγέλης τῶν ἡμέρων ἀμιγὲς γένει πρὸς ἄλληλα.

ΣΩ. Πῶς δ᾽ οὔ;

ΞΕ. Τί δ᾽; ὁ πολιτικὸς ἄρ᾽ ***) ἐπιμέλειαν ἔχειν φαίνεται πότερα κοινογενοῦς φύσεως, ἢ τινος ἰδιογενοῦς;

ΣΩ. Δῆλον ὅτι τῆς ἀμίκτου.

ΞΕ. Ταύτην δὴ δεῖ καθάπερ τὰ ἔμπροσθεν, ὡς ἔοικεν, ἡμᾶς δίχα διαστέλλειν.

ΣΩ. Δεῖ γὰρ οὖν.

ΞΕ. * Καὶ μὴν τό γε ζῶον, ὅσον ἥμερον καὶ ἀγε- 266
λαῖον, σχεδὸν πλὴν γενοῖν δυεῖν πᾶν ἤδη κατακεκερμάτισται· τὸ γὰρ τῶν κυνῶν οὐκ ἐπάξιον καταριθμεῖν γένος ὡς ἐν ἀγελαίοις θρέμμασιν.

ΣΩ. Οὐ γὰρ οὖν. ἀλλὰ τίνι δὴ τὼ δύο διαιροῦμεν;

---

*) γρ. κολοβῶν — ἀκεράτων.
**) γρ. μιᾶς.
***) γρ. ἄρ᾽.

partem esse assignatam, alteri vero eam quae nulla habet cornua.

So. Sunto ista ita dicta; prorsus enim satis est declaratum.

Hosp. Ac regem quidem liquet nobis gregem quendam cornibus carentem pascere.

So. Quidni liqueat?

Hosp. Hanc igitur discernentes, quod obtingit, hoc ei conemur attribuere.

So. Sane quidem.

Hosp. Utrum vero vis secundum bisulcorum et solidipedum quae dicuntur animalium genus eum distribui, an secundum promiscuam et propriam pastionem? intelligis enim haud dubie.

So. Quidnam?

Hosp. Equis et asinis naturâ esse promiscua coniugia.

So. Ita.

Hosp. Reliqua vero pars levis cicurum animantium gregis corpus inter se non miscet.

So. Minime vero.

Hosp. Quid igitur? civilis vir curationem habere videtur animantium promiscue genitorum, an proprie?

So. Dubium non est quin animantium corpus cum aliis non miscentium.

Hosp. Haec igitur oportet, quemadmodum superiora, ut patet, nos bifariam disterminare.

So. Sane quidem oportet.

Hosp. Atque animantia quotquot cicura et congregata sunt propemodum omnia, si duo genera exceperis, iam discerpta sunt; neque enim canum genus est dignum quod in congregatorum animantium numerum referatur.

So. Minime vero. at quomodo duo illa dividemus?

ΞΕ. Ὥσπερ καὶ δίκαιόν γε Θεαίτητόν τε καὶ σὲ διανέμειν, ἐπειδὴ γεωμετρίας ἅπτεσθον.

ΣΩ. Τῷ;

ΞΕ. Τῇ διαμέτρῳ δήπου καὶ πάλιν τῇ τῆς διαμέτρου διαμέτρῳ.

ΣΩ. Πῶς εἶπες;

ΞΕ. Ἡ φύσις ἣν τὸ γένος ἡμῶν * τῶν ἀνθρώπων B κέκτηται, μῶν ἄλλως πως εἰς τὴν πορείαν πέφυκεν, ἢ καθάπερ ἡ διάμετρος ἡ δυνάμει δίπους;

ΣΩ. Οὐκ ἄλλως.

ΞΕ. Καὶ μὴν ἥ γε τοῦ λοιποῦ γένους πάλιν ἐστὶ κατὰ δύναμιν αὖ τῆς ἡμετέρας δυνάμεως διάμετρος, εἴπερ δυεῖν γέ ἐστι ποδοῖν δὶς πεφυκυῖα.

ΣΩ. Πῶς δ' οὐκ ἔστι; καὶ δὴ καὶ σχεδὸν ὃ βούλει δηλοῦν μανθάνω.

ΞΕ. Πρὸς δὴ τούτοις ἕτερον αὖ τι τῶν πρὸς γέλωτα εὐδοκιμησάντων ἄν, ὦ Σώκρατες, ἆρα καθορῶμεν ἡ*μῖν C γεγονὸς ἐν τοῖς διῃρημένοις;

ΣΩ. Τὸ ποῖον;

ΞΕ. Τἀνθρώπινον ἡμῶν ἅμα γένος ξυνειληχὸς καὶ ξυνδεδραμηκὸς γένει τῷ τῶν ὄντων γενναιοτάτῳ καὶ ἅμα εὐχερεστάτῳ;

ΣΩ. Καθορῶ καὶ μάλ' ἀτόπως ξυμβαῖνον.

ΞΕ. Τί δ'; οὐκ εἰκὸς ὕστατα ἀφικνεῖσθαι τὰ βραδύτατα;

ΣΩ. Ναί, τοῦτό γε.

ΞΕ. Τόδε δὲ οὐκ ἐννοοῦμεν, ὡς ἔτι γελοιότερος φαίνεται ὁ βασιλεὺς μετὰ τῆς ἀγέλης ξυνδιαθέων καὶ ξύνδρομα πεπορευμένος τῷ τῶν ἀνδρῶν αὖ πρὸς τὸν εὐχερῆ βίον * ἄριστα γεγυμνασμένῳ; D

ΣΩ. Παντάπασι μὲν οὖν.

ΞΕ. Νῦν γάρ, ὦ Σώκρατες, ἐκεῖνό ἐστι καταφανὲς μᾶλλον τὸ ῥηθὲν τότ' ἐν τῇ περὶ τὸν σοφιστὴν ζητήσει.

ΣΩ. Τὸ ποῖον;

Hosp. Ita ut par est Theaetetum et te distribuere, quum geometriam attigeritis.

So. Quo autem pacto?

Hosp. Secundum lineam diagonalem rursumque diagonalis diagonalem.

So. Quomodo dixti?

Hosp. Natura quam genus nostrum humanum habet, num aliter, si incessum spectas, se habet quam linea diagonica potentiâ bipedalis?

So. Non aliter.

Hosp. Reliqui vero generis natura potentiâ est rursus nostrae potentiae diagonalis, siquidem bis duos habet pedes.

So. Quidni habeat? atque etiam te iam fere id quod vis declarare intelligo.

Hosp. Praeterea iterum aliquid aliud eorum, quae tamquam ridicula celebrari possint, Socrate, num animadvertimus exstitisse in hac divisione?

So. Quale?

Hosp. Humano nostro generi idem forte evenire et eadem currere qua genus omnium quae sunt strenuissimum simul et expeditissimum currat?

So. Animadverto hoc nobis accidere idque valde absurde.

Hosp. Quid vero? nonne verisimile est, ut quidque tardissimum sit, ita serissime venire?

So. Ita istud quidem.

Hosp. Hoc vero nonne intelligimus, etiam magis ridiculum videri regem cum grege certatim currentem sociumque se itineris adiungere viro omnium ad vitam expeditam optime exercitato?

So. Prorsus ita habet.

Hosp. Nunc enim, Socrate, illud est magis perspicuum quod tum diximus in quaestione de sophista instituta.

So. Quale?

ΞΕ. Ὅτι τῇ τοιᾷδε μεθόδῳ τῶν λόγων οὔτε σεμνοτέρου μᾶλλον ἐμέλησεν ἢ μή, τόν τε σμικρότερον οὐδὲν ἠτίμακε πρὸ τοῦ μείζονος, ἀεὶ δὲ καθ' αὑτὴν περαίνει τἀληθέστατον.

ΣΩ. Ἔοικεν.

ΞΕ. Οὐκοῦν μετὰ τοῦτο, ἵνα μή με φθῇς *) ἐρωτήσας τὴν βραχυτέραν ὁδὸν ἥτις τότε ἦν ἐπὶ τὸν τοῦ βα*σιλέως ὅρον, αὐτός σοι πρότερον ἔλθω; E

ΣΩ. Σφόδρα γε.

ΞΕ. Λέγω δὴ δεῖν τότε εὐθὺς τὸ πεζὸν τῷ δίποδι πρὸς τετράποδον γένος διανεῖμαι, κατιδόντα δὲ τἀνθρώπινον ἔτι μόνῳ τῷ πτηνῷ ξυνειληχὸς τὴν δίποδα ἀγέλην πάλιν τῷ ψιλῷ καὶ τῷ πτεροφυεῖ τέμνειν, τμηθείσης δὲ αὐτῆς καὶ τότ' ἤδη τῆς ἀνθρωπονομικῆς δηλωθείσης τέχνης φέροντα τὸν πολιτικὸν καὶ βασιλικόν, οἷον ἡνίοχον εἰς αὐτὴν ἐνστήσαντα, παραδοῦναι τὰς τῆς πόλεως ἡνίας, ὡς οἰκείας αὐτῷ ταύτης οὔσης τῆς ἐπιστήμης.

ΣΩ. * Καλῶς καὶ καθαπερεὶ χρέος ἀποδέδωκάς μοι 267 τὸν λόγον, προςθεὶς τὴν ἐκτροπὴν οἷον τόκον καὶ ἀναπληρώσας αὐτόν.

ΞΕ. Φέρε δή, καὶ ξυνείρωμεν ἐπανελθόντες ἐπὶ τὴν ἀρχὴν μέχρι τῆς τελευτῆς τὸν λόγον τοῦ ὀνόματος τῆς τοῦ πολιτικοῦ τέχνης.

ΣΩ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΞΕ. Τῆς γνωστικῆς τοίνυν ἐπιστήμης ἡμῖν ἦν κατ' ἀρχὰς μέρος ἐπιτακτικόν, τούτου δὲ ἀπεικασθὲν τὸ μόριον αὐτεπιτακτικὸν ἐῤῥήθη, ζωοτροφικὴ δὲ πάλιν * αὐτεπιτα- B κτικῆς οὐ τὸ σμικρότατον τῶν γενῶν ἀπεσχίζετο, καὶ ζωοτροφικῆς εἶδος ἀγελαιοτροφικόν, ἀγελαιοτροφικοῦ δ' αὖ πεζονομικόν, τοῦ δὲ πεζονομικοῦ μάλιστα ἀπετέμνετο τέχνη τῆς ἀκεράτου φύσεως θρεπτική· ταύτης δ' αὖ τὸ μέρος οὐκ ἔλαττον τριπλοῦ ξυμπλέκειν ἀναγκαῖον, ἂν εἰς ἓν τις αὐτὸ ὄνομα ξυναγαγεῖν βουληθῇ, γενέσεως ἀμίκτου νομευτικὴν**)

---

*) γρ. μὴ μεμφῇς.

**) γρ. οὐ μικτοῦ νομευτικῆς.

Hosp. Huiusmodi sectam rationemque disputationis neque gravius magis curare quam eius contrarium, neque minutius despicere prae maiore, sed semper per se persequi id quod verissimum esset.

So. Patet vero.

Hosp. Nonne deinceps, ut ne mihi antevertas rogans quaenam fuerit tum brevior via ad regis definitionem, ipse te praeveniam?

So. Maxime vero.

Hosp. Dico igitur oportuisse nos tum statim genus terrestre in bipedes et quadrupedes dividere, et quum animadvertissemus humanum genus cum solo volatili idem esse sortitum, bipedum gregem rursus in nudum et pinnatum secare, secato autem hoc tum demum hominum pascendorum patefacta arte proferre virum civilem ac regium veluti aurigam in ea collocantem, eique committere civitatis habenas, quippe cuius propria esset haec scientia.

So. Praeclare et veluti debitum solvisti mihi orationem adiiciens digressionem tamquam fenus eamque explens.

Hosp. Age dum connectamus repetentes ab initio ad finem explicationem nominis eius quae viri civilis propria est artis.

So. Sane quidem.

Hosp. Cognoscendi scientiae nobis erat initio pars praeceptio, ad huius vero similitudinem particula quaedam praeceptio per se mandans per nuncupata, animalium rursus pastio ab hac per se praecipiendi arte ut pars non minima separata, ab animalium pastione ut species gregalis pastus, a gregali rursus pastu pedestrium animalium curatio, a pedestrium curatione maxime abscisa est ars animalium cornibus carentium nutriendorum; huius rursus partem non minorem quam triplicem connectere oportet eum qui in unum eam nomen conducere voluerit, scientiam animantium quae cum aliis corpora non commiscent

ἐπιστήμην προσαγορεύων· τὸ δ' ἀπὸ τούτου τμῆμα, ἐπὶ ποίμνῃ * δίποδι μέρος ἀνθρωπονομικόν, ἔτι λειφθὲν μόνον, C τοῦτ' αὐτό ἐστιν ἤδη τὸ ζητηθέν, ἅμα βασιλικὸν ταὐτὸν κληθὲν καὶ πολιτικόν.

ΣΩ. Παντάπασι μὲν οὖν.

ΞΕ. Ἆρά γ', ὦ Σώκρατες, ἀληθῶς ἡμῖν τοῦτο, καθάπερ σὺ νῦν εἴρηκας, οὕτως ἐστὶ καὶ πεπραγμένον;

ΣΩ. Τὸ ποῖον δή;

ΞΕ. Τὸ παντάπασιν *) ἱκανῶς εἰρῆσθαι τὸ προτεθέν; ἢ τοῦτ' αὐτὸ καὶ μάλιστα ἡ ζήτησις ἐλλείπει, τὸ τὸν λόγον εἰρῆσθαι μέν πως, οὐ μὴν παντάπασί γε τε*λέως D ἀπειργάσθαι;

ΣΩ. Πῶς εἶπες;

ΞΕ. Ἐγὼ νῷν πειράσομαι τοῦτ' αὐτὸ ὃ διανοοῦμαι νῦν ἔτι μᾶλλον δηλῶσαι.

ΣΩ. Λέγοις ἄν.

ΞΕ. Οὐκοῦν τῶν νομευτικῶν ἡμῖν πολλῶν φανεισῶν ἄρτι τεχνῶν μία τις ἦν ἡ πολιτικὴ καὶ μιᾶς τινὸς ἀγέλης ἐπιμέλεια;

ΣΩ. Ναί.

ΞΕ. Ταύτην δέ γε διώριζεν ὁ λόγος οὐχ ἵππων εἶναι τροφὸν οὐδ' ἄλλων θηρίων, ἀλλ' ἀνθρώπων κοινοτροφικὴν ἐπιστήμην.

ΣΩ. Οὕτως.

ΞΕ. Τὸ * δὴ τῶν νομέων πάντων διάφορον καὶ τὸ E τῶν βασιλέων θεασώμεθα.

ΣΩ. Τὸ ποῖον;

ΞΕ. Εἴ τις τῶν ἄλλων τὸ τέχνης ἄλλης ὄνομα ἔχων κοινῇ τῆς ἀγέλης ξύντροφος εἶναι φησὶ καὶ προσποιεῖται.

ΣΩ. Πῶς φῄς;

ΞΕ. Οἷον οἱ ἔμποροι καὶ γεωργοὶ καὶ σιτουργοὶ πάντες, καὶ πρὸς τούτοις γυμνασταὶ καὶ τὸ τῶν ἰατρῶν γένος, οἶσθ' ὅτι τοῖς περὶ τἀνθρώπινα νομεῦσιν, οὓς πολιτικοὺς ἐκαλέσαμεν, παντάπασι τῷ λόγῳ * διαμάχοιντ' ἂν οὗτοι 268

---

*) γρ. παντάπασι καί.

appellantem; et huius quidem artis particula, in grege bipedum species ea quae homines curat, sola adhuc reliqua, haec ipsa iam est de qua quaeritur, regia simul ars eadem dicta et civilis.

So. Prorsus ita habet.

Hosp. Num vero, Socrate, vere nobis hoc, quemadmodum tu nunc dixisti, ita etiam est peractum?

So. Quale tandem dicis?

Hosp. Hoc: num plane ut satisfaciat expositum sit id quod propositum erat? an hoc ipsum vel maxime in quaestione nostra deficiat, quod explicata quidem sit quodammodo oratio, non tamen prorsus plane confecta.

So. Quomodo dicis?

Hosp. Ego nobis conabor hoc ipsum quod sentio nunc etiam magis declarare.

So. Dic quaeso.

Hosp. Nonne ex multis his quae nobis sese modo obtulerunt pascendi artibus una quaedam erat civilis ars eaque unius alicuius gregis curatio?

So. Ita.

Hosp. Hanc vero definivit oratio non equorum nutricem neque aliarum bestiarum, sed hominum communiter pascendorum scientiam.

So. Ita.

Hosp. Iam quid inter reliquos omnes pastores et reges differat videamus.

So. Quale?

Hosp. Num quis reliquorum alius artis nomen habens communem se esse gregis pastorem et dicat et vindicet?

So. Quomodo dicis?

Hosp. Hoc: mercatores et agricolas et pistores omnes et praeter hos palaestritas medicorumque genus, scis cum rerum humanarum curatoribus, quos civiles diximus, prorsus verbis certaturos esse hos omnes se

ξύμπαντες, ὡς σφεῖς τῆς τροφῆς ἐπιμελοῦνται τῆς ἀνθρωπίνης, οὐ μόνον ἀγελαίων ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ τῆς τῶν ἀρχόντων αὐτῶν.

ΣΩ. Οὐκοῦν ὀρθῶς ἂν λέγοιεν;

ΞΕ. Ἴσως· καὶ τοῦτο μὲν ἐπισκεψόμεθα, τόδε δὲ ἴσμεν, ὅτι βουκόλῳ γε οὐδεὶς ἀμφισβητήσει περὶ τούτων οὐδενός, ἀλλ' αὐτὸς τῆς ἀγέλης τροφὸς ὁ βουφορβός, αὐτὸς ἰατρός, αὐτὸς οἷον νυμφευτὴς καὶ περὶ τοὺς τῶν γιγνομένων τόκους καὶ λοχείας * μόνος ἐπιστήμων τῆς μαιευτικῆς. ἔτι τοίνυν παιδιᾶς καὶ μουσικῆς ἐφ' ὅσον αὐτοῦ τὰ θρέμματα φύσει μετείληφεν, οὐκ ἄλλος κρείττων παραμυθεῖσθαι καὶ κηλῶν πραΰνειν, μετά τε ὀργάνων καὶ ψιλῷ τῷ στόματι τὴν τῆς αὐτοῦ ποίμνης ἄριστα μεταχειριζόμενος μουσικήν. καὶ δὴ καὶ τῶν ἄλλων πέρι νομέων ὁ αὐτὸς τρόπος· ἢ γάρ; B

ΣΩ. Ὀρθότατα.

ΞΕ. Πῶς οὖν ἡμῖν ὁ λόγος ὀρθὸς φανεῖται καὶ ἀκέραιος ὁ περὶ τοῦ βασιλέως, ὅταν αὐτὸν νομέα καὶ τροφὸν * ἀγέλης ἀνθρωπίνης θῶμεν μόνον ἐκκρίνοντες *) μυρίων ἄλλων ἀμφισβητούντων; C

ΣΩ. Οὐδαμῶς.

ΞΕ. Οὐκοῦν ὀρθῶς ὀλίγον ἔμπροσθεν ἐφοβήθημεν ὑποπτεύσαντες μὴ λέγοντες μέν τι τυγχάνοιμεν σχῆμα βασιλικόν, οὐ μὴν ἀπειργασμένοι γε εἶμέν πω **) δι' ἀκριβείας τὸν πολιτικόν, ἕως ἂν τοὺς περικεχυμένους αὐτῷ καὶ τῆς ξυννομῆς ***) αὐτῷ ἀντιποιουμένους περιελόντες καὶ χωρίσαντες ἀπ' ἐκείνων καθαρὸν μόνον αὐτὸν ἀποφήνωμεν;

ΣΩ. * Ὀρθότατα μὲν οὖν. D

ΞΕ. Τοῦτο τοίνυν, ὦ Σώκρατες, ἡμῖν ποιητέον, εἰ μὴ μέλλοιμεν ****) ἐπὶ τῷ τέλει καταισχῦναι τὸν λόγον.

ΣΩ. Ἀλλὰ μὴν οὐδαμῶς τοῦτό γε δραστέον.

ΞΕ. Πάλιν τοίνυν ἐξ ἄλλης ἀρχῆς δεῖ καθ' ἑτέραν ὁδὸν πορευθῆναί τινα.

---

*) ἴσ. ἐγκρίνοντες. **) γρ. ἦμέν πω.

) γρ. συννομικῆς. *) ἴσ. μέλλομεν.

contendentes esse qui pastum curent humanum, eumque non gregariorum modo hominum, verum etiam imperatorum ipsorum.

So. Nonne vero recte dicent?

Hosp. Fortasse; et hoc quidem considerabimus, illud vero scimus, cum bubulco neminem esse disceptaturum de ulla harum rerum, sed ipsum esse gregis nutritorem bubulcum, ipsum medicum, ipsum quasi nuptiarum conciliatorem et in partibus edendis procurandisque solum esse scientem artis obstetriciae. praeterea ludi et musicae quantum eius armentum naturâ particeps est, alius nullus melior est ad oblectandum illud deliniendoque mitigandum, et instrumentis musicis et nudo ore gregi suo accommodatam optime exercens musicam. atque etiam reliquorum pastorum eadem est ratio; nonne?

So. Rectissime.

Hosp. Quomodo igitur oratio nostra de rege explicata recta videbitur atque sincera, quum eum curatorem et pastorem gregis humani ponamus esse, solum hunc admittentes, licet sexcenti alii idem contendant?

So. Nullo vero modo.

Hosp. Nonne igitur recte paullo ante ad suspicandum ducti verebamur, ne describeremus quidem habitum quendam regium, sed non conficeremus accurate virum civilem, dum circumfusos ei et communem cum eo pastionem sibi arrogantes tolleremus eumque separantes ab illis purum ac solum per se exhiberemus?

So. Rectissime vero.

Hosp. Hoc igitur, Socrate, nobis faciendum, nisi futurum est ut in fine ignominia afficiamus orationem.

So. Neutiquam vero hoc est committendum.

Hosp. Rursus igitur ab alio initio nos oportet aliam quandam viam ingredi.

ΣΩ. Ποίαν δή;

ΞΕ. Σχεδὸν παιδιὰν ἐγκερασαμένους· συχνῷ γὰρ μέ-
ρει δεῖ μεγάλου μύθου προσχρήσασθαι, καὶ τὸ λοιπὸν δή,
καθάπερ ἐν τοῖς πρόσθεν, μέρος ἀεὶ μέρους ἀφαιρουμέ- E
νους ἐπ' ἄκρον ἀφικνεῖσθαι τὸ ζητούμενον. οὐκοῦν χρή;

ΣΩ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΞΕ. Ἀλλὰ δὴ τῷ μύθῳ μου *) πάνυ πρόσεχε τὸν νοῦν, καθάπερ οἱ παῖδες· πάντως **) οὐ πολλὰ ἐκφεύγεις παιδίας ***) ἔτη.

ΣΩ. Λέγοις ἄν.

ΞΕ. Ἦν τοίνυν καὶ ἔτι ἔσται τῶν πάλαι λεχθέντων πολλά τε ἄλλα καὶ δὴ καὶ τὸ περὶ τὴν Ἀτρέως τε καὶ Θυέστου λεχθεῖσαν ἔριν φάσμα. ἀκήκοας γάρ που καὶ ἀπομνημονεύεις ὅ φασι γενέσθαι τότε.

ΣΩ. Τὸ περὶ τῆς χρυσῆς ἀρνὸς ἴσως σημεῖον φράζεις.

ΞΕ. * Οὐδαμῶς, ἀλλὰ τὸ περὶ τῆς μεταβολῆς δύ- 269
σεώς τε καὶ ἀνατολῆς ἡλίου καὶ τῶν ἄλλων ἄστρων, ὡς
ἄρα, ὅθεν μὲν ἀνατέλλει νῦν, εἰς τοῦτον τότε τὸν τόπον
ἐδύετο, ἀνέτελλε δ' ἐκ τοῦ ἐναντίου· τότε δὲ δὴ μαρτυρή-
σας ἄρα ὁ θεὸς Ἀτρεῖ μετέβαλεν αὐτὸ ἐπὶ τὸ νῦν σχῆμα.

ΣΩ. Λέγεται γὰρ οὖν δὴ καὶ τοῦτο.

ΞΕ. Καὶ μὴν αὖ καὶ τήν γε βασιλείαν ἣν ἦρξε Κρόνος πολλῶν ἀκηκόαμεν.

ΣΩ. * Πλείστων μὲν οὖν. B

ΞΕ. Τί δέ; τὸ τοὺς ἔμπροσθεν φύεσθαι γηγενεῖς, καὶ μὴ ἐξ ἀλλήλων γεννᾶσθαι;

ΣΩ. Καὶ τοῦτο ἓν τῶν πάλαι λεχθέντων.

ΞΕ. Ταῦτα τοίνυν ἔστι μὲν ξύμπαντα ἐκ ταὐτοῦ πάθους, καὶ πρὸς τούτοις ἕτερα μυρία καὶ τούτων ἔτι θαυμαστότερα, διὰ δὲ χρόνου πλῆθος τὰ μὲν αὐτῶν ἀπέσβηκε, τὰ δὲ διεσπαρμένα εἴρηται χωρὶς ἕκαστα ἀπ' ἀλλήλων· ὃ δ'

---

*) γρ. πού.
**) ἴσ. πάντως γάρ, ἢ πάντως καί.
***) γρ. παιδιᾶς.

So. Qualem autem?

Hoſp. Ludum fere interponentes; magnam enim partem debemus longae fabulae adhibere et quod reliquum erit, quemadmodum ſupra, partem parti adimentes ad ſummam pervenire eius quod quaeritur; nonne debemus?

So. Sane quidem.

Hoſp. Iam vero ad fabulam meam animum bene attende, ſicut pueri; revera etiam non multos egreſſus es pueriles annos.

So. Dic quaeſo.

Hoſp. Quum multa erant et in poſterum erunt antiquitus tradita, tum etiam memorabile eſt illud in lite, quae inter Atreum et Thyeſten narratur fuiſſe, oblatum prodigium. audiviſti enim ſine dubio et recordaris quod dicunt tum contigiſſe.

So. Aureae fortaſſe agnae oſtentum dicis.

Hoſp. Minime, ſed mutatum occaſum et ortum ſolis reliquarumque ſtellarum; etenim unde nunc exoriuntur, in hunc ante locum occiderant, exorta autem erant e contrario. tum vero deus teſtimonium Atreo daturus mutavit illud in hunc qui nunc eſt ſtatum.

So. Narratur ſane quidem etiam hoc.

Hoſp. Atque etiam de regno quod egit Saturnus a multis audivimus.

So. A plurimis vero.

Hoſp. Quid vero? ſuperiores fuiſſe terr[illegible]as, non inter ſe procreaſſe?

So. Etiam hoc eſt unum de iis quae antiquitus tradita ſunt.

Hoſp. Haec vero exſiſtunt quidem omnia ex uno et eodem rerum ſtatu et praeterea alia innumerabilia illisque etiam admirabiliora, quorum alia temporis longinquitate oblitterata ſunt, alia diſperſa traduntur ſeparatim quodque a reliquis; quis autem ſtatus horum

ἐστι πᾶσι τού*τοις αἴτιον τὸ πάθος, οὐδεὶς εἴρηκε, νῦν C
δὲ δὴ λεκτέον· εἰς γὰρ τὴν τοῦ βασιλέως ἀπόδειξιν πρέψει ῥηθέν.

ΣΩ. Κάλλιστ' εἶπες, καὶ λέγε μηδὲν ἐλλείπων.

ΞΕ. Ἀκούοις ἄν. Τὸ γὰρ πᾶν τόδε τοτὲ μὲν αὐτὸς ὁ θεὸς ξυμποδηγεῖ πορευόμενον καὶ ξυγκυκλεῖ, τοτὲ δ' ἀνῆκεν, ὅταν αἱ περίοδοι τοῦ προσήκοντος αὐτῷ μέτρον εἰλήφωσιν ἤδη χρόνου· τὸ δὲ πάλιν αὐτόματον εἰς τἀναντία περιάγεται, ζῶον ὂν καὶ φρόνησιν εἰληχὸς ἐκ τοῦ ξυναρμό*σαντος αὐτὸ κατ' ἀρχάς. τοῦτο δὲ αὐτῷ τὸ ἀνάπαλιν D
ἰέναι διὰ τόδ' ἐξ ἀνάγκης ἔμφυτον γέγονεν.

ΣΩ. Διὰ τὸ ποῖον δή;

ΞΕ. Τὸ κατὰ ταὐτὰ καὶ ὡσαύτως ἔχειν ἀεὶ καὶ ταὐτὸν εἶναι τοῖς πάντων θειοτάτοις προσήκει μόνοις, σώματος δὲ φύσις οὐ ταύτης τῆς τάξεως· ὃν δὲ οὐρανὸν καὶ κόσμον ἐπωνομάκαμεν, πολλῶν μὲν καὶ μακαρίων παρὰ τοῦ γεννήσαντος μετείληφεν, ἀτὰρ οὖν δὴ κεκοινώνηκέ γε καὶ σώματος. ὅθεν αὐτῷ μεταβολῆς * ἀμοίρῳ γίγνεσθαι E
διὰ παντὸς ἀδύνατον, κατὰ δύναμίν γε μὴν ὅτι μάλιστα ἐν τῷ αὐτῷ κατὰ ταὐτὰ μίαν φορὰν κινεῖται· διὸ τὴν ἀνακύκλησιν εἴληχεν, ὅτι σμικροτάτην τῆς αὐτοῦ *) κινήσεως παράλλαξιν. αὐτὸ δὲ ἑαυτὸ στρέφειν ἀεὶ σχεδὸν οὐδενὶ δυνατὸν πλὴν τῷ τῶν κινουμένων αὖ πάντων ἡγουμένῳ· κινεῖν δὲ τούτῳ τοτὲ μὲν ἄλλως, αὖθις δὲ ἐναντίως οὐ θέμις. ἐκ πάντων δὴ τούτων τὸν κόσμον μήτε αὐτὸν χρὴ φάναι στρέφειν ἑαυτὸν ἀεί, μήτ' αὖ ὅλον ἀεὶ ὑπὸ θεοῦ στρέφεσθαι διττὰς καὶ ἐναντίας περιαγωγάς, μήτ' αὖ δύο τινὲ θεὼ * φρονοῦντε ἑαυτοῖς ἐναντία στρέφειν αὐτόν, 270
ἀλλ', ὅπερ ἄρτι ἐῤῥήθη καὶ μόνον λοιπόν, τοτὲ μὲν ὑπ' ἄλλης ξυμποδηγεῖσθαι θείας αἰτίας, τὸ ζῆν πάλιν ἐπικτώμενον καὶ λαμβάνοντα ἀθανασίαν ἐπισκευαστὴν παρὰ τοῦ δημιουργοῦ, τοτὲ δ', ὅταν ἀνεθῇ, δι' ἑαυτοῦ **) αὐτὸν ἰέναι, κατὰ καιρὸν ἀφεθέντα τοιοῦτον, ὥστε ἀνάπαλιν πορεύεσθαι

---

*) ἴσ. ταὐτοῦ.

**) γρ. ἑαυτόν.

omnium caussam afferat, nullus dum dixit, nunc vero dicendum; ad regem enim demonstrandum accommodata erit huius rei expositio.

So. Praeclare dicis, et explica nihil praetermittens.

Hosp. Audi dum. Hoc enim universum quod volvitur modo ipse deus una ducit et rotat, modo dimittit, quando circuitus convenientis ei modum iam expleverunt temporis; illud vero rursus sua sponte in contrariam partem circumfertur, utpote quod animatum sit mentemque acceperit ab eo qui principio id construxit. hic autem regressus iccirco necessario ei innatus est.

So. Quam tandem ob caussam?

Hosp. Una et eadem semper ratione idemque esse omnium divinissimis convenit solis, corporis vero natura non est huius ordinis; iam quod caelum et mundum appellamus, id multa quidem beata a procreatore nactum est, at vero obvenit ei etiam corpus, ex quo mutationis prorsus expers esse non potest, quam maxime vero potest in eodem eadem ratione una agitatione movetur; quapropter circuitum est nactum, quam minimam ab eiusdem motione declinationem. se ipsum contra semper vertere nihil fere potest nisi id quod omnia quae moventur regit; moveri autem huic modo aliter modo contra nefas. ex quibus omnibus mundum neque dici oportet se ipsum semper agitare neque totum semper a deo verti duplici et contrario circuitu, neque etiam duos quosdam deos sentientes inter se contraria eum vertere, sed, quod modo dictum est solumque relinquitur, modo ab alia una duci divina caussa, vitam rursus acquirentem et nanciscentem immortalitatem instauratam ab eius aedificatore, modo, quum dimissus fuerit, per se ipsum proficisci, hoc tempore dimissum, quo rursus possit conficere sexcentas conversiones,

πολλὰς περιόδων μυριάδας διὰ τὸ μέγιστον ὂν καὶ ἰσορροπώτατον ἐπὶ σμικροτάτου βαῖνον ποδὸς ἰέναι.

ΣΩ. * Φαίνεται γ' οὖν δὴ καὶ μάλα εἰκότως εἰρῆσθαι πάνθ' ὅσα διελήλυθας. B

ΞΕ. Λογισάμενοι δὴ ξυννοήσωμεν τὸ πάθος ἐκ τῶν νῦν λεχθέντων, ὃ πάντων ἔφαμεν εἶναι τῶν θαυμαστῶν αἴτιον. ἔστι γὰρ οὖν δὴ τοῦτ' αὐτό.

ΣΩ. Τὸ ποῖον;

ΞΕ. Τὸ τὴν τοῦ παντὸς φορὰν τοτὲ μὲν ἐφ' ἃ νῦν κυκλεῖται φέρεσθαι, τοτὲ δ' ἐπὶ τἀναντία.

ΣΩ. Πῶς δή;

ΞΕ. Ταύτην τὴν μεταβολὴν ἡγεῖσθαι δεῖ τῶν περὶ τὸν οὐρανὸν γιγνομένων τροπῶν πασῶν εἶναι μεγίστην καὶ τελεωτάτην τροπήν.

ΣΩ. * Ἔοικε γοῦν. C

ΞΕ. Μεγίστας τοίνυν καὶ μεταβολὰς χρὴ νομίζειν γίγνεσθαι τότε τοῖς ἐντὸς ἡμῖν οἰκοῦσιν αὐτοῦ.

ΣΩ. Καὶ τοῦτο εἰκός.

ΞΕ. Μεταβολὰς δὲ μεγάλας καὶ πολλὰς καὶ παντοίας ξυμφερομένας ἆρ' οὐκ ἴσμεν τὴν τῶν ζώων φύσιν ὅτι χαλεπῶς ἀνέχεται;

ΣΩ. Πῶς δ' οὔ;

ΞΕ. Φθοραὶ τοίνυν ἐξ ἀνάγκης τότε μέγισται ξυμβαίνουσι τῶν τε ἄλλων ζώων, καὶ δὴ καὶ τὸ τῶν ἀν*θρώπων γένος ὀλίγον τι περιλείπεται. περὶ δὲ τούτους ἄλλα τε παθήματα πολλὰ καὶ θαυμαστὰ καὶ καινὰ ξυμπίπτει, μέγιστον δὲ τόδε καὶ ξυνεπόμενον τῇ τοῦ παντὸς ἀνειλίξει, τότε ὅταν ἡ τῆς νῦν καθεστηκυίας ἐναντία γίγνηται τροπή. D

ΣΩ. Τὸ ποῖον;

ΞΕ. Ἣν ἡλικίαν ἕκαστον εἶχε τῶν ζώων, αὕτη πρῶτον μὲν ἔστη πάντων, καὶ ἐπαύσατο πᾶν ὅσον ἦν θνητὸν ἐπὶ τὸ γεραίτερον ἰδεῖν πορευόμενον, μεταβάλλον δὲ πάλιν ἐπὶ τοὐναν*τίον οἷον νεώτερον καὶ ἁπαλώτερον ἐφύετο. καὶ τῶν μὲν πρεσβυτέρων αἱ λευκαὶ τρίχες ἐμελαίνοντο, τῶν δ' αὖ γενειώντων αἱ παρειαὶ λεαινόμεναι πάλιν E

propterea quod maxima et mole et aequilibritate praeditus minimo insistens pedi incedat.

So. Videntur sane admodum probabiliter dicta esse omnia quae exposuisti.

Hosp. Inita iam subductaque ratione colligamus ex iis quae nunc diximus rerum statum quem omnium diximus esse admirabilium causam: est vero hic ipse.

So. Qualis?

Hosp. Mutatio illa qua universum modo eo quo nunc volvitur movetur modo in contrariam partem.

So. Quo autem pacto?

Hosp. Hanc mutationem existimari oportet omnium quae in caelo accidunt conversionum esse maximam perfectissimamque conversionem.

So. Videtur sane.

Hosp. Maximas igitur mutationes existimandum est tum accidere etiam nobis intra eum habitantibus.

So. Etiam hoc est consentaneum.

Hosp. Mutationes vero magnas et multas et varias congruentes nonne scimus animantium naturam aeque sustinere?

So. Quidni?

Hosp. Interitus igitur necessario tum maximi accidunt quum reliquorum animantium tum etiam hominum, de quorum genere paullulum relinquitur. his vero quum alia multa et admirabilia et nova incidunt, tum etiam maximum hoc, quod universi comitatur reversionem, tum quum eius quae nunc est contraria evenit conversio.

So. Quale istud?

Hosp. Qua quodque animantium aetate erat, haec primum omnibus consistebat et desinebat quicquid mortale erat ad seniorem speciem procedere, sed conversum rursus in contrarium quasi iunius et tenerius vigebat. ac seniorum quidem cani capilli nigrescebant, eorum autem genae quibus barba suboriebatur levatae

ἐπὶ τὴν παρελθοῦσαν ὥραν ἕκαστον καθίστασαν, τῶν δὲ
ἡβώντων τὰ σώματα λεαινόμενα καὶ σμικρότερα καθ' ἡμέ-
ραν καὶ νύκτα ἑκάστην γιγνόμενα πάλιν εἰς τὴν τοῦ νεο-
γενοῦς παιδὸς φύσιν ἀπῄει, κατά τε τὴν ψυχὴν καὶ κατὰ
τὸ σῶμα ἀφομοιούμενα· τὸ δ' ἐντεῦθεν ἤδη μαραινόμενα
κομιδῇ τὸ πάμπαν ἐξηφανίζετο. τῶν δ' αὖ βιαίως τελευ-
τώντων ἐν τῷ τότε χρόνῳ τὸ τοῦ νεκροῦ σῶμα ταὐτὰ ταῦ-
τα πάσχον παθήματα διὰ τάχους ἄδηλον ἐν ὀλί*γαις ἡμέ- 271
ραις διεφθείρετο.

ΣΩ. Γένεσις δὲ δὴ τίς τότ' ἦν, ὦ ξένε, ζώων; καὶ
τίνα τρόπον ἐξ ἀλλήλων ἐγεννῶντο;

ΞΕ. Δῆλον, ὦ Σώκρατες, ὅτι τὸ μὲν ἐξ ἀλλήλων
οὐκ ἦν ἐν τῇ τότε φύσει γεννώμενον, τὸ δὲ γηγενὲς εἶναί
ποτε γένος λεχθὲν τοῦτ' ἦν τὸ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ἐκ
γῆς πάλιν ἀναστρεφόμενον· ἀπεμνημονεύετο δὲ ὑπὸ τῶν
ἡμετέρων προγόνων τῶν πρώτων, οἳ τελευτώσῃ μὲν τῇ
προτέρᾳ περιφορᾷ τὸν ἑξῆς χρόνον ἐγειτόνουν, * τῆσδε δὲ B
κατ' ἀρχὰς ἐφύοντο· τούτων γὰρ οὗτοι κήρυκες ἐγένονθ'
ἡμῖν τῶν λόγων, οἳ νῦν ὑπὸ πολλῶν οὐκ ὀρθῶς ἀπιστοῦν-
ται. τὸ γὰρ ἐντεῦθεν, οἶμαι, χρὴ ξυννοεῖν. ἐχόμενον γάρ
ἐστι τῷ τοὺς πρεσβύτας ἐπὶ τὴν τοῦ παιδὸς ἰέναι φύσιν,
ἐκ τῶν τετελευτηκότων αὖ, κειμένων δὲ ἐν γῇ πάλιν ἐκεῖ
ξυνισταμένους καὶ ἀναβιωσκομένους ἕπεσθαι τῇ τροπῇ ξυν-
ανακυκλουμένους *) εἰς τἀναντία τῆς γενέσεως, καὶ γη*γε- C
νεῖς δὴ κατὰ τοῦτον τὸν λόγον ἐξ ἀνάγκης φυομένους οὕ-
τως ἔχειν τοὔνομα καὶ τὸν λόγον, ὅσους μὴ θεὸς αὐτῶν
εἰς ἄλλην μοῖραν ἐκόμισεν **).

ΣΩ. Κομιδῇ μὲν οὖν τοῦτό γε ἕπεται τοῖς ἔμπροσθεν.
ἀλλὰ δὴ τὸν βίον ὃν ἐπὶ τῆς Κρόνου φῂς εἶναι δυνά-
μεως ***), πότερον ἐν ἐκείναις ἦν ταῖς τροπαῖς, ἢ ἐν ταῖσ-
δε; τὴν μὲν γὰρ τῶν ἄστρων τε καὶ ἡλίου μεταβολὴν δῆ-
λον ὡς ἐν ἑκατέραις ξυμπίπτει ταῖς τροπαῖς γίγνεσθαι.

ΞΕ. Καλῶς τῷ λόγῳ ξυμπαρηκολούθηκας. ὃ δ' ἤρου
περὶ τοῦ * πάντα αὐτόματα γίγνεσθαι τοῖς ἀνθρώποις, D

---

*) γρ. συναναχυκλουμένης. **) γρ. ἐκόσμησε.
***) ἄλλ. δυναστείας.

rursus ad pristinum aetatis florem quemque reducebant, pubescentium autem corpora levata et breviora in singulos dies noctesque facta rursus in recens nati pueri naturam abibant, et animo et corpore eius similitudinem gerentia; exinde vero iam marcescentia penitus prorsus delebantur. etiam eorum qui violenta affecti fuerant morte cada[illegible] id temporis eisdem his subiecta casibus celeriter ob[illegible]ata paucis diebus exstinguebantur.

So. Generatio vero qualis tandem tum erat, hospes, animantium? et quo pacto inter se procreabant?

Hosp. Perspicuum vero, Socrate, mutuam in natura id temporis vigente nullam fuisse generationem, sed terrigenarum quod tum dicitur floruisse genus hoc fuisse quod illo tempore e terra rursus reverteretur; commemorabatur autem a nostris maioribus primis, qui fini prioris circuitus insequente tempore vicini et huius initio nati erant: harum enim hi praecones nobis erant narrationum, quibus nunc multi immerito fidem derogant. hoc enim quod sequitur, opinor, oportet reputari. nam si senes in pueri redierunt naturam, consentaneum est e mortuis terraque condit. rursus ibi concrescentes et reviviscentes sequutos esse conversionem una revolutos in contrariam generationem et, terrigenae hac ratione quum necessario procreati essent, hoc nomen, hanc notionem habuisse omnes, nisi quos deus ad aliam deduxisset sortem.

So. Sane quidem hoc consequens est antecedenti; at vero vita quam Saturno regnante dicis fuisse, utrum in illis erat conversionibus, an in his? nam de astrorum solisque mutatione, dubium non est quin in utrisque ea contigerit conversionibus.

Hosp. Praeclare orationem subsequutus es. de isto autem quem rogasti rerum statu, quo omnia sua

ἥκιστα τῆς νῦν ἐστὶ καθεστηκυίας φορᾶς, ἀλλ' ἦν καὶ τοῦτο τῆς ἔμπροσθεν. τότε γὰρ αὐτῆς πρῶτον τῆς κυκλήσεως ἦρχεν ἐπιμελούμενος ὅλης ὁ θεός· ὡς νῦν κατὰ τόπους, ταὐτὸν τοῦτο ὑπὸ θεῶν ἀρχόντων πάντῃ *) τὰ τοῦ κόσμου μέρη διειλημμένα· καὶ δὴ καὶ τὰ ζῶα κατὰ γένη καὶ ἀγέλας οἷον νομῆς **) θεῖοι διειλήφεσαν δαίμονες, αὐτάρκης εἰς πάντα ἕκαστος[illegible]στοις ὢν οἷς αὐτὸς ἔνεμεν, ὥςτε οὔτ' * ἄγριον ἦν οὐδ[illegible] οὔτε ἀλλήλων ἐδωδαί, πόλε- E
μός τε οὐκ ἐνῆν οὐδὲ στάσις τὸ παράπαν, ἄλλα θ' ὅσα τῆς τοιαύτης ἐστὶ κατακοσμήσεως ἑπόμενα, μυρί' ἂν εἴη λέγειν. τὸ δ' οὖν τῶν ἀνθρώπων λεχθὲν αὐτομάτου πέρι βίου διὰ τὸ τοιόνδε εἴρηται. θεὸς ἔνεμεν αὐτοὺς αὐτὸς ἐπιστατῶν, καθάπερ νῦν ἄνθρωποι, ζῶον ὂν ἕτερον θειότερον, ἄλλα γένη φαυλότερα αὐτῶν νομεύουσι. νέμοντος δ'
ἐκείνου πολιτεῖαί τε οὐκ ἦσαν οὐδὲ κτήσεις * γυναικῶν 272
καὶ παίδων· ἐκ γῆς γὰρ ἀνεβιώσκοντο πάντες, οὐδὲν μεμνημένοι τῶν πρόσθεν· ἀλλὰ τὰ μὲν τοιαῦτα ἀπῆν πάντα, καρποὺς δὲ ἀφθόνους εἶχον ἀπό τε δρυῶν ***) καὶ πολλῆς ὕλης ἄλλης, οὐχ ὑπὸ γεωργίας φυομένους, ἀλλ' αὐτομάτης ἀναδιδούσης τῆς γῆς. γυμνοὶ δὲ καὶ ἄστρωτοι θυραυλοῦντες τὰ πολλὰ ἐνέμοντο· τὸ γὰρ τῶν ὡρῶν αὐτοῖς ἄλυπον ἐκέκρατο, μαλακὰς δὲ εὐνὰς εἶχον ἀναφυομένης ἐκ γῆς
πόας ἀφθόνου. Τὸν δὴ βίον, ὦ * Σώκρατες, ἀκούεις B
μὲν τὸν τῶν ἐπὶ Κρόνου, τόνδε δ' ὃν ****) λόγος ἐπὶ Διὸς εἶναι, τὸν νυνὶ παρὼν αὐτὸς ᾔσθησαι. κρῖναι δ' αὐτοῖν τὸν εὐδαιμονέστερον ἆρ' ἂν δύναιό τε καὶ ἐθελήσειας;

ΣΩ. Οὐδαμῶς.

ΞΕ. Βούλει δῆτα ἐγώ σοι τρόπον τινὰ διακρίνω;

ΣΩ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΞΕ. Εἰ μὲν τοίνυν οἱ τρόφιμοι τοῦ Κρόνου, παρούσης αὐτοῖς οὕτω πολλῆς σχολῆς καὶ δυνάμεως πρὸς τὸ μὴ μόνον ἀνθρώποις, ἀλλὰ καὶ θηρίοις διὰ λόγων

---

*) ἴσ. πάντα. **) γρ. νομεῖς.
) ἄλλ. δένδρων. *) γρ. ὡς.

ſponte naſcuntur, minime ille quidem eius qui nunc conſtat eſt circuitus, ſed erat hic quoque ſuperioris. tum enim ipſum primo circuitum regebat moderans totum deus; quemadmodum enim nunc loci ſinguli diis aſſignati ſunt, eadem hac ratione in deos ſingulos moderatores omnes mundi partes distributae erant. atque etiam animalium ſingula genera ac greges tamquam paſtores divini adminiſtrabant numina, quorum quodque quibusque, quae paſcebat, ad omnia praeſtanda pollebat ita ut neque ferum eſſet ullum neque inter ſe conſumerent, neque bellum neque ſeditio omnino eſſet; et alia quae huius ſunt diſpoſitionis conſequentia infinita poſſint memorari. quod vero de hominum vita narratur ſua ſponte ſuſtentata, eius haec eſt ratio. deus paſcebat eos ipſe praefectus, quemadmodum nunc homines, item animans divinior, alia animantium genera viliora paſcunt. paſcente autem illo neque civitates erant neque uxores et liberos habebant homines; e terra enim reviviſcebant omnes, nihil memoria tenentes praeteritorum; immo talia aberant ab iis omnia, fructus vero largos habebant quercuum multarumque aliarum arborum, non cultura naſcentes illos quidem, ſed a terra ſua ſponte editos. nudi vero nec ſtragulo intecti ſub divo plerumque paſcebantur; caeli enim temperies nihil exhibebat moleſtiae, mollia vero cubilia habebant, pullulante e terra gramine largo. De vita igitur, Socrate, audis eorum qui Saturno regnante vixerunt, hanc vero quae dicitur Iove regnante nunc eſſe praesens noviſti. iudicare autem utra felicior ſit num poſſis et velis?

So. Minime vero.

Hoſp. Vis igitur ego tibi quodammodo diiudicem?

So. Sane quidem.

Hoſp. Iam ſi alumni Saturni, quum tantum eis alii ſuppeteret facultatisque non ſolum cum hominibus, verum etiam cum belluis ſermonum conferendorum,

δύνασθαι ξυγγίγνεσθαι, * κατεχρῶντο τούτοις ξύμπασιν C ἐπὶ φιλοσοφίαν, μετά τε θηρίων καὶ μετ' ἀλλήλων ὁμιλοῦντες καὶ πυνθανόμενοι παρὰ πάσης φύσεως, εἴ τινά τις ἰδίαν δύναμιν ἔχουσα ᾔσθετό τι διάφορον τῶν ἄλλων εἰς ξυναγυρμὸν φρονήσεως, εὔκριτον ὅτι τῶν νῦν οἱ τότε μυρίῳ πρὸς εὐδαιμονίαν διέφερον· εἰ δὲ ἐμπιπλάμενοι σίτων ἅδην καὶ ποτῶν διελέγοντο πρὸς ἀλλήλους καὶ τὰ θηρία μύθους, οἷοι δὴ καὶ τὰ νῦν περὶ αὐτῶν λέγονται, * καὶ τοῦτο, ὥς γε *) κατὰ τὴν ἐμὴν δόξαν ἀποφήνασθαι, D καὶ μάλ' εὔκριτον. ὅμως δ' οὖν ταῦτα μὲν ἀφῶμεν, ἕως ἂν ἡμῖν μηνυτής τις ἱκανὸς φανῇ, ποτέρως οἱ τότε τὰς ἐπιθυμίας εἶχον περί τε ἐπιστημῶν καὶ τῆς τῶν λόγων χρείας, οὗ δ' ἕνεκα τὸν μῦθον ἠγείραμεν, τοῦτο λεκτέον, ἵνα τὸ μετὰ τοῦτο εἰς τὸ πρόσθεν περαίνωμεν. Ἐπειδὴ γὰρ πάντων τούτων χρόνος ἐτελειώθη **) καὶ μεταβολὴν ἔδει γίγνεσθαι, καὶ δὴ καὶ τὸ γήϊνον ἤδη πᾶν ἀνήλωτο γένος, * πάσας ἑκάστης τῆς ψυχῆς τὰς γενέσεις ἀποδεδωκυίας, E καὶ ὅσα ἦν ἑκάστῃ προσταχθέντα, τοσαῦτα εἰς γῆν σπέρματα πεσούσης ***), τότε δὴ τοῦ παντὸς ὁ μὲν κυβερνήτης, οἷον πηδαλίων οἴακος ἀφέμενος, εἰς τὴν αὑτοῦ περιωπὴν ἀπέστη, τὸν δὲ δὴ κόσμον πάλιν ἀνέστρεφεν εἱμαρμένη τε καὶ ξύμφυτος ἐπιθυμία. πάντες οὖν οἱ κατὰ τοὺς τόπους ξυνάρχοντες τῷ μεγίστῳ δαίμονι θεοί, γνόντες ἤδη τὸ γιγνόμενον, ἀφίεσαν αὖ τὰ μέρη τοῦ κόσμου τῆς αὑτῶν ἐπι*μελείας. ὁ δὲ μεταστρεφόμενος καὶ ξυμβάλλων 273 ἀρχῆς τε καὶ τελευτῆς ἐναντίαν ὁρμὴν ὁρμηθείς, σεισμὸν πολὺν ἐν ἑαυτῷ ποιῶν, ἄλλην αὖ φθορὰν ζώων παντοίων ἀπειργάσατο. μετὰ δὲ ταῦτα προελθόντος ἱκανοῦ χρόνου, θορύβου ****) τε καὶ ταραχῆς ἤδη παυόμενος καὶ τῶν σεισμῶν, γαλήνης ἐπιλαβόμενος εἴς τε τὸν εἰωθότα δρόμον τὸν ἑαυτοῦ κατακοσμούμενος ᾔει, ἐπιμέλειαν καὶ κράτος ἔχων * αὐτὸς τῶν ἐν αὐτῷ τε καὶ ἑαυτοῦ, τὴν τοῦ δημιουργοῦ B καὶ πατρὸς ἀπομνημονεύων διδαχὴν εἰς δύναμιν. κατ' ἀρχὰς μὲν οὖν ἀκριβέστερον ἀπετέλει, τελευτῶν δὲ ἀμβλύτερον. τούτων δὲ αὐτῷ τὰ σωματοειδὲς τῆς ξυγκρά-

*) γρ. ὥστε. **) ἄλλ. ἐτελεώθη.
) ἴσ. νεμούσης. *) ἄλλ. θορύβων.

haec omnia adhibuerunt ad philosophiam, cum belluis et inter se commercium habentes et sciscitantes ex quavis natura, si quae propriam habens facultatem cognoscebat aliquid prae reliquis quo prudentiam colligeret: patet eis qui hodie vivunt homines illius aetatis mirum quam vita beata praestitisse; et si repleti satis esculentis ac potulentis narrabant inter se belluasque fabulas, quales etiam nunc de illis referuntur, ex hoc quoque, ut quod opinio mea fert declarem, prorsus illud perspicitur. attamen haec mittamus, dum nobis nuncius quidam locuples sese offerat referens, num homines illius aetatis cupiditate flagrarint scientiarum sermonumque conferendorum, cuius vero rei causa hanc fabulam excitavimus, de hac exponendum, ut deinceps ulterius eam persequamur. Quum enim horum omnium tempus exactum esset et commutationem oporteret incidere, atque etiam terrenum iam omne consumptum esset genus, quoniam omnes quivis animus generationes persolverat et quot cuique fuerant mandata tot in terram semina iniecerat: tum universi gubernator, quasi gubernaculi ansa dimissa, in suam discessit speculam, mundum vero rursus convertit necessitas innataque cupiditas. omnes iam qui singulis in locis cum maximo deo imperaverant dii, quum quod fieret cognovissent, dimiserunt item partes mundi a procuratione sua. ille vero dum se convertebat atque initii simul et finis contrario impetu ferebatur, vehementem in se motum excitans, alium rursus interitum animantium omnis generis effecit; deinde vero, quum satis temporis praeterisset, a tumultu et turba iam liberatus atque motibus, tranquillitatem vero nactus et ad consuetum suum rursum redactus progrediebatur, curam et imperium habens et in sua et in se ipse, aedificatoris et patris sui memoria comprehendens doctrinam quam maxime poterat. initio quidem diligentius hoc peregit, ad extremum vero segnius. huius autem rei causa est corpo-

σεως αἴτιον, τὸ τῆς πάλαι ποτὲ φύσεως ξύντροφον, ὅτι
πολλῆς ἦν μετέχον ἀταξίας πρὶν εἰς τὸν νῦν κόσμον ἀφι-
κέσθαι· παρὰ μὲν γὰρ τοῦ ξυνθέντος πάντα τὰ καλὰ κέκτη-
ται, παρὰ δὲ τῆς ἔμπροσθεν ἕξεως, ὅσα χαλεπὰ καὶ * ἄδι- C
κα ἐν οὐρανῷ γίγνεται, ταῦτα ἐξ ἐκείνης αὐτός τε ἔχει καὶ
τοῖς ζώοις ἐναπεργάζεται. μετὰ μὲν οὖν τοῦ κυβερνήτου
τὰ ζῶα τρέφων ἐν αὑτῷ σμικρὰ μὲν φλαῦρα, μεγάλα δὲ
ἐνέτικτεν ἀγαθά· χωριζόμενος δὲ ἐκείνου τὸν ἐγγύτατα χρό-
νον ἀεὶ τῆς ἀφέσεως κάλλιστα πάντα διάγει, προϊόντος δὲ
τοῦ χρόνου καὶ λήθης ἐγγιγνομένης ἐν αὐτῷ μᾶλλον καὶ
δυναστεύει τὸ τῆς παλαιᾶς ἀναρμοστίας * πάθος, τελευτῶν- D
τος δὲ ἐξανθεῖ τοῦ χρόνου καὶ σμικρὰ μὲν τἀγαθά, πολλὴν
δὲ τὴν τῶν ἐναντίων κρᾶσιν ἐπεγκεραννύμενος ἐπὶ διαφθο-
ρᾶς κίνδυνον αὑτοῦ τε ἀφικνεῖται καὶ τῶν ἐν αὐτῷ. διὸ
δὴ καὶ τότ' ἤδη θεὸς ὁ κοσμήσας αὐτόν, καθορῶν ἐν ἀπο-
ρίαις ὄντα, κηδόμενος ἵνα μὴ χειμασθεὶς ὑπὸ ταραχῆς δια-
λυθεὶς εἰς τὸν τῆς ἀνομοιότητος ἄπειρον ὄντα τόπον δύῃ,
πάλιν ἔφεδρος αὐτοῦ τῶν πηδαλίων γιγνόμενος, τὰ νοσή-
σαντα *) καὶ λυθέντα ἐν τῇ *, καθ' αὑτὸν προτέρᾳ περιό- E
δῳ στρέψας, κοσμεῖ τε καὶ ἐπανορθῶν ἀθάνατον αὐτὸν καὶ
ἀγήρων ἀπεργάζεται. Τοῦτο μὲν οὖν τέλος ἁπάντων εἴρη-
ται, τὸ δ' ἐπὶ τὴν τοῦ βασιλέως ἀπόδειξιν ἱκανὸν ἐκ τοῦ
πρόσθεν ἁπτομένοις τοῦ λόγου. στρεφθέντος γὰρ αὖ τοῦ
κόσμου τὴν ἐπὶ τὴν νῦν γένεσιν ὁδὸν τὸ τῆς ἡλικίας αὖ
πάλιν ἵστατο καὶ καινὰ τἀναντία ἀπεδίδου τοῖς τότε. τὰ μὲν
γὰρ ὑπὸ σμικρότητος ὀλίγου δέοντα ἠφανίσθαι τῶν ζώων
ηὐξάνετο, τὰ δ' ἐκ γῆς νεογενῆ σώματα πολιὰ φύντα πάλιν
ἀποθνήσκοντα εἰς γῆν κατῄει· καὶ τἆλλά τε πάντα μετέβαλ-
λεν, ἀπομιμούμενα καὶ * ξυνακολουθοῦντα τῷ τοῦ παντὸς 274
παθήματι· καὶ δὴ καὶ τὸ τῆς κυήσεως καὶ γεννήσεως καὶ
τροφῆς μίμημα ξυνείπετο τοῖς πᾶσιν ὑπ' ἀνάγκης. οὐ γὰρ
ἐξῆν ἔτ' ἐν γῇ δι' ἑτέρων ξυνιστάντων φύεσθαι ζῶον, ἀλλὰ

---

*) ισ. νοσήσαντα, ἄνευ τοῦ τά.

rerum compositionis elementum quod pristina eius natura foverat, quia multa repletus erat confusione antequam ad hunc qui nunc in eo conspicitur ornatum atque ordinem pervenerat; etenim ab architecto suo omnia pulchra accepit, propter pristinum vero habitum, quaecumque adversa et improba in caelo contingunt, haec et ipse habet et animantibus iniicit. cum gubernatore enim animantia nutriens in se ipso parva quidem mala, magna vero ingeneravit bona, et separatus ab illo proximo quoque a dimissione tempore pulcherrime omnia peragit, interposito autem aliquo temporis spatio, quum oblivio eum cepit, magis etiam dominatur ille pristinae discrepantiae status, ad finem vero tempore vergente deflorescit, et pauca quidem bona, multum vero contrarii immiscens in perniciei periculum et sui adducitur et eorum quae in eo sunt. quocirca etiam tum denique deus qui eum disposuit atque ornavit, animadvertens quantopere aestuet curansque ne tumultu tamquam fluctibus iactatus dissolutusque dissimilitudinis immenso submergatur, rursus considit eius gubernaculo, et morbo affectum solutumque in priore proprio suo circuitu convertens, ordinat et emendans immortalem eum senectutisque expertem efficit. Et hic quidem omnium quae dicta sunt finis est; quod vero ad naturam regis declarandam attinet, satis hoc perspiciet qui praegressis annexuerit orationem. converso enim rursus mundo ad viam qua nunc generatio progreditur aetas rursus constitit et nova contraria priorum exhibuit. nam quae propter parvitatem propemodum evanuerant animantia creverunt, quae vero e terra recens orta erant corpora senilia, ea morientia in terram reverterunt, et reliqua quoque omnia mutata sunt, imitantia et sequentia universi statum, atque etiam generationis et procreationis et nutritionis imitatio consequuta est omnia necessario. neque enim iam par erat in terra per alias res concrescentes nasci ani-

καθάπερ τῷ κόσμῳ προςετέτακτο αὐτοκράτορα εἶναι τῆς αὐτοῦ πορείας, οὕτω δὴ κατὰ ταὐτὰ καὶ τοῖς μέρεσιν αὐτοῖς δι' αὑτῶν, καθ' ὅσον οἷόν τ' ἦν, φύειν τε καὶ γεννᾶν καὶ τρέφειν προςετάττετο ὑπὸ τῆς ὁμοίας ἀγωγῆς. Οὗ δὲ ἕνεκα ὁ λόγος * ὥρμηκε πᾶς, ἐπ' αὐτῷ νῦν ἐσμὲν ἤδη. B περὶ μὲν γὰρ τῶν ἄλλων θηρίων πολλὰ ἂν καὶ μακρὰ διεξελθεῖν γίγνοιτο, ἐξ ὧν ἕκαστα καὶ δι' ἃς αἰτίας μεταβέβληκε, περὶ δὲ ἀνθρώπων βραχύτερα καὶ μᾶλλον προςήκοντα. τῆς γὰρ τοῦ κεκτημένου καὶ νέμοντος ἡμᾶς δαίμονος ἀπερημωθέντες ἐπιμελείας, τῶν πολλῶν αὖ θηρίων, ὅσα χαλεπὰ τὰς φύσεις ἦν, ἀπαγριωθέντων, αὐτοὶ δὲ ἀσθενεῖς ἄνθρωποι καὶ ἀφύλακτοι γεγονότες, διηρπάζοντο ὑπ' αὐτῶν· * καὶ ἔτ' ἀμήχανοι καὶ ἄτεχνοι κατὰ τοὺς πρώτους ἦσαν χρόνους, ἅτε τῆς μὲν αὐτομάτης τροφῆς ἐπιλελοιπυίας, πορίζεσθαι δὲ οὐκ ἐπιστάμενοί πω διὰ τὸ μηδεμίαν αὐτοὺς χρείαν πρότερον ἀναγκάζειν. ἐκ τούτων πάντων ἐν μεγάλαις ἦσαν ἀπορίαις. ὅθεν δὴ τὰ πάλαι λεχθέντα παρὰ θεῶν δῶρα ἡμῖν δεδώρηται μετ' ἀναγκαίας διδαχῆς καὶ παιδεύσεως, πῦρ μὲν παρὰ Προμηθέως, τέχναι δὲ παρ' Ἡφαίστου καὶ τῆς ξυντέχνου, * σπέρματα δὲ αὖ καὶ φυτὰ παρ' ἄλλων· καὶ πάνθ' ὁπόσα τὸν ἀνθρώπινον βίον ξυγκατεσκεύακεν, ἐκ τούτων γέγονεν, ἐπειδὴ τὸ μὲν ἐκ θεῶν, ὅπερ ἐῤῥήθη νῦν δή, τῆς ἐπιμελείας ἐπέλιπεν ἀνθρώπους, δι' ἑαυτῶν δὲ ἔδει τήν τε διαγωγὴν καὶ τὴν ἐπιμέλειαν αὐτοὺς αὑτῶν ἔχειν, καθάπερ ὅλος ὁ κόσμος, ᾧ ξυμμιμούμενοι καὶ ξυνεπόμενοι τὸν ἀεὶ χρόνον νῦν μὲν οὕτω, τότε *) δ' ἐκείνως ζῶμέν τε καὶ φυόμεθα. Καὶ τὸ μὲν δὴ τοῦ μύθου * τέλος ἐχέτω, χρήσιμον δὲ αὐτὸν ποιησόμεθα E πρὸς τὸ κατιδεῖν, ὅσον ἡμάρτομεν ἀποφηνάμενοι τὸν βασιλικόν τε καὶ πολιτικὸν ἐν τῷ πρόσθεν λόγῳ.

ΣΩ. Πῶς οὖν καὶ πόσον ἁμάρτημά φῃς εἶναι γεγονὸς ἡμῖν;

ΞΕ. Τῇ μὲν βραχύτερον, τῇ δὲ μάλα γενναῖον καὶ πολλῷ μεῖζον καὶ πλέον ἢ τότε.

---

*) ἴσ. τοτέ.

mal, sed, quemadmodum mundo mandatum erat ut suum ipse moderaretur cursum, ita etiam partibus eius hoc idem, ut, quoad eius fieri posset, per se gignerent et procrearent et nutrirent, mandatum est ab eodem imperio. Cuius rei causa oratio suscepta est tota, ad hanc nunc iam venimus. nam de reliquis bestiis multum et longum erit dicere, cur quaeque et quibus de causis mutata fuerit, de hominibus vero brevius magisque conveniens. ab eius enim qui nos possederat et paverat dei destituti procuratione, quum pleraeque bestiae, quae saevae natura erant, efferatae essent, homines imbecilli nec custoditi discerpebantur ab eis; etenim adhuc rerum artiumque inopia primis illis affecti erant temporibus, quoniam pastus ille sua sponte oblatus iam deficiebat, sibi vero comparare eum nondum sciebant, quippe quos nulla ante indigentia coegisset. his omnibus de causis omnino nesciebant quo se verterent. quocirca antiquitus illa memorata a diis munera nobis data sunt cum necessaria doctrina et institutione, ignis quidem a Prometheo, artes a Vulcano artisque consorte dea, semina vero et plantae ab aliis; et omnia quae ad humanam vitam instruendam quicquam contulerunt, iccirco exstiterunt, quandoquidem deorum, id quod modo dictum est, procuratio deficiebat homines, ipsos autem per se oportebat vitam suam moderari suique procurationem susceptam habere, sicut universum mundum quem imitantes et sequentes in aeternum nunc hac nunc illa ratione et vivimus et nascimur. Et fabula quidem finem iam habeto, convertemus autem eam in rem nostram, ut cognoscamus quantum erraverimus declarantes virum regium et civilem in oratione antecedente.

So. Quomodo et quantum dicis erratum nobis incidisse?

Hosp. Partim minus, partim vero admodum insigne longeque maius et amplius quam tum.

ΣΩ. Πῶς;

ΞΕ. Ὅτι μὲν ἐρωτώμενοι τὸν ἐκ τῆς νῦν περιφορᾶς καὶ γενέσεως βασιλέα καὶ πολιτικὸν τὸν ἐκ τῆς ἐναντίας περιόδου ποιμένα τῆς τότε ἀνθρωπίνης ἀγέλης εἴπομεν, * καὶ ταῦτα θεὸν ἀντὶ θνητοῦ, ταύτῃ μὲν πάμπολυ παρη- 275
νέχθημεν· ὅτι δὲ ξυμπάσης τῆς πόλεως ἄρχοντα αὐτὸν ἀπεφήναμεν, ὅντινα δὲ τρόπον οὐ διείπομεν, ταύτῃ δὲ αὖ τὸ μὲν λεχθὲν ἀληθές, οὐ μὴν ὅλον γε οὐδὲ σαφὲς ἐῤῥήθη· διὸ καὶ βραχύτερον ἢ κατ' ἐκεῖνο ἡμαρτήκαμεν.

ΣΩ. Ἀληθῆ.

ΞΕ. Δεῖ τοίνυν τὸν τρόπον, ὡς ἔοικε, διορίσαντας τῆς ἀρχῆς τῆς πόλεως οὕτω τελέως τὸν πολιτικὸν ἡμῖν εἰρῆσθαι προσδοκᾶν.

ΣΩ. Καλῶς.

ΞΕ. * Διὰ ταῦτα μὴν καὶ τὸν μῦθον παρεθέμεθα, B
ἵνα ἐνδείξαιτο περὶ τῆς ἀγελαιοτροφίας μὴ μόνον ὡς πάντες αὐτῆς ἀμφισβητοῦσι τῷ ζητουμένῳ τὰ νῦν, ἀλλὰ κἀκεῖνον αὐτὸν ἐναργέστερον ἴδοιμεν, ὃν προσήκει μόνον κατὰ τὸ παράδειγμα *) ποιμένων τε καὶ βουκόλων τῆς ἀνθρωπίνης ἐπιμέλειαν ἔχοντα τροφῆς τούτου μόνον ἀξιωθῆναι τοῦ προσρήματος.

ΣΩ. Ὀρθῶς.

ΞΕ. Οἶμαι δ' ἔγωγε, ὦ Σώκρατες, τοῦτο μὲν ἔτι μεῖζον ἢ κατὰ βασιλέα εἶναι τὸ * σχῆμα τὸ τοῦ θείου νο- C
μέως, τοὺς δ' ἐνθάδε νῦν ὄντας πολιτικοὺς τοῖς ἀρχομένοις ὁμοίους τε εἶναι πολὺ μᾶλλον **) τὰς φύσεις καὶ παραπλησιαίτερον παιδείας μετειληφέναι καὶ τροφῆς.

ΣΩ. Πάντως που.

ΞΕ. Ζητητέοι γε μὴν οὐδὲν ἂν εἶησαν ***) οὔθ' ἧττον οὔτε μᾶλλον, εἴθ' οὕτως εἴτ' ἐκείνως πεφύκασιν.

ΣΩ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΞΕ. Τῇδε δὴ πάλιν ἐπανέλθωμεν. ἣν γὰρ ἔφαμεν ****)

---

*) γρ. κατὰ τὸ παράδειγμα μόνον.

**) ἄλλ. μᾶλλον πολύ.

***) γρ. Ζητητέον — εἰ ἦσαν.

****) γρ. φαμέν.

So. Quomodo?

Hosp. Quod interrogati de rege viroque civili huius qui nunc est circuitus ac saeculi in contrario circuitu pastorem humani illius aetatis gregis diximus eumque deum pro mortali, in hoc permultum aberravimus; quod vero universae civitatis moderatorem eum esse posuimus, quo autem pacto, non explanavimus, hactenus quidem id quod dictum est recte habet, neque tamen totum nec dilucide expositum est; quocirca etiam minus hîc quam illic erravimus.

So. Vera.

Hosp. Oportet igitur nos, ut patet, quum rationem definierimus gubernandae civitatis, tum demum existimare plane virum civilem nobis explicatum esse.

So. Recte vero.

Hosp. Hanc etiam ob causam fabulam apposuimus ut ostenderet de gregali pastione, non solum omnes de ea contendere cum eo quem nunc quaerimus, sed illum etiam ipsum dilucidius cognosceremus, cui par est, quum solus ad exemplum pastorum et bubulcorum humanum procuret pastum, hanc soli impertiri appellationem.

So. Recte vero.

Hosp. Arbitror autem equidem, Socrate, etiam maiorem quam ut cum rege comparari possit esse conditionem divini pastoris, viros autem nunc hîc exstantes civiles imperio subiectis similiores esse potius naturâ et propinquiorem his institutionem habere atque educationem.

So. Sane quidem.

Hosp. Explorandi autem erunt nihilo nec minus nec magis, sive ita sive aliter naturâ comparati sunt.

So. Quidni?

Hosp. Hoc iterum repetamus. etenim quam di-

αὐτεπιτακτικὴν μὲν εἶναι τέχνην ἐπὶ ζώοις, οὐ μὴν ἰδίᾳ γε, ἀλλὰ * κοινῇ τὴν ἐπιμέλειαν ἔχουσαν, καὶ προςείπομεν δὴ D τότε γε εὐθὺς ἀγελαιοτροφικήν — μέμνησαι γάρ;

ΣΩ. Ναί.

ΞΕ. Ταύτης *) τοίνυν πῃ διημαρτάνομεν· τὸν γὰρ πολιτικὸν οὐδαμῇ **) ξυνελάβομεν οὐδ᾽ ὠνομάσαμεν, ἀλλ᾽ ἡμᾶς ἔλαθε κατὰ τὴν ὀνομασίαν ἐκφυγών.

ΣΩ. Πῶς;

ΞΕ. Τοῦ τὰς ἀγέλας ἑκάστας τρέφειν τοῖς μὲν ἄλλοις που πᾶσι μέτεστι νομεῦσι, τῷ πολιτικῷ δὲ οὐ μετὸν ἐπηνέγκαμεν τοὔνομα, δέον ***) τῶν κοινῶν ἐπενεγκεῖν * τι E ξύμπασιν.

ΣΩ. Ἀληθῆ λέγεις, εἴπερ ἐτύγχανέ γε ὄν.

ΞΕ. Πῶς δ᾽ οὐκ ἦν τό γε θεραπεύειν που πᾶσι κοινόν, μηδὲν διορισθείσης τροφῆς μηδέ τινος ἄλλης πραγματείας; ἀλλ᾽ ἤ ****) τινα ἀγελαιοκομικὴν ἢ θεραπευτικὴν ἢ καί τινα ἐπιμελητικὴν αὐτὴν ὀνομάσασιν, ὡς κατὰ πάντων, ἐξῆν περικαλύπτειν καὶ τὸν πολιτικὸν ἅμα τοῖς ἄλλοις, ἐπειδὴ δεῖν τοῦτ᾽ ἐσήμαινεν ὁ λόγος.

ΣΩ. Ὀρθῶς. ἀλλ᾽ ἡ μετὰ τοῦτο διαίρεσις αὖ * τίνα 276 τρόπον ἐγίγνετ᾽ ἄν;

ΞΕ. Κατὰ ταὐτά, καθάπερ ἔμπροσθεν διῃρούμεθα τὴν ἀγελαιοτροφικὴν πεζοῖς τε καὶ ἀπτῆσι καὶ ἀμίκτοις τε καὶ ἀκεράτοις, τοῖς αὐτοῖς ἄν που τούτοις διαιρούμενοι καὶ τὴν ἀγελαιοκομικὴν τήν τε νῦν καὶ τὴν ἐπὶ Κρόνου βασιλείαν περιειληφότες ἂν ἦμεν ὁμοίως ἐν τῷ λόγῳ.

ΣΩ. Φαίνεται· ζητῶ δὲ αὖ τί τὸ μετὰ τοῦτο.

ΞΕ. Δῆλον ὅτι, λεχθέντος οὕτω τοῦ τῆς ἀγελαιοκομικῆς ὀνόματος, οὐκ ἄν ποτ᾽ ἐγένεθ᾽ * ἡμῖν τό τινας ἀμ- B φισβητεῖν ὡς οὐδ᾽ ἐπιμέλεια τὸ παράπαν ἐστίν, ὥςπερ

*) ἴσ. Ταύτῃ.

**) ἄλλ. οὐδαμοῦ.

***) γρ. δέοντι.

****) γρ. ἄλλην, καὶ καὶ ἄλλην δέ.

ximus per se praecipiendi esse artem animantibus, neque tamen separatam, sed communem procurationem habentem, et appellavimus tum statim gregalem pastionem — meministine?

So. Vero.

Hosp. In hoc igitur quodammodo erravimus; civilem enim virum nullo modo una comprehendimus neque nominavimus, sed inscientes eius nos appellatio fugit.

So. Quomodo?

Hosp. Greges quosque pascere in reliquos omnes haud dubie cadit pastores, quod licet in civilem non cadat, tamen imposuimus ei hoc nomen, quum oporteret nomen aliquod omnibus commune ei imponi.

So. Vera dicis, si modo ullum erat.

Hosp. Quidni vero fuerit cultus omnibus commune quid, nulla neque pastione discriminata neque alia quadam opera? at vero gregum moderandorum vel colendorum vel etiam curandorum artem eam nominantibus, utpote ab omnibus, licebat nobis complecti etiam civilem una cum reliquis, quandoquidem hoc opus esse declaravit oratio.

So. Recte vero. divisio autem qualis deinde fuisset?

Hosp. Quemadmodum supra distribuimus gregalem pastionem in animantium terrestrium, non pinnatorum, cum aliis corpus non miscentium nullaque cornua habentium curationem, in easdem fere has species si divisissemus etiam gregum moderandorum artem, regalem potestatem tam quae nunc est quam quae Saturno regnante fuerat, complexi essemus una oratione.

So. Videtur vero; quaero autem quid deinde?

Hosp. Perspicuum, ita posita gregum moderandorum artis appellatione numquam futurum fuisse ut quisquam nobis opponeret ne curationem quidem om-

τότε καὶ δικαίως ἠμφισβητήθη μηδεμίαν εἶναι τέχνην ἐν ἡμῖν ἀξίαν τούτου τοῦ θρεπτικοῦ προσρήματος· εἰ δ' οὖν τις εἴη, πολλοῖς πρότερον αὐτῆς καὶ μᾶλλον προσήκειν, ἤ τινι τῶν βασιλέων.

ΣΩ. Ὀρθῶς.

ΞΕ. Ἐπιμέλεια δέ γε ἀνθρωπίνης ξυμπάσης κοινωνίας οὐδεμία ἂν ἐθελήσειεν ἑτέρα μᾶλλον καὶ πραοτέρα *) τῆς βασιλικῆς φάναι καὶ κατὰ πάντων ἀνθρώπων * ἀρχῆς C εἶναι τέχνη.

ΣΩ. Λέγεις ὀρθῶς.

ΞΕ. Μετὰ ταῦτα δέ γε, ὦ Σώκρατες, ἆρ' ἐννοοῦμεν ὅτι πρὸς αὐτῷ δὴ τῷ τέλει συχνὸν αὖ διημαρτάνετο;

ΣΩ. Τὸ ποῖον;

ΞΕ. Τόδε, ὡς ἄρ', εἰ καὶ διενοήθημεν ὅτι μάλιστα τῆς δίποδος ἀγέλης εἶναί τινα θρεπτικὴν τέχνην, οὐδέν τι μᾶλλον ἡμᾶς ἔδει βασιλικὴν εὐθὺς αὐτὴν καὶ πολιτικὴν ὡς ἀποτετελεσμένην προσαγορεύειν.

ΣΩ. Τί μήν;

ΞΕ. Πρῶτον μὲν ὃ ἐλέγομεν τοὔνομα μετασκευωρήσασθαι, * πρὸς τὴν ἐπιμέλειαν μᾶλλον προσαγαγόντας **) ἢ D τὴν τροφήν, ἔπειτα ταύτην τέμνειν· οὐ γὰρ σμικρὰς ἂν ἔχοι τμήσεις ἔτι.

ΣΩ. Ποίας;

ΞΕ. Ἧι τε τὸν θεῖον ἂν που διειλόμεθα νομέα χωρὶς καὶ τὸν ἀνθρώπινον ἐπιμελητήν.

ΣΩ. Ὀρθῶς.

ΞΕ. Αὖθις δέ γε τὴν απονεμηθεῖσαν ἐπιμελητικὴν δίχα τέμνειν ἀναγκαῖον ἦν.

ΣΩ. Τίνι;

ΞΕ. Τῷ βιαίῳ τε καὶ ἑκουσίῳ.

ΣΩ. Τί δή;

ΞΕ. Καὶ ταύτῃ πού τὸ πρότερον ἁμαρτάνοντες * εὐηθέστερα τοῦ δέοντος εἰς ταὐτὸν βασιλέα καὶ τύραννον ξυνέθεμεν, ἀνομοιοτάτους ὄντας αὐτούς τε καὶ τὸν τῆς ἀρχῆς ἑκατέρου τρόπον. E

---

*) ἴσ. προτερον. **) γρ. ἐπαγαγόντας.

nino eam esse, sicuti tum scilicet iure opponebatur nullam esse artem in nobis dignam hac altricis appellatione; sin autem ulla esset, ad multos prius eam et magis pertinere quam ad regum aliquem.

So. Recte vero.

Hosp. Procurationem autem universae humanae communitatis et quidem omnibus hominibus imperandi artem nulla se poterit alia magis ac prius quam regalis potestas esse profiteri.

So. Dicis recte.

Hosp. Deinceps vero, Socrate, num animadvertimus in ipso iam fine magnopere iterum erratum esse?

So. Quanam in re?

Hosp. In hac quod, etiamsi cognoveramus vel maxime bipedis gregis esse quandam alendi artem, nullo tamen modo nos oportuit illico regalem et civilem artem eam appellare, quasi iam absoluta esset.

So. Cur non istud?

Hosp. Primum quod posueramus nomen oportuit nos emendare, ad procurationem magis id accommodantes quam ad pastionem; deinde illam dividere; neque enim exiguas adhuc habeat distributiones.

So. Quales?

Hosp. Quemadmodum divinum haud dubie separaremus pastorem et humanum procuratorem.

So. Recte vero.

Hosp. Rursus autem separata haec procurandi ars bifariam dividenda erat.

So. Quomodo?

Hosp. In violentam et voluntariam.

So. Qui autem?

Hosp. Etiam in hoc antea errantes inscientius quam par erat in unum regem et tyrannum conduximus, licet dissimillimi et ipsi sint et utriusque imperandi ratio.

ΣΩ. Ἀληθῆ.

ΞΕ. Νῦν δέ γε πάλιν ἐπανορθούμενοι, καθάπερ εἴπον, τὴν ἀνθρωπίνην ἐπιμελητικὴν δίχα διαιρώμεθα *), τῷ βιαίῳ τε καὶ ἑκουσίῳ;

ΣΩ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΞΕ. Καὶ τὴν μέν γέ που τῶν βιαίων τυραννικήν, τὴν δὲ ἑκούσιον καὶ ἑκουσίων διπόδων ἀγελαιοκομικὴν ζώων προςειπόντες πολιτικήν, τὸν ἔχοντα αὖ τὴν τέχνην ταύτην καὶ ἐπιμέλειαν ὄντως ὄντα βασιλέα καὶ πολιτικὸν ἀποφαινώμεθα.

ΣΩ. * Καὶ κινδυνεύει γε, ὦ ξένε, τελέως ἂν ἡμῖν 277
οὕτως ἔχειν ἡ περὶ τὸν πολιτικὸν ἀπόδειξις.

ΞΕ. Καλῶς ἄν, ὦ Σώκρατες, ἡμῖν ἔχοι. δεῖ δὲ μὴ σοὶ μόνῳ ταῦτα, ἀλλὰ κἀμοὶ μετὰ σοῦ κοινῇ ξυνδοκεῖν. νῦν δὲ κατά γε τὴν ἐμὴν οὔπω φαίνεται τέλεον ὁ βασιλεὺς ἡμῖν σχῆμα ἔχειν, ἀλλά, καθάπερ ἀνδριαντοποιοὶ παρὰ καιρὸν ἐνίοτε σπεύδοντες πλείω καὶ μείζω τοῦ δέοντος ἕκαστα τῶν ἔργων ἐπεμβαλλόμενοι * βραδύνουσι, καὶ νῦν B
ἡμεῖς, ἵνα δὴ πρὸς τῷ ταχὺ καὶ μεγαλοπρεπῶς δηλώσαιμεν τὸ τῆς ἔμπροσθεν ἁμάρτημα διεξόδου, τῷ βασιλεῖ νομίσαντες πρέπειν μεγάλα παραδείγματα ποιεῖσθαι, θαυμαστὸν ὄγκον ἀράμενοι τοῦ μύθου, μείζονι τοῦ δέοντος ἠναγκάσθημεν αὐτοῦ μέρει προςχρήσασθαι. διὸ μακροτέραν τὴν ἀπόδειξιν πεποιήκαμεν καὶ πάντως τῷ μύθῳ τέλος οὐκ ἐπέθεμεν, ἀλλ' ἀτεχνῶς ὁ λόγος ἡμῖν * ὥςπερ ζῶον τὴν C
ἔξωθεν μὲν περιγραφὴν ἔοικεν ἱκανῶς ἔχειν, τὴν δὲ οἷον τοῖς φαρμάκοις καὶ τῇ ξυγκράσει τῶν χρωμάτων ἐνάργειαν οὐκ ἀπειληφέναι πω. γραφῆς δὲ καὶ ξυμπάσης χειρουργίας λέξει καὶ λόγῳ δηλοῦν πᾶν ζῶον μᾶλλον πρέπει τοῖς δυναμένοις ἕπεσθαι, τοῖς δ' ἄλλοις διὰ χειρουργιῶν.

ΣΩ. Τοῦτο μὲν ὀρθῶς· ὅπη δὲ ἡμῖν οὔπω φῂς ἱκανῶς εἰρῆσθαι, δήλωσον.

---

*) γρ. διαιρώμεθά γε.

**) ἴσ. ζώου.

So. Vera.

Hosp. Nunc contra emendantes, uti dixi, humanam procurationem bifariam distribuamus, in violentam et voluntariam.

So. Sane quidem.

Hosp. Atque violenter imperantium procurationem tyrannidem, voluntariam vero in voluntarios greges bipedum moderationem nuncupantes artem civilem, eum qui hanc tenet artem et procurationem verum regem et civilem declaremus.

So. Videtur sane, hospes, nobis ita absoluta esse viri civilis expositio.

Hosp. Bene vero, Socrate, nobis se sic haberet: at non tibi soli, sed etiam mihi una tecum ita hoc videatur oportet. nunc autem meâ sententiâ nondum videtur absolutam rex nobis speciem habere, sed, quemadmodum statuarii intempestive quandoque festinantes pluribus et maioribus quam opus erat adiectis opera quaeque morantur, ita etiam nos, ut non celeriter modo, verum etiam magnifice ostenderemus superioris erratum expositionis, regem existimantes decere magnis exemplis illustrari, immensam molem extollentes fabulae, maiorem quam opus erat coacti sumus eius partem in eum accommodare. quo factum est ut longiorem redderemus expositionem nec omnino fabulae finem afferremus; sed revera oratio quasi picturae externam quidem adumbrationem videtur satis habere, perspicuitatem vero quasi e coloribus pigmentorumque permixtione exsistentem nondum accepisse. magis vero, quam pictura cunctisque operibus manu factis, dictione et oratione describi et illustrari animantium quodque decet eis qui possunt assequi, ceteris vero operibus manu faciendis.

So. Hoc vero recte habet; quo autem pacto nobis nondum dicas satis de eo expositum esse declara.

ΞΕ. Χαλεπόν, ὦ δαιμόνιε, * μὴ παραδείγμασι χρώ- D
μενον ἱκανῶς ἐνδείκνυσθαί τι τῶν μειζόνων· κινδυνεύει γὰρ ἡμῶν ἕκαστος οἷον ὄναρ εἰδὼς ἅπαντα πάντ' αὖ πάλιν ὥςπερ ὕπαρ ἀγνοεῖν.

ΣΩ. Πῶς τοῦτ' εἶπες;

ΞΕ. Καὶ μάλ' ἀτόπως ἔοικά γε *) ἐν τῷ παρόντι κινῆσαι τὸ περὶ τῆς ἐπιστήμης πάθος ἐν ἡμῖν.

ΣΩ. Τί δή;

ΞΕ. Παραδείγματος, ὦ μακάριε, αὖ μοι καὶ τὸ παράδειγμα αὐτὸ δεδέηκεν.

ΣΩ. Τί οὖν; λέγε μηδὲν ἐμοῦ * γε ἕνεκα ἀποκνῶν. E

ΞΕ. Λεκτέον, ἐπειδὴ καὶ σὺ ἕτοιμος ἀκολουθεῖν. τοὺς γάρ που παῖδας ἴσμεν, ὅταν ἄρτι γραμμάτων ἔμπειροι γίγνωνται —

ΣΩ. Τὸ ποῖον;

ΞΕ. Ὅτι τῶν στοιχείων ἕκαστον ἐν ταῖς βραχυτάταις καὶ ῥᾴσταις τῶν ξυλλαβῶν ἱκανῶς διαισθάνονται, καὶ τἀληθῆ φράζειν περὶ ἐκεῖνα δυνατοὶ γίγνονται.

ΣΩ. * Πῶς γὰρ οὔ; 278

ΞΕ. Ταὐτὰ δέ γε ταῦτα ἐν ἄλλαις ἀμφιγνοοῦντες πάλιν δόξῃ τε ψεύδονται καὶ λόγῳ.

ΣΩ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΞΕ. Ἆρ' οὖν οὐχ ὧδε ῥᾷστον καὶ κάλλιστον ἐπάγειν αὐτοὺς ἐπὶ τὰ μήπω γιγνωσκόμενα;

ΣΩ. Πῶς;

ΞΕ. Ἀνάγειν πρῶτον ἐπ' ἐκεῖνα, ἐν οἷς ταὐτὰ ταῦτα
ὀρθῶς ἐδόξαζον, ἀναγαγόντας δὲ τιθέναι παρὰ τὰ μήπω
γιγνωσκόμενα, * καὶ παραβάλλοντας ἐνδεικνύναι τὴν αὐτὴν B
ὁμοιότητα καὶ φύσιν ἐν ἀμφοτέραις οὖσαν ταῖς ξυμπλοκαῖς,
μέχριπερ ἂν πᾶσι τοῖς ἀγνοουμένοις τὰ δοξαζόμενα ἀληθῶς
παρατιθέμενα δειχθῇ, δειχθέντα δέ, παραδείγμαθ' οὕτω γιγνό-
μενα, ποιήσῃ τῶν στοιχείων ἕκαστον πάντων ἐν πάσαις ταῖς
ξυλλαβαῖς τὸ μὲν ἕτερον ὡς τῶν ἄλλων ἕτερον ὄν, τὸ δὲ
ταὐτὸν ὡς ταὐτὸν ἀεὶ * κατὰ ταὐτὰ ἑαυτῷ προσαγορεύεσθαι. C

*) γρ. ἐοίκαμεν ἕκαστον, ἐν ταῖς ἑξῆς βραχυτάταις γε.

Hosp. Difficile est, o bone, nisi exemplis utare, satis explanare rerum maiorum quicquam; videtur enim nostrûm quisque, postquam somnians quasi intellexit omnia, omnia rursus quasi vigilans ignorare.

So. Quomodo istud dixisti?

Hosp. Admirabiliter sane videor in praesentia commemorasse id quod in sciendo nobis accidit.

So. Quî autem?

Hosp. Exemplo, egregie, iterum mihi exemplum ipsum indiget.

So. Quid igitur? dic nihil mea causa dubitans.

Hosp. Dicendum, quum etiam tu promptus sis ad sequendum. etenim pueros scimus, quum litterarum modo gnari exsistant —

So. Quidnam?

Hosp. Elementorum quodque in brevissimis facillimisque syllabis satis perspicere et vera pronunciare de iis posse.

So. Quidni?

Hosp. De eisdem vero his in aliis syllabis haesitantes rursus et opinio eos fallit et oratio.

So. Sane quidem.

Hosp. Nonne vero ita facillimum et optimum est adduci eos ad ea quae nondum cognoverunt?

So. Quomodo?

Hosp. Ita, ut reducamus eos primum ad illa, in quibus eadem haec recte complexi sunt, reductos dein apponamus ad ea quae nondum cognoverunt, et comparando demonstremus eandem similitudinem et naturam in utrisque esse comprehensionibus, dum ad omnia ignota ea quae recte complexi sunt apposita monstrentur monstrataque, exempla iam facta, efficiant ut ex elementis omnibus in omnibus syllabis diversum quidem a reliquis diversum, idem vero idem semper eadem secum ratione appelletur.

ΣΩ. Παντάπασι μὲν οὖν.

ΞΕ. Οὐκοῦν τοῦτο μὲν ἱκανῶς ξυνειλήφαμεν, ὅτι παραδείγματός γ' ἐστὶ τότε γένεσις, ὁπόταν ὂν ταὐτὸν ἐν ἑτέρῳ διεσπασμένῳ δοξαζόμενον ὀρθῶς καὶ ξυναχθὲν περὶ ἑκάτερον ὡς ξυνάμφω μίαν ἀληθῆ δόξαν ἀποτελῇ;

ΣΩ. Φαίνεται.

ΞΕ. Θαυμάζοιμεν *) ἂν οὖν, εἰ ταὐτὸν τοῦτο ἡμῶν ἡ ψυχὴ φύσει περὶ τὰ τῶν πάντων στοιχεῖα πεπονθυῖα
* τοτὲ μὲν ὑπ' ἀληθείας περὶ ἓν ἕκαστον ἔν τισι ξυνίστα- D
ται, τοτὲ δὲ περὶ πάντων **) ἐν ἑτέροις αὖ φέρεται, καὶ τὰ μὲν αὐτῶν ἁμηγέπῃ τῶν ξυγκράσεων ***) ὀρθῶς δοξάζει, μετατιθέμενα δ' εἰς τὰς τῶν πραγμάτων μακρὰς καὶ μὴ ῥᾳδίους ξυλλαβὰς ταὐτὰ ταῦτα πάλιν ἀγνοεῖ;

ΣΩ. Καὶ θαυμαστόν γε οὐδέν.

ΞΕ. Πῶς γάρ, ὦ φίλε, δύναιτ' ἄν τις ἀρχόμενος
ἀπὸ δόξης ψευδοῦς, ἐπί τι τῆς ἀληθείας καὶ σμικρὸν * μέ- E
ρος ἀφικόμενος κτήσασθαι φρόνησιν;

ΣΩ. Σχεδὸν οὐδαμῶς.

ΞΕ. Οὐκοῦν ταῦτα εἰ ταύτῃ πέφυκεν, οὐδὲν δὴ πλημμελοῖμεν ἂν ἐγώ τε καὶ σύ, πρῶτον μὲν ἐπιχειρήσαντες ὅλου παραδείγματος ἰδεῖν τὴν φύσιν ἐν σμικρῷ κατὰ μέρος ἄλλῳ παραδείγματι, μετὰ δὲ ταῦτα μέλλοντες, ἐπὶ τὸ τοῦ βασιλέως μέγιστον ὂν ταὐτὸν εἶδος ἀπ' ἐλαττόνων φέροντές ποθεν, διὰ παραδείγματος ἐπιχειρεῖν αὖ τὴν τῶν κατὰ πόλιν θεραπείαν τέχνῃ γνωρίζειν, ἵνα ὕπαρ ἀντ' ὀνείρατος ἡμῖν γίγνηται;

ΣΩ. Πάνυ μὲν οὖν ὀρθῶς.

ΞΕ. * Πάλιν δὴ τὸν ἔμπροσθεν λόγον ἀναληπτέον, 279
ὡς, ἐπειδὴ τῷ βασιλικῷ γένει τῆς περὶ τὰς πόλεις ἐπιμελείας ἀμφισβητοῦσι μυρίοι, δεῖ δὴ πάντας ἀποχωρίζειν τούτους καὶ μόνον ἐκεῖνον λιπεῖν. καὶ πρὸς τοῦτο δὴ παραδείγματος ἔφαμεν δεῖν τινὸς ἡμῖν.

---

*) γρ. Θαυμάζοιμ'.

**) ἄλλ. ἅπαντα.

***) ἴσ. ἄνευ τῶν ξυγκράσεων.

So. Ita prorsus habet.

Hosp. Nonne hoc quidem satis percepimus, exemplum tum exsistere, quum id quod idem est in alio seiuncto recte animo comprehensum et compositum de quoque illorum ut utroque simul unam veram opinionem efficiat?

So. Videtur.

Hosp. Num igitur mirabimur quod animus noster, cui idem hoc per se in rerum omnium elementis accidat, modo veritatem assequutus de unoquoque in quibusdam sibi constet, modo de omnibus in aliis rursus fluctuet, et nonnulla eorum profecto extra coniunctiones recte complectatur, translata vero in rerum magnas ac difficiles comprehensiones eadem haec rursus ignoret?

So. Ac nihil quidem mirum.

Hosp. Quî enim, o care, possit quispiam, qui exordiatur ab opinione falsa, aliquam veritatis vel exiguam partem attingens adipisci intelligentiam?

So. Nullo fere modo.

Hosp. Nonne vero haec si ita comparata sunt, haud inepte faciemus ego et tu, si, quum primo aggressi simus exempli naturam in universum perspicere in alio brevi exemplo per partes, deinceps instituemus, ad regis utpote maximam speciem eandem a minoribus quibusdam transferentes, exemplo etiam rerum civilium procurationem arte cognoscere, quo verum pro viso nobis exsistat?

So. Sane quidem recte habet.

Hosp. Rursus igitur superior oratio repetenda, oportere nos, quia cum regali genere de civitatum procuratione contendant sexcenti, omnes discernere hos et solum illum relinquere. et ad hoc quidem exemplo aliquo diximus nobis opus esse.

ΣΩ. Καὶ μάλα.

ΞΕ. Τί δῆτα παράδειγμά τις ἄν, ἔχον τὴν αὐτὴν πολιτικὴν *) πραγματείαν, σμικρότατον παραθέμενος ἱκανῶς ἂν εὕροι τὸ * ζητούμενον; βούλει πρὸς Διός, ὦ Σώκρατες, εἰ μή τι πρόχειρον ἕτερον ἔχομεν, ἀλλ' οὖν τήν γε ὑφαντικὴν προελώμεθα; καὶ ταύτην, εἰ δοκεῖ, μὴ πᾶσαν; ἀποχρήσει γὰρ ἴσως ἡ περὶ τὰ ἐκ τῶν ἐρίων ὑφάσματα· τάχα γὰρ ἂν ἡμῖν καὶ τοῦτο τὸ μέρος αὐτῆς μαρτυρήσειε προαιρεθὲν ὃ βουλόμεθα. B

ΣΩ. Τί γὰρ οὔ;

ΞΕ. Τί δῆτα οὐ, καθάπερ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν τέμνοντες μέρη μερῶν ἕκαστον διῃρούμεθα, καὶ νῦν περὶ ὑφαντικὴν ταὐτὸν * τοῦτ' ἐδράσαμεν, καὶ κατὰ δύναμιν ὅτι μάλιστα διὰ βραχέων ταχὺ πάντ' ἐπελθόντες πάλιν ἤλθομεν ἐπὶ τὸ νῦν χρήσιμόν; C

ΣΩ. Πῶς λέγεις;

ΞΕ. Αὐτὴν τὴν διέξοδον ἀπόκρισίν σοι ποιήσομαι.

ΣΩ. Κάλλιστ' εἶπες.

ΞΕ. Ἔστι τοίνυν πάντα ἡμῖν, ὁπόσα δημιουργοῦμεν καὶ κτώμεθα, τὰ μὲν ἕνεκα τοῦ ποιεῖν τι, τὰ δὲ τοῦ μὴ πάσχειν ἀμυντήρια· καὶ τῶν ἀμυντηρίων τὰ μὲν ἀλεξιφάρμακα καὶ θεῖα καὶ ἀνθρώπινα, τὰ * δὲ προβλήματα· τῶν δ' αὖ γε προβλημάτων τὰ μὲν πρὸς τὸν πόλεμον ὁπλίσματα, τὰ δὲ φράγματα· καὶ τῶν φραγμάτων τὰ μὲν παραπετάσματα, τὰ δὲ πρὸς χειμῶνας καὶ καύματα ἀλεξητήρια· τῶν δὲ ἀλεξητηρίων **) τὰ μὲν στεγάσματα, τὰ δὲ σκεπάσματα· καὶ τῶν σκεπασμάτων ὑποπετάσματα μὲν ἄλλα, περικαλύμματα δὲ ἕτερα· τῶν περικαλυμμάτων δὲ τὰ μὲν ὁλόσχιστα, ξύνθετα δὲ ἕτερα· τῶν δὲ ξυνθέτων * τὰ μὲν τρητά, τὰ δὲ ἄνευ τρήσεως ξυνδετά· καὶ τῶν ἀτρήτων τὰ μὲν νεύρινα φυτῶν ἐκ γῆς, τὰ δὲ τρίχινα· τῶν δὲ τριχίνων τὰ μὲν ὕδασι καὶ γῇ κολλητά, τὰ δὲ αὐτὰ αὑτοῖς ξυνδετά. τουτοισὶ δὴ τοῖς ἐκ τῶν ἑαυτοῖς ξυνδουμένων ἐργασθεῖσιν ἀμυντηρίοις καὶ σκεπάσμασι τὸ μὲν ὄνομα ἱμάτια ἐκαλέσαμεν, τὴν D E

*) ἴσ. πολιτικῇ. **) γρ. ἀλεξιτήρια — ἀλεξιτηρίων.

So. Vero.

Hosp. Quodnam tandem exemplum, aeque atque civilis ars in cura quadam occupatum, minimum apponens satis invenerit quispiam id quod quaeritur? num vis per Jovem, Socrate, si nullum aliud ad manum habemus, artem saltem textoriam eligamus, eamque, si videtur, non totam? nam satis fortasse erit ars lanae texendae; forsitan enim nobis etiam haec eius pars testificetur id quod volumus.

So. Quidni?

Hosp. Quin, quemadmodum in superioribus avellentes partes singulas a partibus distribuimus, ita etiam nunc arte textoria idem hoc faciemus, et quum quam brevissime potuerimus celeriter omnia persequuti sumus, rursus pergimus ad hoc quod nunc nobis ex usu est?

So. Quomodo dicis?

Hosp. Ipsa expositione tibi respondebo.

So. Optime vero dicis.

Hosp. Omnium igitur quae fabricamur et possidemus alia huc spectant ut eis aliquid faciamus, alia ne quid patiamur munimento nobis sunt; munimentorum alia sunt remedia, tam divina quam humana, alia propugnacula; etiam propugnaculorum alia armaturae bellicae, alia sepimenta; sepimentorum alia vela, alia frigoris et caloris praesidia; praesidiorum alia operimenta, alia tegumenta; tegumentorum stragula alia, vestimenta alia; vestimentorum autem alia sunt e toto secta, composita alia; compositorum alia perforata, alia sine perforatione colligata; eorum quae non sunt perforata, alia e nervis plantarum, alia e pilis confecta; e pilis confectorum alia aqua et terra glutinata, alia per se ipsa colligata. haec iam ex colligatis per se confecta munimenta et tegumenta amictus appellamus, artem

δὲ τῶν ἱματίων μάλιστα ἐπιμελουμένην τέχνην, ὥςπερ τότε
τὴν τῆς * πόλεως πολιτικὴν εἴπομεν, οὕτω καὶ νῦν ταύ- 280
την προςείπωμεν ἀπ' αὐτοῦ τοῦ πράγματος ἱματιουργικήν *)· φῶμεν δὲ καὶ ὑφαντικήν, ὅσον ἐπὶ τῇ τῶν ἱματίων ἐργασίᾳ μέγιστον ἦν μόριον, μηδὲν διαφέρειν πλὴν ὀνόματι ταύτης τῆς ἱματιουργικῆς, καθάπερ κἀκεῖ τότε τὴν βασιλικὴν τῆς πολιτικῆς.

ΣΩ. Ὀρθότατά γε.

ΞΕ. Τὸ μετὰ τοῦτο δὴ ξυλλογισώμεθα, ὅτι τὴν τῶν
ἱματίων ὑφαντικὴν οὕτω ῥηθεῖσάν τις τάχ' ἂν ἱκανῶς * εἰ- B
ρῆσθαι δόξειε, μὴ δυνάμενος ξυννοεῖν, ὅτι τῶν μὲν ἐγγὺς ξυνεργῶν οὔπω διώρισται, πολλῶν δὲ ἑτέρων ξυγγενῶν ἀπεμερίσθη.

ΣΩ. Ποίων, εἰπέ, ξυγγενῶν;

ΞΕ. Οὐχ ἕσπου τοῖς λεχθεῖσιν, ὡς φαίνει· πάλιν οὖν ἔοικεν ἐπανιτέον ἀρχόμενον ἀπὸ τελευτῆς. εἰ γὰρ ξυννοεῖς τὴν οἰκειότητα, τὴν μὲν διετέμομεν ἀπ' αὐτῆς νῦν δή, τὴν τῶν στρωμάτων ξύνθεσιν, περιβολῇ χωρίζοντες καὶ ὑποβολῇ.

ΣΩ. Μανθάνω.

ΞΕ. Καὶ μὴν * τὴν ἐκ τῶν λίνων καὶ σπάρτων καὶ C
πάντων, ὁπόσα φυτῶν ἄρτι νεῦρα κατὰ λόγον εἴπομεν, δημιουργίαν πᾶσαν ἀφείλομεν· τήν τ' αὖ πιλητικὴν ἀφωρισάμεθα καὶ τὴν τρήσει καὶ ῥαφῇ χρωμένην ξύνθεσιν, ἧς ἡ πλείστη σκυτοτομική.

ΣΩ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΞΕ. Καὶ τοίνυν τὴν τῶν ὁλοσχίστων σκεπασμάτων θεραπείαν δερματουργικὴν καὶ τὰς τῶν στεγασμάτων, ὅσαι τε ἐν οἰκοδομικῇ καὶ ὅλῃ τεκτονικῇ καὶ ἐν ἄλλαις τέχναις
ῥευμάτων * στεκτικαὶ γίγνονται, ξυμπάσας ἀφείλομεν, ὅσαι D
τε περὶ τὰς κλοπὰς **) καὶ τὰς βίᾳ πράξεις διακωλυτικὰ ἔργα παρέχονται τέχναι φραγμάτων, περί τε γένεσιν ἐπιθηματουργίας οὖσαι καὶ τὰς τῶν θυρωμάτων πήξεις, γομφωτικῆς ἀπονεμηθεῖσαι μόρια τέχνης· τήν τε ὁπλοποιικὴν ***)

*) γρ. ἱματουργικήν. **) γρ. πλοκάς.
***) γρ. ὁπλοποιητικήν.

vero amictus maxime curantem, quemadmodum tum civitatis administrandae artem civilem diximus, ita etiam nunc hanc nominemus ex ipsa re vestiariam; dicamus vero textoriam, pro eo quod in vestium confectione primas sustineat partes, nihil differre nisi nomine ab hac vestiaria, quemadmodum etiam illic regia potestas a civili.

So. Rectissime vero.

Hosp. Deinde vero reputemus, vestium texendarum artem ita dictam forsitan quempiam satis esse expositam putare, qui nequeat intelligere, a propinquis operae sociis nondum discretam, a multis vero aliis cognatis distinctam eam esse.

So. A quibusnam, dic, cognatis?

Hosp. Non assequutus es dicta, ut videtur; rursus igitur patet redeundum et a fine exordiundum esse. nam si intelligis cognationem, unam cognatam desecuimus modo ab ea, stragulorum compositionem, discernentes ea quae induuntur et ea quae substernuntur.

So. Comprehendo.

Hosp. Atque etiam totam e linis et spartis omnibusque, quae plantarum modo nervos rationi convenienter diximus, confectionem universam seiunximus; etiam lanae cogendae artem secrevimus et eam quae perforatione et sutura utitur compositionem, cuius plurima est pars sutrina.

So. Sane quidem.

Hosp. Atque tegumentorum e toto sectorum confectionem pelles adhibentem atque operimentorum et quaecumque in arte aedificandi et universa tignaria aliisque artibus exstant liquidorum arcendorum artes, has omnes disclusimus, praeterea quotquot furta violentasque actiones impedientia opera exhibent artes sepimentorum, in operculorum confectione occupatae ianuisque solidandis, artis clavo compingendi separatae partes; artem porro armorum fabricandorum

ἀπετεμόμεθα, μεγάλης καὶ παντοίας τῆς προβληματουργικῆς τμῆμα οὖσαν δυνάμεως· καὶ δὴ καὶ τὴν μαγευτικὴν τὴν περὶ τὰ ἀλεξιφάρμακα * κατ' ἀρχὰς εὐθὺς διωρισάμεθα ξύμπασαν, καὶ λελοίπαμεν, ὡς δόξαιμεν ἄν, αὐτὴν τὴν ζητηθεῖσαν ἀμυντικὴν χειμώνων, ἐρεοῦ προβλήματος ἐργαστικήν, ὄνομα δὲ ὑφαντικὴν λεχθεῖσαν. E

ΣΩ. Ἔοικε γὰρ οὖν.

ΞΕ. Ἀλλ' οὐκ ἔστι πω τέλεον, ὦ παῖ, τοῦτο λελεγμένον· ὁ γὰρ ἐν ἀρχῇ τῆς τῶν ἱματίων ἐργασίας ἁπτόμενος τοὐναντίον * ὑφῇ δρᾶν φαίνεται. 281

ΣΩ. Πῶς;

ΞΕ. Τὸ μὲν τῆς ὑφῆς ξυμπλοκή τίς ἐστί που.

ΣΩ. Ναί.

ΞΕ. Τὸ δέ γε τῶν ξυνεστώτων καὶ ξυμπεπιλημένων διαλυτική.

ΣΩ. Τὸ ποῖον δή;

ΞΕ. Τὸ τῆς τοῦ ξαίνοντος τέχνης ἔργον· ἢ τὴν ξαντικὴν τολμήσομεν ὑφαντικὴν καὶ τὸν ξάντην ὡς ὄντα ὑφάντην καλεῖν;

ΣΩ. Οὐδαμῶς.

ΞΕ. Καὶ μὴν τήν γε αὖ στήμονος ἐργαστικὴν καὶ κρόκης εἴ τις ὑφαντικὴν προσαγορεύει, παράδοξόν τε καὶ ψεῦδος ὄνομα * λέγει. B

ΣΩ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΞΕ. Τί δέ; γναφευτικὴν *) ξύμπασαν καὶ τὴν ἀκεστικὴν πότερα μηδεμίαν ἐπιμέλειαν μηδέ τινα θεραπείαν ἐσθῆτος θῶμεν; ἢ καὶ ταύτας πάσας ὡς ὑφαντικὰς λέξομεν;

ΣΩ. Οὐδαμῶς.

ΞΕ. Ἀλλὰ μὴν τῆς γε θεραπείας ἀμφισβητήσουσιν αὗται ξύμπασαι καὶ τῆς γενέσεως τῆς τῶν ἱματίων τῇ τῆς ὑφαντικῆς δυνάμει, μέγιστον μὲν μέρος ἐκείνῃ διδοῦσαι, μεγάλα δὲ καὶ σφίσιν αὐταῖς ἀπονέμουσαι.

ΣΩ. * Πάνυ γε. C

---

*) γρ. κναφευτικήν.

defecuimus quae magnae et multiplicis propugnaculorum conficiendorum facultatis pars est; atque etiam magicam artem remedia amolientia tractantem initio statim discrevimus universam et reliquam fecimus, quemadmodum videri possimus, ipsam quae quaerebatur frigoris arcendi artem, lanei propugnaculi confectionem, quae nomen invenit textoriae artis.

So. Ita prorsus videtur.

Hosp. At nondum, o puer, absoluta est haec expositio; nam qui initio ad vestium confectionem aggreditur contrarium ac textura videtur facere.

So. Quomodo?

Hosp. Textura quidem coagmentatio quaedam est.

So. Ita.

Hosp. Illud vero conflatorum et compactorum dissolutio.

So. Quale autem?

Hosp. Carminandi artis opus; an carminandi artem poterimus textoriam et eum qui carminat textorem appellare?

So. Minime vero.

Hosp. Atque etiam staminis et subteminis confectionem si quis textoriam nominet, absonam et falsam vocem mittat.

So. Quidni?

Hosp. Quid vero? fullonicam universam artemque farciendi utrum nullam esse operam nec curationem vestium ponamus? an has quoque omnes textorias dicemus?

So. Minime vero.

Hosp. At vero de curatione contendent hae omnes et de confectione vestium cum textoria facultate, maximam quidem partem illi tribuentes, magnas vero etiam ad se ipsas vindicantes.

So. Sane quidem.

ΞΕ. Πρὸς τοίνυν ταύταις ἔτι τὰς τῶν ἐργαλείων δημιουργοὺς τέχνας, δι' ὧν ἀποτελεῖται τὰ τῆς ὑφῆς ἔργα, δοκεῖν χρὴ τό γε *) ξυναιτίας εἶναι προσποιήσασθαι παντὸς ὑφάσματος.

ΣΩ. Ὀρθότατα.

ΞΕ. Πότερον οὖν ἡμῖν ὁ περὶ τῆς ὑφαντικῆς λόγος, οὗ προειλόμεθα μέρους, ἱκανῶς ἔσται διωρισμένος, ἐὰν ἄρ' αὐτὴν τῶν ἐπιμελειῶν, ὁπόσαι περὶ τὴν ἐρεᾶν ἐσθῆτα, εἰς τὴν καλλίστην καὶ μεγίστην πασῶν τιθῶμεν; ἢ λέγοιμεν * μὲν ἄν τι ἀληθές, οὐ μὴν σαφές γε οὐδὲ τέλεον, πρὶν D ἂν καὶ ταύτας αὐτῆς πάσας περιέλωμεν;

ΣΩ. Ὀρθῶς.

ΞΕ. Οὐκοῦν μετὰ ταῦτα ποιητέον ὃ λέγομεν, ἵν' ἐφεξῆς ἡμῖν ὁ λόγος ἴῃ;

ΣΩ. Πῶς δ' οὔ;

ΞΕ. Πρῶτον μὲν τοίνυν δύο τέχνας οὔσας περὶ πάντα τὰ δρώμενα θεασώμεθα.

ΣΩ. Τίνας;

ΞΕ. Τὴν μὲν γενέσεως οὖσαν ξυναίτιον, τὴν δ' αὐτὴν αἰτίαν.

ΣΩ. Πῶς;

ΞΕ. Ὅσαι μὲν τὸ πρᾶγμα αὐτὸ μὴ δημιουργοῦσι, * ταῖς δὲ δημιουργούσαις ὄργανα παρασκευάζουσιν, ὧν μὴ E παραγενομένων οὐκ ἄν ποτε ἐργασθείη τὸ προστεταγμένον ἑκάστῃ τῶν τεχνῶν, ταύτας μὲν ξυναιτίους, τὰς δὲ αὐτὸ τὸ πρᾶγμα ἀπεργαζομένας αἰτίας.

ΣΩ. Ἔχει γοῦν λόγον.

ΞΕ. Μετὰ τοῦτο δὴ τὰς μὲν περί τε ἀτράκτους καὶ κερκίδας καὶ ὁπόσα ἄλλα ὄργανα τῆς περὶ τὰ ἀμφιέσματα γενέσεως κοινωνεῖ, πάσας ξυναιτίους εἴπωμεν, τὰς δὲ αὐτὰ θεραπευούσας καὶ δημιουργούσας αἰτίας.

ΣΩ. Ὀρθότατα.

ΞΕ. Τῶν αἰτιῶν * δὴ πλυντικὴν μὲν καὶ ἀκεστικὴν 282 καὶ πᾶσαν τὴν περὶ ταῦτα θεραπευτικήν, πολλῆς οὔσης

---

*) γρ. τότε

Hosp. Praeter has vero etiam artes instrumenta fabricantes, quibus peraguntur texturae opera, existimari oportet cuiusque texti se adiutrices esse profiteri.

So. Rectissime.

Hosp. Utrum nobis iam oratio de textoria suscepta, quam elegimus partem, satis erit definita, si omnium eam curationum quae in laneo vestimento occupatae sunt praestantissimam et maximam esse posuerimus? an dicemus quidem veri quid neque tamen certi nec absoluti, priusquam etiam has ab ea omnes separaverimus?

So. Recte vero.

Hosp. Nonne igitur deinceps faciundum quod dicimus, ut ordine nobis oratio procedat?

So. Quidni?

Hosp. Primum duas artes in omnibus quae peraguntur spectemus.

So. Quales?

Hosp. Unam confectionis adiutricem, alteram vero ipsam eius effectricem.

So. Quomodo?

Hosp. Quaecumque rem ipsam non fabricantur, fabricantibus vero artibus instrumenta parant, quae nisi adessent numquam conficeretur id quod cuique artium mandatum est, has quidem esse adiutrices, eas vero quae ipsam rem conficiunt effectrices.

So. Est certe consentaneum.

Hosp. Deinde iam omnes artes quae fusos radiosque fabricantur et quaecumque alia instrumenta in amictu conficiendo partes agunt, has adiutrices dicamus, eas vero quae hunc curant et fabricantur effectricem.

So. Rectissime vero.

Hosp. In effectricibus vero lavandi et farciendi artem omnemque in hoc occupatam curationem, par-

τῆς κοσμητικῆς τοὐνταῦθα αὐτῆς μόριον, εἰκὸς μάλιστα περιλαμβάνειν ὀνομάζοντας πᾶν τῇ τέχνῃ τῇ γναφευτικῇ.

ΣΩ. Καλῶς.

ΞΕ. Καὶ μὴν ξαντική γε καὶ νηστικὴ καὶ πάντα αὖ τὰ περὶ τὴν ποίησιν αὐτὴν τῆς ἐσθῆτος ἧς λέγομεν μέρη, μία τίς ἐστι τέχνη τῶν ὑπὸ πάντων λεγομένων ἡ ταλασιουργική *).

ΣΩ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΞΕ. Τῆς δὴ * ταλασιουργικῆς δύο τμήματά ἐστον, B καὶ τούτοιν ἑκάτερον ἅμα δυεῖν πεφύκατον τέχναιν μέρη.

ΣΩ. Πῶς;

ΞΕ. Τὸ μὲν ξαντικὸν καὶ τὸ τῆς κερκιστικῆς ἥμισυ καὶ ὅσα τὰ ξυγκείμενα ἀπ' ἀλλήλων ἀφίστησι, πᾶν τοῦτο ὡς ἓν φράζειν τῆς τε ταλασιουργίας αὐτῆς ἐστί που, καὶ μεγάλα τινὲ κατὰ πάντα ἡμῖν ἤστην τέχνα, ἡ ξυγκριτική τε καὶ διακριτική.

ΣΩ. Ναί.

ΞΕ. Τῆς τοίνυν διακριτικῆς ἥ τε ξαντικὴ καὶ τὰ νῦν δὴ ῥηθέντα ἅπαντά ἐστιν· ἡ γὰρ * ἐν ἐρίοις τε καὶ C στήμοσι διακριτική, κερκίδι μὲν ἄλλον τρόπον γιγνομένη, χερσὶ δὲ ἕτερον, ἔσχεν ὅσα ἀρτίως ὀνόματα ἐῤῥήθη.

ΣΩ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΞΕ. Αὖθις δὴ πάλιν ξυγκριτικῆς μόριον ἅμα καὶ ταλασιουργίας ἐν αὐτῇ γιγνόμενον λάβωμεν· ὅσα δὲ τῆς διακριτικῆς ἦν αὐτόθι, μετίωμεν ξύμπαντα, δίχα τέμνοντες τὴν ταλασιουργίαν διακριτικῷ τε καὶ ξυγκριτικῷ τμήματι.

ΣΩ. Διῃρήσθω.

ΞΕ. Τὸ ξυγκριτικὸν τοίνυν αὖ σοι καὶ ταλασιουργικὸν * ἅμα μόριον, ὦ Σώκρατες, διαιρετέον, εἴπερ ἱκανῶς D μέλλομεν τὴν προῤῥηθεῖσαν ὑφαντικὴν αἱρήσειν.

ΣΩ. Οὐκοῦν χρή.

ΞΕ. Χρὴ μὲν οὖν· καὶ λέγωμέν γε αὐτῆς τὸ μὲν εἶναι στρεπτικόν, τὸ δὲ ξυμπλεκτικόν.

---

*) ἴσ. τέχνη ἡ ὑπὸ πάντων λεγομένη ταλασιουργική.

tem huc pertinentem late patentis ornandi artis, par eſt potiſſimum comprehendi uno univerſam artis fullonicae nomine.

So. Praeclare.

Hoſp. Atque etiam carminandi et nendi artes omnesque in effectione veſtimenti de qua agimus occupatae partes unam efficiunt ab omnibus dictam lanae tractandae artem.

So. Quidni?

Hoſp. Lanae tractandae artis duae ſunt partes, et utraeque ſimul duarum ſunt artium partes.

So. Quomodo?

Hoſp. Ars carminandi et radio ſubteminis traiiciendi dimidium et quicquid coniuncta inter ſe dirimit, hoc totum, ut uno nomine nuncupetur, ad ipſam lanae tractandae artem haud dubie pertinet, et magnae quaedam nobis in omnibus ſunt artes, coagmentandi una, altera diſſolvendi.

So. Ita.

Hoſp. Iam ad diſſolvendi artem pertinent carminandi ars et omnia quae nunc dicta ſunt; lanae enim et ſtaminis diſſolutio, quae radio alia ratione peragitur, manu alia, habet quotquot modo dicta ſunt nomina.

So. Sane quidem.

Hoſp. Rurſus vero coagmentandi artis ſimulque lanificii partem quae in ea ineſt ſumamus; quaecumque vero diſſolvendi vim habentia in ea inſunt, ea perſequamur omnia, bifariam distribuentes lanificium in partem diſſolventem et coagmentantem.

So. Distributum eſto.

Hoſp. Coagmentans vero et lanaria ſimul pars iterum tibi, Socrate, dividenda, ſi ſatis volumus ante dictam artem textoriam aſſequi.

So. Oportet vero.

Hoſp. Oportet ſane quidem, et dicamus unam eius partem eſſe torquentem, alteram connectentem.

ΣΩ. Ἆρ' οὖν μανθάνω; δοκεῖς γάρ μοι τὸ περὶ τὴν τοῦ στήμονος ἐργασίαν λέγειν στρεπτικόν.

ΞΕ. Οὐ μόνον γε, ἀλλὰ καὶ κρόκης· ἢ γένεσιν ἄστροφόν τινα αὐτῆς εὑρήσομεν;

ΣΩ. Οὐδαμῶς.

ΞΕ. Διόρισαι δὴ καὶ τούτοιν ἑκάτερον· ἴσως * γὰρ E ὁ *) διορισμὸς ἔγκαιρος ἄν σοι γένοιτο.

ΣΩ. Πῇ;

ΞΕ. Τῇδε. τῶν περὶ ξαντικὴν ἔργων μηκυνθέν τε καὶ σχὸν πλάτος λέγομεν εἶναι κάταγμά τι.

ΣΩ. Ναί.

ΞΕ. Τούτου δὴ τὸ μὲν ἀτράκτῳ τε στραφὲν καὶ στερεὸν νῆμα γενόμενον στήμονα μέν φασι **) τὸ νῆμα, τὴν δ' ἀπευθύνουσαν αὐτὸ τέχνην εἶναι στημονονητικήν ***).

ΣΩ. Ὀρθῶς.

ΞΕ. Ὅσα δέ γε αὖ τὴν μὲν ξυστροφὴν χαύνην λαμβάνει, τῇ δὲ τοῦ στήμονος ἐμπλέξει πρὸς τὴν τῆς γνάψεως ὁλκὴν ἐμμέτρως τὴν μαλακότητα ἴσχει, ταῦτ' ἄρα κρόκην μὲν τὰ νηθέντα, τὴν δὲ ἐπιτεταγμένην αὐτοῖς εἶναι τέχνην τὴν κροκονητικὴν * φῶμεν. 283

ΣΩ. Ὀρθότατα.

ΞΕ. Καὶ μὴν τό γε τῆς ὑφαντικῆς μέρος, ὃ προὐθέμεθα, παντί που δῆλον ἤδη· τὸ γὰρ ξυγκριτικῆς τῆς ἐν ταλασιουργίᾳ μόριον ὅταν εὐθυπλοκίᾳ κρόκης καὶ στήμονος ἀπεργάζηται πλέγμα, τὸ μὲν πλεχθὲν ξύμπαν ἐσθῆτα ἐρεᾶν, τὴν δ' ἐπὶ τούτῳ τέχνην οὖσαν προςαγορεύομεν ὑφαντικήν.

ΣΩ. Ὀρθότατα.

ΞΕ. Εἶεν· τί δή ποτε οὖν οὐκ εὐθὺς ἀπεκρινάμεθα * πλεκτικὴν εἶναι κρόκης καὶ στήμονος ὑφαντικήν, ἀλλὰ B περιήλθομεν ἐν κύκλῳ πάμπολλα διοριζόμενοι μάτην;

ΣΩ. Οὔκουν ἔμοιγε, ὦ ξένε, μάτην οὐδὲν τῶν ῥηθέντων ἔδοξε ῥηθῆναι.

*) γρ. ὅδε. **) ἄλλ. μὲν φάθι.
***) γρ. στημονικήν.

So. Num vero intelligo? videris enim mihi ſtaminis confectionem dicere partem torquentem.

Hoſp. Non hanc ſolum, verum etiam ſubteminis confectionem; an exſiſtere eam niſi torqueatur inveniemus?

So. Minime vero.

Hoſp. Diſtingue igitur etiam harum utramque; forſitan enim diviſio opportuna tibi fuerit.

So. Quomodo?

Hoſp. Ita. e carminandi artis operibus id quod productum eſt habetque latitudinem dicimus eſſe tractum laneum.

So. Etiam.

Hoſp. Huius vero id quod fuſo contorquetur et firmum fit filum, ſtamen dicunt artemque illud dirigentem artem ſtaminis contorquendi.

So. Recte vero.

Hoſp. Quodcumque vero laxam accipit contortionem et ſtaminis implicatione ad tractum et polituram per ſpinam fulloniam idoneam habet mollitiem, hoc filum ſubtemen artemque ei praepoſitam eſſe ſubteminis nendi artem dicamus.

So. Rectiſſime.

Hoſp. Iam vero textoriae pars quam propoſuimus cuivis fere manifeſta; artis enim coagmentandi pars ad lanificium pertinens quando directe contexendo ſubtemen et ſtamen efficit texturam, contextum totum veſtem laneam et artem in hoc occupatam appellamus textoriam.

So. Rectiſſime.

Hoſp. Iam quid tandem non ſtatim reſpondimus ſubteminis et ſtaminis contexendi artem eſſe textoriam, ſed circumivimus in orbem permulta definientes fruſtra?

So. Neque tamen mihi, o hoſpes, fruſtra aliquid eorum quae dicta ſunt videtur dictum eſſe.

ΞΕ. Καὶ θαυμαστόν γε οὐδέν· ἀλλὰ τάχ' ἄν, ὦ μακάριε, δόξειε· πρὸς δὴ τὸ νόσημα τὸ τοιοῦτον, ἂν ἄρα πολλάκις ὕστερον ἐπίῃ (θαυμαστὸν γὰρ οὐδέν), λόγον ἄκουσόν τινα προσήκοντα περὶ πάντων τῶν * τοιούτων ῥηθῆναι. C

ΣΩ. Λέγε μόνον.

ΞΕ. Πρῶτον τοίνυν ἴδωμεν *) πᾶσαν τήν τε ὑπερβολὴν καὶ τὴν ἔλλειψιν, ἵνα κατὰ λόγον ἐπαινῶμεν καὶ ψέγωμεν τὰ μακρότερα τοῦ δέοντος ἑκάστοτε λεγόμενα καὶ τἀναντία περὶ τὰς τοιαύτας **) διατριβάς.

ΣΩ. Οὐκοῦν χρή.

ΞΕ. Περὶ δὴ τούτων αὐτῶν ὁ λόγος ἡμῖν, οἶμαι, γιγνόμενος ὀρθῶς ἂν γίγνοιτο.

ΣΩ. Τίνων;

ΞΕ. Μήκους τε πέρι καὶ βραχύτητος καὶ πάσης ὑπεροχῆς τε καὶ ἐλλείψεως· ἡ * γάρ που μετρητικὴ περὶ πάντ' ἐστὶ ταῦτα. D

ΣΩ. Ναί.

ΞΕ. Διέλωμεν τοίνυν αὐτὴν δύο μέρη· δεῖ γὰρ δὴ πρὸς ὃ νῦν σπεύδομεν.

ΣΩ. Λέγοις ἂν τὴν διαίρεσιν ὅπῃ.

ΞΕ. Τῇδε· τὸ μὲν κατὰ τὴν πρὸς ἄλληλα μεγέθους καὶ σμικρότητος κοινωνίαν, τὸ δὲ κατὰ τὴν τῆς γενέσεως ἀναγκαίαν οὐσίαν.

ΣΩ. Πῶς λέγεις;

ΞΕ. Ἆρ' οὐ κατὰ φύσιν δοκεῖ σοι τὸ μεῖζον μηδενὸς ἑτέρου δεῖν μεῖζον λέγειν ἢ τοῦ ἐλάττονος, καὶ τοὔλαττον αὖ τοῦ μείζονος * ἔλαττον, ἄλλου δὲ μηδενός; E

ΣΩ. Ἔμοιγε.

ΞΕ. Τί δέ; τὸ τὴν τοῦ μετρίου φύσιν ὑπερβάλλον καὶ ὑπερβαλλόμενον ὑπ' αὐτῆς ἐν λόγοις εἴτε καὶ ἐν ἔργοις ἆρ' οὐκ αὖ λέξομεν ὡς ὄντως γιγνόμενον, ἐν ᾧ καὶ διαφέρουσι μάλιστα ἡμῶν οἵ τε κακοὶ καὶ οἱ ἀγαθοί;

ΣΩ. Φαίνεται.

---

*) γρ. εἰδῶμεν. **) ἄλλ. τοιάσδε.

Hosp. Et admirandum hoc minime est, sed forsitan, egregie, ita tibi videatur; tale quid igitur si forte posthac tibi acciderit (neque enim erit admirandum), orationem percipe quam par est in omnia talia accommodari.

So. Dic modo.

Hosp. Primum igitur consideremus omnem excessum et defectum, ut recte vel laudemus vel vituperemus quaecumque vel copiosius quam par est dicuntur vel contra in talibus disputationibus.

So. Oportet vero.

Hosp. De his ipsis igitur si oratio nobis suscipiatur, recte, ni fallor, suscipiatur.

So. De quibusnam?

Hosp. De longitudine et brevitate omnique anfractu ac defectu; profecto enim ars metiendi in his omnibus versatur.

So. Ita.

Hosp. Dividamus igitur eam duas in partes; opus est enim ad id quo nunc tendimus.

So. Dic quomodo dividenda sit.

Hosp. Ita: una eius pars ad magnitudinis et parvitatis inter se communitatem, altera ad necessariam eius quod sit naturam.

So. Quonam dicis pacto?

Hosp. Nonne secundum naturam videtur tibi quod maius est nulla alia re debere maius dici quam minore et minus quoque maiore minus, nulla autem alia re?

So. Mihi vero.

Hosp. Quid? quod modici naturam superat et superatur ab ea in orationibus vel etiam in rebus, nonne hoc dicemus vere exsistere, in quo quidem maxime discrimen inter malos et bonos nostrûm cernitur?

So. Videtur.

ΞΕ. Διττὰς ἄρα ταύτας οὐσίας καὶ κρίσεις τοῦ μεγάλου καὶ τοῦ σμικροῦ θετέον, ἀλλ' οὐχ, ὡς ἔφαμεν ἄρτι, πρὸς ἄλληλα μόνον δεῖν *), ἀλλ', ὥςπερ νῦν εἴρηται, μᾶλλον τὴν μὲν πρὸς ἄλληλα λεκτέον, τὴν δ' αὖ πρὸς τὸ μέτριον. οὗ δὲ ἕνεκα, μαθεῖν ἆρ' ἂν βουλοίμεθα;

ΣΩ. Τί μήν;

ΞΕ. Εἰ πρὸς μηδὲν ἕτερον τὴν τοῦ μείζονος * ἐάσει τις φύσιν ἢ πρὸς τοὔλαττον, οὐκ ἔσται ποτὲ πρὸς τὸ μέτριον· ἦ γάρ; 284

ΣΩ. Οὕτως.

ΞΕ. Οὐκοῦν τὰς τέχνας τε αὐτὰς καὶ τἄργα αὐτῶν ξύμπαντα διολοῦμεν **) τούτῳ τῷ λόγῳ, καὶ δὴ καὶ τὴν νῦν ζητουμένην πολιτικὴν καὶ τὴν ῥηθεῖσαν ὑφαντικὴν ἀφανιοῦμεν; ἅπασαι γὰρ αἱ τοιαῦταί που τὸ τοῦ μετρίου πλέον καὶ ἔλαττον οὐχ ὡς οὐκ ὄν, ἀλλ' ὡς ὂν χαλεπὸν περὶ τὰς πράξεις παραφυλάττουσι, καὶ τούτῳ δὴ τῷ τρόπῳ τὸ * μέτρον ***) σώζουσαι πάντα ἀγαθὰ καὶ καλὰ ἀπεργάζονται. B

ΣΩ. Τί μήν;

ΞΕ. Οὐκοῦν, ἂν τὴν πολιτικὴν ἀφανίσωμεν, ἄπορος ἡμῖν ἡ μετὰ τοῦτο ἔσται ζήτησις τῆς βασιλικῆς ἐπιστήμης;

ΣΩ. Καὶ μάλα.

ΞΕ. Πότερον οὖν, καθάπερ ἐν τῷ Σοφιστῇ προσηναγκάσαμεν εἶναι τὸ μὴ ὄν, ἐπειδὴ κατὰ τοῦτο διέφυγεν ἡμᾶς ὁ λόγος, οὕτω καὶ νῦν τὸ πλέον αὖ καὶ ἔλαττον μετρητὰ προσαναγκαστέον γίγνεσθαι μὴ πρὸς ἄλληλα μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς * τὴν τοῦ μετρίου γένεσιν; οὐ γὰρ δὴ δυνατόν γε οὔτε πολιτικὸν οὔτ' ἄλλον τινὰ τῶν περὶ τὰς πράξεις ἐπιστήμονα ἀναμφισβητήτως γεγονέναι, τούτου μὴ ξυνομολογηθέντος. C

ΣΩ. Οὐκοῦν καὶ νῦν ὅτι μάλιστα χρὴ ταὐτὸν ποιεῖν.

ΞΕ. Πλέον, ὦ Σώκρατες, ἔτι τοῦτο τὸ ἔργον ἢ

---

*) ἴσ. εἶναι.

**) γρ. διελοῦμεν.

***) γρ. μέτριον.

Hosp. Duae igitur hae naturae et diiudicationes magni et parvi ponendae; neque enim, ut dicebamus modo, ad se tantum illa referuntur, sed potius, ut nunc declaravimus, una dicenda est eorum natura haec qua ad sese referuntur, altera ea qua ad modicum. qua de causa, intelligere nam voluerimus?

So. Quidni?

Hosp. Si quis ad nihil aliud contenderit maioris naturam referri nisi ad minus, numquam referetur ad modicum; nonne?

So. Ita.

Hosp. Nonne artes ipsas earumque opera ad unum omnia perdemus hac ratione, atque etiam quam nunc quaerimus civilem et textoriam de qua verba fecimus exstinguemus? hae enim omnes id quod modico plus vel minus est non, tamquam non sit, sed ut adversum in agendo cavent, et hac quidem ratione modum servantes omnia bona et pulchra efficiunt.

So. Quidni?

Hosp. Nonne vero, si civilem artem exstinxerimus, inexplicabilis deinde nobis erit quaestio quam de regia scientia habemus?

So. Sane quidem.

Hosp. Num vero, quemadmodum in Sophista rationibus evicimus esse id quod non est, quia illuc effugerat nos oratio, sic etiam nunc plus et minus evincendum est sub mensuram cadere non modo inter se, sed etiam ad modicum quod exsistat? neque enim fieri potest ut vel civilis vel alius quis eorum qui in agendo versantur sciens sine ulla controversia exsistat, hoc nisi inter nos convenerit.

So. Igitur etiam nunc quam maxime oportet idem fieri.

Hosp. Maius vero, Socrate, etiam hoc est nego-

ἐκεῖνο· καίτοι κἀκεῖνόν γε μεμνήμεθα τὸ μῆκος ὅσον ἦν. ἀλλ' ὑποτίθεσθαι μὲν τὸ τοιόνδε περὶ αὐτῶν καὶ μάλα δίκαιον.

ΣΩ. Τὸ ποῖον;

ΞΕ. Ὥς ποτε δεήσει τοῦ νῦν λεχθέντος * πρὸς τὴν D
περὶ αὐτὸ τἀκριβὲς *) ἀπόδειξιν. ἔτι δὲ πρὸς τὰ **) νῦν καλῶς καὶ ἱκανῶς δείκνυσθαι δοκεῖ μοι βοηθεῖν μεγαλοπρεπῶς ἡμῖν οὗτος ὁ λόγος, ὡς ἄρα ἡγητέον ὁμοίως τὰς τέχνας πάσας εἶναι ***) μεῖζόν τι ἅμα καὶ ἔλαττον μετρεῖσθαι μὴ πρὸς ἄλληλα μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν τοῦ μετρίου γένεσιν· τούτου τε γὰρ ὄντος ἐκεῖνα ****) ἔστι, κἀκείνων ὄντων ἔστι καὶ τοῦτο, μὴ δὲ †) ὄντος ποτέρου τούτων οὐδέτερον αὐτῶν ἔσται ποτέ.

ΣΩ. Τοῦτο μὲν * ὀρθῶς· ἀλλὰ τί δὴ τὸ μετὰ τοῦτο; E

ΞΕ. Δῆλον ὅτι διαιροῖμεν ἂν τὴν μετρητικήν, καθάπερ ἐῤῥήθη, ταύτῃ δίχα τέμνοντες, ἓν μὲν τιθέντες αὐτῆς μόριον ξυμπάσας τέχνας, ὁπόσαι τὸν ἀριθμὸν καὶ μήκη καὶ βάθη καὶ πλάτη καὶ παχύτητας ††) πρὸς τοὐναντίον μετροῦσι, τὸ δὲ ἕτερον, ὁπόσαι πρὸς τὸ μέτριον καὶ τὸ πρέπον καὶ τὸν καιρὸν καὶ τὸ δέον καὶ πάνθ' ὁπόσα εἰς τὸ μέσον ἀπῳκίσθη τῶν ἐσχάτων.

ΣΩ. Καὶ μέγα γ' ἑκάτερον τμῆμα εἶπες, καὶ πολὺ διαφέρον ἀλλήλοιν.

ΞΕ. Ὃ γὰρ ἐνίοτε, ὦ Σώκρατες, οἰόμενοι δή τι σοφὸν φράζειν * πολλοὶ τῶν κομψῶν λέγουσιν, ὡς ἄρα με- 285
τρητικὴ περὶ πάντ' ἐστὶ τὰ γιγνόμενα, τοῦτ' αὐτὸ τὸ νῦν λεχθὲν ὂν τυγχάνει· μετρήσεως μὲν γὰρ δή τινα τρόπον πάνθ' ὁπόσα ἔντεχνα μετείληφε· διὰ δὲ τὸ μὴ κατ' εἴδη ξυνειθίσθαι σκοπεῖν διαιρουμένους ταῦτά τε τοσοῦτον διαφέροντα ξυμβάλλουσιν εὐθὺς εἰς ταὐτὸν ὅμοια νομίσαντες, καὶ τοὐναντίον αὖ τούτου δρῶσιν ἕτερα οὐ †††) κατὰ μέρη διαιροῦντες, δέον, ὅταν μὲν τὴν τῶν πολλῶν τις πρότερον

*) ἴσ. ἀκριβῆ.
**) ἴσ. πρὸς τὸ τὰ ν.
***) ἴσ. πάσας καί.
****) ἴσ. καὶ ἐκεῖνα.
†) γρ. μηδέ.
††) γρ. ταχυτῆτας.
†††) ἴσ. οὐκ ὄντα.

tium quam illud; quamquam illud quam longum fuerit meminimus. verumtamen hoc fumi de eo genere maxime par eft.

So. Quale iftud?

Hofp. Opus aliquando fore eo quod nunc dictum eft ad illud accurate declarandum. praeterea vero ad ea quae nunc agimus bene et fatis declaranda videtur mihi adiuvare luculenter haec ratio, exiftimandum effe artis cunctas aeque ac maius quid et minus non folum inter fe fub menfuram cadere, verum etiam ad modicum quod exfiftat; hoc enim fi eft, etiam illud eft, et illud fi eft etiam hoc, alterutrum vero horum fi non eft, neutrum eorum umquam erit.

So. Hoc quidem recte habet; fed quid deinde?

Hofp. Patet divifuros nos effe artem metiendi, ut dictum eft, ita bifariam distribuentes, ut unam eius partem ponamus artes cunctas, quotquot numerum et longitudines et altitudines et latitudines et craffitudines contrario metiuntur, alteram omnes quae modico metiuntur et decoro et opportuno et neceffario et omnibus quae in medio collocata funt extremorum.

So. Et magnam quidem utramque partem pofuifti easque valde inter fe differentes.

Hofp. Quod nonnumquam, Socrate, arbitrantes fapiens fcilicet aliquid proferre multi argutiorum dicunt, metiendi artem ad omnia pertinere quae exfiftant, hoc ipfum nunc declaravimus; fub menfuram enim quodammodo omnia quae artificiofa funt cadunt; quia vero in formas non confueverunt distributa illa explorare, et haec tantopere inter fe differentia coniiciunt illico in unum, pro fimilibus ea habentes, et contra quoque faciunt quae non funt diverfa ea in partes dividentes, quum oporteat eum qui rerum multarum ante

αἴσθηται * κοινωνίαν, μὴ προαφίστασθαι πρὶν ἂν ἐν αὐτῇ B
τὰς διαφορὰς ἴδῃ *) πάσας, ὁπόσαιπερ ἐν εἴδεσι κεῖνται,
τὰς δὲ αὖ παντοδαπὰς ἀνομοιότητας, ὅταν ἐν πλήθεσιν
ὀφθῶσι, μὴ δυνατὸν εἶναι δυςωπούμενον παύεσθαι, πρὶν
ἂν ξύμπαντα τὰ οἰκεῖα ἐντὸς μιᾶς ὁμοιότητος ἕρξας **)
γένους τινὸς οὐσίᾳ περιβάληται. Ταῦτα μὲν οὖν ἱκανῶς
περί τε τούτων καὶ περὶ τῶν ἐλλείψεων καὶ ὑπερβολῶν εἰ-
ρήσθω· φυλάττωμεν δὲ μόνον ὅτι δύο γένη περὶ αὐτὰ
* ἐξεύρηται τῆς μετρητικῆς, καὶ ἅ φαμεν αὔτ' εἶναι με- C
μνώμεθα.

ΣΩ. Μεμνησόμεθα.

ΞΕ. Μετὰ τοῦτον δὴ τὸν λόγον ἕτερον προςδεξώ-
μεθα περὶ αὐτῶν τε τῶν ζητουμένων καὶ περὶ πάσης τῆς
ἐν τοῖς τοιοῖςδε λόγοις διατριβῆς.

ΣΩ. Τὸ ποῖον;

ΞΕ. Εἴ τις ἀνέροιτο ἡμᾶς τὴν περὶ γράμματα ξυν-
ουσίαν τῶν μανθανόντων, ὁπόταν τις ὁτιοῦν ὄνομα ἐρωτη-
θῇ τίνων ἐστὶ γραμμάτων, πότερον αὐτῷ τότε φῶμεν γί-
γνεσθαι τὴν ζήτησιν ἑνὸς ἕνεκα * μᾶλλον τοῦ προβληθέν- D
τος, ἢ τοῦ περὶ πάντα τὰ προβαλλόμενα γραμματικωτέρῳ
γίγνεσθαι;

ΣΩ. Δῆλον ὅτι τοῦ περὶ ἅπαντα.

ΞΕ. Τί δ' αὖ; νῦν ἡμῖν ἡ περὶ τοῦ πολιτικοῦ ζή-
τησις ἕνεκα αὐτοῦ τούτου προβέβληται μᾶλλον, ἢ τοῦ περὶ
πάντα διαλεκτικωτέροις γίγνεσθαι;

ΣΩ. Καὶ τοῦτο δῆλον ὅτι τοῦ περὶ πάντα.

ΞΕ. Ἦπου τὸν τῆς ὑφαντικῆς γε λόγον αὐτῆς ταύτης
ἕνεκα θηρεύειν οὐδεὶς ἂν ἐθελήσειε νοῦν ἔχων. ἀλλ', οἶμαι,
τοὺς πλείστους * λέληθεν ὅτι ταῖς μὲν τῶν ὄντων ῥᾳδίως ***) E
καταμαθεῖν αἰσθηταί τινες ὁμοιότητες πεφύκασιν, ἃς οὐδὲν
χαλεπὸν δηλοῦν, ὅταν αὐτῶν τις βουληθῇ τῷ λόγον αἰτοῦντι
περί του μὴ μετὰ πραγμάτων, ἀλλὰ χωρὶς λόγου ῥᾳδίως
ἐνδείξασθαι· τοῖς δ' αὖ μεγίστοις οὖσι καὶ τιμιωτάτοις οὐκ

*) γρ. εἴδῃ. **) ἴσ. εἴρξας.
***) ἴσ. ῥᾳδίοις.

animadverterit communitatem, non prius desistere quam in ea differentias cognoverit omnes quae in formis sint positae, rursus vero, multiplices dissimilitudines quando in multitudine aliqua conspexerit, non deterreri nec prius desinere quam omnia cognata in unam incluserit similitudinem generisque alicuius natura vinxerit. Haec vero satis de his et de defectibus excessibusque dicta sunto; teneamus modo hoc, duo nos genera artis metiendi in iis invenisse, et quales eas dicamus esse recordemur.

So. Recordabimur.

Hosp. Deinceps orationem alteram suscipiamus quum de eo ipso quod quaerimus tum de universa huiusmodi sermonum ratione.

So. Quale istud?

Hosp. Si quis e nobis quaerat de eorum congressione qui litteras discunt, quum aliquis de nomine quoquam interrogetur quibusnam e litteris constet, utrum ei tum dicamus quaestionem haberi unius potius causa quod propositum sit, an eam ob causam, ut in omnibus quae proponantur grammaticorum peritior exsistat?

So. Patet vero omnium causa.

Hosp. Quid igitur? nunc nobis quaestio de viro civili huius ipsius causa proposita est potius, an eam ob causam ut in omnibus disputandi peritiores exsistamus?

So. Etiam hoc patet omnium causa.

Hosp. Profecto enim nemo qui quidem sapiat textoriae expositionem huius ipsius causa captare voluerit. at, opinor, plurimos fugit, nonnullis rebus facilibus ad intelligendum similitudines esse quasdam sub sensum cadentes, quae haud difficiles sint declaratu, si quis velit cuiquam rationem de aliqua petenti nullo negotio, immo sine explicatione facile hoc commonstrare; summae vero res et praestantissimae nullum habent simula-

ἔστιν εἴδωλον οὐδὲν * πρὸς τοὺς ἀνθρώπους εἰργασμένον 286
ἐναργῶς, οὗ δειχθέντος τὴν τοῦ πυνθανομένου ψυχὴν ὁ
βουλόμενος ἀποπληρῶσαι, πρὸς τῶν αἰσθήσεών τινα προς-
αρμοττων, ἱκανῶς πληρώσει. διὸ δεῖ μελετᾶν λόγον ἑκάστου
δυνατὸν εἶναι δοῦναι καὶ δέξασθαι· τὰ γὰρ ἀσώματα, κάλ-
λιστα ὄντα καὶ μέγιστα, λόγῳ μόνῳ, ἄλλῳ δὲ οὐδενὶ σα-
φῶς δείκνυται, τούτων δὲ ἕνεκα πάντ᾽ ἐστὶ τὰ νῦν λεγό-
μενα. ῥάων δ᾽ ἐν τοῖς ἐλάττοσιν ἡ μελέτη παντὸς πέρι
μᾶλλον, * ἢ περὶ τὰ μείζω. B

ΣΩ. Κάλλιστ᾽ εἶπες.

ΞΕ. Ὧν τοίνυν χάριν ἅπανθ᾽ ἡμῖν ταῦτ᾽ ἐῤῥήθη
περὶ τούτων, μνησθῶμεν.

ΣΩ. Τίνων;

ΞΕ. Ταύτης τε *) οὐχ ἥκιστ᾽ αὐτῆς ἕνεκα τῆς δυςχε-
ρείας, ἣν περὶ τὴν μακρολογίαν τὴν περὶ τὴν ὑφαντικὴν
ἀπεδεξάμεθα **) δυςχερῶς, καὶ τὴν περὶ τὴν τοῦ παντὸς
ἀνείλιξιν καὶ τὴν τοῦ Σοφιστοῦ περὶ τῆς τοῦ μὴ ὄντος
οὐσίας, ἐννοοῦντες ὡς ἔσχε μῆκος πλέον· καὶ ἐπὶ τούτοις
δὴ πᾶσιν ἐπεπλήξαμεν ἡμῖν αὐτοῖς, δείσαντες * μὴ περί- C
εργα ἅμα καὶ μακρὰ λέγοιμεν. ἵν᾽ οὖν ἐςαῦθις μηδὲν πά-
σχωμεν τοιοῦτον, τούτων ἕνεκα πάντων ***) τὰ πρόσθεν
νῷν εἰρῆσθαι φαθί.

ΣΩ. Ταῦτ᾽ ἔσται. λέγε ἑξῆς μόνον.

ΞΕ. Λέγω τοίνυν ὅτι χρὴ δὴ μεμνημένους ἐμὲ καὶ σὲ τῶν
νῦν εἰρημένων τόν τε ψόγον ἑκάστοτε καὶ ἔπαινον ποιεῖσθαι
βραχύτητος ἅμα καὶ μήκους ὧν ἂν ἀεὶ πέρι λέγωμεν, μὴ πρὸς
ἄλληλα τὰ μήκη κρίνοντες, ἀλλὰ κατὰ τὸ τῆς μετρητικῆς μέ-
ρος, ὃ τότε ἔφαμεν * δεῖν μεμνῆσθαι ****), πρὸς τὸ πρέπον. D

ΣΩ. Ὀρθῶς.

ΞΕ. Οὐ τοίνυν οὐδὲ πρὸς τοῦτο πάντα· οὔτε γὰρ
πρὸς τὴν ἡδονὴν μήκους ἁρμόττοντος οὐδὲν προςδεη-
σόμεθα, πλὴν εἰ μὴ πάρεργόν τι, τό τε †) αὖ πρὸς τὴν

---

*) ἴσ. γε.

**) ἴσ. δυςχερείας περὶ τὴν μακρολογίαν — ὑφαντικήν, ἣν ἀπεδεξάμεθα κτλ.

***) ἴσ. πάντα.

****) ἴσ. ᾧ τότε — μετρεῖσθαι.

†) γρ. τότε καὶ οὔτε.

orum pro hominum captu effectum evidenter, quo ostenso is qui quaerentis desiderium voluerit explere, ad sensuum aliquem id accommodans, satis possit explere. quocirca oportet nos hoc studere, ut de quoque possimus rationem et reddere et accipere; incorporalia enim, quae pulcherrima et summa sunt, ratione sola, nulla alia re, manifesto demonstrantur; et horum quidem causa omnia quae nunc exposuimus dicta sunt. facilius autem in minoribus cuiusque rei studium est magis quam in maioribus.

So. Praeclare dicis.

Hosp. Cuius vero rei causa haec omnia nobis dicta sunt de illis, eius recordemur.

So. Cuiusnam rei causa?

Hosp. Huius ipsius potissimum molestiae causa quam nobis exhibuit copiosa de arte textoria disputatio, de universi reversione et de ratione in Sophista proposita, id quod non est esse, reputantibus nimis longam eam esse; et ad haec omnia reprehendimus nos ipsi, verentes ne supervacanea simul et longa diceremus. ne igitur in posterum tale quid nobis accidat, iccirco omnia supra exposita nobis dicta esse existimato.

So. Ita fiet. dic modo porro.

Hosp. Dico igitur oportere et me et te memores eorum quae nunc dicta sint vituperatione quaque reprehendere vel laude afficere brevitatem itemque longitudinem, de quacumque re verba faciamus, non inter se longitudines diiudicantes, sed metiendi artis ea parte, qua tum diximus metiendum esse, decoro.

So. Recte vero.

Hosp. Attamen nec hoc omnia; neque enim longitudine voluptati accommodata indigebimus, nisi forte obiter, et eam longitudinem quae proposito accommo-

τοῦ προβληθέντος ζήτησιν, ὡς ἂν ῥᾷστα καὶ τάχιστα εὕροι-
μεν, δεύτερον ἀλλ' οὐ πρῶτον ὁ λόγος ἀγαπᾶν παραγγέλλει;
πολὺ δὲ μάλιστα καὶ πρῶτον τὴν μέθοδον αὐτὴν *) τιμᾶν
τοῦ κατ' εἴδη δυνατὸν εἶναι διαιρεῖν, καὶ δὴ καὶ λόγον,
ἄν τε * παμμήκης λεχθεὶς τὸν ἀκούσαντα εὑρετικώτερον E
ἀπεργάζηται, τοῦτον σπουδάζειν καὶ τῷ μήκει μηδὲν ἀγα-
νακτεῖν, ἄν τ' αὖ βραχύτερος, ὡσαύτως· ἔτι δ' αὖ πρὸς
τούτοις τὸν περὶ τὰς τοιάςδε ξυνουσίας ψέγοντα λόγων μή-
κη καὶ τὰς ἐν κύκλῳ περιόδους οὐκ ἀποδεχόμενον, ὅτι
χρὴ τὸν τοιοῦτον μὴ πάνυ ταχὺ μηδ' εὐθὺς οὕτω μεθιέναι
ψέξαντα μόνον ὡς μακρὰ * τὰ λεχθέντα **), ἀλλὰ καὶ 287
προςαποφαίνειν οἴεσθαι δεῖν, ὡς βραχύτερα ἂν γενόμενα
τοὺς ξυνόντας ἀπειργάζετο διαλεκτικωτέρους καὶ τῆς τῶν
ὄντων λόγῳ δηλώσεως εὑρετικωτέρους, τῶν δὲ ἄλλων καὶ
πρὸς ἄλλ' ἄττα ψόγων καὶ ἐπαίνων μηδὲν φροντίζειν, μηδὲ
τὸ παράπαν ἀκούειν δοκεῖν τῶν τοιούτων λόγων.

Καὶ τούτων μὲν ἅλις, εἰ καὶ σοὶ ταύτῃ ξυνδοκεῖ· πρὸς
δὲ δὴ τὸν πολιτικὸν ἴωμεν πάλιν, * τῆς προῤῥηθείσης B
ὑφαντικῆς αὐτὸ ***) φέροντες τὸ παράδειγμα.

ΣΩ. Καλῶς εἶπες, καὶ ποιῶμεν ἃ λέγεις.

ΞΕ. Οὐκοῦν ἀπό γε τῶν πολλῶν ὁ βασιλεὺς ὅσαι ξύννομοι, μᾶλλον δὲ ἀπὸ πασῶν τῶν περὶ τὰς ἀγέλας διακεχώρισται· λοιπαὶ δέ, φαμέν, αἱ κατὰ πόλιν αὐτὴν τῶν τε ξυναιτίων καὶ τῶν αἰτίων, ἃς πρώτας ἀπ' ἀλλήλων διαιρετέον.

ΣΩ. Ὀρθῶς.

ΞΕ. Οἶσθ' οὖν ὅτι χαλεπὸν τεμεῖν αὐτὰς δίχα; τὸ δ'
αἴτιον, ὡς οἶμαι, προϊοῦσιν * οὐχ ἧττον ἔσται κατα- C
φανές.

ΣΩ. Οὐκοῦν χρὴ δρᾶν οὕτως.

ΞΕ. Κατὰ μέλη τοίνυν αὐτὰς οἷον ἱερεῖον διαιρώ-

---

*) γρ. ταύτην.

**) γρ. τὰ πρόσθεν ταῦτα τὰ λεχθέντα.

***) ἄλλ. αὐτῷ. ἴσ. ἐπ' αὐτόν.

data est, ut facillime et celerrime quod quaerimus inveniamus, secundo, non primo loco oratio nos numerare iubet, pro summo vero et primo habere sectam orationemque ipsam in species dividendi, atque etiam ad huiusmodi orationem, quae copiosius explicata audientem efficiat ad inveniendum magis idoneum, incumbere nec graviter ferre longitudinem, sin brevius explicata fuerit, itidem; praeterea quoque si quis in huiusmodi disputationibus vituperet orationis longitudines et circuitus reiiciat, huiusmodi hominem oportere non ita celeriter nec statim dimitti, ita ut reprehenderit tantum dicta de anfractu, sed existimari praeterea ei probandum esse, breviora si illa fuissent, futurum fuisse ut colloquentes efficerent disputandi peritiores magisque idoneos ad rerum declarationem per orationem inveniendam, reliquas autem et ad alia quaedam spectantes vituperationes vel laudationes non oportere nos curare nec omnino videri huiusmodi orationes audire.

Ac de his quidem satis, si etiam tibi ita videtur; ad virum autem civilem redeamus, ante dictae textoriae artis in eum accommodantes exemplum.

So. Praeclare dicis, et faciemus quae significas.

Hosp. Iam rex a plurimis artibus quae itidem in pascendo versantur, potius ab omnibus ad greges curandos spectantibus discretus est; restant autem, dicimus, quae in civitate ipsa adiutrices et effectrices sunt, quas primas inter se distingui oportet.

So. Recte vero.

Hosp. Scin vero difficile esse secare eas bifariam? caussa tamen, uti arbitror, si processerimus, haud minus erit manifesta.

So. Itaque nobis ita faciendum.

Hosp. In membra vero eas velut victimam dis-

μεθα, ἐπειδὴ δίχα ἀδυνατοῦμεν· δεῖ γὰρ εἰς τὸν ἐγγύτατα ὅτι μάλιστα τέμνειν ἀριθμὸν ἀεί.

ΣΩ. Πῶς οὖν ποιῶμεν τὰ νῦν;

ΞΕ. Ὥσπερ ἔμπροσθεν, ὁπόσαι παρείχοντο ὄργανα περὶ τὴν ὑφαντικήν, πάσας δήπου τότε ἐτίθεμεν ὡς ξυναιτίους.

ΣΩ. Ναί.

ΞΕ. Καὶ νῦν δὴ ταὐτὸν μὲν τοῦτο, ἔτι δὲ μᾶλλον
ἢ τόθ' ἡμῖν ποιητέον· * ὅσαι γὰρ σμικρὸν ἢ μέγα τι δη- D
μιουργοῦσι κατὰ πόλιν ὄργανον, θετέον ἁπάσας ταύτας ὡς
οὔσας ξυναιτίους· ἄνευ γὰρ τούτων οὐκ ἄν ποτε γένοιτο
πόλις οὐδὲ πολιτική· τούτων δ' αὖ βασιλικῆς ἔργον τέχνης
οὐδέν που θήσομεν.

ΣΩ. Οὐ γάρ.

ΞΕ. Καὶ μὲν δὴ χαλεπὸν ἐπιχειροῦμεν δρᾶν ἀποχω-
ρίζοντες τοῦτο ἀπὸ τῶν ἄλλων τὸ γένος· ὅ τι γὰρ οὖν
τῶν ὄντων ὡς ἔστιν ἑνός γέ τινος ὄργανον εἰπόντα δο-
κεῖν *) εἰρηκέναι τι πιθανόν. ὅμως δὲ ἕτερον αὖ * τῶν ἐν E
πόλει κτημάτων εἴπωμεν τόδε.

ΣΩ. Τὸ ποῖον;

ΞΕ. Ὡς οὐκ ἔστι ταύτην τὴν δύναμιν ἔχον· οὐ γὰρ ἐπὶ γενέσεως αἰτίᾳ **) πήγνυται, καθάπερ ὄργανον, ἀλλ' ἕνεκα τοῦ δημιουργηθέντος σωτηρίας.

ΣΩ. Τὸ ποῖον;

ΞΕ. Τοῦτο ὃ δὴ ξηροῖς καὶ ὑγροῖς καὶ ἐμπύροις
καὶ ἀπύροις παντοδαπὸν εἶδος ἐργασθέν, ἀγγεῖον ὃ δὴ μιᾷ
κλήσει προσφθεγγόμεθα ***), καὶ μάλα γε συχνὸν εἶδος
καὶ τῇ ζητουμένῃ γε, ὡς οἶμαι, προσῆκον οὐδὲν * ἀτεχνῶς 288
ἐπιστήμῃ.

ΣΩ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΞΕ. Τούτων δὴ τρίτον ἕτερον εἶδος κτημάτων πάμπολυ κατοπτέον πεζὸν καὶ ἔνυδρον καὶ πολυπλανὲς καὶ ἀπλανὲς καὶ τίμιον καὶ ἄτιμον, ἓν δὲ ὄνομα ἔχον,

---

*) ἴσ. δεῖ δοκεῖν.

**) γρ. ΣΩ. Οὐ γὰρ — αἰτίαι.

***) ἴσ. ἐργασθὲν ἀγγεῖον μιᾷ κτλ.

tribuamus, quoniam bifariam non possumus; oportet enim in proximum quemque maxime dividi semper numerum.

So. Quomodo igitur nunc faciamus?

Hosp. Ita ut ante, quum omnes, quae exhibebant instrumenta arti textoriae, poneremus adiutrices esse.

So. Ita.

Hosp. Igitur nunc quoque idem hoc, etiamque magis quam tum nobis faciendum; quotquot enim exiguum vel magnum aliquod fabricantur in urbe instrumentum, hae omnes existimandae sunt adiutrices; nam sine his numquam exsistet neque civitas neque ars civilis; neque tamen ullum earum opus regiae esse artis ponemus.

So. Minime vero.

Hosp. Quin etiam difficile quid conamur facere separantes hoc a reliquis genus; quidvis enim eorum quae sunt unius alicuius esse instrumentum qui dicit is existimandus est probabile quid dicere, attamen de alia rerum in urbe exstantium statuamus hoc.

So. Quale istud?

Hosp. Eam non habere hanc facultatem; neque enim ut aliquis efficiat compingitur, sicut instrumentum, sed ut effectum conservet.

So. Quidnam autem est?

Hosp. Illa videlicet species multiplex, quam rebus siccis, fluidis, igne calefactis ignique non admotis confectam vas uno nomine nuncupamus, et ea quidem amplissima species quae ad hanc quam quaerimus scientiam nihil omnino, ut opinor, pertinet.

So. Quî enim pertineat?

Hosp. Tertia ab his diversa species rerum late patens consideranda est, pedestris et aquaria et pervagans et inerrans et honorata et honoris expers, unum

διότι πᾶν ἕνεκά τινος ἐφέδρας ἐστί, θάκος ἀεί τινι γιγνόμενον.

ΣΩ. Τὸ ποῖον;

ΞΕ. Ὄχημα αὐτό που λέγομεν *), οὐ πάνυ πολιτικῆς ἔργον, ἀλλὰ μᾶλλον πολὺ τεκτονικῆς καὶ κεραμικῆς **) καὶ χαλκοτυπικῆς.

ΣΩ. Μανθάνω.

ΞΕ. Τί δέ; * τέταρτον ἆρ' ἕτερον εἶναι τούτων λεκτέον, ἐν ᾧ τὰ πλεῖστά ἐστι τῶν πάλαι ῥηθέντων, ἐσθής τε ξύμπασα καὶ τῶν ὅπλων τὸ πολὺ καὶ τείχη πάντα θ' ὅσα γήϊνα περιβλήματα καὶ λίθινα, καὶ μυρία ἕτερα; προβολῆς δὲ ἕνεκα ξυμπάντων αὐτῶν εἰργασμένων δικαιότατ' ἂν ὅλον προσαγορεύοιτο πρόβλημα, καὶ πολλῷ μᾶλλον τέχνης οἰκοδομικῆς ἔργον καὶ ὑφαντικῆς τὸ πλεῖστον νομίζοιτ' ἂν ὀρθότερον ἢ πολιτικῆς. B

ΣΩ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΞΕ. * Πέμπτον δὲ ἆρ' ἂν ἐθέλοιμεν τὸ περὶ τὸν κόσμον καὶ γραφικὴν θεῖναι καὶ ὅσα ταύτῃ προσχρώμενα καὶ μουσικῇ μιμήματα τελεῖται, πρὸς τὰς ἡδονὰς μόνον ἡμῶν ἀπειργασμένα, δικαίως δ' ἂν ὀνόματι περιληφθέντα ἑνί; C

ΣΩ. Ποίῳ;

ΞΕ. Παίγνιόν τι δὴ λέγεται. ***)

ΣΩ. Τί μήν;

ΞΕ. Τοῦτο τοίνυν τούτοις ἓν ὄνομα ἅπασι πρέψει προσαγορευθέν· οὐ γὰρ σπουδῆς οὐδὲν αὐτῶν χάριν, ἀλλὰ παιδιᾶς ἕνεκα πάντα δρᾶται.

ΣΩ. * Καὶ τοῦτο σχεδὸν μανθάνω. D

ΞΕ. Τὸ δὲ πᾶσι τούτοις σώματα παρέχον, ἐξ ὧν καὶ ἐν οἷς δημιουργοῦσιν ὁπόσαι τῶν τεχνῶν νῦν εἴρηνται, παντοδαπὸν εἶδος πολλῶν ἑτέρων τεχνῶν ἔκγονον ὄν, ἆρ' οὐχ ἕκτον θήσομεν;

ΣΩ. Τὸ ποῖον δὴ λέγεις;

---

*) γρ. λεγόμενον. **) ἄλλ. κεραμεικῆς.

***) ἄλλ. πού τι λέγεται;

vero nomen habens, propterea quod universa ad sessionem quandam spectat, sedem semper cuipiam praebens.

So. Qualis est ista?

Hosp. Vehiculum eam appellamus, neutiquam artis civilis opus, sed potius tignariae et figlinae et aerariae.

So. Intelligo.

Hosp. Quid? quartane rursus ab his diversa dicenda est, ad quam plurima pertinent rerum supra memoratarum, vestimenta ad unum omnia et maxima pars armorum et muri et omnia quae terrena sunt tegmenta et lapidea, alia innumerabilia; tegendi enim causa haec omnia quum conficiantur, rectissime universum nominabitur tegmentum, et multo magis artis aedificandi opus et textoriae maximam partem existimabitur quam artis civilis.

So. Sane quidem.

Hosp. Quintam vero speciem nonne volemus eorum ponere quae ad ornatum et picturam pertinent et quaecumque imitationes hac et musica arte adiuvante absolvuntur, ad voluptatem tantum nostram illae quidem confectae et iure nomine comprehensae uno?

So. Quali autem?

Hosp. Oblectamenta videlicet dicuntur.

So. Quidni?

Hosp. Hoc igitur his omnibus unum nomen conveniet; neque enim serii studii gratia ullum eorum, sed ludicrae oblectationis causa omnia peraguntur.

So. Etiam hoc fere iam intelligo.

Hosp. Illam vero quae his omnibus materiam praebet ex qua et in qua fabricantur cunctae quae nunc memoratae sunt artes, multiplicem speciem quae ex multis aliis artibus procreatur, nonne sextam ponemus?

So. Quale istud dicis?

ΞΕ. Χρυσόν τε καὶ ἄργυρον καὶ πάνθ' ὁπόσα μεταλλεύεται καὶ ὅσα δρυοτομικὴ καὶ κουρὰ ξύμπασα τέμνουσα παρέχει τεκτονικῇ καὶ πλεκτικῇ, καὶ ἔτι φλοιστίκη *) φυτῶν τε καὶ ἐμψύχων δέρματα * σωμάτων περιαιροῦσα E σκυτοτομική, καὶ ὅσαι περὶ τὰ τοιαῦτ' εἰσὶ τέχναι, καὶ φελλῶν καὶ βίβλων καὶ δεσμῶν ἐργαστικαί, παρέσχον δημιουργεῖν ξύνθετα ἐκ μὴ ξυντιθεμένων εἴδη γενῶν· ἓν δὲ αὐτὸ προσαγορεύωμεν πᾶν τὸ πρωτογενὲς ἀνθρώποις κτῆμα, καὶ ἀξύνθετον καὶ βασιλικῆς ἐπιστήμης οὐδαμῶς ἔργον ὄν.

ΣΩ. Καλῶς.

ΞΕ. Τὴν δὴ τῆς τροφῆς κτῆσιν, καὶ ὅσα εἰς τὸ σῶμα ξυγκαταμιγνύμενα ἑαυτῶν μέρεσι μέρη σώματος εἰς τὸ θεραπεῦσαί τινα δύναμιν εἴληχε, λεκτέον * ἕβδομον 289 ὀνομάσαντας αὐτὸ ξύμπαν ἡμῶν εἶναι τροφόν, εἰ μή τι κάλλιον ἔχομεν ἄλλο θέσθαι· γεωργικῇ δὲ καὶ θηρευτικῇ καὶ γυμναστικῇ καὶ ἰατρικῇ καὶ μαγειρικῇ πᾶν ὑποτιθέντες ὀρθότερον ἀποδώσομεν ἢ τῇ πολιτικῇ.

ΣΩ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΞΕ. Σχεδὸν τοίνυν ὅσα ἔχεται κτήσεως, πλὴν τῶν ἡμέρων ζώων, ἐν τούτοις ἑπτὰ οἶμαι γένεσιν εἰρῆσθαι. σκόπει δέ· ἦν γὰρ δικαιότατα μὲν ἂν τεθὲν κατ' ἀρχὰς τὸ πρωτογενὲς εἶδος, μετὰ δὲ τοῦτο * ὄργανον, ἀγγεῖον, ὄχη- B μα, πρόβλημα, παίγνιον, θρέμμα **). παραλείπομεν δὲ εἴ τι μὴ μέγα λέληθεν εἴς τι τούτων μέγα ***) δυνατὸν ἁρμόττειν, οἷον ἡ τοῦ νομίσματος ἰδέα καὶ σφραγίδων καὶ παντὸς χαρακτῆρος· γένος τε γὰρ ἐν αὐτοῖς ταῦτα οὐδὲν ἔχει μέγα ξύννομον, ἀλλὰ τὰ μὲν εἰς κόσμον, τὰ δὲ εἰς ὄργανα βίᾳ μέν, ὅμως δὲ πάντως ἑλκόμενα ξυμφωνήσει. τὰ δὲ περὶ ζώων κτῆσιν τῶν ἡμέρων, πλὴν δούλων, ἡ

---

*) γρ. φλοιστικῇ.

**) ἴσ. θρεπτικόν.

***) ἴσ. παραλείπομεν δέ, εἴ τι λέληθεν εἴς τι τούτων μέγα μὴ δυνατὸν ἁρμόττειν.

Hosp. Aurum et argentum et quicquid effoditur et quaecumque fabrica materiaria et tonsura universa caedens praebet tignariae artique contexendi; praeterea quae ars plantarum arborumque decorticandarum et animatis coria corporibus detrahens coriaria, artes omnes in talibus rebus versantes corticumque suberis et librorum et vinculorum effectrices exhibent ut conficiantur compositae e generibus non compositis species: uno igitur nomine haec omnia appellemus primitivam hominibus subiectam materiam et compositionis expertem nec pro regiae artis opere ullo modo habendam.

So. Praeclare.

Hosp. Alimenti vero comparationem et quicquid corpori immixtam suis partibus partium corporis curandarum facultatem quandam habet, dicendum nobis est septimum, nominantibus universum hoc genus nutriens, nisi quod aliud habemus pulchrius nomen imponere: agriculturae autem et venationi et gymnasticae et medicinae et coquinariae totum subiicientes rectius attribuemus quam arti civili.

So. Quidni?

Hosp. Omnia fere quae ad comparationem pertinent, cicuribus animalibus exceptis, in his septem arbitror generibus dicta esse. considera vero: posita enim rectissime fuisset initio primitiva species, deinde instrumentum, vas, vehiculum, tegmentum, oblectamentum, nutrimentum. praetermittimus vero, si quid nos fugit quod in magnum aliquod illorum genus non potest apte referri, veluti numi speciem et sigillorum omniaque quae insculpuntur; genus enim in illis haec nullum habent magnum eis respondens, sed alia in ornatum, alia in instrumenta, per vim quidem, sed tamen omnino huc vel illuc tracta convenient. de animantium autem comparatione cicurum, servis exceptis,

πρότερον ἀγελαιοτροφικὴ * διαμερισθεῖσα πάντα εἰληφυῖα C ἀναφανεῖται.

ΣΩ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΞΕ. Τὸ δὲ δὴ δούλων καὶ πάντων ὑπηρετῶν λοιπόν; ἐν οἷς που καὶ μαντεύομαι τοὺς περὶ αὐτὸ τὸ πλέγμα *) ἀμφισβητοῦντας τῷ βασιλεῖ καταφανεῖς γενήσεσθαι, καθάπερ τοῖς ὑφάνταις τότε τοὺς περὶ τὸ νήθειν τε καὶ ξαίνειν καὶ ὅσ' ἄλλα εἴπομεν. οἱ δ' ἄλλοι πάντες, ὡς ξυναίτιοι λεχθέντες, ἅμα τοῖς ἔργοις τοῖς νῦν δὴ ῥηθεῖσιν ἀνήλωνται καὶ ἀπεχωρίσθησαν * ἀπὸ βασιλικῆς τε καὶ πο- D
λιτικῆς πράξεως.

ΣΩ. Ἐοίκασι γοῦν.

ΞΕ. Ἴθι δὴ σκεψώμεθα τοὺς λοιπούς, προσελθόντες ἐγγύθεν, ἵν' αὐτοὺς ἴδωμεν **) βεβαιότερον.

ΣΩ. Οὐκοῦν χρή.

ΞΕ. Τοὺς μὲν δὴ μεγίστους ὑπηρέτας, ὡς ἐνθένδε ἰδεῖν, τοὐναντίον ἔχοντας εὑρίσκομεν οἷς ὑπωπτεύσαμεν ἐπιτήδευμα καὶ πάθος.

ΣΩ. Τίνας;

ΞΕ. Τοὺς ὠνητούς τε καὶ τῷ τρόπῳ τούτῳ κτητούς, οὓς ἀναμφισβητήτως δούλους ἔχομεν εἰπεῖν, * ἥκιστα βα- E
σιλικῆς μεταποιουμένους τέχνης.

ΣΩ. Πῶς δ' οὔ;

ΞΕ. Τί δέ; τῶν ἐλευθέρων ὅσοι τοῖς νῦν δὴ ῥηθεῖσιν εἰς ὑπηρετικὴν ἑκόντες αὐτοὺς τάττουσι, τά ***) τε γεωργίας καὶ τὰ τῶν ἄλλων τεχνῶν ἔργα διακομίζοντες ἐπ' ἀλλήλους καὶ ἀνισοῦντες, οἱ μὲν κατ' ἀγοράς, οἱ δὲ πόλιν ἐκ πόλεως ἀλλάττοντες κατὰ θάλατταν καὶ πεζῇ, νόμισμά τε πρὸς τἆλλα καὶ αὐτὸ πρὸς αὐτὸ διαμείβοντες, οὓς ἀργυραμοιβούς τε καὶ * ἐμπόρους καὶ ναυκλήρους καὶ καπή- 290
λους ἐπωνομάκαμεν, μῶν τῆς πολιτικῆς ἀμφισβητήσουσί τι;

ΣΩ. Τάχ' ἂν ἴσως τῆς γε τῶν ἐμπορευτικῶν.

ΞΕ. Ἀλλ' οὐ μήν, οὕς γε ὁρῶμεν μισθωτοὺς καὶ

---

*) ἴσ. πρᾶγμα. **) γρ. εἰδῶμεν.
***) γρ. τάς.

gregalis pastio quam supra distribuimus omnia haec complexa reperietur.

So. Sane quidem.

Hosp. Servorum autem omniumque ministrorum genus reliquum est, in quibus etiam coniicio eos qui de re ipsa contendant cum rege conspicuos fore, quemadmodum qui ibi cum textoribus contenderunt, in nendo illi quidem versantes et carminando aliisque omnibus quae memoravimus. reliquos autem omnes, adiutrices dictos, una cum operibus modo indicatis consumpsimus atque separavimus a regio civilique negotio.

So. Ita sane videtur.

Hosp. Age dum spectemus reliquos, accedentes cominus, ut eos videamus firmius.

So. Oportet vero.

Hosp. Maximos iam ministros, quoad eius hinc videre possumus, contrarium quam suspicabamur negotium reperimus habentes atque conditionem.

So. Quosnam dicis?

Hosp. Emptos et hoc modo comparatos, quos sine ulla controversia servos possumus dicere, minime regiam sibi arrogantes artem.

So. Quidni?

Hosp. Quid? liberorum quicumque in eandem atque modo dicti servitutem ultro se addicunt, agriculturae reliquarumque artium opera ad se traducentes et inter se adaequantes, partim in foro, partim urbes mutantes terra marique numos et aliis rebus et inter se commutantes, quos argentarios et mercatores et navicularios et institores vocamus, numquid artem sibi civilem arrogabunt?

So. Forsitan artem mercaturae faciendae.

Hosp. Quos autem videmus mercede conductos

θῆτας πᾶσιν ἑτοίμους *) ὑπηρετοῦντας, μή ποτε βασιλικῆς μεταποιουμένους εὕρωμεν.

ΣΩ. Πῶς γάρ;

ΞΕ. Τί δὲ ἄρα τοὺς τὰ τοιάδε διακονοῦντας ἡμῖν ἑκάστοτε;

ΣΩ. Τὰ ποῖα εἶπες καὶ τίνας;

ΞΕ. Ὧν τὸ κηρυκικὸν * ἔθνος, ὅσοι τε περὶ γράμ- B ματα σοφοὶ γίγνονται πολλάκις ὑπηρετήσαντες, καὶ πόλλ' ἄττα ἕτερα περὶ τὰς ἀρχὰς διαπονεῖσθαί τινες ἕτεροι πάνδεινοι· τί τούτους αὖ λέξομεν;

ΣΩ. Ὅπερ εἶπες νῦν, ὑπηρέτας, ἀλλ' οὐκ αὐτοὺς ἐν ταῖς πόλεσιν ἄρχοντας.

ΞΕ. Ἀλλ' οὐ μήν, οἶμαί γε, ἐνύπνιον ἰδὼν εἶπον ταύτῃ πῃ φανήσεσθαι τοὺς διαφερόντως ἀμφισβητοῦντας τῆς πολιτικῆς· καίτοι σφόδρα γε ἄτοπον ἂν εἶναι δόξειε τὸ ζητεῖν τούτους * ἐν ὑπηρετικῇ μοίρᾳ τινί. C

ΣΩ. Κομιδῇ μὲν οὖν.

ΞΕ. Ἔτι δὴ προσμίξωμεν ἐγγύτερον ἐπὶ τοὺς μήπω βεβασανισμένους· εἰσὶ δὲ οἵ τε περὶ μαντικὴν ἔχοντές τινος ἐπιστήμης διακόνου μόριον· ἑρμηνευταὶ γάρ που νομίζονται παρὰ θεῶν ἀνθρώποις.

ΣΩ. Ναί.

ΞΕ. Καὶ μὴν καὶ τὸ τῶν ἱερέων αὖ γένος, ὡς τὸ νόμιμόν φησι, παρὰ μὲν ἡμῶν δωρεὰς θεοῖς διὰ θυσιῶν ἐπιστῆμόν ἐστι κατὰ νοῦν ἐκείνοις δωρεῖσθαι, παρὰ * δὲ D ἐκείνων ἡμῖν εὐχαῖς κτῆσιν ἀγαθῶν αἰτήσασθαι. ταῦτα δὲ διακόνου τέχνης ἐστί που μόρια ἀμφότερα.

ΣΩ. Φαίνεται γοῦν.

ΞΕ. Ἤδη τοίνυν μοι δοκοῦμεν οἷόν γέ τινος ἴχνους ἐφ' ὃ πορευόμεθα προσάπτεσθαι· τὸ γὰρ δὴ τῶν ἱερέων σχῆμα καὶ τὸ τῶν μάντεων εὖ μάλα φρονήματος πληροῦται καὶ δόξαν σεμνὴν λαμβάνει διὰ τὸ μέγεθος τῶν ἐγχειρημάτων, ὥςτε περὶ μὲν Αἴγυπτον οὐδ' ἔξεστι βασιλέα χωρὶς ἱερατικῆς * ἄρχειν, ἀλλ' ἐὰν ἄρα καὶ τύχῃ πρότερον ἐξ ἄλ- E

---

*) ἴσ. ἑτοίμως: ἄλλ. ἑτοιμότατα.

et mercenarios omnibus prompte servientes, hos neutiquam regiam sibi artem arrogantes reperiemus.

So. Qui autem possint?

Hosp. Quid vero, quicumque talia nobis ministrant?

So. Qualia dicis et quosnam?

Hosp. Eos ad quos praeconum pertinet natio, et quicumque ad res scriptis mandandas sapientes sunt multis illi quidem modis servientes, et alios quosdam ad alias multas operas magistratibus dandas callidissimos: quomodo hos appellabimus?

So. Ut dixisti nunc, ministros, non ipsos civitatum moderatores.

Hosp. Nec vero, ut equidem arbitror, somnio viso dixi ita fere conspicuos fore qui prae ceteris contenderent de arte civili; quamquam permirum quidem esse videatur hos quaerere in servili quadam parte.

So. Prorsus ita habet.

Hosp. Etiam magis iam appropinquemus ad eos qui nondum explorati sunt; hi vero sunt ii qui in vaticinando versantes scientiae fere ministrandi partem habent; interpretes enim habentur deorum hominibus.

So. Ita.

Hosp. Atque etiam sacerdotum genus, quod, ut volgaris dicit opinio, a nobis quidem oblata munera sacrificando scit diis donare ita ut accepta eis sint, ab his vero nobis largitionem bonorum precibus petere. haec autem utraque artis ministrandi sine dubio sunt partes.

So. Sane quidem videntur.

Hosp. Mihi iam videmur quasi vestigium aliquod eo quo pergimus ducens attingere; sacerdotum enim et vatum ordo admodum sese effert augustaque floret existimatione propter munerum quae suscipiunt magnitudinem; quocirca in Aegypto non est permissum ut rex seorsum a sacerdotio imperet, sed, etiamsi forte ex alio

λου γένους βιασάμενος, ὕστερον ἀναγκάζειν εἰς τοῦτο εἰστελεῖσθαι αὐτὸν τὸ γένος. ἔτι δὲ καὶ τῶν Ἑλλήνων πολλαχοῦ ταῖς μεγίσταις ἀρχαῖς τὰ μέγιστα τῶν περὶ τὰ τοιαῦτα θύματα εὕροι τις ἂν προστάττομενα θύειν. καὶ δὴ καὶ παρ' ὑμῖν οὐχ ἥκιστα δῆλον ὃ λέγω· τῷ γὰρ λαχόντι βασιλεῖ φασὶ τῇδε τὰ σεμνότατα καὶ μάλιστα πάτρια τῶν ἀρχαίων θυσιῶν ἀποδεδόσθαι.

ΣΩ. Καὶ πάνυ γε.

ΞΕ. Τούτους τε * τοίνυν τοὺς κληρωτοὺς βασιλέας 291
ἅμα καὶ ἱερέας καὶ ὑπηρέτας αὐτῶν καί τινα ἕτερον πάμπολυν ὄχλον σκεπτέον, ὃς ἄρτι κατάδηλος νῦν ἡμῖν γέγονεν, ἀποχωρισθέντων τῶν ἔμπροσθεν.

ΣΩ. Τίνας δ' αὐτοὺς καὶ λέγεις;

ΞΕ. Καὶ μάλα τινὰς ἀτόπους.

ΣΩ. Τί δή;

ΞΕ. Πάμφυλόν τι γένος αὐτῶν, ὥςγε ἄρτι σκοπουμένῳ φαίνεται· πολλοὶ μὲν γὰρ λέουσι τῶν ἀνδρῶν εἴξασι καὶ Κενταύροις καὶ τοιούτοισιν ἑτέροις, πάμπολλοι * δὲ B
Σατύροις καὶ τοῖς ἀσθενέσι καὶ πολυτρόποις θηρίοις· ταχὺ δὲ μεταβάλλουσι *) τάς τε ἰδέας καὶ τὴν δύναμιν εἰς ἀλλήλους. καὶ μέντοι μοι νῦν, ὦ Σώκρατες, ἄρτι δοκῶ κατανενοηκέναι τοὺς ἄνδρας.

ΣΩ. Λέγοις ἄν· ἔοικας γὰρ ἄτοπόν τι καθορᾶν. **)

ΞΕ. Ναί· τὸ γὰρ ἄτοπον ἐξ ἀγνοίας πᾶσι ξυμβαίνει. καὶ γὰρ δὴ καὶ νῦν αὐτὸς τοῦτο ἔπαθον· ἐξαίφνης ἠμφιγνόησα κατιδὼν τὸν περὶ τὰ τῶν πόλεων πράγματα * χορόν. C

ΣΩ. Ποῖον;

ΞΕ. Τὸν πάντων τῶν σοφιστῶν μέγιστον γόητα καὶ ταύτης τῆς τέχνης ἐμπειρότατον, ὃν ἀπὸ τῶν ὄντως ὄντων πολιτικῶν καὶ βασιλικῶν, καίπερ παγχάλεπον ὄντα ἀφαιρεῖν, ἀφαιρετέον, εἰ μέλλομεν ἰδεῖν ἐναργῶς τὸ ζητούμενον.

ΣΩ. Ἀλλὰ μὴν τοῦτό γε οὐκ ἀνετέον.

---

*) ἄλλ. μεταλλάττουσι.

**) γρ. ΞΕ. Ἔοικας — καθορᾶν. ΣΩ. Ναί. ΞΕ. Τὸ γὰρ ἄτοπον κτλ.

oriundus genere per vim regnum occupavit, postea tamen in hoc genus recipiatur oportet. praeterea etiam Graecorum summis magistratibus passim aliquis maxima huiusmodi sacrificia reperiet mandata. atque etiam apud vos maxime perspicuum est id quod dico; regi enim sortito lecto dicunt hîc sanctissima antiquorum sacrificiorum maximeque patria esse assignata.

So. Sane quidem.

Hosp. Hos igitur sorte lectos reges et sacerdotes eorumque ministros et aliam quandam permagnam turbam considerare nos oportet, quae modo manifesta nobis exstitit, discretis superioribus.

So. Quosnam autem dicis?

Hosp. Admodum admirabiles quosdam.

So. Quî tandem?

Hosp. Omnigena quaedam est eorum natio, ut modo mihi consideranti patet; multi enim horum virorum leonibus sunt similes et Centauris et aliis generis eiusdem, permulti Satyris et animalibus imbecillis callidisque bestiis; celeriter autem inter se mutant species et facultatem; quin etiam mihi nunc, Socrate, videor perspexisse illos viros.

So. Dic quaeso: videris enim admirabile quid conspicere.

Hosp. Etiam: admiratio enim ex ignoratione omnibus exsistit. quin etiam mihi ipsi nunc hoc incidit: haesitavi repente conspiciens chorum in rebus civilibus versantem.

So. Qualem?

Hosp. Maximum omnium sophistarum praestigiatorem huiusque artis peritissimum, quem a vere civilibus regiisque viris, licet perdifficilis sit discretu, discernere tamen debemus, si volumus perspicue videre id quod quaerimus.

So. Sane quidem hoc non est remittendum.

ΞΕ. Οὔκουν δὴ κατά γε τὴν ἐμήν. καί μοι φράζε
τόδε.

ΣΩ. Τὸ ποῖον;

ΞΕ. Ἆρ' οὐ μοναρχία τῶν πολιτικῶν * ἡμῖν ἀρχῶν D
ἐστὶ μία;

ΣΩ. Ναί.

ΞΕ. Καὶ μετὰ μοναρχίαν εἴποι τις ἄν, οἶμαι, τὴν
ὑπὸ τῶν ὀλίγων δυναστείαν.

ΣΩ. Πῶς δ' οὔ;

ΞΕ. Τρίτον δὲ σχῆμα πολιτείας οὐχ ἡ τοῦ πλήθους
ἀρχή, δημοκρατία τοὔνομα κληθεῖσα;

ΣΩ. Καὶ πάνυ γε.

ΞΕ. Τρεῖς δ' οὖσαι μῶν οὐ πέντε τρόπον τινὰ γί-
γνονται, δύο ἐξ ἑαυτῶν ἄλλα πρὸς αὑταῖς ὀνόματα τί-
κτουσαι;

ΣΩ. Ποῖα δή;

ΞΕ. Πρὸς * τὸ βίαιόν που καὶ ἑκούσιον ἀποσκο- E
ποῦντες νῦν, καὶ πενίαν καὶ πλοῦτον, καὶ νόμον καὶ ἀνο-
μίαν, ἐν αὐταῖς γιγνόμενα, διπλῆν ἑκατέραν τοῖν δυεῖν
διαιροῦντες μοναρχίαν μὲν προσαγορεύουσιν ὡς δύο παρε-
χομένην εἴδη δυοῖν ὀνόμασι, τυραννίδι, τὸ δὲ βασιλικῇ.

ΣΩ. Τί μήν;

ΞΕ. Τὴν δὲ ὑπ' ὀλίγων γε ἑκάστοτε κρατηθεῖσαν πό-
λιν ἀριστοκρατίᾳ καὶ ὀλιγαρχίᾳ.

ΣΩ. Καὶ πάνυ γε.

ΞΕ. Δημοκρατίας γε μήν, ἐάν τ' οὖν βιαίως ἐάν τε
ἑκουσίως τῶν τὰς οὐσίας * ἐχόντων τὸ πλῆθος ἄρχῃ, καὶ 292
ἐάν τε τοὺς νόμους ἀκριβῶς φυλάττον ἐάν τε μή, πάντως
τοὔνομα οὐδεὶς αὐτῆς εἴωθε μεταλλάττειν.

ΣΩ. Ἀληθῆ.

ΞΕ. Τί οὖν; οἰόμεθά τινα τούτων τῶν πολιτειῶν
ὀρθὴν εἶναι τούτοις τοῖς ὅροις ὁρισθεῖσαν, ἑνὶ καὶ ὀλίγοις
καὶ πολλοῖς, καὶ πλούτῳ καὶ πενίᾳ, καὶ τῷ βιαίῳ καὶ
ἑκουσίῳ, καὶ μετὰ γραμμάτων καὶ ἄνευ νόμων ξυμβαίνου-
σαν γίγνεσθαι;

ΣΩ. Τί γὰρ δὴ καὶ κωλύει;

Hosp. Minime, ut mea quidem fert opinio. itaque dic mihi hoc.

So. Quidnam?

Hosp. Nonne unius imperium una est civilium gubernationum?

So. Ita.

Hosp. Et post unius imperium dixerit quispiam, opinor, paucorum dominationem.

So. Quidni?

Hosp. Tertius civitatis status nonne populi imperium est, quam popularem gubernationem dicimus?

So. Sane quidem.

Hosp. Tres igitur hi nonne quinque quodammodo exsistunt, duobus alia sibi nomina ex se procreantibus?

So. Qualia tandem?

Hosp. Vim et voluntatem respicientes nunc, paupertatem et divitias, gubernationemque legibus temperatam et licentiam exlegem, quae in illis exsistunt, bifariam utrumque distribuentes unius quidem imperium dicunt hoc, quod duas praebet species duobus nominibus, tyrannidi unam, alteram regno.

So. Quidni?

Hosp. Civitatem vero quamque a paucis gubernatam eam quae in optimatum et in paucorum principatum distribuitur.

So. Sane quidem.

Hosp. Popularis vero gubernationis nomen, sive coactis sive volentibus eis qui rem familiarem possident, multitudo imperat, sive leges accurate observat sive minus, nemo omnino solet mutare.

So. Vere.

Hosp. Quid vero? arbitramur aliquam de his civitatis formis rectam esse his terminis circumscriptam, uno et paucis et multis, divitiis et paupertate, vi et voluntate, legibus temperatam et exlegem?

So. Quid enim etiam impedit?

ΞΕ. Σκόπει δὴ * σαφέστερον, τῇδε ἑπόμενος. B

ΣΩ. Πῇ;

ΞΕ. Τῷ ῥηθέντι κατὰ πρῶτα πότερον ἐμμενοῦμεν, ἢ διαφωνήσομεν;

ΣΩ. Τῷ δὴ ποίῳ λέγεις;

ΞΕ. Τὴν βασιλικὴν ἀρχὴν τῶν ἐπιστημῶν εἶναί τινα ἔφαμεν, οἶμαι.

ΣΩ. Ναί.

ΞΕ. Καὶ τούτων γε οὐχ ἁπασῶν, ἀλλὰ κριτικὴν δήπου τινὰ καὶ ἐπιστατικὴν ἐκ τῶν ἄλλων προειλόμεθα.

ΣΩ. Ναί.

ΞΕ. Κἀκ τῆς ἐπιστατικῆς τὴν μὲν ἐπ' ἀψύχοις ἔργοις, * τὴν δὲ ἐπὶ ζώοις· καὶ κατὰ τοῦτον δὴ τὸν τρόπον C μερίζοντες δεῦρ' ἀεὶ προεληλύθαμεν, ἐπιστήμης οὐκ ἐπιλανθανόμενοι, τὸ δ' ἥτις οὐχ ἱκανῶς πω δυνάμενοι διακριβώσασθαι.

ΣΩ. Λέγεις ὀρθῶς.

ΞΕ. Τοῦτο *) τοίνυν ἆρ' ἐννοοῦμεν, ὅτι τὸν ὅρον οὐκ ὀλίγους οὐδὲ πολλούς, οὐδὲ τὸ ἑκούσιον οὐδὲ τὸ ἀκούσιον, οὐδὲ πενίαν οὐδὲ πλοῦτον γίγνεσθαι περὶ αὐτῶν χρεών, ἀλλά τινα ἐπιστήμην, εἴπερ ἀκολουθήσομεν τοῖς ἔμπροσθεν;

ΣΩ. * Ἀλλὰ μὴν τοῦτό γε ἀδύνατον μὴ ποιεῖν. D

ΞΕ. Ἐξ ἀνάγκης δὴ νῦν τοῦτο οὕτω σκεπτέον, ἐν τίνι ποτὲ τούτων ἐπιστήμην ξυμβαίνει γίγνεσθαι περὶ ἀνθρώπων ἀρχῆς, σχεδὸν τῆς χαλεπωτάτης καὶ μεγίστης κτήσασθαι. δεῖ γὰρ ἰδεῖν αὐτήν, ἵνα θεασώμεθα τίνας ἀφαιρετέον ἀπὸ τοῦ φρονίμου βασιλέως, οἳ προσποιοῦνται μὲν εἶναι πολιτικοὶ καὶ πείθουσι πολλούς, εἰσὶ δὲ οὐδαμῶς.

ΣΩ. Δεῖ γὰρ δὴ ποιεῖν τοῦτο, ὡς ὁ λόγος ἡμῖν προείρηκεν.

ΞΕ. * Μῶν οὖν δοκεῖ πλῆθός γε ἐν πόλει ταύτην E τὴν ἐπιστήμην δυνατὸν εἶναι κτήσασθαι;

ΣΩ. Καὶ πῶς;

---

*) ἄλλ. Τοῦτ' αὐτό.

Hosp. Confidera clarius huc fequens.

So. Quonam?

Hosp. In eo quod principio pofuimus utrum ftabimus, an diffentiemus?

So. Quale autem dicis?

Hosp. Regium imperium fcientiarum effe aliquam diximus, uti arbitror.

So. Ita.

Hosp. Eamque non omnium, fed iudicandi quandam et imperandi e reliquis elegimus.

So. Etiam.

Hosp. Et ex imperandi fcientia unam elegimus inanimatis operibus, alteram animantibus; et hac quidem ratione partientes huc proceffimus, fcientiae non obliti, quamvis qualis effet nondum fatis poteramus accurate exponere.

So. Dicis recte.

Hosp. Hoc igitur nonne intelligimus, terminum neque paucos neque multos, neque voluntatem neque vim, neque paupertatem neque divitias in his ftatuendum effe, fed fcientiam aliquam, fi velimus fuperiora fequi?

So. At hoc quidem non poffumus non facere.

Hosp. Neceffario igitur nunc hoc ita videndum eft, in quanam illarum civitatis formarum fcientia infit hominum regendorum, quae quidem fere difficillima eft acquifitu atque graviffima. oportet enim nos eam fpectare ut videamus, quinam difcernendi fint a fapiente rege, qui fe profiteantur quidem effe civiles multisque perfuadeant, nullo tamen modo fint.

So. Sane quidem hoc faciamus oportet, ut oratio nobis ante fignificavit.

Hosp. Num igitur videtur multitudo quidem in civitate hanc fibi poffe fcientiam acquirere?

So. Quî autem?

ΞΕ. Ἀλλ' ἄρα ἐν χιλιάνδρῳ πόλει δυνατὸν ἑκατόν τινας ἢ καὶ πεντήκοντα αὐτὴν ἱκανῶς κτήσασθαι;

ΣΩ. Ῥᾴστη μέντ' ἂν οὕτω γ' εἴη πασῶν τῶν τεχνῶν· ἴσμεν γὰρ ὅτι χιλίων ἀνδρῶν ἄκροι πεττευταὶ τοσοῦτοι πρὸς τοὺς ἐν τοῖς ἄλλοις Ἕλλησιν οὐκ ἂν γένοιντό ποτε, μή τι δὴ *) βασιλεῖς γε. δεῖ γὰρ δὴ τόν γε τὴν βασιλικὴν ἔχοντα ἐπιστήμην, ἄν τ' ἄρχῃ καὶ ἐὰν μή, κατὰ τὸν ἔμπροσθεν λόγον ὅμως * βασιλικὸν προσαγορεύεσθαι. 293

ΞΕ. Καλῶς ἀπεμνημόνευσας. ἑπόμενον δὲ οἶμαι τούτῳ, τὴν μὲν ὀρθὴν ἀρχὴν περὶ ἕνα τινὰ καὶ δύο καὶ παντάπασιν ὀλίγους δεῖ **) ζητεῖν, ὅταν ὀρθὴ γίγνηται.

ΣΩ. Τί μήν;

ΞΕ. Τούτους δέ γε, ἐάν θ' ἑκόντων ἐάν τε ἀκόντων ἄρχωσιν, ἄν τε κατὰ τὰ γράμματα ἄν τε ἄνευ γραμμάτων, καὶ ἐὰν πλουτοῦντες ἢ πενόμενοι, νομιστέον, ὥσπερ νῦν ἡγούμεθα, κατὰ τέχνην ἡντινοῦν ἀρχὴν ἄρχοντας. τοὺς ἰατροὺς * δὲ οὐχ ἥκιστα νενομίκαμεν, ἐάν θ' ἑκόντας ἐάν B τε ἄκοντας ἡμᾶς ἰῶνται, τέμνοντες ἢ κάοντες ἤ τιν' ἄλλην ἀλγηδόνα προσάπτοντες, καὶ ἐὰν κατὰ γράμματα ἢ χωρὶς γραμμάτων, καὶ ἐὰν πένητες ὄντες ἢ πλούσιοι, πάντως οὐδὲν ἧττον ἰατρούς φαμεν, ἕωσπερ ἂν ἐπιστατοῦντες τέχνῃ, καθαίροντες εἴτε ἄλλως ἰσχναίνοντες εἴτε καὶ αὐξάνοντες, ἂν μόνον ἐπ' ἀγαθῷ τῷ τῶν σωμάτων, βελτίω ποιοῦντες ἐκ χειρόνων, σώζωσιν οἱ θεραπεύοντες * ἕκα- C στοι τὰ θεραπευόμενα. ταύτῃ φήσομεν ***), ὡς οἶμαι, καὶ οὐκ ἄλλῃ, τοῦτον ὅρον ὀρθὸν εἶναι μόνον ἰατρικῆς καὶ ἄλλης ἡστινοσοῦν ἀρχῆς.

ΣΩ. Κομιδῇ μὲν οὖν.

ΞΕ. Ἀναγκαῖον δὴ καὶ πολιτειῶν, ὡς ἔοικε, ταύτην διαφερόντως ὀρθὴν εἶναι καὶ μόνην πολιτείαν, ἐν ᾗ τις ἂν εὑρίσκοι τοὺς ἄρχοντας ἀληθῶς ἐπιστήμονας καὶ οὐ δοκοῦντας μόνον, ἐάν τε κατὰ νόμους ἐάν τε ἄνευ νόμων ἄρχωσι, καὶ ἑκόντων ἢ ἀκόντων, ἢ πενόμενοι

*) ἴσ. μὴ ὅτι δή. **) ἴσ. δεῖν.
***) ἴσ. θήσομεν.

Hosp. In urbe quae mille viris constat potestne fieri ut centum aliqui vel quinquaginta eam satis sibi acquirant?

So. Facillima ita esset omnium artium; scimus enim de mille viris totidem qui in calculorum lusu perfecti sint ad lusores reliquos Graecos numquam repertum iri, nedum reges. oportet videlicet eum qui regiam tenet scientiam, sive regnat sive non regnat, secundum superiorem disputationem tamen regium appellari.

Hosp. Praeclare monuisti; consequens vero huius esse arbitror, rectum principatum penes unum aliquem vel duos prorsus paucos esse quaerendum, ut rectus exsistat.

So. Quidni?

Hosp. Hi vero, sive volentibus sive nolentibus imperant, sive secundum leges seu sine legibus, sive ipsi divites seu pauperes sunt, existimandi sunt, quemadmodum nunc censemus, arte quacumque imperare. neque minus medicos existimamus, sive nos volentes sive nolentes sanant, secantes vel urentes vel alium quem cruciatum nobis inferentes, seu secundum praescriptiones seu sine praescriptionibus, sive pauperes sunt sive divites, medicos esse dicendos, quamdiu arti praepositi, purgantes sive alio modo emaciantes, vel etiam saginantes — dummodo corporibus salutem afferant melioraque efficiant e deterioribus — servant curando quamcumque curationem susceperunt. hunc, ut arbitror, non alium statuemus rectum esse terminum solum medicinae aliusque cuiuscumque artis.

So. Statuemus sane.

Hosp. Necessario igitur civitatum, ut patet, haec prae ceteris recta est solaque civitas, in qua quis repererit imperantes vere scientes, non specie tantum, sive legibus seu sine legibus imperant, volentibus seu no-

ἢ πλουτοῦντες· * τούτων ὑπολογιστέον οὐδὲν οὐδαμῶς εἶ- D
ναι κατ' οὐδεμίαν ὀρθότητα.

ΣΩ. Καλῶς.

ΞΕ. Καὶ ἐάν τέ γε ἀποκτιννύντες τινὰς ἢ καὶ ἐκβάλλοντες καθαίρωσιν ἐπ' ἀγαθῷ τὴν πόλιν, εἴτε καὶ ἀποικίας οἷον σμήνη μελιττῶν ἐκπέμποντές ποι σμικροτέραν ποιῶσιν, ἤ τινας ἐπειςαγόμενοί ποθεν ἄλλους ἔξωθεν, πολίτας ποιοῦντες, αὐτὴν αὔξωσιν, ἕωςπερ ἂν ἐπιστήμῃ καὶ τῷ δικαίῳ προςχρώμενοι, σώζοντες, ἐκ χείρονος βελτίω ποιῶσι κατὰ
δύναμιν * ταύτην, τότε καὶ κατὰ τοὺς τοιούτους ὅρους E
ἡμῖν μόνην ὀρθὴν πολιτείαν εἶναι ῥητέον· ὅσας δὲ ἄλλας λέγομεν, οὐ γνησίως *) οὐδ' ὄντως οὔσας λεκτέον, ἀλλὰ μεμιμημένας ταύτην, ἀσμένως εὐλόγους **) λέγομεν, ἐπὶ τὰ κάλλιω, τὰς δὲ ἄλλας ἐπὶ τὰ αἰσχίονα μεμιμῆσθαι.

ΣΩ. Τὰ μὲν ἄλλα, ὦ ξένε, μετρίως ἔοικεν εἰρῆσθαι, τὸ δὲ καὶ ἄνευ νόμων δεῖν ***) ἄρχειν χαλεπώτερον ἀκούειν ἐῤῥήθη.

ΞΕ. Σμικρόν γε ἔφθης με ἐρόμενος, ὦ Σώκρατες·
ἔμελλον γάρ σε διερωτήσειν ταῦτα ****), * πότερον ἀπο- 294
δέχει πάντα, ἤ τι καὶ δυςχεραίνεις τῶν λεχθέντων· νῦν δὲ ἤδη φανερὸν ὅτι τοῦτο βουλησόμεθα τὸ περὶ τῆς τῶν ἄνευ νόμων ἀρχόντων ὀρθότητος διελθεῖν ἡμᾶς.

ΣΩ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΞΕ. Τρόπον μέντοι τινὰ δῆλον ὅτι τῆς βασιλικῆς ἐστὶν ἡ νομοθετική· τὸ δ' ἄριστον οὐ τοὺς νόμους ἐστὶν ἰσχύειν, ἀλλὰ ἄνδρα τὸν μετὰ φρονήσεως βασιλικόν· οἶσθ' ὅπῃ;

ΣΩ. Πῇ δὴ λέγεις;

ΞΕ. Ὅτι νόμος οὐκ ἄν ποτε δύναιτο τό τε ἄρι-
στον καὶ τὸ δικαιότατον * ἀκριβῶς πᾶσιν ἅμα περιλαβὼν B
τὸ βέλτιστον ἐπιτάττειν· αἱ γὰρ ἀνομοιότητες τῶν τε †) ἀνθρώπων καὶ τῶν πράξεων καὶ τὸ μηδέποτε μηδέν, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἡσυχίαν ἄγειν τῶν ἀνθρωπίνων οὐδὲν ἐῶσιν

*) ἴσ. γνησίους ἢ γνησίας.
**) ἴσ. καὶ ἃς μὲν ὡς εὐνόμους.
) ἴσ. εἶναι. *) ἴσ. ταὐτά. †) γρ. τῶν.

lentibus, pauperes seu divites: nihil horum ullo omnino loco numerandum est ad rectam ullam rationem.

So. Recte.

Hosp. Et sive interficiendis aliquibus vel etiam eiiciendis purgant civitatem salutem ei afferentes, vel etiam coloniis tamquam examinibus apium emittendis aliquo minorem faciunt, aut alios quos adsciscentes foris alicunde civesque facientes illam augent, quamdiu scientiam et ius adhibentes e deteriore meliorem eam reddunt quoad eius possunt, ita et hos secundum terminos nobis sola recta civitas dicenda est; quascumque vero alias dicimus, non germanae nec verae appellandae sunt, sed illam imitari dicendae, et eae quidem quas legibus bene temperatas nominamus, in meliorem partem, ceterae vero in peiorem illam imitari.

So. Reliqua quidem, o hospes, bene videntur dicta esse, hoc vero quod posuisti etiam sine legibus quemquam posse imperare molestius accidit audienti.

Hosp. Paullulum mihi antevertisti interrogans, Socrate; volueram enim ex te quaerere eadem, utrum probares omnia, an quid etiam te male haberet; nunc autem iam patet hoc nobis propositum fore ut de recta eorum qui sine legibus imperent ratione exponamus.

So. Quidni?

Hosp. Etenim perspicuum est quodammodo artis regiae esse legislationem; optime tamen nobiscum agitur, si non leges vim habent, sed vir regius sapientia praeditus. scin quomodo?

So. Quo tandem pacto dicis?

Hosp. Quia lex numquam poterit commodissimum et iustissimum accurate omnibus simul comprehendens optimum mandare; dissimilitudines enim hominum et actionum rerumque humanarum conditio, quippe quarum nulla propemodum quiescat, non permittunt ut

ἁπλοῦν ἐν οὐδενὶ περὶ ἁπάντων καὶ ἐπὶ πάντα τὸν χρόνον ἀποφαίνεσθαι τέχνην οὐδ' ἡντινοῦν. ταῦτα δὴ ξυγχωροῦμέν που;

ΣΩ. Τί μήν;

ΞΕ. Τὸν δέ γε νόμον ὁρῶμεν σχεδὸν ἐπ' αὐτὸ τοῦτο ξυντείνοντα, ὥςπερ τινὰ ἄνθρωπον αὐθάδη * καὶ ἀμαθῆ C καὶ μηδένα μηδὲν *) ἐῶντα ποιεῖν παρὰ τὴν ἑαυτοῦ τάξιν, μηδ' ἐπερωτᾷν μηδένα, μηδ' ἄν τι νέον ἄρα τῳ ξυμβαίνῃ βέλτιον παρὰ τὸν λόγον, ὃν αὐτὸς ἐπέταξεν.

ΣΩ. Ἀληθῆ· ποιεῖ γὰρ ἀτεχνῶς, καθάπερ εἴρηκας νῦν, ὁ νόμος ἡμῖν ἑκάστοις.

ΞΕ. Οὐκοῦν ἀδύνατον εὖ ἔχειν πρὸς τὰ μηδέποτε ἁπλᾶ τὸ διὰ παντὸς γιγνόμενον ἁπλοῦν;

ΣΩ. Κινδυνεύει.

ΞΕ. Διὰ τί δή ποτ' οὖν ἀναγκαῖον νομοθετεῖν, ἐπειδήπερ οὐκ ὀρθότατον ὁ νόμος; ἀνευρετέον * τούτου τὴν D αἰτίαν;

ΣΩ. Τί μήν;

ΞΕ. Οὐκοῦν καὶ παρ' ὑμῖν **) εἰσί τινες, οἷαι καὶ ἐν ἄλλαις πόλεσιν, ἀθρόων ἀνθρώπων ἀσκήσεις, εἴτε πρὸς δρόμον εἴτε πρὸς ἄλλο τι, φιλονεικίας ἕνεκα;

ΣΩ. Καὶ πάνυ γε πολλαί.

ΞΕ. Φέρε νῦν ἀναλάβωμεν πάλιν μνήμῃ τὰς τῶν τέχνῃ γυμναζόντων ἐπιτάξεις ἐν ταῖς τοιαύταις ἀρχαῖς.

ΣΩ. Τὸ ποῖον;

ΞΕ. Ὅτι λεπτουργεῖν οὐκ ἐγχωρεῖν ἡγοῦνται καθ' ἕνα ἕκαστον, τῷ σώματι τὸ * προςῆκον ἑκάστῳ προςτάττοντες, ἀλλὰ παχύτερον οἴονται δεῖν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ E ἐπὶ πολλοὺς τὴν τοῦ λυσιτελοῦντος τοῖς σώμασι ποιεῖσθαι τάξιν.

ΣΩ. Καλῶς.

ΞΕ. Διὸ δή γε καὶ ἴσους πόνους νῦν διδόντες ἀθρό-

---

*) γρ. καὶ μηδέν.

**) γρ. ἡμῖν.

simplex aliquid et absoluti ulla de re omnibus et in omne tempus ulla ars praecipiat. hoc igitur nonne concedimus?

So. Quidni concedamus?

Hosp. Legem autem videmus fere hoc ipsum contendentem, velut hominem quendam pertinacem et rudem neminemque nihil sinentem agere praeter praescriptionem suam nec interrogare quemquam, etiamsi novi quid cuipiam obvenerit idque melius eo quod ipse mandaverit.

So. Vera. facit enim prorsus ita ut nunc dixisti lex nostrûm unicuique.

Hosp. Nonne iccirco fieri nequit ut ad ea quae numquam simplicia sunt bene se habeat id quod semper est simplex?

So. Videtur.

Hosp. Iam cur tandem leges ferantur necesse est, quum lex non rectissime se habeat? indagandane huius rei causa?

So. Quidni?

Hosp. Nonne etiam apud vos quaedam sunt, quales aliis in urbibus, frequentium hominum exercitationes sive in cursu sive in alia quapiam re, certandi causa?

So. Sane quidem multae.

Hosp. Age dum in memoriam nunc reducamus eorum qui ex arte exercent praeceptiones in huiusmodi praefecturis.

So. Quale istud?

Hosp. Minutatim praecipi non posse arbitrantur singulis, corpori cuique quod conveniat praescribendo, sed densius censent in maximam partem et multis id quod conducat corporibus praecipiendum esse.

So. Recte.

Hosp. Quocirca etiam eosdem labores nunc in-

οἷς ἅμα μὲν ἐξορμῶσιν, ἅμα δὲ καταπαύουσι δρόμου καὶ πάλης καὶ πάντων τῶν κατὰ σώματα πόνων.

ΣΩ. Ἔστι ταῦτα.

ΞΕ. Καὶ τὸν νομοθέτην τοίνυν ἡγώμεθα, τὸν ταῖς ἀγέλαις ἐπιστατήσοντα τοῦ δικαίου πέρι καὶ τῶν πρὸς ἀλλήλους ξυμβολαίων, μή ποθ' * ἱκανὸν γενήσεσθαι πᾶσιν ἀθρόοις 295
προςτάττοντα ἀκριβῶς ἑνὶ ἑκάστῳ τὸ προςῆκον ἀποδιδόναι.

ΣΩ. Τὸ γοῦν εἰκός.

ΞΕ. Ἀλλὰ τὸ τοῖς πολλοῖς γε, οἶμαι, καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καί πως οὑτωσὶ παχυτέρως ἑκάστοις τὸν νόμον θήσει, καὶ ἐν γράμμασιν ἀποδιδοὺς καὶ ἐν ἀγραμμάτοις, πατρίοις δὲ ἔθεσι νομοθετῶν.

ΣΩ. Ὀρθῶς.

ΞΕ. Ὀρθῶς μέντοι· πῶς γὰρ ἄν τις ἱκανὸς γένοιτ' ἄν ποτε, ὦ Σώκρατες, ὥςτε ἀεὶ διὰ βίου παρακαθήμενος * ἑκάστῳ δι' ἀκριβείας προςτάττειν τὸ προςῆκον; ἐπεὶ τοῦτ' B
ἂν δυνατὸς ὤν, ὡς οἶμαι, τῶν τὴν βασιλικὴν ὁςτιςοῦν ὄντως ἐπιστήμην εἰληφότων, σχολῇ ποτ' ἂν ἑαυτῷ θεῖτ' ἐμποδίσματα γράφων τοὺς λεχθέντας τούτους νόμους.

ΣΩ. Ἐκ τῶν νῦν γοῦν, ὦ ξένε, εἰρημένων.

ΞΕ. Μᾶλλον δέ γε, ὦ βέλτιστε, ἐκ τῶν μελλόντων ῥηθήσεσθαι.

ΣΩ. Τίνων δή;

ΞΕ. Τῶν τοιῶνδε. εἴπωμεν γὰρ δὴ πρός γε ἡμᾶς αὐτούς, ἰατρὸν μέλλοντα ἢ * καί τινα γυμναστικὸν ἀποδη- C
μεῖν καὶ ἀπέσεσθαι τῶν θεραπευομένων συχνόν, ὡς οἴοιτο, χρόνον, μὴ μνημονεύσειν οἰηθέντα τὰ προσταχθέντα τοὺς γυμναζομένους ἢ τοὺς κάμνοντας, ὑπομνήματα γράφειν ἂν ἐθέλειν αὐτοῖς; ἢ πῶς;

ΣΩ. Οὕτως.

ΞΕ. Τί δέ; εἰ παρὰ δόξαν ἐλάττω χρόνον ἀποδημήσας ἔλθοι πάλιν, ἆρ' οὐκ ἂν παρ' ἐκεῖνα τὰ γράμματα τολμήσειεν ἄλλα ὑποθέσθαι *), ξυμβαινόντων ἄλλων βελ-

*) γρ. ὑποτίθεσθαι.

iungentes frequentibus, simul eos excitant simul desistere iubent a cursu, lucta omnibusque corporis laboribus.

So. Sunt sane ista.

Hosp. Itaque etiam legis latorem arbitremur, qui gregibus praefectus sit futurus in iure rebusque contrahendis, numquam posse omnibus simul praecipientem accurate unicuique id quod conveniat iniungere.

So. Consentaneum est sane.

Hosp. Sed plurimis, opinor, et in maximam partem et ita fere densius singulis legem imponet, sive scriptis eam mandatam dat seu litteris non consignata, sed patria instituta sancit.

So. Recte.

Hosp. Recte sane: nam qui possit umquam aliquis, Socrate, per omnem vitam assidens cuique accurate mandare id quod conveniat? etenim hoc si posset, uti arbitror, quicumque regiam vere scientiam percepisset, vix ac ne vix quidem sibi ipse inferret impedimenta scriptis illis quae dicuntur legibus.

So. Ex iis certe, hospes, quae nunc dicta sunt.

Hosp. Magis vero, mi optime, ex iis quae sumus dicturi.

So. Qualia sunt ista?

Hosp. Haec. dicamusne inter nos, medicum vel etiam palaestritam qui velit peregrinari et abesse ab iis qui ipsi curae sint ad longinquum, ut arbitretur, tempus, si memoria opinetur non esse custodituros praescripta sese exercentes vel aegrotantes, commentarios eis esse confecturum? an qui censes?

So. Ita.

Hosp. Quid? si praeter opinionem ad brevius tempus peregrinatus reverterit, non alia quam illa praescripta instituet praecipere, si alia magis conducant

τιόντων τοῖς κάμνουσι * διὰ πνεύματα ἤ τι καὶ ἄλλο παρὰ D
τὴν ἐλπίδα τῶν ἐκ Διὸς ἑτέρως πως τῶν εἰωθότων γενόμενα *), καρτερῶν δ' ἂν ἡγοῖτο δεῖν μὴ ἐκβαίνειν τὰ ἀρχαῖά ποτε νομοθετηθέντα, μήτε αὐτὸν προστάττοντα ἄλλα μήτε τὸν κάμνοντα ἕτερα τολμῶντα παρὰ τὰ γραφέντα δρᾶν, ὡς ταῦτα ὄντα ἰατρικὰ καὶ ὑγιεινά, τὰ δὲ ἑτέρως γιγνόμενα νοσώδη τε καὶ οὐκ ἔντεχνα; ἢ πᾶν τὸ τοιοῦτον ἔν γε ἐπιστήμῃ ξυμβαῖνον καὶ ἀληθεῖ τέχνῃ περὶ ἅπαντα * παντάπασι γέλως ἂν ὁ μέγιστος γίγνοιτο τῶν τοιούτων νομοθετημάτων; E

ΣΩ. Παντάπασι μὲν οὖν.

ΞΕ. Τῷ δὲ **) τὰ δίκαια καὶ ἄδικα καὶ καλὰ καὶ αἰσχρὰ καὶ ἀγαθὰ καὶ κακὰ γράψαντι καὶ ἄγραφα νομοθετήσαντι ταῖς τῶν ἀνθρώπων ἀγέλαις, ὁπόσαι κατὰ πόλιν ἐν ἑκάσταις νομεύονται κατὰ τοὺς τῶν γραψάντων νόμους, ἂν ὁ μετὰ τέχνης γράψας ἤ τις ἕτερος ὅμοιος ἀφίκηται, μὴ ἐξέστω δὴ παρὰ ταῦτα ἕτερα * προστάττειν; ἢ καὶ τοῦτο 296
τὸ ἀπόρρημα οὐδὲν ἧττον ἂν ἐκείνου τῇ ἀληθείᾳ γελοῖον φαίνοιτο;

ΣΩ. Τί μήν;

ΞΕ. Οἶσθ' οὖν ἐπὶ τῷ τοιούτῳ λόγον τὸν παρὰ τῶν πολλῶν λεγόμενον;

ΣΩ. Οὐκ ἐννοῶ νῦν γ' οὕτως.

ΞΕ. Καὶ μὴν εὐπρεπής. φασὶ γὰρ δὴ δεῖν, εἴ τις γιγνώσκει παρὰ τοὺς τῶν ἔμπροσθεν βελτίους νόμους, νομοθετεῖν τὴν ἑαυτοῦ πόλιν ἕκαστον πείσαντα, ἄλλως δὲ μή.

ΣΩ. Τί οὖν; οὐκ ὀρθῶς;

ΞΕ. Ἴσως. ἂν δ' οὖν * μὴ πείθων τις βιάζηται τὸ B
βέλτιον, ἀπόκριναι, τί τοὔνομα τῆς βίας ἔσται; μὴ μέντοι πω, περὶ δὲ τῶν ἔμπροσθεν πρότερον.

ΣΩ. Ποῖον δὴ λέγεις;

ΞΕ. Ἂν τις ἄρα μὴ πείθων τὸν ἰατρευόμενον, ἔχων δὲ ὀρθῶς τὴν τέχνην, παρὰ τὰ γεγραμμένα τὸ βέλτιον

---

*) ἴσ. γενόμενον.
**) ἄλλ. Τῷ δὲ δή.

aegrotantium saluti propter ventos vel tempestatem aliquam praeter exspectationem, aliter ac solet obortam, sed perseverans in illis arbitrabitur non esse migranda pristina praescripta neque sibi, ut alia praecipiat, neque aegrotanti, ut alia quam praescripta sequi instituat, quia haec modica et salubria sint, quae contra aliter fiant, insalubria et ab arte aversa? an potius tale quid si in scientia acciderit veraque arte quacumque in causa, omnino maximi consequentur risus de huiusmodi praescriptionibus?

So. Prorsus ita se habet.

Hosp. Qui vero quae iusta et iniusta, pulchra et turpia, bona et mala sint praescripserit vel sine scriptione praeceperit hominum gregibus, quicumque in civitatibus singulis pascuntur secundum praescribentium leges, huicne ut, si ipse qui ex arte scripsit vel alius quis similis advenerit, non liceat diversa ab illis praecipere? an etiam hoc interdictum non minus quam illud revera risum movebit?

So. Quidni?

Hosp. Scin vero quid tali in causa a plurimis dicatur?

So. Non recordor sic statim.

Hosp. Atque etiam concinnum est. dicunt enim, si quis cognoscat meliores leges eis quas priores dederint, eum oportere has rogare suae quemque urbi persuadentem, aliter non licere.

So. Quid igitur? nonne recte hoc dicunt?

Hosp. Fortasse. sin autem non persuadens quispiam per vim cogat ad melius, responde: quale inveniet haec violentia nomen? nondum tamen, sed de superioribus prius.

So. Quale istud dicis?

Hosp. Etenim si quis non persuadens ei qui sanandum se curat, recte vero artem tenens id quod prae-

ἀναγκάζῃ δρᾶν παῖδα ἤ τιν' ἄνδρα ἢ καὶ γυναῖκα, τί τοὔνομα τῆς βίας ἔσται ταύτης; ἆρ' οὐ πᾶν μᾶλλον ἢ τὸ παρὰ τὴν τέχνην λεγόμενον ἁμάρτημα τὸ νοσῶδες; καὶ πάντα ὀρθῶς εἰπεῖν * ἔστι πρότερον τῷ βιασθέντι περὶ τὸ τοιοῦτον, πλὴν ὅτι νοσώδη καὶ ἄτεχνα πέπονθεν ὑπὸ τῶν βιασαμένων ἰατρῶν; C

ΣΩ. Ἀληθέστατα λέγεις.

ΞΕ. Τί δὲ ἡμῖν δὴ τὸ παρὰ τὴν πολιτικὴν τέχνην ἁμάρτημα λεγόμενόν ἐστιν; ἆρ' οὐ τὸ αἰσχρὸν καὶ τὸ κακὸν καὶ ἄδικον;

ΣΩ. Παντάπασί γε.

ΞΕ. Τῶν δὴ βιασθέντων παρὰ τὰ γεγραμμένα καὶ πάτρια δρᾶν ἕτερα δικαιότερα καὶ ἀμείνω καὶ καλλίω τῶν ἔμπροσθεν, φέρε, τὸν * τῶν τοιούτων αὖ ψόγον περὶ τῆς D
τοιαύτης βίας, ἆρ', εἰ μέλλει μὴ καταγελαστότατος εἶναι πάντων, πάντα αὐτῷ μᾶλλον λεκτέον ἑκάστοτε, πλὴν ὡς αἰσχρὰ καὶ ἄδικα καὶ κακὰ πεπόνθασιν οἱ βιασθέντες ὑπὸ τῶν βιασαμένων;

ΣΩ. Ἀληθέστατα λέγεις.

ΞΕ. Ἀλλ' ἆρα ἐὰν μὲν πλούσιος ὁ βιασάμενος ᾖ, δίκαια, ἂν δ' ἄρα πένης, ἄδικα τὰ βιασθέντα ἐστίν; ἢ κἂν πείσας κἂν μὴ πείσας τις, πλούσιος ἢ πένης, ἢ κατὰ γράμματα ἢ παρὰ γράμματα * δρᾷ τὰ ξύμφορα, τοῦτον E
δεῖ καὶ περὶ ταῦτα τὸν ὅρον εἶναι τόν γε ἀληθινώτατον ὀρθῆς πόλεως διοικήσεως, ὃν ὁ σοφὸς καὶ ἀγαθὸς ἀνὴρ διοικήσει τὸ τῶν ἀρχομένων; ὥσπερ ὁ κυβερνήτης τὸ τῆς νεὼς καὶ ναυτῶν ἀεὶ ξυμφέρον * παραφυλάττων, οὐ γράμ- 297
ματα τιθείς, ἀλλὰ τὴν τέχνην νόμον παρεχόμενος, σώζει τοὺς ξυνναύτας, οὕτω καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον τοῦτον παρὰ τῶν οὕτως ἄρχειν δυναμένων ὀρθὴ γίγνοιτ' ἂν πολιτεία, τὴν τῆς τέχνης ῥώμην τῶν νόμων παρεχομένων κρείττω; καὶ πάντα ποιοῦσι τοῖς ἔμφροσιν ἄρχουσιν οὐκ ἔστιν ἁμάρτημα, μέχριπερ ἂν ἓν μέγα φυλάττωσι, τὸ μετὰ νοῦ καὶ τέχνης δικαιότατον * ἀεὶ διανέμοντες τοῖς ἐν τῇ B

ſcriptis melius eſt coëgerit facere puerum vel virum vel etiam feminam, quodnam huic violentiae erit nomen? nonne quidvis potius nominabitur quam peccatum quod dicitur in artem pernicioſum? et omnia potius is qui coactus eſt ad tale aliquid recte dicere poteſt quam pernicioſa artisque contraria a cogentibus medicis ſibi illata eſſe?

So. Veriſſima dicis.

Hoſp. Quomodo vero nobis dicitur id quod in civilem artem peccatur? nonne turpe et malum et iniuſtum?

So. Prorſus ita.

Hoſp. Itaque ii qui coguntur a praeſcriptis patriisque inſtitutis diverſa facere, eaque iuſtiora et meliora et pulchriora quam priſtina erant, agedum nonne huiusmodi violentiam vituperantes, niſi maxime futuri ſint ridiculi omnium, omnia potius dicere debent quam turpia et iniuſta et mala ſibi coactis illata eſſe ab iis qui coëgerint?

So. Veriſſima dicis.

Hoſp. Num vero, ſi dives eſt is qui cogit, iuſta, ſin pauper, iniuſta ſunt quae coguntur? an ſi quis, ſive perſuadens ſive non, ſeu dives ſeu pauper, ſeu ex praeſcriptis ſeu contra praeſcripta peragit ea quae conducunt, hunc videlicet in his conſtitui oportet terminum veriſſimum rectae civitatis adminiſtrationi, qua ſapiens bonusque vir adminiſtraturus ſit imperio ſuo ſubiectos? quemadmodum ſcilicet gubernator quicquid navi et nautis conducit obſervans, non praeſcriptiones imponens, ſed artem legis loco adhibens, ſervat, num ſic etiam eadem hac ratione ab iis qui ita regere poſſunt recta proficiſcetur civitas, artis vim legibus potiorem adhibentibus? et omnia facientes nihil prudentes principes peccant, dum hoc unum quod magni eſt momenti obſervant et contendunt, ut, ſapienter et ex arte iu-

πόλει, σώζειν τε αὐτοὺς οἷοί τε ὦσι καὶ ἀμείνους ἐκ χειρόνων ἀποτελεῖν κατὰ τὸ δυνατόν;

ΣΩ. Οὐκ ἔστ' ἀντειπεῖν παρά γε ἃ νῦν εἴρηται.

ΞΕ. Καὶ μὴν πρὸς ἐκεῖνα οὐδὲ ἀντιῤῥητέον.

ΣΩ. Τὰ ποῖα εἶπες;

ΞΕ. Ὡς οὐκ ἄν ποτε πλῆθος οὐδ' ὡντινωνοῦν τὴν τοιαύτην λαβὸν ἐπιστήμην οἷόν τ' ἂν γένοιτο μετὰ νοῦ διοικεῖν πόλιν, ἀλλὰ περὶ σμικρόν τι * καὶ ὀλίγον καὶ τὸ C
ἕν ἐστι ζητητέον τὴν μίαν ἐκείνην πολιτείαν τὴν ὀρθήν, τὰς δ' ἄλλας μιμήματα θετέον, ὥσπερ καὶ ὀλίγον πρότερον ἐῤῥήθη, τὰς μὲν ἐπὶ τὰ καλλίονα, τὰς δὲ ἐπὶ τὰ αἰσχίω μιμουμένας ταύτην.

ΣΩ. Πῶς τί τοῦτ' εἴρηκας; οὐδὲ γὰρ ἄρτι ῥηθὲν κατέμαθον τὸ περὶ τῶν μιμημάτων.

ΞΕ. Καὶ μὴν οὐ φαῦλόν γε, ἂν κινήσας τις τοῦτον *) τὸν λόγον αὐτοῦ καταβάλῃ καὶ μὴ διελθὼν ἐνδείξηται τὸ νυνὶ γιγνόμενον ἁμάρτημα περὶ * αὐτό. D

ΣΩ. Ποῖον δή;

ΞΕ. Τοιόνδε τι δεῖ γε ζητεῖν, οὐ πάνυ ξυνηθὲς οὐδὲ ῥάδιον ἰδεῖν· ὅμως μὴν πειρώμεθα λαβεῖν αὐτό. φέρε γάρ· ὀρθῆς ἡμῖν μόνης οὔσης ταύτης τῆς πολιτείας, ἣν εἰρήκαμεν, οἶσθ' ὅτι τὰς ἄλλας δεῖ τοῖς ταύτης ξυγγράμμασι χρωμένας οὕτω σώζεσθαι, δρώσας τὸ νῦν ἐπαινούμενον, καίπερ οὐκ ὀρθότατον ὄν;

ΣΩ. Τὸ ποῖον;

ΞΕ. Τὸ παρὰ τοὺς νόμους μηδὲν μηδένα τολμᾶν ποιεῖν τῶν ἐν τῇ πόλει, τὸν τολμῶντα δὲ θανάτῳ * ζη- E
μιοῦσθαι καὶ πᾶσι τοῖς ἐσχάτοις. καὶ τοῦτ' ἔστιν ὀρθότατα καὶ κάλλιστ' ἔχον, ὡς δεύτερον, ἐπειδὰν τὸ πρῶτόν τις μεταθῇ τὸ νῦν δὴ ῥηθέν. ᾧ δὲ τρόπῳ γεγονός ἐστι τοῦτο ὃ δὴ δεύτερον ἐφήσαμεν, διαπερανώμεθα· ἦ γάρ;

ΣΩ. Πάνυ μὲν οὖν.

---

*) γρ. τοιοῦτον.

iustissima quaeque distribuentes in cives, et servare eos possint et meliores e deterioribus efficere pro viribus?

So. Non potest dici contra ea quae nunc exposita sunt.

Hosp. Neque etiam contra haec poterit dici.

So. Qualia intelligis?

Hosp. Numquam fore ut multitudo qualiumcumque hominum hanc adepta scientiam possit sapienter administrare civitatem, sed in exiguo quodam eorum numero, in paucis et in uno quaerendam esse unam illam gubernationem rectam, ceteras vero pro imitationibus esse habendas, quarum, ut paullo supra iam diximus, aliae in meliorem partem, aliae in peiorem hanc imitentur.

So. Quomodo et quid istud dicis? nec supra scilicet intellexi quod de imitationibus posuisti.

Hosp. Atque etiam haud leve fit negotium, si quis, quum hanc orationem commoverit, hic eam proiiciat nec eam persequens ostendat id quod nunc in eam peccatum est.

So. Quale tandem?

Hosp. Hoc quidem oportet nos quaerere, quod neque satis consuetum neque facile perspectu est; conemur tamen id percipere. agedum recta quum nobis sola sit illa quam diximus civitas, scin reliquas, ut se servent, eius praescriptionibus uti debere, id facientes quod nunc laudavimus, licet non sit rectissimum?

So. Quale autem?

Hosp. Hoc ut contra leges nihil quisquam audeat facere eorum qui in civitate sunt, audens vero aliquid morte mulctetur omnibusque extremis. atque hoc rectissime optimeque habet, ut secundum, si quis primum modo memoratum loco movit. qua vero ratione exstitat illud quod secundum diximus explicemus; nonne?

So. Sane quidem.

ΞΕ. Εἰς δὴ τὰς εἰκόνας ἐπανίωμεν πάλιν, αἷς ἀναγκαῖον ἀπεικάζειν ἀεὶ τοὺς βασιλικοὺς ἄρχοντας.

ΣΩ. Ποίας;

ΞΕ. Τὸν γενναῖον κυβερνήτην καὶ τὸν ἑτέρων πολλῶν ἀντάξιον ἰατρόν· κατίδωμεν γάρ δή τι σχῆμα ἐν τούτοις αὐτοῖς πλασάμενοι.

ΣΩ. Ποῖόν τι;

ΞΕ. Τοιόνδε, οἷον * εἰ πάντες περὶ αὐτῶν διανοη- 298
θεῖμεν ὅτι δεινότατα ὑπ' αὐτῶν πάσχομεν. ὃν μὲν γὰρ ἂν
ἐθελήσωσιν ἡμῶν τούτων ἑκάτεροι σώζειν, ὁμοίως δὴ σώ-
ζουσιν, ὃν δ' ἂν λωβᾶσθαι βουληθῶσι, λωβῶνται τέμνον-
τες καὶ κάοντες καὶ προστάττοντες ἀναλώματα φέρειν παρ'
ἑαυτοὺς οἷον φόρους, ὧν σμικρὰ μὲν εἰς τὸν κάμνοντα
καὶ οὐδὲν ἀναλίσκουσι, τοῖς δ' ἄλλοις αὐτοί τε καὶ οἱ οἰ-
κέται χρῶνται· καὶ δὴ * καὶ τελευτῶντες ἢ παρὰ ξυγγενῶν B
ἢ παρά τινων ἐχθρῶν τοῦ κάμνοντος χρήματα μισθὸν λαμ-
βάνοντες ἀποκτιννύασιν· οἵ τ' αὖ κυβερνῆται μυρία ἕτερα
τοιαῦτα ἐργάζονται, καταλείποντές τε ἔκ τινος ἐπιβουλῆς
ἐν ταῖς ἀναγωγαῖς ἐρήμους, καὶ σφάλματα ποιοῦντες ἐν
τοῖς πελάγεσιν ἐκβάλλουσιν εἰς τὴν θάλατταν, καὶ ἕτερα
κακουργοῦσιν. εἰ δὴ ταῦτα διανοηθέντες βουλευσαίμεθα
περὶ αὐτῶν βουλήν τινα, τούτων τῶν τεχνῶν μηκέτι * ἐπι- C
τρέπειν ἄρχειν αὐτοκράτορι μηδετέρᾳ μήτ' οὖν δούλων μήτ'
ἐλευθέρων, ξυλλέξαι δὲ ἐκκλησίαν ἡμῶν αὐτῶν, ἢ ξύμπαντα
τὸν δῆμον ἢ τοὺς πλουσίους μόνον, ἐξεῖναι δὲ καὶ ἰδιω-
τῶν καὶ τῶν ἄλλων δημιουργῶν περί τε πλοῦ καὶ περὶ νό-
σων γνώμην ξυμβάλλεσθαι, καθ' ὅ τι χρὴ τοῖς φαρμάκοις
ἡμᾶς καὶ τοῖς ἰατρικοῖς ὀργάνοις πρὸς τοὺς κάμνοντας
χρῆσθαι, καὶ δὴ καὶ τοῖς πλοίοις τε αὐτοῖς καὶ * τοῖς D
ναυτικοῖς ὀργάνοις εἰς τὴν τῶν πλοίων χρείαν, καὶ περὶ
τοὺς κινδύνους τούς τε πρὸς αὐτὸν τὸν πλοῦν ἀνέμων καὶ
θαλάττης πέρι καὶ πρὸς τὰς τοῖς λησταῖς ἐντεύξεις, καὶ ἐὰν
ναυμαχεῖν ἄρα δέῃ που μακροῖς πλοίοις πρὸς ἕτερα τοιαῦ-
τα. τὰ δὲ τῷ πλήθει δόξαντα περὶ τούτων, εἴτε τινῶν ἰα-
τρῶν καὶ κυβερνητῶν εἴτ' ἄλλων ἰδιωτῶν ξυμβουλευόντων,

Hosp. Ad similitudines igitur redeamus, quas accommodari semper oportet in regios moderatores.

So. Ad quasnam?

Hosp. Ad ingenuum gubernatorem et qui aliorum multorum instar habet, medicum; spectemus enim formam quandam in his ipsis confictam.

So. Qualem istam?

Hosp. Hanc ut fingamus, nos omnes existimare indignissima ab iis pati. nam quemcumque nostrûm velit uterque illorum integrum salvumque, pariter hunc eos servare, quem vero detrimento affectum cupiant, eum detrimento afficere secantes et urentes et mandantes ut sumptus ipsis tamquam tributa pendamus, quorum parum vel nihil in aegrotantem insumant, reliquis vero ipsi et servi utantur, quin etiam postremo aegrotantem ab eius cognatis vel inimicis quibusdam pecunia mercedis loco accepta interficere. etiam gubernatores sexcenta alia generis eiusdem perpetrare, derelinquentes per insidias, quum navem solvant, solos, et, siquid commiserint in pelago, eiicere in mare, et alia improbe facere. ita igitur nos existimantes consilium de iis capere neutri iam harum artium permittere, ut ad suum arbitrium imperet neque servis neque liberis, sed in concionem vocare nos ipsos vel universum populum vel divites tantum, licere vero etiam artium illarum imperitis ceterisque opificibus sententiam suam de navigatione et morbis interponere, quatenus oporteat nos remedia et medica instrumenta aegrotantibus adhibere, atque etiam navigia ipsa et instrumenta ad navigationem necessaria, et in periculis quid faciendum sit vel ipsius navigationis, si quid venti et mare nobis intendant, vel quum in piratas incidamus, et si forte pugna committenda sit navibus longis cum aliis item longis. et quae multitudini visa fuerint de his rebus, sive medici et gubernatores sive alii imperiti consultaverint, haec

γράψαντας ἐν κύρβεσί τισι καὶ στήλαις, τὰ δὲ καὶ ἄγραφα
πάτρια θεμένους ἔθη, κατὰ * ταῦτ' ἤδη πάντα τὸν ἔπειτα E
χρόνον ναυτίλλεσθαι καὶ τὰς τῶν καμνόντων θεραπείας
ποιεῖσθαι.

ΣΩ. Κομιδῇ γε εἴρηκας ἄτοπα.

ΞΕ. Κατ' ἐνιαυτὸν δέ γε ἄρχοντας καθίστασθαι τοῦ πλήθους, εἴτε ἐκ τῶν πλουσίων εἴτε ἐκ τοῦ δήμου παντός, ὃς ἂν κληρούμενος λαγχάνῃ· τοὺς δὲ καταστάντας ἄρχοντας ἄρχειν κατὰ τὰ γράμματα κυβερνῶντας τὰς ναῦς καὶ τοὺς κάμνοντας ἰωμένους.

ΣΩ. Ταῦτ' ἔτι χαλεπώτερα.

ΞΕ. Θεῶ δὴ καὶ τὸ μετὰ ταῦτα ἑπόμενον. ἐπειδὰν γὰρ δὴ τῶν ἀρχόντων ἑκάστοις ὁ ἐνιαυτὸς ἐξέλθῃ, δεήσει δικαστήρια καθίσαντας *) ἀνδρῶν, ἢ τῶν πλουσίων ἐκ
προκρίσεως ἢ * ξύμπαντος αὖ τοῦ δήμου τοὺς λαχόντας, εἰς 299
τούτους εἰσάγειν τοὺς ἄρξαντας καὶ εὐθύνειν, κατηγορεῖν δὲ τὸν βουλόμενον ὡς οὐ κατὰ τὰ γράμματα τὸν ἐνιαυτὸν ἐκυβέρνησε τὰς ναῦς οὐδὲ κατὰ τὰ παλαιὰ τῶν προγόνων ἔθη· τὰ αὐτὰ δὲ ταῦτα καὶ περὶ τῶν τοὺς κάμνοντας ἰωμένων. ὧν δ' ἂν καταψηφισθῇ, τιμᾶν ὅ τι χρὴ παθεῖν αὐτῶν τινὰς ἢ ἀποτίνειν.

ΣΩ. Οὐκοῦν ὅ γ' ἐθέλων καὶ ἑκὼν ἐν τοῖς τοιούτοις
ἄρχειν δικαιότατ' ἂν ὁτιοῦν πάσχοι * καὶ ἀποτίνοι. B

ΞΕ. Καὶ τοίνυν ἔτι δεήσει θέσθαι νόμον ἐπὶ πᾶσι τούτοις, ἄν τις κυβερνητικὴν καὶ τὸ ναυτικὸν ἢ τὸ ὑγιεινὸν καὶ ἰατρικῆς ἀλήθειαν περὶ πνεύματά τε καὶ θερμὰ καὶ ψυχρὰ ζητῶν φαίνηται παρὰ τὰ γράμματα καὶ σοφιζόμενος ὁτιοῦν περὶ τὰ τοιαῦτα, πρῶτον μὲν μήτε ἰατρικὸν αὐτὸν μήτε κυβερνητικὸν ὀνομάζειν, ἀλλὰ μετεωρολόγον ἀδολέσχην τινὰ **) σοφιστήν, εἶθ' ὡς διαφθείροντα ἄλλους
νεωτέρους καὶ ἀναπείθοντα ἐπιτίθεσθαι * κυβερνητικῇ καὶ C
ἰατρικῇ μὴ κατὰ νόμους, ἀλλ' αὐτοκράτορας ἄρχειν τῶν πλοίων καὶ τῶν νοσούντων, γραψάμενον εἰσάγειν τὸν

*) γρ. καθιστάντας.
**) ἴσ. ἀδολέσχην τέ τινα.

inscribere in tabulis triangulis et columnis, praeterea scriptis non mandata patria instituta sancire, et secundum haec iam omnia in omne posterum tempus et navigare et aegrotantes sanare.

So. Admirabilia sane dicis.

Hosp. Quotannis vero rectores praefici multitudini, sive e divitibus sive ex universo populo, cuicumque sorte id evenerit; praefectos autem rectores regere ex praescriptis in gubernandis navibus aegrisque sanandis.

So. Hoc etiam difficilius.

Hosp. Specta etiam quod deinde sequitur. quum enim rectorum cuique annus transactus est, oportebit, iudicio constituto virorum, vel de divitibus electorum vel ex universo populo sorte ductorum, ad hos deferri nomina eorum qui praefecti fuerunt et rationem ab iis reposci; et quivis poterit eorum aliquem accusare de hoc quod neque ex praescriptis per annum suum gubernaverit naves neque secundum pristina maiorum instituta; similiter eos qui aegros sanarunt. et si quis condemnatus fuerit, illorum aliqui aestimabunt quid eos oporteat pati vel pendere.

So. Igitur eum qui sua sponte in talibus principatum appetierit, aequissimum erit quidvis pati ac pendere.

Hosp. Praeterea autem oportebit lege sanciri in hos omnes, ut, si quis artem gubernandi resque nauticas vel salubria et medicinae naturam ratione ventorum et calidorum et frigidorum indagans reperiatur praeter praescripta et comminiscatur quicquam de his, is primo neque medicinae neque gubernandi artis peritus appelletur, sed sublimis et abstrusus quidam nugatoriusque sophista, deinde, quia corrumpat alios iuniores eisque persuadeat ut incumbant in artem gubernandi et medicinam non secundum leges, sed ad suum arbitrium regant naves et aegrotos, litem ei quivis inten-

βουλόμενον, οἷς *) ἔξεστιν, εἰς δή τι δικαστήριον· ἂν δὲ παρὰ τοὺς νόμους καὶ τὰ γεγραμμένα δόξῃ πείθειν εἴτε νέους εἴτε πρεσβύτας, κολάζειν τοῖς ἐσχάτοις. οὐδὲν γὰρ δεῖν τῶν νόμων εἶναι σοφώτερον· οὐδένα γὰρ ἀγνοεῖν **) τό τε ἰατρικὸν καὶ τὸ ὑγιεινὸν οὐδὲ τὸ κυβερνητικὸν καὶ ναυτικόν· ἐξεῖναι γὰρ τῷ βουλομένῳ μανθάνειν * γεγραμμένα καὶ πάτρια ἔθη κείμενα. Ταῦτα δὴ περί τε ταύτας τὰς ἐπιστήμας εἰ γίγνοιτο οὕτως ὡς λέγομεν, ὦ Σώκρατες, καὶ στρατηγικῆς καὶ ξυμπάσης ἡστινοσοῦν θηρευτικῆς καὶ γραφικῆς ἢ ξυμπάσης μέρος ὁτιοῦν μιμητικῆς καὶ τεκτονικῆς καὶ ξυνόλης ὁποιασοῦν σκευουργίας ἢ καὶ γεωργίας καὶ τῆς περὶ τὰ φυτὰ ξυνόλης τέχνης, ἢ καί τινα ἱπποφορβίαν αὖ κατὰ ξυγγράμματα θεασαίμεθα γιγνομένην ἢ ξύμπασαν ἀγελαιοκομικὴν ἢ * μαντικὴν ἢ πᾶν ὅ τι μέρος διακονικὴ περιείληφεν, ἢ πεττείαν ἢ ξύμπασαν ἀριθμητικὴν ψιλήν, εἴτε ἐπίπεδον εἴτε ἐν βάθεσιν εἴτε ἐν πάχεσιν ***) οὖσάν που· περὶ ἅπαντα ταῦτα οὕτω πραττόμενα τί ποτ' ἂν φανείη κατὰ τὰ ξυγγράμματα γιγνόμενα καὶ μὴ κατὰ τέχνην; D E

ΣΩ. Δῆλον ὅτι πᾶσαι ****) αἱ τέχναι παντελῶς ἂν ἀπόλοιντο ἡμῖν, καὶ οὐδὲ ἐσαῦθις †) γένοιντ' ἂν ποτε διὰ τὸν ἀποκωλύοντα τοῦτον ζητεῖν νόμον, ὥστε ὁ βίος, ὢν καὶ νῦν χαλεπός, εἰς τὸν χρόνον ἐκεῖνον ἀβίωτος γίγνοιτ' ἂν * τὸ παράπαν. 300

ΞΕ. Τί δὲ τόδε; εἰ κατὰ ξυγγράμματα μὲν ἀναγκάζοιμεν ἕκαστον γίγνεσθαι τῶν εἰρημένων καὶ τοῖς ξυγγράμμασιν ἡμῶν ἐπιστατεῖν τὸν χειροτονηθέντα ἢ λαχόντα ἐκ τύχης, οὗτος δὲ μηδὲν φροντίζων τῶν γραμμάτων ἢ κέρδους ἕνεκά τινος ἢ χάριτος ἰδίας παρὰ ταῦτα ἐπιχειροῖ δρᾶν ἕτερα, μηδὲν γιγνώσκων, ἆρα οὐ τοῦ κακοῦ τοῦ πρόσθεν μεῖζον ἂν ἔτι τοῦτο γίγνοιτο κακόν;

*) ἴσ. οἷ.
**) ἴσ. οὐδὲν γὰρ τῶν νόμων εἶναι σοφώτερον· οὐδένα γὰρ δεῖν ἀγνοεῖν κτλ.
) γρ. τάχεσιν. *) γρ. πᾶσαί τε †) ἴσ. αὖθις.

dat vocans quo oporteat, in iudicium aliquod; atque si praeter leges et praescripta reperiatur sive iuvenibus sive senibus persuadens, gravissimis mulctetur poenis; neque enim sapientius quicquam esse legibus, nec ullum debere ignarum esse medicinae rerumque ad sanitatem spectantium neque gubernandi artis rerumque nauticarum, propterea quod quivis possit percipere praescripta et quae publice recepta sint instituta patria. Hoc igitur his in artibus si fiat ita ut dicimus, Socrate, vel in parte quacumque artis imperatoriae, universae cuiusque venatoriae, artis pingendi vel universae imitandi peritiae, artis tignariae, universae qualiscumque utensilium confectionis, vel etiam agriculturae et universae plantarum curandarum artis, vel etiam equorum quandam pastionem ex praescriptionibus si videamus peractam vel universam gregum moderandorum artem vel praesagitionem omniaque quae ministrandi ars continet, vel calculorum lusum vel universam numerandi artem sive nudam illam quidem sive in plano, in altitudine vel in crassitudine versantem: in his omnibus ita ex praescriptionibus, non ex arte peractis quid tandem eveniet?

So. Patet fore ut omnes artes plane nobis intereant nec umquam rursus exsistant propter legem illam quicquam indagari vetantem: ut vita, quae etiam nunc molesta est, tum omnino non tolerabilis exsistat.

Hosp. Quid vero hoc? si ex praescriptionibus iuberemus quidque fieri eorum quae dicta sunt et praescriptionibus nostris praeponi qui per suffragia coactus vel sorte fortuito ductus esset, hic vero nihil curans praescripta vel lucri alicuius vel gratiae privatae causa contra illa instituat facere, nihil cognoscens, nonne malo superiore etiam maius hoc exsisteret malum?

ΣΩ. Ἀληθέστατα.

ΞΕ. Παρὰ γάρ, * οἶμαι, τοὺς νόμους τοὺς ἐκ πείρας πολλῆς κειμένους καί τινων ξυμβούλων ἕκαστα χαριέντως ξυμβουλευσάντων καὶ πεισάντων*) θέσθαι τὸ πλῆθος, ὁ παρὰ ταῦτα τολμῶν δρᾶν, ἁμαρτήματος ἁμάρτημα πολλαπλάσιον ἀπεργαζόμενος, ἀνατρέποι πᾶσαν ἂν πρᾶξιν ἔτι μειζόνως τῶν ξυγγραμμάτων. B

ΣΩ. Πῶς δ' οὐ μέλλει;

ΞΕ. Διὰ ταῦτα δὴ τοῖς περὶ ὁτουοῦν νόμους καὶ ξυγγράμματα τιθεμένοις δεύτερος πλοῦς τὸ * παρὰ ταῦτα μήτε ἕνα μήτε πλῆθος μηδὲν μηδέποτε ἐᾶν δρᾶν μηδ' ὁτιοῦν. C

ΣΩ. Ὀρθῶς.

ΞΕ. Οὐκοῦν μιμήματα μὲν ἂν ἑκάστων ταῦτ' εἴη τῆς ἀληθείας τὰ παρὰ τῶν εἰδότων εἰς δύναμιν εἶναι**) γεγραμμένα;

ΣΩ. Πῶς δ' οὔ;

ΞΕ. Καὶ μὴν τόν γε εἰδότα ἔφαμεν, τὸν ὄντως πολιτικόν, εἰ μεμνήμεθα, ποιήσειν τῇ τέχνῃ***) πολλὰ εἰς τὴν αὑτοῦ πρᾶξιν τῶν γραμμάτων οὐδὲν φροντίζοντα, ὁπόταν ἄλλ' αὐτῷ βελτίω δόξῃ παρὰ τὰ * γεγραμμένα ὑφ' αὑτοῦ καὶ ἐπεσταλμένα ἀποῦσί τισιν****). D

ΣΩ. Ἔφαμεν γάρ.

ΞΕ. Οὐκοῦν ἀνὴρ ὁστισοῦν εἷς ἢ πλῆθος ὁτιοῦν, οἷς ἂν νόμοι κείμενοι τυγχάνωσι, παρὰ ταῦτα ὅ τι ἂν ἐπιχειρήσωσι ποιεῖν ὡς βέλτιον ἕτερον ὄν, ταὐτὸν δρῶσι κατὰ δύναμιν, ὅπερ ὁ ἀληθινὸς ἐκεῖνος;

ΣΩ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΞΕ. Ἆρ' οὖν, εἰ μὲν ἀνεπιστήμονες ὄντες τὸ τοιοῦτον δρῷεν, μιμεῖσθαι μὲν ἂν ἐπιχειροῖεν τὸ ἀληθές, μιμοῖντ' ἂν μέντοι πᾶν κακῶς †), εἰ δ' * ἔντεχνοι, τοῦτο οὐκ ἔστιν ἔτι μίμημα, ἀλλ' αὐτὸ τὸ ἀληθέστατον ἐκεῖνο; E

ΣΩ. Πάντως που.

---

*) γρ. ξυμπεισάντων. **) ἴσ. ἀεί.

) ἴσ. ποιήσειν πῃ τέχνῃ. *) ἴσ. αἰτοῦσί τισιν.

†) ἴσ. παγκάκως.

So. Verissime.

Hosp. Etenim, opinor, contra leges multo ex usu constitutas de quibus singulis consiliarii aliqui scite deliberarunt et multitudini ut eas sciseeret persuaserunt, qui audet facere, is peccatum multiplicans omnem evertet actionem magis quam praescriptiones.

So. Sane hoc eveniet.

Hosp. Iccirco eis qui de unaquaque re leges et praescripta sciscunt, altera via est haec ut contra ea neque unum neque multitudinem quicquam umquam sinant facere.

So. Recte.

Hosp. Nonne imitationes verae cuiusque rei naturae ea erunt quae a scientibus quoad possunt praescribuntur?

So. Quidni?

Hosp. At vero scientem diximus, virum vere civilem, si meminimus, facturum esse ex arte multa fere ad rem suam gerendam apta praescriptiones nihil curantem, si quando alia meliora ipsi visa sunt quam quae ipse conscripsit et praecepit aliquibus poscentibus.

So. Diximus vero.

Hosp. Nonne vir quispiam unus vel multitudo quaepiam, cui leges sunt constitutae, contra has quicquid instituit facere quod melius esse putat, idem pro viribus facit quod verus ille civilis?

So. Sane quidem.

Hosp. Nonne vero, si qui inscientes sunt hoc faciunt, imitari quidem verum conabuntur, prorsus tamen perperam imitabuntur, sin artis gnari, hoc non iam imitatio erit, sed ipsum illud verissimum?

So. Prorsus ita.

ΞΕ. Καὶ μὴν ἔμπροσθέν γε ὡμολογημένον ἡμῖν κεῖται μηδὲν πλῆθος μηδ' ἡντινοῦν δυνατὸν εἶναι λαβεῖν τέχνην.

ΣΩ. Κεῖται γὰρ οὖν.

ΞΕ. Οὐκοῦν, εἰ μέν ἐστι βασιλική τις τέχνη, τὸ τῶν πλουσίων πλῆθος καὶ ὁ ξύμπας δῆμος οὐκ ἄν ποτε λάβοι τὴν πολιτικὴν ταύτην ἐπιστήμην;

ΣΩ. Πῶς γὰρ ἄν;

ΞΕ. Δεῖ δὴ τὰς τοιαύτας γε, ὡς ἔοικε, πολιτείας, εἰ μέλλουσι καλῶς τὴν ἀληθινὴν ἐκείνην τὴν τοῦ ἑνὸς μετὰ τέχνης ἄρχοντος * πολιτείαν εἰς δύναμιν μιμήσεσθαι, 301
μηδέποτε, κειμένων αὐτοῖς τῶν νόμων, μηδὲν ποιεῖν παρὰ τὰ γεγραμμένα καὶ πάτρια ἔθη.

ΣΩ. Κάλλιστα εἴρηκας.

ΞΕ. Ὅταν ἄρα οἱ πλούσιοι ταύτην μιμῶνται, τότε ἀριστοκρατίαν καλοῦμεν τὴν τοιαύτην πολιτείαν, ὁπόταν δὲ τῶν νόμων μὴ φροντίζωσιν, ὀλιγαρχίαν.

ΣΩ. Κινδυνεύει.

ΞΕ. Καὶ μὴν *) ὁπόταν αὖθις εἷς ἄρχῃ κατὰ νόμους, μιμούμενος τὸν ἐπιστήμονα, βασιλέα καλοῦμεν, * οὐ διορί- B
ζοντες ὀνόματι τὸν μετ' ἐπιστήμης ἢ δόξης κατὰ νόμους μοναρχοῦντα.

ΣΩ. Κινδυνεύομεν.

ΞΕ. Οὐκοῦν, κἂν τις ἄρα ἐπιστήμων ὄντως ὢν εἷς ἄρχῃ, πάντως τό γε ὄνομα ταὐτὸν βασιλεὺς καὶ οὐδὲν ἕτερον προσρηθήσεται· δι' ἃ δὴ τὰ πέντε ὀνόματα τῶν νῦν λεγομένων **) πολιτειῶν ἓν μόνον γέγονεν.

ΣΩ. Ἔοικε γοῦν.

ΞΕ. Τί δ', ὅταν μήτε κατὰ νόμους μήτε κατὰ ἔθη πράττῃ τις εἷς ἄρχων, προσποιῆται δέ, ὥσπερ ὁ ἐπιστήμων, * ὡς C
ἄρα παρὰ τὰ γεγραμμένα τό γε ***) βέλτιστον ποιητέον, ἤ δέ τις ἐπιθυμία καὶ ἄγνοια τούτου τοῦ μιμήματος ἡγουμένη, μῶν οὐ τότε τὸν τοιοῦτον ἕκαστον τύραννον κλητέον;

---

*) γρ. μέν.

**) ἴσ. τῶν πέντε ὀνόματα νῦν λεγομένων.

***) γρ. τόδε.

Hosp. Iam vero supra inter nos convenit nullam multitudinem illam posse percipere artem.

So. Convenit vero.

Hosp. Nonne igitur, si exstat regia quaedam ars, divitum multitudo universusque populus numquam percipiet civilem hanc scientiam?

So. Qui enim possit?

Hosp. Oportet igitur, ut patet, huiusmodi civitates, si voluerint bene veram illam, quam unus cum arte administrat, civitatem quoad potuerint imitari, numquam, legibus constitutis, facere contra praescriptiones institutaque patria.

So. Praeclare dicis.

Hosp. Si igitur divites hanc imitantur, optimatum principatum appellamus hanc civitatem, sin leges non curant, paucorum imperium.

So. Ita sane habet.

Hosp. Contra vero si unus imperat ex legibus, imitans scientem, regem eum vocamus, non distinguentes nomine eum qui scientia praeditus et eum, qui opinione ductus ex legibus solus imperat.

So. Sane videmur.

Hosp. Itaque etiam si unus vere sciens imperat, eodem profecto nomine regis nec alio ullo nuncupabitur; quocirca de quinque illis nunc nominatis civitatibus unius tantum nomen est.

So. Consentaneum quidem est.

Hosp. Quid? si quis neque leges neque instituta sequitur solus imperans, sed, sicut sciens, prae se fert, praeter praescripta id quod optimum sit faciendum esse, cupiditas autem quaedam et inscitia hanc regit imitationem, nonne tum quemque ita comparatum tyrannum appellari oportet?

ΣΩ. Τί μήν;

ΞΕ. Οὕτω δὴ τύραννός τε γέγονε, φαμέν, καὶ βασιλεὺς καὶ ὀλιγαρχία καὶ ἀριστοκρατία καὶ δημοκρατία, δυςχερανάντων τῶν ἀνθρώπων τὸν ἕνα ἐκεῖνον *) μόναρχον, καὶ ἀπιστησάντων μηδένα τῆς τοιαύτης ἀρχῆς ἄξιον ἂν γενέσθαι ποτέ, ὥςτε * ἐθέλειν καὶ δυνατὸν εἶναι μετὰ ἀρετῆς καὶ ἐπιστήμης ἄρχοντα τὰ δίκαια καὶ ὅσια διανέμειν ὀρθῶς πᾶσι, λωβᾶσθαι δὲ καὶ ἀποκτιννύναι καὶ κακοῦν ὃν ἂν βουληθῇ ἑκάστοτε ἡμῶν· ἐπεὶ γενόμενόν γ' ἄν, οἷον λέγομεν, ἀγαπᾶσθαί τε ἂν καὶ οἰκεῖν διακυβερνῶντα εὐδαιμόνως ὀρθὴν ἀκριβῶς μόνον πολιτείαν. D

ΣΩ. Πῶς δ' οὔ;

ΞΕ. Νῦν δέ γε, ὁπότε οὐκ ἔστι γιγνόμενος, ὡς δή φαμεν, ἐν ταῖς πόλεσι βασιλεὺς οἷος ἐν σμήνεσιν * ἐμφύεται, τό τε σῶμα εὐθὺς καὶ τὴν ψυχὴν διαφέρων εἷς, δεῖ δὴ ξυνελθόντας ξυγγράμματα γράφειν, ὡς ἔοικε, μεταθέοντας τὰ τῆς ἀληθεστάτης πολιτείας ἴχνη. E

ΣΩ. Κινδυνεύει.

ΞΕ. Θαυμάζομεν δῆτα, ὦ Σώκρατες, ἐν ταῖς τοιαύταις πολιτείαις ὅσα ξυμβαίνει γίγνεσθαι κακὰ καὶ ὅσα ξυμβήσεται, τοιαύτης τῆς κρηπῖδος ὑποκειμένης αὐταῖς τῆς κατὰ γράμματα καὶ ἔθη, μὴ μετὰ ἐπιστήμης πραττούσης τὰς πράξεις, ἑτέρᾳ **) προςχρωμένη παντὶ κατάδηλος * ὡς πάντ' ἂν διολέσειε τὰ ταύτῃ γιγνόμενα; ἢ ἐκεῖνο ἡμῖν θαυμαστέον μᾶλλον, ὡς ἰσχυρόν τι πόλις ἐστὶ φύσει; πάσχουσαι γὰρ δὴ τοιαῦτα αἱ πόλεις νῦν χρόνον ἀπέραντον, ὅμως ἔνιαί τινες αὐτῶν μόνιμοί τ' εἰσὶ καὶ οὐκ ἀνατρέπονται· πολλαὶ μὴν ἐνίοτε, καὶ καθάπερ πλοῖα καταδυόμενα, διόλλυνται καὶ διολώλασι καὶ ἔτι διολοῦνται διὰ τὴν τῶν κυβερνητῶν καὶ ναυτῶν μοχθηρίαν τῶν περὶ τὰ μέγιστα μεγίστην ἄγνοιαν εἰληφότων, οἳ περὶ * τὰ πολιτικὰ κατ' οὐδὲν γιγνώσκοντες ἡγοῦνται κατὰ πάντα σαφέστατα πασῶν ἐπιστημῶν ταύτην εἰληφέναι. 302 B

*) γρ. ἕκαστον.

**) ἴσ. πράξεις, ἢ ἑτέρα κτλ.

So. Quidni?

Hosp. Ita igitur tyrannus exsistit, ut dicimus, et rex et paucorum et optimatum et populi gubernatio, improbantibus hominibus unum illum solum imperantem ac diffidentibus umquam fore ut qui tali imperio dignus sit reperiatur, ita ut et velit et possit cum virtute et scientia imperans quod iustum et fas sit recte distribuere in omnes, nullum vero detrimentum inferat nec interficiat laedatve quemcumque voluerit nostrûm; quamquam talis si reperiretur qualem dicimus, eum magni aestimatum iri et beate victurum esse gubernantem solum accurate rectam civitatem.

So. Quidni?

Hosp. Nunc vero quando non exsistit, ut scilicet dicimus, in civitatibus rex qualis in examinibus innascitur, et corpore et animo statim praestans omnibus, oportet nos congressos leges scribere, ut patet, persequentes verissimae civitatis vestigia.

So. Sane istud quidem.

Hosp. Num igitur miramur, Socrate, quod in huiusmodi civitatibus tanta eveniant mala et tanta eventura sint, eiusmodi fundamento eis substrato, ut ex praescriptionibus et institutis, non cum scientia res gerant, quo si alia gubernatio uteretur, quilibet perspicit fore ut omnia perderet quae hac ratione gererentur? an illud magis nobis mirum esse debet, quod tam firma sit civitas naturâ? accidunt enim talia civitatibus nunc ad immensum iam tempus, tamen nonnullae earum stabiles sunt nec evertuntur; multae autem quandoque, velut naves submersae, pereunt et perierunt et posthac peribunt propter gubernatorum nautarumque perversitatem, quippe qui rerum maximarum maxima ignorantia teneantur et, licet rerum civilium prorsus ignari sint, tamen se arbitrentur in omnibus planissime ex omnibus disciplinis hanc percepisse.

ΣΩ. Ἀληθέστατα.

ΞΕ. Τίς οὖν δὴ τῶν οὐκ ὀρθῶν πολιτειῶν τούτων ἥκιστα χαλεπὴ συζῆν, πασῶν χαλεπῶν οὐσῶν, καὶ τίς βαρυτάτη; δεῖ τι κατιδεῖν ἡμᾶς; καίπερ πρός γε τὸ νῦν προτεθὲν ἡμῖν πάρεργον λεγόμενον, οὐ μὴν ἀλλ' εἴς γε τὸ ὅλον ἴσως ἅπανθ' ἕνεκα τοῦ τοιούτου πάντες δρῶμεν χάριν.

ΣΩ. Δεῖ· πῶς δ' οὔ;

ΞΕ. * Τὴν αὐτὴν τοίνυν φαθὶ τριῶν οὐσῶν χαλεπὴν διαφερόντως ἅμα καὶ ῥάστην γίγνεσθαι. C

ΣΩ. Πῶς φῄς;

ΞΕ. Οὐκ ἄλλως, πλὴν μοναρχίαν φημὶ καὶ ὀλίγων ἀρχὴν καὶ πολλῶν εἶναι τρεῖς ταύτας ἡμῖν λεγομένας τοῦ νῦν ἐπικεχυμένου λόγου κατ' ἀρχάς.

ΣΩ. Ἦσαν γὰρ οὖν.

ΞΕ. Ταύτας τοίνυν δίχα τέμνοντες μίαν ἑκάστην ἓξ ποιῶμεν, τὴν ὀρθὴν χωρὶς ἀποκρίναντες τούτων ἑβδόμην.

ΣΩ. Πῶς;

ΞΕ. * Ἐκ μὲν τῆς μοναρχίας βασιλικὴν καὶ τυραννικήν, ἐκ δ' αὖ τῶν μὴ πολλῶν τήν τε *) εὐώνυμον ἔφαμεν εἶναι ἀριστοκρατίαν καὶ ὀλιγαρχίαν, ἐκ δ' αὖ τῶν πολλῶν τότε μὲν ἁπλῆν ἐπονομάζοντες ἐτίθεμεν δημοκρατίαν, νῦν δὲ αὖ καὶ ταύτην ἡμῖν θετέον ἐστὶ διπλῆν. D

ΣΩ. Πῶς δή; καὶ τίνι διαιροῦντες ταύτην;

ΞΕ. Οὐδὲν διαφέροντι τῶν ἄλλων, οὐδ' εἰ τοὔνομα ἤδη διπλοῦν ἐστι ταύτης, ἀλλὰ τό γε κατὰ νόμους * ἄρχειν καὶ παρανομεῖν **) ἔστι καὶ ταύτῃ καὶ ταῖς ἄλλαις. E

ΣΩ. Ἔστι γὰρ οὖν.

ΞΕ. Τότε μὲν τοίνυν τὴν ὀρθὴν ζητοῦσι τοῦτο τὸ τμῆμα οὐκ ἦν χρήσιμον, ὡς ἐν τοῖς πρόσθεν ἀπεδείξαμεν· ἐπειδὴ δὲ ἐξείλομεν ἐκείνην, τὰς δ' ἄλλας ἔθεμεν

---

*) ἴσ. τήν γε.

**) ἄλλ. παρανόμως.

So. Verissime.

Hosp. Quaenam vero ex civitatibus his perversis minime molesta est ad vitam in ea degendam, quum omnes sint molestae, et quaenam incommodissima? oportetne nos hoc anquirere? quamvis hoc ad id quod nunc propositum est nobis nihil pertinet, nihilominus tamen in universum fortasse omnia huius rei causa omnes facimus.

So. Oportet vero; quidni?

Hosp. Eandem igitur existima ex tribus quae exstant prae ceteris simul molestam esse atque facillimam.

So. Quomodo dicis?

Hosp. Nihil aliud dico nisi, unius et paucorum et multorum gubernationes esse tres illas a nobis dictas in orationis quae nunc affluxit exordio.

So. Erant sane hae.

Hosp. Has igitur, bifariam dividentes unamquamque, sex faciamus, rectam separantes ab iis ut septimam.

So. Quomodo?

Hosp. Unius quidem principatum regnum et tyrannidem, non multorum autem imperium eam, quae fausto est nomine, optimatum gubernationem diximus esse, alteram paucorum dominationem, multorum vero principatum tum simplicem posuimus nominantes eum populi gubernationem, nunc vero etiam haec nobis ponenda est duplex.

So. Qui autem? et quomodo distinguamus hanc?

Hosp. Non aliter quam ceteras, licet nomen iam habeat duplex; etenim legitime imperare et leges violare tam in hac quam in reliquis.

So. Est vero.

Hosp. Tum quidem, quum rectam quaereremus civitatem, haec nulli nobis usui erat distinctio, ut in superioribus ostendimus; postquam vero exemimus il-

ἀναγκαίας, ἐν ταύταις δὴ τὸ παράνομον καὶ ἔννομον ἑκάστην διχοτομεῖ τούτων.

ΣΩ. Ἔοικε, τούτου νῦν ῥηθέντος τοῦ λόγου.

ΞΕ. Μοναρχία τοίνυν ζευχθεῖσα μὲν ἐν γράμμασιν ἀγαθοῖς, οὓς νόμους λέγομεν, ἀρίστη πασῶν τῶν ἕξ, ἄνομος δὲ χαλεπὴ καὶ βαρυτάτη ξυνοικῆσαι.

ΣΩ. * Κινδυνεύει. 303

ΞΕ. Τὴν δέ γε τῶν μὴ πολλῶν, ὥσπερ ἑνὸς καὶ πλήθους τὸ ὀλίγον μέσον, οὕτως ἡγησώμεθα μέσην ἐπ' ἀμφότερα· τὴν δ' αὖ τοῦ πλήθους κατὰ πάντα ἀσθενῆ καὶ μηδὲν μήτε ἀγαθὸν μήτε κακὸν μέγα δυναμένην ὡς πρὸς τὰς ἄλλας, διὰ τὸ τὰς ἀρχὰς ἐν ταύτῃ διανενεμῆσθαι κατὰ σμικρὰ εἰς πολλούς. διὸ γέγονε πασῶν μὲν νομίμων τῶν πολιτειῶν οὐσῶν τούτων χειρίστη, παρανόμων δ' οὐσῶν ξυμπασῶν βελτίστη, * καὶ ἀκολάστων μὲν πασῶν οὐ- B
σῶν ἐν δημοκρατίᾳ νικᾷ ζῆν, κοσμίων δ' οὐσῶν ἥκιστα ἐν ταύτῃ βιωτέον, ἐν τῇ πρώτῃ δὲ πολὺ πρῶτόν τε καὶ ἄριστον, πλὴν τῆς ἑβδόμης· πασῶν γὰρ ἐκείνην γε ἐκκριτέον, οἷον θεὸν ἐξ ἀνθρώπων, ἐκ τῶν ἄλλων πολιτειῶν.

ΣΩ. Φαίνεται ταῦθ' οὕτω γίγνεσθαί τε καὶ ξυμβαίνειν, καὶ ποιητέον ᾗπερ λέγεις.

ΞΕ. Οὐκοῦν δὴ καὶ τοὺς κοινωνοὺς τούτων τῶν πολιτειῶν πασῶν, πλὴν τῆς ἐπιστήμονος, ἀφαιρετέον * ὡς C
οὐκ ὄντας πολιτικούς, ἀλλὰ στασιαστικούς, καὶ εἰδώλων μεγίστων προστάτας ὄντας καὶ αὐτοὺς εἶναι τοιούτους, μεγίστους δὲ ὄντας μιμητὰς καὶ γόητας μεγίστους γίγνεσθαι τῶν σοφιστῶν σοφιστάς;

ΣΩ. Κινδυνεύει τοῦτο εἰς τοὺς πολιτικοὺς λεγομένους περιεστράφθαι τὸ ῥῆμα ὀρθότατα.

ΞΕ. Εἶεν· τοῦτο μὲν ἀτεχνῶς ἡμῖν ὥσπερ δρᾶμα, καθάπερ ἐῤῥήθη νῦν δὴ Κενταυρικὸν ὁρᾶσθαι καὶ Σατυ-

lam, ceterasque posuimus necessarias, harum quamque id quod a legibus aversum est et quod legitimum bifariam dividit.

So. Ita videtur ex hac nunc explicata oratione.

Hosp. Unius iam moderatio praescriptionibus illigata bonis, quas leges dicimus, optima est omnium sex gubernationum, a legibus autem aversa molesta et incommodissima ad vitam in ea degendam.

So. Videtur sane.

Hosp. Non multorum vero gubernationem, quemadmodum inter unum et multitudinem paucitas est media, ita etiam hanc existimemus mediam esse inter utramque, multitudinis vero gubernationem in omnibus imbecillam nec boni neque mali quicquam magnum posse, si conferatur cum reliquis, propterea quod potestates in hac dispertitae sunt minutatim multis. quocirca si omnes sunt legitimae civitates, harum pessima est, a legibus vero sin aversae, ad unam omnium optima, et effrenatae si omnes sunt, in populari gubernatione praestat vivere; sin moderatae, minime in hac vivendum, in prima vero longe primum et optimum, excepta septima; haec enim eximenda, veluti deus ex hominibus, ex reliquis omnibus civitatibus.

So. Videtur sane hoc ita esse et accidere, et faciendum sic, ut dicis.

Hosp. Nonne etiam consortes harum civitatum omnium, sciente excepta, discludendi sunt, quippe qui non sint civilis artis periti, sed seditiosi et, maximis simulacris praefecti, ipsi sint tales, et maxime quia sint imitatores ac praestigiatores, maximi etiam reperiantur sophistarum sophistae?

So. Videtur hoc dictum in viros civiles qui dicuntur conversum esse rectissime.

Hosp. Iam hoc revera nobis quasi fabula est, quemadmodum supra diximus, Centaurorum et Saty-

ρικόν τινα θίασον, ὃν δὴ χωριστέον ἀπὸ πολιτικῆς * εἴη τέχνης· νῦν δ' οὕτω πάνυ μόγις ἐχωρίσθη. D

ΣΩ. Φαίνεται.

ΞΕ. Τούτου δέ γ' *) ἕτερον ἔτι χαλεπώτερον λείπεται τῷ ξυγγενές θ' ὁμοῦ μ' εἶναι μᾶλλον τῷ βασιλικῷ γένει καὶ δυςκαταμαθητότερον. καί μοι φαινόμεθα τοῖς τὸν χρυσὸν καθαίρουσι πάθος ὅμοιον πεπονθέναι.

ΣΩ. Πῶς;

ΞΕ. Γῆν που καὶ λίθους καὶ πόλλ' ἄττα ἕτερα ἀποκρίνουσι κἀκεῖνοι πρῶτον οἱ δημιουργοί· μετὰ δὲ ταῦτα **) λείπεται ξυμμεμιγμένα τὰ * ξυγγενῆ τοῦ χρυσοῦ τίμια καὶ E

πυρὶ μόνον ἀφαιρετά, χαλκὸς καὶ ἄργυρος, ἔστι δ' ὅτε καὶ ἀδάμας· μετὰ ***) βασάνων ταῖς ἑψήσεσι μόγις ἀφαιρεθέντα τὸν λεγόμενον ἀκήρατον χρυσὸν εἴασεν ἡμᾶς ἰδεῖν μόνον αὐτὸν ****) ἐφ' ἑαυτοῦ.

ΣΩ. Λέγεται γὰρ οὖν ταῦτα οὕτω γίγνεσθαι.

ΞΕ. Κατὰ τὸν αὐτὸν τοίνυν λόγον ἔοικε καὶ νῦν ἡμῖν τὰ μὲν ἕτερα καὶ ὁπόσα ἀλλότρια καὶ τὰ μὴ φίλα πολιτικῆς ἐπιστήμης ἀποκεχωρίσθαι, λείπεσθαι δὲ τὰ τίμια καὶ ξυγγενῆ. τούτων δ' ἐστί που στρατηγία καὶ δικαστικὴ καὶ ὅση * βασιλικῇ κοινωνοῦσα ῥητορεία πείθουσα τὸ δί- 304

καιον ξυνδιακυβερνᾷ τὰς ἐν ταῖς πόλεσι πράξεις· ἃ δή τινι τρόπῳ ῥᾷστά τις ἀπομερίζων δείξει γυμνὸν καὶ μόνον ἐκεῖνον καθ' αὑτὸν τὸν ζητούμενον ὑφ' ἡμῶν.

ΣΩ. Δῆλον ὅτι τοῦτό πῃ δρᾶν πειρατέον.

ΞΕ. Πείρας μὲν τοίνυν ἕνεκα φανερὸς ἔσται· διὰ δὲ μουσικῆς αὐτὸν ἐγχειρητέον δηλῶσαι. καί μοι λέγε.

ΣΩ. Τὸ ποῖον;

ΞΕ. Μουσικῆς * ἔστι πού τις ἡμῖν μάθησις, καὶ B

ὅλως τῶν περὶ χειροτεχνίας ἐπιστημῶν;

ΣΩ. Ἔστιν.

ΞΕ. Τί δέ; τὸ δ' αὖ †) τούτων ἡντινοῦν εἴτε δεῖ

---

*) γρ. δ' ἕτερον. **) γρ. τοῦτο.

) ἴσ. ἃ μετά. *) γρ. αὐτὸν μόνον.

†) ἴσ. Τί δὲ τόδ' αὖ; τούτων κτλ.

rorum turbam quandam nobis in conspectum se dare, quae quidem separanda esset a civili arte: nunc autem aegerrime ita separata est.

So. Videtur.

Hosp. Aliud vero hoc etiam molestius relinquitur, propterea quod cognatum simul magis est regis generi et difficilius perspectu. atque videtur mihi idem nobis quod aurum purgantibus accidisse.

So. Quomodo?

Hosp. Terram et lapides et multa alia id genus secernunt etiam illi opifices; post haec vero relinquuntur commixta ea quae cognata sunt auro, praestabilia illa quidem et igni tantum separabilia, aes et argentum, nonnumquam etiam adamas; quae probando et coquendo vix secreta purum quod dicitur aurum nos sinunt conspicere solum ipsum per se.

So. Dicitur sane hoc ita fieri.

Hosp. Eadem igitur ratione videntur etiam nunc nobis, quaecumque diversa, aliena nec amica sunt, a civili scientia separata esse, relinqui vero praestabilia et cognata. horum autem sunt sine dubio ars imperatoria et iudiciaria et quaecumque regiae particeps oratoria persuadens iusta una gubernat res in civitatibus gerendas; quas quidem ratione aliqua facillime quis separans ostendit nudum et solum illum per se qui a nobis quaeritur.

So. Patet hoc conandum esse facere.

Hosp. Quodsi in conatu res sita est, perspicuus ille erit; musicâ vero faciendum est ut eum declaremus; itaque dic mihi.

So. Quidnam?

Hosp. Musicae est nobis sine dubio quaedam praeceptio et in universum artium quae manu exercentur?

So. Est vero.

Hosp. Quid vero hoc? horum quamque an opor-

μανθάνειν ἡμᾶς εἴτε μή, πότερα φήσομεν ἐπιστήμην αὖ καὶ ταύτην εἶναί τινα περὶ αὐτὰ ταῦτα, ἢ πῶς;

ΣΩ. Οὕτως, εἶναι φήσομεν.

ΞΕ. Οὐκοῦν ἑτέραν ὁμολογήσομεν ἐκείνων εἶναι ταύτην;

ΣΩ. Ναί.

ΞΕ. Πότερα δ' αὐτῶν οὐδεμίαν ἄρχειν δεῖν ἄλλην ἄλλης, ἢ ἐκείνας ταύτης, ἢ ταύτην * δεῖν ἐπιτροπεύουσαν C
ἄρχειν ξυμπασῶν τῶν ἄλλων;

ΣΩ. Ταύτην ἐκείνων, τὴν εἰ δεῖ μανθάνειν ἢ μή.

ΞΕ. Τῆς μανθανομένης *) καὶ διδασκούσης ἄρα σύ γ' ἀποφαίνει δεῖν ἡμῖν ἄρχειν.

ΣΩ. Σφόδρα γε.

ΞΕ. Καὶ τὴν εἰ δεῖ πείθειν ἄρα ἢ μὴ τῆς δυναμένης πείθειν;

ΣΩ. Πῶς δ' οὔ;

ΞΕ. Εἶεν· τίνι τὸ πειστικὸν οὖν ἀποδώσομεν ἐπιστήμῃ πλήθους τε καὶ ὄχλου διὰ μυθολογίας, * ἀλλὰ μὴ D
διὰ διδαχῆς;

ΣΩ. Φανερόν, οἶμαι, καὶ τοῦτο ῥητορικῇ δοτέον ὄν.

ΞΕ. Τὸ δ' εἴτε διὰ πειθοῦς εἴτε διά τινος βίας δεῖ πράττειν πρός τινας ὁτιοῦν ἢ καὶ τὸ παράπαν ἔχειν **), τοῦτ' αὖ ποίᾳ προσθήσομεν ἐπιστήμῃ;

ΣΩ. Τῇ τῆς πειστικῆς ἀρχούσῃ καὶ λεκτικῆς.

ΞΕ. Εἴη δὲ ἂν οὐκ ἄλλη τις, ὡς οἶμαι, πλὴν ἡ τοῦ πολιτικοῦ δύναμις.

ΣΩ. Κάλλιστ' εἴρηκας.

ΞΕ. Καὶ τοῦτο * μὲν ἔοικε ταχὺ κεχωρίσθαι πολιτι- E
κῆς τὸ ῥητορικόν, ὡς ἕτερον εἶδος ὄν, ὑπηρετοῦν μὴν ταύτῃ.

ΣΩ. Ναί.

ΞΕ. Τί δὲ περὶ τῆς τοιᾶσδ' αὖ δυνάμεως διανοητέον;

---

*) Ia. ΣΩ. Ταύτην ἐκείνων. ΞΕ. Τὴν εἰ δεῖ μανθάνειν ἢ μὴ τῆς μανθανομένης — ἄρχειν.

**) Ia. λέγειν.

teat difcere nos necne, utrum dicemus quae hoc definiat itidem effe artem aliquam in hoc verfantem; an quî?

So. Ita, effe aliquam dicemus.

Hofp. Nonne diverfam concedemus ab illis effe hanc?

So. Vera.

Hofp. Num vero in earum nullam cadere ut imperet alia alii, an in illas ut huic imperent, an hanc oportere procurantem imperare reliquis ad unam omnibus?

So. Hanc illis.

Hofp. Hanc igitur, quae praefcribat an oporteat difci necne, ei quae praecipiat ac doceat, tu affirmas oportere nobis imperare.

So. Prorfus ita.

Hofp. Et artem quae praefcribat, num perfuadere debeas necne, ei quae poffit perfuadere?

So. Quidni?

Hofp. Iam cui attribuemus difciplinae vim ex arte perfuadendi multitudini et turbae fabulis fingendis, non doctrina?

So. Perfpicuum, arbitror, etiam hoc rhetoricae effe asfignandum.

Hofp. Hoc vero, num perfuadendo an vim adhibendo oporteat nos cum aliquibus qualecumque agere vel omnino dicere, cuinam tribuemus arti?

So. Ei quae perfuadendi ac dicendi arti imperat.

Hofp. Erit vero haec alia nulla, ut opinor, nifi viri civilis facultas.

So. Praeclare dicis.

Hofp. Et ita quidem videtur celeriter feparata effe a ratione civili ars rhetorica ut diverfa fpecies, ferviens tamen illi.

So. Ita.

Hofp. Quid vero de hac facultate fentiendum?

ΣΩ. Ποίας;

ΞΕ. Τῆς ὡς πολεμητέον ἑκάστοις οἷς ἂν προελώμεθα πολεμεῖν· εἴτε αὐτὴν ἄτεχνον εἴτε ἔντεχνον ἐροῦμεν;

ΣΩ. Καὶ πῶς ἂν ἄτεχνον διανοηθεῖμεν, ἥν γε ἡ στρατηγικὴ καὶ πᾶσα ἡ πολεμικὴ πρᾶξις πράττει;

ΞΕ. Τὴν δ' εἴτε πολεμητέον εἴτε διὰ φιλίας ἀπαλλακτέον οἵαν τε καὶ ἐπιστήμονα διαβουλεύσασθαι, ταύτης ἑτέραν ὑπολάβωμεν ἢ τὴν αὐτὴν ταύτῃ;

ΣΩ. Τοῖς πρόσθεν ἀναγκαῖον ἑπομένοισιν ἑτέραν.

ΞΕ. * Οὐκοῦν ἄρχουσαν αὐτῆς ταύτην *) ἀποφανού- 305
μεθα, εἴπερ τοῖς ἔμπροσθέν γε ὑποληψόμεθα ὁμοίως;

ΣΩ. Φημί.

ΞΕ. Τίν' οὖν ποτὲ καὶ ἐπιχειρήσομεν οὕτω δεινῆς καὶ μεγάλης τέχνης ξυμπάσης τῆς πολεμικῆς δεσπότιν ἀποφαίνεσθαι, πλήν γε δὴ τὴν ὄντως οὖσαν βασιλικήν;

ΣΩ. Οὐδεμίαν ἄλλην.

ΞΕ. Οὐκ ἄρα πολιτικὴν θήσομεν, ὑπηρετικήν γε οὖσαν, τὴν τῶν στρατηγῶν ἐπιστήμην.

ΣΩ. Οὐκ εἰκός.

ΞΕ. * Ἴθι δή, καὶ τὴν τῶν δικαστῶν τῶν ὀρθῶς B
δικαζόντων θεασώμεθα δύναμιν.

ΣΩ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΞΕ. Ἆρ' οὖν ἐπὶ πλέον τι δύναται τοῦ περὶ τὰ ξυμβόλαια, πάνθ' ὁπόσα κεῖται νόμιμα παρὰ νομοθέτου βασιλέως παραλαβοῦσα, κρίνειν εἰς ἐκεῖνα σκοποῦσα τά τε δίκαια ταχθέντα εἶναι καὶ ἄδικα, τὴν αὑτῆς ἰδίαν ἀρετὴν παρεχομένη τοῦ μήθ' ὑπό τινων δώρων μήθ' ὑπὸ φόβων μήτε οἴκτων μήθ' ὑπό τινος ἄλλης ἔχθρας μηδὲ φιλίας
* ἡττηθεῖσα παρὰ τὴν τοῦ νομοθέτου τάξιν ἐθέλειν ἂν τὰ C
ἀλλήλων ἐγκλήματα διαιρεῖν;

ΣΩ. Οὔκ, ἀλλὰ σχεδὸν ὅσον εἴρηκας, ταύτης ἐστὶ τῆς δυνάμεως ἔργον.

---

*) γρ. ταύτην αὐτῆς.

So. De quanam?

Hosp. De hac quae docet quomodo pugnari oporteat adversus quoscumque in animo habeamus pugnare: num artis expertem an artificiosam eam dicemus?

So. Quî autem artis expertem eam existimemus, quum imperatoria peritia omnisque militaris artis eam exerceat?

Hosp. Eam vero quae, num pugnandum an amice discedendum sit, potest et scit decernere, ab hac diversam esse statuamus, an eandem?

So. Ex iis quae prioribus consequentia sunt necessario est diversa.

Hosp. Nonne imperare ei hanc affirmabimus, si superioribus quod consentaneum sit statuemus?

So. Aio.

Hosp. Quam tandem instituemus tam gravis magnaeque artis, universae militaris, imperatricem declarare, nisi veram scilicet regiam?

So. Nullam aliam.

Hosp. Ergo non pro civili ratione habebimus ducum artem, quippe quae serviat.

So. Non est consentaneum.

Hosp. Age etiam iudicum recte iudicantium spectemus facultatem.

So. Sane quidem.

Hosp. Num igitur plus potest quam, omnes quae constitutae sunt leges a legis datore rege sumens, res contrahendas decernere ea respiciens quae ut iusta et iniusta sancita sunt, peculiarem suam virtutem praestans eo quod neque muneribus neque timoribus neque miserationibus neque inimicitia aliqua neque amicitia victa contra legis latoris praescriptionem umquam potest accusationes quas litigantes inter se conflant dirimere?

So. Non aliud nisi hoc fere quod dixisti, huius est facultatis munus.

ΞΕ. Καὶ τὴν τῶν δικαστῶν ἄρα ῥώμην ἀνευρίσκομεν οὐ βασιλικὴν οὖσαν, ἀλλὰ νόμων φύλακα καὶ ὑπηρέτιν ἐκείνης.

ΣΩ. Ἔοικέ γε.

ΞΕ. Τόδε *) δὴ κατανοητέον ἰδόντι ξυμπάσας **) τὰς εἰρημένας ἐπιστήμας, ὅτι πολιτική τις ***) αὐτῶν οὐδεμία ἀνεφάνη. τὴν γὰρ ὄντως οὖσαν βασιλικὴν * οὐκ αὐτὴν δεῖ D πράττειν, ἀλλ' ἄρχειν τῶν δυναμένων πράττειν, γιγνώσκουσαν τὴν ἀρχήν τε καὶ ὁρμὴν τῶν μεγίστων ἐν ταῖς πόλεσιν ἐγκαιρίας τε πέρι καὶ ἀκαιρίας, τὰς δ' ἄλλας τὰ προσταχθέντα δρᾶν.

ΣΩ. Ὀρθῶς.

ΞΕ. Διὰ ταῦτ' ἄρα, ἃς μὲν ἄρτι διεληλύθαμεν, οὔτε ἀλλήλων οὔθ' αὑτῶν ἄρχουσαι, περὶ δέ τινα ἰδίαν αὑτῆς οὖσα ἑκάστη πρᾶξιν, κατὰ τὴν ἰδιότητα τῶν πράξεων τοὔνομα δικαίως εἴληφεν ἴδιον.

ΣΩ. * Εἴξασι γοῦν. E

ΞΕ. Τὴν δὲ ἁπασῶν τε τούτων ἄρχουσαν καὶ τῶν νόμων καὶ ξυμπάντων τῶν κατὰ πόλιν ἐπιμελουμένην καὶ πάντα ξυνυφαίνουσαν ὀρθότατα, τοῦ κοινοῦ τῇ κλήσει περιλαβόντες τὴν δύναμιν αὐτῆς, προσαγορεύοιμεν δικαιότατ' ἄν, ὡς ἔοικε, πολιτικήν.

ΣΩ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΞΕ. Οὐκοῦν δὴ καὶ κατὰ τὸ τῆς ὑφαντικῆς παράδειγμα βουλοίμεθ' ἂν ἐπεξελθεῖν αὐτὴν νῦν, ὅτε καὶ πάντα τὰ γένη τὰ κατὰ πόλιν δῆλα ἡμῖν γέγονεν;

ΣΩ. Καὶ σφόδρα γε.

ΞΕ. Τὴν δὴ βασιλικὴν ξυμπλοκήν, ὡς ἔοικε, * λεκτέον ποία τ' ἐστὶ καὶ τίνι τρόπῳ ξυμπλέκουσα ποῖον ἡμῖν ὕφασμα ἀποδίδωσιν. 306

ΣΩ. Δῆλον.

ΞΕ. Ἦ χαλεπὸν ἐνδείξασθαι πρᾶγμα ἀναγκαῖον ἄρα γέγονεν, ὡς φαίνεται.

ΣΩ. Πάντως γε μὴν ῥητέον.

ΞΕ. Τὸ γὰρ ἀρετῆς μέρος ἀρετῆς εἴδει διάφορον

---

*) γρ. Τό γε. **) ἄλλ. ξυναπάσας. ***) ἄλλ. πολιτική γε.

Hosp. Iudicum igitur vim invenimus non regiam esse artem, sed legum custodem illiusque ministram.

So. Videtur vero,

Hosp. Hoc iam animadvertendum est ad unam omnes quas memoravimus artes intuenti, nullam omnino earum esse civilem repertam. veram enim regiam artem non ipsam oportet agere, sed imperare iis quae possunt agere, cognoscentem rerum in civitate maximarum incipiendarum et aggrediendarum tempus opportunum et inopportunum, reliquas vero mandata exsequi.

So. Recte.

Hosp. Icciroo etiam quas modo prosequuti sumus neque inter se neque sibimet ipsis imperant, sed in peculiari sibi quaeque versans actione ab hac sibi peculiari actione nomen iure invenit peculiare.

So. Videtur sane.

Hosp. Quae his omnibus imperat et leges cunctaque in civitate curat et omnia contexit rectissime, hanc communionis nomine comprehendentes eius vim, optimo iure, ut patet, civilem appellabimus.

So. Sane quidem.

Hosp. Nonne etiam secundum textoriae artis exemplum volemus eam nunc explicare, quum omnia reliqua quae in civitate reperiuntur genera perspexerimus?

So. Prorsus vero.

Hosp. Civilis igitur contextus, ut patet, dicendum est qualis sit, quomodo contexat qualeque nobis textum exhibeat.

So. Patet.

Hosp. Difficilis profecto res ad demonstrandum necessario iam, ut videtur, explananda est.

So. Omnino vero exponenda.

Hosp. Etenim hoc, virtutis partem a virtutis spe-

εἶναί τινα τρόπον τοῖς περὶ λόγους ἀμφισβητητικοῖς καὶ μάλ' εὐεπίθετον πρὸς τὰς τῶν πολλῶν δόξας.

ΣΩ. Οὐκ ἔμαθον.

ΞΕ. Ἀλλ' ὧδε πάλιν. ἀνδρείαν γὰρ οἶμαί σε ἡγεῖσθαι μέρος ἓν * ἀρετῆς ἡμῖν εἶναι. B

ΣΩ. Πάνυ γε.

ΞΕ. Καὶ μὴν *) σωφροσύνην γε ἀνδρείας μὲν ἕτερον, ἓν δ' οὖν καὶ τοῦτο μόριον, ἧς κἀκεῖνο.

ΣΩ. Ναί.

ΞΕ. Τούτων δὴ πέρι θαυμαστόν τινα λόγον ἀποφαίνεσθαι τολμητέον.

ΣΩ. Ποῖον;

ΞΕ. Ὡς ἐστὸν κατὰ δή τινα τρόπον εὖ μάλα πρὸς ἀλλήλας ἔχθραν καὶ στάσιν ἐναντίαν ἔχοντε ἐν πολλοῖς τῶν ὄντων.

ΣΩ. Πῶς λέγεις;

ΞΕ. Οὐκ εἰωθότα λόγον οὐδαμῶς· πάντα γὰρ οὖν δὴ ἀλλήλοις τά γε τῆς * ἀρετῆς μόρια λέγεταί που φίλια. C

ΣΩ. Ναί.

ΞΕ. Σκοπῶμεν δὴ προσσχόντες τὸν νοῦν εὖ μάλα, πότερον οὕτως ἁπλοῦν ἐστὶ τοῦτο, ἢ παντὸς μᾶλλον αὐτῶν ἔχον διαφορὰν τοῖς ξυγγενέσιν ἐστί τι **).

ΣΩ. Ναί, λέγοις ἂν πῇ σκεπτέον.

ΞΕ. Ἐν τοῖς ξύμπασι χρὴ ζητεῖν ὅσα καλὰ μὲν λέγομεν, εἰς δύο δ' αὐτὰ τίθεμεν ἐναντία ἀλλήλων εἴδη.

ΣΩ. Λέγ' ἔτι σαφέστερον.

ΞΕ. Ὀξύτητα καὶ τάχος, εἴτε κατὰ σώματα εἴτε ἐν ψυχαῖς εἴτε κατὰ φωνῆς * φοράν, εἴτε αὐτῶν τούτων εἴτ' ἐν εἰδώλοις ὄντων, ὁπόσα μουσικὴ μιμουμένη καὶ ἔτι γραφικὴ μιμήματα παρέχεται, τούτων τινὸς ἐπαινέτης εἴτε αὐτὸς πώποτε γέγονας εἴτε ἄλλου παρὼν ἐπαινοῦντος ᾔσθησαι; D

ΣΩ. Τί μήν;

---

*) γρ. μέν.

**) γρ. ἐστί.

cie differre aliquid, facile adorientur disceptandi periti ut refellant ex multitudinis opinionibus.

So. Non intelligo.

Hosp. Iam ita rursus. fortitudinem enim arbitror te existimare partem unam virtutis nobis esse.

So. Sane quidem.

Hosp. Atque temperantiam a fortitudine quidem diversam, unam tamen etiam hanc esse partem eius, cuius etiam illam.

So. Ita.

Hosp. De his igitur admirabilem quandam rationem proferre conandum est.

So. Qualem istam?

Hosp. Eas gerere quodammodo inter se graves inimicitias seditionemque infestam multis in rebus.

So. Quomodo dicis?

Hosp. Rationem sane haud consuetam; omnes enim virtutis partes inter se dicuntur certe amicae esse.

So. Ita.

Hosp. Consideremus igitur animum probe attendentes, utrum hoc ita simplex et absolutum sit, an omnino earum aliqua dissideat a cognatis.

So. Etiam: dic quomodo anquiri oporteat.

Hosp. In omnibus oportet explorari quaecumque pulchra quidem dicimus, in duas vero reponimus species inter se contrarias.

So. Dic etiam dilucidius.

Hosp. Intentionem et celeritatem, sive in corporibus sive in animis sive in vocis incitatione, seu in his ipsis seu in simulacris eorum, quaecumque musica imitans atque etiam ars pingendi similitudines exhibet, harumne aliquam vel ipse aliquando laudasti vel ex alio praesens audivisti quum laudaret?

So. Quidni?

ΞΕ. Ἡ καὶ μνήμην ἔχεις ὅντινα τρόπον αὐτὸ *) δρῶσιν ἐν ἑκάστοις τούτων;

ΣΩ. Οὐδαμῶς.

ΞΕ. Ἆρ' οὖν δυνατὸς αὐτὸ ἂν γενοίμην, ὥσπερ καὶ διανοοῦμαι, διὰ λόγων ἐνδείξασθαί σοι;

ΣΩ. Τί δ' * οὔ **); E

ΞΕ. Ῥᾴδιον ἔοικας ἡγεῖσθαι τὸ τοιοῦτον· σκοπώμεθα δ' οὖν αὐτὸ ἐν τοῖς ὑπεναντίοις γένεσι. τῶν γὰρ δὴ πράξεων ἐν πολλαῖς καὶ πολλάκις ἑκάστοτε τάχος καὶ σφοδρότητα καὶ ὀξύτητα διανοήσεώς τε καὶ σώματος, ἔτι δὲ καὶ φωνῆς, ὅταν ἀγασθῶμεν, λέγομεν αὐτὸ ἐπαινοῦντες μιᾷ χρώμενοι προσρήσει τῇ τῆς ἀνδρείας.

ΣΩ. Πῶς;

ΞΕ. Ὀξὺ καὶ ἀνδρεῖόν πού ***) φαμεν, καὶ ταχὺ καὶ ἀνδρικόν, καὶ σφοδρὸν ὡσαύτως· καὶ πάντως ἐπιφέροντες τοὔνομα ὃ λέγω κοινὸν πάσαις ταῖς φύσεσι ταύταις ἐπαινοῦμεν αὐτάς.

ΣΩ. Ναί.

ΞΕ. Τί δέ; τὸ τῆς ἠρεμαίας αὖ γενέσεως εἶδος ἆρ'
* οὐ πολλάκις ἐπῃνέκαμεν ****) ἐν πολλαῖς τῶν πράξεων; 307

ΣΩ. Καὶ σφόδρα γε.

ΞΕ. Μῶν οὖν οὐ τἀναντία λέγοντες ἢ περὶ ἐκείνων τοῦτο φθεγγόμεθα;

ΣΩ. Πῶς;

ΞΕ. Ὡς ἡσυχαῖά πού †) φαμεν ἑκάστοτε καὶ σωφρονικά, περί τε διάνοιαν πραττόμεν' ††) ἀγασθέντες, καὶ κατὰ τὰς πράξεις αὖ βραδέα καὶ μαλακά, καὶ ἔτι περὶ φωνὰς γιγνόμενα λεῖα καὶ βαρέα, καὶ πᾶσαν ῥυθμικὴν κίνησιν καὶ ὅλην μοῦσαν ἐν καιρῷ βραδυτῆτι προσχρωμένην, * οὐ τὸ τῆς ἀνδρείας, B
ἀλλὰ τὸ τῆς κοσμιότητος ὄνομα ἐπιφέρομεν αὐτοῖς ξύμπασιν.

ΣΩ. Ἀληθέστατα.

ΞΕ. Καὶ μὴν †††) ὁπόταν αὖ γε ἀμφότερα γίγνηται

---

*) γρ. αὐτῷ. **) γρ. ὄν. ***) γρ. ἀνδρεῖον πρῶτόν που.
****) γρ. ἐπηνέγκαμεν. ἄλλ. ἐπῃνέσαμεν.
†) ἴσ. Ἡσυχαῖά που. ††) γρ. πράττομεν.
†††) γρ. μέν.

Hosp. Num etiam memoria tenes quomodo hoc faciant in utraque illarum?

So. Minime.

Hosp. An vero potuerim id, quemadmodum sentio, ita oratione tibi explanare?

So. Quidni potueris?

Hosp. Facile videris existimare hoc. videamus autem illud in contrariis generibus. multis videlicet in actionibus et frequenter celeritatem et vehementiam et intentionem cogitationis et corporis vel etiam vocis quotiescumque admiramur, eas laudamus una utentes appellatione fortitudinis.

So. Quomodo?

Hosp. Intentum et forte dicimus, celere et virile et vehemens itidem; et omnino imponentes hoc quod dico nomen commune omnia ita naturâ comparata laudamus.

So. Etiam.

Hosp. Quid vero? rerum genus quae quiete peraguntur nonne saepius laudamus multis in actionibus?

So. Et vehementer quidem.

Hosp. Nonne contra de his atque de illis dicentes hoc eloquimur?

So. Quidnam?

Hosp. Tranquilla videlicet dicimus et temperata, quaecumque tam in animo geruntur probantes quam in actionibus lenta et placida, praeterea in vocibus mollia et gravia, et cuique concinnae motioni omnique arti opportune lenitatem adhibenti: his omnibus non fortitudinis, sed moderationis nomen imponimus.

So. Verissime.

Hosp. Quodsi vero utraque haec nobis accidunt

ταῦτα ἡμῖν ἄκαιρα, μεταβάλλοντες ἑκάτερα αὐτῶν ψέγομεν
ἐπὶ τἀναντία πάλιν ἀπονέμοντες τοῖς ὀνόμασιν.

ΣΩ. Πῶς;

ΞΕ. Ὀξύτερα μὲν αὐτὰ γιγνόμενα τοῦ καιροῦ καὶ
θάττω καὶ σκληρότερα φαινόμενα ὑβριστικὰ καὶ μανικὰ λέ-
γοντες, τὰ δὲ βραδύτερα * καὶ μαλακώτερα δειλὰ καὶ βλα- C
κικά. καὶ σχεδὸν ὡς τὸ πολὺ ταῦτά τε καὶ τὴν σώφρονα
φύσιν καὶ τὴν ἀνδρείαν *) τὴν τῶν ἐναντίων, οἷον πολε-
μίας διαλαχούσας στάσιν ἰδέας, οὔτ' ἀλλήλαις μιγνυμένας
ἐφευρίσκομεν ἐν ταῖς περὶ τὰ τοιαῦτα πράξεσιν, ἔτι τε τοὺς
ἐν ταῖς ψυχαῖς αὐτὰς ἴσχοντας διαφερομένους ἀλλήλοις
ὀψόμεθα, ἐὰν μεταδιώκωμεν.

ΣΩ. Ποῦ δὴ λέγεις;

ΞΕ. Ἐν πᾶσί τε δὴ τούτοις οἷς νῦν εἴπομεν, ὡς εἰ-
κός * γε, καὶ ἐν ἑτέροις πολλοῖς. κατὰ γάρ, οἶμαι, τὴν D
αὐτῶν ἑκατέροις ξυγγένειαν τὰ μὲν ἐπαινοῦντες ὡς οἰκεῖα
σφέτερα **), τὰ δὲ τῶν διαφόρων ψέγοντες ὡς ἀλλότρια,
πολλὴν εἰς ἔχθραν ἀλλήλοις καὶ πολλῶν πέρι καθίστανται.

ΣΩ. Κινδυνεύουσιν.

ΞΕ. Παιδιὰ τοίνυν αὕτη γέ τις ἡ διαφορὰ τούτων
ἐστὶ τῶν εἰδῶν· περὶ δὲ τὰ μέγιστα νόσος ξυμβαίνει πασῶν
ἐχθίστη γίγνεσθαι ταῖς πόλεσιν.

ΣΩ. Περὶ δὴ ποῖά φῂς;

ΞΕ. Περὶ ὅλην, ὥς γε * εἰκός, τὴν τοῦ ζῆν παρα- E
σκευήν. οἱ μὲν γὰρ δὴ διαφερόντως ὄντες κόσμιοι τὸν ἥσυ-
χον ἀεὶ βίον ἕτοιμοι ζῆν, αὐτοὶ καθ' αὑτοὺς μόνοι τὰ
σφέτερ' αὐτῶν πράττοντες, οἴκοι τε αὖ πρὸς ἅπαντας οὕ-
τως ὁμιλοῦντες, καὶ πρὸς τὰς ἔξωθεν πόλεις ὡσαύτως ἕτοι-
μοι ὄντες τρόπον τινὰ ἄγειν εἰρήνην. καὶ διὰ τὸν ἔρωτα
δὴ τοῦτον, ἀκαιρότερον ὄντα ἢ χρῆν, ὅταν ἃ βούλονται
πράττωσιν, ἔλαθον αὐτοί τε ἀπολέμως ἴσχοντες καὶ τοὺς
νέους ὡσαύτως διατιθέντες, ὄντες τε ἀεὶ τῶν ἐπιτιθεμένων·
ἐξ ὧν οὐκ ἐν πολλοῖς ἔτεσιν αὐτοὶ καὶ παῖδες καὶ ξύμπασα
ἡ πόλις * ἀντ' ἐλευθέρων πολλάκις ἔλαθον αὐτοὺς γενόμε- 508
νοι δοῦλοι.

---

*) γρ. ἀνδρίαν. **) ἴσ. καὶ σφέτερα.

importuna, viciſſim ea vituperamus contraria eis nomina imponentes.

So. Quomodo?

Hoſp. Intentiora ſi ſunt quam opportunum eſt et celeriora et aſperiora videntur, laſciva et inſana ea vocamus, tardiora vero et molliora ignava et ſocordia. atque ex maxima fere parte haec et moderatam indolem fortemque, quae contrariis ineſt, quaſi hoſtiles ſpecies ſeditionem ſortitas, nec inter ſe commixtas reperimus in iis quas peragunt actionibus, et praeterea eos qui in animis eas habent disſidentes inter ſe videbimus, ſi in eos inquiramus.

So. Quanam in re dicis?

Hoſp. Quum in omnibus his quas modo diximus, ut patet, tum etiam in aliis multis. nam ex ea, opinor, quae ipſis eſt cum alterutro illorum cognatione haec laudantes ut familiaria et propria, illa vero quae in diverſis inſunt vituperantes ut aliena, multas inter ſe inimicitias concipiunt multisque de rebus.

So. Videntur vero.

Hoſp. Ludus igitur quidam haec eſt horum generum discordia; in rebus vero graviſſimis morbus ſolet omnium infeſtiſſimis exſiſtere in civitatibus.

So. In quibusnam dicis?

Hoſp. In univerſo, ut patet, vitae inſtituto. etenim qui prae ceteris ſunt moderati tranquillam ſemper vitam parati ſunt vivere, ipſi per ſe ſoli res ſuas gerentes, atque tam domi omnes ita tractant, quam cum externis civitatibus itidem parati ſunt aliqua ratione pacem habere. et hoc propter ſtudium, inopportunum ſupra quam par eſt, ſi quod volunt perficiunt, inſcientes et ipſi imbelles exſiſtunt et iuvenes ſimiles reddunt et in eorum ſemper poteſtate ſunt qui ipſos adoriuntur; quo quidem fit ut paucis poſt annis et ipſi et nati et univerſa civitas pro liberis ſaepe inſcientes exſiſtant ſervi.

ΣΩ. Χαλεπὸν εἶπες καὶ δεινὸν πάθος.

ΞΕ. Τί δ' οἱ πρὸς τὴν ἀνδρείαν μᾶλλον ῥέποντες; ἆρ' οὐκ ἐπὶ πόλεμον ἀεί τινα τὰς αὑτῶν ξυντείνοντες πόλεις διὰ τὴν τοῦ τοιούτου βίου σφοδροτέραν τοῦ δέοντος ἐπιθυμίαν, εἰς ἔχθραν πολλοῖς καὶ δυνατοῖς καταστάντες, ἢ πάμπαν διώλεσαν ἢ δούλας αὖ καὶ ὑποχειρίους τοῖς ἐχθροῖς ὑπέθεσαν τὰς αὑτῶν πατρίδας;

ΣΩ. * Ἔστι καὶ ταῦτα. B

ΞΕ. Πῶς οὖν μὴ φῶμεν ἐν τούτοις ἀμφότερα ταῦτα τὰ γένη πολλὴν πρὸς ἄλληλα ἀεὶ καὶ τὴν μεγίστην ἴσχειν ἔχθραν καὶ στάσιν;

ΣΩ. Οὐδαμῶς ὡς οὐ φήσομεν.

ΞΕ. Οὐκοῦν, ὅπερ ἐσκοποῦμεν κατ' ἀρχὰς, ἀνευρήκαμεν, ὅτι μόρια ἀρετῆς οὐ σμικρὰ ἀλλήλοις διαφέρεσθον φύσει, καὶ δὴ καὶ τοὺς ἴσχοντας δρᾶτον τὸ αὐτὸ τοῦτο;

ΣΩ. Κινδυνεύετον.

ΞΕ. Τόδε τοίνυν αὖ λάβωμεν.

ΣΩ. Τὸ ποῖον;

ΞΕ. * Εἴ τίς που τῶν ξυνθετικῶν ἐπιστημῶν πρᾶγμα C ὁτιοῦν τῶν αὑτῆς ἔργων, κἂν ᾖ τὸ φαυλότατον, ἑκοῦσα ἐκ μοχθηρῶν καὶ χρηστῶν τινῶν ξυνίστησιν, ἢ πᾶσα ἐπιστήμη πανταχοῦ τὰ μὲν μοχθηρὰ εἰς δύναμιν ἀποβάλλει, τὰ δ' ἐπιτήδεια καὶ τὰ χρηστὰ ἔλαβεν, ἐκ τούτων δέ, καὶ ὁμοίων καὶ ἀνομοίων ὄντων, πάντ' εἰς ἓν αὐτὰ ξυνάγουσα, μίαν τινὰ δύναμιν καὶ ἰδέαν δημιουργεῖ.

ΣΩ. Τί μήν;

ΞΕ. Οὐδ' ἄρα ἡ κατὰ φύσιν ἀληθῶς οὖσα ἡμῖν * πολιτικὴ μή ποτε *) ἐκ χρηστῶν καὶ κακῶν ἀνθρώπων D ἑκοῦσα εἶναι ξυστήσεταί **) τινα πόλιν, ἀλλ' εὔδηλον ὅτι παιδιᾷ ***) πρῶτον βασανιεῖ, μετὰ δὲ τὴν βάσανον αὖ τοῖς δυναμένοις παιδεύειν καὶ ὑπηρετεῖν πρὸς τοῦτ' αὐτὸ παραδώσει, προστάττουσα καὶ ἐπιστατοῦσα αὐτή, καθάπερ ὑφαντικὴ τοῖς τε ξαίνουσι καὶ τοῖς τἆλλα προπαρασκευάζουσιν ὅσα πρὸς τὴν πλέξιν αὐτῆς, ξυμπαρακολουθοῦσα

*) γρ. μηδέποτε. **) γρ. συστήσηται.
***) γρ. παιδείᾳ.

So. Adversam dicis et gravem rationem.

Hosp. Quid vero illi qui ad fortitudinem magis se inclinant? nonne dum ad bellum semper aliquod suas civitates intendunt propter nimiam qua flagrant talis vitae cupiditatem, inimicitiam cum multis et potentibus exercentes, vel funditus perdunt vel etiam efficiunt ut patria servitute opprimatur hostiumque subiiciatur imperio?

So. Sunt ista.

Hosp. Non possumus igitur non dicere in his utraque haec genera multiplicem inter se semper maximamque exercere inimicitiam et seditionem.

So. Non possumus sane non dicere.

Hosp. Nonne quod quaerebamus initio, id invenimus, partes virtutis haud exiguas naturâ inter se dissidere, atque etiam in eis quibus insint idem hoc efficere?

So. Videtur sane.

Hosp. Hoc etiam sumamus.

So. Quale?

Hosp. Num qua artium componentium quicquam operum suorum, quamvis vilissimum fuerit, volens e pravis et bonis quibusdam construat, an quaevis ars ubique prava quantum possit reiiciat, accommodata vero et bona sumat exque his quae et similia et dissimilia sint, omnia in unum conducens, unam quandam vim ac speciem fabricetur.

So. Quidni?

Hosp. Neque etiam ea quae naturâ et vere est, ratio civilis umquam e bonis et malis hominibus volens construet civitatem aliquam, sed perspicitur eam per iocum primum illos exploraturam exploratisque eis qui possint instituere et procurare hunc ipsum ad finem commissuram esse, praecipiente et moderante ipsa, quemadmodum ars textoria carminantibus ceteraque omnia praeparantibus, quae ad texturam necessaria

προστάττει καὶ ἐπιστατεῖ, τοιαῦτα * δὴ ἑκάστοις ἐνδεικνῦσα E
τὰ ἔργα ἀποτελεῖν, οἷα ἂν ἐπιτήδεια ἡγῆται πρὸς τὴν αὐτῆς *) εἶναι ξυμπλοκήν.

ΣΩ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΞΕ. Ταὐτὸν δή μοι τοῦθ' ἡ βασιλικὴ φαίνεται πᾶσι τοῖς κατὰ νόμον παιδευταῖς καὶ τροφεῦσι, τὴν τῆς ἐπιστατικῆς αὐτὴ **) δύναμιν ἔχουσα, οὐκ ἐπιτρέπειν ἀσκεῖν, ὅ τι μή τις πρὸς τὴν αὐτῆς ξύγκρασιν ἀπεργαζόμενος ἦθός τι πρέπον ἀποτελεῖ, ταῦτα δὲ μόνα παρακελεύεσθαι παιδεύειν. καὶ τοὺς μὲν μὴ δυναμένους κοινωνεῖν ἤθους ἀνδρείου καὶ σώφρονος, ὅσα τε ἄλλα ἐστὶ τείνοντα πρὸς ἀρετήν, ἀλλ' εἰς ἀθεότητα καὶ * ὕβριν καὶ ἀδικίαν ὑπὸ κακῆς βίᾳ 309
φύσεως ἀπωθούμενα, θανάτοις τε ἐκβάλλει καὶ φυγαῖς καὶ ταῖς μεγίσταις κολάζουσα ἀτιμίαις.

ΣΩ. Λέγεται γοῦν πως οὕτως.

ΞΕ. Τοὺς δ' ἐν ἀμαθίᾳ τ' αὖ καὶ ταπεινότητι πολλῇ καλινδουμένους εἰς τὸ δουλικὸν ὑποζεύγνυσι γένος.

ΣΩ. Ὀρθότατα.

ΞΕ. Τοὺς λοιποὺς τοίνυν, ὅσων αἱ φύσεις ἐπὶ τὸ γενναῖον ἱκαναὶ παιδείας τυγχάνουσαι καθίστασθαι * καὶ δέξα- B
σθαι μετὰ τέχνης ξύμμιξιν πρὸς ἀλλήλας, τούτων τὰς μὲν ἐπὶ τὴν ἀνδρείαν μᾶλλον ξυντεινούσας, οἷον στημονοφυὲς νομίσας ***) αὐτῶν εἶναι τὸ στερεὸν ἦθος, τὰς δὲ ἐπὶ τὸ κόσμιον, πίονί τε καὶ μαλακῷ καὶ κατὰ τὴν εἰκόνα κροκώδει διανήματι προσχρωμένας, ἐναντία ****) δὲ τεινούσας ἀλλήλαις, πειρᾶται τοιόνδε τινὰ τρόπον ξυνδεῖν καὶ ξυμπλέκειν.

ΣΩ. Ποῖον δή;

ΞΕ. Πρῶτον μὲν κατὰ * τὸ ξυγγενὲς τὸ ἀειγενὲς ὂν C
τῆς ψυχῆς αὐτῶν μέρος θείῳ ξυναρμοσαμένη δεσμῷ, μετὰ δὲ τὸ θεῖον τὸ ζωογενὲς αὐτῶν αὖθις ἀνθρωπίνοις.

ΣΩ. Πῶς τοῦτ' εἶπες αὖ;

ΞΕ. Τὴν τῶν καλῶν καὶ δικαίων πέρι καὶ ἀγαθῶν καὶ τῶν τούτοις ἐναντίων ὄντως οὖσαν ἀληθῆ δόξαν μετὰ

*) γρ. αὐτῆς. **) γρ. αὐτή.
***) ἴσ. νομίσασ' αὐτῶν.
****) ἴσ. εἰς τἀναντία. ἤ· χρωμένας, πρὸς τἀναντία.

ſunt, ſubſequens praecipit eosque moderatur, talia ſcilicet quemque iubens opera perficere quae accommodata arbitratur ad ſuum eſſe contextum.

So. Sane quidem.

Hoſp. Eodem hoc modo mihi videtur regia ars omnibus legitimis praeceptoribus et educatoribus, ipſa imperandi vim obtinens, non permittere ut factitent aliquid quod quis exercens animum ipſius temperationi conſentaneum non efficiat, ſed ad haec ſola cohortari tradenda. et qui non poſſunt participes eſſe animi fortis et ſapientis aliorumque omnium quae ſpectant ad virtutem, ſed in impietatem et inſolentiam et iniuſtitiam a mala indole per vim abripiuntur, eos eiicit, morte et exſilio et ſumma caſtigans infamia.

So. Dicitur certe quidem ita.

Hoſp. Qui vero in multa volutantur inſcitia atque humilitate, eos ſub ſervile ſubiungit genus.

So. Rectiſſime.

Hoſp. De reliquis autem omnibus, quorum indoles ad honeſtum poteſt inſtitutione perduci et in reliquorum per artem recipi communionem, eorum, qui ad fortitudinem magis tendant, exiſtimans quaſi ſtaminis inſtar eſſe firmum ingenium, qui vero ad modeſtiam, eos pingue et molle et ſecundum ſimilitudinem ſubteminis inſtar filum habere: hos igitur, ad contraria inter ſe tendentes, conatur hac fere ratione colligare et contexere.

So. Quali autem?

Hoſp. Ita ut primum ſecundum cognationem ſempiternam eorum animi partem divino nectat vinculo, et deinde animalem rurſum humanis.

So. Quomodo iſtud iam dicis?

Hoſp. Verum de pulchro et iuſto et bono eorumque contrario iudicium idque confirmatum, quando in

βεβαιώσεως, ὁπόταν ἐν ταῖς ψυχαῖς ἐγγίγνηται, θείαν φημὶ ἐν δαιμονίῳ γίγνεσθαι γένει.

ΣΩ. Πρέπει γοῦν οὕτως.

ΞΕ. Τὸν δὴ πολιτικὸν καὶ τὸν ἀγαθὸν νομοθέτην * ἆρ' ἴσμεν ὅτι προςήκει μόνον δυνατὸν εἶναι τῇ τῆς βασιλικῆς μούσῃ τοῦτο αὐτὸ ἐμποιεῖν τοῖς ὀρθῶς μεταλαβοῦσι παιδείας, οὓς ἐλέγομεν νῦν δή; D

ΣΩ. Τὸ γοῦν εἰκός.

ΞΕ. Ὃς δ' ἂν δρᾷν γε, ὦ Σώκρατες, ἀδυνατῇ τὸ τοιοῦτον, μηδέποτε τοῖς νῦν ζητουμένοις ὀνόμασιν αὐτὸν προσαγορεύωμεν.

ΣΩ. Ὀρθότατα.

ΞΕ. Τί οὖν; ἀνδρεία ψυχὴ λαμβανομένη τῆς τοιαύτης ἀληθείας ἆρ' οὐχ ἡμεροῦται καὶ τῶν δικαίων μάλιστα * οὕτω κοινωνεῖν ἂν ἐθελήσειε, μὴ μεταλαβοῦσα δὲ ἀποκλίνει μᾶλλον πρὸς θηριώδη τινὰ φύσιν; E

ΣΩ. Πῶς δ' οὔ;

ΞΕ. Τί δέ; τὸ τῆς κοσμίας φύσεως ἆρ' οὐ τούτων μὲν μεταλαβὸν τῶν δοξῶν ὄντως σῶφρον καὶ φρόνιμον, ὥς γε ἐν πολιτείᾳ, γίγνεται, μὴ κοινωνῆσαν δὲ ὧν λέγομεν ἐπονείδιστόν τινα εὐηθείας δικαιότατα λαμβάνει φήμην;

ΣΩ. Πάνυ μὲν οὖν.

ΞΕ. Οὐκοῦν ξυμπλοκὴν καὶ δεσμὸν τοῦτον τοῖς μὲν κακοῖς πρὸς σφᾶς αὐτοὺς καὶ τοῖς ἀγαθοῖς πρὸς τοὺς κακοὺς μηδέποτε μόνιμον φῶμεν γίγνεσθαι, μηδέ τινα ἐπιστήμην αὐτῷ δὴ σπουδῇ πρὸς τοὺς τοιούτους ἂν χρῆσθαί ποτε;

ΣΩ. Πῶς γάρ;

ΞΕ. * Τοῖς δ' εὐγενέσι γενομένοις τε ἐξ ἀρχῆς ἤθεσι θρεφθεῖσί τε κατὰ φύσιν μόνοις διὰ νόμων ἐμφύεσθαι, καὶ ἐπὶ τούτοις δὴ τοῦτ' εἶναι τέχνῃ φάρμακον, καὶ καθάπερ εἴπομεν τοῦτον θειότερον εἶναι τὸν ξύνδεσμον ἀρετῆς μερῶν φύσεως *) ἀνομοίων καὶ ἐπὶ τἀναντία φερομένων; 310

ΣΩ. Ἀληθέστατα.

ΞΕ. Τοὺς μὴν λοιπούς, ὄντας ἀνθρωπίνους δε-

*) Ις. φύσει.

animis insit, divinum dico in genere esse divinitatis consorte.

So. Consentaneum sane hoc.

Hosp. In virum igitur civilem bonumque legis latorem nonne scimus cadere ut solus possit regia arte hoc ipsum iniicere rite adeptis institutionem, quod modo diximus?

So. Convenit certe.

Hosp. Quicumque vero, Socrate, hoc nequit facere, hunc numquam eis quae nunc quaesivimus nominibus nuncupemus.

So. Rectissime.

Hosp. Quid iam? fortis animus verum illud adeptus iudicium nonne mansuescit et in iusti partem ita maxime cupiet venire, illud vero non assequutus magis deflectit ad ferinam quandam naturam?

So. Quidni?

Hosp. Modestus autem animus nonne haec adeptus iudicia vere temperans et prudens, prout civitas postulat, exsistit, eorum vero quae diximus non particeps ignominiosam quandam fatuitatis iure optimo subit famam?

So. Sane quidem.

Hosp. Nonne igitur contextum hunc atque vinculum improbis inter se ipsis et bonis cum improbis numquam stabile dicamus esse, neque ullam umquam artem serio illud ad hos accommodaturam esse?

So. Quî enim possit?

Hosp. Eis vero, qui ingenuam ab initio habeant indolem et naturae suae convenienter instituti sint, solis per leges illa innasci, atque ad hos spectare artificiosum illud remedium, et, quemadmodum diximus, hoc divinius esse vinculum virtutis partium naturâ dissimilium et contraria appetentium?

So. Verissime.

Hosp. Reliqua quae humana sunt vincula, consti-

σμούς, ὑπάρχοντος τούτου τοῦ θείου σχεδὸν οὐδὲν χαλεπὸν οὔτε ἐννοεῖν οὔτε ἐννοήσαντα ἀποτελεῖν.

ΣΩ. * Πῶς δή, καὶ τίνας; B

ΞΕ. Τοὺς τῶν ἐπιγαμιῶν καὶ παίδων κοινωνήσεων καὶ τῶν περὶ τὰς ἰδίας ἐκδόσεις καὶ γάμους· οἱ γὰρ πολλοὶ τὰ περὶ ταῦτα οὐκ ὀρθῶς ξυνδοῦνται πρὸς τὴν τῶν παίδων γέννησιν.

ΣΩ. Τί δή;

ΞΕ. Τὰ μὲν πλούτου καὶ δυνάμεων ἐν τοῖς τοιούτοις διώγματα τί καί τις ἂν *) ὡς ἄξια λόγου σπουδάζοι μεμφόμενος;

ΣΩ. Οὐδέν.

ΞΕ. Μᾶλλον δέ γε δίκαιον τῶν περὶ τὰ γένη ποιουμένων ἐπιμέλειαν, τούτων πέρι * λέγειν, εἴ τι μὴ κατὰ τρόπον πράττουσιν. C

ΣΩ. Εἰκὸς γὰρ οὖν.

ΞΕ. Πράττουσι μὴν **) οὐδὲ ἐξ ἑνὸς [ὀρθοῦ λόγου, τὴν ἐν τῷ παραχρῆμα διώκοντες ῥαστώνην καὶ τῷ τοὺς μὲν προσομοίους αὐτοῖς ἀσπάζεσθαι, τοὺς δ' ἀνομοίους μὴ στέργειν πλεῖστον τῇ δυσχερείᾳ μέρος ἀπονέμοντες.

ΣΩ. Πῶς;

ΞΕ. Οἱ μέν που κόσμιοι τὸ σφέτερον αὐτῶν ἦθος ζητοῦσι, καὶ κατὰ δύναμιν γαμοῦσί τε παρὰ τούτων καὶ τὰς ἐκδιδομένας παρ' αὐτῶν ***) εἰς τούτους * ἐκπέμπουσι πάλιν· ὡς δ' αὔτως τὸ περὶ τὴν ἀνδρείαν γένος δρᾷ, τὴν αὐτοῦ μεταδιῶκον φύσιν, δέον ποιεῖν ἀμφότερα τὰ γένη τούτων τοὐναντίον ἅπαν. D

ΣΩ. Πῶς; καὶ διὰ τί;

ΞΕ. Διότι πέφυκεν ἀνδρεία τε ἐν πολλαῖς γενέσεσιν ἄμικτος γεννωμένη σώφρονι φύσει κατὰ μὲν ἀρχὰς ἀκμάζειν ῥώμῃ, τελευτῶσα δὲ ἐξανθεῖν παντάπασι μανίαις.

ΣΩ. Εἰκός.

ΞΕ. Ἡ δὲ αἰδοῦς γε αὖ λίαν πλήρης ψυχὴ καὶ ἀκέραστος τόλμης * ἀνδρείας, ἐπὶ γενεὰς πολλὰς οὕτω D

---

*) ἀλλ. καὶ τίς ἄν. **) ἀλλ. μὲν δή.

***) γρ. αὐτῶν.

tuto iam hoc divino, nihil fere negoti est intelligere et si intellexeris perficere.

So. Quî tandem et quaenam dicis?

Hosp. Ea quae spectant ad mutua connubia liberorumque communionem, itemque ad privatas collocationes et nuptias; plurimi enim quod ad haec attinet non recte colligantur ad liberorum procreationem.

So. Quî autem?

Hosp. Divitiarum quidem et potestatum illis assequendarum appetitiones quî tandem quisquam instituat, tamquam operae pretium sit, serio vituperare?

So. Minime vero.

Hosp. Magis decet de his qui de indolis generibus curam adhibent dici, si quid non rite agant.

So. Convenit vero.

Hosp. Agunt autem perversa ratione praesentem consectantes commoditatem et, dum sibi assimiles diligunt, dissimiles vero aversantur, plurimum molestiae tribuentes.

So. Quomodo?

Hosp. Etenim modesti suam ipsi indolem appetunt et quoad possunt uxores ducunt ex his, et quas ipsi in matrimonium collocant in hos emittunt vicissim; idem forte genus facit, suam ipsum consectans naturam, quum plane contra oporteat utraque genera facere.

So. Quî et cur?

Hosp. Quia fortitudo ita comparata est ut, si multa per saecula cum temperata natura non commixta propagetur, initio quidem robore vigeat, ad extremum vero prorsus erumpat in furores.

So. Consentaneum.

Hosp. Animus contra ita ut, verecundia nimis impletus nec commixtus cum audacia forti, si per

γεννηθεῖσα, νωθεστέρα φύεσθαι τοῦ καιροῦ καὶ ἀποτελευτῶσα δὴ παντάπασιν ἀναπηροῦσθαι.

ΣΩ. Καὶ τοῦτ' εἰκὸς οὕτω ξυμβαίνειν.

ΞΕ. Τούτους δὴ τοὺς δεσμοὺς ἔλεγον ὅτι χαλεπὸν οὐδὲν ξυνδεῖν ὑπάρξαντος τοῦ περὶ τὰ καλὰ καὶ ἀγαθὰ μίαν ἔχειν ἀμφότερα τὰ γένη δόξαν. τοῦτο γὰρ ἓν καὶ ὅλον ἐστὶ βασιλικῆς ξυνυφάνσεως ἔργον, μηδέποτε ἐᾶν ἀφίστασθαι σώφρονα ἀπὸ τῶν ἀνδρείων ἤθη, ξυγκερκίζοντα δὲ ὁμοδοξίαις καὶ τιμαῖς καὶ ἀτιμίαις καὶ δόξαις καὶ ὁμηρειῶν ἐκδόσεσιν εἰς ἀλλήλους, λεῖον καὶ τὸ λεγόμενον εὐήτριον ὕφασμα ξυνάγοντα * ἐξ αὐτῶν, τὰς ἐν ταῖς πόλεσιν ἀρχὰς 311
ἀεὶ κοινῇ τούτοις ἐπιτρέπειν.

ΣΩ. Πῶς;

ΞΕ. Οὗ μὲν ἂν ἑνὸς ἄρχοντος χρεία ξυμβαίνῃ, τὸν ταῦτα ἀμφότερα ἔχοντα αἱρούμενον ἐπιστάτην, οὗ δ' ἂν πλειόνων, τούτων μέρος ἑκατέρων ξυμμιγνύντα. τὰ μὲν γὰρ σωφρόνων ἀρχόντων ἤθη σφόδρα μὲν εὐλαβῆ καὶ δίκαια καὶ σωτήρια, δριμύτητος δὲ καί τινος ἰταμότητος ὀξείας καὶ πρακτικῆς ἐνδεῖται.

ΣΩ. Δοκεῖ γοῦν *) δὴ καὶ τάδε.

ΞΕ. * Τὰ δ' ἀνδρεῖά **) γε αὖ πρὸς μὲν τὸ δίκαιον καὶ B
εὐλαβὲς ἐκείνων ἐπιδεέστερα, τὸ ***) δ' ἐν ταῖς πράξεσι τὸ μὲν ****) διαφερόντως ἴσχει. πάντα δὲ καλῶς γίγνεσθαι τὸ περὶ τὰς πόλεις ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ τούτοιν μὴ παραγενομένοιν ἀμφοῖν ἀδύνατον.

ΣΩ. Πῶς γὰρ οὔ;

ΞΕ. Τοῦτο δὴ τέλος ὑφάσματος εὐθυπλοκίᾳ ξυμπλακὲν γίγνεσθαι φῶμεν πολιτικῆς πράξεως, τὸ τῶν ἀνδρείων καὶ σωφρόνων ἀνθρώπων ἦθος, †) ὁπόταν ὁμονοίᾳ καὶ φιλίᾳ κοινὸν * ξυναγαγοῦσα αὐτῶν τὸν βίον ἡ βασιλικὴ τέχνη, πάν- C
των μεγαλοπρεπέστατον ὑφασμάτων καὶ ἄριστον ἀποτελέσασα [ὥστ' εἶναι κοινόν], τούς τ' ἄλλους ἐν ταῖς πόλεσι πάντας δού-

*) ἄλλ. γοῦν μοι. **) γρ. Ἀνδρεία γε — ἐπιδεεστέρα.
) γρ. τά. *) ἴσ. ἰταμόν.
†) ἴσ. Τοῦτο — τέλος γίγνεσθαι — πράξεως τὸ τῶν ἀνδρείων — ἦθος ὑφάσματος εὐθυπλοκίᾳ ξυμπλακέν, ὁπόταν κτλ.

saecula sic procreetur, segnior exsistat quam par est et ad extremum prorsus debilitetur.

So. Hoc quoque consentaneum est ita evenire.

Hosp. Haec igitur vincula dicebam nihil negoti esse nectere, hoc si prius evenisset ut de pulchris et bonis unum sequerentur utraque genera iudicium. hoc est enim unum et totum regiae texturae opus, ne umquam sinat temperatam disiungi a forti indole, sed ut contexens eas inter se iudiciorum conspiratione et honoribus et ignominiis et existimationibus et vadimoniis inter se factis, leve et subtile textum ex iis conficiat, et potestates in civitatibus semper communiter his committat.

So. Quomodo?

Hosp. Ita ut, ubicumque uno rectore opus fuerit, eum qui utraque haec habeat eligat praefectum, ubi vero pluribus, utriusque partes commisceat. moderatorum enim rectorum indoles admodum quidem cauta et iusta et salutaris est, sed acrimoniae et temeritatis cuiusdam praecipitis agilisque indiget.

So. Hoc quoque videtur sane.

Hosp. Fortis contra indoles in iusto et cauto illi cedit, temeritatem vero in agendo eximie habet. omnia autem ut bene habeant in civitatibus privatim et publice, hae nisi sint utraeque, fieri nequit.

So. Quî autem possit?

Hosp. Hunc igitur finem esse dicamus civilis actionis, fortium et moderatorum virorum indolis colligationem directa telae textura effectam, quando concordia et amicitia eorum vitam coniungens regia ars omnium splendidissimum textorum atque optimum absolvat, reliquosque in civitatibus omnes servos et liberos

λους καὶ ἐλευθέρους ἀμπίσχουσα ξυνέχῃ τούτῳ τῷ πλέγματι, καὶ καθ' ὅσον εὐδαίμονι προσήκει γίγνεσθαι πόλει, τούτου μηδαμῇ μηδὲν ἐλλείπουσα ἄρχῃ τε καὶ ἐπιστατῇ.

ΣΩ. Κάλλιστα αὖ τὸν βασιλικὸν ἀπετέλεσας ἄνδρα ἡμῖν, ὦ ξένε, καὶ τὸν πολιτικόν.

---

complexa hoc contineat contextu, et, quantum felicitatis in civitatem poteſt cadere, tantum plane asſequuta imperet ac praeſit.

So. Praeclare etiam regium nobis abſolviſti virum, hoſpes, et civilem.

EMENDANDA.

EMENDANDA

IN

PLATONIS OPP. TOM. II.

Pag. 4. v. 3. ἐθαυμάζων leg. ἐθαύμαζον.
— 14. v. 10. a f. τι leg. τινά.
— 26. v. 1. a f. ζυνουσίας leg. ξυνουσίας.
— 28. v. 14. ἔλθωσιν leg. ἔλθωσι.
— – v. 5. a f. κύοντα leg. κυοῦντα.
— 30. v. 5. οἴονται leg. οἴονταί με.
— 54. v. 8. a f. πρὸς τι leg. πρός τι.
— 66. v. 2. a f. μυσαντα leg. μύσαντα.
— 105. v. 22. ſit leg. eſſet.
— 106. v. 13. ἀπὸ leg. ἄπο.
— 115. v. 16. commutetur leg. commutatur.
— 120. v. 23. poſt v. ἀναφέρειν comma ponendum.
— 145. v. 22. quae leg. quod.
— 146. v. 15. Θεαίτητος ἐστὶ leg. Θεαίτητός ἐστι.
— 147. v. 1. a f. Theaetetum leg. Theodorum.
— 152. v. 1. λιθώδές τε leg. λιθώδές τι.
— 153. v. 3. a f. computatione leg. copulatione.
— 154. v. 21. poſt v. δοξάσαι comma ponendum.
— 163. v. 5. a f. oporteat — loquatur leg. oporteret — loqueretur.
— – v. 4. a f. aggrediatur leg. aggrederetur.
— 184. v. 6. οὔν ſcrib. οὐκ.
— 192. v. 5. ὡς φαμέν leg. ὥς φαμεν.
— 193. v. 11. a f. iudicium ſcrib. indicium.
— 196. v. 11. ἐμὲ καὶ leg ἐμέ, καί.
— 226. v. 9. poſt v. ἀγοραστικόν commate diſtinguendum
— 233. v. 1. a f. ſophiſtem leg. ſophiſten.
— 241. v. 23. quibus leg. quoties.
— 247. v. 20. contractae leg. contrariae.
— 255. v. 9. a f. velit leg. vellet.
— 256. v. 4. a f. καὶ γὰρ leg. καὶ γὰρ δὴ καί.
— 260. v. 17. αὐτον τινα leg. αὐτόν τινα.
— 261. v. 12. a f. eum leg. eam.
— 265. v. 10. delendum eſt v. ſimile.
— 277. v. 8. ſimulacrorum leg. ſimulacrum.
— 278. v. 5. τότη ſcrib. τότε.
— 290. v. 2. a f. not. *) ὀνμάτος ſcrib. ὀνόματος.
— 291. v. 20. igitur eſt leg. igitur ſi eſt.
— 296. v. 19. εἰ φασὶν ſcrib. εἴ φασιν.
— 299. v. 8 poſt v. adſpectabile interrogationis ſignum ponendum.
— 317. v. 22. nam scrib. num.
— 319. v. 1. quonam leg. quoniam.
— 330. v. 1. τί ſcrib. τι.
— 338. v. 9. poſt v. πῇ ſignum interrogationis ponendum.
— 350. v. 14. ἰπεῖν ſcrib. εἰπεῖν.
— 353. v. 14. a f. communitate leg. communitati.
— 354. v. 13. a f. γεννᾷν ſcrib. γεννᾶν.
— 355. v. 4. a f. adhibens leg. adhibentes.

Pag. 358. v. 18. ταις leg. των.
— 359. v. 10. a f. alia leg. ulla.
— 384. v. 3. πορευομέναν leg. πορευόμενον.
— — v. 4. a f. ἤ τινὰς scrib. ἤ τινας.
— 399. v. 10. a h per ante v. nuncupata delendum.
— 401. v. 1. ante v. appellantem interponendum pascendorum.
— 403. v. 5. a f. nisi futurum est scrib. si non est futurum.
— 408. v. 3. a f. πὶ scrib. ἐπὶ.
— 413. v. 2. a f. alii scrib. otii.
— 415. v. 5. a f. rursum scrib. cursum.
— 429. v. 2. quisquam scrib. quampiam.
— 434. v. 10. a. f. ῆ scrib. ῇ.
— 439. v. 4. a f. effectricem leg. effectrices.
— 447. v. 6. nam scrib. num.
— 449. v. 9. a f. ante v. sapiens interpone se.
— 457. v. 23. aliquis scrib. aliquid.
— 461. v. 14. immixtam scrib. immixtum.
— 468. v. 19. τοῖν scrib. ταῖν.
— 471. v. 19. terminum — statuendum esse scrib. terminos — neque multos statuendos esse, — neque voluntatem cett.
— 474. v. 8. ἐπιστήμη scrib. ἐπιστήμῃ.
— 478. v. 2. σώματα scrib. τὰ σώματα.
— 489. v. 21. eos scrib. eum.
— 491. v. 2. a f. instituat scrib. institueret.
— 496. v. 6. a f. delendum καὶ.
— 499. v. 5. a f. post reliquis adde: reperitur.
— 500. v. 1. a f. νῦν δὴ κεντ. scrib. νῦν δή, Κεντ.
— 507. v. 6. artis scrib. ars.
— — v. 10. a f. datore scrib. latore.
— 509. v. 12. prosequuti scrib. persequuti.
— 514. v. 4. a f. ἐνέους scrib. νέους.
— — v. 3. a f. ξ scrib. ἐξ.
— 515. v. 23. infestissimis scrib. infestissimus.
— 525. v. 1. post v. saecula adde: multa.

LIPSIAE

IMPRESSIT BENEDICTUS GOTTHILF TEUBNER.

